

Bundel van de Raadsvergadering van 3 juli 2017

Agenda bijlagen

def oproepingsbrief raad 3 juli.pdf

- 1 Opening
- 2 Vragenhalfuur
- 3 Vaststellen agenda
- 4 Vaststellen besluitenlijst
 - concept besluitenlijst raad 12 juni.pdf
 - actuele motie 3 _verworpen_ fietsenstalling.pdf
 - motie 1 financiële verordening en uitgangspunten.pdf
- 5 Verlenging benoeming Klachtencommissaris
- 6 BESPREEKSTUKKEN
- 6.1 Agenda voor Twente (Regionaal investeringsprogramma 2018-2022)
 - 1. aanbiedingsbrief AvT 18 mei 2017.pdf
 - 2. Agenda voor Twente 18 mei 2017.pdf
 - 3. Bijdrage partners AvT 18 mei 2017.pdf
 - Raadsvoorstel aangepast 27 juni 2017
- 7 HAMERSTUKKEN
- 7.1 Gemeenterekening 2016
 - Raadsvoorstel
 - Gemeenterekening
 - Concept Accountantsverslag 2016
 - Persbericht
 - QuickScan jaarrekening 2016.pdf
 - Controleverklaring jaarrekening 2016 gemeente Enschede.pdf
- 7.2
 - 1. Het bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck vaststellen.
 - 2. Wijziging 89 van de Welstandsnota Enschede- Beeldkwaliteitsplan "Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck" vaststellen.
 - Raadsvoorstel bijl. 4
 - 20170622 memo stadsdeelcommissie Noord - bestemmingsplan Drienerbraken Kristalbad de Tolbeeck.pdf
 - Bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck bijl. 1
 - Bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck - verbeelding bijl. 2
 - Wijziging 89 Welstandsnota Enschede - Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck bijl. 3 aangepast
- 7.3 Gewijzigd vaststellen van het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197
 - Raadsvoorstel bijl. 3
 - Bestemmingsplan Buitengebied - Lossersestraat 197 bijl. 1 aangepast
 - Bestemmingsplan Buitengebied - Lossersestraat 197 - verbeelding bij. 2
- 7.4 Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021
 - Raadsvoorstel
 - Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021
- 7.5 Vaststellen bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300.
 - Raadsvoorstel bijlage 2
 - Bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost Oude Haaksbergerdijk 300 bijlage 1
- 7.7 Meerjarenperspectief Grondbedrijf (MPG) 2017
 - Raadsvoorstel

Begrotingswijzigingen

MPG 2017 deel 1

7.8

Wijziging subsidieverordening Sport

Raadsvoorstel

Maatschappelijke activiteitenlijst

Overzicht wijzigingen subsidieverordening Sport

Advies wijziging Subsidieverordening Sport

Reactie op advies

Subsidieverordening

Oproepingsbrief

Voor de raad van de gemeente Enschede op
maandag 3 juli 2017
locatie: raadzaal stadhuis, Langestraat 24
aanvang: 19.00 uur

1. Opening

2. Vragenhalfuur (zie art. 39 Reglement van Orde)

3. Vaststellen van de agenda

- *verzoek agendering actuele motie “Verbreiding A1 tot Azelo vervroegen”.*

4. Vaststellen van de besluitenlijst van de vergadering van 12 juni 2017

5. Verlenging benoeming Klachtencommissaris

- *de benoeming van mevr. (Mariëlle) Veerman-Dronkert als interim klachtencommissaris te verlengen tot 1 oktober 2017.*

6. Bespreekpunten

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
G 1	Agenda voor Twente (Regionaal Investeringsprogramma 2018-2022)	9-6-2017	1700065257	Stedelijke cie. 19-6-2017

7. Hamerstukken

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
B 1	Gemeenterekening 2016	7-6-2017	1700064709	Stedelijke cie. 26-6-2017

C 1	Vaststellen bestemmingsplan “Drienerbraken – Kristalbad – Landgoed de Tolbeeck”. Vaststellen wijziging 89 Welstandsnota Enschede	6-6-2017	1700061177	Cie. Noord 20-6-2017
-----	---	----------	------------	----------------------

C 2	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest – Lossersestraat 197”.	6-6-2017	1700060650	cie. Noord 20-6-2017
-----	--	----------	------------	----------------------

C 3	Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021	15-5-2017	1700025405	Stedelijke cie. 19-6-2017
-----	--	-----------	------------	---------------------------

C 4	Gewijzigd vaststellen "bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost – Oude Haaksbergerdijk 300"	6-6-2017	1700059735	Cie. Zuid 13-6-2017
D 1	Verzoek invoering Bedrijven Investerings Zone "Euregio Bedrijvenpak I (BIZ)"	23-5-2017	1700047888	Cie. Oost 27-6-2017
E 1	Meerjarenperspectief Grondbedrijf (MPG) 2017	12-6-2017	1700060125	Stedelijke cie. 26-6- 2017
F 1	Wijziging subsidieverordening Sport	9-6-2017	1700063917	Stedelijke cie. 19-6- 2017

Enschede, 3 juli,

namens het raadspresidium, de voorzitter.

Concept Besluitenlijst van de gemeenteraad maandag 12 juni 2017

	<u>Aanwezig:</u>	Dhr. G.O van Veldhuizen (voorzitter) en dhr. R.M. Jongedijk (raadsgriffier) en de leden: dhr. E.J.M. van der Aa, dhr. N. van den Berg, dhr. M. Braber, mevr. A.A. Broekman-Veltman, mevr. Z. Ceben, dhr. J. Diepemaat, dhr. V.H.A. van Dijk, dhr. P. van Ek, mevr. J.E.L. Futselaar, Dhr. J.J. Gerard, dhr. M.C. Hoeksema, mevr. J.M.J. Joosten, dhr. J. Kampman, dhr. J. Kerkwijk, mevr. A. Koç, dhr. J. Kort, dhr. R.R. Kreeft, dhr. M. Lagen, dhr. M.A. van Luttikhuisen, dhr. J.G.A. Nijhuis, dhr. C. Örnek, dhr. B. Overink, dhr. B.J. Sanders mevr. A. Sempel, dhr. J. Sundaram, dhr. W. Tekkelenburg, dhr. M.G.B. Teutelink, dhr. G.J.S. Tillema, dhr. W van der Veen, dhr. L.P.W van der Velde, dhr. A.G.J. ten Vergert, mevr. G. Visser-Voorn, dhr. R. Wessels, dhr. W.J.J. Wijfjes, dhr. A. Yilmaz.
	<u>Afwezig:</u>	mevr. Y.A. Hümmels (PvdA) en de heer H. De Roode (CU).

1. Opening.

De voorzitter meldt dat met kennisgeving afwezig zijn mevrouw Hümmels en de heer De Roode.

2. Vragenhalfuur (art. 39 Reglement van Orde).

- Vragen ingediend door de heer Van der Aa (CDA) over het financieel verlies van Medisch Spectrum Twente → *toegelaten*
- Vragen ingediend door de heer Kort (GL) mede namens EA.nl en PvdA over het Airforcefestival 2017 → *niet toegelaten* → *verwezen naar art 38 procedure* → **Toezegging wethouder van Agteren** uiterlijk 20 juni 2017 ontvangt GL schriftelijk antwoord op de vragen.
- Vragen ingediend door de heer Van Lijf (D66) betreffende berichten over Jeugd-GGZ → *toegelaten*
- Vragen ingediend door de heer Van den Berg (BBE) over de kunstgrasvelden → *niet toegelaten*, *verwezen naar art 38 procedure*.

3. Vaststellen van de agenda.

- Verzoek houden van interpellatie door de heer Van der Velde en de heer Van Luttikhuisen betreffende medewerkers fietsenstalling → *de raad stemt bij acclamatie in met het verzoek tot houden van interpellatie* → *en wordt direct besproken*.

• Interpellatieverzoek conform art. 40 van het Reglement van Orde:

Aanvragers : Van der Velde (PvdA) en Van Luttikhuisen (SP)

Geïnterpelleerde : Het College van B&W; wethouder H. van Agteren

Onderwerp : Goed werkgeverschap bewaakte fietsenstalling

Dhr. Van der Velde (PvdA) dient, n.a.v. de gehouden interpellatie, mede namens de SP, een actuele motie in en wordt in stemming gebracht:

Verworpen motie

Motie 3: Dhr. Van der Velde (PvdA) “arbeidsovereenkomsten fietsenstalling”, inhoudende:

**Er zorg voor te dragen dat de betreffende medewerkers de mogelijkheid krijgen op een vast dienstverband met een marktconforme beloning en voorwaarden.*

Besluit: Motie 3 is verworpen met 23 stemmen tegen (D66-BBE-CDA-CU-VVD) en 14 stemmen voor (de rest).

Concept Besluitenlijst van de gemeenteraad maandag 12 juni 2017

- Verzoek schrappen besprekspunt C 1 “raadsvoorstel doorontwikkeling groene leges”. De fracties D66, VVD, CU, CDA en BBE stellen voor om het besluit over dit raadsvoorstel uit te stellen tot bij de Zomernota. De fracties vinden het niet verstandig om nu te besluiten over alleen 2017 en dat een besluit voor 2018 (en mogelijk daarna) eigenlijk alleen bij de Zomernota kan → *Conform verzoek wordt bespreking van dit raadsvoorstel aangehouden tot bij de Zomernota op 17 juli 2017.*

4. **Vaststellen van de besluitenlijst van de vergadering van 22 mei 2017.**
De besluitenlijst is ongewijzigd vastgesteld.

5. **Besprekspunten.**

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
B 1	Financiële Verordening	18-5-2017	1700055779	Stedelijke cie. 29-5-2017
Dictum: De gewijzigde financiële verordening vast te stellen.				
Aangenomen motie: Motie 1: dhr. Van Luttikhuisen (SP) namens iedere fractie, “ Financiële verordening en uitgangspunten”, inhoudende: • Bij het opstellen van nieuwe nota's of statuten met een belangrijke financiële component, de uitgangspunten daarvan toe te voegen aan de Financiële Verordening en te zorgen voor expliciete koppelingen en verwijzingen tussen deze documenten. Besluit: motie 1 is zonder stemming aangenomen door het college.				
Motie 2: mevr. Visser-Voorn (EA.nl) “Financiële Verordening en In Control-verklaring”, inhoudende: • Om met ingang van de jaarrekening 2018 ook een “In Control verklaring” aan te leveren en dit met kaders en uitgangspunten toe te voegen aan de Financiële Verordening. Motie is teruggenomen door indiener: motie wordt aangepast en gericht aan de rekeningencommissie.				
Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.				

6. **Hamerstukken**

	onderwerp	verzonden	nummer	behandeld in
B 2	Subsidieverordening Onderwijs- en ontwikkelkansen voor jongeren van 0 tot 18 jaar	16-5-2017	1700054772	Stedelijke cie. 29-5-2017

De subsidieverordening Onderwijs- en ontwikkelkansen voor jongeren van 0 tot 18 jaar vast te stellen.

Stemverklaring SP: de SP dient in de eerstvolgende raadsvergadering een initiatiefvoorstel in om in alle subsidieverordeningen op te nemen dat werkgevers zich moeten houden aan de CAO van werknemers.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

Concept Besluitenlijst van de gemeenteraad maandag 12 juni 2017

B 3	Actualisatie Nota Lokale heffingen 2017-2020	18-5-2017	1700044241	Stedelijke cie. 29-5-2017
-----	--	-----------	------------	---------------------------

Het vaststellen van de Nota lokale heffingen 2017-2020.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

C 2	Herziening raadsbesluit wijkverkeersplan Hogeland Noord – Getfert	4-4-2017	1700040234	Cie. Centrum 30-5-2017
-----	---	----------	------------	------------------------

1. Het raadsbesluit van 12 oktober 2015 inzake het wijkverkeersplan Hogeland Noord – Getfert gedeeltelijk gewijzigd vast te stellen door:
 - a. De verkeersmaatregel tot het diagonaal afsluiten van de Spelbergsweg niet uit te voeren,
 - b. In te stemmen met het opheffen van de afsluiting van de Getfertweg voor autoverkeer.
2. Het college opdracht te geven tot het maken van een ontwerp voor snelheid remmende maatregelen in de Spelbergsweg en de gemeenteraad een gedragen ontwerp en kredietaanvraag voor te leggen. Hiertoe in overleg te treden met de klankbordgroep Wijkverkeersplan, de wijkraad ZOE en de bewoners van de Spelbergsweg.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

C 3	Garantstelling lening Stichting Van Heekpark Monument in de 21 ^{ste} eeuw	23-5-2017	1700048660	Stedelijke cie. 29-5-2017
-----	--	-----------	------------	---------------------------

In te stemmen met het voorgenomen collegebesluit om een garantstelling van maximaal € 300.000, - aan Stichting Van Heekpark Monument in de 21^e eeuw, met een maximale looptijd van 15 jaar te verstrekken.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

D 1	Vaststellen bestemmingsplan “Havengebied-West 2016”	12-5-2017	1700054913	Cie. West 23-5-2017
-----	---	-----------	------------	---------------------

1. de Nota “Samenvatting en beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Havengebied-West 2016” vast te stellen en de indieners van een zienswijze hiervan in kennis te stellen en mede te delen dat de ingediende zienswijzen aanleiding geven tot enkele kleine aanpassingen van het bestemmingsplan;
2. het bestemmingsplan “Havengebied-West 2016” gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de bij dit plan behorende verbeelding, regels, toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00092-0003;
3. geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 2 genoemde bestemmingsplan.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

Concept Besluitenlijst van de gemeenteraad maandag 12 juni 2017

D 2	Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Boekelo 2015"	2-5-2017	1600051567	Cie. West 23-5-2017
-----	--	----------	------------	---------------------

1. De Nota "Samenvatting en beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Boekelo 2015" vast te stellen en degenen die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om hun zienswijze omtrent dit plan aan de raad kenbaar te maken hiervan in kennis te stellen;
2. Het bestemmingsplan "Boekelo 2015" gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de bij dit plan behorende verbeelding, regels, toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00118-0003;
3. Geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan;
4. Gedeputeerde Staten van Overijssel te verzoeken om in te stemmen met eerdere bekendmaking van het besluit tot gewijzigd vaststellen van het bestemmingsplan "Boekelo 2015".

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

E 1	Cultuurhistorie en deregulering Welstandsnota	16-5-2017	1700052948	Stedelijke cie. 29-5-2017
-----	---	-----------	------------	---------------------------

1. De wijzigingen in de Welstandsnota vast te stellen;
2. Kennis nemen van de zienswijze van de commissie Cultuurhistorie.

Stemverklaring Dhr. Hoeksema (D66): op dit onderwerp staan art 38 vragen open, mocht blijken dat aanpassing van dit onderhanden voorstel nodig is, dan houden wij dit voorbehoud alsnog te doen.

Beslissing op raadsvoorstel: conform raadsvoorstel.

PvdA

SP

BETREFT	MOTIE/AMENDEMENT	NR.	(3)
INDIENER	Verkele PvdA	VERG.	12 JUN 2017
AGENDAPUNT	ongl interpell.	OPM.	
BESLUIT	Verworpen	PAR.	FR 12/6

14 ucor 23 tegen

Motie arbeidsovereenkomsten fietsenstalling

De gemeenteraad van Enschede, in vergadering bijeen op maandag 12 juni 2017;

Constaterende dat:

1. Er de situatie bestaat waarin medewerkers, in ieder geval al vanaf 2013, als vrijwilliger werkten terwijl dit wettelijk niet was toegestaan,

Overwegende dat:

1. De gemeente Enschede het uitgangspunt moet hanteren dat voor werk een redelijke vergoeding onder redelijke arbeidsvoorwaarden geldt.

Draagt het College van B&W op:

- Er zorg voor te dragen dat de betreffende medewerkers de mogelijkheid krijgen op een vast dienstverband met een marktconforme beloning en voorwaarden.

En gaat over tot de orde van de dag.

BETREFT	MOTIE/AGENDAPUNT	NR.	1
INDIENER	V. Luttikhuisen SP	VERG.	12 JUN 2017
AGENDAPUNT	51 B 1	OPM.	
BESLUIT		PAR.	

Motie Financiële Verordening en uitgangspunten

De gemeenteraad van Enschede, Op 12 juni 2017 bijeen

Constaterende dat

- in art. 213 lid 1 van de Gemeentewet wordt aangegeven dat de raad bij verordening regels vaststelt voor de controle op het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie.
- de raad aan de hand van de Financiële Verordening kaders stelt voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie.
- de raad tevens periodiek diverse nota's en financiële statuten vaststelt die nadere spelregels bepalen (bijvoorbeeld aangaande afschrijving bedrijfsmiddelen, grondexploitaties, vastgoed, risicobereidheid, bedrijfsvoering enz.)

Overwegende dat

- het wenselijk is dat we als raad niet in verschillende verordeningen en nota's dezelfde regels opstellen en dus dubbel beschrijven
- de Rekeningencommissie het daarom wenselijk acht dat de Financiële Verordening een kapstok-verordening gaat vormen waar de specifiekere nota's expliciet onder komen te hangen
- daarvoor expliciete wederzijdse koppelingen nodig zijn tussen deze verschillende verordeningen en nota's met onderlinge verwijzingen

Voorts overwegende dat

- het nu niet realistisch is om deze herinrichting met heldere verwijzingen en koppelingen ineens door te voeren, omdat dan alle verordeningen en nota's opnieuw vastgesteld zouden moeten worden door de raad
- deze herindeling ook in de komende vier jaar stapsgewijs doorgevoerd kan worden op het moment dat betreffende nota's opnieuw door de raad vastgesteld gaan worden.

Draagt het college op

- bij het opstellen van nieuwe nota's of statuten met een belangrijke financiële component, de uitgangspunten daarvan toe te voegen aan de Financiële Verordening en te zorgen voor expliciete koppelingen en verwijzingen tussen deze documenten.

En gaat over tot de orde van de dag

Maxim van Luttikhuisen
SP

Martijn Braber

D66

*motie overgenomen
door college. geen
stemming geweest. 12/6*

Aan: Colleges en gemeenteraden aangesloten gemeenten Regio Twente

BEZOEKADRES

Nijverheidstraat 30
7511 JM Enschede

POSTADRES

Postbus 1400
7500 BK Enschede

CONTACT

053 487 65 43

KvK NUMMER

08195873

UW KENMERK Uw kenmerk
BEHANDELD DOOR E. Smit / L. van Asselt

ONS KENMERK 17001244
E-MAIL l.vanasselt@regiotwente.nl

DATUM 18 mei 2017
DOORKIESNR. 053-4876757

ONDERWERP aanbieden definitieve conceptversie Agenda voor Twente

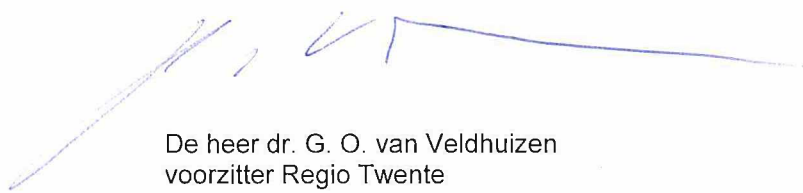
Geachte collegeleden en raadsleden,

De afgelopen periode hebben we met elkaar hard gewerkt aan de verkenning naar een opvolger voor het huidige regionale investeringsprogramma Agenda van Twente. Deze ligt er nu en daar ben ik trots op.

Met de aanbieding van het definitieve concept Agenda voor Twente 2018-2022 staan de gemeenten aan de vooravond van een belangrijke beslissing, namelijk een besluit over een nieuw breed gedragen Agenda voor Twente.

Ik ben mij ervan bewust dat een nieuwe investeringsagenda opnieuw een financiële inspanning van de gemeenten en ook de andere partners vraagt. Maar ik vind tegelijkertijd dat wij samen met onze partners de verantwoordelijkheid moeten nemen en de uitdaging moeten aangaan om Twente sterker te maken en toekomstbestendig. Twente is immers een regio om trots op te zijn.

Ik wens u alle wijsheid toe bij uw beraadslagingen.

De heer dr. G. O. van Veldhuizen
voorzitter Regio Twente

Bijlage(n) - model raadsvoorstel
- definitieve conceptversie Agenda voor Twente
- memo Twente Board

AGENDA VOOR TWENTE

Investeren in de toekomst

Regionaal investeringsprogramma 2018-2022

Definitief concept 17 mei 2017

SAMENVATTING

Agenda voor Twente

Het investeringsprogramma (2018-2022) 'Agenda voor Twente' is op initiatief van de veertien Twentse gemeenten ontwikkeld, in nauwe samenwerking met de Twente Board en hun partners in het bedrijfsleven, van kennis- en onderwijsinstelling en van de samenwerkende overheden, waaronder de provincie Overijssel. Een Agenda om gezamenlijk te investeren in de toekomst van een krachtige regio met volop potentie.

Onderscheidend aan Twente is de combinatie van technologische kracht en haar ruimte met een prachtige woon-, werk- en leefomgeving die grenst aan Duitsland. Daarmee heeft Twente de basis om economisch duurzaam uit te groeien tot mondiaal invloedrijke speler van formaat, behorend tot de technologische top van Europa.

Waarom een Agenda voor Twente

De urgentie van dit investeringsprogramma is groot. En tegelijk is het een niet te missen kans. Als we de handen niet ineen slaan lukt het ons niet om de kwaliteit in de regio op peil te brengen en te houden. Onze uitdagingen zijn groot en tegelijkertijd

zo inspirerend dat we die samen aan moeten gaan. We hebben nu de mogelijkheid ons als rentmeester voor de toekomst op te stellen, voor onszelf in het hier en nu en voor straks, voor onze (klein)kinderen. Als dat niet lukt blijft de productiviteit relatief laag, de werkloosheid relatief hoog en verdienen we onvoldoende om bijvoorbeeld de gezondheidszorg en leefomgeving op peil te houden. Het draagvlak valt weg onder de voorzieningen, ook voor ondernemend Twente. Mensen trekken dan onvermijdelijk weg uit deze mooie regio.

We zetten de komende vijf jaar met kansrijke, regionale en aanvullende projecten – via circulaire economie – in op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, onze bereikbaarheid en het vestigingsklimaat in onze regio.

Door Twente met deze Agenda als technologische topregio nog beter op de mondiale kaart te zetten, worden er meer zaken gedaan met bedrijven in Twente, vestigen zich meer internationale bedrijven in Twente en wordt er meer talent aangetrokken. Hierdoor ontstaat een vestigingsklimaat waarin nog slimmer wordt ontworpen, slimmere oplossingen worden gecreëerd en op een slimmere manier wordt geproduceerd. Dat biedt kansen. Voor de onderzoekers en ondernemers die in clusters nieuwe oplossingen in de markt zetten, voor de parels in Twente én voor de regio als geheel. Ook het toekomstperspectief van bijvoorbeeld de zorg, landbouw, veiligheid, vrijetijdseconomie en mogelijkheden tot klimaatadaptatie groeit door toepassing van technische kennis en nieuwe technologie. Het is een 'motor' in iedere tak van sport en levert arbeidsplaatsen op, zodat meer mensen actief zijn. Zeker als het lukt om iedereen een adequate opleiding te bieden en extra talent aan te trekken.

Trends & Opgaven

Vergrijzing, ontgroening, klimaatverandering en internationalisering stellen Twente voor een aantal maatschappelijke opgaven: een mismatch van vraag en aanbod van arbeid en van onderwijs en arbeidsmarkt; lage productiviteit; minder gezonde inwoners; klimaatadaptatie, circulaire economie en duurzaamheid; leefbaarheid van landelijk en stedelijk gebied; en gebrekkige bereikbaarheid.

**STUWENDE TECHNIEK EN
ONDERNEMERSCHAP**

**ARBEIDSMARKT
IN BALANS**

RANDVOORWAARDEN

RANDVOORWAARDEN

**TOPTALENT EN MONDIALE
BEDRIJVGHEID**

**AANTREKKELIJKE EN
BEREIKBARE REGIO**

**Twente
motor voor
Techniek**

Visie

Twente is de motor voor techniek met een duurzame basis. Onderzoek- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en een passende beroepsbevolking vormen een ecosysteem van slim bedenken, ontwikkelen en maken van slimme producten. Deze mix geeft Twente, samen met de landschappelijke schoonheid en stedelijke cultuur, (inter)nationale aantrekkingskracht op mensen en organisaties.

Inzet via onderling verbonden actielijnen

1. **Techniek als motor**
2. **Arbeidsmarkt & talent**
3. **Bereikbaarheid & vestigingsklimaat**
4. **Circulaire economie & duurzaamheid**

Hoe de komende vijf jaar er uit gaan zien en welke activiteiten we onder de Agenda gaan uitvoeren, bepalen we samen met onze partners. De ontwikkelingen gaan snel en over twee jaar kunnen de uitdagingen zomaar anders zijn. Ieder jaar kiezen we een programma waarop we in de volgende periode binnen de actielijnen door kunnen bouwen.

Voor een goede samenwerking is een goed functionerende netwerk- en organisatievorm nodig. Enerzijds gaat het hierbij om het wegnemen van belemmeringen. Daarbij denken we aan het vormgeven van experimenteerruimte en het vergroten van de regelarme speelruimte. Anderzijds gaat het om het versterken van de netwerken en de informatievoorziening die de samenwerking van de partners bevordert. De afgelopen jaren is een goede basis gelegd voor

deze infrastructuur. Naast investeringen in projecten zijn ook investeringen in deze samenwerking nodig. Die (basis)infrastructuur voor samenwerking moet in de komende jaren worden uitgebouwd aan de hand van de doelstellingen.

Kortom, een investering in de toekomst van Twente want wat goed is voor deze regio is ook goed voor alle Twentse gemeenten en haar inwoners.

Deze concept Agenda voor Twente is gerealiseerd in opdracht van de bestuurscommissie Agenda van Twente.

ThermoPlastic composite Research Center (TPRC)

INHOUDSOPGAVE

Agenda voor Twente

1. Twente investeert in de toekomst

2. Dit is Twente

3. Twente in de wereld

4. Techniek als bundelend thema

5. De Agenda voor Twente

6. De Agenda in uitvoering

7. Financiering

8. Positionering en profilering

HOOFDSTUK 1

Twente investeert in de toekomst

Inleiding

Twente is een topregio om te wonen en te werken. Onderscheidend aan Twente is de combinatie van technologische kracht en haar ruimte met een prachtige woon-, werk- en leefomgeving die grenst aan Duitsland. Daarmee heeft Twente de basis om economisch duurzaam uit te groeien tot mondiaal invloedrijke speler van formaat, behorend tot de technologische top van Europa. Aan die groei wordt continu gewerkt.

Agenda voor Twente: olie in de machine van de Twentse economie

Iedere dag werkt Twente keihard om kansen te pakken en problemen op te lossen. Dat geldt voor de 625.000 inwoners, de vele ondernemers, de kennis- en onderwijsinstellingen, de provincie Overijssel, het waterschap Vechtstromen en ook de veertien Twentse gemeenten. Zij werken aan verschillende maatschappelijke opgaven: gezondheid, zorg, klimaat, milieu, leefbaarheid, enz. Een bloeiende economie is essentieel voor de kracht waarmee we die maatschappelijke opgaven kunnen aanpakken. Zo draagt een goede economische positie van onze inwoners direct bij aan

bijvoorbeeld een betere gezondheid en indirect zorgt economische voorspoed voor het draagvlak onder maatschappelijke voorzieningen in de regio. Daarom is duurzame economische structuurversterking een van de belangrijkste doelstellingen voor Twente.

Het versterken van de economie gebeurt door individuele partijen of kleine samenwerkingsverbanden; een bedrijf met de universiteit, een gemeente met het waterschap of met de provincie. Vaak is dit de beste schaal om flexibel en gericht in te kunnen spelen op de markt en de samenleving. Ook zijn er uitdagingen en kansen op economisch gebied die we alleen kunnen (aan)pakken als alle samenwerkende partners de handen ineenslaan. Opgaven waarvan voor iedereen duidelijk is, dat geen enkele partij die alleen kan oplossen. Juist over die regionale uitdagingen, opgaven en kansen gaat deze Agenda voor Twente. De ambitie die Twente in deze Agenda voor Twente stopt, leidt tot het volgende toekomstbeeld.

Toekomstbeeld

Twente is een krachtige, (inter)nationaal verbonden topregio met een specifieke economische potentie: Twente is dé plek als het gaat om techniek. Kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en onze beroepsbevolking vormen een ecosysteem van slim bedenken en slim maken van slimme producten. Deze mix geeft Twente waarde en heeft samen met landschappelijke kwaliteit en stedelijke cultuur, een internationale aantrekkingskracht op mensen en organisaties.

De Agenda geeft richting aan de lobby en is de basis voor onze marketingagenda. Dat maakt Twente beter bereikbaar als internationale grensregio richting Duitsland, het Noorden, Zuiden en het Westen. Ook staat Twente daarmee nationaal en internationaal beter op de kaart en komen mensen er om te werken, te wonen en te verblijven.

NIEUWE AGENDA

Totstandkoming

De route naar een nieuwe agenda is samen met de Twente Board, de Twentse gemeenten, vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en andere overheden zoals de provincie Overijssel en het waterschap Vechtstromen gevolgd. In de verkenning is in verschillende sessies input verzameld voor een nieuwe agenda. Met de ingrediënten en de inspiratie uit het advies van de Twente Board is deze conceptagenda tot stand gekomen. Samen investeren in de kracht van Twente is noodzakelijk om de uitdagingen die de gemeenten en partners hebben aan te kunnen.

HOOFDSTUK 2

Dit is Twente

Techniek

Wie Twente zegt, zegt techniek. Twente weet als geen ander hoe techniek de economie en samenleving kan veranderen. De industriële revolutie bracht Twente economische groei, nieuw werk en inkomsten. Techniek zit historisch in ons DNA. Nog altijd maakt techniek van Twente een sterke ondernemende regio met innovatieve bedrijven en (MKB)-maakindustrie. De Universiteit Twente, Saxion Hogeschool en ROC van Twente spelen soepel in op maatschappelijke ontwikkelingen. Innovatie is onze tweede natuur. Techniek brengt ons ook vandaag de dag voorspoed en welvaart en maakt dat we voorbereid zijn op de toekomst.

Meer dan techniek

Twente is de motor voor techniek. Tegelijk is het veel meer dan dat. Twente is een prachtige regio met een unieke balans tussen stad en land. Kwaliteit van leven is daarbij een belangrijk kenmerk, dat zichtbaar én voelbaar is in de mentaliteit van de mensen en de manier van werken. Er is ruimte, aandacht voor mensen en aandacht voor kwaliteit. Door de aanwezigheid van hightech kennis en roots in de (maak-)industrie, kent Twente veel bedrijvigheid die zich richt op het toepassen van nieuwe technologie in innovatieve producten en diensten.

Dat is van wezenlijke invloed op het welzijn en welbevinden in de regio.

De schoonheid en ruimte vormen mede de basis van het Twentse vestigingsklimaat voor bedrijven en voor talentvolle studenten en onderzoekers. Het heeft ook grote aantrekkingskracht op bezoekers van buiten de regio en hun bestedingen in de regio. Juist door de technologie te koppelen aan andere krachten van Twente – aantrekkelijk leefklimaat, ondernemerskracht, onderzoeksklimaat, sterk onderwijs – ontstaan synergie en topkwaliteit. Het Twentse ondernemerschap steunt op mentaliteit, arbeidsethos en betrouwbaarheid: afspraak is afspraak. Die mentaliteit heeft Twente een sterke MKB-sector opgeleverd. Techniek en ondernemerschap zijn motoren van - en verbindende factoren in - een diverse economische en landschappelijke omgeving. Gezamenlijk leveren ze Twente welvaart op. Zo profiteert bv. vrijetijdseconomie ook van groeiende bedrijvigheid en groeit de logistieke sector met bijpassende werkgelegenheid wanneer de regionale economie groeit.

Met techniek als basis is Twente een toonaangevende regio: één grote proeftuin voor technologische oplossingen waarin de Twentse partners de maatschappelijke opgaven aanpakken.

TECHNOLOGISCHE INNOVATIE

Fotonica

Een techniek waarbij microchips data verwerken op basis van licht. Deze technologische ontwikkeling staat door Nederlands onderzoek vanuit UT aan de wereldtop. Veel Twentse MKB-ers zijn leveranciers of dienstverleners in fotonica. PhotonDelta richt zich op het ontwikkelen en versterken van een ecosysteem waarin de gehele waardeketen verbonden is. Dat levert naar verwachting in 2025 circa 5.000 arbeidsplaatsen en EUR 5 miljard omzet in Nederland op waarvan 40% in Twente. Dit vraagt een investering van EUR 350 miljoen, deels in productiefaciliteiten en assemblagelijnen voor de chips en deels om op wetenschappelijk gebied te kunnen blijven excelleren. LioniX, Universiteit Twente, gemeente Enschede, Saxion en de Provincie Overijssel willen voor EUR 1 miljoen investeren in startkapitaal.

HOOFDSTUK 3

Twente in de wereld

Mondiale trends en lokale / regionale uitdagingen

Twente maakt zich klaar voor de toekomst. Maar hoe ziet die toekomst eruit? De wereld staat niet stil: technologische innovaties volgen elkaar in razendsnel tempo op; de arbeidsmarkt flexibiliseert en dwingt tot een leven lang leren; globalisering zet door en roept als tegenhanger sterke lokale en regionale netwerken op; de klimaat- en grondstoffenproblematiek noodzaakt tot onorthodoxe antwoorden; en de vergrijzing en verstedelijking veranderen de manier waarop we samenleven. Die grote lokale, regionale en mondiale bewegingen bieden ongekennde kansen en uitdagingen. Op die dynamische toekomst kan en moet Twente nu al inspelen. Ze kan hier waarde en inhoud aan toevoegen.

Regio's moeten voldoende aanzuigende werking hebben om in topconditie te blijven. Twente moet goed bereikbaar zijn, talent kunnen aantrekken, een kwalitatief verblijf kunnen bieden en het ontwikkelen mogelijk maken. Daarbij hoort de nabijheid van en verbinding met andere sterke stedelijke regio's, zowel nationaal als internationaal. Een unieke troef is de grensligging van Twente met

het economisch sterke Duitsland. Bereikbaarheid, in alle opzichten, is daarmee essentieel. De stad van de toekomst is daarbij een uitloper van het landelijk gebied en het landelijk gebied een deel van de stad. Twente moet kansen pakken om verder te groeien. Daarin trekken wij samen op met onze partners, de provincie Overijssel en Euregio, richting Den Haag en Brussel.

Looprobot LOPES II bij het Roessingh

In de huidige complexe wereld is het niet voldoende om technologische innovaties te ontwikkelen en er dan op te vertrouwen dat anderen ze gaan gebruiken. Door uit te gaan van de maatschappelijke opgaven en te onderzoeken welke technologie nodig is om aan de oplossing hiervan bij te dragen én hoe we dat vervolgens het slimste kunnen ontwikkelen en maken, slaan we twee

vliegen in een klap. We verhogen de economische waarde van de technologische oplossingen zelf én leveren een enorme maatschappelijke meerwaarde. Deze geeft vervolgens weer waarde aan onze regio en Twente als merk.

Mondiale trends en regionale oplossingen

De revolutionaire integratie van ICT en geavanceerde technologieën in de industriële productieketen biedt Twente grote kansen. Dat geldt ook voor de technologische doorbraken op het gebied van robotica, nanotechnologie, cybersecurity, big data en slimme materialen. Het gebruik van technische middelen zoals drones en sensoren verhoogt bijvoorbeeld de effectiviteit. In de netwerksamenleving is iedereen dag en nacht verbonden (of kan dat zijn). Het vormt de basis van een deeleconomie en maakt maatwerk en persoonlijke dienstverlening mogelijk. Regionale netwerken zijn internationaal verbonden en creëren een hybride oriëntatie – lokaal en regionaal in een globaliserende wereld.

Bijpassende sectoren

Twente kent een sterke innovatieve maakindustrie binnen de sector HTSM – High Tech Systemen en Materialen. Deze technologische kracht draagt bij aan de oplossing. Onderstaande sectoren en thema's hebben raakvlakken met techniek en passen daarom goed bij het doel van de Agenda voor Twente.

- **Energie** – bv. ontwikkeling van schone, fossielvrije opwek- en opslagtechnologie, zuinige en slimme gebouwen en apparaten.
- **Logistiek & Mobiliteit** – bv. multimodale bereikbaarheid (weg, water, spoor) van de regio en schone en goedkope mobiliteit tussen delen van de regio.
- **Life Science & Health** – robotica, medische technologie, etc.
- **Safety & security** – digitale technologie, drones, etc.
- **Agro & food** – bv. inzet digitale techniek in de landbouw, gebruik van drones voor kwaliteitscontrole.
- **Circulaire economie** – bv. circulair productontwerp, ontwikkeling van alternatieve grondstoffen, hergebruikstechnologie, reparatiebedrijven.
- **Leisure** – vrijetijdseconomie – bv. geocaching of ict- ontwikkelingen toepassen op routes.
- **Bouw & wonen** – bv. robotisering toepassen in de bouw.

HOOFDSTUK 4

Techniek als bundelend thema

Wat we kunnen en wat we nodig hebben

Om werkelijk krachtig te kunnen sturen op een toekomstgerichte ontwikkeling moeten we focussen op waar we gezamenlijk als Twentse gemeenten, bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstituten en burgers verschil kunnen maken.

Techniek als basis ...

Veel partijen in Twente delen een innovatieve instelling en een sterke technische achtergrond. We huisvesten voorlopers in veel technische sectoren. Continue innovatie is noodzakelijk om als bedrijf en als regionale samenleving te blijven floreren in de mondiale economie. Het vergroot de exportmogelijkheden en de concurrentiekracht en draagt bij aan het toekomstgerichte imago van Twente. We lieten in het eerste hoofdstuk al zien dat de technische Twentse traditie ons samen sterk maakt. Wat is dan logischer dan deze collectieve kracht in te zetten om de uitdagingen aan te pakken en collectieve meerwaarde te realiseren. Reden om in deze Agenda

techniek en onze technologische kracht centraal te stellen binnen een economie die circulair en volhoudbaar is.

Twente heeft techniek in het DNA: slimmer bedenken van slimmere producten en diensten en deze op een slimmere manier maken. Die kracht bezitten gevestigde bedrijven en sectoren en vinden we bij de ondernemende startups, die grotendeels zijn ontstaan uit de universiteit en de hogeschool. Dat technische cluster verdient verdere versterking om van theoretische kennis via onderzoek naar de praktijk in het bedrijfsleven (van 'bedenken' naar 'maken') te komen. Die kwalitatieve en kwantitatieve impuls is afhankelijk van de mate van ondernemerschap, toptalent en mondiale bedrijvigheid, een arbeidsmarkt in balans en een aantrekkelijke en bereikbare regio. Dit zijn de randvoorwaarden voor een vitale en economisch krachtige regio.

... voor regionale welvaart

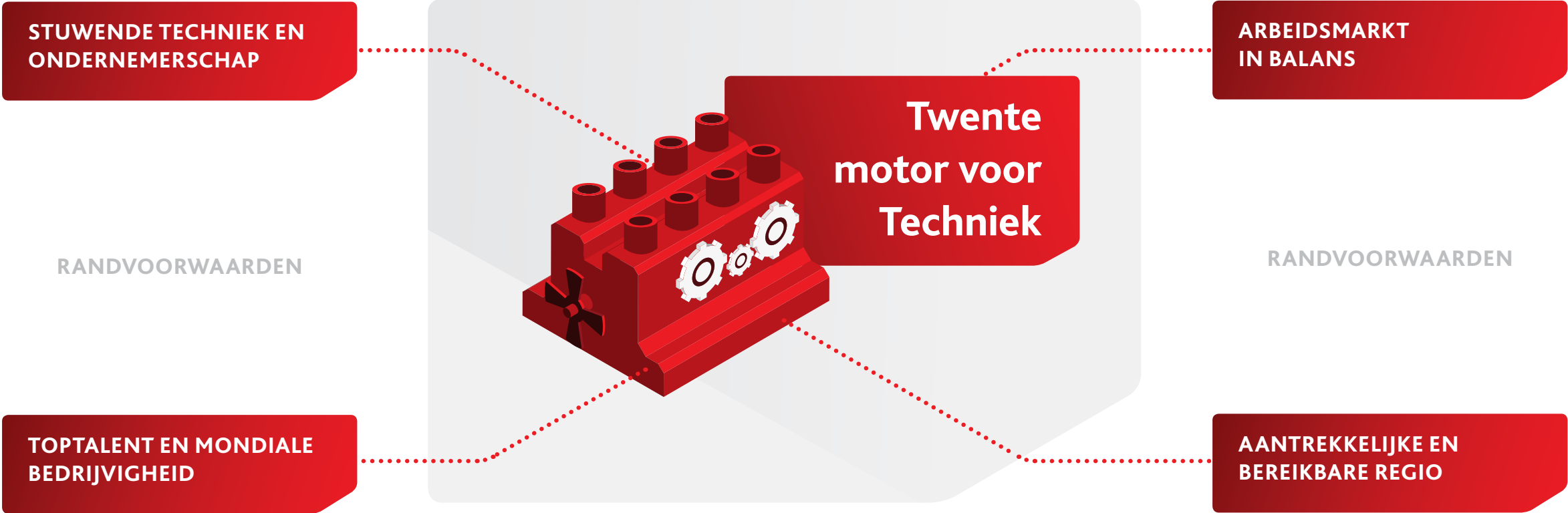
De randvoorwaarden zijn niet alleen nodig om de techniek zelf te laten floreren. Het belangrijkste is dat ze bijdragen aan welvaart, leefbaarheid en houdbaarheid van de regio en haar inwoners. Als het ons lukt om ondernemerschap breed in te zetten, neemt de verdien capaciteit en daarmee de werkgelegenheid toe. Als het ons lukt om de vraag en het aanbod van arbeid beter op elkaar af te stemmen, mede door een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, worden meer mensen maatschappelijk geactiveerd. Als het ons lukt om talent, ondernemers en internationale bedrijven naar Twente te halen en voor de regio te behouden, remmen we de ontgroening en de krimp. Als het ons lukt om de regio leefbaar, duurzaam

en bereikbaar te maken, profiteren mensen in stad én het landelijk gebied en neemt de aantrekkelijkheid van het gebied toe. De focus op techniek versterkt kortom de basis onder de Twentse economie. Dat levert direct

voordeel op, ook voor niet primair technische sectoren. Techniek komt ook op in bijvoorbeeld de landbouw, de logistiek, in de woningbouw, de gezondheidszorg en in de mobiliteit.

Trends & Opgaven

Vergrijzing, ontgroening, klimaatverandering en internationalisering stellen Twente voor een aantal maatschappelijke opgaven: een mismatch van vraag en aanbod van arbeid en van onderwijs en arbeidsmarkt; lage productiviteit; minder gezonde inwoners; klimaatadaptatie, circulaire economie en duurzaamheid; leefbaarheid van landelijk en stedelijk gebied; en gebrekkige bereikbaarheid.

Visie

Twente is de motor voor techniek met een duurzame basis. Onderzoek- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en een passende beroepsbevolking vormen een ecosysteem van slim bedenken, ontwikkelen en maken van slimme producten. Deze mix geeft Twente, samen met de landschappelijke schoonheid en stedelijke cultuur, (inter)nationale aantrekkingskracht op mensen en organisaties.

HOOFDSTUK 5

De Agenda voor Twente

Over concretisering en actielijnen

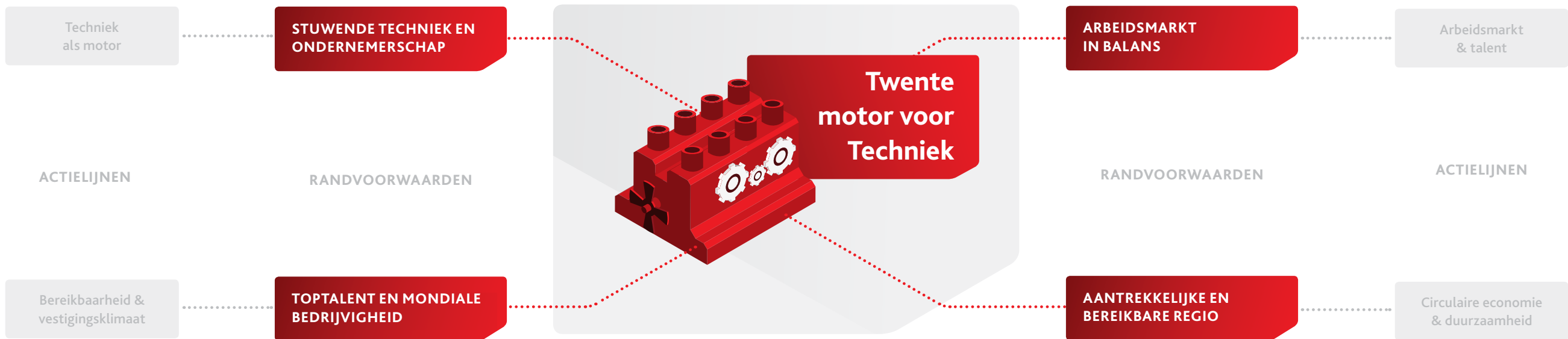
In de voorgaande hoofdstukken hebben we ingezoomd van doel – Twente als technologische topregio (inter)nationaal op de kaart zetten – naar focus: techniek centraal. Dit in een Twentse economie die circulair en volhoudbaar is. In dit hoofdstuk vullen we de Agenda voor Twente concreter in.

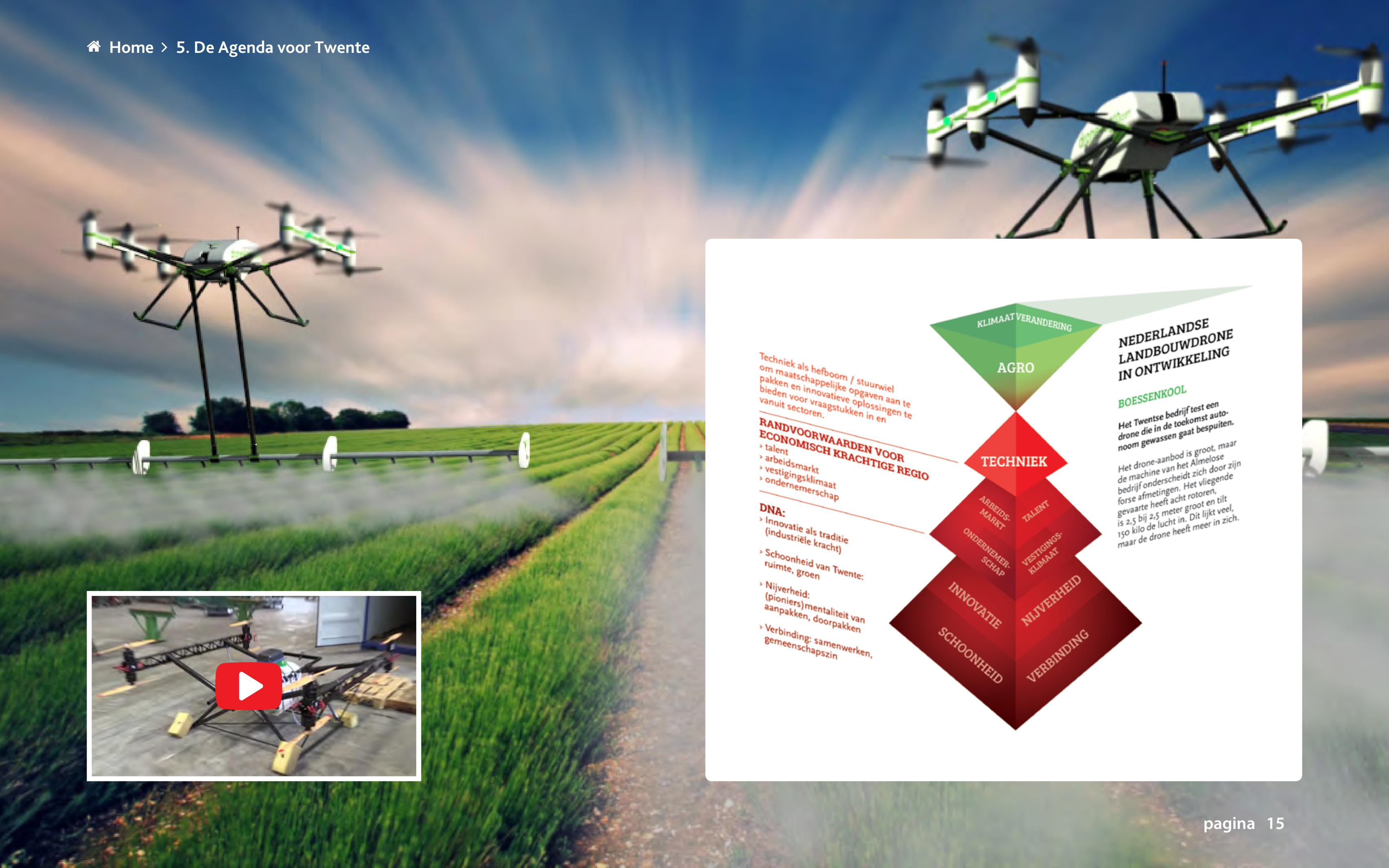
Vanuit de vier randvoorwaarden voor een gezonde regio komen we tot onderling verbonden actielijnen, waaronder concrete projecten worden gehangen.

Actielijnen

- 1. Techniek als motor
- 2. Arbeidsmarkt & talent
- 3. Bereikbaarheid & vestigingsklimaat
- 4. Circulaire economie & duurzaamheid

De actielijnen zijn sterk verweven met elkaar via de dragende visie waarin de kracht van de techniek en samenwerking centraal staan. Onderstaand zijn de actielijnen verder uitgewerkt. Vooral in de combinatie van de actielijn ‘Techniek als motor’ en actielijn ‘Circulaire economie & duurzaamheid’ kan Twente zich onderscheiden als unieke regio.

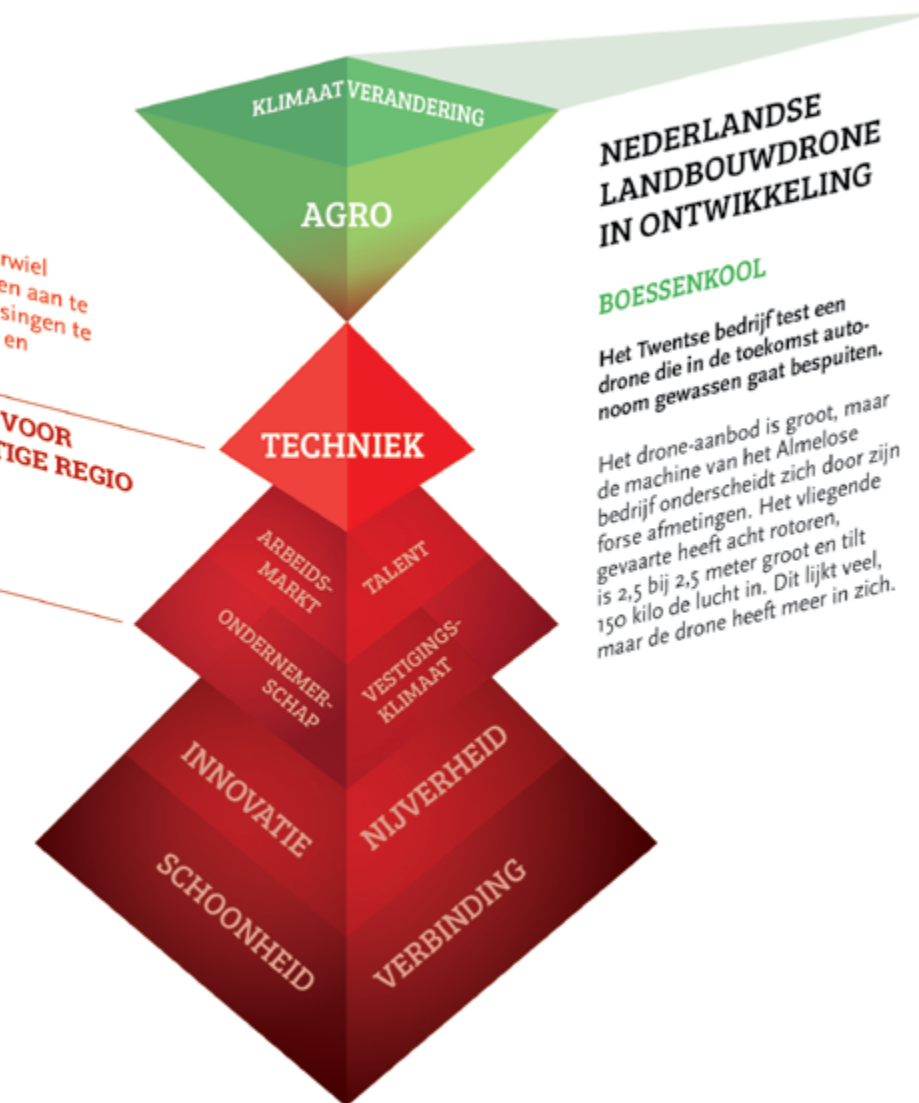
Techniek als hefboom / stuurwiel om maatschappelijke opgaven aan te pakken en innovatieve oplossingen te bieden voor vraagstukken in en vanuit sectoren.

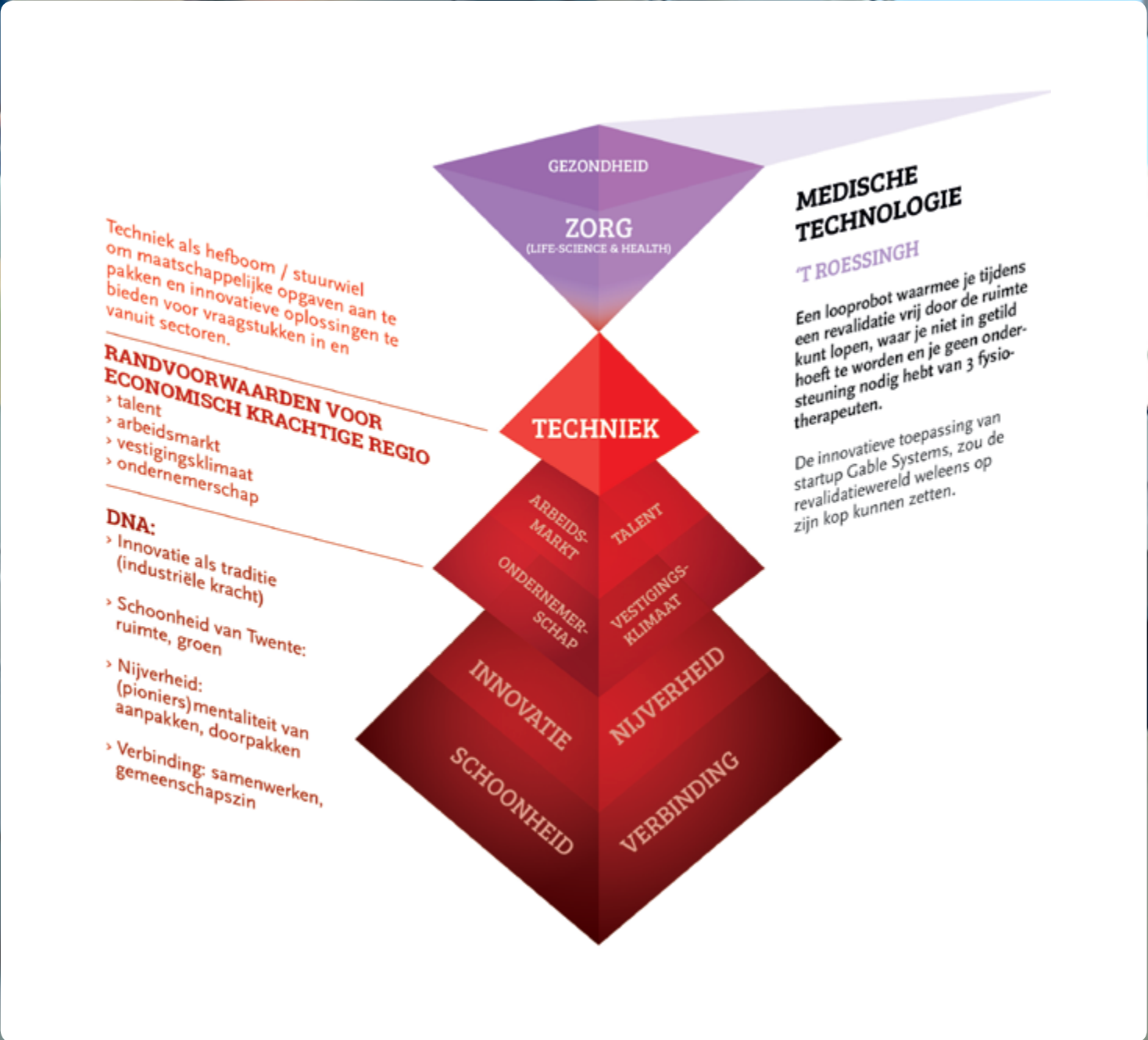
RANDVOORWAARDEN VOOR ECONOMISCH KRACHTIGE REGIO

- > talent
- > arbeidsmarkt
- > vestigingsklimaat
- > ondernemerschap

DNA:

- > Innovatie als traditie (industriële kracht)
- > Schoonheid van Twente: ruimte, groen
- > Nijverheid: (pioniers)mentaliteit van aanpakken, doorpakken
- > Verbinding: samenwerken, gemeenschapszin

ACTIELIJN

Techniek als motor

Doel: versterking van het ecosysteem waarin stuwende techniek in alle sectoren tot bloei komt. Dit betekent het versterken van de economische troef van deze regio: Twente heeft het best functionerende ecosysteem van Nederland voor het stimuleren van innovatie en ondernemerschap op het gebied van techniek. Gebouwd op een Twentse economie die circulair en volhoudbaar is.

Opgaven

- > Stimuleren van technologische ontwikkeling;
- > Versterken van de innovatieve maakindustrie;
- > Bedrijven en starters uitdagen en faciliteren om te vernieuwen en kansen voor groei te benutten, zoals toegang tot kennis, open innovatiecentra, launching customerships, toegang tot financiën, ondernemerschapsmasterclasses, etc.;
- > Verbeteren van productiviteit, concurrentiepositie en arbeidsmarkt;
- > Creëren van sterke internationale verbindingen;
- > Samenwerken over de grens;
- > Ontwikkelen tot Nationaal Expertisecentrum Drones;
- > Energietransitie: ontwikkeling van fossiele naar hernieuwbare energie;
- > Bijdragen aan de verduurzaming van de landbouw door technologie en kennis.

Initiatieven

- > Novel-T (voorheen Kennispark) bouwt als aanjager van de regionale economie aan een eco-systeem dat ondernemers actief ondersteunt en helpt te groeien door innovatie. Ze verbindt hightech innovatie en ondernemerschap met alle benodigde kennis, talent, kapitaal, infrastructuur en netwerken.
- > Mineral Valley Twente: innovatie op het gebied van mestverwerking en bodemoptimalisatie;
- > Stichting Pioneering: vermarkten van tal van innovatieve, technische oplossingen om de energievraag van woningen te beperken.
- > Investerings vanuit Innovatiefonds Twente.
- > Fieldlabs en open innovatiecentra.
- > BOOST (regionale actieagenda) als de aanjager voor Smart Industry in Oost-Nederland.

👍 Successen:

- > Twente Safety Campus: een hoogwaardige innovatieve test- en experimenteeromgeving voor veiligheidsvraagstukken
- > De ontwikkeling van nanotechnologie onder aanvoering van Mesa+ is veelbelovend op een aantal terreinen (bijv. de verhoging van de efficiëntie van zonnepanelen).
- > Het bedrijf Trioliet ontwikkelt automatische voer-mengwagens die in de agrosector voor precisievoeding zorgt.
- > Het bedrijf ESPS gebruikt robotica om industriële oplossingen te bieden
- > Drones helpen bij de inspectie van waterlopen van het waterschap (samenwerking met ROC van Twente).
- > Het bedrijf Bouman heeft een innovatieve techniek ontwikkeld voor de afvang van CO₂.
- > Pentair heeft een techniek voor filtering en ontzilting van water ontwikkeld.
- > 4silence ontwierp bermverharding, die het geluid van wegen sterk vermindert.

ACTIELIJN

Arbeidsmarkt & talent

Doel: Verminderen van de spanning op de arbeidsmarkt, tussen vraag en aanbod en tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De bijdrage vanuit de Agenda voor Twente aan deze doelstelling focust op het opleiden, aantrekken en behouden van (top)talent en het nog meer tot bloei laten komen van ondernemerschap. We willen dat het carrièreperspectief van technisch talent in Twente beter is dan in de rest van Nederland.

Opgaven

- > Aanbod voldoende geschikt technisch personeel om de groei van bedrijvigheid in Twente optimaal te faciliteren. Bijvoorbeeld via faciliteiten voor kenniswerkers (internationaal), carrièreperspectief in Twente, aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt (ook buiten regio), etc.
- > Anticiperen op de arbeidsmarkt van de toekomst: nieuwe technologie zoals digitalisering en robotisering en sociaaleconomische ontwikkelingen zoals vergrijzing, zorg, vrijetijdseconomie, circulaire economie en duurzaamheid hebben een enorme invloed op de arbeidsmarkt;
- > Sociaal en duurzaam ondernemerschap stimuleren door zakelijke kwaliteit te koppelen aan maatschappelijke meerwaarde.
- > Vermarkten van Twente als aantrekkelijke regio om te werken, wonen en leven bij het aantrekken en behouden van talent, waarbij aandacht is voor de leefomgeving en het culturele klimaat.

- > Verdringing arbeidsmarkt / actief afstemmen vraag en aanbod (van laag tot hoog opleidingsniveau) op de arbeidsmarkt.
- > Stimuleren ondernemerskracht: begeleiden van startups én gevestigde bedrijven die in de bestaande economie stuiten op markthobbels en belemmerende regels.
- > Verder versterken van de opleidingen bij ROC van Twente, Saxion en UT: Het onderwijs zo inrichten dat je opleidt voor de toekomst. Dan ontstaan kansen om het talent te behouden.
- > Via het curriculum nieuw talent aan trekken: ontwikkeling van een associate degree kan hieraan bijdragen, evenals multidisciplinair opleiden, waarbij vakken als chemie, biologie en robotica in samenhang worden aangeboden.
- > Regelgeving, die grensoverschrijdende inzet van arbeidskrachten tegenwerkt, versoepelen door bv. experimenteerruimte via het Rijk te regelen. Dat geldt ook voor de activering van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, die is nu onnodig ingewikkeld.

Initiatieven

- > Om studenten op de toekomst voor te bereiden bestaat Techwise Twente, een Centrum voor innovatief Vakmanschap, dat 'ondernemend gedrag' in het curriculum van alle opleidingen een plek geeft.
- > Werkplein Twente, het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten en het UWV, werkt actief aan het afstemmen van de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt.

- > Twentemove2social, provincie Overijssel, Twentse gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijven stimuleren sociale ondernemingen die innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven aandragen.
- > Saxion Hogeschool traint haar studenten in het toekomstgericht studeren. Ze hebben daarvoor het onderdeel 'Tech your future' opgenomen in het curriculum.
- > Een vacatureportal 'Twente Careers' met ruim 1.400 hbo+ vacatures, stage en afstudeerplaatsen. Het platform dat vacatures actief onder de aandacht brengt, een onderdeel van Twente Branding (twente.com/ vacatures).
- > Ondernemend Twente koppelt startups aan grownups. Bestaande bedrijven treden als mentor op voor de kleinere starters en helpen bij de ontwikkeling van vaardigheden als marketing, sales en werkgeverschap.
- > Om de samenwerking tussen ondernemers te versterken is het concept Facility Sharing in ontwikkeling, waarbij bedrijven productiemiddelen die ze tijdelijk niet gebruiken beschikbaar stellen aan anderen.
- > Overheden helpen als launching customer ondernemers bij het veroveren van een plaats op innovatieve markten.

👍 Successen:

- > Via experimenteerruimte werkt Twente aan de mogelijkheid om met Nederlandse diploma's toegang te krijgen tot de Duitse arbeidsmarkt.
- > Fraunhofer Project Center aan de Universiteit Twente is een samenwerking tussen Fraunhofer, UT en Saxion. Het bedient hightech in de regio door kennisontwikkeling op het gebied van slimme producten en slimme producttechnologieën
- > Max Planck Center aan de Universiteit Twente.
- > Techniepact Twente zoekt betere aansluiting op de vraag van ondernemers. Daarbij versnellen ze de 'levertijd' vanuit onderwijs, stellen leren centraal en wordt gewerkt aan het vormgeven van vakscholen.
- > De organisatie Remo (Rijssen) is een goed voorbeeld waar de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en samenwerking met bedrijfsleven en ROC werkt.
- > Saxion Hogeschool biedt een associate degree, een tweejarige studie met een erkend diploma. Het levert snelle aansluiting op de arbeidsmarkt op en biedt de mogelijkheid om tijdens de arbeidsloopbaan alsnog een bachelordiploma te behalen.

ACTIELIJN

Bereikbaarheid & vestigingsklimaat

Doel: startups met internationale potentie ontwikkelen en (inter)nationale topbedrijven behouden en aantrekken. De kern is om internationale bedrijven bekend te maken met de mogelijkheden die Twente biedt en vervolgens de geïnteresseerde bedrijven te ontzorgen en te helpen hun vestiging hier te laten floreren (ondernemerschap). Ook zet deze actielijn in op het verhogen van de bereikbaarheid van én binnen de regio Twente en het vergroten van de bekendheid van Twente.

Opgaven

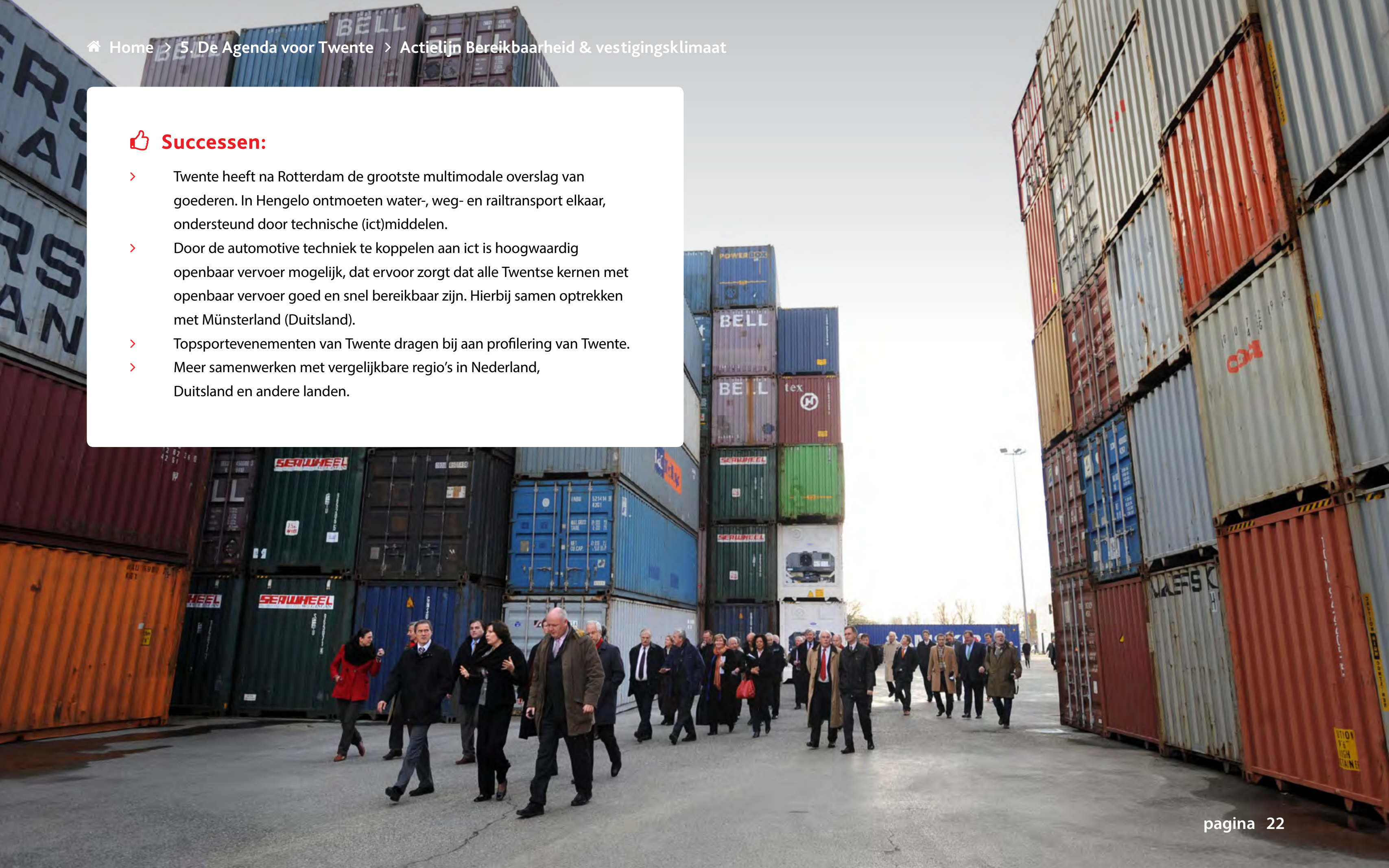
- > De reisafstand van Twente naar de Randstad en omgekeerd is een grote barrière voor de aansluiting van Twente op de Nederlandse, de Europese en de wereldeconomie. Ook is het een belemmering bij het aantrekken van talent en bedrijvigheid. Het maakt ook het onder de aandacht brengen van onze regio lastig (bv. in één uur van Twente in de randstad en v.v.).
- > Minstens zo belangrijk voor de economische ontwikkeling en voor het woon- en leefklimaat is de kwaliteit van de verbindingen tussen de Twentse woonkernen en de bereikbaarheid van de aanliggende regio's.

Initiatieven

- > Twente Branding positioneert en profileert onze regio internationaal als hightech en ondernemende regio.
- > De stuurgroep Business in Twente werkt aan gerichte acquisitie om kansrijke bedrijven naar Twente te halen.
- > De 'Twentse mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda' formuleert het ambitieniveau en prioriteert de lobby-inzet ter vergroting van de (inter-) nationale concurrentiekracht van Twente.
- > Twente heeft een ondernemersloket waar bedrijven terecht kunnen voor eerstelijns informatie.
- > Internationaal ondernemerschap en exportbevordering krijgt ondersteuning vanuit het WTC.
- > Nieuwe bedrijven krijgen professionele begeleiding vanuit de gezamenlijke gemeenten, enerzijds om nieuwkomers bij de administratieve en financiële kant (mogelijke subsidies) te ondersteunen en anderzijds om de aansluiting bij het bestaande netwerk te versnellen.
- > Bestaande bedrijven en de onderzoeks- en onderwijsinstellingen werken actief aan het opnemen van nieuwe bedrijven in hun netwerken.
- > Vestigingslocaties: Kennispark Twente, High Tech Systems Park, Techbase Twente, XL Businesspark Twente.
- > Experiment met een zelfrijdend OV voertuig: ideeën om de nieuwste generatie van een zelfrijdend voertuig in Twente op de openbare weg te laten rijden. Twentse onderzoekers en bedrijven lopen voorop in de ontwikkeling en werken aan een proef in de regio.

👍 Successen:

- > Twente heeft na Rotterdam de grootste multimodale overslag van goederen. In Hengelo ontmoeten water-, weg- en railtransport elkaar, ondersteund door technische (ict)middelen.
- > Door de automotive techniek te koppelen aan ict is hoogwaardig openbaar vervoer mogelijk, dat ervoor zorgt dat alle Twentse kernen met openbaar vervoer goed en snel bereikbaar zijn. Hierbij samen optrekken met Münsterland (Duitsland).
- > Topsportevenementen van Twente dragen bij aan profilering van Twente.
- > Meer samenwerken met vergelijkbare regio's in Nederland, Duitsland en andere landen.

ACTIELIJN

Circulaire economie & duurzaamheid

Doel: een Twentse economie die circulair en volhoudbaar is en die een transitie maakt van fossiele naar hernieuwbare energie. In een circulaire economie bestaat afval niet meer en blijven producenten verantwoordelijk voor hun product gedurende de levensloop ervan. Het circulaire gedachtegoed is niet meer weg te denken uit het economische, ecologische en maatschappelijke debat.

Deze actielijn staat in directe verbinding met de andere drie actielijnen.

Opgaven

- > Om toekomstige generaties in hun behoeftes te kunnen voorzien streeft het Rijk in 2050 naar een circulaire economie. Daarom ambieert ze een efficiënte inzet en optimaal hergebruik van grondstoffen. Maar ook dat er minder grondstoffen nodig zijn, omdat er efficiëntere producten en diensten ontwikkeld worden.
- > Nationale en Europese wetgeving maakt het gebruik van residuen uit mestverwerkers als kunstmestvervangers onmogelijk. Innovatieve emissiebeperkende maatregelen lopen tegen vergunningsproblemen aan en individueel slimme keuzes stuiten op generieke regelgeving.

- > Twente wil meer dan gemiddeld in Nederland bijdragen aan de verduurzaming van de landbouw door technologie en kennis en als zodanig herkend worden door de rest van Nederland.
- > Verduurzamen van de Twentse economie door minder energie-uitstoot en afvalgebruik:
 - > In 2023 meer dan 20% van het energiegebruik in Twente uit hernieuwbare bronnen halen (doelstelling provincie Overijssel);
 - > Twente zet zich in voor een vermindering van de CO2-uitstoot met 25 % in 2020 t.o.v. 1990 (uitspraak rechter);
 - > Streven naar een energie-neutrale regio in 2050 (doelstelling Europa/Nederland);
 - > In 2030 hergebruiken we in Twente 90% van ons afval;
 - > In 2030 produceren we in Twente jaarlijks maximaal 50 kilo restafval per inwoner.

Initiatieven

- > Om de energiedoelen te concretiseren en te realiseren wordt gewerkt aan een energiestrategie voor Twente. Deze regionale energiestrategie sluit aan bij het programma Nieuwe Energie Overijssel van de provincie Overijssel en ligt in lijn met de afspraken van het klimaatakkoord van Parijs.
- > Provincie Overijssel, AkzoNobel, Regio Twente en Oost NV hebben het initiatief genomen om kansen te verkennen voor het lokaal uitwisselen van grondstoffen en afval tussen chemiebedrijven in Twente. Hergebruik van reststromen kan leiden tot besparing op grondstoffen, afvalverwerking en

energie, en tegelijkertijd kan de milieu-impact worden verkleind. Juist het lokaal benutten van reststromen in andere product- en consumptieketens kan leiden tot verrassende samenwerkingen en nieuwe bedrijvigheid, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de ontwikkeling van een circulaire economie.

👍 Successen:

- > Het Waterschap Vechtstromen wint grondstoffen en energie uit rioolwater (waterenergie) bijvoorbeeld bij Energiefabriek Hengelo. Voor de nabije toekomst kan het ook dé locatie voor het terugwinnen van nutriënten en het leveren van water van gewenste kwaliteit worden. Energiefabriek Hengelo transformeert daarmee van verwerker van afvalwater tot producent van grondstoffen.
- > Nieuwe zuiveringstechnieken zoals Nereda (Vroomshoop) en membraanbioreactor (Ootmarsum).
- > Warmtenetten zoals Warmtenet Hengelo, waarbij restwarmte van AkzoNobel wordt gebruikt voor verwarming van industrie, kantoren en woningen in de stad.
- > Gebr. Oude Lenferink in Fleringen combineert een varkensfok- en transportbedrijf met de productie van warmte, elektriciteit en eigen varkensvoer. In diverse vergisters worden mest- en andere herbruikbare stromen verwerkt tot waardevolle grondstoffen.

HOOFDSTUK 6

De Agenda in uitvoering

Voortbouwen op een stevige (basis)infrastructuur

De Agenda voor Twente start niet vanuit het niets. De afgelopen tien jaar is in de eerste Agenda gebouwd aan een fundament om samenwerking vorm te geven en te ondersteunen. We willen het goede hiervan behouden. Deze Agenda is van alle partners in Twente. Dat betekent dat zij een rol hebben in de uitvoering. In dit hoofdstuk staan we stil bij de basisinfrastructuur die hiervoor nodig is en de manier waarop we de projecten, die volgen uit de actielijnen, gaan uitvoeren. De Agenda voor Twente heeft een looptijd van vijf jaar (2018-2022). Dat wil niet zeggen dat we alle projecten voor die gehele periode vastleggen. De Agenda wordt continu dynamisch ingevuld met concrete initiatieven en projecten die het doel en het toekomstperspectief dichterbij brengen. Per jaar maken we een (uitvoerings)programma met sterke, breed gesteunde projecten en bouwen van daaruit jaarlijks verder. Daarmee creëren we ruimte voor nieuwe initiatieven en soepele reactie op actuele ontwikkelingen.

De infrastructuur als basis

Een succesvolle Agenda voor Twente staat of valt met goede samenwerking. Samen zorgen we ervoor dat kansrijke ontwikkelingen en activiteiten van de grond komen. Daarbij gaat het om het versterken van bestaande netwerken én om het gericht leggen van contacten tussen partijen die (meer) samen willen of moeten optrekken. Bovendien is het belangrijk om de relatie tussen Twente en aangrenzende regio's te versterken. De kernbegrippen hierbij zijn 'verbinden', 'versnellen', 'vergemakkelijken' en 'toegankelijk maken'. Hiervoor is de infrastructuur de basis.

Jaarconferentie Techniekpact

De samenwerkingspartners zijn gelijkwaardig, maar hebben verschillende rollen, verbonden aan hun achtergrond en achterban. Ondernemers investeren vooral in concrete uitvoering. Onderwijs en onderzoek leveren talent en kennis. De overheid faciliteert kansrijke ontwikkelingen door te ondersteunen, met adequate regels, als inkopende partij en zo nodig met geld. De provincie zet zich, bv. via haar internationale agenda, extra in voor de toponderwerpen waarmee Twente zich kan profileren en waarvoor landelijke en Europese subsidies beschikbaar zijn. Daarbij is een eendrachtige lobby van belang en daarin trekken we samen op. Dit via een (basis)infrastructuur die zorgt dat de randvoorwaarden voor een vitale en economisch krachtige regio zo optimaal mogelijk zijn. Gezamenlijk creëren de partijen de condities om de 'Agenda voor Twente' tot een succes te maken zodat de inzet via actielijnen ook het gewenste resultaat oplevert.

Uitvoering en aansturing

Voor een efficiënte samenwerking is een goede netwerk- en organisatievorm nodig. Enerzijds gaat het hierbij om het wegnemen van belemmeringen. Daarbij denken we aan het vormgeven van experimenteerruimte en het vergroten van de regelarme speelruimte. Anderzijds gaat het om het versterken van de netwerken en de informatievoorziening die de samenwerking van de partners bevordert. De afgelopen jaren is een goede basis gelegd voor deze infrastructuur om samen te werken, bijvoorbeeld via organisaties als Novel-T (Kennispark Twente) en Techniekpact Twente. Naast investeringen in projecten zijn bij deze Agenda voor Twente ook investeringen in deze samenwerking nodig. Die (basis)infrastructuur voor samenwerking moet in de komende jaren worden uitgebreid op basis van de doelstellingen en niet op voorhand door te institutionaliseren. Zo moet

de samenwerking er bijvoorbeeld toe leiden dat het makkelijker wordt voor bedrijven om gebruik te maken van de kennis die ontwikkeld wordt door UT en Saxion; of dat bedrijven het onderwijs helpen om ervoor te zorgen dat jongeren vaker de opleiding kiezen die veel kans biedt op een baan.

Voor 2018 kiezen we ervoor om deels dezelfde organisaties als in 2017 deze taken te laten uitvoeren die nodig zijn in de basisinfrastructuur (**zie ook bijlage 1**). Op basis van de ervaringen in het eerste jaar (2018) met de nieuwe Agenda voor Twente worden aanpassingen doorgevoerd in de taken en de organisaties die ze uitvoeren waar dat wenselijk en nodig is. Bij de start van de nieuwe Agenda wordt daar nadrukkelijk richting aan gegeven – in lijn met de doelstellingen van de Agenda – via een opdracht om samen op te trekken en gezamenlijk een efficiëntieslag te maken.

Het gaat om de volgende taken en / functies:

- > Het gestructureerd aanpakken van het opleiden, werven en vasthouden van hoger opgeleide technici (vanaf MBO 3/4 tot WO-opgeleid)
- > Het aantrekken van nieuwe bedrijven (acquisitie)
- > Het in de praktijk verbeteren van de ontsluiting tussen MBO onderwijs en het bedrijfsleven.
- > Het creëren van een klimaat dat ondernemers actief ondersteunt en helpt te groeien door innovatie. Ze verbindt hightech innovatie en ondernemerschap met alle benodigde kennis, talent, kapitaal, infrastructuur en netwerken (ook wel ecosysteem genoemd). Zowel voor starters als groeiers.

- > Het versterken van de samenwerking van de O's gericht op de regionale arbeidsmarkt.
- > Het stimuleren van een internationaal vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven.
- > Inzet op branding en marketing van Twente, aan de hand van een krachtige positionering en profilering. Bekendheid en imago vergroten binnen en buiten Twente.
- > Inzet op monitoring en communicatie gedurende de looptijd van de Agenda.

Robird van Clearflight Solutions

De focus van de Agenda voor Twente ligt op de techniek. Om de techniek als motor van de Twentse economie meer kracht te geven, is het nodig om een

aantal randvoorwaarden te versterken (zie hoofdstuk 4) en zijn vier actielijnen benoemd (hoofdstuk 5). De partners in deze Agenda voeren de komende jaren binnen deze actielijnen projecten uit om zo bij te dragen aan de doelstelling om via de technologische kracht een sterkere regio van Twente te maken. De actielijnen zijn een kapstok en onderling verbonden. Ze worden gefinancierd uit bijdragen van de samenwerkende partners. De sturing op de Agenda geschiedt door de vier samenwerkende partners (O's). Daarin werken zij zo optimaal mogelijk samen zodat de lijnen naar de verschillende uitvoerende organisaties kort zijn.

Projecten

Projecten worden bij voorkeur gefinancierd en uitgevoerd door deelnemers uit de diverse samenwerkende O's, minimaal uit twee ervan. Waar nodig kan vanuit de Agenda voor Twente een extra investering komen om de kwaliteit te verhogen en krachten te bundelen. Om gebruik te kunnen maken van de voordelen die de Agenda voor Twente biedt moet er voldaan worden aan de volgende criteria: kansrijk, regionaal, additioneel, concreet, helder en toekomstgericht (KRACHT).

K	Biedt kansen aan ...
R	Heeft betrekking op (een groot deel van) de regio
A	Voegt iets toe aan het bestaande
C	Is concreet
H	Is helder geformuleerd
T	Is gericht op de toekomst

De projectvoorstellen worden beoordeeld door een commissie, die is samengesteld uit de vier O's.

Een slagvaardig aanjaagteam, dat ook bestaat uit vertegenwoordigers van de vier O's, heeft een spilfunctie in het 'verbinden', 'versnellen', 'vergemakkelijken' en 'toegankelijk maken' van initiatieven. Daarbij maken zij gebruik van technische kennis, ondernemerschap, partnersamenwerking, afstemming vraag-aanbod, ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen en beschikbaarheid van talent en vakmanschap. Allemaal gericht op de dag van morgen. Zij opereren onafhankelijk van de bestaande organisaties en netwerken, maar bouwen daar wel op voort. Het aanjagen gebeurt door initiatieven van de grond te laten komen, bijvoorbeeld via experimentele vorm of direct in de markt. Vooral met het oog op de financiering van de initiatieven die daar uit voort moet vloeien. Het aanjagen en uitvoeren van de Agenda voor Twente is een lerend proces. Binnen de gecreëerde experimenteerruimte is er ook ruimte voor projecten om te mislukken.

Monitoring en verantwoording

Om de inzet, de output en het maatschappelijke effect voor iedereen in kaart te brengen is monitoring onmisbaar. Ondersteuning vanuit de Agenda stelt eisen aan de uitvoering. Het vraagt om een hoge mate van transparantie. Alleen dan is het mogelijk om de bijdrage van projecten te monitoren en te verantwoorden. De monitoring wordt uitgevoerd door Kennispunt Twente. Monitoring dient niet alleen voor de verantwoording van de inzet van middelen en de resultaten.

Ze is primair bedoeld om (tussentijds) te signaleren waar de resultaten of maatschappelijke effecten tegenvallen en waar dus extra inzet nodig is. Dit maakt de monitoring en verslaglegging toekomstgericht.

Als basis voor het monitoren van de regionale economie dient de Twente Index. Hierin wordt de ontwikkeling van de Twentse economie vergeleken met Nederland als geheel en omliggende regio's. De Twente Index heeft een belangrijke signaalfunctie bij de keuze en invulling van de actielijnen in de Agenda voor Twente. Iedere actielijn heeft een specifieke set met indicatoren ([zie bijlage 2](#)) om de ontwikkeling binnen dit thema nauwgezet te kunnen volgen en te kunnen vergelijken. Zowel de Twente Index als indicatoren van de actielijnen hebben een generiek karakter. Ze geven de Twentse ontwikkeling weer en zijn een optelling. Deze gegevens bevatten niet alleen de effecten van de Agenda voor Twente, maar ook andere effecten, zoals nationale en mondiale ontwikkelingen en individuele beslissingen van Twentse actoren. Daarnaast vindt de monitoring ook in dialoog plaats, met onze partners en met degenen voor wie we het doen. Dit om via gesprekken goed zicht te krijgen op wat we bereiken, wat we beogen en waar nodig gericht bij te kunnen sturen.

HOOFDSTUK 7

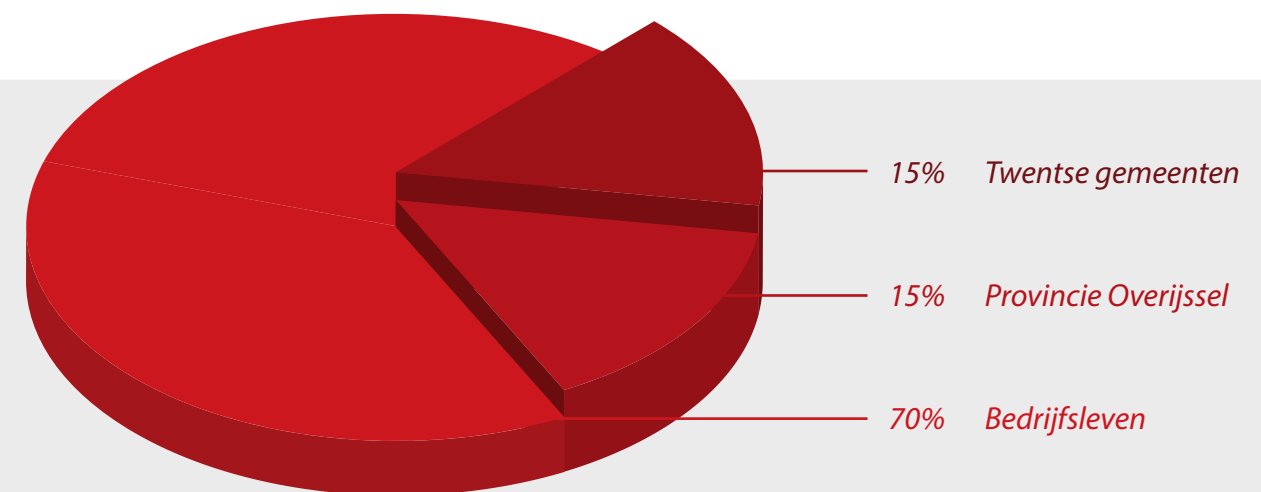
Financiering

Uitvoering van de Agenda en het (inter)nationaal op de kaart zetten van Twente als technologische topregio vraagt een grote inspanning en financiële bijdrage, die de vier partners gezamenlijk leveren. De motor van de vooruitgang is ondernemerschap, maatschappelijke dynamiek en de kwaliteit van de projecten. De 4 O's betalen samen voor het aanjaagteam, voor inhoudelijke en proces-ondersteuning van nieuwe initiatieven en voor daadwerkelijke uitvoering van de projecten. Dit is de netwerk- en organisatievorm die in het vorige hoofdstuk is beschreven.

In de Agenda van Twente van 2007-2017 was € 80 miljoen beschikbaar; een bedrag van ongeveer € 12,75 per inwoner. Gezien de ambitie is in deze Agenda voor Twente een investering van € 12,50 per inwoner nodig. Deze investering bestaat uit € 3,50 voor de (basis)infrastructuur, € 1,50 voor het aanjagen van nieuwe initiatieven en € 7,50* voor de ambitie en daarmee verbonden projecten. Deze ambitie houdt in dat we zoals ook uit de vraag van de vier O's blijkt o.a. nog sterker inzetten op gerichte marketing en lobby (verbonden met de actielijnen) en op het binnenhalen van landelijke en Europese subsidies om tot een groter multipliereffect voor Twente te komen. De inzet is dat de andere O's een vergelijkbaar bedrag bij gaan dragen. We maken ons er hard voor dat de provincie Overijssel vanuit o.a. haar regisseursrol op de regionale economie ook bijdraagt en onze partner blijft in gezamenlijke opgaven.

* In het raadsvoorstel aan de gemeente, dat met inbreng van de bestuurscommissie is opgesteld, is € 2,50 van deze € 7,50 opgenomen.

Naarmate de projecten concreter worden neemt de bijdrage en daarmee de relatieve hoogte van de investering door ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten toe. Daarmee komt de verdeling van de financiële inzet van het gehele pakket aan activiteiten in balans. Dit neemt niet weg dat individuele gemeenten – indien projecten passend zijn bij hun opgaven en ambities – deelnemen aan projecten. Gemeenten kunnen daarvoor individueel ruimte reserveren op hun begroting.

Financiering Pioneering per organisatie - Vb. verdeling gezamenlijk initiatief.

De investeringen moeten leiden tot maatschappelijk rendement en economische opbrengsten. Daarnaast heeft de uitstraling van een gezamenlijke Twentse investeringsagenda juist een groot extern effect en multipliereffect, de eigen inzet levert over het algemeen veel cofinanciering op.

HOOFDSTUK 8

Positionering en profilering

De ambitie om Twente als technologische topregio te positioneren vraagt om een sterk merk. Een merk met onderscheidend vermogen en relevantie voor de buitenwereld. Daarvoor zijn inzet op deze positionering en lobby onlosmakelijk onderdeel van de Agenda. Omgekeerd geeft de Agenda richting aan de lobby en is de basis voor onze marketingcommunicatie-agenda.

Met elkaar bouwen we aan een krachtig en onderscheidend merk. Voor een aantrekkelijke regio die innovatieve ondernemers, ambitieuze professionals en talentvolle studenten volop kansen biedt. Om de positionering van Twente als economische topregio te versterken moet zichtbaarder worden dat deze gekoppeld aan het merk Twente ons ook meer oplevert. Zoals meer innovatieve allianties, meer banen (ook aan de onderkant), meer startende bedrijven en meer economische dynamiek. Twente staat voor de opgave zich aan te sluiten bij regio's met een vergelijkbaar ecosysteem, denk aan regio's in Nederland en in Duitsland. Twente moet gaan samenwerken met spelers die aanvullend zijn op het bedrijfsleven en de kennisinstellingen in Twente. Door strategische allianties op allerlei niveaus en schaalgroottes te smeden ontstaat wereldwijd waardering

voor en kennis over Twente. Dit heeft tot gevolg dat de internationale handel en het zakendoen met ondernemers in Twente toeneemt, dat investeerders de weg naar Twente vinden, dat bedrijven zich gaan vestigen in Twente en dat ambitieuze professionals en talentvolle studenten naar Twente worden aangetrokken. Daarvoor is een sterk merk de basis.

Daarnaast is transparantie in en communicatie over de Agenda essentieel voor de stakeholders – en ambassadeurs – van de Agenda voor Twente. Via diverse communicatiekanalen, waaronder updates, een online omgeving en monitoringsysteem, worden zij gedurende de looptijd geïnformeerd en waar wenselijk actief betrokken bij de Agenda voor Twente. Zo wordt de voortgang van projecten en de besteding van de beschikbaar gestelde financiën online toegankelijk. Ook bekijken we in afstemming met de gemeenten hoe inwoners en geïnteresseerden mee te nemen in deze Agenda.

Tot slot: Samen investeren om de kracht van Twente te verzilveren voor de ondernemer, de student, de werkzoekende, de boer, de toerist en voor de regio als geheel. De Agenda voor Twente gaat de condities zoals kennis, talent en marketing die in deze regio in de afgelopen tien jaar zijn opgebouwd versterken. Ze kiest techniek als middel om de economie en de regio als een geheel op te stuw en Twente klaar te maken voor de toekomst.

AGENDA VOOR TWENTE

BIJLAGEN

Bijlage bij definitieve conceptversie Agenda voor Twente

Basisinfrastructuur Agenda voor Twente

Ook voor de nieuwe 'Agenda voor Twente' is een basisinfrastructuur nodig. In de huidige 'Agenda van Twente' is ingezet op het structureel versterken van de sociaaleconomische structuur van Twente. Daarvoor zijn een aantal initiatieven gestart, organisaties opgericht en ontwikkelingen gestimuleerd vanuit programma's en via diverse projecten. Dit om de samenwerking en betrokkenheid van partners in de uitvoering te ondersteunen, bestaande netwerken te versterken en belemmeringen weg te nemen. Dat is de (basis)infrastructuur van de Agenda zoals bijvoorbeeld het stimuleren van het internationale vestigingsklimaat, gezamenlijke acquisitie, ondersteuning van innovatief ondernemerschap en regiobranding.

Voor de (basis)infrastructuur is in de nieuwe Agenda voor Twente een benodigd bedrag van €3,50 per inwoner berekend. In de nieuwe Agenda is er voor gekozen om de bestaande organisaties in het eerste jaar, 2018, in stand te houden. Dit om de continuïteit te kunnen waarborgen, inclusief de kennis en ervaring. Daarnaast kunnen zo ongewenste situaties worden voorkomen zoals het abrupt niet meer uitvoeren van één van de taken of het ontstaan van ongewenste faillissementen. Er zijn door de overheid en andere partners namelijk investeringen gedaan in genoemde organisaties en projecten die bij het afbreken eind dit jaar onvoldoende benut worden als basis om verder te bouwen vanuit de nieuwe Agenda.

Bij het gezamenlijk opstellen van het uitvoeringsprogramma 2018 worden de opdrachten aan de organisaties voor de taken in de basisinfrastructuur opnieuw gemaakt. Deze zijn gericht op wat nodig is voor de Agenda en daarbij zijn de doelstellingen van de nieuwe Agenda voor Twente vanzelfsprekend het vertrekpunt. Halverwege het eerste jaar worden deze geëvalueerd en indien gewenst voorzien van nieuwe opdrachten aan eventueel andere (samenwerkings)organisaties. Het is de verwachting dat samenwerking/samenvoeging van de huidige organisaties kan leiden tot lagere bijdragen. Daarnaast is het niet uitgesloten dat ook al in 2018 andere organisaties deel gaan uitmaken van de basisinfrastructuur. De opdrachten zijn namelijk leidend en we weten van te voren niet of de bestaande organisaties daar met elkaar in zijn geheel aan kunnen voldoen. Naast de al bestaande organisaties die ook in 2017 de uitvoering organiseerden gaat het ook om een uitvoeringsorganisatie voor opdrachtverlening communicatie en monitoring.

In onderstaand kader staan de taken en functies van de basisinfrastructuur en welke organisaties deze vooralsnog uitvoeren in de nieuwe Agenda. Mede op basis van de aan u verzonden memo voor de bestuurscommissie 22 maart 2017 is aangegeven welke bedragen indicatief in 2018 aan de orde zijn, inclusief een inschatting voor de komende jaren gemaakt.

De projecten in de basisinfrastructuur dienen natuurlijk te voldoen aan de KRACHT criteria (zie hieronder voor uitleg) en zij sluiten aan bij het doel van de Agenda voor Twente (2018-2022).

K (Kansrijk) Biedt kansen aan

R (Regionaal) Heeft betrekking op (een groot deel van) de regio

A (Aanvullend) Voegt iets toe aan het bestaande

C (Concreet) Is concreet

H (Helder) Is helder geformuleerd

T (Toekomstgericht) Is gericht op de toekomst.

Project / Organisatie	Taken / Functies	Bijdrage 2018 per inwoner
Human Capital Agenda	Het versterken van de samenwerking van de O's gericht op de regionale arbeidsmarkt.	€ 0,40
Centra voor Innovatief Vakmanschap	Het creëren van een klimaat dat ondernemers actief ondersteunt en helpt te groeien door innovatie. Ze verbindt hightech innovatie en ondernemerschap met alle benodigde kennis, talent, kapitaal, infrastructuur en netwerken (ook wel ecosysteem genoemd). Zowel voor starters als groeiers.	€ 0,35
Techniekpact	Het gestructureerd aanpakken van het opleiden, werven en vasthouden van hoger opgeleide technici (vanaf MBO 3/4 tot WO-opgeleid)	€ 0,40
Novel-T	Het versterken en uitbreiden van het ecosysteem in Twente voor innovatie en ondernemerschap.	€ 0,60
WTC Internationale School Expat Center Twente	Het stimuleren van een internationaal vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven.	€ 0,00 ¹
Vrijtijdseconomie (VTE)	Marketing van de vrijetijdseconomie in Twente.	€ 0,00 ²
Twente Branding	Inzet op branding en marketing van Twente, aan de hand van een krachtige positionering en profilering. Bekendheid en imago vergroten binnen en buiten Twente.	€ 0,60
Pioneering (ter illustratie van actielijn 4)	Inzet op vernieuwing in de bouw, waarbij kennisdeling wordt gestimuleerd en innovatieprojecten in de bouw worden aangejaagd en gefaciliteerd. Ook hebben zij een sterke focus op het verduurzamen van de bouw.	€ 0,40
Uitvoeringsorganisatie, incl. Twenteboard (<i>vernieuwd</i>)	Inzet op opdrachtverlening, gedurende de looptijd van de nieuwe Agenda, inclusief ondersteuning Twente Board	€ 0,40
Communicatie en monitoring	Het nader uitwerken van communicatie en monitoring	€ 0,35
Per inwoner		€ 3,50

¹ Vooralsnog geen nieuwe jaarbijdrage benodigd, Expat Center Twente is meegenomen in Techniekpact

² In verband met de focus van de nieuwe Agenda ontvangt VTE geen financiering meer vanuit de nieuwe Agenda, wordt opgenomen in de reguliere begroting Regio Twente

Bijlage: Operationalisatie indicatoren bij doelstellingen Agenda voor Twente

Versie 30 maart 2017, versie 2

Uitgangspunten selectie indicatoren

Voor de verdere regionaal economische ontwikkeling is het versterken van de regionaal economisch structuur ookwel ecosysteem noodzakelijk.

Door onder meer investeringen in de agglomeratiekracht, de verbinding met andere regio's en innovatie kan de regionaal economische structuur worden versterkt.

Het ecosysteem is beschreven onder het tabblad 'Kader' van de website www.agandevantwente.nl.

Kort samengevat gaat het om investering door alle O'4 in de kennisinfrastructuur, clusters van bedrijven, ondernemerschap, arbeidsmarkt, financiering, woon- en leefomgeving en regiobranding

Op basis van deze uitgangspunten is een aantal indicatoren geselecteerd voor het meten van de regionaal economische ontwikkeling.

Er is een groot aantal indicatoren beschikbaar. Vanuit de actielijnen van het document 'Agenda voor Twente, Investeren in de toekomst' is hier voor een eerste selectie gemaakt.

De in vet weergegeven indicatoren zijn de voorlopige geselecteerde kernindicatoren.

Onderdelen	Mogelijke indicatoren	Toelichting	Bron
Actielijn 1: Techniek			
Techniek, de duurzame sector	HTSM werkgelegenheid Aandeel personen met technische beroepen	Aantal en aandeel Aantal en aandeel	Bestaande indicator Twente Index CBS, microdata
Actielijn 2: Arbeidsmarkt & Talent			
Arbeidsmarkt	Arbeidsmarktparticipatie Opleidingsniveau	Aandeel leeftijden/geslacht/opleidingsniveau Aantal en aandeel	Bestaande indicator Twente Index Bestaande indicator Twente Index
Talentontwikkeling	Opleiding/studie volgend Jong Talent Studenten naar niveau/opleiding	Aandeel jongeren naar opleidingssoort Aandeel en saldo jonge veelverdieners Aantal en aandeel	Techniekpact monitor CBS, microdata Bestaande indicator Twente Index en Techniekpact aangevuld met nieuwe typen opleidingen
Ondernemerschap	Start ups & Scale ups Snelgroeiende/innovatieve bedrijven	Aantal / aandeel tale bedrijfsleven Twentse bedrijven op provinciale en Nederlandse rank	Bestaande indicator Twente Index Bestaande indicator Twente Index
Actielijn 3: Bereikbaarheid en vestigingsklimaat			
Vestigingsklimaat	Economische structuur Bedrijvendemografie	Vestigingen en werkzame personen Starters/opheffingen/migratie	Bestaande indicator Twente Index Bestaande indicator Twente Index
Aantrekkelijke regio	Migratie van/naar Twente	Aandeel en saldo jonge veelverdieners	CBS, microdata
	Woon aantrekkelijkheid	Woon aantrekkelijkheid zonder geografie	Atlas van gemeenten, uitbreiding Twente index
Bereikbare regio	Reisduur naar stedelijke concentraties in NL en D	Daadwerkelijke reistijd met auto en trein	Routeplanners
	Digitale bereikbaarheid/Aandeel breedband Bekendheid Twente	Dekking van glasvezel (en andere snelle internet verbi (internationale) ondernemers / studenten / toeristen	Bestaande indicator Twente Index, discontinu meting Geen longitudinale meting voorhanden
Actielijn 4. Energie en circulaire economie			
Duurzame energie	Hernieuwbare energie reductie CO2-uitstoot	Aandeel hernieuwbare energie Aandeel CO2-uitstoot	Lokale energie monitor, RVO Klimaatmonitor, Min. IV
Afval	Hergebruik	Aandeel hergebruik van afval	Afvaldatabase, Afvalmonitor

AAN Bestuurscommissie Agenda van Twente
VAN Twente Board
DATUM 17 mei 2017
ONDERWERP Bijdragen vanuit ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten

Memo

Hierbij ontvangt u op uw verzoek een beeld van de bijdragen die andere partners binnen de Twente Board leveren aan de gezamenlijk economische agenda (zie ook bijlage I).

Twente: technologische en ondernemende topregio

De Twente Board is een platform waarin ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheid hun krachten bundelen, ieder vanuit zijn eigen rol. Het bedrijfsleven onderneemt: starten, groeien, innoveren en benutten van Twents vakmanschap en vernuft om de sterke positie van Twente te behouden, zich verder te ontwikkelen en werkgelegenheid te creëren. Onderwijs en onderzoek zorgen voor talent en de valorisatie van kennis. De overheid faciliteert en zorgt voor een optimaal vestigingsklimaat. Samen moeten bedrijfsleven, onderwijs, onderzoek en overheid Twente vol trots uitdragen, de belangen van Twente (inter)nationaal behartigen en kansen voor Twente pakken.

De Twente Board is een economic development board en richt zich op de economische ontwikkeling van Twente. In het actieplan Twente Werkt! en het aan u gepresenteerde advies heeft de Board haar inhoudelijke koers toegelicht: Twente ontwikkelen tot technologische en ondernemende topregio. Dit advies is als bouwsteen gebruikt voor de Agenda voor Twente. Daarbij is de Twente Board ervan overtuigd dat bij een missie waar we ons als Twente willen ontwikkelen tot een technologische en ondernemende topregio van formaat, een stevige ambitie en daarmee gepaard gaande investeringen noodzakelijk zijn. De ontwikkelingen om ons heen, en de manier waarop andere regio's hierop acteren, staan het niet toe om achterover te leunen. Op die manier raken we op achterstand en zullen we onze huidige onderscheidende positie onvoldoende kunnen omzetten in welvaart voor onze (toekomstige) inwoners. De veranderende wereld én de kansen die Twente in zich heeft, vragen om een gebundelde inzet vanuit de 4 O's.

Bijdrage vanuit de partners

Onderwijs- en onderzoeksinstituten

In uw agenda kiest u voor een focus op Techniek. Deze keuze voor techniek is eerder al gemaakt door onze onderwijs- en onderzoeksinstituten. De Universiteit Twente (UT) – met als motto High Tech – Human Touch. Saxion met Living Technology. En ook het ROC van Twente heeft een technisch profiel.¹ Deze keuze komt niet uit de lucht vallen, maar is ingegeven door de traditie van veel Twentse bedrijven in de techniek en de ontwikkelde kennisposities op dit terrein, en de daardoor ontstane vraag naar technisch talent en kennis.

De onderwijs- en kennisinstellingen hebben elk een grote impact op de economische ontwikkeling van de regio. In totaal gaat het om ongeveer 7.500 banen en meer dan 56.000 studenten. Alleen al de startups vanuit Saxion zorgen voor ongeveer 4% van het totaal aantal arbeidsplaatsen. De UT heeft berekend dat iedere arbeidsplaats bij de UT leidt tot meer dan 6 indirecte banen, een enorme multiplier. Ook qua inkoop hebben de instellingen een behoorlijk impact, zo investeert het ROC van Twente jaarlijks voor ongeveer € 7 mln., waarvoor zoveel mogelijk wordt gekeken naar regionale invulling.

¹ Het ROC van Twente heeft 20% meer techniekstudenten dan het landelijk gemiddelde.

Vanuit het technologisch profiel wordt door de onderwijs- en onderzoeksinstituten fors geïnvesteerd in allerlei programma's en projecten die bijdragen aan het versterken van dit profiel en daarmee het versterken van de positie van Twente als technologische en ondernemende regio. Het gaat hierbij zowel om initiatieven die passen bij de taak van deze instellingen op het gebied van onderwijs en onderzoek, maar ook om programma's en projecten in gezamenlijkheid met partners vanuit het bedrijfsleven of overheid. Het gaat daarbij om vele miljoenen per jaar.

Ondernemers en werkgevers

Zoals gezegd, Twente kent een sterk technologisch profiel. Ongeveer 10% van de arbeidsplaatsen bevinden zich in de technologische sector. Van de openstaande vacatures vraagt meer dan de helft een technisch profiel.² Daarnaast is Twente bij uitstek dé kraamkamer voor nieuwe kennis en business, van startups naar scale-ups. Bedrijven vanuit de maakindustrie zijn overal in de regio te vinden. Het zijn vooral deze bedrijven die in belangrijke mate bijdragen aan de groei van de werkgelegenheid en economische in onze regio. Vanuit deze groei ontstaat ook voor de publieke sector ruimte om de maatschappelijke opgaven te realiseren. In die zin is sprake van een wisselwerking.

Het is voor bedrijven cruciaal om te blijven investeren in vernieuwing van hun onderneming en daarmee ook in de positie van Twente als technologische en ondernemende regio. Daarbij wordt op verschillende manieren gebruik gemaakt van het instrumentarium dat voor handen is voor het binnenhalen van kapitaal, kennis, talent en netwerk. Bij de meeste instrumenten is de inbreng van eigen middelen verplicht. Daarnaast zien veel bedrijven het belang van gezamenlijke initiatieven voor het versterken van de economische potentie van de regio. Bijvoorbeeld door bijdragen aan het versterken van ondernemerschap, de uitwisseling van kennis, het ontwikkelen van talent, de regiobranding of bijdragen aan culturele- en sportvoorzieningen.³ Ook hier gaat het om vele miljoenen op jaarbasis.⁴

Provincie Overijssel

Provincie Overijssel is verantwoordelijk voor het regionaal economische beleid. Daarin wordt fors geïnvesteerd in het bevorderen van innovatie, ondernemerschap, internationalisering en het aantrekken en behouden van talent. Ook vinden investeringen plaats in werklocaties, gebiedsontwikkelingen en infrastructuur en worden investeringsfondsen en Europese subsidieregelingen - met provinciale cofinanciering - ingezet voor Twentse innovaties. Gedeputeerde Staten van Overijssel leveren op korte termijn een nadere financiële specificatie aan.

Blijf gezamenlijk investeren!

Om de gezamenlijke ambitie Twente te ontwikkelen tot technologische en ondernemende topregio van formaat te realiseren, doen we de oproep om hierin gezamenlijk fors te blijven investeren. Vanuit de visie dat het een investering betreft die zich ruim terugverdient, door te blijven werken aan een economisch systeem dat optimaal functioneert. Ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden. Daarbij is het belang van de hefboom van gemeentelijke investeringen groot om de gewenste multiplier te realiseren. Uiteindelijk zijn investeringen in de regio directe investeringen in de gemeenten: Twente als één economisch systeem.

Kortom: Twente investeert en werkt aan een regio met toekomst!

² Twente Index en Arbeidsmarktmonitor Twente (april 2017)

³ Bijdragen van ondernemers aan bijvoorbeeld het Orkest van het Oosten, Reisopera en Wilminktheater bedragen jaarlijks al € 350.000

⁴ Een rondgang langs 4 bedrijven (Grolsch, DEMCON, ADG Dienstengroep, TenCate) leidt tot een investering van meer dan € 1 mln. per jaar bestemd voor werkgelegenheidsprojecten, investeringsfondsen, FTE's bij overheden).

Bijlage I

Doel van deze bijlage is om te laten zien welke bijdrage de verschillende partners binnen de regio bijdragen aan de gezamenlijke ambities. Het overzicht is niet volledig en betreft in sommige gevallen een indicatie. Provincie Overijssel levert separaat een financiële specificatie aan.

Initiatief	Twentse gemeenten	Onderwijs	Ondernemers (incl. zorg)	Toelichting
<i>Stuwende Techniek en Ondernemerschap</i>				
Novel-T**	€ 336.000	€ 266.000 (+10 fte)		Ook gemeente Enschede en provincie dragen bij.
Pioneering**	€ 150.000		€ 800.000	Gericht op innovatie in de bouw
Pioneers in Health Care**		€ 200.000	€ 300.000	Innovatiefonds gericht op technologie in de zorg
Versterken Ondernemerschap**			€ 1.000.000	Ledenbijdragen partners Ondernemend Twente Betreft jaarlijkse bijdrage
PDEng Smart Industry trajecten*		€ 1.100.000	€ 475.000	Betreft gezamenlijke onderzoekstrajecten
Solar Team*	€ 21.000	€ 250.000	in-kind	Bedrijfsleven stelt machines, mankracht, kennis, etc. beschikbaar
Green Team (waterstofauto)**		€ 55.000		Bedrijfsleven stelt machines, mankracht, kennis, etc. beschikbaar
Ondernemersadviseur**				Beschikbaar gesteld aan Ondernemend Twente
Project Green Businessclub Twente*			€ 100.000	Voor het project wordt nog co-financiering (50%) gezocht.
Interreg (iPRO-n / Rocket / Bionics / Spectrus / MIND / etc.) / EFRO**			Vele miljoenen	Stimuleren innovatie (50% vanuit Europa)
<i>Toptalent en mondiale bedrijvigheid en Duurzame arbeidsmarkt</i>				
Techniekpact**	€ 250.000	via bv CIV's, TYF, TFF, etc.	in-kind	Richt zich op beschikbaarheid gekwalificeerd personeel technische functies
CIV Techwise Twente*	€ 200.000	€ 300.000	€ 566.000	Beschikbaarheid gekwalificeerd techn. personeel
Saxion Bètatechniek*		€ 300.000		Techniek aantrekkelijk maken voor jongeren
LEGO Studio**		€ 45.000		Scholieren interesseren voor techniek

TechYourFuture / TechForFuture (Centres of Expertise)*		€ 5.000.000	In-kind	Bedrijfsleven levert machines, mankracht, apparaten, laboratoria, etc.
CIV Bouwen aan de Toekomst*	€ 30.000	€ 1.550.000		
CIV Transport en Logistiek*		€ 358.000		€ 200.000 vanuit Enschede, Oldenzaal en Rijssen-Holten
Sectorplan Zorg*			€ 5.200.000	Vanuit het Rijk is € 2,4 mln. bijgedragen
Intersectoraal Sectorplan Twente*			€ 7.000.000	Vanuit het Rijk is € 7mln. bijgedragen. Regio Twente, provincie, ROC van Twente en WGV Zorg & Welzijn leveren garantstelling
Sectorplan Logistiek*			€ 126.000	Vanuit het Rijk is € 126.000 bijgedragen.
WGV Zorg & Welzijn, **			€ 750.000	Diverse arbeidsmarkt initiatieven in de zorgsector
CIV PCPT*	€ 150.000	€ 1.260.000	€ 1.700.000	Praktijkcentrum Procestechnologie
Pre-University**		€ 1.100.000		Jongeren interesseren voor techniek / onderzoek
Studium Generale**		€ 260.000		Kennisontwikkeling voor geïnteresseerden
<i>Aantrekkelijke en bereikbare regio</i>				
Twentebranding**	€ 355.000	€ 40.000		
Acquisitie**	€ 300.000			Ook provincie Overijssel draagt hierin bij
Internationale School Twente*	€ 140.000	€ 50.000	€ 200.000	
Port of Twente*	€ 150.000		€ 150.000	
Campusontwikkeling: Voorbeelden zijn Hightech Systems Park (Thales), Kennispark Campus (Demcon, Switch, Sigmax, e.a.), Sanderink Technology Center.*			Vele miljoenen	Gemeenten investeren hier op individuele basis op mee
Totaal (indicatief!)	€ 2.082.000	€ 11.874.000	€ 18.367.000	NB. deze bedragen zijn verre van volledig, maar geven een beeld van de verschillende bijdragen

* betreft totaalbijdrage

** betreft jaarlijkse bijdrage

Voorstel Gemeenteraad VII- G

Onderwerp	Agenda voor Twente (Regionaal investeringsprogramma 2018-2022)		
Portefeuillehouder	Burgemeester (G)		
Programma	DV	Aangeboden aan Raad	9 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700065257

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De ambitie en de verantwoording daarover zoals neergelegd in de Agenda voor Twente, regionaal investeringsprogramma 2018-2022 vast te stellen;
2. In te stemmen met de financiering van de Agenda voor Twente en de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage hierin vast te stellen op € 7,50 per inwoner per jaar voor de periode 2018-2022;
3. Een aanvullende gemeentelijke bijdrage van € 5,- per inwoner per jaar vast te stellen voor de realisatie van de volledige ambitie en de nog vast te stellen concrete investeringsagenda.

Inleiding

In 2007 heeft de voormalige regioaad van Regio Twente namens de veertien Twentse gemeenten besloten een gezamenlijke investeringsagenda te starten, gefinancierd uit dividend van Twence tot een bedrag van in totaal € 80 miljoen. Deze Agenda van Twente met de looptijd van 2008-2017 heeft tot doel de sociaaleconomische structuur van Twente duurzaam en substantieel te versterken. Vorig jaar is door de Twentse gemeenten kennisgenomen van de evaluatie van de lopende Agenda van Twente en is ingestemd met een verkenning naar een nieuwe investeringsagenda. De evaluatie en de verkenning naar de voorliggende 'Agenda voor Twente' leert ons wat een gezamenlijke financiering van € 80 miljoen kan opleveren als multiplier, namelijk 1,4 miljard euro aan concrete investeringen in de Twentse samenleving.

Op basis van een advies van de Twente Board is een traject doorlopen waar in samenwerking met raadsleden van de veertien gemeenten de nut en noodzaak van een nieuwe regionale investeringsagenda is verkend. Samen met de Twente Board en de inbreng van raadsleden van de afzonderlijke gemeenten op de radenbijeenkomsten en de inbreng vanuit de andere O's, is de bestuurscommissie Agenda van Twente erin geslaagd om nog voor de behandeling van de voorjaarsnota's een nieuwe Agenda voor Twente te presenteren. Deze wordt met dit voorstel voorgelegd aan de gemeenteraden met daarbij het verzoek de agenda vast te stellen en voor de komende 5 jaar een gemeentelijke bijdrage vast te stellen voor de uitvoering ervan, in samenwerking met de Twente Board. Terecht is in de evaluatie geconstateerd dat de effecten in de toekomst nog beter inzichtelijk gemaakt moeten worden. Om die reden zit bij de nieuwe Agenda ook een eerste aanzet tot meer toetsbare indicatoren.

Voor het voorstel aan uw Raad is in grote lijnen gebruik gemaakt van het model raadsvoorstel dat is aangeboden door de voorzitter van de Regio Twente. Op enkele onderdelen zoals het dictum is het op de Enschedese situatie toegespitst.

Beoogd resultaat

Een Agenda voor Twente waarmee we de kwaliteit van Twente op peil houden en waarvan de resultaten en bestedingen van beschikbare (publieke) gelden transparant, zichtbaar en te volgen zijn. De agenda fungeert als "motor" voor het aanpakken van de maatschappelijke opgaven waar we voor staan. We creëren condities en randvoorwaarden om de techniek in de Twentse praktijk toe te passen. Het toekomstperspectief groeit in alle sectoren en levert arbeidsplaatsen op, zodat meer mensen actief zijn.

Argumenten

1.1. Ambities sluiten aan op de kracht van Twente en landelijke ontwikkelingen

De centrale uitdaging voor gemeenten is 'bestaande of nieuwe regionale samenwerking te voorzien van een economisch-bestuurlijk programma met intensieve betrokkenheid van provincie, rijk, waterschappen, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.

De urgentie van een nieuwe Agenda voor Twente is groot. En tegelijk is het een niet te missen kans. Alleen door de handen ineen te slaan lukt het ons om de kwaliteit in de regio op peil te brengen en te houden.

Met deze Agenda voor Twente kiezen we ervoor te investeren in de toekomst. We zetten de komende vijf jaar met techniek als motor - via circulaire economie - in op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, onze bereikbaarheid en het vestigingsklimaat in onze regio. In de gezamenlijke lobbybrief aan het Rijk zijn onze ambities bij het Rijk kenbaar gemaakt. Nu moeten we stappen zetten.

1.2. Regionaal investeringsprogramma kent een vaststelling door de gemeenteraad.

Met dit voorstel wordt uw Raad voorgesteld de ambitie en verantwoording van de Agenda voor Twente vast te stellen. De Agenda voor Twente is en namelijk een "regionaal investeringsprogramma 2018-2022". Naar de letter van de samenwerkingsregels wordt na de vaststelling een uitvoeringsprogramma opgesteld dat word opgenomen in het werkprogramma van de Regio Twente dat door het algemeen bestuur wordt vastgesteld.

2.1 Gemeentelijke bijdrage van €7,50 is op dit moment de grootste gemeenschappelijke deler

De financiering van de huidige Agenda van Twente uit het dividend van Twence eindigt eind 2017. In de aandeelhoudersvergadering hebben de (gemeentelijke) aandeelhouders besloten tot een aanpassing van het tarieven- en dividendbeleid waardoor er geen ruimte meer is voor een (directe) dividenduitkering vanuit Twence ten behoeve van de nieuwe Agenda voor Twente. Wil Twente de ambitie uit de Agenda voor Twente waarmaken en waar nodig nog een stap extra zetten dan is het hebben van publieke financiering door de Twentse gemeenten essentieel voor het aantrekken van andere publieke middelen (onderwijs, onderzoek, mogelijke regiodeals, provincie en Europa) en private investeringen. En dat is noodzakelijk om onze positie te kunnen behouden.

Evident is dat met de nieuwste financiële inzichten gemeenten scherp aan de wind moeten zeilen. Gemeenten staan voor moeilijke beslissingen mede door de bezuinigingen van het Rijk en tegelijk de opgaven op het sociaal domein. Aan de andere kant is het noodzakelijk om nu besluiten te nemen om te investeren en niet achterop te geraken.

De bestuurscommissie Agenda van Twente heeft geconstateerd dat de grootste gemeenschappelijkheid op dit moment te ligt bij het vast stellen van een gemeentelijke bijdrage per inwoner van €7,50. Deze is als volgt opgebouwd:

- €3,50 (een specificatie is als bijlage gevoegd bij de Agenda voor Twente) voor basisinfrastructuur;
- €1,50 aanjaaggeld voor nieuwe initiatieven;
- €2,50 voor extra profilering en marketing gebaseerd op de vier actielijnen (overeenkomstig de inbreng van raadsleden en vertegenwoordigers van andere O's).

2.2. De Twente Board steunt de agenda en heeft bijdragen andere O's inzichtelijk gemaakt

De partners binnen de Twente Board zijn ervan overtuigd dat forse investeringen noodzakelijk zijn om onze ambities te bereiken. Die investeringen kunnen enkel renderen wanneer het gezamenlijke investeringen zijn die bijdragen aan het gemeenschappelijk doel. Dat betekent dat iedere partner vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheden een bijdrage levert aan dat doel. In het bijgevoegde memo van de Twente Board wordt zo concreet als mogelijk inzicht gegeven in de bijdragen van de andere O's.

3.1 Een aantal vertegenwoordigers van de aangesloten gemeenten maar ook vertegenwoordigers vanuit de Twente Board hebben aangegeven de lat hoog/hoger te willen leggen.

Deze hogere ambitie houdt in dat, in aansluiting op de vraag en behoefte van de vier O's, nog sterker wordt ingezet op projecten die een relatief grote bijdrage leveren aan Twente. Een bijdrage die een relatief grote (meer dan evenredige) multiplier genereert voor Twente die ook merkbaar is voor haar bedrijven en inwoners. Daarvoor is een bijdrage van € 12,50 in plaats van € 7,50 wenselijk. Niet alle veertien gemeenten kunnen / willen op dit moment een bijdrage van € 12,50 reserveren. Om echter het momentum vast te houden - en recht te doen aan de nu al geuite wens van enkele gemeenten en de Twente Board t.a.v. een hoger ambitieniveau - ligt het voor de hand in gesprek te blijven en de mogelijkheden te onderzoeken van en verhoogde bijdrage, als volgende stap in het groeimodel. Op basis van de uitkomsten zal aan gemeenten een aanvullende bijdrage van € 5,- kunnen worden

gevraagd. Dit doet recht aan de gemeenten die thans de bereidheid hebben uitgesproken € 12,50 te reserveren en kan bijdragen om de overige gemeenten alsnog te laten intekenen op deze extra reservering. Zo mogelijk voor het einde van jaar - bij voorkeur bij de programmabegroting - kan hier dan toe worden besloten. De gemeenten die dat wensen worden nadrukkelijk uitgenodigd hierover het gesprek aan te gaan.

De gemeente Enschede onderkent nu reeds het belang van een ambitieuze agenda met focus, diepgang en lef die bestaat uit een krachtige investeringsagenda/uitvoeringsprogramma waarop maximaal cofinanciering mogelijk is en een gezamenlijke uitvoering door de vier O's i.c. de partners in de Twenteboard. Om die reden wordt de Raad voorgesteld aanvullend alvast een bijdrage van € 5,- te reserveren.

Kanttekeningen.

2.1. *Uitvoeringsprogramma moet projecten bevatten die de visie naar buiten toe kracht bijzet*

Bij de afronding van het concept Agenda voor Twente is o.a. vanuit de Twenteboard aangegeven dat gemeenten en de andere O's elkaar zouden moeten uitdagen op het ambitieniveau. Dit zou dan moeten gebeuren in het uitvoeringsprogramma. De visie en ambitie kan dan ook met kracht naar buiten toe worden uitgedragen. De board heeft aangegeven de komende maanden de gezamenlijke ambitie te willen concretiseren in een uitvoeringsprogramma dat gekenmerkt wordt door focus, lef en diepgang, met aandacht voor een sterke profilering. Dit zou dan kunnen worden benut tbv regiodeals als het komende kabinet daadwerkelijk daartoe over gaat.

2.2. *Meebetalen=meepraten en meebeslissen*

Met de genoemde bijdrage ad €7,50 wordt de basis op orde gehouden, zijn er middelen voor de aanjaagfunctie voor nieuwe initiatieven – die uiteraard worden getoetst aan de in de agenda genoemde KRACHT-criteria. In de Agenda voor Twente worden deze uitgelegd. Het spreekt voor zich dat alle gemeenten in principe deze bijdrage zouden moeten vaststellen om de Agenda voor Twente te kunnen uitvoeren. Indien dit niet door alle gemeenten wordt gedragen, kan dit niet zonder consequenties blijven wanneer het gaat over meepraten en meebeslissen in de bijbehorende governance. Immers daarmee wordt het beschikbare bedrag lager en dat betekent dat de gemeenten die wel mee doen een minder grote ambitie kunnen realiseren. In het verlengde hiervan ligt het voor de hand dat alleen gemeenten die nu reeds bereid zijn conform het voorstel aan de Raad, ook de aanvullende bijdrage beschikbaar te stellen, zeggenschap krijgen over de aanwending daarvan.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Een van de actielijnen is circulaire economie en duurzaamheid. Dit is een ambitie die raakt aan alle gemeenten.

Kosten, opbrengsten, dekking

In de Agenda van Twente van 2007-2017 was met dividend van Twente in totaal 80 miljoen euro beschikbaar; een bedrag van ongeveer € 12,75 per inwoner per jaar. Voorgesteld wordt om de bijdrage van alle veertien gemeenten voor deze Agenda voor Twente bij de start vast te stellen op € 7,50 per inwoner (reserveren in de voorjaarsnota). Dit is als volgt opgebouwd: € 3,50 voor basisinfrastructuur, € 1,50 aanjaaggeld en in dit stadium € 2,50 voor extra profilering en marketing. Het betreft een bijdrage voor een periode van 5 jaar (2018-2022).

Naarmate de projecten concreter worden neemt de bijdrage en daarmee de relatieve hoogte van de investering door ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten toe. Daarmee komt de verdeling van de financiële inzet van het gehele pakket aan activiteiten in balans. Dit neemt niet weg dat individuele gemeenten – indien projecten passend zijn bij hun opgaven en ambities – deel kunnen nemen aan projecten. Enkele gemeenten hebben al aangegeven voor deze hogere ambities extra middelen te willen reserveren ter hoogte van € 5,-. Dit wordt ook aan uw Raad voorgesteld. .

Eerder is in het kader van de Agenda voor Twente ook gesproken over een bijdrage voor vrijetijdseconomie. Met dit voorstel is daarin niet voorzien. Indien hiertoe een separaat voorstel komt vanuit de Regio Twente geldt als uitgangspunt dat deze bijdrage van € 1,- in principe uit de aanvullende bijdrage zal moeten worden gedekt.

De investeringen betekenen naast maatschappelijk rendement ook economische opbrengsten. Verder heeft de uitstraling van een gezamenlijke Twentse investeringsagenda een groot extern effect. Eigen inzet levert over het algemeen veel cofinanciering op, wat de multiplier alleen maar kan versterken.

In de zomernota is de bijdrage van Enschede opgenomen. Instemming van onderhavig voorstel gebeurt onder voorbehoud van de integrale afweging bij de zomernota 2017.

Communicatie

Zodra alle gemeenten een besluit hebben genomen wordt de gemeenteraad hierover geïnformeerd. De resultaten en de voortgang van de besteding van beschikbaar gestelde middelen zal tijdens de looptijd online voor een ieder te volgen zijn. Daarnaast worden actief betrokkenen met een nader af te spreken frequentie op de hoogte gehouden van de resultaten. De Twentedagen zijn daarbij o.a. een geschikt platform, naast natuurlijk de bespreking van de voortgang en reguliere verantwoording in en naar de gemeenteraad.

Vervolg

In het kader van de vaststelling van de bestuursstructuur (algemeen bestuur d.d. 25 februari 2016) en de instelling van de bestuurscommissie Agenda van Twente (algemeen bestuur d.d. 23 juni 2016) is van de zijde van het dagelijks bestuur van Regio Twente aangegeven dat de individuele gemeenten beslissen of er een nieuwe regionale investeringsagenda moet komen, wat de inhoud daarvan is en hoe het aandeel van de gemeente wordt gefinancierd. Het is daarmee een zogenaamde Coalition of the Willing. Besluitvorming over het investeringsprogramma / Agenda voor Twente vindt dus plaats in de veertien Twentse gemeenten. Dit gebeurt in de maanden mei/juni/juli 2017. Bij positief besluit wordt met de vier O's een uitvoeringsprogramma opgesteld voor 2018. Uiteraard krijgt de Agenda voor Twente ook een plek in het werkprogramma van het Algemeen Bestuur.

Jaarlijks uitvoeringsprogramma en governance

Hoe de komende vijf jaar eruit gaan zien en welke activiteiten onder de Agenda worden uitgevoerd, bepalen we samen met onze partners. De ontwikkelingen gaan snel en over twee jaar kunnen de uitdagingen zomaar anders zijn. Ieder jaar wordt een programma vastgesteld waar in de volgende periode binnen de actielijnen kan worden doorgebouwd. Om die reden wordt voorgesteld te komen met een jaarlijks uitvoeringsprogramma, te starten met het uitvoeringsjaar 2018.

In de Agenda voor Twente is aangegeven dat projectvoorstellen worden beoordeeld door een commissie samengesteld uit de vier O's. Alleen op deze wijze wordt recht gedaan dat het een agenda voor Twente is, samen met de Twente Board. Uiteraard is het uitgangspunt dat de publieke middelen ook publiek en op de juiste wijze worden verantwoord. De bestuurscommissie Agenda van Twente heeft daarbij op basis van de samenwerkingsafspraken een rol, die door het algemeen bestuur van Regio Twente is vastgelegd in de 'Verordening op de bestuurscommissies'. Besteding van publiek geld loopt via de bestuurscommissie. De gemeenten die instemmen met voorliggend voorstel zullen via hun colleges die vertegenwoordigd zijn in de bestuurscommissie op voorliggende wijze invloed op de uitvoering van de agenda en daarmee de publieke middelen kunnen uitoefenen en waar nodig bij kunnen sturen. Uiteraard is en blijft de mogelijkheid om de gemeenteraden via bijv. de radenbijeenkomst ook tussentijds te informeren over de voortgang.

De functies en rollen van alle partners zullen in de uitwerking van de governance (uitvoering) expliciet worden gemaakt. Dit gebeurt samen met een uitvoeringsprogramma voor 2018. De gemeenteraden worden hierover uiteraard geïnformeerd.

Belangrijk onderdeel van de (basis)infrastructuur is monitoring. Deze start op 1 januari 2018. Het eerste moment van monitoring gebeurt al na een half jaar. Dit biedt de mogelijkheid aan de partners om tussentijds bij te sturen. Een eerste opzet tot meer toetsbare indicatoren voor de monitoring is in de Agenda voor Twente opgenomen. Samen met de partners in Twente Index, Kennispunt Twente en gemeenten / Regio Twente wordt de monitoring nader uitgewerkt.

Bijlagen

Geen

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

Voorstel Gemeenteraad VII- B

Onderwerp	Gemeenterekening 2016		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (B))		
Programma	DV	Aangeboden aan Raad	7 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700064709

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Gemeenterekening 2016 vast te stellen.
 2. In te stemmen met de bestemming van het voordelig jaarrekeningresultaat 2016 van 13,1 miljoen euro.
 3. In te stemmen met de toevoeging aan de algemene reserve van 1,7 miljoen euro uit de reserve parkeergarage.
 4. In te stemmen met mutaties in de reserves resulterend in een afname van de reserves met 23,7 miljoen euro.
 5. Kennis te nemen van de rapportage van de accountant over 2016.
-

Inleiding

Volgens de Gemeentewet legt het college verantwoording af aan de Raad over het door haar gevoerde bestuur, door middel van de jaarrekening en het jaarverslag (gemeenterekening). Het college zendt de vastgestelde gemeenterekening binnen twee weken na vaststelling door de gemeenteraad, maar in ieder geval vóór 15 juli, aan Gedeputeerde Staten.

Beoogd resultaat

Met de gemeenterekening 2016 wordt inzicht gegeven in de resultaten en de financiële positie van de gemeente over het verslagjaar 2016 en leggen Burgemeester en Wethouders daarover verantwoording af.

Argumenten

1.1 volgens de gemeentewet stelt de raad de jaarrekening en het jaarverslag vast.

In de Gemeentewet (artikelen 197 t/m 201) is de verantwoordelijkheid ten aanzien van de gemeenterekening geregeld. Met de gemeenterekening 2016 legt het college inhoudelijke en financiële verantwoording af aan de Raad over het jaar 2016. De Raad stelt de gemeenterekening vervolgens vast in het jaar volgend op het begrotingsjaar en deze wordt vóór 15 juli naar de provincie gezonden.

2.1 de Raad gaat over de bestemming van het jaarrekeningresultaat

Rekeningresultaat

De Gemeenterekening 2016 sluit met een voordeel van 13,1 miljoen euro. In onderstaand overzicht is dat samengevat weergegeven. Dit is het resultaat onder voorbehoud van de definitieve afronding van de accountantscontrole. Deze afrondingswerkzaamheden betreffen de interne kantoorreview en de afgifte van de controleverklaring bij de jaarrekening. De accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken. Deze wordt, na raadsbehandeling, in het op te maken exemplaar van de gemeenterekening opgenomen.

Bedragen * € 1.000	Begroting 2016 (na wijziging)			Realisatie 2016			Resultaat
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Maatschappelijke ondersteuning	189.727	12.422	-177.305	190.376	11.529	-178.847	-1.542
Versterken economie	202.701	126.800	-75.901	206.733	132.094	-74.639	1.262
Duurzame leefomgeving	193.535	120.606	-72.929	178.348	106.353	-71.995	934
Dienstverlening en financieel beleid	160.530	486.664	326.134	177.808	516.417	338.609	12.475
Gerealiseerd resultaat	746.491	746.491	0	753.264	766.393	13.128	13.128

Dit positieve resultaat wordt voor een groot deel veroorzaakt door voordelen Algemene belastingen, Algemene uitkering, Rente & treasury en Algemene inkomsten (Dienstverlening en financieel beleid). Belangrijk onderdeel hiervan vormen de incidentele voordelen van in totaal 8,8 miljoen euro als gevolg van de verkoop van de aandelen Enxix en de btw-teruggaaf op re-integratietrajecten in de periode 2005-2015. Daarnaast zijn er voordelen bij het begrotingsprogramma:

- Versterken economie: Kinderopvang, Leerlingenvervoer, Brede Talentontwikkeling en Arbeidsmarktparticipatie
- Maatschappelijke ondersteuning: WMO individuele voorzieningen en Beschermd wonen
- Duurzame leefomgeving: Locatie-ontwikkeling, Stadsdeelsgewijs werken en Beleid leefomgeving

Hierteenover staan echter ook nadelen, zoals bij:

- Maatschappelijke ondersteuning: de Jeugdhulp en WMO begeleiding
- Versterken economie: Algemene Bijstand
- Duurzame leefomgeving: Stadsdeelbeheer
- Dienstverlening en financieel beleid: onderwijsvoorzieningen, Sport en wijkaccommodaties, College van B&W (indexering pensioenvoorziening wethouders), Interne/regionale dienstverlening.

Bestemming van het resultaat

Uitgangspunt voor het financiële beleid van dit college is het afbouwen van risico's en het niet naar de toekomst doorschuiven van rekeningen. Gelet op de stand van de ratio weerstandsvermogen wordt het rekeningresultaat prioritair bestemd om de algemene reserve aan te vullen. Toch is het mogelijk dat een deel van het resultaat specifiek wordt bestemd. Het gaat dan om voorstellen, die:

- voortkomen uit wetgeving, Raadsbesluiten, aangenomen moties/amendementen of
- betrekking hebben op niet bestede incidenteel beschikbare middelen die er volgend jaar niet meer zijn, maar nodig zijn voor de uitvoering c.q. afronding van activiteiten.

In dat kader wordt voorgesteld om het resultaat als volgt te bestemmen:

Gerealiseerd rekeningresultaat	13,13
Af: bestemmingsvoorstellen	
1 Meedoen en thuisvoelen	1,30
2 Gewijzigde BBV grondexploitaties	0,28
3 Herhuisvesting DCW	0,60
4 Beschermd wonen	1,14
5 Toevoeging algemene reserve	9,81

Toelichting bestemmingsvoorstellen:

1. Meedoen en thuisvoelen

In 2016 is ongeveer 1,6 miljoen euro van het Rijk ontvangen voor het opvangen van de extra uitgaven in verband met de toegenomen instroom van vluchtelingen. Dit is in het bestuursakkoord verhoogde asielinstroom vastgelegd. De extra inkomsten voor de integratie van statushouders kwamen in 2016 binnen, terwijl de uitgaven voor deze groep later plaatsvinden (o.a. voor re-integratie, zorg). Dit is gemeld in het Actieprogramma Meedoen en Thuis Voelen, dat door de Raad en College is aangenomen in het najaar van 2016. De verwachting is dat het overschot van 1,3 miljoen euro in de jaren t/m 2019 wordt besteed. Vanaf 2018 is er geen budget meer vanuit het Rijk beschikbaar voor de effecten van de extra instroom van vluchtelingen.

Voorgesteld wordt om 1,3 miljoen euro te bestemmen voor activiteiten in het kader van het Actieprogramma Meedoen en Thuis Voelen en hiervoor een reserve Asiel & Integratie te vormen.

2. Gewijzigde BBV grondexploitaties

De BBV regelgeving inzake Grondexploitaties is in de loop van 2016 vernieuwd en met terugwerkende kracht ingegaan per 1-1-2016. De gewijzigde BBV regelgeving dwingt ons op onderdelen tot een andere administratieve verwerkingwijze. In diverse grondexploitaties zijn bijdrages Ruimtelijke Ontwikkeling opgenomen, die voortvloeien uit de door de raad vastgestelde structuurvisie en bedoeld zijn voor toekomstige gebiedsontwikkelingen. Conform de BBV regelgeving zijn deze bijdrages ten gunste van het jaarrekeningresultaat 2016 verantwoord. Om de bijdrages voor dit doel te behouden wordt voorgesteld om 282.000 euro toe te voegen aan een bij deze jaarrekening in te stellen Reserve Gebiedsontwikkeling.

3. Herhuisvesting DCW

De Raad heeft in 2015 opdracht gegeven tot herhuisvesting van de DCW in verband met de komst van Hornbach. Deze vestigt zich op de plek waar nu de DCW zit. Voor de herhuisvesting zijn middelen beschikbaar gesteld in de begroting van 2016. De feitelijke verhuizing was in 2015 voorzien voor 2016. Dit heeft echter vertraging opgelopen. In een brief d.d. 25 oktober 2016 is de Raad geïnformeerd over de voortgang. Daarin is gesteld dat de verhuizing voor 2017 gepland is. Op basis van de laatste inzichten wordt dat waarschijnlijk het eerste kwartaal van 2018. Om deze reden dienen de hiervoor in 2016 beschikbare en niet bestede middelen ter grootte van 600.000 euro gereserveerd te blijven.

Voorgesteld wordt om 600.000 euro te bestemmen voor de noodzakelijke herhuisvestingskosten van de DCW en deze toe te voegen aan de Dienstreserve DCW.

4. Beschermd wonen

Met de komst van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 zijn alle gemeenten verantwoordelijk geworden voor opvang en beschermd wonen. Het Rijk heeft daarbij besloten de centrumgemeenteconstructie die al bestond voor maatschappelijke opvang ook te gebruiken bij beschermd wonen. De financiering van beschermd wonen in het werkgebied van centrumgemeente Enschede is neergelegd bij de gemeente Enschede. Het werkgebied van centrumgemeente Enschede betreft, naast de gemeente Enschede, de gemeenten Borne, Haaksbergen, Losser, Dinkelland, Haaksbergen, Hengelo en Oldenzaal. Geïndiceerde bewoners (met een zzp GGZ-C indicatie) hebben een overgangsrecht van 5 jaar (tot 1 januari 2020) gekregen.

De gemeenten in het werkgebied van centrumgemeente Enschede hebben uitgesproken gezamenlijk de verantwoordelijkheid te willen dragen voor de uitgaven met betrekking tot beschermd wonen. Op 23 maart 2015 is een beleidskader BW Twente 2015 opgesteld. Daarnaast is het bestaande convenant tussen de regio gemeenten en de centrumgemeenten in Twente "Samenwerken aan Opvang en Zorg" uit 2012 aangevuld en omgezet in het convenant "Samenwerken aan Beschermd Wonen, Opvang en Zorg". In dit convenant zijn nadere afspraken gemaakt over onder andere de financiering en dekking van kosten. Afgesproken is dat de overschotten of overschrijdingen in enig jaar beschikbaar blijven voor de taak respectievelijk gedekt moeten worden uit overtollige middelen van andere jaren.

Daarom wordt voorgesteld een egaliseriereserve te vormen waarbinnen de jaarlijkse schommelingen tussen inkomsten en uitgaven kunnen worden opgevangen.

Op advies van de Commissie Dannenberg wordt per 1 januari 2020 de centrumgemeenteconstructie verlaten en zullen ook de middelen hiervoor over alle gemeenten worden verdeeld.

In de tussenliggende periode moet duidelijk worden welke voorzieningen gemeenten in het werkgebied van Enschede gezamenlijk in stand willen houden en willen financieren en welke voorzieningen door elke gemeente apart zullen worden gecontinueerd of gerealiseerd. De middelen uit de egaliseriereserve (of het tekort) zal onderdeel zijn van deze gezamenlijke transitie.

Voorgesteld wordt om een egaliseriereserve in te stellen ten behoeve van beschermd wonen voor het werkgebied van centrumgemeente Enschede en hierin het overschot van 1,14 miljoen euro over de periode 2015-2016 te storten. Deze reserve in te stellen voor de periode t/m 31 december 2019. En uiterlijk 31 december 2020 te besluiten op welke wijze een eventueel restantsaldo zal worden aangewend of welke bijdragen de regiogemeenten leveren om een eventueel tekort aan te vullen.

5. Algemene reserve

Voorgesteld wordt om het resterende bedrag, na aftrek van bovengenoemde specifieke bestemmingsvoorstellen aan de algemene reserve toe te voegen. Dit om de ratio weerstandsvermogen op het niveau van minimaal 1,0 te houden. Dit stelt uw raad in de gelegenheid om dit resultaat bij de Zomernota in te zetten in afweging met de actuele financiële situatie.

Weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt 59,4 miljoen euro en bestaat uit een algemene reserve (incl. saldo rekeningresultaat en vrijval reserve parkeren) van 39,5 miljoen euro en stille reserves van in totaal 19,9 miljoen euro.

De benodigde weerstandscapaciteit is geactualiseerd en becijferd op 46,3 miljoen euro en bestaat uit de risico's van het grondbedrijf voor een bedrag van 15,5 miljoen euro en overige risico's voor een bedrag van 30,8 miljoen euro.

De ratio komt hiermee uit op 1,3. Dit is na verwerking van de toevoegingen aan de algemene reserve van het saldo rekeningresultaat van 9,8 miljoen euro (na aftrek resultaatbestemming; zie 2.1), het voordelig resultaat MPG van 1,3 miljoen euro, de vrijval van de reserve parkeren van 1,7 miljoen euro (zie beslispunt 3) en de mutaties volgens het spaarprogramma uit de programmabegroting 2016. De ratio bevindt zich hiermee binnen de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4.

In onderstaand overzicht is het verloop van het weerstandsvermogen voor de komende jaren weergegeven.

	2016	2017	2018	2019	2020
JR 2016	1,3	1,3	1,1	1,5	1,9
JR2016*	1,3	1,0	0,8	1,1	1,4
Ratio PB2017	1,0	1,0	0,9	1,2	1,7

Op de eerste regel is de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen weergegeven, waarbij nog geen rekening is gehouden met een onttrekking uit de algemene reserve voor de financiële opgave 2017-2021. Bij de cijfers volgens de tweede regel (JR2016*) is wel uitgegaan van een onttrekking als dekking voor de financiële opgave, namelijk de inzet van het positieve resultaat 2016 (9,8 miljoen euro) en de bedragen die eerder bij de programmabegroting 2017 volgens de septembercirculaire 2016 zijn toegevoegd (1,0 miljoen euro in 2017 oplopend tot 5 miljoen euro in 2020). Dit levert een minder positief beeld op, waarbij de ratio in 2018 op 0,8 uitkomt.

Dat de ratio in 2018 onder de 1,0 uitkomt, houdt verband met de uitname uit de algemene reserve voor de gebiedsontwikkeling. Hier tegenover staat het terugsparen aan de algemene reserve van jaarlijks 2 miljoen euro. Zie ter vergelijking de ratio-ontwikkeling ten tijde van het laatste IPC document, de programmabegroting 2017.

In bovenstaande cijfers zijn de mogelijke uitkomsten van de besluitvorming over de regionale programmering van bedrijventerreinen nog niet verwerkt. Het effect voor het ratio-verloop is afhankelijk van de keuze uit de uitgewerkte scenario's. Bij de integrale afweging van de zomernota zal naar verwachting de richting worden bepaald. In de zomernota 2017 zal het ratioverloop worden geactualiseerd, waarbij de gevolgen van de uitgewerkte scenario's bedrijventerreinen, maar ook van de omvangrijke financiële opgaven voor de periode 2018 - 2021 in beeld worden gebracht.

3.1 dit bedrag is niet langer benodigd voor het afdekken van de aanloopverliezen

De reserve parkeergarage is gevormd ten laste van de algemene reserve met als doel de negatieve stand van de reserve egaliseren op te heffen. Door de positieve resultaten van het parkeerbedrijf zijn de aanloopverliezen bijna terugverdiend en kan het overschot in de reserve Parkeergarage van 1,7 miljoen euro terugvloeien naar de algemene reserve. Deze vrijval was al aangekondigd, maar kan nu worden geëffectueerd na het daadwerkelijk genereren van de inkomsten.

4.1 de verslaggevingsvoorschriften schrijven voor dat de bestemming van reserves aan de Raad is voorbehouden.

Volgens artikel 43 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en nader uitgewerkt in de financiële verordening en de nota reserves en voorzieningen, dient de Raad goedkeuring te verlenen voor de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Deze goedkeuring wordt vooraf gegeven bij de vaststelling van de begroting op basis van een afzonderlijk Raadsbesluit. Hiermee geeft de Raad invulling aan haar budgetrecht. Met de jaarrekening wordt hier vervolgens achteraf verantwoording over afgelegd. Hieronder volgt een toelichting.

De reservemutaties in 2016 hebben een vermindering van de reservepositie met 23,7 miljoen euro tot gevolg (begroot 27,5 miljoen euro). Dit bedrag bestaat uit toevoegingen van in totaal 40,8 miljoen euro en onttrekkingen van in totaal 64,5 miljoen euro. In deze mutaties is het voordelig jaarrekeningresultaat over 2016 van 13,1 miljoen euro nog niet begrepen. Voor het verloop en een specificatie van de reserves wordt verwezen naar de paragrafen 7.8 en 9.1 van de gemeenterekening (Eigen vermogen en Staat van reserves).

Bedragen x € 1.000	1-1-2016	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2016
Algemene reserve	25.862	21.468	19.339	27.991
Maatschappelijke ondersteuning	6.956	1.159	2.836	5.279
Versterken economie	16.049	2.476	7.586	10.939
Duurzame leefomgeving	10.514	2.378	2.066	10.826
Dienstverlening en financieel beleid	49.466	13.333	32.732	30.067
Eigen vermogen	108.847	40.814	64.559	85.102

Het totaal van de reserves per eind 2016 bedraagt 85,1 miljoen euro en bestaat uit een algemene reserve van bijna 28,0 miljoen euro en bestemmingsreserves van 57,1 miljoen euro (2015: 75,1 miljoen euro).

Aangezien de reserve incidenteel middelenkader PB 2010-2013 nog uitsluitend middelen voor duurzaamheid bevat, wordt de naam gewijzigd in reserve duurzaamheid. De reserve wordt gebruikt conform het door de raad vastgestelde actieplan duurzaamheid.

5.1 in de rapportage zijn de uitkomsten van de controle van de gemeenterekening 2016 opgenomen.

De accountantscontrole is bijna afgerond en de accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring af te geven. De accountant heeft daarmee een positief oordeel over zowel de getrouwheid als rechtmatigheid van de jaarrekening. Dit ondanks de afkeurende controleverklaring bij de verantwoording van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over de PGB-bestedingen. De daarbij geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen en het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering leiden tot een onzekerheid in de controle van de gemeenterekening 2016 van in totaal 8,9 miljoen euro. Aangezien dit bedrag binnen de controletolerantie van 22,6 miljoen euro valt en er verder geen onrechtmatigheden zijn vastgesteld, heeft dit geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2016.

De accountant geeft in dit verband in overweging om bij het ontbreken van een goedkeurende verklaring bij de verantwoording SVB te beoordelen of ter vervanging een zelfstandige interne controle in de toekomst mogelijk gewenst is. Vooruitlopend op die beoordeling geven we met een aantal maatregelen al een belangrijke aanzet aan de invulling van dit advies. Zo zijn onder andere de volgende maatregelen ingevoerd:

- Cliëntervaringsonderzoek;
- Onderzoek bij kleine zorgaanbieders;
- Huisbezoeken bij cliënten met PGB met beschermd wonen;
- Systematiek van heronderzoeken.

Verder wijst de accountant op de gevolgen van de gewijzigde verslaggevingsregels rondom grondexploitaties. Als gevolg van de wijzigingen is met inachtneming van een 'overgangsregeling' een herrubricering in de jaarrekening 2016 verwerkt van de niet in exploitatie genomen (niet actieve) bouwgronden naar de materiële vaste activa. De overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Dit houdt in dat uiterlijk 31 december 2019 een toets moet plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Het financiële effect van een daarbij vastgestelde duurzame waardevermindering moet dan direct in dat jaar worden verwerkt. In dat verband en gelet op de discussie over de regionale programmering van bedrijventerreinen, waaronder de afweging ten aanzien van de toekomst van de Usseler Es, wijst de accountant erop dat bij definitieve besluitvorming over eventuele deprogrammering direct een marktwaardetoets moet plaatsvinden, met financiële verwerking in het jaar van besluitvorming.

Dit betekent dat het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te stellen tot uiterlijk 31 december 2019, zolang er maar geen definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Ten aanzien van de IT beheersing concludeert de accountant dat deze in opzet voldoende is en geeft hij adviezen ter verdere versterking van de risicobeheersing.

Wij kunnen ons vinden in de adviezen en zullen samen met de accountant de opvolging beoordelen en oppakken.

Kanttekeningen.

Nvt

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Nvt

Kosten, opbrengsten, dekking

Zie 2.1

Communicatie

Vervolg

Op 19 juni is de behandeling in de rekeningencommissie, een rekeningenmarkt (technische toelichting en vragenronde) moet nog worden ingepland, op 26 juni volgt de behandeling in de stedelijke commissie en op 3 juli de behandeling in de Raad.

De accountant is voornemens om een goedkeurende controleverklaring af te geven op of kort na 12 juni. Deze wordt nagezonden. Dit houdt verband met de voor de accountant geldende procedures over de afronding controle en kantoorreviews / 2e lezing. Na de raadsbehandeling vinden de laatste redactionele (technische) aanpassingen aan de jaarrekening plaats, zoals de toevoeging van de tekst van de controleverklaring.

Bijlagen

1. Gemeenterekening 2016
2. Concept accountantsverslag 2016

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

KOERS053 | **STAD VAN NU**

Gemeenterekening 2016
(Enschede verantwoordt)

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord.....	4
Leeswijzer.....	5
Beleidsbrief	7
Jaarverslag 2016.....	9
1. Kerngegevens	10
2. Programmaverantwoording.....	11
2.1 Maatschappelijke ondersteuning	12
2.2 Versterken economie.....	25
2.3 Duurzame leefomgeving.....	44
2.4 Dienstverlening en financieel beleid	72
2.5 Herprioritering beleidscapaciteit	87
3. Paragrafen	88
3.1. Lokale heffingen	89
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	93
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen	100
3.4. Financiering	107
3.5. Bedrijfsvoering.....	111
3.6. Verbonden partijen	115
3.7. Grondbeleid	127
3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken	135
4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag	136
4.1. Ruimtelijke projecten	136
4.2. Overzicht indicatoren financiële positie	143
Jaarrekening 2016	145
5. Balans	146
6. Overzicht van baten en lasten.....	149
7. Toelichting op de balans	151
7.1. Immateriële vaste activa.....	151
7.2. Materiële vaste activa.....	152
7.3. Financiële vaste activa	156
7.4. Voorraden	157
7.5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	160
7.6. Liquide middelen	161
7.7. Overlopende activa.....	161
7.8. Eigen vermogen	162
7.9. Voorzieningen.....	163
7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar	164
7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	165
7.12. Overlopende passiva.....	165
7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	168
8. Toelichting op het overzicht van baten en lasten	170
8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen en Vpb	170
8.2. Analyse op afwijking tussen begroting en overzicht van baten en lasten	171
8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	205

8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT)	207
8.6. Incidentele baten en lasten.....	209
9. Bijlagen, onderdeel toelichting jaarrekening.....	211
9.1. Staat van reserves.....	211
9.2. Staat van voorzieningen	223
9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk.....	229
9.4. SiSa 233	
9.5. Investeren met gemeenten (IMG).....	239
Overige gegevens.....	241
10. Vaststellingsbesluit en controleverklaring	242
10.1. Vaststellingsbesluit	242
10.2. Controleverklaring	242

Voorwoord

Enschede, juni 2017

Geachte raadsleden,
Geachte lezer,

Voor u ligt de Gemeenterekening 2016. Hierin legt het college verantwoording af over de beleidsmatige en financiële resultaten over 2016.

De accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken.

Wij vertrouwen erop dat wij u met deze Gemeenterekening 2016 voldoende informeren.

Burgemeester en Wethouders van Enschede,

De Secretaris,

De Burgemeester

D. de Vos-Koelink

O. van Veldhuizen

Leeswijzer

Voor u ligt de Gemeenterekening 2016. Hierin kijken we terug op het jaar 2016 en leggen verantwoording af over de behaalde resultaten en besteding van middelen. Een goede vergelijkbaarheid tussen de gemeenterekening en de programmabegroting is van groot belang voor de controlerende rol van de Raad. De gemeenterekening is daarom gebaseerd op de Programmabegroting 2016-2019.

Opbouw Gemeenterekening 2016 van de gemeente Enschede

Net als de programmabegroting bestaat de gemeenterekening uit een beleidsdeel en een financieel deel.

Beleidsbrief

De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen van 2016 zijn hierin weergegeven. Dit hoofdstuk vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Jaarverslag

De programmaverantwoording is opgebouwd uit vier inhoudelijke programma's. Dit is dezelfde indeling als de Programmabegroting 2016-2019, waarmee een goede vergelijking tussen beide documenten mogelijk is. In de programmabegroting is elk programma opgebouwd volgens de drie w-vragen (Wat willen we bereiken?; Wat gaan we daarvoor doen?; Wat mag het kosten?). De verantwoording in de gemeenterekening is volgens een zelfde systematiek opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen zoals deze in de Programmabegroting zijn opgenomen bevatten de beleidslijnen met betrekking tot een aantal programma overstijgende onderwerpen, waaronder de lokale heffingen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Jaarrekening

De jaarrekening bevat de financiële verantwoording over 2016 en bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de balans. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de in het jaarverslag opgenomen cijfers verder in detail uitgewerkt en toegelicht. Per product wordt inzicht gegeven in de gerealiseerde baten en lasten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan 5 procent of groter dan 50.000 euro zijn voorzien van een toelichting. De balans verschaft inzicht in de bezittingen en vermogenspositie van de gemeente Enschede en mutaties die zich hierin hebben voorgedaan.

De accountantscontrole richt zich vooral op de jaarrekening. De controleverklaring van de accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

De balans en jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er afrondingsverschillen voorkomen in de tellingen op de balans en in de overzichten van baten en lasten.

Bijlagen

De bijlagen worden onderscheiden in bijlagen als onderdeel van het jaarverslag en bijlagen als onderdeel van de jaarrekening.

Zo maakt de bijlage Ruimtelijke projecten deel uit van de bijlagen bij het *jaarverslag* en is de bijlage SiSa (Single information Single audit) onderdeel van de bijlagen bij de *jaarrekening*.

Leesbaarheid

In de jaarrekening 2016 is gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Er is gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn in de jaarrekening gebruikt om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast zijn hyperlinks toegepast in de jaarrekening 2016. Hyperlinks leiden de lezer door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader.

Tot slot hebben raadsleden bij de jaarrekening 2016 de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de jaarrekening onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermd) gebruikersgroep.

Beleidsbrief

De bloei van de stad zien we terug in de jaarrekening van 2016. In tegenstelling tot de jaarrekening over 2015 hebben we over 2016 de toezegging van de accountant dat hij het voornemen heeft een goedkeurende verklaring af te geven. Dat betekent dat we de zaken nog beter op orde hebben. Naarmate het jaar verstreek werden de signalen dat de economie de weg 'omhoog' hadden gevonden sterker. In deze jaarrekening is die tendens terug te vinden, hoewel dat voor Enschede niet betekent dat alle problemen voorbij zijn, of dat alle inwoners dat zo beleven.

Verder innoveren in het sociaal domein

2016 stond in het teken van het verder doorontwikkelen van preventie, inclusie en innovatie in het sociaal domein. Het resultaat staat beschreven in de transformatieagenda sociaal domein, waarin de verdere innovatie in het sociaal domein staat beschreven. Er is een monitor samengesteld om vinger aan de pols te kunnen houden bij het maatschappelijk en financieel rendement van de vernieuwende werkwijzen zoals Expeditie Enschede, de Alles-in-1-school en het Social Impact Bond 'Werken in Duitsland'. Bij de decentralisaties van de zorg naar de gemeente heeft het Rijk forse kortingen opgelegd. Zo is het budget op de Huishoudelijke Ondersteuning met 40 procent gekort, de Jeugdhulp met 10 procent en WMO begeleiding met 20 procent. In de afgelopen twee jaar hebben we steeds samen met de gemeenteraad geprobeerd om budgettair binnen de door het rijk beschikbaar gestelde middelen te blijven. Dit is niet overal gelukt, gelet op de tekorten bij de Jeugdhulp en WMO begeleiding. Naarmate we langer aan de slag zijn met de nieuwe taken krijgen we ook steeds meer gegevens beschikbaar over de inzet van de ondersteuning. Dat helpt ons om gericht te kijken hoe we het geld het meest effectief kunnen besteden.

De economie groeit

De groei van de economie is het meest zichtbaar als we kijken naar de ontwikkelingen op de toplocaties (Binnenstad, Kennispark en Luchthaven). In het afgelopen jaar zochten veel ondernemers een nieuwe plek in de binnenstad, kennispark of Luchthaven. Er werd veel geïnvesteerd door particuliere partijen op die locaties. In december hebben Demcon, de UT, de Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) en verschillende andere ondernemingen op Kennispark plannen gepresenteerd voor het investeren van ongeveer 100 miljoen euro in dat gebied.

In de binnenstad zien we investeringen terug in de verhuizing van de Hema en de nieuwe winkels in de Haverstraatpassage. Nog concreter zijn de hijskranen die werken aan een mooie plek voor de dit jaar te openen Zara Flagstore. De leegstand in de binnenstad is sterk gedaald, het aantal bezoekers sterk gestegen.

In heel Enschede nam het aantal banen sterk toe en stabiliseerde de werkloosheid. Helaas groeide het aantal mensen met een bijstandsuitkering nog licht; maar deze stijging was ongeveer 3x zo laag als die bij andere grote gemeenten. De lichte stijging is een gevolg van de instroom van statushouders, verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en instroom van de nieuwe doelgroep die voorheen een beroep deed op de Wajong.

Enschede als duurzaam aantrekkelijke woonstad

Ook in de stedelijke ontwikkeling is een duidelijke opgaande lijn terug te vinden in de verkoop van bouwkvavels en nieuwbouwwoningen. Dit was al het geval in de populaire Boddenkamp, maar de trend zet zich nu ook door voor het Vaneker en het Brunink. Plannen van partners verkopen goed; zowel in de Spoorzone en de Laares als in Beekwoude. In dat laatste gebied zijn de eerste 30 woningen inmiddels verkocht. De verkoop van bedrijventerreinen blijft daarentegen achter.

Er is een intentieovereenkomst gesloten met een ontwikkelende partij voor het gebied van de Kop Boulevard, om samen de mogelijkheden voor integrale gebiedsontwikkeling nader te onderzoeken. Daarnaast zijn op verschillende plekken in de stad zichtbare investeringen van externe partijen: bijvoorbeeld bij de voormalige ziekenhuislocatie Ariënsplein en aan de Deurningerstraat (voormalig Arkepad en Lasonderdriehoek).

Op het gebied van cultuur heeft onze lobby voor behoud van de 4 instellingen die onderdeel zijn van de culturele basisinfrastructuur, haar vruchten afgeworpen; het Rijk heeft deze instellingen voor de komende vier jaar weer eenzelfde subsidiebedrag toegekend.

De greendeal groene daken, die we onder anderen met de minister van Economische zaken hebben ondertekend, sterkt onze ambities op het gebied van duurzaamheid.

Enschede werkt hard aan het verbeteren van de positie van de fiets. Fietsen is gezond, duurzaam en is een aantrekkelijk alternatief voor de auto. Zo zijn vele verkeerslichten fietsvriendelijker geworden, meerdere fietsstraten aangelegd, er is een nieuwe fietsenstalling aan de noordzijde van het station geopend en de innovatieve fietsbrug in de F35 over de Auke Vleerstraat wordt deze zomer opgeleverd. Onder de noemer Enschede Fietsstad 2020 worden diverse campagnes uitgevoerd. Met leuke acties worden inwoners en werknemers in Enschede uitgedaagd om vaker de fiets te pakken.

Solide financieel beleid

In 2016 is verder gewerkt aan het afbouwen van risico's en het vergroten van de financiële weerbaarheid. De financiële kengetallen (netto schuldquote, solvabiliteit, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit) laten een stabiel positief beeld zien. De gemeenterekening sluit met een voordelig resultaat van 13,1 miljoen euro. Een belangrijk deel hiervan is incidenteel van aard, zoals bijvoorbeeld de voordelen uit de verkoop aandelen Enxys en de btw-teruggaaf op re-integratietrajecten over de periode 2005-2015, gezamenlijk goed voor 8,8 miljoen euro. De algemene reserve, bedoeld om tegenvallers op te vangen, is met 13,4 miljoen euro gegroeid tot 39,5 miljoen euro. De risico's zijn ten opzichte van de programmabegroting 2017 met 0,7 miljoen euro toegenomen, met name op het terrein van het sociaal domein. Dit alles leidt ertoe dat de ratio weerstandsvermogen zich, met 1,3 per eind 2016, ruimschoots binnen de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4 bevindt. Met een financiële zware opgave 2017-2021 in het vooruitzicht is deze buffer wel gewenst.

Jaarverslag 2016

1. Kerngegevens

	Rekening 2016	Rekening 2015
Sociale structuur		
Aantal inwoners	158.351	158.553
- inwoners 0-19 jaar	34.909	35.137
- inwoners 20-64 jaar	88.268	88.862
- inwoners 65 jaar en ouder	35.174	34.554
Aantal bijstandsgerechtigden jonger dan 65 jaar (inclusief WIJ, IOAW en IOAZ)	6.943	6.861
Aantal werknemers in de WSW	1.348	1.447
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente totaal	14.272 ha	14.272 ha
Oppervlakte binnenwater	195 ha	174 ha
Oppervlakte historische kernen	9 ha	9 ha
Aantal woningen *	75.056	75.111
Lengte wegen	795 km	795 km
Lengte recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden	180 km	180 km
Oppervlakte openbaar groen	712 ha	695 ha
Financiële structuur (x € 1.000)		
Totale uitgaven		
- voor mutaties in bestemmingsreserves	712.451	682.653
- na mutaties in bestemmingsreserves	753.264	730.099
Opbrengst belastingen	43.505	41.365
Algemene uitkering gemeentefonds	346.084	341.635
Boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven	595.184	595.557
Eigen financieringsmiddelen	98.229	108.847
Opgenomen langlopende geldleningen	400.094	433.594
Geldleningen aan derden verstrekt	55.311	62.596

Bron: opgave sociale en fysieke structuur gemeentefonds december 2016 Ministerie van BZK en gemeentelijke basisregistratie.

2. Programmaverantwoording

Sociaal domein

In het sociaal domein werken we aan een duurzaam en solide sociaal stelsel, met als inzet dat inwoners van Enschede naar vermogen kunnen deelnemen in de samenleving en zelf- en samenredzaam zijn. Leidende principes in dit stelsel zijn preventie (meer voorkomen, minder reparatie), inclusie (iedereen doet ertoe en doet mee) en transformatie (anders denken en doen, met minder geld).

Na de transitie van de uitvoering van de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet van Rijk naar gemeente is tot en met 2016 stabiliteit in ondersteuning prioriteit geweest. Er is verder gewerkt aan de verankering van de wijkteams in de lokale structuur vanuit de lijn van de transitie en transformatie, de inrichting van structuur en processen is verder ingeregeld, de herbeoordeling van overgangsccliënten Awbz en jeugdhulp is afgerond, de inkoop is met een jaar verlengd zonder grote veranderingen en de resultaatgestuurde ondersteuning in het huishouden is uitgewerkt.

Tegelijkertijd kreeg in 2016 de transformatie tot een duurzaam en solide sociaal stelsel steeds verder vorm. Innovatie bij o.a. de werkwijze bij Wonen & Opvang, in het bouwen aan acquisitie voor werkgelegenheid, bij de aanpak van in- en uitstroom in de bijstand, de invoering van Nieuw Beschut, de nieuwe werkagenda met Menzis, de Social Impact Bonds en de Inclusieve wijk.

De transitie van het oude aanbodgerichte stelsel naar een nieuw stelsel waarin de leefwereld, preventie, eigen regie en inclusiviteit voorop staan is een complexe en zeker geen korte weg. Het vraagt een andere houding en aanpak van systemen, onze eigen professionals, inwoners en de door de gemeente gecontracteerde partijen.

2.1 Maatschappelijke ondersteuning

Doelenboom

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat heeft het gekost?		
Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners	1. Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname. 2. Aanbieden van algemene voorzieningen. 3. Jongerenwerk en opvoedondersteuning	Versterken burgerkracht	Lasten	18.915	
			Baten	400	
Een kwalitatief goed en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen	4. Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin)	Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	9.207	
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	36.214	
			Baten	0	
		5. Ondersteuning cliënten en mantelzorgers	Lichte ondersteuning en regie	Lasten	16.742
	Baten			79	
	6. WMO-maatwerkvoorzieningen	WMO begeleiding	Lasten	22.418	
			Baten	835	
		WMO individuele voorzieningen	Lasten	18.678	
			Baten	2.918	
	7. Woonbegeleiding	Beschermd wonen	Lasten	38.395	
			Baten	1.718	
	8. Maatschappelijke en vrouwenopvang	Opvangvoorzieningen	Lasten	15.829	
			Baten	868	
	9. Inkomensondersteuning	Inkomensondersteuning	Lasten	12.843	
			Baten	967	

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

2016 stond in het teken van een inhoudelijke doorontwikkeling: verder bouwen op de in 2015 gestarte ontwikkelingen en op een innovatieve wijze investeren in een duurzaam en solide sociaal stelsel. Oftewel: de transformatie van het sociaal domein. Deze doorontwikkeling was gericht op preventie, inclusie en innovatie.

De Transformatieagenda Sociaal Domein heeft tot doel innovatie in het sociaal domein. De eerste projecten zijn van start gegaan, zoals Expeditie Enschede, Inclusieve stad, Sportregisseurs, Social Impact Bonds (SIB) 'Werken in Duitsland', Pilot populatiemanagement Wesselerbrink, Aanpak loverboysproblematiek, Alles-in-1-school en Twentse Zorg Academie. Er is een monitor samengesteld om inzicht te krijgen in het maatschappelijk en financieel rendement van deze vernieuwende werkwijzen. Het doel is om de werkende bestanddelen te ontdekken en vervolgens te implementeren in de reguliere werkwijze.

De wijkteams hebben hun netwerk in de wijk gevormd en verder uitgebreid. Ze zijn verankerd in de lokale structuur. De ondersteuning van mantelzorgers is geïntegreerd in de wijkteams.

Enschede is als centrumgemeente regionaal verantwoordelijk voor de ondersteuning van het beschermd wonen van circa 1.000 mensen. Ruim 400 van hen ontvingen, vanuit de AWBZ, een persoonsgebonden budget. Deze kwetsbare groep is extra gevoelig voor geld gestuurde zorgaanbieders. Het is gelukt om driekwart van deze PGB's om te zetten naar Zorg in Natura, waardoor de invloed van geld gestuurde zorgaanbieders is verminderd. Om de kwaliteit van de zorg te vergroten en te bewaken hebben aanbieders, samen met cliënten, een gedragscode beschermd wonen opgesteld.

Een deel van het budget voor welzijnswerk is flexibel gemaakt, waardoor we beter in staat zijn gebleken om de activiteiten in de wijk te laten aansluiten bij de behoeften van inwoners in die wijk. In de nota Nieuw Enschedees Welzijn is het kader voor de komende jaren geschetst.

Mensen met een laag inkomen en hoge zorgkosten stellen wij, door een ruime gemeentelijke bijdrage in de premie, in de gelegenheid om een speciale aanvullende zorgverzekering af te sluiten in het kader van de Collectieve Zorgverzekering voor Minima bij Menzis (CZM, ook wel "gemeentepolis" genoemd). Tegen lage uitvoeringskosten bieden we daarmee een groot aantal mensen van de doelgroep een tegemoetkoming voor de vaak hoge kosten die een chronische ziekte of een handicap vaak met zich mee brengt.

Bij de indicatie voor jeugdhulp is niet alleen de gemeente aan zet. Ook door de wet aangewezen externe verwijzers kunnen een indicatie afgeven. Het gevolg is dat we daarmee de kosten niet maximaal in de hand hebben, waardoor het feitelijk een open einde regeling is.

Het uitgangspunt in de ondersteuning bij het huishouden (OH) is 'een schoon en leefbaar huis'. De omslag naar resultaatsturing bij ondersteuning bij het huishouden zorgde (in elk geval voor de rechter) voor onduidelijkheid over de concrete ondersteuning die mensen kunnen verwachten. Het aanpassen van de verordening rond dit thema is begin 2017 afgerond.

De inbedding van het armoedebeleid in het brede sociale domein is een doorlopende ontwikkeling. In 2016 is ingezet op het optimaliseren van een adequate doorverwijzing van de wijkteams naar de voorzieningen binnen het armoedebeleid en het trainen van wijkcoaches op het gebied van schuldhulpverlening. Het Formulieren Adviespunt werkt sinds dit jaar met vrijwilligers en weet ondanks minder budget meer mensen te bereiken.

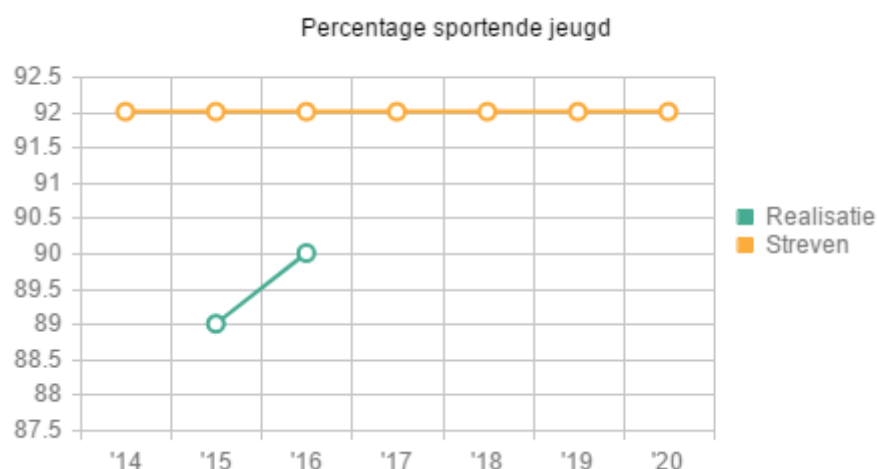
Financieel resultaat

Het financieel resultaat van het programma MO is -/- 1,6 miljoen euro nadelig ten opzichte van de begroting 2016. Dit is per saldo gelijk aan het voorspelde resultaat bij de zomernota, op onderdelen zijn er wel grotere verschillen. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door lagere lasten van 2,1 miljoen euro bij Beschermd Wonen en 4,3 miljoen euro bij WMO individuele voorzieningen en anderzijds door hogere lasten bij WMO OZL/OMD 1,7 miljoen euro en jeugdwet 6,4 miljoen euro.

Indicatoren

Doelstelling A: Versterken van zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners

1. Percentage jeugd van 6 tot en met 15 jaar dat een sport beoefent

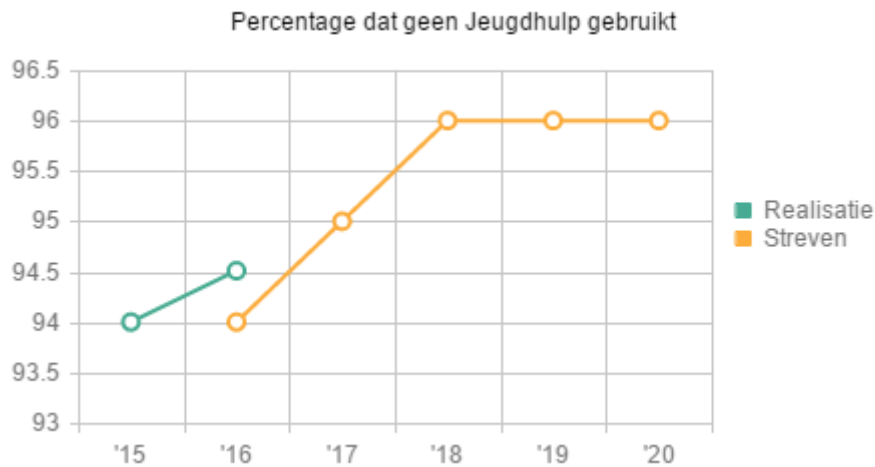

Bij een betrouwbaarheid van 95% is de foutmarge 3,4% naar boven en beneden.

Toelichting

Het percentage sportende jeugdigen blijft stabiel. Het verschil met de ambitie kan enerzijds worden verklaard door een statistische foutmarge vanwege de omvang van de ondervraagde populatie binnen het voor deze indicator gebruikte onderzoek (Stadspeiling 2015). Bij een betrouwbaarheid van 95% is er een foutmarge van 3,4% naar boven en beneden. Anderzijds is de beweging ingezet om het streefcijfer te behalen. Deze ambitie houden we vast, ondanks de bezuinigingstaakstelling op sport. We hebben er vertrouwen in, dat de scores in de komende jaren gaan aansluiten op de streefwaarden door het nieuwe sportbeleid met daarin de ontwikkeling van de sportclusters, de inzet van de sportregisseurs en het oprichten van Sportaal om de drempel naar sport verder te verlagen.

2. Percentage inwoners van 23 jaar of jonger dat geen gebruik maakt van een tweedelijns jeugdhulpvoorziening

Toelichting

We zien in 2016 een lichte stijging van het percentage inwoners van 23 jaar of jonger dat geen Jeugdhulp gebruikt. Een mogelijke oorzaak voor een deel van de stijging kan worden gevonden in de betrouwbaarheid van de eind 2014 aan onze gemeente overgedragen gegevens; een deel van de overgangsccliënten bleek geen Jeugdhulp meer te gebruiken. Of de stijging is toe te schrijven aan het door de gemeente ingezette (preventieve) beleid, kan nu nog niet worden geconcludeerd. Dit vraagt meerjarige monitoring en analyse.

3. Percentage cliënten dat het effect van jeugdhulpdienst(en) als voldoende scoort

Geen grafiek in verband met een te lage respons.

Toelichting

De aanpak en resultaten van de MCJO in 2016 laten het volgende beeld zien: Er is sprake van een lage respons en er zijn knelpunten bij het aanschrijven van bepaalde doelgroepen. Ook worden er vraagtekens gezet of 1 vragenlijst geschikt is voor alle verschillende doelgroepen. Dit beeld wordt ook gezien bij andere gemeenten die niet aan de MCJO pilot hebben meegedaan. In 2017 gaat de kwalitatieve onderzoeksfase van de pilot van start. Dit betekent dat er vanuit het cliëntervaringsonderzoek Jeugd voor 2016 geen invulling gegeven kan worden aan deze effectindicator. De VNG is met gemeenten en aanbieders van jeugdhulp in gesprek over het ontwikkelen van outcome-indicatoren die dan door de aanbieders worden gegenereerd en beschikbaar komen via het CBS en waarstaatjegemeente.nl. De gemeente Enschede volgt dit traject.

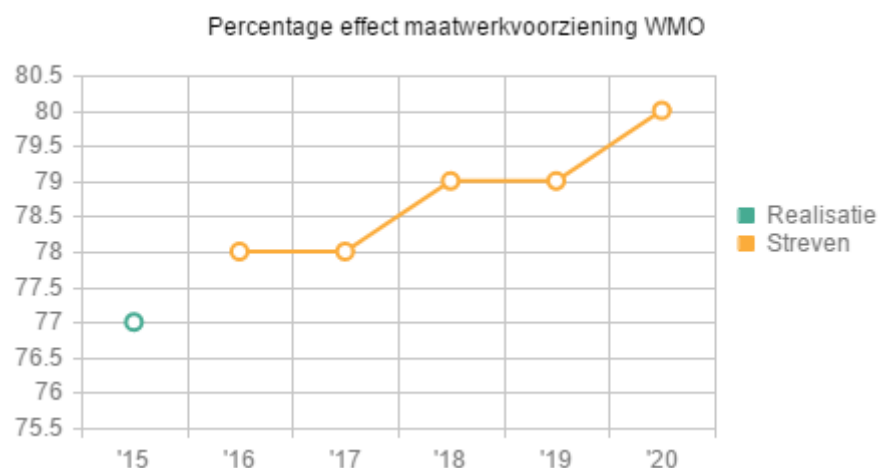
4. Percentage unieke cliënten dat na één jaar niet opnieuw instroomt in 2e lijns Jeugdhulp

Toelichting

In totaal hebben in 2015 3.498 unieke cliënten 2e lijns Jeugdhulp gehad. Voor 968 van deze unieke cliënten is de 2e lijns Jeugdhulp beëindigd en niet binnen een jaar opnieuw hervat. Het percentage unieke cliënten dat na een jaar niet opnieuw instroomt in 2e lijns Jeugdhulp, komt daarmee uit op 27,67%. Omdat de betrouwbaarheid van de eind 2014 aan onze gemeente overgedragen gegevens een grote invloed kan hebben op de score voor 2015, een deel van de overgangsccliënten bleek geen Jeugdhulp meer te gebruiken in 2015, heeft het college van B&W een meerjarig streefcijfer voorgesteld dat hiermee rekening houdt. Het meerjarig streefcijfer zal worden herzien zodra de score over 2016 (wordt gerapporteerd in de jaarrekening over 2017) daartoe aanleiding geeft.

5. De mate waarin een Wmo-maatwerkvoorziening volgens de cliënt bijdraagt aan de versterking van de zelfredzaamheid en participatie

Toelichting

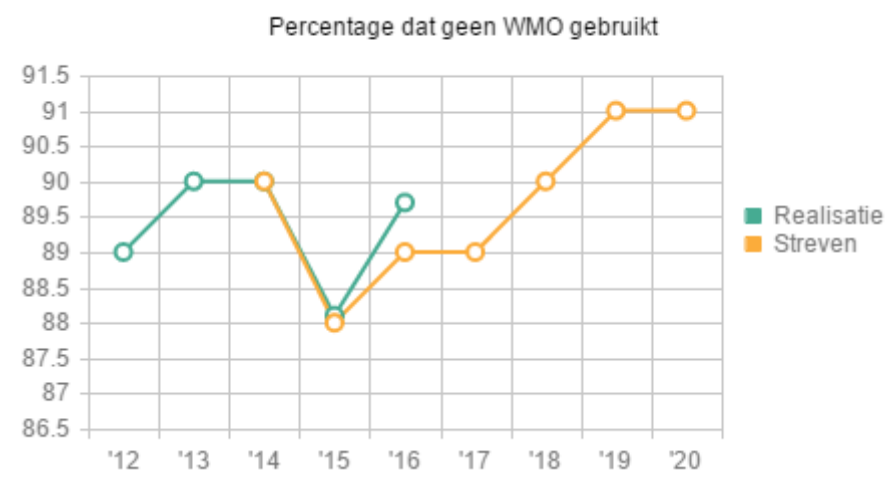
Deze indicator wordt ontleend aan het Clientervaringsonderzoek (CEO) dat jaarlijks verplicht moet worden uitgevoerd. Het betreft het percentage cliënten met een Wmo-voorziening dat aangeeft zich door de Wmo-ondersteuning beter te kunnen redden.

De waarde over 2015, gemeten in begin 2016, is 77%. Doordat Enschede deel heeft genomen aan het validatieonderzoek m.b.t. de vragenlijst die in het CEO moet worden

gehanteerd, konden wij al vroeg in 2016 beschikken over dit cijfer. Voor 2017 zal dit niet meer mogelijk zijn.

De resultaten van het CEO over 2016 zullen naar verwachting nl. niet eerder dan in mei of juni beschikbaar zijn. Dit hangt samen met de afspraak in Samen-14-verband om het CEO in 2017 in gezamenlijkheid en afstemming met de 14 Twentse gemeenten uit te laten voeren door Kennispunt Twente. De voorbereidingen hiervoor starten binnenkort. De resultaten moeten uiterlijk 1 juli 2017 worden gerapporteerd aan VWS, via de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein op de website waarstaatjegemeente.nl.

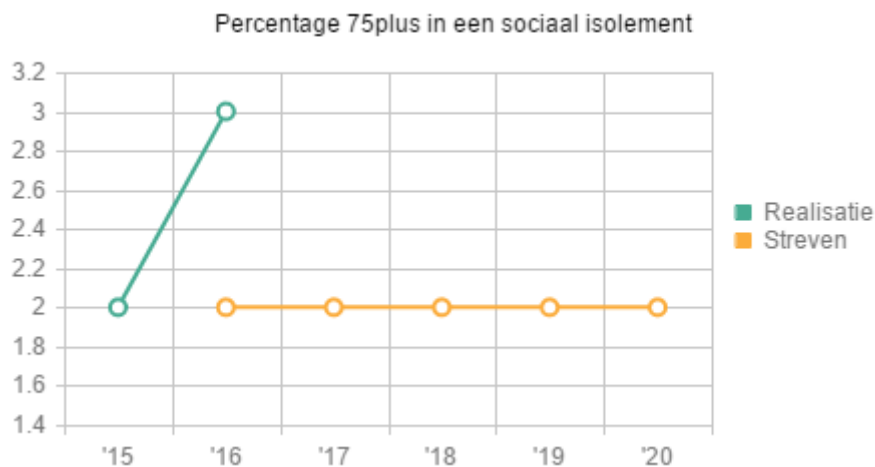
6. Percentage inwoners dat geen gebruik maakt van een Wmo-maatwerkvoorziening

Toelichting

Er zijn meer inwoners die geen gebruik maakt van een WMO-maatwerkvoorziening. Een verklaring voor een deel van de stijging van het aantal inwoners zonder een Wmo-maatwerkvoorziening is het dalende aantal unieke cliënten met Ondersteuning Huishouden in 2016. Andere factoren die een verklaring kunnen geven voor de stijging van deze indicator in 2016 zijn de verhoogde eigen bijdrage ten gevolge van de afschaffing van de WTCG korting van 33 % en het effect van het resultaatgerichte inzet van Wmo maatwerkvoorzieningen (vaste prijs per week). Het effect is dat inwoners met een hoger inkomen en een geringe zorgvraag, relatief veel eigen bijdrage moeten betalen en daardoor afzien van een Wmo maatwerkvoorziening.

7. Percentage 75+ dat aangeeft in een sociaal isolement te raken zonder deelname aan een door de gemeente gesubsidieerde voorziening

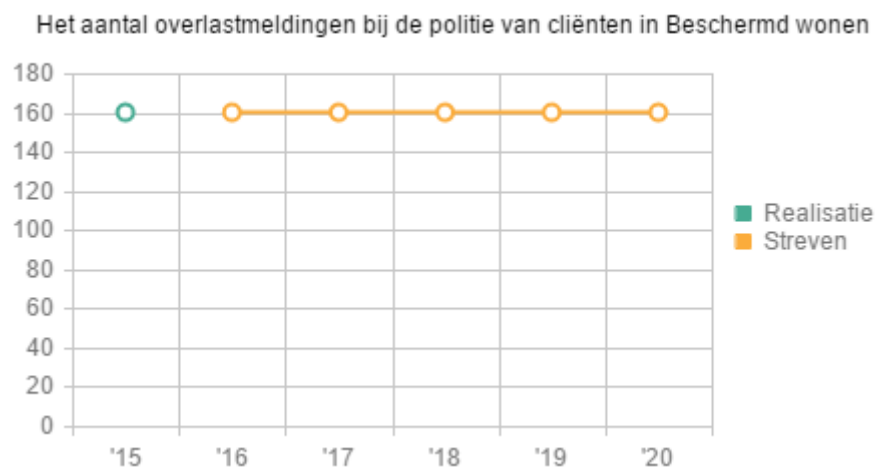

Bij een betrouwbaarheid van 95% is de foutmarge 0,09% naar boven en beneden

Toelichting

De score voor deze indicator laat in 2016 een stijging zien van een procentpunt ten opzichte van 2015. Een effect van het ingezette beleid van de gemeente Enschede om (meer) gesubsidieerde algemene voorzieningen te creëren, voor o.a. deze groep kwetsbare groep inwoners, is nog niet zichtbaar in deze indicator. Daarbij dient de kanttekening te worden geplaatst dat van een trend voor deze indicator nog geen sprake is.

8. Het aantal overlastmeldingen bij de politie van cliënten in Beschermd wonen

Toelichting

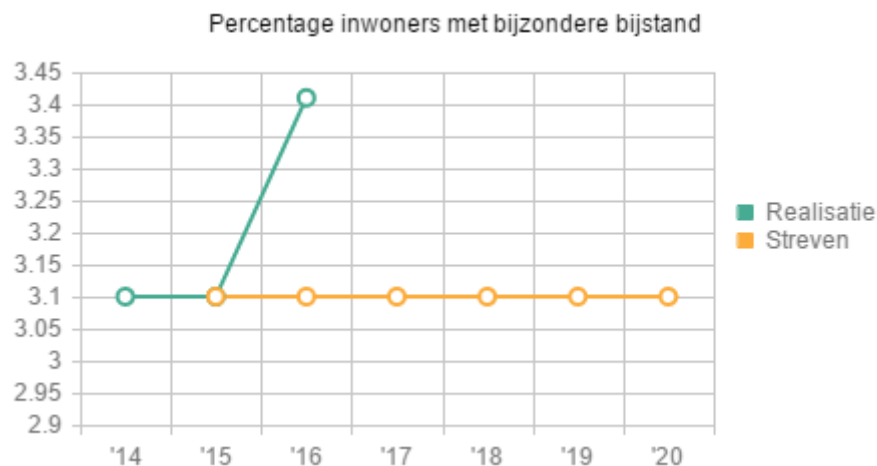
De score voor deze indicator heeft betrekking op het voorgaande jaar; in dit geval 2015. Dat zal in toekomstige jaarrekeningen ook het geval zijn. Onderzoeksbureau Intraval heeft tijd en toegang nodig tot de dagrapporten van de politie om deze te matchen met cliënten Beschermd wonen in het centrumgemeente gebied Enschede.

Op basis van de dagrapporten in 2015 bleken 160 cliënten Beschermd wonen bekend te zijn bij de politie in verband met overlast. Benadrukt dient te worden dat het niet gaat om

misdaadcijfers, maar overlast die wordt ervaren door mensen vanwege bijvoorbeeld verward gedrag door cliënten Beschermd wonen (30% van de meldingen).

Vanwege de tendens om wonen en zorg van elkaar te scheiden en mensen meer eigen verantwoordelijkheid te geven, acht het college van B&W een daling in het aantal overlastmeldingen niet realistisch. Het college van B&W streeft echter wel naar stabilisatie van de jaarlijkse scores, wat tot uitdrukking komt in de meerjarige streefcijfers voor deze indicator.

9. Het percentage unieke inwoners dat gebruik maakt van bijzondere bijstand

Toelichting

Het aantal inwoners met een bijstandsuitkering is in 2016 gestegen ten opzichte van 2015. Dit is mede een gevolg van instroom van 270 statushouders. Voor deze statushouders is voor allen bijzondere bijstand verstrekt voor onder andere de woninginrichting. Mede hierdoor is het percentage gestegen.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners.

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 1: bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname.</u>		
1. Vier actiepunten uit de nieuwe sportnota zijn uitgewerkt en/of operationeel. Het gaat om de actiepunten: verbindingsmanager sport, huurkorting, vereenvoudiging procedure sportsubsidie en sportbedrijf.	■	■
2. Het sportbedrijf gezond beginnen betekent het huidige tekort op sportvoorzieningen terugdringen. Er komt voor de zomer 2016 een voorstel hiervoor in de raad.	●	●
3. Er zijn (voorlichtings-)programma's ingezet voor kinderen en jongeren met het grootste risico op verslaving. Met bestaande en bewezen methoden worden de jongeren begeleid bij het maken van keuzes. De positieve consequenties van deze programma's zijn niet in 2016 zichtbaar, maar zijn een investering in de toekomst. We brengen een beweging op gang (transformatiemiddelen).	●	●

4. De schakelfunctie wijkverpleegkundige is ingekocht, functioneert in de wijken en de positie ten opzichte van de wijkteams is in overleg met de zorgaanbieders bepaald.		
<u>Thema 2: aanbieden van algemene voorzieningen.</u>		
5. Het niveau van de algemene voorzieningen voor dagbesteding is waar nodig, binnen de beschikbare financiële middelen, verder op peil gebracht. De ingezette lijn van 2015 wordt voortgezet, waarbij een aantal nieuwe algemene voorzieningen is ontwikkeld voor onder andere:		
A. De ondersteuning van zorgvrijwilligers		
B. Dagbesteding		
C. Het regelen van dagelijkse zaken		
6. Er komt een beleidskader tot stand voor (arbeidsmatige) dagbesteding, activering vanuit de bijstand en ondersteund werk. Dit kader zorgt voor een goede aansluiting tussen de Wmo en de Participatiewet. Op basis van dit beleidskader ontwikkelen we vervolgens een activeringsinfrastructuur die er voor zorgt dat mensen met een arbeidsbeperking en/of een lange afstand tot de arbeidsmarkt naar vermogen kunnen meedoen. Deze infrastructuur van dagbesteding, activering en ondersteund werk blijft binnen de financiële kaders van het sociaal domein.		
7. De vrijwilligersondersteuning wordt verder vormgegeven. Dit moet zichtbaar worden door:		
A. Eén herkenbaar punt, fysiek en digitaal, waar iedere vrijwilliger of organisatie terecht kan.		
B. Een toename van het aantal vrijwilligers in de leeftijdscategorie 15-25 jaar en bedrijven die aantoonbaar maatschappelijke inzet leveren.		
C. Nieuwe vrijwilligers die actief zijn, omdat activiteiten worden aangeboden die passen bij de behoeften en wensen van de vrijwilliger van nu.		
D. Een nieuw waarderingsconcept dat gebruikt wordt door zowel de gemeente als de organisaties die vrijwilligers inzetten.		
<u>Thema 3: jongerenwerk en opvoedondersteuning.</u>		
8. Er wordt geïnvesteerd in vroegsignalering en preventie in het stedelijk jongerenwerk door onder meer de doorontwikkeling naar vindplaatsgericht werken en de intensivering van samenwerking met partners. Hiermee voorkomen we dat later zwaardere (en duurdere) vormen van jeugdhulp nodig zijn. Het jongerenwerk richt zich met name op de kwetsbare, zwangere meiden, jonge moeders, sociaal zwakkere jongeren en overlast gevende jongeren die risicovol gedrag vertonen. Dit resulteert er onder andere in dat jongeren meer zelfvertrouwen hebben, in staat zijn grenzen aan te geven, weerbaarder zijn, een beter beeld hebben van hun toekomstplannen en tot slot dat het isolement van de jongere doorbroken wordt. Het inzicht in het effect van hun eigen gedrag en handelen op de omgeving wordt vergroot en leidt tot minder overlast in de omgeving.		
9. De doorontwikkeling van laagdrempelige opvoedondersteuning door informatie en ondersteuning te bieden aan ouders en kinderen op de voor hun bekende en vertrouwde plekken in de wijk. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de kinderopvang, op scholen en bij sportverenigingen. Hiermee wordt getracht op termijn te voorkomen dat duurdere vormen van jeugdhulp nodig zijn.		
10. In de transformatieagenda Sociaal Domein nemen we innovatieve werkwijzen op die voorzien in de behoefte van kinderen en opvoeder(s) en		

bijdragen aan vroegsignalering en preventie.		
--	--	--

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging

Toelichting

Actiepunt 1: de punten verbindingsmanager sport en sportbedrijf zijn operationeel, het punt huurkorting is verdisconteerd in de taakstelling sport en het punt de vereenvoudiging procedure sportsubsidie wordt momenteel uitgewerkt, besluitvorming vindt plaats in het tweede kwartaal 2017.

Doelstelling B: Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen.

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 4: jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin).</u>		
11. Het voortzetten van de transformatie van jeugdhulp, als onderdeel van de lokale en regionale transformatieagenda's, zoals:		
A. De ontwikkeling van nieuwe vormen van maatwerkondersteuning voor specifieke doelgroepen, zoals 18-/18+ en kinderen in vechtscheidingsgezinnen.	●	●
B. De ontwikkeling van nieuwe vormen van "stut en steun" voor jongeren/gezinnen met een beperking, die gebaat zijn bij een meer structurelere ondersteuning.	●	●
C. Een verschuiving van de opvang van jeugdigen in instellingen, naar opvang in gezinssituaties zoals pleegzorg.	●	●
D. De doorontwikkeling van de werkwijze van de wijkteams. Om sneller de juiste inschatting te maken is consultatie, advies en diagnostiek vanuit de specialistische jeugdhulp direct en altijd voor handen.	●	●
E. De doorontwikkeling van onderwijszorgarrangementen: een integrale en efficiënte ondersteuning van het kind in het onderwijs en thuis.	●	●
F. Een tussenevaluatie van het nieuwe jeugdstelsel is uitgevoerd.	●	●
G. Er is een rapportage op kwaliteit, klanttevredenheid en kosten.	●	●
H. Het inkoopproces voor 2017 is voorbereid.	●	●
<u>Thema 5: ondersteuning cliënten en mantelzorgers.</u>		
12. De mantelzorg wordt verder vorm gegeven. Dit betekent dat de aandacht en waardering voor mantelzorgers wordt vergroot en de ondersteuning van mantelzorgers/zorgvrijwilligers is georganiseerd. Dit moet zichtbaar worden door:		
A. Kennis over mantelzorg en mantelzorgers vergroot bij werkgevers en onderwijs (jonge mantelzorgers). Doel is dat werkgevers rekening kunnen houden met de belasting die mantelzorgers ervaren, zodat mantelzorgers zich gesteund voelen.	■	●
B. Wijkteams zijn in positie om de kwetsbare en zwaar belaste mantelzorgers goed te faciliteren in hun zorgtaak. Dit sluit aan bij de kennisoverdracht van SIZT naar de wijkteams die in 2015 startte.	●	●
C. Vrijwilligers worden bij mantelzorgondersteuning ingezet. Zorgvrijwilligers voelen zich gesteund.	●	●

D. Samenwerking formele en informele zorg is vormgegeven. Doel is om een goede verbinding te realiseren.		
E. De drempels voor mantelzorgers worden verminderd, zodat zijn beter in staan hun mantelzorgtaak uit te voeren.		
F. Sociale en technologische innovatie is vormgegeven.		
<u>Thema 6: Wmo-maatwerkvoorzieningen.</u>		
13. Voortzetting van het ontwikkelen van nieuwe vormen van algemene voorzieningen zoals in 2015 gestart		
14. Het experiment populatiemanagement in de wijk Wesselerbrink start 1 januari 2016		
15. Uitvoeren van een tussenevaluatie van het nieuwe maatschappelijke ondersteuningsstelsel voor de transformatie sociaal domein.		
16. We houden toezicht op kwaliteit, klanttevredenheid en kosten.		
17. Het inkoopproces voor 2017 is voorbereid.		
18. Er vindt een evaluatie plaats van Nota Kwaliteit Wmo/Jeugdhulp Enschede (najaar 2016)		
19. De implementatie van de regionale visie op vervoer (eerste helft 2016).		
<u>Thema 7: woonbegeleiding.</u>		
20. Er is een cliëntgericht aanbod van beschermd wonen ontwikkeld, zodat meer mensen beter worden geholpen tegen lagere kosten.		
21. Er zijn meer mogelijkheden voor (jongeren)huisvesting gecreëerd. Hierover worden afspraken met corporaties, zorgaanbieders en vastgoedontwikkelaars gemaakt.		
22. Er is een gedragscode ontwikkeld voor aanbieders beschermd wonen. Cliënten hebben hierin een belangrijke plaats.		
<u>Thema 8: maatschappelijke- en vrouwenopvang.</u>		
23. De noodopvang in de vorm van bed/bad/brood/begeleiding en winternoodnacht opvang is georganiseerd. Er komt hiervoor een structurele nieuwe locatie.	 	
24. De nazorg beschermd wonen bouwen we geleidelijk af. Het convenant wordt daarop aangepast. Gemeenten nemen vaker zelf de verantwoordelijkheid om maatwerkvoorzieningen toe te kennen.		
25. Een modernisering van de opvang in de nieuwbouw van het Leger des Heils door alle kamers te voorzien van eigen sanitair en kookgelegenheid.		
<u>Thema 9: inkomensondersteuning.</u>		
26. In 2016 wordt het armoedebeleid ondergebracht bij de sociale wijkteams		
27. In het eerste kwartaal van 2016 wordt een doelenboom gemaakt voor alle instrumenten voor inkomensondersteuning. De effecten van deze instrumenten worden tweejaarlijks gemeten en gerapporteerd aan de raad.		
28. Gedurende de inbedding van het armoedebeleid in de bredere context van het sociaal domein vindt geen versoering plaats van de instrumenten voor de bestrijding van armoede. Uitzondering hierop is de Formulierenbrigade (het Formulieren Adviespunt). De Formulierenbrigade werkt vanaf 1 januari 2016 met vrijwilligers.		

Legenda: = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging

Toelichting

Actiepunt 20: Enschede is verantwoordelijk voor de ondersteuning van het beschermd wonen van circa 1.000 mensen. Ruim 400 van hen ontvingen vanuit de AWBZ een persoonsgebonden budget. Deze kwetsbare groep is extra gevoelig voor geld gestuurde zorgaanbieders. Het is gelukt om driekwart van deze PGB's om te zetten naar Zorg in Natura, waardoor de invloed van geld gestuurde zorgaanbieders is verminderd.

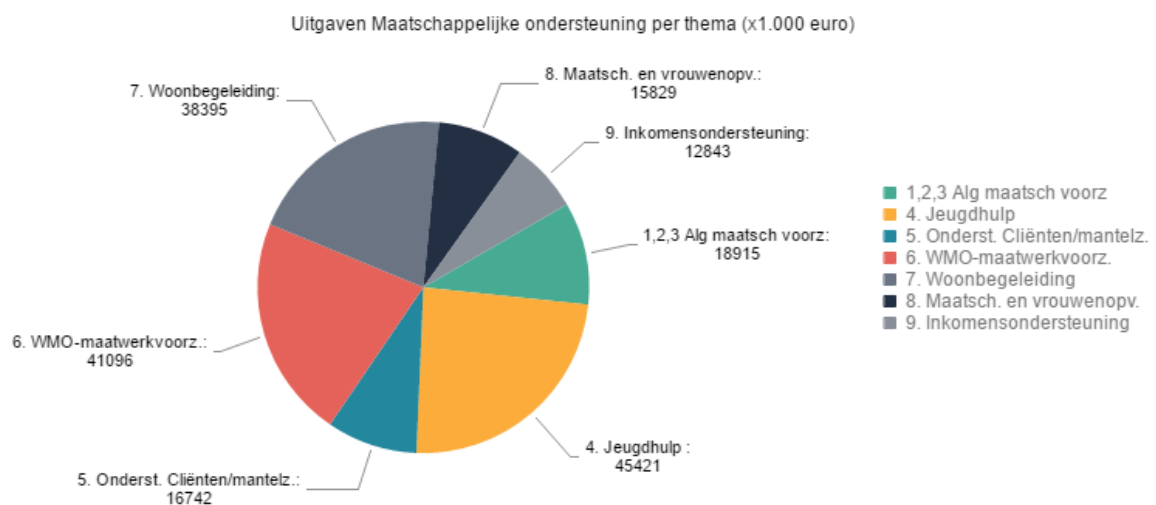
Actiepunt 21: Er is nog geen nieuw voorbereidingsbesluit genomen ten aanzien van onzelfstandige bewoning. Daarnaast beperkt de nieuwe woningwet de mogelijkheden van de corporaties.

Actiepunt 22: Om de kwaliteit van de zorg te vergroten en te bewaken hebben aanbieders, samen met cliënten, een gedragscode beschermd wonen opgesteld. Landelijk is hier veel interesse voor.

Actiepunt 23: Er is een structurele oplossing voor de winternoodnachtopvang. Er is nog geen overeenkomst tussen Rijk en gemeenten gesloten over BBB, waarbij het Rijk de financiering in november 2016 heeft stopgezet. Voor nadere financiële toelichting in het onderdeel "wat heeft het gekost" en de nadere toelichting in hoofdstuk 7.2 (toelichting op lasten en baten bij het product opvangvoorzieningen).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

Bedragen x 1.000 eurosMaatschappelijke ondersteuning	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	182.298	189.024	189.241	-217
Baten	7.572	7.348	7.786	438
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	174.726	181.676	181.456	221
Storting reserves	703	703	1.135	-432
Onttrekking reserves	2.642	5.074	3.743	-1.331
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-1.939	-4.371	-2.608	-1.763
Resultaat	172.787	177.305	178.847	-1.542

Toelichting

De financiële resultaten van het programma worden in belangrijke mate bepaald door de gewijzigde financiële kaders met betrekking tot de gedecentraliseerde taken voor WMO en Jeugdhulp. Er is in 2016 sprake van een overschrijding van de begroting van +/- 1,6 miljoen euro. Dit is 0,9% van de begroting. Hiervan is +/- 1,5 miljoen euro financieel resultaat op dit programma en +/- 100.000 euro als gevolg van verantwoording mutaties september en decembercirculaires in het programma Financiële Dienstverlening en Beleid (algemene uitkering gemeentefonds).

De uitgaven bestaan voor een groot deel uit zorgkosten WMO en Jeugdhulp, deze worden gefinancierd door de integratie-uitkering sociaal domein (inclusief centrumgemeente taak Beschermd Wonen (BW)), integratie-uitkering WMO en decentralisatie-uitkeringen centrumgemeentetaken (MO/VO) voor totaal 131,8 miljoen euro. Er is sprake van een afwijking op de lasten van circa 0,1%.

De kosten van jeugdhulp en WMO zijn gestegen ten opzichte van 2015 en de budgetten zijn afgenomen. Bij de zomernota is de budgetafname al aangegeven. De maatregelen om bij te sturen sorteren nog geen effect op de korte termijn. De benodigde gedragsverandering is nu eenmaal een kwestie van lange adem.

De gemeente heeft beleid ontwikkeld om cliënten met een PGB zoveel mogelijk Zorg in Natura (ZIN) aan te bieden. Dit wordt duidelijk zichtbaar in lagere realisaties op PGB budgetten, met name bij BW. De ZIN-kosten nemen daardoor wel toe. Tegelijkertijd zijn bij BW de ZIN-kosten ook omlaag gegaan als gevolg van de invoering van het modulair zorgpakket, waarbij cliënten hun kosten van huisvesting en levensonderhoud, in tegenstelling tot het verleden, zelf betalen.

In 2016 bleek de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) een groot effect te hebben op het beleid ondersteuning bij het huishouden. Middelen gereserveerd voor innovatie en Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT)-middelen zullen worden doorgeschoven naar 2017 (bij de zomernota zal de integrale afweging worden gemaakt ten aanzien van financiële dekking beleidsaanpassing ondersteuning huishouden) om nieuw beleid te kunnen maken en implementeren. Dit is mogelijk omdat al enige tijd zichtbaar is dat het beroep op de HHT-regeling regeling ver achterblijft bij de door het Rijk beschikbaar gestelde incidentele middelen.

De gemeente Enschede voert voor uitgeprocedeerde asielzoekers de Bed-Bad-Brood-regeling (BBB) uit. De kosten voor deze regeling zijn (onder aftrek van de rijksvergoeding) 300.000 euro en niet voorzien in de begroting. Dit leidt tot een financieel nadeel. De rijksregeling is door het ministerie beëindigd en er is nog geen zicht op een nieuwe regeling. Dit betekent dat bij de resultaatsbestemming ook voor de BBB-regeling een bedrag van 300.000 euro is opgenomen.

2.2 Versterken economie

Doelenboom

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat heeft het gekost?	
Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)	1. Versterken (internationaal) ondernemersklimaat	Innovatie en ondernemerschap	Lasten	376
			Baten	0
		Versterken economische structuur	Lasten	2.628
			Baten	1.032
	2. Brancheaanpak en acquisitie	Dienstverlening aan ondernemers	Lasten	1.325
			Baten	13
	3. Verstreken groene groei	Versterken groene groei	Lasten	0
			Baten	0
	4. Faciliteren kansrijke economische projecten	Projecten economische ontwikkelingen	Lasten	976
			Baten	564
Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk	5. Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)	Verkeersinfrastructuur en beleid	Lasten	10.253
			Baten	5.420
		Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	108.961
			Baten	98.832
		Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	18.989
			Baten	2.781
	6. Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede	Uitvoering WSW	Lasten	48.185
			Baten	11.873
		Investeren in werkgelegenheid	Lasten	0
			Baten	0
Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt	8. Onderwijs en talentontwikkeling	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	Lasten	147
		Brede talentontwikkeling	Lasten	866

		Kinderopvang	Lasten	1.359
			Baten	207
		Leerlingenvervoer	Lasten	1.580
			Baten	24
		Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	8.464
			Baten	7.738

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

2016 was in veel opzichten een positief jaar. Het aantal banen nam toe, het aantal vacatures steeg, veel ondernemers zochten een nieuwe plek op de toplocaties (binnenstad, Kennispark en Luchthaven), er werd veel geïnvesteerd door derden op die locaties en er is veel inzet gepleegd op het versterken van internationale banden met nadruk op de band met Duitsland. Hier tegenover stond een stabilisatie van de werkloosheid en een nog bescheiden groei in het aantal bijstandsgerechtigden. Deze groep heeft nog niet kunnen profiteren van de aantrekkende economie.

In de binnenstad hebben veel nieuwe formules hun deuren geopend of zijn verplaatst (Sostrene Grene, Hema, winkels in de Haverstraatpassage) en is bekend geworden dat Hudson Bay het voormalige V&D pand gaat invullen. Ook vonden er meerdere herontwikkelingen plaats om bijvoorbeeld plaats te gaan bieden aan een Zara Flagstore. De leegstand in de binnenstad is sterk gedaald en het aantal bezoekers nam flink toe. De positie van de binnenstad in de (Eu)regio werd steeds sterker.

Er was veel interesse van ondernemers om zich te vestigen op Kennispark. In december hebben Demcon, de UT, de Herstructureringsmaatschappij Overijssel en verschillende andere ondernemingen plannen gepresenteerd voor vastgoedinvesteringen binnen het gebied ter grootte van ongeveer 100 miljoen euro voor de komende 3 tot 5 jaar. Hiervoor wordt een nieuw gezamenlijk visiedocument opgesteld. Met de Stichting Kennispark is een nieuw convenant vastgesteld.

In 2016 hebben de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente overeenstemming bereikt over een nieuwe grondexploitatie (waaronder het beschikbaar stellen van een investeringsbudget), versterking van de projectorganisatie en het wegnemen van planologische knelpunten. Daarmee is een goede basis gelegd voor de ontwikkeling van XL Businesspark.

Voor het noordelijk deel van de Luchthaven is in 2016 verder gewerkt aan de juridische procedures voor het bestemmingsplan en het luchthavenbesluit (Provincie). Belangrijkste ontwikkelingen qua bedrijvigheid waren Space53: de eerste nationale testlocatie voor drones en unmanned systems (en samenwerking met Nokia), de Twentse Safety Campus die steeds meer bedrijven uit de regio trekt voor het testen van nieuwe producten en opleiden van personeel en de voorbereidingen voor het starten van de proeffabriek voor AMM. Naast het daadwerkelijk vliegen is ook de belangstelling voor luchthaven-gebonden bedrijvigheid groot. AXL deed in januari 2016 de aankondiging van haar vestiging op TechnologyBase. Inmiddels is dit overgenomen door AELS.

In 2016 zijn grote stappen gezet in het bouwen aan acquisitie. Dit gebeurde zowel in regionaal verband als binnen onze eigen organisatie. In regionaal verband zijn per september 2016 twee acquisiteurs werkzaam op HTSM.

In oktober hebben wij een lange termijn ambitieniveau vastgesteld voor bereikbaarheid. Dat wil zeggen dat Arnhem, Zwolle en Münster met de trein binnen een half uur bereikbaar moeten zijn. Voor de treinverbinding naar Amsterdam hebben wij de ambitie vastgesteld op 1,5 uur. Ook is een plan van aanpak vastgesteld om voor de zomervakantie van 2017 te komen met een integrale bereikbaarheidsagenda, voor alle modaliteiten in alle windrichtingen. Aangesloten wordt bij de uitkomsten van het onderzoek Kracht van Oost-Nederland om daarmee een voldoende economische onderbouwing te hebben voor deze ambities. Deze bereikbaarheidsambities zijn ook opgenomen in de Duitslandagenda, de strategische samenwerkingsagenda onderwijspartners en de bilaterale samenwerking met

Münster. In december heeft de regio Twente hetzelfde ambitieniveau en plan van aanpak vastgesteld.

Het aantal mensen in de bijstand bleef ongeveer stabiel (stijging van 1%). Een uitzonderlijke prestatie als je dit afzet tegen de landelijke ontwikkelingen (een toename van 3,6%) en bij andere grote gemeenten (2,9%). Het verschil tussen instroom in en uitstroom uit de bijstand was kleiner dan vorig jaar. De belangrijkste redenen van de kleine toename van het bestand waren de instroom van statushouders, verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en instroom van de nieuwe doelgroep die voorheen een beroep deed op de Wajong.

Voor het bijstandsbudget is gebruik gemaakt van het met ingang van 2015 ingevoerde verdeelmodel van het SCP met - naar aanleiding van diverse aangedragen verbeterpunten - aanpassingen voor 2016. Een deel van deze verbeterpunten is voor 2016 meegenomen. Een ander deel van de verbeteringen van het model wordt pas vanaf 2017 ingevoerd. Voor Enschede betekende dat in 2016 een verlaging van het bijstandsbudget ten opzichte van 2015.

De SW heeft in 2016 0,3 miljoen euro meer omzet gerealiseerd dan begroot. Hiervan is 0,2 miljoen euro gerealiseerd door bij werkgevers gedetacheerde SW-medewerkers en 0,1 miljoen euro binnen het Beschutte bedrijf (de DCW). Een behoorlijk deel van de omzetgroei bij de DCW komt uit omzet via opdrachten uit Duitsland. Daarnaast zijn de operationele kosten van de gehele SW ongeveer 0,8 miljoen euro minder dan begroot. Beide resultaten hebben er mede toe geleid dat er in 2016 een minder groot beroep op het Participatiebudget is gedaan.

De inzet op het gebied van onderwijs richtte zich in het kader van de LEA in 2016 vooral op de Duitse taal, programmeren en het verbinden van het onderwijs met de wijken. In 2016 is het project "spreek je buurtaal" gestart om de Duitse taal en cultuur een vaste plek te geven in het curriculum van scholen. Naar aanleiding van een werkreis naar Denemarken is een gezamenlijk ontwikkelkader opgesteld ten aanzien van de verbinding tussen passend onderwijs en jeugdhulp. Ten aanzien van het Onderwijsachterstandenbeleid is in 2016 veel aandacht geweest voor onder meer collegiale consultatie in de voor- en vroegschool, de doorgaande leer- en ontwikkellijn en de professionaliteit van de pedagogisch medewerkers. Op meerdere aspecten krijgt het Enschedese VVE-beleid het predicaat "voorbeeld voor andere steden".

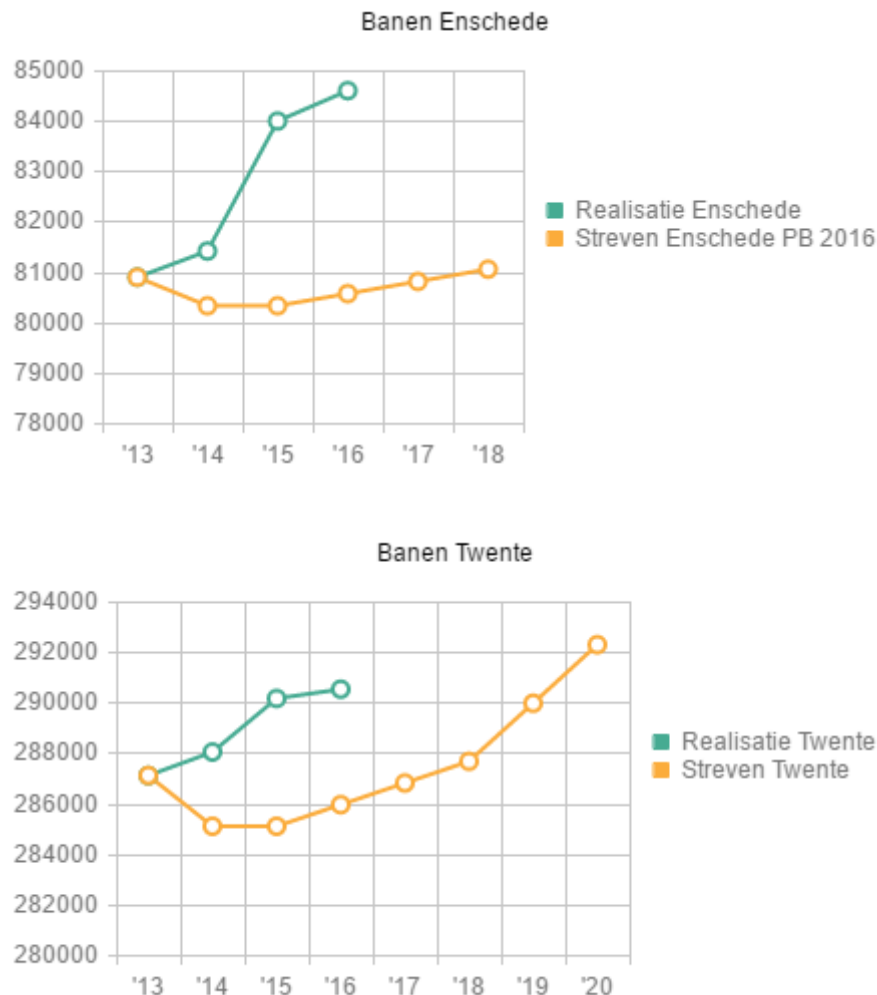
Financieel resultaat

Het financieel resultaat is uitgekomen op een voordeel van 1,3 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting. Dit is 2,3 miljoen euro voordeliger ten opzichte van de prognose bij de Zomernota. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van het beeld van de Zomernota betreffen het voordeel van 0,7 miljoen euro bij het product arbeidsmarktparticipatie en een voordeel van 0,6 miljoen euro bij de Sociale Werkvoorziening. Daarnaast zijn er aanvullende voordelen ontstaan bij Kinderopvang van 300.000 euro en diverse kleinere voordelen op andere producten.

Indicatoren

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)

1. Aantal banen

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

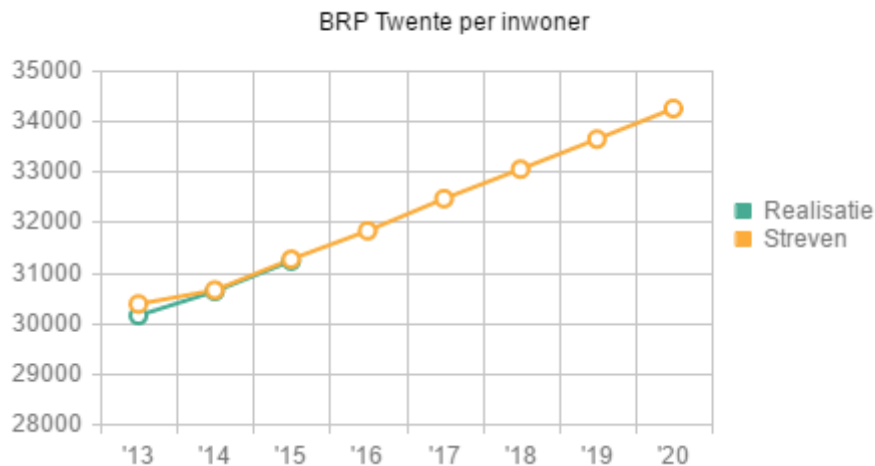
Toelichting

Deze grafieken tonen de ontwikkeling van het aantal banen in Enschede en Twente. Het aantal banen is het aantal werkelijk ingevulde arbeidsplaatsen in Enschede en Twente. Het aantal arbeidsplaatsen zegt iets over de vitaliteit van de economie.

De streefwaarde is gebaseerd op de landelijke prognose van de banengroei door het UWV in 2015 (het moment dat de Programmabegroting 2016-2019 werd gemaakt).

De banengroei in Enschede en Twente lag in 2014 en 2015 aanzienlijk hoger dan landelijk. In 2016 stijgt het aantal banen met 1% in Enschede. Landelijk stijgt het aantal banen met 1,1%. De banengroei in Twente stabiliseert in 2016. Terwijl de banen in Enschede in 2015 in alle sectoren groeiden, zien we in 2016 ook sectoren met een daling in banen. In 2016 nemen de banen in Enschede het meeste toe in de sectoren "informatie en communicatie" en "horeca". De grootste daling in banen zit in de sectoren "maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting", "zorg/verpleging met overnachting" en "sport en recreatie".

2. Bruto Regionaal Product Twente per inwoner

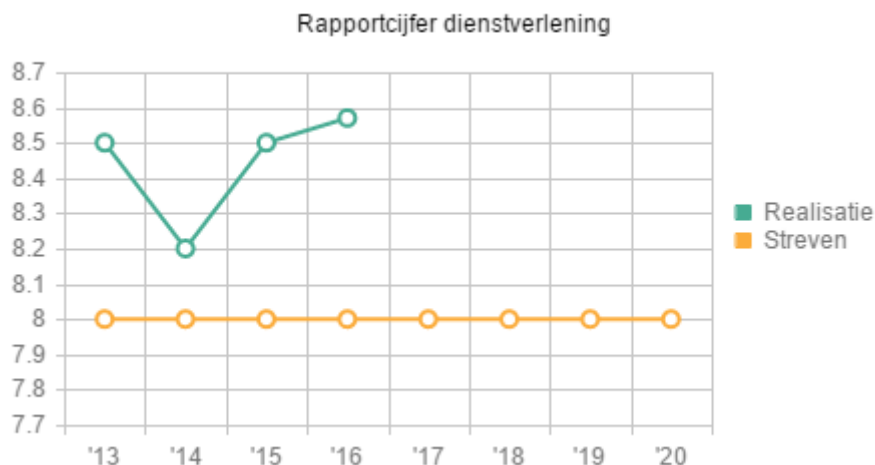

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Het Bruto Regionaal Product (BRP Twente) is de totale - toegevoegde - waarde van alles wat in Twente aan goederen en diensten wordt geproduceerd. Het zegt iets over de concurrentiekracht van een regio. In Twents verband zetten we in op toename van het BRP Twente. De streefwaarde is gebaseerd op de landelijke prognose van groei BRP. Het BRP voor Twente groeit en ontwikkelt zich in een gelijke lijn met Nederland gemiddeld. De cijfers van 2015 zijn de meest recente cijfers.

3. Waardering dienstverlening Ondernemersloket

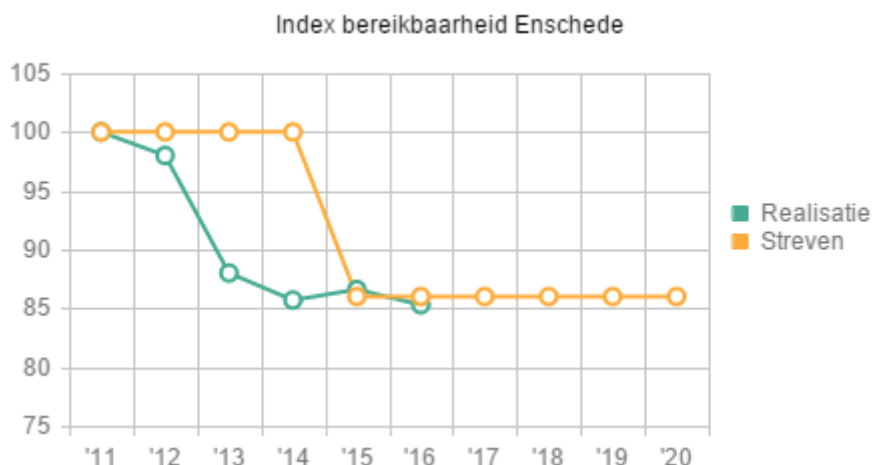

Toelichting

We vragen de ondernemers hoe zij de dienstverlening door de accountmanagers van het Ondernemersloket hebben ervaren. Ook vragen we naar de tevredenheid over de informatieverstrekking door het Ondernemersloket.

Het cijfer is een gemiddelde van vier metingen in een jaar. Het gemiddelde ligt boven het streefcijfer van een 8.

4. Bereikbaarheid Enschede West en centrum (lager dan 100 betekent beter bereikbaar)

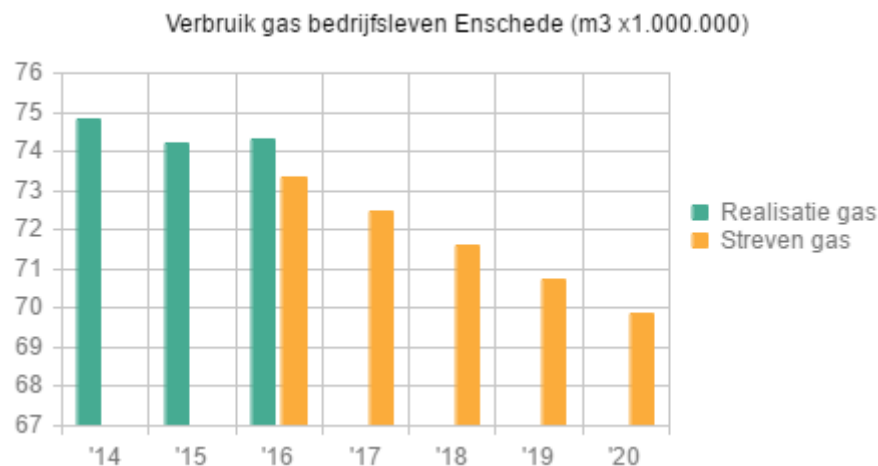
Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

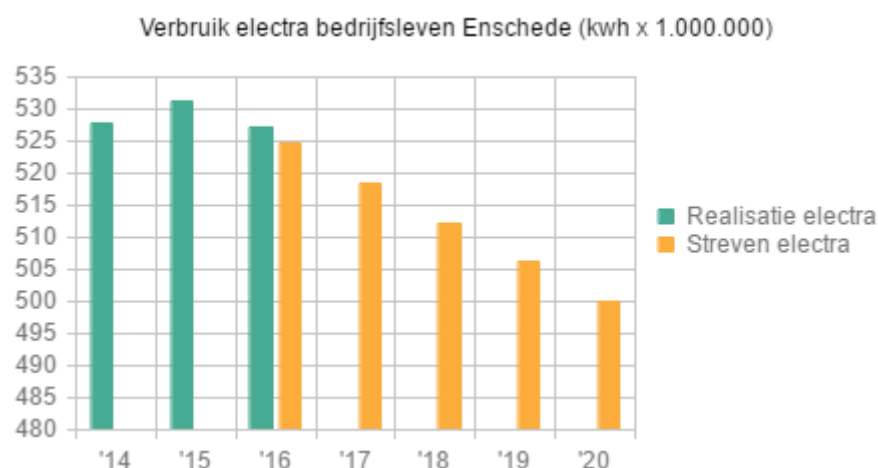
De bereikbaarheidsindicator is in 2011 gestart als een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is. De totale waarde van de bereikbaarheidsindicator is in 2016 ten opzichte van 2015 heel licht gedaald (86,6 naar 85,3). Dit komt met name door de lagere reistijd die is gemeten op het Oost traject (Oostweg – Gronausestraat – Van Heek garage Oost ingang). Dit beeld is enigszins vertekenend aangezien er significante invloed is geweest van de langdurige werkzaamheden in Duitsland aan de B54. De weg is zelfs maandenlang afgesloten geweest. Hierdoor reed er veel minder verkeer van/naar Duitsland over de Oostweg. Verkeer is veelal verschoven naar de route Gronausestraat – Glanerbrug – Gronau – Ochtrup. Op dit traject zal de reistijd juist significant zijn toegenomen, en per saldo waarschijnlijk sterker dan de afname op het Oostweg deeltraject. Deze uitwijkroute zit echter niet in het reistijdmeetprogramma. Op de deeltrajecten West (Westerval – Parkweg) en Zuid (Zuiderval – Van Heekgarage) is de indicator en dus de reistijd nagenoeg constant gebleven. De meerjarige trend is dat na een aantal jaren van dalende reistijden, waarschijnlijk samenhangend met de economische crisis, sinds 2014 de reistijden *gemiddeld* gezien stabiliseren.

5. Energiebesparing bedrijfsleven (mutatie emissie CO₂)

Gas:

Elektra:

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

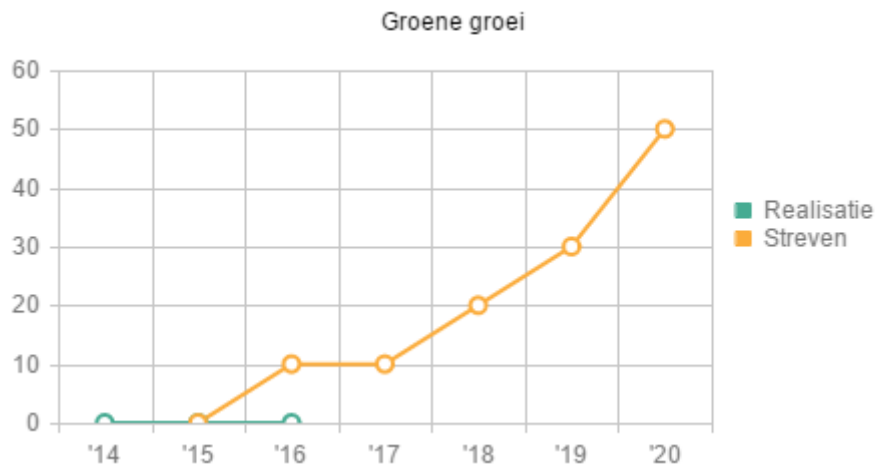
Toelichting

In deze twee grafieken wordt het energieverbruik van de Enschedese bedrijven in kaart gebracht. Het streven is om het energieverbruik in 10 jaar tijd met 12% naar beneden te krijgen. Dit streven is vastgelegd in het actieplan Duurzaamheid van juni 2015. Dit betekent een afname van het verbruik van gas en elektriciteit van 1,2% per jaar (de streefwaarde in de grafieken). De streefwaarde gaat in vanaf 2016 (afname met 1,2% ten opzichte van het jaar ervoor). In 2016 zien we dat het verbruik van gas is toegenomen ten opzichte van het jaar ervoor en het verbruik van elektriciteit is gedaald. De daling van het elektriciteitsverbruik is echter lager dan de streefwaarde.

De indicatoren geven met name de trend met betrekking tot energiebesparing aan. Een koude winter, nieuwe bedrijven of meer inwoners beïnvloeden de uitkomst van deze indicatoren. In het actieplan duurzaamheid is vastgesteld welke maatregelen de gemeente zelfstandig of met partners neemt om energiebesparing te bevorderen. Nadrukkelijk is hier echter ook gesteld dat hierbij voor de gemeente geen resultaatverplichting kan gelden, maar

een inspanningsverplichting. We blijven werken aan de aanpak en resultaten zoals geformuleerd in het actieplan.

6. Groene groei: aantal bedrijven dat deelneemt in een maatwerkconvenant op het thema groene groei

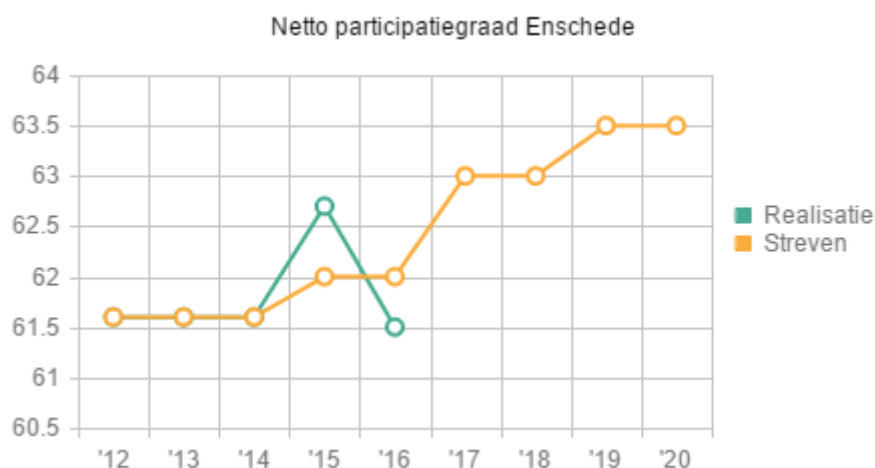
Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Deze grafiek laat zien hoeveel bedrijven deelnemen in een convenant 'groene groei' op basis van het Actieplan Duurzaamheid. De voorbereidingen hiervoor zijn in 2016 getroffen. Kern van het convenant is de plaatsing van zonnepanelen. Eind 2016 is bekend geworden dat de SDE+ subsidie niet is toegekend, waardoor het convenant vertraging heeft opgelopen.

Doelstelling B: een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk

7. De netto participatiegraad

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

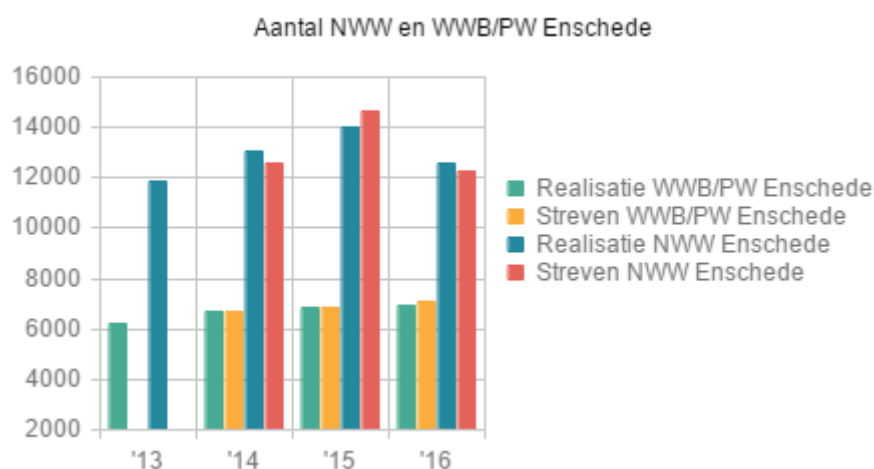
De netto participatiegraad geeft aan welk deel van de mensen in de leeftijdsgroep van 15 tot 75 jaar (de potentiële beroepsbevolking) daadwerkelijk aan het werk is. Hoe hoger dit percentage, hoe kleiner het deel niet-werkenden wordt. Niet-werkenden zijn aan de ene kant

scholieren, studenten, renteniers en aan de andere kant de werkloze beroepsbevolking. Vooral die laatste groep zien we graag kleiner worden.

Het streven in deze grafiek is gebaseerd op een eigen inschatting.

Na een stijging van de netto participatiegraad in 2015, daalt deze weer in 2016. Dit hangt samen met een afname van het werkende deel van de beroepsbevolking. De afnemende beroepsbevolking is ook de reden waarom de werkloosheid niet daalde in 2016: het aantal werklozen bleef gelijk in 2016, maar het aantal mensen dat werkte daalde waardoor het werkloosheidspercentage met 0,1% toenam tot 8,6% (het werkloosheidspercentage is het aantal werklozen/de totale beroepsbevolking).

8. Aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW) en aantal mensen met een uitkering in het kader van de Wet Werk en Bijstand/Participatiewet (WWB/PW)

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

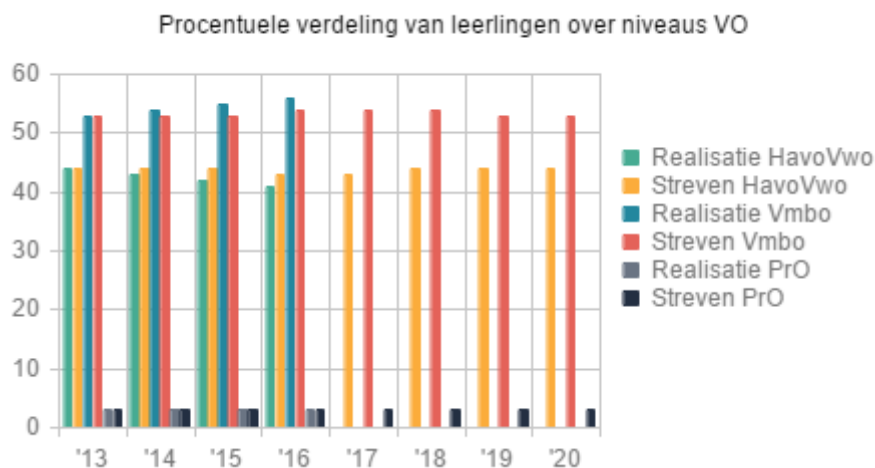
Met deze indicator zien we hoeveel inwoners als niet werkende werkzoekende staan geregistreerd bij het UWV (mensen met een WW uitkering of een bijstandsuitkering, of mensen zonder een uitkering die weer aan de slag willen) en hoeveel huishoudens een bijstandsuitkering op basis van de Participatiewet hebben. Dit laatste gegeven beïnvloedt in hoge mate de gemeentelijke financiële positie.

Het streven in de grafiek is gebaseerd op de landelijke ontwikkeling in het jaar van realisatie. In 2016 is het aantal NWW'ers in Enschede gedaald met 10%. Landelijk lag de daling op 13%. De ontwikkeling van het aantal NWW'ers is dus minder gunstig verlopen in Enschede dan in Nederland.

In 2016 is het aantal Enschedese huishoudens met een bijstandsuitkering gestegen met 1%. Landelijk lag deze stijging aanzienlijk hoger: 3,6%. Dit is juist weer een gunstige ontwikkeling voor onze gemeente.

9. Onderwijsindex, bestaat uit:

9A. Verdeling van leerlingen over niveaus voortgezet onderwijs (VO), volgens advies primair onderwijs (PO)

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

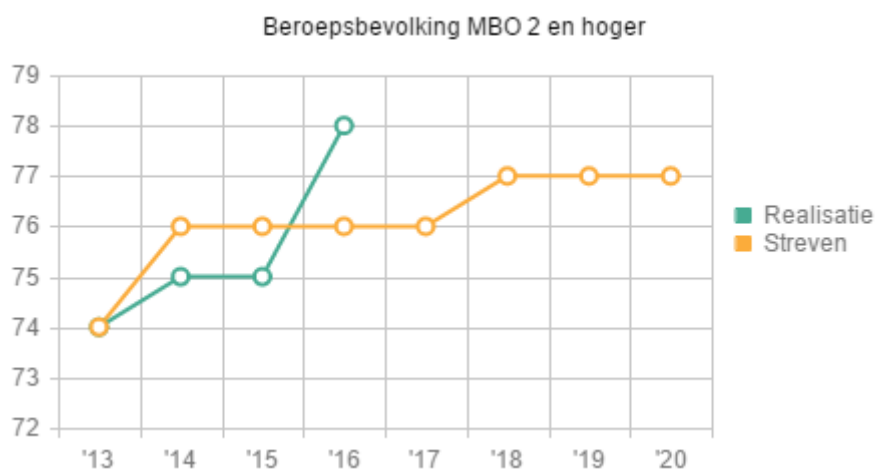
Toelichting

Deze indicator geeft een beeld met welk onderwijsadvies kinderen de basisschool verlaten. Dit zegt iets over het succes van het voortraject (VVE en basisschool) en over het percentage leerlingen voor wie MBO-niveau 3 haalbaar zou zijn.

Analyse

De advisering richting het praktijkonderwijs blijft stabiel. Het aandeel VMBO stijgt iets ten opzichte van de deelname aan het HAVO/VWO. Nadere analyse laat zien dat de relatieve groei van het VMBO vooral bij de opleidingen K en T plaatsvindt. Kijkend naar de advisering over langere termijn valt op dat de advisering in Enschede lager is dan het landelijk gemiddelde, maar dat de laatste jaren het gemiddelde in Enschede licht stijgt. In de contacten met de onderwijsbesturen blijft dit thema op de agenda staan.

9B. Beroepsbevolking met opleidingsniveau MBO 2 en hoger

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

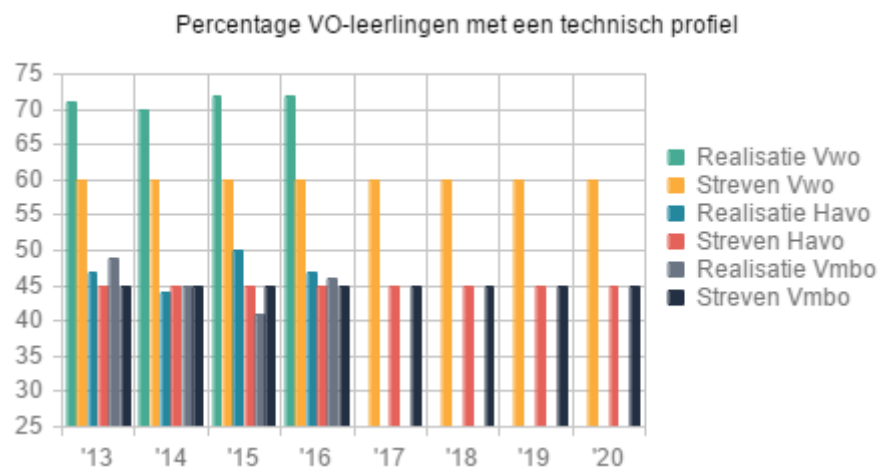
Toelichting

MBO 2 en hoger biedt een zogenaamde 'startkwalificatie' voor de arbeidsmarkt. Jongeren met opleidingsniveau MBO 2 en lager zijn nu oververtegenwoordigd in ons bijstandsbestand. Het streven is om het aandeel MBO 2 en hoger in de beroepsbevolking te vergroten.

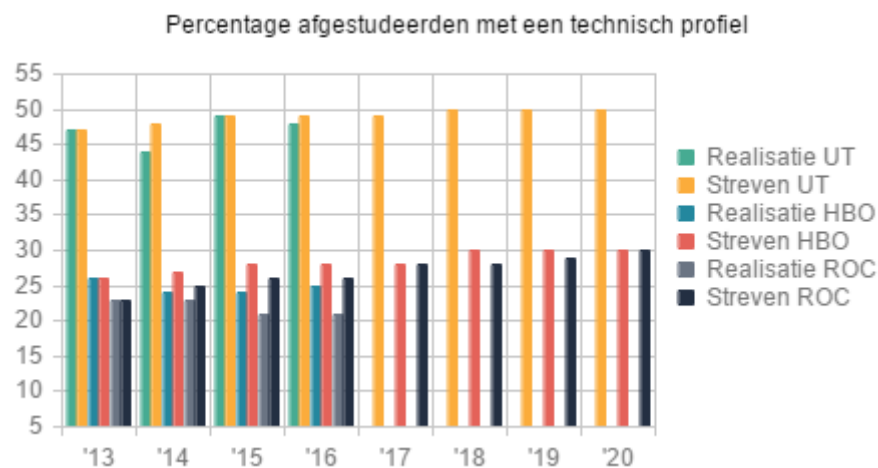
Analyse

De stijging van het opleidingsniveau in 2016 hangt samen met de daling van de beroepsbevolking, waarbij vooral laagopgeleiden zijn gestopt met werken en mensen tussen de 25 en 45 jaar (dus niet gepensioneerd). Anders gezegd: het absolute aantal mensen met MBO+ niveau is gelijk gebleven. Procentueel is het opleidingsniveau van deze groep echter toegenomen omdat de groep lager opgeleiden in absolute zin kleiner is geworden.

9C. Percentage VO-leerlingen met een technisch profiel (derde en vierde leerjaar)

9D. Percentage afgestudeerden MBO, HBO, UT met een technische studie

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

De twee technische indicatoren 9C en 9D zijn gekozen, omdat voor de toekomst grote tekorten worden verwacht in technisch geschoold personeel. Daarom hebben jongeren met een technische opleiding meer kans om een baan te vinden.

De werkelijke cijfers in het VO liggen hoger dan de streefcijfers, waarbij de toename in het VMBO (41% naar 46%) opvalt. Beroepsgerichte opleidingen op VMBO niveau winnen weer aan populariteit. Nu de effecten van de economische crisis sterk afgenomen zijn, zit er in

deze hoek weer beroepsperspectief waardoor jongeren eerder voor deze studierichting kiezen.

De cijfers bij het MBO, HBO en WO laten een vrij constant beeld zien. Studiekeuzes worden door meerdere factoren bepaald. Beïnvloeding hiervan vindt plaats in de voorafgaande jaren. Effecten hiervan zijn pas na enkele jaren zichtbaar.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven).

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 1 en 2</u> : versterken (internationaal) ondernemersklimaat & brancheaanpak en acquisitie.		
1. Er wordt een "rode loper"-aanpak ontwikkeld voor nieuwe bedrijven en bestaande bedrijven die willen uitbreiden of verplaatsen. Hieronder vallen: intensivering van de acquisitie en extra inzet op het wegnemen van belemmeringen.	■	●
2. De Twente Board, gemeenten, provincie, bedrijfsleven, Port of Twente, Kennispark, Oost NV, WTC en Twentebranding werken in een netwerkstructuur samen aan het aantrekken van nieuwe bedrijven en het faciliteren van het huidige bedrijfsleven in Twente. De actualiteit is hierbij leidend. De aansturing, bekostiging en werkwijze/aanpak van deze netwerkstructuur worden/zijn vanaf januari 2016 uitgewerkt en geïmplementeerd.	●	●
3. Het sectoraal werken (branche aanpak) met regionaal bestuurlijke en ambtelijke trekkers per sector, dat in 2015 is gestart als pilot, wordt structureel ingebed.	●	●
4. In 2016 wordt de Twentebrede Visie Werklocaties opgesteld. Dit is een vervolg op de bedrijventerreinvisie uit 2014.	●	▼
5. De regionale samenwerking op economische zaken (een maandelijkse regionale EZ-dag) wordt gecontinueerd en daar waar mogelijk geïntensiveerd. In 2016 wordt het regionale ambtelijk overleg Economische Zaken en het regionale ambtelijk overleg Arbeidsmarkt op basis van een integrale agenda deels samengevoegd.	●	●
6. Er komt een internationaal beleidsplan ondersteunend aan en in samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen.	●	●
<u>Thema 3</u> : versterken groene groei.		
7. In lijn met het Actieplan Duurzaamheid dragen we bij aan groene groei en verdere verduurzaming van de regionale economie. Dit gebeurt langs twee sporen. Langs spoor één versterken we de kansen voor werkgelegenheid binnen het thema duurzaamheid voor de korte termijn (bijvoorbeeld energiebesparing gebouwde omgeving). Langs spoor twee versterken we de waardeketens rond het thema duurzaamheid voor de langere termijn (biobased economy, circulaire economie):		
7A. We sluiten drie maatwerkconvenanten met drie netwerken van bedrijven die op onderdelen van groene groei koploper willen zijn.	▼	▼
7B. Daar waar in het tweede spoor kansrijke mogelijkheden worden	●	●

geïdentificeerd voor de versterking van waardeketens voor bijvoorbeeld de regionale circulaire economie en biobased economy, worden die ook binnen de thema's 'ondernemersklimaat' en 'branche-aanpak en acquisitie' geagendeerd en opgepakt.		
<u>Thema 4: faciliteren kansrijke economische projecten.</u>		
8. Kennispark: de inzet is om het midden- en kleinbedrijf (MKB) beter te verbinden met het onderwijs en onderzoek (UT, Saxion en Kennispark). Op fysiek vlak zetten we samen met de provincie in op realisatie van fase twee van het masterplan Kennispark. Met deze middelen wordt de transformatie ingezet van een modern gemengde werklocatie naar een innovatieve campusomgeving met internationale allure. De kwaliteit van de openbare ruimte in het gebied wordt verhoogd en er wordt een innovatiepad aangelegd. Het doel is het vestigingsklimaat in het gebied dusdanig te maken dat de ondernemers verleid worden om daarna zelf het parkmanagement op te pakken. Daarnaast wordt ingezet op de realisatie van de tweede fase van de incubator The Gallery gecombineerd met de verhuizing van de huurders van het verouderde BTC-gebouw naar The Gallery. De locatie van het BTC-gebouw wordt door de provincie opgekocht om deze verhuizing mogelijk te maken en wordt vervolgens ingezet voor de realisatie van een centraal parkeergebouw gelegen aan het innovatiepad.	●	●
9. XL Businesspark: het tweede deel van het terrein wordt in uitgave genomen en er vindt een doorontwikkeling plaats van de organisatie van het XL Businesspark. Op dit moment wordt bekeken hoe de samenwerking in de toekomst wordt voortgezet. De huidige samenwerking kan worden gecontinueerd, maar een ontvlechtsstrategie behoort ook tot de mogelijkheden. De opties worden in het najaar van 2015 uitgewerkt in scenario's en de (financiële) effecten worden in kaart gebracht.	●	●
10. Luchthaven (noordelijk deel): In 2016 zullen de juridische procedures voor het bestemmingsplan en het luchthavenbesluit worden afgerond. Ook vestigt in januari het eerste nieuwe bedrijf zich in het gebied. Het Kwaliteitsteam en het Topteam treden in alle processen op als adviseur en het Topteam werkt verder aan de concrete invulling van de TecBT. Na het wegvallen van het draagvlak voor de ontwikkeling van een commerciële luchthaven (medio 2014) vond er een heroriëntatie plaats. Na het advies van de Commissie van Wijzen om het gebied van de luchthaven te ontwikkelen tot een Technology Base Twente (TecBT), is een plan van aanpak opgesteld. Recent hebben de staten en de raad het plan aanvaard. De colleges van GS en B&W kregen vervolgens de opdracht het plan van aanpak uit te voeren. Eén van de opdrachten in het plan van aanpak is het onderzoeken van het ontvlechten van de woongebieden. Naast het bieden van planologische ruimte voor de ontwikkeling van Technology Base en het oplossen van de ruimtelijke en financiële effecten, gaat het hierbij om het ontvlechten van de woongebieden binnen de gebiedsontwikkeling. Eventuele (financiële) effecten kunnen we op dit moment nog niet weergeven.	●	▼
<u>Thema 5: bereikbaarheid (fysiek en digitaal).</u>		
11. Het afronden van de aanleg van het laatste deel van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (tussen Goolkatenweg en Uranusstraat).	●	●
12. De aanleg van de fietsbrug Auke Vleerstraat ter hoogte van het B&S-park.	●	●
13. Een lobby op betere (inter)nationale verbindingen (onder andere via onderzoeksprojecten van de Euregio).	●	●

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 4: in 2016 zijn in de regio Twente goede stappen gezet in het formuleren van afspraken over de programmering van bedrijventerreinen. De afronding van een gezamenlijk voorstel volgt volgens de huidige planning begin 2017. Dit is later dan de oorspronkelijke planning. De discussie over de economische visie onder de visie werklocaties heeft langer geduurd dan verwacht. Een voorstel aan de afzonderlijke Raden en Staten is voorzien eind tweede kwartaal 2017.

Actiepunt 7A: In 2016 is één groot maatwerkconvenant voorbereid met bedrijven en bedrijventerreinen. Deze wordt naar verwachting in de eerste helft van 2017 ondertekend. Het convenant is breed en omvat onderwerpen als energiebesparing, eigen opwek en bijvoorbeeld smart grid voor de Josink Es. We hebben gewerkt aan één convenant, omdat niet zozeer het aantal convenanten maar het aantal bedrijven leidend is geweest bij de voorbereiding. Het convenant heeft vertraging opgelopen omdat de ondertekening door partijen is gekoppeld aan het binnenhalen van een SDE subsidie voor zonne-energie op verschillende bedrijfsdaken. Deze subsidie is niet toegekend. Er wordt nu gewerkt aan een ontkoppeling van convenant en subsidie.

Actiepunt 10: Ondanks bijschakelen van extra inzet heeft het hele proces van juridische procedures meer tijd gekost dan voorheen ingeschat. Dit komt onder andere door de nieuwe regelgeving over stikstof depositie en ecologie, waardoor nieuwe onderzoeken op het gebied van flora en fauna nodig waren. Daardoor is de afronding van beide besluiten doorgeschoven naar 2017. Het Luchthaven besluit is in 2017 al vastgesteld, het bestemmingsplan nog niet.

Doelstelling B: een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk.

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 6:</u> vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede.		
14. De samenwerking met de uitzendbureaus die in 2015 is gestart, wordt gecontinueerd en waar mogelijk geïntensiveerd en uitgebreid.	●	●
15. Met moderne digitale middelen ondersteunen we werkzoekenden, zodat zij op eigen kracht werk kunnen vinden. Daarbij maken we gebruik van de ervaringen van het programma Digitale Innovatie Arbeidsmarkt. Hierbij hebben we het plan om een pilot met digitale ondersteuning voor werkgevers te starten.	●	▼
16. Vanuit het Werkplein Twente hebben gemeenten en UWV één regionale werkgeversbenadering. Daarbij is sprake van een gezamenlijk, regionaal aanbod van werkgerichte arbeidsmarktinstrumenten. Daarnaast zorgen zij dat werkzoekenden die niet in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen bemiddeld worden naar banen in het kader van 'de baanafpraak' met het Regionale Werkbedrijf.	●	●
17. Participatiewet 2016: de drie decentralisaties van Jeugdzorg, de Wmo en Participatiewet vinden plaats in onderlinge samenhang en binnen de wettelijke kaders van het sociaal domein. De transitiefase is afgerond en de transformatiefase is gaande en loopt nog in 2016 door. Er wordt een 'Integraal gemeenschappelijk beleidskader sociaal domein' opgesteld en de afstemming in de uitvoering wordt verder doorontwikkeld.	●	▼
18. De regionale samenwerking wordt verder geïntensiveerd om uitvoering te geven aan het arbeidsmarktbe werkingsplan. Het regionale Werkbedrijf stelde	●	●

dit plan op om garantiebanen te realiseren in het kader van de afspraken in het sociaal akkoord.		
19. Sociale Werkvoorziening: in 2016 wordt de eerste jaarschijf van de maatregelen van de "Kadernota Werken naar vermogen en de ontwikkeling van de Sociale Werkvoorziening Enschede 2016-2020" uitgevoerd.	●	●
20. In het kader van 'meer werk' wordt extra ingezet op Duitsland, wordt de aanpak van Direct Werk geïntensiveerd en gaan we door met innovaties in begeleiding van werkzoekenden.	▼	▼
21. Door de herinvoering van de periodieke herbeoordeling van uitkeringsgerechtigden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt ontstaat meer contact tussen de gemeente en de uitkeringsgerechtigden. Het contact is niet alleen gericht op het vaststellen van de rechtmatigheid van de uitkering, maar ook op het inventariseren en stimuleren van de maatschappelijke participatie.	▼	▼
<u>Thema 7: investeren in werkgelegenheid.</u>		
22. Op basis van Twente Werkt! voeren we met collega's en partners in de regio acties uit op de terreinen: versterken van High Tech Systems and Materials, het stimuleren van de groei van het MKB, versterken van het vestigingsklimaat en acquisitie, een duurzame arbeidsmarkt en internationalisering.	●	●
23. De voortzetting van het bestaande beleid op basis van de uitgangspunten: arbeidsvermogen en loonwaarde en 'alle arbeid is passend'.	■	●
24. De kansen in Duitsland worden verder uitgewerkt langs de lijnen van bemiddelingen op vacatures, een Social Impact Bond, vergroten van het netwerk, intensivering van de samenwerking met Gronau, acquisitie en projecten.	■	●
25. Het sectorplan Twente Werkt!, intersectoraal mobiliteitsplan 2015-2017.	●	●

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ● = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 15: de pilot "digitale ondersteuning voor werkgevers" is nog niet gestart in 2016 omdat er nog wat vraagstukken lagen. Deze vraagstukken betroffen: de aansluiting van systemen (met het UWV), afspraken die moeten worden gemaakt met de leverancier van het systeem en de wens om de resultaten van de digitale ondersteuning aan werkzoekenden (DIA) mee te nemen (die pas in 2017 bekend zijn).

Actiepunt 17: in 2016 is vooral aandacht besteed aan het afstemmen van processen binnen de uitvoering van de onderdelen van het sociaal domein. Het gemeenschappelijk kader volgt in 2017.

Actiepunt 20: gelijk aan de vermelding in de Zomernota 2016 geldt hier dat de inzet op meer uitstroom naar werk effect heeft, maar niet genoeg om met de uitgaven voor bijstand binnen de begroting te blijven.

Actiepunt 21: het project RAP (rechtmatigheid, aandacht, participatie) laat positieve effecten zien als gevolg van beëindigde of aangepast uitkeringen. Op basis van het project RAP is in 2016 1,4 miljoen euro bespaard. Dit is een mooi resultaat, maar minder dan oorspronkelijk was ingeschat. De inschattingen worden daarom bijgesteld voor de komende jaren.

Actiepunt 23: in de Zomernota werd vermeld dat met name de inzet op loonkostensubsidie achterliep. Dit kon niet meer bij worden gestuurd in 2016.

Doelstelling C: Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt.

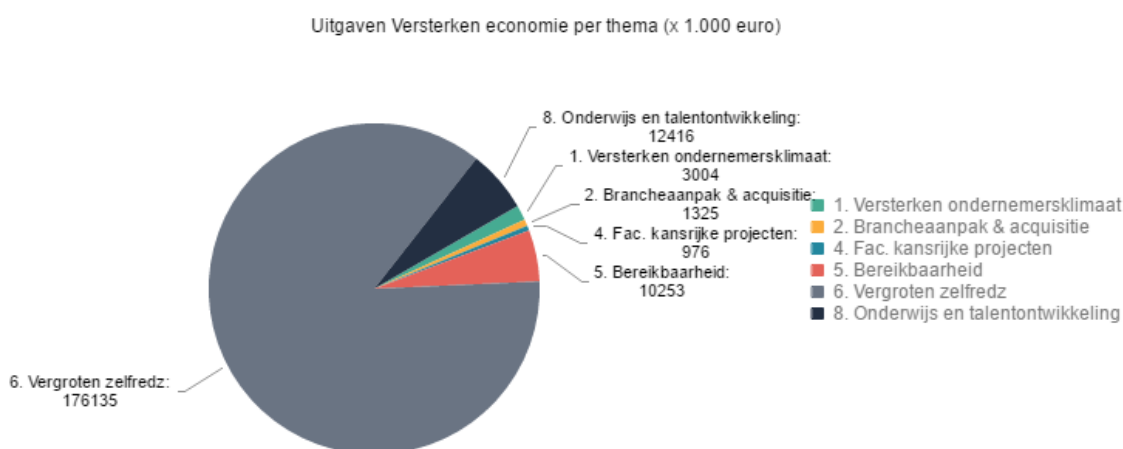
Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 8: Onderwijs en talentontwikkeling.</u>		
28. Op basis van de Lokale Educatieve Agenda werken we samen met de scholen aan de volgende thema's:		
A. Invloed van jongeren op onderwijs, stad en hun toekomst. Dit realiseren we via een Jongerenberaad en een Jeugdlintje.		
B. Ouders en scholen als partner: via ouderbeleidsplannen op elke school.		
C. Focus op de groei van élk talent. Dit realiseren we als gemeente vooral via onze subsidieregeling Groei van Talent, waar scholen projecten voor indienen.		
D. Veilige en ondersteunende leeromgeving: via OnderwijsAchterstandenBeleid, subsidieregeling voor scholen, VVE-beleid (voor- en vroegschoolse educatie), IKC-beleid (integrale kindcentra), Passend Onderwijs, Leerlingenvervoer en Leerplicht/RegionaleMeldCoördinatiefunctie.		
E. Goed beeld van toekomstmogelijkheden: via beroepenoriëntatie en -excursies, jong ondernemerschap via de scholen, kennismaking met vrijwilligerswerk via maatschappelijke stage in het derde leerjaar voortgezet onderwijs, via Euregionale focus (stimuleren van onderwijs in de buurtaal en uitwisselingen tussen scholen in Enschede en Duitsland) en via internationale uitwisseling tussen scholen in Enschede en onze zustersteden Palo Alto en Dalian.		
F. Wetenschap & technologie: via uitvoering Techniekpact Twente. In het Techniekpact Twente zitten de volgende onderdelen: 20 Days of Technology, internationale school en Twente goes Techno waarbij VO-leerlingen uit het tweede en derde leerjaar op excursie gaan naar bedrijven in de techniek in november 2016.		
29. Internationale school: De stichting Consent en het Stedelijk Lyceum vormen samen de International School Twente (IST). In 2016 werken zij aan een doorlopende leerlijn van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs. Het Stedelijk Lyceum werkt daarbij aan het International Baccalaureate Diploma Program.		
30. Leerlingenvervoer: In september 2016 wordt de aanpassing van de verordening leerlingenvervoer m.b.t. de maatregel om het SO gelijk te stellen aan het VO geëvalueerd. Leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) en leerlingen uit het regulier voortgezet onderwijs worden op basis van deze regeling gelijkgesteld. Hierbij worden ook de uitkomsten van de op dit onderdeel ingevoerde inkomensafhankelijke tegemoetkoming en maatwerkmaatregelen (bijvoorbeeld pilot Go-OV) betrokken. Binnen het geheel van de regeling Leerlingenvervoer staat maatwerk steeds meer centraal.		
31. Voor- en vroegschoolse educatie: In 2016 blijven we de verbeteringen in het aanbod van voor- en vroegschoolse educatie en peuteropvang binnen de Integrale Kindcentra (IKC's) ondersteunen. Dit aanbod aan circa 1.600 peuters is de afgelopen jaren sterk geprofessionaliseerd. Daarnaast wordt deelname aan peuter- en VVE-arrangementen in 2016 goedkoper voor		

ouders, waardoor de toegankelijkheid verbetert. Daarmee krijgen meer peuters een betere start in het basisonderwijs. Met als uiteindelijk doel een startkwalificatie en zelfredzaamheid in de samenleving. Verder denken we actief mee met het ministerie van SZW om de bureaucratie rondom de inkomensvaststelling en eigen bijdragen terug te dringen. Tenslotte bereiden we in 2016 samen met de IKC-partners scherpe keuzes voor in het licht van de daling van deze budgetten na 2016.

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

Bedragen x 1.000 euros	Versterken economie	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten		192.420	200.696	204.108	-3.412
Baten		112.400	120.425	128.484	8.059
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		80.020	80.271	75.624	4.647
Storting reserves		2.106	2.005	2.625	-620
Onttrekking reserves		6.089	6.375	3.610	-2.766
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves		-3.983	-4.370	-985	-3.386
Resultaat		76.037	75.901	74.639	1.261

Toelichting

Het resultaat van het programma Versterken Economie is uitgekomen op een voordelig saldo van 1,3 miljoen euro. De belangrijkste onderdelen van dit resultaat zijn als volgt.

Bij het product Algemene Bijstand Levensonderhoud is sprake van een nadeel van 1,6 miljoen euro. Het totale tekort op de bijstandsuitgaven bedraagt 5,7 miljoen euro. We gaan er vanuit dat er via een vangnetuitkering van 4,1 miljoen euro gecompenseerd gaat worden. Ondanks een gunstigere bijstandsontwikkeling in Enschede ten opzichte van het landelijke beeld is er nog steeds sprake van een aanzienlijk tekort op het rijksbudget voor de bijstand.

Op het deelproduct Kinderopvang is mede als gevolg van een lager beroep op deze regeling een voordeel van 0,8 miljoen euro gerealiseerd. Het Leerlingenvervoer is 0,3 miljoen euro voordeliger uitgekomen. Bij het product Brede Talentontwikkeling is sprake van een voordeel van 0,6 miljoen euro vooral als gevolg van een lagere invulling van het aantal combinatiefunctionarissen. Het product arbeidsmarktparticipatie is op een voordeel van 0,7 miljoen euro uitgekomen. Een belangrijk onderdeel hiervan is een gunstiger bedrijfsvoeringsresultaat bij de Sociale Werkvoorziening. Daarnaast is bij de Sociale Werkvoorziening sprake van een voordeel van 0,6 miljoen euro door vertraging van de herhuisvesting van de DCW. Deze kosten zullen worden gemaakt in 2017, hiervoor wordt separaat een bestemmingsvoorstel ingediend. De diverse andere producten leiden per saldo tot een voordeel van ongeveer 0,4 miljoen euro.

2.3 Duurzame leefomgeving

Doelenboom

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat heeft het gekost?	
Behouden en versterken van de 'dynamische en vitale' stad	1. Stedelijke ontwikkeling	Bestemmingsplannen	Lasten	1.167
			Baten	151
		Grondbedrijf	Lasten	29.639
			Baten	24.213
		Locatieontwikkeling	Lasten	9.465
			Baten	4.149
		Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	3.715
			Baten	1.537
Stimuleren van de bruisende stad	2. Beleving in de (binnen)stad	Cultuur	Lasten	18.123
			Baten	79
		Evenementen en citymarketing	Lasten	2.663
			Baten	114
	3. Binnenstad (centrum)	Binnenstad (centrum)	Lasten	0
			Baten	0
Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan	4. Burger- en overheidsparticipatie	Stadsdeelsgewijs werken	Lasten	5.223
			Baten	429
	5. Openbare orde en veiligheid	Openbare orde en veiligheid	Lasten	14.563
			Baten	1.607
	6. Beheer en onderhoud openbare ruimte	Begraafplaatsen	Lasten	1.432
			Baten	494
		Beheer wegen	Lasten	9.487
			Baten	1.362
		Beleid leefomgeving	Lasten	1.067

			Baten	825
		Gladheidsbestrijding	Lasten	661
		Havens en markten	Lasten	1.696
			Baten	807
		Openbare verlichting	Lasten	1.462
			Baten	48
		Parkeerbeheer	Lasten	10.528
			Baten	12.233
		Riolering	Lasten	12.979
			Baten	12.979
		Stadsdeelbeheer	Lasten	16.071
			Baten	3.102
	7. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (WeEconomy)	SGW aan lokale duurzame initiatieven	Lasten	0
			Baten	0
Stimuleren van een duurzame leefomgeving	8. Wettelijke taken en deregulering	Handhaving bouwwerken en bedrijven	Lasten	1.678
			Baten	202
		Handhaving openbare ruimte	Lasten	1.414
			Baten	853
		Vergunningen leefomgeving	Lasten	3.708
			Baten	2.989
	9. Duurzame energievoorziening	Duurzaamheid	Lasten	217
			Baten	332
	10. Afvalstoffen: afvalloos Twente	Afvalstoffen	Lasten	19.335
			Baten	19.051

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

Stedelijke ontwikkeling

In 2016 zagen we een duidelijke opgaande lijn in de verkoop van bouwkavels en nieuwbouwwoningen. Dat gold niet alleen voor de al jaren succesvolle verkoop in de Boddenkamp, maar nu ook voor bijvoorbeeld het Vaneker en het Brunink. Ook de plannen van onze partners in de stad verkopen goed, zoals in de Spoorzone, de Laares en het bouwplan de Florade. De 1^e fase (30 woningen) van het plan Beekwoude is al verkocht.

Ook is de investeringsbereidheid van partners toegenomen. Onder andere is de ambachtsschool verkocht. Het bestemmingsplan voor de herontwikkeling is aangepast. Daarnaast hebben wij een intentieovereenkomst gesloten met een ontwikkelende partij voor het gebied van de Kop Boulevard, om samen de mogelijkheden voor integrale gebiedsontwikkeling nader te onderzoeken. De energie van marktpartijen is op meerdere plaatsen in de stad duidelijk voelbaar, zoals bijvoorbeeld de locatie Ariënsplein (Stadscampus plus), de Deurningerstraat (o.a. Arke en Lasonderdriehoek) en in de binnenstad op verschillende plekken (locatie Hema, Hofpassage en winkelcentrum Zuidmolen). Wij hebben actief partijen en initiatieven met elkaar verbonden zodat gebiedsontwikkelingen van de grond komen. Het actieprogramma binnenstad hebben wij geëvalueerd en gezien de meerwaarde voor de vernieuwing van de binnenstad gaan wij dit de komende jaren voortzetten.

Wij zien dit ook terug in een toenemend aantal vergunningaanvragen op bouw- (+15%) en sloopactiviteiten (+30%).

In 2016 zijn we o.a. gestart met de herontwikkeling van diverse wijkwinkelcentra.

Wij hebben nieuwe prestatie afspraken gemaakt met de corporaties. Het nieuwe proces, waar huurders nadrukkelijk aan hebben meegedaan, mag als succesvol worden betiteld. Partijen zijn zeer tevreden. Verder is het noemenswaardig dat de corporaties er weer in zijn geslaagd om alle (403) door het Rijk toegedeelde statushouders te huisvesten.

In het voorjaar is de analyse van Richting aan Ruimte over de markt voor wonen en werken door de Raad vastgesteld. Aangezien er een kwalitatieve mismatch zit in de lopende woningbouwplannen heeft het college daarbij opdracht gegeven voor een aantal vervolgeacties. Daaronder het zoeken van ruimte voor meer groene woonmilieus in de stad.

In 2016 hebben wij te maken gehad met nieuwe wetgeving voor het begroten en verantwoorden (BBV). Deze nieuwe BBV richtlijnen hebben wij binnen het grondbedrijf geïmplementeerd en een financiële strategie voor zowel de BBV-gevolgen als de uitwerking van Richting aan Ruimte vastgesteld.

Duurzame leefomgeving: ruimte voor bewoners en partners

De snel veranderende samenleving vraagt om een betere samenwerking tussen gemeente en inwoners. Wij ontvangen signalen, dat inwoners zich onvoldoende vertegenwoordigd voelen. Wij zijn in 2016 een gezamenlijk ontwikkelproces gestart over bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap. Hiermee willen we helder krijgen welke manieren van bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap beter aansluiten bij de huidige tijd. Het gebruik van de wijkbudgetten is in 2016 gestegen ten opzichte van eerdere jaren en zorgt voor vele initiatieven waarbij bewoners geïnspireerd worden ("Jij maakt de buurt - Enschede, Stad van Nu om samen te werken aan mooiere buurten en een mooier Enschede" (zie www.ijjmaaktdebuurt.nl)).

Meer zeggenschap over de eigen leefomgeving

In Enschede Noord hebben bewoners te maken met wateroverlast. We hebben onderzoek laten doen naar de grondwaterstanden in Enschede Noord. Met deze kennis kunnen we gericht voorlichting geven aan bewoners. In het kader van dit onderzoek zijn onder andere enquêtes gehouden onder bewoners, aanvullende peilbuizen geplaatst en tijdelijk pompen aangezet. Dit doen wij o.a. via een kennispunt dat wij samen met Provincie en het Waterschap hebben ingericht.

Het traject “Veranderen en bezuinigingen” (2014) is afgerond. (link Brief augustus/september). Onderdeel van dit traject is de aanpassing in het maaibeeld. We hebben een belevingsonderzoek gedaan over het maaibeeld. Op basis van deze uitkomsten gaan wij in 2017 een aanpassing doen in het maaibeeld. In de wijken worden kleine stukken gras weer vaker gemaaid.

Per 1 maart 2016 is Onderhoud Enschede (intern) verzelfstandigd naar Onderhoud Enschede BV.

Voor het beheer en onderhoud aan de haven is door het gemeenschappelijk havenbedrijf een investeringsprogramma vastgesteld. Hiermee is het toekomstig gebruik van de haven gegarandeerd.

In 2017 wordt Diftar ingevoerd. Ter voorbereiding op de invoering van Diftar is samen met Twente Milieu, de woningbouwcorporaties en de bewoners een oplossing gevonden ter vervanging van de stortkokers in zuid. De stortkokers worden gesloten en daarvoor in de plaats komen ondergrondse afvalcontainers (OAC's).

In 2015 is een aantal producten gedereguleerd. In 2016 hebben wij twee producten, te weten [Kappen en Standplaats geëvalueerd](#). De uitkomst van de evaluatie is dat de deregulering voor deze producten een succes is en dat wij het beleid hiervoor niet hoeven aan te passen.

Een veilige stad

Enschede is in 2016 een relatief veilige stad gebleken met bijpassende grensproblematiek. Wij zijn in 2016 ons lokale veiligheidsbeleid meer gaan richten op georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Uitbuiting van mensen, drugshandel en kwaadwillende motorclubs zijn hier voorbeelden van. Wij zijn er in geslaagd om samen met de inwoners van onze stad belangrijke stappen vooruit te zetten bij het bestrijden van de (drugs) overlast in Glanerbrug. Ook de mogelijke vestiging van een AZC heeft in 2016 veel van onze inzet op het gebied van veiligheid gevraagd.

Duurzame toekomstbestendige stad

In november 2016 hebben wij de raad geïnformeerd over de [voortgang van het actieplan duurzaamheid](#). Wij hebben onder andere een vergunning afgegeven voor een zonnenveld van 4 ha bij afvalverwerker Twence en we zijn de campagne “Enschede wekt op” gestart.

Wij hebben op 14 april tijdens de Innovation Expo in Amsterdam de Green Deal Groene daken, fase 2 ondertekend samen met minister Kamp van Economische Zaken, 26 andere gemeenten, provincie, waterschappen, overkoepelende organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten de Green Deal Groene Daken.

De groene leges blijken een effectief instrument en een succesvolle duurzaamheidsmaatregel. In 2016 zijn 276 woningen, 7 bedrijven en 4 kleine initiatieven duurzamer gerealiseerd dan wettelijk verplicht. Ruim 40% van de woningen heeft een EPC van nul en 20 % van de woningen is aangesloten op het warmtenet. Alleen de woningen zorgen al voor een jaarlijkse energiebesparing van 440 ton CO₂. Dit komt overeen met het

(gas) verbruik van ruim 160 huishoudens. In 2017 zal nog een uitgebreide evaluatie plaatsvinden.

Bruisende stad: cultuur, citymarketing en evenementen

Onze gezamenlijke lobby bij het Rijk heeft haar vruchten afgeworpen. Het Rijk heeft de 4 in Enschede aanwezige BIS-instellingen voor de komende vier jaren weer eenzelfde subsidiebedrag toegekend. De ingezette transitie van het Rijksmuseum is ook bij het Rijk niet onopgemerkt gebleven. De Raad voor Cultuur heeft het Rijksmuseum in de top drie van de meest innovatieve Rijksmusea geplaatst. Rijksmuseum Twenthe en TwentseWelle hebben een gezamenlijke organisatie gevormd en van daaruit een nieuw plan gemaakt voor de transitie van TwentseWelle naar een Academie van Verbeelding.

Verder hebben wij, voor de verhuizing van de NrO naar de Performance Factory, een investeringssubsidie ontvangen vanuit de Ontwikkelagenda Netwerkstad.

De samenwerking tussen de theaters van Hengelo en Enschede is niet tot stand gekomen. Wel is op eigen initiatief van meerdere theaters in de regio een samenwerking gestart. De gesprekken over de samenwerking tussen de poppodia zijn in volle gang. Er zijn tussen de podia afspraken gemaakt over een pilot programmering in de 1^e helft van 2017.

Wij hebben het evenementenbeleid en het daaruit voortvloeiende evenementenprogramma aangescherpt en aangepast.

De nota studentenbeleid hebben wij geactualiseerd en is door de raad vastgesteld. Met dit nieuwe beleid willen wij de studentenparticipatie op gang brengen, zodat studenten meer betrokken worden bij de ontwikkeling van de stad.

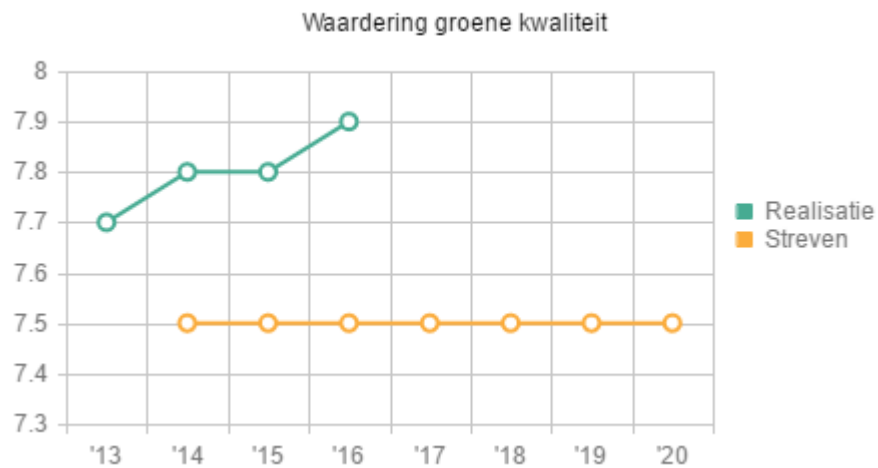
Financieel resultaat

Het financieel resultaat is uitgekomen op een voordeel van 0,9 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting. Dit is 570.000 euro voordeliger ten opzichte van de prognose bij de Zomernota. De belangrijkste afwijking betreft het voordeel van 500.000 euro bij het product Stadsdeelsgewijswerken als gevolg van vrijval vanuit de reserve. Een nadeel van 200.000 euro op het eindproduct Begraven is het gevolg van een gewijzigd standpunt van de Belastingdienst over de mate waarin BTW verrekend kan worden. Verder is er een voordeel op het eindproduct Locatieontwikkeling van 583.000 euro als gevolg van minder verstrekte opdrachten TechBaseTwente (TBT) en actualiseren van de voorziening ADT. Daarnaast zijn er nog diverse kleinere voordelen op andere producten (22.000 euro).

Indicatoren

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de 'dynamische en vitale' stad

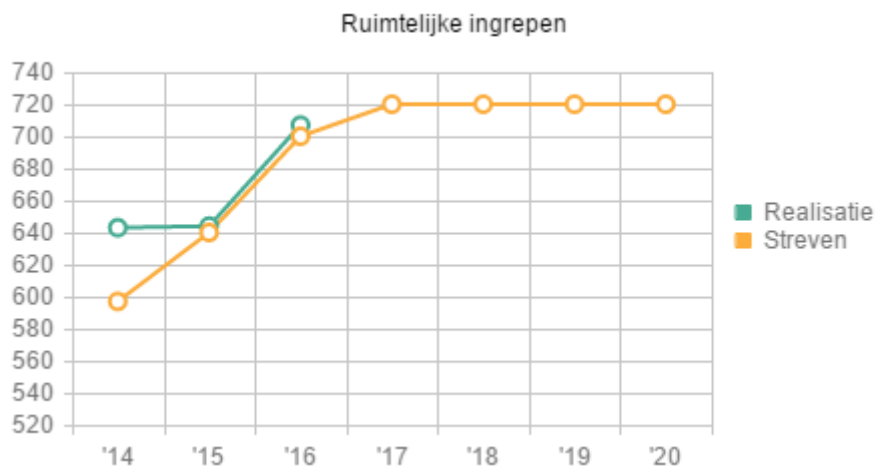
1. Rapportcijfer voor de waardering van de groene kwaliteit van het buitengebied (natuur, landschap, water, cultuurhistorie)

Toelichting

Uit de peiling van het Enschede panel blijkt de waardering voor de groene kwaliteit van het buitengebied onveranderd goed te scoren. Het instrumentarium van de Gids Buitenkans en de maatregelen in het kader van de Groene Diensten leveren hieraan een positieve bijdrage.

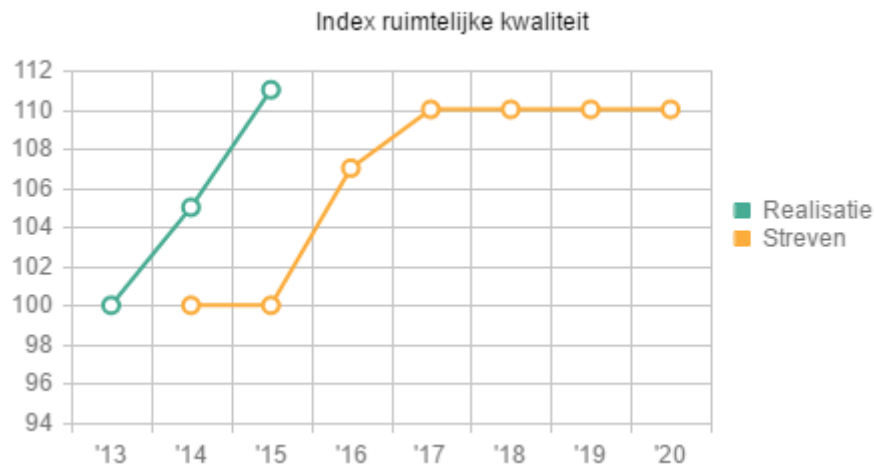
2. Het aantal vergunningen dat leidt tot ruimtelijke ingrepen

Toelichting

Door de aantrekkende economie is het aantal bouwactiviteiten sterk gestegen, ook in Enschede zien we deze sterke toename terug. Door de aantrekkende economie is ook de kaververkoop sterk gestegen en wordt er ook meer nieuwbouw gepleegd.

3. Indexcijfer voor de stedelijke ruimtelijke kwaliteit (ten opzichte van 2012 op de onderdelen woonaantrekkelijkheid, dichtheden, groen en water)

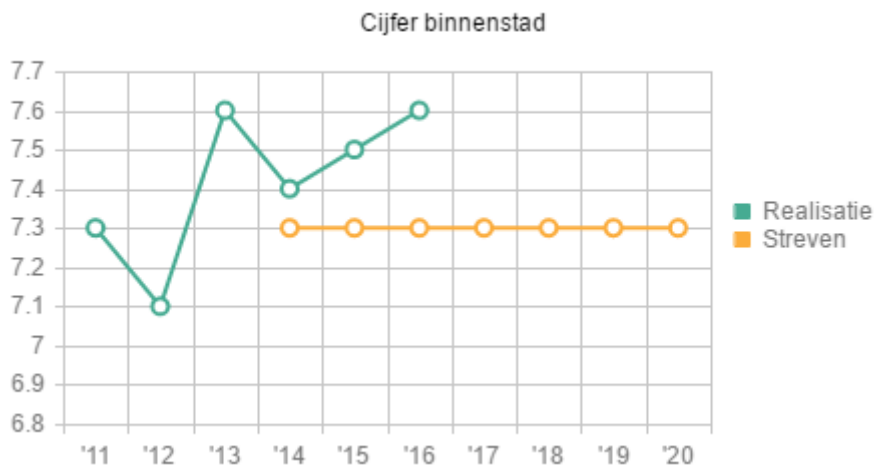
Bij een betrouwbaarheid van 95% is de foutmarge 0,1% naar boven en beneden.

Toelichting

Geen cijfer ontvangen over 2016.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

4. Rapportcijfer voor de waardering van aspecten van de binnenstad (horeca, winkels, sfeer, veiligheid, et cetera)

Toelichting

Jaarlijks vragen wij bezoekers om de binnenstad een rapportcijfer te geven. Dit is een algemeen rapportcijfer voor de hele binnenstad. In 2016 is het rapportcijfer licht gestegen ten opzichte van 2015. Dit kwam omdat relatief meer mensen de binnenstad een 9 of een 10 gaven. Bezoekers vinden het winkelaanbod zeer aantrekkelijk, de sfeer en gezelligheid, de Oude Markt, de warenmarkt en de Primark.

5. Imago

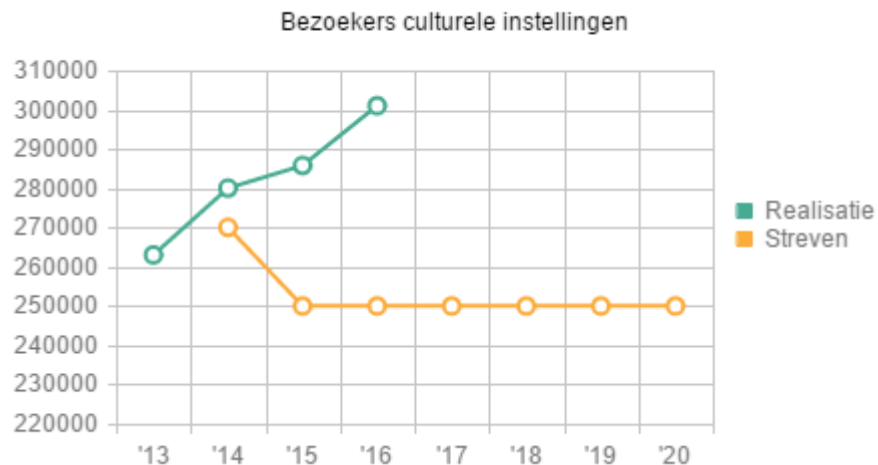
Toelichting

De indicator Imago is gedurende 2016 afgeschaft daarbij is aangegeven dat er in de

programmabegroting 2017-2020 "aantal bezoekers grote evenementen" ervoor in de plaats komt.

Vandaar dat er geen peiling is geweest in 2016.

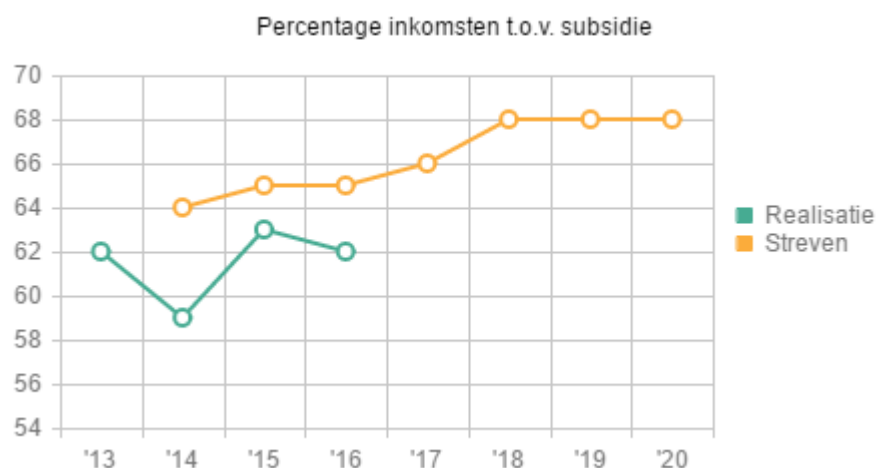
6. Aantal bezoekers van de grote gesubsidieerde culturele instellingen

Toelichting

Voor deze indicator worden de bezoekersaantallen gebruikt van de Twentse Schouwburg, ATAK, Concordia en TwentseWelle. Zowel de Twentse Schouwburg als Concordia (in 2015 gedeeltelijk gesloten door een verbouwing) ontvingen meer publiek. Atak en de TwentseWelle (verbouwing in 2016) kregen minder bezoekers dan in 2015.

7. Percentage van inkomsten van de grote gesubsidieerde culturele instellingen ten opzichte van de subsidie

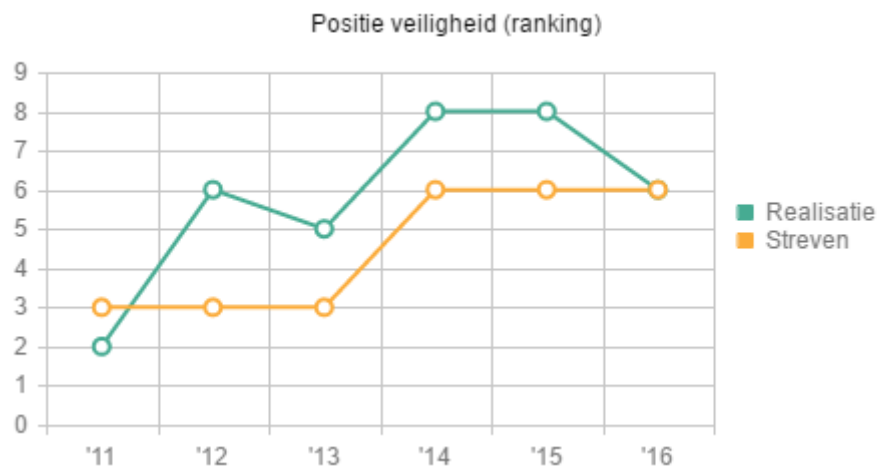
Toelichting

Voor deze indicator worden de inkomstenstromen gebruikt van de Twentse Schouwburg, ATAK, Concordia en TwentseWelle. De subsidie afhankelijkheid is in totaal weer iets groter

geworden. Dit is aan de orde bij de TwentseWelle en Atak. De Twentse Schouwburg en Concordia hebben meer eigen inkomsten gerealiseerd ten opzichte van de subsidie.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan

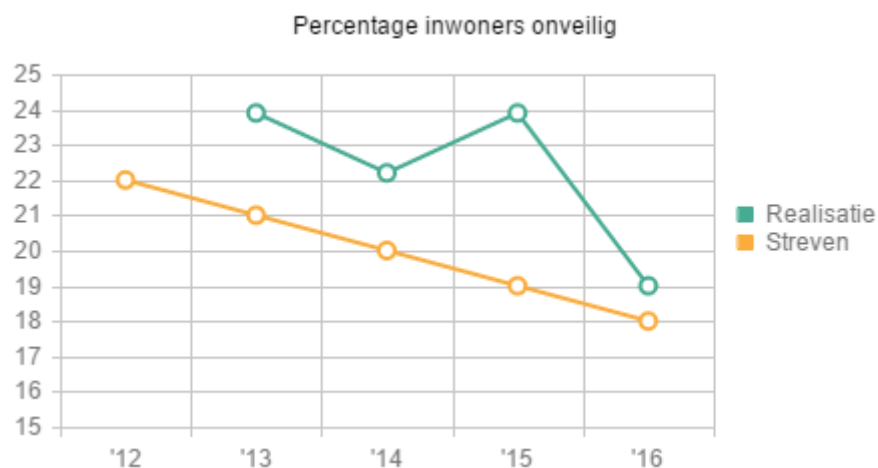
8. Positie veiligheid van Enschede ten opzichte van de overige twaalf gemeenten met meer dan 150.000 inwoners

Toelichting

In 2016 zijn wij weer gestegen in de landelijke ranking en staan wij op de 6e plaats qua veiligste 150.000 + gemeenten. Wij voldoen daarmee aan ons streven.

9. Percentage inwoners dat zich weleens onveilig voelt in de eigen buurt

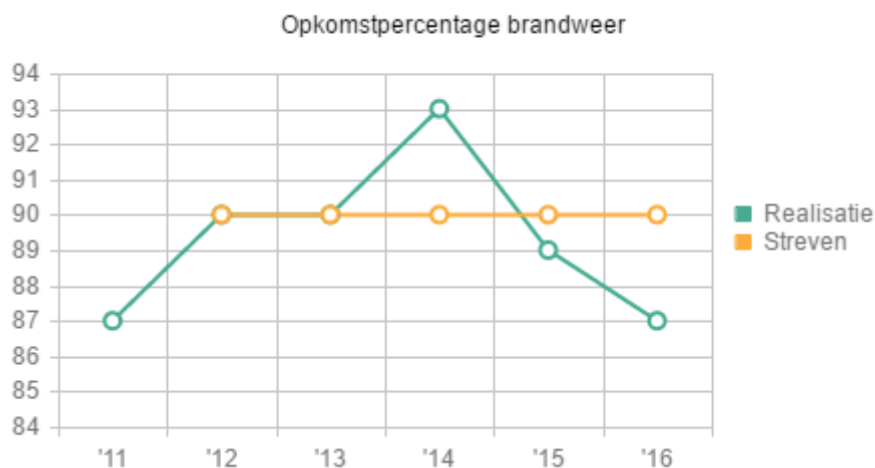

Bij een betrouwbaarheidsmarge van 95% is de foutmarge 1,53% naar boven en beneden.

Toelichting

Het percentage inwoners dat zich onveilig voelt is ten opzichte van 2015 gedaald. We voldoen nagenoeg aan ons streven.

10. Opkomstpercentage waarbij de brandweer na een melding tijdig ter plaatse is

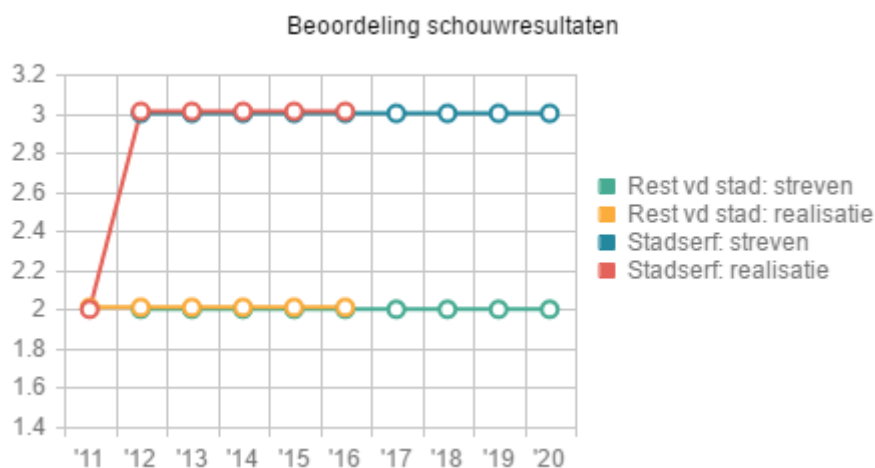

Toelichting

Het gemiddelde opkomstpercentage waarbij de brandweer tijdig ter plaatse is, is in 2016 wederom gedaald. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aantal (loze) uitrukken sterk verminderd is. Hierdoor wordt de indicator in negatieve zin beïnvloed. Verder hebben de vrijwillige kazernes Boekelo en Glanerbrug moeite met het halen van de in het dekkingsplan vastgestelde uitruktijden. Dit heeft vooral te maken met de beschikbaarheid van voldoende vrijwilligers overdag. In 2017 zullen wij in overleg treden met de Veiligheidsregio Twente over deze indicator en de sturing hierop.

11. Beoordeling schouwresultaten 'schoon'

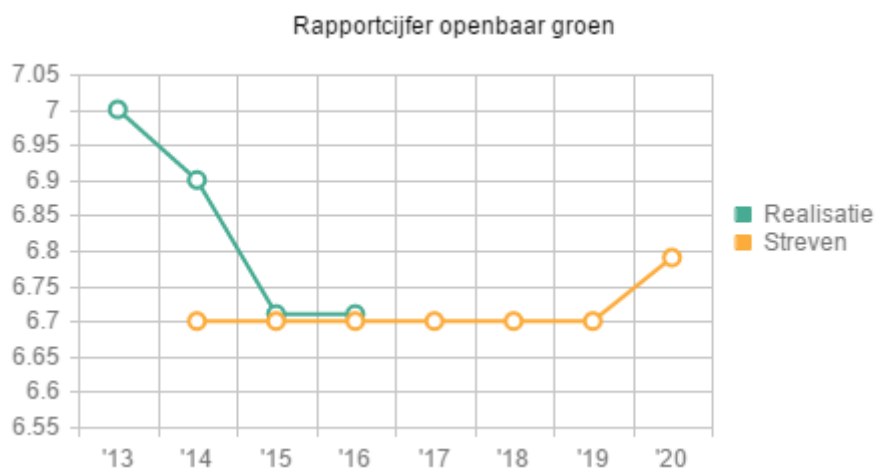
Cijfer voor schouwresultaten "schoon"; 3 = hoog, 2 = basis en 1 = laag.

Toelichting

De stad is in 2016 onderhouden op kwaliteitsniveau 'basis' en het Stadserf op kwaliteitsniveau 'hoog'. Dit is conform de daarover met de raad gemaakte kwaliteitsafspraken.

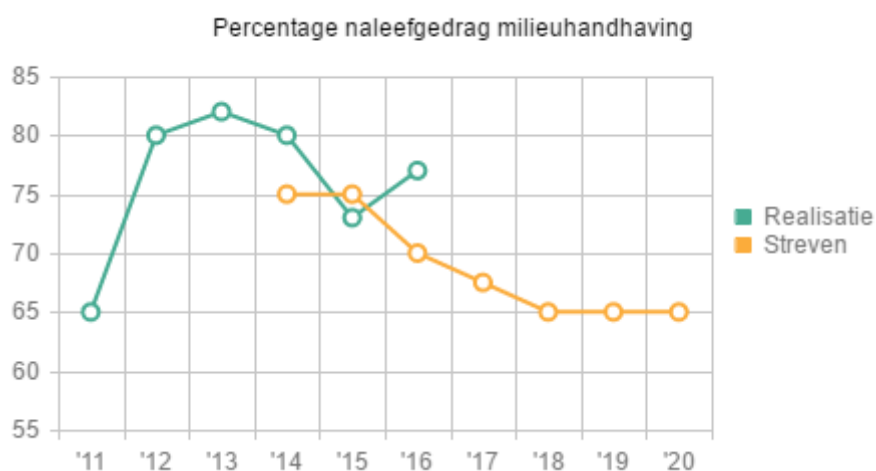
12. Rapportcijfer voor de waardering van de kwaliteit van het openbaar groen

Toelichting

De waardering voor het openbaar groen in Enschede is redelijk stabiel. Net als in 2015 wordt het openbaar groen in 2016 gewaardeerd met een 6,7.

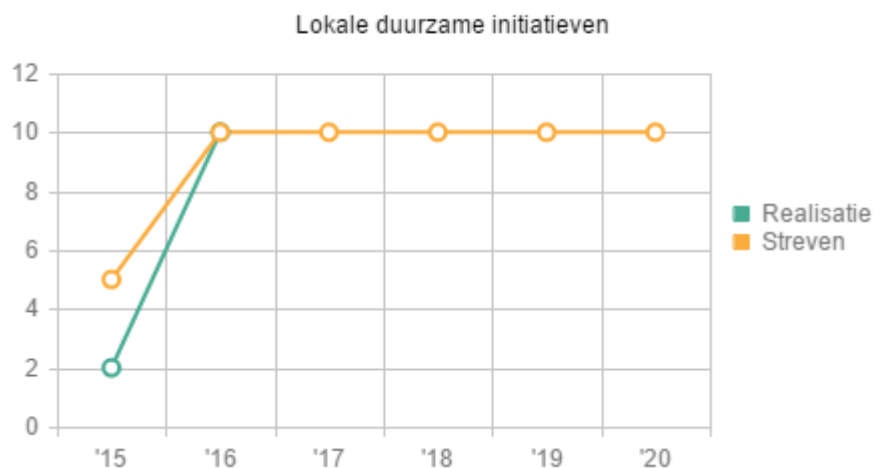
13. Naleefgedrag milieugerelateerde handhaving

Toelichting

In tegenstelling tot wat we geprognosticeerd hadden, is het naleefgedrag in 2016 licht gestegen ten opzichte van 2015. Hoewel niet duidelijk aanwijsbaar, kan een reden zijn dat wij in 2016 meer eerste controles in met name de lichtere bedrijfscategorie met een beperkt milieurisico hebben uitgevoerd. De geconstateerde tekortkomingen waren zodanig dat inspecteurs konden volstaan met de lichtste vorm van interventie, de waarschuwing.

14. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (WEconomy)

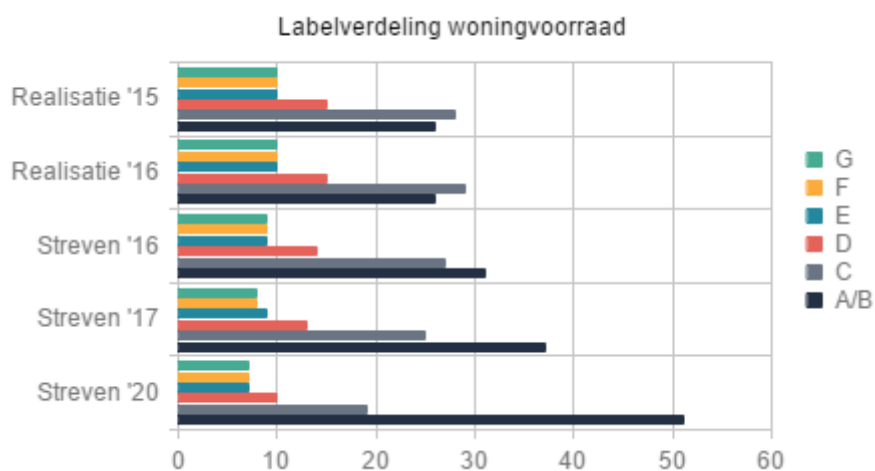

Toelichting

Het aantal duurzame wijkinitiatieven is gestegen van 2 in 2015 naar 10 initiatieven in 2016. Daarnaast hebben gesprekken die afgelopen periode in stadsdelen zijn gevoerd met inwoners geleid tot agendering van duurzaamheid in de stadsdeelagenda's Noord en Oost.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving

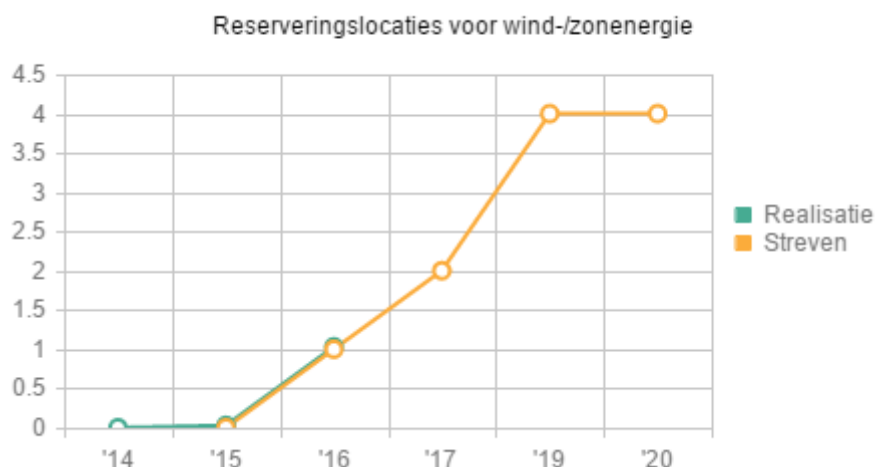
15. Gemiddeld energielabel. Beoogde labelverdeling van de woningvoorraad

Toelichting

Uit de tabel kan worden opgemaakt dat de verbetering van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad over de volle breedte achter begint te lopen ten opzichte van de streefgetallen.

16. Planologische reservering van het aantal locaties voor wind- en zonne-energie

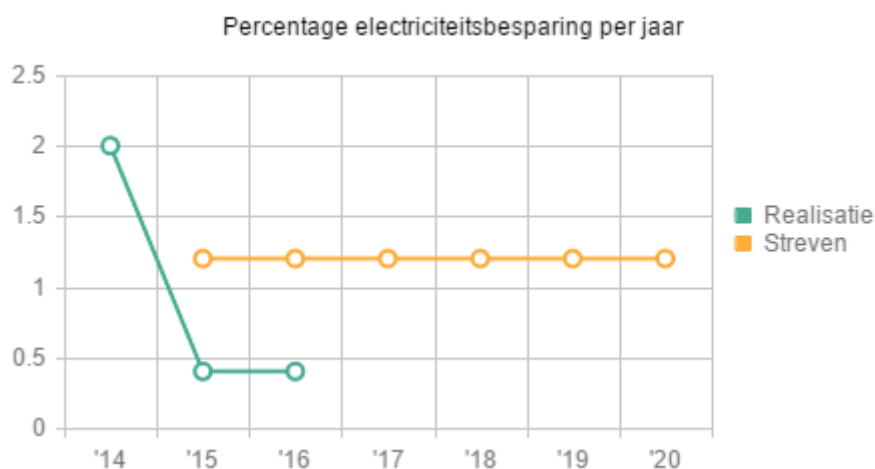

Toelichting

Er is inmiddels een omgevingsvergunning afgegeven voor het eerste zonnepark en een aanvraag voor het tweede zonnepark is in behandeling genomen. Geconstateerd kan worden dat we op dit punt in de pas lopen bij met planning.

17. Energiebesparing per jaar:

Elektriciteit:

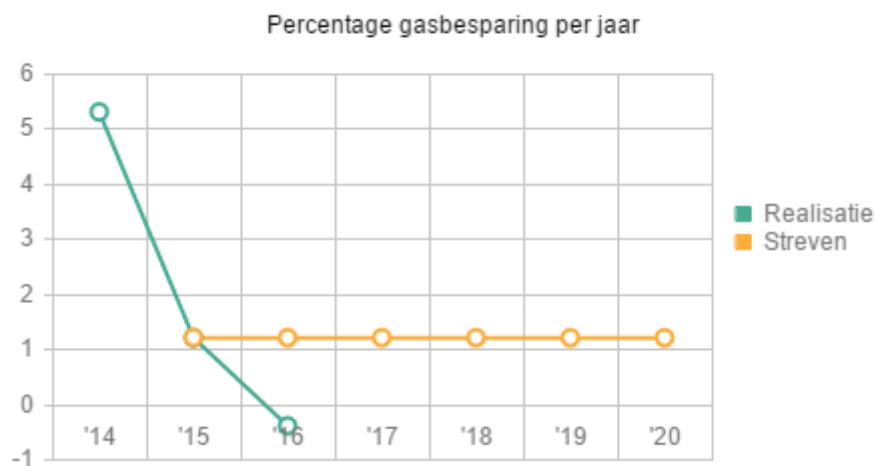

Toelichting

In 2016 zijn we, ten opzichte van het verbruik in 2015, 0,4 % minder elektriciteit gaan verbruiken. In 2016 hebben we de streefwaarde dus niet gehaald.

De indicator(en) geven met name de trend met betrekking tot energiebesparing aan. Een koude winter, nieuwe bedrijven of meer inwoners beïnvloeden de uitkomst van deze indicator(en). In het actieplan duurzaamheid is vastgesteld welke maatregelen de gemeente zelfstandig of met partners neemt om energiebesparing te bevorderen. Nadrukkelijk is gesteld dat hierbij voor de gemeente geen resultaatverplichting kan bestaan, maar een inspanningsverplichting. We blijven werken aan de aanpak en resultaten zoals geformuleerd in het actieplan.

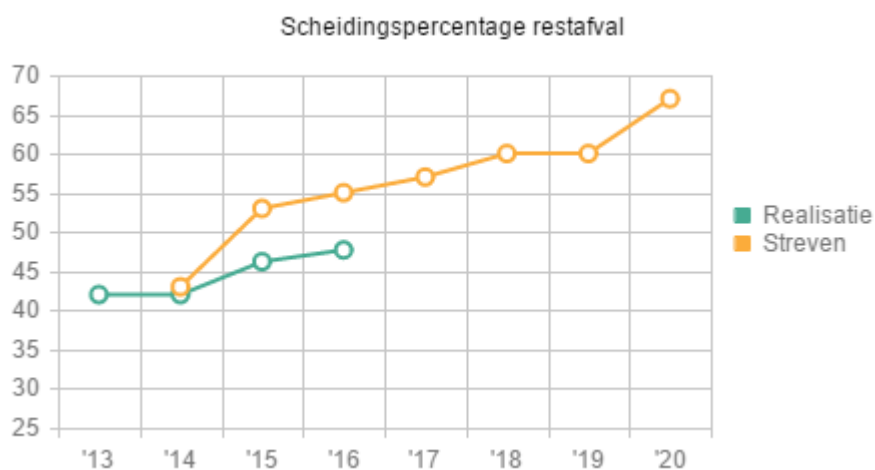
Gas:

Toelichting

In 2016 verbruikten we 543.233 m³ meer gas dan in 2015 het geval is. Dat is een toename van 0,4 %. In 2016 hebben we de streefwaarde dus niet gehaald.

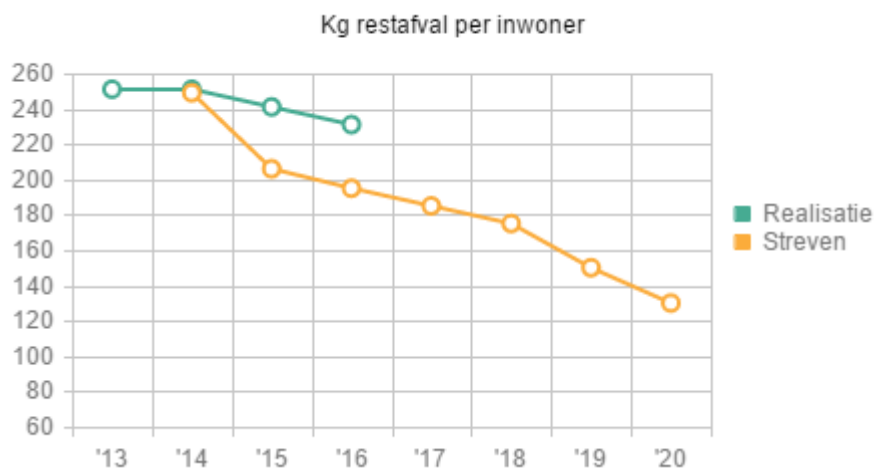
18. Toename scheidingspercentage restafval

Toelichting

Er is een geringe toename in scheidingspercentage is zichtbaar. Vanaf 2017 worden forse verbeteringen verwacht als gevolg van de invoering van Diftar.

19. Kg's restafval per inwoner/jaar (afname)

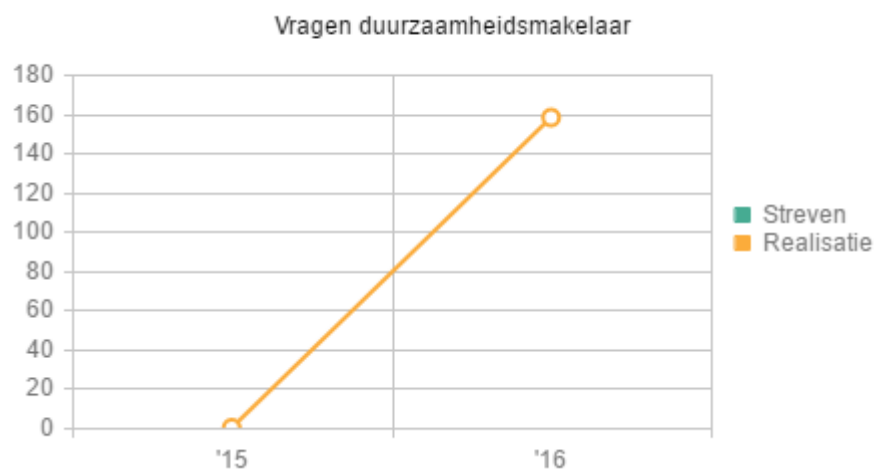
Toelichting

Er is een daling zichtbaar in de hoeveelheid restafval per inwoner. Vanaf 2017 worden forse verbeteringen verwacht als gevolg van de invoering van Diftar.

20. Aantal collectieve bewonersinitiatieven in wijkplannen van Stadsdelen

Deze indicator is in de Programmabegroting 2017 vervallen omdat geconcludeerd is dat de streefwaarden en realisatie geen toegevoegde waarden hebben ter monitoring van de doelstelling D.

21. Aantal ondersteuningsvragen aan de duurzaamheidsmakelaar

Toelichting

Deze indicator maakt inzichtelijk hoeveel digitale (ondersteunings)vragen worden gesteld via duurzaam053. Niet geteld worden ondersteuningsvragen via het ambtelijk apparaat. Het aantal (ondersteunings)vragen maakt inzichtelijk wat het meerjarig gebruik is van deze 'Enschedese digitale vraagbaakfunctie. NB: In het Actieplan Duurzaamheid zijn met betrekking tot deze indicator geen streefwaardes vastgesteld.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de ‘dynamische en vitale’ stad

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 1: Stedelijke ontwikkeling</u>		
1. Stedelijke ontwikkeling staat de komende periode voor omvangrijke veranderingen op het gebied van (eigentijdse) gebiedsontwikkeling. De manier van werken wordt meer faciliterend, ondersteunend, inspirerend en vooral ook meer samenlevingsgericht. Het gaat bij Eigentijdse Gebiedsontwikkeling niet om de dagelijkse bedrijfsactiviteiten, maar om de activiteiten die horen bij de transitie in het ruimtelijk domein en gebiedsontwikkeling. Deze transitie is een koers die we als gemeente ook bestuurlijk inzetten. 		
A. Er wordt uitvoering gegeven aan het traject Richting aan Ruimte fase 2: een herbeoordeling van alle lopende ruimtelijke ontwikkelingen op hun bijdrage aan de stad. Door het herijken, anders faseren en eventueel stoppen van eigen grondexploitaties ontstaat programmatische ruimte. Ook plannen van derden, hoofdzakelijk ontwikkelaars en corporaties, houden we in een gezamenlijk proces tegen het licht. De programmatische ruimte die ontstaat kan worden ingezet in projecten die beter scoren op de ruimtelijk-economische doelen van de stad. Financiële effecten uit dit traject worden niet in 2016 geëffectueerd. Deze effecten realiseren we op z'n vroegst vanaf 2018.	●	●
B. Bij de AD gefinancierde organisatie ("SO Nieuwe Stijl 2020") streven we naar een passende toekomstbestendige en flexibele organisatie die zoveel mogelijk uit Algemene Dekkingsmiddelen (AD) wordt gefinancierd in plaats van uit projectfinanciering (niet-AD). Concreet richten we ons daarmee op risicoreductie en flexibele inzet van medewerkers. In dit traject betrekken we ook de AD-middelen die beschikbaar zijn voor nieuwe initiatieven in de stad (fase 0 en 1 en herstructurering). De beschikbare middelen voor deze initiatieven en herstructureringsprojecten nemen af ten opzichte van 2015. Dit betekent dat we in 2016 nog scherper moeten prioriteiten op de projecten die we binnen deze middelen willen en kunnen uitvoeren. Denk hierbij aan werkzaamheden voor het Actie Programma Binnenstad die we in 2015 voor een deel uit deze middelen financieren.	■	▼
C. Grondbedrijf nieuwe stijl: hierbij gaat het onder andere om aanpassingen van de grondexploitaties op een looptijd van tien jaar. Dit is in lijn met de voorgenomen wijziging van het BBV. De resultaten worden verwerkt in de zomernota 2016. Het kan zijn dat de ingangsdatum al januari 2016 is. Volgens een eerste doorberekening heeft dit omvangrijke consequenties. In de zomernota 2015 zijn vanaf 2018 middelen beschikbaar gesteld voor grondbedrijf nieuwe stijl.	●	●
D. Grondbedrijf nieuwe stijl: hierbij gaat het om een voorstel voor een	▼	▼

structurele ontwikkelreserve. Het aantal projecten waarvoor geen kostenverhaal meer mogelijk is, neemt toe. Een gewone grondexploitatie is niet meer aan de orde (bijvoorbeeld de begeleiding van het proces rond het Arriënsplein). Het gaat om projecten waar wij geen eigenaar zijn en dus geen verdienmodel hebben, maar er wel sprake is van een groot maatschappelijk belang. De verwachting is ook dat in de samenwerking met investeerders de onrendabele top van projecten vraagt om aanvullende middelen van de gemeente. Wettelijk zijn we als gemeente zelfs gehouden bepaalde kosten voor onze rekening te nemen. Bijvoorbeeld kosten voor het aanpassen van de openbare ruimte voor projecten die derden realiseren. In de huidige werkwijze moet op ieder verzoek besluitvorming door de raad plaatsvinden. In 2016 worden de mogelijkheden onderzocht voor realisatie van een ontwikkelreserve waaruit middelen kunnen worden onttrokken. Het voorstel zal worden opgenomen in de zomernota 2016.		
E. Er wordt gestart met het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie (structuurvisie) anticiperend op de komende nieuwe Omgevingswet. De omgevingsvisie is een geïntegreerd kader waarin beleid samenkomt op verschillende terreinen en uit verschillende programma's. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt ook dat beleid geëvalueerd en eventueel aangepast. Zo wordt beleid verminderd en meer integraal geformuleerd. De planning van het proces is afhankelijk van diverse andere trajecten, waaronder andere beleidsnota's. In 2016 vindt verdere uitwerking plaats van de planning en aanpak. Daarbij nemen we ook de te verwachten financiële effecten mee. Op grond daarvan wordt in 2016 een separaat voorstel voorgelegd, waarbij bij de raad ook budget wordt aangevraagd.		
Ook wordt gestart met het opstellen van een omgevingsplan voor het binnensingelgebied (zie bij Omgevingswet).		
F. De nieuwe Woningwet die op 1 juli 2015 in werking trad, vraagt om een andere samenwerking met de woningcorporaties. De gemeente krijgt meer inzicht in de financiën van de corporaties en hun investeringsvermogen. Dit kan worden betrokken in de samenwerkingsafspraken die in 2016 worden vernieuwd. Bij het opstellen van die samenwerkingsafspraken krijgen de huurders een volwaardige rol. Daarnaast moeten de corporaties aantonen dat ze in voldoende mate bijdragen aan het Wonenbeleid zoals de gemeente dat formuleert. Dit vraagt ook een concretisering van de woonvisie door de gemeente. Deze woonvisie wordt in 2016 doorgevoerd.		

* De recente ontwikkelingen op het gebied van openbare orde en veiligheid (zie beleidsbrief) hebben geleid tot enkele accentverschillen ten opzichte van doelstellingen in de begroting 2016.

Legenda: = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

1b. De scherpere prioritering op projecten heeft nog niet plaatsgevonden. Wel hebben we in 2016 een aantal strategieën bedacht hoe wij dit willen gaan doen. Deze gaan wij in 2017 toepassen en willen vervolgens bepalen welke lessen we hieruit trekken.

1d. Het voorstel voor het realiseren van een ontwikkelreserve (gebiedsfonds) is vertraagd vanwege prioritering op werkzaamheden. Het belang van de ontwikkelreserve wordt onderkent en staat nu op de planning voor de zomernota 2017.

1e. De tweede kamer heeft de behandeling van het wetsvoorstel al meerdere malen uitgesteld daardoor is de invoeringsdatum op dit moment onbekend. De verwachting is dat de invoering op zijn vroegst in 2019 plaats zal vinden.

1f. Uit gesprekken met marktpartijen en corporaties is gebleken dat de woonvisie van 2012 nog steeds actueel genoeg is. Wel zijn er door de woningwet van 2015 andere instrumenten gekomen om de visie om te zetten in realiteit.

Een van de belangrijkste nieuwe instrumenten zijn de “prestatieafspraken”. Het afgelopen jaar is samen met de corporaties en de bewonersvertegenwoordigers de eerste “prestatieafpraak” gemaakt.

Wij gaan de raad voorstellen om, net als bij de toekomstvisie van Enschede, de einddatum weg te laten en over te gaan op het systeem van “rolling forecast”. Waarbij we jaarlijks controleren of er omstandigheden zijn die aanpassing van de visie en uitvoering ervan noodzakelijk maken. Hierover rapporteert het college in de reguliere IPC-cyclus.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 2: Beleving in de (binnen)stad</u>		
2. De binnenstad ontwikkelt zich steeds verder tot het bruisende centrum van Twente en zelfs van de Euregio. De binnenstad is van groot belang voor de economische positie en de uitstraling van Enschede. Het streven is dé hoofd(winkel)stad van de Euregio te zijn. De ligging dicht bij Duitsland wordt meer benut. Naast een gevarieerd, modern en compleet winkelbestand met goed uitziende gevels, verwachten bezoekers ook <i>beleving</i> in de binnenstad. Het stadshart zou een gastvrij 'pretpark' moeten zijn, dat voor diverse soorten doelgroepen attractiewaarde heeft. Samen met de partners wordt de benadering van de binnenstad als pretpark verder uitgewerkt. Initiatieven die de levendigheid en het onderscheidend vermogen van Enschede bevorderen zijn van harte welkom. Waar mogelijk worden die gefaciliteerd. Denk daarbij aan het zichtbaar maken van een musical zoals 'Grease' op pleinen met een drive-in bioscoop en met bandjes en kleding uit de jaren zestig. Ook spontane concepten met een mix van winkels, cultuur en horeca (à la Upperside aan de Haverstraatpassage) verwelkomen wij graag. Hoe meer variatie, des te beter.		
3. Uitvoering geven aan de actualisatie van het cultuurplan:		
A. Het vormgeven van een toekomstbestendige bibliotheek die bijdraagt aan een bruisende binnenstad en die in de wijken laagdrempelig bereikbaar is.		
B. Het vernieuwen van het museum TwentseWelle met een sterkere focus op het profiel van Roombeek Cultuurpark, waarin kunst, technologie en ondernemerschap centraal staan. Daarnaast het verder versterken van het profiel en de economische betekenis van Roombeek Cultuurpark, door een sterkere verbinding van de instellingen onderling en met het bedrijfsleven, onder meer via de ondersteuning van de Academie van Verbeelding.		
C. Het intensiveren van de regionale afstemming van het bovenlokale cultuuraanbod en de marketing daarvan. Daaronder samenwerking in de podiuminfrastructuur (gericht op een toekomstbestendig pop- en theateraanbod) en het opstarten van een samenwerking op het terrein van musea en erfgoed. De eerste focus ligt op de samenwerking tussen cultuurinstellingen in Hengelo en Enschede.		
D. Invoeren van "Cultuureducatie met Kwaliteit" in het primair onderwijs.		
De inzet is de ontwikkelingen op het gebied van Podiumkunst, Roombeek Cultuurpark en educatie & talentontwikkeling in het nationale beleid te		

positioneren als proeftuinen/pilotgebieden.		
4. Voor citymarketing en evenementen staan alle acties 2016 in het teken van het merk van de stad: "Enschede, Stad van Nu". Het hoofddoel is het versterken van de (vrijtijds)economie, waaronder in de binnenstad (Winkelstad en Muziekstad) en Roombeek Cultuurpark. Alles is gericht op het aantrekken van meer bezoekers en het stimuleren van herhalingsbezoek, meerdaagsverblijf en bestedingen. Het evenementenbeleid spitst zich toe op een gevarieerd evenementenaanbod dat bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de bruisende binnenstad. De inzet blijft om enkele evenementen uit te laten groeien naar evenementen met een landelijk bereik. Het acquireren van landelijk bekende inkooppevents maakt onderdeel uit van deze strategie. Ook wordt ingezet op verduurzaming van de evenementen. Resultaten citymarketing en evenementen in 2016:		
A. Samenhangende aanpak van citymarketing, toerisme, recreatie en evenementen. De aanpak leidt tot aanscherping van de opdracht aan Enschede Promotie.	●	●
B. Verdere verduurzaming van de Enschedese evenementen.	●	●
C. Continueren van de ondersteuning van studentenevenementen, mede om Enschede als aantrekkelijke studentenstad te profileren.	●	●
D. Versterken van de verbinding met de regio en Euregio	●	●
<u>Thema 3: Binnenstad (centrum)</u>		
5. Door nieuwe impulsen in de kwaliteit van de historische stadskern zelf krijgt het centrum steeds meer de grootstedelijke uitstraling die al geruime tijd werd nagestreefd. De ontwikkelingen rondom de binnenstad en langs de grote invalswegen (de Zuiderval en de Haaksbergerstraat) dragen daar aan bij. Deze grootstedelijke uitstraling is niet alleen goed voor het positieve imago van de stad, maar ook voor het creëren van extra banen. Daarom wordt het Actieprogramma Binnenstad en de ondersteuning van onze partners bij het realiseren van kleinschalige projecten in het centrum voortgezet. Binnen een integraal kernteam voor het centrum wordt gewerkt aan de agenda voor het centrum. In 2015 is de eerste opzet voor de agenda gereed. Deze agenda geeft de koers aan die de gemeente samen met de partners de komende vier jaar volgt in het stadsdeel centrum. De agenda is mede gebaseerd op het coalitieakkoord en op de inbreng van programma-organisatie, partners en inwoners, onder andere via de stadsdeelconsulatie van april 2015. In de conceptagenda voor het centrum staan de volgende zes speerpunten:		
A. Versterken binnenstad (<i>Bruisende Binnenstad</i>);	●	●
B. Werk (<i>Banenmotor</i>);	●	●
C. Stedelijk wonen en dynamiek (<i>Compact en Dynamisch</i>);	●	●
D. Zorg en Welzijn (<i>Eigen Kracht</i>);	●	●
E. Modern samenwerken (<i>Meer Zeggenschap</i>);	●	●
F. Marketing en communicatie (<i>Be good and tell it!</i>).	●	●
6. Op basis van het Actieprogramma binnenstad en Netwerkstad (project 'Spontane binnensteden') in het stadserfgebied:		
A. Evaluatie van het Actieprogramma binnenstad	●	●
B. Voortzetting van stimuleringsmaatregelen voor gevelverbetering (o.a. Op de Wal) en wonen boven winkels.	●	●
C. Versterken beleving pleinen (o.a. Klokkenplas) en routing in de	●	●

binnenstad.		
D. Samen met de binnenstadspartners wordt de benadering van de binnenstad als "pretpark" uitgewerkt, te vertalen in het wijkprogramma voor de binnenstad.	●	●
E. Vaststelling Agenda Centrum en bestemmingsplan Binnenstad.	●	▼
F. Diverse kleine maar belangrijke projecten zoals bijvoorbeeld nieuwbouw De Zon, verbouw Hofpassage, transformatie Zuidmolen en het voormalige Atak.	●	●
7. Er zijn diverse lopende projecten, zoals:		
A. De opening van het MST met het Koningsplein, inclusief de verbinding naar de van Heekgarage.	●	●
B. De versterking van de Verbindingszone Stadscampus-Binnenstad (herinrichting Van Galenstraat en omstreken).	●	▼
C. Vervolg woningbouw in middengebied Spoorzone, Boddenkamp en Laares.	●	★
D. Her-/nieuwbouw van het Schuttersveld.	●	●
E. Afronden van de renovatie Vitensterrein/renovatie Tattersall.	●	●
F. Uitvoeren van het wijkverkeerscirculatieplan Hogeland/Getfert.	■	●
8. Het begeleiden van nieuwe initiatieven van marktpartijen bij de herontwikkeling of herbestemming van diverse locaties in het binnensingelgebied (bijvoorbeeld Ariënsplein, Kop Boulevard, Ledebroerterrein, Winkelcentrum Zuidmolen, Hofpassage, voormalig ABN-Amro pand Oldenzaalsestraat, Cobercoterrein).	●	●

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

6e. Het nieuwe bestemmingsplan voor de binnenstad is zo goed als klaar. De oorspronkelijke planning is niet gehaald omdat we het belangrijk vinden om meer tijd te nemen voor een zorgvuldige inhoudelijke consultatie van de binnenstadspartners, o.a. op het gebied van 'kleinschalig ondergeschikte horeca' in winkels. De planning is nu dat het bestemmingsplan in februari 2017 in procedure gaat.

7b. De reden voor de vertraging van de 2^e fase is dat de kruispunten onderdeel zijn van wegen (Nijverheid/Piet Heinstraat en de Ruyterlaan/Ripperdastraat) welke grenzen aan de projecten Kop Boulevard en Ariënsplein. Deze projecten leveren een belangrijke bijdrage in het verder versterken van de stadskern Enschede. De uitgangspunten voor herinrichting van deze kruispunten zijn ook bepalend voor de totaal profielen van deze wegen. De afgelopen periode zijn de ontwikkelingen rondom de Kop Boulevard en het Ariënsplein in een versnelling gekomen. Dat betekent dat we bij de herinrichting van de kruispunten een zorgvuldige keuze moeten maken die toekomstbestendig is, rekening houdend met het beperkte geld dat beschikbaar is.

7c. De woningbouw in de Spoorzone en het Middengebied lopen voor op de planning.

7f. Begin 2016 zijn de noodzakelijk verkeersbesluiten genomen en zijn de voorgenomen maatregelen getroffen. Vooral tegen de verkeerscirculatie maatregelen/eenrichtingsverkeer en de voorgenomen afsluiting van de Spelbergweg/Brinkstraat hadden omwonenden

bezwaar. Hierover vonden gesprekken plaats. Het plan is dus grotendeels afgerond, echter met wijzigingen ten opzichte van de eerder bedachte maatregelen.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<i><u>Thema 4: Burger- en overheidsparticipatie</u></i>		
9. Het stadsdeelsgewijs werken wordt doorontwikkeld naar samenlevingsgericht werken door lokale focus binnen de thema's:		
A. Meer ruimte te geven aan bewonersinitiatieven		
B. Te luisteren naar de inwoners van de stad door gebruikmaking van stadsconsultaties		
C. Te zorgen voor meer invloed voor bewoners op de begroting		
10. De uitkomsten van de uit te voeren stadsconsultaties worden verwerkt en de opbrengsten worden opgenomen in het beleid en in de uitvoeringsprogramma's.		
11. In het kader van de implementatie van Burgerkracht wordt bepaald, in samenspraak met de stadsdeelcommissies, voor welke straten/buurten/wijken professionele ondersteuning wordt ingekocht en met wel doel.		
12. Er wordt onderzoek gedaan naar een duurzame toekomst voor de kinderboerderij, waarbij verzelfstandiging een mogelijkheid is.		
13. Samen met de partners zet het college zich in voor uitbouw van de werkgelegenheid in de binnenstad. In de agenda Centrum en het Actieprogramma Binnenstad worden de verbeteringen van de routing, het voortzetten van gevelverbetering en wonen boven winkels als voorbeelden van speerpunten genoemd.		
14. In het kader van Wesselerbrink Doen wordt er gericht aandacht en inzet geleverd op integratie en participatie in de Wesselerbrink.		
15. Er komt een Asielzoekerscentrum (AZC) op Eschmarkerveld. Samen met de partners zet het college zich in voor de opvang van vluchtelingen. Hierbij zullen we de wijkraden, omwonenden en andere betrokken partners actief betrekken. Samen met hen, de maatschappelijke partners en bedrijven in de omgeving wordt intensief overlegd over de inrichting van het centrum, de sociaal maatschappelijke inbedding en over de benodigde veiligheidsmaatregelen en hoe de vluchtelingen kunnen participeren in onze samenleving.		
<i><u>Thema 5: Openbare orde en veiligheid</u></i>		
16. Het intensiveren van de aanpak van overlast/ georganiseerde criminaliteit in het Centrum en Glanerbrug door middel van een integrale samenwerking in deze specifieke omgeving en vernieuwde camera's in het centrum.		
17. Samen met TS&S wordt er geëxperimenteerd met vernieuwende veiligheidsoplossingen voor de aanpak van (on)veiligheid, zoals veilige evenementen (bijvoorbeeld de wedstrijden FC Twente). TS&S ontwikkelt dit samen met de regio's Den Haag en Eindhoven/Tilburg. TS&S en de Twente Safety Campus (nauw verbonden met TS&S) helpen met het ontwikkelen, testen, uitvoeren en het naar de markt brengen van innovatieve mogelijkheden. Zo werken we aan veiliger wonen, werken en leven. Maar ook aan meer banen in Twente.		

18. Op het gebied van zorg en veiligheid ontwikkelt de gemeente zich door samen te werken met het Veiligheidshuis Twente en de wijkteams. Aandachtpunten zijn hierbij :		
A. De zuidwijken / Wesselerbrink;	●	●
B. Risicojeugd	●	●
C. Aanpak Top X	●	●
D. Huiselijk geweld	●	●
19. Vroegtijdig signalering van alle vormen van potentieel gewelddadig extremisme is belangrijk. Met de partners worden afspraken gemaakt hoe nog beter gesignaleerd kan worden. Hierbij helpt de gemeente hen bij het bevorderen van deskundigheid.	●	●
20. Het college wil zorgen voor toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal. Er wordt daarom geëxperimenteerd samen met de partners (onder andere politie, FC Twente, brandweer) op het gebied van safety en voetbal.	●	▼
Thema 6 . Beheer en onderhoud openbare ruimte		
21. In de zomer van 2016 wordt de pilot 'verkoop van reststroken openbaar groen' geëvalueerd. Op basis van die evaluatie wordt besloten of de pilot gemeentebreed wordt uitgerold.	●	●
22. Op basis van de evaluatie van onkruidbestrijding op verharding van 2014 en 2015 (onkruidbestrijding zonder gebruik te maken van chemische middelen) wordt een nieuwe bestuurlijke afweging gemaakt tussen het kwaliteitsbeeld en de beschikbare middelen.	●	●
23. In 2015 zijn verschillende pilots 'zelfbeheer' gestart, waarbij het onderhoud van een buurt of wijk zo veel mogelijk bij bewoners of partners is belegd. Deze pilots moeten in 2016 leiden tot gezamenlijk vastgestelde randvoorwaarden voor succesvol zelfbeheer. Hierbij is vanuit de gemeente expliciet aandacht voor de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	●	▼
24. De bezuinigingsmaatregelen uit het traject 'veranderen en bezuinigen in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte' zijn doorgevoerd. De taakstellingen worden voor 2016 behaald, maar daarvoor zijn wel een aantal aanpassingen nodig. Dit betreft aanpassingen binnen de door de raad gegeven kaders, waarbij zoveel mogelijk gehoor is gegeven aan de uitkomsten van de evaluatie die samen met bewoners en partners is uitgevoerd.		
A. Het maaibeeld is samen met bewoners en partners geëvalueerd en aangepast. Het veranderde straatbeeld werd door veel bewoners als ongewenst ervaren wat in 2015 leidde tot een toename van het aantal meldingen hierover. In 2016 worden, vanwege de veiligheid, meer locaties langs wegen bijgemaaid. En waar verruwing niet functioneel bleek, worden locaties weer omgevormd naar gazon. Om de benodigde bezuiniging te realiseren wordt op andere locaties minder gemaaid.	●	●
B. Prioriteit voor het College is een bruisende binnenstad. Daarom is er in 2016 een bedrag van 78.000 euro (afgerond 0,1 miljoen) opgenomen, zodat de fontein en andere waterpartijen in 2016 blijven stromen. Voor 2017 en verder verkent het College de mogelijkheden voor sponsoring.	●	●
C. Binnenstad: wanneer geen partners worden gevonden die de sfeerverlichting willen overnemen, wordt deze verlichting conform het voorstel vanaf de winter 2016/2017 uitgeschakeld. Ook stellen we de raad voor de leges 'toegang binnenstad' te verhogen. De laatste nog uit te voeren maatregel in de binnenstad is de sluiting van de openbare toiletten. Voor een	●	▼

aantal toiletten is geen structurele oplossing gevonden, maar is vanuit partners zoals politie en gehandicaptenraad, wel het belang van instandhouding benadrukt. Om die reden worden die toiletten niet gesloten.		
<i>Thema 7: Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy)</i>		
25. De inzet van een duurzaamheidsmakelaar voor stadsdelen en inwoners.		
26. Het stimuleren van de inzet van wijkbudget voor duurzaamheid door stimulering en toelichting op mogelijkheden.		
27. Inzet van het innovatie-stimuleringsfonds duurzaamheid (budget initiatiefracht).		
28. Ook in 2016 tien nieuwe duurzame burgerinitiatieven (bijvoorbeeld duurzame sportvereniging, groene wijk, buurtenergiebedrijf, wijkmoestuin, duurzame school).		
29. Wijkplannen met een duurzaamheidsparagraaf.		
<i>Thema 8: Wettelijke taken en deregulering</i>		
30. Deregulering: de regeldruk voor inwoners, ondernemers en instellingen wordt waar mogelijk omlaag gebracht. Dit leidt tot een vermindering van de administratieve lasten voor inwoners, ondernemers en overheden. In 2015 is met succes de eerste tranche deregulering afgerond. Gedurende het jaar 2016 worden twee onderdelen herijkt, te weten:		
A. De 'kaart overzicht beschermwaardige bomen' bij het product kappen van bomen;		
B. Het product standplaatsen.		
Eind 2015 wordt het proces van de tweede tranche deregulering opgestart. Hoewel de besluitvorming hierover nog niet is afgerond, zal in 2016 de focus liggen op de onderwerpen globale bestemmingsplannen, welstandstoetsing, toetsing aan het bouwbesluit en het milieu (stoken).		
31. Omgevingswet: het kabinet maakt het omgevingsrecht makkelijker en voegt een groot aantal wettelijke regelingen samen in één Omgevingswet. De invoering staat gepland voor 2018. Van alle implementatiewerkzaamheden zal in 2016 de nadruk liggen op:		
A. Via de G32 invloed uitoefenen.		
B. Informatieverstrekking richting de raad en discussie tussen college en raad over vrije beleidsruimte.		
C. Anticiperen op de Omgevingswet bij organisatieontwikkeling. Bijvoorbeeld door de hele keten van werkprocessen gerelateerd aan de Omgevingswet beter samen te laten werken en door een betere samenwerking tussen ketens van werkprocessen.		
D. Vooruitlopend op 2018 wordt in allerlei pilotprojecten al geëxperimenteerd met de nieuwe instrumenten uit de Omgevingswet. Enschede doet hier ook aan mee. Zo is in 2015 goedkeuring verleend voor het toepassen van het omgevingsplan op het voormalige vliegveldterrein/ADT-terrein. Dit gebeurt momenteel door middel van de Crisis en herstelwet. Het experimenteren met het omgevingsplan wordt in het laatste kwartaal van 2015 uitgebreid naar het binnensingelgebied. De impact hiervan is merkbaar in 2016.		
32. Private Kwaliteitsborging in het bouwtoezicht (privatisering toetsing bouwbesluit): het ministerie werkt aan een nieuw stelsel voor het bouwtoezicht in Nederland. Kern van dit stelsel is dat in de toekomst bouwpartners zelf hun kwaliteitsborging moeten regelen. Het bevoegd gezag		

kijkt naar welstand, ruimtelijke ordening en de veiligheid van derden. Private partijen zorgen zelf voor het voldoen aan het Bouwbesluit. Het nieuwe stelsel treedt naar verwachting in 2016 deels in werking, maar uitstel naar 2017 behoort tot de mogelijkheden. In 2016 wordt onderzocht wat de consequenties zijn van het nieuwe stelsel in financiële en organisatorische zin.		
--	--	--

* De recente ontwikkelingen op het gebied van openbare orde en veiligheid (zie beleidsbrief) hebben geleid tot enkele accentverschillen ten opzichte van doelstellingen in de begroting 2016.

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

9b. We luisteren naar de inwoners van de stad en blijven met hen in gesprek. We hebben ons niet beperkt tot het instrument van de stadsconsultatie, maar zijn op vernieuwende wijze in gesprek gegaan met de inwoners op een manier die beter aansluit bij de behoefte.

Voorbeelden:

- Centrum: kijk-op-de-wijk gesprekken in Horstlanden-Veldkamp, sta-tafelgesprekken in Zuid-Oost (beide door wijkraad/wijkcommissie georganiseerd) en gesprekken over Nieuw Enschedees Welzijn tijdens de Viva-week.
- Noord: wijkwandeling en het in dialoog komen met inwoners in de stadsdeelcommissie via gespreksthema's als Nieuw Enschedees Welzijn en buurtconferentie/bewonersfestival bij bewonersbedrijf Beien.
- Oost: wijkgesprekken.
- Zuid: buren (d)eten en dialoogmont.
- West: ronde tafelgesprekken.

9c. In de eerste helft van 2016 is de focus vooral gericht op geld en begroting. In de tweede helft van 2016 is de focus in de wijken verschoven naar de uitvoering. In de kanteling van systeemdenken naar leefdenken hebben we ons gericht op wat de bedoeling is, op de verbinding met de bewoners, gezocht naar de energie in de wijken en gekeken naar het maatschappelijke resultaat van de gezamenlijke inspanningen.

11. Op 27 juni 2016 heeft de raad besloten de huidige overeenkomsten burgerkracht voor 2017 voort te zetten, zodat er voor 2017 geen nieuwe uitvraag heeft plaatsgevonden en de situatie van 2016 is gecontinueerd. Besloten is de tweede tranche te betrekken bij de behandeling van Nieuw Enschedees Welzijn. De nota Nieuw Enschedees Welzijn 2017-2022 is op 19 december door de raad vastgesteld.

12. Het onderzoek heeft door ziekte van de projectleiding vertraging opgelopen maar is in de afrondende fase. De raad wordt in 2017 over de uitkomsten geïnformeerd.

15. Het COA heeft in oktober 2016 het verzoek tot de bouw van een AZC op Eschmarkerveld ingetrokken. De raad is hierover per brief geïnformeerd.

16. Door samen met onze inwoners de (drugs)overlast in Glanerburg intensief aan te pakken is deze substantieel verminderd. Voor de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit is een nieuw integraal project opgestart waarvoor bij de zomernota 2016 extra middelen vrij gemaakt zijn. De camera's in het centrum zijn vernieuwd en op strategische plekken opgehangen waardoor bredere inzet (o.a. Wilminkplein/ Noorderhagen) mogelijk is gemaakt.

17. Samen met TS&S is gewerkt aan het bij elkaar brengen van diverse partijen op het gebied van veiligheid en innovatie. Voorbeelden hiervan zijn " Drones Innovatie Dag", " Innovatiecafé veilig voetbal " en "Innovatiecongres Veiligheid & Justitie 2016".

20. De pilot veilig voetbal is vanwege andere prioriteiten bij de gemeente & FC Twente verschoven naar 2017.

23. De daadwerkelijke start van de pilots waarbij het beheer en onderhoud van de deelnemende bedrijventerreinen ook echt door de betreffende ondernemersverenigingen wordt gedaan, heeft in 2016 plaatsgevonden. De pilots lopen tot het 2^e kwartaal van 2017 en daarna vindt met de ondernemersverenigingen een gezamenlijke evaluatie plaats op basis waarvan een set van spelregels wordt vastgelegd. Deze spelregels vormen de basisafspraken voor het beheer van de openbare ruimte door partners.

24c. De sfeerverlichting zou in 2016 worden overgedragen, we hebben er in overleg met de partners voor gekozen de sfeerverlichting in 2016 nog te verzorgen. Deze afspraak is gemaakt omdat het contract met de huidige leverancier nog tot en met 2016 doorliep en op die manier de weg vrij was voor de binnenstadspartners om hier eigen keuzes in te maken. De extra kosten betroffen 25.000 euro en zijn opgevangen binnen het eindproduct Stadsdeelbeheer. De volgende winter wordt het overgelaten aan de partners uit de binnenstad.

32. De tweede kamer heeft de behandeling van het wetsvoorstel al meerdere malen uitgesteld daardoor is de invoeringsdatum op dit moment onbekend. De verwachting is dat de invoering op zijn vroegst in 2018 plaats zal vinden.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving

Duurzaam handelen betekent voor het college 'het niet doorschuiven van de rekening van ons gedrag naar toekomstige generaties'. Duurzaamheid is dus niet meer alleen een synoniem voor rekening houden met natuur en milieu, maar heeft bijvoorbeeld ook betrekking op een solide financieel beleid en een gezonde economische groei. In 2015 is met de vaststelling van het Actieplan duurzaamheid dan ook besloten om een meer omvattend duurzaamheidsbeleid te voeren. In dit [Actieplan](#) zijn 8 speerpunten van beleid genoemd ten aanzien van duurzaamheid. Per speerpunt zijn voor de periode 2015-2019 uitvoeringsprogramma's opgesteld, waarmee de met het Actieplan beoogde resultaten binnen handbereik komen. In 2016 en verder ligt de nadruk op de uitvoering van deze programma's.

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
Thema 9: Duurzame energievoorziening		
33. Het vergroenen van het legesstelsel. Daardoor stimuleren we duurzame activiteiten (bijvoorbeeld energieneutraal bouwen) en remmen we milieubelastender activiteiten af.		
34. Het faciliteren van initiatieven Pioneering (realiseren van het Huis van de Toekomst, het verduurzamen van een bestaande school).		
35. Ondernemers een podium bieden voor het uitwisselen van kennis en ervaringen over duurzaam ondernemen.		
36. Het stimuleren van het bereiken van duurzaamheidsdoelstellingen door het sluiten van een convenant met het bedrijfsleven.		
37. Energiebesparing van het bedrijfsleven door voorlichting en inzet van het instrumentarium Wet Milieubeheer en het Activiteitenbesluit.		
38. Het faciliteren van initiatiefnemers windturbines en zonneparken.		
Thema 10: Afvalstoffen: afvalloos Twente		

39. In 2016 vinden de voorbereidingen plaats voor invoering van gedifferentieerde tarieven per 1 januari 2017 als opmaat naar uiteindelijk omgekeerd inzamelen.		
40. Het vergroten van de mogelijkheden voor scheiding van afval op een afvalbrengpunt door het optimaliseren van het systeem van brengpunten.		
<i>Thema 11: Circulaire Economie</i>		
41. De Enschedese aanpak voor circulaire economie bestaat uit twee lijnen. De eerste lijn is daarbij gericht op het realiseren van een trendbreuk bij de inzameling van restafval, door het afvalscheidingspercentage fors te verhogen. Daarvoor is het nodig dat de prikkel op de juiste plek wordt gelegd (feitelijk ondergebracht in thema 10). De tweede lijn betreft het terugdringen van de hoeveelheid afval (gescheiden afval en restafval). Dit wordt bevorderd door onze inwoners aan te zetten tot duurzame consumptie. Eén van de acties is het verder in gesprek gaan met bewoners om de ideeën en deals van 12 maart 2015 meer inhoud te geven. Een andere actie is daarnaast het in gesprek gaan met supermarkten, detailhandel en andere winkelbedrijven om bewoners en bezoekers aan te zetten tot duurzame consumptie. In dit kader wordt ook gevolg gegeven aan de motie van de raad ons in te zetten voor het vestigen van een verpakkingsvrije supermarkt in Enschede.		
42. Vermindering van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval (gescheiden + restafval) door afvalpreventie met 5% ten opzichte van peiljaar 2014. Dit moet in 2020 gerealiseerd zijn voor het jaar 2016 wordt dit met concrete acties ingevuld, waar we in de Zomernota 2017 op terugkomen.		
<i>Thema 12: Klimaatadaptatie</i>		
43. Met adaptatie wordt geprobeerd de schade, in de vorm van wateroverlast, hitte en droogte, door verandering van het klimaat te beperken. In 2016 staan de volgende zaken centraal:		
A. De aanleg van de stadsbeek;		
B. Tegengaan van wateroverlast in het centrum/Oldenzaalsestraat;		
C. Herinrichting van de Glanerbeek;		
D. Hergebruik van water door de industrie dat wordt opgepompt bij de Westerval (om de tunnel droog te houden);		
E. Aanpak probleem van hittestress.		

Legenda: = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

33. In de raad van november 6 hebben wij u al geïnformeerd over het succes van de regeling. Het succes heeft ook een keerzijde, namelijk de financiële impact. Daarom is besloten de regeling alleen nog voor particulieren in stand te houden.

36. Zie toelichting actiepunt 7A bij programma versterken economie. In 2016 is 1 groot maatwerkconvenant voorbereid met bedrijven en bedrijventerreinen. Deze wordt naar verwachting eerste helft 2017 ondertekend. Het convenant is breed en omvat onderwerpen als energiebesparing, eigen opwek en bijvoorbeeld smart grid voor de Josink Es. We hebben gewerkt aan één convenant, omdat niet zozeer het aantal convenanten maar het aantal bedrijven leidend is geweest bij de voorbereiding. Het convenant heeft vertraging opgelopen omdat de ondertekening door partijen is gekoppeld aan het binnenhalen van een SDE subsidie voor zonne-energie op verschillende bedrijfsdaken. Deze subsidie is niet toegekend.

Er wordt nu gewerkt aan een ontkoppeling van convenant en subsidie.

40. Om te komen tot een voorstel aan de gemeenteraad voor de realisatie van een nieuw milieupark, dienen diverse onderzoeken plaats te vinden voor het programma van eisen, de locatiekeuze en de rolverdeling tussen gemeente en Twente Milieu over de ontwikkeling en realisatie. Dit is gecompliceerder geweest dan gedacht vanwege de onderlinge afhankelijkheid van deze onderzoeken, daardoor vraagt het meer voorbereidingstijd. Besluitvorming is voorzien in de zomer van 2017.

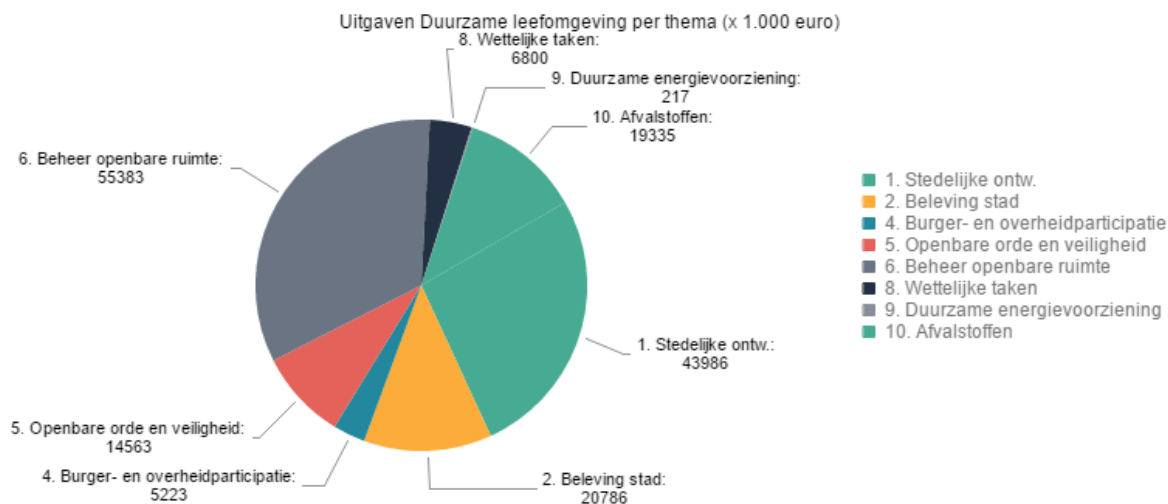
42. Met de inzet van tariefdifferentiatie (diftar) vanaf 1 januari 2017 bij de inzameling van huishoudelijk afval en beoogde omgekeerde inzameling vanaf 2019 zal naast een betere afvalscheiding ook de totale hoeveelheid worden terug gedrongen.

43c. Op aandringen van de gemeente heeft het waterschap de herinrichting van de Glanerbeek naar voren gehaald in hun planning. Het was de bedoeling dat de uitvoering medio 2017 zou starten. Deze planning is verschoven doordat door het Waterschap prioriteit is gegeven aan een andere locatie. De verwachting is nu dat het ontwerp in 2017 gereed is en de uitvoering waarschijnlijk 2018 start.

43d. Onder de vlag van Pioneering loopt een onderzoek. Dit onderzoek is nog niet afgerond en loopt door in 2017.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

Bedragen x 1.000 eurosDuurzame leefomgeving	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	139.610	187.114	166.294	20.820
Baten	67.754	103.467	87.554	-15.913
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	71.856	83.647	78.740	4.906
Storting reserves	953	6.421	12.082	-5.661
Onttrekking reserves	931	17.139	18.799	1.660
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	22	-10.718	-6.717	-4.001
Resultaat	71.878	72.929	72.024	905

Toelichting

Het financieel resultaat is uitgekomen op een voordeel van 0,9 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting. Dit is 570.000 euro voordeliger ten opzichte van de prognose bij de Zomernota. De belangrijkste afwijking betreft het voordeel van 500.000 euro bij het product Stadsdeelsgewijswerken als gevolg van vrijval vanuit de reserve. Een nadeel van 200.000 euro op het eindproduct Begraven is het gevolg van een gewijzigd standpunt van de Belastingdienst over de mate waarin BTW verrekend kan worden. Verder is er een voordeel op het eindproduct Locatieontwikkeling van 583.000 euro als gevolg van minder verstrekte opdrachten TechBaseTwente (TBT) en actualiseren van de voorziening ADT. Daarnaast zijn er nog diverse kleinere voordelen op andere producten (22.000 euro).

2.4 Dienstverlening en financieel beleid

Doelenboom

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat heeft het gekost?	
Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening	1. Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening	Publieksdienstverlening	Lasten	5.599
			Baten	3.746
	2. Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening	Basisregistratie	Lasten	1.143
			Baten	0
		Bezwaar en beroep	Lasten	1.256
			Baten	0
		Gemeentearchief	Lasten	359
			Baten	1
		Verkiezingen	Lasten	191
			Baten	1
	3. Communicatie	Communicatie	Lasten	0
			Baten	0
Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding	4. Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's	Algemene belastingen	Lasten	2.004
			Baten	43.505
		Algemene inkomsten	Lasten	1.267
			Baten	10.504
		Algemene uitkering	Baten	346.084
			Lasten	18.858
		Rente & treasury	Baten	34.854
			Lasten	0
	5. Werking sociaal deelfonds	Werking sociaal deelfonds	Baten	0
			Lasten	0
Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de	6. Versterken samenwerking	College van B&W	Lasten	2.685
		Klachtencommissariaat	Lasten	222

governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren		Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	3.784
			Baten	19
		Raad en commissies	Lasten	1.926
		Regionale samenwerking	Lasten	452
			Baten	178
Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken	7. Versterken governance	Versterken governance	Lasten	0
			Baten	0
	8. Vastgoed	Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	Lasten	21.317
			Baten	1.435
		Sport- en wijkaccommodaties	Lasten	11.913
			Baten	3.066
		Vastgoedbedrijf	Lasten	20.728
			Baten	11.325
	9. Bedrijfsvoering	Interne dienstverlening	Lasten	47.000
			Baten	12.491
		Regionale dienstverlening	Lasten	7.448
			Baten	8.758
		Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	4.682
			Baten	2.042
		SHE programmanagement	Lasten	0
			Baten	0
		Stelposten bedrijfsvoering	Lasten	-28
			Baten	0

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

Het jaar 2016 stond voor Dienstverlening en Financieel Beleid in vele opzichten voor “basis op orde”:

Herfinanciering FC Twente

In 2016 is veel (gezamenlijke) inspanning geleverd op de verdere inhoudelijke en financiële “gezondmaking” van FC Twente. In december 2015 heeft de gemeenteraad ingestemd met het onder voorwaarden verstrekken van een garantstelling door het college aan FC Twente voor de noodzakelijke herfinanciering. Na langdurig en goed overleg en afstemming met FC Twente gedurende heel 2016 is in februari 2017 ingestemd met een garantstelling van 8,4 miljoen. Daarbij is de huidige geldlening, die in eerste aanleg ook zou worden afgelost, in stand gelaten en is afgesproken de vergoeding van externe advieskosten te wijzigen in een vergoeding van 75% van de advieskosten. Dit is verwerkt in deze jaarrekening. Hiermee is een balans gevonden tussen garanties voor de gemeente en financiële ruimte voor FC Twente om in haar (voetbal)huishouding verder orde op zaken te kunnen stellen. Dit met het uitgangspunt om binnen de gestelde kaders een faillissement, en daarmee verlies van de gemeentelijke lening, te voorkomen. Daarnaast geldt dat het financiële risicoprofiel en de governance van FC Twente in algemene zin ten opzichte van december 2015 significant zijn verbeterd.

Lobbyagenda Enschede

De lobbyactiviteiten op onder andere de Duitsland agenda, het verdeelmodel van de MAU en het behoud van cultuursubsidies hebben Enschede inhoudelijk en financieel diverse voordelen opgeleverd. Deze voordelen zijn te lezen in de programma's Versterken Economie en Duurzame Leefomgeving.

Investerings IT

In 2016 is de nieuwe IT-basisvoorziening (baseline) geïmplementeerd. Hiermee is een sneller en stabiel netwerk, moderne software en meer mogelijkheden om 24 uur per dag onze IT te gebruiken, verkregen. Door middel van geavanceerde monitoringssoftware zijn preventieve acties mogelijk om verstoringen te voorkomen.

Met het verder doorvoeren van de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) zijn we in staat om risico's (van buiten) te verkleinen.

Het in 2016 opgeleverde Informatie Investerings Plan (IIP) voorziet in (de aanzet tot) verdere investeringen in informatiekundige ontwikkelingen van de gemeente. Het gaat daarbij vooral om investeringen voor het digitaliseren van onze primaire bedrijfsprocessen vanuit onze ambitie/doelen (o.a. in het sociaal domein) maar ook vanuit wet- en regelgeving (o.a. implementatie omgevingswet). Het IIP helpt om de I-randvoorwaarden en implementatie voor deze projecten te regelen maar kan niet algeheel zorgdragen voor het afdekken van inhoudelijke aspecten bij dergelijke projecten. Zo wordt nu spanning gevoeld op de implementatie van de Basisregistratie Personen (BRP) waarbij ook sprake is van een forse aanslag op personele opleidings- en transitiecapaciteit.

Communicatie

Met het vaststellen van de communicatievisie 2016-2018 in februari 2016 zijn de uitgangspunten voor het communiceren met en over onze stad herijkt. De gemeente wil op een open, snelle, transparante en interactieve manier communiceren. Daarnaast moet al het goeds dat Enschede te bieden heeft actief en wervend uitgedragen worden. Dat doen we niet alleen langs de bekende communicatiekanalen maar ook op innovatieve wijzen (denk aan “Enschede wekt op” en de invoering van Diftar). Een belangrijke rol is weggelegd voor onze

strategische partners. In 2016 is met name de samenwerking met Enschede FM verstevigd en is ook geholpen met het verder ondersteunen van haar financiële huishouding. Met de invoering van een sociaal intranet (IntEns) is ook een verdere impuls gegeven aan de gemeentelijke interne communicatie. Langs de actuele lijnen van social media worden medewerkers sneller betrokken bij- en geïnformeerd over maatschappelijke thema's in de Stad, nieuwe werkwijzen, nieuwsgroepen etc. IntEns draagt dan ook actief bij aan de "lerende organisatie".

Naast bovengenoemde thema's hebben we in 2016 onder andere het volgende bereikt:

- Innovatieve aanbestedingsvormen en workshops in het sociaal domein;
- De verdere reductie van de Vastgoedportefeuille (14 objecten) met een boekwinst van 1,4 miljoen euro;
- De aansluiting van onze Basisregistratie Grootchalige Topgrafie op de landelijke voorziening;
- Het voorzien in een nieuw veranderperspectief voor de bedrijfsvoering: eigenaarschap vanuit de uitvoering en meer ruimte voor maatwerk en flexibilisering;
- De implementatie van (alle) nieuwe wetgeving voortkomend vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB);

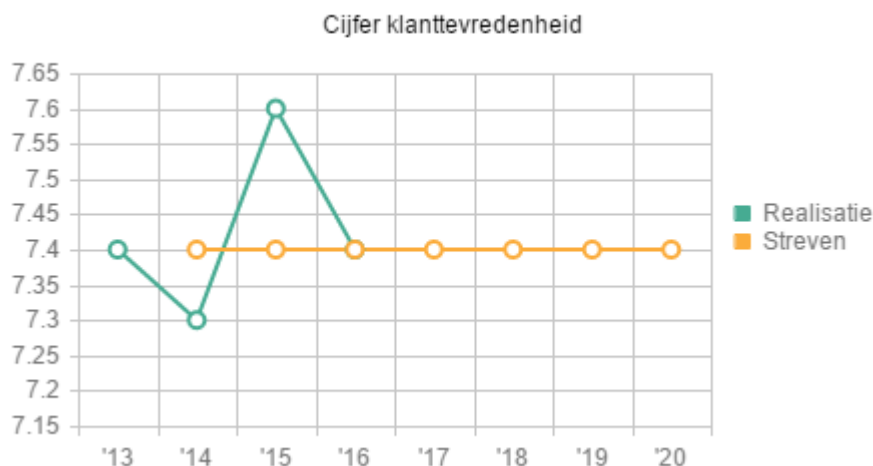
Financieel resultaat

Het financieel resultaat voor het programma Dienstverlening en financieel beleid bedraagt 12,5 miljoen euro positief ten opzichte van de actuele begroting 2016. Dit is een verbetering ten opzichte van het verwachte resultaat in de Zomernota 2016 van ruim 15 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door een aantal grote incidentele positieve mutaties (teruggaaf BTW op re-integratie in de periode 2005-2015, verkoop aandelen Enexis en effecten mei-, september- en decembercirculaires), toegenomen belasting- en treasuryopbrengsten en positievere bedrijfsvoeringsresultaten. Daar tegenover staan negatieve mutaties vanuit de ontvlechting van Sport, noodzakelijke afwaardering van activa voor onderwijshuisvesting en hogere dotaties voor personele voorzieningen.

Indicatoren

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

1. Rapportcijfer voor de klanttevredenheid over gemeentebrede dienstverlening

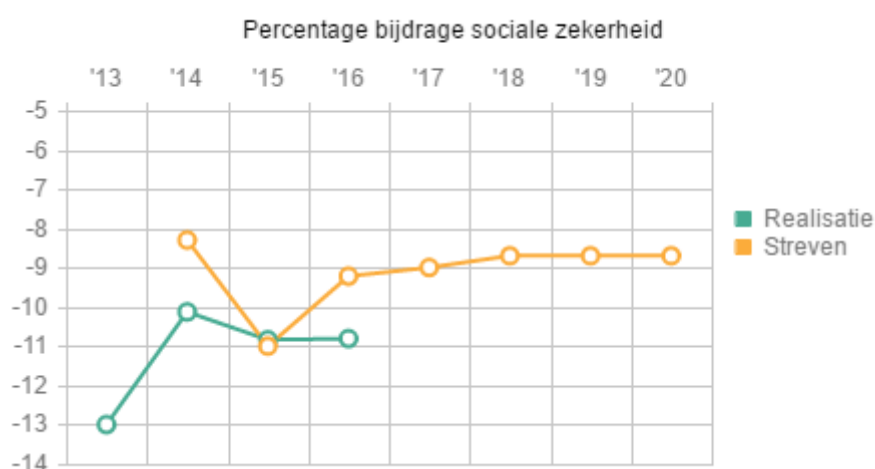

Toelichting

Het rapportcijfer klanttevredenheid is een gewogen gemiddelde gemeten over verschillende klantcontacten (digitaal, fysiek en telefonisch). In 2015 en 2016 heeft er geen onderzoek plaatsgevonden naar de klanttevredenheid bij de postafhandeling. Hiervoor is het laatst gemeten cijfer van 2014 aangehouden. Ten opzichte van 2015 is het rapportcijfer iets gedaald in verband met de verschuiving van het gewogen gemiddelde van telefoon naar digitaal.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

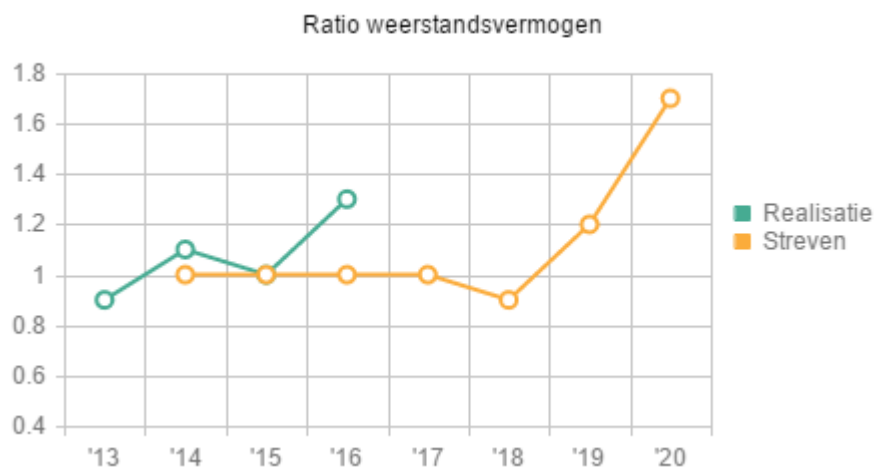
2. Ratio gemeentelijke bijdrage sociale zekerheid (werk/inkomen) ten opzichte van rijksbijdrage

Toelichting

Met deze indicator wordt in beeld gebracht hoeveel geld wij als gemeente toe moeten leggen op de rijksbijdragen op de gebieden van werk, inkomen en zorg. Streven is om de eigen bijdrage zo laag mogelijk te krijgen.

3. Ratio weerstandsvermogen

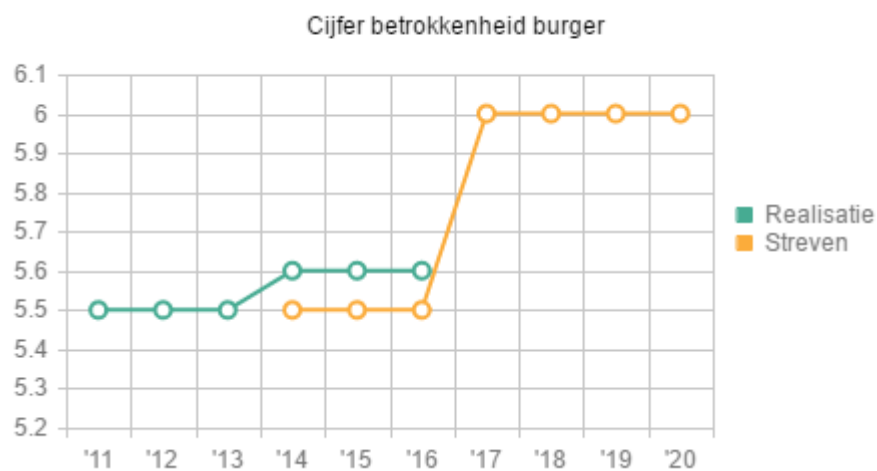

Toelichting

De ratio komt eind 2016 uit op 1,3 en bevindt zich hiermee binnen de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren

4. Rapportcijfer voor de mate waarin de burgers betrokken worden bij de uitvoering van de gemeentelijke plannen

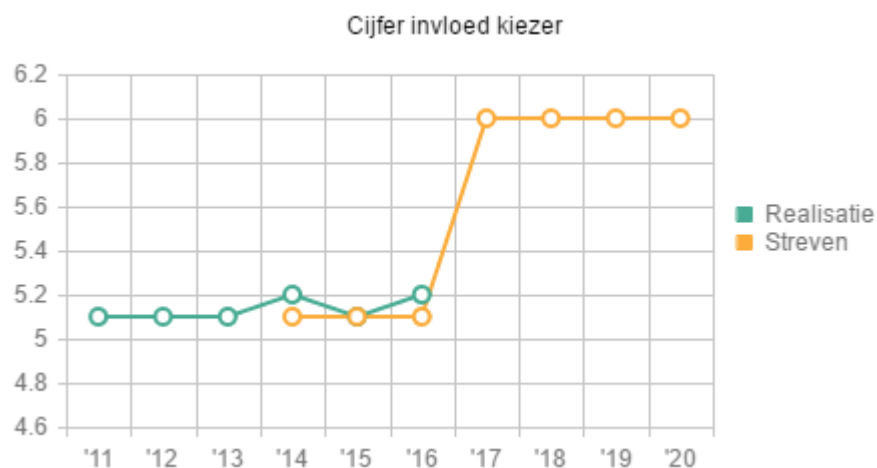

Bij een betrouwbaarheid van 95% is er een foutmarge van 0,06% naar boven en beneden.

Toelichting

Via het programma goed bestuur, experimentenagenda wordt invulling gegeven aan het verbeteren van deze indicator.

5. Rapportcijfer voor de mate waarin de kiezer invloed heeft op wat er in de stad gebeurt

Bij een betrouwbaarheid van 95% is er een foutmarge van 0,1% naar boven en beneden.

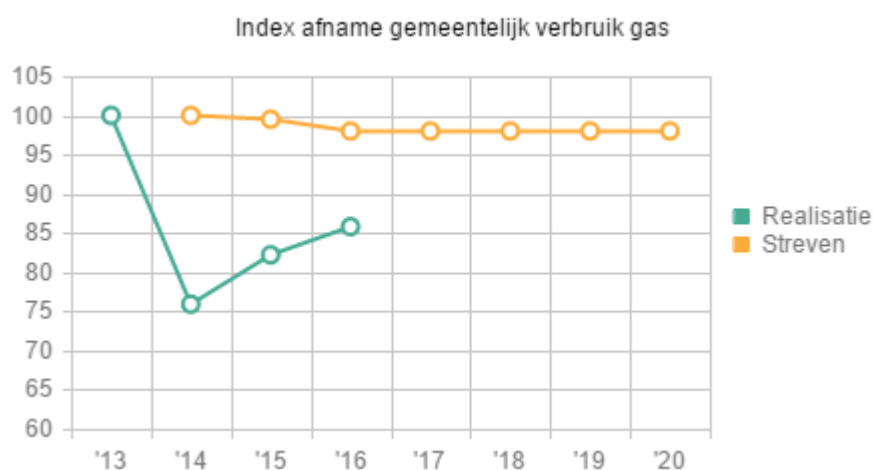
Toelichting

Via het programma goed bestuur, experimentenagenda wordt invulling gegeven aan het verbeteren van deze indicator.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken

6. Gemeentelijk energieverbruik omlaag (2013 = basisjaar):

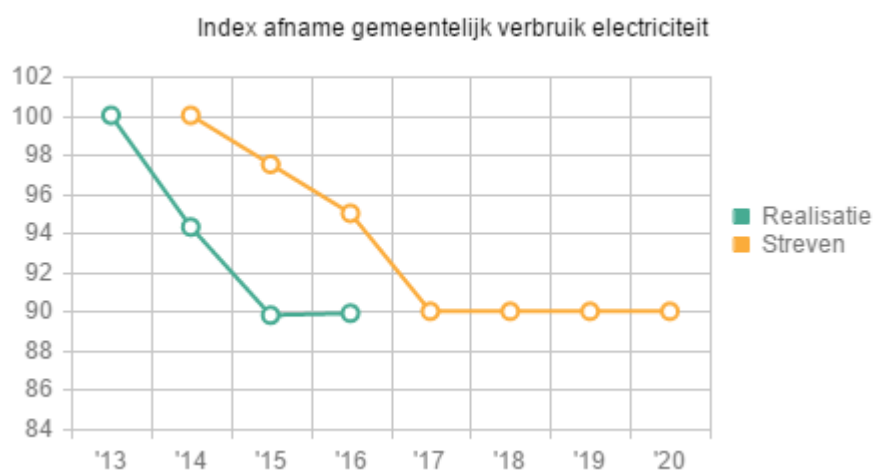
Gasverbruik

Toelichting

Het totale gemeentelijk gasverbruik ligt vanaf 2014 onder het streefverbruik. De warme winters van de laatste jaren zijn de voornaamste oorzaak van het lagere gemeentelijk gasverbruik. In 2016 is ten opzichte van 2015 een stijging van het verbruik zichtbaar, veroorzaakt door een koudere maand december.

Elektra

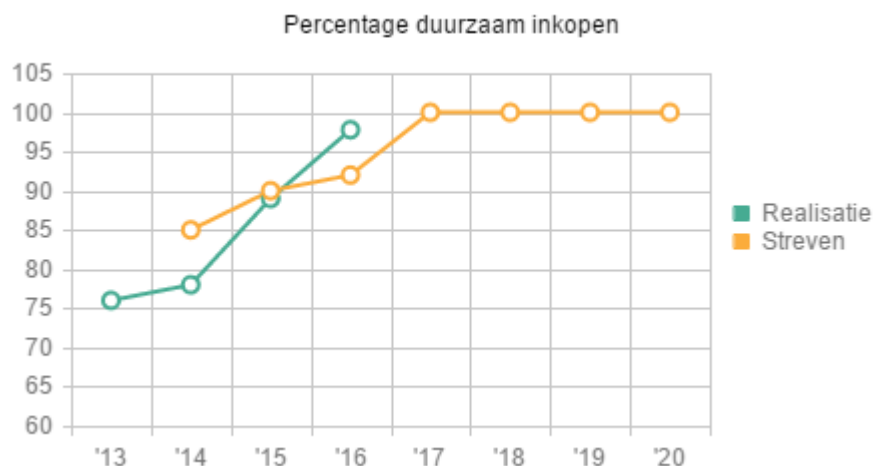

Toelichting

Het verbruik van elektriciteit ligt vanaf 2014 ruim onder het streefverbruik. Energiebesparende

maatregelen zoals toepassing van zonnepanelen, gebruik van ledlampen voor onder andere straatverlichting en vervanging van apparatuur door energie besparende apparatuur zijn de voornaamste oorzaken van de daling van het elektriciteitsverbruik. In 2016 is een stabilisatie van het verbruik zichtbaar.

7. 100% duurzaam inkopen

Toelichting

Met ingang van 2017 is de definitie van het percentage duurzaam inkopen gewijzigd:

Definitie: Het aantal gepubliceerde aanbestedingen/offerteaanvragen met duurzaamheidseisen (> 50.000 euro) ten opzichte van het totaal aantal aanbestedingen/offerteaanvragen (> 50.000 euro). Het gaat hierbij om alle gepubliceerde EU-aanbestedingen, openbare nationale aanbestedingen en meervoudig onderhandse offerteaanvragen groter dan 50.000 euro (exclusief btw).

Bovenstaande definitie wordt landelijk gebruikt in 'Vensters voor bedrijfsvoering' en biedt daarmee enerzijds de mogelijkheid om adequaat te vergelijken en is anderzijds afdoende meetbaar.

Op alle in de Tenderboard besproken inkoopopdrachten (Inkopen voor diensten en leveringen boven de 100.000 euro en voor Werken boven de 500.000 euro) zijn duurzaamheidseisen toegepast. In de Tenderboard streven we naar een hoger ambitieniveau op duurzaamheid dan de minimaal gestelde duurzaamheidscriteria per [productgroepen van PIANOQ](#). Daarnaast wordt over alle inkoopopdrachten vanaf 25.000 euro door de afdeling Inkoop een advies gegeven over het toepassen van duurzaamheidscriteria.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
Thema 1: Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening		
1. De overheidsdienstverlening wordt samen gebracht in het stadskantoor.	●	●

2. De dienstverlening van de gemeente verbetert en digitaliseert door:		
A. De mogelijke uitbreiding van digitale selfservice in het stadskantoor	●	▼
B. Dereguleren	●	▼
C. De invoering van de Omgevingswet	●	●
D. Het project Digitale Innovatie Arbeidsmarktaanpak (DIA)	●	●
3. De gemeente sluit zich aan op 'Mijn.overheid.nl'.	●	●
<i>Thema 2: Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening</i>		
4. Er wordt gestart met 'zaakgericht werken' volgens de 'lean methode' waarbij met één proces aanvragen op een uniforme wijze worden afgehandeld.	■	▼
5. Open data wordt beschikbaar gesteld als onderdeel van big data om Enschede als Smart City te ondersteunen.	●	●
6. In samenwerking met de NVVB wordt een dashboard ontwikkeld voor publieksdienstverlening, onderdeel van Vensters voor dienstverlening .	●	●
7. In 2016 wordt er geëxperimenteerd met het verleggen van het eigenaarschap van de informatie richting inwoner en bedrijf.	●	▼
8. De Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) wordt als beleidskader vastgesteld. Deze maatregelen voor informatiebeveiliging worden voor 1 januari 2017 geïmplementeerd.	■	▼
<i>Thema 3: Communicatie</i>		
9. De binnenkort aan u voor te leggen communicatievisie wordt uitgevoerd. Deze is opgebouwd uit drie sporen:		
A. Meldingen Openbare Ruimte; mogelijkheden om meldingen te maken en te volgen worden gemoderniseerd (App) en verbeterd (inzicht op digitale kaart).	■	▼
B. De wijkprogramma's worden op de (digitale) kaart gezet (voorheen: wijkbegroting).	●	●
C. "Jij maakt de buurt" wordt een interactieve website.	●	●
10. Door beter gebruik te maken van digitale middelen intensiveren we de communicatie met de stad en zet het college in op meer participatie uit de samenleving (zie ook www.verbeterdebuurt.nl).	●	●

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 2A: Er is een grondige verkenning gedaan naar de mogelijkheden en randvoorwaarden voor uitbreiding van selfservice in het Stadskantoor. Op basis van deze verkenning wordt een project gestart. In 2017 willen we naast het digitaal maken van afspraken, ook gefaseerd andere diensten gaan aanbieden. Dit is mede afhankelijk van de optimalisering van de inrichting van de begane grond in het Stadskantoor.

Actiepunt 2B: Het traject met betrekking tot verdere deregulering binnen het fysieke domein heeft in 2016 vertraging opgelopen door het herprioriteren van werkzaamheden van de projectleiding. De deregulering van de standplaatsvergunning en kapvergunning zijn geëvalueerd hiervoor is de raad op 12 december 2016 per brief geïnformeerd.

Actiepunt 4: Het project zaakgericht werken is vanwege toenemende complexiteit stopgezet. Aan het uitgangspunt en doelstelling voor zaakgericht werken is ingezet op inzet op gedrag en procesverbetering en herinrichting onder andere met behulp van de leanmethode.

Actiepunt 7: Vanwege andere prioritering van andere projecten is hier dit jaar geen invulling aangegeven.

Actiepunt 8: Maatregelen uit de BIG zijn voorzien van procedures, waaronder GBA-audits en DigiD-audits. De administratieve organisatie van de beveiliging is in 2016 deels omgezet naar generieke richtlijnen die zijn ontvangen van het bedrijf BMC. Door beheer en onderhoud en landelijke- en Europese wetgeving is de omzetting naar generieke richtlijnen een doorlopend proces waardoor ook na 1 januari 2017 maatregelen voor informatiebeveiliging geïmplementeerd worden.

Actiepunt 9A: Eind 2016 is een pilot met “Slim melden” gestart, die bij positief verloop in 2017 beschikbaar komt voor bewoners. Dit als alternatief voor de niet meer door de huidige leverancier geleverde app voor meldingen openbare ruimte.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<i><u>Thema 4:</u> Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's</i>		
11. In het kader van de Eigentijdse Gebiedsontwikkeling is gestart met het onderzoek naar de effecten en mogelijkheden voor het verkorten van de looptijd van grondexploitaties (grexen) tot tien jaar. Dit is in lijn met de voorgenomen wijziging van de commissie BBV. Kanttekening hierbij is dat mutaties conform de BBV een mogelijke ingangsdatum van 1 januari 2016 kunnen hebben. De opdracht van de Eigentijdse Gebiedsontwikkeling is gerelateerd aan de huidige coalitieperiode. Binnen het fysieke domein is vanaf 2018 twee miljoen euro extra ruimte gecreëerd om de fysieke projecten in de stad te gaan herijken en toekomstbestendig te maken.		
12. De overige voorgenomen wijzigingen van het BBV rondom grondexploitaties gericht op risicoreductie, hebben betrekking op:		
A. Het beperken van kostentoerekening aan grexen conform kostenverhaal WRO/BRO ;		
B. Het beperken van rentetoerekening aan grexen op basis van werkelijke rente vreemd vermogen.		
13. Er wordt onderzoek gedaan naar de toekomstige strategische rol en positie van de gemeente Enschede in de gemeenschappelijke projecten ADT , RBT en GEM. Voor het RBT wordt de afweging gemaakt of de huidige samenwerking kan worden gecontinueerd of dat, rekening houdende met gemeentelijke belangen, wordt overgegaan tot een andere vorm van samenwerken. Voor de GEM is besloten de samenwerking met ingang van 1 november te beëindigen. Voor ADT is er sprake van een advies van de Commissie van Wijzen om het gebied van de luchthaven te ontwikkelen tot een Technology Base Twente (TecBT). Het college van GS en B&W hebben vervolgens de opdracht gekregen het plan van aanpak tot uitvoering te brengen, waarbij één van de opdrachten is om de ontvlechting van de woongebieden te onderzoeken. De onderhandelingen zijn onlangs, na de provinciale verkiezingen, door beide colleges weer opgepakt.		

14. De vastgoedportefeuille wordt verder afgebouwd.		
15. Het traject 'richting aan ruimte' wordt uitgevoerd waarbij de projectenportefeuille tegen het licht wordt gehouden. Hierbij worden de projecten heroverwogen aan de hand van de programmering en prioriteiten.		
16. Met de uitvoering van het 'Deltaplan' wordt het risico gereduceerd dat we financieel niet met de middelen van het verdeelmodel voor inkomensvoorzieningen (BUIG) uitkomen.		
17. Met college streeft naar een verdere schuldreductie. Dit wordt onder meer bewerkstelligd door terughoudendheid bij het verstrekken van nieuwe geldleningen.		
<u>Thema 5: Werking sociaal deelfonds</u>		
18. De Programmabegroting 2016-2019 voorziet in de oprichting van een Sociaal Fonds. Dat moet het mogelijk maken om de in gang gezette transformatie van het Sociaal Domein maximaal te faciliteren. Voor een uitgebreide toelichting op de opzet en werking hiervan wordt verwezen naar hoofdstuk 2.5 van de programmabegroting 2016-2019.		

Legenda: = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 13: Door ambtelijke en bestuurlijke intensivering is het proces verbeterd en loopt naar verwachting.

Actiepunt 16: De uitvoering van het Deltaplan heeft in 2016 geleid tot vermindering van de uitgaven van de bijstand. Ultimo 2016 is er echter wel sprake van een tekort op het BUIG-budget en het beschikbare bedrag in de gemeentebegroting. Meer informatie is te vinden in het programma Versterken economie.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<u>Thema 6: Versterken samenwerking</u>		
19. Het college kiest voor een hernieuwde samenwerking in de regio nu de 'WGR+'-status vervalt. Daarbij wordt rekening gehouden met besluiten, wensen en bedenkingen die de raad meegegeven heeft bij de behandeling van het rapport van de commissie Robben . De Twentse griffiers trekken samen met de regio op ten behoeve van een actieve betrokkenheid van de gemeenteraden in de nieuwe samenwerking.		
20. De uitvoeringsagenda sourcing wordt uitgevoerd waarbij het college met concrete voorstellen komt voor taken die op de korte en middellange termijn in aanmerking komen voor nader onderzoek naar outsourcing. Hierdoor ontstaan nieuwe vormen van samenwerking.		
21. Het stadsdeelsgewijs werken wordt doorontwikkeld tot een nieuwe vorm van samenlevingsgericht werken . Dit wordt onder andere gedaan door de stadsconsultaties.		
22. Het college zoekt nadrukkelijker de samenwerking met Duitsland.		

23. De samenwerking met het Kennispark wordt versterkt.	■	●
24. In lijn met de sportnota wordt het sportbedrijf uitgewerkt. In 2016 leggen we keuzes voor aan de raad om op de langere termijn een gezonde sportexploitatie te garanderen. Daarmee wordt een splitsing gemaakt tussen 'vorming sportbedrijf' met een werkbare en gefaseerde start en 'een structureel gezonde exploitatie'.	●	●
<i>Thema 7: Versterken governance</i>		
25. De klachtencommissaris komt in het voorjaar met zijn evaluatie; de gemeenteraad beslist aan de hand van de ervaringen over eventuele uitwerkingen of bijstellingen van de vastgestelde kaders.	●	●
26. De raad ontwikkelt een nieuw model voor (financieel) toezicht, waarbij de posities van de rekenkamer-, de rekeningencommissie en de accountant worden betrokken.	●	●
27. De raad werkt mogelijke wetswijzigingen op het gebied van de rekenkamerfunctie uit voor de gemeente Enschede.	●	●
28. De rekenkamer gaat werken aan de regionale samenwerking van rekenkamercommissies.	●	★
29. Het college gaat de werking en governance van de twente board evalueren.	●	●
30. De uitvoeringsagenda sourcen en regie wordt uitgevoerd. Er wordt gestart met vijf gemeentelijke onderdelen die als eerste aan het afwegingskader sourcen en regie worden getoetst. Bij dit onderzoek worden uiteraard de ervaringen met de verzelfstandiging van Onderhoud Enschede en het Sportbedrijf meegenomen en worden de effecten van ontvlechtingen (verzelfstandigingen) in beeld gebracht. We nemen acties om de desintegratie-effecten maximaal te dempen.	■	▼

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 20: Zie toelichting actiepunt 30.

Actiepunt 21: zie programma duurzame leefomgeving thema 4 Burger- en overheidsparticipatie, afspraak 9b

Actiepunt 28: In 2016 heeft de Rekenkamercommissie samenwerking gezocht met de Rekenkamercommissies van Almelo, Borne en Hengelo. Gezamenlijk is een onderzoek uitgevoerd naar de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Oost Nederland. Deze positieve ervaring heeft geleid tot de start van een tweede gezamenlijk onderzoek naar de GR Twente Milieu. In de eerste helft van 2017 voeren de Rekenkamercommissies een Quick scan uit naar de gezamenlijke verbonden partijen.

Actiepunt 30: Interne evaluaties leren dat sourcen in een breder perspectief geplaatst moet worden: outsourcen niet als doel op zich maar als organisatie instrument om te bepalen waar de uitvoering van taken het beste rendeert. De eerste 5 onderzoeken zijn afgerond (zie actiepunt 33) waarbij:

- Vastgoed beter in eigen beheer kan blijven ([zie brief 6 december 2016](#));
- Het Ingenieursbureau gezien moet worden in de grotere ontwikkelingen binnen het domein fysiek;

- Voor Personeel & Organisatie via andere sourcing op termijn een reductie op formatie wordt gerealiseerd;
- Bij Communicatie en Werk & Inkomen wordt gestart met een pilot om (op onderdelen intensiever) samen te werken of uit te besteden aan een marktpartij / marktpartijen.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken

Actiepunten 2016	Status Zomernota	Status 31/12/2016
<i>Thema 8: Vastgoed</i>		
31. Het college onderzoekt of verzelfstandiging c.q. het op afstand zetten van vastgoed financieel en inhoudelijk aantrekkelijk is. Bij een positieve business case voeren we dit uit.	●	●
<i>Thema 9: Bedrijfsvoering</i>		
32. De organisatie wordt veranderd door de uitvoering meer ruimte te geven en het aantal interne regels te verminderen. Zo zorgen we er voor dat de organisatie zich nog meer kan richten op het samen met inwoners invulling geven aan de opgaven van de stad. Zie ook bedrijfsvoeringsparagraaf.	●	●
33. Volgens de uitvoeringsagenda sourcing beoordeelt het college de taken op mogelijke verzelfstandiging, regionale samenwerking of eigenstandig uit blijven voeren. De volgende vijf taken worden als eerste getoetst:		
A. Begeleiding naar werk (onderdeel Werk);	●	●
B. Stadsingenieurs Enschede;	●	●
C. Communicatie;	●	●
D. Vastgoedbedrijf;	●	●
E. Personeel & organisatie.	●	●
34. De interne processen worden versimpeld, zodat deze betrouwbaarder en goedkoper worden via:		
A. Het omvormen van de inkoop-, facturerings- en betalingsprocessen tot één geautomatiseerd proces (Purchase to Pay).	■	▼
B. Het stapsgewijs invoeren van zaakgericht werken.	▼	▼
35. Er wordt gezorgd voor een betere organisatie van de bedrijfsvoering, waarbij de uitvoerende onderdelen van de gemeente meer invloed hebben op de ondersteuning.	●	●
36. Het flexconcept wordt geïmplementeerd in het Stadhuis en het college richt zich maximaal op het vrijspelen van de Noordmolen en het Werkplein. De financiële consequenties hiervan worden betrokken bij onze vastgoedstrategie en ambtelijke huisvestingsvisie.	■	▼

Legenda: ▼ = niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 31: Op 6 december 2016 heeft het College besloten de huidige strategische koers op vastgoed te handhaven en niet in te zetten op een verzelfstandiging van het Vastgoed Bedrijf Enschede (VBE). Vastgoed is geen kerntaak, we stoten af tenzij de markt niet levert of te duur is. We gaan niet over tot verzelfstandiging, omdat dit financieel en inhoudelijk te weinig voordelen biedt. Dit betekent dat het VBE onverminderd verder gaat met het uitvoeren van de vastgoedstrategie zoals vastgelegd in de nota '[Strategie op Vastgoed](#)' van 2015.

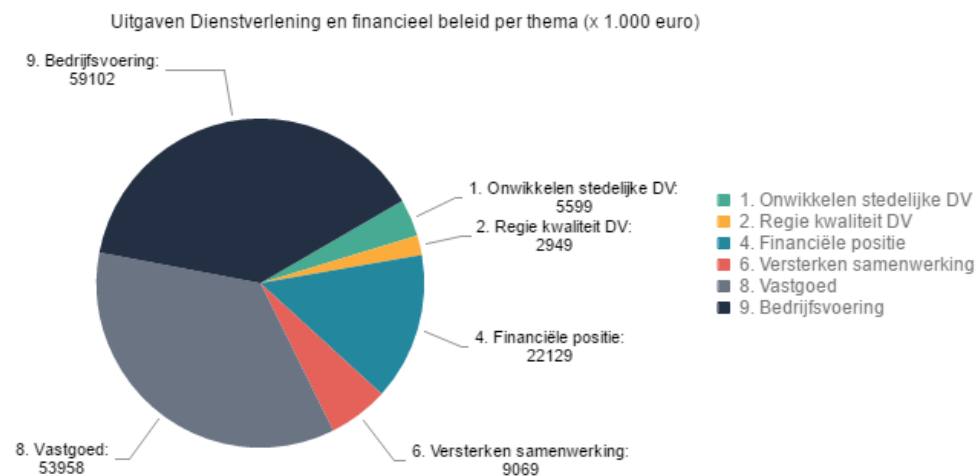
Actiepunt 34A: In 2016 is de aanbesteding voor het Purchase to Pay-systeem afgerond. Er is hard gewerkt aan het inrichten van het systeem samen met de automatiseerder Novulo. Het project heeft daarbij vertraging opgelopen omdat de aanbesteding meer tijd geeft gevraagd. Deze is op 30 mei 2016 afgerond. Daarna is opnieuw vertraging ontstaan omdat zowel vanuit de gemeente als vanuit de leverancier de omvang van het project is onderschat. Er liggen, met name op het gebied van IT, nogal wat uitdagingen, zoals een complexe IT-architectuur met 6 koppelingen. De verwachting is dat over enkele maanden de eerste afdeling kan gaan werken met de nieuwe inrichting.

Actiepunt 34B: Het project zaakgericht werken is vanwege toenemende complexiteit stopgezet. Aan het uitgangspunt zaakgericht werken wordt nu gewerkt door inzet op gedrag en procesverbetering en herinrichting onder andere met behulp van de leanmethode.

Actiepunt 36: Met de vorming van het inwonersplein in het Stads kantoor en het daarmee versneld vrijkomen van het Werkplein heeft de focus vooral op deze ontwikkeling (inrichting inwonersplein en verhuren Werkplein) gelegen. De taakstelling op het vrijspelen van de Noordmolen is betrokken bij de verdere uitwerking van de huisvestingsvisie. Voor de verdere uitrol van het flexconcept in het Stadhuis zijn in december de voorbereidingen gestart.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram worden de uitgaven per thema weergegeven.

Bedragen x 1.000 euros	Dienstverlening en financieel beleid	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten		133.362	139.057	152.807	-13.750
Baten		449.989	457.200	478.009	20.809
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		-316.627	-318.143	-325.202	7.059
Storting reserves		16.281	21.473	24.972	-3.500
Onttrekking reserves		20.355	29.464	38.408	8.944
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves		-4.075	-7.991	-13.436	5.445
Resultaat		-320.702	-326.135	-338.638	12.504

Toelichting

Het programma Dienstverlening en financieel beleid heeft een voordelig resultaat van 12,5 miljoen euro. Hierbij is rekening gehouden met de effecten van de mei-, september en decembercirculaire. Het positieve resultaat wordt enerzijds veroorzaakt door een voordeel op de 'concernproducten' (16,5 miljoen euro) en anderzijds door een nadeel op de 'dienstverleningsproducten' (4,0 miljoen euro).

Het resultaat op de 'concernproducten' bestaat uit de volgende afwijkingen:

- De algemene belastingen (2,5 miljoen euro voordelig) door lagere uitvoeringskosten en areaaluitbreiding;
- De algemene uitkering (1,1 miljoen voordelig) door de effecten op het gemeentefonds o.a. door aanpassing van de accressen. Hiervan valt ruim 1 miljoen euro aan te merken als taakmutaties. Deze budgetten zijn niet in de begroting verwerkt en derhalve niet overgeheveld naar het desbetreffende programma(onderdeel);
- Rente en treasury (5,8 miljoen euro voordelig) als gevolg van agio opbrengst uit de verkoop van aandelen Enexis, herfinancieringen en lagere rentes (zie ook paragraaf 3.4 Financiering);
- Algemene inkomsten (7,1 miljoen euro voordelig) op diverse stelposten die op nacalculatiebasis achteraf worden afgerekend alsmede de teruggaaf van BTW op re-integratietrajecten in de periode 2005-2015 (5,3 miljoen euro).

Het resultaat op de 'dienstverleningsproducten' bestaat uit de volgende afwijkingen:

- Onderwijsvoorzieningen (2,1 miljoen euro nadelig) als gevolg van het afwaarderen van een aantal onderwijsobjecten ultimo 2016;
- Sport en wijkaccommodaties (1,0 miljoen euro nadelig) als gevolg van de effecten van ontvlechting sport (afboekeffecten activa), eenmalige transitiekosten en een eenmalig rente-en afwaarderingseffect als gevolg van de aangepaste BBV-regelgeving;
- Interne - en regionale dienstverlening (0,6 miljoen euro nadelig) door enerzijds een hogere dotatie voor de gemeentebrede voorziening personeel (0,2 miljoen) en anderzijds per saldo 0,35 miljoen tekort voor gemeentelijke bedrijfsvoeringsactiviteiten;
Een negatief bedrijfsvoeringsresultaat vanuit het programma duurzame leefomgeving (0,4 miljoen euro) als gevolg van de effecten van groene leges;
- Publieksdienstverlening (0,5 miljoen euro voordelig) door lagere uitvoeringskosten en lagere kosten voor verkiezingen (referendum);
- College van B&W (0,6 miljoen nadelig) als gevolg van aanvullende dotatie aan de voorziening voor pensioenverplichtingen door aanhoudende lage rente;
- Een nadelig resultaat (0,2 miljoen euro nadelig) op overige producten.

2.5 Herprioritering beleidscapaciteit

De afgelopen jaren zijn door de bezuinigingen veel taken afgeslankt of stopgezet (zie overzicht van de te stoppen taken in de Programmabegroting 2015-2018). In 2016 hebben we een volgende stap gezet om de beschikbare capaciteit voor de belangrijkste zaken in te kunnen zetten.

Dat is gebeurd langs 2 lijnen:

- 1) Herprioriteren beleidscapaciteit
- 2) Sourcing van uitvoering

Herprioriteren van beleidscapaciteit

In 2016 hebben wij onze beschikbare beleidscapaciteit meer ingezet op de prioritaire thema's in plaats van de reguliere beleidsvraagstukken.

Belangrijke voorbeelden zijn:

- de Duitslandagenda, inclusief het bereikbaarheidsvraagstuk,
- de doorontwikkeling van stadsdeelsgewijs werken naar samenlevingsgericht werken,
- de uitvoering van het actieplan duurzaamheid en
- de transformatie in het sociaal domein.

De resultaten hiervan leest u terug in hoofdstuk twee van deze gemeenterekening.

Sourcing

Voor de her-prioritering van uitvoeringsbeleid is in 2016 gekeken naar de juiste "sourcing" van een eerste vijftal organisatieonderdelen (zie paragraaf 2.4 'Dienstverlening en financieel beleid', onder doelstelling C, actiepunten 30).

Het algemene beeld van deze onderzoeken is, dat sourcen in een breder perspectief geplaatst moet worden: outsourcen moet niet als doel op zich worden gezien, maar als organisatie instrument om te bepalen waar de uitvoering van taken het beste rendeeert. Voor Vastgoed blijft dat vooralsnog in eigen beheer, P&O kan op termijn (gedeeltelijk) elders ondergebracht worden en Communicatie en Werken kunnen het best via gedeeltelijke samenwerking en/of uitbesteding uitgevoerd worden. Voor het Ingenieursbureau is bepaald dat de ontwikkelingen binnen het domein fysiek (omgevingswet en organisatieontwikkeling) een grote impact kunnen hebben op de sourcing van het ingenieursbureau en dat heroriëntatie nog te vroeg komt.

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 8 paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen in de Programmabegroting:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?

De Programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?

De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Zeven paragrafen zijn verplicht:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast is de volgende paragraaf opgenomen, omdat wij het van belang vinden om dit onderwerp in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

3.1. Lokale heffingen

In de [paragraaf lokale heffingen](#) beschrijven we eerst aspecten van beleid en uitvoering van de lokale heffingen in 2016. Vervolgens geven we een toelichting op de begroting en realisatie van de opbrengsten van de lokalen heffingen en lichten verschillen ten opzichte van de begroting toe. Tot slot gaan we in op overige relevante ontwikkelingen die het afgelopen jaar op het terrein van lokale heffingen hebben plaatsgevonden.

Beleid en uitvoering 2016

Macronorm

De macronorm voor het jaar 2016 was 1,57%. De in het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen afgesproken evaluatie van de systematiek van de macronorm is nog niet afgerond. Enschede is met een stijging van 0,8 % in 2016 binnen de macronorm gebleven.

Bedrijfsinvesteringszone

In 2016 is door het bestuur van de Vereniging Euregio Bedrijvenpark (EBP) een verzoek ingediend om tot een BIZ-heffing te komen. In uw vergadering van 31 oktober 2016 heeft u het verzoek gehonoreerd en de BIZ-verordening Euregiopark vastgesteld. Bij de daaropvolgende verplichte draagvlakmeting bleek dat er onvoldoende draagvlak onder de gebruikers van niet-woningen was om de BIZ in te kunnen voeren.

Tariefsaanpassing 2016

Voor 2016 is voor de tariefmutaties in principe uitgegaan van een inflatiepercentage van 0,8%. Uitzondering hierop waren de afvalstoffenheffing (min 1,6%), rioolheffing (5,9%) en diverse leges.

Toeristenbelasting

In 2015 heeft de Raad besloten om met ingang van 1 april 2016 toeristenbelasting te heffen.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing 2016 is verlaagd ten opzichte van 2015 wegens verwachte kostenbesparing. Het tarief is 303,40 euro voor meerpersoonshuishoudens en voor eenpersoonshuishoudens 269,10 euro. Door meer gescheiden (waardevolle) grondstromen (huis-aan-huis) in te zamelen wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, maar worden ook de totale kosten voor de inzameling en verwerking verlaagd. Vermindering van de totale kosten inzameling komt voort uit kostenbesparende maatregelen van inzameling van restafval. Daarnaast is de afvalbeleidsvisie verder doorontwikkeld met het oog op een afvalloos Twente. In 2015 is besloten met ingang van 2017 Diftar en met ingang van 2019 "omgekeerd" inzamelen in te voeren. Zie besluit Tariefsdifferentiatie voor de inzameling van huishoudelijk afval.

Rioolheffing

Het Gemeentelijk Rioleringsplan ([GRP](#)) 2016-2020 "Veilig en op maat" is op 12 oktober 2015 door de raad vastgesteld. Bij de vaststelling van het GRP is inzicht gegeven in de ontwikkeling van de rioolheffing de komende jaren.

De rioolheffing wordt jaarlijks vastgesteld voor het komende jaar en is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten van de rioolheffingen mogen dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het tarief rioolheffing ligt in het GRP. Hier wordt uitgegaan van een stijging van het tarief van maximaal 6,1% per jaar, gedurende de periode

2016-2020. Voor 2016 was het tarief 209,16 euro en in 2017 is de stijging van het tarief 5,85% en bedraagt het tarief 221,40 euro.

Meerjarige ontwikkeling gemeentelijke woonlasten

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Daarin worden de woonlasten van een woning per gemeente vergeleken met een voor die gemeente gemiddelde waarde.

Woonlastenontwikkeling in Enschede

Als gevolg van voorgaande uitgangspunten ontstonden de volgende gemeentelijke woonlasten bij een woning met een gemiddelde woningwaarde (exclusief garages en woningen in aanbouw) in 2016 van 154.500 euro.

(bedragen in euro's)	2013	2014	2015	2016
OZB-eigenaar woning	251,51	261,30	259,47	263,82
Afvalstoffenheffing*	310,44	310,44	308,40	303,40
Rioolheffing	179,04	186,72	197,64	209,16
Totaal	740,99	758,46	765,51	776,38

* Het tarief voor meerpersoonshuishouden

Vergelijking hoogte en ontwikkeling woonlasten Twentse gemeenten in euro's

bruto woonlasten						
	éénpersoons huishouden		meerpersoons huishouden		stijging in % tov 2015	
	2015	2016	2015	2016	1-pers	meerpers
Almelo	733	775	733	775	5,80%	5,80%
Borne	761	765	761	766	0,50%	0,50%
Dinkelland	765	775	825	855	1,30%	3,60%
Enschede	731	741	766	776	1,40%	1,30%
Haaksbergen	776	783	825	833	0,90%	0,90%
Hellendoorn	659	645	763	751	-2,10%	-1,50%
Hengelo	624	651	717	747	4,30%	4,20%
Hof van Twente	759	775	808	824	2,10%	2,00%
Losser	722	724	722	724	0,30%	0,30%
Oldenzaal	630	647	690	707	2,80%	2,40%
Rijssen-Holten	604	580	658	633	-4,00%	-3,80%
Tubbergen	687	698	730	779	1,70%	6,70%
Twenterand	612	627	695	724	2,40%	4,20%
Wierden	697	706	755	759	1,30%	0,50%
Overijssel	671	682	731	745	1,60%	1,90%
Nederland	645	651	716	723	0,90%	1,10%

Enschede iets boven landelijk gemiddelde

Uitgaande van gemiddelde waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden liggen de gemiddelde woonlasten landelijk op 723 euro en in Enschede op 776 euro. Enschede zit dus boven het landelijke gemiddelde aan woonlasten.

Overzicht opbrengsten van belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen	Begroting	Realisatie
Afvalheffing	19.791.000	19.672.000
Kwijtschelding	-2.725.000	-2.775.000
Oninbaar	-250.000	-204.000
Netto	16.816.000	16.693.000
Rioolheffing	14.560.000	15.205.000
Kwijtschelding	-1.896.000	-2.037.000
Oninbaar	-178.000	-143.000
Netto	12.486.000	13.025.000
OZB (woning en niet-woning)	39.439.151	42.068.496
Hondenbelasting	910.000	862.657
Reclamebelasting	152.000	160.190
Toeristenbelasting	225.000	163.250
Precariobelasting	255.000	250.271
Leges Burgerzaken	3.558.300	3.740.012
Leges (Vergunningen)	2.725.000	2.408.000

Toelichting OZB

De hogere opbrengst onroerende zaakbelasting is het gevolg van de areaaluitbreiding afgelopen twee jaar bij niet-woningen. Daarmee is er een fors voordeel op zowel het gebruikers deel als het eigenaren deel van onroerende zaakbelasting niet woningen. Van de meer opbrengst is ruim 2 miljoen euro structureel. Een deel hiervan is in de programmabegroting 2017 reeds meegenomen.

Toelichting Vergunningen

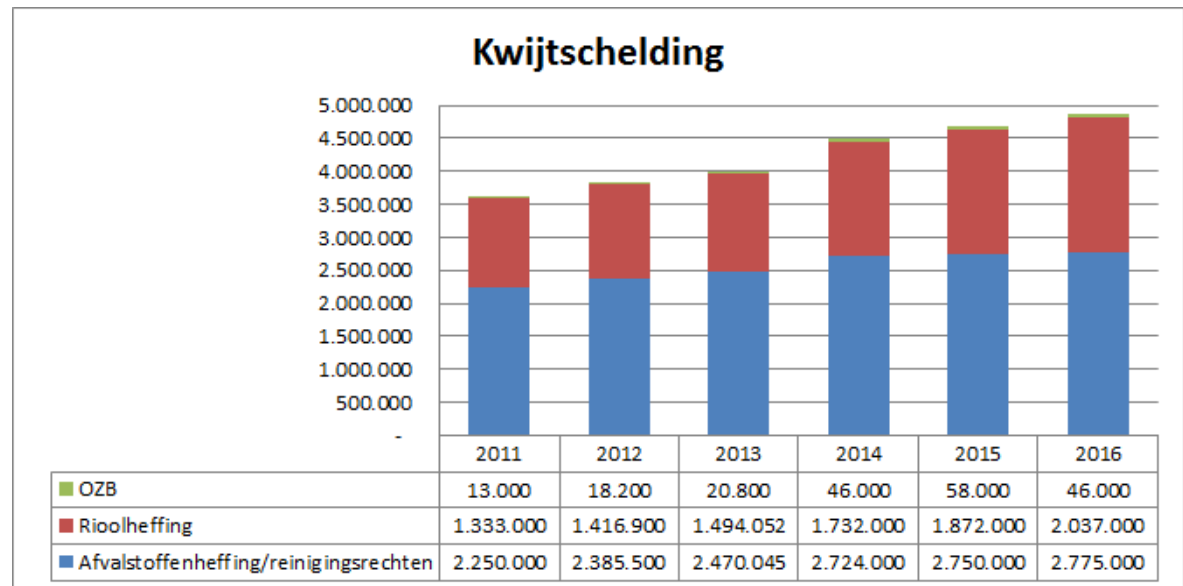
In 2016 is het aantal grote- en middelgrote bouwprojecten hoger uitgevallen dan verwacht. Hierdoor zijn de legesinkomsten bruto hoger geworden dan begroot. Echter door het verlenen van korting op groene leges zijn de legesinkomsten netto niet hoger uitgevallen. Maar omdat dit verschil gecompenseerd moest worden, zijn de totale baten alsnog wel hoger geëindigd dan begroot. Zie ook de toelichting bij "Wat heeft het gekost".

Toeristenbelasting

Op het moment dat de jaarrekening werd opgesteld was er nog geen informatie beschikbaar over de opbrengst toeristenbelasting. Van een groot deel van de aanbieders van overnachtingsmogelijkheden was de benodigde informatie nog niet beschikbaar. Omdat er geen historische gegevens beschikbaar zijn uit voorgaande jaren, is een voorzichtige prognose opgenomen.

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

De belangrijkste verklaring bij de stijging van de kwijtschelding heeft te maken met de tariefstijgingen in de loop der jaren.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De theorie achter deze paragraaf is niet gewijzigd ten opzichte van de Programmabegroting 2017-2020. De focus ligt daarom nu op het actualiseren van het weerstandsvermogen. De kengetallen in deze tabel maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen.

Beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

- het [besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003](#) (BBV art. 9, 11 en 26);
- de [financiële verordening gemeente Enschede 2012](#) (art. 15);
- de [nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2012](#).

Weerstandsvermogen

Berekening weerstandsvermogen

Als we de beschikbare weerstandscapaciteit afzetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit, komen we eind 2016 uit op een ratio van afgerond 1,3.

$$\text{Ratio 1,3} = \frac{59,4 \text{ miljoen euro}}{46,3 \text{ miljoen euro}}$$

De ratio bevindt zich hiermee ruimschoots binnen de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het positieve resultaat na resultaatbestemming van 9,8 miljoen euro in de berekening is meegenomen volgens een bestendige gedragslijn. Dit positieve resultaat is waarschijnlijk benodigd om het nadelig geprognosticeerde resultaat over 2017 na bijsturing te compenseren en/of in te zetten voor de financiële opgave 2018-2021, samen de financiële opgave 2017-2021. Zonder deze 9,8 miljoen komt de ratio uit op 1,1.

In onderstaand overzicht is het verloop van het weerstandsvermogen voor de komende jaren weergegeven. Daarbij is op de eerste regel de ontwikkeling zichtbaar wanneer het positieve resultaat 2016 **niet** wordt aangesproken voor de inzet op de financiële opgave 2017-2021. Op de tweede regel (JR2016*) is dit bedrag, naast de bedragen die eerder bij de programmabegroting 2017 volgens de septembercirculaire 2016 zijn toegevoegd, wel voor de financiële opgave benodigd en in mindering gebracht op de algemene reserve. Dit geeft een minder positief beeld, waarbij de ratio in 2018 op 0,8 uitkomt.

Voor 2018 is de uitname uit de algemene reserve voor de gebiedsontwikkeling verwerkt waardoor de ratio afneemt. Hier tegenover staat het terugsparen aan de algemene reserve van jaarlijks 2 miljoen euro.

Ter vergelijking is ook de ratio-ontwikkeling ten tijde van het laatste IPC document, de programmabegroting 2017, opgenomen. Het verloop van de ratio is ten opzichte van de PB2017 verslechterd. Dat komt doordat enerzijds de risico's bij deze jaarrekening zijn verhoogd (sociaal domein) en anderzijds de bedragen volgens de septembercirculaire 2016 worden ingezet voor de financiële opgave 2017-2021.

Verloop ratio:

	2016	2017	2018	2019	2020
JR 2016	1,3	1,3	1,1	1,5	1,9
JR2016*	1,3	1,0	0,8	1,1	1,4
Ratio PB2017	1,0	1,0	0,9	1,2	1,7

In bovenstaande cijfers zijn de mogelijke uitkomsten van de besluitvorming over de regionale programmering van bedrijventerreinen nog niet verwerkt. Zoals bekend is er sprake van regionale overcapaciteit van bedrijfsterreinen. Voor Enschede is dat becijferd op ca 40 ha. Een uitname van hectares zal enerzijds een nadelig financieel effect hebben, maar anderzijds de risico's doen afnemen. De omvang en gevolgen voor het ratio-verloop is afhankelijk van de keuze uit de uitgewerkte scenario's. Bij de integrale afweging van de zomernota zal naar verwachting de richting worden bepaald.

In de zomernota 2017 zal het ratioverloop worden geactualiseerd, waarbij de gevolgen van de uitgewerkte scenario's bedrijventerreinen, maar ook van de omvangrijke financiële opgaven voor de periode 2018 – 2021 in beeld worden gebracht.

Het is verder van belang om u te realiseren dat de ontwikkeling van de risico's en stille reserves moeilijk voorspelbaar en beïnvloedbaar is. De ratioberekening is geen exacte wetenschap. Tegenvallers in de algemene uitkering, grondverkoop, nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit kunnen een belangrijke impact hebben op de financiële positie van onze gemeente.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 59,4 miljoen euro en is onderverdeeld in een algemene reserve van 39,5 miljoen euro en stille reserves van in totaal 19,9 miljoen euro.

Algemene reserve

De algemene reserve bestaat uit de reserve weerstandsvermogen en de reserve grondbedrijf. Aan de reserve weerstandsvermogen van 37,3 miljoen euro wordt bij deze jaarrekening het rekeningresultaat 2016 ad 9,8 miljoen euro en de vrijval van de reserve tegenhanger parkeren ad 1,7 miljoen euro toegevoegd. Hierdoor komt de reserve weerstandsvermogen uit op 48,8 miljoen euro. De reserve grondbedrijf is negatief 9,3 miljoen euro. Deze is bijgesteld conform de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties in het *Meerjaren Perspectief Grondbedrijf* (MPG) 2017.

Stille reserves

De stille reserves hebben betrekking op de objecten van het vastgoedbedrijf (6,0 miljoen euro) en op de objecten van het grondbedrijf (13,9 miljoen euro). Voor deze jaarrekening zijn alleen de stille reserves van de gronden geactualiseerd (conform het MPG2017). De actualisatie van het vastgoedbedrijf vindt plaats bij de PB2018. De stille reserves zijn becijferd op 19,9 miljoen euro. Dit is een verhoging van 3 miljoen euro ten opzichte van de PB2017 als gevolg van hertaxatie en herwaardering gronden conform het MPG2017. Verzilpering van stille reserves van het Vastgoedbedrijf komen ten gunste van de reserve vastgoed en niet ten gunste van de algemene reserve. Hierdoor daalt de totale beschikbare weerstandscapaciteit (lagere stille reserves), waardoor de ratio bij gelijkblijvende risico's daalt.

Eind	2016	2017	2018	2019	2020
Aandeel stille reserve	34%	40%	45%	32%	24%

Het aandeel van de stille reserves laat tot 2018 een stijgende trend zien. Deze trend is met name een gevolg van de ontwikkeling van de algemene reserve. Zo wordt de stijging in 2018 veroorzaakt door de bijdrage vanuit de algemene reserve aan de gebiedsontwikkeling. Vervolgens laat het aandeel stille reserves een dalende trend zien naar 24% in 2020. Dit wordt veroorzaakt door het spaarprogramma waardoor de algemene reserve verbetert.

Benodigde weerstandscapaciteit

Risico's grondbedrijf

De risico's van het grondbedrijf zijn bijgesteld conform het [MPG 2017](#).

Voor het grondbedrijf maakt de actualisatie van de risico's onderdeel uit van het jaarlijks op te stellen MPG. Daarbij worden alle grondexploitaties grondig geanalyseerd en de risico's van alle individuele grondcomplexen geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Deze risicoanalyse kan niet los worden gezien van de actualisatie van de begrotingen van de grondcomplexen. De risico's van het grondbedrijf zijn per 31 december 2016 becijferd op 15,5 miljoen euro. Dit is een verlaging met 1 miljoen euro ten opzichte van het MPG2016. In het MPG2017 wordt dit verschil toegelicht.

Overige risico's

De overige risico's zijn becijferd op 30,8 miljoen euro. Dat is een lichte stijging ten opzichte van de PB2017, toen er 29,1 miljoen euro voor stond. De volgende risico's zijn gewijzigd ten opzichte van de PB2017:

- Het risico leningen en garanties is gestegen van 6,8 naar 7,2 miljoen euro, doordat de garantie van Stichting omroep Enschede is vervangen; Het risico van het sociaal domein is verhoogd van 3 miljoen naar 9,2 miljoen euro en de kans verhoogd van 50% naar 90%. Het risico betreft het niet meer op korte termijn bij te sturen tekort voor 2017 a.g.v. het doorwerkende financiële effect vanuit 2016.
- Het risico van de BUIG is aangepast van 5,4 miljoen euro tegen 90% naar 2,7 miljoen euro tegen 90%;
- Het risico van FC Twente is opgenomen conform het raadsvoorstel inzake FC Twente.
- Het risico van de verbonden partij GEM Zuiderval is doordat dit een grondexploitatie is geworden opgenomen bij de risico's van het MPG. Hierdoor kan het risico uit Naris worden verwijderd.

Tabel met 10 grootste overige risico's

Onderwerp (bedragen x € mln)	Kans JR16	Financieel gevolg JR2016	Kans PB17	Financieel gevolg PB2017
Het risico van de drie decentralisaties: Jeugdhulp, Wmo en Participatie	90%	9,2	50%	3,0
BUIG-MAU	90%	2,7	90%	5,4
FC Twente	20%	25,4	30%	17,0
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenteschappelijke regelingen (ADT/RBT 7,8) en gesubsidieerde instellingen/overige verbonden partijen (4,5)	10% 90%	4,5 7,8	10% 90%	4,5 8,7
Aan derden verstrekte geldleningen worden niet	30%	9,9	30%	9,9

afgelost				
Gewaarborgde geldleningen worden niet afgelost	30%	7,1	30%	6,8
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadeling incidentele effecten optreden	50%	5,0	50%	5,0
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	5,0	10%	5,0
Personele krimpopgave vanaf 2015.	50%	0,5	50%	0,5

Financiële kengetallen

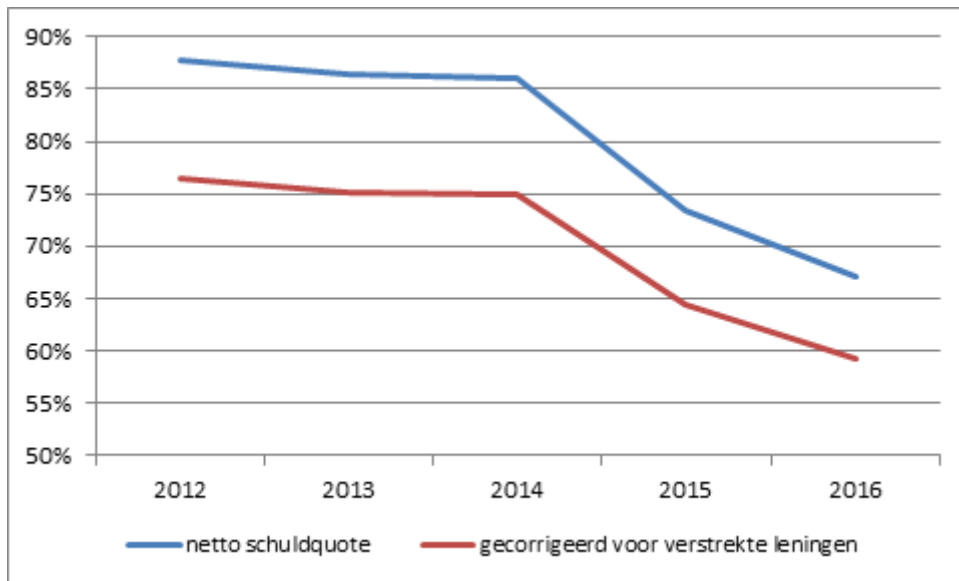
Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. Deze staan in de tabel hieronder. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen.

		Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
1A	Netto schuldquote	73%	80%	67%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	64%	72%	59%
2	Solvabiliteit	14%	10%	14%
3	Grondexploitatie	9%	12%	2%
4	Structurele exploitatieruimte	1%	1%	0%
5	Belastingcapaciteit	107%	108%	107%

We bekijken de kengetallen in hun onderlinge relatie en voorzien ze van een adequate toelichting om meer inzicht in de financiële positie te bieden. Bij de beoordeling ervan gaat het vooral om het volgen van de trendmatige ontwikkeling. Een verklaring van de verschillen in de jaarlijkse mutatie is minder van belang.

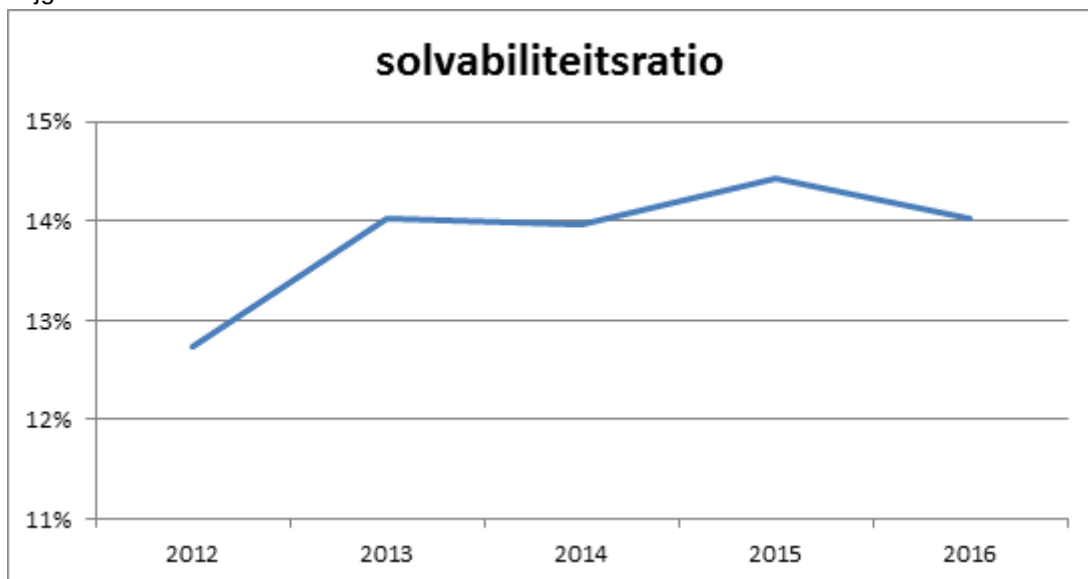
Netto schuldquote

De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de periode 2012 - 2016 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. De dalende trend van de netto schuldquote, die vooral verband houdt met de toename van de eigen middelen door de overheveling van taken in het sociaal domein, heeft zich in 2016 voortgezet. De verzelfstandigingen van Sportaal en Onderhoud Enschede, waarbij in gebruik zijnde vaste activa zijn overgedragen, hebben hier aan bijgedragen. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich met 67% respectievelijk 59%, duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130%.

Solvabiliteitsratio

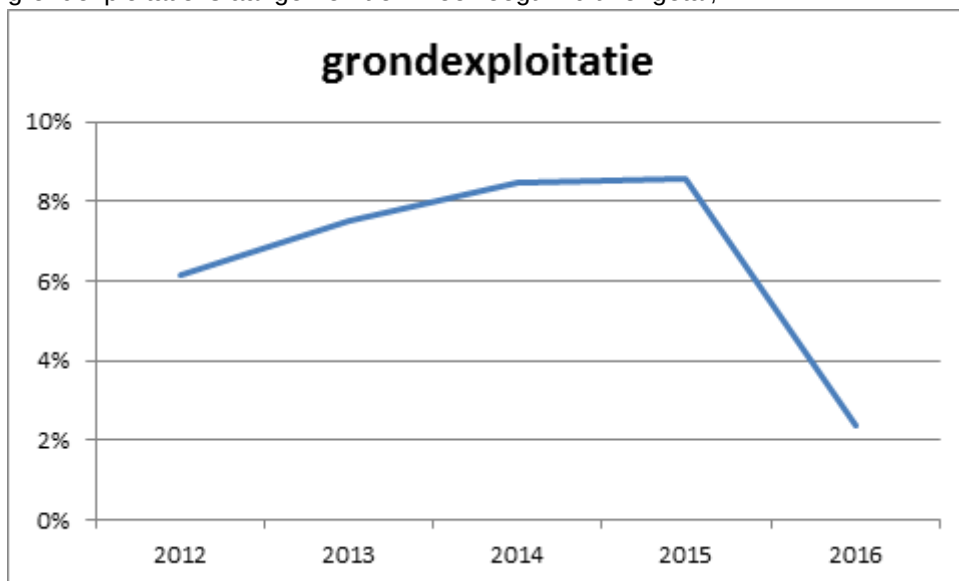
De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen/balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Enschede heeft bestemmingsreserves gevormd om in de stad te blijven investeren. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Over de periode 2012 - 2016 is een licht stijgende trend zichtbaar.

Kengetal grondexploitatie

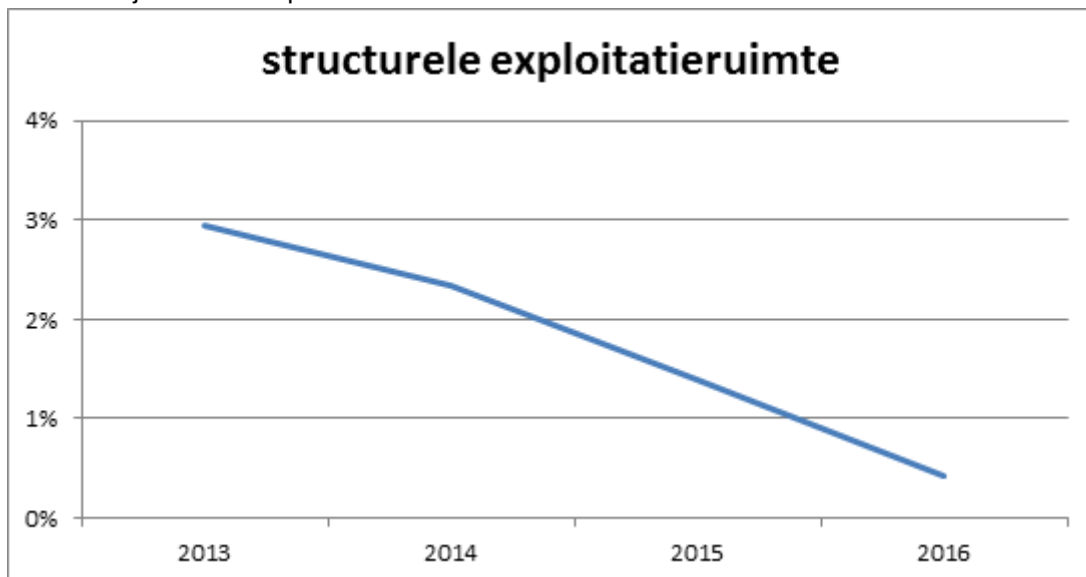
Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Over de periode 2012 - 2015 is er een lichte stijging zichtbaar. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog veel kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat we in de toekomst nog veel inspanningen moeten verrichten en daaraan zijn risico's verbonden. We zetten in op het verkleinen van die risico's en het verbeteren van de financiële positie door het traject *Richting aan ruimte* uit te werken en waar mogelijk de looptijd van grondexploitaties te verkorten. Voor

2016 zien we een sterke daling en komt het kengetal uit op 2,4%. Dit enigszins vertekende beeld wordt veroorzaakt doordat de Usseler Es in 2016 niet langer als actieve grondexploitatie is aangemerkt en meeweegt in dit kengetal,

Structurele exploitatieruimte

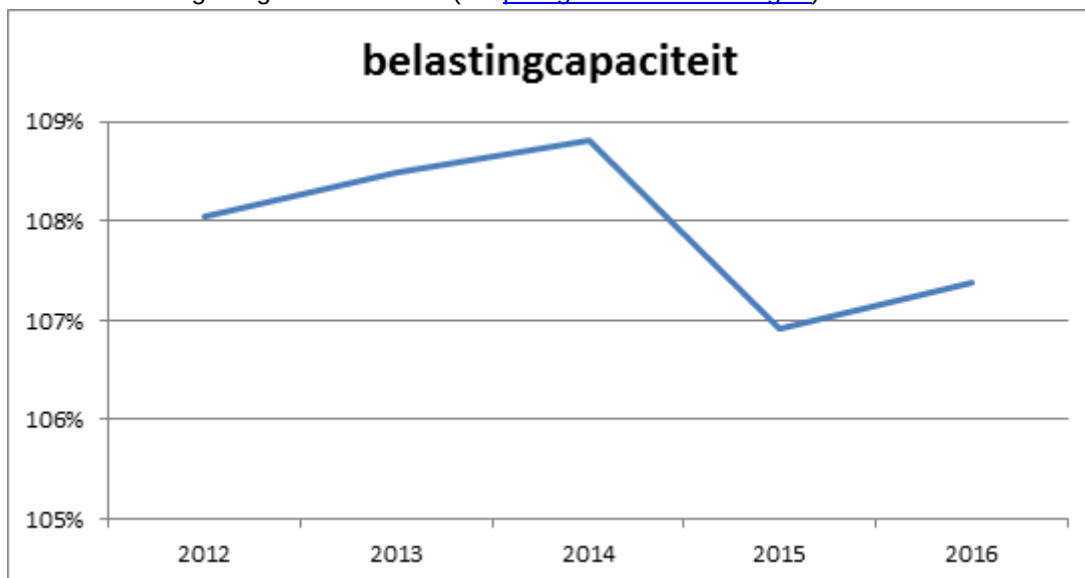
Dit kengetal hebben we nodig om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte onze gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. In de jaren 2016 tot en met 2019 is er structurele ruimte (een positief saldo van structurele baten/lasten) begroot en daarmee sprake van een structureel sluitende begroting. Afgezien van een daling van de structurele ruimte in 2016 geldt dit ook voor de realisatiecijfers over de periode 2012 - 2016.

Belastingcapaciteit.

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 107% boven het landelijk gemiddelde. Dit is

vrij stabiel ten opzichte van vorige jaren. In vergelijking met de Twentse gemeenten is Enschede overigens geen uitschieter (zie [paragraaf lokale heffingen](#)).

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen, dan constateren we een zekere stabiliteit van de financiële positie over de afgelopen jaren. Het weerstandsvermogen bevindt zich binnen de gewenste bandbreedte en ook de overige kengetallen scoren positief. In komende jaren voorzien we wel een verslechtering van de ratio als gevolg van uitkomsten van de regionale programmering bedrijventerreinen, afboeking op projecten en de financiële opgaven voor de periode 2017-2021. Dit heeft echter wel als gevolg dat grondexploitaties verbeteren en risico's worden gereduceerd. Als we naar de exploitatie kijken, dan is het van belang dat we de structurele lasten kunnen blijven dekken met structurele middelen. Zoals aangegeven is er sprake van structurele ruimte. Ook bij wijzigingen in het middelenkader zullen we de komende jaren blijven inzetten op een structureel sluitende begroting en een verdere verbetering van de financiële positie.

Voor het gedetailleerde overzicht van (onverplichte) financiële indicatoren verwijzen we naar het *Overzicht indicatoren financiële positie* ([bijlage 4.2](#)).

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.

In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen
- Infrastructurele kunstwerken
- Havens
- Riolering en water
- Groen
- Openbare verlichting
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2016

Verhardingsssoorten	M2
Asfalt	3.161.000
Elementen	4.349.000
Cementbeton	88.000
Onverhard	353.000
Totaal	7.951.000

Infrastructurele kunstwerken	Stuks
Bruggen, viaducten, sturen, geluidswallen, e.a.	190
Totaal	190

Het beleidskader

We volgen de lijn die is vastgelegd bij de Programmabegroting 2015-2018. Daarbij is het [Wegenbeleidsplan 2014-2018](#) als basis genomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Met het Wegenbeleidsplan zoeken we naar hoe we onze wegen - met beperkte middelen, zo duurzaam mogelijk, in een veranderende samenleving - zo goed mogelijk kunnen beheren en onderhouden. Dit mag niet ten koste gaan van de veiligheid. We zullen echter wel moeten accepteren dat het comfort en de beeldkwaliteit (hoe de weg eruitziet) achteruit gaan. We starten onze zoektocht samen met bewoners en de markt naar duurzame en innovatieve mogelijkheden. Bijvoorbeeld de [pilot met lage temperatuurasfalt](#). Ons uitgangspunt is dat er geen kapitaalvernietiging mag ontstaan of onomkeerbare besluiten mogen worden genomen.

Ook in 2016 is gemonitord in hoeverre het lukt om onze wegen met beperkte middelen te beheren en te onderhouden, zonder in te leveren op veiligheid.

Bij infrastructurele kunstwerken is er een meerjarig onderhoudsprogramma en wordt er jaarlijks een visuele inspectie gedaan.

Realisatie

De lasten voor onderhoud aan wegen (inclusief weginrichting zoals belijningen en verkeersborden en infrastructurele kunstwerken) waren in 2016 afgerond 9,5 miljoen euro.

Dit bestaat uit 1,7 miljoen euro aan apparaatskosten, 2,2 miljoen euro kapitaallasten, 4,8 miljoen euro aan lasten voor (groot)onderhoud en 0,8 miljoen euro aan overige lasten. Het investerings-bedrag voor reconstructie-werkzaamheden in 2016 aan wegen is circa 1,9 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van 10 jaar.

Havens

Kerncijfers 2016

Havens	
Havenarmen	2
Damwanden, oevers en kades	6300 meter
Nieuwe kade	0 meter

Het beleidskader

In 2008 is naar aanleiding van de Binnenhavenvisie een meerjarige onderhoudsplanning voor groot onderhoud aan de havens opgesteld. Hiervoor is incidenteel geld beschikbaar gesteld, wat in het project 'Revitalisering Havengebied' is ingezet. Binnen dit project zijn onder andere het 'op diepte houden' van de vaargeul en het in stand houden van kades en oevers aangepakt.

Op 14 januari 2015 hebben wethouders van de gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente en Lochem de Samenwerkingsovereenkomst 'Gemeenschappelijk Havenbeheer Twentekanalén' (GHT) getekend. De ambitie van de vijf gemeenten is de samenwerking door te ontwikkelen en uit te groeien naar een "bedrijf" dat namens de partners een aansprekende binnenhaven is van Nederland, zich continue ontwikkelt op het gebied van veiligheid, efficiënte en duurzaamheid en waarde creëert voor gebruikers (vervoerders) en bedrijfsleven. Zij levert daarmee een substantiële bijdrage aan de economische structuurversterking en werkgelegenheid niet alleen in de Regio en directe omgeving maar ook voor de BV Nederland. Zie ook: [besluit gemeenschappelijk havenbeheer Twentekanalén](#)

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het project Revitalisering Havengebied is afgerond. Dit zorgt ervoor dat de haven beter bereikbaar is voor grotere schepen en daardoor aantrekkelijker is voor bedrijven om zich in Enschede te vestigen. In 2015 zijn de werkzaamheden aan de nieuwe kades en het onderhoud van taluds, steigers, groen, trappen en oevervoorzieningen afgerond. Het beheer en onderhoud van de haven is geborgd bij Stadsdeelbeheer, inclusief de toekomstige benodigde vervangingen via de voorziening onderhoud havens.

Realisatie

De lasten voor de havens zijn 138.000 euro, bestaand uit 20.000 euro aan apparaatskosten

en 118.000 euro aan materiële kosten voor dagelijks beheer en klein onderhoud van de havens.

Op basis van een meerjaren onderhouds- en investeringsplan is vanaf 2018 structureel geld beschikbaar voor de grotere onderhouds- en vervangingswerkzaamheden.

Riolering

Kerncijfers 2016

Riolering	km
Vrij-verval riolering	865
Drukriolering	215

Voorzieningen	
Kolken	50.051
Putten	20.235
Randvoorzieningen	17
Pompunits	1.010
Gemalen	75

Het beleidskader

De raad stelde in oktober 2015 het [Gemeentelijk Rioleringsplan \(GRP\) 2016-2020](#) vast. In dit GRP staat omschreven hoe we omgaan met de wettelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. De raad wil invulling geven aan de zorgplichten, maar tegelijkertijd wil zij de stijging van de rioolheffing voor onze inwoners beperkt houden. Daarom is het financiële kader in het GRP erg belangrijk. Om de kosten te beperken versoberen we het onderhoud, implementeren we risicogestuurd rioleringsbeheer, werken we samen met partners, kiezen we voor duurzame oplossingen, voeren we onderzoeken uit en passen we innovaties toe.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

We kunnen niet voorkomen dat inwoners te maken krijgen met een beperkte stijging van de rioolheffing. Een groot deel van het rioolstelsel van de gemeente is immers na de oorlog aangelegd en de gemiddelde technische levensduur van een riool is ongeveer 70 jaar. We zullen dus riolering moeten vervangen en daardoor stijgen de kosten. Tegelijkertijd zijn we ook bezig om knelpunten op te lossen op het gebied van grond- en hemelwateroverlast en realiseren we ambities op het gebied van duurzaamheid. Eén van de belangrijkste sporen om kosten te beperken is de implementatie van risicogestuurd beheer. Dat is een breuk met het beleid tot nu toe, waarbij we meestal kozen voor de zekere kant. Hoewel we bewust en gericht inzetten op risicogestuurd beheer, is mogelijke overlast in de openbare ruimte helaas niet te vermijden. Wel waarborgen we de veiligheid en functionaliteit van het riool zo veel mogelijk en beperken we grond- en hemelwateroverlast. Daartoe hebben we het dagelijks beheer en onderhoud aan de riolering uitgevoerd, riolering die aan het einde van de levensduur was vervangen, de methodiek van risicogestuurd beheer doorontwikkeld, delen van de hoofdstructuur van de blauwe aders aangelegd, knelpunten op het gebied van hemelwater en grondwateroverlast aangepakt en zijn we verder gegaan met de voorbereidingen van de Stadsbeek en het aanleggen van drainage in Pathmos.

Realisatie

De lasten voor riolering waren in 2016 afgerond 13 miljoen euro, bestaand uit 0,9 miljoen euro aan apparaatskosten, 7,4 miljoen euro kapitaallasten, 1,1 miljoen storting in de voorziening en 3,6 miljoen euro aan materiële kosten voor dagelijks onderhoud van riolering.

Groen

Kerncijfers 2016

Groen	
Openbaar groen	712 ha

Het beleidskader

In 2013 zijn de '[Kaders voor het beheer en onderhoud van het openbare groen 2014-2017](#)' vastgesteld. Deze kaders betreffen op hoofdlijnen:

Differentiatie in onderhoudsniveau's te realiseren door:

- Het onderhoudsniveau van de belangrijkste hoofstructuren en het Stadserf op het huidige niveau behouden.
- Onderhoudsniveau's van woon-, buurt- en wijkgroen in overleg met bewoners partieel verlagen.
- De inrichting van het bestaande openbare groen waar mogelijk te vereenvoudigen.
- Nieuw openbaar groen toekomstbestendig en functioneel in te richten.
- In te zetten op biodiversiteit, behoud natuurwaarden en duurzaamheid.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het beleidskader is vertaald in het groenbeheersysteem, waarin onder andere arealen, groen-soorten, onderhouds-maatregelen en begrotingen worden bijgehouden. Het afgesproken onderhoudsniveau is gedurende het gehele jaar gerealiseerd. Een eventuele verlaging van de kwaliteitsniveaus heeft een directe invloed op de vastgoedwaarde, de uitstraling en het vestigingsklimaat van de stad en is van invloed op het woon-genot en wel-bevinden van bewoners. In 2016 is het Belevingsonderzoek maaibeleid aan de raad voorgelegd om de effecten in beeld te brengen van het in 2015 aangepaste maaibeleid door het traject Veranderen en Bezuinigen Openbare Ruimte. Zie [veranderingen openbare ruimte](#).

Realisatie

De lasten voor groenonderhoud zijn circa 4 miljoen euro, bestaand uit ongeveer 0,5 miljoen euro aan apparaatskosten (inclusief voertuigen) en circa 3,5 miljoen euro aan uitbesteed werk. Er heeft in 2016 een verschuiving plaatsgevonden naar aanleiding van de verzelfstandiging van Onderhoud Enschede.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2015

Openbare verlichting	
Lichtmasten	29.800
Armaturen	31.773
Overige aansluitingen, stadsplattegronden, verkeersborden, etc.	822
Energieverbruik (GWh/jaar)	5,9 GWh

Het beleidskader

Het [beleidsplan Openbare Verlichting 2014-2017](#) is in 2013 door uw Raad vastgesteld. We hanteren veiligheid en effectiviteit als uitgangspunten, wat inhoudt dat we in stand houden wat we hebben en ons richten op functionaliteit. Binnen de bebouwde kom zijn alle openbare wegen en hoofdfietspaden verlicht. In het buitengebied zijn de zeer gevaarlijke kruispunten verlicht en van oudsher een aantal buitenwegen. Dat betekent dat we alleen die onderdelen vervangen of repareren die kapot zijn. De lichtmasten en armaturen vervangen we dus niet meer automatisch aan het einde van de afschrijvingstermijn (resp. 40 en 20 jaar).

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het 'aanzien' van openbare verlichting neemt iets af, maar de functionaliteit en veiligheid blijven in stand. Waar mogelijk en financieel aantrekkelijk passen we Led-verlichting toe (o.a. 't Bijvank) en proberen wij nieuwe combinaties uit met huidige en nieuwe armaturen. In 2016 zijn door de hele stad 3400 armaturen voorzien van energiezuinige led lampen.

Realisatie

De lasten voor onderhoud openbare verlichting is circa 1,0 miljoen euro, bestaand uit 0,3 miljoen euro kapitaallasten, 0,2 miljoen euro apparaatskosten, 0,2 miljoen storting in de reserve kapitaallasten en 0,3 miljoen euro materiele lasten (regulier onderhoudslasten, excl. energie, etc.).

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf voor verantwoordelijk.

In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 is het voorstel 'Financiële situatie Onderwijshuisvesting' behandeld. Hierin is in het kader van de decentralisatie van het buitenonderhoud en de motie Van Haersma-Buma besloten het investeringsplafond naar 0 euro terug te brengen. Dit mag er echter niet toe leiden dat de veiligheid en de voortgang van het leerproces van de leerlingen in het gedrang komt. Dit uitgangspunt heeft ertoe geleid dat het College in oktober 2015 heeft besloten dat er voor het programma 2016 toch een investering van 216.393 euro nodig is voor onderwijsleerpakket/meubilair en een asbestsanering.

Sportaccommodaties

Kerncijfers 2016

Sportaccommodaties	
Binnensportaccommodaties	
- Sporthallen	5
- Sportzalen	3
- Gymlokalen	31
Buitensportaccommodaties	
- Voetbalvelden	70
- Korfbalvelden	9
- Softbalvelden	2
- Honkbalvelden	1
- Rugbyveld	1
- American footballveld	1
- Handboogbaan	1
- Jeu de boules accommodatie	1
- Atletiekbaan	1

Het beleidskader

Onderhoud vindt plaats op basis van het “Beeldkwaliteitsplan sportparken” waarbij het onderhoudsniveau voor de buitensportvoorzieningen is vastgesteld. De sportvoorzieningen worden op een sobere en doelmatige wijze onderhouden (basisniveau).

Binnensportvoorzieningen worden binnen het taakveld sport schoongehouden en inventaris wordt op basis van periodieke inspecties en vervangingsschema vervangen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

In 2016 is de sportvloer in de Diekmanhal vervangen. Daarnaast is in de sporthallen een deel van de sportinventaris vervangen. Voor het uit te voeren onderhoud voor de binnen- en buitensport zijn een borstelmachine, een rolsteiger en handgereedschappen vervangen. De geplande vervanging van voertuigen bij de buitensport is ook gerealiseerd. Vervanging vindt plaats op basis van technische levensduur.

Realisatie

Dekking vindt plaats vanuit de beschikbare budgetten binnen het programma.

Vastgoed

Kerncijfers 2016

Vastgoed	
Ambtelijk vastgoed	9
Maatschappelijk vastgoed	100
Nader uit te werken / verkoop vastgoed	36

Onderhoudsplan

Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door Vastgoedbedrijf Enschede (VBE), waar deze gebouwen zijn ondergebracht. Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening, waarin vanuit de gebouwexploitaties jaarlijks een vaste bijdrage wordt gestort.

De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien/gepland in een meerjaren onderhoudsplanning. Deze meerjaren onderhoudsplanning is leidend voor de uit te voeren onderhoudsactiviteiten van VBE.

Het beleidskader

In Enschede wordt onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren succesvol gepland en gepleegd volgens de NEN 2767 systematiek. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.

Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

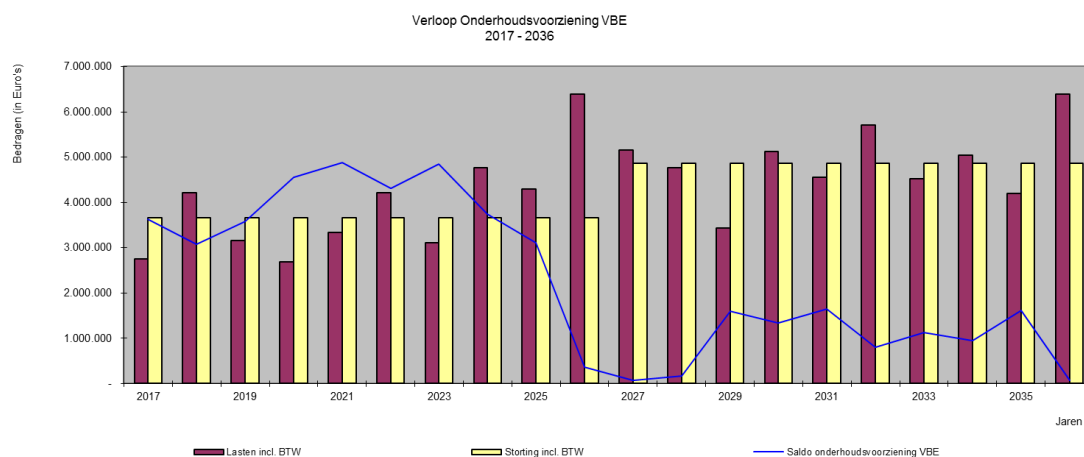
- Onderhoud aan te verkopen vastgoed. Gezien het tijdelijke karakter, worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar vindt onderhoud plaats afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op termijn).
- Planmatig onderhoud aan ambtelijk en maatschappelijk vastgoed. Deze panden die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767 systematiek onderhouden.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Voor 2016 is voor onderhoud 3,64 miljoen euro begroot. Daadwerkelijk is er 2,48 miljoen euro uitgegeven en is voor ca. 297.000 euro aan opdrachten verstrekt, maar nog niet gerealiseerd. Een aantal activiteiten, o.a. het vervangen van daken en renoveren van de gevels van twee cultuur accommodaties zijn in voorbereiding en worden in 2017 uitgevoerd. Grote uitgaven in 2016 zijn o.a. het uitvoeren van schilderwerk bij diverse maatschappelijke en ambtelijke objecten en vervangen van de installaties bij diverse maatschappelijke objecten.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De dekking van onderhoudswerkzaamheden vindt plaats uit een onderhoudsvoorziening. De storting in deze voorziening is gebaseerd op een onderhoudsplanning voor de komende 20 jaar. In onderstaande grafiek is het verloop van deze voorziening opgenomen. De voorziening is toereikend voor het plegen van het geplande onderhoud.

3.4. Financiering

In deze paragraaf zijn de onderdelen opgenomen zoals vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente. Daarnaast wordt gerapporteerd over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm zoals voorgeschreven in de wet financiering decentrale overheden.

Resultaat rente en treasury

Het resultaat van het product Rente en treasury is ruim 4,9 miljoen euro hoger dan was begroot voor 2016. In hoofdstuk 7.3 is een nadere analyse opgenomen van dit voordeel.

Rentevisie

In de begroting werd per eind 2016 verwacht dat de lange (10-jarige) rente rond 2% zou liggen. De rente bedroeg echter maar 1%. Voor eind 2016 werd voor de korte rente een niveau voorspeld van maximaal 0,1%. De 3-maands rente was echter aanzienlijk lager en bedroeg 0,3% negatief.

Van de lage korte rente is maximaal gebruik gemaakt in 2016. Mede door de toevoeging van de middelen voor het sociaal domein aan de begroting was het aantrekken van duurdere langlopende leningen niet nodig met een flink rentevoordeel tot gevolg.

De rente op geldmarkt blijft in Nederland onverminderd laag. De lange rente op de kapitaalmarkt is echter wel gestegen sinds eind 2016. De renteanalisten verwachten echter geen grote stijgingen in de nabije toekomst.

Kasgeldlimiet

In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de jaarrekening. De kasgeldlimiet is ingesteld ter beperking van de renterisico's van de gemeente. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden.

De kasgeldlimiet bedroeg 55,1 miljoen euro in 2016. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2016 wel is overschreden maar binnen de toegestane wettelijke vereisten vanuit de wet Fido is gebleven. Er is namelijk steeds maar 1 kwartaal over de limiet heen gegaan terwijl overschrijding gedurende 2 opvolgende kwartalen is toegestaan.

(x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2016 - grondslag	647.689	647.689	647.689	647.689
Toegestane kasgeldlimiet:				
- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- omvang kasgeldlimiet	55.054	55.054	55.054	55.054
Toets kasgeldlimiet:				
Gemiddelde overschot vlottende middelen				
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	65.156	47.318	55.313	52.161
Toegestane kasgeldlimiet	55.054	55.054	55.054	55.054
Ruimte/tekort onder kasgeldlimiet	-10.102	7.736	-259	2.893

Renterisiconorm

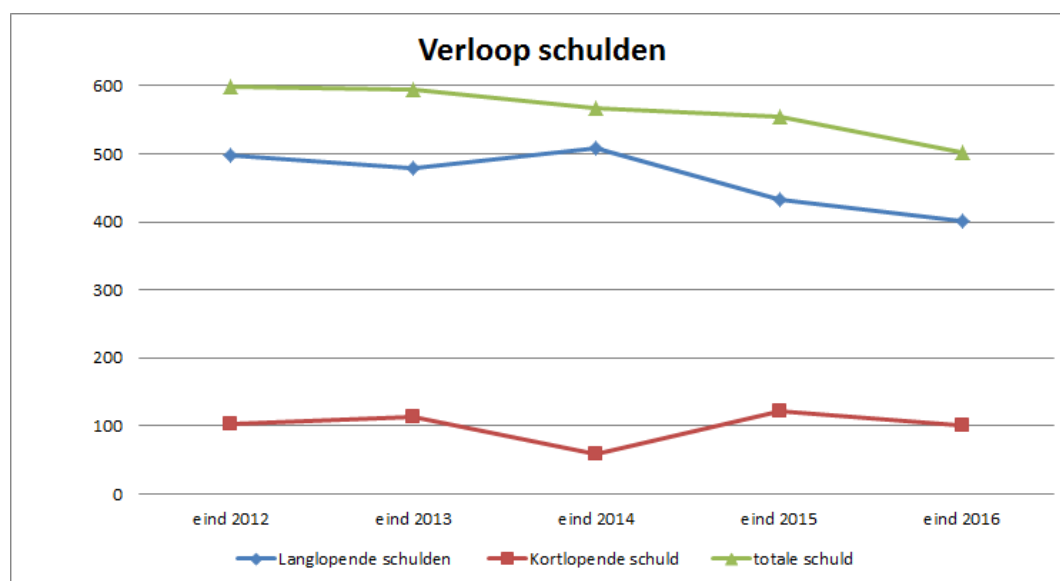
De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden moet over de

renterisiconorm worden gerapporteerd in de jaarrekening. De norm bepaalt dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar geherfinancierd mag worden. Hiermee worden renterisico's op de vaste schulden gespreid in de jaren. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2016 binnen de renterisiconorm is gebleven.

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2016	Jaarrekening 2016
Begrotingstotaal (1)	647.689	647.689
Vastgesteld percentage (2)	20%	20%
Renterisiconorm (1) x (2) = (3)	129.538	129.538
Aflossingen (4)	34.373	34.398
Ruimte onder renterisiconorm (3) - (4)	95.165	95.140

Financiering en ontwikkeling leningenportefeuilles

In hoofdstuk 8.10 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de opgenomen geldleningen te vinden. In 2016 zijn geen langlopende leningen aangetrokken door onverwachte grote inkomsten zoals uit de verkoop van een deel van de aandelen Enexis. Ook is een fors bedrag (ruim 6,2 miljoen euro) aan niet-ingezette middelen bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) teruggestort. Naar verwachting zou maximaal 60 miljoen euro aan nieuwe geldleningen worden aangetrokken in 2016 ter afdekking van een totaal aan herfinanciering van 30 miljoen euro aan vrijvallende leningen plus aanvullende financieringsbehoefte. De portefeuille met langlopende geldleningen daalt van 434 miljoen euro per eind 2015 naar 399 miljoen euro per eind 2016. Ook de kortlopende schulden zijn gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Hierdoor daalt de totale schuldpositie per eind 2016. In de onderstaande grafiek is het verloop van de schulden te zien over de afgelopen 5 jaren. Hieruit is op te maken dat de schuldpositie van de gemeente gestaag is gedaald in deze periode. Dit is o.a. het gevolg van een lager investeringsniveau, de verkoop van vastgoed en aandelen als ook de toevoeging van de middelen van het sociaal domein. De inkomsten via het gemeentefonds voor het sociaal domein lopen voor op de uitgaven. Hierdoor ontstaan tijdelijke liquiditeitsoverschotten waardoor minder leningen hoeven worden aangetrokken.

In hoofdstuk 8.3 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de verstrekte leningen aan derden opgenomen. In 2016 is slechts 1 nieuwe lening verstrekt. Dit past in het gemeentelijke beleid om terughoudend om te gaan met het verstrekken van leningen. De

portefeuille is in omvang afgenomen van 62 miljoen euro per eind 2015 naar 56 miljoen euro per eind 2015.

Op 16 februari 2017 heeft de raad ingestemd met het voorstel tot herfinanciering van FC Twente. Dit voorstel houdt in dat de huidige lening met een restant hoofdsom van 17 miljoen euro in stand blijft. De looptijd van de lening is wel verlengd en ook is de rente aangepast aan de marktrente. Aanvullend is per 1 maart 2017 een garantstelling verstrekt van 8,4 miljoen euro door de gemeente waarmee FC Twente een aantal hoogrentende financieringen kan aflossen. Zonder de herfinanciering zou FC Twente al in het najaar van 2017 in zware liquiditeitsproblemen komen waardoor de gemeente grote kans loopt haar uitstaande lening geheel af te moeten boeken.

In hoofdstuk 8.13 is een toelichting te vinden op de door de gemeente gegarandeerde geldleningen. Deze zijn in deze jaarrekening opgenomen als niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. In 2016 is één nieuwe garantstelling verstrekt aan de Omroep Enschede. Zij hadden een garantstelling die afliep per eind 2016. Deze is nu verlaagd en opnieuw verstrekt. Het totaal aan garantstellingen is gedaald van 30,1 miljoen euro per eind 2015 naar 28 miljoen euro per eind 2016

De portefeuille met gegarandeerde geldleningen zal toenemen in 2017 als gevolg van de raadsbesluiten over het verstrekken van borgstellen voor financieringen aan Sportaal, Onderhoud Enschede en FC Twente. Dit is mede het gevolg om geen leningen meer te verstrekken. De voorkeur wordt nu gegeven aan garantstellingen aangezien deze niet van invloed zijn op de schuldpositie van de gemeente. De risico's van garanties zijn echter gelijk aan de risico's van verstrekte geldleningen (zie voor nadere toelichting ook paragraaf 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing). In de risicobepaling van de verstrekte leningen en gewaarborgde geldleningen is al rekening gehouden met de herfinanciering van FC Twente.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

De stand van zaken van de beleidsvoornemen voor 2016 van de treasuryfunctie is:

- De gevolgen op de liquiditeitspositie van de gemeente door de overheveling van de middelen voor het sociaal domein vanaf 2015 zijn nog steeds aanzienlijk. Op basis van de jaren 2015 en 2016 is nog geen vast uitgavepatroon te ontdekken. Wel is duidelijk dat inkomsten een positief effect hebben voor de gemeente doordat de gemeente de inkomsten via het gemeentefonds eerder ontvangt dan de uitgaven worden gedaan. Hierdoor zijn minder langlopende leningen aangetrokken dan verwacht.
- Er is verder gewerkt aan het verlagen van de schulden in het kader van het risicoreductie programma. Per eind 2016 is de gemeentelijke schuld lager dan aan het begin van het jaar. Daarnaast worden slechts nog minimaal leningen verstrekt door de gemeente. Er wordt nu ingezet op het verstrekken van garanties aangezien deze niet worden opgenomen in de schuldpositie.

Limieten 2016

Door middel van de onderstaande overzichten met de kwartaalrapportages is het college geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de in de programmabegroting 2016-2019 vastgestelde limieten voor 2016. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limiet voor netto-vlottende schuld in het 1^e kwartaal van 2016 is overschreden. Deze overschrijding viel echter wel binnen de wettelijke vereisten inzake de kasgeldlimiet vanuit de wet fido.

Netto-vlottende schuld (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2016-2019	60.600	60.600	60.600	60.600
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal	65.156	47.318	55.313	52.161
Gemiddeld overschot vlottende middelen	~	~	~	~
Overschrijding limiet: ja/nee	ja	nee	nee	nee
Uitzettingen (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2016-2019	60.000	60.000	60.000	60.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee
Vaste schuld (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2016-2019	4.000	4.000	4.000	4.000
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

3.5. Bedrijfsvoering

Wat voor een organisatie willen we zijn?

Bij alles wat we doen staat de inwoner van Enschede centraal. Dat vraagt een open houding naar de samenleving: inwoners, ondernemers en instellingen en ook onze collega's. We willen meer vrij en in verbinding werken. Dit betekent een goed samen- en tegenspel van elkaar. Dit maken we mogelijk door ruimte en vertrouwen te geven en te leren door te doen. We veranderen door te doen en voortdurend te reflecteren. Dit geeft energie bij eigen bewustwording, de verbreding van visie en geeft inzicht vanuit andere invalshoeken. De dialoog wordt nog meer ingezet om te komen tot verbinding, reflectie en continue leren. Voor het sturen op voortdurend verbeteren en ontwikkelen werken we ook met lean in Enschede.

Uit het verbeteronderzoek blijkt dat onze collega's met plezier werken bij onze organisatie. Zij scoren een 7,3 dat ruim hoger ligt dan bij andere 100+ gemeenten. Zij voelen zich verbonden met de stad en de organisatie. Verbeterpunt is gelegen in meer helderheid over de doelen van de organisatie. Het ziekteverzuim is na een aantal jaren bijna weer terug op het niveau van het streefdoel van 4,1%.

In Enschede werken 1.855 medewerkers (samen 1.635 fte), waarvan 1.471 medewerkers een vast dienstverband hebben, 43 medewerkers een tijdelijk dienstverband en 341 medewerkers op inhuur basis. De flexibele schil is 16%. De gemiddelde leeftijd van medewerkers in vaste dienst is 49 jaar. Van de medewerkers is 68% 45 jaar en ouder. De interne mobiliteit is 9%, dat wil zeggen dat 9% van de collega's in een jaar een andere functie – takenpakket invult binnen de gemeente. De uitstroom is 5%. Daarin verschillen we fors van andere grote gemeenten die een lagere interne mobiliteit kennen maar wel een fors hogere externe mobiliteit. In 2016 hebben bijna 60 medewerkers gebruik gemaakt van het generatiepact om zo ook ruimte te geven aan instroom van meer jongeren. Het aantal jongeren (tot 35 jaar) in een tijdelijke functie is 41. Mobiliteit en flexibiliteit is een belangrijk onderdeel in het gesprek tussen medewerker en leidinggevende. Een gesprek wat veel minder in vaste momenten moet worden gegoten volgens een vast format, maar veel meer onderdeel van het dagelijkse verkeer. Met het opheffen van de vaste formats en regels en belangrijker nog het vergroten van de verantwoordelijkheid van medewerkers en leidinggevende om vanuit de bedoeling voortdurend in gesprek te zijn, zijn stappen gezet naar meer zelforganisatie en minder controle achteraf.

De landelijke Cao heeft ertoe geleid dat in 2016 de Enschedese salaristabellen zijn opgeheven. De lokale voorwaarden zijn vervangen door landelijk geldende voorwaarden. Met ingang van 2017 hebben de medewerkers een individueel keuze budget, in 2016 zijn wet-regelgeving en systemen hierop ingericht en is de communicatie hierover gestart. In november 2016 is besloten tot [normalisering van de rechtspositie](#).

De transitie ten gevolge van grote wijziging in wet- en regelgeving (omgevingswet, de drie D's), als ook de technologische veranderingen (Dienstverlening, bedrijfsvoering) hebben gevolgen voor het werk van velen. Om daar vroegtijdig op in te spelen is er op een aantal specifieke domeinen/onderdelen gestart met strategische personeelsplanning en wordt nog gericht met medewerkers het gesprek gevoerd over vergroten van kennis, vaardigheden en of mobiliteit.

Bedrijfsvoering, efficiënt en effectief

In 2016 is, in samenwerking met de uitvoeringsorganisatie en medewerkers, gewerkt aan een nieuw perspectief voor de bedrijfsvoering. Dat perspectief is in concept gereed. Rode draden daarbij zijn: meer vanuit de bedoeling gaan werken, een resultaatgerichte bedrijfscultuur willen bevorderen, het opdrachtnemerschap willen professionaliseren en meer willen communiceren over eigen gedrag. Via zelforganisatie worden medewerkers meer

gefaciliteerd om verantwoordelijkheid te nemen en eigenaarschap te voelen bij opdrachtnemerschap. Tenslotte wordt de bedrijfsvoering meer voorbereid op een regie-organisatie waarbij indien gewenst uitvoerende taken/onderdelen kunnen worden gesourced.

Deze veranderingen moeten ertoe leiden dat het primaire proces nog beter wordt ondersteund en dat gezamenlijk wordt gewerkt aan de doelen voor de Stad. In 2016 zijn al concreet diverse zaken aangepakt. Enkele voorbeelden: afschaffing persoonlijke jaarplancycclus, "roadshows" van de juridische afdeling om andere afdelingen te helpen een snellere afhandeling van bezwaren te bereiken of zelf bezwaren te voorkomen, innovatieve inkoopvormen binnen het sociaal domein, het verder digitaliseren en versimpelen van de planning-&controlcycclus.

ICT als Randvoorwaarde

Een organisatie werkt niet zonder een veilige, stabiele en moderne ICT-ondersteuning, die is in 2016 dan ook geleverd.

Baseline

We hebben de nieuwe IT-basisvoorziening geïmplementeerd. Hiermee hebben we een sneller en stabiel netwerk, moderne software en meer mogelijkheden om 24 uur per dag onze IT te gebruiken verkregen. De motie "Op naar een toekomstbestendig ICT Bedrijf" is hiermee uitgevoerd. We hebben een slag gemaakt met het digitaliseren van werkprocessen (zie PB 2014-2018).

Digitale veiligheid

Digitale Veiligheid is steeds meer een aandachtspunt geworden van bestuur en management. In de zomer van 2016 heeft de Visitatiecommissie Informatieveiligheid van de VNG met ons vastgesteld dat dit van alle medewerkers continu aandacht verdient. Daarvoor zijn bewustwordingsgesprekken gehouden en die zullen in de komende jaren voortgezet worden. Gewerkt is aan het gestructureerd doorvoeren van de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) waaronder het inrichten van de werkwijze rondom de zogenaamde Datalekken. State of the art soft- en hardware is verkregen om zoveel mogelijk denkbare risico's te verkleinen. Ingehuurde hackers hebben de robuustheid van onze computeromgeving getest. In het Overleg Privacy en Beveiliging wordt maandelijks met betrokkenen uit de gemeentelijke domeinen afgestemd over aanpak en het continu verhogen van de professionaliteit.

Informatie investeringsplan (IIP)

De samenleving digitaliseert in hoog tempo. Ook onze organisatie innoveert en digitaliseert steeds meer taken om de huidige en toekomstige samenleving goed te kunnen dienen. Dit is en wordt een aantal jaren extra ondersteund met de inzet en coördinatie van IIP middelen. Het in 2016 opgeleverde IIP voorziet in (de aanzet tot) verdere investeringen in informatiekundige ontwikkelingen van de gemeente. Het gaat daarbij vooral om investeringen voor het digitaliseren van onze primaire bedrijfsprocessen vanuit onze ambitie/doelen (o.a. in het sociaal domein) maar ook vanuit wet- en regelgeving (o.a. implementatie omgevingswet). Het wordt voornamelijk gebruikt voor het inschakelen van specialisten bij deze projecten om programma's te helpen versnellen met die opgave.

Investerings en inspanningen:

- modernisatie van software ;
- het versnellen van inhoudelijke innovatie bij programma's met IT (o.a. IIP);
- vernieuwing van onze website en intranet;
- vervanging van computers, servers, printers, beeldschermen en mobiele hardware, volgens het meerjarenuitvoeringsplan (MJUP);

- monitoring volledig in gebruik, nu preventieve acties mogelijk;
- in het vierde kwartaal is de realisatie van het nieuwe telefonieconcept vormgegeven. Zowel de vaste als de mobiele telefonie is vervangen.

Performance IT

Omschrijving	1e kengetal	2e kengetal	3e kengetal
<i>Vensters voor bedrijfsvoering</i>	Technisch en/of functioneel beheerde applicaties: 350		
<i>Wijzigingen 2016</i> (doorvoeren van wijzigingen aan de ICT - infrastructuur en het applicatielandschap)	Tijdige autorisatie binnen 5 dagen na melding: 95,8%	Tijdige afronding na afspraak eindtermijn: 67,6%	Aantal ingediende wijzigingen: 3.495
<i>Incidenten 2016</i> (betreffen verstoringen in de ICT infrastructuur)	Ingediend: 34.279	1e lijns opgelost: 37%	Top 3: Citrix, Outlook Portal SSC
<i>Telefonische helpdesk</i>	Aanbod: 33.374	Beantwoord: 30.301	Servicelevel binnen 20 sec: 67,4%
<i>Mail 2016</i>	Inkomende ext. mail: 415.176	Afgevangen Spam mail: 86.888	Afgevangen virus mail: 2.230
<i>Major incidenten 2016</i> (Dit betreffen incidenten waar veel gebruikers op hetzelfde tijdstip hinder ondervinden in de voortgang van de werkzaamheden. Voorbeelden zijn het uitvallen van een server, het niet opstarten van een bedrijfskritische applicatie)	10		

Bestuurskosten

Conform toezegging wordt jaarlijks in de gemeenterekening inzicht verstrekt in de bestuurskosten college die in het betreffende jaar zijn gemaakt. In onderstaand overzicht treft u de gegevens aan uitgesplit in een aantal kostenrubrieken. Naast onderstaande bestuurskosten is er ook sprake van reguliere bedrijfskosten (zoals werkplek, ICT-apparatuur, mobiele telefoon, Ipad en ondersteunend personeel).

Soort onkosten (bedrag in hele euro's)	2013	2014	2015	2016
Reis- en verblijfkosten binnenland	44.337	39.433	17.269	21.110
Reis- en verblijfkosten buitenland	7.117	1.562	8.017	4.417
Congressen, coaching en cursussen	165	44.580	20.425	4.058
Lidmaatschappen en abonnementen	32.450	14.605	4.350	7.500
Representatie- en vergaderkosten (incl. werk- en dinerafspraken)	9.181	23.731	9.675	19.713
Diversen	2.533	2.152	1.223	40
Totaal	95.783	126.063	60.959	56.838

Fiscaliteiten 2016

De gemeente Enschede heeft met de belastingdienst op 22 december 2011 een Convenant Horizontaal toezicht gesloten. Het Convenant Horizontaal Toezicht ziet op alle Rijksbelastingen en belastinginvorderingen. Primair ligt de nadruk op de volgende drie belastingsoorten: vennootschapsbelasting (VPB), omzetbelasting (hieronder valt ook het BTW-compensatiefonds) en de loonheffingen. Op basis van dit Convenant zorgt de gemeente

Enschede voor een adequate fiscale interne beheersing en past de belastingdienst de wijze waarop zij toezicht houdt hierop aan. De aanpassing van het fiscale toezicht is afhankelijk van de omvang van de fiscale interne beheersing en de daaraan gekoppelde fiscale beheersmaatregelen (hoe beter de interne beheersing, hoe minder toezicht). Het opzetten en onderhouden van interne beheersing is een voortdurend proces.

Vanwege de toenemende fiscale activiteiten voor onder andere Vennootschapsbelasting (per 1-1-2016) en de Werkkostenregeling (WKR, met ingang van 2015) is de bedrijfsvoeringsparagraaf uitgebreid met een samenvatting van de gepleegde fiscale activiteiten en resultaten in 2016.

Dit jaar zijn de nodige stappen gezet in de verdere ontwikkeling van de interne beheersing. Er is begonnen met een fiscaal beleidsplan waarin de fiscale uitgangspunten worden vastgelegd. Dit beleidsplan wordt opgeleverd in 2017. De concrete acties zijn opgenomen op de fiscale actielijst, bestaande uit de jaarlijks terugkerende activiteiten en de incidentele activiteiten (zoals activiteiten die moeten worden verricht in verband met gewijzigde wet- en regelgeving of ter verbetering van de interne beheersing). In 2017 zal dus een investering plaatsvinden in het vergroten van de fiscale interne beheersing. Om de doelen te bereiken zullen diverse fiscale beheersmaatregelen worden uitgevoerd.

Voor de 3 hierboven genoemde belastingsoorten kan samengevat het volgende worden aangegeven:

- Omzetbelasting: naast de reguliere aangiften stond 2016 met name in het teken van het verzoek tot teruggave van omzetbelasting op reïntegratie activiteiten, hetgeen tot een teruggave heeft geleid van 5,3 miljoen euro over de afgelopen 10 jaren.
- Loonheffingen: Sinds 1 januari 2015 is de Werkkostenregeling (WKR) voor alle werkgevers verplicht. Onder de WKR heeft de gemeente een vrijgesteld budget van 1,2% van de fiscale loonsom om te besteden aan vergoedingen en verstrekkingen aan medewerkers (de vrije ruimte). Over zowel 2015 als 2016 heeft geen overschrijding plaatsgevonden waardoor er geen sprake is van een aanvullende eindheffing (80% over de meerkosten).
- VPB: Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente vennootschapsbelastingplichtig voor haar overheidsondernemingen. De vennootschapsbelastingrisico's zijn inmiddels, in overleg met de verschillende programma's, in beeld gebracht. Daarbij is uitgegaan van de begroting 2016. Per activiteit of cluster van activiteiten is beoordeeld of in fiscaalrechtelijke zin een onderneming wordt gedreven. Op basis van het uitgevoerde onderzoek, lijkt sprake te zijn van twee vennootschapsbelastingplichtige activiteiten: de evenementen die worden georganiseerd in het Volkspark en de werkzaamheden voor derden van het IT-bedrijf. De voorlopig ingeschatte vennootschapsbelastinglast bedraagt circa 128.000 euro.

Klik [hier](#) voor een verdere toelichting op de fiscale activiteiten en resultaten in 2016.

Sturen en vergelijken

Zoals aangegeven in de programmabegroting 2015-2018 sturen we op de trend van de 40 indicatoren binnen *Vensters voor bedrijfsvoering*.

3.6. Verbonden partijen

Voor de jaarrekening 2016 gelden nog niet de gewijzigde BBV-regels inzake de informatievoorziening over de verbonden partijen. In deze jaarrekening is dan ook niet, analoog aan de programmabegroting 2017-2020, informatie over de verbonden partijen opgenomen bij de programma's. Vanaf de gemeenterekening 2017 zal dit wel het geval zijn.

Beleid verbonden partijen

Vanuit het in 2015 vastgestelde beleidskader is u een evaluatie van de verbonden partijen toegezegd die onlangs is afgerond. De onderzoeksopdracht bestond uit twee onderzoeksvragen:

1. Of en in hoeverre zijn onze verbonden partijen (nog) van toegevoegde waarde voor Enschede?
2. Hoe is de governance geregeld met betrekking tot de verbonden partijen? Oftewel hoe is de wijze van sturen, beheersen en toezicht houden van een organisatie, gericht op een efficiënte en effectieve realisatie van doelstellingen, alsmede het daarover op een open wijze communiceren en verantwoording afleggen?

De conclusies zijn per raadsbrief d.d. 6 maart 2017 met u gedeeld. Met de implementatie van de governance verbeterpunten is een start gemaakt.

Wijzigingen verbonden partijen

In 2016 is het nodige gebeurd bij de diverse verbonden partijen van de gemeente Enschede. Zo zijn in dit jaar opgeheven:

- Innovatiefonds BV: In januari 2016 heeft het college ingestemd met de liquidatie van het fonds. Alle 4 aangegane participaties zijn ondertussen overgedragen aan de gemeente. De opheffing is per eind 2016 nagenoeg afgerond.
- Enschede Ontwikkeling BV: In september 2016 heeft de raad ingestemd met de ontbinding van de GEM Zuiderval. Hiermee wordt ook deze BV, die was opgericht om als aandeelhouder namens de Gemeente Enschede op te treden in de GEM Zuiderval, geliquideerd.
- Enschedese Zwembaden NV: De NV is omgezet naar Sportaal BV per eind december 2016.

En zijn in 2016 de volgende nieuwe partijen opgericht:

- Onderhoud Enschede BV: De raad heeft hiermee ingestemd in oktober 2015. De definitieve oprichting is geëffectueerd per 1 maart 2016.
- Sportaal BV: Eind januari 2016 heeft de raad hierover het besluit genomen. Eind december 2016 is deze BV ontstaan uit de samenvoeging van het gemeentelijke beheer van de sportaccommodaties en de Enschedese Zwembaden. Over 2016 wordt in deze rekening nog gerapporteerd over de Zwembaden en nog niet over Sportaal.
- Twentebedrijf: Dit betreft de bedrijfsvoeringsorganisatie voor intergemeentelijke samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.
- Euregio: Enschede droeg via de Regio Twente al jaren bij aan de Euregio. Nu is besloten om de Euregio een andere rechtsvorm te geven waardoor zij vanaf 1 januari 2016 als verbonden partij te beschouwen is. De opgenomen bedragen voor vreemd vermogen per begin en eind jaar verschillen nogal van elkaar. Dit wordt veroorzaakt door de geheel andere verantwoordingsregels waaraan nu moet worden voldaan.

De overige actualiteiten betreffen:

- Voormalig Essent: Naar verwachting zouden in 2016 een aantal BV's, die zijn ontstaan vanuit de verkoop van de aandelen in Essent, worden opgeheven. De einddatum is echter verschoven naar 2019 omdat is gebleken dat opheffing pas mogelijk is als een aantal overeenkomsten (zoals o.a. de door de gemeente verstrekte lening aan Vordering op Enexis) volledig zijn afgerond. Vrijwel alle betalingen vanuit de Verkoop Vennootschap BV, Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV en CBL Vennootschap BV zijn al gedaan. Zo heeft de gemeente in 2016 nog een restbetaling van 180.000 euro ontvangen vanuit de Verkoop Vennootschap.
- Enexis: In het verleden is door de gemeente een eeuwigdurende lening verstrekt aan de rechtsvoorganger van Enexis. In het voorjaar van 2016 is aangegeven dat Enexis deze (hoogrentende) financiering wil afkopen. In ruil hiervoor konden de aandeelhouders kiezen voor uitbetaling in contanten of in aandelen. Enschede heeft gekozen voor contanten. Vervolgens moest Enexis aandelen inkopen bij de zittende aandeelhouders om de kunnen uitruilen met die aandeelhouders die uitbetaald wilden worden in aandelen. Daarom is in 2016 een deel van de aandelen door de gemeente verkocht tegen een verkoopprijs van ruim 3,4 miljoen euro. Hierdoor is de zeggenschap van de gemeente gedaald van 0,22% naar 0,14%.
- Regionaal Bedrijventerrein: In 2016 zijn een aantal belangrijke stappen gezet t.b.v. de verdere ontwikkeling van het XL Businesspark. In de eerste plaats is overeenstemming bereikt met de laatste nog in het projectgebied wonende eigenaren van gronden en opstallen, waarmee een eind is gekomen aan reeds langlopende bezwarenprocedures. Daarnaast is in 2016 een nieuw bestemmingsplan Tranche 3 in procedure gebracht waardoor beter ingespeeld kan worden op actuele marktontwikkelingen; dit bestemmingsplan is in januari 2017 vastgesteld door de gemeenteraad van Almelo. In het vierde kwartaal van 2016 is CTT begonnen met het bouwen van een kantoor en de installatie van de kraan en is aan Eurol een omgevings-vergunning verleend voor haar nieuwbouw. Tevens is met een grote logistieke partij een intentieovereenkomst getekend over de gefaseerde ontwikkeling van een logistieke campus. Naar verwachting zal dit in 2017 leiden tot een ontwikkelovereenkomst en zal in het tweede deel van 2017 een begin worden gemaakt met nieuwbouw van logistieke bedrijfsgebouwen. Eind 2016 hebben de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling Regionaal Bedrijventerrein Twente overeenstemming bereikt over het beschikbaar stellen van een investeringsbudget om te komen tot maatwerk in het acquisitieproces. Tevens heeft het Dagelijks Bestuur van het XL Businesspark ingestemd met een versteviging van de projectorganisatie en hebben de gemeenschappelijke Twentse gemeenten en de provincie Overijssel budget beschikbaar gesteld voor het aantrekken van een acquireur logistiek (via Business in Twente). Vooral in de logistieke sector is merkbaar dat sprake is van economisch herstel. Er wordt met meerdere partijen gesproken over een mogelijke vestiging op het XL Businesspark.
- Area Development Twente: Waar in 2015 vooral de basis werd gelegd voor Technology Base, in navolging van de adviezen van de commissie Wientjes, was 2016 het jaar van verder voorbereiden en vorm geven van deze iconische toplocatie. Nieuwe bedrijven hebben zich gevestigd, Troned Safety Campus is verder uitgebreid en Twente Airport is operationeel geworden met de eerste businessjetvluchten. Op het gebied van wonen zijn de kavels voor het Prins Bernhardpark in 2016 in de verkoop gegaan, op de Fokkerweg zijn de meeste kavels ondertussen geleverd en in het Vaneker loopt de verkoop van de bestaande woningen boven verwachting en de verkoop van de kavels is goed op gang gekomen. In april 2016 is het natuurgebied, dat onderdeel uitmaakt van de EHS, feestelijk geopend voor publiek. Ook procedureel zijn grote stappen gezet. De structuurvisie van de gemeente Enschede

en de gebiedsvisie van de provincie Overijssel zijn vastgesteld. De bestemmingsplannen (Noord en Midden) lagen halverwege het jaar ter inzage en zijn zo goed als gereed om begin 2017 voor vaststelling in procedure gebracht te worden. Veel van de voorbereidende werkzaamheden voor het luchthavenbesluit zijn uitgevoerd, waardoor deze begin 2017 geslagen kan worden door Provinciale Staten. De onderliggende MER voor de planologische procedures is eveneens in 2016 goedgekeurd. Eind 2016 is besloten voor de Deventerpoort uit te gaan van een gewijzigde opgave. Voor dit gebied wordt door ADT een nieuwe invulling opgesteld in samenspraak met de gemeente Enschede. Het proces voor de vervreemding van Technology Base (noordelijk deelgebied inclusief luchthaven) heeft in 2016 zijn beslag gekregen en loopt nog door in de eerste maanden van 2017.

- Door een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn de regelingen waaraan alleen collegebevoegdheden zijn overgedragen, verworpen tot collegeregelingen. Raadsleden zijn niet meer afgevaardigd. De grootste wijziging ter zake was te vinden bij de organisatie van Regio Twente.
- Binnen de Regio Twente neemt Enschede deel aan de samenwerking Kennispunt Twente. Eind 2016 is de bestuursovereenkomst, op basis van een evaluatie, met een duur van 4 jaren gecontinueerd.
- De gezamenlijke rekenkamers van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal hebben in 2016 onderzoek gedaan naar de Stadsbank Oost Nederland (SON). Het eindrapport heeft uw raad ontvangen. In 2017 wordt eenzelfde onderzoek gedaan naar Twente Milieu.

Beheer en risico's verbonden partijen

De risicoanalyse van de verbonden partijen is voor een 2^e jaar uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assessment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo. Onlangs hebben ook de gemeenten Dinkelland en Tubbergen zich hierbij aangesloten. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtsgeversrelatie, governance, control en kwaliteit.

Vanuit de vorig jaar uitgevoerde pilot hebben we de ervaringen verwerkt in een bijgestelde vragenlijst. Hierbij zijn voornamelijk een aantal vragen van een betere toelichting voorzien. Ook zijn een aantal vragen herzien omdat deze niet duidelijk genoeg waren. Daarnaast is weging van de bovengenoemde indicatoren, die leidt tot de uiteindelijke risicoscore, aangepast. Niet bij alle indicatoren geldt dat een hoge score ook meteen een hoger risico betekent. Met name de categorie flexibiliteit (die o.a. gaat over de hoogte van het weerstandsvermogen van de verbonden partij) telt nu zwaarder mee.

De onderstaande tabel en grafieken zijn dezelfde als die in de programmabegroting 2017-2020 zijn opgenomen. Dit omdat de uitvraag bij de verbonden partijen eenmaal per jaar wordt gedaan om hen niet te veel te belasten.

In de onderstaande tabel is het totale risico met stoplichtkleuren opgenomen die aangeven of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang, zijnde de bijdrage die de gemeente levert aan de partijen, en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtregime (zie ook achtergronddocument dat bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen).

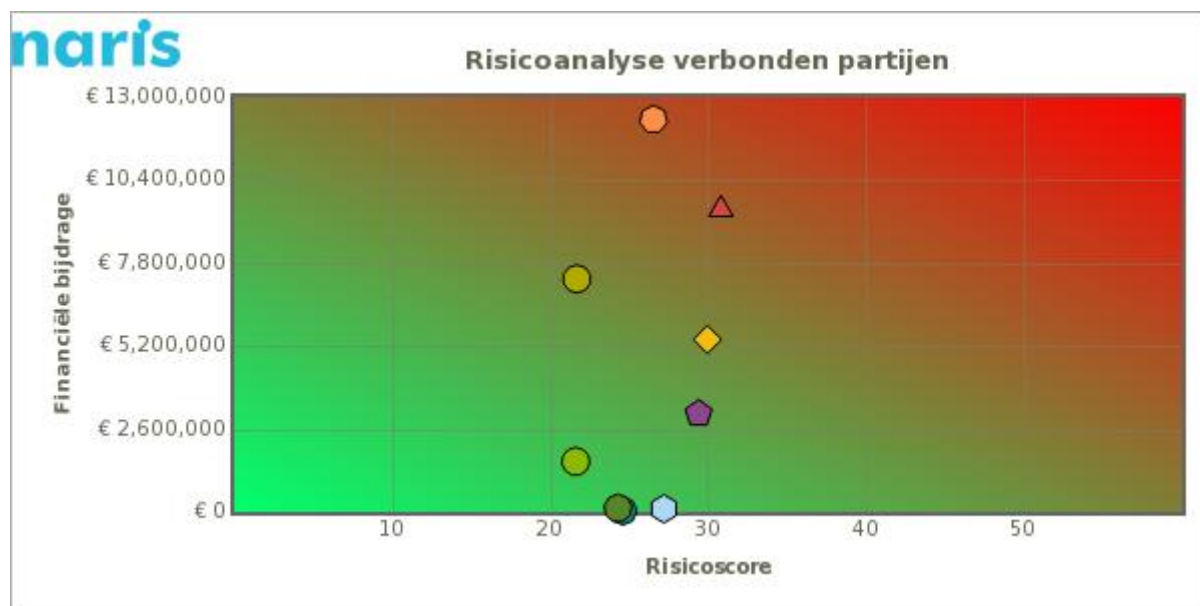
Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Regio Twente	Midden	Hoog	Hoog
Stadsbank	Midden	Hoog	Hoog
Openbaar Lichaam Crematorium Twente	Laag	Laag	Laag
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Laag	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Hoog	Hoog	Hoog
Area Development Twente	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Midden	Hoog	Hoog
Twentebedrijf	Hoog	Laag	Midden
Twentse schouwburg	Hoog	Hoog	Hoog
Sportaal (Enschedese Zwembaden)	Hoog	Hoog	Hoog
Twente Milieu	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Midden	Gemiddeld	Midden
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Klein	Laag
Enexis	Laag	Klein	Laag
Vitens	Laag	Klein	Laag
Vordering op Enexis	Laag	Klein	Laag
Euregio	Laag	Laag	Laag

Voor Sportaal is de vragenlijst ingevuld op basis van de bekende gegevens van de NV Enschedese Zwembaden. Voor Onderhoud Enschede waren nog helemaal geen gegevens beschikbaar dus staat die nu niet vermeld. Ook voor een aantal andere partijen missen de gegevens zoals ook is te zien in de lijst met verbonden partijen. Het gaat hierbij overigens om partijen waar de gemeente een gering financieel belang heeft.

De hoge risico's doen zich vooral voor bij de partijen waar de gemeente op meerdere manieren participeert. Goed voorbeeld is de Twentse Schouwburg waar de gemeente subsidies en financiering aan verstrekt, verhuurder is en enig aandeelhouder. De financiële bijdrage is dan fors en vaak is een dergelijke onderneming ook afhankelijk van de bijdrage van de gemeente. Daar waar sprake is van meerdere partijen die diensten afnemen van een verbonden partij kan de financiële bijdrage fors zijn maar valt de risicoscore lager uit doordat deze organisatie niet afhankelijk is van één partij. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Twente Milieu waar de gemeente Enschede de grootste afnemer is maar de risico's meevallen aangezien zij voldoende andere aandeelhouders/klanten hebben om te diversifiëren.

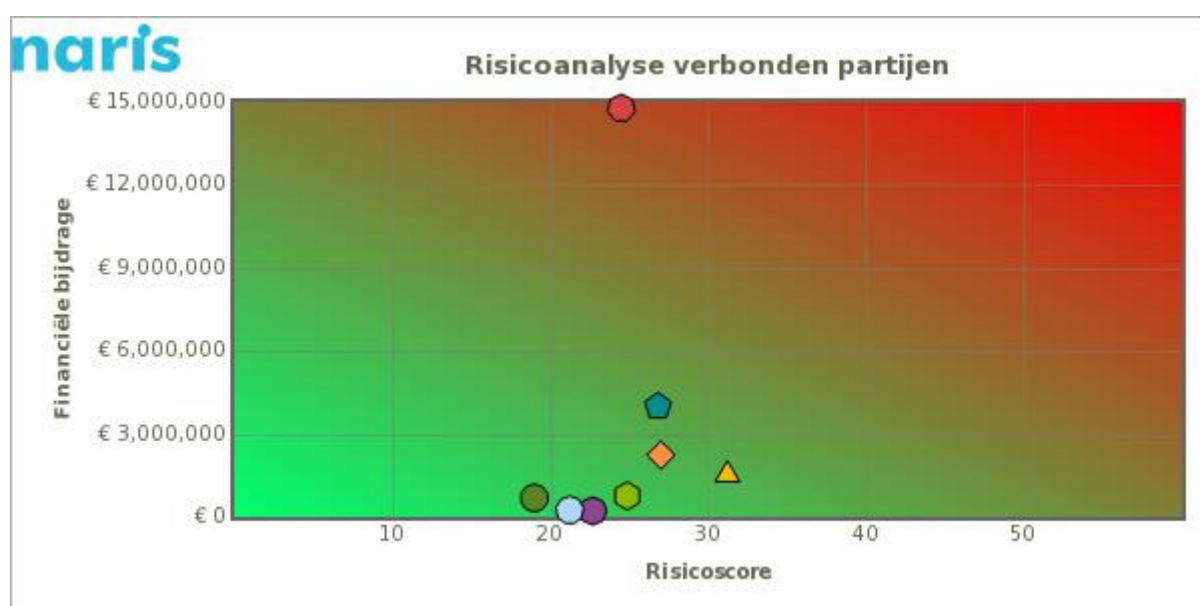
Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. In 2016 bedroeg het totaal aan financiële belangen in de verbonden partijen circa 7% van het begrotingstotaal van de programmabegroting 2016.

In de onderstaande grafiek zijn de publiekrechtelijke verbonden partijen opgenomen.

	Area Development Twente
	Regionaal Bedrijventerrein
	Stadsbank
	Twentebedrijf
	Veiligheidsregio Twente
	Euregio
	Openbaar Lichaam Crematorium Twente
	Regio Twente
	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

In de volgende grafiek zijn de uitkomsten van de privaatrechtelijke partijen opgenomen:

	Sportaal
	Twentse Schouwburg
	Twence
	Vordering op Enexis
	Twente Milieu
	Vitens
	Enexis
	Bank Nederlandse Gemeenten

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een samengesteld financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen en de gesubsidieerde instellingen. In de top tien van risico's staat een risico van 13,2 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Hierin zijn ook de risico's van het ADT, RBT en de GEM Zuiderval verwerkt.

Lijst met verbonden partijen

In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede conform de BBV per eind 2016. Verdere algemene informatie is te vinden onder [deze link](#).

Een paar opmerkingen bij de onderstaande tabel:

- Om tegemoet te komen aan de wens van de raad om inzicht te verkrijgen in het maatschappelijk belang van de verbonden partijen, is in de kolom *Openbaar belang* de doelstelling opgenomen waaraan de verbonden partij een bijdrage levert. Deze doelstellingen staan geformuleerd in de diverse programma's. Behalve wens van de raad, was opname van deze kolom ook een aanbeveling uit het rekenkamerrapport over het toezicht op externe partijen.
- Het opgenomen financieel belang sluit aan bij de brede definitie zoals toegelicht bij het beheer van de verbonden partijen.
- Nog niet alle NV's en BV's hebben de goedgekeurde jaarrekening 2016 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2016 opgenomen en ook geen resultaat 2016.

Naam vestigingsplaats	Openbaar belang (maatschappelijk belang)	Financieel belang gemeente	Eigen vermogen begin 2016	Eigen vermogen eind 2016	Vreemd vermogen begin 2016	Vreemd vermogen eind 2016	Resultaat 2016
Regio Twente <i>Enschede</i>	- Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen. - Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven). - Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk. - Meer jongeren met een opleiding die aansluit op de arbeidsmarkt. - Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de	7,2 miljoen euro bijdrage in 2016	5,2 miljoen euro	3,7 miljoen euro Regio Twente voldoet aan vereiste ratio weerstandsvermogen.	14,3 miljoen euro	12,9 miljoen euro	534.000 euro

	governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren.						
Stadsbank Oost-Nederland <i>Enschede</i>	Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen.	2,8 miljoen euro bijdrage dienstverlening 174.000 euro kapitaalinbreng	1,89 miljoen euro	1,698 miljoen euro Stadsbank voldoet aan vereiste ratio weerstandsvermogen.	16,9 miljoen euro	18 miljoen euro	5.700 euro negatief
Openbaar Lichaam Crematoria Twente <i>Enschede</i>	Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan (product begraafplaatsen).	In 2016 is geen dividend uitgekeerd (conform de gemaakte afspraken).	1,602 miljoen euro	1,591 miljoen euro OLCT beschikt over voldoende weerstandsvermogen.	7.000 euro	13.000 euro	72 euro
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente <i>Hengelo</i>	Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding.	3,1 miljoen euro bijdrage in 2016	777.000 euro	865.000 euro	3,769 miljoen euro	5,053 miljoen euro	88.000 euro
Regionaal Bedrijventerrein <i>Almelo</i>	Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven).	Verliesvoorziening van 5,553 miljoen euro per eind 2016.	Beschikt zelf niet over eigen vermogen. Gemeente houdt verliesvoorziening aan ter afdekking van ingeschatte risico's.		96,8 miljoen euro	113,6 miljoen euro	50.405 euro negatief
Area Development Twente <i>Enschede</i>	Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven).	Verliesvoorziening van 9,671 miljoen euro per eind 2016.	Beschikt zelf niet over eigen vermogen. Gemeente houdt verliesvoorziening aan ter afdekking van ingeschatte risico's.		35,6 miljoen euro	41,1 miljoen euro	185.463 euro negatief
Veiligheidsregio Twente <i>Enschede</i>	Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren	12,3 miljoen euro bijdrage in 2016	603.000 euro	73.000 euro De VRT voldoet niet	52,3 miljoen euro	57,5 miljoen euro	0 euro

	daar een bijdrage aan.			aan eis dat de weerstandratio minimaal 0,7 moet bedragen.			
Twentse Schouwburg <i>Enschede</i>	Stimuleren van een bruisende binnenstad.	5,470 miljoen euro subsidies in 2016. 1 euro waarde aandelenkapitaal 817.000 euro verstrekte leningen per eind 2016	947.000 euro	1.226.000 euro Hiermee ligt de Schouwburg op schema naar de gewenste solvabiliteit en weerstandsvermogen.	3,646 miljoen euro	3,213 miljoen euro	278.206 euro
Enschedese Zwembaden <i>Enschede</i>	Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname.	1,012 miljoen euro subsidie verstrekt in 2016. 1 euro waarde aandelenkapitaal 514.000 euro verstrekte leningen per eind 2016	103.805 euro negatief	41.618 euro De Enschedese Zwembaden, en ook de rechtsopvolger Sportaal, beschikt niet over voldoende eigen vermogen.	1,325 miljoen euro	1,808 miljoen euro	145.106 euro
Onderhoud Enschede <i>Enschede</i>	Beheer van de openbare ruimte.	12,032 miljoen euro inkoop in 2016 1 euro waarde aandelenkapitaal	231.414 euro (voorlopig resultaat)	1 euro Voor Onderhoud Enschede moet nog worden vastgesteld hoe hoog het eigen vermogen moet zijn om de risico's in voldoende mate op te kunnen vangen.	1 euro	0 euro	8,986 miljoen euro
Twente Milieu <i>Enschede</i>	Stimuleren van een duurzame leefomgeving.	15,1 miljoen euro inkoop in 2016 281.000 euro waarde aandelenkapitaal	8,5 miljoen euro	9 miljoen euro Twente Milieu voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.	12,3 miljoen euro	14,6 miljoen euro	499.000 euro

Twence <i>Hengelo</i>	Stimuleren van een duurzame leefomgeving.	6,9 miljoen euro inkoop in 2016 193.000 euro dividend ontvangen in 2016. 1 euro waarde aandelenkapitaal 2,4 miljoen euro garantstelling verstrekt per eind 2016 waarvoor 408.000 euro vergoeding in 2016 is ontvangen.	123,1 miljoen euro	126,1 miljoen euro Twence voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.	140,1 miljoen euro	115,7 miljoen euro	12,1 miljoen euro
Bank Nederlandse Gemeenten <i>Den Haag</i>	Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding.	204.000 euro dividend ontvangen in 2016. 455.000 euro waarde aandelenkapitaal	4.163 miljoen euro	4.486 miljoen euro De BNG Bank voldoet aan de vereiste solvabiliteitseisen.	145,3 miljoen euro	149,4 miljoen euro	369 miljoen euro
Enexis <i>Den Bosch</i>	Het bevorderen van een betrouwbare en een voor de lange termijn houdbare financiële huishouding.	241.000 euro dividend ontvangen in 2016. 27.000 euro waarde aandelenkapitaal (na verkoop van 34% van het aandelenkapitaal per eind 2016).	3.608 miljoen euro	3.704 miljoen euro Enexis voldoet hiermee aan gestelde solvabiliteitseisen.	3.426 miljoen euro	3.580 miljoen euro	207 miljoen euro
Vitens <i>Zwolle</i>	Het bevorderen van een betrouwbare en een voor de lange termijn houdbare financiële huishouding.	151.000 euro dividend ontvangen in 2016. 11.000 euro waarde aandelenkapitaal 1 miljoen euro verstrekte lening per eind 2016	471,7 miljoen euro	489,1 miljoen euro De solvabiliteit van Vitens bedraagt hiermee 28,1% terwijl gestreefd wordt naar solvabiliteit van 30%. De solvabiliteitseisen zijn verhoogd naar	1.242,7 miljoen euro	1.249,2 miljoen euro	39,5 miljoen euro

				aanleiding van de aangescherpte eisen vanuit het ministerie VWS. Hiermee is ingestemd door de aandeelhouders in november 2016.			
Voormalig Essent: <i>Den Bosch</i>	Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding.	14.000 euro agio-uitkering ontvangen in 2016 van CBL Vennootschap.					16.900 euro
a. Vorderingen op Enexis		43 euro waarde aandelenkapitaal per vermelde BV. 28 euro waarde aandelenkapitaal Vordering op Enexis (is verlaagd door verkoop aandelen Enexis).	850 mln euro	350 mln euro	12,2 mln euro	6,3 mln euro	
b. Verkoop Vennootschap			84,8 mln euro	1,4 mln euro	30,1 mln euro	2.000 euro	
c. Publiek Belang Elektriciteitsproductie			1,6 mln euro	1,6 mln euro	118.000 euro	45.000 euro	
d. CBL Vennootschap			\$ 9,5 mln	\$ 0,8 mln	\$ 445.000	\$ 155.000	
e. CSV Amsterdam		0,5 miljoen euro verstrekte lening aan Vordering op Enexis per eind 2016.	42.000 euro	3,2 mln euro	50.000 euro	162.000 euro	
							430.000 euro
							65.000 euro
							\$ 270.000
							3,3 mln euro
Dimpact <i>Enschede</i>	Goede kwaliteit van gemeentebrede dienstverlening.	6.000 euro lidmaatschapskosten 0,63 mln euro inkoop dienstverlening 1,4 mln euro opbrengst voor hosting aangesloten gemeenten					
Administratiekantoor Dataland <i>Gouda</i>	Goede kwaliteit van gemeentebrede dienstverlening.	7.280 euro waarde kapitaalbreng	949.000 euro	847.000 euro Dataland beschikt over voldoende eigen	485.000 euro	607.000 euro	102.000 euro negatief

				vermogen.			
Regionale Uitvoeringsdienst Twente <i>Almelo</i>	Burgers wonen in leefbare en veilige wijken / verbeteren van het ondernemersklimaat.	Aandeel structuurkosten.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0
Euregio <i>Gronau</i>	Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren.	Lidmaatschapsbijdrage van 46.000 euro in 2016 (0,29 euro per inwoner).	1,164 miljoen euro	1,308 miljoen euro De Euregio beschikt over voldoende weerstandsvermogen.	695.000 euro	35,6 miljoen euro (inclusief saldo certificeringsautoriteit waarvoor ook liquide middelen staan à 34,4 miljoen euro aan activazijde van de balans).	1,307 miljoen euro (inclusief voordeel uit liquidatie)

3.7. Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de resultaten van het in 2016 gevoerde grondbeleid conform de voorschriften BBV.

Grondbeleid; visie en uitvoering

In februari 2010 is de Nota Grondbeleid door de raad van Enschede vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat wordt ingezet op een actief grondbeleid, "tenzij". In de praktijk is de afgelopen jaren sprake geweest van "situationeel grondbeleid". Per project werd - op basis van een realisatiestrategie - gekozen uit actief, passief of faciliterend grondbeleid. De laatste jaren is, mede onder invloed van de crisis, sprake van een veranderend grondbeleid. Er wordt nog nauwelijks grond gekocht en het grondbeleid is passief en faciliterend.

De trend om van actief naar passief grondbeleid te gaan is conform het coalitieakkoord verder doorgezet, in lijn met de aanbevelingen vanuit "Grip op Grond". Het financiële risico in de huidige grondportefeuille wordt op een verantwoorde manier verder teruggebracht. Daarnaast zijn de financiële spelregels van het grondbeleid in samenspraak met de Raad herijkt teneinde te streven naar een duurzaam financieel beleid (risico-reductie).

Deze manier van werken past ook in de transitie die de gemeente op het vlak van gebiedsontwikkeling aan het maken is. Enschede is voor het ruimtelijk domein een verandering aan het doormaken naar meer facilitair, ondersteunend, inspirerend en meer samenlevingsgericht werken. We laten meer over aan de markt.

Naast bovenstaande koerswijzigingen zijn sinds de Stedelijk koers 2012 ook een aantal processen en producten opgezet die moeten leiden tot een betere grip op grond. Dit zijn onder andere het instellen van een Expert panel voor de parameters in de grondexploitaties, een Notitie van Uitgangspunten voor het MPG en een Monitor Wonen en Werken om de uitgifte en marktvraag te monitoren.

Ontwikkelingen 2016

BBV wijzigingen

De commissie BBV heeft de regels met ingang van 1 januari 2016 voor grondbedrijven gewijzigd. Aanleiding hiervoor waren de vele afboekingen die gemeenten de afgelopen jaren hebben moeten doen en de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid.

Ook worden gemeenten vanaf 1 januari 2016 verplicht vennootschapsbelasting (Vpb) te betalen. Voor de gemeente Enschede leiden de wijzigingen tot een boekhoudkundige verslechtering van het resultaat van de lopende grondexploitaties van circa 4,3 miljoen euro. Hiervoor is tijdens de zomernota 2016 en het raadsbesluit over RAR/BBV d.d. 31 oktober 2016 een voorziening getroffen. Hieronder beschrijven we kort wat de voornaamste wijzigingen en gevolgen zijn voor het grondbedrijf.

Fondsafdracht

De systematiek voor de fondsafdrachten wijzigt zodanig dat het vanaf 2016 niet meer is toegestaan om tussentijds toevoegingen te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen. Sparen kan alleen achteraf plaatsvinden via resultaatsbestemming. Hiertoe dient een afzonderlijke reserve ingesteld te worden. Bestaande voorzieningen per ultimo 2015 mogen worden gehandhaafd en kunnen volgens planning worden afgewikkeld. Het schrappen van de jaarlijkse fondsafdrachten heeft voor Enschede geen effecten aangezien er geen fondsafdrachten plaatsvinden.

Rentetoerekening

De rentetoerekening aan grondexploitaties moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen gecorrigeerd voor de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor Enschede betekent dit dat de rente daalt tot 2,99%, waarbij er langjarig met 3% gerekend wordt.

Disconteringsvoet

Voor verliesgevende grondexploitaties wordt deze voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone en komt op 2% per jaar. Dit heeft over de gehele portefeuille een nadelig effect op onze grondexploitaties.

Activering kosten conform kostensoortenlijst Besluit ruimtelijk ordening (Bro)

Het verplicht aansluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in het Bro heeft geen financieel effect.

Verschuiving van Nieggen naar MVA

De afschaffing van de categorie Nieggen (niet in exploitatie genomen gronden) betekent een verschuiving van de gronden naar de MVA (materiele vaste activa) of VHG (voorraad handelsgoederen) als 'strategische gronden' op de balans. De eventuele afwaardering van deze gronden naar lagere marktwaarde dient binnen 4 jaar plaats te vinden.

Maximale looptijd grondexploitaties tien jaar

De maximale looptijd voor grexten is bepaald op tien jaar, tenzij beheersmaatregelen worden genomen conform BBV. Hier kan alleen gemotiveerd van worden afgeweken.

De gemeente Enschede heeft ervoor gekozen om de grondexploitaties langer te laten lopen dan 10 jaar in combinatie met de beheersmaatregelen. Dit betekent concreet dat wij de opbrengstenstijging na 10 jaar geen deel meer laten uitmaken van de grexten (opbrengststijging nul). Dit eveneens conform het raadsbesluit over RAR/BBV d.d.16 oktober 2016.

Reden voor deze afwijking is dat er in de grondexploitaties die langer lopen dan 10 jaar omvangrijke voorinvesteringen gedaan zijn. Deze voorinvesteringen verdienen zich niet terug binnen 10 jaar maar vergen een langere periode. Hiermee is het bedrijfseconomisch gerechtvaardigd om met een langere periode te rekenen in combinatie met de beheersmaatregelen. Daarnaast zou dit betekenen dat de grondexploitaties 't Vaneker, Eschmarke, Euregio, B&S Park, Roombeek Binnenstad en Brunink een kortere looptijd krijgen. Vanuit Richting aan Ruimte bestaat niet de kwalitatieve noodzaak om geen opbrengsten toe te rekenen aan grexten langer lopende dan 10 jaar.

Richting aan Ruimte (RAR)

Om de slag naar een meer faciliterend grondbeleid te kunnen maken heeft het college het Kompas Ruimtelijke Initiatieven vastgesteld. Op basis van dit Kompas is voor alle gemeentelijke projecten beoordeeld of zij nog voldoen aan de doelen van de stad. Voor de projecten die niet langer voldoen zijn maatregelen genomen, o.a. afboeken, herprioritering en herprogrammering. De financiële effecten hiervan zijn op 31 oktober 2016 aan de raad voorgelegd en over besloten. Met dit raadsbesluit, gaan alle projecten weer voldoen aan de doelen van de stad zoals in het Kompas Ruimtelijke Initiatieven is opgenomen.

Het totale financiële effect van Richting aan Ruimte bedraagt 15,8 miljoen euro. Hiervan is in 2016 0,9 miljoen euro verlies genomen ten behoeve van het project Twekkelerveld. De overige kosten worden ten laste van 2017 en 2018 gebracht.

Het totale financiële effect van RAR en BBV bedroeg in 2016 5,2 miljoen euro.

Nota van uitgangspunten

Als basis voor het MPG 2017 is ook nu gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. De nota is opgebouwd volgens vier p's:

- Parameters
- Programmering en Planning
- Prijzen

Op 13 december 2016 heeft het college de Nota van Uitgangspunten MPG 2017 en daarmee de 4 P's vastgesteld. Op 6 februari 2017 is de inhoud van de Notitie van uitgangspunten in de rekeningencommissie toegelicht.

Parameters

In april 2013 is in een raadsbesluit vastgelegd hoe de parameters bepaald worden. Met de gemeenteraad is afgesproken om de parameters voor het MPG te toetsen in een expertpanel. Dit heeft in de periode oktober - november 2016 plaatsgevonden. Het expertpanel bestond uit de volgende deelnemers: Twijnstra Gudde, Fakton, gemeente Deventer en Snelder Zijlstra makelaars.

Ten opzichte van het MPG 2016 is sprake van de volgende wijzigingen:

- de parameter kostenontwikkeling korte termijn is verhoogd van 2% naar 3%,
- conform een eerder advies van het expertpanel bij de parameter opbrengstenontwikkeling een onderscheid te maken tussen woningbouw en bedrijventerreinen / kantoren
- de parameter opbrengstontwikkeling woningbouw korte termijn voor 2019 op 2% te zetten (in plaats van 1%)
- de opbouw van de reeks parameter opbrengstenontwikkeling bedrijventerreinen / kantoren is niet gewijzigd
- de langjarige gemeentelijke rekenrente is - conform nieuwe BBV regelgeving - besluitvorming in kader Zomernota (juni 2016) verlaagd van 4% naar 3%.

Voor de rente wordt uitgegaan van de omslagfinanciering. Dit wil zeggen dat de afdeling treasury de rekenrente voorschrijft die binnen het MPG gehanteerd dient te worden.

In schema ziet dit er als volgt uit:

	2017	2018	2019	2020	2021 e.v.
Kosten	0%	3%	3%	2%	2%
Opbrengsten					
- Woningbouw	0%	1%	2%	2%	2%
- Bedrijventerreinen/kantoren	0%	0%	1%	2%	2%
Rente					
BIE	3%	3%	3%	3%	3%
Overige gronden	3,25%	3,25%	3,25%	3,25%	3,25%

Het prijspeil van de opgenomen (nominale) kosten en opbrengsten is 1-1-2017. Hierdoor worden voor het jaar 2017 de kosten- en opbrengstenparameter op 0% gezet.

Programmering en planning

De programmering gaat over aantallen woningen, hectares bedrijventerreinen en m² bvo kantoren die voor de looptijd van het MPG geprogrammeerd staan. De planning betreft de

fasering van de aantallen in de tijd. In het MPG staan alleen de eigen grondexploitaties en de projecten van partijen waarmee een exploitatieovereenkomst is gesloten. De totale stedelijke plancapaciteit is groter dan in het MPG staat. Om hier inzicht in te verschaffen is de monitor Wonen en Werklocaties opgezet.

Woningbouw

In de periode tot 2030 staan ruim 1.250 woningen geprogrammeerd in het MPG. Het gemeentelijk deel (gemeentelijke grondexploitaties) betreft 655 woningen en de particuliere grondexploitaties betreft 602 woningen. In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte in de periode 2017 tot 2030 van 97 woningen: t/m 2020 gemiddeld jaarlijks 218 woningen en in de periode tot 2030 gemiddeld jaarlijks 43 woningen

Bedrijventerreinen

Op 10 maart 2014 is de herijking van de bedrijventerreinenvisie in de raad vastgesteld en vormt de basis voor de fasering zoals nu opgenomen in het MPG 2017. In opdracht van de provincie wordt er in regioverband gediscussieerd over het terugbrengen van het aanbod in bedrijventerreinen zodat dit beter aansluit op de vraag. Als uitwerking hiervan zijn er een aantal scenario's voor gelegd aan het college van B&W.

Per 1-1-2017 is nog circa 20 ha. bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan betreft het Euregiobedrijvenpark (8,5 hectare) en de Josink Es (5,7 hectare). In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2020 van 1,5 hectare, in de periode 2021 -2031 van 1,3 hectare.

Kantoren

Het aanbod aan kantoor kavels van de gemeente bevindt zich op het B&S Park, de Zuiderval en de Creatieve Campus. In de kantorenvisie van de Netwerkstad (2012) wordt de uitgifte geraamd op gemiddeld 4.400 m² b.v.o per jaar tot 2020. De plancapaciteit in het MPG 2017 is circa 62.000 m² b.v.o tot en met 2035, hetgeen neerkomt op gemiddeld circa 3.200 m² b.v.o per jaar: uitgegaan wordt van een gemiddelde uitgifte in de periode t/m 2020 van 4.500 m² b.v.o per jaar en in de periode na 2020 van 2.900 m² b.v.o per jaar.

Prijzen grond 2017

In september - oktober 2016 heeft een uitgebreide taxatie plaatsgevonden van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor 2017 voortgekomen. Gemiddeld is in het MPG 2017 sprake van een lichte grondprijsstijging voor de woningbouw van 1%. De grondprijzen voor bedrijventerreinen zijn licht neerwaarts bijgesteld. Afhankelijk van de locatie, varieert dat van een daling met 1% tot 2%.

Met het vaststellen van de nota Grondprijnsbeleid (eind 2013 door de raad) en de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017 door B&W op 22 november 2016 zijn de grondprijzen 2017 bepaald.

Woningbouw

Voor woningbouw zijn de prijzen gemiddeld licht gestegen.

Bedrijven en kantoren

Voor bedrijventerreinen en kantoren zijn de prijzen licht gedaald.

Overige gronden

Het totaal aan Overige gronden is - conform de beheerregels 2012 - in de tweede helft van 2016 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifte prijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2015

Woningbouw

Er is door de gemeente voor meer woningen grond uitgegeven in 2016 dan begroot (+78). De verkoop van gronden voor woningbouw verlopen zeer voorspoedig, er is voor het 2e achtereenvolgende jaar meer verkocht dan de prognose. Met name in Binnenstad Roombeek en Beekwoude is meer grond verkocht. De verkoop van de grotere kavels in Brunink en het Vaneker is licht achtergebleven bij de verwachting. De GEM Zuiderval is per 1-11-2015 ontbonden en is een (volledig) gemeentelijke ontwikkeling geworden, waarvan de besluitvorming in oktober 2016 heeft plaatsgevonden. In 2016 is er in de Zuiderval grond voor 16 projectmatige woningen verkocht.

In de particuliere grondexploitaties zijn minder woningen verkocht dan begroot (-112), omdat voor een aantal complexen de programmering een jaar is doorgeschoven. Bij de particuliere grondexploitaties en deelnemingen zijn 130 woningen verkocht.

Verkopten Woningbouw (stand per 31-12-2016)

(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)

Projectnaam	Begroot MPG 2016	Uitgegeven 2016
Eschmarke	1	0
Diekman wonen	1	4
Brunink	7	3
Vaneker	6	4
Geessinkweg Bijvank	1	1
Rosinkweg, Usselo	4	4
Kansrijke Stedelijke Locaties	4	4
Beekwoude	10	75
Binnenstad Roombeek	63	80
Hardick en Seckel	16	0
Zuiderval	29	45
Totaal Gemeentelijke Projecten	142	220
De Laares	17	17
Bleekerij (vm Texoprint)	20	7
WC Stokhorst	24	0
Oost Boswinkel	103	103
Velve Lindenhof	65	0
ADT	13	3
Totaal Particuliere Projecten	242	130
Eindtotaal	384	350

Bedrijventerreinen

De verkoop van grond voor bedrijvenkavels is achtergebleven bij de prognose (-6.680 m²). Er is in totaal voor 7.506 m² verkocht. Op basis van de faseringsvoorstellen (afdeling EWO en planeconoom) zijn de faseringen bijgesteld en zijn de niet verkochte opbrengsten uit 2016 verder uit gefaseerd.

Verkopen Bedrijventerrein (stand per 31-12-2016)
(weergegeven in m2 uitgeefbaar)

Projectnaam	Begroot MPG 2016	Uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	1.000	2.440
Euregiopark II	4.662	2.632
Josink-Es	2.996	63
Westerval	-	-
Twekkeleres 3e havenarm	2.659	-
Hardick en Seckel	500	-
Zuiderval	2.369	2.371
Gemeentelijke projecten	14.186	7.506
Totaal Af te sluiten projecten	-	-
Eindtotaal	14.186	7.506

Kantoren

De verkoop van grond voor kantoren is achtergebleven bij de prognose. Dit komt door met name slechte marktomstandigheden.

Verkopen Kantoren (stand per 31-12-2016)
(weergegeven in m2 bvo)

Projectnaam	Begroot MPG 2016	Uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	530	-
B&S Valley	253	-
Zuiderval	-	-
Lopende projecten	783	-
B&S park (BIE-ATSC)	4.000	-
Eindtotaal	4.783	-

De financiële resultaten van het MPG in 2016

De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hieronder weergegeven.

De Reserve Grondbedrijf wordt gevormd door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie (BIE)), de Strategische grondvoorraad en de administratieve complexen.

De complexen binnen het MPG 2017 laten per saldo een verbetering zien van 1,3 miljoen euro (= reguliere herzieningseffecten MPG 2017). Voor de negatieve effecten van RaR en BBV ad 5,2 miljoen euro is een bijdrage ontvangen van de algemene dienst. Deze bijdrage is toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf.

Concluderend is het effect voor het MPG hierdoor als volgt:

Saldo 31-12-2015	-10,6 miljoen euro
Effecten RaR en BBV	-5,2 miljoen euro
Bijdrage algemene dienst effecten RaR en BBV	+5,2 miljoen euro
Effecten reguliere herziening MPG 2017	+1,3 miljoen euro
Saldo 31-12-2016	-9,3 miljoen euro

Onderstaand schema laat zien wat het aandeel per (deel)complex is:

Ten opzichte van deze bovenstaande uitgangspunten zijn de overige mutaties bij de herziening van het MPG per 1-1-2017 berekend.

		effect Totaal	effect BBV/RAR *	effect regulier herziening
1	BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	-		-
		4.216.000	4.125.000	91.000
	BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	555.000		555.000
	BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	-735.000	865.000	130.000
	BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	606.000		606.000
2	gronden MVA (Materieel Vast Actief)	-748.000		-748.000
3	gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	-460.000		-460.000
4	Erfpachtscomplex	1.553.000		1.553.000
5	ACO (Administratief Complex Overig)	362.000	85.000	447.000
6	Particuliere grondexploitaties	33.000		33.000
7	Overige mutaties t.l.v. reserve	-894.000	125.000	-769.000
	verbetering reserve	-3.944.000	5.200.000	1.256.000
* dekking middels bijdrage BBV/RAR vanuit Algemene middelen (raadsbesluit d.d. 31-10-2016)				

Deze verbetering met 1,3 miljoen euro komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. De stand van de reserve Grondbedrijf is daardoor per 31-12-2016 gestegen naar 9,3 miljoen euro negatief.

Ontwikkeling reserve GB (bedragen in 1 miljoen euro)		
Reserve per 31-12-2015	-10,6	
Rente		*
Reserve per 01-01-2016	-10,6	
Effecten herziening	1,3	
Reserve per 31-12-2016	-9,3	

* geen rentetoevoeging aan reserve conform BBV regelgeving

De verbetering komt doordat een aantal winstgevende grondexploitaties nog verder zijn verbeterd en een deel van de winst conform de voorschriften nu kan worden genomen. Daarnaast kunnen de extra kosten als gevolg van uitfasering, plankosten en parameteraanpassing opgevangen worden door meevallers in de verlieslatende grondexploitaties. Daarnaast is er een boekwinst behaald op de verkoop van blote eigendommen in het Erfpachtscomplex. In 2016 is de kavelverkoop van woningbouw verder aangetrokken. Vooral de woningen in de groen stedelijke milieus, zoals in Binnenstad -

Roombeek en Bouwen in de wijk deden het goed. De gronduitgifte voor bedrijventerreinen en de kantoren bleven daarentegen echter opnieuw achter bij de prognoses. Het resultaat van het MPG wordt voor een belangrijk deel bepaald door een aantal incidentele meevallers (onder andere eerder winstnemen en verkopen van blote eigendom).

Onderbouwing winstneming

Op basis van de uitkomsten van het MPG 2017 worden de voorzieningen op het benodigde niveau gebracht. De voorzieningen worden getroffen ten laste van de reserve Grondbedrijf. Daarnaast wordt er voortijdig winst genomen met betrekking tot die complexen waar (een deel van) de begrote winst als zeker bestempeld mag worden. Er wordt binnen het MPG – conform de BBV - winstgenomen indien de gemaakte kosten en ook de geraamde nog te maken kosten geheel zijn gedekt door de gerealiseerde verkopen. Elke volgende verkoop wordt dan gezien als gerealiseerde winst. Deze winstnemingen worden gestort in de reserve. De nog te realiseren winst van 13,7miljoen euro komt naar verwachting uit de grondexploitaties van de volgende projecten:

	Woningbouw		Jaar
A	Brunink	6.060.000	2028
B	WC Stokhorst	76.000	2020
C	Roombeek-Binnenstad	4.721.000	2032
D	Velve Lindenhof	795.000	2031
E	Diekman	276.000	2018
F	Stroinkslanden	25.000	2023
G	Vrijkomende locaties Brede school	32.000	2019
H	Spoorzone Lonneker	23.000	2020
	Totaal woningbouw	12.008.000	
	Bedrijventerreinen		
I	Euregiopark II	1.087.000	2031
J	Diekman S&L	597.000	2020
K	Moskee, wethouder Beverstraat	35.000	2022
	Totaal bedrijventerreinen	1.719.000	
	Totaal nog te realiseren winst	13.727.000	

Bestemmingsreserve Gronduitgifte

Met het vaststellen van de Nota Grondprijsbeleid is er een bestemmingsreserve Gronduitgifte ingesteld. In 2016 zijn hieraan geen onttrekkingen gedaan, wel is er een reservering van 2 miljoen gedaan ten behoeve van dekking RAR effecten in 2017.

Risico's in relatie tot de reservepositie

De vereiste weerstandscapaciteit wordt nu berekend op 15,5 miljoen euro. Dit is ten opzichte van vorig jaar een daling met 1 miljoen euro.

De stille reserves bedragen 13,9 miljoen euro.

De beschikbare weerstandscapaciteit (inclusief stille reserves) bedraagt 4,6 miljoen euro (positief). Dit is ten opzichte van vorig jaar een stijging met 4,3 miljoen euro.

Reserve Grondbedrijf	-9,3 miljoen
Stille Reserve	13,9 miljoen
Beschikbare weerstandscapaciteit	4,6 miljoen

Op dit moment is er sprake van een positieve beschikbare weerstandscapaciteit, welke onderdeel uitmaakt van de totale weerstandscapaciteit van de gemeente. (zie de paragraaf over het weerstandsvermogen).

Vooruitblik MPG 2017

Vennootschapsbelasting

De uitleg en toepassing van de Vpb wet zijn nog niet definitief uitgekristalliseerd. De Belastingdienst werkt met de koepelorganisaties (VNG/VvG/IPO) samen. Hiervoor hebben ze de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) opgericht. Doel is om gemeentelijke grondbedrijven te ondersteunen bij het implementatietraject van de Vpb plicht. Vanuit fiscaal perspectief bestaan de volgende aandachtsgebieden Fiscale risico's en fiscale strategie. Inbedding fiscaal proces en verantwoordelijkheden in de organisatie. Juiste en volledige vastlegging met primair het oog op de jaarlijkse aangifte en het opstellen van de fiscale openingsbalans.

Eind 2015 heeft het SVLO de [Handreiking vennootschapsbelasting en gemeentelijk grondbedrijf](#) gepubliceerd. De handreiking geeft gemeentelijke grondbedrijven het kader waarbinnen zij hun fiscale positie kunnen vaststellen. Om te bepalen in hoeverre het grondbedrijf Vpb plichtig is dienen eerst de activiteiten afgebakend te worden welke fiscaal tot het grondbedrijf behoren. Dit zijn conform de handreiking de bouwgronden in exploitatie ofwel de actieve grondexploitaties.

Op basis van de quick scan kunnen we voorlopig concluderen dat Enschede vooralsnog niet Vpb-plichtig wordt. Dit betreft voor alle duidelijkheid een voorlopige indicatie. Er dient met de belastingdienst overeenstemming bereikt te worden over de gehanteerde uitgangspunten. Er bestaan nog veel onzekerheden in de landelijke discussie die impact kunnen hebben op de uitkomst. Na afstemming met de belastingdienst kan de fiscale openingsbalans met peildatum 1 januari 2016 definitief vastgesteld worden. Overigens zal een eventuele Vpb last een resultante op gemeenteniveau zijn van de Vpb over de diverse ondernemingsactiviteiten binnen de gemeente.

Visie Bedrijventerreinen

De reguliere herziening van de bedrijventerreinvisie is nu breder getrokken dan alleen de Netwerkstad gemeenten. De aanpak wordt regionaal opgepakt. Naar verwachting zal in de zomernota 2017 hierover een afweging plaatsvinden.

3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Voor 2016 was geen doelmatigheids- en of doelmatigheidsonderzoek gepland. De Raad is op 6 september 2016 per brief geïnformeerd over de uitkomsten van het doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoek Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2011 – 2015.

4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag

4.1. Ruimtelijke projecten

Bij de behandeling van de raadsenquête "Grip op grond" in 2012, is gevraagd om een integraal overzicht op te stellen van de financiële positie en risico's van ruimtelijke projecten van binnen en buiten het grondbedrijf. Dit zijn MSI-, mobiliteits- en MPG-projecten. Door middel van het opnemen van onderstaande bijlage (bij zowel de programmabegroting als bij de jaarrekening) geven we invulling aan het verzoek van de raad.

MSI projecten

INV /MSI projecten (bedragen x 1.000 euro)	looptijd t/m	boekwaarde 31-12-2016	Gerealiseerde kosten t/m 2016	Gerealiseerde opbrengsten t/m 2016	Prognose nog te realiseren kosten	Prognose nog te realiseren opbrengsten	Prognose eindresultaat	risico (bedrag obv risicoanalyse)
Wesselerbrink	2017	2	3.868	3.866	64	66	-	-
Havengebied	2016	-	21.230	21.230	-	-	-	-
Kennispark hengelsestraat	2016	-	14.855	14.855	-	-	-	-
Auke Vleerstraat 3b	2017	266	3.356	3.089	250	835	319	-
Stadsweide Koningsplein e.o.	2016	-	6.773	6.773	-	-	-	-
Stadsweide Aanpassing Van Heek Garage	2016	-	17.594	17.594	-	-	-	-
Stadsweide Westelijke Entree	2016	-	1.600	1.600	-	-	-	-
Stadsweide Verbindingszone Stadscampus-Binnenstad	2017	-	498	498	1.102	1.102	-	-
Totaal		268	69.774	69.505	314	901	319	-

Risico's MSI-projecten

De risico's van MSI-projecten worden opgevangen binnen het project. Hiervoor wordt per project risicomanagement gevoerd.

Mobiliteitsprojecten

Onderstaande projecten leveren een bijdrage aan het doel zoals opgenomen in de Programmabegroting: het ten minste op peil houden van de bereikbaarheid van de economische centra van de stad.

Investeringsprojecten	projectfase	einddatum	Totaal Krediet / begroot	Gerealiseerde kosten - opbrengsten (boekwaarde)	Gerealiseerde kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	eindresultaat (nominaal)	risico (bedrag obv risicoanalyse)
-----------------------	-------------	-----------	--------------------------------	--	-------------------------	------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------	-----------------------------	---

Mobiliteit

Duurzame verkeersmaatregelen	Programmatistische aanpak	2016-2019	533	0	403	403	130	130	0	
------------------------------	---------------------------	-----------	-----	---	-----	-----	-----	-----	---	--

Fiets	Realisatiefase	2016-2019	3.419	0	1.913	1.913	1.506	1.506	0	
Fietsenstalling de Graaf expl	Realisatiefase	2016-2019	3.062	0	2.842	2.842	220	220	0	
Fietsenstalling en oversteek NZ station E'de	Realisatiefase	2016-2019	1.212	0	859	772	353	440	0	
Euregio fietspad	Realisatiefase	2016-2019	2.500	0	0	0	2.500	2.500	0	
Subtotaal fiets			10.193	0	5.614	5.527	4.579	4.666		

HOV	Realisatiefase	2016-2019	2.464	0	2.194	2.194	270	270	0	
Subtotaal HOV			2.464	0	2.194	2.194	270	270		

Incentive Zone	Realisatiefase	2016-2019	2.589	0	3.330	3.330	-570	-570	0	
Studies	Programmatistische aanpak	2016-2019	2.268	0	2.140	1.830	128	438	0	
Subtotaal studies			4.857	0	5.470	5.160	-442	-132		

Openbaar Vervoer	Realisatiefase	2016-2019	263	0	172	172	91	91	0	
------------------	----------------	-----------	-----	---	-----	-----	----	----	---	--

Hoofdwegensruktuur	Realisatiefase	2016-2019	4.735	0	3.356	3.089	1.379	1.646	0	
Vereffeningreserve	Realisatiefase	2016-2019	1.065	0	222	222	843	843	0	
Verkeersprojecten overig	Programmatische aanpak	2016-2019	2.210	0	2.096	2.096	114	114	0	
Verkeersveiligheid	Programmatische aanpak	2016-2019	524	0	391	391	133	133	0	
Mobiliteitsplan 2015	Realisatiefase	2016-2019	4.620	0	1.830	1.830	2.790	2.790	0	
Mobiliteitsplan 2016	Realisatiefase	2016-2019	2.503	0	943	814	1.560	1.689	0	
Totaal mobiliteit			33.967	0	22.691	21.898	11.447	12.240	0	

Risico's Mobiliteitsprojecten

De risico's bij mobiliteitsprojecten worden per project gemonitord. De risico's zijn beperkt door strikte sturing op kosten en opbrengsten. Indien sprake is van afwijkende kosten/opbrengsten (ten opzichte van het door de raad gevoteerde krediet, dan wordt dit verrekend met een vereffeningrekening conform het raadsbesluit van 30 januari 2006). Binnen de reserve mobiliteit is een bedrag van 500.000 euro aan risicobuffer gereserveerd.

MPG projecten

MPG projecten	looptijd t/m	boekwaarde 31-12-2016	Gerealiseerde kosten t/m 2016	Gerealiseerde opbrengsten t/m 2016	nog te realiseren kosten (incl. rente/uitgavenstijging)	nog te realiseren opbrengsten (incl. inkomstenstijging)	eindresultaat (ncw 1-1- 2017)	risico (bedrag obv risicoanalyse)	Toelichting afdekking risico's
Woningbouw:									
De Eschmarke	2029	14.193	46.767	32.574	16.293	20.071	8.052	1.108	WSC GB
Het Brunink	2028	3.456	29.658	26.202	3.873	15.014	-6.060	125	idem
Vaneker	2029	29.679	35.633	5.954	18.020	24.455	17.969	-376	idem
Beekwoude	2022	264	4.558	4.294	2.389	32	2.328	-91	idem
Winkelcentrum Stokhorst	2020	-662	2.813	3.475	1.724	1.145	-76	-12	idem
Rosinkweg	2019	455	839	385	508	802	151	-13	idem
Laares	2019	4.981	34.645	29.664	1.455	231	5.847	57	idem
Geessinkweg-Bijvank	2019	455	1.369	914	382	490	327	11	idem
Kansrijke Stedelijke Locaties	2023	259	1.626	1.367	1.098	1.210	128	35	idem
de Bothoven	2020	-1.287	1.702	2.990	1.407	118	2	-13	idem
Roombeek Binnenstad	2032	-14.543	225.906	240.449	18.572	10.510	-4.721	-870	idem
Oost Boswinkel - deelplan Woonplaats	2020	-815	426	1.241	935	0	111	1	idem
Texoprint Bleekerij	2019	1.038	2.088	1.049	121	467	652	7	idem
Velve Lindenhof	2020	-7.686	14.537	22.224	4.116	350	-3.622	-86	idem
<i>Subtotaal Woningbouw</i>		29.787	402.567	372.779	70.892	74.892	21.088	-118	
Bedrijventerreinen:									
Euregio Bedrijvenpark !!	2031	6.221	14.378	8.157	3.528	11.212	-1.087	268	idem
Josink Es	2027	10.017	26.901	16.884	3.788	9.105	3.780	166	idem
B&S Valley	2035	2.748	8.713	5.965	9.526	11.728	375	279	idem
Westerval	2023	1.856	8.677	6.821	978	2.451	333	87	idem
GEM Zuiderval Verwervingscomplex	2016	0	0	0	0	0	0	0	idem
Ossenboer	2022	3.253	7.713	4.461	735	3.526	409	303	idem
Hardick en Seckel	2023	7.822	12.094	4.272	2.811	3.103	6.556	145	idem
Zuiderval	2026	14.158	68.716	54.558	17.029	12.931	14.977	455	idem
Hornbach	2018	321	321	0	6.929	7.250	0	193	idem

Subtotaal Bedrijventerreinen		0 46.396	0 147.513	0 101.118	0 45.324	0 61.306	0 25.343	0 1.895	
Stedelijke voorzieningen:									
Moskee Wethouder Beversstraat	2022	6	6	0	608	653	-39	28	idem
Subtotaal Stedelijke voorzieningen		6	6	0	608	653	-35	28	
Totaal lopende grondexploitaties		76.188 0	550.086 0	473.897 0	116.824 0	136.851 0	46.396 0	1.806 0	
Af te sluiten complexen (totaal)	2020	-5.113	182.329	187.442	684	1.712	-5.833	-74	idem
Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	2020	5.126	0	0	170	1.195	4.102	0	idem
ACO (totaal)	2016	0	0	0	0	0	0	0	idem
Totaal MPG		76.202	0	0	117.678	139.758	44.665	1.732	

Toelichting op het model en de cijfers

Algemeen

De cijfers voor de grondexploitaties zijn afkomstig van het MPG 2017, stand 1-1-2017.

Boekwaarde

min(-)bedragen betekenen dat de inkomsten hoger zijn dan de uitgaven; m.a.w. het project heeft een voordelig saldo.

Eindresultaat (ncw 1-1-2017)

Positieve bedragen betekenen voordelige resultaten die ten gunste komen van de Reserve Grondbedrijf, zodra deze gerealiseerd zijn. Negatieve(-)bedragen betekenen nadelige resultaten ; deze nadelen zijn afgedekt door middel van een voorziening.

Risicobedragen

De vereiste weerstandscapaciteit van het GB/MPG gaat uit van 15,5 miljoen euro aan risico's. Dit betreft 90% van het maximaal negatieve resultaat wanneer alle risico's zich te gelijk voordoen. Bij grondexploitaties wordt de omvang van de risico's bepaald aan de hand van een bandbreedte tussen 10% en 90%. In bovenstaande tabel is uitgegaan van het gemiddeld risicobedrag, zoals ook vermeld in deel 2 van het MPG 2017. Het gemiddelde risico is 3,3 miljoen euro negatief, dit is inclusief het risico op de Usseleres, welke nu onder de Materiële Vaste Activa is opgenomen. Dit is de afwijking ten opzichte van het

begrote resultaat. Het eindresultaat (NCW 44.665.103 euro negatief) neemt met dit bedrag (en komt dan op 48.041.863 euro) toe als we van het huidige risicoprofiel naar een neutraal risicoprofiel gaan. De risico's worden opgevangen door het weerstandsvermogen grondbedrijf. De individuele projectrisico's zijn de in de grondexploitaties geanalyseerd. De beheersing van de risico's vindt plaats in het kader van het projectmatig werken.

4.2. Overzicht indicatoren financiële positie

Samenvatting

Indicategroep	Indicator	Voldoende	Neutraal	Onvoldoende
1. Lokale lasten	1.1 Lokale lastendruk	> 5% lagere lastendruk dan gemiddeld	Gemiddelde lastendruk in Nederland	> 5% hogere lastendruk dan gemiddeld
	1.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB	Onbenutte belastingcapaciteit > 0,25% exploitatie voor mutaties reserves	Onbenutte belastingcapaciteit bedraagt 0,05% van exploitatietotaal in Enschede.	Geen onbenutte belastingdruk beschikbaar
	1.3 Derving OZB i.v.m. leegstand	Derving OZB < 1% OZB-opbrengst niet woningen	1% <= derving OZB <= 5% OZB-opbrengst niet woningen	Derving OZB > 5% OZB-opbrengst niet woningen
	1.4 Kostendekkendheid leges	Extra ruimte > 1% van exploitatietotaal voor mutaties reserves	Extra ruimte 0% tot 1% van exploitatietotaal voor mutaties reserves. Voor Enschede 0,48%.	Geen ruimte in tarieven.
2. Schuldpositie, vreemd vermogen	2.1 Schuldratio	< 50%	50% tot 80%	80%
	2.2 Netto schuld / exploitatie (netto schuldquote)	67%	90% tot 130%	> 130%
	2.4 Schuldevolutie	> 15% afname	min 15% tot plus 15%	> 15% toename
	2.5 Netto rentelasten / exploitatie	< 1% van totale exploitatie	1% tot 3%	> 3% van totale exploitatie
	2.6 Rentereserve	Reserve voldoende om 2 jaren schommelingen op te vangen.	Reserve voldoende om 1 jaar schommelingen op te vangen.	Geen rentereserve.
	2.7 Omslagrente - werkelijke rente	Werkelijke rente < omslagrente.	Werkelijke rente = omslagrente.	Werkelijke rente > omslagrente
3. Reservepositie, eigen vermogen	3.1 Ratio weerstandsvermogen	> 1,4	1,0 tot 1,4	< 1,0
	3.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren	Mogelijkheden om ratio te verbeteren tot > 1,4	Mogelijkheden om ratio te verbeteren tot 1,0 - 1,4	Geen verbetermogelijkheden
	3.3 Aandeel stille reserve in weerstandsvermogen	<25%	25-50%	>50%
4. Leningen, garantstellingen	4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en	> 95% zekerheden	90% tot 95% zekerheden	< 90% zekerheden

en waarborgen	waarborgen		(91,9%)	
5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen	5.1 Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen	Geen extra budget nodig	0% <= extra benodigd budget <= 1% exploitatie voor mutatie reserves (lasten)	Extra benodigd budget > 1% exploitatie voor mutaties reserves (lasten)
6. Grondexploitaties	6.1 Afhankelijkheid grondexpl. voor sluitende begroting	Niet afhankelijk van grondexploitaties voor sluitende begroting		Afhankelijk van grondexploitaties voor sluitende begroting.
	6.2 Winstverwachting grondexploitaties	Positieve winstverwachting		Geen positieve winstverwachting
	6.3 Algemene reserve grondbedrijf en risicoreserve grondbedrijf versus risico's	Reserve grondbedrijf > omvang risico's grondbedrijf	Reserves grondbedrijf 98% tot 100% risico's grondbedrijf.	Reserve grondbedrijf < 98% risico's grondbedrijf
	6.4 Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE (Bouwgrond In Exploitatie)	toekomstige baten en lasten/ actuele boekwaarde BIE < 2	waarde tussen 2 en 3	> 3
7. Financieel evenwicht	7.1 Ombuigingen, taakstellingen	< 1% van begrotingstotaal nog in te vullen	1% tot 2% begrotingstotaal nog in te vullen	Nog > 2% begrotingstotaal in te vullen
	7.2 Verhouding Structureel / Incidenteel	> 98% structurele lasten afgedekt met structurele baten	96% tot 98% structurele lasten afgedekt met structurele baten	< 96% structurele lasten afgedekt met structurele baten
	7.3 Meerjarig sluitende begroting	Alle jaren sluitend	1e of 4e jaar sluitend	1e of 4e jaar niet sluitend, preventief toezicht

Jaarrekening 2016

De balans en jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er afrondingsverschillen voorkomen in de tellingen op de balans en in de overzichten van baten en lasten.

5. Balans

Activa & Passiva

Bedragen x 1.000 Euro's per 31 december	2016	2015
Immateriele vaste activa	13.324	21
Kosten onderzoek & ontwikkeling	34	21
Bijdragen aan activa van derden	13.289	0
Materiele vaste activa	518.079	514.778
Investerings met economisch nut	392.267	381.827
Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	98.768	95.495
Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	27.043	37.456
Financiele vaste activa	63.782	80.758
Bijdragen aan activa van derden	0	8.510
Kapitaalversteking deelnemingen	281	300
Kapitaalversteking gemeenschappelijke regelingen	174	175
Kapitaalversteking overige verbonden partijen	2.413	2.640
Leningen aan woningbouwcoöperaties	13.034	13.810
Leningen deelnemingen	1.330	1.743
Leningen overig	1.516	7.261
Overige langlopende leningen	39.431	39.782
Overige uitzettingen >= 1 jaar	5.602	6.537
Totaal Vaste activa	595.184	595.557
Vorraden	21.976	76.258
Grond en hulpstoffen	5.160	17.570
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	16.786	58.668
Gereed product en handelsgoederen	29	19
Uitzettingen met rentetypische looptijd van < 1 jaar	62.078	62.737
Vorderingen op openbare lichamen	26.653	40.286
Uitzetting in 's Rijks schatkist	800	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	545	0
Rekening courant verhouding met niet-financiële instellingen	5.338	0
Overige vorderingen	28.742	22.451
Liquide middelen	56	4.479
Kas	56	16

Banken	0	4.463
Overlopende activa	21.327	15.401
Nog te ontvangen baten	10.530	8.350
Vooruitbetaalde kosten	10.797	7.051
Totaal Vlottende activa	105.436	158.875
Totaal Activa	700.620	754.432
Bedragen x 1.000 Euro's per 31 december	2016	2015
Eigen vermogen	-98.229	-108.847
Algemene reserve	-27.180	-26.062
Bestemmingsreserve	-57.547	-74.551
Saldo van rekening	-374	-8.234
Gerealiseerd resultaat 2016	-13.128	
Vorzieningen	-42.264	-52.082
Risicovoorziening	-24.790	-37.341
Egalisatievoorziening	-5.522	-3.714
Voorziening vervangingsinvesteringen	-11.951	-11.028
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	-400.094	-433.594
Obligatieleningen	-56	-56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	-20.000	-20.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	-340.162	-374.560
Onderhandse lening openbare lichamen cf art.1a wet Fido	-4.000	-4.000
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	-779	-779
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	-34.000	-34.000
Door derden belegd	-912	0
Waarborgsommen	-184	-197
Totaal Vaste passiva	-540.587	-594.523
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	-129.945	-120.818
Overige kasgeldleningen o/g	-55.000	-70.000
Bank en girosaldi	-132	0
Overige schulden	-74.813	-50.819
Overlopende passiva	-30.089	-39.091
Verplichtingen die vlg jaar tot betaling komen	-4.316	-8.758
Van overheidslichamen (vooruit)ontv. bedragen	-22.477	-18.388

Overige vooruitontv. bedragen t.b.v. vlg jaar	-3.295	-11.945
Totaal Vlottende passiva	-160.033	-159.909
Totaal Passiva	-700.620	-754.432

6. Overzicht van baten en lasten

	Begroting 2016			Begroting 2016 (na wijziging)			Realisatie 2016			Realisatie 2015		
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Maatschappelijke ondersteuning	182.298	7.572	174.726	189.024	7.348	181.676	189.241	7.786	181.456	183.546	9.001	174.544
Versterken economie	192.420	112.400	80.020	200.696	120.425	80.271	204.108	128.484	75.624	194.688	121.083	73.605
Duurzame leefomgeving	139.610	67.754	71.856	187.114	103.467	83.647	166.266	87.554	78.712	161.049	87.791	73.257
Dienstverlening en financieel beleid	113.176	41.453	71.272	118.871	41.497	76.923	133.864	53.566	79.972	123.001	52.022	70.978
Subtotaal programma's	627.503	229.179	397.874	695.705	272.739	422.517	693.479	277.390	415.763	662.283	269.898	392.385
Algemene uitkering	0	337.778	337.778	0	344.945	344.945	0	346.084	346.084	0	341.635	341.635
Dividend	0	618	618	0	618	618	0	830	830	0	1.001	1.001
Hondenbelasting	0	910	910	0	910	910	0	863	863	0	888	888
OZB	0	39.439	39.439	0	39.439	39.439	0	42.068	42.068	0	40.041	40.041
Precariobelasting	0	255	255	0	255	255	0	250	250	0	255	255
Reclamebelasting	0	152	152	0	152	152	0	160	160	0	181	181
Rente & treasury	20.186	29.158	8.972	20.186	29.158	8.972	18.858	34.024	15.166	20.369	32.465	12.096
Toeristenbelasting		225	225		225	225		163	163			
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	20.186	408.535	388.349	20.186	415.703	395.516	18.858	424.443	405.584	20.369	416.466	396.096
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	114	0	114	0	0	0
Subtotaal vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	114	0	114	0	0	0
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	647.689	637.714	9.975	715.891	688.440	27.451	712.451	701.833	10.618	682.653	686.364	-3.711
Maatschappelijke ondersteuning	703	2.642	-1.939	703	5.074	-4.371	1.135	3.743	-2.608	5.130	2.356	2.774
Versterken economie	2.106	6.089	-3.983	2.005	6.375	-4.370	2.625	3.610	-985	3.120	731	2.389
Duurzame leefomgeving	953	931	22	6.421	17.139	-10.718	12.082	18.799	-6.717	7.370	8.228	-858
Dienstverlening en financieel beleid	16.281	20.355	-4.075	21.473	29.464	-7.991	24.972	38.408	-13.436	31.826	40.295	-8.469
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	20.042	30.017	-9.975	30.601	58.051	-27.451	40.814	64.559	-23.746	47.446	51.610	-4.161
Gerealiseerd resultaat	667.732	667.732	0	746.491	746.491	0	753.264	766.392	-13.128	730.099	737.974	-7.875

7. Toelichting op de balans

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)) en de [verordening](#) ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. [17 december 2012](#) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld. De onderlinge verrekeningen, vorderingen en schulden tussen de organisatie onderdelen zijn gesaldeerd. Deelnemingen zijn niet in de consolidatie betrokken, maar zijn opgenomen onder de financiële vaste activa.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Uitzondering geldt voor een aantal voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Stelselwijziging

Als gevolg van gewijzigde regelgeving (Bbv) is een aantal balansposten geherrubriceerd. Deze stelselwijzigingen zijn per balanspost apart toegelicht.

7.1. Immateriële vaste activa

De activa worden geactiveerd op basis van [verrijingsprijs](#). De afschrijving vindt plaats op basis van de lineaire methode.

Bedragen x 1.000 Euro's	31-12-2016	1-1-2016	herrubr.	31-12-2015
Kosten onderzoek & ontwikkeling	34	21	0	21
Bijdragen aan activa van derden	13.289	18.233	18.233	0
Totaal immateriële vaste activa	13.324	18.254	18.233	21

Toelichting

Het actief betreft enerzijds de kosten van onderzoek naar gezamenlijke grondwaterinzameling in Twente en anderzijds investeringsbijdragen aan activa van derden zoals brede school Velve Lindehof, Stroinkslanden, Sportpark Boekelo, etc.

Deze [bijdragen aan activa van derden](#) zijn als gevolg van gewijzigde wetgeving (Bbv) vanaf 2016 niet langer onder de financiële maar onder de immateriële vaste activa gepresenteerd. Als gevolg van deze wetwijziging zijn de vergelijkende cijfers voor 2015 aangepast (8,5 miljoen euro is geherrubriceerd). Daarnaast blijkt uit een uitgevoerd activa onderzoek dat activa voor een bedrag van 9,7 miljoen euro geherrubriceerd moeten worden van de materiële vaste activa maar naar de immateriële vaste activa. Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als ware het actief, waarvoor de bijdrage wordt verstrekt, in bezit van de gemeente.

De boekwaarde van de immateriële vaste activa is met 5 miljoen euro afgenomen als gevolg van afschrijvingen (0,9 miljoen euro) en desinvesteringen (4,1 miljoen euro). De desinvesteringen zijn het gevolg van de verzelfstandiging van sport.

7.2. Materiële vaste activa

Alle [materiële vaste activa](#) zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke [verkrijgingsprijs](#) of [vervaardigingsprijs](#), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens [duurzame waardeverminderingen](#).

De materiële vaste activa kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Bedragen x 1.000 Euro's	31-12-2016	1-1-2016	herrubr.	31-12-2015
Gronden en terreinen	75.789	75.804	39.263	36.541
Activa in erfpacht	11.042	9.665	152	9.513
Woonruimten	506	828	0	828
Bedrijfsgebouwen	257.772	274.082	-2.721	276.803
Grond weg en waterbouwkundige werken	134.950	141.478	-7.002	148.480
Vervoermiddelen	338	1.850	0	1.850
Machines apparaten en installaties	33.876	36.713	0	36.713
Overige vaste activa	3.805	4.050	0	4.050
Totaal materiële vaste activa	518.079	544.470	29.692	514.778

In 2016 zijn een drietal herrubriceringen doorgevoerd:

- strategische gronden zijn vanaf 2016 geclassificeerd als vaste activa (39,3 miljoen euro) in plaats van voorraden. Dit is het gevolg van gewijzigde verslaggevingsregels (Bbv). Dit is inclusief de grondexploitatie Usseler Es (24,9 miljoen euro, na verrekening met de daarvoor beschikbare voorziening van 16,6 miljoen euro) als gevolg van het ontbreken van een stellig voornemen tot ontwikkeling. De overige strategische gronden (14,5 miljoen euro) komen van de Grond- en hulpstoffen;
- activa in erfpacht was voor 152.000 euro geclassificeerd onder gronden en terreinen. Dit is gecorrigeerd;
- uit het uitgevoerde activa onderzoek blijkt dat bijdragen aan activa van derden (9,7 miljoen euro) overgeheveld moeten worden van de materiële vaste activa naar de immateriële vaste activa (betreft economisch nut en maatschappelijk nut voor resp. 2,7 en 7 miljoen euro).

De vaste activa zijn inclusief de activa in ontwikkeling van 2,1 miljoen euro. In hoofdstuk 9.3 kredietenoverzicht wordt in meer detail inzicht gegeven in dit onderhanden werk.

De activa worden onderscheiden naar activa met een [economisch](#) nut of activa in de openbare ruimte met een [maatschappelijk](#) nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: [economisch nut met heffing](#). Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2016	2015
Investerings met economisch nut	392.267	381.827
Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	98.768	95.495
Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	27.043	37.456
Totaal materiële vaste activa	518.079	514.778

Hieronder geven we per categorie inzicht in het verloop van de boekwaarde van de materiële vaste activa.

Investerings met economische nut

Erfpacht

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste [uitgifteprijs](#) ([voortdurende erfpacht](#)) of tegen 1 euro [registratiewaarde](#) (eeuwigdurende erfpacht).

Afschrijvingen

Er wordt afgeschreven over deze waarde met ingang van het jaar volgend op de ingebruikname. Activa welke nog niet in gebruik zijn genomen per 31 december 2016, maar nog in uitvoering zijn, worden gepresenteerd onder de categorie materiële vaste activa waar ze na gereed melding worden geactiveerd.

De afschrijvingen vinden grotendeels plaats op basis van de lineaire methode (deels op annuïtaire basis) en zijn gebaseerd op de economische levensduur, conform de [nota activeren en afschrijven](#). De levensduur van de gronden en terreinen is bepaald als oneindig.

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats als de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie.

Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubricering	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	36.403	39.263	75.666	-21	-119	-196	0	75.327
Activa in erfpacht	9.513	152	9.665	1.670	-293	0	0	11.042
Woonruimten	828	0	828	0	-248	-74	0	506
Bedrijfsgebouwen	275.741	-2.721	273.020	4.217	-981	-19.514	109	256.852
Grond weg en waterbouwkundige werken	17.203	0	17.203	2.801	-29	-920	-7.642	11.413
Vervoermiddelen	1.850	0	1.850	100	-1.034	-579	0	338
Machines apparaten en installaties	36.239	0	36.239	2.169	-197	-5.225	0	32.985
Overige vaste activa	4.050	0	4.050	544	0	-787	-2	3.805
Totaal materiële vaste activa - Economisch nut	381.827	36.694	418.521	11.480	-2.900	-27.295	-7.535	392.267

Toelichting

De investeringen bedragen 11,5 miljoen euro en bestaan uit:

- Gronden en terreinen: door een afwaardering van de gronden Sportpark Boekelo (173.000 euro) conform Bbv wet- en regelgeving is hierdoor een negatieve mutaties in het onderhanden werk ontstaan (-21.000 euro).
- Activa in erfpacht: voornamelijk in erfpacht gegeven kades.
- Bedrijfsgebouwen: aanpassingen m.b.t. onderwijshuisvesting, sportaccommodaties en de Van Heek parkeergarage.
- Grond, weg- en waterbouwkundige werken: betreffen investeringen voor o.a. Stadsweide koningsplein en hoofdverkeersinfrastructuur.
- Vervoermiddelen betreffen de aanschaf van twee tractoren.
- Machines, apparaten en installaties omvatten voornamelijk ICT investeringen. Daarnaast een investering voor technische infrastructuur i.v.m. huisvesting UWV.
- Overige vaste activa: betreffen investeringen om o.a. flexwerken mogelijk te maken. Maar ook meubilair i.v.m. UWV huisvesting.

De desinvesteringen bedragen 2,9 miljoen euro en bestaan voornamelijk uit:

- Gronden & terreinen: diverse percelen zijn verkocht zoals bijvoorbeeld aan de Kerkstraat en gronden De Ark/I&O research.
- Activa in erfpacht: betreft een tweetal erfpachtcanons.
- Woonruimten: betreft een woning aan de Kerkstraat.
- Bedrijfsgebouwen: betreffen voornamelijk onderwijshuisvesting en een beperkt aantal sportaccommodaties.
- Vervoermiddelen, machines, apparaten en installaties: betreffen vervoermiddelen en machines die zijn overgedragen aan Onderhoud Enschede BV.

De afschrijvingen op bedrijfsgebouwen bevatten een incidentele afschrijvingslast van ruim 10 miljoen euro. Uit een uitgevoerd activa-onderzoek blijkt dat:

- Onderwijsgebouwen zijn opgenomen die niet meer in eigendom of gebruik zijn, of zijn opgenomen voor een te lange, dan wel een te korte levensduur in vergelijking met de geldende afschrijvingstermijnen. Dit heeft geleidt tot een inhaalafschrijving van 2,9 miljoen euro (resp. 4,7 en -1,8 miljoen euro).
- Daarnaast heeft bij Spinnerij Oosterveld een duurzame waardevermindering plaatsgevonden, omdat de boekwaarde hoger was dan de getaxeerde waarde. Met deze lagere waarde was rekening gehouden in de reserve kostprijsdekkende huur. Dit heeft geleidt tot een verrekening met de genoemde reserve van 4,9 miljoen euro.
- Een vergelijkbare situatie betreft het CeeCee center waar de directe opbrengstwaarde met bijna 0,8 miljoen euro lager ligt dan de boekwaarde. Ook hier heeft een afwaardering en verrekening plaatsgevonden met de reserve kostprijsdekkende huur.

Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Uitzondering hierop vormen de werkzaamheden aan gronden en terreinen zoals terreinafwerking en parkeerplaatsen.

Bijdragen van derden bedragen 7,5 miljoen euro en zijn ontvangen subsidies. De ontvangen subsidies betreffen o.a. projecten mobiliteitsplan, stadsweide koningsplein, etc. Daarnaast betreft een EFRO subsidie (109.000 euro) t.b.v. Koningsplein een correctie: voorgaande jaren is deze post onjuist verantwoord onder het project aanpassing Van Heek garage/bedrijfsgebouwen.

Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven

De hier genoemde activa bestaan uit investeringen in afvalstoffen en rioleringen. Voor deze activa worden heffingen geheven.

Heffingen Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2016	Correctie	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	0	0	325	0	0	0	325
Bedrijfsgebouwen	1.062	0	0	0	-141	0	921
Grond weg en waterbouwkundige werken	93.958	0	6.108	0	-3.434	0	96.632
Machines apparaten en installaties	475	0	447	0	-32	0	890
Totaal materiële vaste activa - Heffingen	95.495	0	6.880	0	-3.607	0	98.768

Toelichting

De in 2016 gedane investeringen betreffen afval en rioleringen (conform het GRP). De afschrijvingen hebben plaatsgevonden conform de nota activeren en afschrijven.

Investerings met maatschappelijk nut

Investerings in infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken worden in de regel ten laste van de exploitatie gebracht. Bij raadsbesluit kan hiervan worden afgeweken. Onderstaande tabel bevat de geactiveerde investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubri.	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	137	0	137	0	0	0	0	137
Grond weg en waterbouwkundige werken	37.319	-7.002	30.317	4.685	-3.824	-3.689	-582	26.906
Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut	37.456	-7.002	30.454	4.685	-3.824	-3.689	-582	27.043

Toelichting

De investeringen betreffen voornamelijk wegen (1,4 miljoen euro, aanleg van het fietspad Zuid Esmarkerrondweg), openbare verlichting (1,3 miljoen euro) en SW (1,9 miljoen euro).

De desinvesteringen betreffen o.a. projecten zoals B&S park (0,9 miljoen euro), stadserf (0,6 miljoen euro), voorbereidingskosten (1,2 miljoen euro), Ecozone Eschmarke (0,4 miljoen euro) en gemeentelijke aandelen t.a.v. tunnel Auke Vleerstraat en Westerval (0,5 miljoen euro).

De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de Nota activeren en afschrijven. Investerings in wegen worden in 10 jaar afgeschreven, verkeersregelininstallaties in 10 jaar, openbare verlichting in 20 jaar voor armaturen en 40 jaar voor lichtmasten. Bij raadsbesluit kan hiervan worden afgeweken. De afschrijvingen bevatten een incidentele inhaalafschrijving van 0,8 miljoen euro. Uit onderzoek is gebleken dat een tweetal activa niet meer in eigendom en/of gebruik zijn.

Bijdragen van derden bedragen 0,6 miljoen euro (o.a. subsidies).

7.3. Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn opgebouwd uit aan derden verstrekte leningen en belangen in gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen. Aan derden verstrekte geldleningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De belangen in gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen zijn gewaardeerd tegen [verkrijgingsprijs](#) of lagere marktwaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2016 wordt in onderstaand overzicht weergegeven. Als gevolg van gewijzigde wetgeving (Bbv) zijn de [bijdragen aan activa van derden](#) vanaf 2016 niet langer onder de financiële maar onder de immateriele vaste activa gepresenteerd. Als gevolg van deze wetwijziging zijn de vergelijkende cijfers voor 2015 aangepast (8,5 miljoen euro is geherrubriceerd).

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubr.	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Desinvesterings	Afschrijving / Aflossingen	Correcties	Boekwaarde 31-12-2016
Bijdragen aan activa van derden	8.510	-8.510	0					
Kapitaalversterking deelnemingen	300		300	-20	0	2	0	281
Kapitaalversterking gemeenschappelijke regelingen	175		175	0	0	-1	0	174
Kapitaalversterking overige verbonden partijen	2.640		2.640	-14	0	-213	0	2.413
Leningen aan woningbouwcoöperaties	13.810		13.810	0	0	-775	0	13.034
Leningen deelnemingen	1.743		1.743	0	0	-412	0	1.330
Leningen overig	7.261		7.261	-1	0	-5.744	0	1.516
Overige langlopende leningen	39.782		39.782	180	0	-531	0	39.431
Overige uitzettingen >= 1 jaar	6.537		6.537	0	0	-935	0	5.602
Totaal financiële activa	80.758	-8.510	72.247	146	0	-8.611	0	63.782

Toelichting

De [bijdragen aan activa van derden](#) zijn als gevolg van gewijzigde wetgeving (Bbv) vanaf 2016 niet langer onder de financiële maar onder de immateriele vaste activa gepresenteerd. Als gevolg van deze wetwijziging zijn de vergelijkende cijfers voor 2015 aangepast (8,5 miljoen euro is geherrubriceerd).

De financiële vaste activa bestaat uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa neemt met 8,4 miljoen euro af van 72,2 miljoen naar 63,8 miljoen euro. Deze afname bestaat enerzijds uit aflossingen/afschrijvingen voor 8,5 miljoen euro en anderzijds uit investeringen van ruim 0,1 miljoen euro.

De investeringen van ruim 0,1 miljoen euro bestaat uit leningen aan werknemers van de gemeente voor fietsprivé, en een lening aan de commissie van beheer van het Van Heek park.

Op de kapitaalverstrekkingen is 0,2 miljoen euro afgeschreven in 2016. Dit gelijk aan de afschrijving in voorgaande jaren.

De aflossingen van 8,3 miljoen euro zijn gedaan door:

- Woningcorporaties (0,8 miljoen euro)
- Deelnemingen zijnde de Enschedese Zwembaden en de Twentse Schouwburg (0,1 miljoen euro). Overigens worden de verstrekte leningen aan de zwembaden begin 2017 afgelost door de rechtsopvolger Sportaal
- Verbonden partijen zijnde GEM Zuiderval (3,7 miljoen euro) die nu is geliquideerd, Enexis (1,8 miljoen euro) en Vitens (0,2 miljoen euro)
- Diverse aflossingen op de overige leningen die voornamelijk zijn verstrekt aan sportverenigingen en overige maatschappelijke organisaties (0,6 miljoen euro).
- De overige uitzetting (0,9 miljoen euro) betreffen aflossingen van SVN leningen.

Onder de overige langlopende leningen van 39,4 miljoen euro is de lening FC Twente begrepen voor een bedrag van 17 miljoen. Op 16 februari 2017 heeft de raad ingestemd met het voorstel tot herfinanciering van FC Twente. Deze houdt in dat de huidige lening met een restant hoofdsom van 17 miljoen euro in stand blijft. De looptijd van de lening wordt wel verlengd en ook wordt de rente aangepast aan de marktrente.

7.4. Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, eventueel (tijdelijk) afgewaardeerd wanneer de marktwaarde lager is. Een uitzondering hierop vormen de bouwgrond in exploitatie. Deze voorraden worden gewaardeerd tegen [netto vervaardigingskosten](#): de historische kostprijs wordt verhoogd met de gemaakte kosten en verminderd met de opbrengsten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen. De kostprijs bestaat uit de directe kosten en eventueel de aan het werk toe te rekenen indirecte kosten en interest. Voor winstneming op projecten wordt de methode toegepast, waarbij de winsten worden genomen op het moment dat de boekwaarde, rekening houdend met nog te maken kosten, negatief wordt. Een negatieve boekwaarde minus nog te maken kosten wordt gezien als gerealiseerde winst. Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht.

Bedragen x 1.000 Euro's	31-12-2016	1-1-2016	herrubr.	31-12-2015
Grond en hulpstoffen	5.160	3.113	-14.457	17.570
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	16.786	34.743	-23.925	58.668
Gereed product en handelsgoederen	29	19		19
Totaal voorraden	21.976	37.875	-38.382	76.258

Grond- en hulpstoffen niet in exploitatie genomen bouwgronden

Niet in exploitatie genomen bouwgronden worden alleen als dusdanig gerubriceerd als er een reëel en stellig voornemen (raadsbesluit) bestaat dat deze in de toekomst zal worden bebouwd. Binnen de gemeente is deze situatie niet van toepassing.

Grond- en hulpstoffen

Bedrage x 1.000 euro	Balanswaarde 31-12-2015	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2015	Herclass.	Herrubr. naar MVA	Boekwaarde 1-1-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2016	Boekwaarde per m2
Ruilgronden	12.860	5.507	18.367	-18.367		0						
Te verkopen gronden	4.677	12.454	17.131	-17.131		0						
Algemeen	0	155	155	-155		0						
Gronden- naar MVA				19.460	14.457	5.003	1.317	-638	5.682	-5.682	0	
Gronden- Voorraad Handelsgoed.				16.193		16.193	166	776	17.135	-12.008	5.126	4,334
Subtotaal	17.537	18.116	35.653	0	14.457	21.196	1.482	138	22.817	-17.690	5.126	
Overige grond- en hulpstoffen	33	0	33	0	0	33	0	0	33	0	33	
Totaal	17.570	18.116	35.686	0	14.457	21.229	1.482	138	22.850	-17.690	5.160	

Toelichting

Vanwege de herrubricering van de Grond- en hulpstoffen per 1 januari 2016 vindt reclassificatie van de Ruilgronden (18,4 miljoen euro) en Te verkopen gronden (17,1 miljoen euro) naar Gronden MVA en Gronden VHG plaats. Vervolgens zijn de Gronden MVA (14,5 miljoen euro) op basis van de gewijzigde regelgeving (Bbv) per 1 januari 2016 geherrubriceerd onder de materiële vaste activa (zie 8.2 Materiële vaste activa). Hierdoor is de balanswaarde afgenomen.

Wat resteert zijn de te verkopen gronden die de gemeente Enschede in verkoop heeft en per 1-1-2016 conform de Bbv als voorraad handelsgoederen op de balans worden gepresenteerd.

Bij zowel de strategische MVA gronden als de te verkopen gronden is de aanwezige voorziening per 1-1-2016 ingezet om de boekwaarde daadwerkelijk te verlagen tot de lagere marktwaarde. Hierdoor is de voorziening voor gronden verdwenen en wordt de boekwaarde gelijk aan de balanswaarde.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie (BIE)

Bedragen x € 1.000	Balanswaar de 31-12-2015	Voorziening voor afwaardering en verplichting en	Boekwaar de 31-12- 2015	Herrubricering 1-1-2016	Boek- waard e	Investerings n	Inkomste n	Boek- waard e 31- 12- 2016	Voorziening voor afwaardering en verplichting en	Balanswaar de 31-12- 2016
Totaal onderhanden werk	58.668	64.595	123.263	-40.529*	82.734	22.430	24.800	80.364	63.578	16.786

* Dit is de brutoboekwaarde. De nettoboekwaarde (na verrekening met de verliesvoorziening) bedraagt 23.925 (x 1.000 euro).

Toelichting

De *afname* van de balanswaarde is voornamelijk te verklaren door het effectueren van de aangescherpte verslaggevingsregels die per 1-1-2016 van kracht zijn geworden. Deze nieuwe regelgeving houdt verband met een tweetal ontwikkelingen, namelijk enerzijds de constatering en aanbevelingen van de adviescommissie vernieuwing BBV om meer en vergelijkbare informatie over grondexploitaties in de jaarrekening op te nemen (o.a. facilitair grondbeleid als vordering of schuld en gronden als MVA) en anderzijds de invoering van de vennootschapsplicht voor gemeenten die meer aansluiting tussen de verslaggevingsregels en fiscale regels wenselijk maakt. Dit heeft een effect op de waardering van de bouwgronden in exploitatie (BIE) en de vermogenspositie van de gemeente. De aanscherpingen betreffen vooral de afbakening van grondexploitaties en de aan grondexploitaties toe te rekenen kosten. Deze wijzigingen hebben een lagere waardering van de BIE en daarmee een nadelig effect op de financiële positie.

Dit heeft geleid tot een herrubricering waardoor de grondexploitatie Usseles Es in 2016 gepresenteerd is als grond MVA (24,9 miljoen euro, na verrekening met de verliesvoorziening van 16,6 miljoen euro) en niet als Onderhanden werk als gevolg van het stellige voornemen om deze exploitatie niet op korte termijn te gaan ontwikkelen. Een tweede herrubricering betreffen de particuliere grondexploitaties met ruim 1 miljoen euro. Ook dit is het gevolg van gewijzigde regelgeving en betreffen vooruitvangen baten van particuliere grondexploitaties die per 1-1-2016 geen onderdeel meer vormen van het onderhanden werk maar van de overlopende passiva.

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2016 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2017. Deze periodieke actualisatie kan in de toekomst - mede gezien de huidige onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen, welke mede op basis van jaarlijkse taxaties tot stand komen. Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 3.7 grondbeleid en het MPG 2017.

De nieuwe BBV voorschriften schrijven voor grondexploitaties in principe een maximale looptijd van 10 jaar per grondexploitatie voor. Dit zou echter betekenen dat o.a. de grondexploitaties Vaneker, Eschmarke, Euregio en B&S Park een korte looptijd krijgen. Vanuit Richting aan Ruimte bestaat deze noodzaak niet, waardoor door de gemeenteraad is besloten om de looptijd niet te verkorten en als beheersmaatregel door te voeren dat na 10 jaar geen opbrengststijging meer wordt toegerekend aan deze grondexploitaties.

De totaal nog te maken kosten bedragen 117,5 miljoen euro en de nog te realiseren opbrengsten bedragen 138,6 miljoen euro. Met de huidige inzichten en rekening houdend met de reeds gedane investeringen (boekwaarde per 31-12-2016) wordt een resultaat verwacht van 40,6 miljoen euro negatief op contante waarde. Op complexniveau zijn de voorziene negatieve saldi op grond van Bbv 100% voorzien en daarmee afgedekt.

Voor inzicht in de uitkomsten van de risicoberekeningen en betekenis voor het weerstandsvermogen wordt verwezen naar paragraaf 4.1 overzicht ruimtelijke projecten en de paragrafen 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing en 3.7 grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen

De voorraden gereed product betreffen de voorraden relatiegeschenken, eigen verklaringen en gehandicaptenparkeerkaarten.

7.5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De vorderingen zijn verminderd met de voorziening voor oninbare bedragen.

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2016	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2015
Vorderingen op openbare lichamen	26.653	0	26.653	40.286
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	800	0	800	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	545	0	545	0
Rekening courant verhouding met niet-financiële instelling	5.338	0	5.338	0
Overige vorderingen	31.783	3.041	28.742	22.451
Totaal vorderingen	65.120	3.041	62.079	62.737

Toelichting

De vordering op de openbare lichamen bestaat uit een vordering op het ministerie van Financiën voor het terugvorderen van BTW (20,2 miljoen euro), een vordering op het ministerie SZW i.v.m. MAU/vangnet uitkering (4,5 miljoen euro), een vordering op de Veiligheidsregio i.v.m. FLO verrekening (0,6 miljoen euro) en diverse vordering op o.a. gemeenten (1,4 miljoen euro).

Als gevolg van schatkistbankieren resteert een vordering van 0,8 miljoen euro.

De rekening courant verhoudingen betreffen het Rijk (SVN) en het GBT t.b.v. het innen van lokale heffingen. Deze bedragen resp. 0,5 miljoen en 5,3 miljoen euro.

De overige vorderingen van 31,8 miljoen euro bevat o.a. de zogenaamde 'sociale' debiteuren (14 miljoen euro zijnde 27 miljoen euro minus 13 miljoen euro i.v.m. voorziening voor oninbaarheid) en overige private vorderingen (ruim 17 miljoen euro). De voorziening voor oninbaarheid, die in mindering is gebracht op de vorderingen bestaat voor 2 miljoen euro uit oninbare BBZ vorderingen en 1 miljoen voor private vorderingen.

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag

bedroeg ruim 4 miljoen euro in 2016. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2016 het drempelbedrag niet heeft overschreden.

(x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	2.554	2.505	1.485	2.497
Toegestane drempelbedrag	4.045	4.045	4.045	4.045
Ruimte onder het drempelbedrag	1.492	1.540	2.560	1.549
Overschrijding drempelbedrag	0	0	0	0

7.6. Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Bedragen x 1.000 Euro's	2016	2015
Kas	Kas	56	16
Banken	Banken	0	4.463
Totaal liquide middelen		56	4.479

Toelichting

Gedurende het jaar is het banksaldo negatief geworden en is daarom opgenomen onder de kortlopende schulden.

7.7. Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2016	2015
Nog te ontvangen baten	10.530	8.350
Vooruitbetaalde kosten	10.797	7.051
Totaal overlopende activa	21.327	15.401

De belangrijkste posten die zijn opgenomen onder de overlopende activa worden hieronder toegelicht. Dit zijn:

- De nog te ontvangen baten van het Centraal Administratie Kantoor (i.v.m. uitvoering van de WMO-taken) en de vooruitbetaalde kosten aan de zorgleveranciers (i.v.m. de uitvoering van de (jeugd-)zorg taken).
- Gebleken is dat meer BTW terug te vorderen is, dan in het verleden werd aangenomen. Het door de gemeente uitgevoerde onderzoek heeft er toe geleid dat de belastingdienst beschikkingen heeft afgegeven van ruim 5,3 miljoen euro. Daarnaast zal de belastingdienst de wettelijke rente vergoeden van ca. 1 miljoen euro.
- Bij de regionalisering van de Brandweer, zijn afspraken gemaakt omtrent het functioneel leeftijdsontslag van voormalig brandweerpersoneel en de levensloopverplichting voor brandweerpersoneel in dienst van de VRT (=Veiligheids Regio Twente). De afspraken omtrent het functioneel leeftijdsontslag staan verantwoord onder de 'Nog te ontvangen baten' en de levensloopverplichting onder de 'Vooruit betaalde kosten'.

- Bij de verzelfstandiging van Onderhoud Enschede B.V. zijn activa overgedragen, maar de baten dienen we nog te ontvangen.
- Gemaakte kosten voor FC Twente zijn opgenomen onder de 'Vooruit betaalde kosten'.

De overlopende activa bestaan in hoofdzaak uit:

Nog te ontvangen baten

Nog te ontvangen BTW	5.339
Nog te ontvangen rente	991
Nog te ontvangen baten Onderhoud Enschede B.V.	1.221
Nog te ontvangen overig	<u>2.979</u>
	10.530

Vooruitbetaalde kosten

Vooruitbetaalde levensloop Bandweer	1.982
Vooruitbetaalde kosten FC Twente	760
Vooruitbetaalde zorgkosten WMO	7.286
Vooruitbetaalde kosten overig	<u>769</u>
	10.797

Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa staan opgenomen in onderstaande tabel.

Verloop nog te ontvangen bedragen van Europese of Nederlandse overheden	Boekwaarde 01-01-2016	Toevoeging	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2016
Ministerie van Veiligheid en justitie - RIEC	147			147
Provincie Overijssel - Cultuureducatie	9	4		13
Provincie Overijssel - Lang zult u wonen		16		16
Ministerie van Veiligheid en justitie - Bed Bad Brood		119		119
Totaal	156	139		295

7.8. Eigen vermogen

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2016	Rente	Stortingen	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
Algemene reserve	25.862	0	21.468	19.339	0	27.991
Maatschappelijke ondersteuning	6.956	46	1.113	2.836	0	5.280
Versterken economie	16.049	0	2.476	7.586	0	10.938

Duurzame leefomgeving	10.514	126	2.252	2.066	0	10.827
Dienstverlening en financieel beleid	49.466	1.214	12.119	32.732	0	30.066
Eigen vermogen	108.847	1.387	39.427	64.559	0	85.101
Gerealiseerd resultaat 2016						13.128
Eigen vermogen						98.229

Toelichting

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat over het boekjaar 2016.

Over het jaar 2016 is een afname van de reservepositie te zien van 24 miljoen euro. De reservemutaties voor 2 onderdelen springen eruit.

Allereerst de ontwikkeling van de reserves van het programma Versterken economie. Deze laten een afname zien van 5,1 miljoen euro. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan de reserve mobiliteit. Er was in de begroting ook al rekening gehouden met deze afname in de reserve mobiliteit.

Daarnaast verslechtert de reservepositie van het programma Dienstverlening en financieel beleid met bijna 20 miljoen euro. Dit wordt allereerst veroorzaakt door de overboeking van het rekeningresultaat 2015 naar de Algemene reserve. Daarnaast zijn er dalingen te zien in meerdere reserves conform de aangekondigde reserveontwikkeling in de Programmabegroting 2016-2019. Het betreft de reserves Vastgoed, Onderwijshuisvesting en de reserve vervangingsinvesteringen sport. En ten slotte de incidentele verrekening met de reserve Vastgoed (kostprijsdekkende huur) in verband met de afwaardering van de Spinnerij Oosterveld en CeeCee center (5,7 miljoen euro, zie hoofdstuk 7.2 Materiële vaste activa).

Voor een specificatie van de afzonderlijke reserves verwijzen wij naar de staat van reserves, opgenomen in Hoofdstuk 9.1.

7.9. Voorzieningen

Voorzieningen dienen naar beste inschatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de geschatte omvang van de verplichtingen en risico's waarvoor ze gevormd zijn.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Uitzondering geldt voor een aantal voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde, bijvoorbeeld de pensioenvoorziening.

Bedragen x 1.000 Euro's		Stand per 1-1-2016	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand per 31-12-2016
Risicovoorziening	Versterken economie	667	136	0	114	688
	Duurzame Leefomgeving	2.419	690	0	529	2.581
	Dienstverlening en financieel beleid	34.254	2.072	14.193	612	21.521
Egalisatievoorziening	Duurzame Leefomgeving	0	1.138	0	0	1.138

	Dienstverlening en financieel beleid	3.714	3.808	0	3.138	4.384
Voorziening vervangingsinvesteringen	Versterken economie	133	0	133	0	0
	Duurzame Leefomgeving	10.895	1.081	0	25	11.951
Voorzieningen		52.082	8.926	14.327	4.418	42.264

Toelichting

De stand van de voorzieningen is over het jaar 2016 met 9,8 miljoen euro afgenomen.

De grootste daling is te zien in de risicovoorziening. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door de vrijval van de voorziening GEM Zuiderval bij het programma Dienstverlening en financieel beleid. De Raad heeft op 3 oktober 2016 besloten de grondexploitatie Zuiderval te ontbinden. Als gevolg daarvan is de voorziening vrijgevallen. De grondexploitatie is vervolgens, samen met deze voorziening, ondergebracht bij het grondbedrijf van de gemeente Enschede.

Voor een specificatie van de voorzieningen verwijzen wij u naar de staat van voorzieningen, opgenomen in Hoofdstuk 9.2.

7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2016	Toevoegingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
Obligatieleningen	56	0	0	0	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsinst.	20.000	0	0	0	20.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	374.560	0	34.398	0	340.162
Onderhandse lening openbare lichamen cf art. 1a wet Fido	4.000	0	0	0	4.000
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	779	0	0	0	779
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	0	0	0	34.000
Door derden belegd	0	912	0	0	912
Waarborgsommen	197	-12	1	0	184
Totaal vaste schulden	433.594	900	34.399	0	400.094

Toelichting

In 2016 zijn geen nieuwe langlopende leningen afgesloten. De aflossingen bedroegen 34,4 miljoen euro. De aflossingsverplichting voor 2017 is opgenomen in het saldo per 31 december 2016 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg 18 miljoen euro in 2016. Onder de kortlopende schulden is de verplichting van de in 2017 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal 8,5 miljoen euro.

7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2016	1-1-2016	herrubr.	31-12-2015
Overige kasgeldleningen o/g	55.000	70.000	0	70.000
Bank en girosaldi	132	0	0	0
Overige schulden	74.813	62.730	11.911	50.819
Netto Vlottende Schulden	129.945	132.729	11.911	120.819

Toelichting

In 2016 zijn de betalingen onderweg geherrubriceerd van de overlopende passiva naar de vlottende schulden.

Onder de kortlopende schulden is een kasgeldlening van 55 miljoen euro opgenomen. Onder de overige kortlopende schulden zijn de verplichtingen verantwoord. De grootste posten zijn:

Nog af te dragen rente over 2016	8,5 miljoen
Terug te betalen rijks gelden in het kader van de BBZ	5,9 miljoen
Af te dragen loonheffing	4,5 miljoen
Terug te betalen rijks subsidie SW	4,2 miljoen
Diverse zorgaanbieders	15,9 miljoen

Deze worden in 2017 betaald.

7.12. Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2016	1-1-2016	herrubr.	31-12-2015
Verplichtingen die vlg jaar tot betaling komen	4.316	8.758		8.758
Van overheidslichamen (vooruit)ontv. bedragen	22.477	18.290		18.388
Overige vooruitontv. bedragen t.b.v. vlg jaar	3.295	1.066	-10.878	11.944
Overlopende passiva	30.089	28.114	-10.878	39.090

Toelichting

In 2016 zijn de betalingen onderweg geherrubriceerd van de overlopende passiva naar de vlottende schulden. Het saldo van de overlopende passiva neemt in 2016 toe met ca 3 miljoen euro. De grootste toename is veroorzaakt door de vooruit ontvangen baten die in 2016 met 7 miljoen euro zijn toegenomen. Deze betreffen voornamelijk ontvangen subsidiegelden van de Provincie voor het Programma Netwerkstad Twente.

Onder de overlopende passiva staan ook van de EU, Rijk en provincie ontvangen voorschotbedragen voor specifieke doeluitkeringen opgenomen die dienen ter dekking van lasten in het lopende boekjaar en eventueel volgende begrotingsjaren. Deze bedragen zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in 1.000 euro	Boekwaarde 01-01-2016	Afname 2016	Toevoegingen 2016	Boekwaarde 31-12-2016
Beter Benutten 2	0	440	440	0
Boswinkel Duurzaam	15	15	0	0
Bydrage netwerkstad initiatieven	0	40	40	0
Digitale Innovatie Arbeidsmarkt	106	106	0	0
Duurzaam Veilig	-667	0	667	0
EnergieLOKET Enschede/Losser	75	75	100	100
Eschmarke land en stad	9	9	0	0
Euregio bedrijventerreinen	0	0	36	36
Groene Blauwe Diensten	216	216	0	0
Haven leefkwalit.bedrijventerrei	93	93	0	0
Historie Vliegveld	60	60	60	60
Jacobuskwartier	80	0	0	80
Lang zult u leven	73	73	0	0
Programma Netwerkstad Twente	7.150	7.150	13.819	13.819
Project Binnenstad	455	440	0	15
Smartlab Polaroid	6	6	0	0
Stadcampus verbindingzone	42	0	0	42
Vitale Binnenstad	0	0	150	150
Wonen zorg en welzijn	230	0	0	230
Zoetwatervoorz Hoge Zandgrond	0	0	56	56
Totaal Provincie	7.944	8.724	15.368	14.587
2013ESFN46	0	49	49	0
2014ESFN19	0	998	1.574	577
2014EUSF2011967	0	646	1.000	354
BBZ 2015	404	404	0	0
Bodem Doel uitkering	441	441	0	0
BZK GSB III	426	100	0	327
BZK inzake RIEC	405	405	0	0
Centrum Stadsveld	28	28	0	0
ESF jongerenoffensief	646	0	0	646
Herstructurering WSW	1.590	1.590	0	0
Interregionaal	13	13	0	0
Joodse Instellingen	38	0	0	38
Lang gezond	26	0	12	38
Monitoring bodemverontreiniging	134	134	0	0
OCW Onderwijsachterstandenbeleid	3.091	567	0	2.523
Praktijk leren	14	14	0	0

Roma kinderen	35	56	21	0
Sectorplan SW	0	0	328	328
Veiligheidshuis	20	0	0	20
VROM Geluidsbelastingkaart	268	268	0	0
Woning IPSV Lipperkerkstr	124	247	124	0
Woninginbraken	28	10	0	18
WWB-gelden	320	11	145	454
WWIK	76	0	0	76
Totaal Ministerie	8.126	5.981	3.253	5.398
Ondernemersloket	6	0	0	6
Veiligheidshuis	48	0	0	48
Totaal Regio	53	0	0	53
Bedrijfsleven Helpt	0	4	4	0
Bijdrage VNG inzake Roma	0	21	21	0
Diversen geen overheid	2.167	1.924	26	268
Herstruc. WSW-sector	0	1.590	1.590	0
Mi Kameleon	0	0	150	150
MIN BBZ 2016	0	0	34	34
MIN Reg.Aanpak Vroeg. Schoolv.2017	0	0	791	791
MIN RMBA 2016	0	0	231	231
MIN Sanering verkeerslawaaai varviks	0	0	25	25
P-budget Educatie	0	339	339	0
Pr aanpak loverboyproblematiek	0	17	46	29
Pr Biomassa Enschede	0	0	13	13
PR Duurzame scholen Overijssel	0	0	38	38
Pr Havenbedrijf doorontwikkeling	0	0	144	144
PR HOV Midden	0	0	648	648
Pr NOABER 053	0	0	38	38
Pr vrouwenvoetbal	0	0	30	30
Rijk Onderwijsachterstandenbeleid	0	2.589	2.589	0
Sub In- en Uit lopend Jaar	0	8	8	0
Terugkeerdersregeling Roombeek	0	26	26	0
Totaal Overig	2.167	6.517	6.790	2.439
Total	18.290	21.222	25.411	22.477

7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedrag x 1.000 euro)	Oorspronkelijke bedrag geldlening	Percentage borgstelling	Hoofdsom per 01-01- 2016	Correcties per 01-01- 2016	Nieuwe leningen	Aflossingen	Hoofdsom per 31-12- 2016
Garanties	57.981	100%	30.184	0	250	2.426	28.008

Toelichting

Gewaarborgde leningen	Oorspronkelijke bedrag gewaarborgde leningen	Percentage waarvoor borgstelling is verleend door gemeente Enschede	Stand 01-01- 2016	Correcties 01-01-2016	Nieuwe garanties	Aflossingen	Stand 31-12- 2016
<u>Gegarandeerde geldleningen aan:</u>							
- Verbonden partijen	5.100	100%	3.390	0		506	2.884
- Bejaardenoorden	26.513	100%	16.565	0		925	15.640
- Onderwijs	12.160	100%	8.700	0		640	8.060
- Sport	1.355	100%	1.230	0		56	1.174
- Kunst/Cultuur	0		0	0	250		250
- Overig	550	100%	300	0		300	0
	45.678		30.185	0	250	2.427	28.008

Dit betreft voornamelijk leningen ter financiering van bejaardencentra, gezondheidszorg en sociale woningbouw. Bij deze leningen staat de gemeente voor 100 procent van het vermelde saldo garant. De nieuwe garantstelling is verstrekt aan de Stichting Omroep Enschede.

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW:

- Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Enschede op als achtervang. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) dus is het niet erg waarschijnlijk dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.
- Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts achtervang.

Verlofuren

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Ultimo 2016 bedraagt het spaar- en restantverlof ca 3,1 miljoen euro.

Overige

Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2016 aan derden zijn verstrekt en in 2017 en volgende jaren worden uitgevoerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 16 februari 2017 heeft de raad ingestemd met het voorstel tot herfinanciering van FC Twente. Deze houdt in dat de huidige lening met een restant hoofdsom van 17 miljoen euro in stand blijft. De looptijd van de lening wordt wel verlengd en ook wordt de rente aangepast aan de marktrente. Aanvullend is een garantstelling verstrekt van 8,4 miljoen euro door de gemeente per 1 maart 2017 waarmee FC Twente een aantal hoogrentende financieringen kan aflossen. Zonder de herfinanciering zou FC Twente al in het najaar van 2017 in zware liquiditeitsproblemen komen waardoor de gemeente grote kans loopt haar uitstaande lening geheel af te moeten boeken. De herfinanciering is overigens verwerkt in de risicobepaling van de verstrekte en gewaarborgde geldleningen.

8. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen en Vpb

Bedragen x 1.000 Euro's	Algemene dekkingsmiddelen	Budget primair	Budget actueel	Realisatie	Saldo
OZB		39.439	39.439	42.068	2.629
Hondenbelasting		910	910	863	-47
Precariobelasting		255	255	250	-5
Reclamebelasting		152	152	160	8
Toeristenbelasting		225	225	163	-62
Belastingopbrengsten		40.981	40.981	43.505	2.524
Algemene uitkeringen		337.778	344.945	346.084	1.138
Dividenden		618	618	830	212
Saldo financieringsfunctie		8.972	8.972	15.166	6.194
Overige dekkingsmiddelen		347.368	354.535	362.080	7.545
Saldo		388.349	395.516	405.585	10.068

In de begroting 2016 was geen bedrag voor onvoorzien opgenomen.

Omschrijving	Afwijking	I/S	Analyse
OZB	2.629.000	S	Zie paragraaf lokale Heffingen
Hondenbelasting	-47.000	S	Zie paragraaf lokale Heffingen
Precariobelasting	-5.000	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Reclamebelasting	8.000	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Toeristenbelasting	-62.000	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Algemene uitkering	1.138.000		Het resultaat van de uitkering uit het gemeentefonds bestaat uit de uitkomsten van: - de septembercirculaire 2016 à 0,5 miljoen euro positief; - de decembercirculaire 2016 à 0,4 miljoen euro positief; - de nabetalingen over de jaren 2014 en 2015 van 0,2 miljoen euro.
Dividenden	212.000		Door hogere dividenduitkeringen van BNG Bank en Vitens.
Saldo financieringsfunctie	5.647.000		Het voordeel is ontstaan door: - de verkoop van een deel van het aandelenbezit Enxex à 3,4 miljoen euro; - een voordeel van 1,1 miljoen euro door de aanhoudend lage rentestanden in combinatie met een lagere financieringsbehoefte dan verwacht; - een nadeel door een hogere rente toevoeging van 0,6 miljoen euro aan de reserves door de hogere standen van de reserves; - een voordeel van 0,4 miljoen euro door lagere

			rente toevoegingen op de voorzieningen (voor ADT, RBT en Zuiderval); • een voordeel van 0,3 miljoen euro door lagere rentebaten vanuit de kapitaallasten doordat de stand van de activa hoger was dan ingeschat; • een voordeel van 1 miljoen euro aan rentebaten over teruggave BTW Reïntegratie.
--	--	--	--

8.2. Analyse op afwijking tussen begroting en overzicht van baten en lasten

Maatschappelijke ondersteuning

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Beschermd wonen	39.083	40.526	38.395	2.130
Inkomensondersteuning	12.423	12.872	12.843	29
Jeugdhulp gedwongen kader	9.844	9.343	9.207	136
Jeugdhulp vrijwillig kader	28.377	29.640	36.214	-6.574
Lichte ondersteuning en regie	16.445	16.997	16.742	255
Opvangvoorzieningen	15.021	15.626	15.829	-204
Versterken burgerkracht	18.434	20.098	18.915	1.183
WMO begeleiding	20.817	20.752	22.418	-1.666
WMO individuele voorzieningen	21.854	23.171	18.678	4.492
Totaal Lasten	182.298	189.024	189.241	-217
Beschermd wonen	1.696	1.696	1.718	22
Inkomensondersteuning	884	884	967	83
Jeugdhulp vrijwillig kader	0	0	0	0
Lichte ondersteuning en regie	45	0	79	79
Opvangvoorzieningen	657	627	868	241
Versterken burgerkracht	206	206	400	194
WMO begeleiding	1.049	900	835	-65
WMO individuele voorzieningen	3.034	3.034	2.918	-116
Totaal Baten	7.572	7.348	7.786	438
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	174.726	181.676	181.456	221
Inkomensondersteuning	1	1	0	1
Opvangvoorzieningen	0	0	360	-360
Versterken burgerkracht	702	702	775	-73
Totaal Storting reserves	703	703	1.135	-432
Inkomensondersteuning	530	980	958	-21
Versterken burgerkracht	2.112	2.312	1.003	-1.309
WMO begeleiding	0	782	782	0
WMO individuele voorzieningen	0	1.000	1.000	0

Totaal Onttrekking reserves	2.642	5.074	3.743	-1.331
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-1.939	-4.371	-2.608	-1.763
Gerealiseerd resultaat	172.787	177.305	178.847	-1.542

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beschermd wonen	2.130	22	0	0	2.153

Toelichting/analyse

Lasten

De uitgaven op het product beschermd wonen zijn 2,1 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een daling van het aantal plaatsen/cliënten in zowel ZIN (verstrekke subsidies aan zorgaanbieders) als PGB. In 2015 zijn 974 plekken bekostigd en in 2016 907 plekken. Er is bewust ingezet om PGB-cliënten zoveel mogelijk bij ZIN-aanbieders onder te brengen. Tegelijkertijd zijn ook cliënten uitgestroomd naar WMO-maatwerkvoorzieningen en Wlz.

Bij de cliënten met een PGB is het budget met 3.300 euro per plaats per jaar verlaagd. Dit betrof een vast bedrag voor ondersteuning huishouden (circa 100 cliënten).

Daarnaast is door de invoering van het modulair beschermd wonen een daling opgetreden in de kosten van gemiddeld 10.000 euro per plaats (circa 100 cliënten zijn van een all inclusive-pakket naar een modulair pakket omgezet). In het modulair pakket worden de kosten van huisvesting en levensonderhoud door de cliënt zelf betaald.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Inkomensondersteuning	29	83	1	-21	92

Toelichting/analyse

Het resultaat op het product inkomensondersteuning is per saldo 92.000 euro. Dit bestaat uit nadelen bij 'schuldhelpverlening', 'individuele bijzondere bijstand' en 'bijzondere inkomensvoorzieningen en fonds bijzondere noden' en uit een voordeel bij 'maatwerkvoorziening chronisch zieken en gehandicapten aanvullende regeling'.

Schuldhelpverlening (269.000 euro nadelig)

De overschrijding op de schuldhelpverlening bedraagt 269.000 euro. Ondanks een kerend economisch tij is het effect van deze economische verbetering nog niet zichtbaar bij de doelgroep.

Individuele bijzondere bijstand (145.000 euro nadelig)

Het nadelige resultaat bij individuele bijzondere bijstand is met name het gevolg van de hoge kosten van bewindvoering. Alhoewel de groei in 2016 is afgenomen ten opzichte van 2015, stijgt het aantal aanvragen voor bewindvoering nog steeds. Bij toekenning van bewindvoering is wel sprake van een hogere eigen bijdrage dan in 2015. Door een eenmalige bijdrage vanuit de reserve WMO van 500.000 euro is de overschrijding in de jaarrekening beperkt gebleven tot 145.000 euro.

Bijzondere inkomensvoorzieningen en fonds bijzondere noden (31.000 euro nadelig)

Ten gevolge van de schadelastbeperking is door Menzis een bedrag aan de gemeente gerestitueerd. Daarnaast heeft er in 2016 over de boekjaren 2015 en 2016 een

administratieve afwikkeling met Menzis plaatsgevonden. Tezamen is hierdoor sprake van een incidentele meevaller van 125.000 euro.

Het aantal burgers dat in 2016 een beroep deed op de Collectieve Zorgverzekering voor minima is ten opzichte van 2015 toegenomen en is beduidend meer dan was ingeschat. Hierdoor vallen de verzekeringspremies in 2016 circa 287.000 euro hoger uit dan was begroot.

De subsidie(s) armoedebelid en aan het Fonds Bijzondere Noden Enschede vallen door minder aanvragen lager uit dan verwacht. Per saldo is sprake van een meevaller van 131.000 euro.

Maatwerkvoorziening Chronisch zieken en gehandicapten aanvullende regeling (536.000 euro voordelig).

De voordelige afwijking ten opzichte van de begroting is grotendeels ontstaan doordat bij de gemeenterekening 2015 is besloten het overschot van 450.000 euro te bestemmen voor uitgaven in 2016. Hierdoor is in 2016 900.000 euro beschikbaar. Hoewel in 2016 sprake is van hogere kosten dan in 2015, blijft nog steeds een deel van de middelen onbesteed. De hogere kosten in 2016 ten opzichte van 2015 zijn een gevolg van verhogen van het bedrag van 100 naar 180 euro per aanvrager. Daarnaast is het aantal aanvragen in 2016 gestegen t.o.v. 2015.

Op een ander onderdeel van de maatwerkvoorziening, de collectieve ziektekostenregeling Menzis (CZM) is sprake van hogere kosten dan geraamd (287.000 euro, zie de toelichting hierboven bij bijzondere inkomensvoorzieningen). Dat is het gevolg van een toename van het aantal deelnemers met 800. Worden de kosten van de gehele maatwerkvoorziening beoordeeld ten opzichte van de begroting, dan resteert 249.000 euro. In 2016 is nog onderzocht of de bijdrage in het eigen risico van deelnemers aan de WUB-regeling (genoemd naar de werkgroep uitstroom bijstandsrechtigden), ook ten laste van dit budget kan worden gebracht. Medio 2016 is een regeling in werking getreden op grond waarvan bijstandsgerechtigde wanbetalers kunnen uitstromen uit de bestuursrechtelijke premieheffing. Dit betekent dat vanaf 2017 geen onderschrijding wordt verwacht.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Jeugdhulp gedwongen kader	136	0	0	0	136

Toelichting/analyse

Lasten

De uitgaven op het product Jeugdhulp gedwongen kader zijn 136.000 euro lager dan begroot, als gevolg van minder verwijzingen naar dit gedwongen kader door gecertificeerde instellingen.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Jeugdhulp vrijwillig kader	-6.574	0	0	0	-6.574

Toelichting/analyse

Lasten

Het budget is in 2016 per saldo met 2,5 miljoen euro gedaald als gevolg van de rijksbezuinigingen en de negatieve uitkomst voor Enschede van het nieuwe objectieve verdeelmodel. Daarnaast zijn de uitgaven in 2016 4,1 miljoen euro gestegen. De stijging zit

met name binnen de onderdelen maatwerkvoorzieningen OZL (Ondersteuning Zelfstandig Leven) en OMD (Ondersteuning Maatschappelijke Deelname) en specialistische Jeugdhulp, waar -ondanks een lichte daling van het aantal cliënten- in totaal meer kosten ontstaan. De kosten per cliënt zijn hoger, doordat meer maatwerk wordt geboden en complexere hulpverlening nodig is. Dat betekent per saldo een tekort op dit product van 6,6 miljoen euro.

Daar staat tegenover een positief saldo op het product Jeugdhulp gedwongen kader van 136.000 euro. Dat betekent op het totaal van beide Jeugdhulp producten een negatief saldo van 6,4 miljoen euro.

N.B. De bijdrage vanuit de septembercirculaire voor Jeugdhulp van 53.000 euro is niet in de begroting van dit product verwerkt, maar bij het programma Dienstverlening en financieel beleid. Daarmee komt het totaal van beide Jeugdhulp producten uit op een negatief saldo van 6,4 miljoen euro.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Lichte ondersteuning en regie	255	79	0	0	334

Toelichting/analyse

Lasten

Enerzijds is er een nadeel van 100.000 euro door inhuur van extra personeel om zorgcontinuïteit te borgen door achterstanden in gegevensverwerking met gevolgen voor cliënten en zorgaanbieders te voorkomen. Anderzijds is er een incidenteel voordeel van 350.000 euro op onder andere een budget voor diverse organisatiekosten.

Baten

De hogere baten worden voor 70.000 euro veroorzaakt door de afwikkeling van de rijksmiddelen voor het programma Aanpak uitbuiting Roma kinderen.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Opvangvoorzieningen	-204	241	-360	0	-323

Toelichting/analyse

Lasten

De lasten zijn 200.000 euro hoger dan begroot. Dit is enerzijds een gevolg van extra lasten die niet te maken hebben met de centrumgemeentetaken opvangvoorzieningen. Het betreft enerzijds de regeling Bed-Bad-Brood (uitgeprocedeerde asielzoekers), waarvoor in 2016 een bedrag is uitgegeven van 403.000 euro en anderzijds kosten voor schrijnende gevallen, waar in 2016 een bedrag van 45.000 euro meer is uitgegeven dan begroot. Deze kosten worden gemaakt door de wijkteams. Deze kosten vallen weg tegen een niet-ingezet PGB-budget op het product WMO-begeleiding.

Anderzijds betreft het middelen voor subsidies opvangvoorzieningen. Het aantal aanvragen bleef iets achter bij het budget, waardoor circa 240.000 euro minder is besteed (op een budget van 15 miljoen euro).

Baten

Voor de uitgaven van de regeling Bed-Bad-Brood wordt van het rijk nog een bijdrage verwacht van 118.000 euro. Voor de uitvoering van de nazorg-detentie is een incidentele subsidie van 63.000 euro ontvangen. De overige baten van 59.000 euro werden ontvangen van het rijk en overige gemeenten voor de heroïnebehandeling en van de provincie voor de

loverboyproblematiek. De ontvangen subsidies worden doorbetaald via subsidieverstrekking aan instellingen waaronder Tactus.

Storting reserves

De voordelen op de centrumgemeentemiddelen voor maatschappelijke opvang (289.000 euro) en vrouwenopvang (71.000 euro) zijn gedoteerd aan de hiervoor ingestelde reserves voor maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.

N.B. De mutaties uit de september- en de decembercirculaire van de decentralisatie-uitkeringen maatschappelijke opvang (-50.501 euro) en vrouwenopvang (+44,181 euro) zijn niet in de begroting van dit product verwerkt maar bij het programma Dienstverlening en financieel beleid.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Versterken burgerkracht	1.183	194	-73	-1.309	-6

Toelichting/analyse

Lasten

De lagere lasten van 1,2 miljoen euro worden met name veroorzaakt door lagere uitgaven van 1,3 miljoen euro voor projecten van de Transformatieagenda Sociaal Domein (zie ook de toelichting bij de onttrekking aan de reserves). Er was voor 2016 een bedrag van 2,0 miljoen euro geraamd voor uitgaven voor diverse projecten. Deze projecten zijn in 2016 opgestart en voor een bedrag van 700.000 euro tot besteding gekomen, deze projecten lopen door naar 2017 en verdere jaren (zie ook hoofdstuk 2 Wat hebben we bereikt). Er zijn hogere uitgaven van 100.000 euro voor twee meerjarige provinciale projecten te weten: "positionering wijkverpleegkundige in de integrale wijkaanpak" en 'lang zult u wonen', die in 2015 in de begroting waren opgenomen (zie ook toelichting bij de baten). Op materiële budgetten heeft in totaal voor circa 100.000 euro geen besteding plaatsgevonden. Het betreft een groot aantal kleinere afwijkingen. In het kader van de Wet op de Lijkbezorging artikel 22 zijn in 2016 44 uitvaarten op kosten van de gemeente uitgevoerd voor een bedrag van 90.000 euro, waarvoor ook opbrengsten zijn verantwoord (zie ook de toelichting bij de baten).

Baten

De hogere baten van 100.000 euro zijn voor twee meerjarige provinciale projecten voor positionering wijkverpleegkundige in de integrale wijkaanpak en lang zult u wonen, die in 2015 in de begroting waren opgenomen (zie ook toelichting bij de lasten). Daarnaast zijn in het kader van de Wet op de Lijkbezorging artikel 22 in 2016 44 uitvaarten op kosten van de gemeente verzorgd. Dit bedrag van 90.000 euro is als vordering opgenomen op de nabestaanden.

Storting reserves

De restant-middelen van de provinciale subsidie breedtesport van 32.000 euro, van het convenant Menzis van 25.000 en de LEA (Lokale Educatieve Agenda) van 16.000 euro zijn respectievelijk gestort in de Reserve Maatschappelijke Functie Sport, Reserve Gezond Meedoen Menzis en de Reserve LEA. Dit betreffen niet bestede middelen, die aan deze bestemmingsreserves mogen worden toegevoegd.

Onttrekking reserves

De lagere onttrekking aan de Reserve Sociaal Fonds van 1,3 miljoen euro is het gevolg van de lagere uitgaven van de diverse projecten voor de transformatie Sociaal Domein (zie ook de toelichting bij de lasten).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
WMO begeleiding	-1.666	-65	0	0	-1.731

Toelichting/analyse

Lasten

De lasten zijn 1,7 miljoen euro hoger dan begroot. In de begroting 2016 is een bedrag van 900.000 euro overgeheveld naar het product versterken burgerkracht voor de ondersteuning van de mantelzorg (300.000 euro) en een investering in de algemene voorzieningen (600.000 euro). De investering in de algemene voorzieningen (het voorliggend veld) heeft in 2016 nog niet direct geleid tot een daling van de zorgkosten. Het effect van deze investeringen is eerst in de komende jaren zichtbaar.

Het resterende deel van de overschrijding bij de lasten bedraagt 800.000 euro. De uitgaven voor Zorg in Natura (ZIN) zijn ten opzichte van de begroting 3,3 miljoen euro hoger. De PGB uitgaven zijn 2,3 miljoen euro lager dan begroot. Daarnaast zijn de uitgaven in het kader van de transitie 200.000 euro lager dan begroot (eenmalige uitgaven voor organisatiekosten). De afwijkingen bij ZIN worden veroorzaakt door hogere uitgaven voor de maatwerkvoorzieningen OZL en OMD. Hoewel het aantal cliënten in 2016 ten opzichte van 2015 licht is gedaald, zijn de totale kosten gestegen. Dit betekent hogere kosten per cliënt. Dit heeft enerzijds te maken met een complexere zorgvraag van en anderzijds met kennisontwikkeling en ervaring in de gemeentelijke organisatie. In 2016 heeft een betere inschatting van de zorgvraag kunnen plaatsvinden.

Het gemeentelijk beleid is om cliënten zoveel mogelijk ZIN aan te bieden, dat verklaart ook deels de lagere kosten voor PGB. Daarnaast is de exacte afwijking bij PGB-kosten nog niet in zijn geheel te duiden. Dit heeft te maken met de veronderstelling van het Rijk dat de gemeenten te veel geld hebben gekregen, omdat een deel van de cliënten niet naar de gemeente, maar naar de Wlz zouden zijn gegaan. Dit zijn de zogenaamde quasi-Wlz-clieñten. De financiële correctie is aangekondigd voor het budget van 2017. Hiervoor is een risico opgenomen in het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Baten

Dit betreft voornamelijk de eigen bijdragen. Er is 90.000 euro minder eigen bijdragen ontvangen dan begroot. De eigen bijdragen zijn vooral afhankelijk van het inkomen van de cliënten.

N.B. De mutaties uit de september en december circulaire zijn niet op de producten per programma verwerkt, maar bij de algemene uitkering van het gemeentefonds. Dit betreft -/- 24.059 euro bij het programma Dienstverlening en financieel beleid.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
WMO individuele voorzieningen	4.492	-116	0	0	4.376

Toelichting/analyse

Lasten

Het voordeel bij de lasten wordt voor een groot deel veroorzaakt door een vertraging bij het besteden van de incidentele middelen voor de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). Van het beschikbare budget 2016 (2 miljoen euro plus de resultaatsbestemming 2015 van 1 miljoen euro innovatie ondersteuning huishouden, waarvoor in 2016 bij collegebesluit een transformatiebudget is ingesteld, totaal 3 miljoen euro) is in 2016 een bedrag van ruim

600.000 euro uitgegeven. Dit levert een incidenteel voordeel op van 2,3 miljoen euro. De lagere uitgaven zijn enerzijds het gevolg van de geringe belangstelling voor de HHT-regeling en anderzijds is er vanwege de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CrvB) voor gekozen de overblijvende middelen te reserveren voor de kosten, die volgen uit de noodzakelijke beleidsaanpassingen huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast zijn, doordat nog steeds sprake is van dalende cliëntaantallen, de middelen voor extramuralisatie nog niet ingezet. Dit zijn extra middelen voor kosten die gaan ontstaan doordat in de toekomst meer inwoners een beroep kunnen gaan doen op de WMO. De inwoners blijven als gevolg van het rijksbeleid langer thuiswonen (afschaffen van de lage ZZP's). Dit betreft 2 miljoen euro lagere kosten dan begroot. Bij de overige lasten en baten (inclusief de mutaties uit de circulaires) kon een voordeel worden gerealiseerd van 200.000 euro vanwege een vergoeding voor het regresrecht van de VNG (afkoopsom Wmo-kosten als gevolg van een ongeval te verhalen op de wettelijk aansprakelijke persoon).

Baten

De lagere baten worden veroorzaakt doordat we minder eigen bijdragen van het CAK hebben ontvangen (200.000 euro), hogere baten ontvangen uit de eigen bijdragen CVV-vervoer (34.000 euro) en een incidentele bate in verband met afwikkeling PGB-vorderingen uit voorgaande jaren (voor 2015).

NB. De mutaties uit de september- en de decembercirculaire van de integratie-uitkering Wmo zijn niet in de begroting van dit product verwerkt maar bij de algemene uitkering uit het gemeentefonds in het programma Dienstverlening en financieel beleid. Het gaat om een mutatie van totaal +/- 246.000 euro. Hierdoor is het positieve saldo op dit product in feite 4,1 miljoen euro.

Versterken economie

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	249	249	147	103
Algemene bijstand levensonderhoud	101.234	103.226	108.961	-5.735
Arbeidsmarktparticipatie	19.665	19.702	18.989	713
Brede talentontwikkeling	1.280	1.271	866	405
Dienstverlening aan ondernemers	1.423	1.333	1.325	8
Innovatie en ondernemerschap	380	380	376	4
Kinderopvang	2.613	2.393	1.359	1.034
Leerlingenvervoer	1.899	1.899	1.580	318
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	7.918	8.723	8.464	259
Projecten economische ontwikkelingen	998	373	976	-603
Uitvoering WSW	46.574	49.193	48.185	1.008
Verkeersinfrastructuur en beleid	6.768	9.867	10.253	-386
Versterken economische structuur	1.419	2.087	2.628	-541
Totaal Lasten	192.420	200.696	204.108	-3.412
Algemene bijstand levensonderhoud	92.726	94.739	98.832	4.093
Arbeidsmarktparticipatie	2.073	2.542	2.781	240

Dienstverlening aan ondernemers	0	0	13	13
Kinderopvang	0	0	207	207
Leerlingenvervoer	43	43	24	-19
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	7.136	7.836	7.738	-97
Projecten economische ontwikkelingen	0	0	564	564
Uitvoering WSW	10.370	12.290	11.873	-416
Verkeersinfrastructuur en beleid	40	2.296	5.420	3.123
Versterken economische structuur	12	680	1.032	352
Totaal Baten	112.400	120.425	128.484	8.059
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	80.020	80.271	75.624	4.647
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	0	0	43	-43
Kinderopvang	192	192	649	-457
Verkeersinfrastructuur en beleid	1.914	1.813	1.933	-120
Totaal Storting reserves	2.106	2.005	2.625	-620
Arbeidsmarktparticipatie	2.526	2.026	1.726	-300
Brede talentontwikkeling	0	0	152	152
Verkeersinfrastructuur en beleid	3.562	4.349	1.731	-2.617
Totaal Onttrekking reserves	6.089	6.375	3.610	-2.766
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-3.983	-4.370	-985	-3.386
Gerealiseerd resultaat	76.037	75.901	74.639	1.261

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	103	0	-43	0	60

Toelichting/analyse

Lasten

Het saldo aan de lastenkant van het product Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt bestaat voor 95.000 euro aan niet uitgegeven middelen voor jongerenparticipatie. Hiervan is 51.000 euro als bezuiniging vanaf 2017 ingeleverd. Jongeren participatie in het kader van de LEA actielijn 1 is in 2016 gestart, maar heeft niet geresulteerd in kosten in 2016. De financiële resultaten hiervan zullen in 2017 zichtbaar zijn.

Reserve

De niet benutte middelen LEA Actielijn zijn conform het Raadsvoorstel LEA toegevoegd aan de reserve LEA.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene bijstand levensonderhoud	-5.735	4.093	0	0	-1.641

Toelichting/analyse

Het nadelige resultaat Algemene bijstand levensonderhoud van 1,6 miljoen euro bestaat uit:

Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten (BUIG) (1,8 miljoen euro nadelig)

De bijstandsuitgaven zijn in 2016 hoger dan het door het Rijk toegekende BUIG-budget. Er is sprake van een tekort op het BUIG-budget van 8,7 miljoen euro. Het deel van het tekort dat

Enschede zelf moet dragen - het zogenaamde eigen risico - bedraagt 4,8 miljoen euro. Doordat in de begroting rekening is gehouden met een eigen risico van 2,9 miljoen euro resteert een tekort op het BUIG-budget van 1,9 miljoen euro. Na verrekening van in rekening gebrachte boetes van circa 40.000 euro is sprake van een tekort op het BUIG-budget van 1,8 miljoen euro. Het deel van het tekort dat meer is dan het eigen risico kan worden gecompenseerd via een zogenaamde Vangnetuitkering. Verondersteld is dat wij voor het jaar 2016 een Vangnetuitkering van 3,9 miljoen euro aanvragen en toegekend krijgen. Deze toekenning is nog niet zeker aangezien hieraan de nodige voorwaarden zijn verbonden. Definitieve vaststelling van de vangnetuitkering vindt naar verwachting in het najaar van 2017 plaats.

Tenslotte is op personele en materiële uitvoeringskosten sprake van een bescheiden voordeel van circa 21.000 euro.

Het aantal bijstandsuitkeringen is gedurende 2016 toegenomen met 82, een stijging van 1,2% ten opzichte van 2015. Eind 2016 is sprake van een bestandsomvang van 6.943 bijstandsgerechtigden.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2014 (Bbz) (132.000 euro voordelig)

Gericht kredietbeheer heeft ertoe geleid dat de werkelijke baten in verband met de bijstand ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004) meer zijn dan de door het Rijk genormeerd (de zogenaamde 'norm-baten'). In 2016 leidde dit tot een voordeel van 132.000 euro.

Fraudebestrijding / Sociale Recherche Twente (SRT) (44.000 euro voordelig)

Een grotere focus op het bestrijden van fraude heeft geleid tot meer uitvoeringskosten van het team. Hierdoor is sprake van een overschrijding van de uitvoeringskosten van circa 52.000 euro. Hier staat tegenover dat door de aard van de handhavingsactiviteiten er in 2016 minder beroep is gedaan op de dienstverlening van de sociale recherche. De kosten van deze dienstverlening zijn daardoor circa 96.000 euro lager dan verwacht. Per saldo is het resultaat op fraudebestrijding / sociale recherche Twente 44.000 euro voordelig.

Beroep eigen risico Meerjarig Aanvullende Uitkering (MAU)

In 2014 is een bezwaarprocedure gestart tegen het besluit van het eigen risico van 5%. In maart 2016 werd dit bezwaar door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ongegrond verklaard. Kort daarop is de gemeente hiertegen in beroep gegaan. Deze beroepsprocedure loopt nog.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Arbeidsmarktparticipatie	713	240	0	-300	653

Toelichting/analyse

Lasten

Bij de lasten is een voordeel gerealiseerd van 0,7 miljoen euro. Een nadeel betreft de hogere uitgaven voor de maatschappelijke begeleiding asielgerechtigden (0,4 miljoen euro) door de groei van het aantal statushouders. Er zijn voordelen ontstaan door een lagere bijdrage aan de SW (0,6 miljoen euro), lagere kosten bij de uitvoering van de Bestuursopdracht 'BUIG naar 0' (0,3 miljoen euro) en per saldo 0,2 miljoen euro aan lagere apparaatskosten. De lagere bijdrage aan de SW is het gevolg van lagere kosten en hogere omzetten binnen de SW. De lagere apparaatskosten hebben betrekking op oa de inzet van goedkoper personeel en alternatieve dekking. Een langere benodigde voorbereidingstijd heeft geleid tot een

vertraging van de uitvoering van actielijn 1 (Rode loper) van de 'Bestuursopdracht BUIG naar 0'.

Baten

Op de baten is een positieve afwijking van 0,2 miljoen euro gerealiseerd. Enerzijds is een hogere subsidie van 0,4 miljoen euro ontvangen voor de regeling maatschappelijke begeleiding asielgerechtigden (zie ook bij de lasten). Anderzijds is 0,2 miljoen euro minder aan subsidies en bijdragen ontvangen dan begroot.

Reserve

Uit de reserve is 300.000 euro minder onttrokken omdat de uitvoering van actielijn 1 (rode loper) van de Bestuursopdracht 'BUIG naar 0' vertraging heeft opgelopen. Deze wordt in 2017 ingehaald.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Brede talentontwikkeling	405	0	0	152	557

Toelichting/analyse

Lasten

Op het onderdeel actieve school in de buurt zijn geen bestedingen, het budget van 150.000 euro is voor het jaar 2017 ingeleverd als bezuiniging. De hogere uitgaven (152.000 euro) voor de LEA onderdelen: Actielijn 3a Stimulering thema's, Actielijn 4 Begeleidingsstructuur en Actielijn 5 Beroepenoriëntatie hebben betrekking op intensiveringen. De lagere lasten op de Combinatiefunctionarissen (405.000) worden veroorzaakt doordat er minder invulling van deze functies heeft plaatsgevonden.

Reserve

De extra uitgaven op de actielijnen 3a, 4 en 5 zijn bekostigd vanuit de reserve LEA. De onttrekking aan de egalisatie reserve van 152.000 is conform het Raadsvoorstel LEA.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Dienstverlening aan ondernemers	8	13	0	0	21

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Innovatie en ondernemerschap	4	0	0	0	4

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Kinderopvang	1.034	207	-457	0	783

Toelichting/analyse

Lasten

Het voordelige resultaat van 1 miljoen euro op de lasten ontstaat voor 274.000 euro door de decentralisatie uitkering versterken Peuterspeelzaalwerk, die vanaf 2016 beschikbaar is. Omdat de gemeente Enschede dit beleid al heeft ingevuld, zijn hierop geen uitgaven geweest. Voor 760.000 euro wordt het voordeel op de lasten veroorzaakt doordat er minder plaatsingen op de faciliteiten Kinderopvang en Peuterspeelzaalwerk zijn geweest. De verdeling over de deelproducten is 116.000 euro Kinderopvang doelgroep, 111.000 euro Kinderopvang SMI (op dit budget is voor het jaar 2017 50.000 euro ingeleverd), 54.000 euro

Kinderopvang kwaliteit en toezicht, 20.000 euro overige posten en 457.000 euro Actielijn 3c LEA Kinderopvang. Het saldo van het deelproduct actielijn 3c wordt toegevoegd aan de reserve LEA.

Baten

De baten op dit product zijn ontstaan vanuit een vrijval van middelen Kinderopvang in verband met een administratieve stelselwijziging (van kasstelsel naar stelsel van baten en lasten).

Reserve

De niet benutte middelen voor de Actielijn 3c Kindcentra zijn toegevoegd aan de reserve LEA.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Leerlingenvervoer	318	-19	0	0	300

Toelichting/analyse

Binnen het leerlingenvervoer wordt in de uitvoeringspraktijk steeds meer uitgegaan van een gezamenlijk streven naar zelfredzaamheid. In gesprekken met de ouders/verzorgers en met de scholen wordt gekeken naar geschikte oplossingsmogelijkheden om aan de vervoersvraag te voldoen. Maatwerk hierin heeft onder andere geleid tot toekenning van goedkopere vormen van vervoer en tot minder aanvragen in het algemeen. Dit heeft in combinatie met lagere contractprijzen tot een meevaller geleid.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	259	-97	0	0	162

Toelichting/analyse

Lasten

Het saldo op de lasten binnen dit product bestaat uit een hogere uitgave voor het RMC (20.000 euro), 100.000 euro extra uitgaven voor de LEA Actielijn 2 Ouders. De uitgaven voor het Onderwijsachterstandenbeleid zijn 231.000 euro lager (net als de ontvangen subsidie op dit onderdeel, zie baten), op enkele deelprojecten zijn de kosten in totaal 43.000 lager dan begroot. Op het onderdeel Voorschoolse voorziening Peuters zijn er in 2016 geen uitgaven geweest (105.000 euro).

Baten

Het saldo op de baten binnen het product Leerplicht/RMC/Onderwijskwaliteit bestaat uit een hogere subsidie voor het RMC (34.000 euro), een vergoeding van 100.000 euro voor de extra uitgaven Actielijn 2 Ouders en een lagere bijdrage dan begroot voor de Onderwijsachterstandenbeleid (231.000 euro).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Projecten economische ontwikkelingen	-603	564	0	0	-39

Toelichting/analyse

De begroting van dit eindproduct is abusievelijk in 2016 onderdeel geweest van het eindproduct Locatieontwikkeling van het programma Fysiek.

De kosten zijn wel op dit eindproduct geboekt en als dekking is een bijdrage vanuit het eindproduct Locatieontwikkeling ontvangen.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Uitvoering WSW	1.008	-416	0	0	592

Toelichting/analyse

Het product Uitvoering SW sluit met een positief resultaat van 0,6 miljoen euro. Dit komt per saldo door vertraging van de herhuisvesting van de DCW. De voorziene kosten in 2016 worden in 2017 alsnog gemaakt. Voorwaarde hiervoor is dat de Raad instemt met een separaat ingediend bestemmingsvoorstel.

Lasten

Het verschil bij de lasten bedraagt ruim 1 miljoen euro voordelig.

Deze bestaat voor 0,6 miljoen uit niet bestede middelen voor de herhuisvesting van de DCW. Daarnaast is 0,3 miljoen euro minder uitgegeven aan het sectorplan. Het gaat daarbij om incidentele specifieke rijksmiddelen. Het restant wordt besteed in 2017. Een derde verklaring betreft een voordeel van 0,1 miljoen euro op de kapitaallasten door uitgestelde investeringen.

Baten

Het resultaat op de baten bedraagt 416.000 euro nadelig.

Detacheringen en Beschut werken hebben een hogere omzet gerealiseerd van 0,3 miljoen euro. Daarnaast is er een (incidentele) rijksbonus van 0,2 miljoen euro ontvangen voor Begeleid Werken.

Naast de genoemde hogere baten zijn er ook lagere baten gerealiseerd.

Deze bestaan als gevolg van lagere uitgaven uit een lagere bijdrage van Arbeidsmarktparticipatie (0,6 miljoen euro) en een lagere bijdrage uit het Sectorplan (0,3 miljoen euro).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Verkeersinfrastructuur en beleid	-386	3.123	-120	-2.617	0

Toelichting/analyse

Lasten en baten

In dit eindproduct zijn alle lasten en baten van de meerjarige mobiliteitsprojecten opgenomen. Alle stortingen en onttrekkingen in en uit de reserve mobiliteit en de ontvangen subsidiebijdragen worden in dit eindproduct verantwoord conform de verslagleggingsregels (BBV). De kredietverstrekking voor nieuwe projecten vindt jaarlijks plaats terwijl de werkelijke bestedingen veelal in meerdere jaren plaats vinden waardoor lasten en baten afwijken van de begroting. De lasten zijn dit jaar 400.000 euro hoger dan begroot door een (te) lage inschatting van de realisatie van de meerjarige mobiliteitsprojecten in 2016. De baten zijn 3,1 miljoen euro hoger dan verwacht doordat subsidie opbrengsten als dekking voor meerjarige projecten eerder zijn ontvangen dan begroot.

Storting en onttrekking

Per saldo is er een lagere mutatie in de reserve mobiliteit van 2,5 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2016. De lagere onttrekking aan de reserve wordt veroorzaakt door het

eerder ontvangen van subsidieopbrengsten als dekking voor meerjarige projecten dan begroot.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Versterken economische structuur	-541	352	0	0	-189

Toelichting/analyse

Een afwijking van 352.000 euro op zowel de lasten als de baten wordt verklaard door een ontvangen subsidiebijdrage voor de doorontwikkeling van de Internationale school, die is uitgekeerd aan de Internationale school.

Een nadeel van 189.000 euro bij de lasten bestaat uit de afboeking van het Labyrint der zinnen in Boekelo.

Duurzame leefomgeving

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Afvalstoffen	18.690	18.690	19.335	-645
Begraafplaatsen	1.169	1.169	1.432	-263
Beheer wegen	8.574	8.574	9.487	-913
Beleid leefomgeving	2.456	2.491	1.067	1.424
Bestemmingsplannen	1.100	1.300	1.167	133
Cultuur	18.036	18.036	18.123	-87
Duurzaamheid	232	232	217	14
Evenementen en citymarketing	2.568	2.565	2.663	-98
Gladheidsbestrijding	741	732	661	71
Grondbedrijf	14.615	55.035	29.639	25.396
Handhaving bouwwerken en bedrijven	1.647	1.647	1.678	-31
Handhaving openbare ruimte	1.407	1.407	1.414	-7
Havens en markten	769	769	1.696	-927
Locatieontwikkeling	1.040	7.116	9.465	-2.349
Openbare orde en veiligheid	14.885	14.958	14.563	395
Openbare verlichting	1.555	1.623	1.462	160
Parkeerbeheer	11.019	11.019	10.528	491
Riolering	12.486	12.486	12.979	-493
Ruimtelijke ontwikkeling	4.232	4.027	3.715	312
Stadsdeelbeheer	13.734	14.465	16.071	-1.606
Stadsdeelsgewijs werken	5.022	5.140	5.223	-83
Vergunningen leefomgeving	3.633	3.633	3.708	-75
Totaal Lasten	139.610	187.114	166.294	20.820
Afvalstoffen	18.473	18.473	19.051	577
Begraafplaatsen	468	468	494	26
Beheer wegen	498	498	1.362	864

Beleid leefomgeving	878	913	825	-88
Bestemmingsplannen	0	200	151	-49
Cultuur	17	17	79	62
Duurzaamheid	0	0	332	332
Evenementen en citymarketing	0	0	114	114
Grondbedrijf	13.044	47.631	24.213	-23.418
Handhaving bouwwerken en bedrijven	151	151	202	51
Handhaving openbare ruimte	823	823	853	30
Havens en markten	673	669	807	138
Locatieontwikkeling	0	823	4.149	3.327
Openbare orde en veiligheid	1.852	1.924	1.607	-317
Openbare verlichting	0	0	48	48
Parkeerbeheer	11.439	11.439	12.233	794
Riolering	12.486	12.486	12.979	493
Ruimtelijke ontwikkeling	1.751	1.751	1.537	-214
Stadsdeelbeheer	2.165	2.165	3.102	937
Stadsdeelsgewijs werken	312	312	429	117
Vergunningen leefomgeving	2.725	2.725	2.989	264
Totaal Baten	67.754	103.467	87.554	-15.913
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	71.856	83.647	78.740	4.906
Beleid leefomgeving	0	0	916	-916
Cultuur	2	2	0	2
Duurzaamheid	0	0	347	-347
Grondbedrijf	0	5.268	8.117	-2.849
Havens en markten	0	0	27	-27
Locatieontwikkeling	0	200	200	0
Openbare verlichting	0	0	208	-208
Parkeerbeheer	950	950	1.949	-999
Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	16	-16
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	183	-183
Vergunningen leefomgeving	0	0	120	-120
Totaal Storting reserves	953	6.421	12.082	-5.661
Afvalstoffen	0	0	0	0
Cultuur	50	50	0	-50
Grondbedrijf	0	11.100	12.077	977
Havens en markten	0	0	815	815
Locatieontwikkeling	140	4.539	4.144	-395
Openbare orde en veiligheid	0	0	79	79
Parkeerbeheer	613	613	327	-286
Ruimtelijke ontwikkeling	122	302	181	-121
Stadsdeelbeheer	0	359	359	0
Stadsdeelsgewijs werken	0	170	810	640
Vergunningen leefomgeving	6	6	6	0

Totaal Onttrekking reserves	931	17.139	18.799	1.660
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	22	-10.718	-6.717	-4.001
Gerealiseerd resultaat	71.878	72.929	72.024	905

Bedragen x 1.000 Euro	Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Afvalstoffen		-645	577	0	0	-68

Toelichting/analyse

Het resultaat van het product afvalstoffen valt uiteen in twee gedeelten: projecten die onderdeel uitmaken van het algemene dienstresultaat (wettelijke taak die geen onderdeel van de afvalstoffenheffing mag zijn) en projecten die onderdeel uitmaken van de afvalstoffenheffing.

Op het product afvalstoffen is per saldo een nadeel ontstaan van 68.000 euro. Dit wordt veroorzaakt doordat het aantal acties in 2016 door calamiteiten en plaagdierbestrijding hoger is geweest dan begroot. De lasten voor calamiteiten en plaagdierbestrijding maken geen onderdeel uit van de afvalstoffenheffing en komen derhalve ten laste van het resultaat 2016.

In de begroting is rekening gehouden met een nadelig resultaat van 645.000 euro voor de projecten die deel uitmaken van de afvalstoffenheffing. In 2016 is een nadelig resultaat gerealiseerd van 25.000 euro dat ten laste wordt gebracht van de voorziening afvalstoffen.

Het verschil tussen begroting en realisatie dat leidt tot een lagere onttrekking aan de voorziening afvalstoffen wordt met name veroorzaakt door een hogere vergoeding van het afvalfonds voor de afvalstroom PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankpakken).

Bedragen x 1.000 Euro	Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Begraafplaatsen		-263	26	0	0	-237

Toelichting/analyse

Lasten

De negatieve afwijking op de lasten van 263.000 euro wordt grotendeels veroorzaakt, doordat onlangs het standpunt van de belastingdienst naar aanleiding van een gevoerde rechtszaak, bekend is geworden, dat de btw op de uitbestede werkzaamheden, niet compensabel is. Dit levert een nadeel op van 213.000 euro (het doorrekenen van deze kosten is echter niet wenselijk omdat de tarieven daardoor te veel zouden stijgen waardoor de aantrekkelijkheid van begraven ten opzichte van cremen nog verder afneemt)

Op de reguliere werkbudgetten is een nadeel van 9.000 euro ontstaan.

Daarnaast zijn activa verkocht aan Onderhoud Enschede BV. Als gevolg van deze verkoop heeft een administratieve verwerking plaatsgevonden, waardoor de lasten een negatieve afwijking van 41.000 euro weergeven.

Baten

De negatieve afwijking op de baten worden veroorzaakt, doordat de legesopbrengsten van begraafrechten achter bleven bij de verwachtingen, waardoor daarop een tekort van 15.000 euro is ontstaan.

Daarnaast zijn activa verkocht aan Onderhoud Enschede BV. Als gevolg van deze verkoop heeft een administratieve verwerking plaatsgevonden, waardoor de baten een afwijking van 41.000 euro weergeven.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beheer wegen	-913	864	0	0	-49

Toelichting/analyse

De negatieve afwijking op de lasten en de positieve afwijking op de baten worden veroorzaakt door de hogere baten. Deze opbrengsten waren:

- De MOOR opbrengsten en telecommunicatie leges in 2016 waren 153.000 euro hoger dan begroot. Dit komt door meer aanvragen voor kabels en leidingen. Hierdoor zijn de lasten voor het herstel ook hoger.
- In 2016 hebben we tal van projecten afgerond en hiermee ook de subsidies definitief ontvangen van de Provincie Overijssel. Het betrof o.a. Parkweg, Celsiusstraat, fietsstraten, etc. voor een totaal bedrag van 377.000 euro.
- Daarnaast hebben we in 2016 projecten gecombineerd met bijdrages uit andere Producten waardoor er bijdrages ontvangen zijn vanuit Mobiliteit, etc. hier ging het totaal om 234.000 euro.
- Daarnaast is er in 2016 onterecht de facilitaire overhead als onderdeel van de investeringen (projecten) (100.000 euro) foutief geboekt in de AD. Dit is in 2016 gecorrigeerd met een bijdrage uit de investering Wegen. Per saldo geen effect op het resultaat.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beleid leefomgeving	1.424	-88	-916	0	419

Toelichting/analyse

Lasten

De lasten zijn 1,4 miljoen euro lager omdat het werkplan Bodemprogramma (1 miljoen euro) pas gedurende 2016 vastgesteld is. Hierdoor zijn de uitvoeringsprojecten uit het Bodemprogramma later gestart dan gepland. Conform de bestuurlijk vastgestelde afspraak dat de in een jaarschijf resterende financiële middelen waar nodig worden meegenomen naar een daarop volgend jaar, worden deze middelen meegenomen naar 2017. Daarnaast is er afgesproken dat er ruimte over moest blijven om de gemiste baten van de groene leges (400.000 euro) op te kunnen vangen binnen Duurzame Leefomgeving.

Baten

De baten zijn lager vanwege de landelijke afschaffing van de MEVO gelden (middelen ten behoeve van de externe veiligheid).

Storting

Het resultaat van het product "Beleid uitvoering Milieu" is geboekt naar de reserve nog uit te voeren werkzaamheden voor 916.000 euro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Bestemmingsplannen	133	-49	0	0	84

Toelichting/analyse

Dit product heeft een positief resultaat behaald van 84.000 euro. Dat komt vooral omdat dit jaar minder beroep is gedaan op planschade en we derhalve minder vergoedingen voor planschade hebben uitgekeerd dan begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Cultuur	-87	62	2	-50	-72

Toelichting/analyse

De lasten zijn 87.000 euro hoger dan begroot. Dit komt door een aantal onvoorziene (incidentele) initiatieven die wij vanuit de uitvoering van het cultuurbeleid wenselijk vinden. Het gaat o.a. om een bijdrage aan de muziekbank Overijssel, Wilhelmina Glanerbrug en het Westfries Museum.

De baten zijn 62.000 euro hoger dan begroot. Dit komt o.a. door een bijdrage van de provincie Overijssel, terug ontvangen subsidiebijdragen en een bijdrage van de gemeente Oldenzaal voor de cultuurmakelaar.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Duurzaamheid	14	332	-347	0	0

Toelichting/analyse

Het resultaat van het product duurzaamheid is nihil.

Lasten

De lagere lasten van 14.000 euro worden onder andere veroorzaakt door bijgestelde plannings in enkele projecten uit het actieplan duurzaamheid.

Baten

De positieve afwijking op de baten houdt verband met subsidieverrekeningen van 332.000 euro en wordt onder andere veroorzaakt door:

- Een afrekening van provinciale subsidie van 91.000 euro. Deze is ontvangen op basis van gemaakte kosten in 2015 en eerdere jaren voor het Energieloket Enschede en Losser.
- Een afrekening van 225.000 euro aan provinciale subsidie in het kader van de regeling "Investeren met Gemeenten" (IMG). Deze is ontvangen op basis van gemaakte kosten voor energiebesparing in 2015 en eerdere jaren.

Storting

Er is een storting gedaan van 347.000 euro in de reserve duurzaamheid. Dit positieve resultaat is het gevolg van subsidieafrekeningen uit voorgaande jaren ter hoogte van 332.000 euro en 14.000 euro minder lasten dan begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Evenementen en citymarketing	-98	114	0	0	16

Toelichting/analyse

Het product 'evenementen en citymarketing' sluit met een positief saldo van 16.000 euro.

Lasten

De lasten laten een negatieve afwijking ten opzichte van de begroting zien van 98.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door incidentele bijdragen aan een aantal initiatieven zoals de fusie tussen Concordia en cultuur aan de basis en Enschede Promotie voor het Roombeek Cultuurplan.

Baten

De afwijking in de baten van 114.000 euro wordt veroorzaakt door ontvangen subsidies van o.a. de provincie voor cultuur aan de basis.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Gladheidsbestrijding	71	0	0	0	71

Toelichting/analyse

Lasten

Gladheidsbestrijding sluit met een positief resultaat van 71.000 euro. Het positieve resultaat is het gevolg van lagere materiele uitgaven voor strooimiddelen (63.000 euro) en overige uitgaven (8.000 euro).

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Grondbedrijf	25.396	-23.418	-2.849	977	106

Toelichting/analyse

Mutaties in het eindproduct Grondbedrijf hebben betrekking op alle mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden in projecten in het MPG. Het betreffen de kosten en opbrengsten, maar ook de mutaties tussen projecten en reserves. Conform de BBV moeten deze mutaties ook de exploitatie van het betreffende jaar beïnvloeden en niet alleen de balansposities. Het grondbedrijf / MPG is een gesloten systeem, hetgeen tot gevolg heeft dat de uitkomst van de jaarlijkse herziening van het MPG per saldo de mutatie in de Reserve Grondexploitaties is. Als gevolg van deze werkwijze zullen alle mutaties feitelijk resultaat neutraal (zowel een debet- als een creditboeking) door het eindproduct Grondbedrijf lopen. Dat is in 2016 ook het geval, met uitzondering van 2 algemeen begrote kostenposten die geen relatie hebben met het MPG. Deze zijn in 2016 niet gebruikt en zorgen daardoor voor het positieve resultaat van 106.000 euro.

De lasten zijn 25,4 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de kosten bouw- en woonrijp maken en hoofdinfrastructuur lager zijn dan begroot in vooral de volgende projecten: Winkelcentrum Stokhorst (1,5 miljoen euro) door vertraging verschuiving naar 2017, Roombeek (6,2 miljoen euro) verschuiving naar volgende jaren en B&S Park (5,3 miljoen euro) door vertraging Fietsbruggen F35, Fietsenstalling en Innovatiepad verschuiving naar 2017 en Bothoven (700.000) verschuiving naar 2017. Ook de kosten in de in 2016 nieuw geopende Grex van het project Hornbach zijn minimaal geweest in 2016 (5,3 miljoen euro) en verschuiven naar 2017. In de verzameling van Af Te Sluiten Complexen is ook per saldo €1,0 miljoen euro minder uitgegeven dan begroot. Resterend een nog te verklaren verschil van 5,4 miljoen euro als gevolg van alle andere projecten waar de kosten iets lager zijn geweest dan begroot, vaak als gevolg van minder voortgang dan verwacht.

De baten laten een afwijking zien van 23,4 miljoen euro. Deze afwijking bestaat uit 2 componenten. Enerzijds de afwijkingen vanuit de verschillende grex projecten. Anderzijds de afwijking die wordt veroorzaakt doordat het MPG een gesloten systeem is.

De baten vanuit de verschillende grex projecten zijn 2,0 miljoen euro hoger geweest dan begroot, waarbij de baten soms hoger zijn geweest dan begroot (9,4 miljoen euro) en soms lager zijn geweest dan begroot (7,4 miljoen euro). De meest opvallende afwijkingen betreffen de hogere baten (7,1 miljoen euro) dan begroot als gevolg van meer kavelverkopen in de projecten Beekwoude, Rosinkweg, Laares, Bothoven en Roombeek (inclusief Boddenkamp). Daarnaast zorgden de hogere opbrengsten (2,3 miljoen euro) in de erfpachtcomplexen en particuliere grexen voor per saldo 9,4 miljoen hogere baten. De lagere baten van 7,4 miljoen euro worden vooral veroorzaakt door lagere baten als gevolg van minder kavelverkopen voor wat betreft wonen in de projecten Brunink en Vaneker en alle bedrijventerreinen en de pas in 2017 ontvangen exploitatiebijdrage inzake Winkelcentrum Stokhorst (6 miljoen euro). Ook is er sprake van minder ontvangen subsidiebatens (1,4 miljoen euro) in B&S Park in 2016, omdat deze pas in 2017 worden ontvangen als gevolg van minder voortgang dan verwacht.

Omdat het MPG een gesloten systeem is wordt ook de mutatie op de balans van de post Onderhanden Werk begroot. In 2016 is deze mutatie per saldo 23,4 miljoen euro lager geweest dan begroot. Namelijk 25,4 miljoen euro minder lasten dan begroot en 2,0 miljoen euro meer baten dan begroot.

De dotatie aan de reserve uit het eindproduct grondbedrijf is 2,9 miljoen euro hoger dan begroot. Dat wordt veroorzaakt door het positieve resultaat van het MPG 2016 in de diverse complexen en de mutatie tussen de reserve grondbedrijf en de voorziening bij het reclassificeren van de Usseler Es als Materiële Vaste Activa in plaats van Onderhanden Werk in 2016.

De onttrekking uit de reserve aan het eindproduct grondbedrijf is 1 miljoen euro hoger dan begroot en dit wordt veroorzaakt door de mutatie tussen de reserve grondbedrijf en de voorziening bij het reclassificeren van de Usseler Es als Materiële Vaste Activa in plaats van Onderhanden Werk in 2016.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Handhaving bouwwerken en bedrijven	-31	51	0	0	20

Toelichting/analyse

Het product 'handhaving bouwwerken en bedrijven' heeft dit jaar een positief resultaat behaald van 20.000 euro als gevolg van 31.000 euro meer lasten en 51.000 euro meer baten dan begroot.

Lasten

De hogere lasten van 31.000 euro komt vooral doordat we extra personeel hebben ingezet in verband met hogere werkdruk door ziekte in combinatie met ontwikkelingen omtrent de Omgevingsdienst.

Baten

De hogere baten van 51.000 euro worden vooral veroorzaakt doordat we gedurende het jaar enkele dwangsommen hebben ontvangen.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Handhaving openbare ruimte	-7	30	0	0	23

Toelichting/analyse

Het product 'handhaving openbare ruimte' heeft een positief resultaat behaald van 23.000 euro als gevolg van 7.000 euro meer lasten en 30.000 euro hogere baten dan begroot.

Lasten

De lasten zijn dit jaar wat hoger uitgevallen doordat we meer kosten hebben gemaakt voor de vervanging van materieel. Daarnaast hebben we minder opleidingskosten gehad dan begroot. Verder hebben we incidenteel meer kosten moesten maken voor taken uit de Parkeervisie.

Baten

De baten vallen dit jaar hoger uit dan begroot omdat enkele incidentele baten zijn ontvangen. Deze bestaan uit een aantal bestuurlijke boetes en een incidentele bijdrage voor de uitvoering van handhavingstaken uit de Parkeervisie.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Havens en markten	-927	138	-27	815	0

Toelichting/analyse

Bij het onderdeel Havens is de reserve omgezet in een voorziening. Omdat deze mutatie wordt verwerkt in het product Havens levert dat op zowel de baten als de lasten een afwijkend resultaat op van 1,1 miljoen euro.

Bij het onderdeel Markten is het resultaat per saldo nul. Het resultaat van lasten (+/- 132.000 euro) en baten (-/- 105.000 euro) is gedoteerd in de egaliseringsreserve Markten.

Bij het onderdeel Markten is het positief resultaat op de lasten van 132.000 euro met name ontstaan doordat vaste lasten i.v.m. de verzelfstandigde dinsdagmarkt en de gedereguleerde standplaatsen en minimarkten (78.000 positief) zijn komen te vervallen en de overige markten minder kosten hebben gemaakt dan begroot (54.000 euro positief).

Bij het onderdeel markten is het negatief resultaat op de baten van 105.000 euro vooral ontstaan doordat we marktgelden niet meer ontvangen i.v.m. de verzelfstandigde dinsdagmarkt en gedereguleerde standplaatsen en minimarkten.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Locatieontwikkeling	-2.349	3.327	0	-395	583

Toelichting/analyse

Het positieve saldo van het eindproduct Locatieontwikkeling van 583.000 euro wordt positief veroorzaakt door 3,3 miljoen euro hogere baten dan begroot, wordt negatief veroorzaakt door 2,3 miljoen euro hogere lasten dan begroot en negatief veroorzaakt door 395.000 euro minder onttrokken uit de reserve dan begroot.

De positieve hogere baten worden voor 3,3 miljoen euro positief veroorzaakt door:

- Aanpassing van de voorziening ADT naar aanleiding van de actualisatie ADT (Grex) 546.000 euro.
- Ontvangen subsidies (vooral EFRO) die niet in de jaarbegroting 2016 waren opgenomen en voor 220.000 euro negatief veroorzaakt door een niet gerealiseerde dekking in de AD Gefinancierde Organisatie. Deze subsidies van 3 miljoen euro zijn echter ook grotendeels de verklaring van de hogere lasten, omdat deze subsidies direct zijn doorgeboekt als ontvangst op het betreffende projecten. In de projecten waren deze subsidies wel begroot. Per saldo dus geen resultaatseffect, maar wel afwijkingen t.o.v. de baten- en lastenbegroting.

De negatieve hogere lasten wordt dus voor 3 miljoen euro negatief veroorzaakt door de hierboven gemelde baten-lasten boeking van de subsidies. Daar staat tegenover een positief effect van 403.000 euro als gevolg van lagere plankosten dan begroot. Het restant van 395.000 euro lagere kosten dan begroot betreft een saldering van stortingen en onttrekkingen tussen reserves en projecten. Per saldo is in 2016 395.000 euro vanuit projecten via het eindproduct locatieontwikkeling teruggestort in de Reserves. De ontvangst uit de projecten zorgt voor een lager saldo aan lasten. De storting terug in de reserves (MSI vanuit het project Koningsplein) is de verklaring van de 395.000 euro lagere onttrekking (want per saldo een storting in de reserve MSI).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Openbare orde en veiligheid	395	-317	0	79	157

Toelichting/analyse

Het product 'openbare orde en veiligheid' heeft een positief resultaat behaald van 157.000 euro.

Lasten

De afwijking in de lasten is vooral te verklaren door:

- De lagere lasten voor de beheerorganisatie RIEC die samenhangen met lagere opbrengsten (230.000 euro voordeel); zie ook de afwijking bij de baten.
- Lagere lasten voor de veiligheidsregio Twente door een voordelig jaarrekeningresultaat (175.000 euro) en een nagekomen ontvangst (45.000 euro), samen 220.000 euro
- Hogere lasten voor de uitvoering van het Integraal veiligheidsplan (IVP) welke onttrokken zijn uit de daarvoor bestemde reserve (79.000 euro nadeel).

Baten

De afwijking in de baten wordt vooral voornamelijk verklaard door:

- Lagere inkomsten voor de beheerorganisatie RIEC (230.000 nadeel) zie ook bij afwijking bij de lasten.
- Een lagere bijdrage vanuit vergunningverlening aan het product veiligheid (75.000 euro nadeel)

Onttrekking

De afwijking bij de onttrekking uit de reserve IVP wordt veroorzaakt door de kosten die gemaakt zijn voor de uitvoering van het Integraal veiligheidsplan in 2016.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Openbare verlichting	160	48	-208	0	0

Toelichting/analyse

Het resultaat van het product Openbare Verlichting is nihil. Dit omdat het grootste gedeelte van het resultaat op de kapitaallasten is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten.

Lasten

De lasten zijn lager omdat in het verleden investeringen vertraagd zijn, dit levert een voordeel op op de kapitaallasten van 270.000 euro. Echter daarnaast waren de elektra kosten, regulier onderhoudskosten, etc., hoger dan begroot (110.000) euro in 2016.

Baten

De baten waren hoger omdat pas vanaf 2017 de werkelijke baten begroot zijn. Het betreft deels het in rekening brengen van het verbruik van MUP's.

Storting

Het uiteindelijke verschil van 208.000 is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Parkeerbeheer	491	794	-999	-286	0

Toelichting/analyse

Het parkeerbedrijf Enschede (PBE) realiseert 12,2 miljoen euro aan opbrengsten. Na aftrek van de gemaakte exploitatiekosten leiden deze opbrengsten tot een resultaat van ruim 1,95 miljoen euro, dat gestort wordt in de reserve 'parkeren' en gebruikt wordt ter dekking van de aanloopkosten van de ontwikkeling van de Van Heek parkeergarage. In de begroting is rekening gehouden met een storting van 950.000 euro. Er wordt in 2016 dus 1.025.000 euro extra gedoteerd.

Lasten

De gerealiseerde lasten zijn incidenteel 491.000 euro lager dan begroot en dat wordt veroorzaakt door lagere kapitaallasten (200.000 euro), lagere energielasten (80.000 euro), lagere overige materiele uitgaven (onderhoud en interne doorrekening 211.000 euro).

Baten

De gerealiseerde baten zijn incidenteel 794.000 euro hoger en dat wordt veroorzaakt door hogere baten kort parkeren/vrij uitrijkaarten (332.000 euro), incidenteel resultaat op investeringen (250.000 euro), hogere opbrengst abonnementen en vergunningen (94.000 euro) en hogere baten overige inkomsten (118.000 euro).

Storting en onttrekking

Voor 2016 is een bedrag begroot om in de reserve te storten van 950.000 euro. In 2016 is een exploitatievoordeel gerealiseerd van 1,95 miljoen euro. Uit de bestemmingsreserves zijn de exploitatiekosten van 327.000 euro (begroot 613.000 euro) onttrokken. Er is 590.000 euro ten laste gebracht van de voorziening groot onderhoud.

Voor parkeerovertredingen worden naheffingsaanslagen opgelegd. Op de hoogte van de vordering uit deze aanslagen wordt een correctie aangebracht in de vorm van een voorziening dubieuze debiteuren (het betreft hier een afwaardering uit hoofde van het risico op niet betalen van de naheffingsaanslagen). In deze voorziening dubieuze debiteuren is in

2016 118.000 Euro gestort en 118.000 Euro onttrokken. Er resteert in deze voorziening 90.000 euro. Dit is conform advisering van het GBT.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Riolering	-493	493	0	0	0

Toelichting/analyse

Het resultaat van het eindproduct 'Riolering' is gestort in de voorziening riolering waardoor het per saldo nihil is.

De lasten en baten zijn beide 493.000 euro hoger dan begroot en dus per saldo nihil.

Lasten

De lasten waren in totaal 1,6 miljoen euro lager dan begroot. Dit kwam gedeeltelijk door lagere kapitaallasten (952.000 euro) als het gevolg van het risico gestuurd werken wat zich nu uitbetaalt. Omdat de investeringen vertraagd waren is er in 2016 230.000 euro minder besteed aan Voorbereiding Toezicht Uitvoering.

Daarnaast waren er nu nog lagere onderhoudskosten (319.000 euro), een gevolg hiervan is dat er daardoor ook minder BTW afgedragen hoefde te worden (84.000 euro).

Baten

De baten waren 493.000 euro hoger dan begroot. Dit omdat er voor 2016 gekozen is om de aantal aanslagen gelijk te maken aan het aantal OZB aanslagen. Voor 2017 is dit bijgesteld.

In plaats van de begrootte onttrekking aan de voorziening is er gestort in de voorziening in 2016 ter hoogte van het verschil.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Ruimtelijke ontwikkeling	312	-214	-16	-121	-40

Toelichting/analyse

Het negatieve resultaat op dit eindproduct bedraagt 40.000 euro.

Lasten

De afwijking op de lasten wordt veroorzaakt door:

- een voordeel op diverse materiele budgetten van 4.000 euro;
- een voordeel van 187.000 euro aan financieringslasten voor duurzaamheidsleningen voor woningen;
- een voordeel op het lastenbudget voor projecten derden van 337.000 euro;
- een nadeel van 216.000 euro door een bijdrage aan het Landschapsfonds in het kader van de Groene diensten.

Baten

De afwijking op de baten wordt veroorzaakt door:

- een nadeel van 71.000 euro door lagere rentebaten inzake duurzaamheidsleningen voor woningen;
- een nadeel op het batenbudget voor projecten derden van 337.000 euro;

- een nadeel van 100.000 euro op de geraamde opbrengstverhoging door invoering van betaald parkeren bij de Grolsch Veste. De opbrengstverhoging kan niet worden gerealiseerd als gevolg van gewijzigd beleid t.a.v. betaald parkeren op dit terrein;
- een voordeel van 78.000 door ontvangen bijdrages voor diverse projecten; een voordeel van 216.000 door een ontvangen subsidie in het kader van de Groene diensten.

Storting en onttrekking

Er bleken bij nader inzien minder onttrekkingen nodig ten behoeve van de landinrichting.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stadsdeelbeheer	-1.606	937	0	0	-669

Toelichting/analyse

Het negatieve resultaat van 669.000 euro wordt grotendeels veroorzaakt door het afboeken van de activa m.b.t. centrum woonwagens (559.000 euro). Daarnaast is er een tekort van 110.000 euro, dat wordt grotendeels veroorzaakt door de kosten van de stormschade (183.000 euro). Door bij te sturen op de reguliere werkbudgetten is een gedeelte van deze overschrijding opgevangen.

De negatieve afwijking op de lasten van 1,6 miljoen euro en de positieve afwijking op de baten van 937.000 euro wordt veroorzaakt door de kosten en baten van het project "Verkoop reststroken openbaar groen" (323.000 euro), aanleg van uitwegen (104.000 euro) en door bijdrages vanuit de wijkbudgetten en overige bronnen die ingezet zijn voor diverse projecten (450.000 euro). Uit controle op de juistheid van de activa is naar voren gekomen dat de herinrichting van het woonwagencentrum afgeboekt moet worden ter hoogte van 559.000 ten laste van het Product Woonwagens. Daarnaast ontstaan er afwijkingen bij dienstverlening voor derden: bij zowel de lasten als de baten, die te hoog begroot waren, ontstaat er een verschil van 60.000 euro. Dit heeft onder andere betrekking op werkzaamheden die worden gedaan voor de RUD, ADT, etc.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stadsdeelsgewijs werken	-83	117	-183	640	492

Toelichting/analyse

Het voordelige resultaat binnen het product stadsdeelsgewijs werken wordt voornamelijk veroorzaakt door de vrijval vanuit de reserve stadsdeelsgewijs werken. De in december 2015 vastgestelde verordening stadsdeelsgewijs werken geeft aan dat eerst het budget voor de nieuwe jaarschijf opgemaakt moet worden, alvorens gebruik te kunnen maken van de oude jaarschijf (reserve). De commissies wijkbudgetten hebben in totaal circa 236.000 euro meer besteed dan de eigen jaarschijven, de overige 404.000 euro is daar door vrijgefallen in het resultaat. Een aantal commissies wijkbudgetten heeft het budget voor de jaarschijf 2016 niet besteed. Doordat de nieuwe spelregels voor de wijkbudgetten pas eind december 2016 vastgesteld zijn, hebben wij het restantbedrag van het budget 2016, aan de reserve toegevoegd. Dit betreft 183.000 euro.

Het overige deel van het voordelige saldo is veroorzaakt door diverse kleine voordelen in het werkbudget.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Vergunningen leefomgeving	-75	264	-120	0	69

Toelichting/analyse

Het saldo van het product is 69.000 euro inclusief een storting van 120.000 euro in de egalisereserve. Dit positieve resultaat is ontstaan als gevolg van 75.000 euro meer lasten en 264.000 euro meer baten dan begroot.

Lasten

De hogere lasten van 75.000 euro zijn vooral het gevolg van een grotere hoeveelheid vergunningaanvragen dan begroot. Dat zorgt voor hogere advieskosten voor onder andere welstand, Publicatie, griffie en ontwerp.

Baten

De hogere baten van 264.000 euro worden veroorzaakt doordat het aantal aanvragen voor bouwvergunningen m.b.t. grote- en middelgrote bouwprojecten hoger was dan begroot.

Storting

We hebben 120.000 euro gestort in de egalisereserve Vergunningen en de reserve Monumenten.

Bij het eindproduct Vergunningen hebben we, door het hogere aantal aanvragen, meer leges ontvangen dan begroot. De leges derving als gevolg van de regeling groene leges is gecompenseerd met een bijdrage. Hierdoor konden we de egalisereserve Vergunningen met 108.000 euro aanvullen tot aan het maximum van 500.000 euro.

Daarnaast hebben we bij het eindproduct Monumenten 12.000 euro minder uitgegeven dan begroot. Dat bedrag hebben we gestort in de reserve van Monumenten.

Dienstverlening en financieel beleid

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene belastingen	1.958	1.958	2.004	-46
Algemene inkomsten	2.954	2.668	1.267	1.401
Basisregistratie	1.174	1.169	1.143	26
Bezwaar en beroep	1.196	1.196	1.256	-60
College van B&W	2.105	2.105	2.685	-580
Gemeentearchief	360	356	359	-3
Interne dienstverlening	44.301	47.750	47.000	750
Klachtencommissariaat	269	269	222	47
Ondersteuning College van B&W en directie	3.386	3.519	3.784	-266
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	18.849	19.120	21.317	-2.196
Publieksdienstverlening	5.806	5.782	5.599	183
Raad en commissies	2.173	2.023	1.926	97
Regionale dienstverlening	7.233	7.759	7.448	311
Regionale samenwerking	880	535	452	83

Rente & treasury	20.186	20.186	18.858	1.328
Resultaat bedrijfsvoering	242	2.247	4.682	-2.435
Sport- en wijkaccommodaties	7.054	7.045	11.913	-4.868
Stelposten bedrijfsvoering	0	0	-28	28
Vastgoedbedrijf	13.184	13.045	20.728	-7.683
Verkiezingen	51	324	191	134
Totaal Lasten	133.362	139.057	152.807	-13.750
Algemene belastingen	40.981	40.981	43.505	2.524
Algemene inkomsten	4.854	4.795	10.504	5.710
Algemene uitkering	337.778	344.945	346.084	1.138
Gemeentearchief	10	10	1	-9
Interne dienstverlening	12.569	12.220	12.491	270
Ondersteuning College van B&W en directie	0	0	19	19
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.187	1.187	1.435	248
Publieksdienstverlening	3.598	3.558	3.746	188
Regionale dienstverlening	8.123	8.664	8.758	94
Regionale samenwerking	0	0	178	178
Rente & treasury	29.776	29.776	34.854	5.078
Resultaat bedrijfsvoering	0	0	2.042	2.042
Sport- en wijkaccommodaties	3.158	3.078	3.066	-11
Vastgoedbedrijf	7.955	7.986	11.325	3.339
Verkiezingen	0	0	1	1
Totaal Baten	449.989	457.200	478.009	20.809
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-316.627	-318.143	-325.202	7.059
Algemene inkomsten	6.771	10.848	10.848	0
Basisregistratie	91	91	91	0
Gemeentearchief	8	8	8	0
Interne dienstverlening	4.882	5.879	6.985	-1.106
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.350	1.350	1.350	0
Publieksdienstverlening	10	10	10	0
Raad en commissies	0	150	150	0
Regionale dienstverlening	245	245	509	-264
Rente & treasury	1.092	1.092	1.639	-547
Sport- en wijkaccommodaties	90	90	90	0
Vastgoedbedrijf	1.741	1.709	3.291	-1.582
Totaal Storting reserves	16.281	21.473	24.972	-3.500
Algemene inkomsten	2.791	6.833	6.833	0
Interne dienstverlening	7.727	12.922	12.208	-714
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	3.180	3.230	3.096	-134
Sport- en wijkaccommodaties	333	333	4.200	3.866
Vastgoedbedrijf	6.325	6.146	12.072	5.927
Totaal Onttrekking reserves	20.355	29.464	38.408	8.944
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-4.075	-7.991	-13.436	5.445

Gerealiseerd resultaat		-320.702	-326.135	-338.638	12.504
Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene belastingen	-46	2.524	0	0	2.478

Toelichting/analyse

Baten

De hogere opbrengst onroerende zaakbelasting is het gevolg van de areaaluitbreiding afgelopen twee jaar bij niet-woningen. Daarmee is er een fors voordeel op zowel het gebruikersdeel als het eigenaren deel van onroerende zaakbelasting niet woningen. Van de meer opbrengst is ruim 2 miljoen euro structureel. Een deel hiervan is in de programmabegroting 2017 reeds meegenomen.

Bedragen x 1.000 Euro	Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene inkomsten		1.401	5.710	0	0	7.111

Toelichting/analyse

Lasten

De lagere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door:

- 1,3 miljoen voordeel uit de meicirculaire (zie Zomernota);
- 490.000 euro voordeel op loon en prijscompensatie;
- 240.000 euro hogere uitgaven voor het dossier FC Twente;
- de overige 150.000 euro hogere lasten worden gecompenseerd door hogere baten(voornamelijk subsidiefte).

Baten

De hogere baten worden voornamelijk veroorzaakt door:

- circa 5,4 miljoen voordeel uit de teruggaaf op BTW van reïntegratie-trajecten in de periode van 2005-2015;
- circa 200.000 euro meer inkomsten uit de fee voor subsidies (zie ook lasten);
- circa 100.000 euro voordeel uit betalingen uit het Innovatiefonds.

Bedragen x 1.000 Euro	Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene uitkering		0	1.138	0	0	1.138

Toelichting/analyse

Baten

Het resultaat op de algemene uitkering bedraagt 1,1 miljoen euro positief. Dit betreft de positieve resultaten uit de september- en decembercirculaire 2016 alsook een positief saldo op de nabetalingen over vorige jaren. Hierbij moet wel nog rekening worden gehouden met de taakmutaties uit de september- en decembercirculaire 2016 van in totaal 1,0 miljoen euro. Deze budgetten zijn niet in de begroting verwerkt en derhalve niet overgeheveld naar het desbetreffende programma(onderdeel).

Bedragen x 1.000 Euro	Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Basisregistratie		26	0	0	0	26

Toelichting/analyse

Het voordeel op basisregistraties wordt veroorzaakt door lagere onderhoudskosten van de paspomaat.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Bezwaar en beroep	-60	0	0	0	-60

Toelichting/analyse

Het nadeel op bezwaar en beroep wordt veroorzaakt door hogere gerechtskosten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
College van B&W	-580	0	0	0	-580

Toelichting/analyse

Het nadeel wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere dotatie dan verwacht voor de voorziening wethouders. Op basis van de laatste actualiteitsberekeningen moet door de aanhoudend lage rente 642.000 euro meer gedoteerd te worden dan verwacht. Aanvullend is het wachtgeld afgenomen met 23.000. Het overige voordeel van 39.000 euro wordt veroorzaakt door lagere bestuurskosten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Gemeentearchief	-3	-9	0	0	-12

Toelichting/analyse

Door het digitaliseren bij het gemeentearchief worden de inkomsten niet gerealiseerd.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Interne dienstverlening	750	270	-1.106	-714	-800

Toelichting/analyse

Onder dit product worden de resultaten van de werkzaamheden van BMO verantwoord.

Hieronder worden de oorzaken van het nadelige resultaat van 800.000 euro verklaard. Dit resultaat moet in samenhang gezien worden met het resultaat op het product regionale dienstverlening (226.000 euro voordelig). De bedrijfsvoeringsactiviteiten worden voor zowel Enschede als een aantal partners ingericht/gerealiseerd. Kostenafwijkingen worden volledig verantwoord op interne dienstverlening. Afwijkende opbrengsten van derden onder regionale dienstverlening.

Bedrijfsvoering BMO (445.000 euro nadelig)

- Als gevolg van een minder strenge winter en energiebesparende maatregelen was er een voordeel van 155.000 euro op de energiekosten.
- Voor het flexibiliseren van het Stadskantoor zijn extra kosten gemaakt ad 105.000 euro.
- Er is een voordeel van 90.000 euro op de kosten van de Enschedese School, mede als gevolg van de krimpende organisatie.
- Een nadeel van 812.000 euro op de personeelslasten. Dit is het gevolg van extra personele inzet op het gebied van ICT en Juridische Zaken. Dit in verband met de

inhuur voor vervanging bij ziekte, de inzet van het personeel Serviceplein, realisatie van projecten en herstructurering van werkzaamheden;

- Een voordeel van 420.000 euro op diverse materiële bedrijfsvoeringsbudgetten (o.a. reguliere onderhoudsbudgetten, kosten van data en telefonie etc.).

Sociale premies/ werkgeverslasten (147.000 euro nadelig)

De afwikkeling van sociale premies/werkgeverslasten en dergelijke uit voorgaande jaren leidt tot een incidenteel nadeel van 73.000 euro. Daarnaast is als gevolg van het eigen risico voor de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) sprake van een hogere last in 2016 dan begroot (74.000 euro).

Voorziening personeel (210.000 euro nadelig)

De voorziening personeel is een **concernbrede** voorziening en is bedoeld om toekomstige ongedekte lasten uit wachtgeld-, WW- en bovenformatieve regelingen op te kunnen vangen. De voorziening personeel wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente informatie en inschattingen van toekomstige verplichtingen. Regelmatig worden wij geconfronteerd met 'terugkerende' WW-verplichtingen van voormalige collega's met een eerder tijdelijk dienstverband die in 2016 opnieuw werkloos zijn geworden. De gemeente is dan nog aansprakelijk voor het restant van de WW-periode. Daarnaast is er sprake van bovenformatieve personeelslasten die niet volledig gedekt zijn en/of worden door detacheringsoptbrengsten.

Op basis van de actualisatie is een aanvullende dotatie van 210.000 euro noodzakelijk. Gezien de omvang van de dotatie van de afgelopen 4 jaar (gemiddeld bijna 200.000 euro per jaar) lijkt een structurele ophoging in de begroting noodzakelijk.

Onttrekkingen aan reserves (714.000 euro)

Per saldo is er 714.000 euro minder onttrokken dan geraamd. Hier staan voor hetzelfde bedrag lagere lasten tegenover. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Hogere onttrekking algemene reserve (1.489.000 euro)
Voor de invoering van het individueel keuzebudget (IKB) dat leidt tot een eerdere uitbetaling van het vakantiegeld voor gemeenten van 7 maanden is bij de jaarrekening een verplichting van 1,489 miljoen euro opgenomen. Dit bedrag is incidenteel, zoals in zomernota 2015 vermeld, en ten laste gebracht van de algemene reserve. Het is een aanvulling op de 2 miljoen euro die in 2016 vanuit het jaarresultaat 2015 voor de IKB is gereserveerd.
- Lagere onttrekking aan de reserve flankerend beleid (1.789.000 euro)
De uitgaven voor flankerend beleid waaronder transitiekosten voor Sportaal en Onderhoud Enschede BV, organisatieontwikkeling en uitstroom personeel zijn in 2016 lager dan verwacht met name door lagere uitstroom van personeel (486.000 euro).
Ten behoeve van de versnelling digitalisering IT is in 2016 1.685.000 euro beschikbaar gesteld in de begroting. In 2016 is 467.000 euro aangewend voor de versnelling digitalisering IT. Op de IZA middelen is in 2016 in mindere mate een beroep gedaan (86.000 euro).
Conform de doelstelling worden de middelen aangewend voor het bevorderen van de mobiliteit. De acties voor het bevorderen van mobiliteit nemen een periode van meerdere jaren in beslag.
- Lagere onttrekking aan de (vervangings)-reserves IT (249.000 euro).
De lagere onttrekking uit deze reserve komt voort uit de aanpassing van enkele contracten en de onderuitputting van de kapitaallasten.

- Lagere onttrekking aan de reserve externe activiteiten(13.000 euro)
De lagere onttrekking uit deze reserve komt voort uit een incidentele opbrengst in 2016 van 13.000 euro.
- Lagere onttrekking aan de (vervangings)-reserves Werkplekinrichting (60.000 euro)
Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten voor kapitaallasten en de bijstelling van de omslagrente.
- Lagere onttrekking aan de reserve leegstand (91.000 euro)
Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten voor de huisvesting van ambtelijk personeel en het langer doorlopen van contracten met derden.

Storting in reserves (1.106.000 euro)

Per saldo is er 1.106.000 euro meer gedoteerd dan geraamd.

- Er is 96.000 euro meer gedoteerd aan de (vervangings-)reserve IT. Hier tegenover staat een bijdrage vanuit het decentralisatie budget (3 D's) en Publieksdienstverlening.
- Er is 10.000 euro meer gedoteerd aan de reserve werkplekinrichting. Hier staan middelen tegenover vanuit de afdeling PDV voor een investering in de geluidsinstallatie in het stadhuis.
- Vanuit de algemene reserve is in de begroting 2016 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor meerjarige uitgaven ten behoeve van het flankerend beleid. Deze middelen zijn in 2016 niet aangewend en toegevoegd aan de reserve flankerend beleid.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Klachtencommissariaat	47	0	0	0	47

Toelichting/analyse

Het voordeel binnen het product klachtencommissaris is veroorzaakt door tijdelijke vacatures in de ondersteuning niet in te vullen en lagere materiële uitgaven.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Ondersteuning College van B&W en directie	-266	19	0	0	-247

Toelichting/analyse

Het nadeel op de ondersteuning van College en directie wordt veroorzaakt door hogere personeelslasten in verband met de intensivering op het "samenlevingsgericht werken", sourcen en regie voeren, de versteviging van de governance op verbonden partijen en de concernopdrachten. De afwijking op de baten betreft een doorrekening van kosten die geboekt zijn op het product Ondersteuning college maar betrekking hebben op een ander product (Sport).

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	-2.196	248	0	-134	-2.083

Toelichting/analyse

Het nadelige resultaat binnen dit product wordt enerzijds veroorzaakt door een afwaardering (2,64 miljoen euro) van bestaande activa voor onderwijshuisvesting (als gevolg van een

correctie op de economische levensduur van panden). Daarnaast ontstaat een voordeel (0,56 miljoen euro) door de maatregelen die zijn ingesteld om de taakstelling in te vullen. Dit omvat onder meer het uitvoeren van de herschikking en het verhogen van de bezettingsgraad van de panden.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Publieksdienstverlening	183	188	0	0	371

Toelichting/analyse

Lasten

Door het afstemmen van de vraag en het aanbod, 100% werken op afspraak, is er een voordeel van 120.000 euro behaald. Daarnaast leveren diverse voornamelijk materiële budgetten een incidenteel voordeel van 63.000 euro op.

Baten

De legesopbrengsten van publieksdienstverlening zijn 188.000 euro hoger dan begroot. Het voordeel betreft voornamelijk de reisdocumenten en de rijbewijzen. De leges van huwelijken en uittreksel bevolking blijven ten opzichte van de begroting achter.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Raad en commissies	97	0	0	0	97

Toelichting/analyse

Lasten

De lagere lasten met betrekking tot raad en commissies zijn veroorzaakt door:

- 40.000 euro voordeel door lagere vergaderkosten & onkostenvergoeding van de raad;
- 25.000 euro voordeel doordat een deel van de onderzoekskosten van de rekenkamer in rekening gebracht zijn bij andere gemeenten;
- 20.000 euro voordeel op diverse materiële budgetten;
- 12.000 euro voordeel door lagere onderzoekskosten voor de Rekenkamer.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Regionale dienstverlening	311	94	-264	0	141

Toelichting/analyse

Lasten

De lagere lasten met betrekking tot de regionale dienstverlening worden veroorzaakt door:

- 371.000 euro lagere lasten in verband met het stoppen van de regionale dienstverlening rond juridische vakliteratuur in netwerkstad verband. Deze lagere lasten hebben tevens geleid tot lagere opbrengsten (zie baten);
- 25.000 euro lagere uitgaven op diverse kleine posten;
- 85.000 euro hogere uitgaven als gevolg van fiscale afdracht voor vennootschapsbelasting (VPB) voor werkzaamheden voor derden.

Baten

De 94.000 euro hogere baten worden veroorzaakt door:

- 371.000 euro lagere opbrengsten door het niet meer in rekening brengen van de kosten voor juridische vakliteratuur (zie ook lagere lasten);
- 264.000 euro incidenteel hogere opbrengsten door het langer doorlopen van contracten met externe partners in ambtelijke huisvesting, deze zijn gestort in de leegstandsreserve (zie ook storting in de reserve);
- 180.000 euro extra opbrengst door uitbreiding van IT dienstverlening;
- 21.000 euro hogere baten op diverse kleine dienstverleningsactiviteiten.

Storting in de reserve

Er is 264.000 aan huuropbrengsten (in verband met verlenging van de contracten) gestort in de leegstandsreserve voor het opvangen van de vervallen omzet door het vertrek van de politie in de servicecentra Noord, Oost en West. Zie ook bij baten.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Regionale samenwerking	83	178	0	0	261

Toelichting/analyse

Het product regionale samenwerking, betreft de algemene bijdrage aan de Regio Twente en de Euregio. De totale bijdrage van de Regio Twente wordt gemeentebreed verwerkt binnen de betreffende producten.

Het voordeel op de lasten wordt veroorzaakt door een begrotingswijziging van de Regio Twente waardoor een hogere bijdrage (nadeel) ontstaat binnen het product economische ontwikkeling.

De hogere baten worden veroorzaakt door de (incidentele) vrijval van de reserve voor de Netwerkstad (178.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Rente & treasury	1.328	5.078	-547	0	5.859

Toelichting/analyse

Het resultaat op rente en treasury bedraagt 5,8 miljoen euro positief. Onderdeel hiervan is de opbrengst van de verkoop van een deel van de aandelen Enexis ter waarde van 3,4 miljoen euro en de rentevergoeding op terugontvangen BTW voor reïntegratietrajecten 2005-2015. Het overige positieve resultaat ontstaat door de aanhoudend lage rentestanden die vooral een voordeel voor de gemeente oplevert bij de aangetrokken kasgeldleningen, die tegen negatieve rentes zijn geleend gedurende 2016. Daarnaast zijn geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken terwijl hier wel rekening mee was gehouden. Er waren geen nieuwe leningen nodig door o.a. de verkoop van de aandelen Enexis en het terugstorten van de onbenutte middelen bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN).

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Resultaat bedrijfsvoering	-2.435	2.042	0	0	-392

Toelichting/analyse

Op het product "resultaat bedrijfsvoering" worden bedrijfsvoeringsresultaten van de diverse organisatieprogramma's geboekt. Het nadelige resultaat wordt met name veroorzaakt door

het nadelige effect (hogere lasten) voor de groene leges. Dit effect wordt gedeeltelijk gecompenseerd door lagere lasten op bedrijfsvoering van Duurzame leefomgeving en Versterken economie.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Sport- en wijkaccommodaties	-4.868	-11	0	3.866	-1.014

Toelichting/analyse

Dit product heeft een nadelig resultaat van 1,0 miljoen euro.

De afwijking op lasten ontstaat door:

- de effecten vanuit de ontvlechting sport (afboeken activa) voor 4,2 miljoen euro;
- extra verplichtingen ad 50.000 euro ten behoeve van de ontvlechting voor sport;
- vanwege gewijzigde regelgeving het voor 120.000 euro afboeken van rentekosten voor een openstaand krediet alsmede de afwaardering van de grond (174.000 euro) voor Sportpark Boekelo;
- frictiekosten (239.000 euro) vanuit het transitietraject Sportaal;
- 60.000 euro aan transitiekosten voor Sportaal die niet gedekt worden binnen het flankerend beleid.

De afboeking van de activa als gevolg van de ontvlechting van Sport leidt tot een onttrekking aan de egalisatiereserve Sport en Zwembaden.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stelposten bedrijfsvoering	28	0	0	0	28

Toelichting/analyse

Dit betreft een incidenteel voordeel in verband met de vrijval van loonheffing en premies uit het verleden waarvoor geen verrekening meer zal plaatsvinden.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Vastgoedbedrijf	-7.683	3.339	-1.582	5.927	0

Toelichting/analyse

Het Vastgoedbedrijf Enschede (VBE) is een gesloten systeem waardoor het saldo, conform het vastgoedbeleid, verrekend wordt met de egalisatiereserve 'vastgoed'. Het resultaat van het VBE over 2016 is hierdoor nihil. De afwijkingen komen vooral door de gerealiseerde boekresultaten van 10 afgestoten panden. In dit resultaat is ook de afwaardering van nog te verkopen panden verwerkt, deze panden zijn afgewaardeerd omdat de boekwaarde hoger was dan de taxatiewaarde.

Uitzondering op het gesloten systeem van VBE is de exploitatie van de wijkcentra. Dit wordt gedekt vanuit de Algemene Middelen. Het resultaat op de wijkcentra over 2016 is nihil.

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Verkiezingen	134	1	0	0	134

Toelichting/analyse

Voor het organiseren voor de Oekraïne referendum is er in de december en meicirculaire 273.000 euro beschikbaar gesteld. De vergoeding van het rijk was hoger dan de daadwerkelijke kosten. Eenvoudige tellen (Ja/Nee) en de lage opkomst hebben in een voordeel geresulteerd van 134.000 euro.

8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Begroting 2016 (na wijziging)				Realisatie 2016			Begrotingsafwijking 2016				
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Maatschappelijke ondersteuning	189.024	7.348	-181.676	189.241	7.786	-181.456	-217	438	221	0	2
Versterken economie	200.696	120.425	-80.271	204.108	128.484	-75.624	-3.412	8.059	4.647	0	2
Duurzame leefomgeving	187.114	103.467	-83.647	166.294	87.554	-78.740	20.820	-15.913	4.906	0	0
Dienstverlening en financieel beleid	139.057	457.200	318.143	152.807	478.009	325.202	-13.750	20.809	7.059	0	1,2
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	715.891	688.440	-27.451	712.451	701.833	-10.618	3.440	13.393	16.833	0	0
Programma	Storting reserves	Onttrekking reserves	Saldo	Storting reserves	Onttrekking reserves	Saldo	Storting reserves	Onttrekking reserves	Saldo	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Maatschappelijke ondersteuning	703	5.074	4.371	1.135	3.743	2.608	-432	-1.331	-1.763	0	0
Versterken economie	2.005	6.375	4.370	2.625	3.610	985	-620	-2.766	-3.386	0	0
Duurzame leefomgeving	6.421	17.139	10.718	12.082	18.799	6.717	-5.661	1.660	-4.001	0	3
Dienstverlening en financieel beleid	21.473	29.464	7.991	24.972	38.408	13.436	-3.500	8.944	5.445	0	3
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	30.601	58.051	27.451	40.814	64.559	23.746	-10.213	6.508	-3.705	0	0
Gerealiseerd resultaat	746.491	746.491	0	753.264	766.392	13.128	-6.773	19.901	13.128	0	0

Toelichting categorie uit kadernota platform rechtmatigheid.

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
2. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.
3. Mutaties in reserves waarover de Raad wel heeft besloten maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld.

Toelichting

Bovenstaande afwijkingen zijn hieronder nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar onderdeel Analyse van de afwijkingen tussen begroting (na wijziging) en programmarekening. De afwijkingen passen binnen het door de Raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de afwijkingen formeel geautoriseerd.

Maatschappelijke ondersteuning

De overschrijding op de lasten worden veroorzaakt door de producten Jeugdhulp vrijwillig kader en WMO begeleiding. De lasten voor het product Jeugdhulp vrijwilligkader zijn overschreden met 6.6 miljoen euro. Ondanks dat er een lichte daling van het aantal cliënten is vastgesteld voor 2016, zijn de kosten per cliënt gestegen door de inzet van meer maatwerk. de lasten van het product WMO begeleiding zijn overschreden met 1,7 miljoen. Voor WMO begeleiding is een verschuiving zichtbaar van cliënten met een PGB naar zorg in natura. Dit zou een positief effect op het budget moeten hebben. Desondanks is het budget toch overschreden. Dit komt door het complexer worden van de zorgvraag, waardoor meer maatwerk toegepast moet worden.

De hogere storting in de reserves wordt veroorzaakt door niet bestede centrumgemeente middelen voor maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Conform bestendige gedragslijn zijn deze gestort in de daarvoor ingestelde reserve.

Versterken economie

De overschrijding op de lasten wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de producten Algemene bijstand levensonderhoud, Infrastructuur en beleid en Versterken economische structuur. De afwijking op de lasten van het product algemene bijstand levensonderhoud bedraagt 5,7 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door het tekort op de BUIG.

De hogere storting in de reserves wordt veroorzaakt door de niet bestede middelen van 457.000 euro bij Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Duurzame leefomgeving

De afwijking in de storting in de reserves is met name terug te voeren op:

- Reserve Grondbedrijf, voor 2,8 miljoen euro door verwerken van mutaties in het MPG.
- Reserve Parkeerbedrijf, voor 1 miljoen euro door voordelig exploitatiesaldo 2016.
- Reserve Beleid leefomgeving, voor 916.000 euro door niet bestede gelden in 2016.

Dienstverlening en financieel beleid

De overschrijding van de lasten zijn vooral terug te voeren op de producten:

- Vastgoedbedrijf. De lasten zijn 7,7 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door het afstoten en afwaarderen van panden.
- Sport- en wijkaccommodaties. De lasten zijn 4,9 miljoen hoger dan begroot. De afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door het afboeken van activa als gevolg van de verzelfstandiging van Sport.

De hogere storting in de reserves wordt veroorzaakt door niet bestede middelen 2016 in de reserve Flankerend beleid voor 1 miljoen euro en 1,6 miljoen euro in de reserve Vastgoed door verwerken mutaties jaarschijf 2016.

8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2016 Gemeente Enschede

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Enschede van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de Gemeente Enschede is 179.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang[1] en einde functievervulling in 2016	1/1 – einde 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee
Individueel WNT-maximum[2]	179.000	179.000
Beloning	150.360	106.592
Belastbare onkostenvergoedingen	565	
Beloningen betaalbaar op termijn	15.358	14.684
<i>Subtotaal</i>	166.283	121.276
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging 2016	166.283	121.276
Verplichte motivering indien overschrijding	nvt	nvt
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0
Beloning	141.138	101.254
Belastbare onkostenvergoedingen	717	807
Beloningen betaalbaar op termijn	15.995	14.761
Totaal bezoldiging 2015	157.850	116.822

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

8.6. Incidentele baten en lasten

Onder incidentele baten en lasten worden de baten en lasten verstaan die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Het is daarbij van belang dat het gaat om 'eenmalige' zaken. Het zijn vooral de uitschieters die er echt toe doen. Bijvoorbeeld een eenmalige extra legesopbrengst vanwege een groot en bijzonder project, boekwinst bij de verkoop van eigendommen of een winst dan wel verlies bij het grondbedrijf.

Programma (bedragen x € 1.000)	Omschrijving	Lasten	Baten
Maatschappelijke ondersteuning			
WMO individuele voorzieningen	Huishoudelijke hulp toelage	625	
Opvang voorzieningen	Bed, bad en brood	399	119
Opvang voorzieningen	Nazorg detentie		63
Opvang voorzieningen	Regiovisie	11	
Versterken burgerkracht	Gezond in de stad	496	
Versterken burgerkracht	Uitvoering transformatieagenda	693	-
Versterken burgerkracht	Wijkverpleegkundige integrale aanpak	29	26
Versterken burgerkracht	Wijkdiensten	129	
subtotaal MO		2.382	208
Versterken economie			
	Sectormiddelen SW	1.262	1.262
	Afboeking materiële vaste activa	190	
subtotaal VE		1.452	1.262
Duurzame leefomgeving			
	Diverse subsidies	500	500
	Dotatie voorziening RBT	137	
	Vrijval voorziening ADT		546
	Afboeking materiële vaste activa	576	
subtotaal LO		1.213	1.046
Dienstverlening en financieel beleid			
Vastgoedbedrijf - Onderwijshuisvesting	Verkoop grond Hogendorpstraat		34
Vastgoedbedrijf	Eénmalige huurkorting aan IJsbaan Twente	50	
Sport- en wijkaccommodaties	Afboekeffecten ontvlechting sportbedrijf eenmalig ten laste van reserves	4.236	-
Sport- en wijkaccommodaties	Afboeking rente en afwaardering grondpositie sportpark Boekelo	264	
Sport- en wijkaccommodaties	Nabetaling personeel	240	
Onderwijshuisvesting	Afboeking materiële vaste activa	2.700	
Algemene Inkomsten	Teruggaaf BTW reïntegratie 2005-2015		5.300
Algemene Inkomsten	Asiel&Integratie	500	1.300
Rente & treasury	Verkoop aandelen Enexis en rente teruggaaf BTW reïntegratie 2005-2015		4.300
Verkiezingen	Raadgevend referendum	139	273
	IKB (7mnd vt)	3.489	
	Dotatie voorziening wethouders	643	
subtotaal DFB		12.261	11.207
Totaal		17.308	13.723

Structurele stortingen en onttrekkingen

Bedragen * 1.000 EuroProgramma	Reserves	Stand per 01-01-2016	Rente	Dotaties	Onttrek kingen	Stand per 31-12-2016
Versterken economie	Reserve mobiliteit	12.373	0	1.933	5.708	8.598
Duurzame leefomgeving	Herstel opengebroken bestrating	423	0	0	0	423
Duurzame leefomgeving	Parkeerbedrijf	4.681	109	1.949	141	6.598
Duurzame leefomgeving	Grondbedrijf	-10.577	0	8.285	7.029	-9.321
Dienstverlening en financieel beleid	ICT	2.771	23	4.474	4.698	2.570
Dienstverlening en financieel beleid	H&S	1.807	14	1.211	894	2.139
Dienstverlening en financieel beleid	VBE	14.152	601	3.337	12.106	5.985
Dienstverlening en financieel beleid	Onderwijshuisvesting	8.165	230	1.350	2.932	6.813
Totaal		33.794	977	22.540	33.507	23.804

9. Bijlagen, onderdeel toelichting jaarrekening

9.1. Staat van reserves

OmschrijvingBedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2016	Rente	Dotaties	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
Maatschappelijke ondersteuning						
Res Gemeentelijkesociale huisvesting	260	19	0	8	0	271
Reserve Wmo	1.282	0	0	1.282	0	0
Reserve Vrouwenopvang	254	0	71	0	0	325
Res Maat. opvang en verslavingzorg	157	0	289	0	0	446
Reserve egalisatie Zwembaden	625	27	201	852	0	0
Gezond Meedoen convenant Menzis	196	0	25	0	0	221
Reserve Sociaal Fonds	3.689	0	496	693	0	3.491
Reserve Maatschappelijk functieSport	494	0	32	0	0	526
Versterken economie						
Reserve mobiliteit	12.373	0	1.933	5.708	0	8.598
Handhaving inburgering	56	0	0	56	0	0
Re-Integratie en Inburgering	2.471	0	0	1.671	0	800
Dienstreserve DCW	271	0	0	0	0	271
LEA	878	0	516	152	0	1.243
Duurzame leefomgeving						
Integraal Veiligheidsplan	220	0	0	79	0	141
Reserve rente jaarl. bijdr. BWS	0	0	0	0	0	0
Reserve parkeren	4.681	109	1.949	327	0	6.412
Reserve grondexploitatie	-10.577	0	8.285	7.029	0	-9.321
Res exploitatieresult bouwvergunning	617	0	108	0	0	725
Onderhoud havens	808	8	0	815	0	0
Herstel opgebroken bestrating	423	0	0	0	0	423
Egalisatiereserve Markten	0	0	27	0	0	27
Landinrichting	476	0	0	181	0	295
Gronduitgifte	2.212	0	0	0	0	2.212
Reserve Muziekfonds	97	7	0	0	0	105
Reserve stadsverfraaiing	260	2	0	0	0	263

Reserve wijkbudgetten	658	0	183	658	0	183
Reserve Monumentenbeleid	62	0	12	6	0	68
Dienstverlening en financieel beleid						
Weerstandsvermogen	36.439	0	13.183	12.311	0	37.312
Rekeningresultaat lopend jaar	8.234	0	-3.535	4.325	0	374
Reserve kapitaallasten	922	0	208	922	0	208
Incidenteel middelenkader	2.365	0	363	1.565	0	1.163
Majeure investeringsopgaven	2.839	205	735	-545	0	4.323
Nog uit te voeren werkzaamheden	2	0	1.666	0	0	1.668
Innovatiebudget	217	0	0	0	0	217
Risico regionale dienstverlening	200	0	0	0	0	200
Flankerend beleid	3.946	0	1.865	2.357	0	3.454
Raadsimpulsen	0	0	150	0	0	150
Investering externe activiteiten	278	3	0	94	0	187
IT - Gem.brede software	705	6	1.005	938	0	776
Vervanging ICT	1.789	14	3.470	3.666	0	1.607
H&S - Werkplekinrichting	776	6	616	501	0	897
H&S - Leegstandsreserve	1.031	8	595	393	0	1.241
Vastgoed	14.152	601	3.337	12.106	0	5.985
Res exploitieresultaat bedrijfsverz	661	5	7	22	0	651
Onderwijshuisvesting	8.165	230	1.350	2.932	0	6.813
Vervangingsinvestering sport	3.185	135	288	3.457	0	151
Eigen vermogen	108.847	1.387	39.427	64.559	0	85.101
Gerealiseerd resultaat 2016						13.128
Eigen vermogen						98.229

Toelichting

Hieronder wordt het doel waarvoor de reserves zijn ingesteld, per reserve toegelicht. De mutaties in de reserves worden alleen toegelicht, wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Maatschappelijke ondersteuning

Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	
Doel	Reserve is gevormd uit een schenking en is bedoeld voor financiële hulp bij huisvestingsproblemen.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve WMO	
Doel	De reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de decentralisatie van de ABWZ begeleiding, Jeugdzorg en CJG.
Toelichting op de mutaties	Conform het raadsbesluit bij de Programmabegroting 2016-2019 heeft het programma Economie, Werk en Onderwijs 500.000 euro voor individuele bijzondere bijstand aan deze reserve onttrokken. Daarnaast is 781.693 euro onttrokken ter dekking van de kosten van het Programma Maatschappelijke Ondersteuning van de verdere afwikkeling van de decentralisaties in 2016.

Reserve vrouwenopvang	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de vrouwenopvang te egaliseren. Eventuele beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve Maatschappelijke opvang en verslavingszorg	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de maatschappelijke opvang te egaliseren. Eventuele beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve egalisatie Zwembaden	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserve.
Toelichting op de mutaties	Met het raadsbesluit "Financiële ontvlechting sportaccommodaties" van 19 december 2016 is besloten dat de met de activa samenhangende bestemmingsreserves (ten behoeve van vervangingsinvesteringen) worden verrekend. In 2016 is van deze egalisatiereserve Zwembaden het volledig beschikbare bedrag onttrokken en is daarmee met de activa verrekend.

Reserve Gezond meedoen convenant Menzis	
Doel	Deze reserve is ingesteld om de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het convenant tussen de gemeente Enschede en Menzis op te vangen.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve Sociaal Fonds	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van de lasten van het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein.
Toelichting op de mutaties	Met het Raadsbesluit "Bouwen aan een duurzaam en solide sociaal stelsel" van 8 juni 2015 is deze reserve ingesteld en is voor 2016 het daarvoor gereserveerde bedrag van 495.708 euro aan deze reserve toegevoegd. Daarnaast zijn in 2016 voor het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein diverse projecten opgestart en de daarmee gepaard gaande kosten van 597.673 euro aan deze reserve onttrokken.

Reserve Maatschappelijke functie Sport	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de pilot arbeidsreïntegratie via sport en het actieplan voor de vitale sportverenigingen.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Versterken economie

Reserve mobiliteit	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van de opbrengsten en kosten van mobiliteitsprojecten.
Toelichting op de mutaties	De dotatie is opgenomen in de PB 2016-2019 en daarna bijgesteld na het vaststellen van het mobiliteitsplan in de raad. De dotaties hebben conform begroting plaatsgevonden. De onttrekkingen volgen uit de aanvragen uit de jaarschijf en uit een besluit uit de Zomernota 2016.

Reserve Handhaving inburgering	
Doel	Reserve is bedoeld voor de bekostiging van werkzaamheden van handhaving op inburgering
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve reïntegratie en inburgering	
Doel	Het financieren van uitgaven reïntegratieactiviteiten en inburgering
Toelichting op de mutaties	Betreft onttrekking van 1,671 miljoen uit de reserve, dit conform de besluitvorming uit Zomernota 2015 Bijstandsuitgaven binnen het Rijksbudget.

Dienstreserve DCW	
Doel	Reserve bestemd om niet voorziene kosten aan het pand Kuipersdijk op te vangen.
Toelichting op de mutaties	<i>Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.</i>

Reserve LEA	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van de opbrengsten en kosten van de Lokaal Educatieve Agenda 2015-2018.
Toelichting op de mutaties	De toevoeging van 516.000 euro betreft een dotatie aan deze egalisatiereserve van nog niet ingezette middelen voor de LEA-actielijnen 1 (Jongerenparticipatie 42.650 euro), 3c (Kindcentra 457.327 euro) en 3d (Duurzaamheidseducatie 16.260 euro). Voor de Actielijnen 3a (Stimuleringsthema's 65.617 euro), 4 (Begeleiding Structureel 78.974 euro) en 5 (Beroepsoriëntatie 7.149) is in totaal 151.740 meer onttrokken aan deze reserve. Dotaties en onttrekkingen aan deze reserve zijn conform het Raadsbesluit LEA van 23 maart 2015.

Duurzame leefomgeving

Reserve Integraal veiligheidsplan	
Doel	Reserve is ingesteld om de meerjarige kosten te dekken voor veiligheidsprojecten.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve jaarlijkse bijdrage BWS	
Doel	Reserve bedoeld ter afwikkeling van de regeling Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS).
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve parkeren	
Doel	Deze reserve van het parkeerbedrijf bestaat uit een drietal deelreserves, die bij besluit van de Raad (PB 2011-2014) zijn samengevoegd: • de reserve Egalisatie Risico's Parkeergarage ingesteld ten behoeve van het opvangen van de aanloopverliezen van de H.J. van Heekgarage. De exploitatieresultaten worden afgewikkeld via deze egalisatiereserve; • de reserve Parkeergarage, ingesteld ten behoeve van het afdekken van de reserve egalisatie risico's parkeergarage; • de bestemmingsreserve Parkeren Roombeek. Hierin is de afkoopsom, voor een periode van 15 jaren, gestort voor de jaarlijkse kosten voor invoering, beheer, exploitatie en parkeerregulering in Roombeek door PBE en het beheer, de exploitatie en het onderhoud van de parkeergarage de Brouwerij.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 1,9 miljoen euro is het exploitatieresultaat van 2016. Uit het raadsbesluit 8-4-2003 (Meerjaren Perspectief Parkeerbedrijf) en programmabegroting 2016 volgt dat dit saldo wordt toegevoegd aan de reserve. De onttrekking volgt uit het raadsbesluit 1-6-2007 (de Brouwerij).

Reserve grondexploitatie	
Doel	Buffer ten behoeve van het egaliseren van zowel positieve als negatieve resultaten op de exploitatie van gronden. Het verloop van deze reserve wijzigt als gevolg van de actualisatie van de grondcomplexen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Zie paragraaf grondbeleid .
Toelichting op de mutaties	De dotaties aan de Reserve is voor 2.000.000 euro een gevolg van de verbetering van het resultaat bij de herziening van het MPG 2017. Het restant betreffen dotaties en onttrekkingen als gevolg van de kosten en dekking voortvloeiend uit het raadsbesluit 22-9-2016 Financiële effecten richting aan ruimte en veranderende regelgeving BBV.

Reserve exploitatieresultaat bouwvergunningen	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende bouwvergunningen ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren
Toelichting op de mutaties	<i>Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.</i>

Reserve onderhoud havens	
Doel	Middelen gereserveerd voor onderhoud haven (baggeren en oevervoorzieningen) voor het project Masterplan Havengebied. Uitvoeringskrediet is in december 2010 door de Raad vastgesteld.
Toelichting	Deze reserve is opgeheven, omdat het college op 26 oktober 2016 heeft besloten een voorziening groot onderhoud haven in te stellen voor de financiële dekking van het risico gestuurd beheer van de haven. Het saldo van de reserve is gestort in de voorziening groot onderhoud haven.

Reserve herstel opgebroken bestrating	
Doel	Reserve om de verschillen in de kosten en opbrengsten van partijen die toestemming krijgen om in gemeentelijke straten en wegen werkzaamheden te verrichten (bijvoorbeeld bekabelars) op te vangen.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve landinrichting	
Doel	Reserve bedoeld voor de financiering van het project Landinrichting.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve Gronduitgifte	
-----------------------	--

Doel	Deze reserve is bedoeld om meer maatwerk te kunnen leveren bij de uitgifte van grond voor bedrijventerreinen, kantoren en wonen. Dit om de verkoop te stimuleren. Deze reserve is ingesteld bij de vaststelling van de nota grondprijsbeleid op 16-12-2013.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve muziekfonds

Doel	Uit de reserve - die voortkomt uit een particuliere gift - kunnen bijdragen worden gedaan in de kosten van opvoeringen op muzikaal gebied. Bijvoorbeeld bijzondere orkest- of operavoorstellingen.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve stadsverfraaiing

Doel	Uit de reserve kunnen bijdragen worden geput voor het realiseren van kunstopdrachten al dan niet geïntegreerd in of op een gebouw of bouwwerk. Het gaat in deze periode nog om twee kunstwerken op het Wilminkplein en op het Koningsplein. Daarnaast is de reserve een achtervang voor grootschalig onderhoud van bestaande kunstwerken (calamiteiten).
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Reserve wijkbudgetten

Doel	Reserve is bedoeld om uitvoering te kunnen geven aan het in 2 jaar mogen besteden van jaarlijkse middelen ten behoeve van de wijkbudgetten.
Toelichting op de mutaties	Conform raadsvoorstel wijkbudgetten is 658.000 euro onttrokken uit de reserve wijkbudgetten. Dit betrof 404.000 euro vrijval (niet besteed in 2 jaar) en 254.000 euro besteding van wijkbudgetten in 2016 ten laste van het budget van 2015. De dotatie van 183.000 euro betrof de niet bestede wijkbudgetten uit 2016.

Reserve monumentenbeleid

Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de middelen van het monumentenbeleid te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>

Dienstverlening en financieel beleid

Reserve Weerstandsvermogen

Doel	De reserve wordt gebruikt om risico's op te kunnen vangen op basis van de geïnventariseerde risico's.
------	---

Toelichting op de mutaties	Dotaties en onttrekkingen komen voort uit IPC-producten.
----------------------------	--

Reserve rekeningresultaat lopend jaar

Doel	De reserve betreft het nog te verdelen rekeningresultaat van het afgesloten jaar.
Toelichting op de mutaties	De mutatie op deze reserve betreft de onttrekking op basis van het bestemmingsresultaat bij de jaarrekening 2015.

Reserve kapitaallasten

Doel	De reserve is ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking heeft plaatsgevonden conform besluit uit de Zomernota 2016. Het besluit had betrekking op het product Locatieontwikkeling.

Reserve incidenteel middelenkader

Doel	Deze middelen zijn ter beschikking gesteld bij de PB 2010-2013. Het zijn middelen die beschikbaar worden gesteld voor duurzaamheid.
Toelichting op de mutaties	Dotatie is lager dan 400.000 euro. De onttrekking bedraagt in totaal 1,565 miljoen euro: 700.000 euro betreft aanwending conform de begroting; 865.000 euro betreft de IZA reserve en is tijdens de zomernota overgeheveld naar de reserve flankerend beleid. Doel besteding van deze middelen is niet gewijzigd.

Reserve Majeure investeringsopgaven

Doel	Dit zijn reserveringen ten behoeve van de door de raad aangewezen majeure stedelijke investeringsopgaven.
Toelichting op de mutaties	De vermeerderingen hebben plaatsgevonden conform de dotaties in de PB 2016-2019.

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden

Doel	Betreft nog uit te voeren werkzaamheden ihkv beheer wegen en monumenten.
Toelichting op de mutaties	De mutatie in 2016 heeft betrekking op de vertraagde, bodemprogramma 2016-2020, projecten.

Reserve innovatiebudget

Doel	Reserve om het actieprogramma innovatie te bekostigen.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben zich geen mutaties voorgedaan in deze reserve.

Reserve Risico regionale dienstverlening

Doel	Reserve is ingesteld om het financiële risico van afnemende regionale dienstverlening (bedrijfsvoeringsactiviteiten voor derden) tijdelijk te dempen. De reserve is ingesteld bij de ontvlechting van de gemeentelijke brandweer naar de veiligheidsregio en is gevoed door een tijdelijke bijdrage voor de demping van desintegratieschade.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben zich geen mutaties voorgedaan in deze reserve.

Reserve Flankerend beleid

Doel	Reserve bedoeld voor flankerend beleid personeel, IT en remweg.
Toelichting op de mutaties	Dotatie • 1 miljoen euro voor de reserve flankerend beleid personeel vanuit de algemene reserve conform begroting. • 865.000 middelen IZA reserve vanuit de reserve incidenteel middelenkader gedoteerd aan de reserve flankerend beleid, conform besluit zomernota. Doel besteding IZA middelen is niet gewijzigd. Onttrekking • 626.000 euro Flankerend beleid personeel aanwending voor vroegtijdig vertrek personeel, transitiekosten Sportaal en Onderhoud Enschede BV en organisatieontwikkeling. • 114.000 euro voor aanwending bevordering mobiliteit personeel. • 467.000 euro voor uitgaven versnelling digitalisering, conform besluit in de zomernota 2015. • 1.150.000 conform begroting voor remweg (900.000 euro) en 250.000 toevoeging aan de algemene reserve ten behoeve van het weerstandsvermogen.

Reserve Raadsimpulsen

Doel	Een bestemmingsreserve voor incidentele raadsimpulsen waarmee het presidium snel en adequaat kan handelen.
Toelichting op de mutaties	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.

Reserve investering externe activiteiten

Doel	Doel van deze reserve is tweërlei, aan de ene kant het mogelijk maken om te blijven investeren in het product om het op de markt te houden. Aan de andere kant dient de reserve als egalisatie als gevolg van schommelende inkomsten en uitgaven.
------	---

Toelichting op de mutaties	<i>Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro.</i>
----------------------------	--

Reserve IT - Gemeentebrede software	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van de kapitaallasten die voortkomen uit de vervanging van software voor applicaties.
Toelichting op de mutaties	Dotatie totaal 1 miljoen euro: • 1 miljoen euro conform begroting Onttrekking totaal 938.000 euro: • 682.000 euro aanwending voor de bijdragen aan de uitgaven voor Dimpact. Deze uitgaven zijn door de uitbreiding van de hostingomgeving gestegen. • 256.000 euro aanwending voor de kapitaallasten van de software 5 jaar. Onttrekking is door uitstel van investeringen lager dan verwacht. • Totale onttrekking aan deze reserve is gelijk aan de begrote onttrekking.

Reserve vervanging ICT	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de vervangingsinvesteringen voor ICT werkplekmiddelen en hardware en de kosten voor licenties van besturingssoftware.
Toelichting op de mutaties	Dotatie totaal 3,470 miljoen. • 3,4 miljoen euro conform de begroting. • 96.000 euro dotatie vanuit de beschikbare middelen bedrijfsvoering 3D's voor de dekking van de kapitaallasten in verband met de aanschaf van werkplekmiddelen en wifi netwerk. Onttrekking totaal 3,666 miljoen euro: • 1,9 miljoen euro aan 0 jaars uitgaven, onttrekking voor diverse jaarlijkse licentiekosten van microsoft kantoorautomatisering, Oracle, Autocad, Citrix, lease printer apparatuur. • 389.000 euro voor uitgaven van een nieuwe telefooncentrale. • 1,4 miljoen euro onttrekking aan de reserves IT voor kapitaallasten van het rekencentrum en de werkplekmiddelen IT bedrijf. • De totale onttrekking ten opzichte van de begroting is 251.000 euro lager dan verwacht. Oorzaak is de aanpassing van contracten en voor licentiekosten en de lagere investeringen in 2015.

Reserve H&S werkplekinrichting	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen voor de werkplekinrichting.
Toelichting op de mutaties	Dotatie is 616.000 euro • 606.000 euro conform begroting • 10.000 euro aanvullende storting vanuit de afdeling publieksdienstverlening voor een bijdrage in de investering van een geluidsinstallatie in het Stadhuis. Onttrekking is 501.000 euro De onttrekking voor kapitaallasten is door uitstel van vervangingsinvesteringen in 2015 60.000 euro lager dan volgens de begroting verwacht.

Reserve H&S Leegstand	
Doel	Reserve wordt aangewend om de financiële gevolgen van niet verhuurde m2 van ambtelijke huisvesting op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Dotatie is 595.000 euro • 331.000 euro conform de begroting. • 264.000 euro incidentele dotatie in verband met hogere opbrengsten voor de verhuur van panden aan externen in 2016. Oorzaak is onder andere de verlenging van een contract door een huurder en het later verlaten van panden door huurders na het aflopen van contracten. De extra dotatie is bestemd voor het opvangen van de leegstand in 2017 en volgende jaren die is ontstaan door het vertrek van diverse externe huurders. De grootste huurder de politie zal met uitzondering van de wijkagent niet meer zijn gehuisvest in servicecentra Noord, Oost en West. Vertrek uit de servicecentra vindt gefaseerd plaats. Onttrekking is 393.000 euro • De onttrekking is 393.000 euro en is daarmee 100.000 euro lager dan voorzien in de zomernota. Oorzaak is onder andere lagere kosten voor vervangende huisvesting van ambtelijk personeel na inhuizing van UWV in het Stads kantoor.

Reserve Vastgoed	
Doel	De reserve Vastgoed is bedoeld als buffer om de vermogensrisico's en (tijdelijke) exploitatietekorten van het gemeentelijk vastgoed op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden alle exploitatiebaten- en lasten verrekend met deze reserve. Daarnaast zijn er in 2016 extra dotaties en onttrekkingen geweest i.v.m. de verkoop van objecten zoals voortvloeit uit het raadsbesluit Strategie op

	Vastgoed en financiële gevolgen Concentratie Vastgoed van 26 januari 2015. Ook is 5,7 miljoen euro ingezet als dekking van de afwaardering CeeCee center en Spinnerij Oosterveld (verrekening kostprijsdekkende huur, zie ook hoofdstuk Materiele vaste activa).
--	--

Reserve exploitatieresultaat bedrijfsverzamelgebouw

Doel	Reserve om eventuele tekorten in de exploitatie van de bedrijfsverzamelgebouwen op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting wordt het exploitatietekort van het CeeCee-gebouw verrekend met deze reserve.

Reserve Onderwijshuisvesting

Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisereserves.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden de kapitaallasten gedoteerd danwel onttrokken aan deze reserve.

Reserve Vervangingsinvesteringen sport

Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisereserves.
Toelichting op de mutaties	Met het raadsbesluit "Financiële ontvlechting sportaccommodaties" van 19 december 2016 is besloten dat de met de activa samenhangende bestemmingsreserves (ten behoeve van vervangingsinvesteringen) worden verrekend.

9.2. Staat van voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 01-01- 2016	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand 31-12- 2016
Versterken economie	Voorz DCW	442	-46	0	0	396
	Voorziening BF Economie & Werk	224	182	0	114	292
	Voorziening WWB-Werkdeel	133	0	133	0	0
Duurzame Leefomgeving	Onderhoud havens	0	1.063	0	0	1.063
	Onderhoud parkeergarages	2.086	655	0	529	2.212
	Voorz Afdek WW-Risico tijd amb OE	90	0	0	0	90
	Voorz Grondwatermonitoring	244	35	0	0	279
	Voorz groot onderh kunstgrasvelden	0	75	0	0	75
	Voorziening Afvalstoffen	2.225	0	0	25	2.200
	Voorziening Riolering	8.670	1.081	0	0	9.750
Dienstverlening en financieel beleid	H&S vrz. onderhoud	994	290	0	260	1.024
	Voorz. gr. onderh. atl. baan Wesselerh	48	5	0	0	52
	Voorzien Risico Locatieontwikkeling	2.000	0	200	0	1.800
	Voorziening ADT	9.482	190	546	0	9.125
	Voorziening GEM Zuiderval	13.183	264	13.447	0	0
	Voorziening RBT	5.425	246	0	0	5.670
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	3.627	1.163	0	323	4.467
	Vrz. personeel	537	210	0	289	459
	Vrz. Vastgoed	1.706	3.513	0	2.484	2.735
	Vz Onderhoud Zwembaden 2016+2017	466	0	0	142	324
	Vz OnderhoudSportBinnenacc.2016+2017	250	0	0	125	125
	Vz OnderhoudSportBuitenacc.2016/2017	250	0	0	125	125
	Voorzieningen	52.082	8.926	14.327	4.418	42.264

Toelichting voorzieningen

Hieronder wordt het doel waarvoor de voorzieningen zijn ingesteld, per voorziening toegelicht. De mutaties in de voorzieningen worden alleen toegelicht wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Versterken economie

Voorziening DCW	
Doel	Deze voorziening is bestemd voor de verplichting spaarverlof van de WSW werknemers.
Toelichting op de mutaties	In 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Boven Formatief Economie & Werk	
Doel	Deze voorziening is getroffen om de verplichtingen voor de bovenformatieven op te vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening WWB W-deel	
Doel	In deze voorziening bevinden zich de middelen voor afwikkeling personele lasten SDWE.
Toelichting op de mutaties	Vanaf 2016 geen personele verplichtingen meer ten aanzien van SDWE medewerkers. Resterend bedrag van 133.000 euro is vrijgevallen.

Duurzame leefomgeving

Voorziening Onderhoud Havens	
Doel	Voorziening bedoeld ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de Haven.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 1.063.000 euro betreft de overboeking van het saldo van de reserve Haven.

Voorziening Onderhoud parkeergarages	
Doel	Voorziening bedoeld ter egalisatie van de kosten voor (groot) onderhoud aan de parkeergarages.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 665.000 euro betreft het in de programmabegroting 2016 opgenomen bedrag. De bestedingen van 529.000 euro hebben betrekking op de vloerrenovatie in de H.J. van Heekparkeergarage, de aanpassing van de parkeerinstallaties en schilderwerk.

Voorziening Afdekken WW risico tijdelijk ambtelijk personeel Onderhoud Enschede	
Doel	Voorzieningen om WW-risico af te dekken van medewerkers met een tijdelijke ambtelijke aanstelling bij Onderhoud Enschede. De storting heeft plaatsgevonden vanuit de hiervoor verkregen loonkostensubsidies.
Toelichting op de mutaties	In 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Grondwatermonitoring	
Doel	Voorziening om monitorings- en nazorgkosten te dekken van reeds uitgevoerde saneringen.
Toelichting op de mutaties	In 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening groot onderh kunstgrasvelden	
Doel	Bedoeld ter egalisatie van kosten van (groot) onderhoud aan kunstgrasvelden in de openbare ruimte.
Toelichting op de mutaties	In 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Afvalstoffen	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende afvalstoffenheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Riolering	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende rioolheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Door het risico gestuurd werk is er minder vervangen in de afgelopen jaren en dit leidt weer tot lagere kapitaallasten jaarlijks. Grotendeels wordt de dotatie aan de voorziening daardoor veroorzaakt. Zie ook hoofdstuk 7.2 analyse van de afwijking van baten en lasten.

Dienstverlening en financieel beleid

Voorziening H&S onderhoud	
Doel	Voorziening ter dekking van de kosten voor het uitvoeren van regulier binnenonderhoud van de gebouwen waar gemeentelijk personeel is gehuisvest. Onttrekkingen uit deze voorziening geschiedt op basis van werkelijk gemaakte kosten, toevoeging van middelen op basis van een berekening voor toekomstig verwacht onderhoud.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Groot onderhoud atletiekbaan Wesselerbrink	
Doel	Bedoeld ter egalisatie van kosten van (groot) onderhoud aan de atletiekbaan Wesselerbrink.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Risico Locatieontwikkeling	
Doel	Voorziening bedoeld om tegenvallers op te vangen in het programma wonen,

	bedrijventerreinen en kantoren.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening ADT

Doel	Voorziening om de tekorten volgens de grondexploitatie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente af te dekken.
Toelichting op de mutaties	Naar aanleiding van de jaarrekening 2016 ADT, heeft over 2016 een vrijval plaatsgevonden van ca 550.000 euro.

Voorziening GEM Zuiderval

Doel	Voorziening ter dekking van het tekort op de grondexploitatie GEM Zuiderval
Toelichting op de mutaties	Conform het raadsvoorstel Grondexploitatie Zuiderval / ontbinding GEM Zuiderval van 3 oktober 2016 heeft deze onttrekking plaatsgevonden. Bij de ontbinding van de GEM Zuiderval en de inbreng van de grondexploitatie in de grondexploitaties van het grondbedrijf is deze voorziening meegegaan.

Voorziening RBT

Doel	Voorziening ter dekking van het tekort op de grondexploitatie XL Business Park
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening oud wethouders (pensioen)

Doel	Op basis van de wet APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) hebben politieke ambtsdragers recht op verschillende pensioenregelingen. De hieruit op termijn voortvloeiende financiële verplichtingen voor de gemeente wordt in deze voorziening tot uitdrukking gebracht. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen of onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, worden bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.
Toelichting op de mutaties	Jaarlijks wordt 520.000 euro begroot als dotatie aan de voorziening. De kosten voor reeds gepensioeneerde wethouders (323.000 euro) worden onttrokken uit de voorziening. Op basis van de jaarlijkse actuariële berekeningen wordt bepaald wat de actuele stand van de voorziening moet zijn. In 2016 bleek, na dotatie en onttrekking, de voorziening voor 643.000 euro te laag te zijn. Dit bedrag is aanvullend gedoteerd in 2016.

Voorziening personeel

Doel	Uit deze voorziening worden de FPU-kosten, WW-kosten en kosten die voortvloeien uit overige personele regelingen vergoed.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Vastgoed (VBE)	
Doel	De kosten van planmatig onderhoud worden bekostigd uit deze voorziening. De mutaties in de onderhoudsvoorziening zijn gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Toelichting op de mutaties	De verschillende mutaties zijn conform de onderhoudsplanning van het VBE. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf kapitaalgoederen onderdeel Vastgoed.

Voorziening onderhoud Zwembaden 2016 + 2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening OnderhoudSportBinnenacc. 2016+2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening OnderhoudSportBuitenacc. 2016+2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2016 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk

In de financiële verordening van de Gemeente Enschede (artikel 4 lid 3) is vastgelegd dat in de jaarrekening wordt gerapporteerd over de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven.

Hierbij geldt de regel dat een overschrijding van 5% of maximaal 50.000 euro is toegestaan. Grotere afwijkingen moeten volgens de financiële verordening tijdig aan de raad worden gemeld. Uiteraard worden daar dekkingsvoorstellen bijgevoegd.

Hoofdproduct	Project	Begroting Lasten	Begroting Baten	Realisatie Lasten 2016	Realisatie Baten 2016	Raming Lasten	Raming Afwijking
Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid	Verkeersveiligheid	524	-524	391	-391	524	0
	Euregio fietspad 2017 (1600091807)	2.500	-900	0	0	2.500	0
	Fiets	3.419	-1.584	1.913	-1.913	3.419	0
	Fietsenstalling en oversteek NZ station E'de (1500008452)	1.212	-1.212	859	-772	1.212	0
	HOV	2.464	-2.464	2.194	-2.194	2.464	0
	Hoofdwegenstructuur	3.695	-3.050	3.356	-3.089	3.695	0
	Incentive Zone (15005)	2.588	-2.588	3.330	-3.330	3.330	-741
	Mobiliteitsplan 2015 (1400317826)	5.823	-5.823	1.707	-1.707	5.823	0
	Mobiliteitsplan 2016	400	-400	179	-50	400	0
	Openbaar Vervoer	263	-263	172	-172	263	0
	Studies	1.983	-1.983	1.898	-1.589	1.983	0
	Duurzame verkeersmaatregelen	533	-533	403	-403	533	0
	Verkeersprojecten overig	2.210	-2.210	2.096	-2.096	2.210	0
	Vereffeningreserve (11943)	299	-299	222	-222	299	0
Totaal - Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid		27.914	-23.834	18.719	-17.928	28.655	-741

Projecten Economische ontwikkeling	Kennispark	550	-550	440	-440	550	0
Totaal - Projecten Economische ontwikkeling		550	-550	440	-440	550	0
Uitvoering WSW	Vestiging Hornbach (1500088360)	0	0	0	0	0	0
Totaal - Uitvoering WSW		0	0	0	0	0	0
Afval	1500066679 OAC	932	0	800	-475	932	0
Totaal - Afval		932	0	800	-475	932	0
Beheer wegen	Wegenbeleidsplan 2014-2018	1.307	0	1.210	-1.194	1.307	0
Totaal - Beheer wegen		1.307	0	1.210	-1.194	1.307	0
Locatie ontwikkeling	Binnenstad (15089)	2.568	-2.568	2.035	-2.033	2.568	0
	Stadsweide Koningsplein (14234)	690	-690	1.329	-1.329	1.329	-639
	Stadsweide van Galenstr (16075)	1.600	-1.600	498	-498	1.600	0
	Stroinkslanden (16378)	1.100	-1.100	1.074	-1.076	1.100	0
	Wesselerbrink Noord (15139)	3.691	-3.691	3.932	-3.930	3.932	-241
	Stadsweide Koningsplein (17084)	6.460	-6.460	6.358	-6.358	6.460	0
Totaal - Locatie ontwikkeling		16.109	-16.109	15.226	-15.223	16.989	-879
Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting	8.485	0	7.197	-7.197	8.485	0
Totaal - Openbare verlichting		8.485	0	7.197	-7.197	8.485	0
Parkeerbeheer	Aanpassing van Heekgarage MST (16062)	25.799	0	22.047	-22.047	25.799	0
Totaal - Parkeerbeheer		25.799	0	22.047	-22.047	25.799	0
Riolering	GRP 2011-2015	35.203	-1.073	19.640	-19.413	35.203	0
	GRP 2016-2020 (1500083091)	140	0	87	0	140	0
Totaal - Riolering		35.343	-1.073	19.727	-19.413	35.343	0
Ruimtelijke ontwikkeling	Stedelijke visie 2030	125	-125	1.030	-898	1.030	-905

	Buitengebied (17113)	32	-32	60	-68	60	-27
Totaal - Ruimtelijke ontwikkeling		157	-157	1.090	-965	1.090	-933
Stadsdeelbeheer	Zomernota 2017 - 1600105628	4.200	0	0	0	4.200	0
Totaal - Stadsdeelbeheer		4.200	0	0	0	4.200	0
Interne dienstverlening	Vervangingsinvestering H&S PB 17-20 (1600052721)	660	0	0	0	660	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 16-19 (150066679)	150	0	0	0	150	0
	Vervangingsinvestering IT PB 17-20 (1600052721)	4.680	-2.879	0	0	4.680	0
	Vervangingsinvestering ISC PB 17-20 (1600052721)	110	0	0	0	110	0
	Flexwerken H&S CR 2014 (17113)	138	0	38	-20	138	0
Totaal - Interne dienstverlening		5.738	-2.879	38	-20	5.738	0
Publieksdienstverlening	Vervangingsinvestering PDV PB 16-19 (150066679)	100	0	0	0	100	0
	Vervangingsinvestering PDV PB 14-17 (16693)	320	0	0	0	320	0
Totaal - Publieksdienstverlening		420	0	0	0	420	0
Sport- en wijkaccomodaties	Sportpark Boekelo (14117)	1.710	0	1.884	-1.710	1.884	-174
Totaal - Sport- en wijkaccomodaties		1.710	0	1.884	-1.710	1.884	-174
Vastgoed	Vervangingsinvestering OHV PB 17-20 (1600052721)	317	0	0	0	317	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 17-20 (1600052721)	1.000	0	0	0	1.000	0
Totaal - Vastgoed		1.317	0	0	0	1.317	0
	Buitensporig fase 2	388	-388	306	-339	388	0
Totaal		388	-388	306	-339	388	0
Totaal - Geheel		130.370	-44.991	88.685	-86.951	133.097	-2.727

Toelichting

Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid

HOV en Incentive Zone

Betreft project HOV midden. De raming van de lasten komt hoger uit dan begroot. Hier staan echter baten tegenover in de vorm van subsidiegelden. Per saldo is er geen afwijking.

Locatieontwikkeling

Stadsweide Koningsplein (14234)

Er is sprake van extra lasten en extra baten als gevolg van de financiële transacties die voortkomen uit de overeenkomst met het MST inzake parkeren en aanleg Koningsplein en de aanpassingen Van Heek Garage. Per saldo is er geen afwijking.

Wesselerbrink Noord (15139)

Er is sprake van extra kosten, waar ook extra dekking tegenover staat. Per saldo is er geen afwijking.

Ruimtelijke ontwikkeling

Buitengebied en Stedelijke visie

Er is sprake van extra lasten t.o.v. begroot. Hiertegenover staan extra baten die niet waren begroot. Per saldo is er geen afwijking.

Sport en wijkaccommodaties

Sportpark Boekelo

Het tekort betreft de resterende grondpositie. Als gevolg van de aangescherpte BBV-regelgeving omtrent waardering grondposities is de grondwaarde verlaagd naar de reële taxatiewaarde. In het afgelopen jaar heeft er daarnaast een ontwikkeling plaatsgevonden omtrent de Military die invloed heeft op deze resterende grondpositie. De verwachting is dat in 2017 daarmee definitief dit krediet gesloten kan worden.

9.4. SiSa

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017					
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Besteding (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	Aard controle R Indicatornummer: D1 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D1 / 02	
		Gemeenten	€ 1.198.811		
OCW	D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016 - 2021	Besteding (jaar T)	Besteding aan contactschool (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten			
		Contact gemeenten			
			Aard controle R Indicatornummer: D1A / 01	Aard controle R Indicatornummer: D1A / 02	Aard controle R Indicatornummer: D1A / 03
			€ 0	€ 0	€ 0

OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>
			€ 4.830.038	€ 1.745.498	€ 69.916	€ 3.093.342
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen		Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid
			Bedrag	Bedrag		Bedrag
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>
	1					
	2					
	3					

OCW	D10	(Volwassenen) Onderwijs 2015-2017 Participatiewet Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie bij roc's	Besteding (jaar T) van educatie bij andere aanbieders dan roc's	Besteding (jaar T) van educatie totaal (automatisch)	Ten minste 50% bested aan roc's ja/nee (automatisch)	
			Aard controle R Indicatornummer: D10 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D10 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D10 / 03	Aard controle nvt Indicatornummer: D10 / 04	Aard controle nvt Indicatornummer: D10 / 05	
			€ 2.080.876	€ 1.933.905	€ 0	€ 1.933.905	ja	
			Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) Aard controle R Indicatornummer: D10 / 06	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) Aard controle R Indicatornummer: D10 / 07				
I&M	E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1 Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doorsnijdingen Gemeenten	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is)	Aantal afgeronde projecten (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee			
			Afspraak	Realisatie				
			Aard controle R Indicatornummer: E26 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E26 / 02	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E26 / 03			
			2	0	Nee			

I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinfor matie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05
			12015/0202340	€ 424.960	€ 290.762		
			22015/0363129	€ 0	€ 0		
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinfor matie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinfor matie	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10

			12015/0202340	€ 487.685	€ 333.679		Nee	
			22015/0363129	€ 0	€ 0		Nee	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 93.767.310	€ 2.113.321	€ 4.403.417	€ 39.421	€ 357.741	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 536.973	€ 57.256	€ 0	€ 742.668	€ 0	Ja

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: G3 / 01	Indicatornummer: G3 / 02	Indicatornummer: G3 / 03	Indicatornummer: G3 / 04	Indicatornummer: G3 / 05	Indicatornummer: G3 / 06
			€ 787.730	€ 686.598	€ 110.693	€ 860.970	€ 157.150	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.			
Indicatornummer: G3 / 07	Indicatornummer: G3 / 08	Indicatornummer: G3 / 09						
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling Gemeenten	Besteding (jaar T)					
			Aard controle R					
			Indicatornummer: H1 / 01					
			€ 738.704					

9.5. Investeren met gemeenten (IMG)

Financieel overzicht van inzet provinciale subsidie en gemeentelijke middelen

Project	Beschikking- nummer provincie	Project afgerond / eindverant- woording ja-nee	In de verlenings- beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen t/m 2015 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2015 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv Bijdrage derden in 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen in 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen in 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatie besteed tlv Bijdrage derden t/m 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m 2016 (conform baten / lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2016 (conform baten / lastenstelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen	
	Aard controle:	D1	D1	R	R	R	R	R	R	R	R	D1	D1	
INVESTEREN MET GEMEENTEN														
A	Spoorzone / Nieuwstad	2010/0135771a	ja	7.000.000	7.000.000	6.543.503	-	1.100.000		7.000.000	7.643.503	31-12-2015		
	9500300-309-310-3AO													
B	in 2016 vervallen													
Grote Stedenbeleid - Investeren in Overijssel														
C	Twekkelerz./Bothoven	2011/0091692	nee	500.000	70.363	147.847	1.748.747	21.425	24.595	1.748.747	91.788	172.442	31-12-2016	verlenging aangevraagd
	7466210-9416101													
OANT														
D	Noordelijke Stationsomg CS Enschede	1500049405	nee	300.000	117.626	0	182.374	559.107		300.000	559.107	31-12-2017		
	7471066													
E	Verbindingszone Stads campus - Binnenstad	1500050337	nee	1.000.000	360.954	0	300.000	136.002	-	300.000	496.956	31-12-2018		
	7433550-7433551													

F	Doorontwikkeling Internationale School	1600007134	nee	2.000.000	0 0		1.019.750	-		1.019.750	-	31-12-2019	
	6700525												
DU V&V infra & niet infra 2016													
G	BDU-DV 2016	2016/0049800	nee	589.474	0 0		273.308	357.864		273.308	357.864	31-12-2017	
H	BDU-UVP 2016 ontvlochten route stadsveld	2016/0155898	nee	137.500	0 0		13.650	40.950		13.650	40.950	31-12-2017	
I	Ontsluiting Technology Base Twente	2016/0237127	nee	1.036.509	0 0		127.012	127.011		127.012	127.011	31-12-2017	

Overige gegevens

10. Vaststellingsbesluit en controleverklaring

10.1. Vaststellingsbesluit

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van xx xx xxxx.

1. De Gemeenterekening 2016 vast te stellen.
2. In te stemmen met

Dit alles onder de voorwaarde dat de accountant naar verwachting een controleverklaring afgeeft.

Vastgesteld in de vergadering van xx xx xxxx.

De Griffier,

De Voorzitter,

R. M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

10.2. Controleverklaring

Opgenomen strekking van de controleverklaring is nog onder voorbehoud van afronding controle en dossierreviews / 2^e lezing.

[CONCEPT] Accountantsverslag 2016

Gemeente Enschede

2 juni 2017

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Enschede
Postbus 20
7500 AA Enschede

Datum

2 juni 2017

Kenmerk

3114434220/**concept**

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016 van de gemeente Enschede aan. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2016 van de gemeente Enschede.

Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2016 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede. Bij deze jaarrekening zijn wij voornemens op/kort na 12 juni 2017 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid te verstrekken.

Wij bespreken onze bevindingen met de rekeningencommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de rekeningencommissie op 19 juni 2017 en zullen eventuele vragen die u heeft, beantwoorden. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de portefeuillehouder financiën en de betrokken medewerkers financiën.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. M. Knip RA

c.c. college van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting	1
De financiële positie	4
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	8
Interne beheersing	14
Overige aangelegenheden	16
BIJLAGEN	17

Bestuurlijke samenvatting

Dit onderdeel bevat een samenvatting van onze controle voor het jaar 2016

De controle voor 2016 is uitgevoerd

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2016 van gemeente Enschede uitgevoerd en **wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij deze jaarrekening te verstrekken.**

Onze controleverklaring over 2016 is gebaseerd op nieuwe NBA-regelgeving. De controleverklaring doen wij u separaat toekomen.

Geen feitelijke, niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd die onze rapporteringsdrempel overschrijden

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Op basis van onze controlewerkzaamheden hebben wij geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen, zoals opgenomen in uw normen- en toetsingskader, door het college zijn nageleefd en dat zowel de baten en lasten over 2016 als de balansmutaties in 2016 rechtmatig tot stand zijn gekomen. Er is geen sprake van controleverschillen (feitelijke afwijkingen) ten aanzien van rechtmatigheid. Wel is er sprake van onzekerheden bij de Persoonsgebonden budgetten (PGB).

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als over 2015 – een afkeurende controleverklaring bij de verantwoordingen 2016 verstrekt vanwege diverse rechtmatigheidsafwijkingen.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2016, alsook de geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen, leiden tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van in totaal € 8,9 miljoen. Deze onzekerheid valt binnen de tolerantie van € 22,6 miljoen en heeft daarmee geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2016.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen groter dan de rapportagetolerantie ad € 750.000 treft u aan in bijlage A1 en A2 van deze rapportage.

Geen significante wijzigingen in de reikwijdte van onze controle

Met de overeenkomst tussen gemeente Enschede en Deloitte van 26 januari 2016 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2016. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016.

De onzekerheid van € 8,9 miljoen van de PGB-bestedingen valt binnen de tolerantie van € 22,6 miljoen en heeft geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

- De Controleverordening gemeente Enschede (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het aan de raad op 4 april 2017 door het college ter vaststelling aangeboden Controleprotocol 2016-2019 met normenkader 2016.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in onze opdrachtbevestiging van en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke auditplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2016 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Geen wijzigingen in significante verslaggevingsgrondslagen

Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2016. In 2016 hebben zich geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in toegepaste verslaggevingsgrondslagen (Bbv) die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de financiële resultaten of positie van de gemeente. Wel heeft op grond van de wijzigingen in de verslaggevingsregels rondom grondexploitaties een herrubricering van de niet in exploitatie genomen bouwgronden en bouwgronden in exploitatie naar de materiële vaste activa plaatsgevonden. Deze herrubricering van in totaal € 39,4 miljoen per 1 januari 2016 heeft geen

effect op het vermogen of resultaat in de jaarrekening 2016.

Wij hebben vastgesteld dat de jaarverslaggeving 2016 voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften (Bbv) en dat het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening 2016.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management: de grondexploitaties

De grondexploitaties bevatten aannames en oordelen en de post voorraden vormt daarmee een belangrijke schattingspost in de jaarrekening 2016.

Wij hebben het proces waarmee het management de grondexploitaties actualiseert beoordeeld en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden omvatten het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de realiteit van de aannames, de juistheid van de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen.

Wij zijn van mening dat de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt. De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd en bijgesteld en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en verwachte resultaten. Uit de actualisaties van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten van de bouwgronden in exploitatie blijkt een verwacht tekort van in totaal € 46,4 miljoen op contante waarde (2015: € 45,8 miljoen). Dit tekort is volledig voorzien.

Weerstandvermogen en risicomanagement

De ratio voor de weerstandscapaciteit bevindt zich met 1,3 binnen de door u gestelde bandbreedte van 1,0 – 1,4. Wij constateren dat de financiële positie van uw gemeente ultimo 2016 is verbeterd in relatie tot eind 2015 en voldoende is, gelet op de door u onderkende risico's.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2016 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening:

- Voor fouten is de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves:
€ 7.532.640
- Voor onzekerheden is de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 22.597.920**

Als rapportagetolerantie geldt 10% van bovengenoemde tolerantie voor fouten (afgerond € 750.000).

De interne financiële beheersing is adequaat in het kader van de jaarrekeningcontrole

Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens beoordeeld. Wij hebben geconcludeerd dat deze *handmatige* interne beheersingsmaatregelen voldoende functioneren.

In het kader van onze jaarrekeningcontrole hebben wij een IT-audit uitgevoerd op de beheersomgeving (general IT controls). De bevindingen c.q. aanbevelingen op het gebied van informatiebeveiliging, rechtenbeheer en wijzigings-beheer (algehele IT-beheersing) en de maatregelen die zijn opgenomen in de digitale workflow inkoopfacturen zijn te zien als mogelijkheden tot verdere versterking van de risicobeheersing. De opzet is voldoende, implementatie van de adviezen is afhankelijk van uw ambitieniveau en impact op de bedrijfsvoering. Met de boardletter 2017 rapporteren wij over de werking van de beheersmaatregelen en follow-up van onze adviezen.

De IT-audit heeft begin 2017 plaatsgevonden. Om over 2016 voldoende zekerheid te krijgen over de betrouwbare en rechtmatige verwerking en betaling van de inkoopfacturen, hebben wij aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden over 2016 uitgevoerd. Uit deze controlewerkzaamheden volgen geen bijzonderheden.

Rechtmatigheid

De begrotingsoverschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en zijn goed toegelicht. Deze overschrijdingen op de lasten worden gecompenseerd door (direct) gerelateerde hogere opbrengsten. Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedings-richtlijnen hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring.

SiSa en 'Investeren met Gemeenten' (IMG)

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-en IMG-bijlage geconstateerd.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2016 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en dat de jaarrekening 2016 van de gemeente Enschede voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Onafhankelijkheid wordt continu gemonitord en wij bevestigen de onafhankelijkheid van Deloitte ten opzichte van de gemeente Enschede

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en de vennootschap, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage D bij deze rapportage.

Onze belangrijkste adviezen in deze rapportage

Wij geven u in overweging te beoordelen of een zelfstandige interne controle op prestatielevering (getrouwheid) en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten (PGB's) in de toekomst mogelijk c.q. gewenst is.

Wij hebben begrepen dat een integrale visie op bedrijventerreinen en een voorlopige afweging ten aanzien van de toekomst van Usseleres zal plaatsvinden bij de behandeling van de Zomernota 2017. U dient zich hierbij er van bewust te zijn dat bij definitieve besluitvorming direct een marktwaardetoets moet plaatsvinden, met financiële verwerking in het jaar van besluitvorming.

Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van de gemeente Enschede en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.

De financiële positie

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een analyse van het vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente neemt toe

In het Bbv, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd saldo van baten en lasten 2016 bedraagt € 10,6 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 23,7 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2016 € 13,1 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	2016	2015	2014	2013
Eigen vermogen per 1 januari	108.847	105.136	106.749	99.251
Tussentijdse resultaatbestemming	23.746	4.164	4.046	-5.417
Gerealiseerde resultaat	13.128	7.875	13.058	2.081
Totaal ('saldo van baten en lasten')	-10.618	3.711	9.012	7.498
Herrubricering riolering en afval (2014)	-	-	-10.625	-
Eigen vermogen per 31 december	98.229	108.847	105.136	106.749

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2016 14,0 % van het balanstotaal (2015: 14,4 % van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende.

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	701.833	
Totale lasten	712.451	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		-10.618
Af: stortingen in reserves	40.814	
Bij: onttrekkingen aan reserves	64.559	
Saldo mutaties reserves		23.746
Gerealiseerd resultaat		13.128

De exploitatie over 2016 laat een nadelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 10,6 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 27,5 miljoen. Dit is een voordeel van afgerond € 16,8 miljoen.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen met name de voordelen op het programma Versterken economie en de algemene dekkingsmiddelen:

- Versterken economie, vele kleinere afwijkingen met een per saldo voordeel ad € 4,6 miljoen;
- Algemene uitkering ad € 1,1 miljoen als gevolg van positieve bijstellingen middels de septembercirculaire en decembercirculaire;
- OZB-belasting ad € 2,6 miljoen, met name door areaaluitbreiding van niet-woningen (structureel voordeel ad circa € 2,0 miljoen zoals toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen, hoofdstuk 3.1 van de jaarstukken);

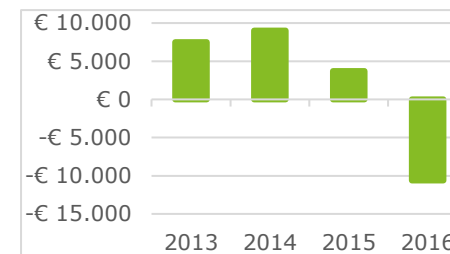
- Rente en treasury ad € 6,2 miljoen (met name door verkoop aandelen Enexis ad € 3,4 miljoen en een voordeel ad € 1,1 miljoen door de lage rentestand).

In hoofdstuk 8.1 van de jaarstukken is een analyse op de afwijkingen op de algemene dekkingsmiddelen opgenomen. In hoofdstuk 8.2 van de jaarstukken ("Toelichting overzicht van saldo van baten en lasten in de jaarrekening") wordt in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

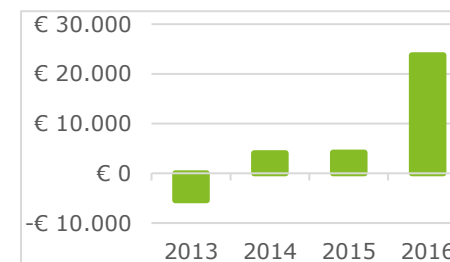
Voor een nader gedetailleerd inzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, opgenomen in hoofdstuk 8.2 van uw jaarstukken.

Op pagina 11 van deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

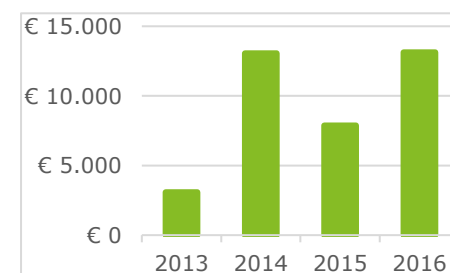
Saldo van baten en lasten

Mutaties in reserves

Gerealiseerd resultaat

Het weerstandsvermogen is gestegen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit (voor samenstelling verwijzen wij naar hoofdstuk 3.2 in uw jaarverslag) bedraagt, inclusief het voorstel tot resultaatbestemming, € 59,4 miljoen (2015: 46,0 miljoen). Er is dus sprake van een stijging van 29,1 % van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2016 ten opzichte van 2015. Overigens merken wij hierbij op dat deze cijfers niet aan accountantscontrole of een beoordelingsopdracht zijn onderworpen.

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente en welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op de gewijzigde risico's en de top 10 van grootste (overige) risico's.

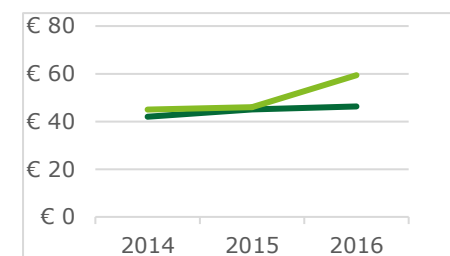
Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie door middel van een simulatie (Monte Carlo) berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij het vastgestelde zekerheidspercentage van 90 %.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 46,3 miljoen (2015: € 45,0 miljoen), inclusief risico's van grondexploitaties van € 15,5 miljoen (2015: € 16,5 miljoen). Ten opzichte van 2015 is sprake van een stijging van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 1,2 miljoen, wat vooral wordt veroorzaakt door een stijging van de risico's vanuit het sociaal domein, verrekend met de afgenomen risico's op de grondexploitaties en de uitkeringen (BUIG).

De stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit en de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat de ratio van het weerstandsvermogen per ultimo 2016 gunstiger is (op zekerheidsniveau 90 % is deze 1,3 ten opzichte van 1,0 in 2015) en dat deze zich binnen de door u gestelde bandbreedte van 1,0 – 1,4 bevindt. Op basis hiervan constateren wij dat de financiële positie van uw gemeente ultimo 2016 is verbeterd in relatie tot eind 2015 en voldoende is, gelet op de door u onderkende risico's.

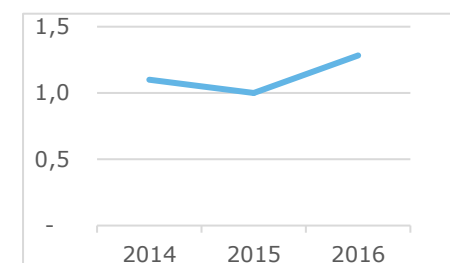
Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar hoofdstuk 3.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2016. Hierbij merken wij aanvullend op dat uw gemeente in deze paragraaf op een transparante en toereikende wijze inzicht geeft in het weerstandsvermogen en het systeem van risicobeheersing.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Beschikbaar **Benodigd**

Ratio weerstandscapaciteit

Financiële structuur van uw gemeente

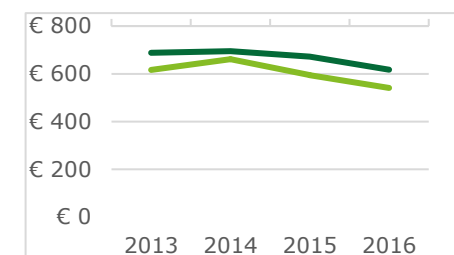
Uit de financiële structuur per jaareinde, zoals hiernaast gevisualiseerd, is op te maken dat de op lange termijn benodigde financiering is gedaald door afname van vooral de voorraad onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie - € 41,9 en strategische gronden - € 12,4 miljoen). Daarbij is de beschikbare financiering op lange termijn eveneens gedaald, met name door de daling van het eigen vermogen en de aflossingen op de langlopende schulden. Wij verwijzen u voor nadere informatie naar de paragraaf financiering (hoofdstuk 3.4 van het jaarverslag 2016). Het tekort op de financieringspositie ('gouden balansregel') bedraagt 14,2 % (ten opzichte van 13,0 % eind 2015). Er is bewust gekozen voor kortlopende financiering, gezien de negatieve rente op 'kort geld'.

In hoofdstuk 3.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing", zoals opgenomen in uw jaarverslag 2016, wordt een weergave van een aantal belangrijke financiële kengetallen verstrekt zoals de solvabiliteitsratio, de schuldratio (vreemd vermogen) en de 'netto schuldquote'. Hieruit is af te leiden dat uw financiële positie in termen van weerstandsvermogen, financiering en liquiditeit licht is verbeterd ten opzichte van 2015.

Financiering op lange termijn (in € 1.000)

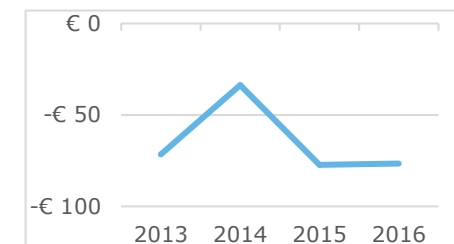
	2016	2015	2014	2013
Stand van de reserves	85.101	100.972	92.078	104.668
Gerealiseerd resultaat	13.128	7.875	13.058	2.081
Voorzieningen	42.264	52.082	48.508	29.833
Schulden op lange termijn	400.094	433.594	507.497	479.613
Beschikbaar op lange termijn	540.587	594.523	661.141	616.195
Vaste activa	595.184	595.557	619.861	615.653
Voorraden	21.976	76.258	74.965	72.126
Vastgelegd op lange termijn	617.160	671.815	694.826	687.779
Financieringspositie	-76.573	-77.292	-33.685	-71.584

Financieringsstructuur (in miljoen)

Beschikbaar **Vastgelegd**

Financieringspositie (in miljoen)

De **Gouden Balansregel** houdt in dat vaste activa (bezittingen die worden aangehouden voor langer dan 1 jaar) gefinancierd dienen te worden met langlopende passiva, te weten eigen vermogen, voorzieningen en lang vreemd vermogen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Dit hoofdstuk bevat onze bevindingen die, volgens ons professionele oordeel, van belang zijn om te rapporteren

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2016. In 2016 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente, met uitzondering van de aanpassing in niet in exploitatie genomen bouwgronden.

Significante (beeldbepalende) verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en de directie dat zij zich een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

Wij hebben het door het college en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2016 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2016 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2016 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage en IMG-bijlage).

In het onderdeel “programmaverantwoording” van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij “marginaal getoetst”. Deze toetsing blijft beperkt tot het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening.

De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd

De grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten, hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de Meerjaren Perspectief Grondbedrijf 2017 (MPG) en zijn ook vermeld in de paragraaf grondbeleid van het jaarverslag 2016.

De grondexploitaties zijn voor de jaarrekening 2016 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen. Hierbij is rekening gehouden met de gewijzigde voorschriften op basis van de Notitie Grondexploitaties 2016 van de Commissie BBV.

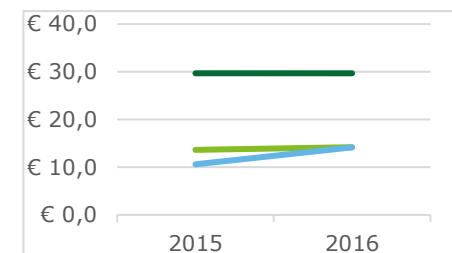
Ultimo 2016 is op basis hiervan € 63,6 miljoen opgenomen in de voorziening voor afwaardering en verplichtingen, om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten (2015: € 64,6 miljoen) te dekken. Een overzicht van de ontwikkeling in boekwaarden van de belangrijkste grondexploitaties en de omvang van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) treft u hiernaast aan.

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid (hoofdstuk 3.7 van het jaarverslag) en de Meerjaren Perspectief Grondbedrijf 2017 (MPG), waar de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's worden toegelicht.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken.
- Of de veronderstellingen onderling afhankelijk en intern consistent zijn.
- Of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.

Belangrijkste grexen (boekwaarde in miljoen)

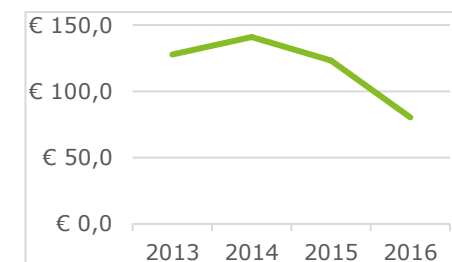

Eschmarke

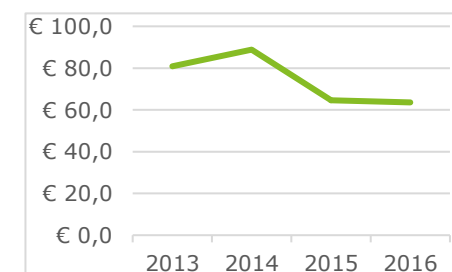
Vaneker

Zuiderval

Totaal grexen (boekwaarde in miljoen)

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente.
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden, is historische informatie representatief voor toekomstige situaties).

Wij hebben vastgesteld dat de uitgangspunten en veronderstellingen redelijk zijn tegen de achtergrond van de werkelijke uitkomsten in voorafgaande verslagperiodes, de huidige economische ontwikkeling en niet strijdig zijn met voornemens van uw raad of het college en de directie.

Zoals blijkt uit de figuren hiernaast nemen de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten af en wordt een tekort van in totaal € 40,6 miljoen op contante waarde verwacht (2015: € 42,8 miljoen). Dit tekort op verlieslatende exploitaties is volledig voorzien.

Herrubricering “niet in exploitatie genomen gronden”

De in het Bbv opgenomen tussencategorie van de Niet in Exploitatie Genomen (bouw)gronden (NIEGG) is met de Bbv-wijziging ingaande 1 januari 2016 vervallen. Deze gronden dienen te worden gekwalificeerd als materiële vaste activa (gronden en terreinen), of te worden ingebracht in een (nieuwe) grondexploitatie.

Op grond van de wijzigingen in de verslaggevingsregels rondom grondexploitaties heeft uw gemeente in de jaarrekening 2016 een herrubricering van de niet in exploitatie genomen bouwgronden naar de materiële vaste activa verwerkt. Deze herrubricering per 1 januari 2016 van in totaal € 39,4 miljoen vindt plaats met inachtneming van een ‘overgangsregeling’ en heeft daarmee geen effect op het vermogen of resultaat in de jaarrekening 2016.

Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarderen). Afwaardering van een individueel perceel grond/complex kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid.

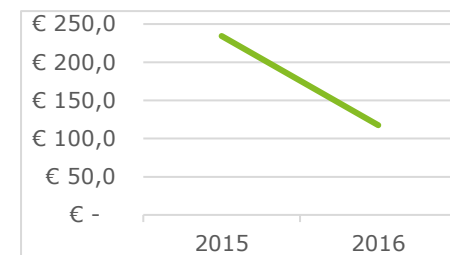
De kwaliteit van de onderbouwingen en inschattingen (met name voorzieningen) bij het opstellen van de jaarrekening is goed

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen. Binnen de voorzieningen maakt u conform het Bbv onderscheid naar voorzieningen voor ‘verplichtingen, verliezen en risico's’, ter ‘egalisering van kosten’ (‘groot onderhoud’) en ‘voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is’.

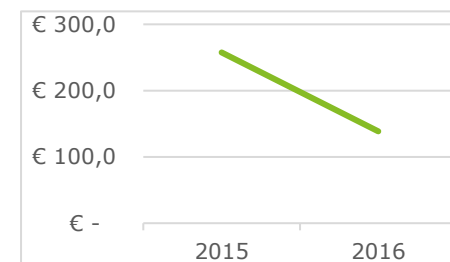
Vooraf de voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en de voorzieningen ter egalisering van kosten zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college. Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorzien risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Omdat schattingen per definitie subjectief zijn, besteden wij als uw accountant nadrukkelijk aandacht aan de onderbouwing en redelijkheid van de aannames van het college en het management.

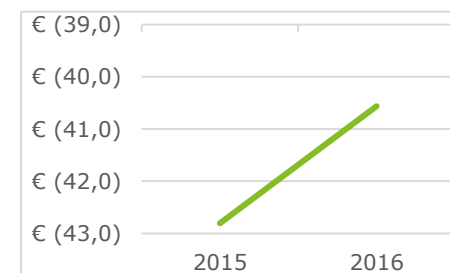
Nog te maken kosten (in miljoen)

Te realiseren opbrengsten (in miljoen)

Resultaat (contante waarde in miljoen)

Wij hebben als onderdeel van onze controle daarom uitvoerige gesprekken met het management, de directie en het college gevoerd over de aard van de risico's en de verwachtingen over de ontwikkelingen in de komende jaren. Daarbij zijn ook alternatieven voor de gehanteerde schattingen overwogen. Wij zijn van mening dat de gehanteerde uitgangspunten voor schattingen reëel en consistent zijn toegepast.

Sociaal domein (3 decentralisaties)

Voor de jaarrekeningcontrole 2016 hebben wij – met inachtneming van de Audit Alert Sociaal Domein van de beroepsorganisatie van accountants (NBA) – geconcludeerd dat uw gemeente toereikende maatregelen heeft getroffen om te komen tot een getrouwe en rechtmatige besteding van de zorg in natura (WMO en Jeugd, exclusief PGB).

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als over 2015 – een afkeurende controleverklaring bij de verantwoordingen 2016 verstrekt vanwege diverse rechtmatigheidsafwijkingen.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2016, alsook de geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen, leiden tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van in totaal € 8,9 miljoen.

Wij geven u in overweging te beoordelen of een zelfstandige interne controle op de prestatielevering (getrouwheid) en een rechtmatige verstrekking van de persoonsgebonden budgetten in de toekomst mogelijk c.q. gewenst is.

Begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht in de jaarrekening

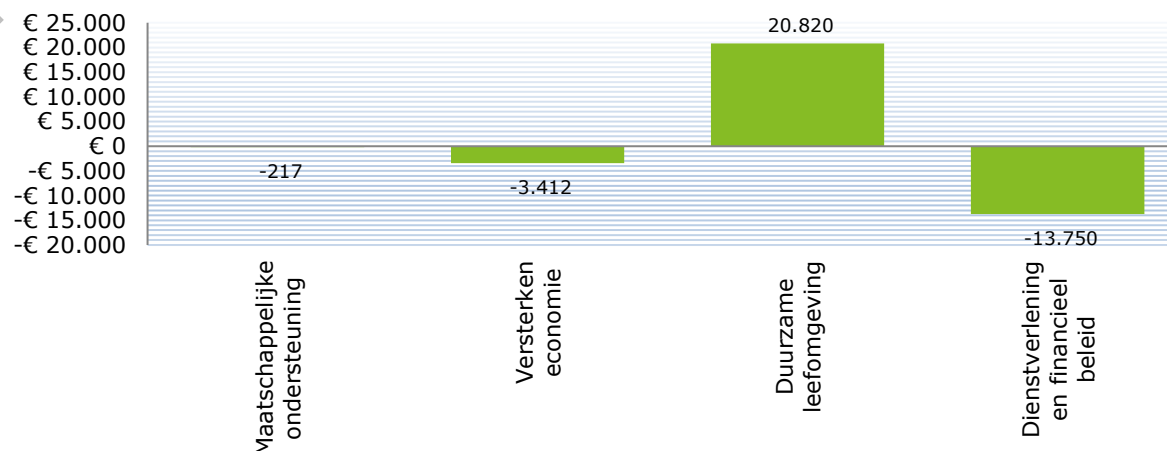
Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2016, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2016 van de Commissie BBV. De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Zoals blijkt uit onderstaand figuur is op 3 programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren.

Verschillen tussen begrote en werkelijke lasten (in duizenden)

Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma.

Begrotingsoverschrijdingen

<i>Maatschappelijke ondersteuning</i> (totaal € 0,2 miljoen)	Wordt gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>
<i>Versterken economie</i> (totaal € 3,4 miljoen)	Wordt gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>
<i>Dienstverlening en financieel beleid</i> (totaal € 13,8 miljoen)	Wordt gecompenseerd door direct gerelateerde hogere opbrengsten <i>Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.</i>

Deze weergegeven overschrijdingen zijn in te delen in categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2016 (paragraaf 3.3.3) en hierboven in de tabel ook door ons vermeld.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse van afwijkingen tussen de begroting en het overzicht van baten en lasten, zoals opgenomen in hoofdstuk 8.4 van de jaarrekening 2016. Hiermee legt uw gemeente op een adequate wijze verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2016.

De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt hebben – gezien de oorzaak en de adequate toelichting – geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Europees aanbesteden is rechtmatig

Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring.

Wij hebben het college erop geattendeerd dat met de invoering van de nieuwe aanbestedingsrichtlijnen medio 2016 het eerdere onderscheid tussen IIA- en IIB-diensten is komen te vervallen. Bijvoorbeeld de inhuur van personeel kan hierdoor niet meer worden gekwalificeerd als IIB-dienst en daarmee is het volledige richtlijnenregime van toepassing geworden op deze 'voormalige' IIB-dienst. Voor overheidsopdrachten voor 'sociale en andere specifieke diensten' is daarentegen een nieuwe specifieke regeling ingevoerd met een hogere drempel (ad € 750.000).

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage en IMG-bijlage 2016 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2016. Hierbij stellen wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren) vast.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B (SiSa) en bijlage C (IMG) van dit accountantsverslag. Bij de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

De Wet Normering topinkomens (WNT) is nageleefd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2016 niet meer bedragen dan € 179.000 per jaar. Daarnaast dienen gemeenten het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2016 is voor geen van de topfunctionarissen en overige medewerkers sprake van een overschrijding van de grensbedragen.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen van fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountants verkrijgen wij

redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Wij hebben op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden geen aanwijzingen van gevallen of vermoedens van materiële fraude.

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen uit onze boardletter 2016

De interne (financiële) beheersing is adequaat in het kader van onze jaarrekeningcontrole

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2016 een interim-controle uitgevoerd.

Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2016. Onderstaand hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevindingen opgenomen (per februari 2017).

"Overall concluderen wij dat de AO/IB binnen de gemeente Enschede in de basis op orde is om te komen tot betrouwbare financiële jaarverslaggeving en rechtmatige beheershandelingen. Wel hebben wij enkele aanbevelingen die met name zijn gericht op het opstellen van beleid ten aanzien van het vaststellen van de feitelijke prestatielevering van inkopen en de interne controle bij memoriaalboekingen. De bevindingen hebben wij besproken met de ambtelijke organisatie en zijn in onze boardletter opgenomen."

Voor een verdere kwaliteitsinjectie in de interne beheersing op procesniveau en een concrete koppeling naar uw risicomanagementsysteem hebben wij het college en de directie geadviseerd de 'key controls' van de belangrijkste financiële processen te actualiseren (bijvoorbeeld voor inkopen/aanbestedingen, betalingsverkeer, grondexploitaties, voorzieningen en het sociaal domein). Dit op hoofdlijnen, aan de hand van de processtappen en op basis van de zogenoemde '6 W-vragen': wie doet wat, waarom, wanneer, waarmee en met welk doel? Een belangrijke voordeel van deze actualisatie is dat het de gemeente een aangescherpt inzicht kan opleveren van de risico's en eventuele leemtes in de interne beheersing, waarmee een directe relatie kan worden gelegd naar het risicomanagement in de organisatie. Hiermee wordt er meer gestuurd en gesteund op procescontroles (preventief) in plaats van gegevensgerichte controles (veelal repressief)."

Met de interim-controle 2017 toetsen wij de opvolging van onze aanbevelingen.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving verdient de nodige aandacht

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering.

Wij hebben onze IT-specialisten een inventarisatie laten uitvoeren aangaande uw general computer controls. De bevindingen c.q. aanbevelingen op het gebied van informatiebeveiliging, rechtenbeheer en wijzigings-beheer (algehele IT-beheersing) en de maatregelen die zijn opgenomen in de digitale workflow inkoopfacturen zijn te zien als mogelijkheden tot verdere versterking van de risicobeheersing. De opzet is voldoende, implementatie van de adviezen is afhankelijk van uw ambitieniveau en impact op de bedrijfsvoering. Met de boardletter 2017 rapporteren wij over de werking van de beheersmaatregelen en follow-up van onze adviezen.

Omdat de IT-audit begin 2017 is uitgevoerd, hebben wij voor onze jaarrekeningcontrole 2016 géén gebruik kunnen maken van de door uw gemeente getroffen geautomatiseerde beheersingsmaatregelen in applicaties, omdat die direct afhankelijk zijn van de betrouwbare en continue werking van de IT-omgeving. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de maatregelen die zijn opgenomen in de digitale workflow inkoopfacturen. Om alsnog voldoende zekerheid te krijgen over de betrouwbare en rechtmatige verwerking en betaling van de inkoopfacturen hebben wij aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Uit deze controlewerkzaamheden volgen geen bijzonderheden.

Verder hebben wij geen zaken gesignaleerd betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die in het kader van de jaarrekeningcontrole voor rapportering in aanmerking komen.

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben geen kennis van het niet naleven van wet- en regelgeving waarover gerapporteerd zou moeten worden.

Onze communicatie met management

Bevestigingen van het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Verenigbaarheid jaarverslag en jaarrekening

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag van de gemeente.

Wij hebben voor zover wij kunnen beoordelen vastgesteld dat verklaringen van het college van burgemeester en wethouders zoals opgenomen in het jaarverslag verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.

BIJLAGEN

Bijlage A1a – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 750.000.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2016 en in het normenkader 2016 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A1b – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 750.000.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen 2016 (SVB)	€ 8,9 miljoen	€ 8,9 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	-	€ 8,9 miljoen
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 8,9 miljoen	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2016 en in het normenkader 2016 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 – In de controle opgenomen aanpassingen

De onderstaande tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde afwijkingen boven de rapportagedrempel van € 750.000.

Aard van de gecorrigeerde controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke controleverschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Inschattingsverschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Geprojecteerde (inschattings)verschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Totaal	N.v.t.	N.v.t.

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2016 en in het normenkader 2016 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B – Bevindingen controle SiSa-bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in onderstaande tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016 - 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	(Volwassenen)Onderwijs (participatiewet) 2015-2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&M E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&M E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – gemeentedeel 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) – gemeentedeel 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

Bijlage C – Bevindingen controle IMG-bijlage

Per beschikking van de provincie Overijssel wordt in onderstaande tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Beschikkingnummer provincie	Project	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
2010/0135771	Spoorzone / Nieuwstad	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2011/0091692	Twekkelerz./Bothoven	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1500049405	Noordelijke Stationsomg CS Enschede	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1500050337	Verbindingszone Stads campus - Binnenstad	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1600007134	Doorontwikkeling Internationale School	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0049800	BDU-DV 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0155898	BDU-UVP 2016 ontvlochten route stadsveld	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0237127	Ontsluiting Technology Base Twente	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

Bijlage D – Onafhankelijkheidsbevestiging

In deze bijlage geven wij onze bevestiging van onze onafhankelijkheid.

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebod.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen. Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of audit committee overwegen wij ook één van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de gemeente te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more about our global network of member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

Enschede, 7 juni 2017

De bloei van de stad zien we terug in de jaarrekening 2016

Jaarrekening 2016

De jaarrekening over 2016 is op orde en laat een positief resultaat zien. De doelstellingen zijn behaald en dankzij incidentele meevallers en strak financieel beleid sluit de gemeente Enschede het boekjaar 2016 financieel positief af. Wethouder Financiën, Eelco Eerenberg, is gematigd positief over de jaarcijfers 2016 van de gemeente Enschede. Tegelijkertijd heeft hij een duidelijke boodschap: "Het resultaat is weliswaar positief, maar we moeten ons niet rijk rekenen. We zullen deze scherpe financiële koers moeten handhaven in de komende jaren, zeker gezien de recente ontwikkelingen rondom de tekorten in het sociaal domein. Het positieve saldo van de jaarrekening is dus zeker geen aanleiding om het huidige financiële beleid te wijzigen. We moeten en willen de behoedzame en strakke koers continueren."

Er is in 2016 hard gewerkt aan de vormgeving van passende zorg voor iedere inwoner van Enschede die dit nodig heeft. 2016 stond in het teken van het verder door ontwikkelen van preventie, inclusie en innovatie met vernieuwende werkwijzen zoals Expeditie Enschede, de Alles-in-1-school en de Social Impact Bond 'Werken in Duitsland'. Het afgelopen jaar hebben veel ondernemers een nieuwe plek in Enschede gevonden. In heel Enschede nam het aantal banen sterk toe en stabiliseerde de werkloosheid. Helaas groeide het aantal mensen met een bijstandsuitkering nog licht; maar deze stijging was ongeveer 3x zo laag als die bij andere grote gemeenten. Ook in de stedelijke ontwikkeling is een duidelijke opgaande lijn terug te vinden in de verkoop van bouw kavels en nieuwbouwwoningen. Tot slot sterkte de greendeal groene daken de ambities op het gebied van duurzaamheid.

Inlichtingen voor de pers:

Met de jaarrekening legt het Enschedese college financiële verantwoording af over het afgelopen jaar. In het verslag wordt ingegaan op de belangrijkste beleids- en financiële resultaten ten aanzien van de voornemens zoals die in de Programmabegroting van 2016 staan opgesteld. De Jaarrekening moet worden vastgesteld door de gemeenteraad. De raad behandelt de nota in de raadsvergadering van 3 juli.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Evy Goessen 06-28549434

Het persgesprek staat gepland op donderdag 8 juni in het stadhuis.

In de bijlage vindt u de jaarrekening.

Datum : juni 2017
Van : voorzitters rekenkamer- en rekeningencommissie
Aan : gemeenteraad, in afschrift aan college van B&W
Onderwerp : QuickScan jaarrekening 2016

Geachte leden van de raad,

In dit stuk gaat de heer J.A.M. de Kruijf, extern lid van de rekenkamercommissie, op verzoek van de rekenkamercommissie en de rekeningencommissie met een QuickScan in op de bevindingen van de Gemeenterekening 2016.

Op 7 juni jongstleden heeft het college de jaarstukken 2016 aangeboden. In deze QuickScan kijken we naar de inhoud van de jaarstukken in combinatie met de opmerkingen die zijn gemaakt in de QuickScan bij de begroting 2016 en met in het achterhoofd de brief van het college van 3 mei over de financiële problematiek 2017.

1 Algemene indruk

De jaarrekening 2016 sluit met een positief resultaat van ruim € 13 mln. Belangrijk ook is dat het college er in is geslaagd de administratieve organisatie zodanig op orde te brengen dat de accountant weer tot een goedkeurende verklaring kan komen. Dit geeft aan dat de procesmatige kant van de 3D-transitie inmiddels voldoende wordt beheerst. Wat wel blijft, is de onzekerheid rondom de taakuitvoering rondom de persoonsgebonden budgetten bij de SVB. Hierover staat voldoende in het toelichtende rapport van de accountant vermeld.

2 Financieel resultaat

De presentatie van het financieel resultaat voelt wat ongemakkelijk aan. Op zich zijn alle relevante posten benoemd, maar de karakteristieken van verschillende onderdelen van het financieel resultaat zijn nogal verschillend. Om dat toe te lichten verwijzen we naar een rapport van de Algemene Rekenkamer over gasbaten. Daarin wordt gesteld dat wanneer gasopbrengsten meer waren benaderd als bezittingen en niet als bron voor consumptieve uitgaven, de BV Nederland per saldo beter af was geweest.¹

Naar analogie hiervan zou het voor het inzicht wellicht beter zijn geweest wanneer het college een onderscheid had gemaakt tussen vermogenstransacties (verkoop Enexis en opbrengsten voormalig Essent (p. 116) en de gevolgen van verzelfstandigingen) en transacties die te maken hebben met de lopende uitgaven in de begroting. Concreet is moeilijk zicht te krijgen op waardeoverdrachten bij de verzelfstandigingen van Onderhoud Enschede (p. 47), de reductie van de vastgoedportefeuille en Sport (p. 75 en p. 203/209). In de toelichting op de balans (p. 163) worden afwaarderingen voor vastgoed genoemd die eveneens onder het thema vermogensmutaties kunnen worden gebracht. Voor zaken als meevallers in de rente of terugbetalingen van het rijk op BTW geldt juist dat die wel tot de categorie lopende inkomsten en uitgaven behoren, ook als het om kwesties uit het verleden gaat.

3 Financiering

In eerdere QuickScans (o.a. begroting 2016) zijn opmerkingen gemaakt over de financiering en de ontwikkelingen van de rente. De accountant maakt in zijn rapport bij de jaarstukken 2016 hier indirect ook een opmerking over wanneer hij op p. 7 over de financieringsstructuur spreekt. Met de feitelijke afbouw van de leningenportefeuille - zoals in de jaarrekening zichtbaar is - zijn er wellicht argumenten te vinden om meer met kort geld te financieren dan volgens de 'gouden balansregel' wenselijk zou zijn. Wellicht kan het college bij de begroting 2018 bij de toelichting op de balansprognoses ingaan op de bandbreedte van de lange termijn financiering, zodat meer zicht ontstaat op de renterisico's voor financiering. Dit is van belang aangezien het college eerder (begroting 2017) aangaf, dat een substantieel deel van de langlopende leningen binnen 5 jaar moet worden geherfinancierd.

¹ Algemene Rekenkamer (2014). Besteding aardgasbaten: feiten, cijfers en scenario's, m.n. p. 6-7

4 Kengetallen in onderdeel programma's

Alhoewel het slechts om een kleine verschuiving gaat, laten de inwoneraantallen iets zien van de vergrijzende bevolkingssamenstelling (p. 10).

Puntsgewijs vallen de volgende zaken bij de kengetallen op:

1. Gegeven is dat de nu gebruikte kengetallen in de programma's voor de collegeperiode vastliggen. Voor een aantal kengetallen is wellicht een verfijning te overwegen. Specifiek noemen we hier het percentage inwoners dat geen WMO gebruikt (p. 17). Hier zou de focus kunnen liggen op ouderen die geen WMO gebruiken, omdat daar het risico zich zal concentreren. Ook de ontwikkeling bijzondere bijstand (p. 19) heeft wellicht een component ouderen die hier gebruik van maakt en een specifiek risico vormt. Meer algemeen is het wellicht het overwegen waard om dienstverlening aan ouderen gericht te gaan monitoren gelet op de langzaam optredende vergrijzing.
2. Op pagina 16 wordt gerapporteerd over de tweedelijns jeugdhulpverlening. Gegeven de huidige stand van de decentralisatie is een kengetal over hervatting van hulp binnen een jaar realistisch. Maar op termijn zou een blijvend effect te zien moeten zijn. Overwogen zou kunnen worden een toets te doen of cliënten ook na een langere periode (3 of 5 jaar) geen beroep meer doen op voorzieningen. Dan komen geleidelijk aan ook doorwerkingseffecten (gaat iemand gebruik maken van WMO) naar andere onderdelen van het dossier sociaal domein in beeld.
3. Rondom arbeidsmarktparticipatie en bijstand is bekend dat alleenstaanden (met kinderen) een risicogroep vormen. Informatie hierover is nu niet opgenomen. Op pagina 34 wordt gesproken over niet werkende werkzoekenden en bijstandsgerechtigden. Maar er is geen informatie opgenomen over de groep die om welke reden dan ook niet meer als werkzoekende bekend staat. Hoe groot is die groep en welk risico zit daar voor de gemeente in? En ten slotte ontbreekt informatie over hoe de feitelijke afbouw van de doelgroep WSW zich verhoudt tot de planning en welke risico's daar nog in zitten.

5 Inhoudelijke opmerkingen programma's

Hieronder volgen puntsgewijs een aantal bevindingen uit de tekst in het programmadeel van de jaarstukken:

1. De inleidende financiële overzichten bij de programma's zijn positief te waarderen en bieden een snel overzicht over de stand van zaken. Wat u niet kunt zien in de overzichten zijn de apparaatskosten die bij de uit te voeren taken horen. De gemeente Groningen doet dat bijvoorbeeld wel. Door apparaatskosten zichtbaar te maken krijgt u gevoel voor de verhouding tussen beleidskosten en de uitvoering daarvan. Dat kan met name in tijden van bezuinigingen van belang zijn.
In de context van inzicht in de apparaatskosten ontstaat een extra complicatie door het kengetal overhead dat van rijkswege is voorgeschreven. Dit kengetal zegt niets over de totale apparaatskosten. In de paragraaf bedrijfsvoering staat in algemene zin wel iets over formatie (p. 111), maar een totaal overzicht van de formatie ontbreekt. Gemeenten als Almere, Apeldoorn en Haarlem doen dat bijvoorbeeld wel.
2. Als tweede punt in dit onderdeel noemen we de PGB problematiek. Het college is er in geslaagd om het merendeel van de PGB-voorzieningen om te zetten in Zorg in Natura (ZIN, p. 24). Daarmee is sprake van een substantiële vermindering van de afhankelijkheid van SVB. Een aandachtspunt is dat de ontwikkeling van het aantal PGB-gebruikers gevolgd wordt. Het is niet ondenkbaar dat wanneer Zorg in Natura soberder wordt of contracten met dienstverleners anders worden, mensen opnieuw een beroep op PGB's doen. Wat verder ontbreekt, is een expliciete uitspraak over de afwikkeling van PGB-2015 en welke risico's daar nog in zitten.
3. Bij de bijstand (p. 42) wordt gesproken over een vordering op het rijk op grond van een vangnet uitkering. Hier blijft onduidelijk in hoeverre deze vordering ook onder de risico's in het weerstandsvermogen is meegenomen. Gezien de stelling van het college dat Enschede in algemene zin beter presteert op de ontwikkelingen in de bijstand dan de rest van Nederland is het maar de vraag of het Rijk inderdaad bereid is om de vangnetregeling toe te passen.
4. Rondom de bijstand is de opmerking over het modulaire pakket beschermd wonen (p. 172) wellicht relevant. Hier wordt gesteld dat huisvesting en levensonderhoud door de cliënt zelf worden betaald. Wellicht betekent dit feitelijk een verschuiving van lasten naar extra bijstandslasten als mensen niet actief zijn op de arbeidsmarkt. Kan het college hier een toelichting op geven?
5. Op pagina 43 wordt een meevaller op het product Kinderopvang vermeld. Deze meevaller is ruim 40% van de begrote lasten. Onduidelijk blijft waar die meevaller nu door wordt veroorzaakt, met andere woorden: maken mensen minder gebruik van kinderopvang en zo ja waarom dan? Welke gevolgen heeft die ontwikkeling voor arbeidsparticipatie?

6. Voor de toelichting op de ontwikkeling van de kosten sociaal domein is het noodzakelijk dat u de financieel technische toelichting op de pagina's 171-177 er op naslaat. De belangrijkste tegenvaller zit in de hogere kosten jeugdzorg. Onduidelijk blijft hoe de verhouding in de kostenontwikkeling in specialistische jeugdhulp enerzijds en maatwerkvoorzieningen anderzijds is samengesteld. Inhoudelijk blijft ook onduidelijk in hoeverre maatwerkvoorzieningen ertoe leiden dat er minder beroep op (intramurale) specialistische hulp wordt gedaan. Gezien de omvang van de afwijking na correctie voor de budgetverlagingen (circa € 4 mln. op een begroot budget van circa € 30 mln.) kunt u het college wellicht vragen om een gedetailleerdere analyse van de problematiek te maken.
7. De keuzes rondom het gezamenlijk beheer van de havens (p.47) in Twente zijn niet heel scherp belicht. Onduidelijk blijft of het enkel om beheer of op termijn wellicht ook over overdracht van activa gaat.

6 Paragrafen

Het college geeft een mooie inleiding op de paragrafen en het belang hiervan. Dergelijke inleidingen komen niet zo heel veel voor. Bij de paragrafen zijn de volgende opmerkingen te maken:

1. Inhoudelijk worden risico's bij het grondbedrijf benoemd die volgens het college in de Zomernota verder worden uitgewerkt. Voor nu is het goed daar expliciet kennis van te nemen, mede gelet op de problematiek bij de uitgifte van RBT zoals bij de QuickScan verbonden partijen is benoemd. Eén punt lijkt het waard om specifiek aandacht voor te vragen. Het project Richting aan Ruimte komt in de jaarstukken regelmatig voor. Er wordt ook iets gezegd over het financiële effect van dat project. Maar aangezien het project geen afzonderlijk onderdeel van de begroting is, is het moeilijk om de financiële gevolgen op waarde te schatten. De tekst op p. 128 benoemt vervolgens ook nog eens verschillende getallen rondom dit project. Dit punt zal bij MPG en Zomernota meer aandacht krijgen.
2. In de paragrafen zijn ook de wettelijk voorgeschreven financiële kengetallen opgenomen. Opvallend is de daling van het kengetal grondexploitatie. Het college benoemt dat er sprake is van een definitiekwestie nu er geen 'niet in exploitatie genomen gronden' meer als balanspost zijn geclassificeerd (Usseler Es). Die voorraad grond is er echter nog wel en moet straks volgens de regels binnen 4 jaar naar marktwaarde worden gewaardeerd. Daarmee ontstaat wellicht extra risico. Een andere verklaring zit in het noemereffect van de baten voor reserves die ten opzichte van de oorspronkelijke begroting met 10% zijn gestegen (p. 149). Het relatieve risico wordt dus wel kleiner, maar (waardering van) de grondvoorraad op zichzelf is niet wezenlijk veranderd.
3. Het weerstandsvermogen bestaat voor € 19,9 mln. uit stille reserves. Dat is een toename van € 3 mln. ten opzichte van de begroting 2017 (p. 102). De toename staat toegelicht op pagina 94 van het jaarverslag. Gegeven de problematiek rondom bedrijfsgronden roept het argument dat hertaxatie en herwaardering ten grondslag liggen aan die toename wel vragen op. Technisch is de berekening wellicht correct, maar past het in de context van het hele plaatje van het grondbedrijf, zeker wanneer onzeker blijft of opbrengsten echt kunnen worden gerealiseerd bij verkopen?
4. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen (p. 105) staan wat gegevens over sportaccommodaties hetgeen suggereert dat de gemeente zelf nog verantwoordelijk is voor het onderhoud van de accommodaties. Op p. 151 bij de toelichting op de balans wordt op dit punt gesproken over 'desinvesteringen' hetgeen verkopen suggereert. Elders in de tekst worden activa sport 'afgeboekt' (p. 203) in verband met de ontvlechting sport. Deze combinatie van gegevens roept vragen op. In hoeverre is de afbakening tussen de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor sportfaciliteiten en die van het verzelfstandigde sportbedrijf nu helder?
5. In de paragraaf over onderhoud kapitaalgoederen komt ook riolering aan de orde. De tekst op zichzelf is duidelijk. Maar de veranderende opvattingen over beheer leiden er wellicht wel toe dat de burger gevolgen gaat merken van veranderende hemelwaterafvoer. Heeft het college een strategie ontwikkeld waarin de verwachtingen van burgers over wateroverlast worden gemanaged? In deze context is bij de toelichting op p. 225 wellicht ook van belang dat wanneer feitelijk minder vervangingsinvesteringen in riolering door de risicogerichte benadering worden gedaan de opbouw van de tarieven voor riolering anders zou kunnen worden dan in het Rioleringsplan 2016-2020 is geformuleerd.

7 Financieel technische opmerkingen

Tot slot enkele wat meer financieel technische opmerkingen:

1. Alhoewel de financiële impact van de heffing van vennootschapsbelasting beperkt is, had het wellicht toegevoegde waarde gehad wanneer het college een wat explicietere verklaring over de vennootschapsbelasting en het proces daarom heen had gegeven. Er is hier sprake van een nieuw proces met ruimte voor interpretatie en met nieuwe verhoudingen naar de rijksoverheid. Wellicht was ook een

opmerking over de mogelijke gevolgen van de veranderde beheersstructuur voor de Twentse havens voor de belastingheffing zinvol geweest.

2. Onder de garanties op p. 168 wordt gesproken over garanties aan bejaardencentra. Door het langer zelfstandig blijven wonen van ouderen ontstaat er een risico van leegstand en daarmee een bedreiging van inkomsten van bejaardencentra. Dat kan er uiteindelijk toe leiden dat garanties aangesproken moeten worden. Heeft het college in haar risicoanalyses een heroverweging van het risicoprofiel van bejaardencentra gemaakt en wat was de uitkomst daarvan?
3. Op pagina 143 staat bij de indicator over het renteresultaat de indicator op rood. Kortweg, de werkelijke rente was hoger dan de omslagrente. In de toelichtingen bij treasury wordt juist gesproken van voordelige effecten op de rente. Onduidelijk is hoe de indicator en de toelichting zich tot elkaar verhouden.
4. Op pagina 199 wordt gesproken over een budget van € 1,685 mln. voor versnelling van digitalisering. In totaal is minder dan € 0,5 mln. besteed. Het college geeft niet aan of het programma op koers is en binnen het budget blijft. Elders (p. 220) wordt gesproken over uitbreiding van hosting door Dimpact. De kosten voor Dimpact is één ding, maar heeft het college een beeld van de kwetsbaarheid en afhankelijkheid van de gemeente-organisatie van haar ICT-dienstverleners? Hoe probeert het college die risico's te beheersen?

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Enschede

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeente Enschede gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeente Enschede op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2016.
- Het overzicht van baten en lasten over 2016.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- Bijlagen, onderdeel toelichting jaarrekening waaronder de SiSa-bijlage en het overzicht "Investeren met gemeenten (IMG)".

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door de gemeenteraad op 22 mei 2017 vastgestelde normenkader 2016 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Enschede, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 7.532.640, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 750.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het Bbv is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Bbv.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weer-geven van de jaarrekening in overeenstemming met het Bbv. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 30 juni 2017

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. Knip RA

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Vaststellen bestemmingsplan “Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”. Vaststellen wijziging 89 Welstandsnota Enschede- Beeldkwaliteitsplan Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C))		
Programma	DF	Aangeboden aan Raad	6 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700061177

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. het bestemmingsplan “Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck” vast te stellen
2. wijziging 89 Welstandsnota Enschede- Beeldkwaliteitsplan Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck vast te stellen.
3. geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Inleiding

Het plangebied bestaat uit het bestaande landgoed Villa de Tol (ca. 4,7 ha) en de gronden van het nieuwe landgoed de Tolbeeck (ca. 6 ha.). In dit bestemmingsplan worden twee regelingen uit de Gids Buitenkans toegepast. De overgangsbepaling in de Gids Buitenkans 2014 stelt dat voor het landgoed De Tol de regeling ‘rood voor groen in de stadsrand 'Waterbos' uit de Gids Buitenkans 2010 van toepassing is als binnen 1 jaar nadat de Gids Buitenkans 2014 is vastgesteld de overeenkomst hiervoor is gesloten. Dat is hier het geval.

Beoogd resultaat

De regeling houdt in dat een nieuw landgoed mogelijk is als van minimaal 5 ha landbouwgrond, 50% tot nieuwe natuur wordt ingericht. Ook moet 90% van het gebied voor het publiek worden opengesteld en moet het nieuwe landgoed gerangschikt worden onder de Natuurschoonwet. Als hieraan is voldaan, dan is één gebouw van maximaal 2000 m³ mogelijk. Op de landbouwgronden wordt een nieuw landgoed aangelegd van ca. 6 ha waarvan ca. 4,6 ha wordt ingericht als natuurgebied.

Ook wordt de buitenplaatsregeling uit de Gids Buitenkans toegepast. Om de onderhoudskosten van de buitenplaats te kunnen financieren mag op een buitenplaats nieuwe bebouwing gerealiseerd worden. De totale inhoud van de nieuwe bebouwing of uitbreiding van de bestaande bebouwing mag maximaal 50% bedragen van de inhoud van het aanwezige hoofdgebouw.

Het landgoed Villa de Tol maakt onderdeel uit van de buitenplaats De Tol. Deze buitenplaats bestaat uit twee gedeelten met ieder een andere eigenaar. Dat betekent dat ook de 1500 m³ nieuwbouw of uitbreiding die op een buitenplaats gerealiseerd mag worden, verdeeld wordt over de twee percelen. Op elk deel van de buitenplaats De Tol, kan 750 m³ gebouwd worden. Dit is in een overeenkomst met de twee eigenaren vastgelegd. Op het landgoed Villa de Tol is al aan het landhuis 200 m³ gebouwd. Om de ontwikkeling van een landhuis en een dienstwoning op het nieuwe landgoed De Tolbeeck mogelijk te maken, is afgesproken dat de 750 m³ bebouwing die op het landgoed de Villa de Tol mogelijk zou zijn, te verplaatsen naar het nieuwe landgoed ten behoeve van de ‘dienstwoning’. Ook wordt de 200 m³ die al gerealiseerd is op het landgoed in mindering gebracht op de bebouwing die op het nieuwe landgoed mogelijk is. Het volume van het landhuis op het nieuwe landgoed bedraagt daarom maximaal 1800 m³.

In het bestemmingsplan is een voorwaardelijke verplichting opgenomen, die inhoudt dat eerst de natuurmaatregelen op het nieuwe landgoed moeten zijn uitgevoerd voordat de woningen gebouwd kunnen worden.

Wijziging 89 Welstandsnota Enschede:

Volgens de Welstandsnota Enschede geldt voor de locatie van de beoogde nieuwbouw van woningen de welstandsidentiteit van ‘Buitenplaatsen en Landgoederen’. De toekenning van deze identiteit aan het betreffende gebied is in overeenstemming met de plannen voor deze locatie en het bestemmingsplan. Het is echter gewenst om hier specifiekere welstandsnormen vast te leggen. Deze zijn opgenomen in het Beeldkwaliteitsplan “Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck”. In het Beeldkwaliteitsplan wordt onder meer ingegaan op de situering van

gebouwen en het gebruik van het aantal hoofdmaterialen. Met deze wijziging van de welstandsnota treedt voor het betreffende gebied het beeldkwaliteitsplan "Villa de Tol en Landgoed de Tolbeek" in de plaats van de meer algemeen geformuleerde welstandsidentiteit "Buitenplaatsen en landgoederen".

Argumenten

1. Nieuwe natuur

Door de vorming van een nieuw landgoed worden landbouwgronden omgezet naar nieuwe natuur. Door het gebied loopt de Roombeek. Het stroomprofiel van de beek wordt natuurlijk gemaakt met verontdieping door het creëren van flauwe oevers. Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water. De nieuwe inrichting van het gebied is besproken met de provincie Overijssel en het Waterschap Vechtstromen. Deze zijn akkoord. Het nieuwe landgoed zal gedeeltelijk opgesteld worden voor het publiek.

2. Renovatie tuin buitenplaats

Buitenplaats De Tol – waarvan het landgoed Villa De Tol onderdeel is - is één van de 5 historische buitenplaatsen in Enschede. Met de bouw van de woningen kan het herstel van de parkachtige omgeving van de buitenplaats gefinancierd worden.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Het bestemmingsplan maakt een 'zonneheuvel' mogelijk. Tegen een aan te leggen verhoging van maximaal 6 meter worden zonnepanelen geplaatst, die de woning van energie zullen voorzien. Verder kent het plan twee klimaat adaptieve maatregelen. De eerste is het vergroten van het wateroppervlak op het landgoed door uitbreiding van de vijver en daarnaast het aanleggen van natuurvriendelijke oevers rondom de vijver. Hierdoor ontstaat extra bufferruimte om overmatig regenwater tijdelijk te bergen. Een ander voordeel van het extra water is het verkoelende effect door evaporatie en absorptie.

Daarnaast wordt landbouwgrond omgezet naar natuur. Groenstructuren hebben evenals water een verkoelend effect op het klimaat. Bomen zetten tijdens hun groei CO² uit de lucht namelijk om in hout waardoor ze een bijdrage leveren aan de vermindering van de hoeveelheid kooldioxide (CO²) in de atmosfeer.

Kosten, opbrengsten, dekking

Om de kosten die de gemeente Enschede ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure maakt te verhalen, is een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer gesloten. Hierdoor is het kostenverhaal voor de gemeente gewaarborgd.

Communicatie

Communicatie over het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek" vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.

Vervolg

Na de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlagen

1. Bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad Landgoed de Tolbeek"
2. Wijziging 89 Welstandsnota Enschede - Beeldkwaliteitsplan Villa de Tol en Landgoed de Tolbeek

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van ... 2017

1. het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek" vast te stellen

2. wijziging 89 Welstandsnota Enschede- Beeldkwaliteitsplan Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck vast te stellen.
3. geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

MEMO

Datum : 22 juni 2017
Aan : Stadsdeelcommissie Noord
Van : Wethouder Hans van Agteren
Onderwerp : bestemmingsplan Drienerbraken – Kristalbad – de Tolbeek

Beste leden van de stadsdeelcommissie Noord,

In de vergadering van stadsdeelcommissie Noord van afgelopen dinsdag is toegezegd dat er nog nadere informatie komt over de aan te leggen zonneheuvel die is opgenomen in het bestemmingsplan Drienerbraken – Kristalbad – de Tolbeek

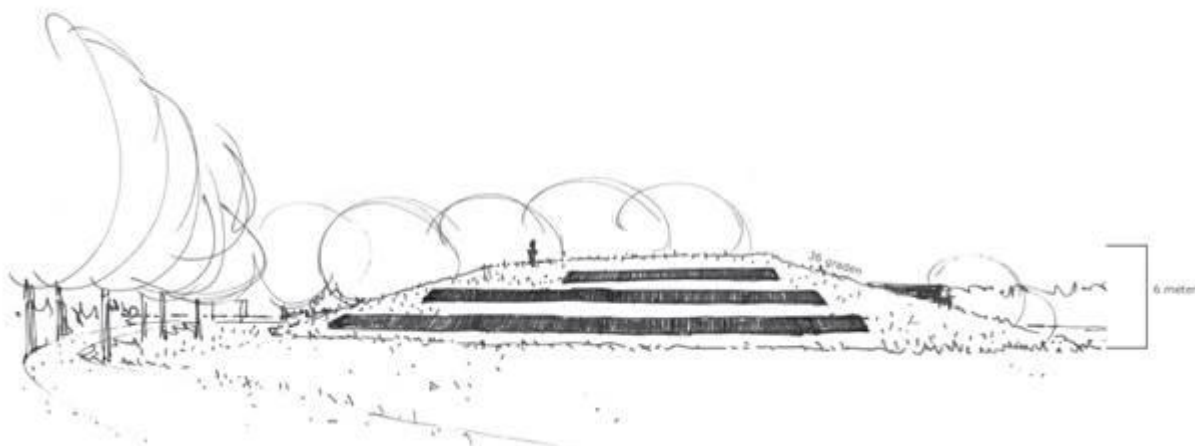
Mevrouw Visser-Voorn van EnschedeAnders heeft gevraagd of de heuvel met 6 meter niet te hoog wordt en of de aanleg van deze zonneheuvel precedentwerking zou kunnen hebben.

Reden aanleg heuvel

De zonneheuvel wordt aangelegd vanuit de duurzaamheidsambities van de initiatiefnemer. De grond voor de zonneheuvel is afkomstig uit het natuurontwikkelingsproject dat wordt gerealiseerd ten behoeve van de aanleg van het nieuwe landgoed. De Roombeek die door het landgoed loopt wordt vernatuurlijkt en de vijver op het landgoed wordt vergroot. Daarbij komt grond vrij die worden verwerkt in de heuvel.

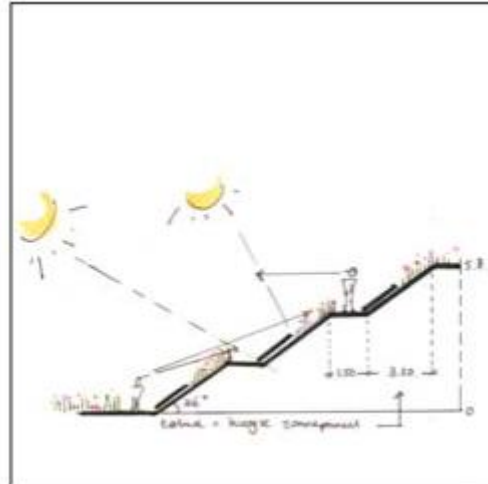
Hoogte van de heuvel

De hoogte van de heuvel is gebaseerd op de groundbalans van het landgoed. De heuvel heeft een glooiend verloop waardoor de verhoging relatief onopvallend is. De heuvel valt optisch ook weg tegen de hoog opgaande bossen en bomenrijen rondom. De zonnepanelen beslaan 30% van de heuvel, 70% bestaat uit groen (bloemrijk grasmengsel). De zonneheuvel is door de omzoming met bomen van het landgoed niet of nauwelijks te zien vanaf de openbare weg. In de onderstaande schets is een verbeelding gegeven. Met deze inpassing en de royale opzet van het plan vindt het college de hoogte van de heuvel passend.

locatie zonneheuvel

Geen precedent

De aanleg van de zonneheuvel maakt onderdeel uit van een integraal ontwerp van een nieuw landgoed dat voldoet aan de eisen die daar door de gemeente in de Gids Buitenkans aan worden gesteld. Hierbij is het totale plan op zijn merites beoordeeld. Er wordt dus geen precedent geschapen voor de aanleg van vergelijkbare heuvels op bestaande landgoederen of op een ander type eigendom.

Voor bestaande agrarische en natuurgronden geldt op grond van de bestemmingsplannen dat verhoging van gronden alleen is toegestaan met een vergunning. In voorkomende gevallen zal een aanvraag voor een zonneheuvel op bestaande of nieuw te creëren groengebieden getoetst worden aan het op dat moment geldende beleid. Aspecten die daarbij zullen meespelen zijn het landschapstype waarin het gelegen is, de landschappelijke inpassing, verhouding groen-panelen, etc. In dat licht bezien is deze situatie zodanig uniek dat een vergelijkbare situatie niet te verwachten is. Het college meent dat uit medewerking in deze situatie geen precedentwerking ontstaat.

Bestemmingsplan

**Drienerbraken - Kristalbad -
Landgoed De Tolbeeck**

Status: Vastgesteld

Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck

Inhoudsopgave

Toelichting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding bestemmingsplan	5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied	5
1.3 Geldende juridische regelingen	6
1.4 Wettelijk kader	8
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure	9
Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader	11
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk	11
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel	12
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid	15
Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving	20
3.1 Ruimtelijke structuur	20
Hoofdstuk 4 Planbeschrijving	23
4.1 Uitgangspunten nieuwe ontwikkeling	23
4.2 Welstand, beeldkwaliteit en monumentenzorg	27
4.3 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)	28
4.4 Duurzaamheid	29
Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten	33
5.1 Milieu	33
5.2 Water	36
5.3 Natuur	38
5.4 Archeologie	39
Hoofdstuk 6 Juridische planopzet	40
6.1 Algemeen	40
6.2 Indeling planregels	40
6.3 Beschrijving van de planregels	42
6.4 Handhaving	44
Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid	45
Bijlagen toelichting	47
Bijlage 1 Akoestisch onderzoek	48
Bijlage 2 Natuuronderzoek	73
Bijlage 3 Archeologisch onderzoek	85
Bijlage 4 Beeldkwaliteitsplan	130
Regels	211
Hoofdstuk 1 Inleidende regels	212
Artikel 1 Begrippen	212
Artikel 2 Wijze van meten	218
Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels	219
Artikel 3 Groen	219
Artikel 4 Groen - Landgoedpark	220
Artikel 5 Natuur	224
Artikel 6 Wonen	226
Hoofdstuk 3 Algemene regels	228

Artikel 7	Anti-dubbeltelregel	228
Artikel 8	Algemene bouwregels	229
Artikel 9	Algemene gebruiksregels	230
Artikel 10	Algemene aanduidingsregels	231
Artikel 11	Algemene afwijkingsregels	232
Artikel 12	Algemene wijzigingsregels	233
Artikel 13	Algemene procedureregels	234
Artikel 14	Overige regels	235
Hoofdstuk 4	Overgangs- en slotregels	236
Artikel 15	Overgangsrecht	236
Artikel 16	Slotregel	237
Bijlagen regels		239
Bijlage 1	Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)	240
Bijlage 2	Inrichtingsplan	256
Bijlage 3	Landschapstypenkaart	258
Vaststellingsbesluit		280

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

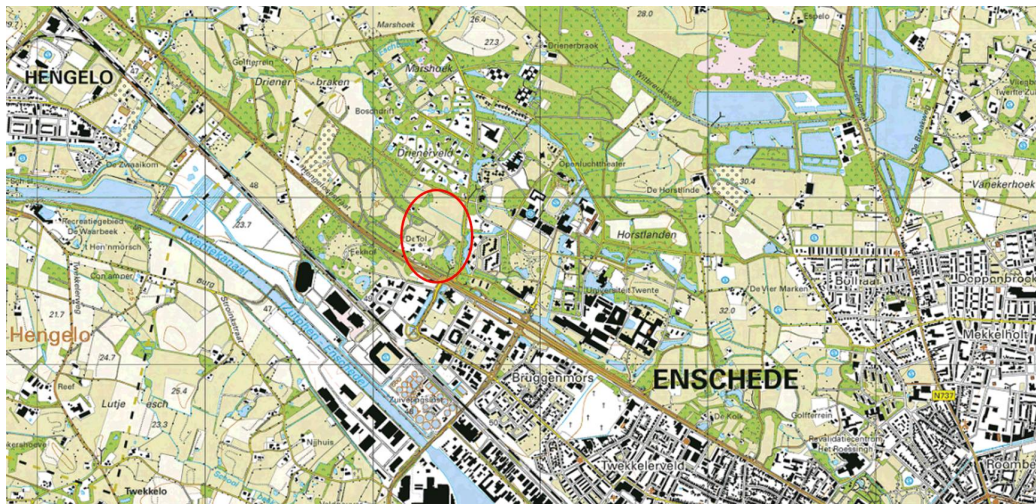
1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan “**Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck**” heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

Landhuis de Tol (1906) is gelegen op een perceel van 4,7 ha. Door toevoeging van een aangrenzend agrarisch perceel van circa 6 ha. zal een nieuw landgoed ontstaan, Landgoed de Tolbeeck. Door de aanleg van nieuwe natuur op agrarische gronden kan het geheel gerangschikt worden als gerangschikt landgoed in het kader van de Natuurschoonwet 1928 (NSW).

Door de aanleg van nieuwe natuur, hetgeen een versterking van de ruimtelijke kwaliteit betekent, ontstaat de mogelijkheid om gebruik te maken van *De Nieuwe Landgoederenregeling*. Op het nieuwe landgoed kan een landhuis en een dienstwoning gebouwd worden.

Om het nieuwe landgoed te kunnen realiseren is een herziening van het bestemmingsplan noodzakelijk, omdat het huidige bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad de aanvullende bouwmogelijkheden en de natuurontwikkeling niet toelaat.

Afbeelding 1: Ligging plangebied

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

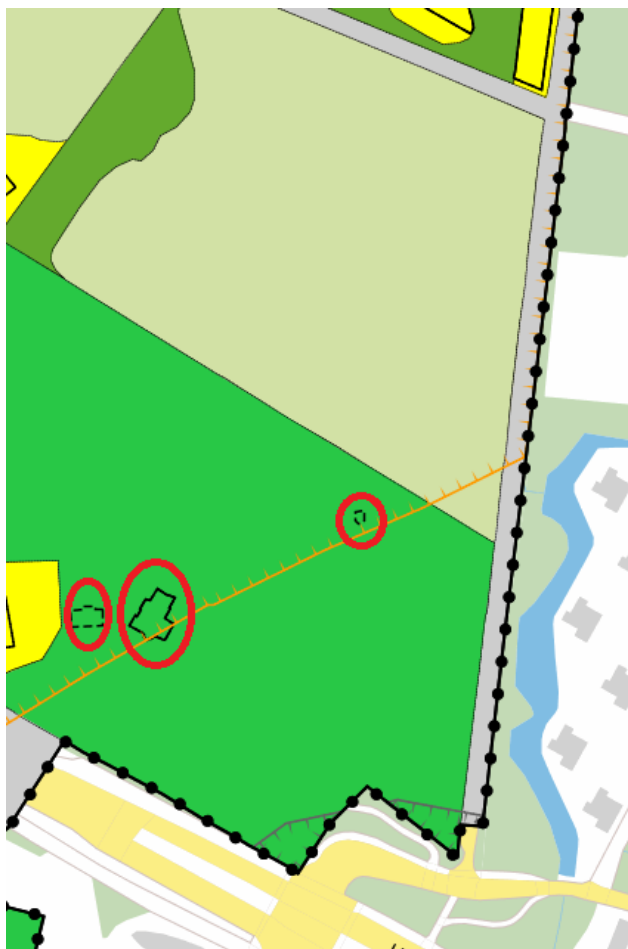
Het gebied waarop het bestemmingsplan “**Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck**” betrekking heeft wordt globaal begrensd door de Drienerbrakenweg in het noorden, de Bosweg in het oosten, de Hengelosestraat in het zuiden en het Landgoed De Tol in het westen en ligt in het stadsdeel Noord.

Afbeelding 2: Indicatieve begrenzing plangebied (rode lijn)

1.3 Geldende juridische regelingen

Het plangebied Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck valt onder het bestemmingsplan **"Drienerbraken - Kristalbad"**, dat op 27-05-2013 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede en is inmiddels onherroepelijk.

Afbeelding 3: Uitsnede verbeelding bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad

De in het plan voorkomende bestemmingen zijn de volgende:

- De bestemming 'Bos', noordwestelijk;
- De bestemming 'Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden', noordoostelijk;
- De bestemming 'Groen - Landgoedpark', zuidelijk.

De in het plan opgenomen bouw mogelijkheden zijn als zwarte vlakjes zichtbaar in afbeelding 3, juist boven de oranje grens:

- het vlak met doorgetrokken lijn heeft betrekking op een bouwvlak met *'Bouwaanduiding specifieke bouwaanduiding - met lettercode c'*.
 1. het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen het bouwvlak.
 2. De inhoud van het hoofdgebouw, inclusief de aangebouwde bijbehorende bouwwerken, is maximaal 3200 m³;
 3. De maximale goot- en bouwhoogten van de aangebouwde bijbehorende bouwwerken bedragen respectievelijk 3 meter en 6 meter.
 4. De bestaande hoofdvorm van het hoofdgebouw, bepaald door bouw- en goothoogte en dakvorm, mag niet worden gewijzigd.
 5. Binnen het bouwvlak mag maximaal één wooneenheid, met daarin één woning, aanwezig zijn.

Er zijn tevens bepalingen opgenomen voor daarbij behorende vrijstaande bijgebouwen.

- het kleine vlak met de niet doorgetrokken lijn heeft betrekking op de *'Functieaanduiding specifieke vorm van groen - beheergebouw'*.
 1. De gronden zijn hier tevens bestemd voor het gebruik van een beheergebouw
- het nog kleinere vlak met de niet doorgetrokken lijn heeft betrekking op de *'Functieaanduiding specifieke vorm van cultuur en ontspanning - bijzonder gebouw'*.
 1. De gronden zijn hier tevens bestemd voor het gebruik van een theehuisje.

Voor een deel van het plangebied geldt een gebiedsaanduiding:

- De gebiedsaanduiding '*geluidzone - luchthaven > 35 ke*', voor het grootste deel van het plangebied m.u.v. de zuidelijke hoek, begrensd door de oranje lijn.
 1. ter plaatse van de aanduiding '*geluidzone - luchthaven >35 ke*' is nieuwbouw van geluidgevoelige objecten niet toegestaan.

Het gebied met de aanduiding '*geluidzone - luchthaven > 35 ke*' is opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan 'Voormalige vliegbasis Twente - Zones'. De gronden hebben daar de gebiedsaanduiding 'overige zone - vervallen zones'. Hiermee komt de geluidzone te vervallen.

Verder is het paraplu-bestemmingsplan 'Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)' van toepassing. Dit bestemmingsplan is vastgesteld op 8 december 2014 en is op 30 januari 2015 onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan sluit vestiging van risicovolle inrichtingen uit.

Ook geldt voor de locatie het ontwerp paraplu-bestemmingsplan Cultuurhistorie. De locatie valt in 'overige zone - cultuurhistorie'. Het ontwerp bestemmingsplan geeft voor gebouwen regels als deze ook de aanduiding 'karakteristiek' hebben. Dat is niet het geval voor het plangebied.

Voor het gebied is het voorbereidingsbesluit 'onzelfstandige bewoning' van toepassing. Het besluit is genomen door de gemeenteraad op 14 december 2015. Het voorbereidingsbesluit bevat een verbod voor onzelfstandige bewoning door 5 personen of meer.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

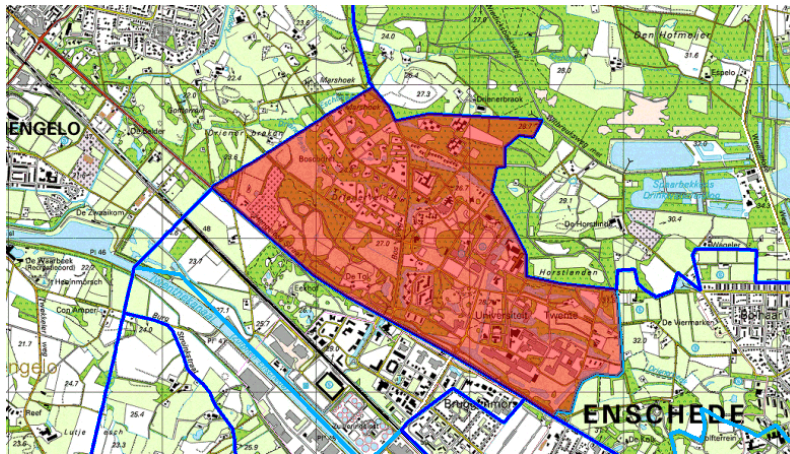
In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro). Voor deze ontwikkeling is een exploitatieovereenkomst gesloten.

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** is geen wijkorgaan actief.

Afbeelding 4: Wijk orgaan

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Voor deze ontwikkeling is vooraf overleg gevoerd met de provincie Overijssel en het waterschap Vechtstromen. Beide hebben ingestemd met de ontwikkeling. In de specifieke onderwerpen in deze toelichting is daar verder op ingegaan.

Procedure

Voor aankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid

geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd: **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** in voorbereiding te nemen op 31 augustus 2016 gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis” en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis” en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 15 maart worden gepubliceerd in “Huis aan Huis”, in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Zienswijzen

Van de eventueel ingekomen zienswijzen en de gemeentelijke beantwoording daarvan wordt een verslag gemaakt dat als bijlage bij het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan wordt gevoegd.

Vaststelling door gemeenteraad

De naar voren gebrachte zienswijzen kunnen leiden tot gewijzigde vaststelling van het bestemmingsplan. Daarnaast kan de gemeenteraad het bestemmingsplan ambtshalve op een aantal onderdelen van ondergeschikte aard gewijzigd vaststellen.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden die tijdig een zienswijzen hebben ingediend nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichterbij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Onder de Natuurschoonwet geregistreerde landgoederen

De Natuurschoonwet is bedoeld voor de instandhouding van landgoederen en om het behoud van natuur- en landschapsschoon te bevorderen.

De belangrijkste voorwaarden waaraan een onroerende zaak moet voldoen om gerangschikt te kunnen worden als NSW-landgoed zijn:

- Het landgoed moet minimaal 5 hectare (ha) groot en aaneengesloten zijn. Als er sprake is van een historische buitenplaats geldt als minimum een oppervlakte van 1 ha.
- Een landgoed moet ten minste voor 30 procent bezet zijn met houtopstanden of natuurterreinen.
- Het gebruik van de onroerende zaak mag geen inbreuk maken op het natuurschoon.
- De aanwezige opstallen dienen te passen bij het karakter van het landgoed.
- Landbouwgronden kunnen, mits voldoende omzoomd (in beginsel 50 of 75 procent), worden gerangschikt.

2.1.4 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

Voor dit bestemmingsplan is met name de Natuurschoonwet van belang. Het nieuwe landgoed De Tolbeeck is ca. 6 ha. groot en zal ingericht worden als natuurterrein, met uitzondering van de kavels voor het landhuis en de dienstwoning. Het nieuwe landgoed voldoet aan de eisen van de Natuurschoonwet en is in overeenstemming met het Rijksbeleid. Naast het nieuwe landgoed De Tolbeeck is in het bestemmingsplan het bestaande landgoed Villa de Tol van 3 ha. opgenomen.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening die Provinciale Staten van Overijssel op 1 juli 2009 hebben vastgesteld en geactualiseerd bij besluit van 3 juli 2013. De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

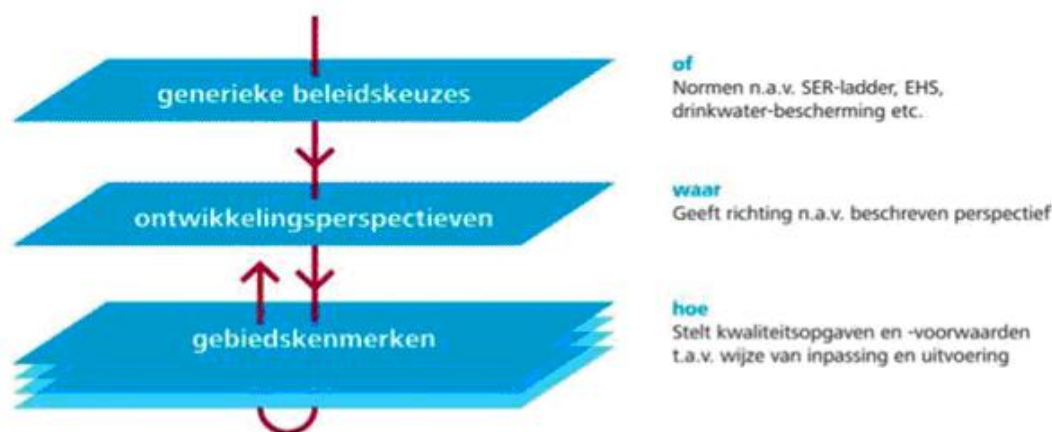
De hoofdambitie van de visie is een toekomst vaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. In het beleid van de provincie staan daarom de zorg voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid centraal. De provincie wil ruimtelijke kwaliteit realiseren door vooral in te zetten op het beschermen van bestaande kwaliteiten en deze te verbinden met nieuwe ontwikkelingen. Het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving staat voorop, in combinatie met een goed vestigingsklimaat, een goede woonomgeving en een fraai buitengebied. De essentiële gebiedskenmerken zijn daarbij het uitgangspunt.

Om deze ambities waar te kunnen maken bevat de Omgevingsvisie een uitvoeringsmodel. De filosofie van dit model is dat de provincie samen met partners een gezamenlijke visie of doel deelt en dat vervolgens elke partij in de eigen verantwoordelijkheidssfeer in actie komt. Het uitvoeringsmodel heeft drie niveaus: generieke beleidskeuzes, ontwikkelperspectieven en gebiedskenmerken. Aan de hand van deze niveaus wordt duidelijk of een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk is en of er behoefte aan is, waar het past in de ontwikkelingsvisie en hoe de ontwikkeling uitgevoerd kan worden.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

In onderstaande afbeelding staat de “vishaak” van het uitvoeringsmodel en de niveaus daarin toegelicht.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

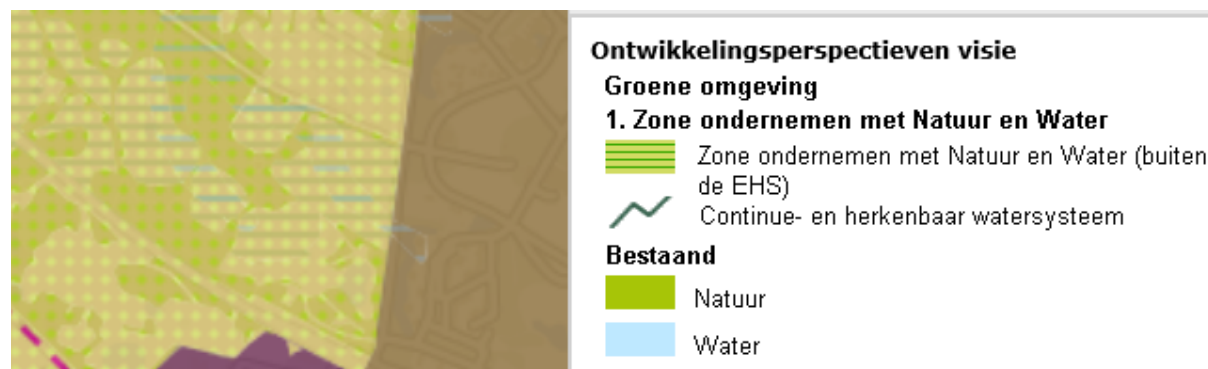
Generieke beleidskeuzes

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

Een voorbeeld van een generieke beleidskeuze is dat gemeenten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen moeten afstemmen met hun buurgemeenten, om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat. Een ander voorbeeld is de 'SER-ladder', die inhoudt dat eerst bestaande bebouwing en herstructureringsmogelijkheden worden benut, voordat er uitbreiding kan plaatsvinden.

Ontwikkelingsperspectieven

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven voor de groene en stedelijke omgeving. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Afbeelding 5: ontwikkelingsperspectief stadsrand en zone ondernemen met natuur en water

Het plangebied heeft de ontwikkelingsperspectieven stadsrand en zone ondernemen met natuur en water. Volgens de Omgevingsvisie kunnen nieuwe landgoederen in gebieden met deze perspectieven een bijdrage leveren aan het realiseren en versterken van andere opgaven zoals, landschapsstructuren, natuur, water, behoud cultureel erfgoed en recreatief medegebruik. Via de Kwaliteitsimpuls Groene omgeving stimuleert de provincie (nieuwe) landgoederen om een bijdrage aan deze ontwikkelingen te leveren, bij voorkeur in de zone Ondernemen met Natuur en Water en Stadsrandzones.

Gebiedskenmerken

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van het agrarisch cultuurlandschap, stedelijke laag en lust- en leisure-laag). Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

Afbeelding 6: gebiedskenmerk natuurlijke laag

Afbeelding 7: gebiedskenmerk lust- en leisure laag

De lust- en leisurelaag voegt kenmerken toe, zoals landgoederen, recreatieparken en recreatieve routes.

2.2.2 Kwaliteitsimpuls door Nieuwe Landgoederen

De provincie Overijssel biedt via de Kwaliteitsimpuls Groene omgeving van de Omgevingsvisie ruimte voor het ontwikkelen van nieuwe landgoederen. Nieuwe landgoederen dragen bij aan de kwaliteit van natuur en landschap, water- en milieuecondities, recreatie en platteland vernieuwing. Er is een groeiende vraag naar de mogelijkheid om 'buiten' te kunnen wonen. Bij nieuwe landgoederen mag men buiten bouwen op een plek waar het normaal niet mag. Als tegenprestatie moet 'groen' aangelegd worden. De Kwaliteitsimpuls Groene omgeving geeft zelf geen kwantitatieve spelregels voor de aanleg van een nieuw landgoed. De provincie kent een doorslaggevende betekenis toe aan de positieve bijdrage van een nieuw landgoed aan de ruimtelijke kwaliteit en de realisering van natuur- en landschapsdoelstellingen. Daarbij moet maatschappelijke meerwaarde en particulier voordeel met elkaar in evenwicht zijn.

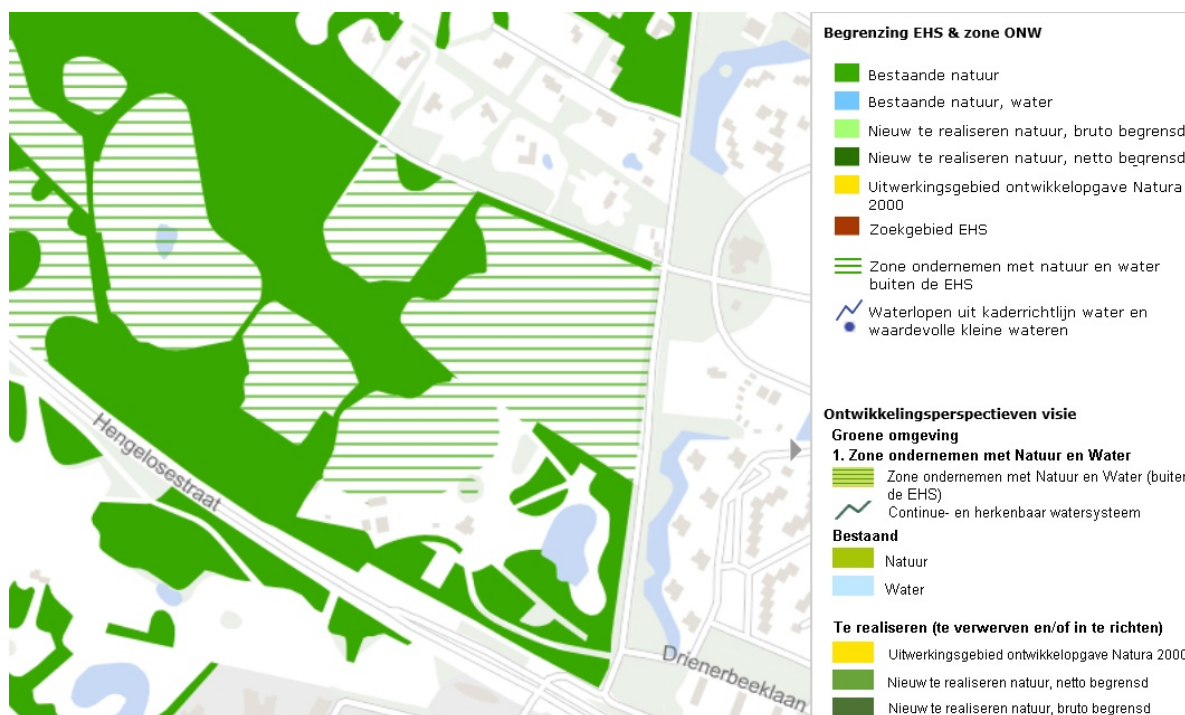
Het is aan de gemeenten om met de aanbevelingen uit de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving een eigen beleidskader op te stellen. Dat heeft de gemeente Enschede gedaan in de Gids Buitenkans 2010 en de Gids Buitenkans 2014.

2.2.3 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Een deel van het plangebied is onderdeel van de EHS, een ander deel maakt deel uit van de zone ondernemen met natuur en water (ONW). Op de gronden in de zone ONW is ontwikkelruimte aanwezig onder de voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit wordt versterkt en dan met name voor wat betreft water, natuur en landschap. Als voorbeeld voor een ontwikkeling in de zone ondernemen met natuur en water wordt genoemd de aanleg van een nieuw landgoed.

Afbeelding 8: kaart EHS en zone ONW uit Omgevingsverordening

2.2.4 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2009 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid. Het realiseren van een nieuw landgoed met versterking van de natuur en water en het verbeteren van het bestaande landgoed Villa de Tol past in de provinciaal beleid. De voorgenomen ontwikkeling is besproken met de provincie. De provincie stemt in met de plannen, mede omdat de waterretentie wordt vorm gegeven door een natuurlijker verloop van de Roombeek.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Structuurvisie Enschede

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaak van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad

aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO₂ centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

2.3.3 Gids Buitenkans

Gids Buitenkans 2014

De Gids Buitenkans (vastgesteld door de gemeenteraad op 11-11-2015) biedt een kader voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied, mits deze leiden tot een versterking van de ruimtelijke kwaliteit en een bijdrage leveren aan het publieke en maatschappelijke belang.

De Gids vormt een toetsingskader om de wenselijkheid van initiatieven in het buitengebied te beoordelen.

Hierbij wordt de weegschaal gehanteerd:

- is er sprake van een evenwicht tussen privé belang van individuele bewoners en gebruikers van het buitengebied en het publieke belang?

De weegschaal is gebaseerd op het gedachtegoed van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO). De KGO is ontstaan binnen de Omgevingsvisie Overijssel en biedt een mogelijkheid aan initiatieven in de Groene Omgeving. Met de weegschaal wordt ruimte geboden aan sociaaleconomische ontwikkeling, als deze vanuit zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik verantwoord is en leidt tot versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De basis van deze gids wordt gevormd door de twee belangrijke principes van de KGO:

1. Elke ontwikkeling dient bij te dragen aan een versterking van de ruimtelijke kwaliteit;
2. De ontwikkelingsruimte die een initiatiefnemer krijgt moet in evenwicht te zijn met de investering in de ruimtelijke kwaliteit.

Gids Buitenkans over Landgoederen

In Enschede zijn de laatste honderdvijftig jaar een groot aantal landgoederen ontstaan. De meeste landgoederen stammen uit het textiel tijdperk, gesticht door de textiel families.

De historische en wat grotere landgoederen dragen in belangrijke mate bij aan de waarden van het buitengebied. Eigenaren worden met de mogelijkheden die de Gids Buitenkans biedt, in staat gesteld om hun landgoed ook in de toekomst duurzaam te beheren.

Bij gebruikmaking van de gids op deze landgoederen zijn recreatief medegebruik, het ontstaan van nieuwe natuur en openstelling voor publiek belangrijke zaken om te helpen de balans in evenwicht te brengen als het gaat om 'rode' ontwikkelingen (bebouwing).

Het herstel van (cultuur)historische ruimtelijke samenhang is belangrijk. We stimuleren het gezamenlijk (meerdere landgoederen/eigenaren) creëren van mogelijkheden en ruimtelijke verbeteringen van een gebied.

De Nieuwe Landgoederenregeling

In Enschede bestaat de mogelijkheid om een nieuw landgoed te stichten. Hierbij moet minimaal 10 ha landbouwgrond worden omgezet naar de landgoedstatus (= rangschikking onder de Natuurschoonwet). Nieuwe landgoederen moeten voldoen aan de eisen die de Natuurschoonwet stelt voor rangschikking. Dit betekent dat minimaal 30% van de ingebrachte landbouwgrond de bestemming natuur krijgt. Ten opzichte van de gids van 2010 is de gids op dit punt veranderd. De mogelijkheid om een nieuw landgoed te stichten op basis van 5 ha landbouwgrond is verlaten. In de Gids Buitenkans 2014 is opgenomen dat gedane toezeggingen op dit punt gestand worden gedaan mits binnen 1 jaar na vaststelling van deze gids een overeenkomst met de gemeente is getekend. Dat is hier het geval. De Gids Buitenkans 2014 is op 11 november 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. Op 10 november 2015 is de overeenkomst tussen de gemeente en de eigenaar van het landgoed Villa de Tol en het te ontwikkelen Landgoed de Tolbeeck getekend. Dat betekent dat voor de ontwikkeling die dit bestemmingsplan mogelijk maakt, de Gids Buitenkans 2010 van toepassing.

Gids Buitenkans 2008/2010

In de Gids Buitenkans 2008/2010 zijn de verschillende 'landschappelijke identiteiten' van het buitengebied aangegeven. Deze landschappelijke identiteiten borduren voort op de bestaande landgoederen en buitenplaatsen, op de kenmerken van het oude kleinschalige kampen- en essenlandschap en grijpt deels terug op het woeste land van voor de grote veldontginningen. Elk van deze identiteit kent een landschappelijk perspectief en daaraan gekoppelde bebouwingsmogelijkheden. De twee vormen waarbinnen nieuwe bebouwing mogelijk is zijn: nieuwe landgoederen en rood voor groen in de stadsrand.

Het Landgoed de Tol en directe omgeving heeft de landschappelijke identiteit 'Waterbos'. De regeling rood voor groen in de stadsrand maakt hier één gebouw mogelijk van maximaal 2000 m³. Voorwaarde is dat het om 5 ha aaneengesloten landbouwgrond, dat voor 50% wordt ingericht tot nieuwe natuur. Deze gronden moeten voor 90% worden opgesteld voor iedereen. Op het tijdstip van de aanvraag mogen de gronden niet onder de Natuurschoonwet zijn gerangschikt.

Afbeelding 9: Landschappelijke identiteiten uit De Gids Buitenkans 2008/2010

De Gids Buitenkans 2010 kent ook een regeling voor bestaande historische buitenplaatsen. Buitenplaatsen zijn parkachtig ontworpen landgoederen. Om de instandhouding van de historische buitenplaatsen mogelijk te maken, is onder voorwaarden nieuwbouw of uitbreiding mogelijk op de buitenplaatsen. De eigenaar van de buitenplaats moet aangeven dat de inkomsten uit de nieuwbouw of uitbreiding blijvend ten goede komen aan het beheer van de buitenplaatsen de nieuwbouw of uitbreiding moeten passen binnen de historische structuur van de buitenplaats. De totale inhoud van de nieuwe bebouwing en/of uitbreiding van het bestaande hoofdgebouw mag maximaal 50% bedragen van de inhoud van het aanwezige hoofdgebouw, zoals dat aanwezig is op het moment van vaststelling door de gemeenteraad van de Gids Buitenkans 2008/2010.

2.3.4 Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook vijf sectorale structuurvisies vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwaterwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeers gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

Monumentenverordening

Op grond van de Monumentenverordening is het landhuis Villa de Tol en de buitenplaats aangewezen tot gemeentelijk monument. Wijzigingen aan het landhuis en de omliggende gronden is alleen toegestaan met een vergunning van burgemeester en wethouders.

Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.

Specifiek voor de luchthaven heeft de raad op 14 december 2009 de Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. vastgesteld. Op verzoek van Provinciale Staten van Overijssel en gesteund door de gemeenteraad van Enschede is een onafhankelijke adviescommissie in het leven geroepen. Deze commissie onderzoekt de kansen voor een duurzaam economisch sterker Twente en welke rol de voormalige luchthaven Twente daarbij kan spelen.

Inmiddels is er duidelijkheid over de ontwikkeling van de voormalige luchthaven Twente. Dit heeft onder meer gevolgen voor de geluidzone die behoort bij het vliegveld. In het ontwerp bestemmingsplan 'Voormalige vliegbasis Twente - Zones' is aangegeven welke zones komen te vervallen. Onder meer de geluidzone van het vliegveld die nog ligt over het plangebied van dit bestemmingsplan zullen verdwijnen.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk beleid

De ontwikkeling past binnen het beleid zoals dat in de Gids Buitenkans 2014 is verwoord, mede gezien de overgangsregeling die daarin is opgenomen.

Na de beschrijving van de nieuwe ontwikkeling in paragraaf 4.1.1, wordt in paragraaf 4.1.2 ingegaan op de toets aan de Gids Buitenkans.

De voorgenomen ontwikkeling is voorgelegd aan de monumentencommissie Enschede. De commissie kan zich vinden in de plannen. In paragraaf 4.2 is daar nader op ingegaan.

Het bestemmingsplan voldoet aan het gemeentelijk beleid.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Ruimtelijke structuur

3.1.1 Context plangebied

Het oorspronkelijke landschap in de omgeving van de Tol tot circa 1900 werd gekenmerkt door heidevelden met over het maaiveld afmoeiende waterstromen vanaf de stuwwal verder ten oosten van het plangebied. Dekzandruggen vormen een subtiel micro reliëf waartussen soms water langere tijd blijft staan. Dit landschap vormde het vertrekpunt van de Engelse landschapsstijl van ontwerper Watz. Tevens de ontwerper van het Volkspark in Enschede. De essentie van de Engelse landschapsstijl is de optimale beleving van het landschap. Daarbij werd eveneens het decor van het landschap buiten de perceelsgrenzen onderdeel van de beleving. De horizon vormde als in het 'echte' landschap de begrenzing van het beeld.

In het open heidelandschap werden eerst de condities voor het nieuwe landschap gevormd. Door het zorgvuldig plaatsen van bomen, boomgroepen en bospercelen ontstonden intieme besloten plekken en waardevolle grootse zichtlijnen naar het omringende landschap. De locatie van de Villa vormt hierin een bijzondere centrale plek. Deze plek ligt hoger dan het omliggende landschap. Het landschap was in die tijd veel natter. Naar alle waarschijnlijkheid werd de bouwplaats van de Villa verhoogd voor een goede drooglegging en natuurlijk het aanzien van een hoger gelegen villa. De minimale hoogteverschillen vormen hierbij het uitgangspunt en werden versterkt. De bestaande natte laagte ten oosten van de villa werd vergraven en vormgeven tot een natuurlijk ogende vijver. De vrijgekomen grond werd gebruikt voor het ophogen van de bouwplaats van de toekomstige Villa.

De omgeving van het landgoed is de afgelopen 100 jaar sterk veranderd en verstedelijkt. De beleving is daarmee veranderd naar een meer interne beleving van het landgoed. In het oorspronkelijk ontwerp was het omliggende landschap een belangrijk onderdeel van de totaalbeleving van het landgoed. Door de focus op de interne beleving van het landgoed is de keuze legitiem om de tuin- en landschapsonderdelen binnen het landgoed te versterken, te restaureren en te vertalen naar deze tijd met respect voor het gedachtengoed van de Engelse landschapsstijl.

3.1.2 Ruimtelijke kwaliteit

De ruimtelijke kwaliteit van het landgoed is de afgelopen decennia afgenomen. De kwaliteit van de verschillende tuin- en landschapsonderdelen zijn achteruit gegaan. Enkele tuinonderdelen als de rozentuin en de rotstuin zijn deels of helemaal verdwenen. De verhoudingen tussen open en dicht zijn verstoord door boomgroepen en bospercelen die zijn uitgezaaid en dichtgegroeid. De daarmee samenhangende zichtlijnen zijn verstoord. De kwaliteit en vitaliteit van de bomen en bospercelen is slecht en is er dringend onderhoud nodig.

Landhuis Villa de Tol

Landgoed Villa de Tol is aangewezen als gemeentelijk monument. Het huis is gebouwd in 1906 in opdracht van de textielfabrikant N.G. van Heek. In 1914 is het landhuis aan de achterzijde vergroot. Het landhuis vertoont een bijzondere combinatie van de Engelse landhuisstijl en neoclassicistische details. Het landhuis staat teruggerooid van Hengelsestraat, vanaf de Bosweg loopt een oprijlaan voor het huis langs.

Afbeelding 10: Voor- en achterzijde landhuis de Tol

Landgoed park

Ook het park is aangewezen als gemeentelijk monument. Het landschapsontworp is van P.H. Watz. De enige verbeelding van het ontwerp is de topografische kaart van 1928 waarop de landschapsstijl duidelijk herkenbaar is. De naam van het landgoed is ontleend aan het tolhuisje dat gebouwd werd toen de Rijksweg Enschede - Hengelo werd verhard in 1832.

Afbeelding 11: kaart 1928

De tuin heeft een landschappelijke aanleg met grote vijverpartij en een gedeelte met bomen waar tot 1999 een bijzonder tennishuisje heeft gestaan. Direct voor het landhuis ligt een geometrische rozentuin. Dit voortuin ontwerp is herzien in 1968 door T.J. Koning. Zichtlijn over de voortuin naar het landschap is veranderd in een besloten voortuin met ruimtelijke begrenzing als gevolg van stedelijke ontwikkelingen aan de Hengelosestraat.

3.1.3 Cultuurhistorie

In het gebied dat betrekking heeft op de locatie waar het nieuwe landgoed Tolbeeck is gedacht, bevinden zich geen rijks- of gemeentelijke monumenten waarmee bij de ontwikkeling van het landgoed rekening mee moet worden gehouden. Vermeldenswaardig is overigens wel dat tot enige jaren geleden, een tolhuisje heeft gestaan. Dit tolhuisje had de status van rijksmonument maar is helaas niet meer aanwezig.

Het landhuis van het bestaande landgoed Villa de Tol is een gemeentelijk monument evenals het landgoed zelf. Voor het overige zijn er in het gebied van het beoogde landgoed geen cultuurhistorische waardevolle gebouwen, objecten of structuren aanwezig. Dit geldt eveneens voor archeologische vindplaatsen en monumenten.

Hoofdstuk 4 Planbeschrijving

De gewenste ontwikkeling betreft onder meer de realisatie van een nieuw landgoed "de Tolbeeck". In deze paragraaf wordt ingegaan op de toekomstige invulling van het landgoed:

4.1 Uitgangspunten nieuwe ontwikkeling

In november 2013 heeft de eigenaar aan ODIN landschapontwerpers gevraagd een ontwerp op te stellen voor een nieuw landgoed op de circa 6 ha aangekochte grond. Op 10 november 2015 zijn de eigenaar van het landgoed en de gemeente Enschede overeengekomen dat er, onder bepaalde voorwaarde, een nieuwe landgoed de Tolbeeck ontwikkeld kan worden.

Landhuis de Tolbeeck wordt ontwikkeld conform het beleidskader voor landgoederen uit de gids voor het buitengebied "Gids Buitenkans 2014". Door afspraken over de aanleg en het beheer van nieuwe natuur ontstaat de mogelijkheid om twee woningbouwkavels aan het gebied toe te voegen. De nieuwe natuur wordt gecreëerd op agrarische percelen grenzend aan en ten noorden van het huidige Landgoed de Tol. Het geheel gaat een totale oppervlakte meten van 9.5 hectare en zal worden gerangschikt onder de Natuurschoonwet. Dus zal een deel van het landgoed openbaar toegankelijk zijn voor wandelaars.

4.1.1 Het Landgoed

De opdrachtgever wil verwaarloosde en deels verdwenen elementen herstellen en versterken en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven. Het versterken en verhogen van de belevingswaarde in de zichtlijnen vanuit de villa is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Waterbeleving is hierbij belangrijk.

Afbeelding 12: Het nieuwe landgoed ontwerp

Landhuis de Tolbeeck

Belangrijk uitgangspunt in het ontwerp is de relatie van het nieuwe landgoed de Tolbeeck met Villa de Tol. Dit

bestaande landhuis vertoont een bijzondere combinatie van de Engelse landhuisstijl en neoclassicistische details.

Een nieuw te bouwen landhuis wordt gerealiseerd ten zuiden van een nieuwe beekloop in het noordwesten van het landgoed. De architectuur wordt eigentijds vormgegeven. Het eigentijdse aspect uit zich in de wijze waarop het landhuis een relatie aangaat met het nieuwe landschap van de meanderende beek met natte vegetatie en het halfopen bloemrijke grasland.

De opdrachtgever laat eerst het landschap aanleggen en laat de natuur zich vervolgens zelfstandig ontwikkelen. Eerst worden de beek vergraven en de natuur en het landschap gerealiseerd. Daarmee dient de landschapskarakteristiek als uitgangspunt voor de uitwerking van de architectuur van het landhuis.

De oriëntatie van het landhuis zal haaks zijn op de richting van de beek en heeft aan de beekzijde een ingetogen karakter. Het volume is maximaal 1800 m³. De zuidzijde is meer open, transparant en op de zon gericht. Het nieuwe landhuis is ondergeschikt en afwijkend in hoogte, volume en materiaal aan Villa de Tol.

Ten zuiden van dit landhuis komt een zonneheuvel. De hoogte van de heuvel is maximaal 6 meter. De verhouding tussen zonnepanelen en groen is 30-70 %. De bedekking van de heuvel bestaat uit een bloemrijk grasmengsel zonder heesters. Het landhuis wordt naar verwachting energie neutraal of levert energie. Om niet afhankelijk te zijn van fossiele brandstof maakt het landhuis optimaal gebruik van passieve of actieve duurzame energie. Ook op de instandhouding van het landgoed heeft dit een gunstig effect.

Villa de Tol

Er is in de afgelopen jaren (2014 en 2015) veel geïnvesteerd in het renoveren en restaureren van het landhuis Villa de Tol. Veel achterstallig onderhoud is ingehaald en de villa voldoet weer aan de eisen van deze tijd. Veel aandacht is daarbij uitgegaan naar mooie passende materialen en details.

Nieuwe woning met bijgebouw

Ontsloten via de Bosweg, aan de zuidoost rand van het landgoed, wordt op termijn een woning met bijgebouw gerealiseerd. De woning heeft een relatie met de typologie van het nieuwe landhuis maar met een bescheidener ontwerp. De woning heeft voldoende privacy vanaf de Bosweg en de opengestelde routes van het landgoed de Tolbeek. Het heeft een halfopen zichtrelatie met de natuur en de beek. De inhoud van de woning is maximaal 750 m³ en de inhoud van het bijgebouw maximaal 100 m².

Afbeelding 13: De woning met bijgebouw

Landgoed park

Het is de intentie om bestaande verwaarloosde en deels verdwenen elementen van het ontwerp te herstellen, te versterken en te vernieuwen en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven die het verdient.

In het nieuwe ontwerp wordt de oorspronkelijke brede ruimte van de verlaagde tuin hersteld. Hiervoor wordt aan de flanken beplanting verwijderd. Daardoor wordt de ruimtelijke relatie met het landhuis hersteld en versterkt. In de brede as die ontstaat vanuit het ronde bordes vanuit de villa wordt aan de overzijde van de oprit een klassieke fontein geplaatst. Hiermee krijgt deze plek belevingswaarde en wordt met stromend water het omgevingsgeluid subtiel gemaskeerd. In de 'benedentuin' wordt in een ingetogen grindvlak een robuuste langwerpige border met rijk bloeiende vaste planten aangelegd.

Het huidige bijgebouw aan de westzijde wordt vervangen door een nieuw gebouw waarvoor binnen het huidige bestemmingsplan ruimte is. De architectuur van het gebouw wordt getypeerd door een eigentijds koetshuis. De functie wordt het beheergebouw van het landgoed. Achter het bijgebouw ligt de voormalige

moestuin met kas. Daar wordt een zwembad aangelegd omgeven door een haag. De kas blijft bestaan.

Het gazon langs de noordzijde van de villa, met majestueuze bomen blijft gehandhaafd. Vanaf het gazon is kijkend richting het westen over de haag een prachtige zichtlijn het landschap in. Vanaf hier zal een zichtrelatie met het nieuwe landgoed de Tolbeek ontstaan.

Momenteel ligt de rotstuijn er verloederd en overgroeid bij. Vanuit de herstelde rotstuijn is er straks een prachtig zicht op de villa, het landschap en de rode beuk die op de grens van landgoed villa de Tol en landgoed Tolbeek staat.

In de noordoostelijke hoek van landgoed Villa de Tol ligt een tennisbaan in een open plek in het bos. Onduidelijk is wanneer de tennisbaan precies is aangelegd. De kwaliteit van de tennisbaan is slecht en de uitstraling is sleets. Wel staat er een prachtige oude blauwe regen die de moeite waard is op te nemen in de restauratie plannen. De opdrachtgever is voornemens de tennisbaan te herstellen.

- De vijver

De vijver is nu voor een groot deel verland. De visuele relatie met het landhuis en daarmee de grandeur van een mooie waterspiegel bij het landhuis is verzwakt. In het ontwerp wordt de vijver vergroot richting het landhuis. De natuurlijke flauwe oevers gaan geleidelijk over naar het gazon dat het landhuis nog steeds omzoomd. De vrijgekomen grond wordt in het nieuwe landgoed de Tolbeek verwerkt tot een zonneheuvel.

Momenteel staat er een klein gebouwtje bij de vijver. Eveneens staat er een onaf gebouwd bij de tennisbaan. In het ontwerp wordt in de zichtlijn vanuit de villa, aan de voet van de vijver een eigentijdse folly (een tuin ornament van eigenzinnige architectuur) ingepast. De folly is typerend voor de Engelse landschapsstijl. Deze folly wordt opgenomen langs de herstelde route over het landgoed. Vanaf de folly is er een prachtig uitzicht over het water met daarachter villa de Tol.

Afbeelding 14: Locatie folly

- Landschap, natuur en beekherstel

Zoals eerder beschreven wordt het landgoed ten noorden van villa de Tol vergroot. Het agrarische perceel tussen de Drienerbrakenweg en de Bosweg wordt toegevoegd. Begin 1900 is hier de heidegrond omgevormd naar landbouwgrond, nu wordt dit perceel weer omgevormd naar natuur en water. Dit gebeurt conform de provinciale omgevingsvisie en de gids buitenkansen van de gemeente Enschede. In overleg met het waterschap wordt het stroomprofiel van de Roombeek vernatuurlijkt met verontdieping door het creëren van flauwe oevers. Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water.

Afbeelding 15: noordelijk deel landgoed met beekherstel

De landbouwgrond wordt omgevormd naar natuur met een halfopen grasachtig landschap rondom het nieuwe landhuis en meer besloten rondom de beheerderswoning aan de Bosweg

Het open beekdallandschap krijgt (natterminnende) beplantingen met kruiden en grasvegetatie. De beek die nu een kaarsrecht verloop heeft wordt vergraven en gaat meanderen met flauwe bochtstralen. De beekbodembreedte wordt 0,3 meter breed. De beekloop taluds worden 1:5 of flauwer.

Eenmaal per jaar zal men het graslandschap beweiden met bijvoorbeeld schapen zodat boomvormers géén kans krijgen om te ontwikkelen. Bomen en struvelen buiten het stroomprofiel zijn inheems en streekeigen. De aan te leggen paden zijn van gras (gemaaid) of in een natuurlijk materiaal waarbij te denken valt aan zand of een halfverhard materiaal als grind in gedekte aardetinten zonder opsluiting. Hekwerken worden vervaardigd van streekeigen materialen als eikenhout en worden sober en robuust in vormgeving. Op hekwerken is ruimte voor subtiele uiting van logo en/of beeldmerk van landgoed de Tolbeek. Het landgoed zal niet worden omheind.

In het noordwesten van landgoed Tolbeek waar de beek het landgoed verlaat komt een beekval. De omvorming van de beek van een ontwateringssloot voor de landbouw naar een natuurlijke beek met een relatief hoge bodem zorgt ervoor dat in het noordwesten van het landgoed de beekbodembodem relatief hoog ligt t.o.v. het belendende perceel. Hier wordt een beekval aangebracht van 24,90 naar 24,30 meter boven NaP met stapgrootte van 10 cm. Dit vormt een belangrijk punt in de waterbeleving en is onderdeel van de route en toegankelijkheid van het landhuis.

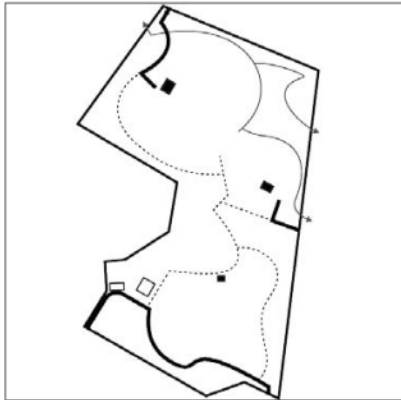

Afbeelding 16: Bodemval beek

In het noordoosten van het landgoed is de beek meer besloten/ingesloten in beekbegeleidend struweel. Dit zorgt voor voldoende privacy van de dienstwoning. De beek, komend vanaf het UT terrein, ligt hier nog relatief diep in het landschap. Het struweel verrijkt de biodiversiteit en zorgt voor een buffer en privacy met het oog op de openbare route aan noordoostzijde van de beek.

- Interne- en openbare routes

Op onderstaande afbeelding zijn de openbare routes met een lijn aangegeven en de interne (niet - openbare) paden met een stippellijn. Het openbare pad loopt voor een deel langs de beek.

Afbeelding 17: Interne routes (stippellijn) en openbare routes

Het nieuwe landhuis zal ontsloten worden vanaf de Drienerbakenweg en de dienstwoning vanaf de Bosweg.

4.1.2 Gids Buitenkans

Zoals in paragraaf 2.3.5 toegelicht is hier door de overgangsregeling uit de Gids Buitenkans 2014, de gids Buitenkans 2008/2010 van toepassing.

Op het nieuwe deel - het aan te leggen landgoed De Tolbeek - is de regeling rood voor groen in de stadsrand 'Waterbos' van toepassing. Op grond hiervan is één gebouw van maximaal 2000 m³ mogelijk. Op de landbouwgronden wordt een nieuw landgoed aangelegd van ca. 6 ha. Aan de eis dat 50% van de gronden als nieuw natuur moet worden ingericht wordt voldaan. Ongeveer 4,6 ha wordt ingericht als natuurgebied. Voor de eis dat 90% voor het publiek moet worden opengesteld, wordt een andere benadering gekozen, namelijk die uit de Natuurschoonwet. Daar geldt de eis van 50 m pad per ha bos en 25 m pad per ha natuur. Op het nieuwe landgoed de Tolbeek zal 615 m pad worden aangelegd dat voor het publiek opgesteld zal worden. Hiermee wordt aan de eis van publieke openstelling voldaan.

Op het bestaande deel van het landgoed Villa de Tol, is de buitenplaatsenregeling uit de Gids Buitenkans 2008/2010 van toepassing. Het landgoed maakt onderdeel uit van de buitenplaats De Tol. Deze buitenplaats bestaat uit twee percelen met ieder een andere eigenaar. Dat betekent dat ook de 1500 m³ nieuwbouw of uitbreiding die op een buitenplaats gerealiseerd mag worden, verdeeld wordt over de twee percelen. Op elk deel van de buitenplaats De Tol, kan 750 m³ gebouwd mag worden. Op het landgoed Villa de Tol is al aan het landhuis 200 m³ gebouwd. Om de ontwikkeling van een landhuis en een dienstwoning op het nieuwe landgoed De Tolbeek mogelijk te maken, is afgesproken dat de 750 m³ bebouwing die op het landgoed de Villa de Tol mogelijk zou zijn, te verplaatsen naar het nieuwe landgoed. Het volume van het landhuis op de nieuwe landgoed mag echter geen 2000 m³ zijn. Hier wordt de 200 m³ die al gerealiseerd is aan het bestaande landhuis afgetrokken, zodat voor het nieuwe landhuis nog 1800 m³ resteert.

4.2 Welstand, beeldkwaliteit en monumentenzorg

In de Welstandsnota "Bouwen aan identiteit" is aangegeven aan welke welstandseisen bouwplannen moeten worden getoetst. Daartoe zijn in de Welstandsnota voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede welstandsidentiteiten opgenomen. Voor het plangebied van het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek" geldt de welstandsidentiteit 'Buitenplaatsen en landgoederen'.

Op een buitenplaats werd meestal alleen gewoond. Een typische buitenplaats heeft een chique hoofdhuis met één of twee bijgebouwen, bijvoorbeeld een koetshuis en een theekoepel, in een speciaal aangelegde parktuin. Op een landgoed werd -en wordt- ook gewerkt en geproduceerd. Een landgoed heeft daarom meer bijgebouwen, zoals een pachtboerderij en een orangerie, en behalve een park ook landerijen. Maar kenmerkend voor zowel een landgoed als ook een buitenplaats is dat gebouwen en park onderdeel zijn van een specifiek ontworpen harmonische constructie. De gebouwen zelf hebben een bijzondere, expressieve architectuur en esthetiek. Omdat door de eeuwen heen steeds veranderingen hebben plaatsgevonden, zijn bij veel landgoederen en buitenplaatsen sporen van allerlei stijlen te zien. De eclectische architectuur en

samenspel tussen bebouwing en landschap maakt elk landgoed en elke buitenplaats uniek en een cultuurhistorisch monument op zich.

Het landhuis en de gronden die oorspronkelijk tot het landgoed behoorden (dat zijn de gronden tussen de Hengelosestraat, Bosweg en Drienerbakenweg) zijn een gemeentelijk monument. Het plan is daarom ook voorgelegd aan de monumentencommissie Enschede. De commissie heeft een voorlopig advies uitgebracht. De commissie constateert dat er forse ingrepen worden gedaan, maar ook dat de ingrepen worden gedaan in de geest van het oorspronkelijke ontwerp en heeft hiertegen geen bezwaar. Op het nieuwe landgoed wordt de in de vorige eeuw rechtgetrokken Roombeek weer kronkelig (in overleg met Waterschap Vechtstromen). Dit verloop is historisch niet geheel juist, maar past wel bij het bestaande reliëf. De commissie kan zich vinden in de plannen.

Er is een plan opgesteld voor de voorgenomen ontwikkeling, zie bijlage 4 Beeldkwaliteitsplan.

4.3 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)

Artikel 3.1.6, 2e lid van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor dat van een stedelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt moet worden aangetoond dat er sprake is van een actuele regionale behoefte. Gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van het wetsartikel 3.1.6, 2e lid Bro moet bij iedere 'stedelijke ontwikkeling', waaronder iedere ontwikkeling van detailhandelsvloeroppervlak, inzichtelijk worden gemaakt of er, in relatie tot het bestaande aanbod, concreet behoefte bestaat aan de desbetreffende ontwikkeling. Die behoefte moet dan worden afgewogen tegen het bestaande aanbod, waarbij moet worden gemotiveerd dat rekening is gehouden met het voorkomen van leegstand. Dit wordt de 'Ladder Duurzame Verstedelijking' genoemd.

Ingevolge de Ladder duurzame verstedelijking moeten nieuwe stedelijke ontwikkelingen gemotiveerd worden met behulp van drie opeenvolgende stappen:

- I. beschrijven dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele regionale behoefte;
- II. indien blijkt dat sprake is van een actuele regionale behoefte, beschrijven in hoeverre in die behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan worden voorzien, door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins, en;
- III. indien blijkt dat de stedelijke ontwikkeling niet binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan plaatsvinden, wordt beschreven in hoeverre wordt voorzien in die behoefte op locaties die, gebruikmakend van verschillende middelen van vervoer, passend ontsloten zijn of als zodanig wordt ontwikkeld.

'stedelijke ontwikkeling'

Onder 'stedelijke ontwikkeling' wordt in het Bro (art. 1.1.1, 1e lid onder i) verstaan: een ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen. Of in een bestemmingsplan sprake is van een of meer stedelijke ontwikkelingen als bedoeld in het Bro is niet altijd even duidelijk. Dit dient per plan te worden getoetst en gemotiveerd. In de jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, zie uitspraken 201310814/1/R1 en 201311211/1/R3, is inmiddels de lijn te ontdekken dat wanneer er sprake is van bestaande bebouwing en geen toename van het ruimtebeslag, er in dat geval geen sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Ook bij nieuwbouw hoeft volgens de jurisprudentie, zie uitspraak 201310222/1/R6, niet altijd sprake te zijn van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een feitelijke capaciteitsafname doordat er minder commercieel vloeroppervlak wordt teruggebouwd dan er is afgebroken. Ook een op grond van het voorgaande plan reeds mogelijke maar nog niet gerealiseerde ontwikkeling hoeft niet altijd een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro te zijn. Dit is onder meer het geval wanneer er geen sprake is van toename maar wel van concentratie van de bebouwingsmogelijkheden.

'Stedelijke ontwikkeling' en het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek"

In het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek" wordt een minimale ruimtelijke ontwikkeling mogelijk gemaakt. Er is geen sprake van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro.

4.4 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.4.1 Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

Energie

Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Eigen organisatie

Zelf het goede voorbeeld geven.

Biodiversiteit

Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving

Groene groei

Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit.

Circulaire economie

Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.

Klimaatadaptatie

Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.

Duurzame mobiliteit

Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.

WEconomy

Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in

beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de beleevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

4.4.2 Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, gezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

Energie:

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Klimaatadaptatie:

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaat adaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden, het vrij houden van

bebouwing langs beken of van lage plekken die natuurlijke waterbergingen vormen, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Circulaire economie:

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

Biodiversiteit:

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

Overige actiepunten:

Voor de overige actiepunten uit het Actieplan Duurzaamheid kan korthedshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

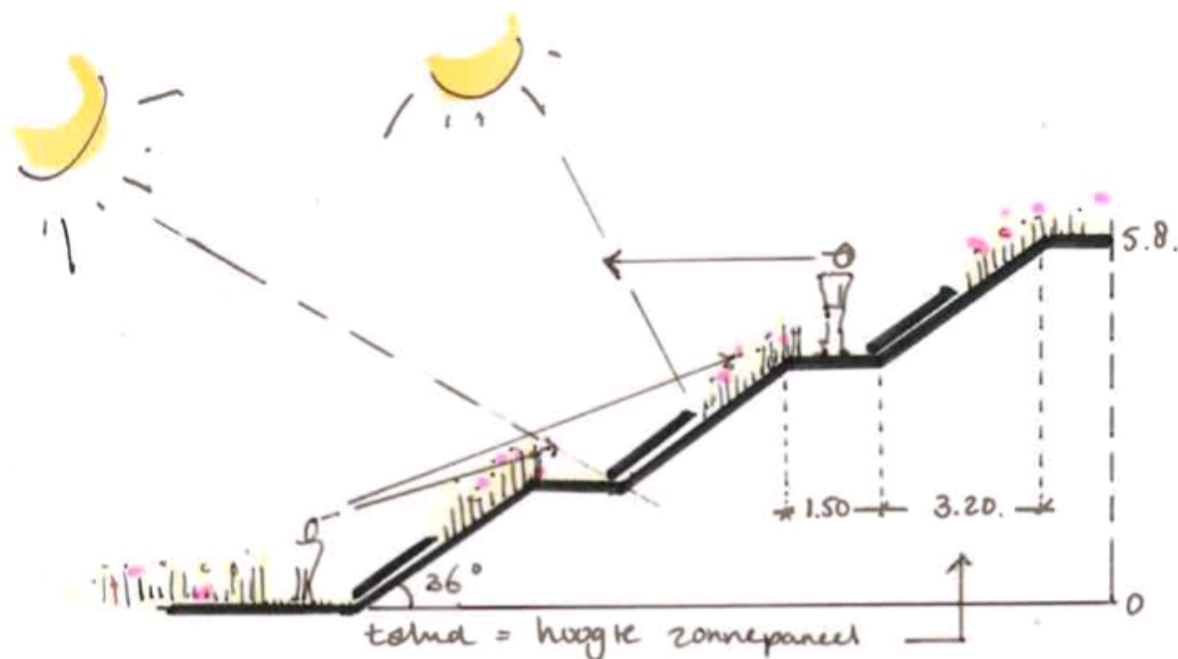
4.4.2.1 Duurzame maatregelen in dit plan

Energie in relatie tot de ontwikkelingen op landgoed De Tol/ De Tolbeek

Ten zuiden van het nieuwe landhuis wordt een zonneheuvel aangelegd. De hoogte van de heuvel is maximaal 6 meter. De verhouding tussen zonnepanelen en groen = 30-70 %. De bedekking van de heuvel bestaat uit een bloemrijk grasmengsel zonder heesters. Het landhuis wordt naar verwachting energie neutraal of levert energie. Om niet afhankelijk te zijn van fossiele brandstof maakt het landhuis optimaal gebruik van passieve of actieve duurzame energie. Ook op de instandhouding van het landgoed heeft dit een gunstig effect.

Afbeelding 18: locatie zonneheuvel

Afbeelding 19: principeschets zonneheuvel

Het is de ambitie om een energieneutraal landgoed te realiseren. Het gebruik van eigen duurzame geproduceerde energie is voor de landgoedeigenaar een belangrijk uitgangspunt. Het is de intentie om niet afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen.

Eisen beeldkwaliteit:

- hoogte helling maximaal 6 meter;
- verhouding zonnepanelen-groen = 30-70 %;
- bedekking helling: bloemrijk grasmengsel zonder heesters;
- duurzame energie en biodiversiteit.

Klimaatadaptatie i.r.t. de ontwikkelingen op landgoed Villa de Tol en de Tolbeek

Eén van de klimaat adaptieve maatregelen is het vergroten van het wateroppervlak op het landgoed. Water is niet alleen belangrijk voor beleving en ontwikkeling van natuur. Doordat het klimaat verandert, en het steeds vaker en heviger regent, is ruimte voor water hard nodig. Extra wateroppervlak wordt gerealiseerd door uitbreiding van de vijver en daarnaast het aanleggen van natuurvriendelijke oevers rondom de vijver. Verder wordt, in samenwerking met het waterschap, het stroomprofiel van de Roombeek vernatuurlijkt met verontdieping van de bodem en realiseren van flauwe oevers. De brede natuurvriendelijke oevers bieden extra bufferruimte om overmatig regenwater tijdelijk te bergen. Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water. Een ander voordeel van het extra water is het verkoelende effect door evaporatie en absorptie.

Een andere klimaat adaptieve maatregel is het omvormen van de landbouwgrond naar natuur. Groenstructuren hebben evenals water een verkoelend effect op het klimaat. Bomen zorgen niet alleen voor schaduw, ze werken ook verkoelend door de evapotranspiratie en zuiverend tegen luchtvervuiling. In totaal wordt ruim 2,5 hectare ingeplant met bos/bomen. De aanleg van nieuw bos is goed voor de bestrijding van het broeikas effect. Bomen zetten tijdens hun groei CO₂ uit de lucht namelijk om in hout waardoor ze een bijdrage leveren aan de vermindering van de hoeveelheid kooldioxide (CO₂) in de atmosfeer.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt ingegaan op diverse milieuaspecten.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de in daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

Een passende Beoordeling moet worden uitgevoerd indien significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden niet uitgesloten kunnen worden. Deze situatie doet zich niet voor. Er is dus ook geen vormvrije m.e.r.-beoordeling noodzakelijk.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven- en milieuinventarisatie en milieuzonering

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan **"Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck"** aanwezig is, die van invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied.

De bedrijven en voorzieningen op het Business & Science Park en de Campus van de Universiteit Twente liggen op ruime afstand van de woningen in het plangebied en hebben geen invloed op het woon- en leefklimaat.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Bodemkwaliteit algemeen

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of er mogelijk sprake is van bodemverontreiniging. Bij functiewijzigingen en nieuwe ontwikkelingen dient daarom te worden bekeken of de bodemkwaliteit past binnen het toekomstige gebruik van de bodem en of deze optimaal op elkaar kunnen worden afgestemd. Het bodembeleid in Nederland zit in een hervormingsfase. Er is sprake van een overgang

van het saneren van vervuilde bodems naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van risico's, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk, mits er geen risico's zijn voor de gezondheid. Functiegericht saneren is dan voldoende.

Het bestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** beoogt het planologisch mogelijk te maken van de aanleg en inrichting van een nieuw landgoed met een nieuw landhuis en dienstwoning. Het gaat hier om gronden die een agrarische functie hebben. Op grond daarvan is het de verwachting dat de gronden geschikt zijn voor deze functies.

Voor de gebieden die in dit bestemmingsplan conserverend zijn bestemd, is een onderzoek naar de bodemgesteldheid achterwege gebleven, omdat de resultaten van een dergelijk onderzoek de (financiële) uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet beïnvloeden.

Conclusie bodemkwaliteit

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de bodemkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidgevoelige gebouwen en terreinen.

Wegverkeerslawaaï

Voor de nieuwe woningen in het plangebied van het bestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** is een akoestisch onderzoek gedaan naar de gevelbelasting. Het onderzoek is opgenomen in bijlage 1 Akoestisch onderzoek. Uit dit onderzoek volgt dat de dienstwoning tenminste 35 m uit de as van de Bosweg moet zijn gelegen om een gevelbelasting te hebben onder de voorkeursgrenswaarde van 48 d(B). Met de situering van het bouwvlak waarbinnen de dienstwoning moet worden gebouwd, is hiermee rekening gehouden.

De gevelbelasting op de gevels van het nieuwe landhuis voldoet ruimschoots aan de voorkeursgrenswaarde.

Conclusie geluid

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.5 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

- a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
- b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;

- c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
- d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL);
- e. een project niet voorziet in de realisatie van gevoelige bestemmingen binnen de zone van een op grond van het Besluit gevoelige bestemmingen gezoneerde rijksweg of provinciale weg.

De locaties van de nieuwe woningen in het plangebied liggen niet in de nabijheid van een rijks- of provinciale weg. De twee nieuwe woningen en de aanleg van het landgoed veroorzaken geen verslechtering van de luchtkwaliteit.

5.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) zijn het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Landgoed De Tol" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi en/of het BRZO van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Landgoed De Tol" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent 3 vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Landgoed De Tol" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Landgoed De Tol” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen waterwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Landgoed De Tol” of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, vooral bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “**Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck**” is hemelsbreed op ca. 3,5 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. De bergingsopgave bedraagt 40 millimeter gerekend over het verharde oppervlak, dak en straat. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlopende bouwmaterialen te gebruiken.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden aan de perceelsgrens en aangesloten op de drukriolering. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijven. In dit geval wordt deze gewijzigd maar behoud zijn drainerende werking.

In overleg met het Waterschap Vechtstromen wordt de loop van de eerder gekanaliseerde Roombeek veranderd. Vanuit het waterschap Vechtstromen zijn daarvoor richtlijnen gegeven, onder meer wat betreft de aansluiting op het water buiten het plangebied. Vanaf de Bosweg zal de Roombeek al kronkelend naar het noordwesten van het plangebied lopen. Met het verbreden en meanderen van de Roombeek wordt voldaan aan de waterretentie eisen.

Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen voor de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opwiezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.
- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringsdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 wordt de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden geregeld. Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dienen voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan te worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied en op activiteiten die significant versturende effecten kunnen hebben op voor een Natura 2000 gebied aangewezen soorten. Bestaand gebruik mag worden voortgezet, mits niet conflicterend met de instandhoudingsdoelstellingen en als zodanig vastgelegd in het beheerplan. Voor alle andere activiteiten is een Natuurbeschermingswetvergunning van het bevoegd gezag noodzakelijk. Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of die activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer significant negatieve effecten inderdaad niet uitgesloten kunnen worden dient voor de betreffende activiteiten een Natuurbeschermingswetvergunning te worden aangevraagd.

De Natuurbeschermingswet 1998 en het plangebied “Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek”

Het plangebied van het bestemmingsplan “Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek” is niet gelegen binnen een gebied dat is aangewezen als Natura 2000 gebied of beschermd natuurmonument of in de nabijheid daarvan. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden “Aamsveen” en “Lonnekermeer” zijn op respectievelijk ca. 9 kilometer ten zuidoosten en 3,5 kilometer ten noordwesten van het plangebied gelegen.

Conclusie Natuurbeschermingswet 1998

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de Natuurbeschermingswet 1998 op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.2 Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van de meest kwetsbare planten- en diersoorten die in Nederland voorkomen. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

Indien een voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk negatieve gevolgen heeft voor in dat gebied voorkomende beschermde soorten dienen passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen en/of dient het plan te worden aangepast om eventuele negatieve gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kan worden voorkomen dient ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen te worden gevraagd bij de staatssecretaris van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op grond van de Wet natuurbescherming en nader uitgewerkt in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Er is een verkennend onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van bijzondere soorten planten en dieren (bijlage 2 Natuuronderzoek, Verkennend natuuronderzoek herinrichting Landgoed De Tol te Enschede, april 2016).

In het plangebied zijn wel enkele zwaarder beschermde soorten aangetroffen en/of potentieel aanwezig, zoals eekhoorn, vleermuizen en kamsalamander. De in het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen vormen echter geen bedreiging voor deze dieren. Alleen ten aanzien van kamsalamander geldt dat effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Aan de hand van aanvullend veldonderzoek

moet vastgesteld worden of de kamsalamander daadwerkelijk aanwezig is in de vijver. Als dat het geval is en er worden voortplantingsplaatsen van de soort aangetast door het vergroten van de vijver, dan is daarvoor een ontheffing noodzakelijk.

Conclusie Wet natuurbescherming

Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat op grond van de Wet natuurbescherming alleen voor de kamsalamander nader onderzoek moet worden gedaan. Het kan niet worden uitgesloten dat door het graven van de vijver de voortplantingsplaatsen van de kamsalamander worden aangetast.

5.3.3 Natuurnetwerk Nederland (voorheen: Ecologische Hoofdstructuur)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. De NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit). De NNN beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden. De NNN valt niet onder de werking van de gebiedsbescherming, zoals geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998 of de soortenbescherming, zoals geregeld in de Wet natuurbescherming. De NNN is een ruimtelijk rijksbelang dat door provincies en gemeenten dient te worden vertaald in ruimtelijke plannen, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen.

De EHS en het plangebied “Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”

Het plangebied van het bestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”** is (gedeeltelijk) gelegen binnen een gebied dat onderdeel uitmaakt van de NNN. Het gaat dan om een deel van de gronden van de tuinen van de buitenplaats. In het rapport Verkennend natuuronderzoek herinrichting Landgoed De Tol te Enschede, april 2016, zie bijlage 2 Natuuronderzoek, is verslag gedaan van het onderzoek naar de effecten van de ontwikkelingen op de NNN (daar nog EHS genoemd). De conclusie in het rapport is dat de voorgenomen herinrichting van het landgoed De Tol niet zal leiden tot strijdigheid met de Omgevingsverordening ten aanzien van het NNN.

Conclusie NNN

Op grond van het voorgaande kan met een voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de NNN geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.4 Archeologie

Hoewel het niet de verwachting is dat in de gronden waar gebouwd of gegraven gaat worden, archeologische waardevol zijn, is er een archeologisch onderzoek gedaan zie bijlage 3 Archeologisch onderzoek (Archeologisch onderzoek, 28 april 2016). De conclusie van dit onderzoek is dat er geen aanleiding is om de lage archeologische verwachting voor de late middeleeuwen en de nieuwe tijd binnen het plangebied aan te passen.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

- a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
- b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
- c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
- d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

In het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck" is gekozen voor een traditioneel plan. Gedetailleerd is aangegeven waar bebouwing mogelijk. Hier mee wordt de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het gebied geborgd.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifiekere te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

In paragraaf 6.3 van deze plantoelichting wordt nader inhoudelijk ingegaan op de wijze van bestemmen waarvoor in het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck" is gekozen.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

- a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;

- b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
- c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
- d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **“Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck”**. In Artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

- a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
- b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
- c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
- d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
- e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
- f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
- g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
- h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
- i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn regels ten aanzien van archeologie, de bescherming van monumentale en bijzonder waardevolle bomen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van de planregels

6.3.1 Bestemmingen

Groen (artikel 3)

Deze bestemming heeft betrekking op de aan te leggen zonneheuvel. Omdat op deze gronden zonnepanelen zullen worden geplaatst, zijn deze gronden buiten de natuurbestemming gehouden.

Groen - Landgoedpark (artikel 4)

De voor "Groen - Landgoed" aangewezen gronden zijn bestemd voor de instandhouding van het landgoed. Het landhuis en de overige gebouwen zijn met aanduidingen op de verbeelding weergegeven. Vanwege het behoud van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden is de ligging van gebouwen precies aangegeven. In de regels is de maatvoering van de gebouwen opgenomen.

Voor het uitvoeren van bepaalde werken en werkzaamheden is een vergunning vereist, tenzij die werken en werkzaamheden passen in het in bijlage 2 opgenomen inrichtingsplan.

Natuur (artikel 5)

Deze bestemming is gegeven aan het nieuw aan te leggen landgoed, met uitzondering van de woonkavels en de zonneheuvel. Er mag hier niet gebouwd worden, met uitzondering van een erfafscheiding tot een hoogte van 1 m.

Als specifieke gebruiksregel is hier bepaald dat de gronden moeten worden ingericht zoals weergegeven op het inrichtingsplan. Omdat een nieuw landgoed ook voor een gedeelte voor het publiek toegankelijk moet zijn, is bepaald dat tenminste 600 meter voetpad opengesteld voor het publiek moet zijn.

Voor het uitvoeren van bepaalde werken en werkzaamheden is een vergunning vereist, tenzij die werken en werkzaamheden passen in het in bijlage 2 opgenomen inrichtingsplan.

Wonen (artikel 6)

De kavels waarop het nieuwe landhuis en de nieuwe dienstwoning worden gerealiseerd hebben de bestemming Wonen. Naast de maatvoeringen voor de gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, is in artikel 6.3.2 een voorwaardelijke verplichting opgenomen. Deze houdt in dat het landhuis en de dienstwoning pas gebouwd en in gebruik genomen mogen worden nadat de gronden van het nieuwe landgoed met de bestemmingen Groen en Natuur, en de gronden van het bestaande landgoed met de bestemming Groen- Landgoed, zijn ingericht volgens het inrichtingsplan. Er kan eerder met de bouw begonnen worden als binnen een half jaar na het inwerking treden van dit bestemmingsplan gestart wordt met inrichting van het nieuwe en bestaande landgoed.

6.3.2 Gebiedsaanduidingen

Een klein deel van het plangebied heeft de aanduiding archeologisch onderzoeksgebied a.

Werken en werkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m², mogen pas uitgevoerd worden nadat er een archeologisch rapport is overhandigd.

6.3.3 De Lijst van bedrijfstypen en/of de Staat van bedrijfsactiviteiten

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen en/of een Staat van bedrijfsactiviteiten, gebaseerd op de gehanteerde indeling uit de herziene publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk

1	10 meter
2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter
4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter
5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de gewenste toekomstige situatie planologisch-juridisch vast te leggen. Binnen het plangebied zijn verschillende deelontwikkelingen beoogd, met als hoofddoel het behoud van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het bestaande landgoed en de ontwikkeling van een nieuw landgoed.

De gebieden in het plangebied die geen gemeentelijk eigendom zijn worden in samenwerking met de gemeente Enschede door particulieren en/of projectontwikkelaars ontwikkeld, waarbij de gemeente de kosten zal verhalen middels het sluiten van een (anterieure) exploitatieovereenkomst met de betreffende particuliere ontwikkelaars. Op 10 november 2015 is de exploitatieovereenkomst gesloten tussen de eigenaar van de gronden en de gemeente.

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Akoestisch onderzoek

**Akoestisch onderzoek plan
woningen Landgoed de Tol
te Enschede.**

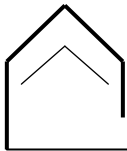
Adviseur : ing. Wim Buijvoets

Opdrachtgever : Bureau Takkenkamp b.v.
Bergweg 475
7524 CV Enschede

Contactpersoon : Jorieke Jannink

Datum : 14 maart 2016

Werknummer : 16.032

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	I
1 INLEIDING	1
1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder	1
1.2 Grenswaarden	1
1.3 Berekening geluidbelasting	2
2 GELUIDBELASTING	3
2.1 Verkeerscijfers	3
2.2 Berekende geluidbelasting en toetsing	3
2.3 Rekenmodel en resultaten	3
BIJLAGEN	

bladzijde

1 INLEIDING

In opdracht van Bureau Takkenkamp is een akoestisch onderzoek ingesteld naar de geluidbelasting door wegverkeerslawaaï op de gevels van twee nieuwe woningen op het perceel van Landgoed De Tol aan de Hengelosestraat 704 (Gemeente Enschede). De nieuwe woningen betreffen een nieuw landhuis en een nieuwe dienstwoning. Zie bijlage I voor een situatieschets.

1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder

Op basis van artikel 77 van de Wet geluidhinder (Wgh) dient bij vaststelling of herziening van een bestemmingsplan of vaststelling van een projectafwijkingsbesluit een akoestisch onderzoek te worden ingesteld. Het akoestisch onderzoek bepaalt de geluidbelasting aan de gevel van de geluidsgevoelige bestemming die vanwege de weg wordt ondervonden. Het onderzoek is alleen noodzakelijk als de geluidsgevoelige bestemming binnen de wettelijke geluidszone van de weg gesitueerd is. In artikel 74.1 van de Wgh is aangegeven dat wegen aan weerszijden van de weg een wettelijke geluidszone hebben waarvan de grootte is opgenomen in onderstaande tabel.

Wettelijke geluidszones van wegen :

Aantal rijstroken	stedelijk gebied	buitenstedelijk gebied
1 of 2 rijstroken	200 m	250 m
3 of 4 rijstroken	350 m	400 m
5 of meer rijstroken	350 m	600 m

De zone is gelegen aan weerszijden van de weg en begint naast de buitenste rijstrook. Eventuele parkeerstroken, voet- of fietspaden en vluchtstroken worden niet tot de weg gerekend en vallen binnen de zone.

De zone langs een weg omvat het gebied waarbinnen extra aandacht moet worden geschonken aan het geluid afkomstig van de betrokken weg. Binnen een zone moet worden gestreefd naar een akoestisch optimale situatie. Dit betekent dat er bij nieuwe ontwikkelingen, zoals het opstellen van bestemmingsplannen, het verlenen van (individuele) bouwvergunningen en het aanleggen van infrastructurele werken, het akoestische aspect van de plannen direct in kaart moet worden gebracht. Zodoende kan in een vroeg stadium worden onderkend of plannen doorgang kunnen vinden danwel of maatregelen nodig zijn om een akoestisch gunstig klimaat te creëren.

De hiervoor genoemde zones gelden niet voor:

- wegen die zijn aangeduid als woonerf (art 74.2);
- wegen waarvoor een maximumsnelheid van 30 km/uur geldt (art 74.2);

De geplande woningen aan de Hengelosestraat liggen in “buitenstedelijk” gebied binnen de wettelijk vastgestelde geluidszone, als bedoeld in art. 74 van de Wet geluidhinder, van de Hengelosestraat en de Bosweg.

1.2 Grenswaarden

De voorkeursgrenswaarde voor de geluidbelasting L_{DEN} op de gevels van een woning t.g.v. een weg bedraagt 48 dB.

Onder bepaalde voorwaarden kan voor een geluidgevoelige bestemming volgens de Wet geluidhinder door B & W een ontheffing worden verleend tot een hogere grenswaarde van maximaal 53 dB voor wegverkeerslawaaï (art 83 lid 2 van de Wgh) in buitenstedelijk gebied. Om een hogere grenswaarde aan te kunnen vragen moet worden voldaan aan twee voorwaarden:

- de optredende geluidbelasting moet lager zijn dan de maximaal toelaatbare gevelbelasting van de Wet geluidhinder;
- de situatie moet passen in het gemeentelijk geluidsbeleid ten aanzien van vaststelling van de hogere grenswaarden.

Geluidbeleid gemeente Enschede

De gemeente Enschede heeft haar geluidbeleid verankerd in de 'Geluidnota gemeente Enschede 2009-2012'. De gemeente heeft voor het vaststellen van een hogere waarde geen afwijkend beleid ten opzichte van de Wet geluidhinder. In de nota is de beleidsuitspraak opgenomen dat de gemeente Enschede voor het vaststellen van een hogere waarde de normering uit de Wet geluidhinder volgt. Daaruit volgt dat er bij de overschrijding van de voorkeursgrenswaarde enkele criteria gelden om een hogere waarde te kunnen vaststellen:

- Er moet onderzoek gedaan zijn waar uit blijkt dat de hogere waarde noodzakelijk is om het plan mogelijk te maken;
- Uit het onderzoek moet blijken dat maatregelen (bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en/of maatregelen bij de ontvanger) om te voldoen aan de voorkeursgrenswaarde niet doeltreffend zijn (bezwaren van stedenbouwkundige-, verkeerskundige-, vervoerskundige-, landschappelijke – of financiële aard).

Voor het verkrijgen van een hogere grenswaarde dient voor wegverkeerslawaaï de procedure gevolgd te worden. Daarbij hoort de ter visielegging van het akoestisch onderzoek.

1.3 Berekening geluidbelasting

De op de uitbreiding invallende geluidbelasting L_{DEN} kan worden bepaald met een rekenmodel, volgens het Reken- en Meetvoorschrift Geluid 2012, standaard-methode I of II. In deze situatie is binnen de randvoorwaarden gebruik gemaakt van de rekenmethode II. Deze methoden zijn gebaseerd op het berekenen van de geluidemissie (afhankelijk van het aantal en type voertuigen, het soort wegdek, de rijsnelheid en enkele correctiefactoren) en de geluidoverdracht tussen de weg en de immissiepunten (geplande woninggevels).

2 GELUIDBELASTING

2.1 Verkeerscijfers

Bij het berekenen van de geluidbelasting wordt rekening gehouden met een prognose van de verkeersgegevens voor een weekdag in de toekomstige situatie over minimaal 10 jaar (2026).

De weg- en verkeersgegevens zijn afkomstig van de gemeente Enschede. De Hengelosestraat kan onderverdeeld worden in twee wegvakken met verschillende snelheden en intensiteit. Het betreft de wegvakken tussen de gemeentegrens-Capitool en Capitool-Auke Vleerstraat.

De gemeente geeft voor de Hengelosestraat en de Bosweg een prognose van de werkdag-intensiteit in 2026. Voor het berekenen van de werkdag-intensiteit is de werkdag-intensiteit vermenigvuldigd met 0,91 (ervaringscijfer). De weg- en verkeersgegevens zijn overzichtelijk gemaakt in tabel I en opgenomen in bijlage I.

TABEL I: overzicht weg- en verkeersgegevens			
Omschrijving	Hengelosestraat (gemeentegrens- Capitool)	Hengelosestraat (Capitool-Auke Vleerstraat)	Bosweg
- etmaalintensiteit werkdag 2014	15800	-	-
- etmaalintensiteit werkdag 2015	-	12600	3100
- etmaalintensiteit werkdag 2026 (prognose)	22500	21800	3100
- etmaalintensiteit weekdag 2026 (prognose)	20475	19838	2821
- dag/avond/nachtintensiteit %	6.6 / 3.7 / 0.75	6.7 / 3.54 / 0.68	6.71 / 3.61 / 0.63
- percentage lichte motorvoertuigen D/A/N	91.3 / 93.04 / 93.7	92.8 / 94.24 / 90.7	95 / 96 / 95.4
- percentage middelzw vrachtwagens D/A/N	4.1 / 3.28 / 3	4.1 / 3.28 / 5.2	2.9 / 2.3 / 1.3
- percentage zware vrachtwagens D/A/N	4.6 / 3.68 / 3.3	3.1 / 2.48 / 4.1	2.1 / 1.7 / 3.3
- wettelijke rijsnelheid km/uur	80	50	60
- wegdek	DAB	DAB	DAB

2.2 Berekende geluidbelasting en toetsing

Berekend is de geluidsbelasting L_{DEN} op de geplande gevels, ten gevolge van wegverkeerslawaaï vanaf de Hengelosestraat en de Bosweg. L_{DEN} is de gemiddelde geluidbelasting van de dag-, avond- en nachtperiode.

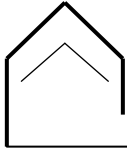
Alvorens de geluidbelasting te toetsen aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB mag de berekende waarde op grond van art. 110g van de Wgh worden vermindert met 2 dB voor wegen met een snelheid vanaf 70 km/uur en 5 dB voor wegen met een snelheid minder dan 70 km/uur.

2.3 Rekenmodel en resultaten

De geluidbelasting is berekend conform het gestelde in het "Reken- en meetvoorschrift geluid 2012" ex art 110d van de wet geluidhinder. De berekening van de geluidbelasting is gemaakt volgens de standaard rekenmethode II.

In het rekenmodel (DGMR-Geomilieu V3.11) zijn schematisch opgenomen:

- de wegen met intensiteiten;
- de nieuwe woningen;

- bestaande objecten;
- verharde bodemgebieden.

Resultaten

Bosweg

De oostgevel van de dienstwoning zal minimaal 35 meter vanuit de wegas van de Bosweg gelegen moeten zijn zodat de geluidsbelasting op de gevel voldoet aan de voorkeursgrenswaarde. De geluidsbelasting op de gevels van het landhuis onderschrijdt de voorkeursgrenswaarde ruimschoots.

Indien de dienstwoning op minimaal 35 meter uit de wegas van de Bosweg wordt gesitueerd wordt voldaan aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB en is voor dit plan ten aanzien van het aspect wegverkeerslawaaï sprake van een goed woon- en leefklimaat.

Hengelosestraat

De geluidsbelasting vanaf de Hengelosestraat op de gevels overschrijdt de voorkeursgrenswaarde niet. De maximale geluidsbelasting ligt op 44 dB.

Alle resultaten per gevel zijn terug te vinden in bijlage I.

Ing. Wim Buijvoets.

Bijlage I
Situatie, verkeercijfers,
gegevens rekenmodel en resultaten

Hyacinthstraat 101 Telefoon : 0541-532343 mobiel : 06-54763258 Website : www.buijvoets.nl KvK Enschede : 08094436
7572 BB Oldenzaal Telefax : 0541-532349 banknr : 1791.38.901 E-mail : info@buijvoets.nl

Alle opdrachten worden aanvaard en uitgevoerd conform de R.V.O.I '98, incl. wijzigingen en aanvullingen, zoals gedeponeerd ter griffie van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 12-november 1997 (een samenvatting van hoofdzaken is bij ons kantoor opvraagbaar)

Van: Programma Stedelijke Ontwikkeling, afdeling Ontwerp
 Aan: Bureau Takkenkamp bv tav mevr. Jannink
 Datum: 12-02-16

A. Huidige (werkdag-)etmaalintensiteiten

Straat	tussen	Etm.-int	jaar	Vwet	Vfeit
1 Bosweg	Drienerbeeklaan - Drienerbrakenweg	3100	2010	60	60
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

B. Functie, vormgeving en verharding en gem. dag-/avond-/nachtuurpercentage

Straat	functie	aantal rijbanen	stroken /richting	verharding	% daguur	% avonduur	% nachtuur
1 Bosweg	regionale weg	1	1	asfalt	6,71	3,61	0,63
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

C. Verdeling van verkeer naar voertuigsoort per periode

Straat	dag			avond			nacht		
	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt
1 Bosweg	95,00	2,90	2,10	96,00	2,30	1,70	95,40	1,30	3,30
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

D. Groei van het verkeer

Straat	Verwachte (werkdag-)etmaalintensiteit 2026
1 Bosweg	3100
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Opmerkingen:

Uitgaande van toekomstig wegennet met:
 1) N18 gerealiseerd

Van: Programma Stedelijke Ontwikkeling, afdeling Ontwerp
Aan: Bureau Takkenkamp bv tav mevr. Jannink
Datum: 25-02-16

A. Huidige (werkdag-)etmaalintensiteiten

Straat	tussen	Etm.-int	jaar	Vwet	Vfeit
1 Hengelsestraat	gemeentegrens - Capitool	15800	2014	80	80
2 Hengelsestraat	Capitool - Auke Vleerstraat	12600	2015	50	50
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

B. Functie, vormgeving en verharding en gem. dag-/avond-/nachtuurpercentage

Straat	functie	aantal rijbanen	stroken /richting	verharding	% daguur	% avonduur	% nachtuur
1 Hengelsestraat	hoofdweg buiten beb. kor	1	1	asfalt	6,60	3,70	0,75
2 Hengelsestraat	hoofdweg kom-singels	2	1	asfalt	6,70	3,54	0,68
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

C. Verdeling van verkeer naar voertuigsoort per periode

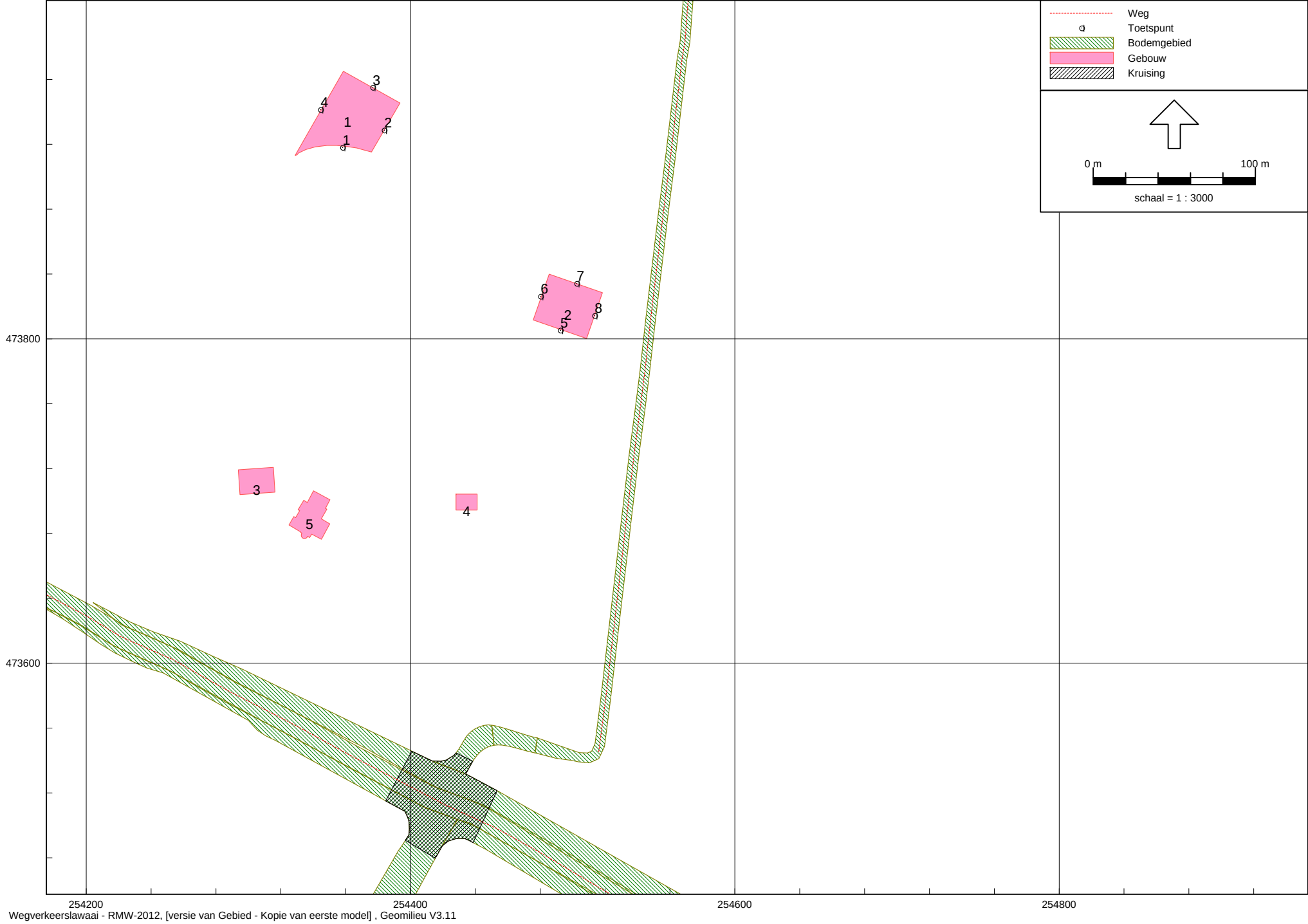
Straat	dag			avond			nacht		
	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt
1 Hengelsestraat	91,30	4,10	4,60	93,04	3,28	3,68	93,70	3,00	3,30
2 Hengelsestraat	92,80	4,10	3,10	94,24	3,28	2,48	90,70	5,20	4,10
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

D. Groei van het verkeer

Straat	Verwachte (werkdag-)etmaalintensiteit 2026
1 Hengelsestraat	22500
2 Hengelsestraat	21800
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Opmerkingen:

Uitgaande van toekomstig wegennet met:
1) N18 gerealiseerd

Rekenparameters

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: Kopie van eerste model

Model eigenschap

Omschrijving	Kopie van eerste model
Verantwoordelijke	Werkplek 2
Rekenmethode	RMW-2012
Aangemaakt door	Werkplek 2 op 22-2-2016
Laatst ingezien door	Werkplek 2 op 14-3-2016
Model aangemaakt met	Geomilieu V3.11
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4
Detailniveau toetspunt resultaten	Groepsresultaten
Detailniveau resultaten grids	Groepsresultaten
Standaard bodemfactor	1,00
Zichthoek [grd]	2
Geometrische uitbreiding	Volledige 3D analyse
Meteorologische correctie	Conform standaard
C0 waarde	3,50
Maximum aantal reflecties	1
Reflectie in woonwijken schermen	Ja
Aandachtsgebied	--
Max. refl.afstand van bron	--
Max. refl.afstand van rekenpunt	--
Luchtdemping	Conform standaard
Luchtdemping [dB/km]	0,00; 0,00; 1,00; 2,00; 4,00; 10,00; 23,00; 58,00

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	ISO_H	ISO_M	Hdef.	Type	Cpl	Cpl_W	Hbron	Helling	Wegdek	V(MR(D))	V(MR(A))	V(MR(N))	V(MR(P4))
1	Bosweg	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0,75	0	W0	60	60	60	--
3	Hengelosestraat (Capitool-Auke Vleerstraat)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0,75	0	W0	50	50	50	--
2	Hengelosestraat (gemeentegrens-Capitool)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0,75	0	W0	80	80	80	--

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	V(LV(D))	V(LV(A))	V(LV(N))	V(LV(P4))	V(MV(D))	V(MV(A))	V(MV(N))	V(MV(P4))	V(ZV(D))	V(ZV(A))	V(ZV(N))	V(ZV(P4))	Totaal aantal	%Int(D)	%Int(A)	%Int(N)
1	60	60	60	--	60	60	60	--	60	60	60	--	2821,00	6,71	3,61	0,63
3	50	50	50	--	50	50	50	--	50	50	50	--	19838,00	6,70	3,54	0,68
2	80	80	80	--	80	80	80	--	80	80	80	--	20475,00	6,60	3,70	0,75

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
 versie van Gebied - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	%Int(P4)	%MR(D)	%MR(A)	%MR(N)	%MR(P4)	%LV(D)	%LV(A)	%LV(N)	%LV(P4)	%MV(D)	%MV(A)	%MV(N)	%MV(P4)	%ZV(D)	%ZV(A)	%ZV(N)	%ZV(P4)	MR(D)	MR(A)	MR(N)	MR(P4)
1	--	--	--	--	--	95,00	96,00	95,40	--	2,90	2,30	1,30	--	2,10	1,70	3,30	--	--	--	--	
3	--	--	--	--	--	92,80	94,24	90,70	--	4,10	3,28	5,20	--	3,10	2,48	4,10	--	--	--	--	
2	--	--	--	--	--	91,30	93,04	93,70	--	4,10	3,28	3,00	--	4,60	3,68	3,30	--	--	--	--	

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
 versie van Gebied - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LV(D)	LV(A)	LV(N)	LV(P4)	MV(D)	MV(A)	MV(N)	MV(P4)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)	ZV(P4)	LE (D) 63	LE (D) 125	LE (D) 250	LE (D) 500
1	179,82	97,76	16,95	--	5,49	2,34	0,23	--	3,98	1,73	0,59	--	77,79	85,81	91,68	97,98
3	1233,45	661,81	122,35	--	54,49	23,03	7,01	--	41,20	17,42	5,53	--	87,07	94,28	101,07	105,86
2	1233,78	704,85	143,89	--	55,41	24,85	4,61	--	62,16	27,88	5,07	--	85,37	94,67	99,98	107,37

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LE (D) 1k	LE (D) 2k	LE (D) 4k	LE (D) 8k	LE (A) 63	LE (A) 125	LE (A) 250	LE (A) 500	LE (A) 1k	LE (A) 2k	LE (A) 4k	LE (A) 8k	LE (N) 63	LE (N) 125	LE (N) 250
1	104,49	100,90	94,09	83,79	74,77	82,74	88,50	95,03	101,73	98,13	91,31	80,87	67,76	75,47	81,31
3	111,60	108,21	101,49	92,40	83,87	91,00	97,62	102,75	108,70	105,29	98,55	89,20	77,71	85,01	91,98
2	113,72	109,88	103,00	92,01	82,40	91,73	97,02	104,45	111,12	107,29	100,41	89,34	75,27	84,63	89,91

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LE (N) 500	LE (N) 1k	LE (N) 2k	LE (N) 4k	LE (N) 8k	LE (P4) 63	LE (P4) 125	LE (P4) 250	LE (P4) 500	LE (P4) 1k	LE (P4) 2k	LE (P4) 4k	LE (P4) 8k
1	88,00	94,30	90,67	83,86	73,54	--	--	--	--	--	--	--	--
3	96,41	101,85	98,50	91,80	83,03	--	--	--	--	--	--	--	--
2	97,34	104,16	100,33	93,44	82,35	--	--	--	--	--	--	--	--

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Rekenpunten, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F	Gevel
1		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
2		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
3		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
4		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
5		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
6		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
8		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
7		0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	Bf
1	verharding	0,00
2	verharding	0,00
3	verharding Bosweg	0,00
4	verharding Hengelsestraat	0,00
5	verharding	0,00
6	verharding	0,00
7		0,00

Modeleigenschappen

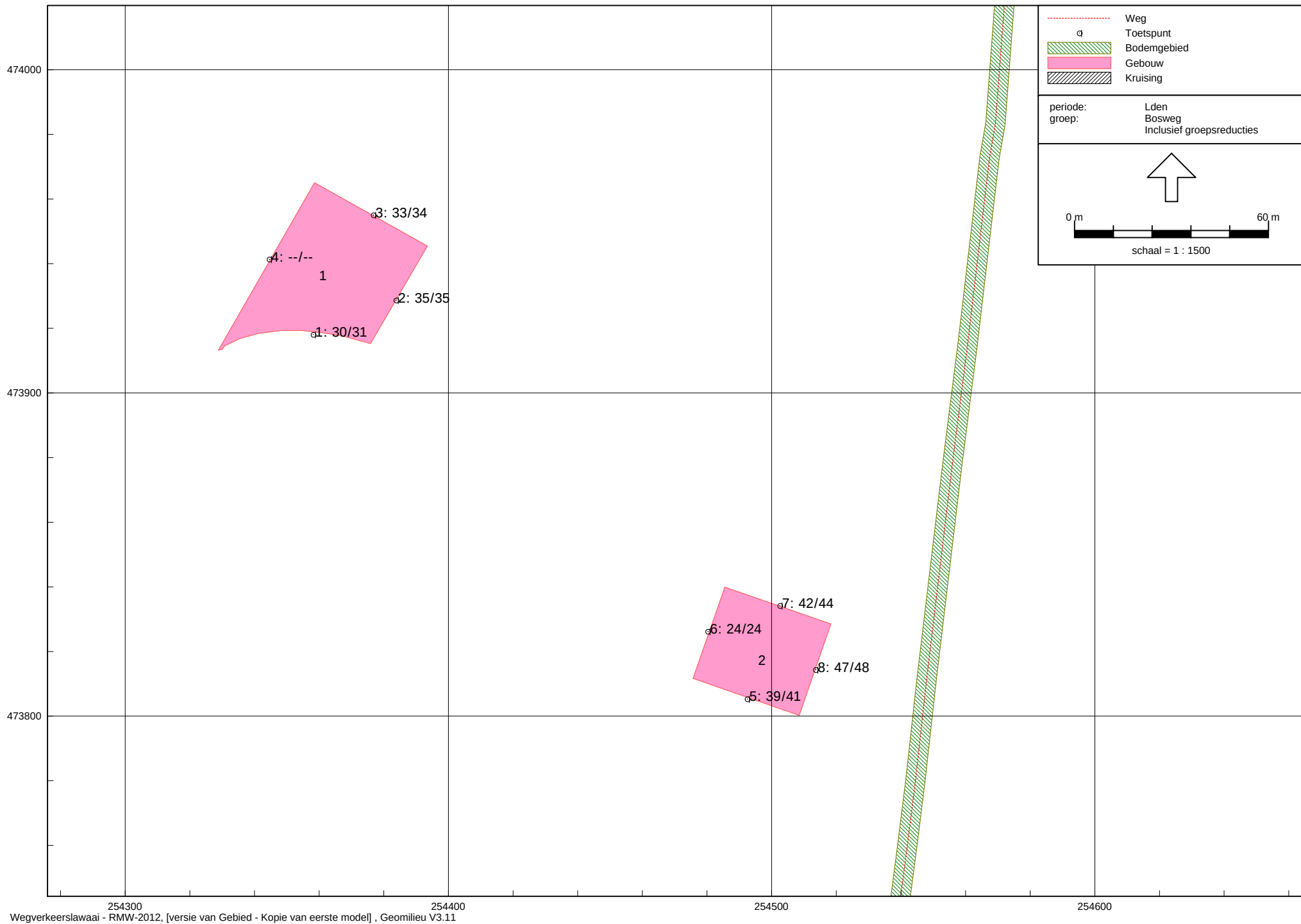
Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaai - RMW-2012

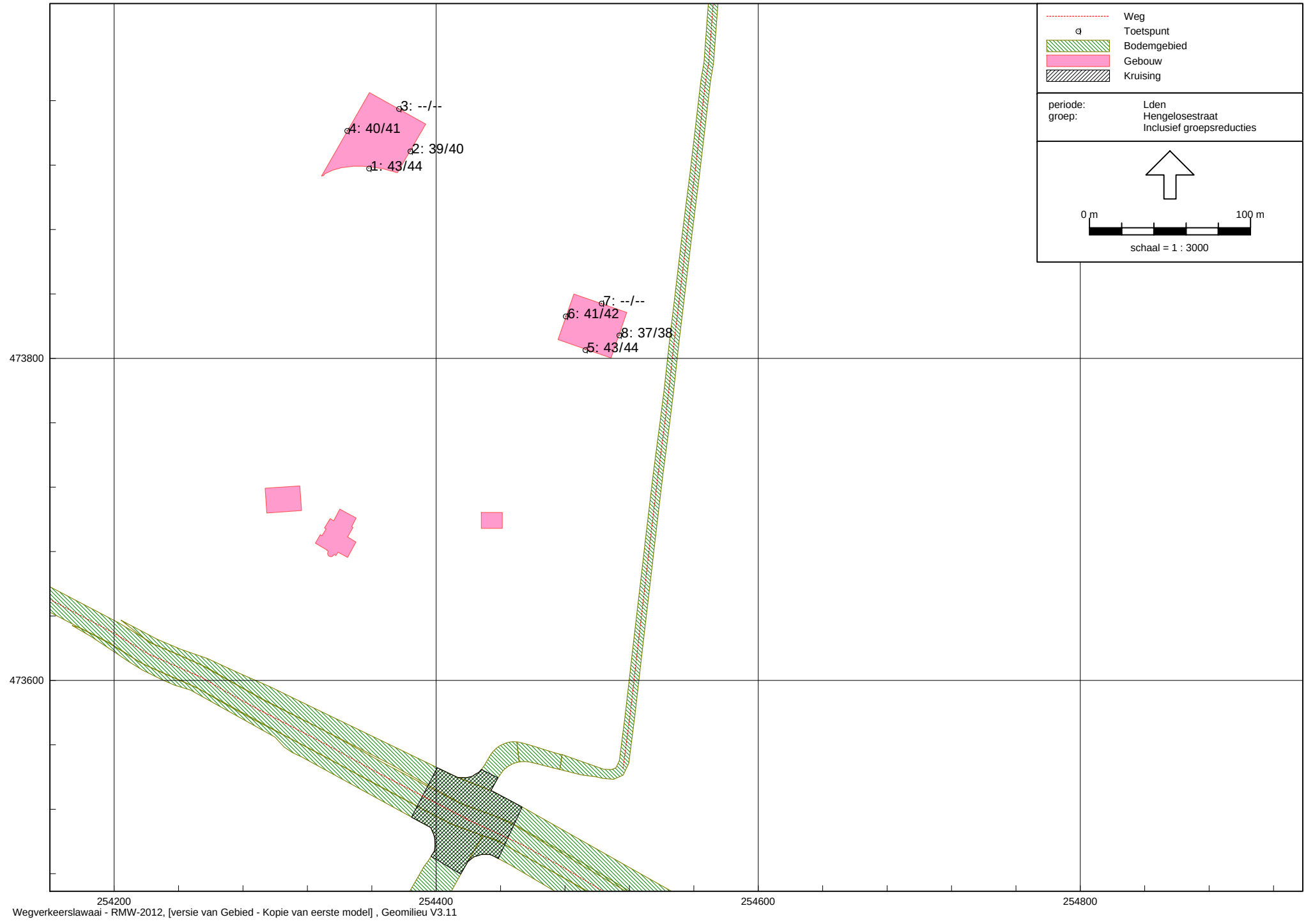
Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Zwevend	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
1	nieuw landhuis	8,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
2	nieuwe woning	8,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3	opstal	8,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
4	opstal	8,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
5	bestaande woning	8,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Modeleigenschappen

Model: Kopie van eerste model
versie van Gebied - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Kruisingen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	Corr.
1	kruising	1

Bijlage 2 Natuuronderzoek

Verkennd natuuronderzoek herinrichting Landgoed De Tol te Enschede

Onderzoek naar het voorkomen van beschermde natuurwaarden

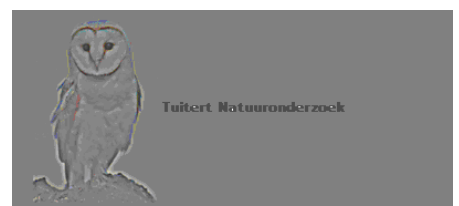
Datum: 19-04-2016

Auteur: A. Tuitert

Opdrachtgever: Bureau Takkenkamp

Rapportnummer: AT/2016/19.04

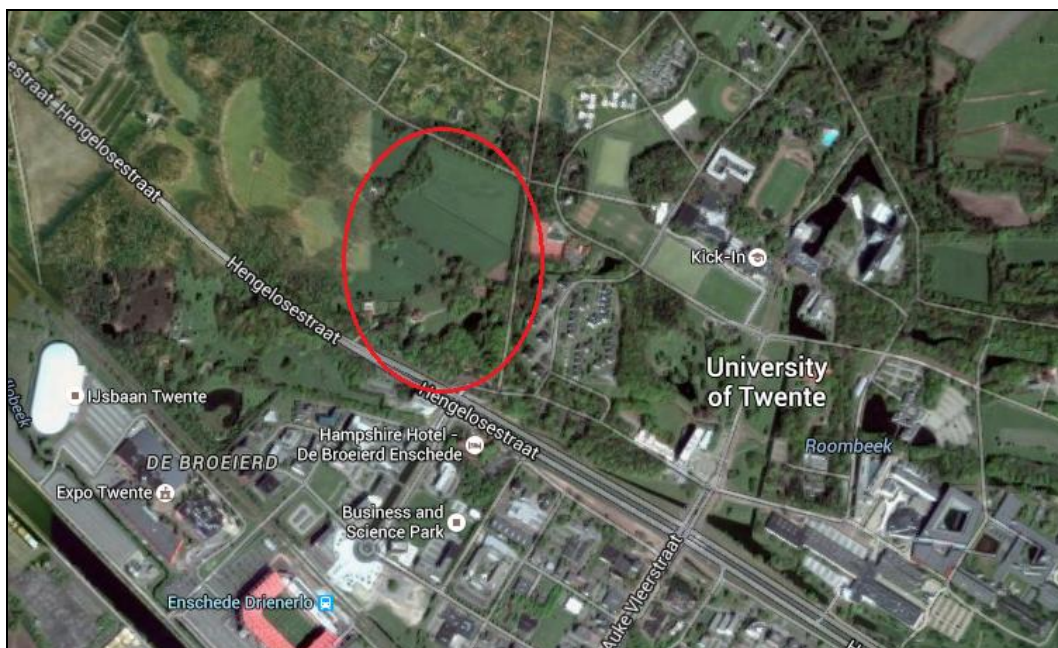
Versie: D1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor de locatie Landgoed De Tol te Enschede bestaan herinrichtingsplannen, waarbij de omgeving van de huidige landgoedvilla wordt heringericht en op het achterliggende grasland een nieuw landgoed (Tolbeek) wordt gerealiseerd. Daarbij vindt o.a. beekherstel plaats en wordt een zonneheuvel aangebracht. In opdracht van Bureau Takkankamp is voor deze ontwikkeling een verkennend natuuronderzoek uitgevoerd om de mogelijke effecten van de voorgenomen ontwikkeling op beschermde natuurwaarden in beeld te brengen. Voorliggend rapport bevat de uitkomsten van het verkennend natuuronderzoek.

Figuur 1.1: Ligging plangebied (rood omcirkeld).

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag of door de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling verbodsbepalingen uit de wet- en regelgeving voor natuur worden overtreden ten aanzien van beschermde soorten of gebieden. Indien sprake is van effecten op beschermde soorten, dan is voor de ingreep mogelijk een ontheffing vereist op grond van artikel 75 Flora- en faunawet. Indien sprake is van effecten op beschermde gebieden, dan is voor de ingreep mogelijk een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet vereist.

1.3 Plangebied

Het plangebied betreft de locatie landgoed De Tol aan de Hengelosestraat 700 te Enschede. Het betreft een parkachtig landschap met bos, een grote vijver, grasland en een kleine gekanaliseerde beek. Het landgoed ligt aan de noordwestzijde van Enschede naast het terrein van de University of Twente.

Figuur 1.3: Inrichtingsschets plangebied.

2 Wettelijk kader

2.1 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) regelt de bescherming van belangrijke natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten) in Nederland. Projecten, plannen of handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn op grond van artikel 19d Nbwet verboden. Ook projecten, plannen of handelingen die buiten het Natura 2000-gebied plaatsvinden kunnen verboden zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. Gedeputeerde Staten – of in uitzonderingsgevallen de minister van EZ – kunnen een vergunning verlenen voor activiteiten die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben. De vergunning wordt pas afgegeven nadat een zogenaamde 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en dat er geen significante verstoring van soorten optreedt.

2.2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ffwet) voorziet sinds 1 april 2004 in bescherming van inheemse soorten planten en dieren. Naast bepalingen voor specifiek aangewezen soorten geldt krachtens art. 2 van de Ffwet de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Via deze wet wordt eenieder mede verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van flora en fauna.

Voor de bij wet aangewezen soorten moeten activiteiten, ruimtelijke ingrepen en ruimtelijk gebruik worden getoetst aan de verbodsbepalingen uit de wet. Beschermde planten mogen niet worden geplukt of beschadigd (art. 8), beschermde dieren mogen niet worden gedood, verwond, gevangen, of verontrust (art. 9 en 10) en voortplantings- en vaste rust- of verblijfsplaatsen mogen niet worden beschadigd of verstoord (art. 11). Bovendien is het niet toegestaan beschermde soorten planten en dieren te vervoeren, of onder zich te hebben (art. 13). Wanneer als gevolg van activiteiten de effecten op beschermde soorten zodanig zijn dat daarmee deze bepalingen overtreden worden, dan dient daarvoor in bepaalde gevallen een ontheffing aangevraagd te worden.

In de Flora- en faunawet worden beschermde soorten ingedeeld in drie verschillende beschermingsniveaus:

Algemeen beschermde soorten

Voor algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht bij activiteiten die te maken hebben met ruimtelijke ingrepen of beheer, mits de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt. Bij andere activiteiten moet wel een ontheffing worden aangevraagd. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de algemene zorgplicht. Er zal altijd gezocht moeten worden naar manieren om de negatieve effecten te minimaliseren.

Overige beschermde soorten

Voor de iets zwaarder beschermde soorten (tabel 2 Ffwet) is voor ruimtelijke ingrepen wel een ontheffing vereist, tenzij er gewerkt wordt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode biedt organisaties de mogelijkheid om bepaalde beheersmaatregelen of ruimtelijke ontwikkelingen uit te voeren zonder telkens daarvoor een (afzonderlijke) ontheffing te moeten aanvragen. In dat geval geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Het toetsingscriterium voor ontheffingverlening van tabel 2-soorten is het criterium van de gunstige staat van instandhouding van de soort. Die mag niet in het geding komen.

Strikt beschermde soorten

De derde categorie zijn de strikt beschermde soorten (tabel 3 Ffwet). Ten aanzien van deze beschermde soorten geldt dat altijd een ontheffing van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd. De ontheffing wordt alleen verleend indien uit onderzoek blijkt dat er een bij wet genoemde dwingende reden aan het plan ten grondslag ligt, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.

Vogels

Vogels vormen een aparte categorie. Voor broedende vogels zijn er vrijwel geen ontheffingsmogelijkheden. Vogels zijn vooral kwetsbaar in hun broedperiode, daarom geldt in ieder geval dat in de buurt waar vogels broeden geen werkzaamheden mogen plaatsvinden in het broedseizoen (globaal van half maart tot begin augustus). Door het ministerie van EZ is een lijst opgesteld met vogelsoorten die jaarrond beschermd zijn. Voor deze soorten geldt dat ze ook buiten het broedseizoen niet mogen worden verstoord of hun vaste rust- en verblijf mag worden aangetast.

2.3 Beleid ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland/Ecologische Hoofdstructuur

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau vastgesteld, waarin onder andere de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)/Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd. De EHS werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en is daarna opgenomen in de Nota Ruimte, welke inmiddels vervangen is door de Structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR). Kaderstellende regels ten aanzien van o.a. NNN/EHS zijn opgenomen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Bij geplande ingrepen die binnen het NNN/EHS vallen moet het belang van de natuurbescherming worden afgewogen tegen andere belangen, indien de voorgenomen ingreep negatief uitwerkt op de aanwezige natuurwaarden. De kern van de afweging vormt het 'nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen dat schadelijke ingrepen **niet** zijn toegestaan, **tenzij** er andere belangen zijn die de ingreep rechtvaardigen. In dat geval zijn compenserende maatregelen voorgeschreven.

Het Rijk en de provincies hebben spelregels afgesproken over wat wel en niet kan omtrent NNN/EHS. Ze hebben dit in overleg met gemeenten en maatschappelijke organisaties gedaan. De afspraken zijn de 'Spelregels EHS'.

Concrete beleidsregels ten aanzien van de NNN/EHS in Overijssel zijn opgenomen in de vigerende Omgevingsverordening van de provincie Overijssel.

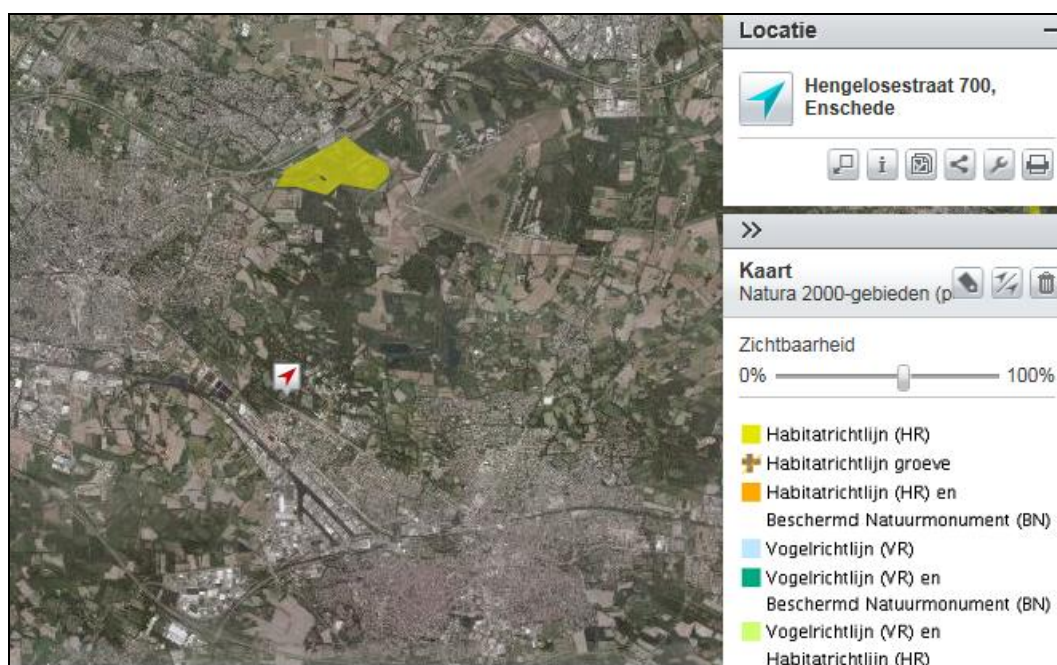
3 Bureauonderzoek

3.1 Werkwijze

Op basis van bestaande inventarisatiegegevens is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde gebieden en/of soorten in (de omgeving van) het plangebied. Hiervoor zijn o.a. verspreidingsatlassen gebruikt en digitale media als www.waarneming.nl en www.telmeel.nl. Aan de hand van deze bureaustudie is een inschatting gemaakt van welke beschermde gebieden en/of soorten er mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen.

3.2 Natuurbeschermingswetgebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied of een beschermd natuurmonument. Het dichtstbijzijnde Natuurbeschermingswetgebied is het Natura 2000-gebied Lonnekermeer op ca. 3,2 km afstand van het plangebied. Andere Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten liggen op grotere afstand (> 9 km) van het plangebied.

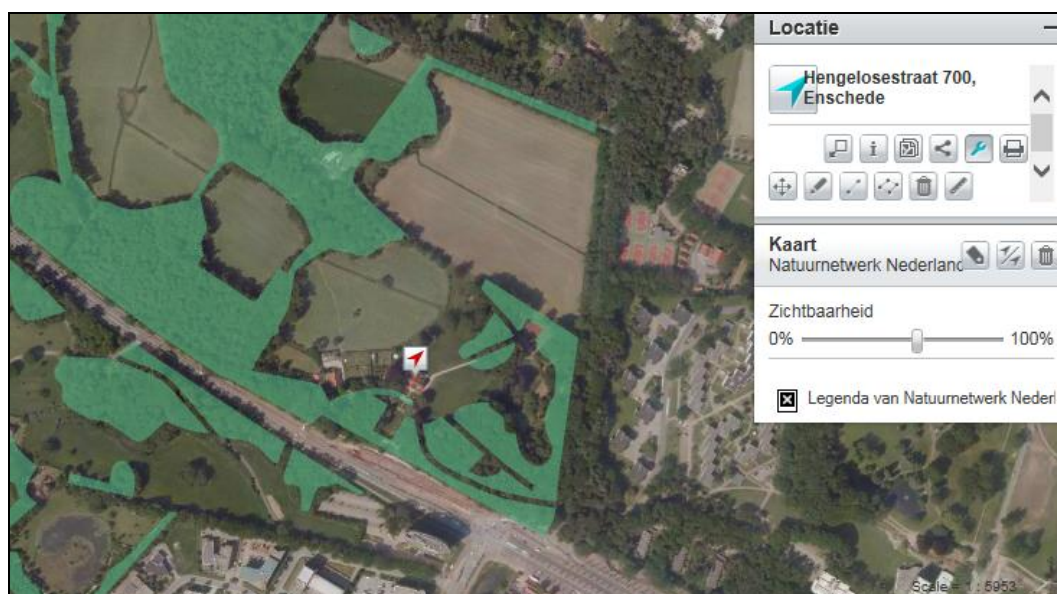
Figuur 3.2: Ligging Natura 2000-gebieden Lonnekermeer (ten noorden) en Aamsveen (ten zuidoosten) van het plangebied (rode pijl). Bron: Atlas Leefomgeving IPO.

Het plangebied ligt op relatief grote afstand (> 3 km) van Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten. Aanwezigheid van materieel en mensen tijdens de realisatiefase is niet zichtbaar in Natura 2000-gebieden en van verstoring in Natura 2000-gebieden door geluid of licht is gelet op de grote afstand geen sprake. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

3.3 Natuurnetwerk Nederland

Delen van het landgoed maken onderdeel uit van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS). Het betreft het parkbos rondom de huidige landgoedvilla en de bossingels rondom het grasperceel aan de noordzijde van het landgoed. Het grasland zelf waarop het nieuwe landgoed Tolbeek wordt gerealiseerd maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van het NNN. Dat geldt ook voor de tuin rondom de huidige landgoedvilla waar enkele ingrepen plaatsvinden. Grootschalige werkzaamheden (aanleg nieuw landgoed, beekherstel, aanleg zonneheuvel, vergroten vijver) vinden alle-

maal plaats buiten de begrenzing van het NNN. Bovendien vindt natuurherstel plaats op het landgoed door het weer laten meanderen van de aanwezige gekanaliseerde beek en de realisatie van een bloem- en kruidenrijk grasland op de plek waar momenteel een intensief beheerd graslandperceel aanwezig is. Het bos dat onderdeel uitmaakt van de begrenzing van het NNN wordt niet aangetast. Geconcludeerd wordt dat de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet significant worden aangetast. Per saldo is zelfs sprake van natuurwinst, hoewel dit grotendeels buiten de begrenzing van het NNN wordt gerealiseerd. Nadere toetsing aan de bepalingen uit de vigerende Provinciale Ruimtelijke Verordening van de provincie Overijssel niet noodzakelijk.

Figuur 3.3: Ligging NNN/EHS (groen gearceerd) ten opzichte van het plangebied (rode pijl). Bron: Atlas Leefomgeving IPO.

3.4 Beschermde soorten

Er zijn weinig waarnemingen van beschermde soorten bekend uit het plangebied zelf. In de bredere omgeving komen diverse zwaarder beschermde (tabel 2 en/of 3 Ffwet) soorten zoals kleine modderkruiper, eekhoorn, steenmarter, kamsalamander, heikikker, verschillende soorten vleermuizen, huismus, gierzwaluw, steenuil, kerkuil en verschillende soorten roofvogels voor. In 2010 heeft een basiskartering flora en fauna plaatsgevonden op het terrein van de naastgelegen University of Twente (Eelerwoude). Soorten die op het universiteitsterrein zijn aangetroffen zouden ook op het naastgelegen landgoed De Tol kunnen voorkomen.

4 Verkennd veldbezoek

4.1 Werkwijze

Op 8 april 2016 heeft een verkennend veldbezoek in het plangebied plaatsgevonden. Op basis van expert judgement is aan de hand van biotoopeisen van beschermde soorten en habitatkenmerken in het plangebied beoordeeld welke beschermde soorten er in het plangebied kunnen voorkomen. Het veldonderzoek heeft een verkennend karakter (habitatgeschiktheidsbeoordeling) en kan niet worden gezien als uitputtende soorteninventarisatie.

4.2 Flora

Er zijn geen verspreidingsgegevens van beschermde plantensoorten bekend uit het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn ook geen beschermde plantensoorten in het plangebied aangetroffen. Het oudere (park)bos is potentieel geschikt als groeiplaats voor daslook (tabel 2 Ffwet), maar de soort is niet in het plangebied aangetroffen. De overige delen van het plangebied bestaan hoofdzakelijk uit relatief voedselrijke gronden en zijn daardoor niet geschikt als groeiplaats voor zwaardere beschermde soorten planten (tabel 2 en/of 3 Ffwet). Nader onderzoek naar planten of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.3 Vogels

Er zijn geen waarnemingen van territoria van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats bekend uit het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn ook geen vogelnesten aangetroffen in het plangebied die jaarrond zijn beschermd, zoals nesten van roodvogels, uilen of roek. In de singels ten noordwesten van het grasland is een oud wat groter vogelnest aanwezig maar deze was ten tijde van het veldbezoek niet in gebruik en ook al grotendeels uit elkaar gevallen. Bebouwing maakt geen onderdeel uit van het plangebied zodat aanwezigheid van nesten van gebouwbewonende vogels met een jaarrond beschermde nestplaats zoals huismus en gierwaluw kan worden uitgesloten.

Met name in de bomen en in het struweel in en rond het plangebied kunnen diverse algemeen voorkomende (zang)vogels broeden. Werkzaamheden waarbij broedende vogels verstoord kunnen worden dienen derhalve zo veel mogelijk buiten het broedseizoen van vogels uitgevoerd te worden. Het broedseizoen van vogels loopt globaal van half maart tot begin augustus.

Nader onderzoek naar vogels of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.4 Zoogdieren

4.4.1 Vleermuizen

Er zijn geen waarnemingen van vleermuizen bekend uit het plangebied. Op het terrein van de naastgelegen University of Twente zijn tijdens eerder natuuronderzoek wel diverse vleermuissoorten waargenomen (Eelerwoude 2010). Het betreft de soorten franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis.

Bebouwing maakt geen onderdeel uit van het plangebied waardoor effecten op verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen kunnen worden uitgesloten. In het plangebied bevinden zich wel enkele bomen met holtes die door boombewonende vleermuizen zoals rosse vleermuis, watervleermuis, franjestaart en ruige dwergvleermuis gebruikt kunnen worden als verblijfplaats. Deze veelal oudere bomen staan in delen van het (park)bos waar geen werkzaamheden plaatsvinden waardoor geen sprake is van aantasting van potentiële verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen. Indien toch oudere bomen met holtes of andere gaten of loszittend schors gekapt moeten worden, dan moet

daaraan voorafgaand eerst vleermuisonderzoek plaatsvinden om vast te stellen of er vleermuizen in de bomen aanwezig zijn.

Het plangebied maakt naar verwachting deel uit van het foerageergebied van verschillende vleermuissoorten. Met name de bosranden, de vijver en de randen van het grasland zijn geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er zijn behalve de beek geen lijnvormige landschapselementen (lanen, houtwallen) aanwezig die een vliegroute voor vleermuizen kunnen vormen. De beek is zodanig smal (< 1 m) dat deze niet geschikt is als vliegroute voor vleermuizen.

Als gevolg van de voorgenomen ingrepen verdwijnt er nauwelijks foerageergebied voor vleermuizen. Ter plaatse van het grasperceel wordt een deel van het potentieel foerageergebied ongeschikt omdat hier bebouwing (landhuis, dienstwoningen) en een zonneheuvel worden aangelegd. Daar staat tegenover dat door de realisatie van een natuurlijk kruiden- en bloemrijk grasland, het laten meanderen van de beek en het vergroten van de vijver weer nieuw foerageergebied voor vleermuizen ontstaan. Wanneer tijdens de uitvoering van de werkzaamheden en in de gebruiksfase met verlichting rekening wordt gehouden met vleermuizen (geen directe lichtuitstraling op bosranden, de vijver en de beek), dan kunnen effecten op vleermuizen worden uitgesloten.

Nader onderzoek naar vleermuizen of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.4.2 Overige zoogdiersoorten

Er zijn waarnemingen uit het plangebied bekend van de zoogdiersoorten eekhoorn (tabel 2 Ffwet), haas, ree en mol (allen tabel 1 Ffwet). Tijdens het verkennend veldbezoek zijn enkele (sporen van) van zoogdiersoorten aangetroffen in het plangebied. In de singel langs de noordwestzijde van het grasperceel is tijdens het veldbezoek een reebok waargenomen. In deze singels zijn diverse ligplaatsen van reeën aangetroffen. In de singels langs de zuidwestzijde van het grasperceel is een eekhoornnest aangetroffen in de kroon van een eik. Er zijn geen sporen van andere zwaardere beschermde soorten zoogdieren zoals das (tabel 3 Ffwet), boommarter (tabel 3 Ffwet) en steenmarter (tabel 2 Ffwet) aangetroffen tijdens het veldbezoek. In de bomen op het landgoed zijn geen grote holtes aanwezig waarin de boommarter zou kunnen verblijven. Er zijn ook geen dassenburchten aanwezig in het plangebied. Er zijn ook geen dassenwissels of andere sporen (latrines, graafputjes) van dassen aangetroffen in het plangebied. In de directe omgeving zijn ook geen waarnemingen van dassen(burchten) bekend. Het plangebied kan wel door de steenmarter (tabel 2 Ffwet) worden gebruikt als foerageergebied. Verblijfplaatsen van de soort in bebouwing zijn niet aanwezig vanwege het ontbreken van bebouwing in het plangebied.

Ter plaatse van de boom waarin een eekhoornnest is aangetroffen zijn geen werkzaamheden voorzien. Het aanwezige eekhoornnest wordt derhalve niet aangetast of verstoord. In het plangebied blijft voldoende geschikt leefgebied voor de eekhoorn aanwezig om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats te kunnen garanderen. Van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Ffwet ten aanzien van de eekhoorn is derhalve geen sprake.

Geconcludeerd wordt dat geen sprake is van het overtreden van verbodsbepalingen uit de Ffwet ten aanzien van overige soorten zoogdieren. Nader onderzoek naar overige zoogdiersoorten of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.5 Vissen, amfibieën en reptielen

Er zijn geen waarnemingen van zwaardere beschermde soorten (tabel 2 en/of 3 Ffwet) vissen, amfibieën en reptielen bekend uit het plangebied. Op het terrein van de naastge-

legen University of Twente zijn tijdens eerder natuuronderzoek (Eelderwoude 2010) de soorten kamsalamander (tabel 3 Ffwet) en poelkikker (tabel 3 Ffwet) aangetroffen. Beschermde soorten vissen en reptielen zijn toen niet aangetroffen.

In het plangebied is slechts in beperkte mate geschikte biotoop voor beschermde soorten vissen, amfibieën en/of reptielen aanwezig. De gekanaliseerde beek is smal, ondiep en bevat geen onderwaterbegroeiing. De beek is derhalve ongeschikt als vaste rust- en verblijfplaats (voortplantingsplaats) voor beschermde vissen zoals kleine modderkruiper (tabel 2 Ffwet) en bittervoorn (tabel 3 Ffwet). De vissoort bierpje zou wel in de beek voor kunnen komen, maar deze soort is niet beschermd op grond van de Ffwet. De beek is door de steile oevers en het ontbreken van onderwaterbegroeiing ook ongeschikt als voortplantingsplaats voor zwaarder beschermde amfibieën en reptielen (ringslang). De vijver op het landgoed die wat vergroot wordt is wel potentieel geschikt als leefgebied voor de zwaarder beschermde kamsalamander (tabel 3 Ffwet). Deze soort komt regelmatig voor in bosvijvers en is ook waargenomen op het naastgelegen terrein van de University of Twente (Eelderwoude 2010). Voor de poelkikker is de vijver ongeschikt door de ligging in het parkbos en een gebrek aan zonbeschenen oevers.

Door het vergroten van de vijver kunnen voortplantingsplaatsen van de kamsalamander (oeverzones) tijdelijk worden aangetast. Aan de hand van aanvullend veldonderzoek dient vastgesteld te worden of de soort daadwerkelijk in de vijver aanwezig is. Indien dit het geval is, dan is voor het vergroten van de vijver een ontheffing op grond van de Ffwet noodzakelijk als voortplantingsplaatsen van de soort daardoor worden aangetast.

Voor andere soorten amfibieën en voor vissen en reptielen geldt dat nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde is.

4.6 Ongewervelden

Er zijn geen waarnemingen van beschermde soorten ongewervelden bekend uit het plangebied. Tijdens het verkennend veldbezoek zijn geen beschermde soorten ongewervelden in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat ook geen geschikte biotoop voor beschermde soorten libellen, dagvlinders of andere soorten ongewervelden. De aanwezigheid van beschermde soorten ongewervelden in het plangebied kan derhalve worden uitgesloten. Nader onderzoek naar ongewervelden of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

5 Conclusie

5.1 Natuurbeschermingswet

De voorgenomen herinrichting van het landgoed De Tol leidt niet tot een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Natuurbeschermingswet 1998 ten aanzien van Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

5.2 Natuurnetwerk Nederland

De voorgenomen herinrichting van het landgoed De Tol leidt niet tot een overtreding van de verbodsbepalingen uit de vigerende Omgevingsverordening van de provincie Overijssel ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur). Verdere toetsing in de vorm van een "Nee, tenzij-toets" is niet aan de orde.

5.3 Flora- en faunawet

Het plangebied vormt geschikt leefgebied voor enkele algemeen voorkomende soorten (tabel 1 Ffwet). Voor deze soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet waardoor nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

In het plangebied zijn enkele zwaarder beschermde soorten aangetroffen en/of potentieel aanwezig, zoals eekhoorn (tabel 2 Ffwet), vleermuizen (tabel 3 Ffwet) en kamsalamander (tabel 3 Ffwet). Alleen ten aanzien van kamsalamander geldt dat effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Aan de hand van aanvullend veldonderzoek dient vastgesteld te worden of de kamsalamander daadwerkelijk aanwezig is in de vijver. Als dat het geval is en er worden voortplantingsplaatsen van de soort aangetast door het vergroten van de vijver, dan is daarvoor een ontheffing op grond van de Ffwet noodzakelijk.

In het plangebied kunnen verder diverse (zang)vogels broeden. Nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats zoals roofvogels en uilen zijn niet in het plangebied aangetroffen. Voor andere broedvogels geldt dat ze niet mogen worden verstoord tijdens het broedseizoen.

Bijlage 3 Archeologisch onderzoek

Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek

Landgoed De Tol en
Landgoed De Tolbeeck te Enschede
gemeente Enschede

Opdrachtgever

Landgoed De Tol
Hengelsestraat 700
7521 PB Enschede

Projectleider
drs. H. Kremer

Status:**Definitief****Projectnummer**

Synthegra Rapport S160018

Autorisatie

drs. J.H.F. Leuving (senior prospector)

Paraaf**Datum**

28-04-2016

COLOFON

Opdrachtgever : Landgoed De Tol te Enschede
Project : Landgoed De Tol en Landgoed De Tolbeeck te Enschede
Projectnummer : S160018
Titel : Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek,
Landgoed De Tol en Landgoed De Tolbeeck te Enschede
Datum : 28-04-2016
Projectleider : drs. H. Kremer (senior prospector, KNA archeoloog)
Auteurs : drs. J.H.F. Leuving
drs. H. Kremer
Autorisatie : drs. J.H.F. Leuving (senior prospector, fysisch geograaf)
Druk : Synthegra bv, Leusden
ISSN : 1874-9771

Synthegra B.V.

Synthegra B.V., Olmenlaan 6a, NL-3833 AV Leusden
Telefoon +31 (0)88 81 81 981, Internet: www.synthegra.nl

© Synthegra B.V., 2016

INHOUD

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	4
SAMENVATTING	5
Inleiding	5
Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek	5
Archeologische interpretatie veldonderzoek	5
Aanbeveling	6
1 INLEIDING	7
1.1 Onderzoekskader	7
1.2 Onderzoeksdooel en vraagstellingen	7
1.3 Ligging en huidige situatie plangebied	8
1.4 Toekomstige situatie plangebied	8
2 BUREAUONDERZOEK	10
2.1 Methode	10
2.2 Landschapsgenese	10
2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied	16
2.4 Historische ontwikkeling	18
2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting	21
3 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK	23
3.1 Methode	23
3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens	23
3.3 Archeologische indicatoren	25
3.4 Archeologische interpretatie	25
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	26
4.1 Inleiding	26
4.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen	26
4.3 Aanbevelingen	27
LITERATUUR EN KAARTEN	28

Bijlagen:

Bijlage 1: Overzicht van de relevante geologische en archeologische tijdvakken

Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS waarnemingen

Bijlage 3: Boorpuntenkaart

Bijlage 4: Boorprofielen

Afbeelding voorblad: Zicht op het noordelijke deel van het plangebied (Landgoed De Tolbeeck) gezien in zuidelijke richting vanaf de Drienerbrakenweg (Foto: Synthegra B.V.).

Administratieve gegevens

Toponiem	: Landgoed De Tol en Landgoed De Tolbeeck
Plaats	: Enschede
Gemeente	: Enschede
Provincie	: Overijssel
Projectnummer	: S160018
Bevoegde overheid	: Gemeente Enschede
Opdrachtgever	: Landgoed De Tol
Uitvoerende instantie	: Synthebra bv
Datum uitvoering veldwerk	: 25-02-2016
Uitvoerders veldwerk	: drs. J.H.F. Leuvering en drs. H. Kremer
Onderzoeksmelding (ARCHIS)	: 3989740100
Datum onderzoeksmelding	: 23-02-2016
Kaartblad	: 34F
Periode	: laat-paleolithicum tot en met nieuwe tijd
Oppervlakte	: Circa 10 ha
Perceelnummer(s)	: Sectie B, perceelnummer 6015 en 1656
Grond eigenaar / beheerder	: Landgoed De Tol
Grondgebruik	: grasveld en bos
Geologie	: dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel)
Geomorfologie	: gordeldekzand-welvingen
Bodem	: veldpodzolgronden en beekeerdgronden
Depot	: Documentatie zal worden aangeleverd aan het Provinciaal Depot van Overijssel, te Deventer

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende vier coördinaten:

Noordwest: X: 254.340, Y: 474.071

Noordoost X: 254.556, Y: 473.985

Zuidoost X: 254.504, Y: 473.545

Zuidwest X: 254.213, Y: 473.637

Samenvatting

Inleiding

Synthegra heeft in opdracht van Landgoed De Tol een archeologisch bureauonderzoek in combinatie met een verkennend booronderzoek uitgevoerd op een terrein aan de Hengelsestraat in Enschede. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen ontwikkeling van een landgoed. Het veldwerk is uitgevoerd op 25 februari 2016.

Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
paleolithicum – mesolithicum	middelhoog	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	vanaf maaiveld
neolithicum – vroege middeleeuwen	middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	vanaf maaiveld
late middeleeuwen – nieuwe tijd	laag		vanaf maaiveld

Archeologische interpretatie veldonderzoek

Landgoed De Tolbeeck

De boringen die in dit deel van het plangebied zijn gezet bevinden zich, gezien het kaartbeeld op het AHN en de bodemkaart in een zone waar in het verleden een beek heeft gestroomd en waar beekeerdgronden voorkomen. Op grond van deze landschappelijke ligging, die ongunstig is voor bewoning ter plaatse, wordt de kans dat er hier een archeologische vindplaats aanwezig is klein geacht. De middelhoge verwachting voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het paleolithicum en het mesolithicum als voor nederzittingsresten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kan op grond van de resultaten van het veldonderzoek naar laag worden bijgesteld.

Landgoed De Tol

De natuurlijke veldpodzolgrond is in het hele plangebied verstoord. Vuursteenvindplaatsen bestaan voornamelijk uit strooiing van fragmenten vuursteen en ondiepe grondsporen, zoals haardkuilen, en bevinden zich in de bovengrond van de oorspronkelijke podzolgrond. Aangezien de bodem is verstoord, zijn eventueel aanwezige vuursteenvindplaatsen verloren gegaan. De hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen kan daarom naar laag worden bijgesteld.

Nederzittingsresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere sporen zoals paalgaten en afvalkuilen. Deze sporen kunnen tot in de C-horizont reiken en zijn mogelijk nog intact. Tijdens het booronderzoek is gebleken dat de ondergrond op verschillende plaatsen verspreid over het plangebied is verstoord tot een stuk in de C-horizont. De kans dat er ter plaatse van de tijdens het verkennend onderzoek onderzochte deelgebieden een archeologische

vindplaats intact aanwezig is wordt daarom klein geacht. Daarom kan de verwachting om archeologische waarden uit de perioden neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen aan te treffen voor het plangebied naar laag worden bijgesteld.

Het verkennend booronderzoek heeft geen aanleiding gegeven om de lage verwachting voor de late middeleeuwen en de nieuwe tijd binnen het plangebied aan te passen.

Aanbeveling

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zijn beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Enschede), die vervolgens een besluit neemt.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Synthegra heeft in opdracht van Landgoed De Tol een archeologisch bureauonderzoek in combinatie met een verkennend booronderzoek uitgevoerd op een terrein aan de Hengelosestraat in Enschede (afbeelding 1.1). De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen ontwikkeling van een landgoed.

De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van de graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van bouwputten voor de bebouwing, het zwembad en de beekloop zal de bodem tot in het archeologische niveau worden verstoord, dat in dit gebied vanaf het maaiveld verwacht kan worden.

Door de graafwerkzaamheden die zullen gaan plaatsvinden, kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden verloren gaan. Daarom is op basis van het Verdrag van Malta 1988, in het kader van een bestemmingsplanprocedure voorafgaand aan de graafwerkzaamheden archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.3¹. Het veldwerk is uitgevoerd op 25 februari 2016.

De bevoegde overheid, de gemeente Enschede, heeft een specifiek archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Verwachtings- of Beleidsadvieskaart.² Voor het betreffende plangebied heeft de gemeente specifiek aangegeven dat een bureauonderzoek voor het hele plangebied en een verkennend booronderzoek ter plaatse van de daadwerkelijke bodemingrepen gewenst is.

De bevoegde overheid, de gemeente Enschede, zal de resultaten van het onderzoek toetsen en een besluit nemen.

1.2 Onderzoeksdool en vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte landschappelijke, historische en archeologische waarden.

Het doel van het verkennend booronderzoek is het toetsen van het opgestelde verwachtingsmodel door de intactheid van de bodemopbouw vast te stellen.

De volgende onderzoeksvragen zullen worden beantwoord:

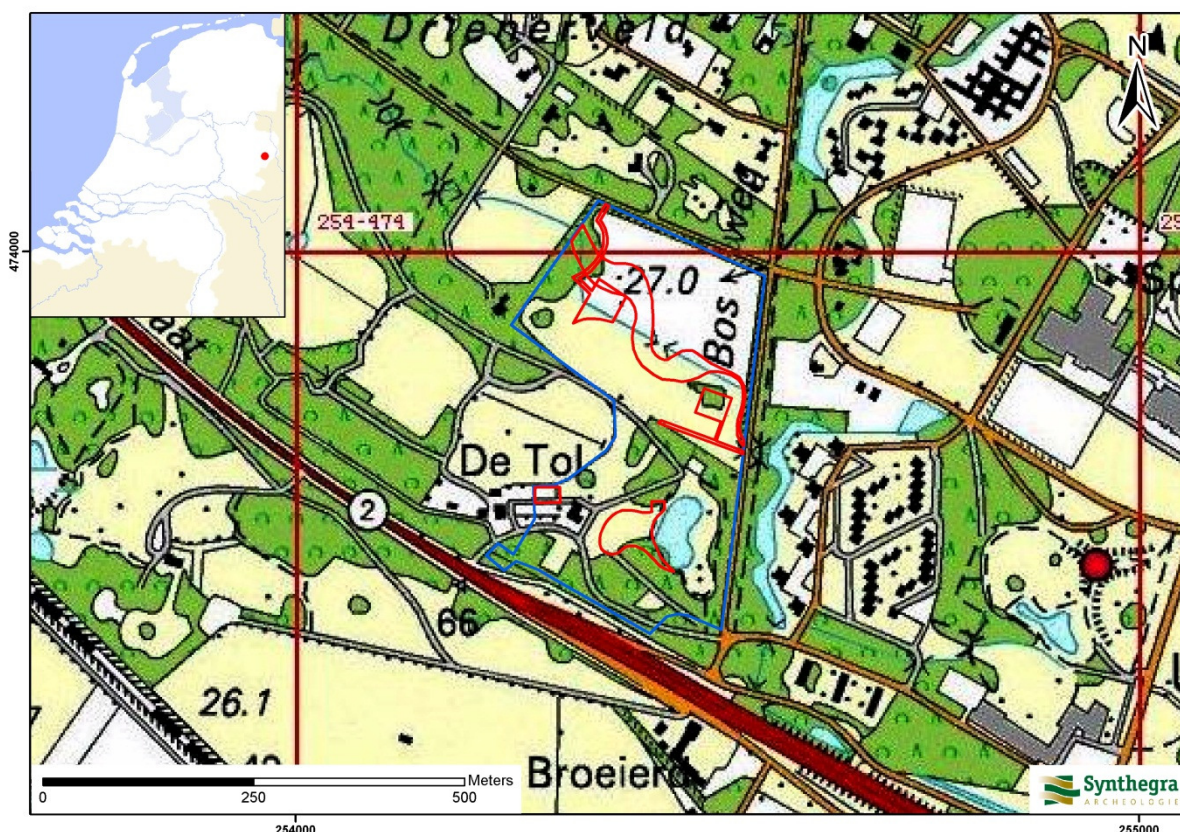
- Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

¹ SIKB, 2014.

² (Past to Present, 2007, vastgesteld door de gemeente in 2008.)

1.3 Ligging en huidige situatie plangebied

Het totale plangebied omvat het Landgoed De Tol en het landgoed De Tolbeeck en is circa 10 groot. Het ligt aan de Hengelosestraat in Enschede (afbeelding 1.1). Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Drienerbrakenweg, in het oosten door de Bosweg, in het zuiden door de Hengelosestraat en in het westen door bos en een bomenrij. Het plangebied is in gebruik als grasland en bos. De hoogte van het maaiveld varieert van circa 25,9 tot 27,0 m +NAP (Normaal Amsterdams Peil).³

Afbeelding 1.1: Het plangebied op de Topografische Kaart van Nederland 1:25.000 aangegeven met het rode kader (Bron: Topografische Dienst, 1998).

1.4 Toekomstige situatie plangebied

In het zuidelijke deel van het plangebied, ter plaatse van landgoed De Tol wordt een zwembad aangelegd en wordt de vijver vergroot.

In het noordelijke deel van het plangebied, ter plaatse van landgoed Tolbeeck, wordt een nieuw landhuis gebouwd, wordt een meanderende beek gegraven en wordt een nieuwe poortwoning gebouwd.

³ Hoogteligging van het plangebied gebaseerd op de metingen van maaiveldhoogtes ter plaatse van de boringen.

Afbeelding 1.2: Ontwerp van de toekomstige situatie binnen het plangebied. (Bron: tekening aangeleverd door de opdrachtgever).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Dit is gedaan door het raadplegen van voor de archeologie relevante (schriftelijke) bronnen. Voor het bureauonderzoek zijn met name gegevens over bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied verzameld. Dit is aangevuld met historisch en fysisch-geografisch onderzoek, waarbij informatie over vroeger grondgebruik is verkregen door de analyse van historische kaarten en tevens gegevens over de geologie, geomorfologie en bodem zijn bestudeerd.

2.2 Landschapsgenese

Voor het bepalen of, waar en uit welke periode archeologische resten kunnen worden verwacht, zijn de volgende bronnen met betrekking tot de landschapsgenese geraadpleegd:

- Geologische Kaart, schaal 1:50.000
- Geomorfologische Kaart, schaal 1:50.000
- Bodemkaart, schaal 1:50.000
- Relevante achtergrondliteratuur

Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de Lithostratigrafische Indeling van de Ondiepe Ondergrond.⁴ Zie voor een overzicht van de geologische en archeologische perioden bijlage 1.

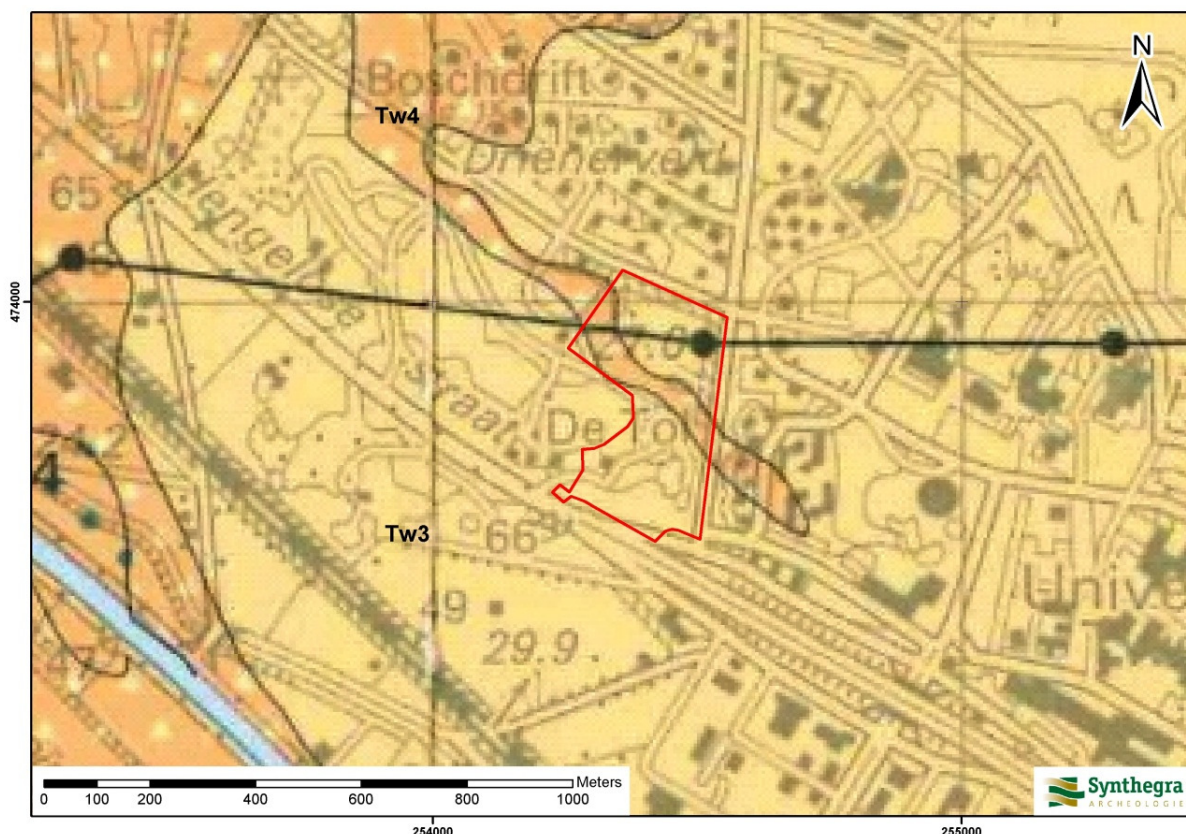
Geologie en geomorfologie

Enschede ligt in het oostelijk zandgebied. Dit gebied wordt gekenmerkt door een sterk verbrokkeld reliëf, waarmee wordt bedoeld dat er op korte afstanden grote verschillen in hoogteligging, bodemtype en waterhuishouding voorkomen. Direct ten oosten van de oude stadskern van Enschede ligt een stuwwal, die is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien.

Op de geologische kaart van Nederland schaal 1:50.000 (afbeelding 3.1) staat aangegeven dat de ondergrond binnen het grootste deel van het plangebied uit dekzand bestaat dat dikker is dan 2 m (code Tw3). Van oost naar west loopt een smalle zone waar de ondergrond uit fluvioperiglaciale afzettingen bestaat, die zijn bedekt met een laag dekzand, die dunner is dan 2 m.

⁴ De Mulder *et al.* 2003 en via www.dinoloket.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.

In de koudste en droogste perioden van de laatste ijstijd, het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal en sommige perioden van het Laat-Glaciaal, was de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving door de wind kon optreden. In deze periode zijn de fluvioperiglaciaire afzettingen met dekzand bedekt geraakt.⁵ Dit (vaak lemige) zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd en arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel gerekend. Het reliëf, dat hierbij is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes, depressies en dekzandkopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen. Het dekzand komt voor langs de flanken van de stuwwallen en wordt gekenmerkt door gordelvormige dekzandruggen. Volgens de geomorfologische kaart (afbeelding 2.2) ligt het plangebied in een zone met gordeldekzandwelingen (code 3L6), al dan niet voorzien van een oud bouwlanddek.

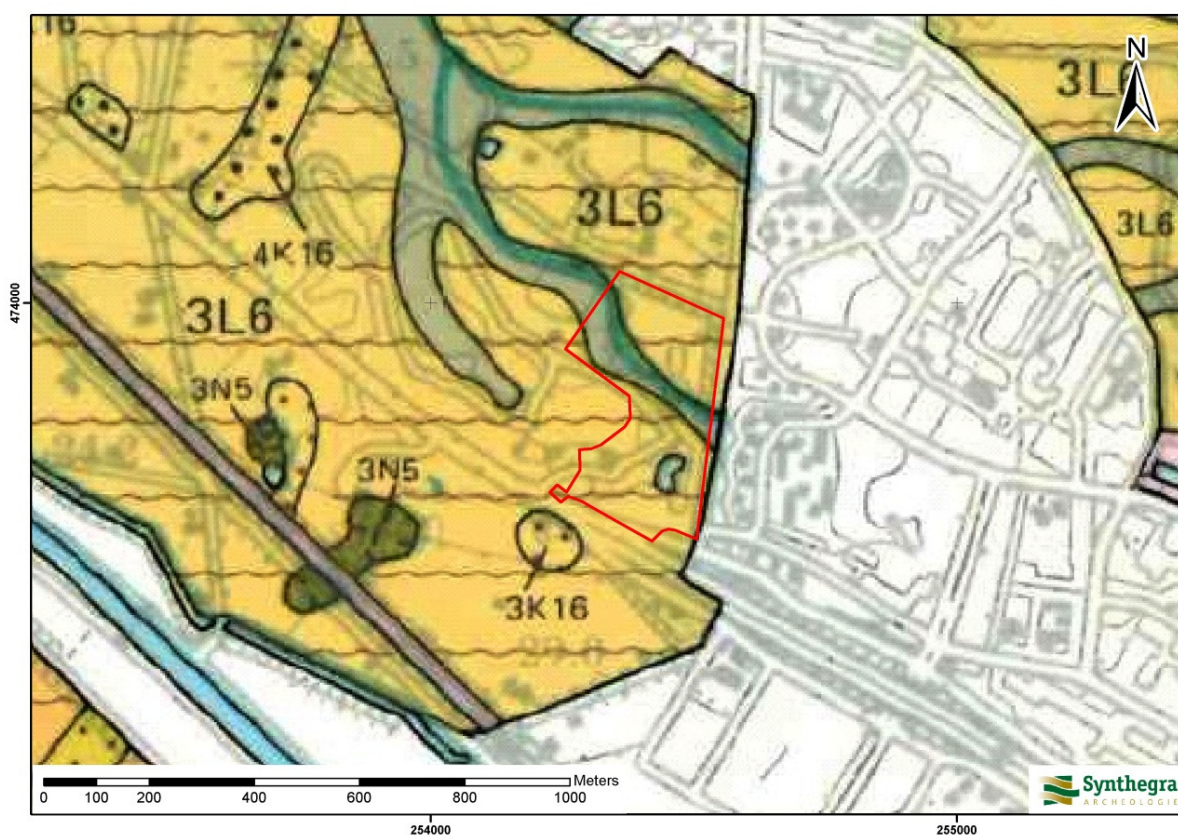
Legenda

Tw3 : dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Bortel), dikker dan 2 m

Tw4 : fluvioperiglaciaire afzettingen (Formatie van Bortel)

Afbeelding 2.1: Ligging van het plangebied op de Geologische kaart van Nederland 1:50.000, aangegeven met het rode kader (Bron: NITG-TNO, 2000).

⁵ Berendsen 2004, 190.

Legenda

3L6 : gordeldekzand-welvingen, al dan niet met een oud bouwlanddek

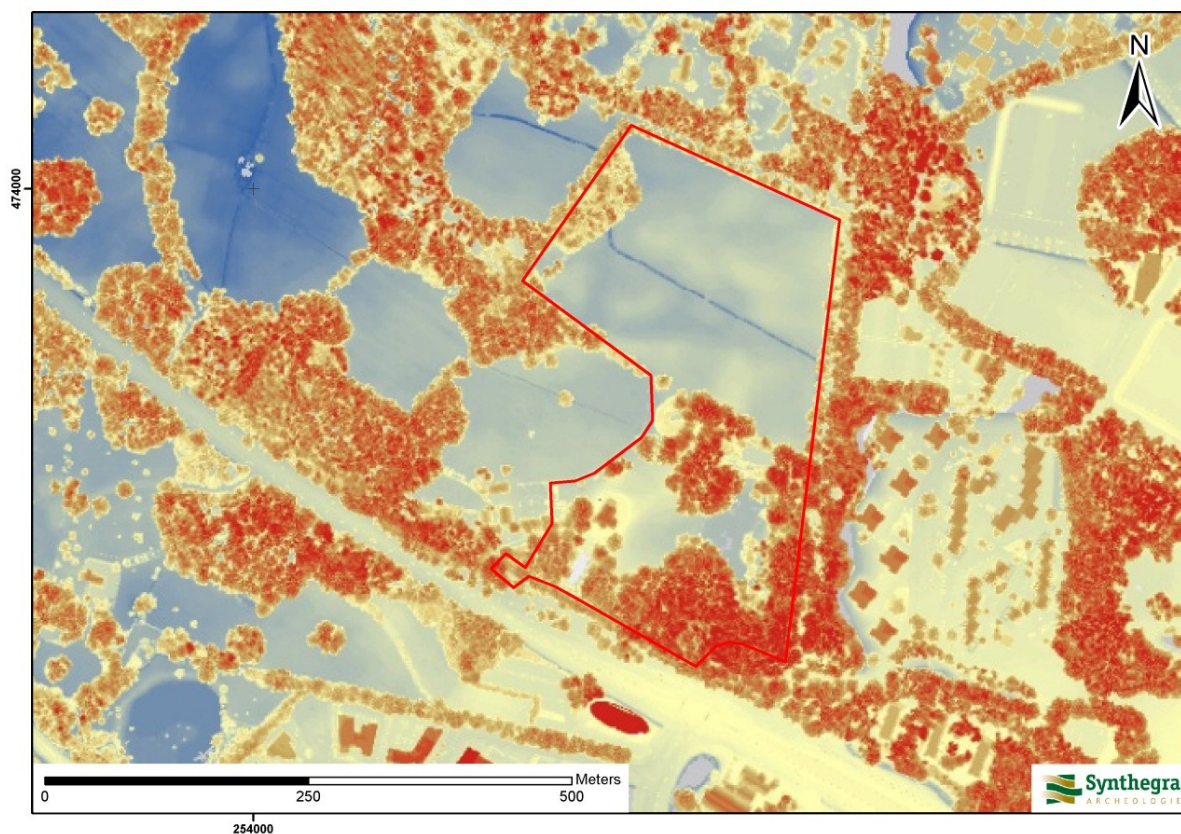
3K16 : gordeldekzandrug

3N5 : laagte zonder randwal

2R2 : dalvormige laagte zonder veen

Afbeelding 2.2: Ligging van het plangebied op de Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, aangegeven met het rode kader (Bron: Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1979).

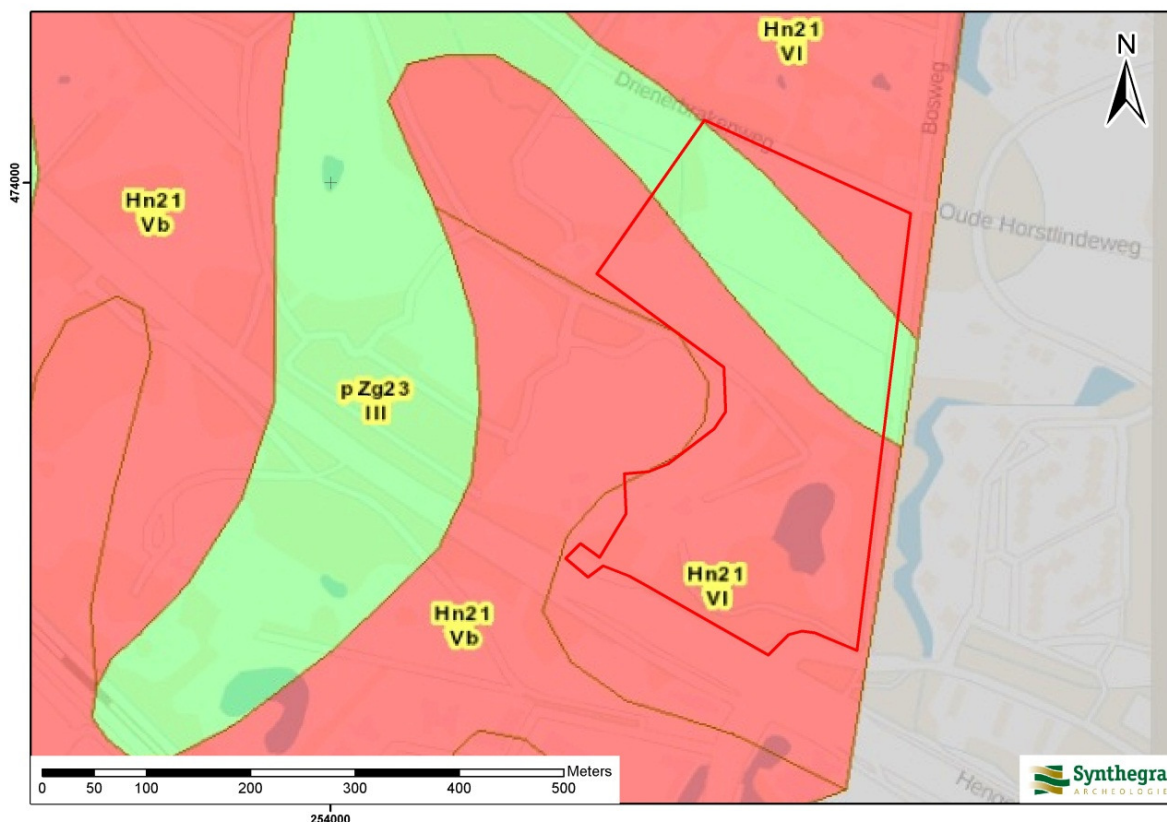
Op de hoogtekarte van het plangebied en omgeving (afbeelding 2.3) is te zien dat het gebied waar het plangebied in ligt zeer geleidelijk afhelt in westelijke richting. Binnen het plangebied zijn geen grote hoogteverschillen van het maaiveld te zien, die zouden kunnen wijzen op afgravingen.

Afbeelding 2.3: Ligging van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN), aangegeven met het rode kader (Bron: www.ahn.nl).

Bodem

Op de bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000 (afbeelding 2.4) staat aangegeven dat er binnen het plangebied twee verschillende bodemtypes worden verwacht. In de noordelijke helft van het plangebied loopt een zone waar beekerdgronden in lemig fijn zand (code pZg23) voorkomen. In de rest van plangebied worden veldpodzolgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand verwacht.

Afbeelding 2.4: Ligging van het plangebied op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000, aangegeven met het rode kader (Bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

In zand vindt, als de grondwaterstand niet te hoog is, het bodemvormende proces podzolering plaats. Bij podzolering worden kleine deeltjes, zoals ijzer, aluminium en humus uitgespoeld door infiltrerend regenwater. Dit proces wordt ook wel uitloging genoemd. Deze deeltjes worden door het water naar beneden getransporteerd en spoelen daar in. De podzolgrond bestaat uit een donkere humeuze bovengrond (A-horizont), waaronder een lichtgrijze E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig is. Hieronder ligt de bruine B-horizont (inspoelingshorizont), die geleidelijk overgaat in de natuurlijke ondergrond (C-horizont). Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont in meer of mindere mate intact.

Op de bodemkaart staan de gemiddelde grondwaterstanden aangegeven door middel van zogenaamde grondwatertrappen. De veldpodzolgronden hebben een diepe grondwaterstand (grondwatertrap VI). Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm beneden maaiveld en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm beneden maaiveld wordt aangetroffen.

De beekerdgronden (afbeelding 2.3, code pZg23) zijn kenmerkend voor de lage delen in het landschap. Ze hebben een bovengrond (Ap-horizont) van 15-35 cm dik, die direct op de C-horizont ligt. Deze eerdlaag is

onder natuurlijke omstandigheden ontstaan. Op deze laaggelegen gronden wordt veel organisch materiaal geproduceerd, maar is de afbraak laag, vanwege de hoge grondwaterstand. Dit leidt tot het ontstaan van een humeuze eerdlaag. Ter plaatse van de beekeerdgronden geldt grondwatertrap III. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand dieper dan 40 cm en de laagste grondwaterstand tussen de 80 en 120 cm beneden maaiveld wordt aangetroffen.

2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied

In deze paragraaf wordt gekeken of binnen en rond het plangebied archeologische en/of ondergrondse bouwhistorische waarden bekend zijn. Hiervoor zijn de volgende bronnen binnen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd:

- Centraal Archeologisch Archief (CAA)
- Centraal Monumenten Archief (CMA)
- Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS II)

Daarnaast zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

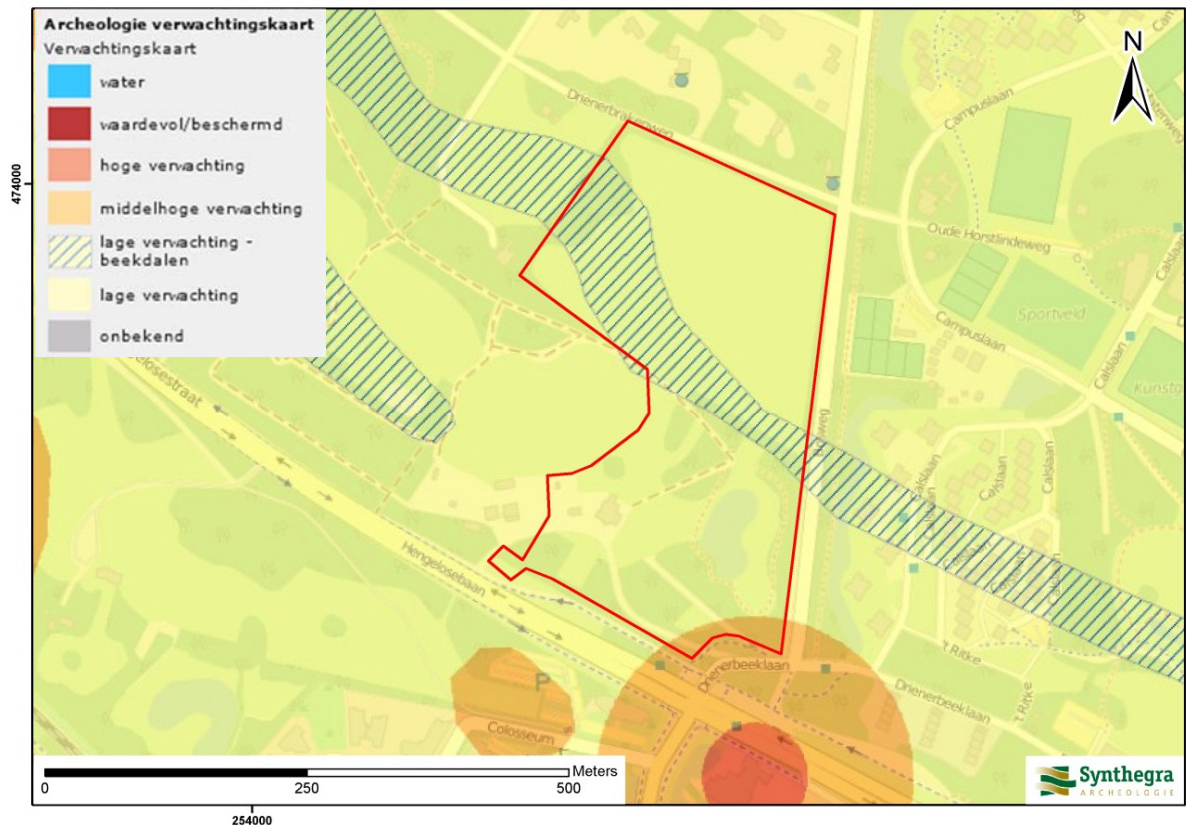
- Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Overijssel
- Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede
- gegevens van amateur archeologen

Volgens de IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden) van de RCE geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting (bijlage 2). Op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Overijssel heeft het grootste deel van het plangebied een middelhoge verwachting.⁶ In het deel van het plangebied waar op de bodemkaart beekbedgronden staan aangegeven geldt op de CHW een lage verwachting. Deze kaarten zijn indicatief en zullen voor het opstellen van een gespecificeerd verwachtingsmodel worden genuanceerd en gepreciseerd, aangezien uit deze kaarten niet blijkt wat de aard en ouderdom is van de te verwachten archeologische resten.

Op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede⁷ heeft het plangebied een lage archeologische waarde, dit heeft voor een deel te maken met de ligging in een beekdal. Vanwege het gedetailleerde schaalniveau en het beleid van de gemeente wordt deze kaart als leidend beschouwd.

⁶ <http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer>

⁷ www.enschede.nl/ondergrond

Afbeelding 2.5: Ligging van het plangebied op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede, aangegeven met het rode kader (Bron: www.enschede.nl/ondergrond).

Uit de archieven en ARCHIS II van de RCE blijkt dat binnen het plangebied geen archeologische monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen aanwezig zijn (bijlage 2). Uit de directe omgeving (binnen een straal van 500 m) zijn twee onderzoeksmeldingen bekend.

Monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen binnen een straal van 500 m van het plangebied:

Onderzoeksmelding 36.740 en 36.741:

Beide onderzoeksmeldingen betreffen in 2009 door RAAP uitgevoerde bureauonderzoeken. Een nadere beschrijving van deze onderzoeken is in de gegevens van Archis 2 niet gegeven. De rapporten van beide onderzoeken zijn via de gangbare kanalen (DANS, Archis, ruimtelijkeplannen.nl of elders op internet) niet te achterhalen.

De lokale vereniging Stichting Historische Sociëteit Lonneker-Enschede is via email benaderd en heeft op de vraag of bij hen nog informatie uit het plangebied bekend is (die niet bij de RCE is gemeld) geantwoord dat hem geen informatie bekend is.

2.4 Historische ontwikkeling

Voor de historische ontwikkeling is historisch kaartmateriaal en relevante achtergrondliteratuur geraadpleegd, dat in onderstaande paragraaf is weergegeven.

De naam Enschede komt voor het eerst in de schriftelijke bronnen voor in 1118-1119 als *Aneschedhe* en *Aneschethe*. De letterlijke betekenis van *Schede* is 'scheiding', zoals bijvoorbeeld een waterscheiding, grens of wellicht een heuvelrug.⁸ Het kan tevens 'aan de Es' (naar het uitgebreide essencomplex aan de oostkant van de stad) betekenen.⁹

Het landhuis van Buitenplaats 'De Tol' dateert uit 1906/1914. Het huis is in opdracht van de textielfabrikant N.G. van Heek ontworpen door de architect G. Beltman (Enschede). In 1914 is het landhuis aan de achterzijde vergroot naar een plan van de architect A.G. Beltman. Door deze verschillende bouwfasen vertoont het huis een bijzondere combinatie van de Engelse landhuisstijl en neoclassicistische details. De tuin heeft een landschappelijke aanleg (P.H. Watzel) met een grote vijverpartij en een gedeelte met bomen waar tot 1999 een tennishuisje heeft gestaan. Direct voor het huis (aan de zuidwestzijde) is een geometrische rozentuin gesitueerd. De buitenplaats is van algemeen belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarden die tot uitdrukking komen in :

- de typologie; als voorbeeld van een karakteristieke Twentse fabrikantenbuitenplaats met landhuis in een landschappelijke aanleg;
- de oorspronkelijke functie van buitenhuis van de textielfabrikant N.G. van Heek;
- de bouwstijl waarbij elementen uit de Engelse landhuisstijl zijn gecombineerd met neoclassicistische details;
- de redelijke mate van gaafheid van het exterieur en interieur;
- de ensemblewaarde met de landschappelijke tuin en de naastgelegen boerderij met koetshuis.¹⁰

Op de kaart uit 1830-1850 (afbeelding 2.6) wordt het plangebied aangeduid met het toponiem Drienerveld. Ook staat het toponiem "Tol" aangegeven. De wegstructuur rond het plangebied komt in grote lijnen overeen met de ligging van de huidige wegen. In het plangebied is geen bebouwing aanwezig, wel is een waterpartij te zien, ter plaatse van de huidige vijver in het plangebied. Ook lijkt een beek het plangebied te doorsnijden. De beek loopt vanaf de noordwesthoek tot ongeveer het midden van de oostzijde van het plangebied.

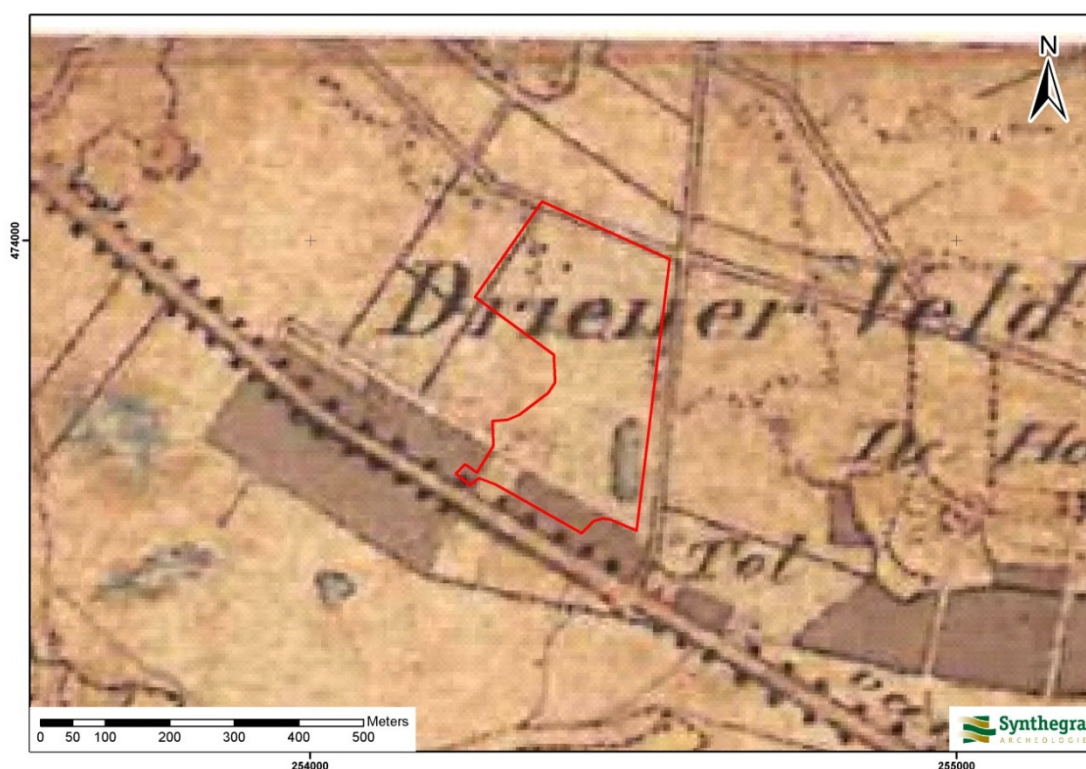
Ook op de kaart uit circa 1908 (afbeelding 2.7) is geen bebouwing in het plangebied te zien.

Op de kaart uit 1955-1965 (afbeelding 2.8) is een oost-west georiënteerd pad te zien die het plangebied ongeveer in het midden doorsnijdt. Aan de zuidzijde van het plangebied is een half rond pad te zien waaraan het landhuis ligt.

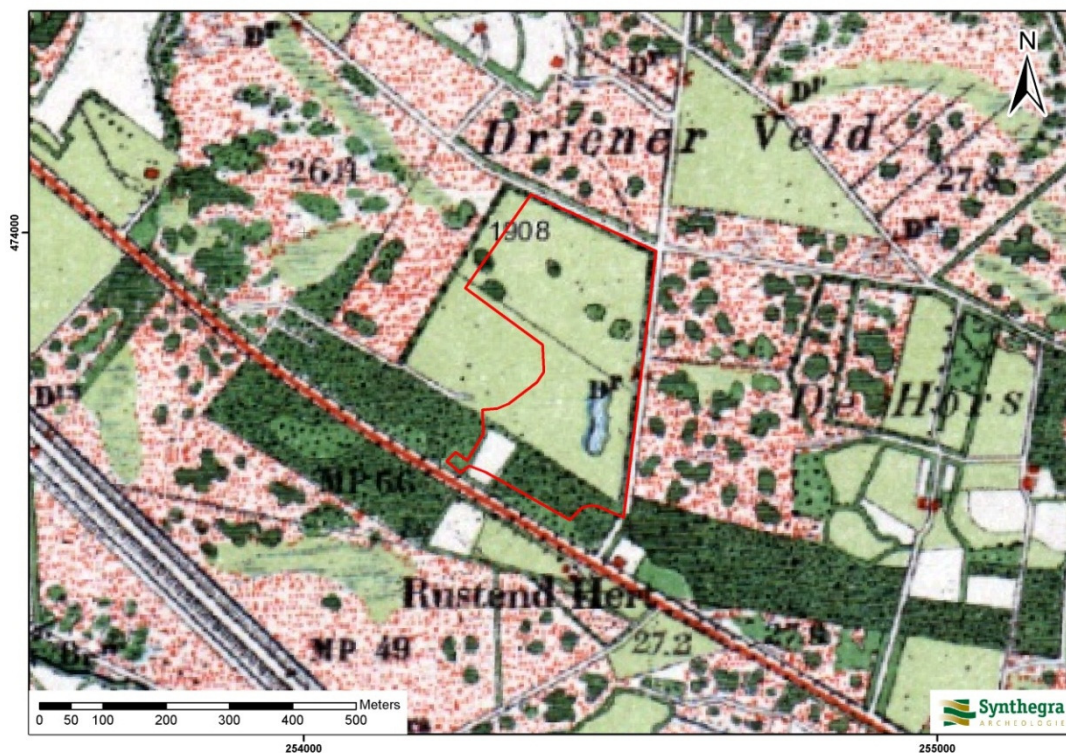
⁸ Van Berkel en Samplonius 2006, 128.

⁹ <http://www.enschede-stad.nl>

¹⁰ bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad

Afbeelding 2.6: Ligging van het plangebied op de kaart uit circa 1830-1855, aangegeven met het rode kader (Bron: Wolters Noordhoff Atlasproducties 1990, Oost-Nederland).

Afbeelding 2.7: Ligging van het plangebied op de kaart uit 1908, aangegeven met het rode kader (Bron: Rijksdienst voor Cultureel erfgoed).

Afbeelding 2.8: Ligging van het plangebied op de kaart uit circa 1955-1965, aangegeven met het blauwe kader (Bron: Uitgeverij 12 Provinciën, 2006/2007).

Bodemverstoring

Binnen het plangebied zijn geen bodemverontreinigingen, saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan.¹¹

¹¹ www.bodemloket.nl

2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarvan de essentie is weergegeven in tabel 2.1.

Volgens de IKAW geldt een lage archeologische verwachting (bijlage 2). Op de Gemeentelijke Verwachtingskaart heeft het plangebied ook een lage archeologische waarde.

Het grootste deel van het plangebied ligt op gordeldekzandwelingen. Door het noordelijke deel van het plangebied loopt van zuidoost naar noordwest een dalvormige laagte zonder veen. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd.

Op de stuwwallen in Nederland zijn vele losse vondsten uit het midden-paleolithicum gedaan.¹² Als woon- en verblijfplaats hebben de prehistorische bewoners uit het paleolithicum en mesolithicum vaak voor flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen, bij voorkeur in de buurt van water. De hogere terreingedeelten, zoals de stuwwallen, zijn bebost geweest. Deze bossen hebben een functie als houtvoorziening voor de prehistorische mens en zijn lang intact gebleven. De stuwwal is waarschijnlijk bezocht door rondtrekkende jager-verzamelaars. Het plangebied zelf ligt aan de westelijke voet van een stuwwal in een gordeldekzandgebied. Archeologische resten kunnen worden verwacht in de bovengrond van de podzolgrond of de minerale eerdlaag van de bekeerdgrond. Sporen uit deze periode zijn over het algemeen ondiep. Aangezien er geen plaggendek aanwezig is zijn de eventueel aanwezige archeologische resten kwetsbaar voor landbewerking. Er zijn in de omgeving geen vondsten bekend uit deze perioden. Aan het plangebied wordt een middelhoge verwachting toegekend voor vuursteenvindplaatsen uit het paleolithicum en het mesolithicum.

Met de introductie van landbouw en veeteelt vanaf het neolithicum worden jagen en verzamelen steeds minder belangrijk, totdat ze uiteindelijk grotendeels vervangen zijn. De mensen bouwen (semi)permanente nederzettingen. Hiervoor kiest de mens nog steeds voor de hoger gelegen gronden, waar ook de landbouwactiviteiten ontwikkeld worden. De landschappelijke situatie is nog altijd gelijk aan de voorafgaande periode. Daarom is de verwachting voor nederzettingssporen uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen hoog voor het plangebied. Archeologische resten uit deze periode bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere grondsporen zoals paalgaten, afvalkuilen en waterputten. Door het graven van waterputten wordt de mens minder afhankelijk van stromend water. Archeologische resten worden verwacht in de bovengrond van de podzolgrond of de minerale eerdlaag van de bekeerdgrond en kunnen tot diep in de C-horizont reiken. Er zijn in de omgeving geen vondsten bekend uit deze perioden. Aan het plangebied wordt een middelhoge verwachting toegekend voor archeologische resten uit de het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen.

In de late middeleeuwen vindt er een verandering in het nederzettingsspatroon plaats. De landschappelijke situatie speelt vanaf dan een kleinere rol. Het plangebied ligt buiten de bewoningskern van Enschede. Op het historische kaartmateriaal is te zien dat (in de directe omgeving van) het plangebied geen historische

¹² Louwe Kooijmans e.a. 2005, 105.

boerderijlocatie aanwezig is. Er zijn geen vondsten bekend uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd in de directe of wijde omgeving van het plangebied. Daarom wordt de verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd op laag gesteld.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
paleolithicum – mesolithicum	middelhoog	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	vanaf maaiveld
neolithicum – vroege middeleeuwen	middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	vanaf maaiveld
late middeleeuwen – nieuwe tijd	laag		vanaf maaiveld

Tabel 2.1: Archeologische verwachting per periode.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Methode

Ter aanvulling van het gespecificeerde verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek is een verkennend booronderzoek met een boordichtheid van ten minste 6 boringen per hectare uitgevoerd. Het verkennend booronderzoek is toegespitst op de vijf locaties waar daadwerkelijk ingrepen gaan plaatsvinden. Daarom zijn er op elk van deze vijf locaties vijf boringen uitgevoerd. In totaal zijn er dus 25 boringen uitgevoerd. Vanwege het geringe oppervlak van de deelgebieden zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied verdeeld. De exacte boorlocaties zijn ingemeten met een Rover GRX1 GPS apparaat. Hierbij zijn ook de maaiveldhoogtes ter plaatse van de boringen gemeten. Ter plaatse van boring 2, 6 en 25 had de GPS geen ontvangst door de dichte vegetatie. Van deze boringen is de maaiveldhoogte daarom niet gemeten.

Er is geboord met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm, waar nodig aangevuld met een zuigerboor met een diameter van 4 cm. De boringen zijn uitgevoerd tot minimaal 25 cm in de C-horizont. Het opgeboorde sediment is verbrokken en versneden en geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de NEN 5104¹³ en bodemkundig¹⁴ geïnterpreteerd.

3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens

De locaties van de boringen staan in bijlage 3 en de boorprofielen in bijlage 4. Ter verduidelijking van de beschrijving en interpretatie van de boorgegevens zijn de boringen ook op het AHN en op de bodemkaart geprojecteerd. Binnen het terrein zijn geen grote hoogteverschillen waargenomen. Het terrein is dus relatief vlak. Het terrein was ten tijde van het veldonderzoek zeer nat. Grote delen van het weiland in het noordelijke deel van het plangebied stond onder een dunne laag water.

Noordelijk deel van het plangebied (Landgoed De Tolbeeck)

In dit deel van het plangebied zijn boring 1 tot en met 15 uitgevoerd. Met uitzondering van boring 7 is aan de basis van al deze boringen matig fijn zand aangetroffen, dat tekenen van verspoeling vertoont. In boring 13 en 14 is het zand matig tot sterk grindig. Dit zand is geïnterpreteerd als fluvioperiglaciale afzettingen en wordt gerekend tot de Formatie van Bortel. Aan de basis van boring 7 is goed gesorteerd, matig fijn zand aangetroffen, dat op grond van lithologie geïnterpreteerd kan worden als dekzand. Op grond van de hoogteligging is het echter waarschijnlijker dat ook dit zand onder de fluvioperiglaciale afzettingen geschaard moet worden. De top van dit zand is in wisselende mate roesthoudend. Direct op de C-horizont van de fluvioperiglaciale afzettingen ligt een laag matig tot sterk humeus donkergrijs zand, de A-horizont. De bodem die ter plaatse van deze boringen is aangetroffen kan geclassificeerd worden als een beekbedgrond, wat op grond van de bodemkaart ook werd verwacht. Ter plaatse van boring 13 en 14 zijn recente verstoringen van de bodem aangetroffen die dieper reiken dan de bouwvoor. In dit deel van het plangebied (afbeelding 3.1) is de top van het bodemprofiel kapotgereden door zwaar materieel.

¹³ Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.

¹⁴ De Bakker en Schelling, 1989.

Afbeelding 3.1: het kapotgereden deel van het plangebied, ter plaatse van boring 13 en 14 (Foto: Syntheгра B.V.).

Zuidelijk deel van het plangebied (Landgoed De Tol)

In dit deel van het plangebied zijn boring 16 tot en met 25 uitgevoerd.

Aan de basis van boring 16 tot en met 20, die ter plaatse van het geplande zwembad zijn gezet, is aan de basis een laag matig fijn, matig siltig zand aangetroffen, dat geïnterpreteerd kan worden als dekzand. Het dekzand wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden, dat onderdeel is van de Formatie van Boxtel. Direct op de C-horizont van het dekzand ligt een laag matig tot sterk humeus donkergrijs zand, de A-horizont. In boring 18 tot en met 20 zijn recente verstoringen van de bodem vastgesteld tot een diepte van 45 à 70 cm beneden maaiveld, die kan worden toegeschreven aan het gebruik van dit gebied als tuin van het bestaande landgoed.

Afbeelding 3.2: huidige situatie ter plaatse van het geplande zwembad (Foto: Syntheгра B.V.).

Boring 21 tot en met 25 zijn uitgevoerd ter plaatse van de geplande uitbreiding van de vijver. In het zand aan de basis van deze boringen zijn kleine grindjes waargenomen, waardoor het wordt geïnterpreteerd als fluvioperiglaciale afzettingen. Ook in deze boringen ligt de A-horizont met een scherpe ondergrens op de C-horizont. Van een veldpodzolgrond, die in dit deel van het plangebied werd verwacht zijn geen restanten aangetroffen. Blijkbaar is de ondergrond hier, net als ter plaatse van boring 16 tot en met 20 verstoord door het gebruik van dit gebied als tuin van het landgoed.

3.3 Archeologische indicatoren

Bij de controle van het opgeboorde bodemmateriaal zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.

3.4 Archeologische interpretatie

Landgoed De Tolbeeck

De boringen die in dit deel van het plangebied zijn gezet bevinden zich, gezien het kaartbeeld op het AHN en de bodemkaart in een zone waar in het verleden een beek heeft gestroomd en waar beekeerdgronden voorkomen. Op grond van deze landschappelijke ligging, die ongunstig is voor bewoning ter plaatse, wordt de kans dat er hier een archeologische vindplaats aanwezig is klein geacht. De middelhoge verwachting voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het paleolithicum en het mesolithicum als voor nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kan op grond van de resultaten van het veldonderzoek naar laag worden bijgesteld.

Landgoed De Tol

De natuurlijke veldpodzolgrond is in het hele plangebied verstoord. Vuursteenvindplaatsen bestaan voornamelijk uit strooiing van fragmenten vuursteen en ondiepe grondsporen, zoals haardkuilen, en bevinden zich in de bovengrond van de oorspronkelijke podzolgrond. Aangezien de bodem is verstoord, zijn eventueel aanwezige vuursteenvindplaatsen verloren gegaan. De hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen kan daarom naar laag worden bijgesteld.

Nederzettingsresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere sporen zoals paalgaten en afvalkuilen. Deze sporen kunnen tot in de C-horizont reiken en zijn mogelijk nog intact. Tijdens het booronderzoek is gebleken dat de ondergrond op verschillende plaatsen verspreid over het plangebied is verstoord tot een stuk in de C-horizont. De kans dat er ter plaatse van de tijdens het verkennend onderzoek onderzochte deelgebieden een archeologische vindplaats intact aanwezig is wordt daarom klein geacht. Daarom kan de verwachting om archeologische waarden uit de perioden neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen aan te treffen voor het plangebied naar laag worden bijgesteld.

Het verkennend booronderzoek heeft geen aanleiding gegeven om de lage verwachting voor de late middeleeuwen en de nieuwe tijd binnen het plangebied aan te passen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het plangebied gold op basis van het bureauonderzoek een middelhoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het paleolithicum en mesolithicum en nederzettingen uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Voor de late middeleeuwen en de nieuwe tijd gold een lage verwachting. Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van deze verwachting.

4.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?*

De ondergrond van het plangebied bestaat uit fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Bortel). Deze afzettingen zijn plaatselijk bedekt met een laag dekzand (Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel) die dunner blijkt te zijn dan op grond van het bureauonderzoek werd verwacht. In het noordelijk deel van het plangebied (boring 1 tot en met 15) zijn beekbeddingen aangetroffen, die alleen ter plaatse van boring 13 en 14 recent is verstoord. In het zuidelijk deel van het plangebied (boring 16 tot en met 25) is het natuurlijk bodemprofiel (naar verwachting een veldpodzolgrond) niet meer intact, maar verstoord door het gebruik van dit gebied als tuin van het bestaande landgoed De Tol.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?*

De verwachting is dat binnen het plangebied geen archeologische resten in situ aanwezig zijn, waardoor ook geen archeologische resten worden bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied.

De middelhoge archeologische verwachting uit het bureauonderzoek voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het paleolithicum en mesolithicum als voor nederzettingssporen uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen kan op grond van de resultaten van het veldonderzoek naar laag worden bijgesteld.

De lage verwachting voor de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd blijft op grond van de resultaten van het veldwerk bestaan.

4.3 Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zijn beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Enschede), die vervolgens een besluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Synthegra wil de opdrachtgever er daarom op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988 (herzien in 2007) een meldingsplicht geldt bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap of bij de hem vertegenwoordigende bevoegde overheid, de gemeente Enschede.

Literatuur en kaarten

Literatuur

Bakker, H. de en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Berkel, G. van, en K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*. Prisma, Utrecht.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: *NEN 5104 Geotechniek - Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (aanvulling op de KNA 3.1)*. SIKB, Gouda.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2014: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3*. SIKB, Gouda.

Kaarten

NITG-TNO, 2000: *Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 34 Oost/35, Eschede Oost/Glanerburg*, Utrecht.

Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1979: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 34 (Enschede)*, Wageningen/Haarlem.

Topografische Dienst, 1998: *Topografische kaart van Nederland, schaal 1:25.000*. Emmen.

Uitgeverij 12 Provinciën, 2006/2007: *Atlas van Topografische kaarten. Nederland 1955-1965, schaal 1:50.000*. Landsmeer.

Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland; 3 Oost Nederland 1830–1855, schaal 1:50.000*. Groningen.

Internet (geraadpleegd februari 2016)

Project: Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek,

Landgoed De Tol en Landgoed Tolbeeck te Enschede

Projectnummer: S160018

<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>

www.ahn.nl

www.bodemloket.nl

www.dinoloket.nl

www.enschede.nl/ondergrond

<http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer>

Bijlagen:

**Bijlage 1: Overzicht van relevante geologische en archeologische
 tijdvakken**

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie			
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Laat	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden	
			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye				
				Allerød (warm)						
				Vroege Dryas (koud)						
				Bølling (warm)						
			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal	3					
				Midden-Pleniglaciaal						
				Vroeg-Pleniglaciaal				4		
		Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a							
			5b							
			5c							
			5d							
		Eemien (warme periode)			5e			Eem Formatie		
		Saalien (ijstijd)	6	Formatie van Drente						
				Formatie van Urk						
						Formatie van Peelo				
							Formatie van Sterksel			
		Holsteinien (warme periode)								
Elsterien (ijstijd)										
Cromerien (warme periode)										
Pre-Cromerien										

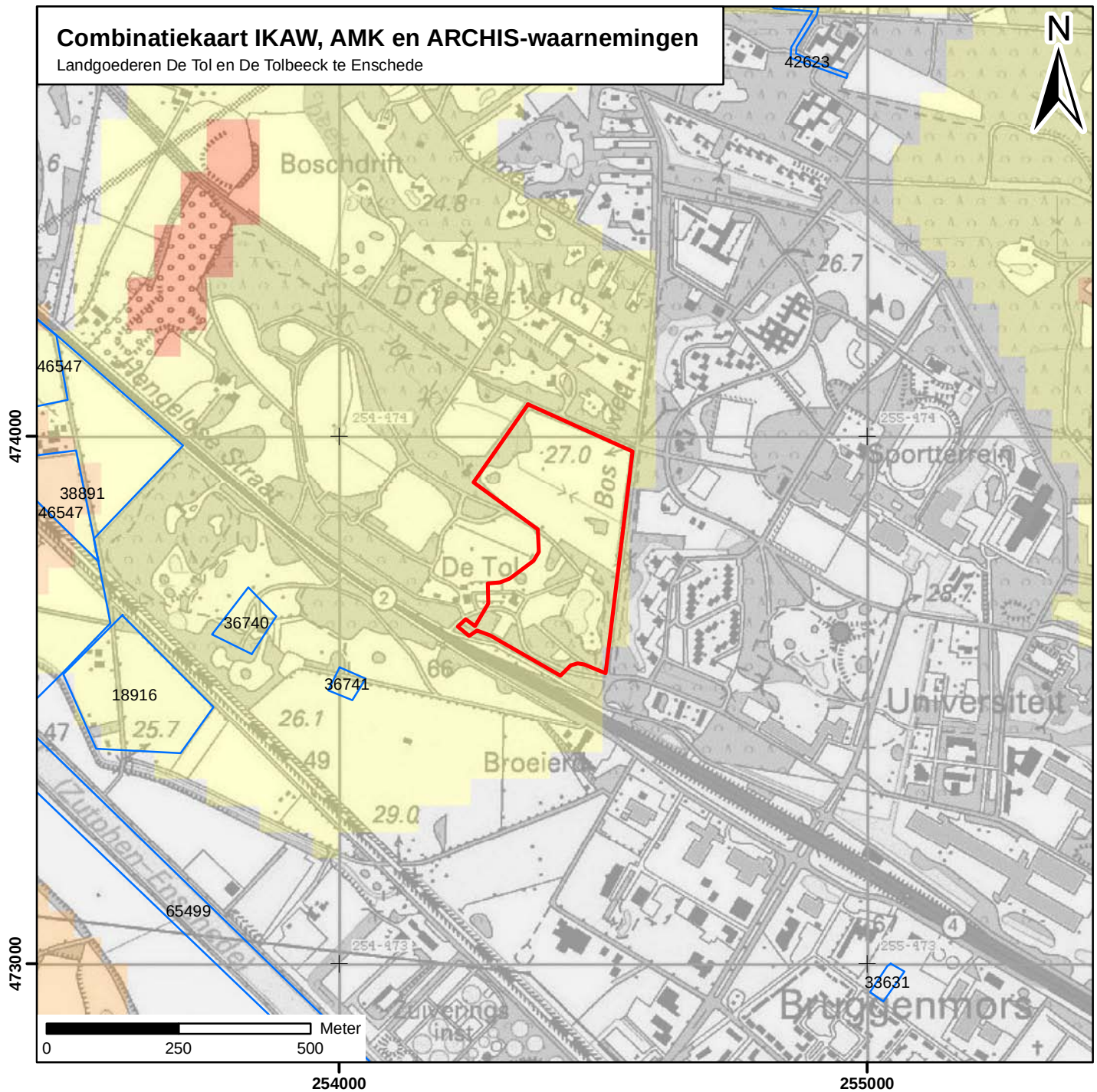
Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden					
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd					
-1500				Vb1		Middeleeuwen					
-450				Va		Romeinse tijd					
0		Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd					
-800	815			IVa		Bronstijd					
-2000	2650					Neolithicum					
3755	5000	Vroeg	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol						
-4900											
-5300											
7020	8000	Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum					
8240	9000						Laat-Pleistoceen	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend	
-8800											
11.755	10.150	Laat-Weichselien (Laat- Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum					
12.745	10.800		Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen						
13.675	11.800		Vroege Dryas	LW I	open parklandschap						
14.025	12.000		Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen						
15.700	13.000		Midden- Weichselien (Pleniglaciaal)				perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra				
-35.000		Midden-Pleistoceen	Vroeg- Weichselien (Vroeg- Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum				
75.000								Eemien (warme periode)			loofbos
115.000											
130.000						Vroeg-Paleolithicum					
-300.000											

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Landgoederen De Tol en De Tolbeek te Enschede

Legenda

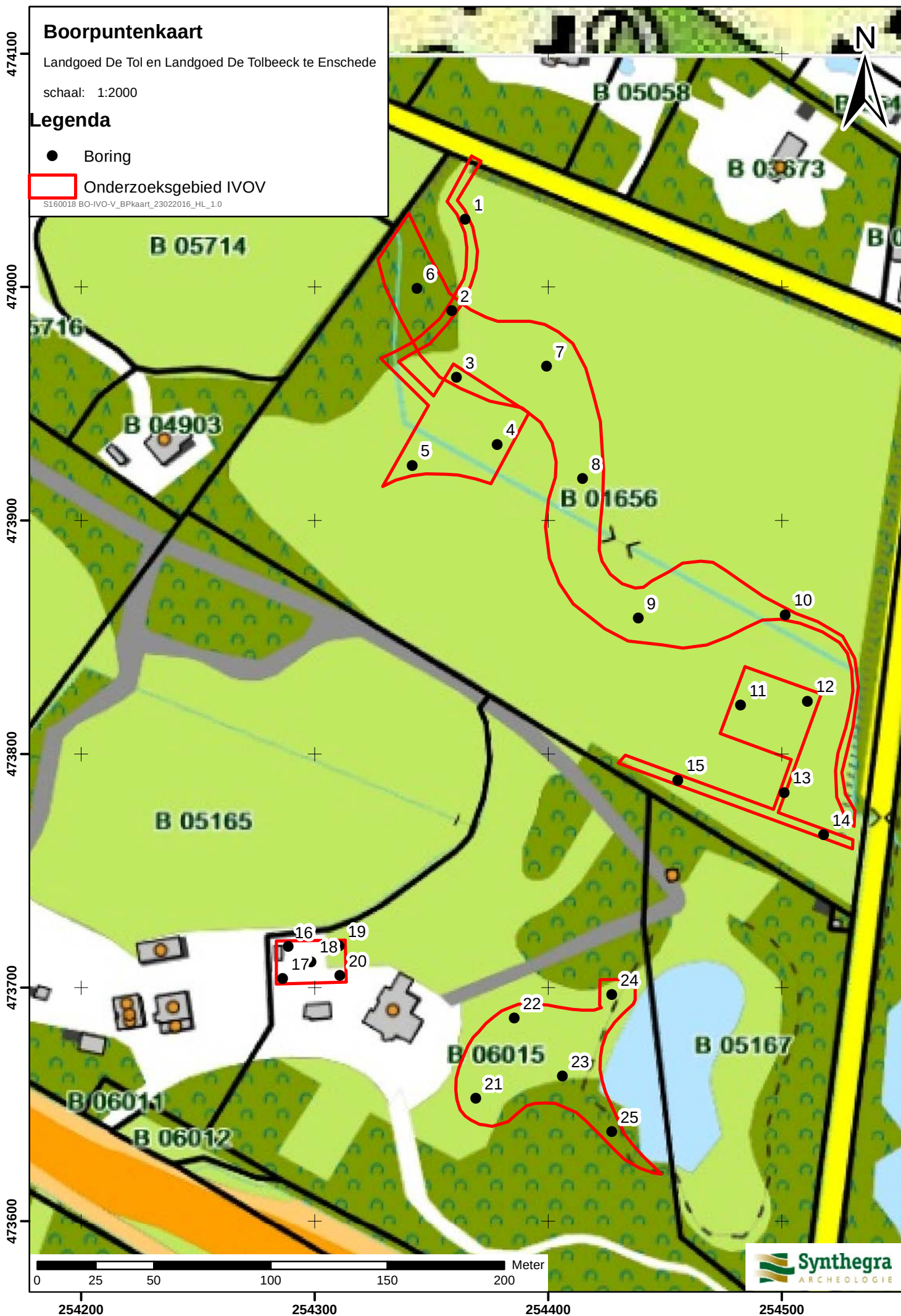
archeologische verwachting trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- onderzoeksmeldingen

Archeologisch monument + monumentnummer

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- plangebied

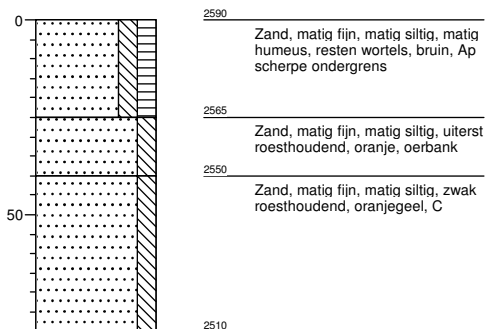
Bijlage 3: Boorpuntenkaart

Bijlage 4: Boorprofielen

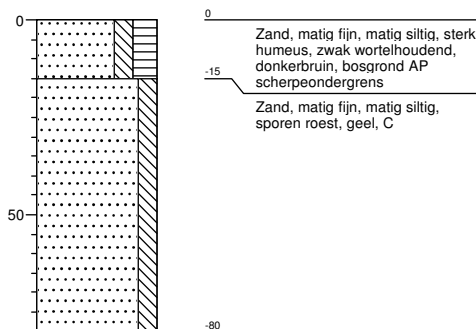
Boring: 1

X: 254364,47
Y: 474029,09

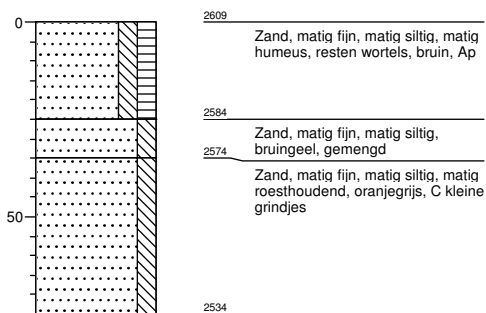
Boring: 2

X: 254358,68
Y: 473989,95

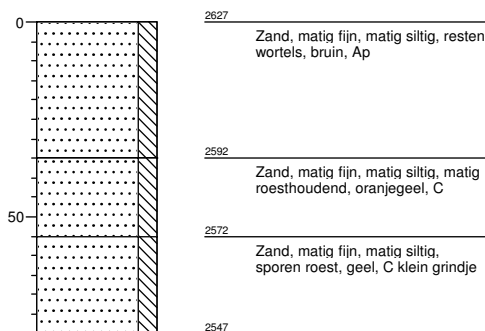
Boring: 3

X: 254360,77
Y: 473961,39

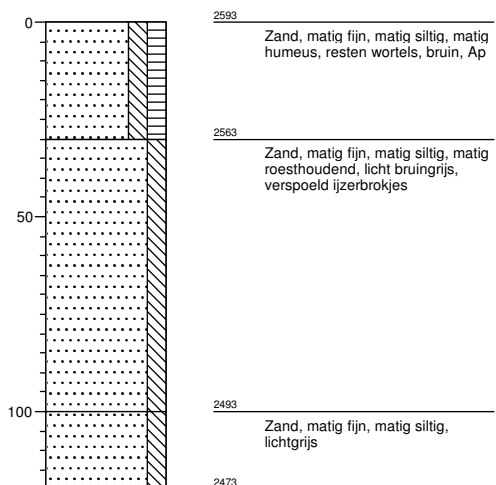
Boring: 4

X: 254378,32
Y: 473932,80

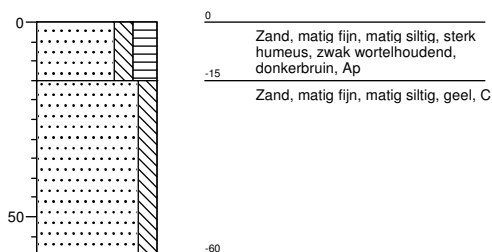
Boring: 5

X: 254341,68
Y: 473923,87

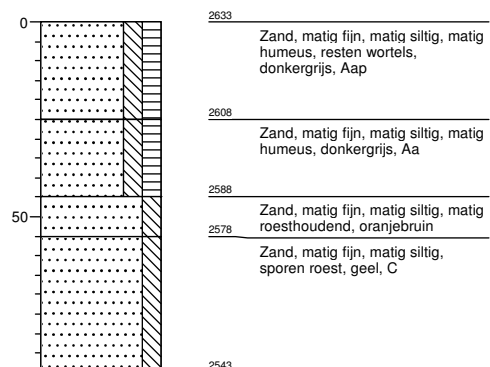
Boring: 6

X: 254343,87
Y: 473999,47

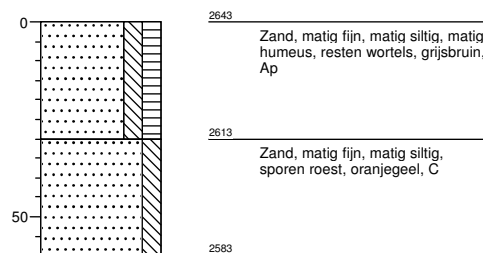
Boring: 7

X: 254399,45
Y: 473966,08

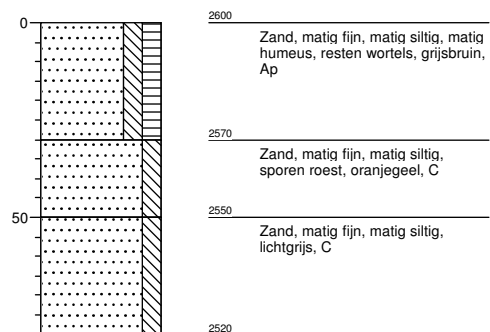
Boring: 8

X: 254414,72
Y: 473917,92

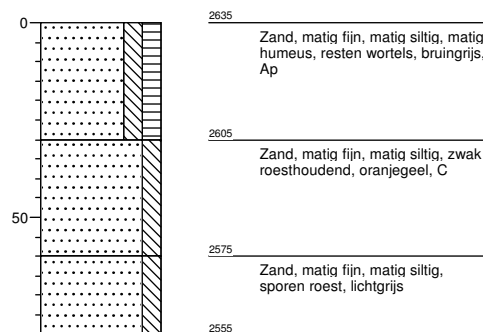
Boring: 9

X: 254438,64
Y: 473858,12

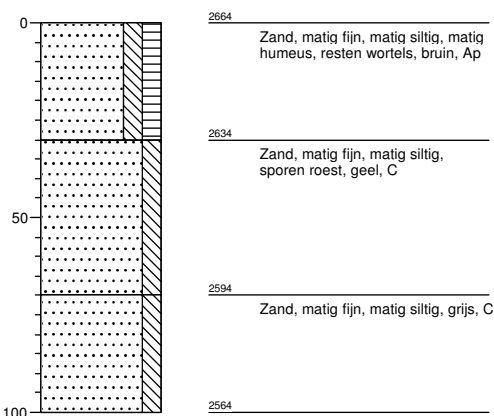
Boring: 10

X: 254501,51
Y: 473859,76

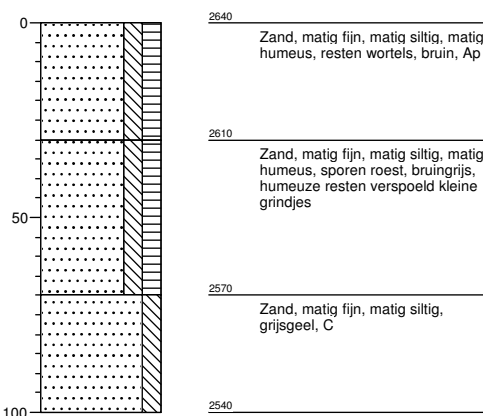
Boring: 11

X: 254482,51
Y: 473821,24

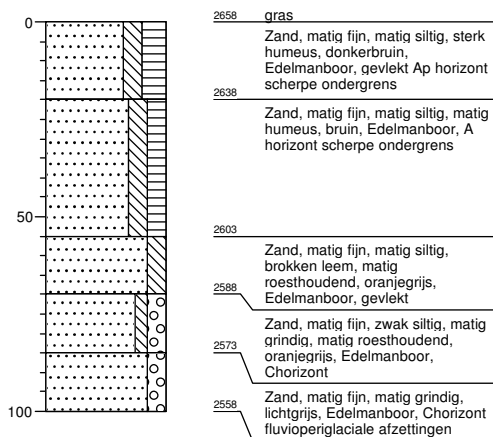
Boring: 12

X: 254511,15
Y: 473822,75

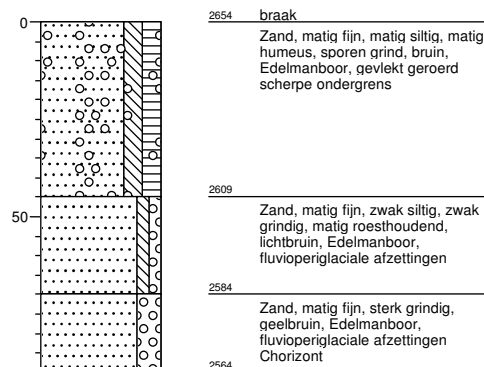
Boring: 13

X: 254501,05
Y: 473783,61

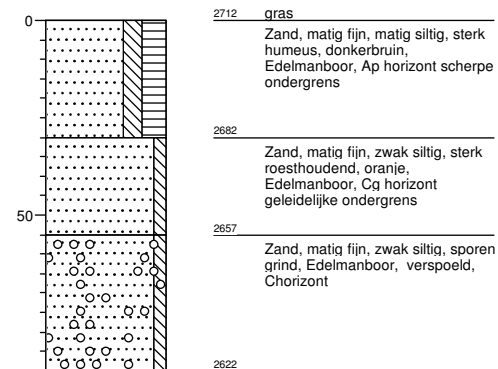
Boring: 14

X: 254518,02
Y: 473765,60

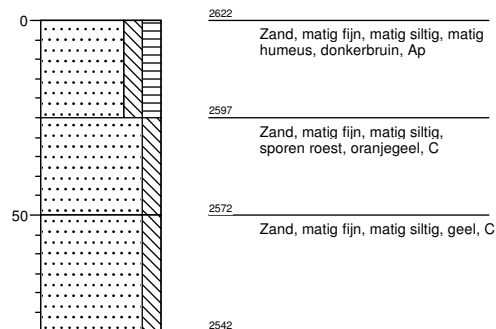
Boring: 15

X: 254455,54
Y: 473788,94

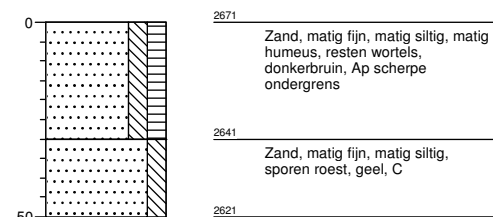
Boring: 16

X: 254287,69
Y: 473719,96

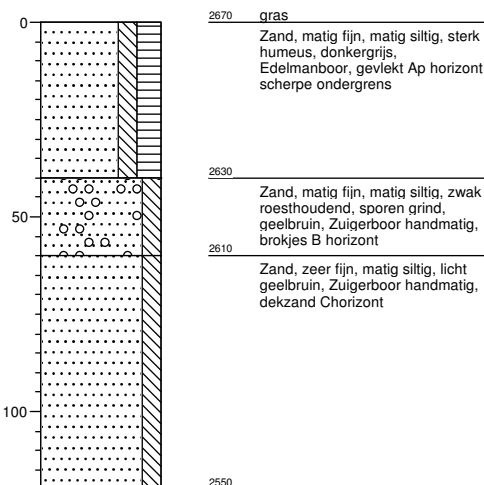
Boring: 17

X: 254286,43
Y: 473704,54

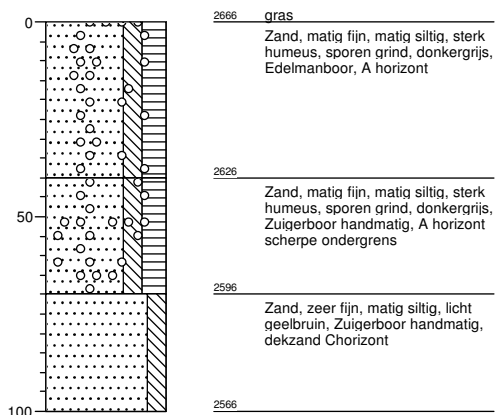
Boring: 18

X: 254298,47
Y: 473711,15

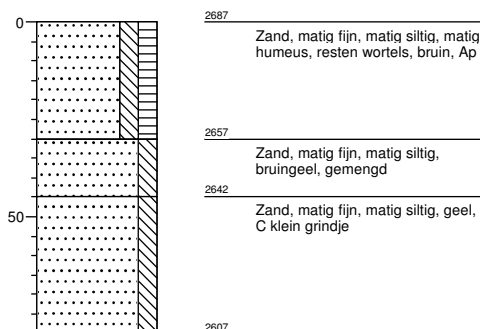
Boring: 19

X: 254310,49
Y: 473717,92

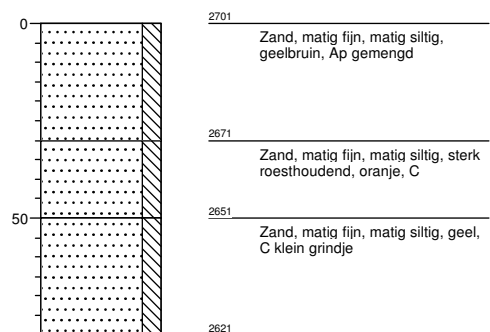
Boring: 20

X: 254310,72
Y: 473705,81

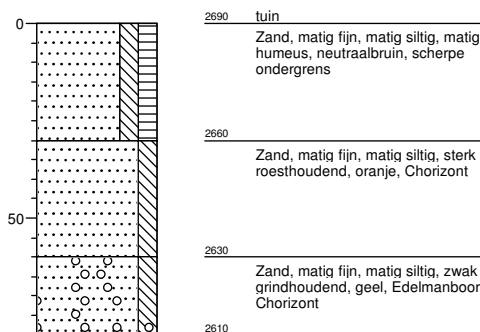
Boring: 21

X: 254369,03
Y: 473652,49

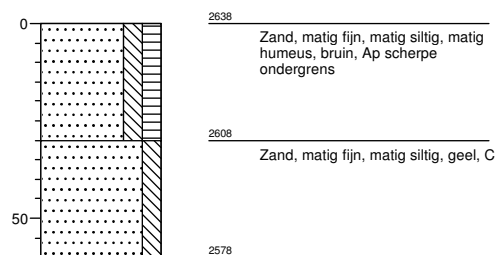
Boring: 22

X: 254385,40
Y: 473686,86

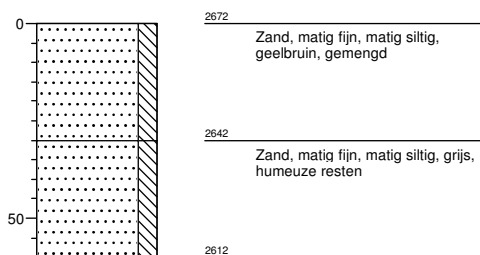
Boring: 23

X: 254406,04
Y: 473662,10

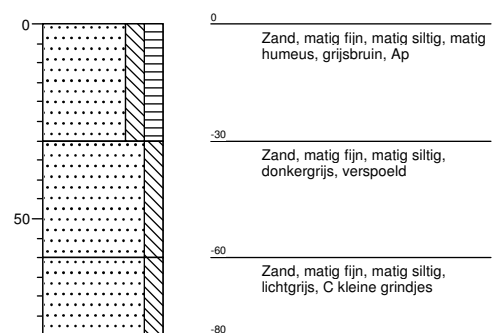
Boring: 24

X: 254427,25
Y: 473696,98

Boring: 25

X: 254427,24
 Y: 473638,23

Legenda (conform NEN 5104)

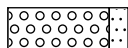
grind

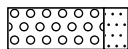
Grind, siltig

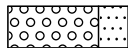
Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

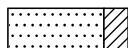

Grind, sterk zandig

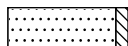

Grind, uiterst zandig

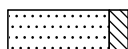
zand

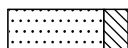
Zand, kleiig

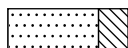
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

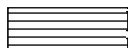

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

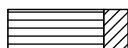
veen

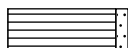
Veen, mineraalarm

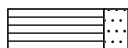
Veen, zwak kleiig

Veen, sterk kleiig

Veen, zwak zandig

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

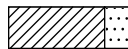
Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

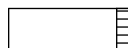

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

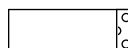
zwak humeus

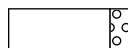
matig humeus

sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

- geen geur
- ◐ zwakke geur
- ◑ matige geur
- ◒ sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- ◻ zwakke olie-water reactie
- ◼ matige olie-water reactie
- ◽ sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- ◼ >0
- ◼ >1
- ◼ >10
- ◼ >100
- ◼ >1000
- ◼ >10000

monsters

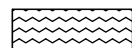
- ◻ geroerd monster
- ◼ ongeroerd monster
- volumering

overig

- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◀ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ≡ grondwaterstand
- ◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water

Bijlage 4 Beeldkwaliteitsplan

B E E L D K W A L I T E I T S P L A N

L A N D G O E D V I L L A D E T O L E N L A N D G O E D D E T O L B E E C K

INHOUD

1.	Inleiding	3
2.	Het plan landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck	4
2.1	Ontwerp Landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck	4
2.2	Ontwerpprincipes landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck	5
3.	Beeldkwaliteit	6
3.1	Landgoed Villa de Tol	7
3.1.1	Eerherstel voortuin	7
3.1.2	Restauratie en uitbreiding vijver	8
3.1.3	Folly	9
3.1.4	Restauratie van tennisbaan	10
3.1.5	Restauratie van rotstuin	11
3.1.6	Zwembad en kas bij bijgebouw	12
3.2	Landgoed Tolbeeck	13
3.2.1	Landschap, natuur en beekherstel	13
3.2.2	Bodemval beek	14
3.2.3	Nieuw landhuis	15
3.2.4	Zonneheuvel	17
3.2.5	Landschap, natuur en beekherstel rondom nieuwe poortwoning en bijgebouw	20
3.2.6	Nieuwe poortwoning met bijgebouw	21

Colofon

Bijlage 1	Presentatie Loket Buitengebied Landgoed Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck (met aanpassing Monumentcommissie)
Bijlage 2	Memo_verleggen en aanpassen profiel 20130101 tpv Landgoed Tolbeeck_Waterschap_Vechtstromen
Bijlage 3	Onderbouwing_Ontwerp_Landgoed_Villa_de_Tol_voor_Monumentencommissie_20152002
Bijlage 4	Voorlopig advies Monumentencommissie Oversticht (PM op briefpapier)

I. INLEIDING

Ontwerp

Voor u ligt het beeldkwaliteitsplan (BKP) voor eerherstel van Landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck. Dit beeldkwaliteitsplan is richtinggevend voor de verdere uitwerking en inrichting van het plangebied. In hoofdstuk 2 staat het plan nader beschreven.

De gemeente Enschede heeft aangegeven dat er een BKP moet worden opgesteld voor de nieuwe gebouwen in relatie tot het ontwerp en het landschap. De toekomstige bouwaanvragen en plannen worden dan getoetst aan het BKP.

In het advies (bijlage 4 PM) van de commissie wordt verwezen naar de ontwerpleidraad op pagina 24 in de 'HOS_GespreksagendaBuitengoederen_LR.pdf'. Wij gaan bij het opstellen van het BKP uit van die leidraad. Wij leggen in het BKP kaders vast waarbinnen in de toekomst kan worden ontworpen en hanteren daarbij de volgende thema's.

1. locatie

Duidelijk moet worden hoe de nieuwe gebouwde delen zich verhouden tot de tradities en karakteristieken van het bouwen in de streek. Het gaat hierbij om: de relatie met het nieuwe landschap; de erfbegrenzing (open/dicht/groen/gebouwd); de ontsluiting (afmeting, materiaalgebruik); gebruik van uitzicht en bezonning, van hoog en laag, van nat en droog; de hoofdvorm en ordening van bouwvolumes; materiaal en kleurgebruik van gebouwen en verhardingen; details in de vorm van (tuin)architectuur en type beplantingen;

2. tijd

Op welke wijze blijkt uit het bouwplan dat het wordt gerealiseerd in de 21ste eeuw? Blijkt dat uit de keuze voor een nieuw tijdse vormgeving of door de verwerking van oude vormen op een nieuwe manier? Het gaat hierbij om bouwstijl en trends.

3. functie

Op welke wijze brengt het bouwplan de functie van het bouwwerk en erf tot uitdrukking? Het gaat hierbij om typologie en uitstraling.

4. opdrachtgever

Is de vormgever erin geslaagd specifieke kenmerken van de opdrachtgever tot uitdrukking te brengen?

Veel van de wensen zijn al uitgewerkt in het landgoedontwerp. Het gaat hierbij vooral om eerherstel van het landgoed waarbij een juist die persoonlijke wensen een nieuwe laag aan het verhaal van het landgoed toevoegen.

2. HET PLAN

2.1 ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

Ontwerp Landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck

ONTWERP VILLA DE TOL EN TOLBEECK

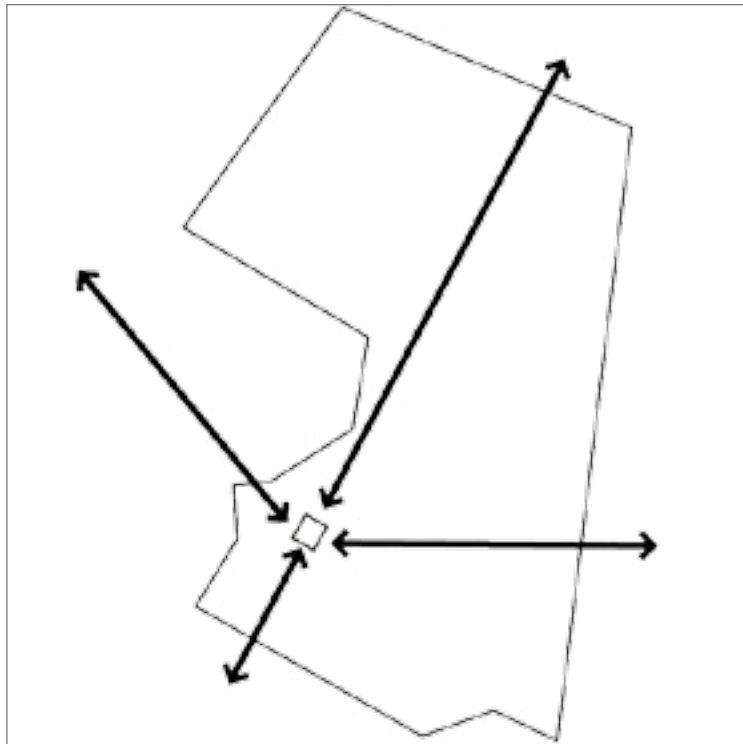
In november 2013 heeft de heer A. Wispels ODIN landschapsonwerpers gevraagd een ontwerp op te stellen voor een nieuw landgoed op de circa 6 ha aangekochte grond, gelegen achter landgoed Villa de Tol, begrensd door de Drienerbrakeweg en de Bosweg. Belangrijk uitgangspunt in het ontwerp is de relatie van het nieuwe landgoed de Tolbeeck met het landgoed Villa de Tol. De heer A. Wispels heeft in de afgelopen jaren veel tijd en geld geïnvesteerd in het renoveren en restaureren van het landhuis Villa de Tol. Veel achterstallig onderhoud is ingehaald en de villa voldoet weer aan de eisen van deze tijd. Veel aandacht is daarbij uitgegaan naar mooie passende materialen en details. Nu de Villa is gerenoveerd is het tijd voor de tuin en het park.

Op 22 januari 2015 zijn de plannen voor het nieuwe landgoed en de aanpassingen van het bestaande landgoed gepresenteerd aan het Loket Buitengebied van de gemeente Enschede. De presentatie van het ontwerp is als bijlage 1 toegevoegd*. Het plan is afgestemd met het waterschap Vechtstromen. In bijlage 2 is memo van het waterschap toegevoegd. Naar aanleiding van de presentatie op 22 januari is een toelichting voor de monumentencommissie opgesteld. In combinatie met een veldbezoek van de commissie en de presentatie op 22 januari 2015 is een positief voorlopig advies opgesteld die als bijlage 4 is toegevoegd.

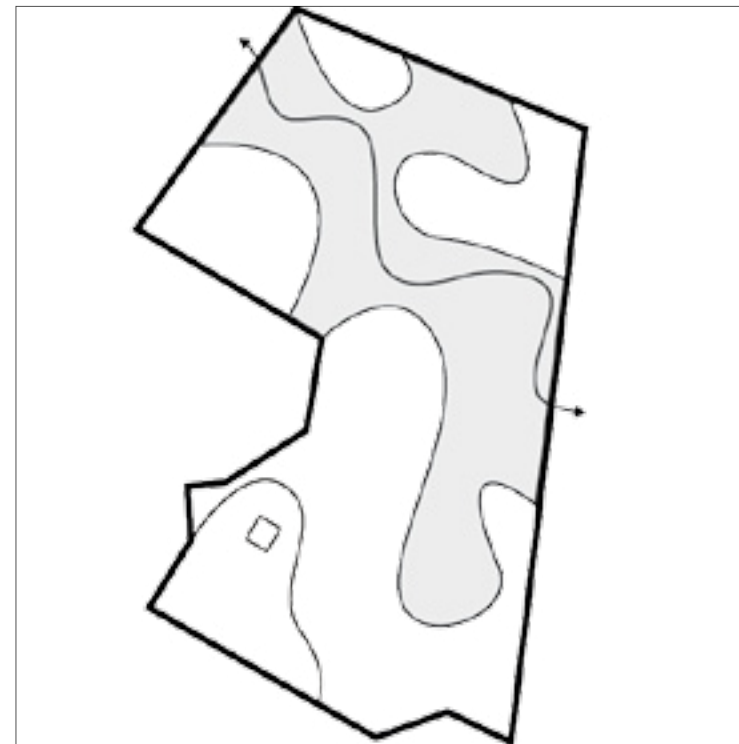
* In overleg met de Monumentencommissie is een kleine aanpassing in het ontwerp doorgevoerd en als gewijzigd ontwerp aan het document toegevoegd.

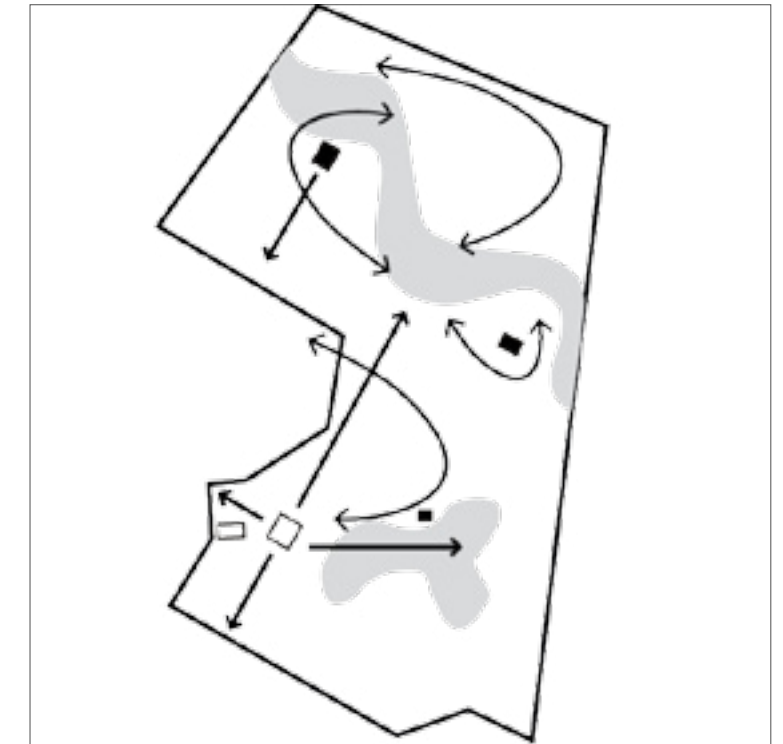
2.2 ONTWERPPRINCIPES ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

ontwerp 1928 totale landschap onderdeel van de beleving

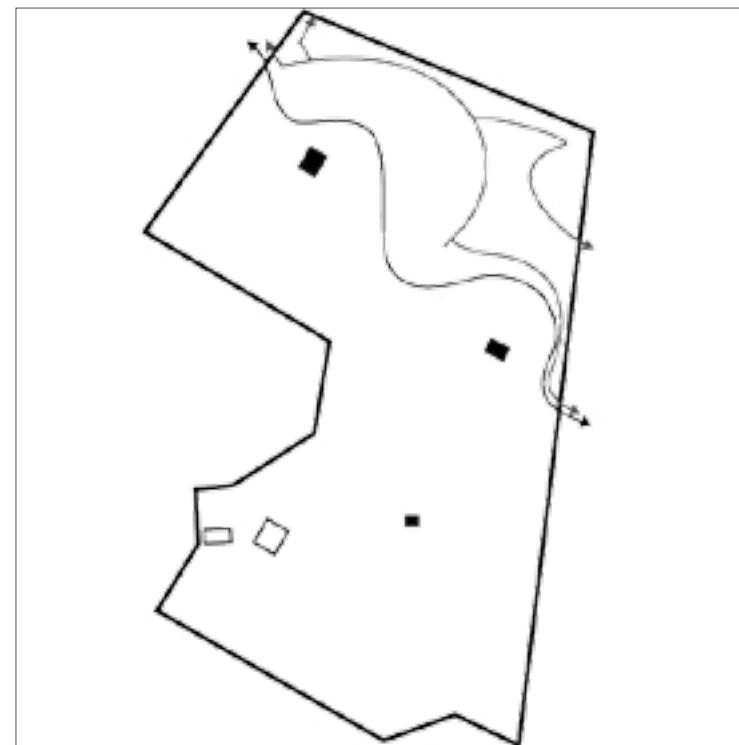
2015 bodem en microreliëf inspiratie en uitgangspunt

2015 ambitie interne beleving water, landschap en natuur

interne en openbare routes

openbare routes langs de beek

3. BEELDKWALITEIT

3.1 LANDGOED VILLA DE TOL

3.1.1. EERHERSTEL VOORTUIN

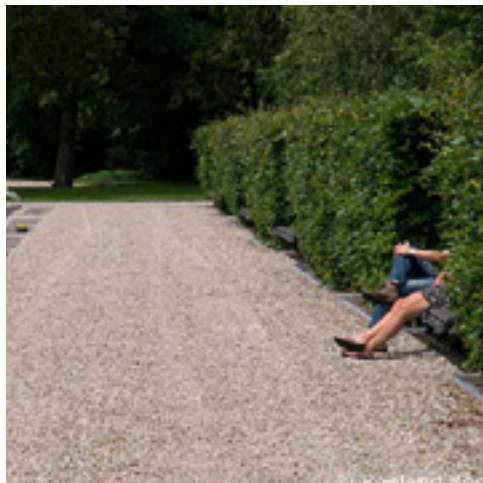
locatie voortuin

lagergelegen voortuin met treden

groene begrenzing tuin

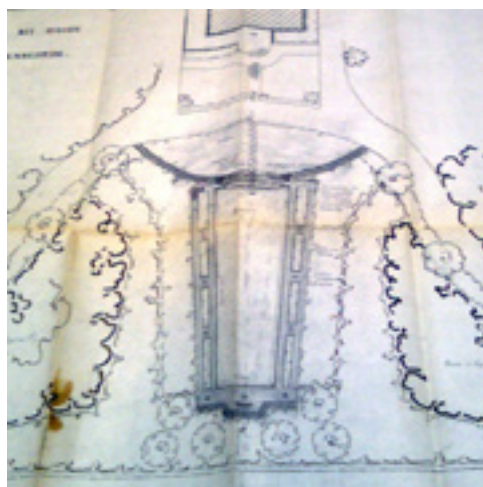
halfverharding

langwerpige tuin met parcellering

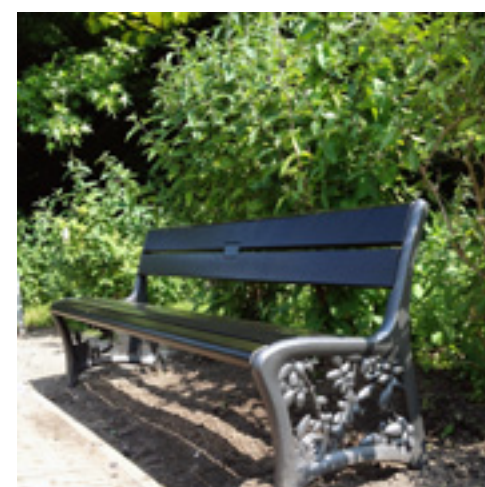
behoud van formele buxustuin voor de villa

ontwerp van TJ Koning 1968

verhogen attractiewaarde met klassiek waterelement

parkbanken langs de route door de tuin

EERHERSTEL VOORTUIN

Locatie:

- Ten zuiden als voortuin van Villa de Tol.

Tijd:

- Oorspronkelijk ontwerp P.H. Watzes begin 1900
- Engelse Landschapsstijl; zichtlijn vanuit villa naar het landschap.
- Voortuinontwerp herzien in 1968 door TJ Koning. Zichtlijn over de voortuin naar het landschap is veranderd in een besloten voortuin met ruimtelijke begrenzing als gevolg van stedelijke ontwikkelingen (Hengelosestraat).
- Ruimtelijke kwaliteit van de voortuin is gedateerd en sleets (2015).
- Eerherstel en verhogen belevingswaarde met eigentijdse invulling met respect voor ontwerpuitgangspunten.

Functie:

- Lagergelegen siertuin voor de villa.

Opdrachtgever:

- De opdrachtgever wil verwaarloosde en deels verdwenen elementen versterken en vernieuwen en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven die het verdient.
- Het versterken en verhogen van de belevingswaarde in de zichtlijnen vanuit de villa is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Waterbeleving is hierbij belangrijk. De attractiewaarde wordt daarmee vergroot waardoor de wandeling over het landgoed villa de Tol als van nature van plek tot plek gaat.

Eisen beeldkwaliteit:

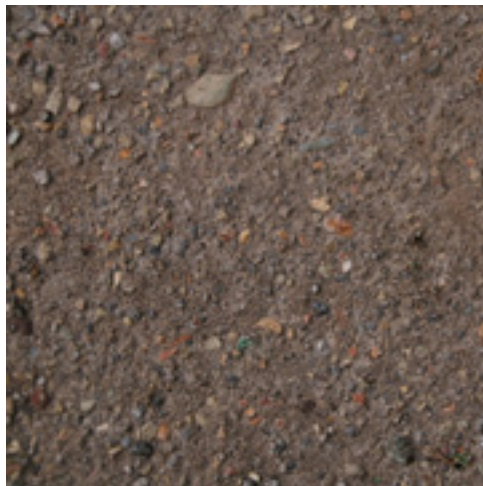
- *besloten ruimte met zichtrelatie villa*
- *symmetrische opzet van de tuin*
- *as op voorgevel villa*
- *formele tuinopzet met eigentijdse invulling*
- *waterbeleving in de zichtas*
- *groene begrenzing van ruimte*
- *minimaal 50% groene invulling*
- *behoud monumentaal wit hek (verplaatsen mogelijk)*
- *hoogteverschillen benadrukken met treden*
- *materialisering en halfverharding in gedekte kleurstelling aansluitend op overige paden*
- *bloeiende beplanting in tuin afhankelijk van tuinstijl*

3.1.2 RESTAURATIE EN UITBREIDING VIJVER

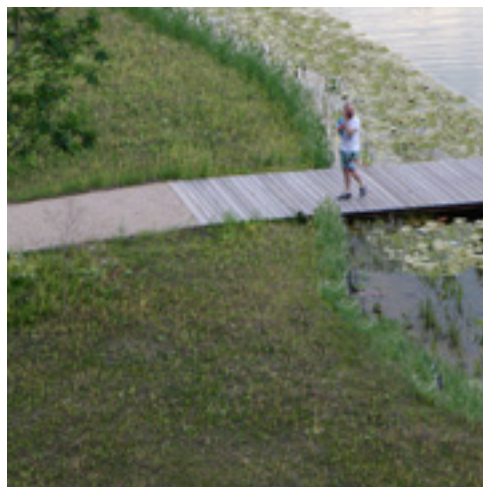
locatie vijver

(half)verhardingen in gedekte kleuren

natuurlijke oevers met (zeer) flauw talud

toegankelijkheid

relatie Folly met vijver

beheren en versterken boombeplantingen

RESTAURATIE EN UITBREIDING VIJVER

Locatie:

- De huidige vijver ligt ten oosten van de Villa.

Tijd:

- Het landschap was in 1900 veel natter. Naar alle waarschijnlijkheid werd de bouwplaats van de villa verhoogd voor een goede drooglegging en natuurlijk ook 'het aanzien' van een hoger gelegen villa. De destijds natte laagte ten oosten van de villa werd ontgraven, het zand gebruikt voor de ophoging en de vijver werd vormgegeven als een natuurlijk ogende vijver.
- De vijver is in de loop der tijd verland en verdicht.

Functie:

- Water vormt een belangrijk ruimtelijk element in de Engelse Landschapsstijl. Natuurlijk natte laagtes, beekjes en meren werden omgevormd tot natuurlijk ogende waterpartijen en waterstromen.

Opdrachtgever:

- De visuele relatie met de villa en daarmee de grandeur van een mooie waterspiegel bij de villa is verzwakt. De wens van de opdrachtgever is de zo typerende waterbeleving van de Engelse Landschapsstijl opnieuw vorm te geven. De waterbeleving vanuit de villa en langs de route worden versterkt.

Eisen beeldkwaliteit:

- *vergoten wateroppervlak.*
- *natuurlijke flauwe oevers (min 1:5).*
- *geen beschoeïng.*
- *waterplanten.*
- *eiland met bijzondere parkbomen (bijvoorbeeld Taxodium).*
- *duidelijke relatie met de Folly.*

3.1.3. FOLLY

locatie folly

huidige schuurtje slechte kwaliteit

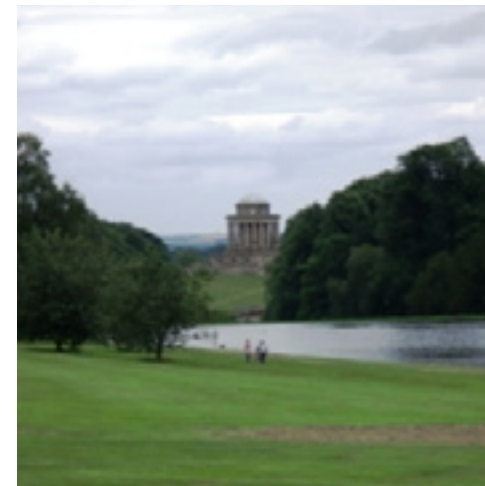
locatie folly doelbewust gekozen

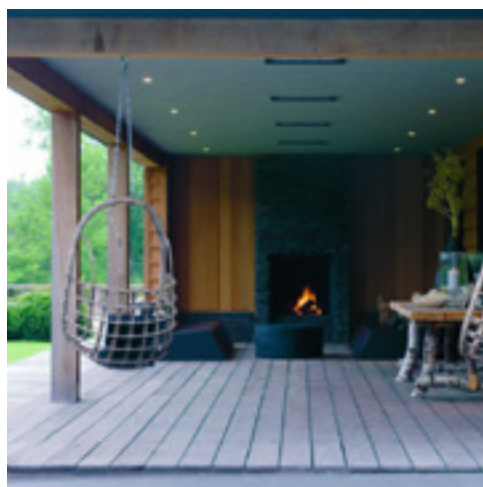
klassiek voorbeeld

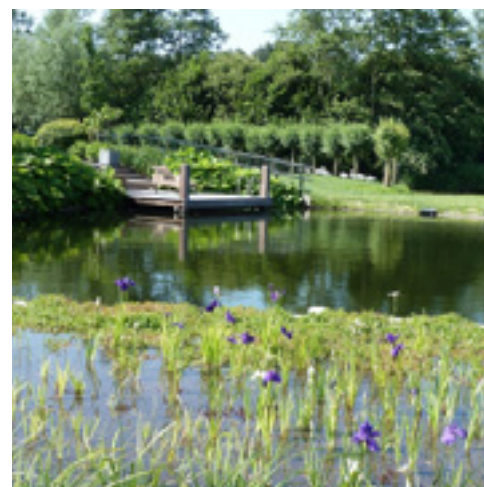
eigentijdse invulling

folly als onderdeel van de beleving

folly als eigentijdse toevoeging

relatie met de vijver

het concept is vrij en eigenzinnig

FOLLY

Locatie:

- In de 'ronding' op de noordelijke oever van de vergrote vijver. Net ten noorden van de locatie staat momenteel een vervallen schuurtje. Het schuurtje wordt samen met het een 'onaf' gebouwtje bij de tennisbaan vervangen door 1 folly in relatie tot de vijver.

Tijd:

- De folly is typerend voor de Engelse landschapsstijl.
- Folly's werden in het verleden veel gebruikt als toevoegingen aan landgoederen. Met name eind 18e tot begin 19e eeuw was het in de mode om op een landgoed folly's te bouwen.

Functie:

- De folly is oorspronkelijk vermaaksarchitectuur.
- De folly krijgt hier eveneens een gebruiksfunctie.
- De folly vormt een belangrijk onderdeel van de routes en beleving op het landgoed.

Opdrachtgever:

- Ter versterking van de belevingswaarde en de Engelse landschapsstijl van het landgoed wordt in het zicht van de villa en als onderdeel van de herstelde route over het landgoed aan de voet van de vijver een eigentijdse folly ingepast.
- De folly is ter compensatie van een vervallen gebouwtje aan de vijver en een 'onaf' gebouwtje bij de tennisbaan.
- De folly voegt belevingswaarde toe aan het landgoed.
- Vanaf de locatie is er een prachtig uitzicht over het water naar de villa.

Eisen Beeldkwaliteit:

- Het concept van de folly is vrij en eigenzinnig.
- Het is een gebouw of bouwwerk, of maakt er aanzienlijk deel van uit; hierin wijkt het af van de gangbare ornamenten en (tuin)versierselen.
- De locatie is doelbewust gekozen en vastgelegd in het plan.
- Interactie met de vijver en de routes is belangrijk.
- Constructie en ontwerp zijn welbewust afwijkend tot excentriek aan toe.
- De folly is een eigentijdse toevoeging en de opdrachtgever voegt hiermee een nieuwe 'alinea' aan het verhaal van de buitenplaats toe (2015).
- De betekenis en uitstraling zijn eigentijds bijvoorbeeld modulair, transformatief en/of tijdelijk.

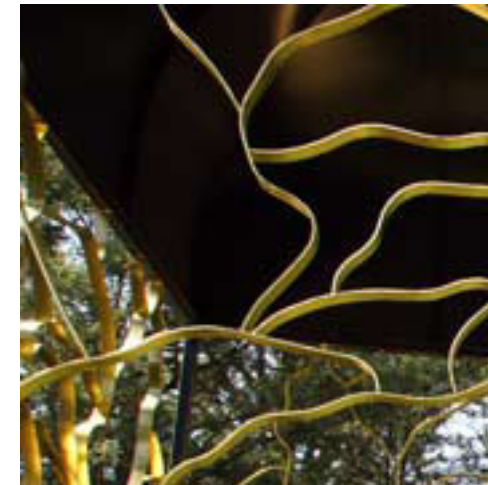
3.1.4. RESTAURATIE TENNISBAAN

locatie tennisbaan

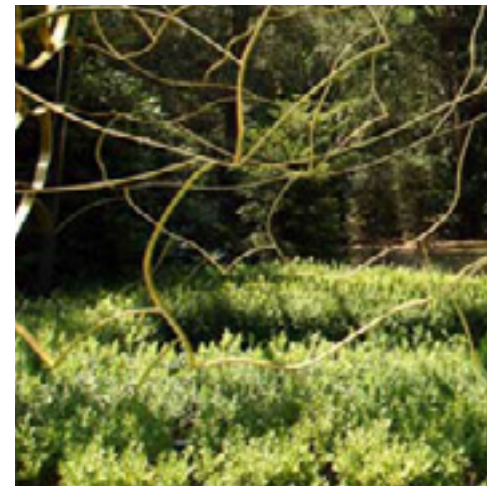
tennisbaan als eigen wereld

verfraaiing hekwerk

verfraaiing entree

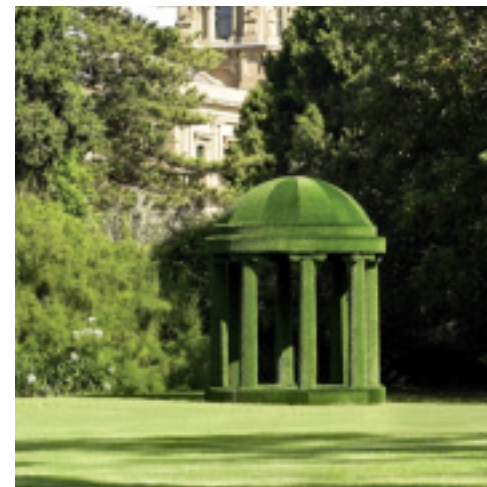
mooie details

tennisbaan als drager van groen

ruimtelijk eigen identiteit

drager van kunst

drager van kunst

RESTAURATIE TENNISBAAN

Locatie:

- In de noordoostelijke hoek van landgoed Villa de Tol.

Tijd:

- Onduidelijk is wanneer de tennisbaan precies is aangelegd. De kwaliteit van de tennisbaan is slecht en de uitstraling is sleets.
- Wel staat er een prachtige oude blauwe regen die de moeite waard is op te nemen in de restauratieplannen.

Functie:

- Sport en spel

Opdrachtgever:

- De opdrachtgever is voornemens de tennisbaan te herstellen.
- De rechthoekige gevormde tennisbaan ligt in een open plek in het bos als onderdeel van de te herstellen interne wandelroute.

Eisen beeldkwaliteit:

- *Verbijzonderde plek in bos.*
- *Huidige locatie handhaven.*
- *Eigen (afgesloten) wereld.*
- *Bijvoorbeeld niet direct zichtbaar als tennisbaan.*
- *Aandacht voor hekwerkconstructie.*
- *Begroeiing: vormhagen en/of klimplanten.*
- *Blauwe regen als uitgangspunt.*
- *Kleurstelling materiaalgebruik ingetogen.*
- *Drager van een kunstuiting.*

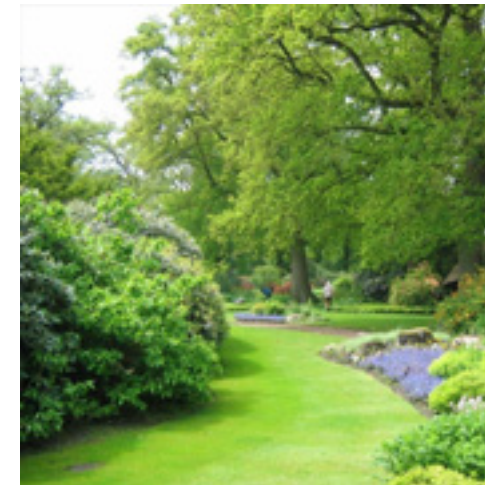
3.1.5 RESTAURATIE ROTSTUIN

locatie rotstuin

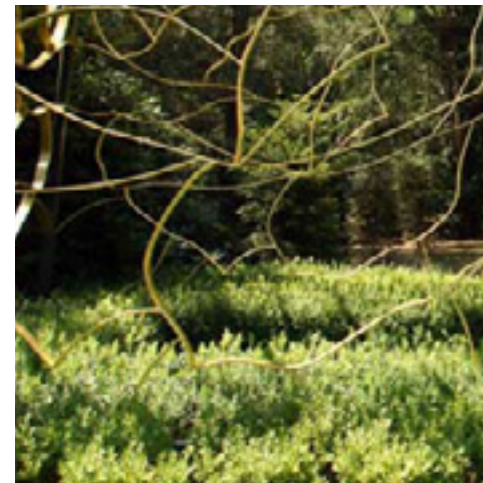
streekeigen materialen: veldkeien

omgeven door bomen

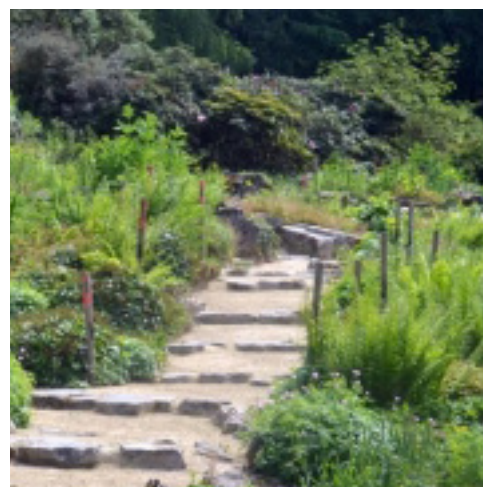
verfraaiing door kunstuiting

verfraaiing door kunstuiting

balans tussen stenen en beplantingen

onderdeel van de route

open plek op de zon omgeven door bomen

ter inspiratie: rotstuin van Twickel in 1941 gerestaureerd in 1992.

RESTAURATIE VAN ROTSTUIN

Locatie:

- In het noorden van landgoed Villa de Tol.

Tijd:

- Als onderdeel van de landschapstuin in de Engelse landschapsstijl is destijds een rotstuin aangelegd.
- De rotstuin was destijds een halfopen ruimte omgeven door bomen met een open zuidzijde: een beschutte plek in de zon.
- De verhoudingen tussen open en dicht zijn verstoord en de rotstuin is overgroeid.

Functie:

- Attractiewaarde als onderdeel van de interne wandelroute over het landgoed.
- Beschutte zitplaats met prachtig zicht op de villa.

Opdrachtgever:

- Als onderdeel van de verbijzondering van de wandelroute wordt de rotstuin gerestaureerd.

Eisen Beeldkwaliteit:

- *Bijzondere plek in bos.*
- *Eigen intieme (besloten) plek.*
- *Plek met ruimte voor kunst, bezinning.*
- *Hergebruik van onder bladlagen verborgen "rotsen" en veldkeien.*
- *Culturele materialen in gedekte kleurstelling.*
- *Voorkeur voor streekeigen materialen: veldkeien.*
- *Bomen streekeigen behoren tot de landschappelijke laag.*
- *Onderbeplanting heeft een alpine karakter.*

3.1.6 ZWEMBAD EN KAS BIJ BIJGEBOUW

locatie zwembad en kas

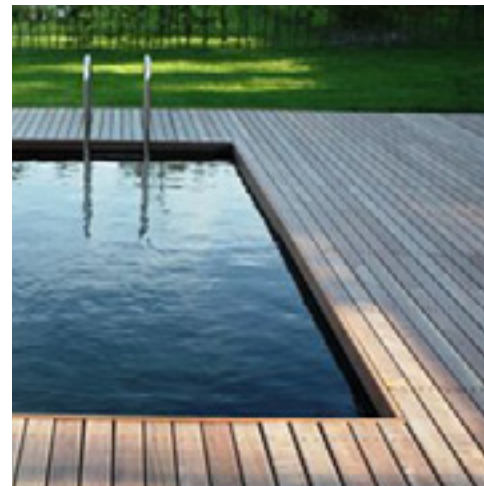
fruitbomen

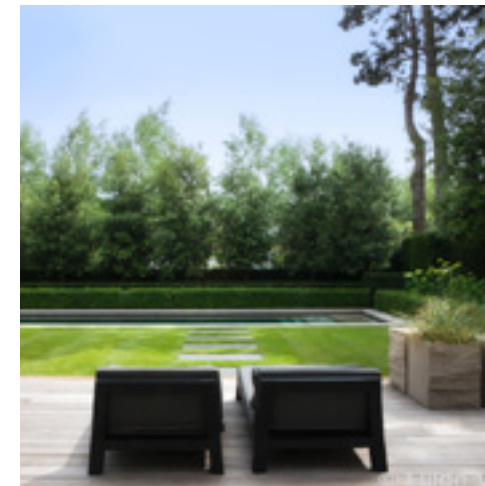
beplanting als link naar de voormalige moestuin

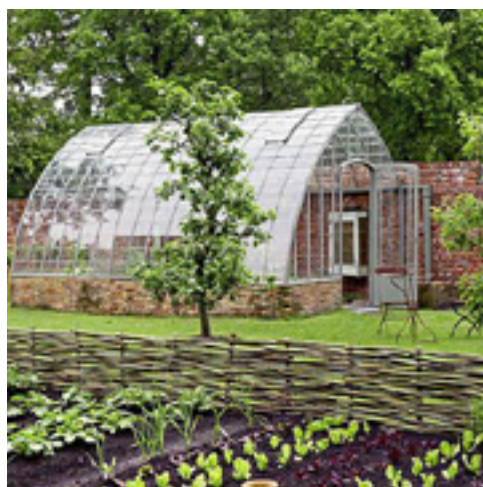
omgeven door haag

ingetogen zwembad met ingetogen kleur-gebruik. Bijvoorbeeld hout

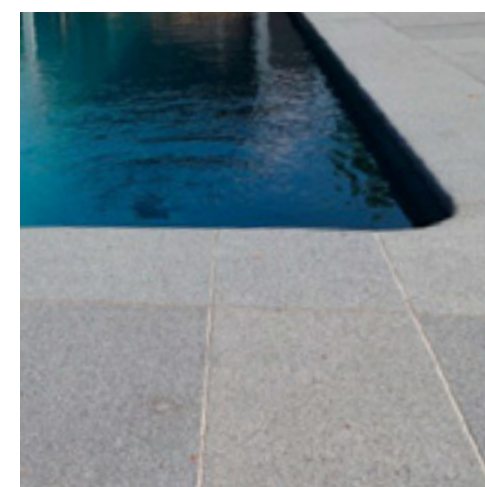
balans tussen stenen en beplantingen

behoud van kas als link naar voormalige moestuin

privacy met ingetogen streekeigen materialen en beplantingen

ingetogen zwembad met ingetogen kleur-gebruik. Bijvoorbeeld donker natuursteen

ZWEMBAD EN KAS BIJ BIJGEBOUW

Locatie:

- Ten westen van de villa en ten noorden van het reeds bestemde bijgebouw.

Tijd:

- Landgoederen zijn vaak zelfvoorzienend en was er, zoals ook hier, vaak een moestuin met kas en fruitbomen.
- De moestuin is niet meer als zodanig in gebruik.
- Een kas, enkele fruitbomen en een prachtige blauwe regen op een frame zijn nog aanwezig.
- De voormalige moestuin ligt in een prachtige ruimte die aan de noord - en westzijde omsloten is door een haag, bijna zuiver noord-zuid dus met een ideale ligging op de zon.
- Aan de zuidzijde staat het bijgebouw.

Functie:

- Ontspanning met maximale privacy.

Opdrachtgever:

- De moestuin wordt niet meer als zodanig gebruikt maar de ligging van de ruimte op de zon en de beslotenheid maken deze ruimte ideaal voor de inpassing van het zwembad in de richting van de voormalige moestuin. De kas en de fruitbomen blijven behouden. Evenals de voor de opdrachtgever waardevolle blauwe regen.

Eisen beeldkwaliteit:

- Locatie en maatvoering conform ontwerp.
- Richting en oriëntatie naar voormalige moestuin.
- Bad in gedekte kleurstelling.
- Cultuurlijke materialen in gedekte en natuurlijke kleurstelling;
- Structuurvormende beplanting (bomen, hagen, heesters) streekeigen.
- Kweekkas bij moestuin bij vervanging fraai vormgegeven, maximaal 3 meter hoog, ondergeschikt aan bijgebouw, stijl verwijzend naar architectuurstijl woning;
- Niet alleen voldoende bovengrond maar ook ondergrondse ruimte voor het behoud van de prachtige blauwe regen.

3.2 LANDGOED TOLBEECK

3.2.1. LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL

locatie landschap, natuur en beekherstel

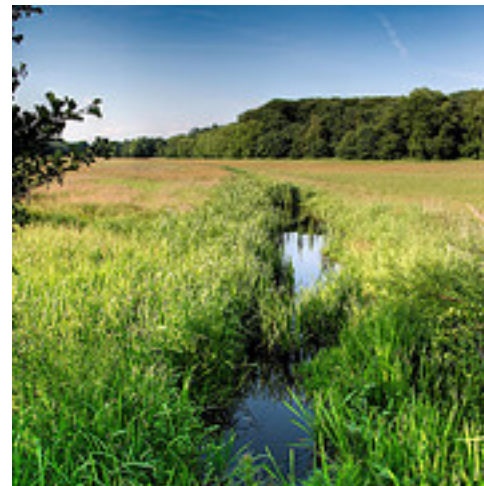
meanderende beek

boomgroepen bepalen zichtlijnen en route

meanderende beek met verrassende door-
kijken

beekbodemverhoging Roombeek

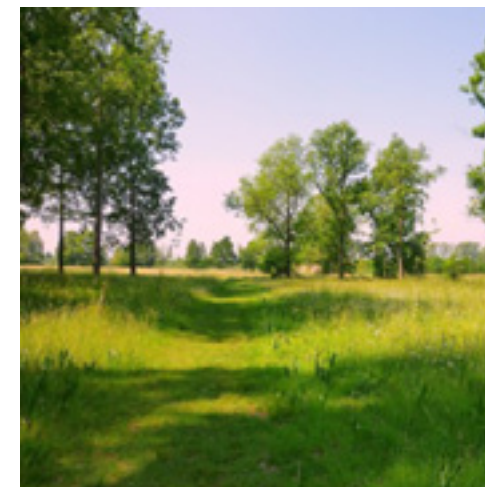
bloemrijke graslandvegetatie

beleving van natuur

waterberging

ingetogen padenstructuur van bijvoorbeeld
(gemaaide) graspaden

LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL

Locatie:

- Ten noorden van landgoed Villa de Tol. Het perceel tussen de Drienerbrakeweg en de Bosweg.

Tijd:

- Begin 1900 is de heide omgevormd naar landbouwgrond, nu wordt het perceel omgevormd naar natuur en water.

Functie:

- Huidige functie van landbouw wordt omgevormd naar natuur conform de omgevingsvisie en de gids buitenkansen: Ondernemen met water en natuur en waterboslandschap.
- I.s.m. het waterschap wordt het stroomprofiel van de Roombeek vernatuerlijkt met verontdieping van de beek en realiseren van flauwe oevers.
- Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water.

Opdrachtgever:

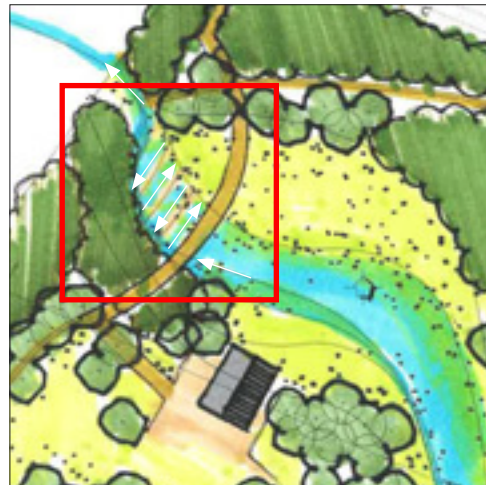
- De waterbeleving is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Zichtbaar stromend water. Evenals het omvormen van de landbouwgrond naar natuur met een halfopen grasachtig landschap rondom het nieuwe landhuis en meer besloten rondom het bijgebouw/poortwoning aan de Bosweg (zie 3.2.5)

Eisen beeldkwaliteit:

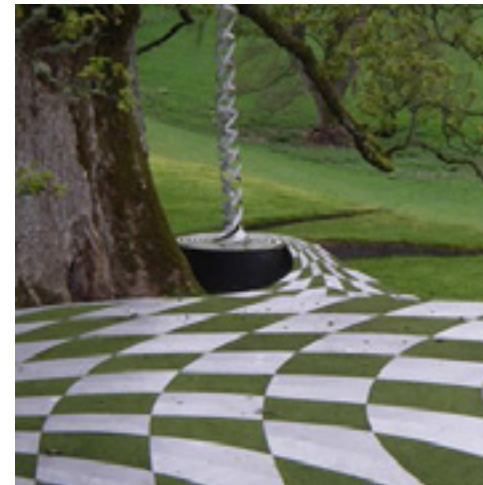
- Open beekdallandschap met daarbij behorende (natteminnende) beplantingen, kruiden, grasvegetatie.
- Beek vergraven en laten meanderen (flauwe bochtstralen);
- Beekbodembreedte 0,3 meter breed. Beekloop taluds 1:5, daarbuiten flauwer.
- Beheer 1 x per jaar tijdelijk beweiden met bijvoorbeeld schapen of maaien zodat boomvormers géén kans krijgen om te ontwikkelen.
- Bomen en struvelen buiten stroomprofiel zijn inheems en streekeigen. Het landschap spreekt!
- Paden van gras (gemaaid) of in een natuurlijk materiaal waarbij te denken valt aan zand of een halfverhard materiaal als grind in gedekte aardetinten zonder opsluiting.
- Hekwerken in streekeigen materialen als eikenhout, sober en robuust in vormgeving.
- Op hekwerken is ruimte voor subtiele uiting van logo en/of beeldmerk van landgoed de Tolbeek.

3.2.2 BODEMVAL BEEK

locatie hoogteval

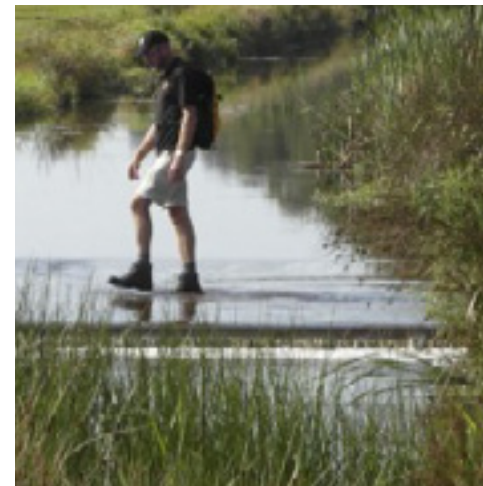
inspiratie hoogteval

waterbeleving

vormgegeven ingetogen materialen

subtiële toegankelijkheid

ingetogen materiaalgebruik (beton)

zichtbaar stromend water in meerdere niveaus

subtiële accenten in materialisering

waterbeleving

BODEMVAL BEEK

Locatie:

- In het noordwesten van landgoed Tolbeek waar de beek het landgoed verlaat.

Tijd:

- Hedendaagse visie op natuurlijke watersystemen en beleving van zichtbaar stromend water.

Functie:

- De omvorming van de beek van een ontwateringssloot voor de landbouw naar een natuurlijke beek met een relatief hoge bodem zorgt ervoor dat in het noordwesten van het landgoed de beekbodem relatief hoog ligt t.o.v. het belendende perceel.
- Bodemvallen/ hoogteval aanbrengen naar perceel van de burens: van 24,90 naar 24,30 m+NAP met stapgrootte van 10 cm.
- Het vormt een belangrijk punt in de waterbeleving en is onderdeel van de route en toegankelijkheid van het landhuis.

Opdrachtgever:

- De hoogteval sluit aan op de wens van waterbeleving door de opdrachtgever.

Eisen Beeldkwaliteit

- De hoogteval is onderdeel van de beek.
- Beleving van zichtbaar stromend water.
- De hoogteval is bijzonder vormgegeven.
- In meerdere 'stappen/ wordt de hoogte opgevangen.
- Materiaal is duurzaam, eenduidig en gevormd.
- Kleurgebruik aarde- of grijsstinen.
- Wij denken bijvoorbeeld aan beton of Cortenstaal.
- Het ontwerp vertelt het verhaal van de dynamische waterstroom.
- Aandacht voor migratie van vissen en amfibieën.

3.2.3 NIEUW LANDHUIS

locatie landhuis

architectuur in relatie met hoogteverschil

gebouw is onderdeel van het landschap

organische vormgeving

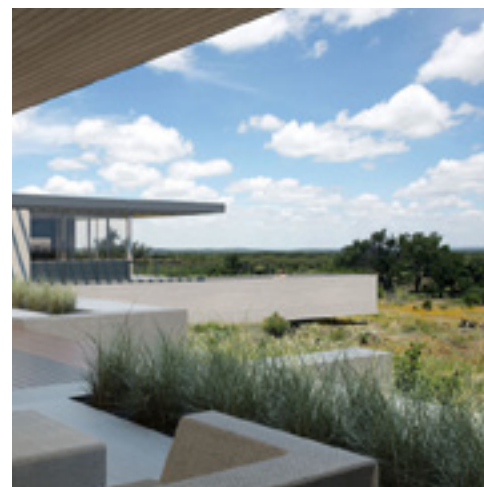
landschappelijk kader

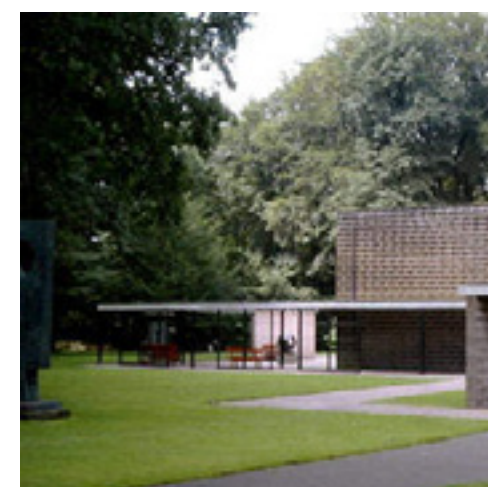
ingetogen materiaalgebruik

principe van een streekeigen zadeldak met eigentijdse vormgeving

landschap "loopt" onder het landhuis door

transprant én gesloten

NIEUW LANDHUIS

Locatie:

- Het nieuwe landhuis wordt gerealiseerd ten zuiden van de nieuwe beekloop in het noordwesten van het landgoed.

Tijd:

- Eigentijdse vormgeving van het nieuwe landhuis. Het eigentijdse aspect uit zich in de wijze waarop het landhuis een relatie aangaat met het nieuwe landschap van de meanderende beek met natte vegetatie en het halfopen bloemrijke grasland. Het landhuis is energie-neutraal of levert energie.

Functie:

- Wonen

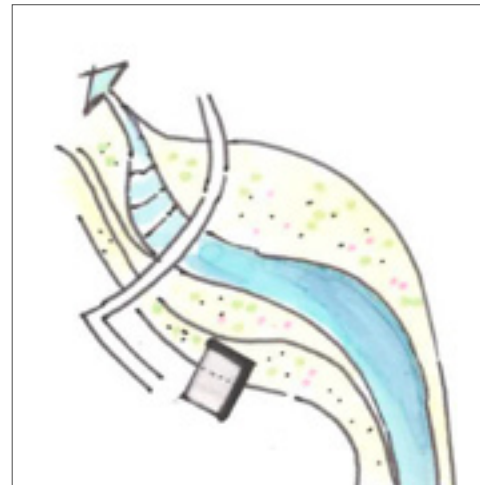
Opdrachtgever:

- De opdrachtgever laat eerst het landschap aanleggen en laat de natuur zich vervolgens zelfstandig ontwikkelen. Dat betekent de beek vergraven en natuur en landschap realiseren. Dat sluit aan op de traditie van het Landgoed Villa de Tol. Daar is eveneens eerst geïnvesteerd in het landschap en vervolgens is enkele jaren later de villa gebouwd. Daarmee dient de landschapskarakteristiek als uitgangpunt te worden gehanteerd in de uitwerking van de architectuur van het landhuis.
- Op deze pagina's zijn afbeeldingen ter inspiratie weergegeven van gebouwen die een relatie aangaan met het landschap.
- Op de volgende pagina zijn een aantal kernwaarden schematisch weergegeven.

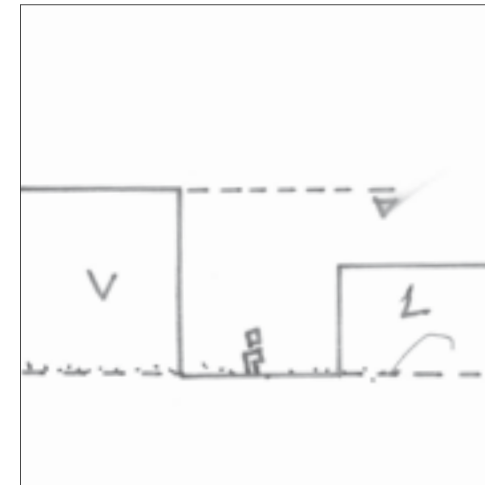

locatie landhuis

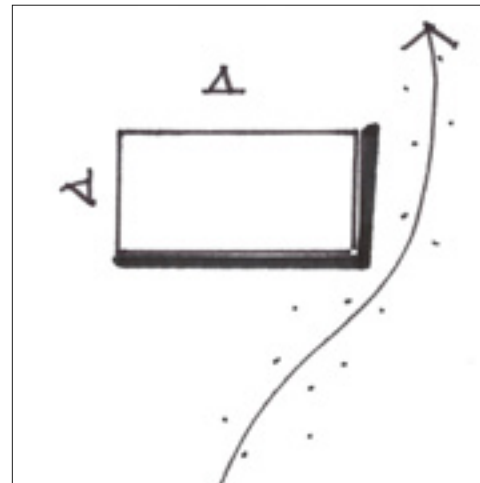
landhuis in relatie tot de beek; het nieuwe landschap is richtinggevend

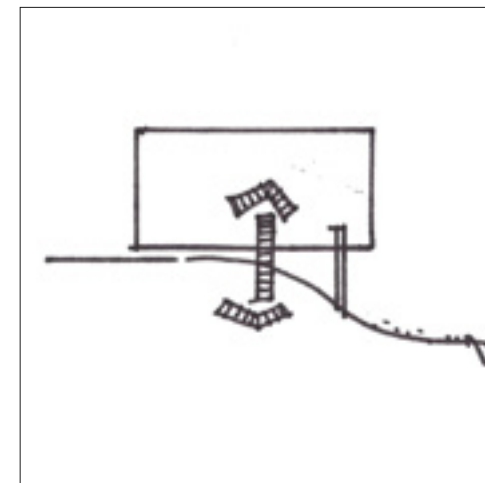
afwijkend en ondergeschikt aan Villa de Tol

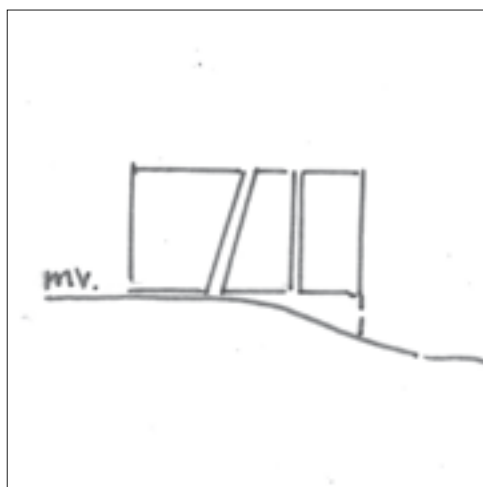
1 hoofdvolume zonder bijgebouw

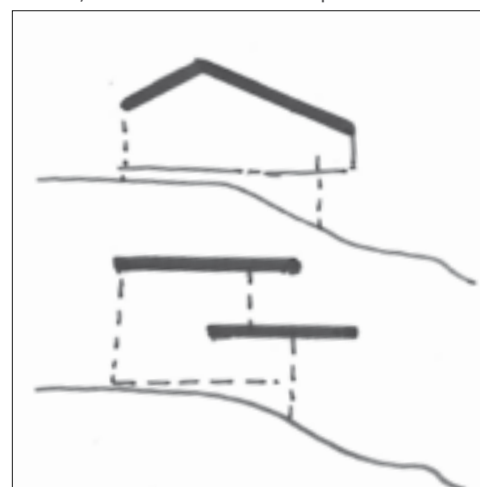
de beekzijde (noord en oost) is meer gesloten, zuid en west meer open.

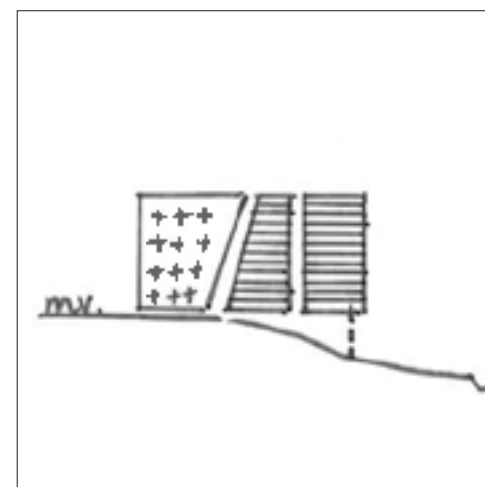
gebouw zoekt relatie met hoogteverloop van het beekdal

parcellering is mogelijk

dakvorm en richting zoeken eveneens relatie met hoogteverloop van het landschap en de meest efficiënte (passieve of actieve) energie positie

materiaalgebruik staat vrij en mag divers zijn

Oriëntatie en volume

- 1 hoofdvorm zonder bijgebouw.
- De hoofdvorm staat haaks op richting van de beek.
- Het landhuis gaat een relatie aan met het beekdal en het landschap.
- De beekzijde heeft een gesloten en ingetogen karakter: het landschap spreekt!
- De zuidzijde is meer open, transparant en op de zon gericht.

Hoogte en massa:

- Het nieuwe landhuis is ondergeschikt en afwijkend in hoogte, volume en materiaal aan Villa de Tol.
- Parcellering van het volume of de gevels is mogelijk.
- Materiaalgebruik staat vrij.
- Materiaal draagt bij aan de parcellering, ondergeschiktheid aan Villa de Tol en/of inpassing in het landschap.
- Wel dient een eenduidige keuze gemaakt te worden in het materiaalgebruik.
- Maximaal 2 verschillende hoofdmaterialen.
- Bijvoorbeeld hout en glas, glas en staal, beton en glas.

Dakvormen:

- De dakvorm gaat een relatie aan met het landschap
- Bijvoorbeeld door gebruik te maken van hoogteverschillen in het maaiveld of accentueren van de parcellering.
- Het dient een weloverwogen en geargumenteerde keuze te zijn.
- Dakvorm en materiaalgebruik sluiten op elkaar aan.

Energie:

- Het landhuis is energieneutraal en maakt optimaal gebruik van passieve of actieve duurzame energie. Het kan een keuze zijn dat zichtbaar te maken.

Landschappelijke inpassing en erfgrenzen:

- De positionering en oriëntatie bepalen het karakter van het landhuis.
- Aan de noord en oostzijde raakt het landschap de woning en is het landschap vanuit of vanaf de woning beleefbaar.
- Het 'buitenleven' van de bewoners bevindt zich aan de zuid- en westzijde.
- De beplantingen raken het landhuis en zijn inheems en streekeigen. Er is geen sprake van ruimtelijke erfgrenzen.
- De inrit is ingetogen en bestaat uit een halfverharding in een ingetogen aardetint.
- Grenzend aan de zuid- en westzijde van de woning als onderdeel van de architectuur ruimte voor verhardingen als terrassen.

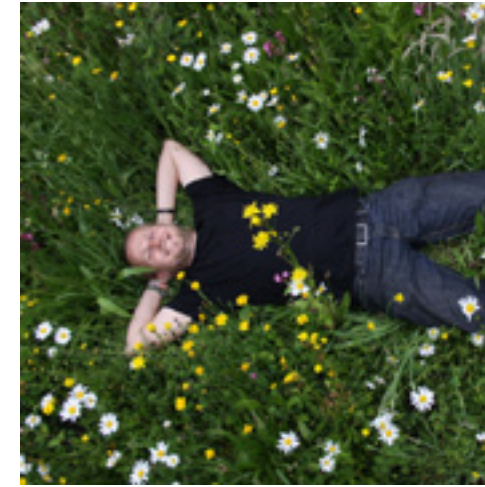
3.2.4 ZONNEHEUVEL

locatie zonneheuvel

bloemrijke vegetatie

ZONNEHEUVEL

Locatie:

- Ten zuiden van het nieuwe landhuis.

Tijd:

- Energieneutraal is de ambitie.

Functie:

- Energie leveren aan het landgoed.

Opdrachtgever:

- Als oprichter en directuer/grootaandehouder van de Raethuysgroep en Pure Ennergie is het gebruik van eigen duurzame geproduceerde energie een belangrijk uitgangspunt.
- Om niet afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen als gas maar ook voor de instandhouding van het landgoed.

Eisen beeldkwaliteit:

- *hoogte helling maximaal 6 meter*
- *verhouding zonnepanelen-groen = 30-70 %*
- *bedekking helling: bloemrijk grasmengsel zonder heesters.*
- *Duurzame energie en biodiversiteit.*

in stroken of banen op de helling is het meest efficiënt

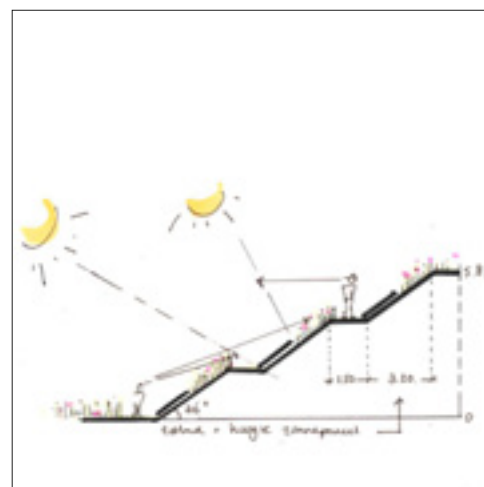
landschap en duurzame energie in balans

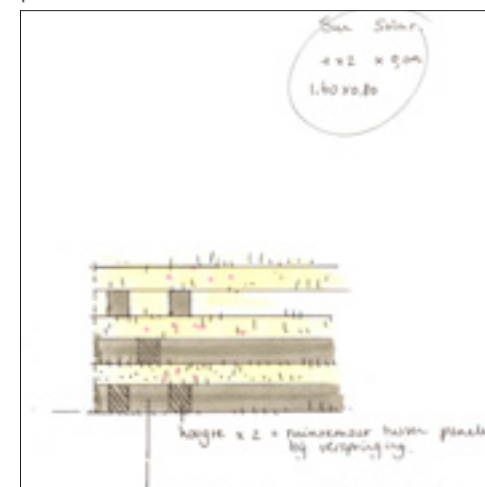
relatie tussen hoogtelijn van heuvels en panelen

biodiversiteit en gradiënten

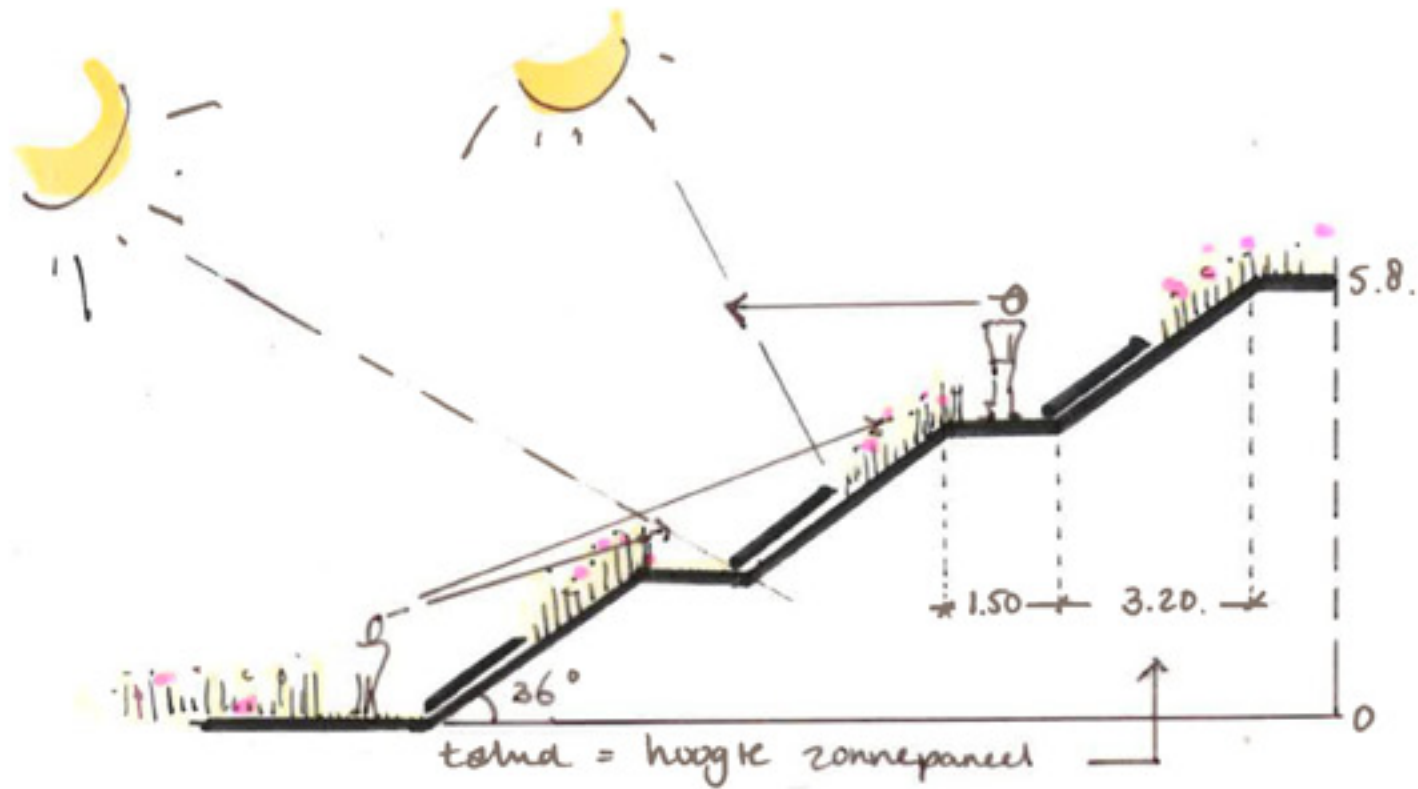
principeschets volgende pagina

principeschets volgende pagina

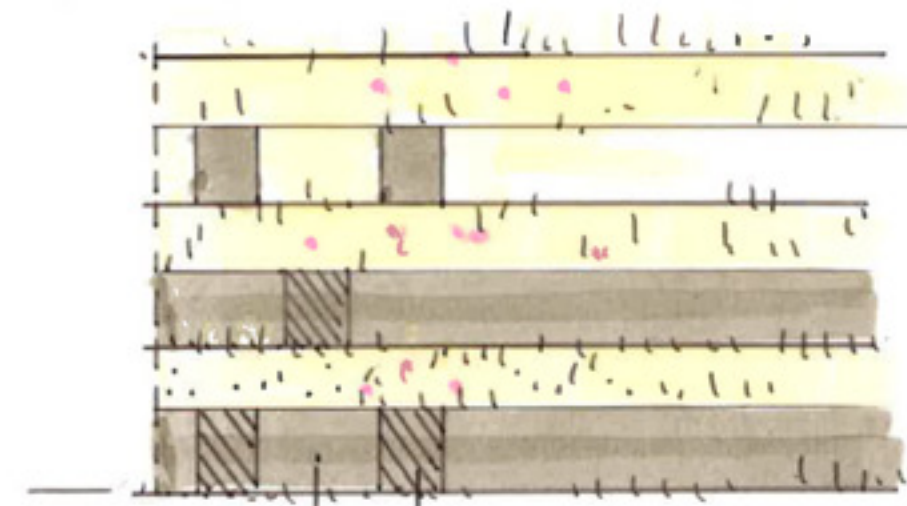

ZONNEHEUVEL (PRINCIPE-SCHETS)

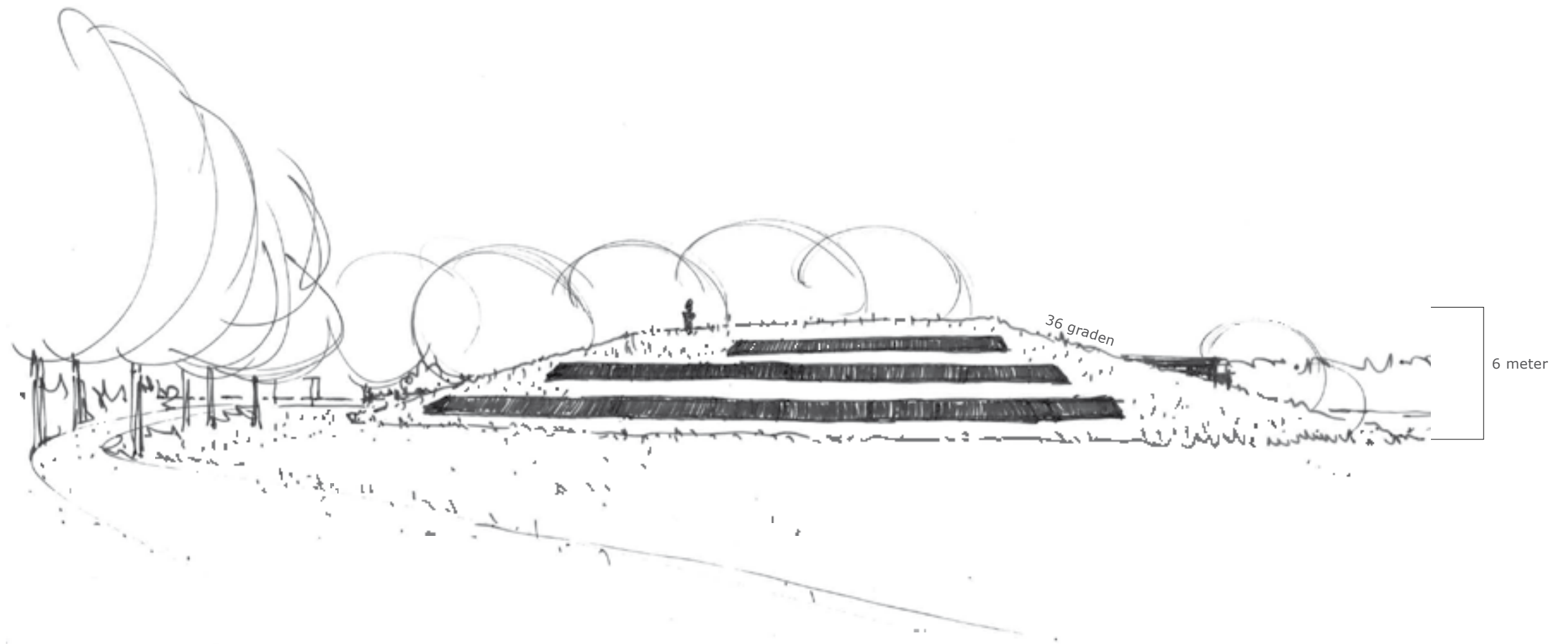
www.sun-solar.nl =

- 1) groter paneel = meer rendement dan kleinere meet.
- 2) meer panelen = " " dan minder :-)

hoogte x 2 = ruime maat tussen panelen.
bij verspringing.

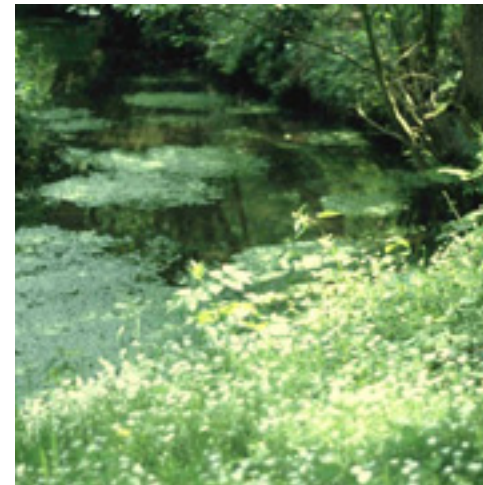
3 rijen hoog aansluitend meer
rendement... maar vraag is
of dit op "ronde" heuvel werkt
bij grote panelen.

3.2.5 LANDSCHAP, NATUUR, BEEKHERSTEL RONDOM POORTWONING

locatie poortwoning met bijgebouw en beek met beekbegeleidend struweel

bosbeek

LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL RONDOM NIEUWE POORTWONING

Locatie:

- Zuidoosten van landgoed de Tolbeek.

Tijd:

- Begin 1900 is de heide omgevormd naar landbouwgrond, nu wordt het perceel omgevormd naar natuur en water.

Functie:

- Huidige functie van landbouw wordt omgevormd naar natuur conform de omgevingsvisie en de gids buitenkansen: Ondernemen met water en natuur en waterboslandschap.
- I.s.m. het waterschap wordt het stroomprofiel van de beek vernatuerlijkt met verontdieping van de bodem en realiseren van flauwe oevers.
- Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water.

Opdrachtgever:

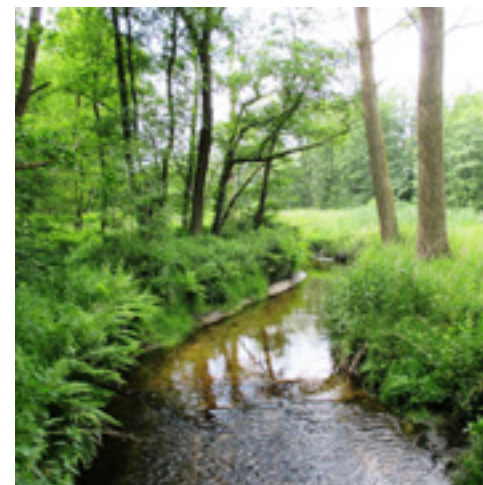
- De waterbeleving is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Zichtbaar stromend water. Evenals het omvormen van de landbouwgrond naar natuur met een halfopen grasachtig landschap rondom het nieuwe landhuis en meer besloten rondom het bijgebouw/poortwoning aan de Bosweg.
- De beek is hier meer ingesloten in beekbegeleidend struweel. Dat zorgt voor voldoende privacy van de poortwoning.
- De beek ligt hier nog relatief diep in het landschap.

Eisen beeldkwaliteit:

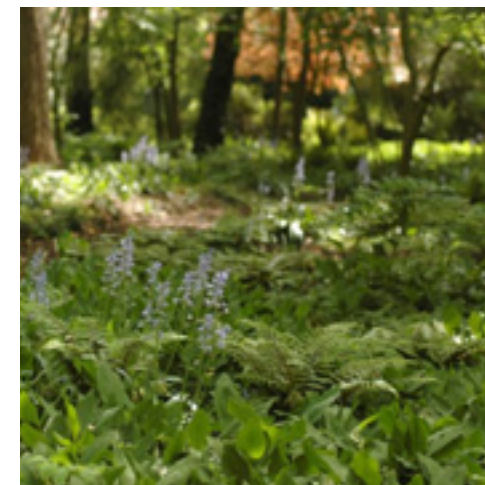
- Beek komt van UT terrein en ligt relatief diep.
- Hellingen min 1:3 overgaand naar 1:5.
- Beekbegeleidend struweel langs de beek.
- Struweel is verrijking biodiversiteit en zorgt voor buffer en privacy naar poortwoning.
- Openbare route aan noordoostzijde van de beek.

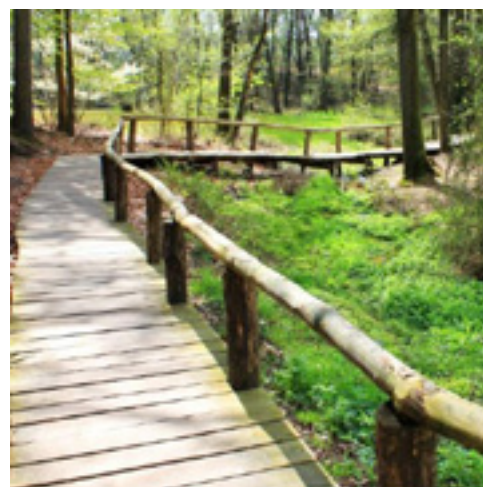
inheemse vegetatie

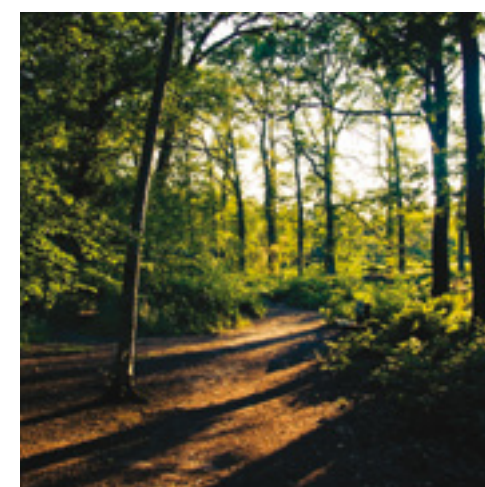
meanderende beek

condities voor schaduwminnende vegetatie

ingetogen en eenvoudige toegankelijkheid

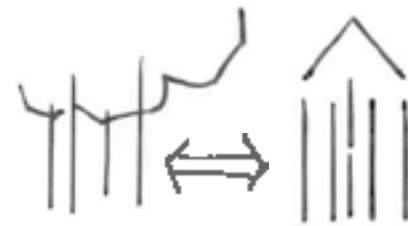
ingetogen paden in een aardetint

3.2.6 NIEUWE POORTWONING MET BIJGEBOUW

locatie poortwoning met bijgebouw en beek met beekbegeleidend struweel

verticaliteit stammen inspiratie architectuur

traditioneel

relatie bos + wonen

ingetogen

takkenstructuur

relatie omgeving met architectuur

traditioneel

verticale accenten

NIEUWE POORTWONING MET BIJGEBOUW

Locatie:

- Zuidoosten landgoed Tolbeeck

Tijd:

- (Poort)woning met bijgebouw.
- Ondergeschikt aan Villa de Tol en afwijkend en ondergeschikt aan het landhuis.
- De woning voegt zich naar de typologie boswoning en sluit aan bij de diverse woningtypes op boskavels langs de Bosweg.

Functie:

- Wonen

Opdrachtgever:

- De woning heeft voldoende privacy vanaf de Bosweg en de opengestelde routes van het landgoed de Tolbeeck. Het heeft een halfopen zichtrelatie met het landgoed de Tolbeeck, de natuur en de beek.

Eisen beeldkwaliteit

- De woning is maximaal 750m³ met bijgebouw maximaal 75m².
- Bosrijke omgeving is inspiratie voor vormgeving en uit zich in een zekere mate van verticaliteit in de architectuur.
- Er is sprake van een zadeldak op woning en schuur.
- Schuur is ondergeschikt aan woning.
- Materiaalkeuze is eenduidig en maximaal 2 soorten.
- Nok- en goothoogte conform bestemmingsplan woning buitengebied.
- Het 'Buitenleven' bevindt zich aan de zuid en westzijde.
- Een tuin ligt om de woning en is goed ingepast en sluit aan op het nieuwe landschap.

COLOFON

Project:	Beeldkwaliteitsplan Landgoed Villa De Tolbeek en Landgoed Tolbeeck
Projectnummer:	0248
Opdrachtgever:	Eigenaar van Landgoed Villa De Tol
Uitvoering:	Odin Landschapsontwerpers BV Ernst Machstraat 2 Postbus 115 7440 AC Nijverdal Ramon Postma MLA ing. Anke Kuipers
In samenwerking met:	Bureau Takkenkamp BV Beheer en inrichting landelijk gebied Bergweg 475 7524 CV Enschede
Datum:	20 augustus 2015
Status:	Voorlopig

LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

PRESENTATIE ONTWERP AAN LOKET BUITENGEBIED

INHOUD

1. UITGANGSPUNTEN EN PROGRAMMA VILLA DE TOL EN TOLBEECK

2. ONTWERP VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

I. UITGANGSPUNTEN PROGRAMMA
VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

LANDGOED VILLA DE TOL

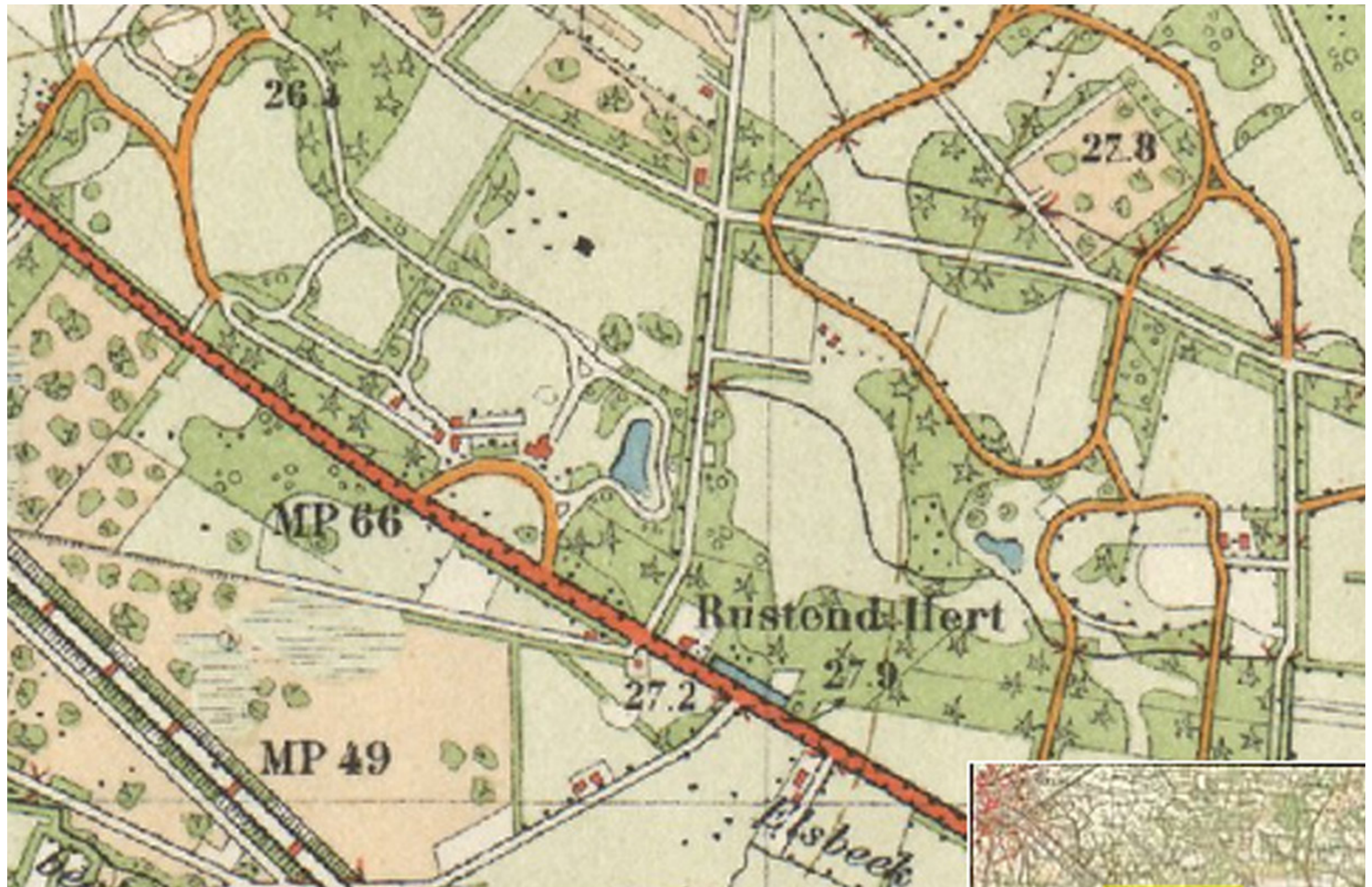
LANDGOED VILLA DE TOL

- 3,5 HA LANDGOED
- RANGSCHIKKING ONDER NATUURSCHOONWET
- GEMEENTELIJK MONUMENT
- ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL

TOPOGRAFIE 1928

VILLA DE TOL

2015

2015

2015

WENSEN OPDRACHTGEVER

I

- EERHERSTEL LANDGOED VILLA DE TOL 3,5 HA

II

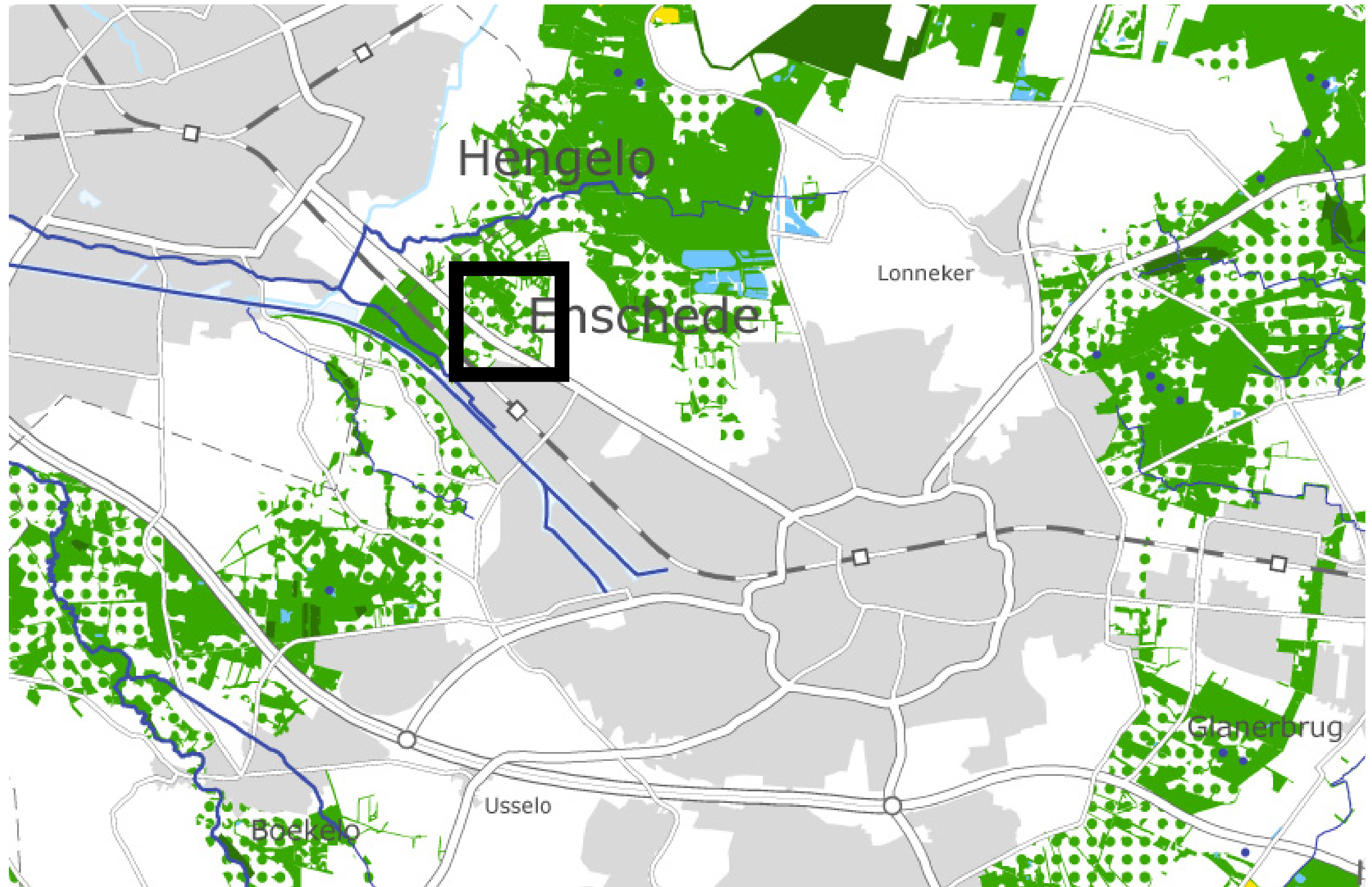
- UITBREIDING MET LANDGOED TOLBEECK MET 6 HA
- NIEUW LANDHUIS VAN 1000 - 2000 M3
- NIEUW POORTWONING 750 M3 MET BIJGEBOUW 75M2

III

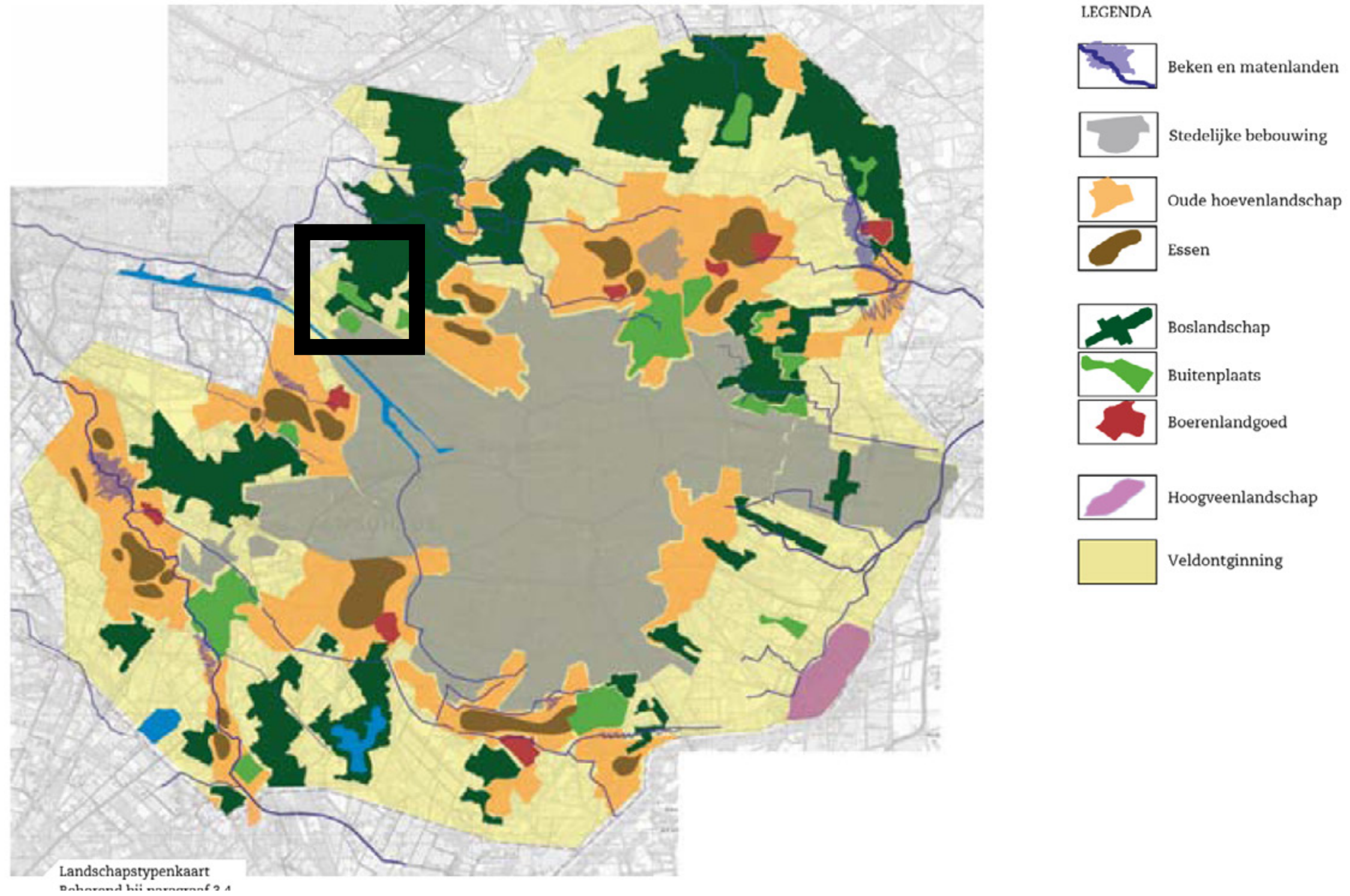
- INTEGRAAL ONTWERP VOOR HET TOTALE LANDGOED
- WATERBELEVING!

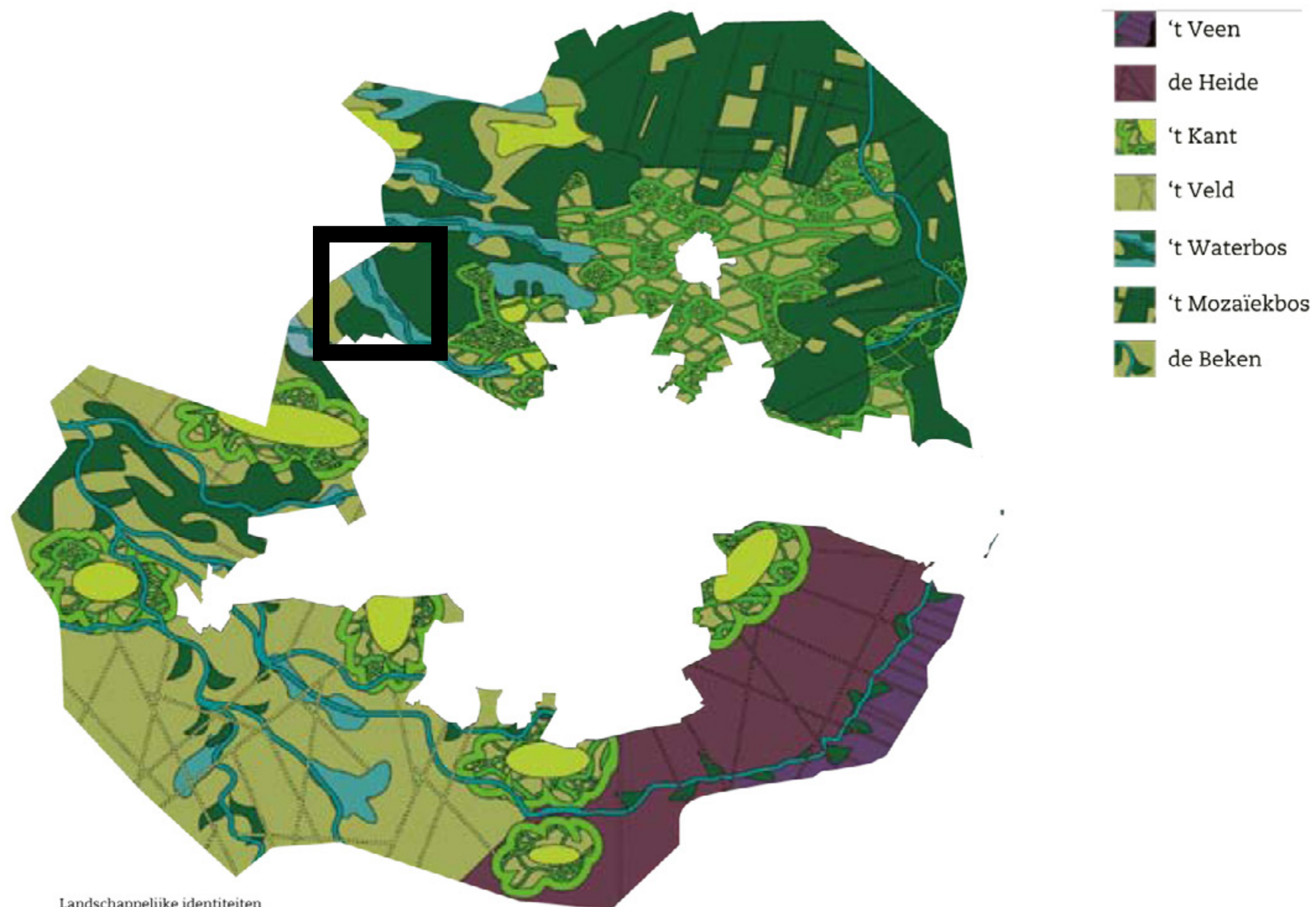
OMGEVINGSVISIE: ONDERNEMEN WATER EN NATUUR

GIDS BUITENKANSEN BOSLANDSCHAP+BUITENPLAATSEN

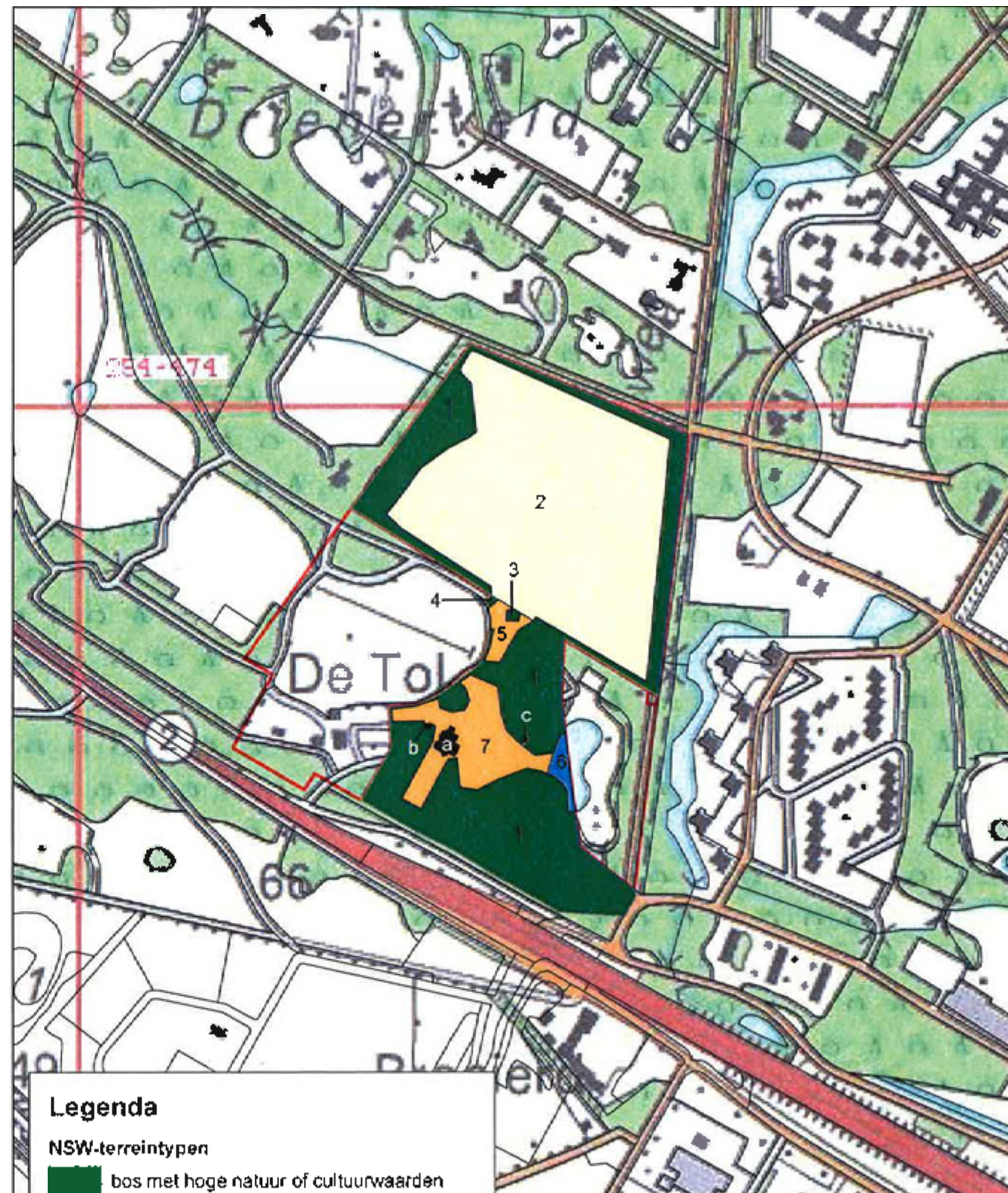

LANDSCHAPSVISIE WATERBOSLANDSCHAP

Landschappelijke identiteiten
Behorend bij paragraaf 3.5

RANGSCHIKKING ONDER NATUURSCHOONWET

> 50 %

B O S /

NIEUWE NATUUR

VECHTSTROMEN FACTSHEET DRIENERBEEK

- R3 WATERLICHAAAM
- LIGGING IN NATUURLIJK BEEKDAL
- GEEN ONDERDEEL NETWERK ECOLOGISCH WAARDEVOLLE WATEREN
- AMBITIE: VERSTERKING BEEKKARAKTER
- STREEFBEEELD: BREED EN ONDIEP PROFIEL VAN DE BEEK

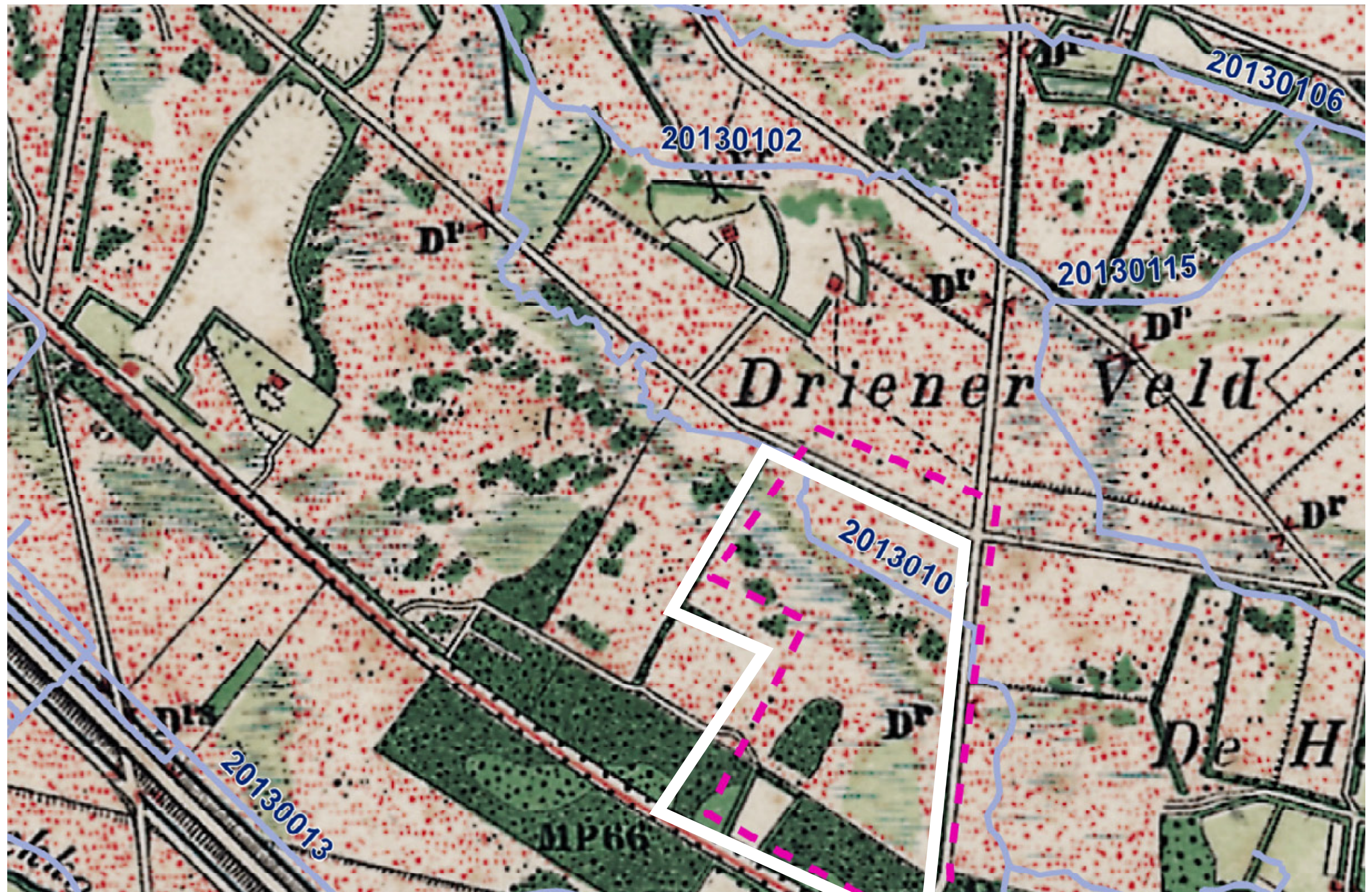

Ligging landgoed Tolbeek in relatie tot de onlangs heri Roombeek.

2. ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

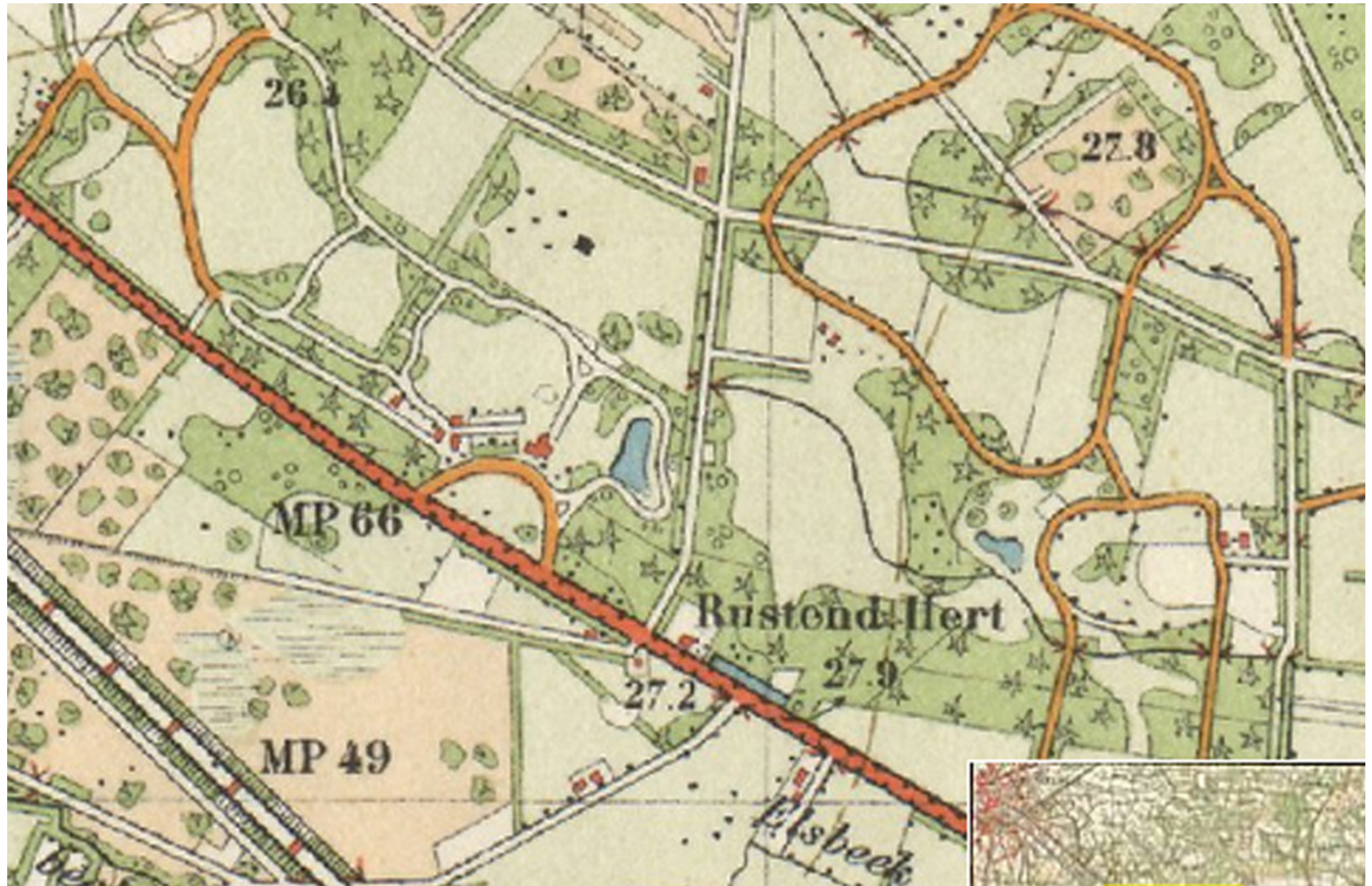
UITGANGSPUNT WATER EN RELIËF

1900

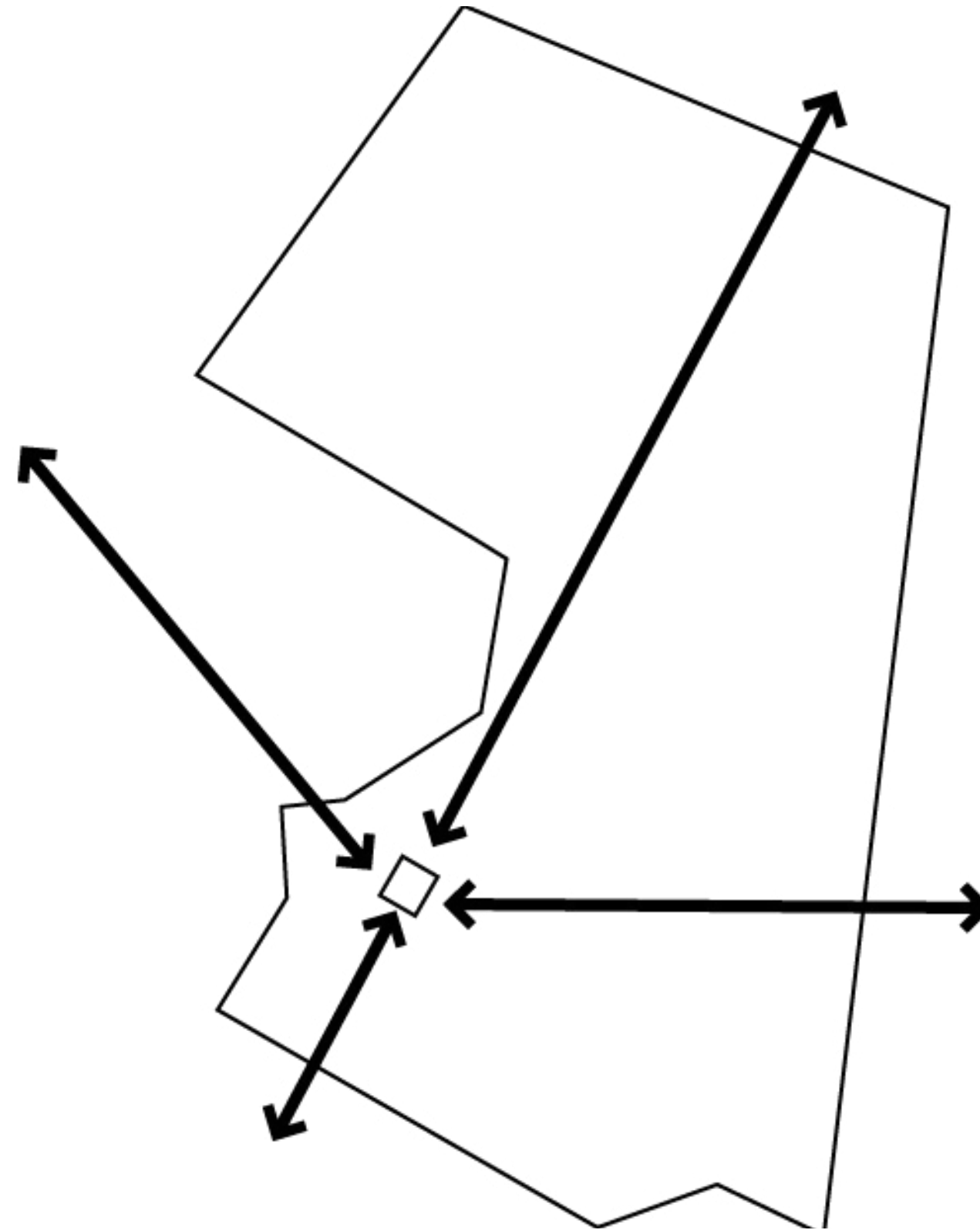
1928 ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL

1928

I 9 2 8 T O T A L E L A N D S C H A P O N D E R D E E L B E L E V I N G

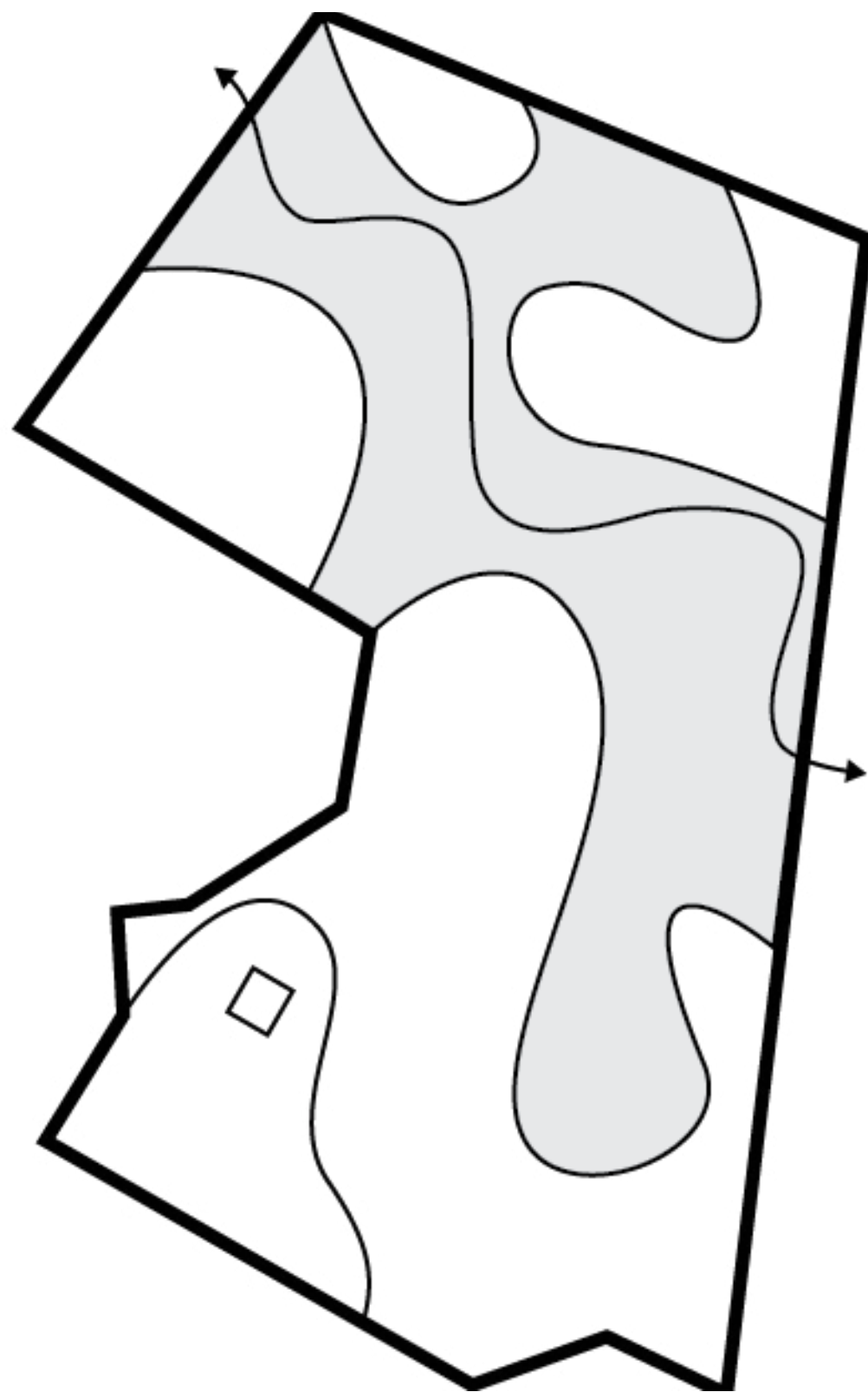
SCHEMA LANDSCHAPSONTWERP 1928

2015

2015 BELEVING WATER + NATUUR + LANDSCHAP

SCHEMA AMBITIE 2015

SCHETSONTWERP 2014

PRESENTATIE SCHETSONTWERP

DE REACTIE GEMEENTE ENSCHEDE EN WATERSCHAP ENTHOUSIAST!

IN DE VERDERE UITWERKING AANDACHT VOOR:

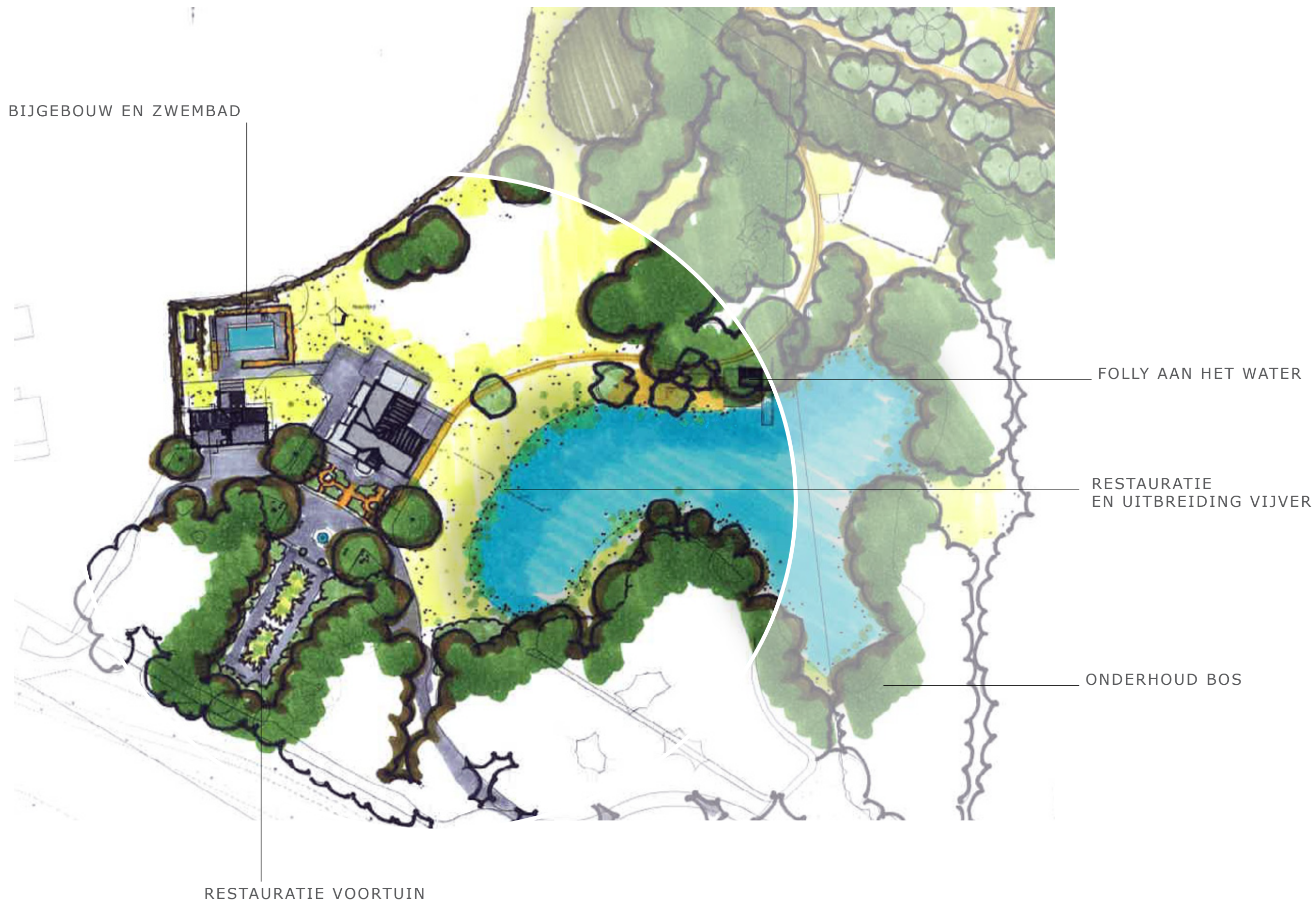
- OPENSTELLING EN BEEKBELEVING
- HYDROLOGISCH PROFIEL: TOETSING WATERSCHAP
- MOGELIJK ROUTEVERVOLG LANGS BEEK

SCHETSONTWERP VILLA DE TOL EN DE TOLBEECK

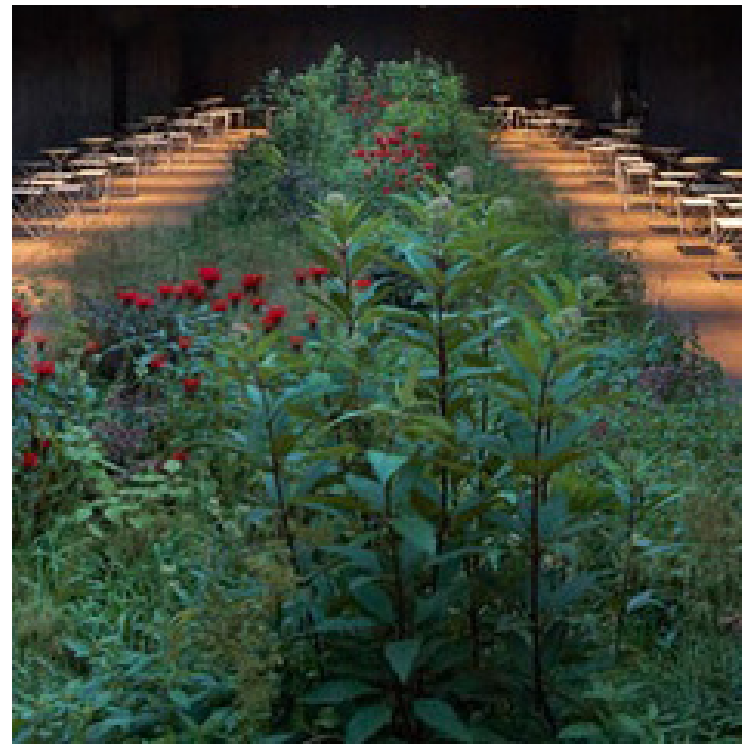
EERHERSTEL LANDGOED VILLA DE TOL

HUIDIGE VOORTUIN

SFEERBEELDEN

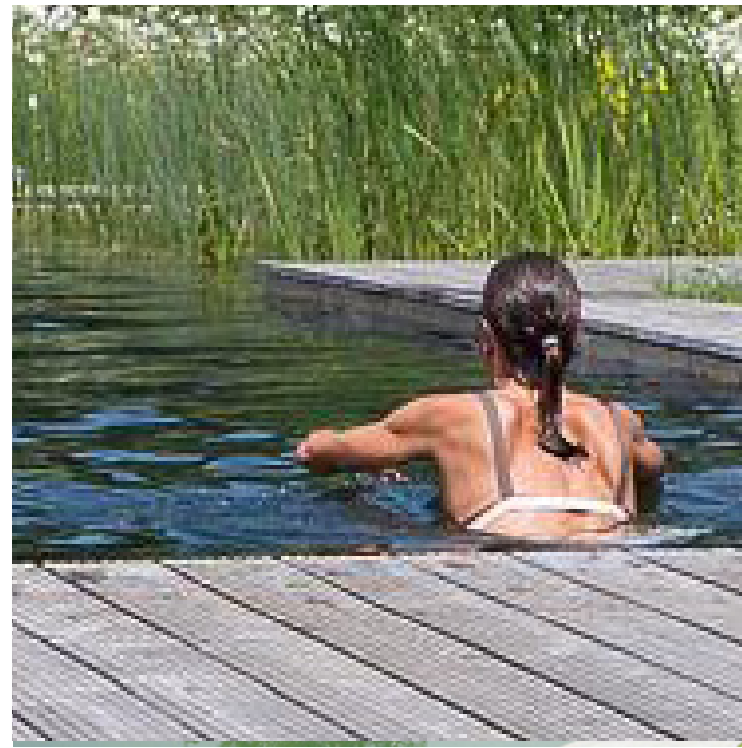
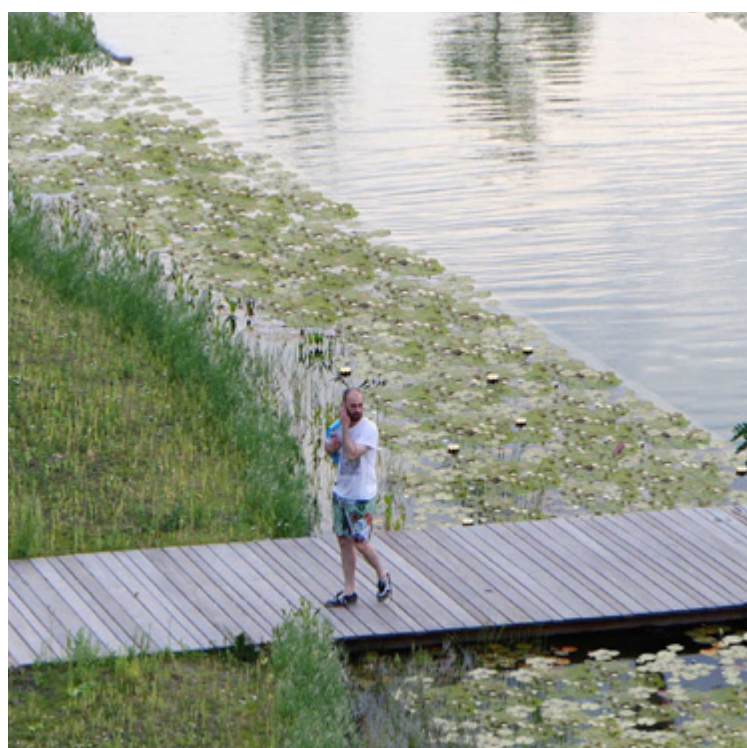
HUIDIGE VIJVER

REFERENTIE - CASTLE HOWARD

SFEER VIJVER - LAKE

ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL - FOLLY

ONTWERP LANDGOED DE TOLBEECK

DRIENERBEEK

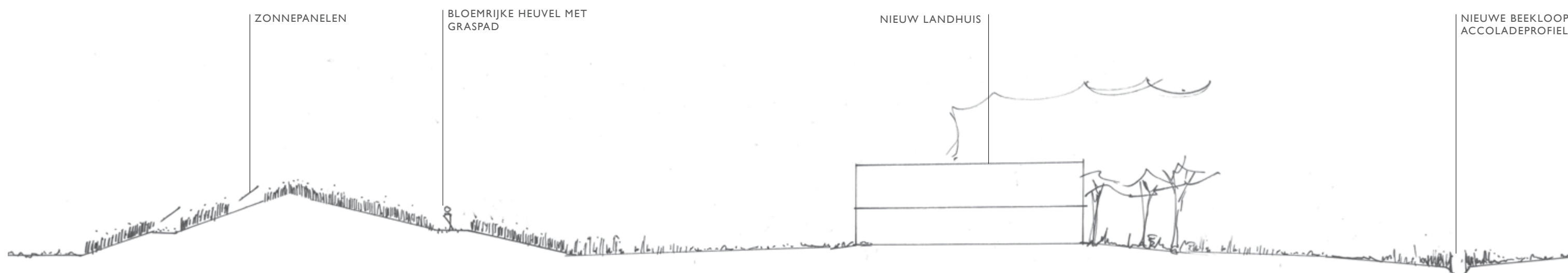
REFERENTIEBEELD WATER EN NATUUR

ZONNEHEUVEL ACHTER NIEUW LANDHUIS

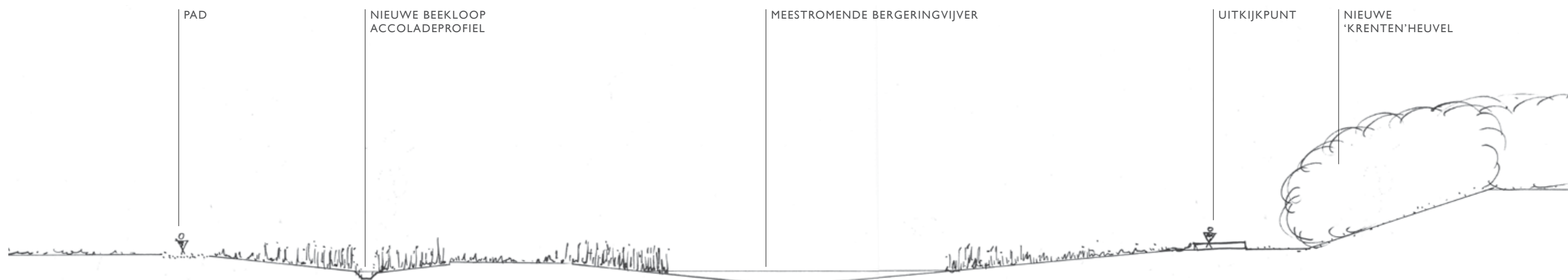
DOORSNEDENDE ZONNEHEUVEL - LANDHUIS - BEEK

DOORSNED E BEEK - KRENTENHEUVEL

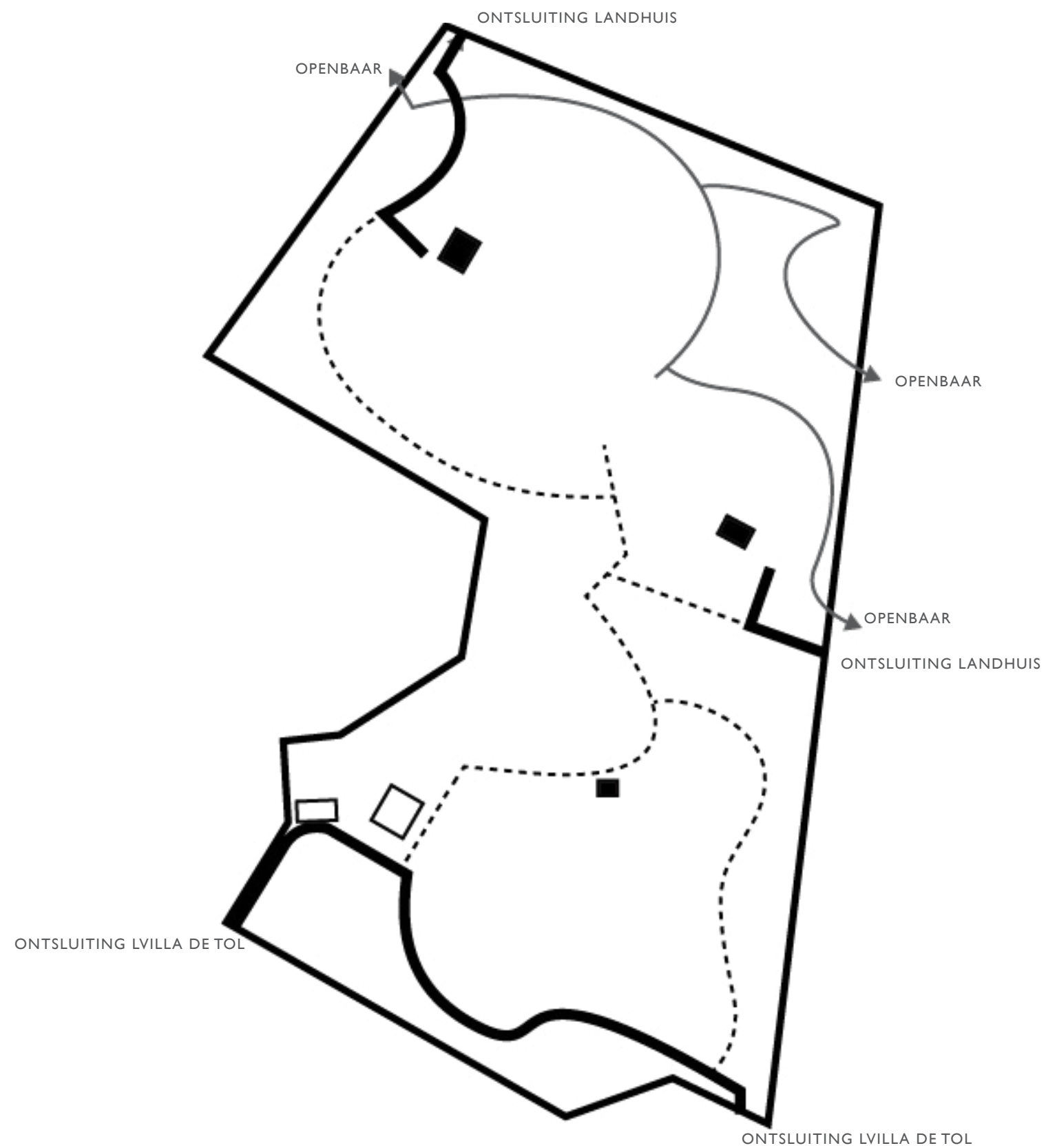
DOORSNEDEN BEEK - KRENTENHEUVEL - UITKIJKPUNT

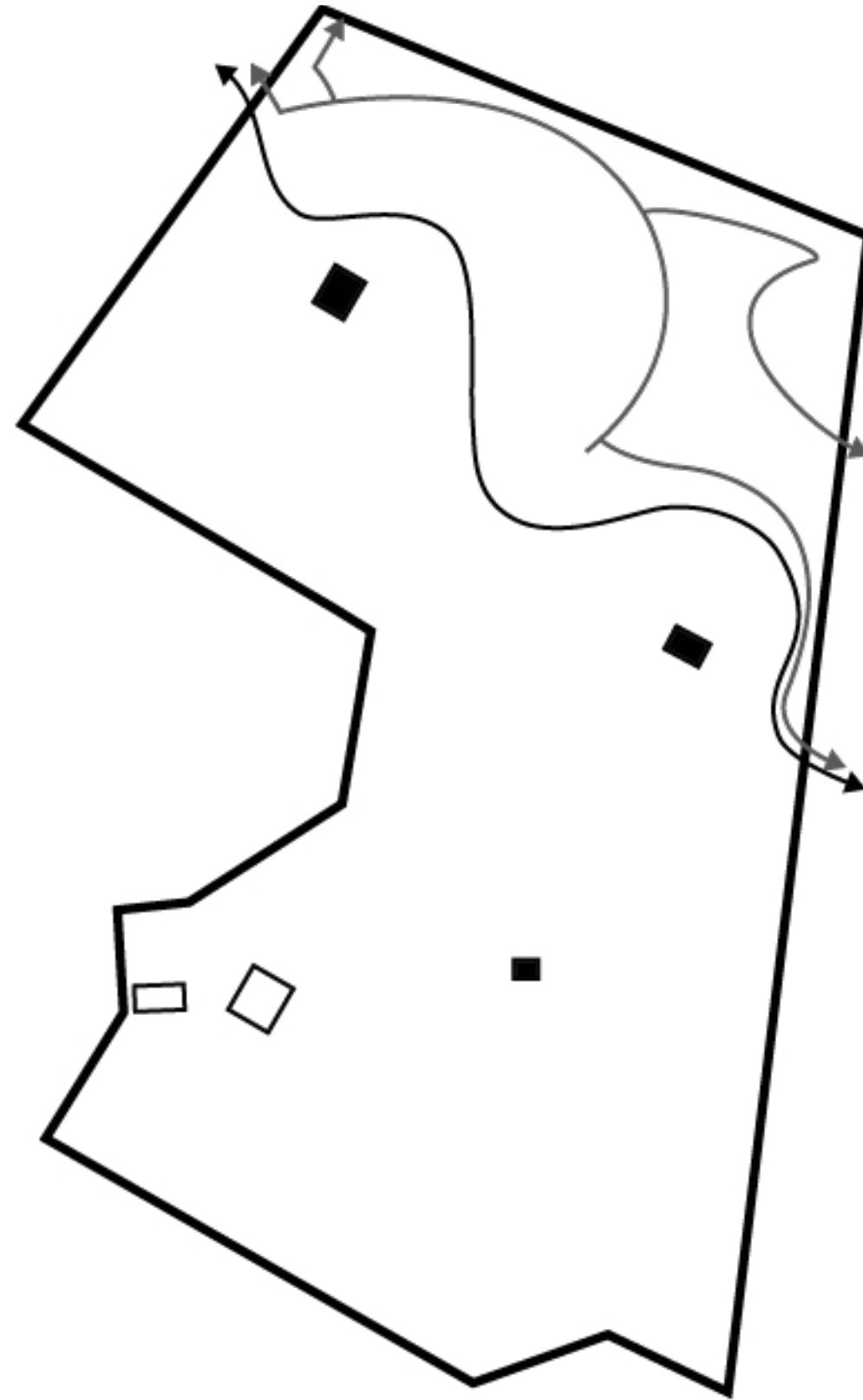
VOORLOPIG ONTWERP VILLA DE TOL EN DE TOLBEECK

NIEUWE OPENBARE EN PRIVATE ROUTES

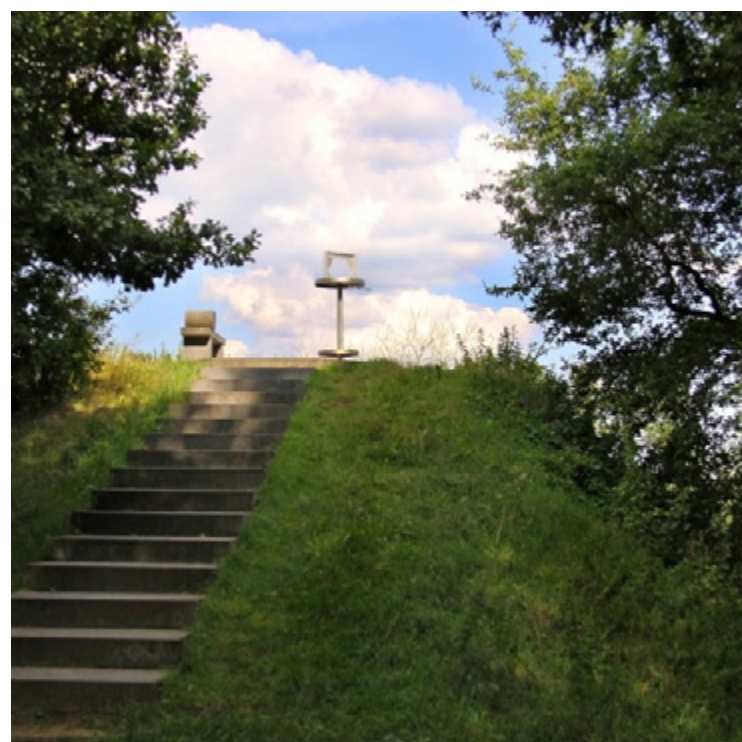
NIEUWE OPENBARE ROUTES I.R.T. BEEK

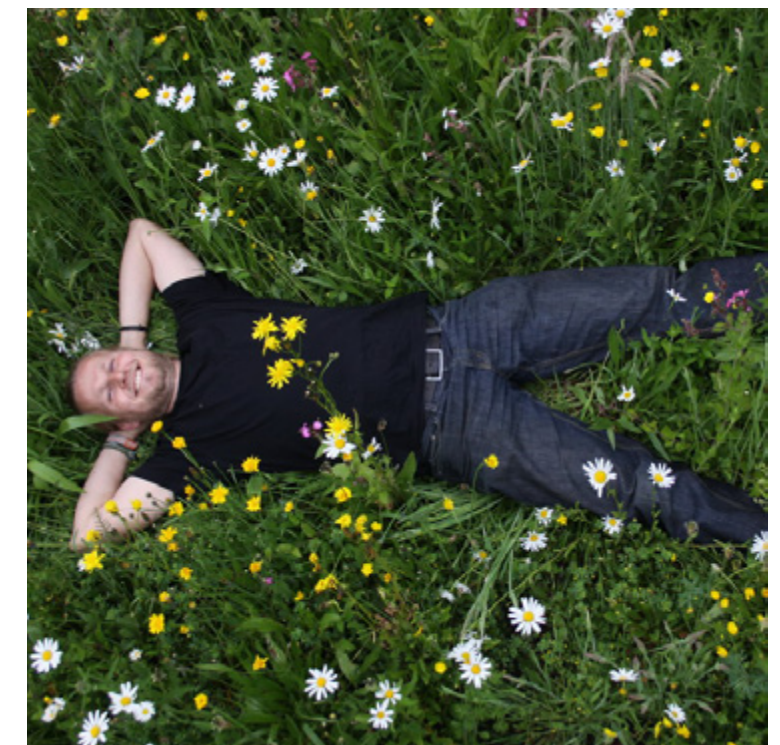
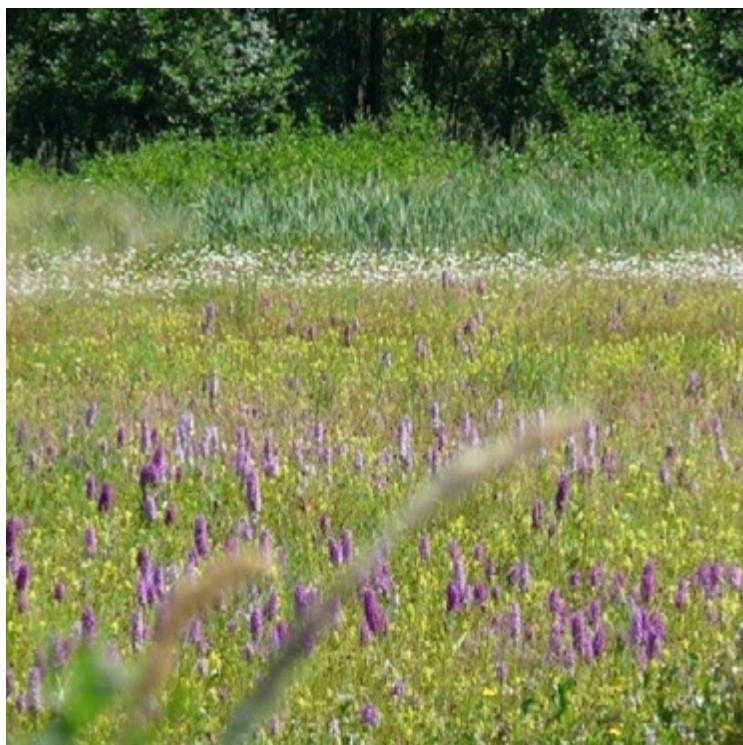
BELEVING WATER + NATUUR

BELEVING WATER + NATUUR

BELEVING WATER + NATUUR

LANDGOED VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

COLOFON

Project: Landgoed de Tol

Projectnummer: 0248

Opdrachtgever: De heer A. Wispels
Hengelsestraat 700
7521 PB Enschede

Uitvoering: Odin Landschapsontwerpers BV
Ernst Machstraat 2
Postbus 115
7440 AC Nijverdal

Ramon Postma MLA

Datum: Presentatie 22 januari 2015
Aangepast aan advies Monumentencommissie 19 augustus 2015

Status: voorlopig

Waterschap vechtstromen

Aan: Els Boerrigter
Van: Otto, Nannie
CC: Namen van geadresseerden]
Datum: 7/22/2014
Betreft: Landgoed Tolbeek, waterloop 20130101, profielaanpassing

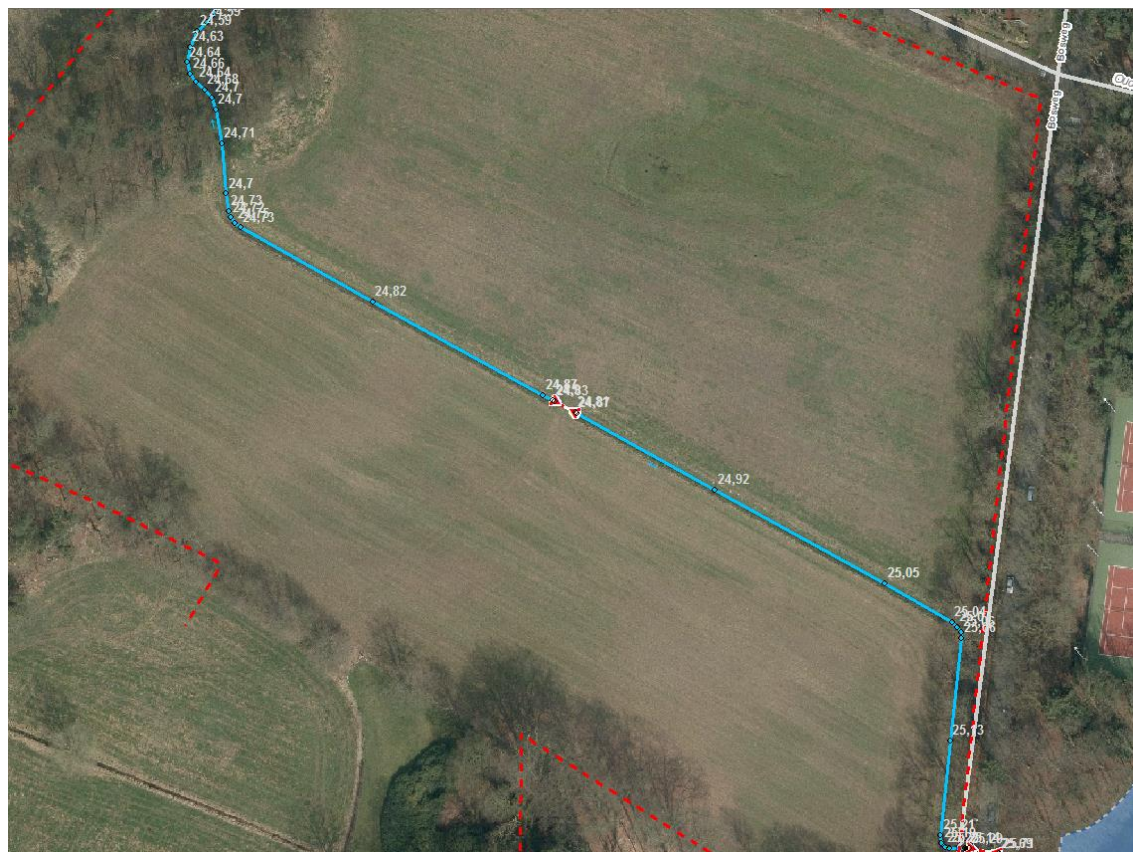
Huidig leggerprofiel 20130101

Het landgoed Tolbeek ligt aan weerszijde van de waterloop 20130101 benedenstrooms de Bosweg in de gemeente Enschede.

De waterloop heeft hier een leggerafmeting van

- Bodembreedte 1,50m
- Talud 1:1,5
- Bodemhoogte afvoervak 190 verloopt rechtlijnig van 25.25 naar 24.20 m+NAP over een lengte van 522m .

De theoretische bodemhoogte van het afvoervak heeft een flink verhang 2m/km. De gemeten profielen (zie plaatje hieronder) laten zien dat de waterloop in het grasland minder verhang heeft (verhang 1,4m/km).

memo

Op de waterloop 20130101 is veel stedelijk gebied aangesloten. Daarnaast is er ook landelijk gebied. Het hemelwater van het stedelijk gebied moet geborgen worden en mag geen groter debiet hebben als een zelfde oppervlakte landelijk gebied.

Geschat stroomgebied landelijk +stedelijk is 300 ha.

Bij een 2Q afvoer is het te verwachten debiet 600 l/sec.

De berekende waterdiepten in de 20130101 benedenstrooms de Bosweg in het legger profiel bij een afvoer van 600 l/sec zijn iets meer dan 50 cm.

Duiker Bosweg

De duiker onder de Bosweg heeft een diameter van rond 600mm en een bok van 25,66 – 25,29 m+NAP. De duiker ligt zo schuin om het hoogteverschil tussen het basispeil van de vijver van het UT terrein en de bodem van waterloop 20130101 te overbruggen. Vroeger lag een bodemval direct benedenstrooms de duiker. Een aantal jaren geleden, tijdens het vervangen van de duiker onder de Bosweg, is de bodemval verwijderd en de duiker schuin gelegd. De bestrating in de Bosweg is boven de duikers klinkers.

memo

De waterloop 20130101 kruist na de Bosweg een grondwal. De grondwal is ter plaatse afgegraven.
De berekende stroomsnelheid in de duiker is bijna 1,5 m/sec bij een hoge afvoer. Een 1/4Q afvoer geeft een berekende stroomsnelheid van 0.7 m/sec. Dit is een hoge stroomsnelheid. Op de foto is te zien dat bodem en taludverdediging is aangebracht benedenstrooms de duiker.

Debieten en waterpeilen

Het berekende debiet in de waterloop 20130101 benedenstrooms de Bosweg is bij een zomerse afvoer van 1/100 Q (zomerse afvoer) ongeveer 2 l/sec

¼ Q (voorjaars afvoer, ongeveer 80 dagen per jaar) zo'n 50 l/sec

Na een 43mm bui gedurende 60 minuten op stedelijk gebied 350 l/sec.

Een 2Q afvoersituatie (1 dag per 100 jaar stationair) 600 l/sec.

Het berekende waterpeil bovenstrooms de Bosweg na de 43 mm bui is 26,30 m+NAP.

Het laagste maaiveld ligt hier op 26.80 m+NAP (bron AHN 0,5 uit 2012).

De aanpassingen in de waterloop 20130101 mogen geen verhogend effect hebben op het waterpeil in de vijver op het UT terrein.

De 2Q situatie in het leggerprofiel geeft een nat oppervlak van 1.13m² en een stroomsnelheid van 0.53m/sec.

Ontwerp

Meerdere varianten zijn mogelijk:

1. De aanpassing begint vanaf de grondwal en de huidige bodemhoogte wordt min of meer gehandhaafd.
2. De aanpassing begint direct vanaf de bestaande duiker onder de Bosweg.

Ad 1 Huidige bodemhoogte of leggerbodemhoogte handhaven

Profiel bodembreedte 0.5m

Talud 1:5 tweezijdig.

Ad 2 aanpassing vanaf bestaande duiker Bosweg.

Bodemhoogte bij Bosweg 25,29 m+NAP naar 24,90 m+NAP bij het verlaten van het perceel.

(375 m over 0,39m geeft een verhang 1m/km)

Bodemvallen/vistrap aanbrengen naar perceel van de buurman: van 24,90 naar 24,30 m+NAP met stapgrootte van 10 cm.

Gerekend met zomerse wandweerstand = middelhoog tot hoog gras op het talud, geen struiken, riet.

Profiel:

Bodembreedte 0,5 m

Talud 1:5 tweezijdig

Waterdiepte na afvoerpiek stedelijk water ongeveer 0,45m.

Waterdiepte in een 2Q situatie 0.55m.

Of

Bodembreedte 0,3m

Talud tweezijdig 1:5

Waterdiepte bij afvoerpiek ongeveer 0,46m

Bij een 2Q situatie 0,57m

Of

Bodembreedte 0,75m

Talud tweezijdig 1:5

Waterdiepte bij afvoerpiek ongeveer 0,43m.

Daar waar de waterloop 20130101 het landgoed uitstroomt een bodemval leggen om goed aan te sluiten op de bestaande bodem van 24,30 m+NAP.

TOELICHTING

Betreft: Toelichting ontwerp landgoed Villa de Tol
bij presentatie van 22 januari 2015; ten behoeve van de
monumentencommissie

Datum: 20 februari 2015

Aan: Gemeente Enschede

Opgesteld door: Ramon Postma MLA (ODIN) / Geertjan Takkenkamp (Takkenkamp)

Inleiding

In november 2013 heeft de heer A. Wispels ODIN landschapsontwerpers gevraagd een ontwerp op te stellen voor een nieuw landgoed op de circa 6 ha aangekochte grond, gelegen achter landgoed Villa de Tol, begrensd door de Drienerbrakeweg en de Bosweg. Belangrijk uitgangspunt in het ontwerp is de relatie van het nieuwe landgoed de Tolbeeck met het landgoed Villa de Tol.

De heer A. Wispels heeft in de afgelopen jaren veel tijd en geld geïnvesteerd in het renoveren en restaureren van het landhuis Villa de Tol. Veel achterstallig onderhoud is ingehaald en de villa voldoet weer aan de eisen van deze tijd. Veel aandacht is daarbij uitgegaan naar mooie passende materialen en details. Nu de Villa is gerenoveerd is het tijd voor de tuin en het park.

Op 22 januari 2015 zijn de plannen voor het nieuwe landgoed en de aanpassingen van het bestaande landgoed gepresenteerd aan het Loket Buitengebied van de gemeente Enschede. In het Loket rees de vraag hoe de plannen zich verhouden tot de monumentenstatus (Gemeentelijk Monument) van de Villa en het park. De indruk bestond dat de ontwikkeling van het nieuwe landgoed, dat plaatsvindt op aanpalende landbouwgrond die niet tot het monument behoort, niet aan de monumententoets onderworpen zal zijn. De vraag is of de aanpassingen van het de bestaande tuin/park dat wel zijn. Afsproken is dat er een beschrijving zal worden aangeleverd aan de heer Haer, waarna verder overleg zal plaatsvinden. Het voorliggende stuk is de beschrijving.

Gemeentelijke monument

Landgoed Villa de Tol is aangewezen als gemeentelijk monument. Het landhuis vertoont een bijzondere combinatie van de Engelse landhuisstijl en neoclassicistische details.

Omschrijving gemeentelijk monument:

Het landhuis staat teruggerooid van Hengelosestraat, vanaf de Bosweg loopt een oprijlaan voor het huis langs. De tuin heeft een landschappelijke aanleg (P.H. Wattez) met grote vijverpartij en een gedeelte met bomen waar tot 1999 een tennishuisje heeft gestaan. Direct voor het landhuis ligt een geometrische rozentuin. De waardering van de buitenplaats is van algemeen belang vanwege

de architectuur- en cultuurhistorische waarde die tot uiting komen in: de typologie, oorspronkelijke functie als buitenhuis, de bouwstijl, de redelijke mate van gaafheid en de ensemblewaarde met de landschappelijke tuin en de naastgelegen boerderij met koetshuis.

Recentelijk heeft de heer A. Wispels het aansluitende bosperceel met een deel van de vijver in eigendom gekregen en aan het landgoed Villa de Tol gevoegd. Dit biedt kansen voor eerherstel van de buitenplaats en de landschappelijke tuin.

Er is helaas geen ontwerptekening van het landschapsontwerp van P.H. Wattez bewaard gebleven of terug te vinden. De enige verbeelding van het ontwerp is de topografische kaart van 1928 waarop de landschapsstijl duidelijk herkenbaar is. De opdrachtgever wil de bestaande verwaarloosde en deels verdwenen elementen van het ontwerp versterken en vernieuwen en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven die het verdient. Na de villa is het nu de beurt aan de tuin. De Engelse landschapsstijl vormt het uitgangspunt voor het eerherstel van landgoed Villa de Tol.

Engelse landschapsstijl landgoed Villa de Tol

Het oorspronkelijke landschap in de omgeving van de Tol van tot circa 1900 heidevelden met over het maaiveld afvloeiende waterstromen vanaf de stuwwal verder ten oosten van het plangebied. Dekzandruggen vormen een subtiel micro reliëf waartussen soms water langere tijd blijft staan. Dit landschap vormde het vertrekpunt van de Engelse landschapsstijl van Wattez.

De essentie van de Engelse landschapsstijl is de optimale beleving van het landschap. Daarbij werd eveneens het decor van het landschap buiten de perceelsgrenzen onderdeel van de beleving. De horizon vormde als in het 'echte' landschap de begrenzing van het beeld. De tuin en het landschap gaan als vanzelfsprekend, zonder begrenzing in elkaar over. Het totaalbeeld oogt natuurlijk maar is zorgvuldig geënceneerd.

In het open heidelandschap werden eerst de condities voor het nieuwe landschap gevormd. Door het zorgvuldig plaatsen van bomen, boomgroepen en bospercelen ontstaan intieme besloten plekken en waardevolle grootse zichtlijnen naar het omringende landschap. De locatie van de Villa vormt hierin een bijzondere centrale plek. Deze plek ligt hoger dan het omliggende landschap. Het landschap was in die tijd veel natter. Naar alle waarschijnlijkheid werd de bouwplaats van de Villa verhoogd voor een goede drooglegging en natuurlijk het aanzien van een hoger gelegen villa. De minimale hoogteverschillen vormen hierbij het uitgangspunt en werden versterkt. De bestaande natte laagte ten oosten van de villa werd vergraven en vormgegeven tot een natuurlijk ogende vijver. De vrijgekomen grond werd gebruikt voor het ophogen van de bouwplaats van de toekomstige Villa. Dit is nog steeds in het huidige ontwerp zichtbaar en een kwaliteit.

Huidige kwaliteit van de landschapstuin

In het oorspronkelijk ontwerp was het omliggende landschap een belangrijk onderdeel van de totaalbeleving van het landgoed. De omgeving is de afgelopen 100 jaar sterk veranderd en verstedelijkt. De beleving is daarmee veranderd naar een meer interne beleving van het landgoed.

Door de focus op de interne beleving van het landgoed is de keuze legitiem om de landschappelijke en de tuinonderdelen binnen het landgoed te versterken, te restaureren en te vertalen naar deze tijd met respect voor het gedachtegoed van de Engelse landschapsstijl. Herstel naar een oorspronkelijk ontwerp is niet mogelijk vanwege het ontbreken van een originele verbeelding van het ontwerp en een sterk veranderde context.

De ruimtelijke kwaliteit van het landgoed is de afgelopen decennia afgenomen. Het regulier onderhoud heeft niet kunnen voorkomen dat de kwaliteit van de verschillende tuin- en landschapsonderdelen hard achteruit zijn gegaan. Enkele tuinonderdelen als de rozentuin en de rotstuin zijn deels of helemaal verdwenen. De verhoudingen tussen open en dicht zijn verstoord door boomgroepen en bospercelen die zijn uitgezaaid en dichtgegroeid. De daarmee samenhangende zichtlijnen zijn eveneens verstoord. De kwaliteit en vitaliteit van de bomen en bospercelen is slecht en is er dringend onderhoud nodig. De opdrachtgever is voornemens het onderhoud volgens een zorgvuldig opgesteld onderhoudsplan uit te voeren en daarmee de kwaliteit te versterken en de uitstraling van het landgoed te vergroten.

Nieuwe ontwerp landgoed Villa de Tol

Een hoogwaardige beleving vanuit de villa is essentieel. Het versterken en verhogen van de belevingswaarde in die zichtlijnen vanuit de villa is een belangrijke wens van de opdrachtgever. De belevingswaarde langs de routes worden subtiel versterkt. De attractiewaarde van bijzondere plekken wordt vergroot waardoor de wandeling over het landgoed villa de Tol als van nature van plek tot plek gaat. De routes op landgoed villa de Tol zijn en worden overigens niet opengesteld. Het nieuwe ontwerp van landgoed villa de Tol wordt uitgelegd aan de hand van een wandeling over het landgoed.

Stel een wandeling voor op een mooie zomeravond. De wandeling begint in de voortuin op het bordes van het landhuis.

De voortuin bestond destijds waarschijnlijk uit een geometrische rozentuin. Momenteel ligt er een buxustuin in geometrische vormen waartussen voorheen naar alle waarschijnlijkheid rozen hebben gestaan. De buxustuin en de aanwezige bestrating voor het bordes aan de voorzijde van de woning blijft in het ontwerp gehandhaafd.

Aan de zuidzijde van de oprijlaan, recht tegenover het bordes heeft waarschijnlijk eveneens een verlaagde bloemen- of rozentuin gelegen die in de zuidelijke zichtlijn lag, destijds overgaand naar het omliggende landschap. De zichtlijn is door de stedelijke ontwikkeling verdwenen. De tuin is momenteel niet meer dan een verlaagd grasveld geflankeerd door coniferen met enkele groepen vaste planten. Eerherstel is hier zeker op zijn plaats.

In het nieuwe ontwerp wordt de oorspronkelijke brede ruimte van de verlaagde tuin hersteld. Hiervoor wordt aan de flanken beplanting verwijderd. Daardoor wordt de ruimtelijke relatie met het landhuis hersteld en versterkt. In de brede as die ontstaat vanuit het ronde bordes vanuit de villa wordt aan de overzijde van de oprit een klassieke fontein geplaatst. Hiermee krijgt deze plek belevingswaarde en wordt met stromend water het omgevingsgeluid subtiel gemaskeerd. In de 'benedentuin' wordt in een ingetogen grindvlak een robuuste langwerpige border met rijk bloeiende

vaste planten aangelegd. Het ingetogen grindvlak omlijst de border en wordt aan beide zijden geflankeerd door enkele klassieke tuinbanken met daarachter Rododendrons die vervolgens aansluiten op de boomgroepen. De rondwandeling rondom de bijzondere border maakt de nieuwe tuin gastvrij en draagt bij aan de beleavingswaarde.

Vanuit de nieuwe benedentuin lopen wij in de richting van het nieuwe bijgebouw aan de westzijde van het landhuis. Het huidige bijgebouw aan de westzijde wordt vervangen door een nieuw gebouw waarvoor binnen het huidige bestemmingsplan ruimte is. De architectuur van het gebouw wordt getypeerd door een eigentijds koetshuis. De functie wordt het beheergebouw van het landgoed. Achter het bijgebouw ligt de voormalige moestuin met kas. Daar wordt een zwembad aangelegd omgeven door een haag. De kas blijft bestaan evenals de prachtige blauwe regen.

Wij vervolgen onze wandeling langs de noordzijde van de villa. Het prachtige gazon met majestueuze bomen blijft hier gehandhaafd. Vanaf het gazon is kijkend richting het westen over de haag een prachtige zichtlijn het landschap in. In de verte zakt de zon al bijna achter de bomen. Vanaf deze plek is er in de toekomst een zichtrelatie met het nieuwe landgoed de Tolbeeck.

We lopen langs de villa in de richting van de grote vijver die is gelegen tussen de villa en de bosweg.

De vijver is nu voor een groot deel verland. De visuele relatie met het landhuis en daarmee de grandeur van een mooie waterspiegel bij het landhuis is verzwakt. Het recentelijk verkregen eigendom van de gehele vijver biedt de kans die relatie en de gewenste waterbeleving die zo typerend is voor de Engelse landschapsstijl opnieuw vorm te geven.

In het ontwerp wordt de vijver vergroot richting het landhuis. De natuurlijke flauwe oevers gaan geleidelijk over naar het gazon die het landhuis nog steeds omzoomd. De vrijgekomen grond wordt in het nieuwe landgoed de Tolbeeck verwerkt.

Momenteel staat er een klein nietszeggend gebouwtje bij de vijver. Eveneens staat er een onafgebouw bij de tennisbaan. In het ontwerp wordt in de zichtlijn vanuit de villa, aan de voet van de vijver een eigentijdse follie ingepast. De follie is typerend voor de Engelse landschapsstijl. Deze follie wordt opgenomen langs de herstelde route over het landgoed. Vanaf de plek bij follie is er een prachtig uitzicht over het water met daarachter villa de Tol.

Al verder wandelend komen we in de schaduw van de grote bomen en komen langs de herstelde rotstuin. Momenteel ligt de rotstuin en verloederd en overgroeid bij. Vanuit de herstelde rotstuin is er straks een prachtig zicht op de villa, het landschap en de rode beuk op de grens van landgoed villa de Tol en landgoed Tolbeeck staat.

We lopen langzaam terug over het gazon. Het gras wordt al vochtig, om ons heen dansen de muggen laag over het gras. We nemen plaats in de tuinstoelen op het terras en kijken onder het genot van een glas wijn terug naar onze voetstappen die wij in het vochtige gazon hebben achtergelaten.

##

29 januari 2015

Voorlopig advies landschapskundige – monumentencommissie Enschede

Redengevende omschrijving:

Waardering:

De buitenplaats is van algemeen belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarden die tot uitdrukking komen in:

- De typologie; als voorbeeld van een karakteristieke Twentse fabrikantenbuitenplaats met landhuis in een landschappelijke aanleg
- De oorspronkelijke functie van buitenhuis van de textielfabrikant N.G. van Heek
- De bouwstijl waarbij elementen uit de Engelse landhuisstijl zijn gecombineerd met neoclassicistische details
- De redelijke mate van gaafheid van het ex- en interieur
- De ensemblewaarde met de landschappelijke tuin en de naastgelegen boerderij met koetshuis

Het landgoed is al enige decennia in twee delen gesplitst. Recent hebben eigendomswijzigingen plaatsgevonden, waardoor de vijver nu in zijn geheel eigendom is van de aanvrager, evenals de voormalige tennisbaan en bijbehorend huisje. Tevens heeft de aanvrager in 2011 de weilanden aan de noordzijde in zijn bezit gekregen, waardoor sprake is van een aansluitend terrein in eigendom.

In de hieronder te bespreken aanvraag wordt uitgegaan van een driedeling van het landgoed: landgoed de Tol, landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck. Het eerste deel is in handen van de andere eigenaar en betreft het erf met boerderij en koetshuis, en het parkbos ten noorden en (zuid)westen daarvan (totaal ongeveer 33,5 ha). Dit deel van de oorspronkelijke buitenplaats de Tol maakt geen onderdeel uit van de te bespreken aanvraag. De visuele betrokkenheid blijft aanwezig.

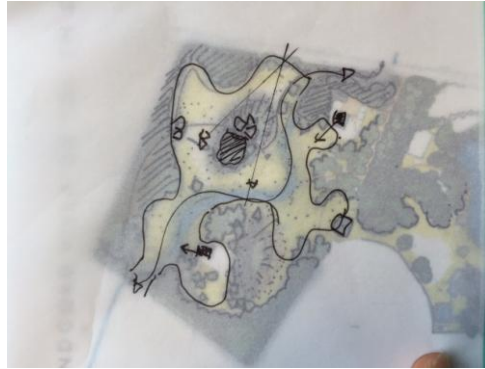
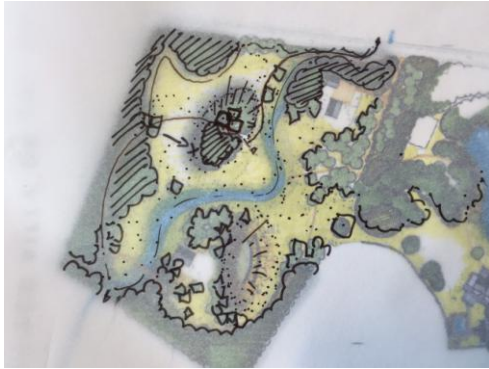
De aanvraag is op 15 april aan de monumentencommissie gepresenteerd en onderbouwd door de landschapsarchitect.

De aanvraag behelst een 'integraal ontwerp voor het gehele landgoed', dat wil zeggen Landgoed Villa de Tol (3,5 ha) en Landgoed Tolbeeck (6 ha). De aanvrager wenst eerherstel voor de aanleg van landgoed Villa de Tol en wenst in Landgoed Tolbeeck een landhuis (1000m³ – 2000m³) en op termijn een poortwoning met bijgebouw (750m³ en 75m²) te bouwen. Er heeft contact plaatsgevonden met waterschap Vechtstromen over de door het landgoed stromende Roombeek.

De commissie constateert dat er enkele forse ingrepen worden voorgesteld, die bedoeld zijn om het landgoed weer een nieuwe impuls te geven. De vijver naast de villa wordt in grootte bijna verdubbeld maar behoudt daarbij wel zijn uitstraling als landschappelijk vormgegeven waterpartij. De voortuin wordt teruggebracht tot de oorspronkelijke grootte, waarbij eventueel de ontwerptekeningen van Tjeerd Koning als leidraad kunnen dienen. Bij de aanleg van een nieuw zwembad wordt rekening gehouden met aanwezige richtingen. De commissie ziet dat de ingrepen worden gedaan in de geest van het oorspronkelijke ontwerp en heeft hiertegen geen bezwaar.

De grootste ingreep betreft het weiland. Deze open ruimte, rechthoekig van vorm, maakt plaats voor een combinatie van verschillende ruimtes met vloeiende randen en losse boomgroepen. De in de vorige eeuw rechtgetrokken Roombeek krijgt weer een kronkelend verloop (in overleg met Waterschap Vechtstromen). Dit verloop is historisch niet geheel juist, maar tijdens bezoek aan het terrein is wel gebleken dat goed is gekeken en gebruik is gemaakt van aanwezige verschillen in reliëf.

De commissie constateert dat bij het ontwerp - invulling met twee nieuwe woningen met bijgebouwen, nieuwe boomgroepen en twee verhogingen, waarvan één met beplanting - rekening gehouden moest worden met de eisen van de Natuurschoonwet, de privacywensen van initiatiefnemer en toekomstige bewoners, ruimtelijke en ecologische aspecten. De commissie waardeert de inzet om deze verschillende aspecten te combineren, maar stelt voor om de mate van verdichting die hierdoor optreedt te verminderen. Hiervoor is inmiddels een alternatief voorstel gedaan door de landschapsarchitect, wat door de commissie gewaardeerd wordt, zie bijgevoegde afbeeldingen:

(tekeningen ODIN- Ramon Postma)

Wat betreft de te bouwen woningen en hun directe (tuin)omgeving raadt de commissie aan een beeldkwaliteitplan te laten opstellen. Daarin moet tot uitdrukking komen dat de woningen qua allure ondergeschikt zijn aan de Villa de Tol.

De commissie raadt aan om de in 2010 verschenen Gespreksagenda Buitengoederen hierbij als richtlijn te hanteren:

(http://www.oversticht.nl/images/dynamic/pfd/HOS_GespreksagendaBuitengoederen_LR.pdf)

Anneke Coops

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00127- van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 achtererfgebied:

erf achter de lijn die het hoofdgebouw doorkruist op 1 meter achter de voorkant en van daaruit evenwijdig loopt met het aangrenzend openbaar toegankelijk gebied, zonder het hoofdgebouw opnieuw te doorkruisen of in het erf achter het hoofdgebouw te komen.

1.6 bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.7 bedrijf:

een onderneming gericht op het produceren, vervaardigen, bewerken, herstellen, installeren of inzamelen van goederen, alsmede verhuur, opslag en distributie van goederen.

1.8 beheergebouw

een gebouw ten behoeve van opslag van materieel en materiaal, met onder meer een werkplaats, voor het onderhoud van een landgoed.

1.9 beperkt kwetsbare objecten:

de objecten als bedoeld in artikel 1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen, zijnde:

- a. verspreid liggende woningen, woonschepen en woonwagens van derden met een dichtheid van maximaal twee woningen, woonschepen of woonwagens per hectare, en dienst- en bedrijfswoningen van derden;
- b. kantoorgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
- c. hotels en restaurants, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
- d. winkels, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
- e. sporthallen, sportterreinen, zwembaden en speeltuinen;
- f. kampeerterreinen en andere terreinen bestemd voor recreatieve doeleinden, voorzover zij niet als

- kwetsbaar kunnen worden aangemerkt;
- g. bedrijfsgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
 - h. objecten die met de onder a tot en met e en g genoemde gelijkgesteld kunnen worden uit hoofde van de gemiddelde tijd per dag gedurende welke personen daar verblijven, het aantal personen dat daarin doorgaans aanwezig is en de mogelijkheden voor zelfredzaamheid bij een ongeval, voorzover die objecten geen kwetsbare objecten zijn, en
 - i. objecten met een hoge infrastructurele waarde, zoals een telefoon- of electriciteitscentrale of een gebouw met vluchtleidingsapparatuur, voorzover die objecten wegens de aard van de gevaarlijke stoffen die bij een ongeval kunnen vrijkomen, bescherming verdienen tegen de gevolgen van dat ongeval.

1.10 beroep of bedrijf aan huis:

een beroep of bedrijf, dat in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarvan de ruimtelijke uitwerking of uitstraling met de woonfunctie verenigbaar is en waarbij de woning in overwegende mate de woonfunctie behoudt en degene die het beroep of het bedrijf uitoefent ook bewoner van de woning is.

1.11 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.12 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.13 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.14 bijbehorend bouwwerk:

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.15 bouwen:

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.16 bouwgrens:

de grens van een bouwvlak.

1.17 bouwlaag:

het doorlopende gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of vrijwel gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen wordt begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw of kelder en zolder.

1.18 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.19 bouwperceelgrens:

De grens van een bouwperceel.

1.20 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.21 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.22 dagrecreatie

Vrijtijdsbesteding buitenshuis zonder overnachting.

1.23 dak:

iedere bovenbeëindiging van een gebouw.

1.24 dakopbouw:

een constructie, niet zijnde een dakkapel, op een hellend dak waarin een of meerdere ramen zijn opgenomen en die voorzien is van zijwanden en een hellend dak, waarbij de nok van deze constructie hoger ligt dan de nok van het oorspronkelijke dak.

1.25 dienstverlening:

het bedrijfsmatig verlenen van diensten, waarbij het publiek rechtstreeks (al dan niet via een balie) te woord wordt gestaan en geholpen, zoals een uitzendbureau, reisbureau, kapsalon, wasserette, schoonheidsinstituut, pedicure, belwinkel en internetcafé, met uitzondering van seksinrichtingen.

1.26 dienstwoning

een woning in of bij een (bedrijfs)gebouw of op een (bedrijven)terrein kennelijk slechts bedoeld voor (het huishouden van) een persoon wiens huisvesting daar, gelet op de bestemming van het gebouwen of het terrein, noodzakelijk is.

1.27 erf:

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, voor zover het plan die inrichting niet verbiedt.

1.28 extensieve recreatie

Ondergeschikt medegebruik van grond, gericht op ontspanning, waarvoor weinig voorzieningen nodig zijn en waaraan weinig mensen tegelijkertijd en op dezelfde plek deelnemen, zoals fietsen en wandelen.

1.29 gebouw:

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.30 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkste is.

1.31 huisvesting in verband met mantelzorg:

huisvesting in of bij een woning van één huishouden van maximaal twee personen, van wie tenminste één persoon mantelzorg verleent aan of ontvangt van een bewoner van die woning.

1.32 kelder:

het beneden peil gelegen gedeelte van een gebouw.

1.33 kwetsbare objecten:

de objecten als bedoeld in artikel 1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen, zijnde:

- a. woningen, woonschepen en woonwagens, niet zijnde beperkt kwetsbare objecten;
- b. gebouwen bestemd voor het verblijf, al dan niet gedurende een gedeelte van de dag, van minderjarigen, ouderen, zieken of gehandicapten, zoals:
 1. ziekenhuizen, bejaardenhuizen en verpleeghuizen;
 2. scholen, of
 3. gebouwen of gedeelten daarvan, bestemd voor de dagopvang van minderjarigen.
- c. gebouwen waarin doorgaans grote aantallen personen gedurende een groot gedeelte van de dag aanwezig zijn, waartoe in ieder geval behoren:
 1. kantoorgebouwen en hotels met een bruto vloeroppervlak (b.v.o.) van meer dan 1500 m² per object, of
 2. complexen waarin meer dan 5 winkels zijn gevestigd en waarvan het gezamenlijk bruto meer dan 1000 m² bedraagt en winkels met een totaal b.v.o. van meer dan 2000 m² per winkel, voorzover in die complexen of in die winkels een supermarkt, hypermarkt of warenhuis is gevestigd, en
- d. kampeer- en andere recreatieterreinen bestemd voor het verblijf van meer dan 50 personen gedurende meerdere aaneengesloten dagen.

1.34 landgoed

Een onroerende zaak als bedoeld in artikel 1, onder a, van de Natuurschoonwet 1928 jo artikel 2 van het Rangschikingsbesluit Natuurschoonwet 1928.

1.35 luifel:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt zonder dan wel met ten hoogste één wand.

1.36 mantelzorg:

intensieve zorg of ondersteuning, die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende, ten behoeve van zelfredzaamheid of participatie, rechtstreeks voortvloeiend uit een tussen personen bestaande sociale relatie, die de gebruikelijke hulp van huisgenoten voor elkaar overstijgt en waarvan de behoefte met een verklaring van een huisarts, wijkverpleegkundige of andere door de gemeente aangewezen sociaal-medisch adviseur kan worden aangetoond.

1.37 nutsvoorzieningen:

gebouwde dan wel ongebouwde en/of ondergrondse infrastructurele voorzieningen, met uitzondering van hoogspanningsverbindingen en hoge druk aardgastransportleidingen, ten behoeve van algemene nutsdoeleinden zoals de watervoorziening, afval, energievoorziening, warmte-koude opslag of het (tele)communicatie-verkeer.

1.38 omgevingsvergunning:

omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.39 onderbouw:

een gedeelte van een gebouw dat wordt afgedekt door een vloer, waarvan de bovenkant minder dan 1,5 meter boven peil is gelegen.

1.40 openbaar toegankelijk gebied:

weg als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994, alsmede pleinen, parken, plantsoenen, openbaar vaarwater en ander openbaar gebied dat voor publiek algemeen toegankelijk is, met uitzondering van wegen die uitsluitend zijn bedoeld voor de ontsluiting van percelen door langzaam verkeer.

1.41 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en/of bijbehorend bouwwerk zijnde.

1.42 perceelsgrens:

de grens van een (bouw)perceel.

1.43 prostitutie:

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.44 seksinrichting:

de voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht. Onder een seksinrichting wordt in ieder geval verstaan: een sekstheater, een parenclub of een prostitutiebedrijf waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.45 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.46 straatmeubilair:

de op of bij de weg behorende bouwwerken, zoals bouwwerken voor bewegwijzering, beveiliging en regeling van het verkeer, verkeersborden, brandkranen, lichtmasten, parkeermeters, stadsplattegronden, zitbanken, bloem- en plantenbakken, papier-, glas- en andere inzamelbakken, kunstobjecten, gedenktekens, draagconstructies voor reclame alsmede telefooncellen, toiletgebouwtjes, abri's en andere, hiermee gelijk te stellen bouwwerken.

1.47 voorerfgebied:

erf dat geen onderdeel is van het achtererfgebied.

1.48 vuurwerk:

vuurwerk als bedoeld in het Vuurwerkbesluit

1.49 vuurwerkbedrijf:

inrichting of bedrijf voor de vervaardiging, verwerking en/of opslag van vuurwerk en/of groothandel in vuurwerk.

1.50 vuurwerkbesluit:

besluit houdende regels met betrekking tot consumenten- en professioneel vuurwerk;

1.51 woning / wooneenheid:

een (gedeelte van een) gebouw met woonfunctie / een complex van ruimten, dat door zijn indeling en inrichting uitsluitend bedoeld is voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.2 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.3 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.4 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.5 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.6 peil:

- a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
- b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
- c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.7 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor "Groen" aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. groenstroken, plantsoenen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
- b. in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
- c. bij deze doeleinden behorende bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken;
- d. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van wonen - zonnepanelen', zijn voorzieningen voor de opwekking van zonne-energie toegestaan, met de daarbij behorende installaties, kabels en leidingen.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

Op de voor "Groen" aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde in overeenstemming met het bepaalde in lid 3.1 worden gebouwd.

3.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:

- a. de maximum bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 2 meter.

3.3 Specifieke gebruiksregels

- a. De hoogte van de gronden mag niet meer bedragen dan 6 m ten opzichte van het aangrenzend maaiveld.
- b. Minimaal 30% van de gronden moet worden gebruikt voor de plaatsing van zonnepanelen.

Artikel 4 Groen - Landgoedpark

4.1 Bestemmingsomschrijving

4.1.1 Basisbestemming

- a. De voor 'Groen - Landgoedpark' aangewezen gronden zijn bestemd voor de instandhouding van een landgoedpark met het zich daarop bevindende landhuis alsmede voor de bescherming, instandhouding en verbetering van de landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en natuurlijke waarden, met de daarbij behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. De gronden zijn bovendien, uitsluitend voorzover gelegen binnen het bouwvlak, bestemd voor het wonen, mantelzorg en aan het wonen ondergeschikt medegebruik ten behoeve van de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis.
- b. Op de voor Groen - Landgoedpark aangewezen gronden zijn ondergeschikt aan de hiervoor omschreven doeleinden tevens de volgende nevenactiviteiten toegestaan:
 1. extensieve recreatie;
 2. sloten, beken en daarmee gelijk te stellen waterlopen en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, waaronder begrepen voorzieningen ten behoeve van het vasthouden en bergen van water;
 3. de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis met een maximum oppervlakte van 150 m²,
 4. tennisbaan;
 5. kleinschalige dagrecreatieve activiteiten op het gebied van cultuur en educatie;
 6. ondergrondse infrastructurele voorzieningen, met uitzondering van hoogspanningsleidingen en hoge druk aardgastransportleidingen.

4.1.2 Toegestaan medegebruik ter plaatse van functieaanduidingen

- a. Ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van groen - beheergebouw' zijn de gronden tevens bestemd voor een beheergebouw;
- b. Ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van cultuur en ontspanning - bijzonder gebouw' zijn de gronden tevens bestemd voor een theehuis.
- c. Ter plaatse van de functieaanduiding 'zwembad', zijn de gronden tevens bestemd voor een zwembad (buitenbad).

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

- a. Op de voor 'Groen - Landgoedpark' aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 4.1.
- b. Bestaande woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.
- c. Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 4.2.1 sub a, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4, 4.2.5, 4.2.6 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd, mits de bestaande afwijkingen naar aard en omvang niet worden vergroot. Het in de vorige volzin bepaalde geldt niet voor bouwwerken, die zijn gebouwd in strijd met het voorheen geldende plan en niet krachtens de overgangsbepalingen van dat plan waren toegestaan.

4.2.2 Gebouw ter plaatse van de 'specifieke bouwaanduiding met lettercode c'

- a. Het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen het bouwvlak.
- b. De inhoud van het hoofdgebouw, inclusief de aangebouwde bijbehorende bouwwerken, is maximaal 3200 m³.
- c. De maximale goot- en bouwhoogten van het hoofdgebouw bedragen respectievelijk 8 meter en 12 meter.
- d. De maximale goot- en bouwhoogten van de aangebouwde bijbehorende bouwwerken bedragen respectievelijk 3 meter en 6 meter.
- e. De bestaande hoofdvorm van het hoofdgebouw, bepaald door bouw- en goothoogte en dakvorm, mag

niet worden gewijzigd.

- f. Binnen het bouwvlak mag maximaal één woning, met daarin één wooneenheid aanwezig zijn.
- g. In afwijking van lid 4.2.2 onder a mag een plantenkas van ten hoogste 20 m² worden gebouwd buiten het bouwvlak. De maximale goot- en bouwhoogten van deze plantenkas bedragen respectievelijk 3 meter en 6 meter.
- h. Een aangebouwd bijbehorend bouwwerk behoort tot het hoofdgebouw, voorzover de inhoud van het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet meer bedraagt dan 3200 m³.
- i. Voor de hoogte van een aangebouwd bijbehorend bouwwerk dat een uitbreiding is van het hoofdgebouw, geldt, voorzover de inhoud van het landhuis en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet groter zal dan 3200 m³, de hoogtebepaling van het landhuis.

4.2.3 Bijbehorende bouwwerken op het perceel ter plaatse van de functieaanduiding 'specifieke vorm van cultuur en ontspanning - bijzonder gebouw'

Ter plaatse van de functieaanduiding 'specifieke vorm van cultuur en ontspanning - bijzonder gebouw' is solitair een theehuisje toegestaan, met een maximale bouwhoogte van 4 meter.

4.2.4 Bijbehorende bouwwerken op het perceel van de functieaanduiding 'specifieke vorm van groen - beheergebouw'

Ter plaatse van de functieaanduiding 'specifieke vorm van groen - beheergebouw' is een beheergebouw toegestaan met een maximale oppervlakte van 185 m², waarbinnen tevens een oppervlakte van maximaal 75 m² vrijstaande bijbehorende bouwwerken is toegestaan. De goothoogte mag maximaal 3,5 meter bedragen en de bouwhoogte mag maximaal 8 meter bedragen.

4.2.5 Overige bouwwerken

Voor overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

- a. hoogte maximaal 6 meter voor palen en masten;
- b. hoogte maximaal 1 meter voor erf- en terreinafscheidingen;
- c. hoogte maximaal 2,50 meter voor niet eerder genoemde bouwwerken, geen gebouw zijnde.

4.2.6 Nutsvoorzieningen

In afwijking van het bepaalde in de leden 4.2.1, 4.2.2, en 4.2.5 gelden voor het bouwen van nutsvoorzieningen de volgende bepalingen:

- a. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;
- b. de goothoogte mag maximaal 3 meter bedragen en de bouwhoogte mag maximaal 5 meter bedragen.

4.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 4.2.5, onder b, voor het verhogen van de terreinafscheiding tot een maximum van 2 meter, mits de landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en natuurlijke waarden worden gewaarborgd.

De in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Tevens wordt bij de beoordeling van een verzoek om af te wijken van de bouwregels, de in bijlage van deze planregels opgenomen 'Landschapstypenkaart' toegepast.

4.4 Specifieke gebruiksregels

- a. De uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen is uitsluitend toegestaan

onder de voorwaarde dat:

1. ten hoogste 49% van het totale vloeroppervlak van de wooneenheid met bijbehorende bouwwerken in gebruik is voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis, met een maximum van 150 m²;
 2. bedrijfsmatige activiteiten beperkt zijn tot bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in categorie 1 van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied));
 3. geen sprake is van detailhandel en/of horeca.
- b. Het gebruik van de gronden mag niet anders zijn dan zoals aangegeven in bijlage 2 Inrichtingsplan.
- c. Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval verstaan:
1. de exploitatie van een winkel, horecabedrijf, of seksinrichting;
 2. opslag op onbebouwde gronden ten dienste van bedrijven;
 3. het gebruik van vrijstaande bijgebouwen voor bewoning.

4.5 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

- a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
1. het rooien en verwijderen/afgraven van bosbodem en houtwallen, c.q. het rooien van singels
 2. het ontginnen, bodemverlagen, afgraven, ophogen en egaliseren van gronden;
 3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 4. het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheid en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen, met een oppervlakte van meer dan 50 m², het verrichten van onderzoeks- en exploitatieboringen ten behoeve van de winning van delfstoffen, water en andere bodemschatten;
 5. het graven en/of dempen van sloten en het door afwateren, ontwateren of afdammen wijzigen van de grondwaterstand;
 6. het leggen van drainagebuizen.
- b. De onder a van dit lid bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken of werkzaamheden, die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen of die reeds in uitvoering waren op het tijdstip van het van kracht worden van het bestemmingsplan.
- c. De onder a van dit lid bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die passen binnen het Inrichtingsplan, zoals bedoeld in bijlage 2 Inrichtingsplan.
- d. De omgevingsvergunning wordt geweigerd, indien door de uitvoering van de aldaar genoemde werken of werkzaamheden, dan wel door de daarvan direct of indirect te verwachten gevolgen de aanwezige landschapselementen en/of de aanwezige archeologische en/of cultuurhistorische waarden in onevenredige mate worden of kunnen worden aangetast.

4.6 Wijzigingsbevoegdheid

4.6.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening het plan te wijzigen ten behoeve van het in een bestaand, eventueel daarvoor geschikt te maken, voormalig bedrijfsgebouw binnen het bouwvlak toestaan van:

- a. bedrijven uit categorie 1 van de hoofdrubriken Bedrijven, Maatschappelijk, Cultuur en Ontspanning en Dienstverlening, die zijn genoemd in de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage);
- b. Bij toepassing van de onder a. genoemde wijzigingsbevoegdheid gelden de volgende voorwaarden en criteria:
 1. het betreffende gebouw mag tenminste vijf jaar lang niet wederrechtelijk in gebruik zijn geweest voor bedrijfsdoeleinden;
 2. de functiewijziging kan ook met vervangende nieuwbouw gepaard gaan, indien het bestaande bedrijfsgebouw om bouwtechnische redenen niet geschikt (te maken) is voor het beoogde doel;
 3. de functiewijziging kan betrekking hebben op maximaal 300 m² gebruiks vloeroppervlak;
 4. de exploitatie van een hotel, café/bar en partycentrum is niet toegestaan.

4.6.2 *Nadere voorwaarden*

Bij de beoordeling van een verzoek om wijziging, als bedoeld in lid 4.6 wordt de in bijlage 3 van deze planregels opgenomen 'Landschapstypenkaart' toegepast.

Artikel 5 Natuur

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Natuur aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. de bescherming, instandhouding en verbetering van de landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en natuurlijke waarden;
- b. sloten, beken en daarmee gelijk te stellen waterlopen en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, waaronder begrepen voorzieningen ten behoeve van het vasthouden en bergen van water.
- c. toegangswegen tot de woningen waarvan de locaties omringd worden door de bestemming Natuur.

Extensieve recreatie is toegestaan, voor zover de onder a genoemde waarden hierdoor niet onevenredig worden geschaad.

5.2 Bouwregels

Op de voor Natuur aangewezen gronden mogen uitsluitend overige bouwwerken gerealiseerd worden.

5.2.1 Overige bouwwerken

Voor overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

- a. Hoogte maximaal 1 meter voor erf- en terreinafscheidingen;
- b. Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 5.2.1 sub a mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd, mits de bestaande afwijkingen naar aard en omvang niet worden vergroot. Het in de vorige volzin bepaalde geldt niet voor bouwwerken, die zijn gebouwd in strijd met het voorheen geldende plan en niet krachtens de overgangsbepalingen van dat plan waren toegestaan.

5.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde 5.2.1 onder a tot een hoogte van 2 meter.

5.4 Specifieke gebruiksregels

- a. Onder strijdig gebruik wordt in ieder geval verstaan:
 1. het gebruik van de gronden anders dan zoals aangegeven in bijlage 2 Inrichtingsplan.
 2. het open stellen van het landgoed met minder dan 600 meter aan voetpaden.

5.5 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

- a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 1. het rooien en verwijderen/afgraven van bosbodem en houtwallen, c.q. het rooien van singels
 2. het ontginnen, bodemverlagen, afgraven, ophogen en egaliseren van gronden;
 3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 4. het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen, met een oppervlakte van meer dan 50 m²,
 5. het verrichten van onderzoeks- en exploitatieboringen ten behoeve van de winning van delfstoffen, water en andere bodemschatten;
 6. het graven en/of dempen van sloten en het door afwateren, ontwateren of afdammen wijzigen van de grondwaterstand;
 7. het leggen van drainagebuizen.
- b. De onder a van dit lid bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken of werkzaamheden, die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen of die reeds in uitvoering waren op het tijdstip van het

van kracht worden van het bestemmingsplan.

- c. De onder a van dit lid bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die passen binnen het Inrichtingsplan, zoals bedoeld in bijlage 2 Inrichtingsplan.
- d. De omgevingsvergunning wordt geweigerd, indien door de uitvoering van de aldaar genoemde werken of werkzaamheden, dan wel door de daarvan direct of indirect te verwachten gevolgen de aanwezige landschapselementen en/of de aanwezige archeologische en/of cultuurhistorische waarden in onevenredige mate worden of kunnen worden aangetast.

Artikel 6 Wonen

6.1 Bestemmingsomschrijving

- a. De voor “Wonen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
 - 1. het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis;
 - 2. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, tuinen, in- en uitritten, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.;

6.2 Bouwregels

6.2.1 Algemeen

- a. Op de voor “Wonen” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 6.1 worden gebouwd;
- b. Woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.

6.2.2 Hoofdgebouw ter plaatste van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding met lettercode a'

- a. Binnen het bouwvlak is maximaal één hoofdgebouw toegestaan;
- b. De inhoud van het hoofdgebouw inclusief aangebouwde bijbehorende bouwwerken is maximaal 1800 m³;
- c. De maximale goot- en bouwhoogten van het hoofdgebouw en aangebouwde bijbehorende bouwwerken bedragen respectievelijk 6 meter en 10 meter.
- d. Binnen het bouwvlak mag maximaal één woning, met daarin één wooneenheid aanwezig zijn.

6.2.3 Hoofdgebouw met bijbehorende bouwwerken ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding met lettercode b'

- a. Het hoofdgebouw en de bijbehorende bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen het bouwvlak.
- b. De inhoud van het hoofdgebouw is maximaal 750 m³;
- c. De oppervlakte van de bijbehorende bouwwerken is maximaal 100 m²,
- d. De maximale goot- en bouwhoogten van het hoofdgebouw bedragen respectievelijk 6 meter en 10 meter.
- e. De maximale goot- en bouwhoogten van de bijbehorende bouwwerken bedragen respectievelijk 3 meter en 6 meter.
- f. Binnen het bouwvlak mag maximaal één woning, met daarin één wooneenheid aanwezig zijn.
- g. Een aangebouwd bijbehorend bouwwerk behoort tot het hoofdgebouw, voorzover de inhoud van het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet meer bedraagt dan 750 m³.
- h. Voor de hoogte van een aangebouwd bijbehorend bouwwerk dat een uitbreiding is van het hoofdgebouw, geldt, voorzover de inhoud van het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet groter zal dan 750 m³, de hoogtebepaling van het hoofdgebouw.

6.2.4 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

- a. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidings in het voorerfgebied bedraagt 1 meter;
- b. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidings in het achtererfgebied bedraagt 2 meter;
- c. de maximum bouwhoogte van vlaggenmasten bedraagt 6 meter;
- d. andere overige bouwwerken mogen uitsluitend in het achtererfgebied worden gebouwd, met een maximum bouwhoogte van 5 meter.

6.2.5 Nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

- a. de maximum oppervlakte van een bouwwerk bedraagt 25 m²;
- b. de maximum goothoogte van een bouwwerk bedraagt 3 meter;
- c. de maximum bouwhoogte van een bouwwerk bedraagt 5 meter.

6.3 Specifieke gebruiksregels

6.3.1 *Strijdig gebruik*

- a. De uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen is uitsluitend toegestaan, indien:
 1. het vloeroppervlak ten behoeve van de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis niet groter is dan 30 m²;
 2. bedrijfsmatige activiteiten beperkt zijn tot bedrijven die zijn genoemd in categorie 1 uit de hoofdgroep Bedrijven of Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied));
 3. geen sprake is van verkeersaantrekkende activiteiten, die kunnen leiden tot een nadelige beïnvloeding van de normale afwikkeling van het verkeer dan wel tot een onevenredige parkeerdruk op de openbare ruimte;
 4. geen sprake is van detailhandel en/of horeca;
 5. geen onevenredige aantasting plaats vindt van het woon- en leefklimaat en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.
- b. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
 1. de exploitatie van een winkel, horecabedrijf, of seksinrichting;
 2. opslag op onbebouwde gronden ten dienste van bedrijven;
 3. het gebruik van vrijstaande bijgebouwen voor bewoning.

6.3.2 *Voorwaardelijke verplichting*

- a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van gronden en bouwwerken overeenkomstig de in lid 6.1 opgenomen bestemmingsomschrijving zonder de aanleg en instandhouding van de maatregelen conform het in bijlage 2 opgenomen Inrichtingsplan, teneinde te komen tot de aanleg van natuur, op de gronden met de bestemmingen Groen en Natuur;
- b. In afwijking van het bepaalde onder a mogen gronden en bouwwerken overeenkomstig de in lid 6.1 opgenomen bestemmingsomschrijving worden gebruikt onder de voorwaarde dat binnen een jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan uitvoering wordt gegeven aan de aanleg en instandhouding van de landschapsmaatregelen conform het in bijlage 2 van de regels opgenomen Inrichtingsplan, teneinde te komen tot de aanleg van natuur.

6.4 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. lid 6.3, onder a, ten behoeve van de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis tot een maximum vloeroppervlak van 49% van het totale vloeroppervlak van de woning met bijbehorende bouwwerken;
- b. lid 6.3, onder a, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijf aan huis, dat niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven of Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)), mits dat bedrijf, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met een bedrijf dat is genoemd in categorie 1.
4. De in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:
 - het woon- en leefklimaat;
 - het straat- en bebouwingsbeeld;
 - de verkeersveiligheid;
 - de sociale veiligheid;
 - de milieusituatie;
 - de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 8 Algemene bouwregels

8.1 Onderkelderen van gebouwen

8.1.1 *Bouwregels*

Daar waar ingevolge het bepaalde in deze planregels het bouwen of verbouwen van gebouwen is toegestaan, is het tevens mogelijk deze gebouwen en het daarbij behorende erf geheel of gedeeltelijk te onderkelderen of van een onderbouw te voorzien, met dien verstande dat:

- a. de bovenkant van de vloer van de kelder of onderbouw maximaal 3 meter onder het peil mag zijn gelegen;
- b. onderkelderen slechts is toegestaan tussen de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw.

8.1.2 *Afwijken van de bouwregels*

- a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 8.1:
 1. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen waarvan de bovenkant van de vloer tot maximaal 5 meter onder het peil is gelegen;
 2. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen in het achtererfgebied tot maximaal 3 meter vanuit de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw;
 3. voor het onderkelderen van gebouwen met een geheel of gedeeltelijk ondergrondse parkeervoorziening ten behoeve van parkeren op eigen terrein, indien dit uit een oogpunt van functionaliteit en veiligheid noodzakelijk is.
- b. De onder a genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat:
 1. geen sprake is van een permanente verlaging of verhoging van de grondwaterstand;
 2. geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:
 - het woon- en leefklimaat;
 - het straat- en bebouwingsbeeld;
 - de sociale veiligheid;
 - de milieusituatie;
 - de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 9 Algemene gebruiksregels

9.1 Algemeen gebruiksverbod

Het is verboden de gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel, strijdig met de in het plan aan de grond gegeven bestemmingen, tenzij voor dit afwijkende gebruik op grond van de regels in dit plan een omgevingsvergunning is verleend.

Overtreding van dit verbod is een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a onder 2° van de Wet op de economische delicten.

9.2 Verbod verkoop en opslag consumentenvuurwerk

- a. Het is verboden om de in dit plan begrepen gronden en de daarop voorkomende bouwwerken te gebruiken, in gebruik te geven of te laten gebruiken voor opslag, groothandel, verwerking en/of vervaardiging van vuurwerk.

Artikel 10 Algemene aanduidingsregels

10.1 Overige zones

10.1.1 archeologisch onderzoeksgebied a

- a. Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².
- b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken en/of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
 1. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
 2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Artikel 11 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van de regels van dit plan:

- a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%;
- b. voor het in geringe mate aanpassen van het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling, indien de verkeersveiligheid en/of verkeersintensiteit daartoe aanleiding geeft;
- c. voor het uitvoeren van een bouwplan, indien op grond van de definitieve uitmeting van het bouwperceel of in verband met de verkaveling of situering blijkt dat aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk zou zijn en de afwijking van de bouwgrens niet meer bedraagt dan 3 meter;
- d. voor de bouw van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie en overige antennes, zend- en sirenemasten tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
- e. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 10 meter, met uitzondering van erf- en perceelsafscheidingen.

De in dit artikel genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de cultuurhistorische waarde;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 12 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

- a. voor het aanpassen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) van deze regels ten behoeve van het verschuiven van soorten bedrijven en/of voorzieningen naar een lagere of hogere categorie, indien dit uit een oogpunt van milieuhygiëne dan wel als gevolg van technische ontwikkelingen wenselijk of noodzakelijk is;
- b. voor het wijzigen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) van deze regels door het aanvullen met nieuwe bedrijven of voorzieningen en/of het verwijderen van bestaande bedrijven of voorzieningen. Indien bedrijven of voorzieningen in de lijst worden opgenomen, worden zij gerangschikt onder die categorie, waarmee zij, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving het meest vergelijkbaar zijn;
- c. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
- d. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
- e. voor het bouwen van vrijstaande antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie met een maximum bouwhoogte van 50 meter;
- f. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximum bouwhoogte van 50 meter.

De in dit artikel genoemde wijzigingsbevoegdheden worden uitsluitend toegepast onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaats vindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 13 Algemene procedureregels

13.1 Procedureregels wijziging en nadere uitwerking

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid of verplichting tot uitwerking, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

- a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
- b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking met redenen wordt omkleed;
- c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

Artikel 14 Overige regels

14.1 Parkeren en laden en lossen

- a. Indien de omvang of de bestemming van een gebouw daartoe aanleiding geeft, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's overeenkomstig de parkeerkencijfers van het CROW in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
- b. Indien de bestemming van een gebouw aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden of lossen van goederen, moet, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, in deze behoefte in voldoende mate zijn voorzien aan, in of onder dat gebouw, dan wel op het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
- c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a en b:
 - 1. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit; of
 - 2. voor zover op andere wijze in de nodige parkeer- of stallingruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien.
- d. Een omgevingsvergunning als bedoeld onder c wordt niet verleend indien dat tot gevolg zou hebben dat het woon- en leefklimaat in de directe omgeving onevenredig wordt aangetast.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

15.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

- a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
- b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

15.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 15.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

15.2 Overgangsrecht gebruik

15.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

15.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

15.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

15.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 15.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeeck".

Bijlagen regels

Bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering (2009) zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie	richtafstand	tot	omgevingstype	rustige	woonwijk
1	10 meter				
2	30 meter				
3.1	50 meter				
3.2	100 meter				
4.1	200 meter				
4.2	300 meter				
5.1	500 meter				
5.2	700 meter				
5.3	1.000 meter				
6	1.500 meter				

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

SEK-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROUP AGRARISCHE BEDRIJVEN							
01	-	LANDBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. DE LANDBOUW							
011, 012, 013	0	Akkerbouw en fruitteelt (bedrijfsgebouwen)	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	1	Tuinbouw:							
011, 012, 013	1	- bedrijfsgebouwen	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	2	- kassen zonder verwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	3	- kassen met gasverwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	4	- champignonkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	5	- champignonkwekerijen met mestfermentatie	100	10	30 C	10	100	3.2	1 G
0163	6	- bloembollendroog- en preparatiebedrijven	30	10	30 C	10	30	2	1 G
011	7	- witlofkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0141, 0142	0	Fokken en houden van rundvee	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0143, 0145	0	Fokken en houden van overige graasdieren:							
0143	1	- paardenfokkerijen	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0145	2	- overige graasdieren	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0146	0	Fokken en houden van varkens	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	0	Fokken en houden van pluimvee:							
0147	1	- legkippen	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	2	- opfokkippen en mestkuikens	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	3	- eenden en ganzen	200	50	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	4	- overig pluimvee	100	30	50 C	0	100	3.2	1 G
0149	0	Fokken en houden van overige dieren:							
0149	1	- nerts en vossen	200	30	30 C	0	200	4.1	1 G
0149	2	- konijnen	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0149	3	- huisdieren	30	0	50 C	10	50	3.1	1 G
0149	4	- maden, wormen e.d.	100	0	30 C	10	100	3.2	1 G
0149	5	- bijen	10	0	30 C	10	30	2	1 G
0149	6	- overige dieren	30	10	30 C	0	30	2	1 G
0150		Akker-en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren (niet intensief)	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
016	0	Dienstverlening t.b.v. de landbouw:							
016	1	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G
016	2	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
016	3	- plantsoendienst en hoveniersbedrijven: b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G
016	4	- plantsoendienst en hoveniersbedrijven: b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
0162		Kl-stations	30	10	30 C	0	30	2	1 G
02	-								
02	-	BOSBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. BOSBOUW							
021, 022, 024		Bosbouwbedrijven	10	10	50	0	50	3.1	1 G
03	-								
03	-	VISSERIJ- EN VISTEELTBEDRIJVEN							
0312		Binnenvisserijbedrijven	50	0	50 C	10	50	3.1	1 G
032	0	Vis- en schaaldierkwekerijen							
032	2	- visteeltbedrijven	50	0	50 C	0	50	3.1	1 G
08	-								
08	-	TURFWINNING							
089		Turfwinningbedrijven	50	50	100 C	10	100	3.2	2 G
06	-								
		HOOFDGROUP BEDRIJVEN							
08	-	WINNING VAN ZAND, GRIND, KLEI, ZOUT, E.D.							
0812	0	Steen-, grit- en krijtmalerijen (open lucht):							
0812	1	- algemeen	10	100	200	10	200	4.1	2 G
0812	2	- steen							

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
1031	1	- vervaardiging van aardappelproducten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G
1031	2	- vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G
1032, 1039	0	Groente- en fruitconservenfabrieken:							
1032, 1039	1	- jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G
1032, 1039	2	- groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	3	- met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	4	- met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G
1032, 1039	5	- met uienconservering (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G
104101	0	Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104101	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G
104101	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
104102	0	Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104102	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G
104102	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
1042	0	Margarinefabrieken:							
1042	1	- p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G
1042	2	- p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	0	Zuivelproducten fabrieken:							
1051	1	- gedroogde producten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	2	- geconcentreerde producten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	3	- melkproducten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1051	4	- melkproducten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	5	- overige zuivelproducten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G
1052	1	- Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1052	2	- consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G
1061	0	Meelfabrieken:							
1061	1	- p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G
1061	2	- p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G
1061	0	Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G
1062	0	Zetmeelfabrieken:							
1062	1	- p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G
1062	2	- p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
1091	0	Veevoerfabrieken:							
1091	1	- destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G
1091	2	- beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G
1091	3	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G
1091	4	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G
1091	5	- mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G
1091	6	- mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1092	0	Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G
1071	0	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:							
1071	1	- v.c. < 7500 kg meel/week, bij gebruik van charge-ovens	30	10	30 C	10	30	2	1 G
1071	2	- v.c. >= 7500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G
1072	0	Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G
1081	0	Suikerfabrieken:							
1081	1	- v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G
1081	2	- v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G
10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:							
10821	1	- Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G
10821	2	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G
10821	3	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
10821	4	- Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G
10821	5	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G
10821	6	- suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
1073	0	Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G
1083	0	Koffiebranderijen en theepakkerijen:							
1083	1	- koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G
1083	2	- theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G
108401	0	Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G
1089	0	Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G
1089	0	Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G
1089	0	Soep- en soeparomafabrieken:							
1089	1	- zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G
1089	2	- met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G
1089	0	Bakmeel- en puddingpoederfabrieken	200	50	50	30	200	4.1	2 G
110101	0	Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G
110102	0	Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:							
110102	1	- p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G
110102	2	- p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G
1102 t/m 1104	0	Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G
1105	0	Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G
1106	0	Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G
1107	0	Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G
12	-								
12	-	VERWERKING VAN TABAK							
120	0	Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G
13	-								
13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL							
131	0	Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G
132	0	Weven van textiel:							
132	1	- aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G
132	2	- aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G
133	0	Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G
139	0	Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G
1393	0	Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBOED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
139, 143	-	Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G
14	-								
14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT							
141		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G
141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G
142, 151		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G
19	-								
15	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)							
151, 152		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G
151		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G
152		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G
	-								
16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.							
16101		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G
16102	0	Houtconserveringsbedrijven:							
16102	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G
16102	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G
1621		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G
162	0	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G
162	1	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G
162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G
17	-								
17	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN							
1711		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G
1712	0	Papier- en kartonfabrieken:							
1712	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G
1712	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G
1712	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G
172		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	0	Golfkartonfabrieken:							
17212	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G
58	-								
18	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA							
1811		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G
1812		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G
18129		Kleine drukkerijen en kopieerinstallaties	10	0	30	0	30	2	1 P
1814	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G
1814	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G
1813		Grafische reproductie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G
1814		Overige grafische activiteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G
182		Reproductiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G
19	-								
19	-	AARDOLIE-/STEENKOOVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEEKSTOFFEN							
191		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G
19202	A	Smeerolien- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G
19202	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G
19202	C	Aardolieproductenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G
20	-								
20	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUCTEN							
2011	0	Vervaardiging van industriële gassen:							
2011	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G
2011	2	- overige gassenfabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G
2011	3	- overige gassenfabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G
2012		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G
2012	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:							
2012	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G
2012	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G
20141	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:							
20141	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G
20141	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G
20141	B0	Methanolfabrieken:							
20141	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G
20141	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
20149	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):							
20149	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G
20149	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G
2015		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G
2016		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G
202	0	Landbouwchemicalienfabrieken:							
202	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G
202	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G
203		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G
2110	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:							
2110	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G
2110	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G
2120	0	Farmaceutische productenfabrieken:							
2120	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G
2120	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G
2041		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G
2042		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
2051		Kruit-, vuurwerk-, en springstoffenfabrieken	30	10	50	1000 V	1000	5.3	1 G
2052	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:							
2052	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G
2052	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G
205902		Fotochemische produktenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G
205903	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G
205903	B	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G
2060		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G
22	-								
22	-	VERVAARDIGING VAN PRODUKTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF							
221101		Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G
221102	0	Loopvlakvernieuwendbedrijven:							
221102	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G
221102	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G
2219		Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G
222	0	Kunststofverwerkende bedrijven:							
222	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G
222	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G
222	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G
23	-								
23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUCTEN							
231	0	Glasfabrieken:							
231	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G
231	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
231	3	- glaswol en glasvezels, p.c. < 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G
231	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G
231		Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G
232, 234	0	Aardewerkfabrieken:							
232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G
232, 234	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G
233	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G
233	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G
2351	0	Cementfabrieken:							
2351	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G
2351	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G
235201	0	Kalkfabrieken:							
235201	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235201	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
235202	0	Gipsfabrieken:							
235202	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235202	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
23611	0	Betonwarenfabrieken:							
23611	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G
23611	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G
23611	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G
23612	0	Kalkzandsteenfabrieken:							
23612	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G
23612	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2362		Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G
2363, 2364	0	Betonmortelcentrales:							
2363, 2364	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	10	100	3.2	3 G
2363, 2364	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	10	300	4.2	3 G
2365, 2369	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:							
2365, 2369	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G
2365, 2369	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G
237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:							
237	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G
237	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G
237	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G
237	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G
2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2399	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:							
2399	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G
2399	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G
2399	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):							
2399	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G
2399	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G
2399	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G
2399	D0	Asfaltcentrales: p.c. < 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G
2399	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G
24	-								
24	-	VERVAARDIGING VAN METALEN							
241	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:							
241	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G
241	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G
245	0	Ijzeren- en stalenbuizenfabrieken:							
245	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G
245	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G
243	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalsen en profielzetterijen:							
243	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G
243	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G
244	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:							
244	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G
244	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
244	B0	Non-ferro-metaalwalsen, -trekkerijen e.d.:							
244	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G
244	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G
2451, 2452	0	IJzer- en staalgieten, -smelten:							
2451, 2452	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2451, 2452	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
2453, 2454	0	Non-ferro-metaalgieten, -smelten:							
2453, 2454	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2453, 2454	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
25	-								
25, 31	-	VERVAARDIGING EN REPARATIE VAN PRODUCTEN VAN METAAL (EXCL. MACHINES/TRANSPORTMIDDELEN)							
251, 331	0	Constructieverblijven							
251, 331	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G
251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
251, 331	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
251, 331	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2529, 3311	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:							
2529, 3311	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300	30 R	300	4.2	2 G
2529, 3311	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	50 R	500	5.1	3 G
2521, 2530, 3311	-	Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200	30	200	4.1	2 G
255, 331	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200	30	200	4.1	1 G
255, 331	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100	30	100 D	3.2	2 G
255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2561, 3311	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:							
2561, 3311	1	- algemeen	50	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	10	- stralen	30	200	200	30	200 D	4.1	2 G
2561, 3311	11	- metaalharden	30	50	100	50	100 D	3.2	1 G
2561, 3311	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100	50 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	2	- scoperen (opsputten van zink)	50	50	100	30 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	3	- thermisch verzinken	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	4	- thermisch vertinnen	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	8	- emaileren	100	50	100	50 R	100	3.2	1 G
2561, 3311	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100	50	100	3.2	2 G
2562, 3311	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100	30	100 D	3.2	1 G
2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, in pandig, p.o. <200m2	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
259, 331	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:							
259, 331	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
259, 331	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	30	500	5.1	3 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100	30	100	3.2	2 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; in pandig, p.o. <200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
27, 28, 33	-								
27, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN							
27, 28, 33	0	Machine- en apparatenfabrieken incl. reparatie:							
27, 28, 33	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
27, 28, 33	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200	30	200 D	4.1	3 G
28, 33	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30	300 D	4.2	3 G
26, 28, 33	-								
26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS							
26, 28, 33	A	Kantoor machines- en computerfabrieken incl. reparatie	30	10	30	10	30	2	1 G
26, 27, 33	-								
26, 27, 33	-	VERVAARDIGING VAN OVERIGE ELEKTRISCHE MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDHEDEN							
271, 331	-	Elektromotoren- en generatorenfabrieken incl. reparatie	200	30	30	50	200	4.1	1 G
271, 273	-	Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30	50	200	4.1	1 G
273	-	Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200	100 R	200 D	4.1	2 G
272	-	Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100	50	100	3.2	2 G
274	-	Lampenfabrieken	200	30	30	300 R	300	4.2	2 G
293	-	Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30	10	30	2	1 G
2790	-	Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C Z	200 R	1500	6	2 G
26, 33	-								
26, 33	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN - BENODIGDHEDEN							
261, 263, 264, 331	-	Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d. incl. reparatie	30	0	50	30	50 D	3.1	2 G
2612	-	Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50	30	50	3.1	1 G
26, 32, 33	-								
26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN							
26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	30	0	30	0	30	2	1 G
29	-								
29	-	VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS							
291	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven							
291	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C	30 R	200 D	4.1	3 G
291	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300 Z	50 R	300	4.2	3 G
29201	-	Carrosseriefabrieken	100	10	200	30 R	200	4.1	2 G
29202	-	Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200	30	200	4.1	2 G
293	-	Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
30	-								
30	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)							

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
301, 3315	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:							
301, 3315	1	- houten schepen	30	30	50	10	50	3.1	2 G
301, 3315	2	- kunststof schepen	100	50	100	50 R	100	3.2	2 G
301, 3315	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200	30	200	4.1	2 G
301, 3315	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C Z	50	500	5.1	2 G
3831		Scheepssloperijen	100	200	700	100 R	700	5.2	2 G
302, 317	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:							
302, 317	1	- algemeen	50	30	100	30	100	3.2	2 G
302, 317	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30 R	300	4.2	2 G
303, 3316	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:							
303, 3316	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200	30	200	4.1	2 G
303, 3316	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000 Z	100 R	1000	5.3	2 G
309		Rijwiel- en motorrijwielfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
3099		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
31	-								
31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.							
310	1	Meubelfabrieken	50	50	100	30	100 D	3.2	2 G
9524	2	Meubelstofleederijen b.o. < 200 m2	0	10	10	0	10	1	1 P
321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10	10	30	2	1 G
322		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30	10	30	2	2 G
323		Sportartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
324		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
32991		Sociale werkvoorziening	0	30	30	0	30	2	1 P
32999		Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G
38	-								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
38	-	VOORBEREIDING TOT RECYCLING							
383201	-	Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1	2 G
383202	A0	Puinbrekerijen en -malerijen:							
383202	A1	- v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2	2 G
383202	A2	- v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2	3 G
383202	B	Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2	2 G
383202	C	Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2	3 G
35	-								
35	-	PRODUKTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER							
35	A0	Elektriciteitsproduktiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)							
		- kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth							
35	A1		100	700	700 C Z	200	700	5.2	2 G
35	A2	- oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1	2 G
		- gasgestookt (incl. bijstook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth, in							
35	A3		100	100	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G
35	A5	- warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G
35	B0	bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:							
		- covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2	2 G
35	B2	- vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2	2 G
35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:							
35	C1	- < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2	1 P
35	C2	- 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1	1 P
35	C3	- 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2	1 P
35	C4	- 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2	1 P
35	C5	- >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1	1 P
35	D0	Gasdistributiebedrijven:							
35	D1	- gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2	1 P
35	D2	- gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1	1 P
35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1	1 P
35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2	1 P
35	D5	- gasontvang- en -verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1	1 P
35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:							
35	E1	- stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2	1 P
35	E2	- blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2	1 P
35	F0	windmolens:							
35	F1	- wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2	1 P
35	F2	- wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1	1 P
35	F3	- wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2	1 P
36	-								
36	-	WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER							
36	A0	Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:							
36	A1	- met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3	1 G
36	A2	- bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1	1 G
36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:							
36	B1	- < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2	1 P
36	B2	- 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2	1 P
36	B3	- >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2	1 P
41, 42, 43	-								
41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID							
41, 42, 43	0	Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2	2 G
41, 42, 43	1	- bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G
41, 42, 43	2	Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G
41, 42, 43	3	- aannemersbedrijven met werkplaats: b.o.< 1000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G
45, 47	-								
45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN							
45205	-	Autowasserijen	10	0	30	0	30	2	3
451, 452, 454	-	Reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2	2
45204	A	Autoplaatswerkerijen	10	30	100	10	100	3.2	1
45204	B	Autobeklederijen	0	0	10	10	10	1	1
45204	C	Autosputinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1	1
4677	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2	2
4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2
46	-								
46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING							
4621	0	Grth in akkerbouwprodukten en veevoerders	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G
		Grth in akkerbouwprodukten en veevoerders met een verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2	2 G
4621	1								
4622	0	Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2	2 G
4623	0	Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2	2 G
4624	0	Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1	2 G
46217, 4631	0	Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1	2 G
4632, 4633	0	Grth in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsoliën	10	0	30	50 R	50	3.1	2 G
4634	0	Grth in dranken	0	0	30	0	30	2	2 G
4635	0	Grth in tabaksprodukten	10	0	30	0	30	2	2 G
4636	0	Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	10	10	30	0	30	2	2 G
4637	0	Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2	2 G
4638, 4639	0	Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2	2 G
464, 46733	0	Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2	2 G
46499	0	Grth in vuurwerk en munitie:							
46499	1	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag < 10 ton	10	0	30	10 V	30	2	2 G
46499	2	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag 10 tot 50 ton	10	0	30	50 V	50	3.1	2 G
		- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats < 750 kg (en > 25 kg theatervuurwerk)	10	0	30	500 V	500	5.1	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats 750 kg tot 6 ton	10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G
46499	4		10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G
46499	5	- munitie	0	0	30	30	30	2	2 G
46711	0	Grth in vaste brandstoffen:							
46711	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 G
46711	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3
46712	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:							
46712	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G
46712	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G
46712	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G
46713		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G
46721	0	Grth in metaalertsen:							
46721	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G
46721	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G
46722, 46723		Grth in metalen en -halfabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G
4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:							
4673	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G
4673	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G
46735	4	zand en grind:							
46735	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G
46735	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G
4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:							
4674	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G
4674	2	- algemeen: b.o. <= 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G
46751		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G
46752		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G
4676		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G
4677	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G
4677	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G
466	0	Grth in machines en apparaten:							
466	1	- machines voor de bouwrijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G
466	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G
466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.)	0	0	30	0	30	2	2 G
47	-								
47	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN							
952		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	0	0	10	10	10	1	1 P
55	-								
55	-	LOGIES- MAALTIIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING							
562		Cateringbedrijven	10	0	30 C	10	30	2	1 G/P
49	-								
49	-	VERVOER OVER LAND							
493		Bus-, tram- en metroremises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P
493		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P
493		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G
494	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G
494	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G
495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P
52	-								
52	-	DIENTSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER							
52242	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:							
52242	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G
52242	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G
52242	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G
52242	3	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G
52242	4	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G
52242	5	- granen of meelsoorten, v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G
52242	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G
52242	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G
52242	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G
52242	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G
52102, 52109	A	Distributiecentra, pak- en koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G
52109	B	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	0	0	30 C	10	30	2	2 G
5221	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G
64	-								
53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE							
531, 532		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P
61	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P
61	B0	zendinstallaties:							
61	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P
61	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P
61	B3	- GSM en UMTS-steunzenders (indien bouwvergunningplichtig)	0	0	0 C	10	10	1	1 P
77	-								
77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN							
7711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P
7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G
62	-								
62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE							
62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P
58, 63	B	Datacentra	0	0	30 C	0	30	2	1 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
72	-								
72	-	SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK							
721		Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	30	10	30	30 R	30	2	1 P
722		Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-								
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING							
812		Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3.1	1 P
74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G
84	-								
84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
8425		Brandweerkazernes	0	0	50 C	0	50	3.1	1 G
37, 38, 39	-								

[illegible]

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer	GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP CULTUUR EN ONTSPANNING						
5914	Bioscopen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9004	Theaters, schouwburgen, concertgebouwen, evenementenhallen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9321	Recreatiecentra, vaste kermis e.d.	30	10	300	10	300 D	4.2	3 P
8552	Muziek- en balletscholen	0	0	30	0	30	2	2 P
85521	Dansscholen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9101, 9102	Bibliotheken, musea, ateliers, e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
91041	Dierentuinen	100	10	50 C	0	100	3.2	3 P
91041	Kinderboerderijen	30	10	30 C	0	30	2	1 P
931	B Bowlingcentra	0	0	30 C	0	30	2	2 P
								3 P
9200	Casino's	10	0	30 C	0	30	2	
92009	Amusementshallen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9313, 9604	Badhuizen en sauna-baden	10	0	30 C	0	30	2	1 P
		HOOFDGROEP DETAILHANDEL						
453	Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	0	0	30	10	30	2	1 P
451, 452, 454	Handel in auto's en motorfietsen (inclusief onderhoud en/of reparatie)	10	0	30	10	30	2	2
47	A Detailhandel voor zover n.e.g.	0	0	10	0	10	1	1 P
471	Supermarkten, warenhuizen	0	0	10	10	10	1	2 P
4722, 4723	Detailhandel vlees, wild, gevogelte, met roken, koken, bakken	10	0	10	10	10	1	1 P
4724	Detailhandel brood en banket met bakken voor eigen winkel	10	10	10 C	10	10	1	1 P
4773, 4774	Drogisterijen	0	0	0	10	10	1	1 P
								3 P
4752	Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	0	0	30	10	30	2	
4778	Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	0	0	10	10 V	10	1	1 P
4791	Postorderbedrijven	0	0	50	0	50	3.1	2 G
82991	Veilingen voor landbouw- en visserijproducten	50	30	200 C	50 R	200	4.1	3 G
82992	Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
		HOOFDGROEP DIENSTVERLENING						
791	Reisorganisaties	0	0	10	0	10	1	1 P
41, 68	A Verhuur van en handel in onroerend goed	0	0	10	0	10	1	1 P
96013	B Wasserettes, wassalons	0	0	10	0	10	1	1 P
9602	Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	0	0	10	0	10	1	1 P
9609	B Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	0	0	10 C	0	10 D	1	1 P
		HOOFDGROEP HORECA						
5510	Hotels en pensions met keuken, conferentie-oorden en congresscentra	10	0	10	10	10	1	2 P
561	Restaurants, cafetaria's, snackbars, ijssalons met eigen ijsbereiding, viskramen e.d.	10	0	10 C	10	10	1	2 P
563	1 Café's, bars	0	0	10 C	10	10	1	2 P
563	2 Discotheken, muziekcafé's	0	0	30 C	10	30 D	2	2 P

SBH-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROUP KANTOREN							
581		Uitgeverijen (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
461		Handelsbemiddeling (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
791		Reisorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
5229		Expeditie, cargadoors (kantoren)	0	0	10	0	10 D	1	1 P
64, 65, 66	A	Banken, verzekeringbedrijven, beurzen	0	0	10 C	0	10	1	1 P
84	A	Openbaar bestuur (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
941, 942		Bedrijfs- en werknemersorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	0	0	10	0	10 D	1	2 P
		HOOFDGROUP MAATSCHAPPELIJK							
4773, 4774		Apotheken	0	0	0	10	10	1	1 P
		OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
84	A	Openbaar bestuur	0	0	10	0	10	1	2 P
8422		Defensie-inrichtingen	30	30	200 C	100	200 D	4.1	3 G
85	-								
85	-	ONDERWIJS							
852, 8531		Scholen voor basis- en algemeen voortgezet onderwijs	0	0	30	0	30	2	1 P
8532, 854, 855		Scholen voor beroeps-, hoger en overig onderwijs	10	0	30	10	30 D	2	2 P
86	-								
86	-	GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG							
8610		Ziekenhuizen	10	0	30 C	10	30	2	3 P
8621, 8622, 8623		Artsenpraktijken, klinieken en dagverblijven	0	0	10	0	10	1	2 P
8691, 8692		Consultatiebureaus	0	0	10	0	10	1	1 P
871	1	Verpleeghuizen	10	0	30 C	0	30	2	1 P
8891	2	Kinderopvang	0	0	30	0	30	2	2 P
94	-								
94	-	DIVERSE ORGANISATIES							
9491		Kerkgebouwen e.d.	0	0	30	0	30	2	2 P
94991	A	Buurt- en clubhuizen	0	0	30 C	0	30 D	2	2 P
59	-								
59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE							
9101, 9102		Bibliotheken	0	0	10	0	10	1	2 P
93	-								
96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING							
9603	0	Begrafenisondernemingen:							
9603	1	- uitvaartcentra	0	0	10	0	10	1	2 P
96031	2	- begraafplaatsen	0	0	10	0	10	1	2 P
96032	3	- crematoria	100	10	30	10	100	3.2	2 P
9609	A	Dierenasielen en -pensions	30	0	100 C	0	100	3.2	1 P
		HOOFDGROUP RECREATIE							
553, 552		Kampeerterreinen, vakantiecetra, e.d. (met keuken)	30	0	50 C	30	50	3.1	2 P
932	G	Jachthavens met diverse voorzieningen	10	10	50 C	30	50	3.1	3 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer	GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
	HOOFDGROEP SPORT							
5629	Kantines	10	0	10 C	10	10 D	1	1 P
94991	B Hondendressuurterreinen	0	0	50	0	50	3.1	1 P
931	0 Zwembaden:							
931	1 - overdekt	10	0	50 C	10	50	3.1	3 P
931	2 - niet overdekt	30	0	200	10	200	4.1	3 P
931	A Sporthallen	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	C Overdekte kunstijsbanen	0	0	100 C	50 R	100	3.2	2 P
931	D Stadions en open-lucht-ijsbanen	0	0	300 C	50 R	300	4.2	3 P
931	E Maneges	50	30	30	0	50	3.1	2 P
931	F Tennisbanen (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	G Veldsportcomplex (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	H Golfbanen	0	0	10	0	10	1	2 P
931	I Kunstskibanen	0	0	30 C	50 R	50	3.1	2 P
931	0 Schietinrichtingen:							
931	1 - binnenbanen: geweer- en pistoolbanen	0	0	200 C	10	200	4.1	2 P
								1 P
931	10 - buitenbanen met voorzieningen: pistoolbanen	10	0	1000	200	1000	5.3	
931	11 - buitenbanen met voorzieningen: boogbanen	0	0	30	30	30	2	1 P
931	2 - binnenbanen: boogbanen	0	0	10 C	10	10	1	1 P
931	3 - vrije buitenbanen: kleiduiven	0	0	200	300	300	4.2	2 P
931	4 - vrije buitenbanen: schietbomen	0	0	500	1500	1500	6	1 P
931	5 - vrije buitenbanen: geweerbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	6 - vrije buitenbanen: pistoolbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	7 - vrije buitenbanen: boogbanen	0	0	10	200	200	4.1	1 P
931	8 - buitenbanen met voorzieningen: schietbomen	10	0	300	500	500	5.1	2 P
931	9 - buitenbanen met voorzieningen: geweerbanen	10	0	1000	1500	1500	6	2 P
931	A Skelter- en kartbanen, in een hal	10	0	50	10	50	3.1	2 P
931	B Skelter- en kartbanen, open lucht, < 8 uur/week in gebruik	50	30	500	30	500	5.1	2 P
931	C Skelter- en kartbanen, open lucht, >=8 uur/week in gebruik	50	50	1000 Z	30	1000	5.3	2 P
931	D Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., < 8 uur/week in gebruik	100	50	700	50	700	5.2	3 P
931	E Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., >=8 uur/week in gebruik	100	100	1500 Z	50	1500	6	3 P
931	F Sportscholen, gymnastiekzalen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
93299	Modelvliegtuig-velden	10	0	300	100	300	4.2	1 P
9313, 9604	Fitnesscentra	10	0	30 C	0	30	2	1 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

[illegible]

Bijlage 2 Inrichtingsplan

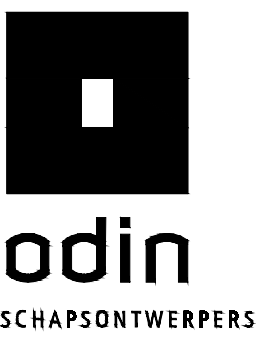

LEGENDA

- A** nieuw landhuis Landgoed Tolbeek
B zonebeugel
C nieuwe dienstwoning Landgoed Tolbeek
D nieuw zwembad Landgoed Villa de Tol
E nieuwe folly Landgoed Villa de Tol

- Boom bestaand
Boom (nieuw)
Bos (bestaand)
zwart/wit te bestaande te handhaven inrichting
Bosplantsoen (nieuw) conform BKP
Vegetatie (nieuw) conform BKP
Beekdal (nieuw) conform m.n.m. Waterschap Vechterstroom
Paden (nieuw) conform BKP
Heuvels (nieuw) conform BKP
Bouwblokken met leier

Odin Landschapontwerpers
Ernst Machstraat 2
Postbus 115
7440 AC Nijverdal
T 0548 - 41 91 80
F 0548 - 41 99 95
E info@odinlandchap.nl
I www.odinlandchap.nl
K.v.K. nr. 0818793

Project
Landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeek

Opdrachtgever
De heer A. Wispels
Hengelostraat 700
7521 PB Enschede

Landschapontwerper
Ramon Postma MIA

Datum getekend
26-01-2016

Tekening
Ontwerptekening met in kleur aangegeven
de nieuwe inrichting Landgoed Villa de Tol en Tolbeek

Status
Definitief

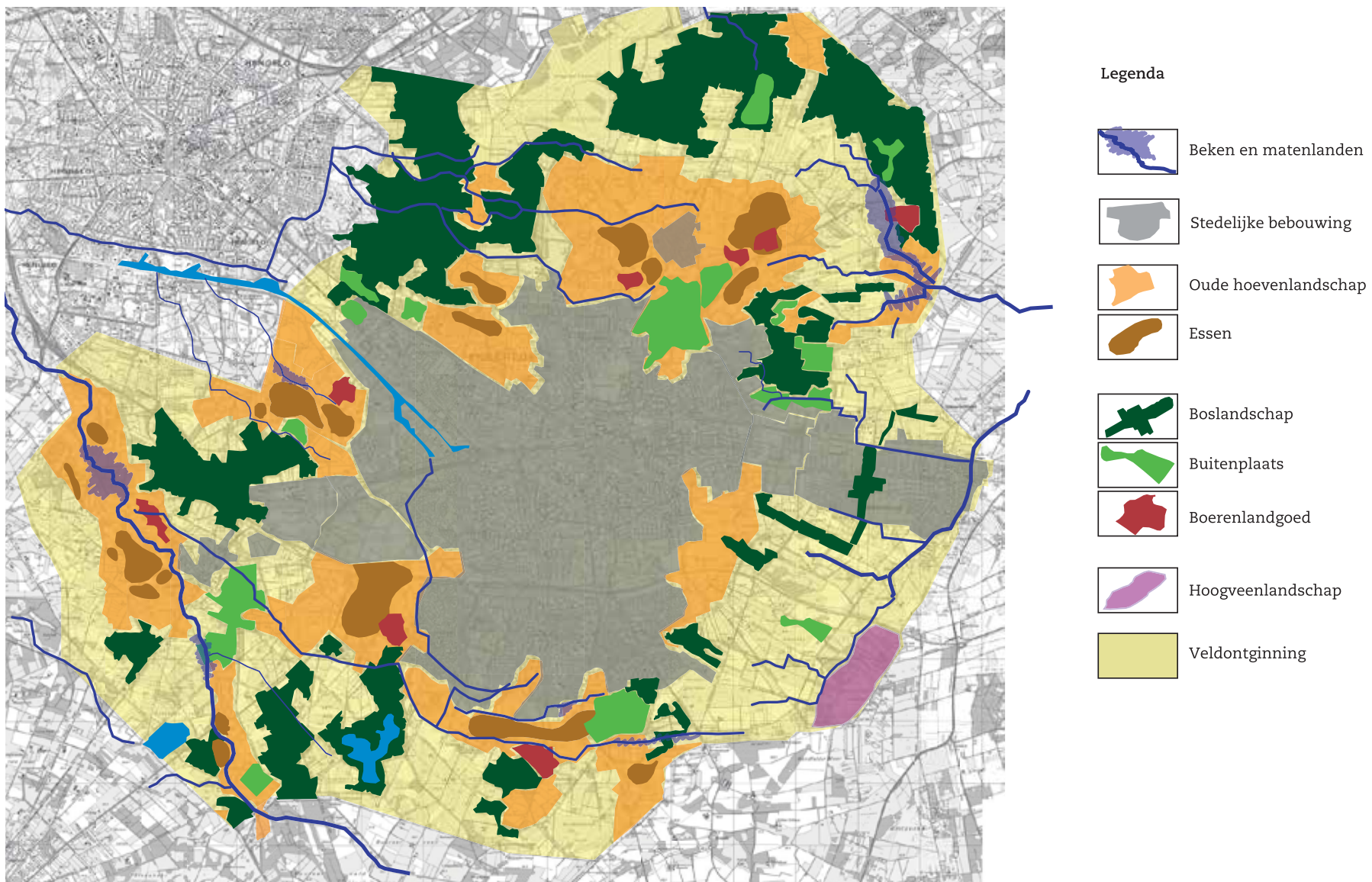
Schaal
A0: 1:500
A3: +/- 1:1500

Papierformaat
A0

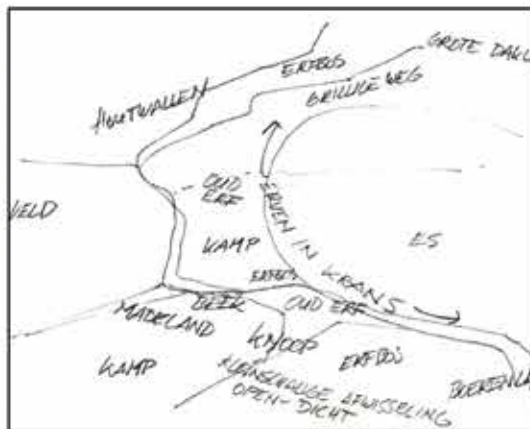
Projectnummer
0248

Bijlage 3 Landschapstypenkaart

Landschapstypenkaart

Ansicht 1 - Oude Hoevenlandschap

Het oude hoevenlandschap, of ook wel kampen/essenlandschap genoemd, is het oudste landschapstype.

De dragers zijn essen, kampen, oude erven (al dan niet geclusterd) en weidegronden langs beken.

De oude erven zijn zeer bepalende onderdelen en hebben een eigen aspect gekregen.

Bekende essen zijn: Lonnekeres en de Usseleres /

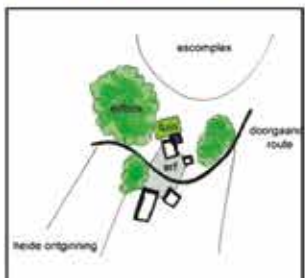
Landschap kort beschreven

- Behalve op de essen: kleinschalige grillige verkaveling, deels omzoomd door houtwallen
- Essen zijn opvallende grote ruimten in het landschap
- Wegen veelal krom, zich voegend naar de erven, soms over erf
- Beek kronkelend door het landschap
- Kampen (eenmansessen) aanwezig
- Bouwland hoger op, weiland bij de beek
- Afwisseling van coulissen (houtwal, bosjes en lanen) en open ruimtes
- Microrelief door essen & kampen, soms in de vorm van steilrand

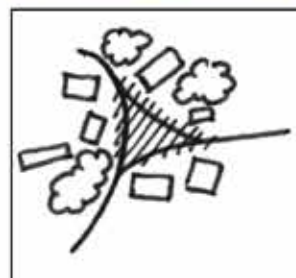
Landschap & bebouwing

- Oudste erven aan de rand van de es
- Erven geclusterd (knooperf), in krans rond een es, langs een beek of solitair
- Essen en kampen liggen hoger dan erven
- Dakvlakken over de es heen zichtbaar,
- Erven tegen een achtergrond van groen (bv. erfbos)
- Stap van openbaar naar prive via open tuinelement: boomgaard, moestuin, haag of boomgroepen
- Het erf niet afgescheiden van de omgeving,
- Erven binnen een cluster verbonden door groene elementen

Es

- Bolle, hoge ligging
- Zeer oud waardevol esdek
- Onbeplant, m.u.v. een enkele zeer oude boom
- Soms gedeeltelijk, soms geheel omgrensd door een rand van oude boerderijen, erfbossen en houtwallen
- Onregelmatige blokverkaveling, weinig verharde wegen
- Grote dakvlakken achter de kim van de es of de kamp
- Ontbreken van permanente perceelsscheidingen op es

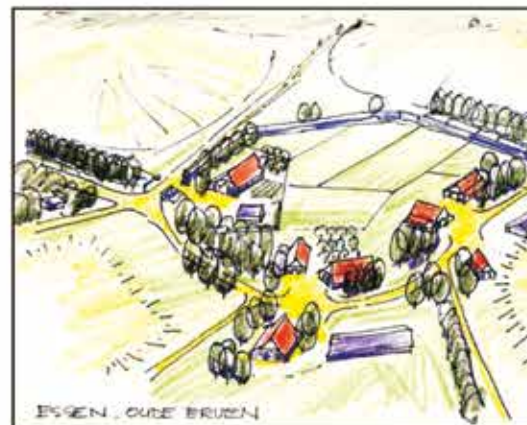
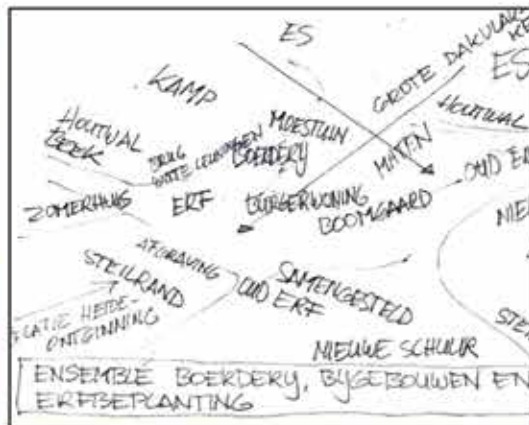

Herstel oude groenstructuren
 Pleksgewijs randen essen/kampen verdichten
 Verbetering historische erfinrichting/beplanting
 Verrassende doorkijkjes
 Verbetering toegang en beleving
 Beheer en onderhoud van landschapselementen
 Veiligstellen oude karakteristieke bebouwing
 Kamp/es met graan
 Inheemse boomsoorten en korte gewassen
 Steilranden herstellen
 Versterken manifestering es door groenrand
 Huizen die bij het platteland horen

- Grote volumes bos & grote open ruimtes
- Egalisering / vergraven es
- Rechttrekken percelen
- Lange rechte lijnen
- Huizen die in de stad thuis horen
- Overdadige versiering
- Grote bouwvolumes naast het hoofdgebouw
- Verwijderen coulissenstructuur
- Kanaliseren beken
- Bomen, kwekerij, bebouwing of waterpartij op es
- Afsluiting van wegen over erven

Ansicht 1a - Oude Hoevenlandschap - Oude erven

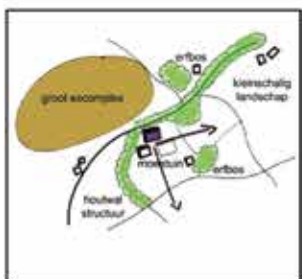
Drie karakteristieke typen:

- Eserven in krans rondom een grote es.
- Ervencluster (knoopen) nabij een es of kamp.
- Incidenteel solitaire oude erven bij oude kamp in jongere veldontginning op stuwwal.

Kenmerken

- Een samenhangend ensemble van boerderij (woonhuis en schuren) en erfbeplanting
- Grote museale kwaliteit; monumentale bomen & oude gebouwen
- Nonchalante groepering van gebouwen
- Voorkant van de bebouwing van de weg af richting landerijen (kamp)
- Erfbos met eikenbomen

Bebouwing en erf

- Verschil in voor- en achtererf
- Geschiedenis afleesbaar in architectuur van de bebouwing
- Rode, soms grijze, grote dakgevels met witte daklijsten (en houten topgevels)
- Weinig afgebakende priveruimte
- Detaillering cultuurhistorisch
- Functionele erfinrichting, weinig versiering
- Boomgaard, moestuin, hagen, eikenbos en een enkele solitair zijn kenmerkend
- Hoofdhuis en kop van de schuur kennen ornamentiek

Bouwwolume (uit welstand)

- het boerenerf moet uit een ensemble van losse bouwwolumes bestaan
- volumes moeten enkelvoudig en rechthoekig zijn met een, bij voorkeur geknikt, zadeldak en lage goot
- uitbreiding van volumes kan plaatsvinden door een klein bouwwolume bij wijze van opkamer aan de voorzijde van het hoofdgebouw te plaatsen of door schuren op dezelfde rooilijn aan elkaar te schakelen, waarbij ze als onderscheidbare subvolumes samen een gebouw vormen

Gebouw

- gebouwen moeten van een boerderij type zijn; generieke nieuwbouw wijktypologieën, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan
- kleuren moeten een rustig natuurlijk palet vormen en passen in het landschapsbeeld
- gebouwen, vooral woonhuizen, moeten (bescheiden) verfraaid zijn met mooie details in het metselwerk boven de ramen of in de nokken
- aanpassingen en toevoegingen moeten de architectonische kwaliteit van het gebouw evenaren en passen in stijl, detaillering, kleur- en materiaalgebruik

Erf (uit welstand)

- gebouwen moeten in een losse, informele schikking op het erf staan, zodat de bouwwolumes samen een ruimtelijke eenheid vormen
- het woonhuis mag op het erf niet rechttoe-rechtaan op de weg zijn georiënteerd
- gebouwen op een erf moeten een 'familie' vormen door overeenkomst in bouwstijl of kenmerkende details zoals schuine, witte daklijsten
- gebouwen op een erf moeten harmoniëren in materiaal- en kleur gebruik
- erfscheidingen moeten een eenvoudige, open landelijke vorm met esthetische kwaliteit hebben die bijdraagt aan het landschapsbeeld

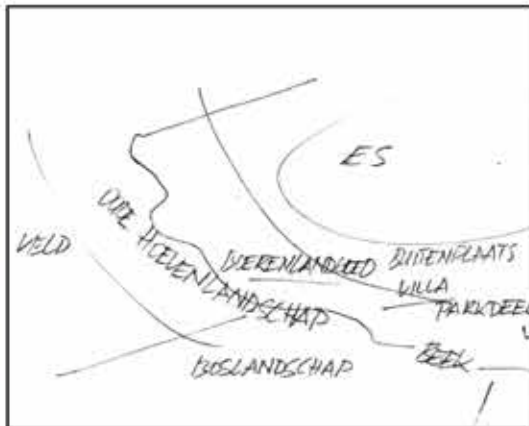

Verbetering erfinrichting
Historische kwaliteit verbeteren
Gebruik inheemse boomsoorten
Versterken erfbeplanting
Uitbouw erfbeplanting horend bij bebouwing (groene voet)

- Afgebakende prive-tuinen
- Afscheiding door hekken / hoge hagen
- Grote gazons
- Exoten als gekozen boomsoort
- Veel bouwkundige versiering
- Overdadig hekwerk, verlichting
- Verkleining tot burgererf

Ansicht 2 – Landgoederen

Voorbeelden in Enschede:

- Landgoed 't Welna
- Landgoed 't Hoge Boekel
- Landgoed Smalenbroek
- Landgoed Groot Stokhorst
- Landgoed Brunink

Korte beschrijving

Een landgoed is in eerste instantie een economische eenheid en is veelal samengesteld uit verschillende onderdelen (bos, park/ tuin, villa, agrarische grond, heide). Er zijn landgoederen in soorten en maten. Ze zijn als nieuwe ruimtelijke identiteit op onontgonnen gebied gelegd of ze hebben zich al bij hun aanleg meer gevoegd naar het agrarisch cultuurlandschap.

We onderscheiden :

Buitenplaats (parkdeel en villa)
Boslandgoed (aanzienlijk bosdeel)
Boerenlandgoed ((soms villa, maar ook boerderij, agrarisch gebruik in meer ontworpen esthetische setting)

GeBouw (uit welstand)

- gebouwen moeten landgoedwaardig zijn, generieke nieuwbouw wijktypologieën, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan.
- bebouwing moet voldoen aan de hoogste esthetische kwaliteit
- bouwplannen moeten van een buitengewone aandacht voor architectuur, materialen en detaillering getuigen
- alle zijden van een gebouw moeten van hoge esthetische kwaliteit zijn en een positieve rol spelen in het landschapsbeeld
- ieder gebouw is aan alle zijden ruimtelijk in het park gehecht in een vorm en mate die recht doet aan de rol en waarde van het gebouw in het totale landgoed

Erf (uit welstand)

- erfscheidingen moeten van esthetische kwaliteit zijn en een eenvoudige landelijke vorm hebben die bijdraagt aan het landschapsbeeld
- erfscheidingen moeten de verweving van het erf in het landschap versterken en een onderscheid maken in voorerf (meer versierd en tuinachtig, bijvoorbeeld haag of mooi landhek) en achtererf (meer landelijk, bijvoorbeeld singel of houtwal die vanuit land doorloopt op erf)

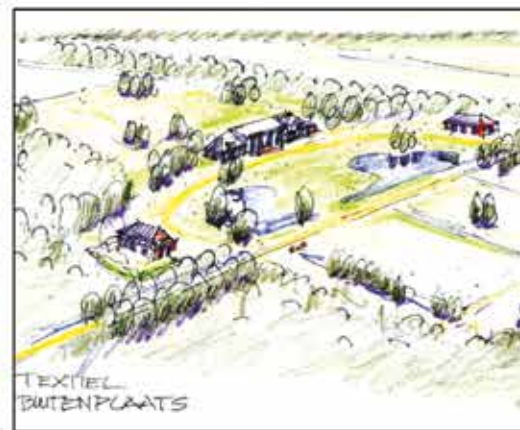

Duurzame instandhouding van natuur, bos, het park, het ensemble en de landgoedbebouwing

- Aantasting authentieke kenmerken landgoederen

Ansicht 2a - Landgoederen- Buitenplaatsen

Buitenplaatsen zijn onderdeel van de Ansicht Landgoederen.

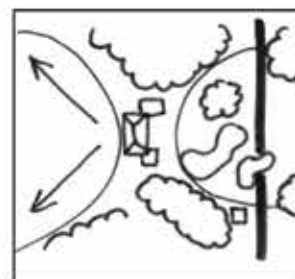
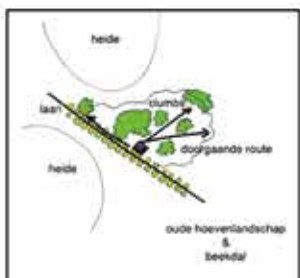
Enkele voorbeelden zijn:

- Het Stroot
- Het Zonnebeek
- Welna

Landschap kort beschreven

- Buitenplaats - esthetisch ontworpen ruimtelijke eenheid van landschap en gebouwen
- Het gebouw is een onderdeel van de ruimtelijke compositie
- Ruimtelijke sequenties (kleinere en grotere samenhangende ruimtes) in een ontworpen ruimtelijke compositie
- Onderdeel van groter geheel, landgoed met boscomplexen, lanenstructuren en agrarische gronden
- Beperkte toegang van het privedeel, wel hoge beleefbaarheid
- Beleefbaarheid park en huis door zichtlijnen vanuit omgeving
- Doorgaande wandelroutes
- Veelal vastgehecht in z'n omgeving via de lanen en het bos
- De boomkeuze bestaat soms ook uit exoten

Bebouwing

- Hoofdmoot is groen, bebouwing ondersteunt het groen
- Samenhang en hiërarchie in de bebouwing; hoofdbebouwing aanwezig
- Bebouwing in groene lobben of kamers
- Landhuis gecomponeerd als decorstuk in de ruimteopbouw en heeft een hoge architectonische kwaliteit
- Huis met een aangelegd park, esthetisch ontworpen
- Herkenbare vormtaal (bv Engelse landschapsstijl)
- Beken vaak onderdeel van tuinontwerp
- Waterpartij aanwezig
- Ontworpen ensemble van gebouw en open ruimte

- Verbetering toegankelijkheid en beleving
- Verbetering ecologische waarde
- Verbeteren van de zichtlijnen voor de omgeving
- Vorm van beheer welke gericht is op behoud v.h. Park

- Nieuwe gebouwen die het hoofdgebouw overstemmen
- Bebouwing die de ruimtelijke opzet van het park verstoort, doorbreking van ensemble
- Bebouwing die het landgoed opdeelt in stukken en niet ruimtelijk continu laat bebouwing die niet past in het landelijk gebied
- Aantasting historisch parkontwerp

Ansicht 2b – Landgoederen - Boerenlandgoed

Boerenlandgoederen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen.

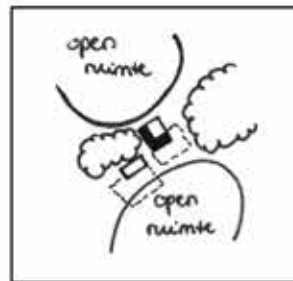
Enkele voorbeelden zijn:

- Het Brunink
- De Kuper
- Hof Espelo

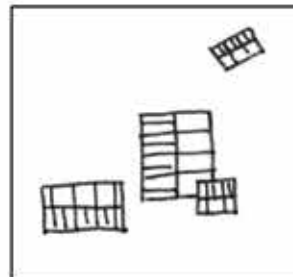
Landschap kort beschreven

- Landgoed in agrarische setting en gebruik, voegt zich naar agrarisch cultuurlandschap
- Veelal verwantschap met oude hoevenlandschap
- Grotere eenheden bos dan in louter agrarisch hoevenlandschap
- 19e eeuwse verkaveling nog aanwezig; intimiteit/kleinschaligheid van voor de ruilverkavelingen
- Er is een hoofdlaan aanwezig
- Goede toegankelijkheid
- Het erf middelpunt van een samenstel van agrarische gebruiksruimtes, een spin in een web
- Situering van de bebouwing doet mee in het ontwerp van het boerenlandgoed
- Open ruimtes en bebouwing vormen ensembles
- Ecologisch waardevol door afwisseling en diversiteit
- Enkele ontworpen landschapselementen, bv. lanen of boomgroepen

Bebouwing & erf

- Bebouwing heeft een agrarische uitstraling
- Geen siertuin maar een gebruikstuin; ondergeschikt aan open ruimtes binnen het landgoed
- Zware boomgroep centraal in de open ruimte
- Boomgaard & erfbos meestal aanwezig
- Bebouwingscluster staat aan het einde van de toegangslaan
- Een ensemble van gebouwen vormt de kern van het landgoed
- Verwantschap in bebouwing (dakvorm, kleur ed)
- Er is 1 hoofdmassa aanwezig met vazalgebouwen

- Verbeteren ecologische waarde
- Verbeteren toegankelijkheid / beleving
- Combinatie van landbouw en natuur
- Beheer gericht op landbouw en kwaliteit

- Stedelijke bouwvormen
- Bouwvormen die het hoofdgebouw overstemmen
- 'Catalogusstallen'
- Ruimtelijke continuïteit doorbreken
- Nieuwbouw los van het ensemble

Ansicht 2c – Landgoederen - Boslandgoed

Boslandschappen zijn onderdeel van de Ansicht Landgoederen.

Enkele voorbeelden zijn:

- Haagse Bos
- Lonnekerberg

Landschap kort beschreven

- Jonge ontginningen op voormalig woeste / heidegronden
- Boslandschap met incidentele bebouwing aangelegd door textielfabrikanten i.v.m. jacht en/of bosbouw
- Bossen in groot grondbezit, textielplantages
- Monoculturen, bosbouwkundig belang
- Door ouderdom en rust ecologisch waardevol
- Lange lijnen, bospaden en wegen hebben rechtlijnig patroon
- Bebouwing is divers, voorbeelden: jachthutten, beheerderwoningen, enkele villa's, experimentele architectuurvormen

- Bosvilla is een bouwsteen

Bebouwing & erf

- Open ruimte in het bos
- Naar binnen gerichte plek, geen relatie met open landschap
- Open ruimte heeft functionele kenmerken, geen parkaanleg
- Bebouwing ligt los van de wegenstructuur
- Enkele bouwmassa, geen gebouwenklomp, moderne villa of bungalow is mogelijk
- Meestal een poort op afstand van het huis
- Enkele subruimtes in het bos welke utilitair zijn ingevuld
- Ondergeschikte privé tuin t.o.v. de functionele ruimtes
- Enkele solitaire bomen aanwezig

- Natuur verbeteren en versterken
- Levendige bosbeelden
- Wandelmogelijkheden
- Voorzichtig bosbeheer

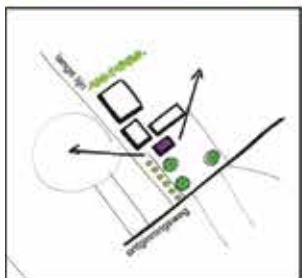
- Toename van verkeer
- Licht- en geluidtoename
- Toename van bebouwing
- Ontwatering
- Maat- en schaalbeleving verkleinen
- Grote kapvlaktes

Ansicht 3- Veldontginning- Algemeen en nieuwe erven

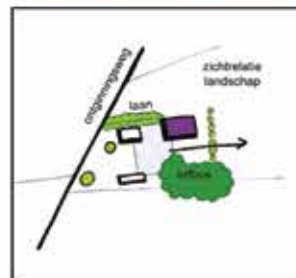
Landschap kort beschreven

- Rechte wegen, meestal bosrand of wegbeplanting in blikveld
- Ingericht t.b.v. agrarisch gebruik
- Open karakter, rationele verkaveling, blokvormig / langwerpig
- Bossen blokvormig met strakke randen
- Zichtrelatie tussen huis en landschap, eenvoudig ontwerp
- Erfbeplanting is schakel tussen landschap en huis
- Vormgegeven overgang tussen privaat en publieke ruimte (tuin - haag / bosje / bosgroep - landelijk gebied)
- Vergezichten; voornamelijk gras en bouwland, soms heiderestanten
- Weinig bebouwing, los in de ruimte, gebouwen tasten openheid niet aan, grote ruimtematen
- Bebouwing ligt aan ontginningswegen

Bebouwing en erf

- Kleine laan vanaf weg naar woonhuis
- Toegangslaan van beperkte wegbreedte met inheemse bomen
- Visuele relatie tussen huis en ontginningsweg
- Jonge erven; regelmatig patroon van beplanting (erfbos - houtsingel - laan / boomgaard)
- Samenhang tussen de rationele verkaveling en de vorm van het erf
- Voorzijde woonhuis is op de weg georiënteerd
- Vorm van het erf is recht, rechte erfgrenzen
- Setting van gebouwen is rechtlijniger (dan bij essen of oude hoeven)
- Zware boomgroep binnenin of naast erf bij oude erven
- Detaillering: sober, beperkte verhardingen, greppels en gras
- Tuin is een geleidelijke overgang: natuurlijke 'rand', scheiding dmv een haag/ heg
- Boerderij niet verstopt achter de tuin, grote dakvlakken zichtbaar vanuit landschap
- Grote keur aan boerderijtypen: oud - nieuw

Gebouw (uit welstand)

- gebouwen moeten van een landelijk type zijn, rechthoekige hoofd vorm met grote zadeldak, horizontaal liggend bouwvolume, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan
- kleuren moeten een rustig, natuurlijk palet vormen en passen in het landschapsbeeld

Erf (uit welstand)

- gebouwen moeten parallel aan, of haaks op de kavelrichting in een losse schikking op het erf staan, zodat de bouwvolumes samen een ruimtelijke eenheid vormen
- alleen het woonhuis mag direct op de weg georiënteerd zijn
- gebouwen op een erf moeten harmoniëren in materiaal- en kleurgebruik
- erfscheidingen moeten van esthetische kwaliteit zijn en een eenvoudige landelijke vorm hebben die bijdraagt aan het landschapsbeeld

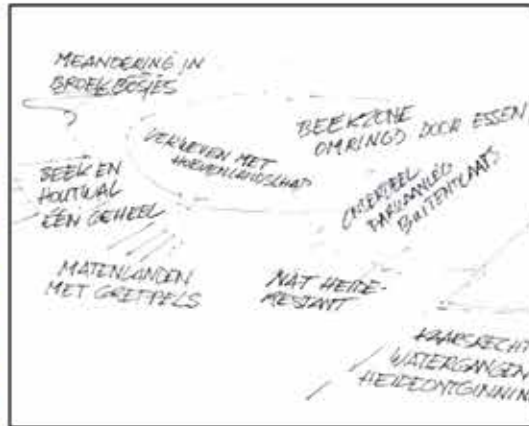

- Losse houtsingels en bomenrijen in lengterichting verkaveling
- Ecologische dooradering door beken en randenbeheer
- Verbetering erfinrichting / beplanting

- Schaalverkleining
- Grote volumes bos zonder open ruimtes
- Versiering met hekken etc. op erven
- Stedelijke detaillering
- Kronkelige vormen

Ansicht 4 - Beken en matenlanden

Beek neemt gedaante aan van passerend landschapstype:

- Zwaar beplant in oude hoevenlandschap
- Open of begeleid door productiebos in heideontginningen
- Recht kanaaltje door boslandschap en in veldontginning

Beken kort beschreven

- Gradientrijke situaties, oevers waardevol
- Diverse dieptes en aanzien
- Soms begeleid door houtwal, soms broekbosjes
- Beek vormt een ecologische verbindingszone
- Beek kent bovenloop, middenloop en benedenloop met een verschillend karakter
- Bovenloop; wellen, bronnen en herkenbare beekdalen

Matenlanden kort beschreven

- Voormalige natte hooilanden
- Kleinschalige structuur
- Nat
- Aan beek

In Oude Hoevenlandschap

- Beek kronkelend maar niet vrij meanderend
- Percelen voegen zich naar de beek
- Beken veelal op perceelsrand
- Soms zwaar beplant
- Soms langs houtwal

In Veldontginning

- Rechte lange stromen
- Diepere ontwatering
- Soms beplant

In Boslandschap

- Natuurlijke oevers
- Verloop is samenhangend met ontginning; soms recht, soms meanderend
- Heringericht --> meanderend

- Beeksysteem benadering
- Waterkwaliteiten verbeteren
- Oevers ecologisch beheren
- Versterken beleefbaarheid beek
- Water vasthouden in natuurgebieden
- Oorspronkelijke loop herstellen

- Dieper ontwateren
- Verontreinigen
- Rechttrekken
- Ingrepen zonder cultuurhistorisch besef

Ansicht 5 - Hoogveenlandschap

Hoogveenlandschap komt voor in het Aamsveen op de natte stuwwalflank

- Kenmerkende natuurlijke begroeiing op oude veenrestanten

Landschap kort beschreven

- Ontginningspatroon zeer duidelijk in wegen en paden
- Zeer natte delen
- Veel natuurwaarden
- Afwisseling van open ruimtes en bos
- Rust, ruimte en 's nachts onverlicht
- Resten van oude veenontginningspatronen
- Rechte wegen
- Beekdal Glanerbeek herkenbaar door aanwezige weilandjes

- Verbetering natuurwaarden
- Beleving + educatie

- Verstoring van de rust, stilte en duisternis
- Ingrepen in de waterhuishouding

Ansicht 6 – Overige woningen

Algemeen voorkomen

- Grote diversiteit van villa tot arbeiderswoning
- Rijtjes van 2 tot 6 tweekappers uit jaren dertig
- Solitaire tolhuizen, oude stationswoningen, cafe's, winkels e.d.
- Kleine tuindorpenachtige lintjes, soms ingehaald door de stad
- "Pensioenwoningen" van nabijgelegen boerenerf
- Permanente bewoond geraakte recreatiewoningen in bos
- Nieuwe landhuizen

Typierend:

- Burgerwoningen zijn "te gast" in het landschap
- Kleine clusters, meestal lintjes tot solitair staand
- Meestal op heideontginning, aan rand hoevenlandschap
- Geen trottoir, geen officiële parkeerplaatsen aan de weg
- Losse bebouwingsstructuur, geen "stadse" rijtjeswoningen
- Meestal 1, soms 2 bouwlagen, recreatiewoningen overwegend 1 bouwlaag
- Landschap boven geschikt, verscholen in het groen

Bebouwing en tuin

- Lintjes: Sterke scheiding voor-en achter
- Eenvoudige voortuin, doorlopen van bermgreppel
- Diepe achtertuin
- Doorzetting laan aan weg
- Hagen van beperkte hoogte
- Lint kent eenheid in verscheidenheid, woningen overheersen elkaar niet
- Bij (vm) recreatiewoningen ontbreekt in principe de tuin, woning staat vrij in het bos
- Bladerdak loopt door, bos is boven geschikt
- Villa's hebben een parkachtige tuin, deeluitmakend van de landschapsstructuur

Bouwvolume voor lintbebouwingen (uit welstand)

- gebouwen moeten individueel te onderscheiden zijn
- gebouwen moeten binnen het lint variëren in bouwstijl
- gebouwen moeten binnen het lint variëren en harmoniëren in kleur en materiaalgebruik
- gebouwen moeten zich voegen in de ritmiek van kleuren, materialen, bouwstijlen en kapvormen in het lint
- gebouwen moeten het architectonische kwaliteitsniveau van het lint in stand houden en bij voorkeur vergroten
- een gebouw moet in volume aansluiten bij de overige panden in het lint
- alle ingrepen en toevoegingen moeten het architectuurniveau van het pand evenaren en bij voorkeur verhogen
- de gevel moet op de straat zijn georiënteerd
- een pand moet een directe entree aan de straatkant hebben
- gebouwen mogen geen blinde gevels hebben aan zijden die grenzen aan het openbare gebied

Bouwvolume (uit welstand)

- het bouwvolume moet bescheiden zijn en mag het landschap niet domineren
- het bouwvolume moet variëren ten opzichte van naastgelegen bouwvolumes, maar van gelijke orde van grootte zijn
- gebouwen moeten van een landelijk type zijn, generieke nieuw bouwtypen, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan
- gebouwen moeten harmoniëren met gebouwen in de omgeving in stijl, kleur, materiaal en kenmerkende details
- kleuren moeten een rustig en natuurlijk palet vormen
- gebouwen moeten zich in architectuur op de landelijke omgeving richten en een 'gezicht' maken naar de weg
- gebouwen moeten naar alle zijden verzorgde gevels hebben en een positieve rol spelen in het landschapsbeeld

- Doorgaande landschappelijke lijnen handhaven bijv. bomenrij, grasberm, greppel
- Verscholen in het landschap
- Inheems beplantingssortiment
- Instandhouding bladerdak bij woningen in het bos
- Bij (vm) recreatiewoningen een "bostuin", onderdeel bos
- Hagen en grote bomen die het gebouw inkaderen maar niet verstoppen

- Verstoring landschappelijke continuïteit, onderbreking zichtlijnen
- Onderbreking laan en bos
- Tuinen die omgeving beïnvloeden
- Uitzonderlijke schaal van enkele woning tussen de rest
- Disharmonie met andere huizen
- Overwoekering door bijgebouwen
- Veel verlichting, opzichtige buitenreclame
- Bij (vm) recreatiewoningen een open tuin in het bos

Vaststellingsbesluit

▼ Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Juni 2017, gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLANNEN

SITUATIE BESTEMMINGSPLAN

0 1km 2km 3km

Plangebied

Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed De Tol - Tolbeek

Enkelbestemmingen

G Groen

G-L Groen - Landgoedpark

N Natuur

W Wonen

Gebiedsaanduidingen

A overige zone - archeologisch onderzoeksgebied a

Functieaanduidingen

(sco-bij) specifieke vorm van cultuur en ontspanning - bijzonder gebouw

(sg-bgb) specifieke vorm van groen - beheergebouw

(sw-zpn) specifieke vorm van wonen - zonnepanelen

(zb) zwembad

Bouwvlakken

bouwvlak

Bouwaanduidingen

[sba-a] specifieke bouwaanduiding - met lettercode a

[sba-b] specifieke bouwaanduiding - met lettercode b

[sba-c] specifieke bouwaanduiding - met lettercode c

0 10 25 50 100

Programma Stedelijke Ontwikkeling

BESTEMMINGSPLAN:

Drienerbraken - Kristalbad - Landgoed de Tolbeek

FASTGESTELD BIJ RAADSBSLUIT:.....

SO/BP

Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
dB	160229	3				a2	1000
1		4					
2		5					

Tekeningnummer

BP00127

TEKENING LOCATIE: S:\BUITENGEBIED\RIENERBRAGEN - KRISTALBAD - LANDGOED DE TOLBEEK\ACAD\RIENERBRAGEN - KRISTALBAD - LANDGOED DE TOL BP12.DWG

VASTGESTELD BIJ RAADSBSLUIT:.....								SO/BP
Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal	
dB	160229	3				a2	1000	
1		4				Tekeningnummer		
2		5				BP00127		
TEKENING LOCATIE: S1, BUITENGEBIED/DRIENERBRAKEN - KRISTALBAD - LANDGOED DE TOLBEECKVACAD/DRIENERBRAKEN - KRISTALBAD - LANDGOED DE TOLBPT2.DWG								

Enschede

B E E L D K W A L I T E I T S P L A N

L A N D G O E D V I L L A D E T O L E N L A N D G O E D D E T O L B E E C K

INHOUD

1.	Inleiding	3
2.	Het plan landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck	4
2.1	Ontwerp Landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck	4
2.2	Ontwerpprincipes landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck	5
3.	Beeldkwaliteit	6
3.1	Landgoed Villa de Tol	7
3.1.1	Eerherstel voortuin	7
3.1.2	Restauratie en uitbreiding vijver	8
3.1.3	Folly	9
3.1.4	Restauratie van tennisbaan	10
3.1.5	Restauratie van rotstuin	11
3.1.6	Zwembad en kas bij bijgebouw	12
3.2	Landgoed Tolbeeck	13
3.2.1	Landschap, natuur en beekherstel	13
3.2.2	Bodemval beek	14
3.2.3	Nieuw landhuis	15
3.2.4	Zonneheuvel	17
3.2.5	Landschap, natuur en beekherstel rondom nieuwe poortwoning en bijgebouw	20
3.2.6	Nieuwe poortwoning met bijgebouw	21

Colofon

Bijlage 1	Presentatie Loket Buitengebied Landgoed Villa de Tol en Landgoed de Tolbeeck (met aanpassing Monumentcommissie)
Bijlage 2	Memo_verleggen en aanpassen profiel 20130101 tpv Landgoed Tolbeeck_Waterschap_Vechtstromen
Bijlage 3	Onderbouwing_Ontwerp_Landgoed_Villa_de_Tol_voor_Monumentencommissie_20152002
Bijlage 4	Voorlopig advies Monumentencommissie Oversticht (PM op briefpapier)

I. INLEIDING

Ontwerp

Voor u ligt het beeldkwaliteitsplan (BKP) voor eerherstel van Landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck. Dit beeldkwaliteitsplan is richtinggevend voor de verdere uitwerking en inrichting van het plangebied. In hoofdstuk 2 staat het plan nader beschreven.

De gemeente Enschede heeft aangegeven dat er een BKP moet worden opgesteld voor de nieuwe gebouwen in relatie tot het ontwerp en het landschap. De toekomstige bouwaanvragen en plannen worden dan getoetst aan het BKP.

In het advies (bijlage 4 PM) van de commissie wordt verwezen naar de ontwerpleidraad op pagina 24 in de 'HOS_GespreksagendaBuitengoederen_LR.pdf'. Wij gaan bij het opstellen van het BKP uit van die leidraad. Wij leggen in het BKP kaders vast waarbinnen in de toekomst kan worden ontworpen en hanteren daarbij de volgende thema's.

1. locatie

Duidelijk moet worden hoe de nieuwe gebouwde delen zich verhouden tot de tradities en karakteristieken van het bouwen in de streek. Het gaat hierbij om: de relatie met het nieuwe landschap; de erfbegrenzing (open/dicht/groen/gebouwd); de ontsluiting (afmeting, materiaalgebruik); gebruik van uitzicht en bezonning, van hoog en laag, van nat en droog; de hoofdvorm en ordening van bouwvolumes; materiaal en kleurgebruik van gebouwen en verhardingen; details in de vorm van (tuin)architectuur en type beplantingen;

2. tijd

Op welke wijze blijkt uit het bouwplan dat het wordt gerealiseerd in de 21ste eeuw? Blijkt dat uit de keuze voor een nieuw tijdse vormgeving of door de verwerking van oude vormen op een nieuwe manier? Het gaat hierbij om bouwstijl en trends.

3. functie

Op welke wijze brengt het bouwplan de functie van het bouwwerk en erf tot uitdrukking? Het gaat hierbij om typologie en uitstraling.

4. opdrachtgever

Is de vormgever erin geslaagd specifieke kenmerken van de opdrachtgever tot uitdrukking te brengen?

Veel van de wensen zijn al uitgewerkt in het landgoedontwerp. Het gaat hierbij vooral om eerherstel van het landgoed waarbij een juist die persoonlijke wensen een nieuwe laag aan het verhaal van het landgoed toevoegen.

2. HET PLAN

2.1 ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

Ontwerp Landgoed Villa de Tol en Landgoed Tolbeeck

ONTWERP VILLA DE TOL EN TOLBEECK

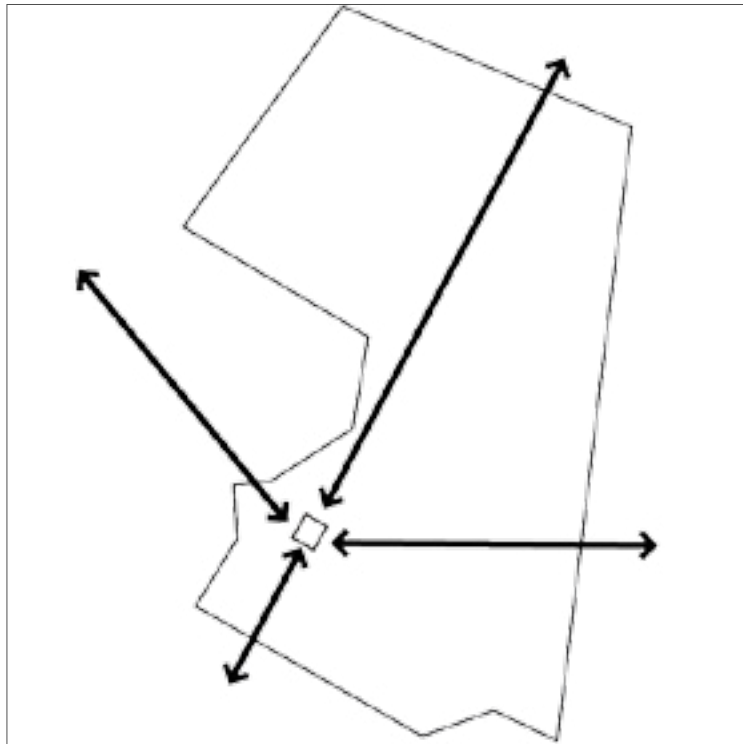
In november 2013 heeft de heer A. Wispels ODIN landschapontwerpers gevraagd een ontwerp op te stellen voor een nieuw landgoed op de circa 6 ha aangekochte grond, gelegen achter landgoed Villa de Tol, begrensd door de Drienerbrakeweg en de Bosweg. Belangrijk uitgangspunt in het ontwerp is de relatie van het nieuwe landgoed de Tolbeeck met het landgoed Villa de Tol. De heer A. Wispels heeft in de afgelopen jaren veel tijd en geld geïnvesteerd in het renoveren en restaureren van het landhuis Villa de Tol. Veel achterstallig onderhoud is ingehaald en de villa voldoet weer aan de eisen van deze tijd. Veel aandacht is daarbij uitgegaan naar mooie passende materialen en details. Nu de Villa is gerenoveerd is het tijd voor de tuin en het park.

Op 22 januari 2015 zijn de plannen voor het nieuwe landgoed en de aanpassingen van het bestaande landgoed gepresenteerd aan het Lokaal Buitengebied van de gemeente Enschede. De presentatie van het ontwerp is als bijlage 1 toegevoegd*. Het plan is afgestemd met het waterschap Vechtstromen. In bijlage 2 is memo van het waterschap toegevoegd. Naar aanleiding van de presentatie op 22 januari is een toelichting voor de monumentencommissie opgesteld. In combinatie met een veldbezoek van de commissie en de presentatie op 22 januari 2015 is een positief voorlopig advies opgesteld die als bijlage 4 is toegevoegd.

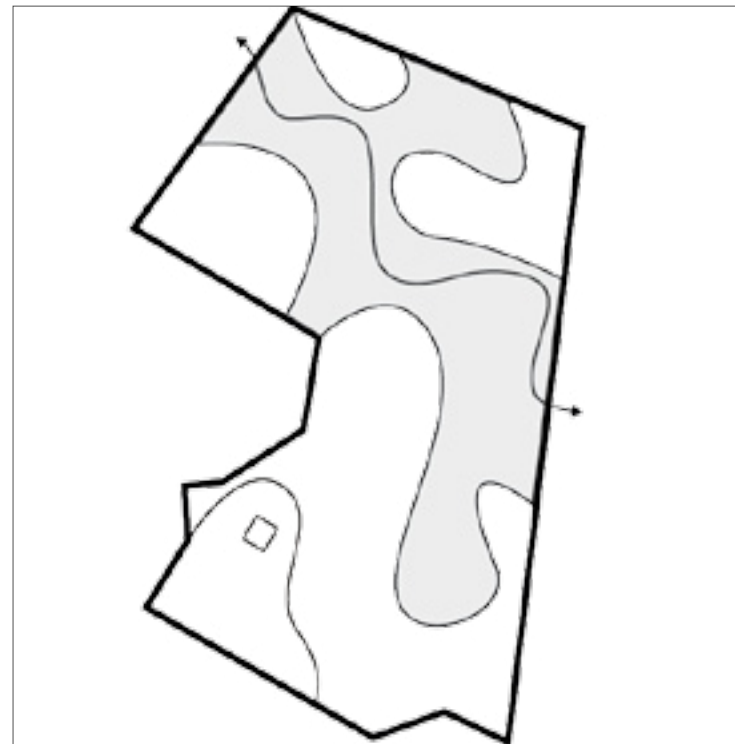
* In overleg met de Monumentencommissie is een kleine aanpassing in het ontwerp doorgevoerd en als gewijzigd ontwerp aan het document toegevoegd.

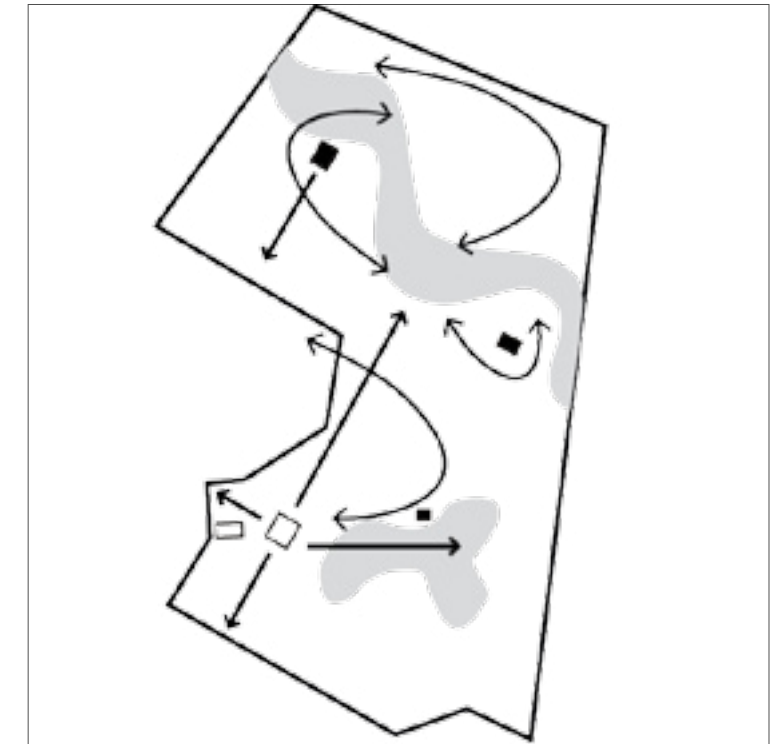
2.2 ONTWERPPRINCIPES ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

ontwerp 1928 totale landschap onderdeel van de beleving

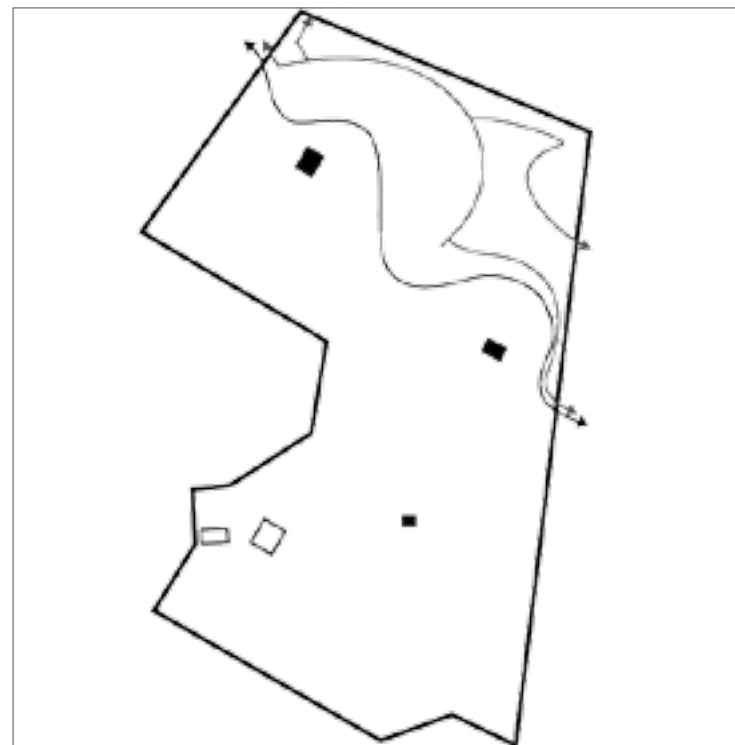
2015 bodem en microreliëf inspiratie en uitgangspunt

2015 ambitie interne beleving water, landschap en natuur

interne en openbare routes

openbare routes langs de beek

3. BEELDKWALITEIT

3.1 LANDGOED VILLA DE TOL

3.1.1. EERHERSTEL VOORTUIN

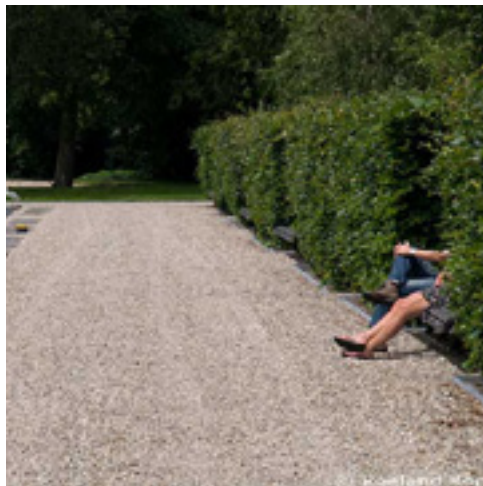
locatie voortuin

lagergelegen voortuin met treden

groene begrenzing tuin

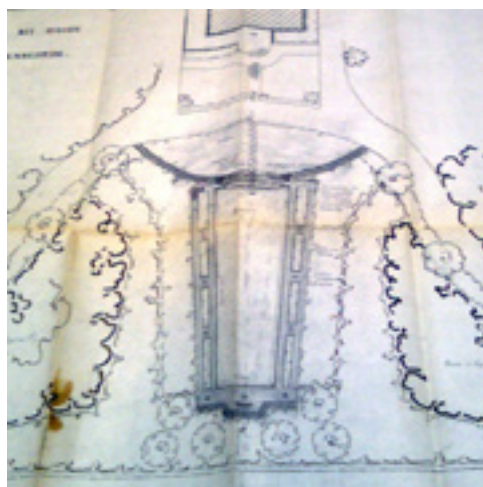
halfverharding

langwerpige tuin met parcellering

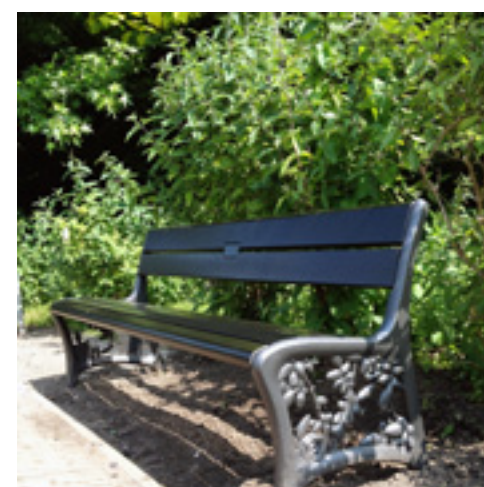
behoud van formele buxustuin voor de villa

ontwerp van TJ Koning 1968

verhogen attractiewaarde met klassiek waterelement

parkbanken langs de route door de tuin

EERHERSTEL VOORTUIN

Locatie:

- Ten zuiden als voortuin van Villa de Tol.

Tijd:

- Oorspronkelijk ontwerp P.H. Wattez begin 1900
- Engelse Landschapsstijl; zichtlijn vanuit villa naar het landschap.
- Voortuinontwerp herzien in 1968 door TJ Koning. Zichtlijn over de voortuin naar het landschap is veranderd in een besloten voortuin met ruimtelijke begrenzing als gevolg van stedelijke ontwikkelingen (Hengelosestraat).
- Ruimtelijke kwaliteit van de voortuin is gedateerd en sleets (2015).
- Eerherstel en verhogen belevingswaarde met eigentijdse invulling met respect voor ontwerpuitgangspunten.

Functie:

- Lagergelegen siertuin voor de villa.

Opdrachtgever:

- De opdrachtgever wil verwaarloosde en deels verdwenen elementen versterken en vernieuwen en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven die het verdient.
- Het versterken en verhogen van de belevingswaarde in de zichtlijnen vanuit de villa is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Waterbeleving is hierbij belangrijk. De attractiewaarde wordt daarmee vergroot waardoor de wandeling over het landgoed villa de Tol als van nature van plek tot plek gaat.

Eisen beeldkwaliteit:

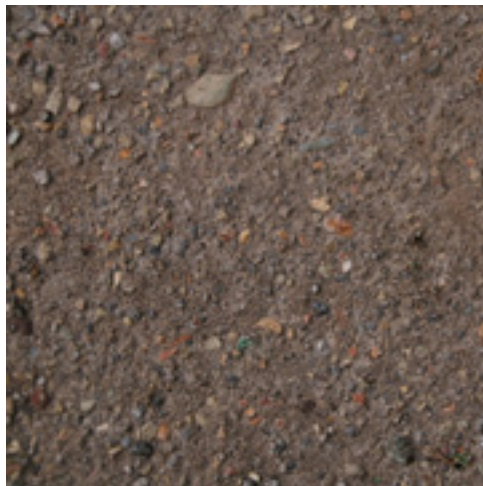
- *besloten ruimte met zichtrelatie villa*
- *symmetrische opzet van de tuin*
- *as op voorgevel villa*
- *formele tuinopzet met eigentijdse invulling*
- *waterbeleving in de zichtas*
- *groene begrenzing van ruimte*
- *minimaal 50% groene invulling*
- *behoud monumentaal wit hek (verplaatsen mogelijk)*
- *hoogteverschillen benadrukken met treden*
- *materialisering en halfverharding in gedekte kleurstelling aansluitend op overige paden*
- *bloeiende beplanting in tuin afhankelijk van tuinstijl*

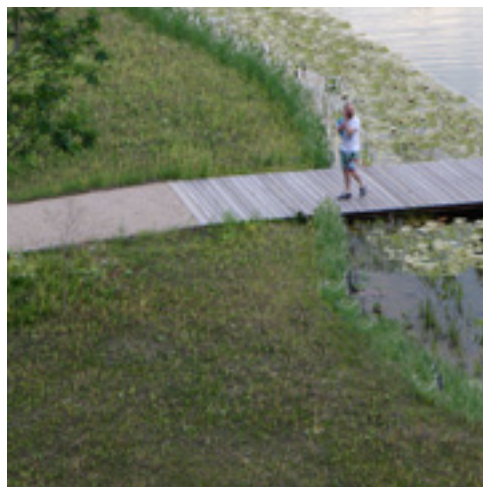
3.1.2 RESTAURATIE EN UITBREIDING VIJVER

locatie vijver

(half)verhardingen in gedekte kleuren

toegankelijkheid

natuurlijke oevers met (zeer) flauw talud

relatie Folly met vijver

beheren en versterken boombeplantingen

RESTAURATIE EN UITBREIDING VIJVER

Locatie:

- De huidige vijver ligt ten oosten van de Villa.

Tijd:

- Het landschap was in 1900 veel natter. Naar alle waarschijnlijkheid werd de bouwplaats van de villa verhoogd voor een goede drooglegging en natuurlijk ook 'het aanzien' van een hoger gelegen villa. De destijds natte laagte ten oosten van de villa werd ontgraven, het zand gebruikt voor de ophoging en de vijver werd vormgeven als een natuurlijk ogende vijver.
- De vijver is in de loop der tijd verland en verdicht.

Functie:

- Water vormt een belangrijk ruimtelijke element in de Engelse Landschapsstijl. Natuurlijk natte laagtes, beekjes en meren werden omgevormd tot natuurlijk ogende waterpartijen en waterstromen.

Opdrachtgever:

- De visuele relatie met de villa en daarmee de grandeur van een mooie waterspiegel bij de villa is verzwakt. De wens van de opdrachtgever is de zo typerende waterbeleving van de Engelse Landschapsstijl opnieuw vorm te geven. De waterbeleving vanuit de villa en langs de route worden versterkt.

Eisen beeldkwaliteit:

- vergoten wateroppervlak.
- natuurlijke flauwe oevers (min 1:5).
- geen beschoeiing.
- waterplanten.
- eiland met bijzondere parkbomen (bijvoorbeeld Taxodium).
- duidelijke relatie met de Folly.

3.1.3. FOLLY

locatie folly

huidige schuurtje slechte kwaliteit

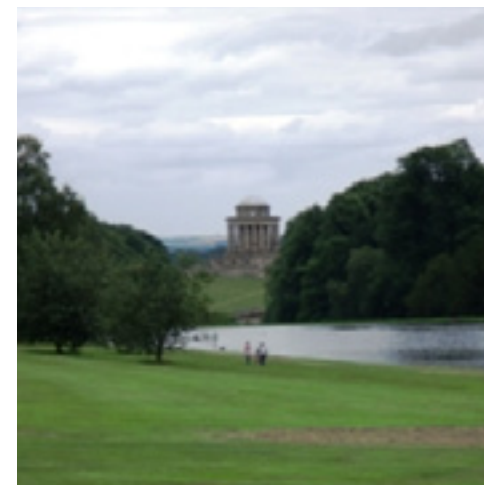
locatie folly doelbewust gekozen

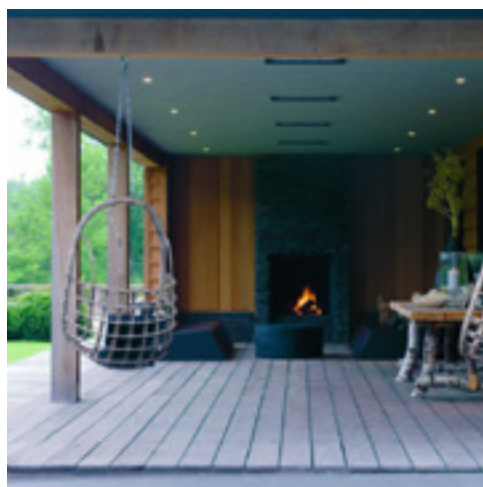
klassiek voorbeeld

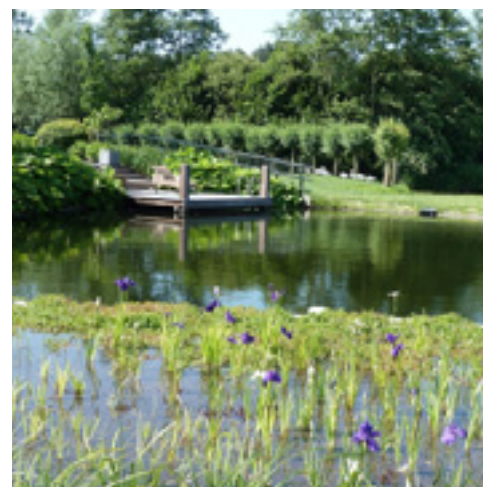
eigentijdse invulling

folly als onderdeel van de beleving

folly als eigentijdse toevoeging

relatie met de vijver

het concept is vrij en eigenzinnig

FOLLY

Locatie:

- In de 'ronding' op de noordelijke oever van de vergrote vijver. Net ten noorden van de locatie staat momenteel een vervallen schuurtje. Het schuurtje wordt samen met het een 'onaf' gebouwtje bij de tennisbaan vervangen door 1 folly in relatie tot de vijver.

Tijd:

- De folly is typerend voor de Engelse landschapsstijl.
- Folly's werden in het verleden veel gebruikt als toevoegingen aan landgoederen. Met name eind 18e tot begin 19e eeuw was het in de mode om op een landgoed folly's te bouwen.

Functie:

- De folly is oorspronkelijk vermaaksarchitectuur.
- De folly krijgt hier eveneens een gebruiksfunctie.
- De folly vormt een belangrijk onderdeel van de routes en beleving op het landgoed.

Opdrachtgever:

- Ter versterking van de belevingswaarde en de Engelse landschapsstijl van het landgoed wordt in het zicht van de villa en als onderdeel van de herstelde route over het landgoed aan de voet van de vijver een eigentijdse folly ingepast.
- De folly is ter compensatie van een vervallen gebouwtje aan de vijver en een 'onaf' gebouwtje bij de tennisbaan.
- De folly voegt belevingswaarde toe aan het landgoed.
- Vanaf de locatie is er een prachtig uitzicht over het water naar de villa.

Eisen Beeldkwaliteit:

- *Het concept van de folly is vrij en eigenzinnig.*
- *Het is een gebouw of bouwwerk, of maakt er aanzienlijk deel van uit; hierin wijkt het af van de gangbare ornamenten en (tuin)versierselen.*
- *De locatie is doelbewust gekozen en vastgelegd in het plan.*
- *Interactie met de vijver en de routes is belangrijk.*
- *Constructie en ontwerp zijn welbewust afwijkend tot excentriek aan toe.*
- *De folly is een eigentijdse toevoeging en de opdrachtgever voegt hiermee een nieuwe 'alinea' aan het verhaal van de buitenplaats toe (2015).*
- *De betekenis en uitstraling zijn eigentijds bijvoorbeeld modulair, transformatief en/of tijdelijk.*

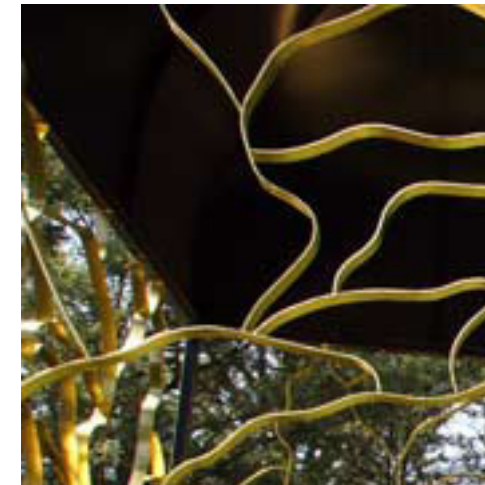
3.1.4. RESTAURATIE TENNISBAAN

locatie tennisbaan

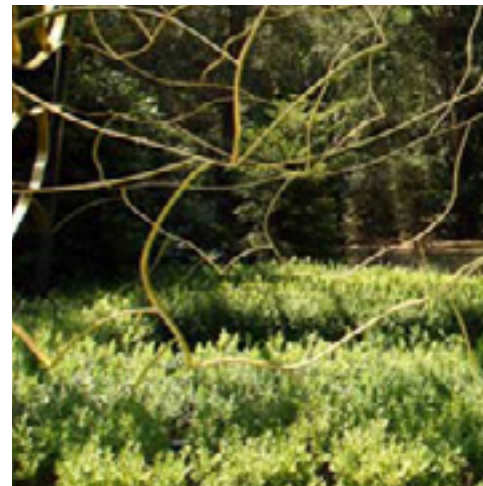
tennisbaan als eigen wereld

verfraaiing hekwerk

verfraaiing entree

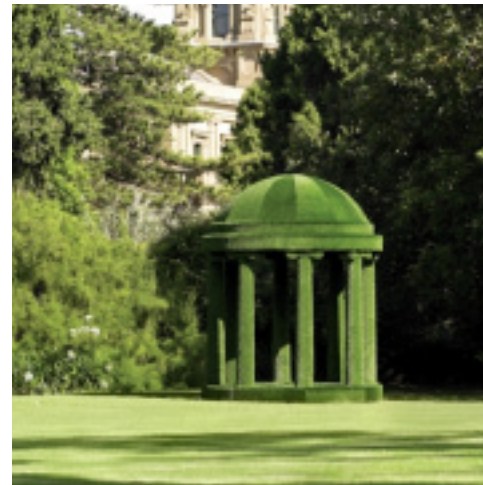
mooie details

tennisbaan als drager van groen

ruimtelijk eigen identiteit

drager van kunst

drager van kunst

RESTAURATIE TENNISBAAN

Locatie:

- In de noordoostelijke hoek van landgoed Villa de Tol.

Tijd:

- Onduidelijk is wanneer de tennisbaan precies is aangelegd. De kwaliteit van de tennisbaan is slecht en de uitstraling is sleets.
- Wel staat er een prachtige oude blauwe regen die de moeite waard is op te nemen in de restauratieplannen.

Functie:

- Sport en spel

Opdrachtgever:

- De opdrachtgever is voornemens de tennisbaan te herstellen.
- De rechthoekige gevormde tennisbaan ligt in een open plek in het bos als onderdeel van de te herstellen interne wandelroute.

Eisen beeldkwaliteit:

- *Verbijzonderde plek in bos.*
- *Huidige locatie handhaven.*
- *Eigen (afgesloten) wereld.*
- *Bijvoorbeeld niet direct zichtbaar als tennisbaan.*
- *Aandacht voor hekwerkconstructie.*
- *Begroeiing: vormhagen en/of klimplanten.*
- *Blauwe regen als uitgangspunt.*
- *Kleurstelling materiaalgebruik ingetogen.*
- *Drager van een kunstuiting.*

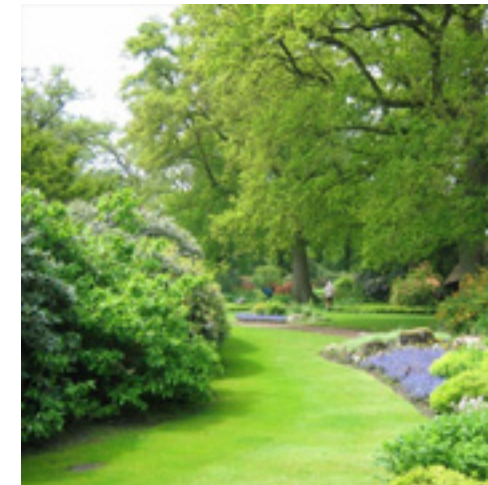
3.1.5 RESTAURATIE ROTSTUIN

locatie rotstuin

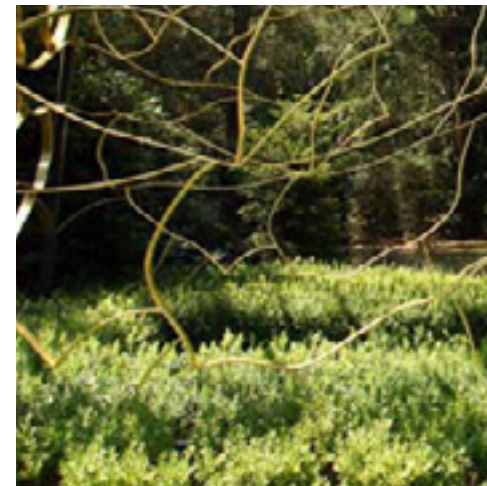
streekeigen materialen: veldkeien

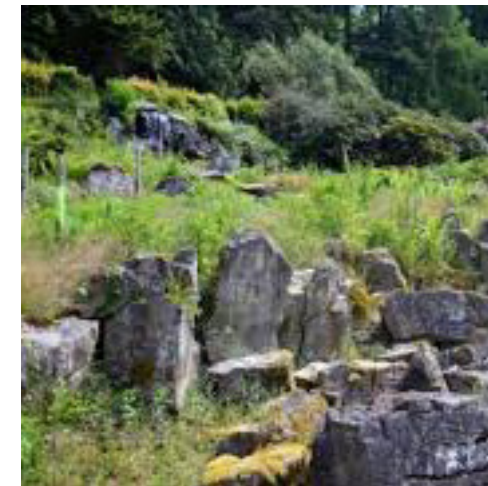
omgeven door bomen

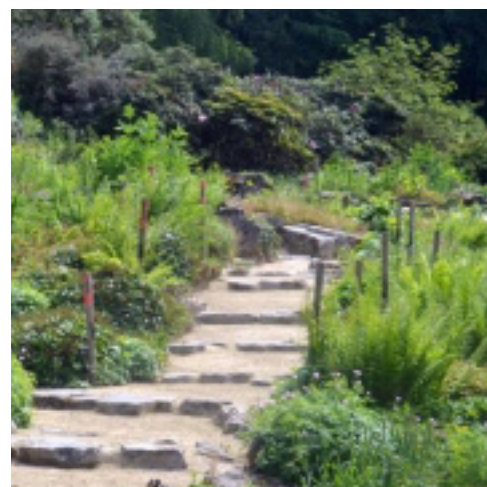
verfraaiing door kunstuiting

verfraaiing door kunstuiting

balans tussen stenen en beplantingen

onderdeel van de route

open plek op de zon omgeven door bomen

ter inspiratie: rotstuin van Twickel in 1941 gerestaureerd in 1992.

RESTAURATIE VAN ROTSTUIN

Locatie:

- In het noorden van landgoed Villa de Tol.

Tijd:

- Als onderdeel van de landschapstuin in de Engelse landschapsstijl is destijds een rotstuin aangelegd.
- De rotstuin was destijds een halfopen ruimte omgeven door bomen met een open zuidzijde: een beschutte plek in de zon.
- De verhoudingen tussen open en dicht zijn verstoord en de rotstuin is overgroeid.

Functie:

- Attractiewaarde als onderdeel van de interne wandelroute over het landgoed.
- Beschutte zitplaats met prachtig zicht op de villa.

Opdrachtgever:

- Als onderdeel van de verbijzondering van de wandelroute wordt de rotstuin gerestaureerd.

Eisen Beeldkwaliteit:

- *Bijzondere plek in bos.*
- *Eigen intieme (besloten) plek.*
- *Plek met ruimte voor kunst, bezinning.*
- *Hergebruik van onder bladlagen verborgen "rotsen" en veldkeien.*
- *Culturele materialen in gedekte kleurstelling.*
- *Voorkeur voor streekeigen materialen: veldkeien.*
- *Bomen streekeigen behoren tot de landschappelijke laag.*
- *Onderbeplanting heeft een alpine karakter.*

3.1.6 ZWEMBAD EN KAS BIJ BIJGEBOUW

locatie zwembad en kas

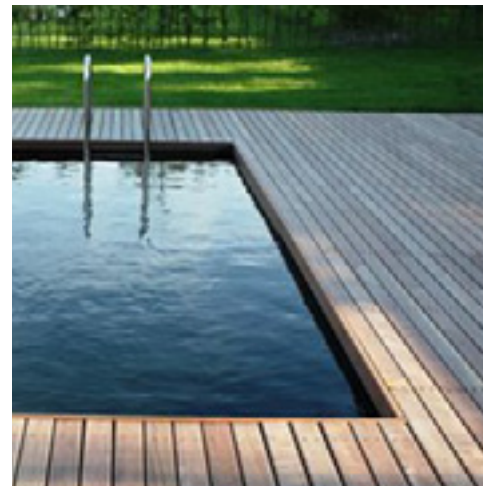
fruitbomen

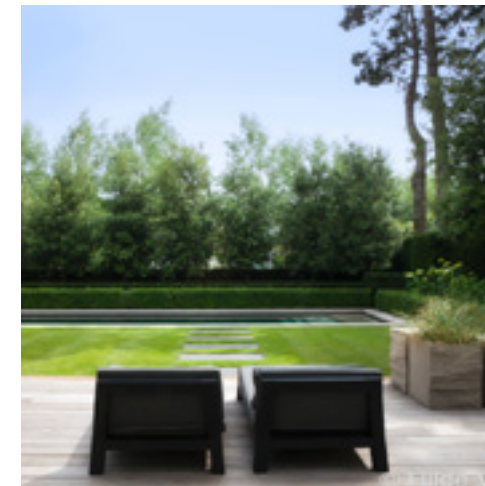
beplanting als link naar de voormalige moestuin

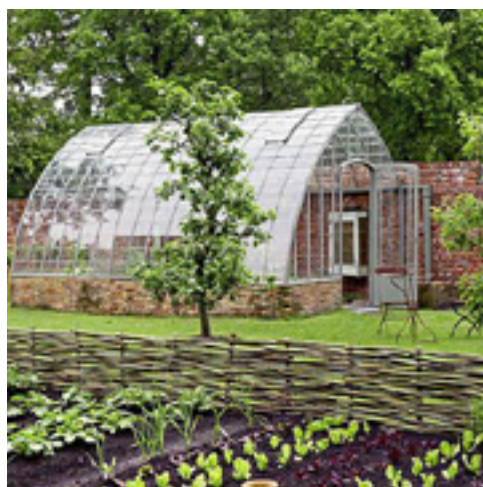
omgeven door haag

ingetogen zwembad met ingetogen kleur-gebruik. Bijvoorbeeld hout

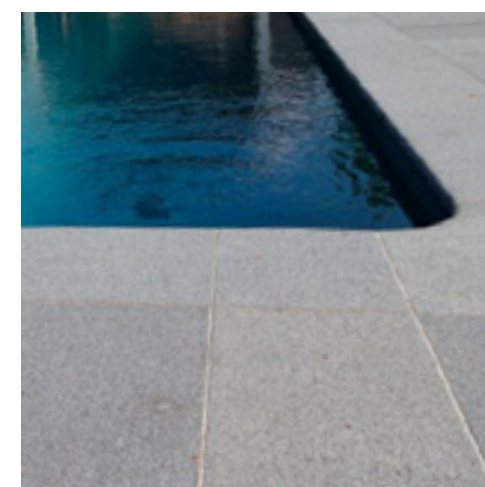
balans tussen stenen en beplantingen

behoud van kas als link naar voormalige moestuin

privacy met ingetogen streekeigen materialen en beplantingen

ingetogen zwembad met ingetogen kleur-gebruik. Bijvoorbeeld donker natuursteen

ZWEMBAD EN KAS BIJ BIJGEBOUW

Locatie:

- Ten westen van de villa en ten noorden van het reeds bestemde bijgebouw.

Tijd:

- Landgoederen zijn vaak zelfvoorzienend en was er, zoals ook hier, vaak een moestuin met kas en fruitbomen.
- De moestuin is niet meer als zodanig in gebruik.
- Een kas, enkele fruitbomen en een prachtige blauwe regen op een frame zijn nog aanwezig.
- De voormalige moestuin ligt in een prachtige ruimte die aan de noord - en westzijde omsloten is door een haag, bijna zuiver noord-zuid dus met een ideale ligging op de zon.
- Aan de zuidzijde staat het bijgebouw.

Functie:

- Ontspanning met maximale privacy.

Opdrachtgever:

- De moestuin wordt niet meer als zodanig gebruikt maar de ligging van de ruimte op de zon en de beslotenheid maken deze ruimte ideaal voor de inpassing van het zwembad in de richting van de voormalige moestuin. De kas en de fruitbomen blijven behouden. Evenals de voor de opdrachtgever waardevolle blauwe regen.

Eisen beeldkwaliteit:

- *Locatie en maatvoering conform ontwerp.*
- *Richting en oriëntatie naar voormalige moestuin.*
- *Bad in gedekte kleurstelling.*
- *Cultuurlijke materialen in gedekte en natuurlijke kleurstelling;*
- *Structuurvormende beplanting (bomen, hagen, heesters) streekeigen.*
- *Kweekkas bij moestuin bij vervanging fraai vormgegeven, maximaal 3 meter hoog, ondergeschikt aan bijgebouw, stijl verwijzend naar architectuurstijl woning;*
- *Niet alleen voldoende bovengronde maar ook ondergronde ruimte voor het behoud van de prachtige blauwe regen.*

3.2 LANDGOED TOLBEECK

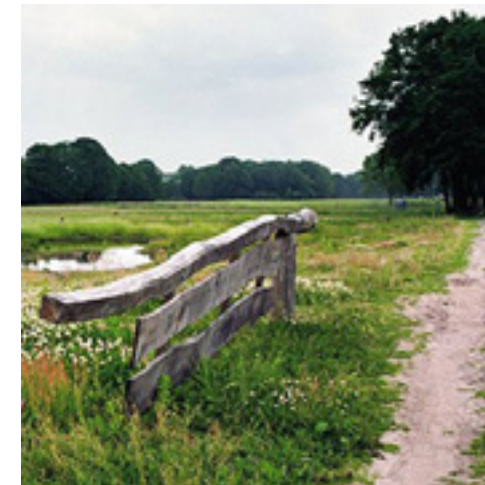
3.2.1. LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL

locatie landschap, natuur en beekherstel

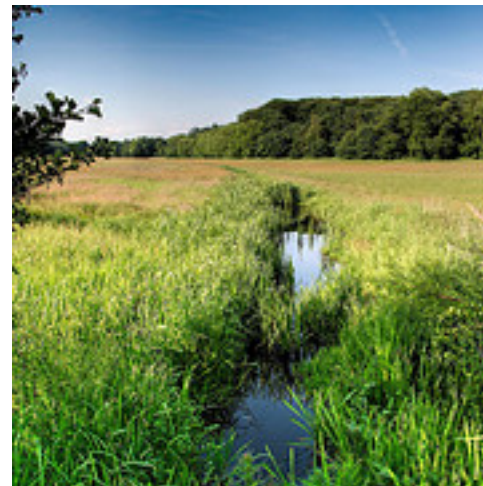
meanderende beek

boomgroepen bepalen zichtlijnen en route

meanderende beek met verrassende doorkijken

beekbodemverhoging Roombeek

bloemrijke graslandvegetatie

beleving van natuur

waterberging

ingetogen padenstructuur van bijvoorbeeld (gemaaide) graspaden

LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL

Locatie:

- Ten noorden van landgoed Villa de Tol. Het perceel tussen de Drienerbrakeweg en de Bosweg.

Tijd:

- Begin 1900 is de heide omgevormd naar landbouwgrond, nu wordt het perceel omgevormd naar natuur en water.

Functie:

- Huidige functie van landbouw wordt omgevormd naar natuur conform de omgevingsvisie en de gids buitenkansen: Ondernemen met water en natuur en waterboslandschap.
- I.s.m. het waterschap wordt het stroomprofiel van de Roombeek vernatuerlijkt met verontdieping van de beek en realiseren van flauwe oevers.
- Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water.

Opdrachtgever:

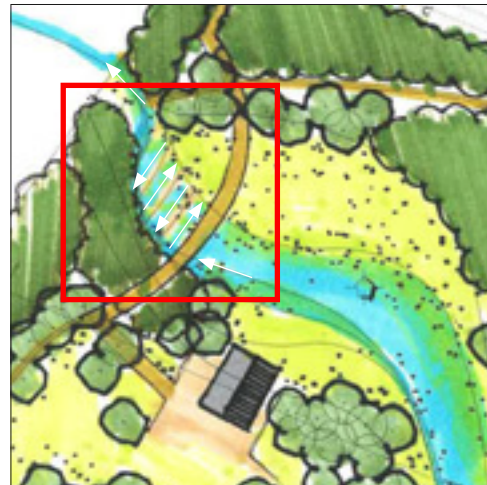
- De waterbeleving is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Zichtbaar stromend water. Evenals het omvormen van de landbouwgrond naar natuur met een halfopen grasachtig landschap rondom het nieuwe landhuis en meer besloten rondom het bijgebouw/poortwoning aan de Bosweg (zie 3.2.5)

Eisen beeldkwaliteit:

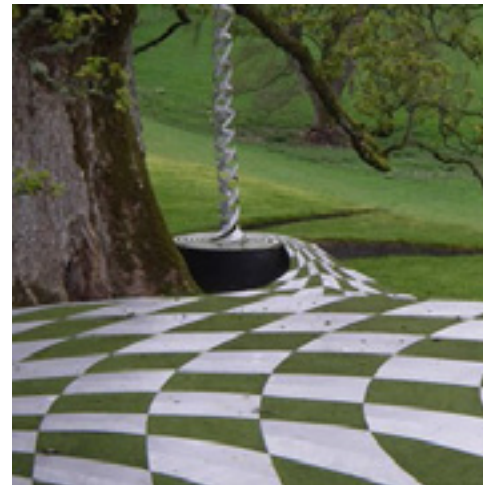
- Open beekdallandschap met daarbij behorende (natteminnende) beplantingen, kruiden, grasvegetatie.
- Beek vergraven en laten meanderen (flauwe bochtstralen);
- Beekbodembreedte 0,3 meter breed. Beekloop taluds 1:5, daarbuiten flauwer.
- Beheer 1 x per jaar tijdelijk beweiden met bijvoorbeeld schapen of maaien zodat boomvormers géén kans krijgen om te ontwikkelen.
- Bomen en struwelen buiten stroomprofiel zijn inheems en streekeigen. Het landschap spreekt!
- Paden van gras (gemaaid) of in een natuurlijk materiaal waarbij te denken valt aan zand of een halfverhard materiaal als grind in gedekte aardetinten zonder opsluiting.
- Hekwerken in streekeigen materialen als eikenhout, sober en robuust in vormgeving.
- Op hekwerken is ruimte voor subtiele uiting van logo en/of beeldmerk van landgoed de Tolbeek.

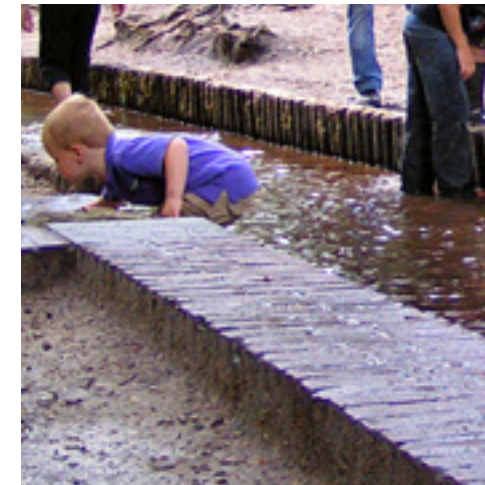
3.2.2 BODEMVAL BEEK

locatie hoogteval

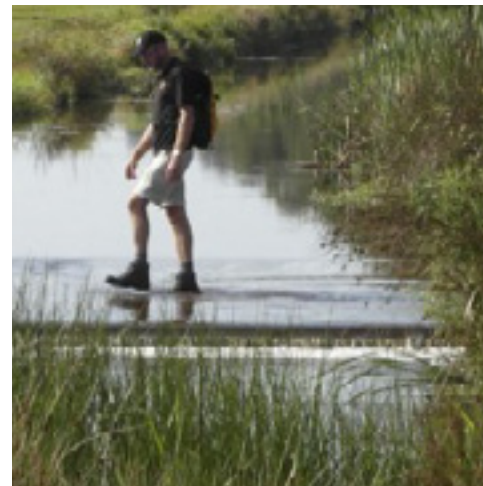
inspiratie hoogteval

waterbeleving

vormgegeven ingetogen materialen

subtiële toegankelijkheid

ingetogen materiaalgebruik (beton)

zichtbaar stromend water in meerdere niveaus

subtiële accenten in materialisering

waterbeleving

BODEMVAL BEEK

Locatie:

- In het noordwesten van landgoed Tolbeek waar de beek het landgoed verlaat.

Tijd:

- Hedendaagse visie op natuurlijke watersystemen en beleving van zichtbaar stromend water.

Functie:

- De omvorming van de beek van een ontwateringssloot voor de landbouw naar een natuurlijke beek met een relatief hoge bodem zorgt ervoor dat in het noordwesten van het landgoed de beekbodem relatief hoog ligt t.o.v. het belendende perceel.
- Bodemvallen/ hoogteval aanbrengen naar perceel van de burens: van 24,90 naar 24,30 m+NAP met stapgrootte van 10 cm.
- Het vormt een belangrijk punt in de waterbeleving en is onderdeel van de route en toegankelijkheid van het landhuis.

Opdrachtgever:

- De hoogteval sluit aan op de wens van waterbeleving door de opdrachtgever.

Eisen Beeldkwaliteit

- De hoogteval is onderdeel van de beek.
- Beleving van zichtbaar stromend water.
- De hoogteval is bijzonder vormgegeven.
- In meerdere 'stappen/ wordt de hoogte opgevangen.
- Materiaal is duurzaam, eenduidig en gevormd.
- Kleurgebruik aarde- of grijsstinen.
- Wij denken bijvoorbeeld aan beton of Cortenstaal.
- Het ontwerp vertelt het verhaal van de dynamische waterstroom.
- Aandacht voor migratie van vissen en amfibieën.

3.2.3 NIEUW LANDHUIS

locatie landhuis

architectuur in relatie met hoogteverschil

gebouw is onderdeel van het landschap

organische vormgeving

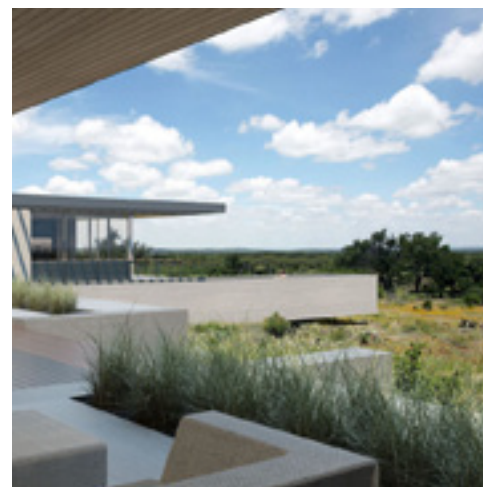
landschappelijk kader

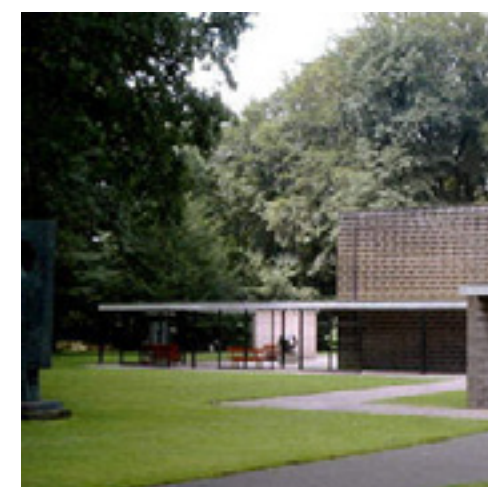
ingetogen materiaalgebruik

principe van een streekeigen zadeldak met eigentijdse vormgeving

landschap "loopt" onder het landhuis door

transpant én gesloten

NIEUW LANDHUIS

Locatie:

- Het nieuwe landhuis wordt gerealiseerd ten zuiden van de nieuwe beekloop in het noordwesten van het landgoed.

Tijd:

- Eigentijdse vormgeving van het nieuwe landhuis. Het eigentijdse aspect uit zich in de wijze waarop het landhuis een relatie aangaat met het nieuwe landschap van de meanderende beek met natte vegetatie en het halfopen bloemrijke grasland. Het landhuis is energie-neutraal of levert energie.

Functie:

- Wonen

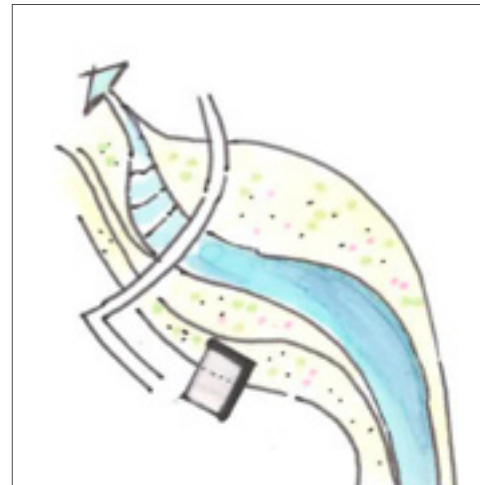
Opdrachtgever:

- De opdrachtgever laat eerst het landschap aanleggen en laat de natuur zich vervolgens zelfstandig ontwikkelen. Dat betekent de beek vergraven en natuur en landschap realiseren. Dat sluit aan op de traditie van het Landgoed Villa de Tol. Daar is eveneens eerst geïnvesteerd in het landschap en vervolgens is enkele jaren later de villa gebouwd. Daarmee dient de landschapskarakteristiek als uitgangpunt te worden gehanteerd in de uitwerking van de architectuur van het landhuis.
- Op deze pagina's zijn afbeeldingen ter inspiratie weergegeven van gebouwen die een relatie aangaan met het landschap.
- Op de volgende pagina zijn een aantal kernwaarden schematisch weergegeven.

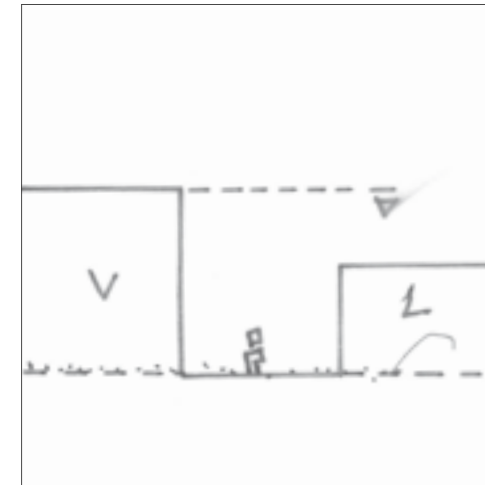

locatie landhuis

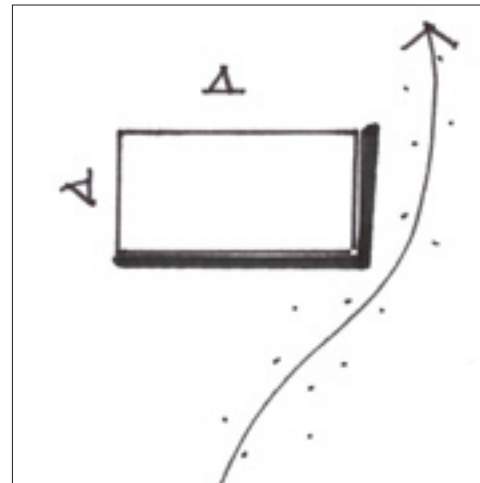
landhuis in relatie tot de beek; het nieuwe landschap is richtinggevend

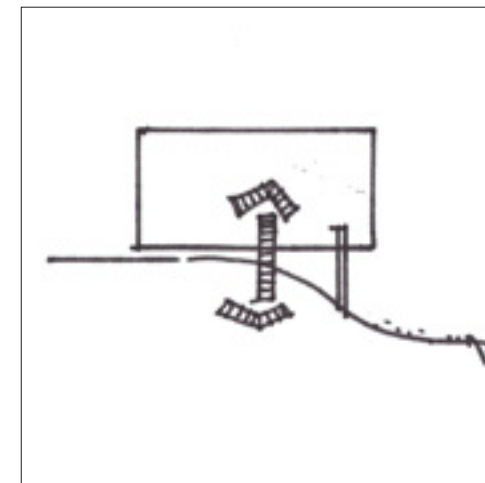
afwijkend en ondergeschikt aan Villa de Tol

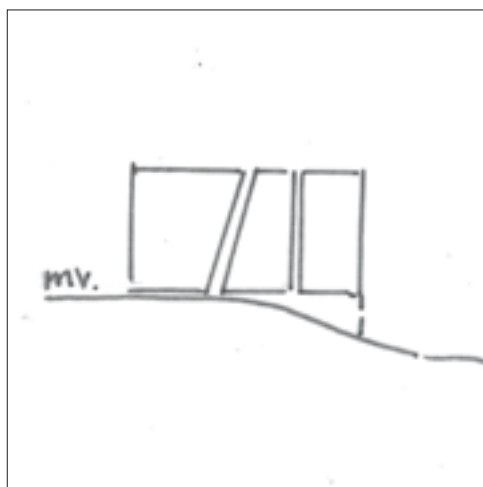
1 hoofdvolume zonder bijgebouw

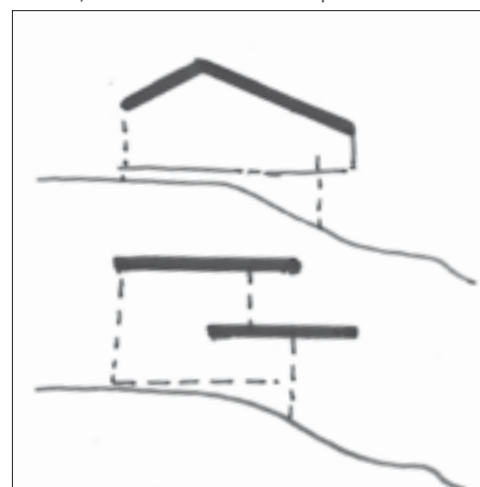
de beekzijde (noord en oost) is meer gesloten, zuid en west meer open.

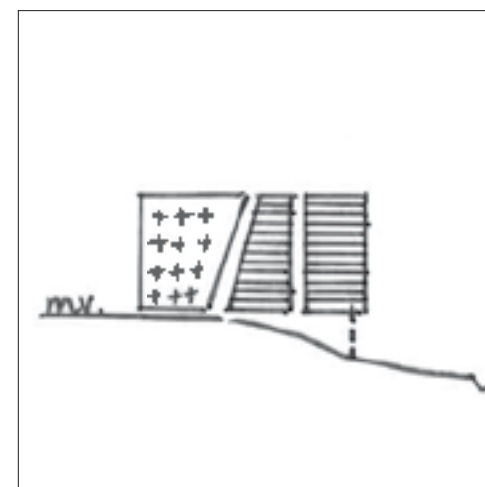
gebouw zoekt relatie met hoogteverloop van het beekdal

parcellering is mogelijk

dakvorm en richting zoeken eveneens relatie met hoogteverloop van het landschap en de meest efficiënte (passieve of actieve) energie positie

materiaalgebruik staat vrij en mag divers zijn

Oriëntatie en volume

- 1 hoofdvorm zonder bijgebouw.
- De hoofdvorm staat haaks op richting van de beek.
- Het landhuis gaat een relatie aan met het beekdal en het landschap.
- De beekzijde heeft een gesloten en ingetogen karakter: het landschap spreekt!
- De zuidzijde is meer open, transparant en op de zon gericht.

Hoogte en massa:

- Het nieuwe landhuis is ondergeschikt en afwijkend in hoogte, volume en materiaal aan Villa de Tol.
- Parcellering van het volume of de gevels is mogelijk.
- Materiaalgebruik staat vrij.
- Materiaal draagt bij aan de parcellering, ondergeschiktheid aan Villa de Tol en/of inpassing in het landschap.
- Wel dient een eenduidige keuze gemaakt te worden in het materiaalgebruik.
- Maximaal 2 verschillende hoofdmaterialen.
- Bijvoorbeeld hout en glas, glas en staal, beton en glas.

Dakvormen:

- De dakvorm gaat een relatie aan met het landschap
- Bijvoorbeeld door gebruik te maken van hoogteverschillen in het maaiveld of accentueren van de parcellering.
- Het dient een weloverwogen en geargumenteerde keuze te zijn.
- Dakvorm en materiaalgebruik sluiten op elkaar aan.

Energie:

- Het landhuis is energieneutraal en maakt optimaal gebruik van passieve of actieve duurzame energie. Het kan een keuze zijn dat zichtbaar te maken.

Landschappelijke inpassing en erfgrenzen:

- De positionering en oriëntatie bepalen het karakter van het landhuis.
- Aan de noord en oostzijde raakt het landschap de woning en is het landschap vanuit of vanaf de woning beleefbaar.
- Het 'buitenleven' van de bewoners bevindt zich aan de zuid- en westzijde.
- De beplantingen raken het landhuis en zijn inheems en streekeigen. Er is geen sprake van ruimtelijke erfgrenzen.
- De inrit is ingetogen en bestaat uit een halfverharding in een ingetogen aardedint.
- Grenzend aan de zuid- en westzijde van de woning als onderdeel van de architectuur ruimte voor verhardingen als terrassen.

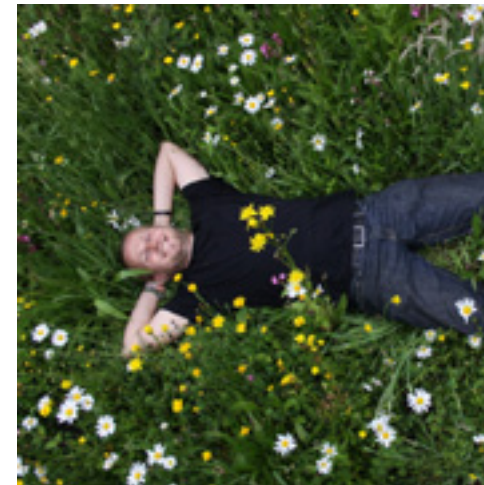
3.2.4 ZONNEHEUVEL

locatie zonneheuvel

bloemrijke vegetatie

in stroken of banen op de helling is het meest efficiënt

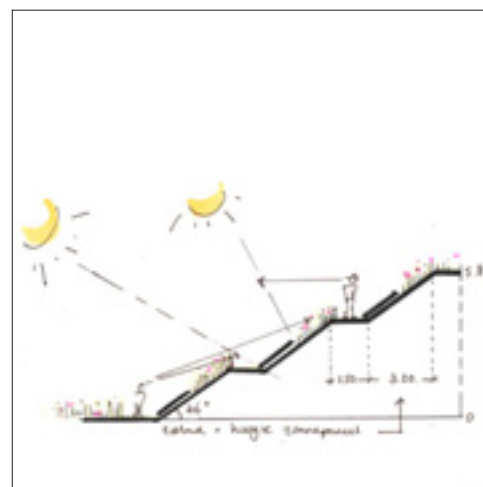
landschap en duurzame energie in balans

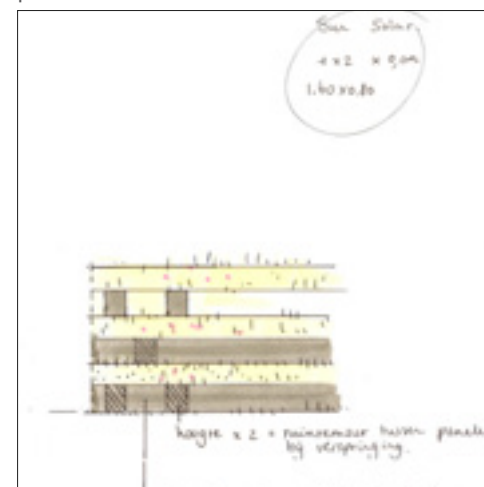
relatie tussen hoogtelijn van heuvels en panelen

biodiversiteit en gradiënten

principeschets volgende pagina

principeschets volgende pagina

ZONNEHEUVEL

Locatie:

- Ten zuiden van het nieuwe landhuis.

Tijd:

- Energieneutraal is de ambitie.

Functie:

- Energie leveren aan het landgoed.

Opdrachtgever:

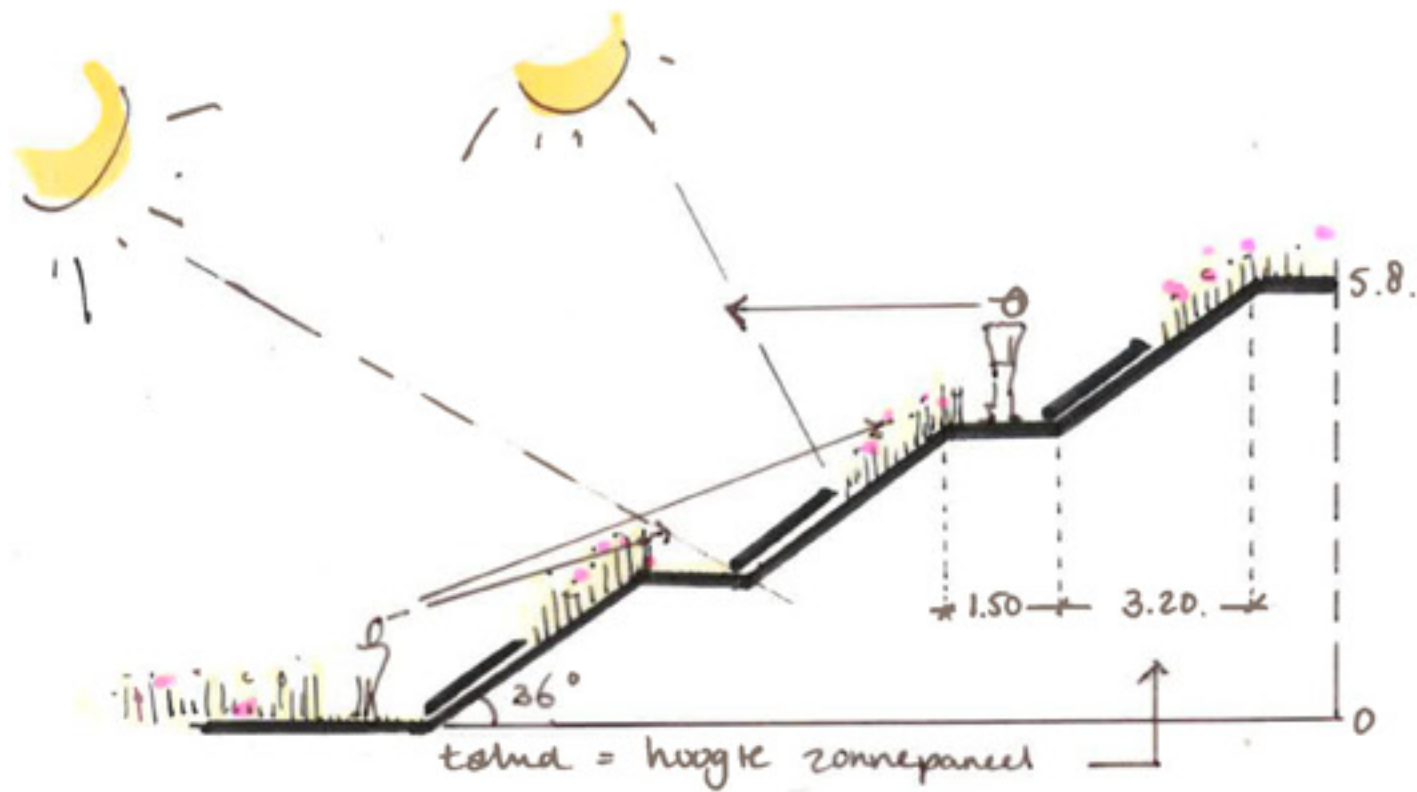
- Als oprichter en directuer/grootaandehouder van de Raethuysgroep en Pure Ennergie is het gebruik van eigen duurzame geproduceerde energie een belangrijk uitgangspunt.
- Om niet afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen als gas maar ook voor de instandhouding van het landgoed.

Eisen beeldkwaliteit:

- hoogte helling maximaal 6 meter
- verhouding zonnepanelen-groen = 30-70 %
- bedekking helling: bloemrijk grasmengsel zonder heesters.
- Duurzame energie en biodiversiteit.

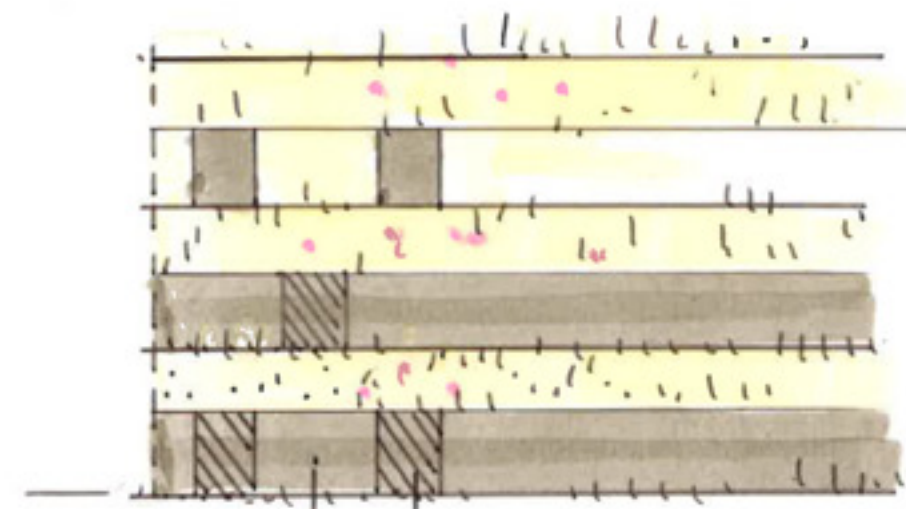

ZONNEHEUVEL (PRINCIPE-SCHETS)

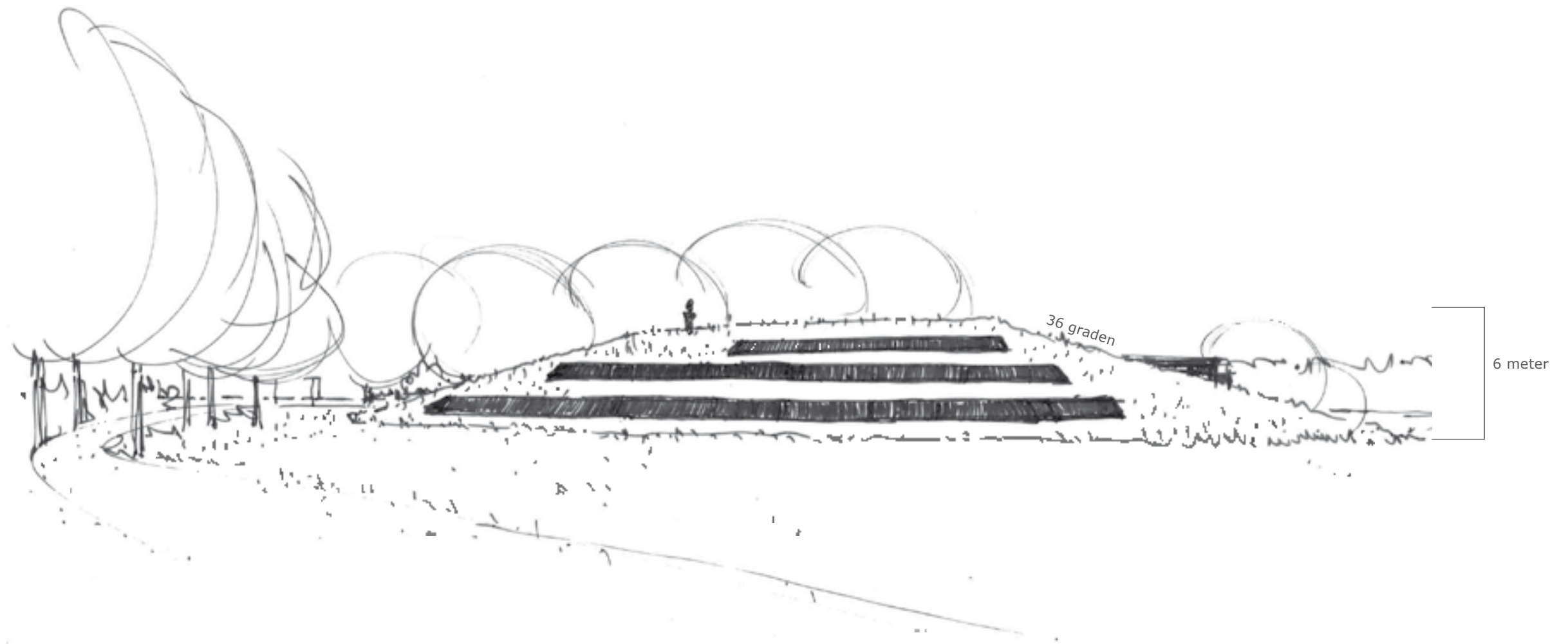
www.sun-solar.nl =

- 1) groter paneel = meer rendement dan kleinere meet.
- 2) meer panelen = " " dan minder :-)

hoogte x 2 = ruime maat tussen panelen.
bij verspringing.

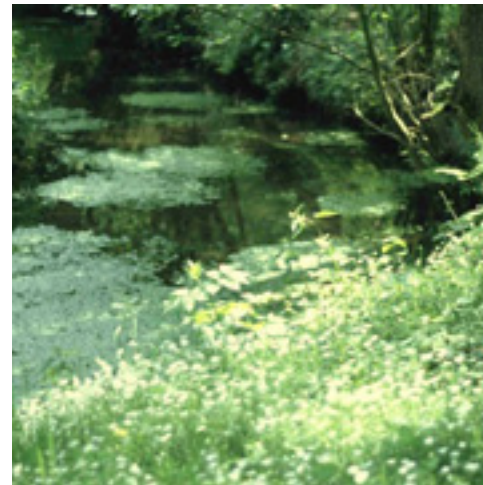
3 rijen hoog aansluitend meer
rendement... maar vraag is
of dit op "ronde" heuvel werkt
bij grote panelen.

3.2.5 LANDSCHAP, NATUUR, BEEKHERSTEL RONDOM POORTWONING

locatie poortwoning met bijgebouw en beek met beekbegeleidend struweel

bosbeek

LANDSCHAP, NATUUR EN BEEKHERSTEL RONDOM NIEUWE POORTWONING

Locatie:

- Zuidoosten van landgoed de Tolbeek.

Tijd:

- Begin 1900 is de heide omgevormd naar landbouwgrond, nu wordt het perceel omgevormd naar natuur en water.

Functie:

- Huidige functie van landbouw wordt omgevormd naar natuur conform de omgevingsvisie en de gids buitenkansen: Ondernemen met water en natuur en waterboslandschap.
- I.s.m. het waterschap wordt het stroomprofiel van de beek vernatuerlijkt met verontdieping van de bodem en realiseren van flauwe oevers.
- Hierdoor ontstaat waterberging en is het landgoed dienstbaar aan het omliggende gebied in het bergen en vertraagd afvoeren van water.

Opdrachtgever:

- De waterbeleving is een belangrijke wens van de opdrachtgever. Zichtbaar stromend water. Evenals het omvormen van de landbouwgrond naar natuur met een halfopen grasachtig landschap rondom het nieuwe landhuis en meer besloten rondom het bijgebouw/poortwoning aan de Bosweg.
- De beek is hier meer ingesloten in beekbegeleidend struweel. Dat zorgt voor voldoende privacy van de poortwoning.
- De beek ligt hier nog relatief diep in het landschap.

Eisen beeldkwaliteit:

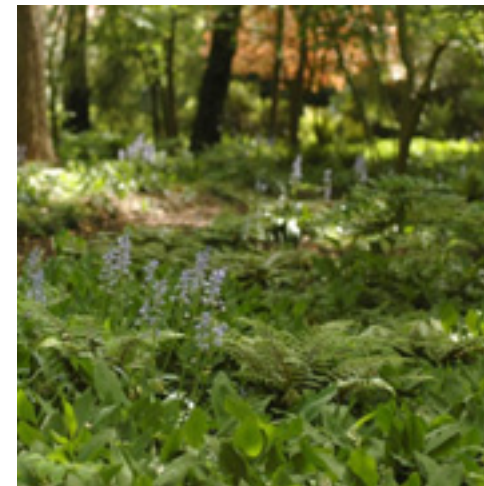
- Beek komt van UT terrein en ligt relatief diep.
- Hellingen min 1:3 overgaand naar 1:5.
- Beekbegeleidend struweel langs de beek.
- Struweel is verrijking biodiversiteit en zorgt voor buffer en privacy naar poortwoning.
- Openbare route aan noordoostzijde van de beek.

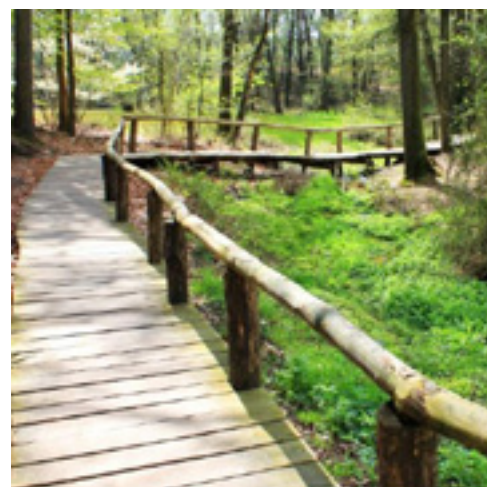
inheemse vegetatie

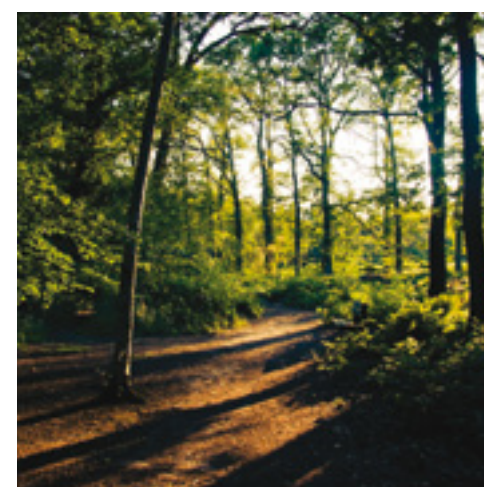
meanderende beek

condities voor schaduwminnende vegetatie

ingetogen en eenvoudige toegankelijkheid

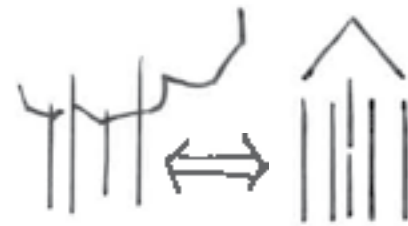
ingetogen paden in een aardetint

3.2.6 NIEUWE POORTWONING MET BIJGEBOUW

locatie poortwoning met bijgebouw en beek met beekbegeleidend struweel

verticaliteit stammen inspiratie architectuur

traditioneel

relatie bos + wonen

ingetogen

takkenstructuur

relatie omgeving met architectuur

traditioneel

verticale accenten

NIEUWE POORTWONING MET BIJGEBOUW

Locatie:

- Zuidoosten landgoed Tolbeeck

Tijd:

- (Poort)woning met bijgebouw.
- Ondergeschikt aan Villa de Tol en afwijkend en ondergeschikt aan het landhuis.
- De woning voegt zich naar de typologie boswoning en sluit aan bij de diverse woningtypes op boskavels langs de Bosweg.

Functie:

- Wonen

Opdrachtgever:

- De woning heeft voldoende privacy vanaf de Bosweg en de opengestelde routes van het landgoed de Tolbeeck. Het heeft een halfopen zichtrelatie met het landgoed de Tolbeeck, de natuur en de beek.

Eisen beeldkwaliteit

- De woning is maximaal 750m³ met bijgebouw maximaal 75m².
- Bosrijke omgeving is inspiratie voor vormgeving en uit zich in een zekere mate van verticaliteit in de architectuur.
- Er is sprake van een zadeldak op woning en schuur.
- Schuur is ondergeschikt aan woning.
- Materiaalkeuze is eenduidig en maximaal 2 soorten.
- Nok- en goothoogte conform bestemmingsplan woning buitengebied.
- Het 'Buitenleven' bevindt zich aan de zuid en westzijde.
- Een tuin ligt om de woning en is goed ingepast en sluit aan op het nieuwe landschap.

COLOFON

Project:	Beeldkwaliteitsplan Landgoed Villa De Tolbeek en Landgoed Tolbeeck
Projectnummer:	0248
Opdrachtgever:	Eigenaar van Landgoed Villa De Tol
Uitvoering:	Odin Landschapsontwerpers BV Ernst Machstraat 2 Postbus 115 7440 AC Nijverdal Ramon Postma MLA ing. Anke Kuipers
In samenwerking met:	Bureau Takkenkamp BV Beheer en inrichting landelijk gebied Bergweg 475 7524 CV Enschede
Datum:	20 augustus 2015
Status:	Voorlopig

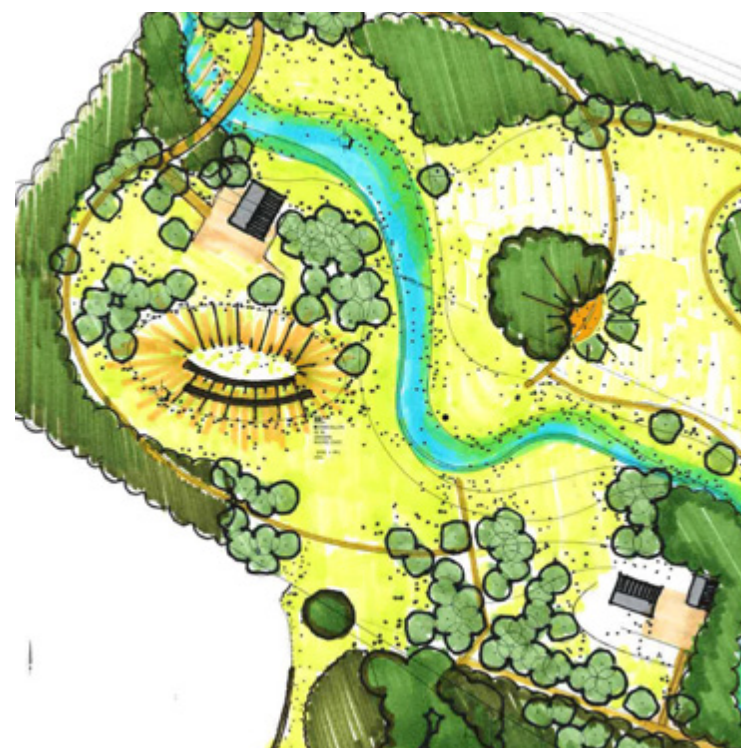

LANDGOED VILLA DE TOL EN TOLBEECK

odin

LANDSCHAPSONTWERPERS

PRESENTATIE ONTWERP AAN LOKET BUITENGEBIED

INHOUD

1. UITGANGSPUNTEN EN PROGRAMMA VILLA DE TOL EN TOLBEECK

2. ONTWERP VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

I. UITGANGSPUNTEN PROGRAMMA
VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

LANDGOED VILLA DE TOL

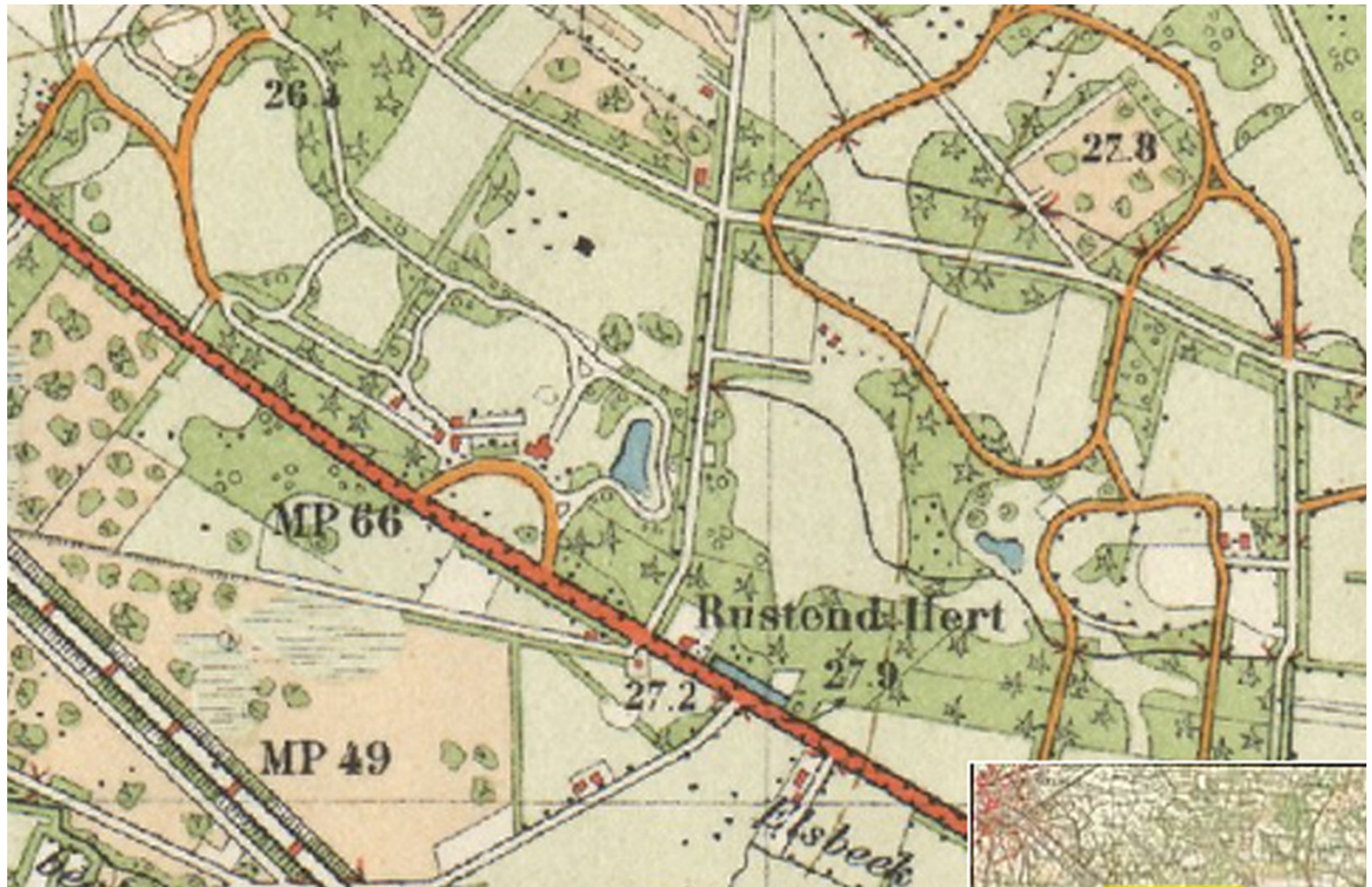
LANDGOED VILLA DE TOL

- 3,5 HA LANDGOED
- RANGSCHIKKING ONDER NATUURSCHOONWET
- GEMEENTELIJK MONUMENT
- ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL

TOPOGRAFIE 1928

VILLA DE TOL

2015

2015

2015

WENSEN OPDRACHTGEVER

I

- EERHERSTEL LANDGOED VILLA DE TOL 3,5 HA

II

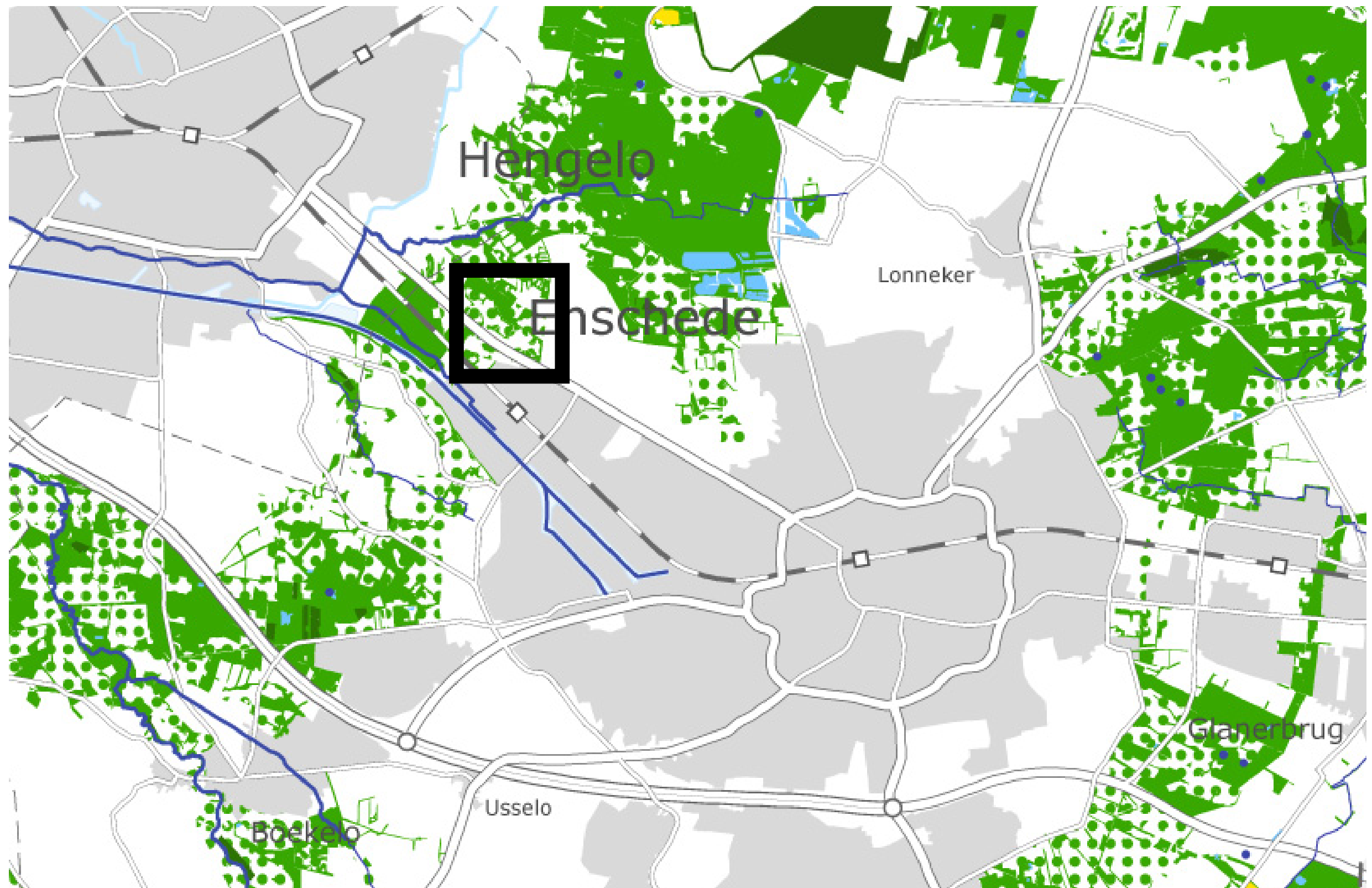
- UITBREIDING MET LANDGOED TOLBEECK MET 6 HA
- NIEUW LANDHUIS VAN 1000 - 2000 M3
- NIEUW POORTWONING 750 M3 MET BIJGEBOUW 75M2

III

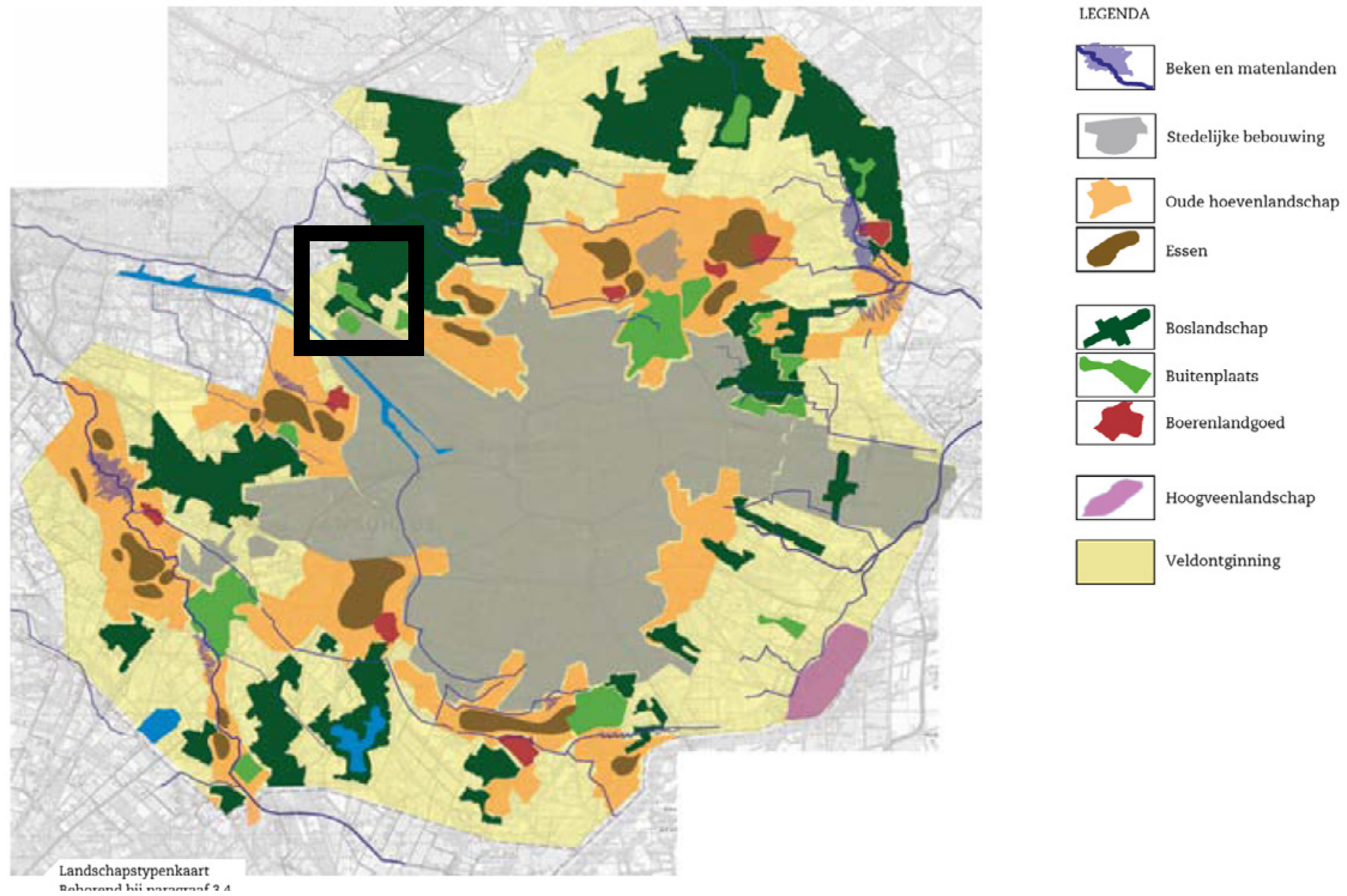
- INTEGRAAL ONTWERP VOOR HET TOTALE LANDGOED
- WATERBELEVING!

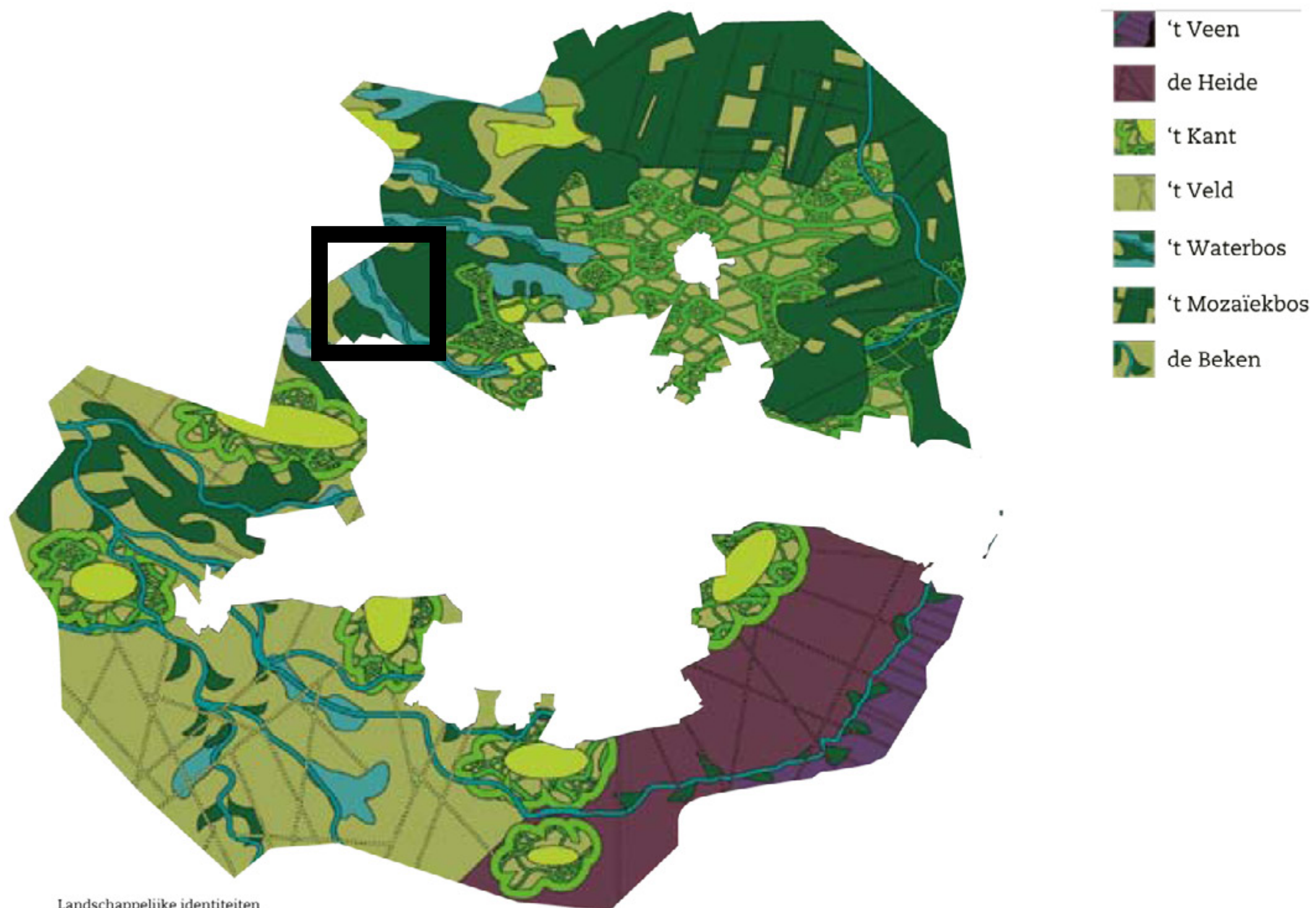
OMGEVINGSVISIE: ONDERNEMEN WATER EN NATUUR

GIDS BUITENKANSEN BOSLANDSCHAP+BUITENPLAATSEN

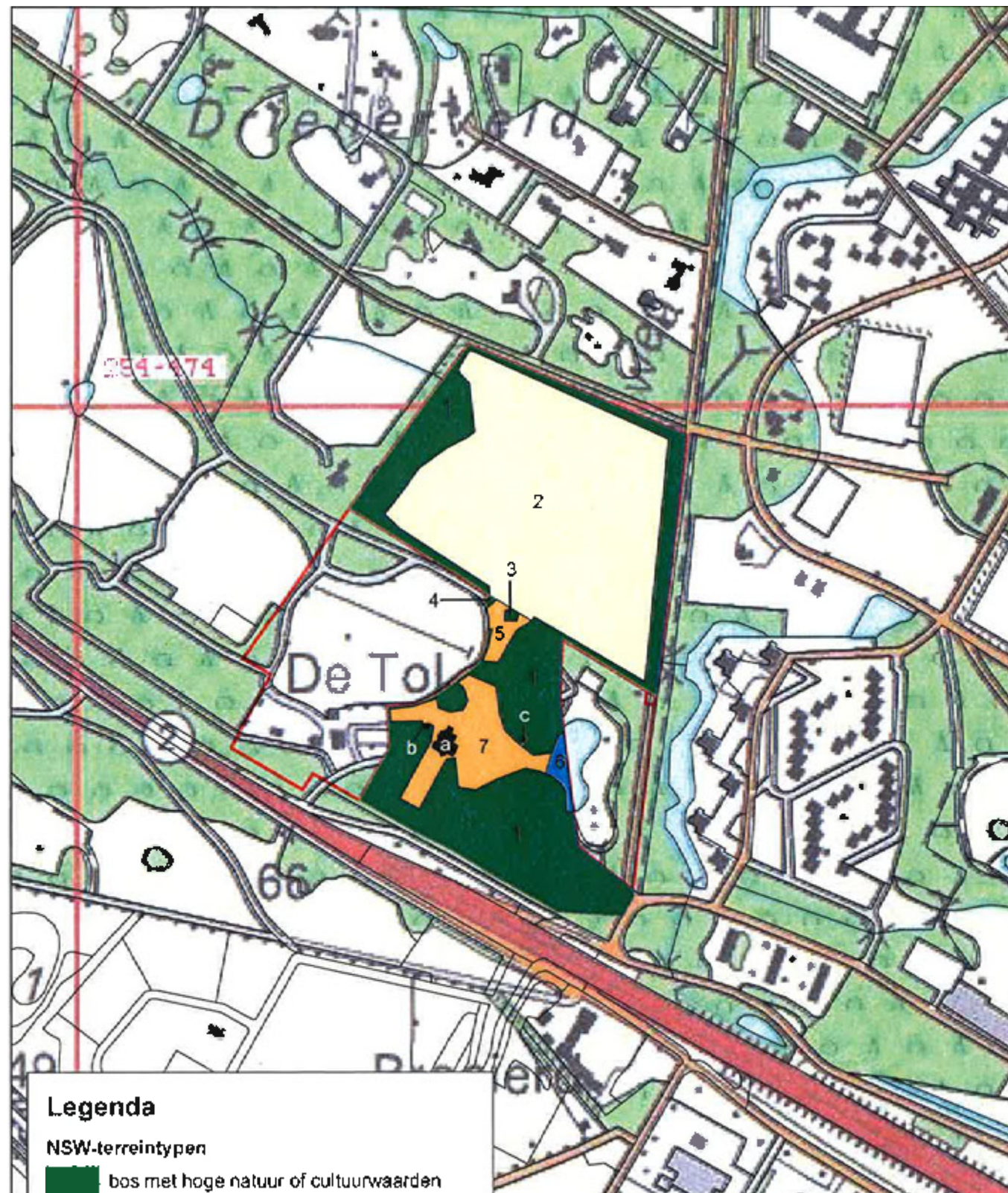

LANDSCHAPSVISIE WATERBOSLANDSCHAP

Landschappelijke identiteiten
Behorend bij paragraaf 3.5

RANGSCHIKKING ONDER NATUURSCHOONWET

> 50 %

BOS /

NIEUWE NATUUR

VECHTSTROMEN FACTSHEET DRIENERBEEK

- R3 WATERLICHAAM
- LIGGING IN NATUURLIJK BEEKDAL
- GEEN ONDERDEEL NETWERK ECOLOGISCH WAARDEVOLLE WATEREN
- AMBITIE: VERSTERKING BEEKKARAKTER
- STREEFBEELD: BREED EN ONDIEP PROFIEL VAN DE BEEK

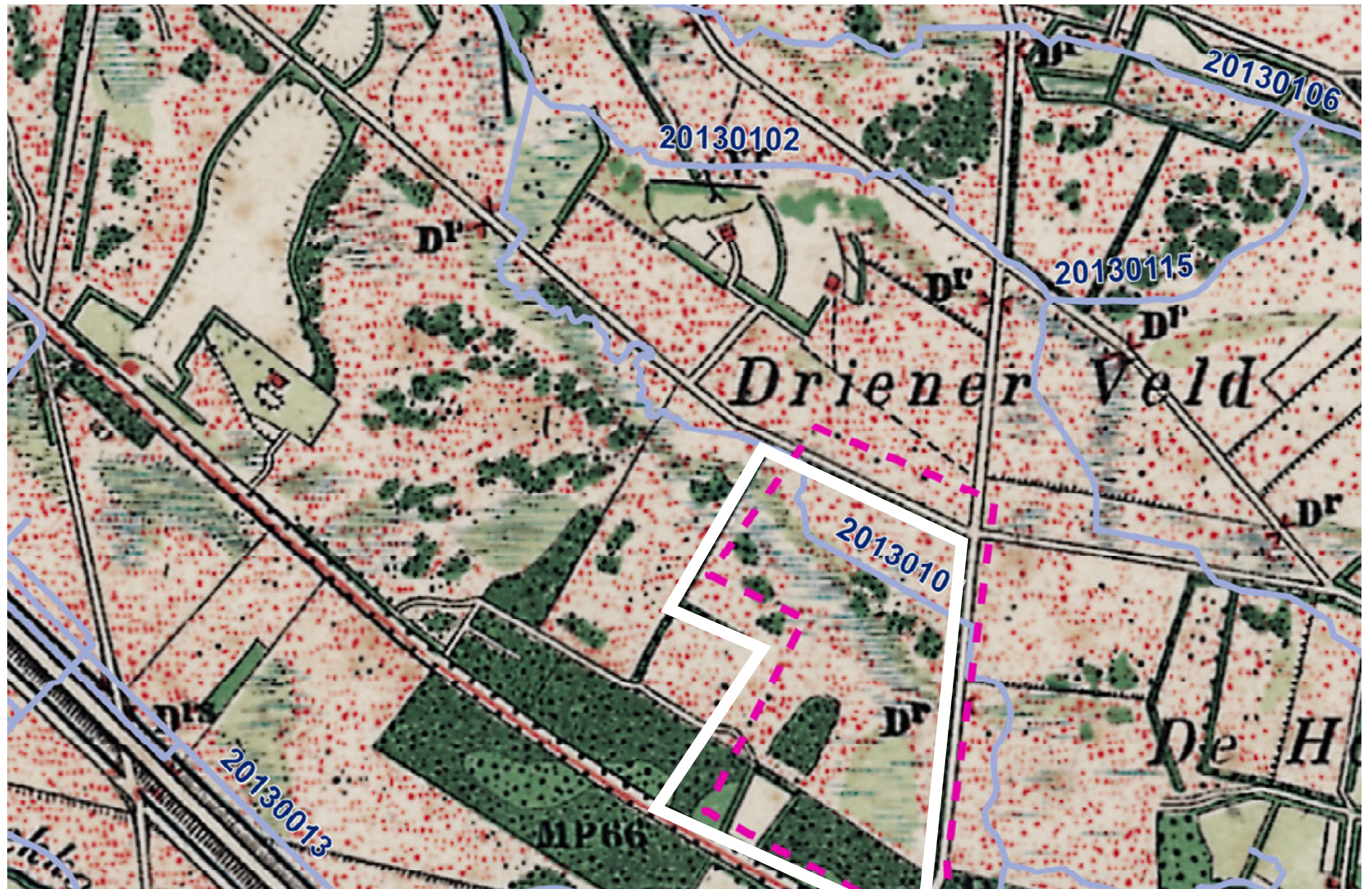

Ligging landgoed Tolbeek in relatie tot de onlangs heri Roombeek.

2. ONTWERP LANDGOED VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

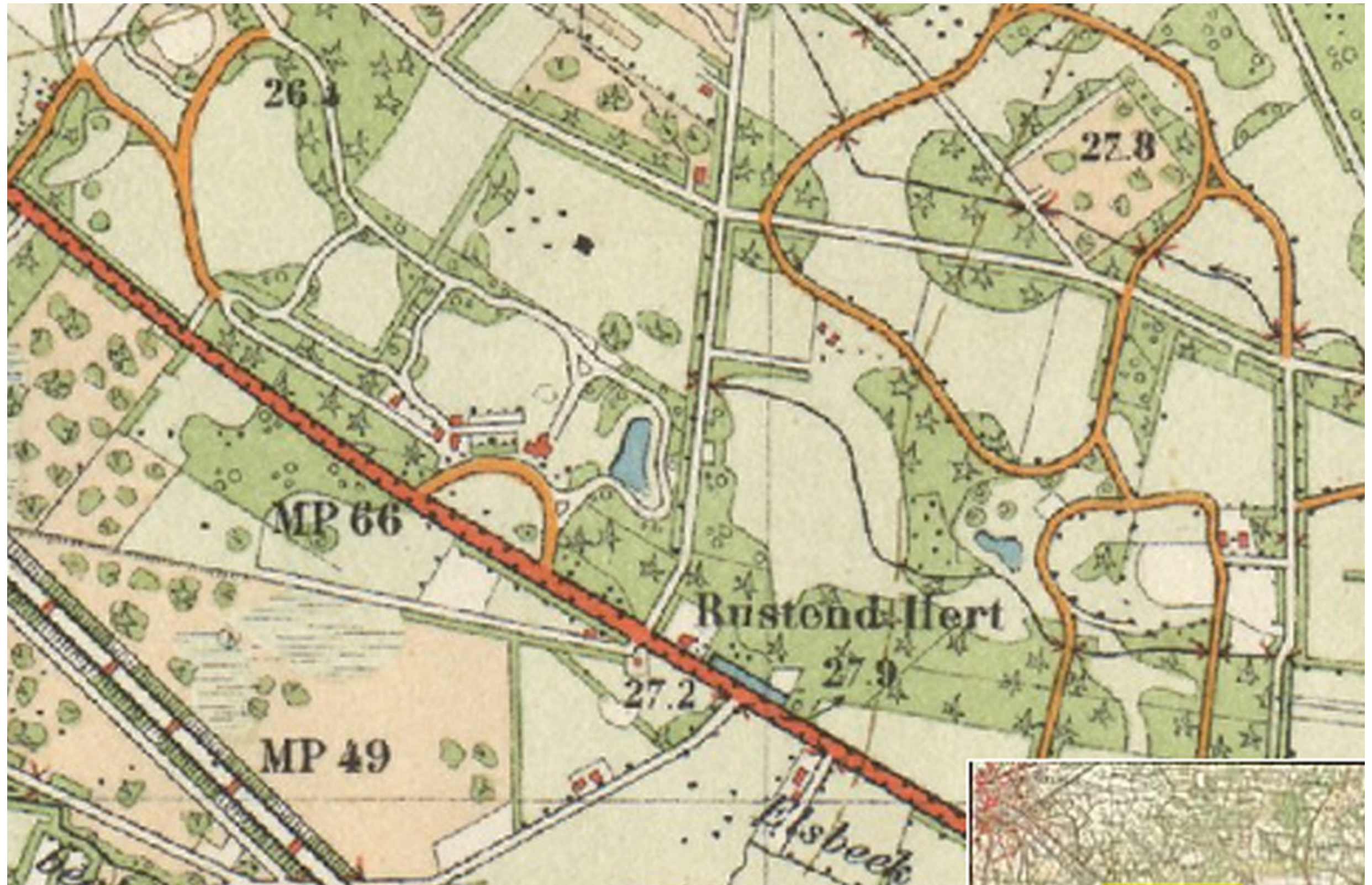
UITGANGSPUNT WATER EN RELIËF

1900

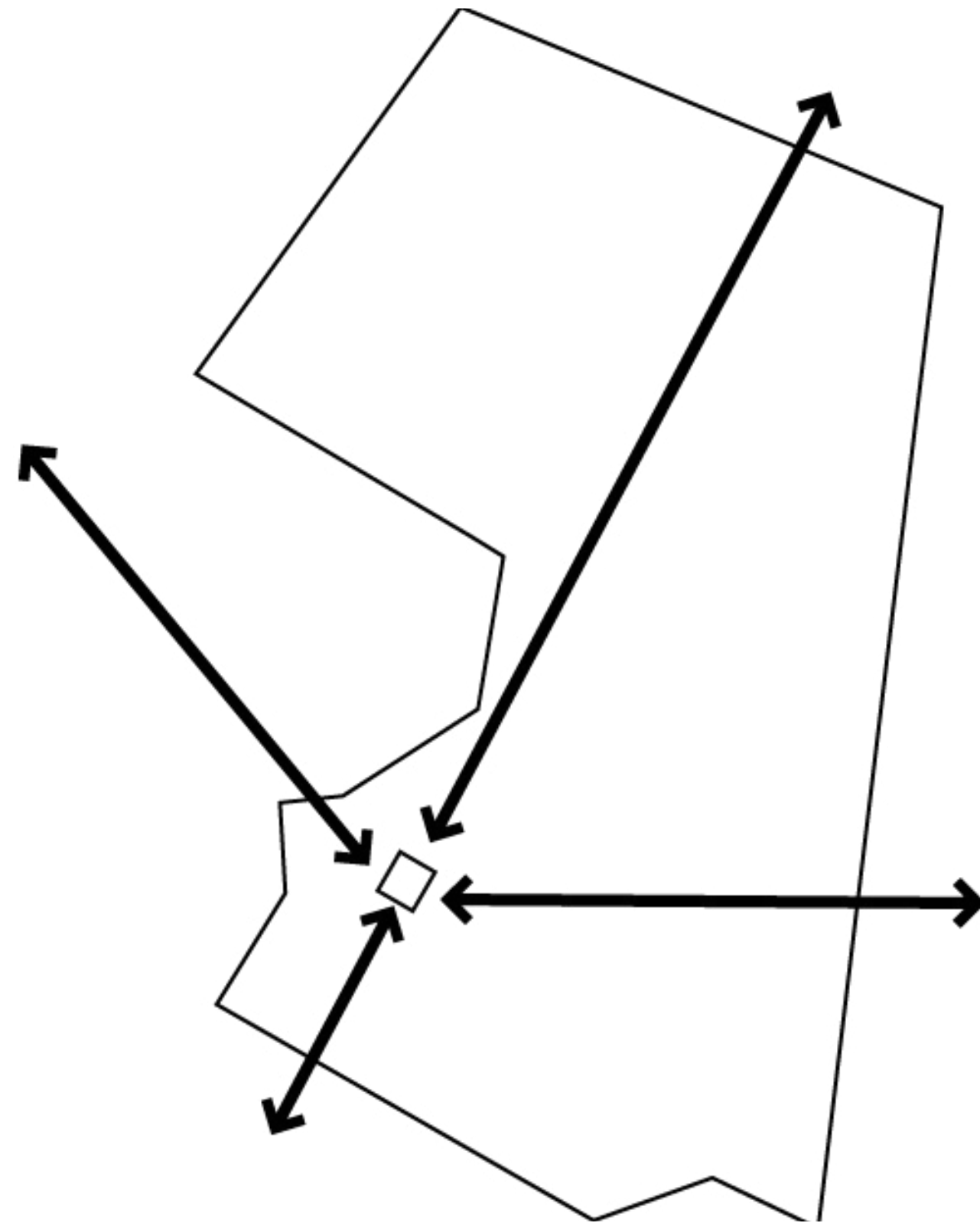
1928 ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL

1928

I 9 2 8 T O T A L E L A N D S C H A P O N D E R D E E L B E L E V I N G

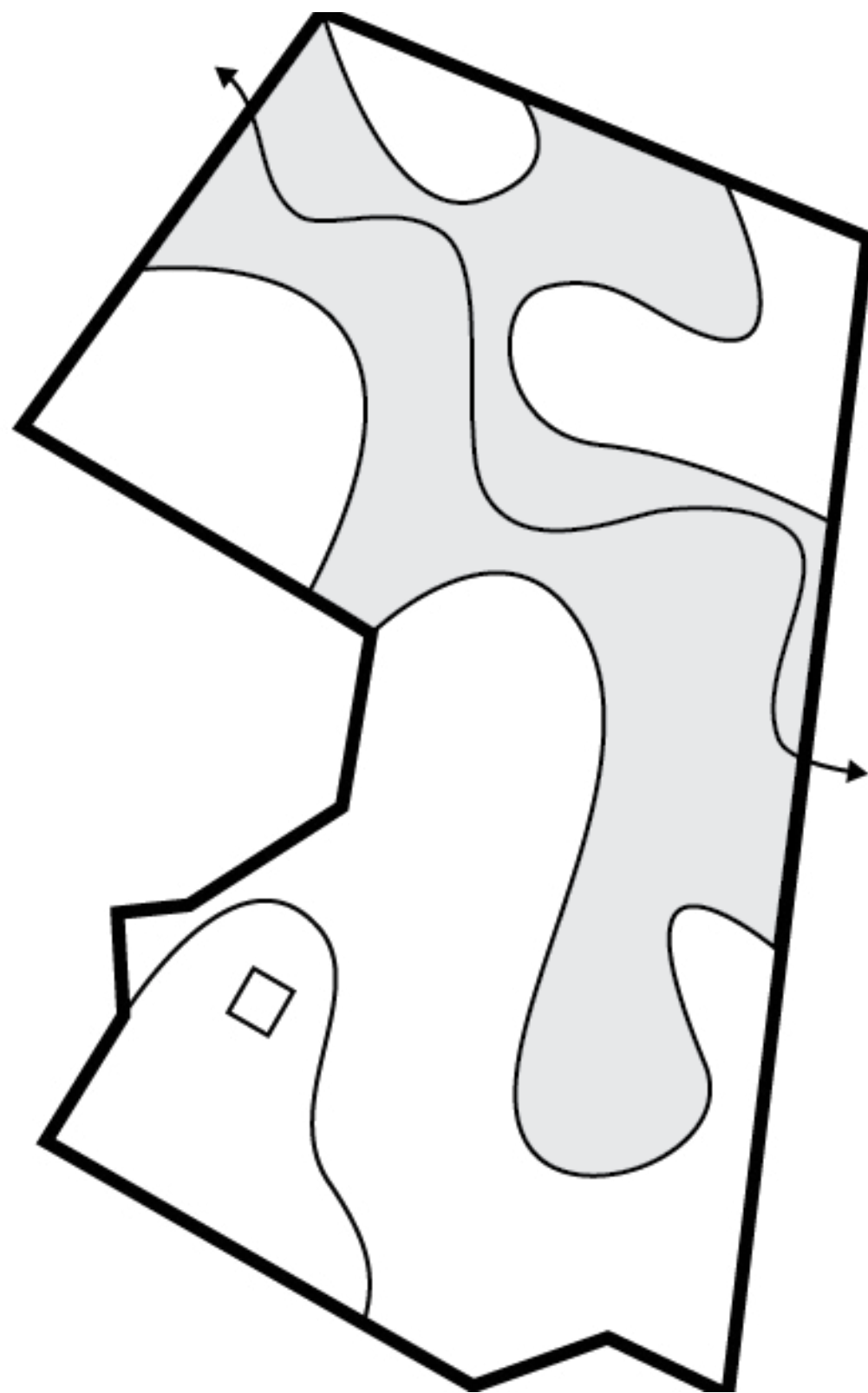
SCHEMA LANDSCHAPSONTWERP 1928

2015

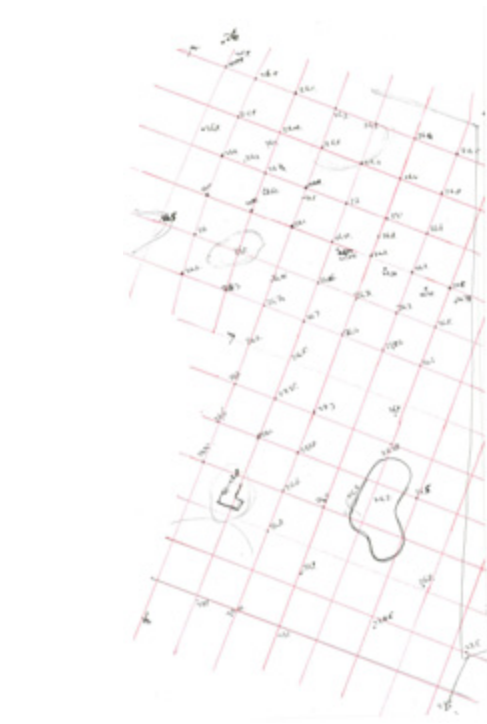
2015 BELEVING WATER + NATUUR + LANDSCHAP

SCHEMA AMBITIE 2015

SCHETSONTWERP 2014

PRESENTATIE SCHETSONTWERP

DE REACTIE GEMEENTE ENSCHEDE EN WATERSCHAP ENTHOUSIAST!

IN DE VERDERE UITWERKING AANDACHT VOOR:

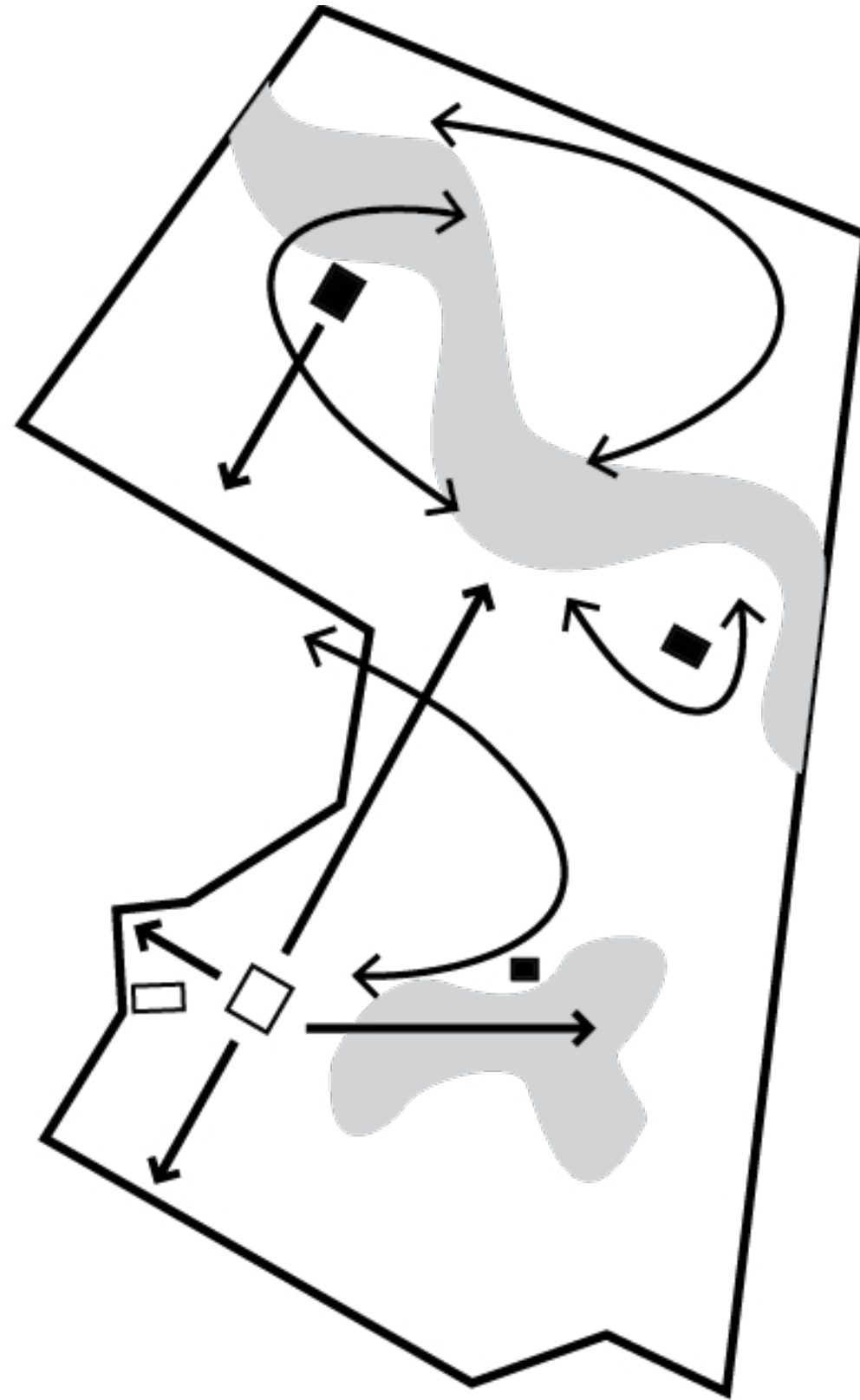
- OPENSTELLING EN BEEKBELEVING
- HYDROLOGISCH PROFIEL: TOETSING WATERSCHAP
- MOGELIJK ROUTEVERVOLG LANGS BEEK

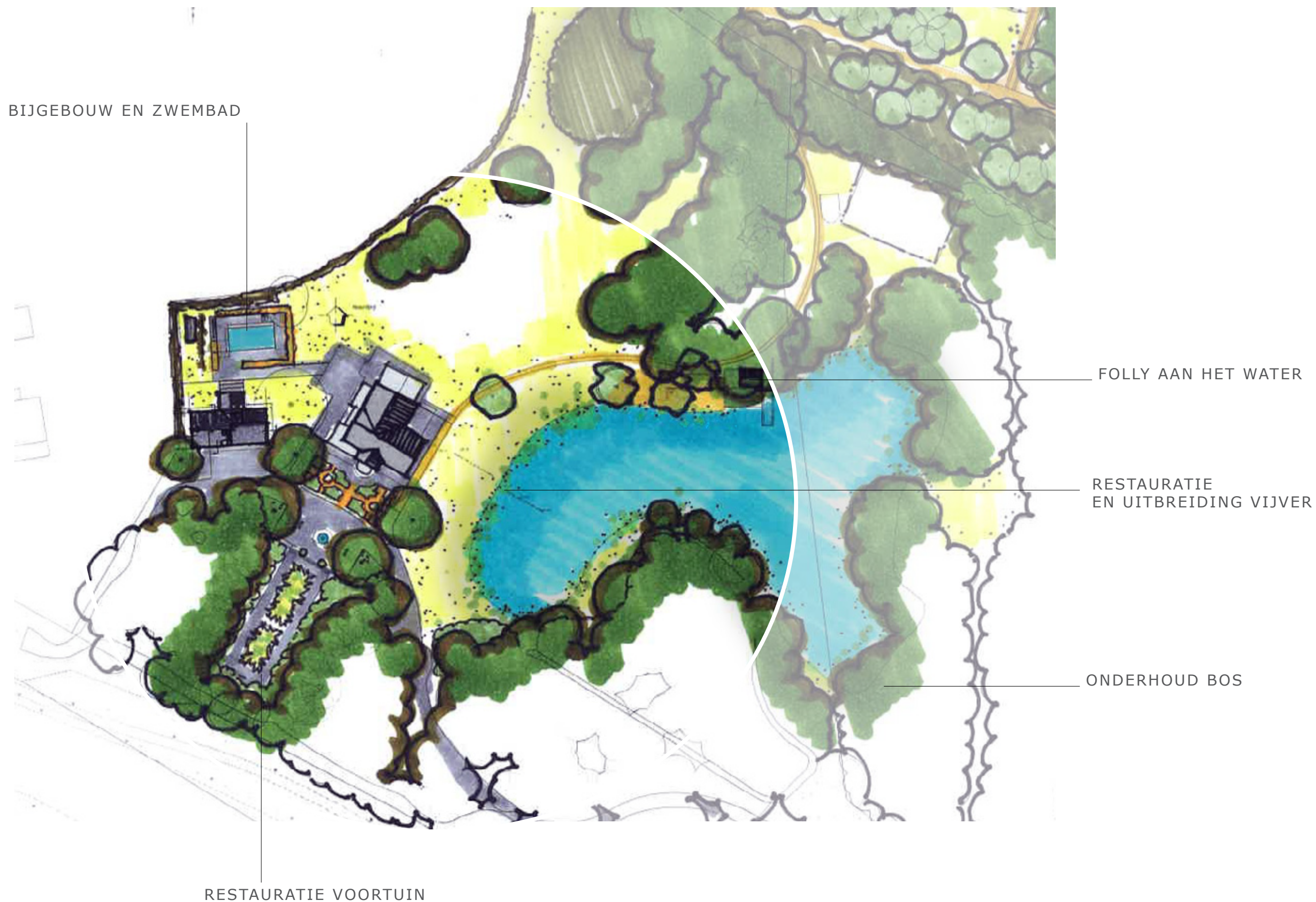
SCHETSONTWERP VILLA DE TOL EN DE TOLBEECK

EERHERSTEL + BELEVING WATER EN NATUUR

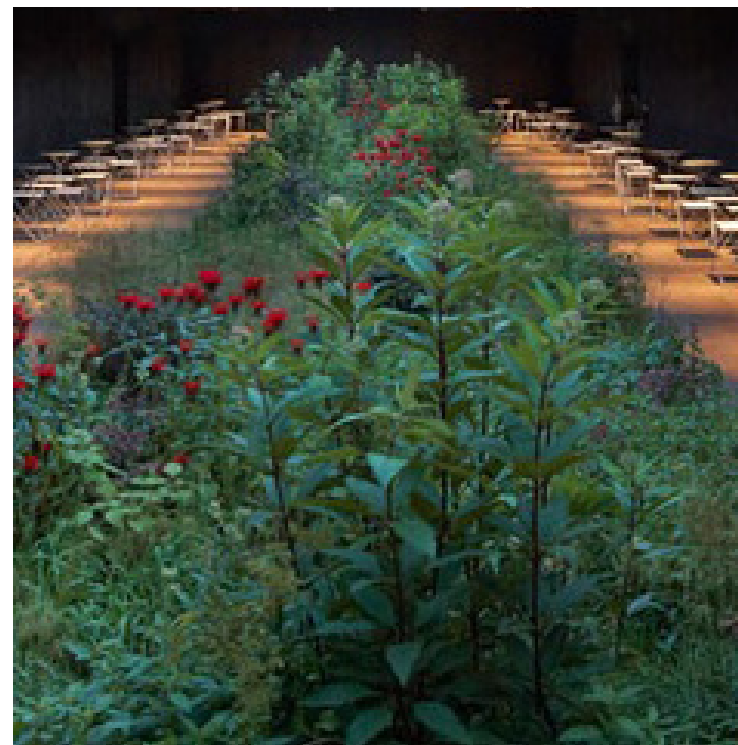
EERHERSTEL LANDGOED VILLA DE TOL

HUIDIGE VOORTUIN

SFEERBEELDEN

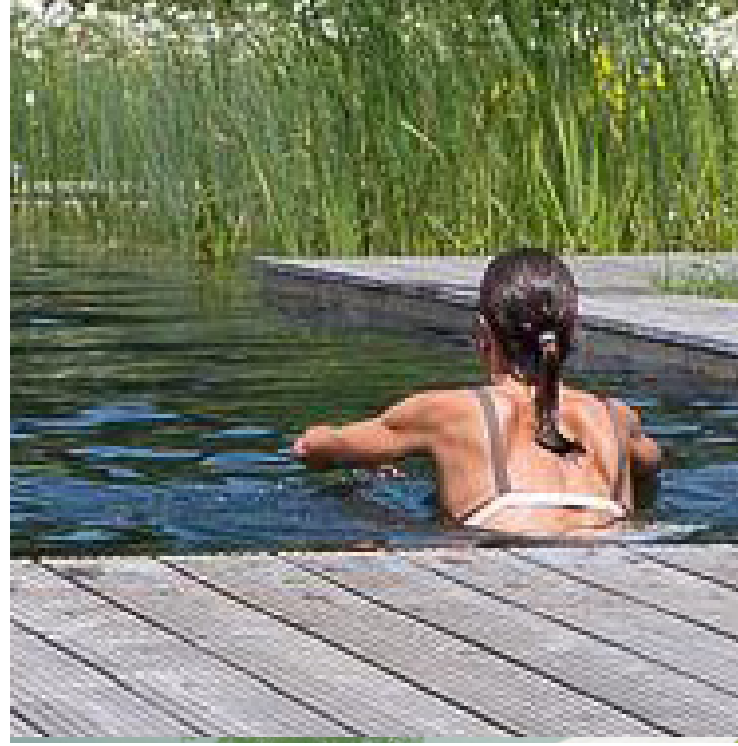
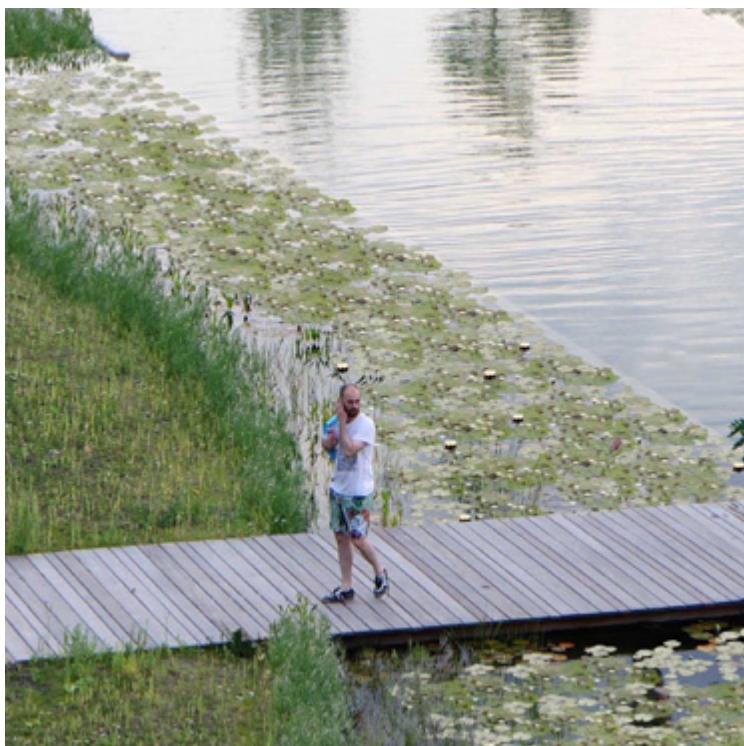
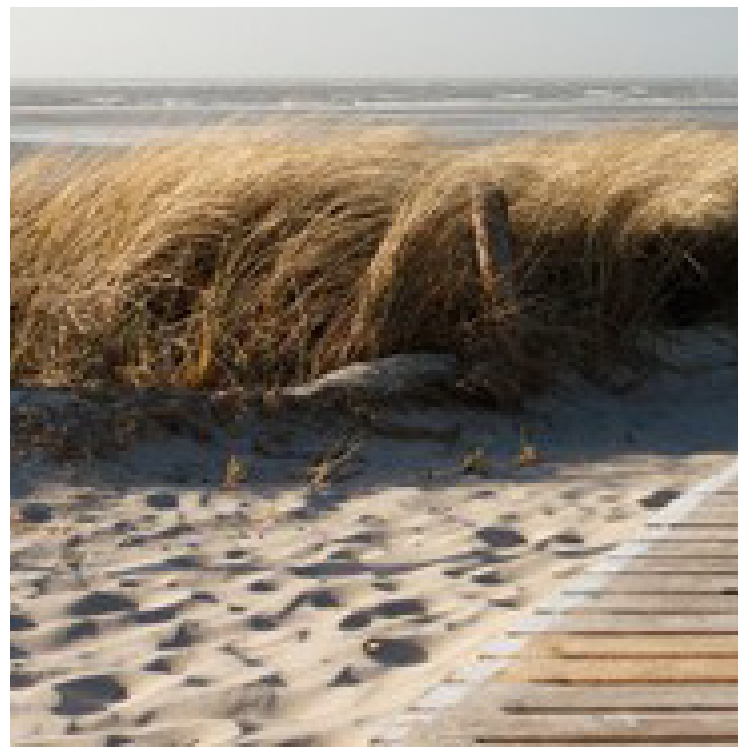
HUIDIGE VIJVER

REFERENTIE - CASTLE HOWARD

SFEER VIJVER - LAKE

ENGELSE LANDSCHAPSSTIJL - FOLLY

ONTWERP LANDGOED DE TOLBEECK

DRIENERBEEK

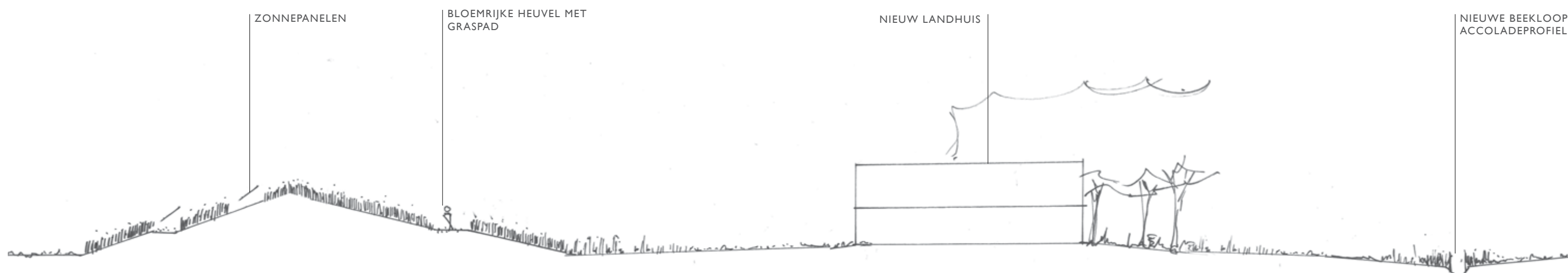
REFERENTIEBEELD WATER EN NATUUR

ZONNEHEUVEL ACHTER NIEUW LANDHUIS

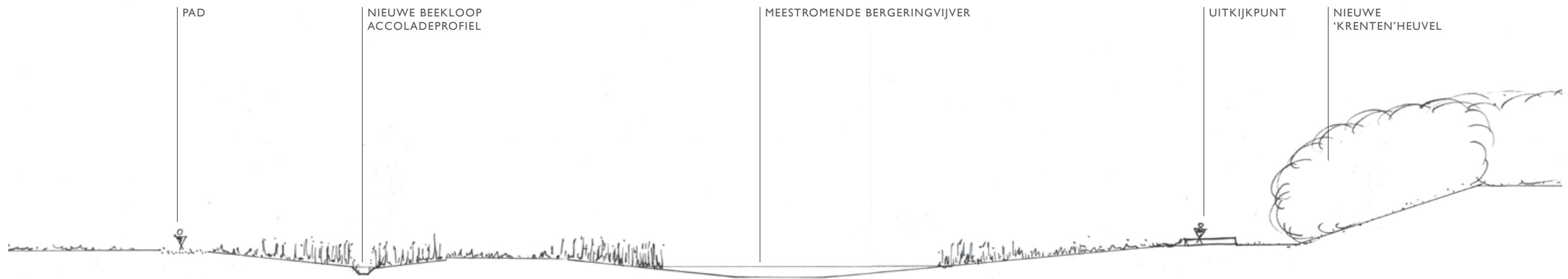
DOORSNEDENDE ZONNEHEUVEL - LANDHUIS - BEEK

DOORSNED E BEEK - KRENTENHEUVEL

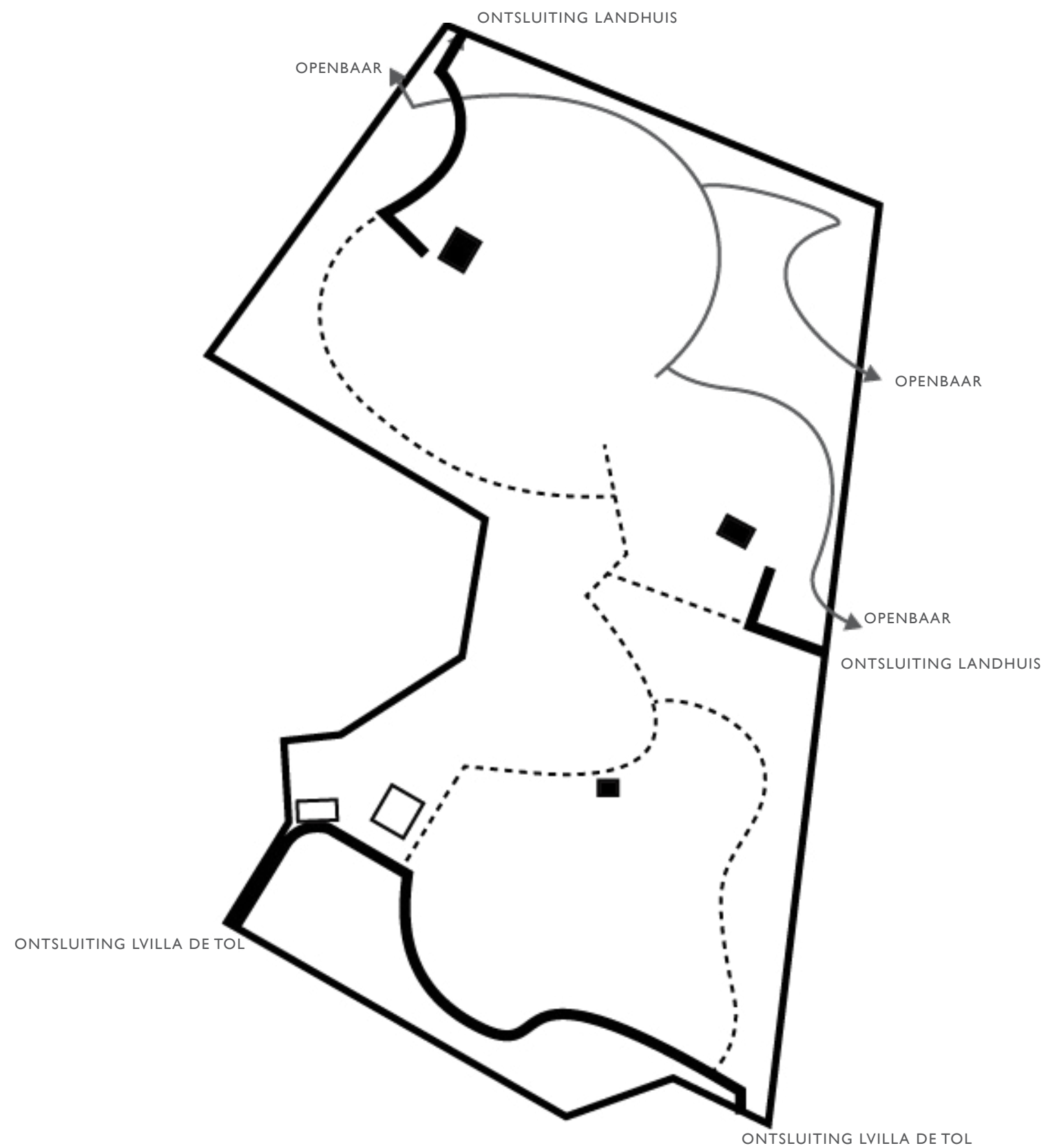
DOORSNEDEN BEEK - KRENTENHEUVEL - UITKIJKPUNT

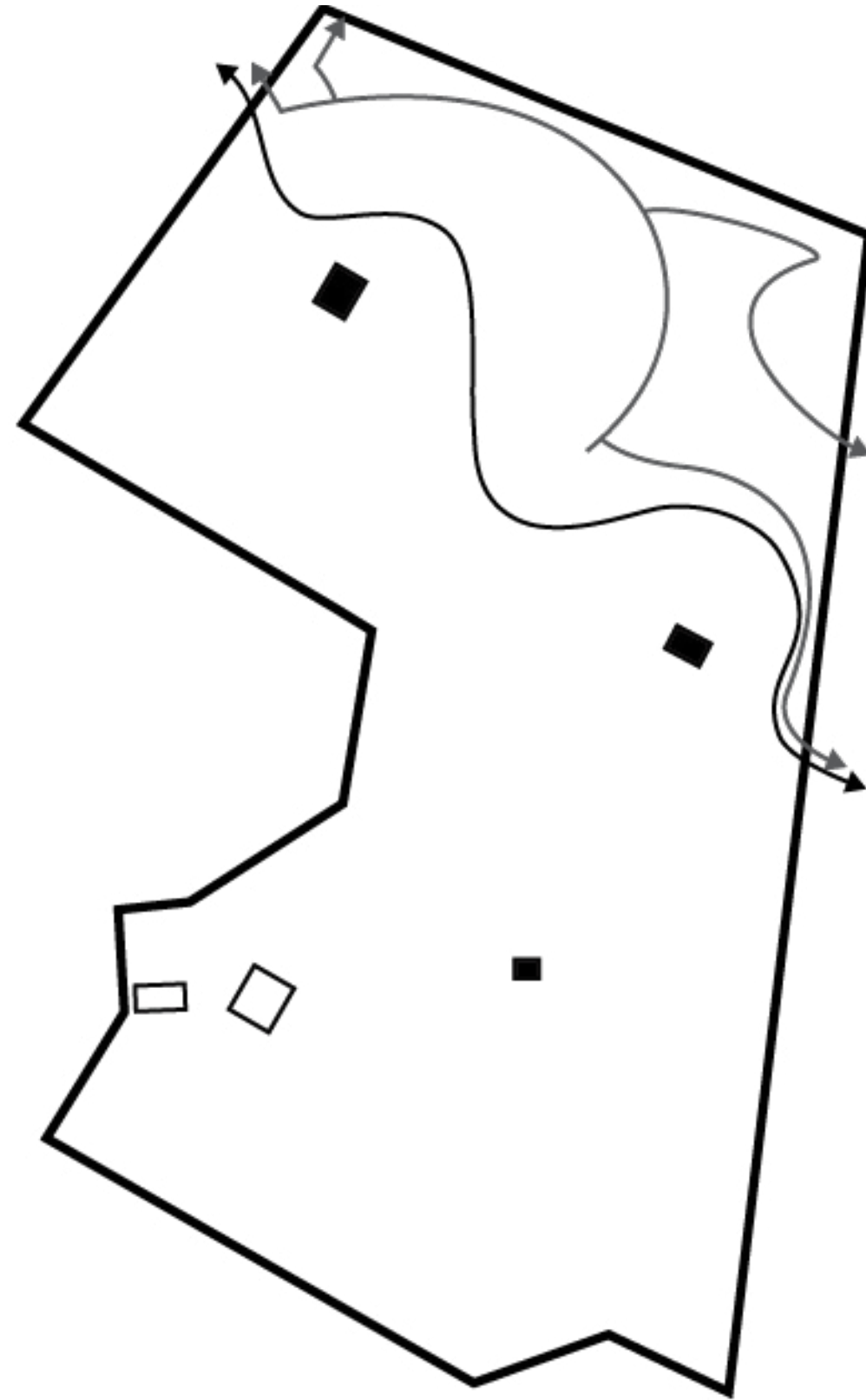
VOORLOPIG ONTWERP VILLA DE TOL EN DE TOLBEECK

NIEUWE OPENBARE EN PRIVATE ROUTES

NIEUWE OPENBARE ROUTES I.R.T. BEEK

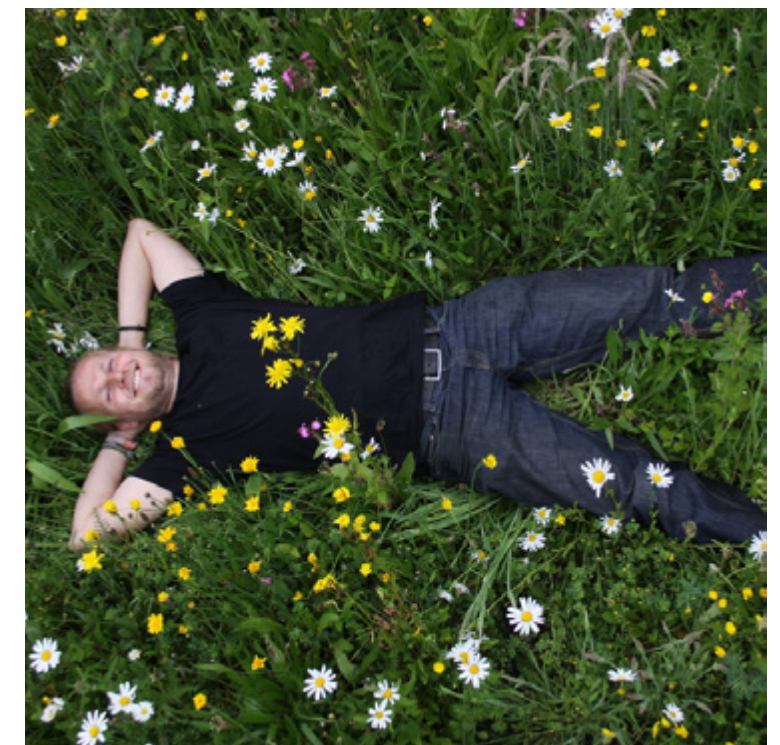
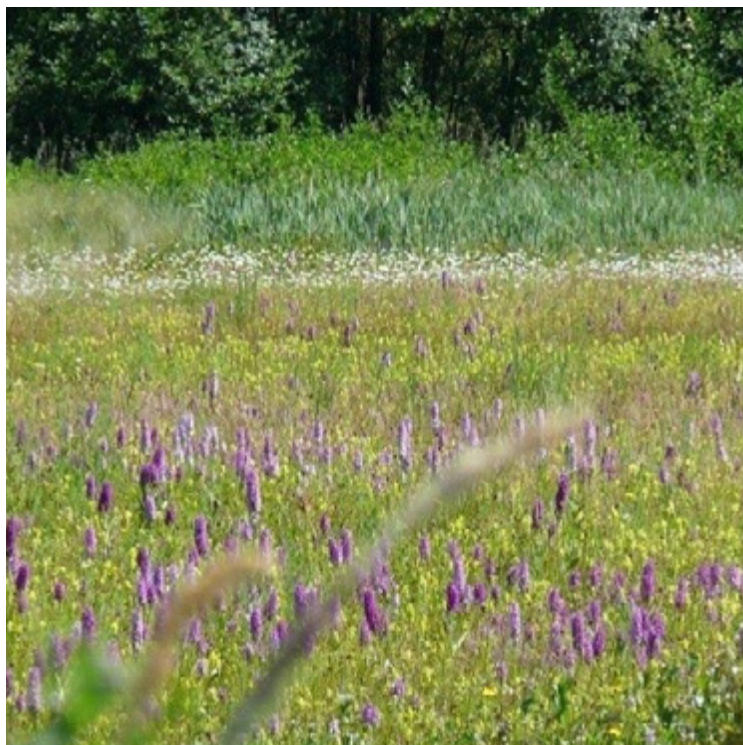
BELEVING WATER + NATUUR

BELEVING WATER + NATUUR

BELEVING WATER + NATUUR

LANDGOED VILLA DE TOL EN LANDGOED TOLBEECK

COLOFON

Project: Landgoed de Tol

Projectnummer: 0248

Opdrachtgever: De heer A. Wispels
Hengelsestraat 700
7521 PB Enschede

Uitvoering: Odin Landschapsontwerpers BV
Ernst Machstraat 2
Postbus 115
7440 AC Nijverdal

Ramon Postma MLA

Datum: Presentatie 22 januari 2015
Aangepast aan advies Monumentencommissie 19 augustus 2015

Status: voorlopig

Waterschap vechtstromen

Aan: Els Boerrigter
Van: Otto, Nannie
CC: Namen van geadresseerden]
Datum: 7/22/2014
Betreft: Landgoed Tolbeek, waterloop 20130101, profielaanpassing

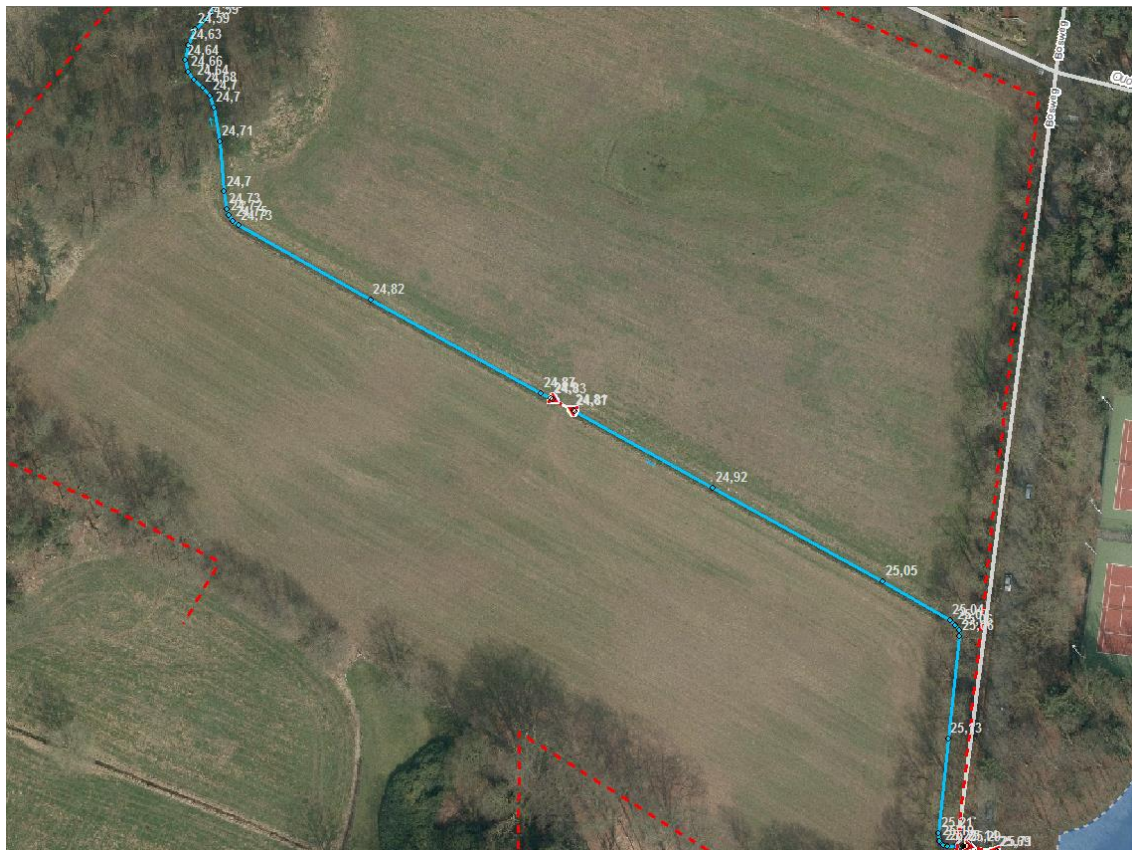
Huidig leggerprofiel 20130101

Het landgoed Tolbeek ligt aan weerszijde van de waterloop 20130101 benedenstrooms de Bosweg in de gemeente Enschede.

De waterloop heeft hier een leggerafmeting van

- Bodembreedte 1,50m
- Talud 1:1,5
- Bodemhoogte afvoervak 190 verloopt rechtlijnig van 25.25 naar 24.20 m+NAP over een lengte van 522m .

De theoretische bodemhoogte van het afvoervak heeft een flink verhang 2m/km. De gemeten profielen (zie plaatje hieronder) laten zien dat de waterloop in het grasland minder verhang heeft (verhang 1,4m/km).

memo

Op de waterloop 20130101 is veel stedelijk gebied aangesloten. Daarnaast is er ook landelijk gebied. Het hemelwater van het stedelijk gebied moet geborgen worden en mag geen groter debiet hebben als een zelfde oppervlakte landelijk gebied.

Geschat stroomgebied landelijk +stedelijk is 300 ha.

Bij een 2Q afvoer is het te verwachten debiet 600 l/sec.

De berekende waterdiepten in de 20130101 benedenstrooms de Bosweg in het legger profiel bij een afvoer van 600 l/sec zijn iets meer dan 50 cm.

Duiker Bosweg

De duiker onder de Bosweg heeft een diameter van rond 600mm en een bok van 25,66 – 25,29 m+NAP. De duiker ligt zo schuin om het hoogteverschil tussen het basispeil van de vijver van het UT terrein en de bodem van waterloop 20130101 te overbruggen. Vroeger lag een bodemval direct benedenstrooms de duiker. Een aantal jaren geleden, tijdens het vervangen van de duiker onder de Bosweg, is de bodemval verwijderd en de duiker schuin gelegd. De bestrating in de Bosweg is boven de duikers klinkers.

memo

De waterloop 20130101 kruist na de Bosweg een grondwal. De grondwal is ter plaatse afgegraven.
De berekende stroomsnelheid in de duiker is bijna 1,5 m/sec bij een hoge afvoer. Een 1/4Q afvoer geeft een berekende stroomsnelheid van 0.7 m/sec. Dit is een hoge stroomsnelheid. Op de foto is te zien dat bodem en taludverdediging is aangebracht benedenstrooms de duiker.

Debieten en waterpeilen

Het berekende debiet in de waterloop 20130101 benedenstrooms de Bosweg is bij een zomerse afvoer van 1/100 Q (zomerse afvoer) ongeveer 2 l/sec

¼ Q (voorjaars afvoer, ongeveer 80 dagen per jaar) zo'n 50 l/sec

Na een 43mm bui gedurende 60 minuten op stedelijk gebied 350 l/sec.

Een 2Q afvoersituatie (1 dag per 100 jaar stationair) 600 l/sec.

Het berekende waterpeil bovenstrooms de Bosweg na de 43 mm bui is 26,30 m+NAP.

Het laagste maaiveld ligt hier op 26.80 m+NAP (bron AHN 0,5 uit 2012).

De aanpassingen in de waterloop 20130101 mogen geen verhogend effect hebben op het waterpeil in de vijver op het UT terrein.

De 2Q situatie in het leggerprofiel geeft een nat oppervlak van 1.13m² en een stroomsnelheid van 0.53m/sec.

Ontwerp

Meerdere varianten zijn mogelijk:

1. De aanpassing begint vanaf de grondwal en de huidige bodemhoogte wordt min of meer gehandhaafd.
2. De aanpassing begint direct vanaf de bestaande duiker onder de Bosweg.

Ad 1 Huidige bodemhoogte of leggerbodemhoogte handhaven

Profiel bodembreedte 0.5m

Talud 1:5 tweezijdig.

Ad 2 aanpassing vanaf bestaande duiker Bosweg.

Bodemhoogte bij Bosweg 25,29 m+NAP naar 24,90 m+NAP bij het verlaten van het perceel.

(375 m over 0,39m geeft een verhang 1m/km)

Bodemvallen/vistrap aanbrengen naar perceel van de buurman: van 24,90 naar 24,30 m+NAP met stapgrootte van 10 cm.

Gerekend met zomerse wandweerstand = middelhoog tot hoog gras op het talud, geen struiken, riet.

Profiel:

Bodembreedte 0,5 m

Talud 1:5 tweezijdig

Waterdiepte na afvoerpiek stedelijk water ongeveer 0,45m.

Waterdiepte in een 2Q situatie 0.55m.

Of

Bodembreedte 0,3m

Talud tweezijdig 1:5

Waterdiepte bij afvoerpiek ongeveer 0,46m

Bij een 2Q situatie 0,57m

Of

Bodembreedte 0,75m

Talud tweezijdig 1:5

Waterdiepte bij afvoerpiek ongeveer 0,43m.

Daar waar de waterloop 20130101 het landgoed uitstroomt een bodemval leggen om goed aan te sluiten op de bestaande bodem van 24,30 m+NAP.

TOELICHTING

Betreft: Toelichting ontwerp landgoed Villa de Tol
bij presentatie van 22 januari 2015; ten behoeve van de
monumentencommissie

Datum: 20 februari 2015

Aan: Gemeente Enschede

Opgesteld door: Ramon Postma MLA (ODIN) / Geertjan Takkenkamp (Takkenkamp)

Inleiding

In november 2013 heeft de heer A. Wispels ODIN landschapsontwerpers gevraagd een ontwerp op te stellen voor een nieuw landgoed op de circa 6 ha aangekochte grond, gelegen achter landgoed Villa de Tol, begrensd door de Drienerbrakeweg en de Bosweg. Belangrijk uitgangspunt in het ontwerp is de relatie van het nieuwe landgoed de Tolbeeck met het landgoed Villa de Tol.

De heer A. Wispels heeft in de afgelopen jaren veel tijd en geld geïnvesteerd in het renoveren en restaureren van het landhuis Villa de Tol. Veel achterstallig onderhoud is ingehaald en de villa voldoet weer aan de eisen van deze tijd. Veel aandacht is daarbij uitgegaan naar mooie passende materialen en details. Nu de Villa is gerenoveerd is het tijd voor de tuin en het park.

Op 22 januari 2015 zijn de plannen voor het nieuwe landgoed en de aanpassingen van het bestaande landgoed gepresenteerd aan het Loket Buitengebied van de gemeente Enschede. In het Loket rees de vraag hoe de plannen zich verhouden tot de monumentenstatus (Gemeentelijk Monument) van de Villa en het park. De indruk bestond dat de ontwikkeling van het nieuwe landgoed, dat plaatsvindt op aanpalende landbouwgrond die niet tot het monument behoort, niet aan de monumententoets onderworpen zal zijn. De vraag is of de aanpassingen van het de bestaande tuin/park dat wel zijn. Afsproken is dat er een beschrijving zal worden aangeleverd aan de heer Haer, waarna verder overleg zal plaatsvinden. Het voorliggende stuk is de beschrijving.

Gemeentelijke monument

Landgoed Villa de Tol is aangewezen als gemeentelijk monument. Het landhuis vertoont een bijzondere combinatie van de Engelse landhuisstijl en neoclassicistische details.

Omschrijving gemeentelijk monument:

Het landhuis staat teruggerooid van Hengelosestraat, vanaf de Bosweg loopt een oprijlaan voor het huis langs. De tuin heeft een landschappelijke aanleg (P.H. Wattez) met grote vijverpartij en een gedeelte met bomen waar tot 1999 een tennishuisje heeft gestaan. Direct voor het landhuis ligt een geometrische rozentuin. De waardering van de buitenplaats is van algemeen belang vanwege

de architectuur- en cultuurhistorische waarde die tot uiting komen in: de typologie, oorspronkelijke functie als buitenhuis, de bouwstijl, de redelijke mate van gaafheid en de ensemblewaarde met de landschappelijke tuin en de naastgelegen boerderij met koetshuis.

Recentelijk heeft de heer A. Wispels het aansluitende bosperceel met een deel van de vijver in eigendom gekregen en aan het landgoed Villa de Tol gevoegd. Dit biedt kansen voor eerherstel van de buitenplaats en de landschappelijke tuin.

Er is helaas geen ontwerptekening van het landschapsontwerp van P.H. Wattez bewaard gebleven of terug te vinden. De enige verbeelding van het ontwerp is de topografische kaart van 1928 waarop de landschapsstijl duidelijk herkenbaar is. De opdrachtgever wil de bestaande verwaarloosde en deels verdwenen elementen van het ontwerp versterken en vernieuwen en daarmee de grandeur aan het landgoed teruggeven die het verdient. Na de villa is het nu de beurt aan de tuin. De Engelse landschapsstijl vormt het uitgangspunt voor het eerherstel van landgoed Villa de Tol.

Engelse landschapsstijl landgoed Villa de Tol

Het oorspronkelijke landschap in de omgeving van de Tol van tot circa 1900 heidevelden met over het maaiveld afvloeiende waterstromen vanaf de stuwwal verder ten oosten van het plangebied. Dekzandruggen vormen een subtiel micro reliëf waartussen soms water langere tijd blijft staan. Dit landschap vormde het vertrekpunt van de Engelse landschapsstijl van Wattez.

De essentie van de Engelse landschapsstijl is de optimale beleving van het landschap. Daarbij werd eveneens het decor van het landschap buiten de perceelsgrenzen onderdeel van de beleving. De horizon vormde als in het 'echte' landschap de begrenzing van het beeld. De tuin en het landschap gaan als vanzelfsprekend, zonder begrenzing in elkaar over. Het totaalbeeld oogt natuurlijk maar is zorgvuldig geënceneerd.

In het open heidelandschap werden eerst de condities voor het nieuwe landschap gevormd. Door het zorgvuldig plaatsen van bomen, boomgroepen en bospercelen ontstaan intieme besloten plekken en waardevolle grootse zichtlijnen naar het omringende landschap. De locatie van de Villa vormt hierin een bijzondere centrale plek. Deze plek ligt hoger dan het omliggende landschap. Het landschap was in die tijd veel natter. Naar alle waarschijnlijkheid werd de bouwplaats van de Villa verhoogd voor een goede drooglegging en natuurlijk het aanzien van een hoger gelegen villa. De minimale hoogteverschillen vormen hierbij het uitgangspunt en werden versterkt. De bestaande natte laagte ten oosten van de villa werd vergraven en vormgegeven tot een natuurlijk ogende vijver. De vrijgekomen grond werd gebruikt voor het ophogen van de bouwplaats van de toekomstige Villa. Dit is nog steeds in het huidige ontwerp zichtbaar en een kwaliteit.

Huidige kwaliteit van de landschapstuin

In het oorspronkelijk ontwerp was het omliggende landschap een belangrijk onderdeel van de totaalbeleving van het landgoed. De omgeving is de afgelopen 100 jaar sterk veranderd en verstedelijkt. De beleving is daarmee veranderd naar een meer interne beleving van het landgoed.

Door de focus op de interne beleving van het landgoed is de keuze legitiem om de landschappelijke en de tuinonderdelen binnen het landgoed te versterken, te restaureren en te vertalen naar deze tijd met respect voor het gedachtegoed van de Engelse landschapsstijl. Herstel naar een oorspronkelijk ontwerp is niet mogelijk vanwege het ontbreken van een originele verbeelding van het ontwerp en een sterk veranderde context.

De ruimtelijke kwaliteit van het landgoed is de afgelopen decennia afgenomen. Het regulier onderhoud heeft niet kunnen voorkomen dat de kwaliteit van de verschillende tuin- en landschapsonderdelen hard achteruit zijn gegaan. Enkele tuinonderdelen als de rozentuin en de rotstuin zijn deels of helemaal verdwenen. De verhoudingen tussen open en dicht zijn verstoord door boomgroepen en bospercelen die zijn uitgezaaid en dichtgegroeid. De daarmee samenhangende zichtlijnen zijn eveneens verstoord. De kwaliteit en vitaliteit van de bomen en bospercelen is slecht en is er dringend onderhoud nodig. De opdrachtgever is voornemens het onderhoud volgens een zorgvuldig opgesteld onderhoudsplan uit te voeren en daarmee de kwaliteit te versterken en de uitstraling van het landgoed te vergroten.

Nieuwe ontwerp landgoed Villa de Tol

Een hoogwaardige beleving vanuit de villa is essentieel. Het versterken en verhogen van de belevingswaarde in die zichtlijnen vanuit de villa is een belangrijke wens van de opdrachtgever. De belevingswaarde langs de routes worden subtiel versterkt. De attractiewaarde van bijzondere plekken wordt vergroot waardoor de wandeling over het landgoed villa de Tol als van nature van plek tot plek gaat. De routes op landgoed villa de Tol zijn en worden overigens niet opengesteld. Het nieuwe ontwerp van landgoed villa de Tol wordt uitgelegd aan de hand van een wandeling over het landgoed.

Stel een wandeling voor op een mooie zomeravond. De wandeling begint in de voortuin op het bordes van het landhuis.

De voortuin bestond destijds waarschijnlijk uit een geometrische rozentuin. Momenteel ligt er een buxustuin in geometrische vormen waartussen voorheen naar alle waarschijnlijkheid rozen hebben gestaan. De buxustuin en de aanwezige bestrating voor het bordes aan de voorzijde van de woning blijft in het ontwerp gehandhaafd.

Aan de zuidzijde van de oprijlaan, recht tegenover het bordes heeft waarschijnlijk eveneens een verlaagde bloemen- of rozentuin gelegen die in de zuidelijke zichtlijn lag, destijds overgaand naar het omliggende landschap. De zichtlijn is door de stedelijke ontwikkeling verdwenen. De tuin is momenteel niet meer dan een verlaagd grasveld geflankeerd door coniferen met enkele groepen vaste planten. Eerherstel is hier zeker op zijn plaats.

In het nieuwe ontwerp wordt de oorspronkelijke brede ruimte van de verlaagde tuin hersteld. Hiervoor wordt aan de flanken beplanting verwijderd. Daardoor wordt de ruimtelijke relatie met het landhuis hersteld en versterkt. In de brede as die ontstaat vanuit het ronde bordes vanuit de villa wordt aan de overzijde van de oprit een klassieke fontein geplaatst. Hiermee krijgt deze plek belevingswaarde en wordt met stromend water het omgevingsgeluid subtiel gemaskeerd. In de 'benedentuin' wordt in een ingetogen grindvlak een robuuste langwerpige border met rijk bloeiende

vaste planten aangelegd. Het ingetogen grindvlak omlijst de border en wordt aan beide zijden geflankeerd door enkele klassieke tuinbanken met daarachter Rododendrons die vervolgens aansluiten op de boomgroepen. De rondwandeling rondom de bijzondere border maakt de nieuwe tuin gastvrij en draagt bij aan de beleavingswaarde.

Vanuit de nieuwe benedentuin lopen wij in de richting van het nieuwe bijgebouw aan de westzijde van het landhuis. Het huidige bijgebouw aan de westzijde wordt vervangen door een nieuw gebouw waarvoor binnen het huidige bestemmingsplan ruimte is. De architectuur van het gebouw wordt getypeerd door een eigentijds koetshuis. De functie wordt het beheergebouw van het landgoed. Achter het bijgebouw ligt de voormalige moestuin met kas. Daar wordt een zwembad aangelegd omgeven door een haag. De kas blijft bestaan evenals de prachtige blauwe regen.

Wij vervolgen onze wandeling langs de noordzijde van de villa. Het prachtige gazon met majestueuze bomen blijft hier gehandhaafd. Vanaf het gazon is kijkend richting het westen over de haag een prachtige zichtlijn het landschap in. In de verte zakt de zon al bijna achter de bomen. Vanaf deze plek is er in de toekomst een zichtrelatie met het nieuwe landgoed de Tolbeeck.

We lopen langs de villa in de richting van de grote vijver die is gelegen tussen de villa en de bosweg.

De vijver is nu voor een groot deel verland. De visuele relatie met het landhuis en daarmee de grandeur van een mooie waterspiegel bij het landhuis is verzwakt. Het recentelijk verkregen eigendom van de gehele vijver biedt de kans die relatie en de gewenste waterbeleving die zo typerend is voor de Engelse landschapsstijl opnieuw vorm te geven.

In het ontwerp wordt de vijver vergroot richting het landhuis. De natuurlijke flauwe oevers gaan geleidelijk over naar het gazon die het landhuis nog steeds omzoomd. De vrijgekomen grond wordt in het nieuwe landgoed de Tolbeeck verwerkt.

Momenteel staat er een klein nietszeggend gebouwtje bij de vijver. Eveneens staat er een onafgebouw bij de tennisbaan. In het ontwerp wordt in de zichtlijn vanuit de villa, aan de voet van de vijver een eigentijdse follie ingepast. De follie is typerend voor de Engelse landschapsstijl. Deze follie wordt opgenomen langs de herstellende route over het landgoed. Vanaf de plek bij follie is er een prachtig uitzicht over het water met daarachter villa de Tol.

Al verder wandelend komen we in de schaduw van de grote bomen en komen langs de herstellende rotstuin. Momenteel ligt de rotstuin en verloederd en overgroeid bij. Vanuit de herstellende rotstuin is er straks een prachtig zicht op de villa, het landschap en de rode beuk op de grens van landgoed villa de Tol en landgoed Tolbeeck staat.

We lopen langzaam terug over het gazon. Het gras wordt al vochtig, om ons heen dansen de muggen laag over het gras. We nemen plaats in de tuinstoelen op het terras en kijken onder het genot van een glas wijn terug naar onze voetstappen die wij in het vochtige gazon hebben achtergelaten.

##

29 januari 2015

Voorlopig advies landschapskundige – monumentencommissie Enschede

Redengevende omschrijving:

Waardering:

De buitenplaats is van algemeen belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarden die tot uitdrukking komen in:

- De typologie; als voorbeeld van een karakteristieke Twentse fabrikantenbuitenplaats met landhuis in een landschappelijke aanleg
- De oorspronkelijke functie van buitenhuis van de textielfabrikant N.G. van Heek
- De bouwstijl waarbij elementen uit de Engelse landhuisstijl zijn gecombineerd met neoclassicistische details
- De redelijke mate van gaafheid van het ex- en interieur
- De ensemblewaarde met de landschappelijke tuin en de naastgelegen boerderij met koetshuis

Het landgoed is al enige decennia in twee delen gesplitst. Recent hebben eigendomswijzigingen plaatsgevonden, waardoor de vijver nu in zijn geheel eigendom is van de aanvrager, evenals de voormalige tennisbaan en bijbehorend huisje. Tevens heeft de aanvrager in 2011 de weilanden aan de noordzijde in zijn bezit gekregen, waardoor sprake is van een aansluitend terrein in eigendom.

In de hieronder te bespreken aanvraag wordt uitgegaan van een driedeling van het landgoed: landgoed de Tol, landgoed Villa de Tol en landgoed Tolbeeck. Het eerste deel is in handen van de andere eigenaar en betreft het erf met boerderij en koetshuis, en het parkbos ten noorden en (zuid)westen daarvan (totaal ongeveer 33,5 ha). Dit deel van de oorspronkelijke buitenplaats de Tol maakt geen onderdeel uit van de te bespreken aanvraag. De visuele betrokkenheid blijft aanwezig.

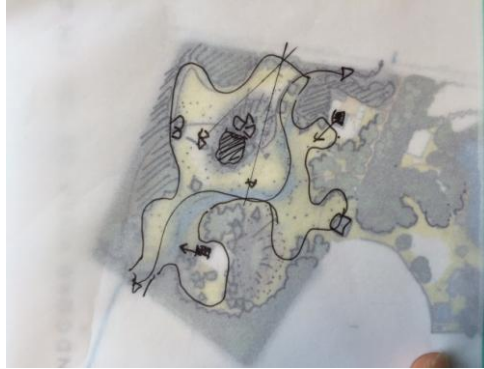
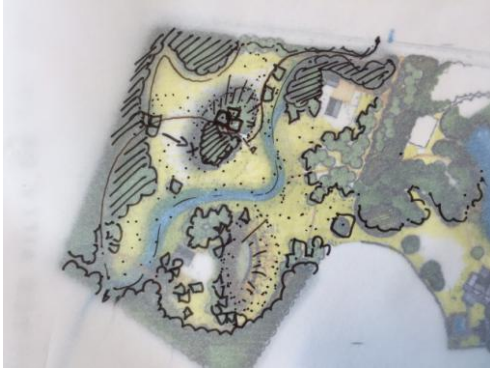
De aanvraag is op 15 april aan de monumentencommissie gepresenteerd en onderbouwd door de landschapsarchitect.

De aanvraag behelst een 'integraal ontwerp voor het gehele landgoed', dat wil zeggen Landgoed Villa de Tol (3,5 ha) en Landgoed Tolbeeck (6 ha). De aanvrager wenst eerherstel voor de aanleg van landgoed Villa de Tol en wenst in Landgoed Tolbeeck een landhuis (1000m³ – 2000m³) en op termijn een poortwoning met bijgebouw (750m³ en 75m²) te bouwen. Er heeft contact plaatsgevonden met waterschap Vechtstromen over de door het landgoed stromende Roombeek.

De commissie constateert dat er enkele forse ingrepen worden voorgesteld, die bedoeld zijn om het landgoed weer een nieuwe impuls te geven. De vijver naast de villa wordt in grootte bijna verdubbeld maar behoudt daarbij wel zijn uitstraling als landschappelijk vormgegeven waterpartij. De voortuin wordt teruggebracht tot de oorspronkelijke grootte, waarbij eventueel de ontwerptekeningen van Tjeerd Koning als leidraad kunnen dienen. Bij de aanleg van een nieuw zwembad wordt rekening gehouden met aanwezige richtingen. De commissie ziet dat de ingrepen worden gedaan in de geest van het oorspronkelijke ontwerp en heeft hiertegen geen bezwaar.

De grootste ingreep betreft het weiland. Deze open ruimte, rechthoekig van vorm, maakt plaats voor een combinatie van verschillende ruimtes met vloeiende randen en losse boomgroepen. De in de vorige eeuw rechtgetrokken Roombeek krijgt weer een kronkelend verloop (in overleg met Waterschap Vechtstromen). Dit verloop is historisch niet geheel juist, maar tijdens bezoek aan het terrein is wel gebleken dat goed is gekeken en gebruik is gemaakt van aanwezige verschillen in reliëf.

De commissie constateert dat bij het ontwerp - invulling met twee nieuwe woningen met bijgebouwen, nieuwe boomgroepen en twee verhogingen, waarvan één met beplanting - rekening gehouden moest worden met de eisen van de Natuurschoonwet, de privacywensen van initiatiefnemer en toekomstige bewoners, ruimtelijke en ecologische aspecten. De commissie waardeert de inzet om deze verschillende aspecten te combineren, maar stelt voor om de mate van verdichting die hierdoor optreedt te verminderen. Hiervoor is inmiddels een alternatief voorstel gedaan door de landschapsarchitect, wat door de commissie gewaardeerd wordt, zie bijgevoegde afbeeldingen:

(tekeningen ODIN- Ramon Postma)

Wat betreft de te bouwen woningen en hun directe (tuin)omgeving raadt de commissie aan een beeldkwaliteitplan te laten opstellen. Daarin moet tot uitdrukking komen dat de woningen qua allure ondergeschikt zijn aan de Villa de Tol.

De commissie raadt aan om de in 2010 verschenen Gespreksagenda Buitengoederen hierbij als richtlijn te hanteren:

(http://www.oversticht.nl/images/dynamic/pfd/HOS_GespreksagendaBuitengoederen_LR.pdf)

Anneke Coops

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197".		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C))		
Programma	DF	Aangeboden aan Raad	6 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700060650

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197" gewijzigd vast te stellen.
2. Geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Inleiding

Het bestemmingsplan beoogt de verkeersonveilige situatie op te heffen door de aanleg van een parkeerterrein voor het restaurant Lutscher Alm. Er wordt nu nog door de gasten van het restaurant geparkeerd aan de overzijde van en langs de Lossersestraat. Dit levert verkeersonveilige situaties op. De beeldbepalende boerderij op de hoek met de Lonneker Molenweg zal worden gerestaureerd. De daar nog aanwezige woonfunctie wordt verplaatst naar de locatie achter het aan te leggen parkeerterrein.

Op grond van het bepaalde in artikel 3.1, eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening stelt de gemeenteraad voor het grondgebied van de gemeente één of meerdere bestemmingsplannen vast. Daarbij wordt ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in het plan begrepen gronden aangewezen en worden met het oog op die bestemming regels gegeven voor het gebruik van de grond en het daarop realiseren van bouwwerken en voorzieningen.

Beoogd resultaat

De gasten van het restaurant Lutscher Alm parkeren nu naast het restaurant en aan de overzijde van de Lossersestraat en bij grote drukte ook langs de Lossersestraat. Dit heeft een aantal keren geleid tot ernstige verkeersongevallen. Er is gezocht naar oplossingen, zoals de aanleg van een loopbrug over en een tunnel onder de Lossersestraat en de aankoop van direct aangrenzende gronden door de eigenaar van het restaurant. Dit is niet mogelijk gebleken. Er is daarom een plan ontwikkeld waarbij het beeldbepalende pand op de hoek met de Lonneker Molenweg wordt gerestaureerd. Het boerderijtje heeft enige historische betekenis en vooral een hoge landschappelijke- en belevingswaarde. Er is een restauratieplan ingediend. Hiermee kan het beeldbepalende karakter worden hersteld. In het gerestaureerde pand wordt een microbierbrouwerij en/of lichte horeca gevestigd. Het terrein bij de voormalige boerderij wordt ingericht tot parkeerterrein voor de Lutscher Alm. Tussen de bestaande woningen en het aan te leggen parkeerterrein wordt een groene afscherming aangelegd. De woonfunctie die het boerderijtje nu nog heeft wordt verplaatst naar de gronden ten noorden van het aan te leggen parkeerterrein. Een groene haag zal zorgen voor afscherming voor de nieuwe woning. Ook aan de oost- en zuidzijde wordt een groene afscherming gerealiseerd. Hiermee zal er voor de bestaande en nieuw te bouwen woning een goed woon- en leefklimaat ontstaan.

De Lutscher Alm heeft nu totaal 45 parkeerplaatsen. Door de aanleg van het nieuwe parkeerterrein zijn er 87 plaatsen beschikbaar. Op grond van de CROW richtlijn, zou uitgaande van het totaal aantal m2 bruto vloeroppervlak van de Lutscher Alm, het aantal benodigde parkeerplaatsen hoger zijn. Gezien echter de verhouding tussen het eetgedeelte en de overige ruimtes, waarbij die ruimtes groter zijn dan wat standaard is, is hier echter reden om af te wijken van het gemeentelijk beleid voor wat betreft het hanteren van de CROW richtlijn.

In de overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer is vastgelegd dat het parkeerterrein aan de overkant van de Lossersestraat zal worden opgeheven en de agrarische functie hier zal worden teruggebracht.

Argumenten

1. Verkeersveiligheid

Met de aanleg van een nieuw parkeerterrein wordt een verkeersonveilige situatie opgeheven. De Lossersestraat is een provinciale weg. De provincie is (in overleg met de gemeente) bezig met een planstudie voor aanpassing van het kruispunt Lossersestraat/Lonneker Molenweg om de verkeersveiligheid te verhogen. De initiatiefnemer heeft overleg gevoerd met de provincie over aanleg van een voetpad van het parkeerterrein naar de Lutscher Alm. De provincie is akkoord met de aanleg van het voetpad. Ook bij wijziging van het kruispunt zal het voetpad ingepast worden.

2. Restauratie

Door een commerciële functie in de beeldbepalende boerderij toe te staan, kan het gebouw gerestaureerd worden en blijft de cultuurhistorische waarde behouden.

3. Ambtshalve wijzigingen

Tegen het ontwerp bestemmingsplan zijn geen zienswijzen ingediend.

Wij stellen u voor twee ambtshalve wijzigingen op te nemen, te weten: de nadere eisen regeling en verbetering van het verbod om *vrijstaande* gebouwen buiten het bouwvlak te gebruiken voor een woonfunctie. Hiermee wordt een ongewenste uitbreiding van de woonfunctie voorkomen.

Aan artikel 6 van de planregels wordt onder vernummering toegevoegd:

6.3 Nadere eisen

- a. Burgemeester en wethouders kunnen nadere eisen stellen aan de plaats en afmetingen van de bebouwing met betrekking tot:
 1. de situering, de oppervlakte, de (goot)hoogte van bebouwing;
 2. de aard, bouwhoogte en de situering van erfafscheidingen.
- b. De nadere eisen kunnen gesteld worden ten behoeve van
 1. het woon- en leefklimaat;
 2. het straat- en bebouwingsbeeld;
 3. de verkeersveiligheid;
 4. de sociale veiligheid;
 5. de milieusituatie;
 6. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 6.4.1 (strijdig gebruik) onder e wordt gewijzigd in:

e. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning.

Kantttekeningen.

1.1 Geluid

De nieuwe woning heeft een gevelbelasting van 50 dB vanwege het verkeer van de Lossersestraat. Hiervoor is een hogere waarde verleend.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Duurzaamheid speelt maatschappelijk gezien een steeds grotere rol. Bij het opstellen van bestemmingsplannen proberen we daar ook zoveel als mogelijk rekening mee te houden. Bestemmingsplannen kennen echter geen uitvoeringsplicht, en daardoor kan vanuit juridisch oogpunt niet iedere maatregel ten aanzien van duurzaamheid worden opgenomen. Een bestemmingsplan maakt duurzaamheidsmaatregelen in de meeste gevallen echter ook niet onmogelijk.

Kosten, opbrengsten, dekking

Om de kosten die de gemeente Enschede ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure maakt te verhalen, is een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer gesloten. Hierdoor is het kostenverhaal voor de gemeente gewaarborgd.

Communicatie

Communicatie over het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest – Lossersestraat 197" vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.

Vervolg

Na de (gewijzigde) vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlagen

1. Bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van ... 2017

1. Het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197” gewijzigd vast te stellen.
2. Geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

Bestemmingsplan

**Buitengebied Noordwest -
Lossersestraat 197**

Status: Vastgesteld

Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197

Inhoudsopgave

Toelichting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding bestemmingsplan	5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied	5
1.3 Geldende juridische regelingen	6
1.4 Wettelijk kader	7
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure	7
Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader	10
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk	10
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel	10
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid	13
Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving	17
3.1 Ruimtelijke structuur	17
3.2 Functionele structuur	17
3.3 Cultuurhistorie	18
3.4 Verkeer en parkeren	19
Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied	20
4.1 Aanleiding	20
4.2 Planbeschrijving	20
4.3 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)	22
4.4 Cultuurhistorie	23
4.5 Verkeer en parkeren	23
4.6 Welstand	24
4.7 Duurzaamheid	24
Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten	29
5.1 Milieu	29
5.2 Water	34
5.3 Natuur	35
Hoofdstuk 6 Juridische planopzet	37
6.1 Algemeen	37
6.2 Indeling planregels	37
6.3 Beschrijving van het plan	38
6.4 Handhaving	39
Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid	40
Bijlagen toelichting	41
Bijlage 1 Alternatief kostenberekening	42
Bijlage 2 restauratieplan Boerderij Lossersestraat	44
Bijlage 3 Advies ervenconsulent	99
Bijlage 4 aanvullend advies ervenconsulent	104
Bijlage 5 Akoestisch onderzoek parkeerterrein	107
Bijlage 6 Bodemonderzoek	172
Bijlage 7 Akoestisch onderzoek wegverkeer	223
Bijlage 8 Quicksan Natuurwaarden	250

Bijlage 9	Hogere grenswaarden Wet geluidhinder	272
Regels		273
Hoofdstuk 1	Inleidende regels	274
Artikel 1	Begrippen	274
Artikel 2	Wijze van meten	278
Hoofdstuk 2	Bestemmingsregels	280
Artikel 3	Groen	280
Artikel 4	Horeca	281
Artikel 5	Verkeer - Parkeerterrein	283
Artikel 6	Wonen	284
Hoofdstuk 3	Algemene regels	287
Artikel 7	Antidubbelregel	287
Artikel 8	Algemene bouwregels	288
Artikel 9	Algemene afwijkingsregels	290
Artikel 10	Algemene wijzigingsregels	291
Artikel 11	Algemene procedureregels	292
Artikel 12	Wettelijke regels	293
Hoofdstuk 4	Overgangs- en slotregels	294
Artikel 13	Overgangsrecht	294
Artikel 14	Slotregel	295
Bijlagen regels		297
Bijlage 1	Inrichtingsplan	298
Bijlage 2	Lijst van bedrijfstypen	300
Bijlage 3	restaurantieplan	311
Bijlage 4	Landschapstypen en koesteransichten	366
Vaststellingsbesluit		375

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan “**Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197**” heeft betrekking op een aantal percelen die liggen in de nabijheid van de Lossersestraat (N732) en Lonneker Molenweg. Aan de Lossersestraat is het restaurant “Lutscher Alm” gelegen. De bezoekers parkeren hun auto op het parkeerterrein naast het restaurant of aan de overkant van de Lossersestraat. Regelmatig staan er ook auto's langs de Lossersestraat. De bezoekers van het restaurant moeten dan de drukke en onoverzichtelijke Lossersestraat oversteken. Deze parkeersituatie levert gevaarlijke situaties op. Doel van het bestemmingsplan en de daarin mogelijk gemaakte ontwikkeling is het opheffen van die gevaarlijke situatie door het realiseren van nieuwe parkeerplaatsen.

Daarnaast wordt het cultuurhistorische waardevolle pand Lossersestraat 197 gerestaureerd en in plaats van een woning zal dit pand gebruikt gaan worden als een ambachtelijke bierbrouwerij. De woonbestemming van de Lossersestraat 197 zal worden verplaatst ten noorden van de nieuwe parkeerplaatsen.

Afbeelding 1: luchtfoto locatie

Het initiatief is in strijd met het ter plaatse vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied Noordwest'. Voor de realisatie van de nieuwe parkeerplaatsen, het verplaatsen van de woning en het realiseren van een ambachtelijke bierbrouwerij is een partiële herziening van het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest nodig ex artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening.

Het voorliggende bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197 is hiervoor ontworpen.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan “**Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197**” betrekking heeft wordt globaal begrensd door de Lonneker Molenweg in het noorden en het oosten, de Elzenlampweg/IJzerhaarweg in het westen en de Lossersestraat in het westen en ligt in het noordelijk deel van het Enschedese buitengebied.

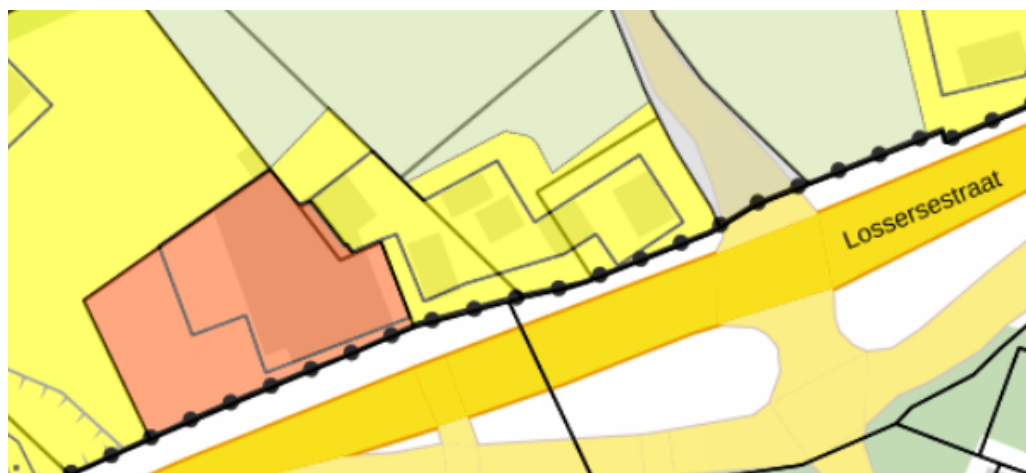

Afbeelding 2: Ligging plangebied

1.3 Geldende juridische regelingen

Het gebied valt onder het bestemmingsplan “Buitengebied Noordwest”, dat op 10 maart 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede. Op 24 februari 2016 is het bestemmingsplan na uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State onherroepelijk geworden.

De gronden binnen het plangebied hebben de bestemmingen Wonen en Agrarisch met Waarden - agrarische functie met landschapswaarden.

Afbeelding 3: vigerend bestemmingsplan

De gronden binnen het plangebied hebben de bestemmingen Wonen en Agrarisch met Waarden - agrarische functie met landschapswaarden. Binnen het bouwvlak van de bestemming Wonen zijn hier 2 wooneenheden mogelijk, ieder met een inhoud van maximaal 750 m³.

Verder is het paraplu-bestemmingsplan 'Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)' van toepassing. Dit bestemmingsplan is vastgesteld op 8 december 2014 en is op 30 januari 2015

onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan sluit vestiging van risicovolle inrichtingen uit.

Ook geldt voor de locatie het paraplu-bestemmingsplan Cultuurhistorie. Het pand aan de Losserssestraat 197 heeft de bouwaanduiding 'karakteristiek'.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **“Buitengebied Noordwest - Losserssestraat 197”** is de

Stichting Dorpsraad Lonneker actief.

De Stichting Dorpsraad Lonneker is gevraagd schriftelijk advies uit te brengen over het concept-ontwerp bestemmingsplan. De Dorpsraad kan instemmen met het plan en vraagt aandacht voor de verkeersveiligheid. Gewezen wordt op het voornemen van de provincie om de kruising Lossersestraat met de Lonneker Molenweg te verbeteren. De nieuwe parkeerplaats mag niet leiden tot meer verkeer over de Lonneker Molenweg.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Procedure

Voor aankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan, genaamd **“Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197”** in voorbereiding te nemen op 18 januari 2017 gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis” en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Op grond van zienswijzen (of ambtshalve) kan de gemeenteraad het bestemmingsplan gewijzigd vaststellen. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis” en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **“Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197”** en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 15 maart 2017 gepubliceerd in de Huis aan Huis, in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Zienswijzen

Van de eventueel ingekomen zienswijzen en de gemeentelijke beantwoording daarvan wordt een verslag gemaakt dat als bijlage bij het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan wordt gevoegd.

Vaststelling door gemeenteraad

De naar voren gebrachte zienswijzen kunnen leiden tot gewijzigde vaststelling van het bestemmingsplan. Daarnaast kan de gemeenteraad het bestemmingsplan ambtshalve op een aantal onderdelen van ondergeschikte aard gewijzigd vaststellen.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichterbij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken. Een van die belangen betreft 'Ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten'.

Conclusie

Het bestemmingsplan is kleinschalig van aard. De Rijksstructuurvisie geeft geen specifieke richtlijnen hiervoor.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

De ruimtelijke ontwikkeling die het bestemmingsplan mogelijk maakt is in overeenstemming met het rijksbeleid.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening die Provinciale Staten van Overijssel op 1 juli 2009 hebben vastgesteld en geactualiseerd bij besluit van 3 juli 2013. De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is een toekomst vaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. In het beleid van de provincie staan daarom de zorg

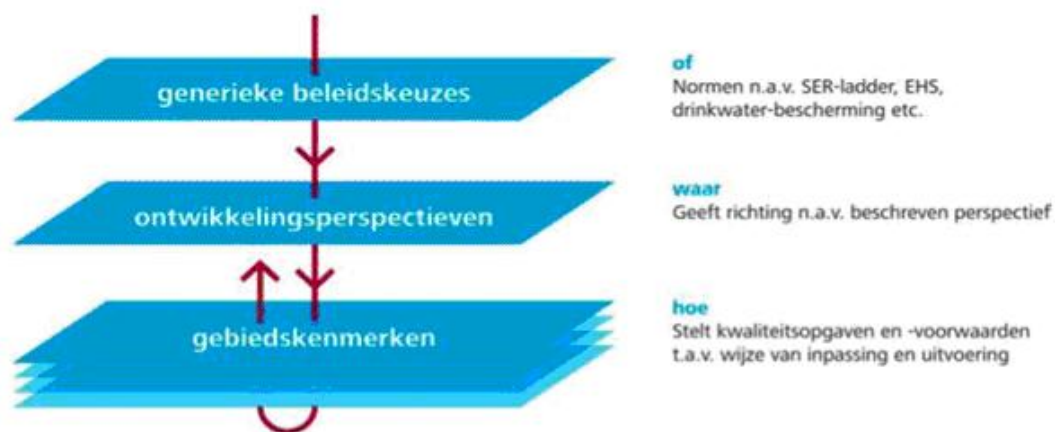
voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid centraal. De provincie wil ruimtelijke kwaliteit realiseren door vooral in te zetten op het beschermen van bestaande kwaliteiten en deze te verbinden met nieuwe ontwikkelingen. Het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving staat voorop, in combinatie met een goed vestigingsklimaat, een goede woonomgeving en een fraai buitengebied. De essentiële gebiedskenmerken zijn daarbij het uitgangspunt.

Om deze ambities waar te kunnen maken bevat de Omgevingsvisie een uitvoeringsmodel. De filosofie van dit model is dat de provincie samen met partners een gezamenlijke visie of doel deelt en dat vervolgens elke partij in de eigen verantwoordelijkheidssfeer in actie komt. Het uitvoeringsmodel heeft drie niveaus: generieke beleidskeuzes, ontwikkelperspectieven en gebiedskenmerken. Aan de hand van deze niveaus wordt duidelijk of een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk is en of er behoefte aan is, waar het past in de ontwikkelingsvisie en hoe de ontwikkeling uitgevoerd kan worden.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

In onderstaande afbeelding staat de "vishaak" van het uitvoeringsmodel en de niveaus daarin toegelicht.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Generieke beleidskeuzes

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

Een voorbeeld van een generieke beleidskeuze is dat gemeenten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen moeten afstemmen met hun buurgemeenten, om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat. Een ander voorbeeld is de 'SER-ladder', die inhoudt dat eerst bestaande bebouwing en herstructureringsmogelijkheden worden benut, voordat er uitbreiding kan plaatsvinden.

Bij de afwegingen in de eerste fase "generieke beleidskeuzes" betekent de ligging van het plangebied in de EHS, ook wel Natuur Netwerk Nederland (NNN) genoemd, dat provinciale belangen aan de orde zijn. Vooroverleg met de provincie is daarom noodzakelijk. Het plangebied ligt niet in de NNN.

De termen EHS en NNN worden naast en door elkaar gebruikt.

Ontwikkelperspectieven

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven voor de groene en stedelijke omgeving. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Afbeelding 4: Provinciale omgevingsvisie, ontwikkelingsperspectief.

Voor de Groene Omgeving wordt het plangebied gedeeltelijk aangeduid als stadsrandgebied en gedeeltelijk als Zone ondernemen met Natuur en Water. In deze zone is ruimte voor economische ontwikkeling, in combinatie met versterking van natuur, landschap en water.

Gebiedskenmerken

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van het agrarisch cultuurlandschap, stedelijke laag en lust- en leisure-laag). Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt. Vooral de lust- en leisure laag geeft voor dit gebied richting aan mogelijke ontwikkelingen.

Afbeelding 5: Provinciale Omgevingsvisie, stads- en dorpsrand

2.2.1.1 Conclusies initiatief in relatie tot Omgevingsvisie

Het plangebied ligt binnen het Stadsrandgebied. In de stads- en dorpsranden komen stad en land elkaar tegen. De randen zijn bepalend voor de identiteit van zowel de steden en dorpen als het landschap daaromheen. In de stads- en dorpsranden sluiten recreatieve en utilitaire routes van buiten de stad / het dorp aan op de binnenstedelijke / dorpsstructuur. In deze gebieden komen veel opgaven en belangen samen zoals dorps- en stadsuitbreidingen, infrastructuur, landbouw, landschapsontwikkeling, water en natuur.

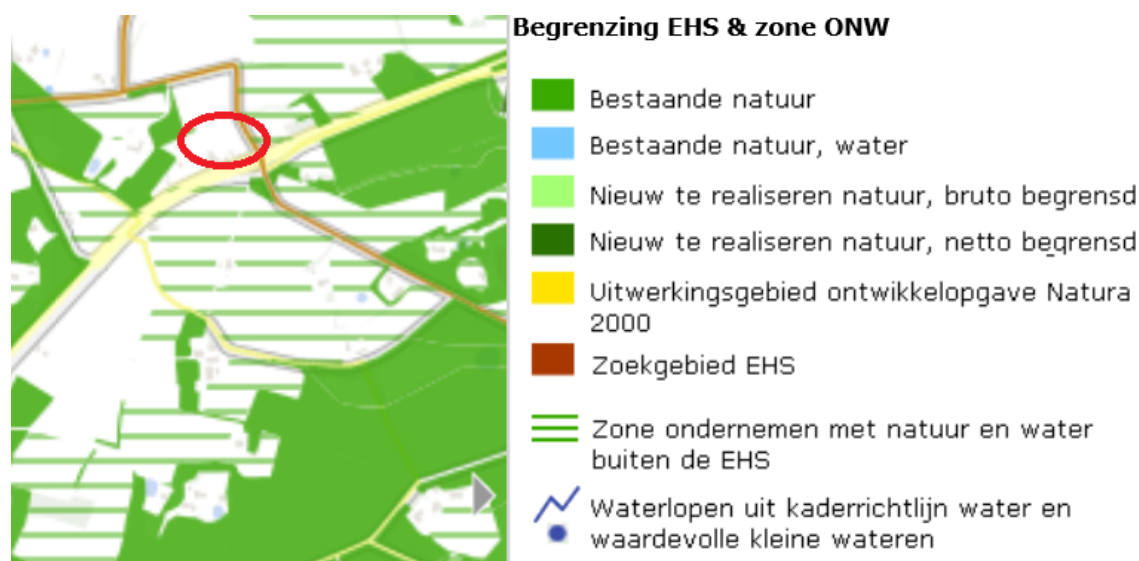
Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling dat gericht is op de veiligheid en een beperkte horeca voorziening en verplaatsing van de woonfunctie in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie verwoorde ruimtelijk beleid.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

2.2.3 Inleiding

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd. In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Voor het plangebied geeft de omgevingsverordening geen specifieke bepalingen. Rondom het plangebied zijn gronden die behoren tot de het Nationale Netwerk Nederland (voorheen: EHS). Veel gronden die daar aangrenzen hebben behoren tot de zone ondernemen met natuur en water (ONW). Op de gronden in de zone ONW is ontwikkelruimte aanwezig onder de voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit wordt versterkt en dan met name voor wat betreft water, natuur en landschap.

Afbeelding 6: EHS (NNN) & zone ONW, recreatieve route (bruin)

2.2.4 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

De functieverandering van het gebouw met cultuurhistorische waarden maakt het mogelijk het gebouw te behouden en te restaureren. Dit komt ook het landschappelijk aanzien ten goede.

Het toevoegen van de bierbrouwerij met mogelijkheid van restauratieve voorziening sluit aan bij de functie van de Lonneker Molenweg als onderdeel van het fietsroutenetwerk Overijssel. Aan deze weg is ook verderop de Lonneker Molen gelegen.

De ontwikkeling die het bestemmingsplan mogelijk maakt past binnen het provinciale beleid en regels.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Stedelijke Koers

Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer woningen met een tuin. De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO₂ centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor

- ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

2.3.4 Gids Buitenkans 2014

De Gids Buitenkans (vastgesteld door de gemeenteraad op 11-11-2015) biedt een kader voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied, mits deze leiden tot een versterking van de ruimtelijke kwaliteit en een bijdrage leveren aan het publieke en maatschappelijke belang.

De Gids vormt een toetsingskader om de wenselijkheid van initiatieven in het buitengebied te beoordelen.

Hierbij wordt de weegschaal gehanteerd:

- is er sprake van een evenwicht tussen privébelang van individuele bewoners en gebruikers van het buitengebied en het publieke belang?

De weegschaal is gebaseerd op het gedachtegoed van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO). De KGO is ontstaan binnen de Omgevingsvisie Overijssel en biedt een mogelijkheid aan initiatieven in de Groene Omgeving. Met de weegschaal wordt ruimte geboden aan sociaaleconomische ontwikkeling, als deze vanuit zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik verantwoord is en leidt tot versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De basis van deze gids wordt gevormd door de twee belangrijke principes van de KGO:

1. Elke ontwikkeling dient bij te dragen aan een versterking van de ruimtelijke kwaliteit;
2. De ontwikkelingsruimte die een initiatiefnemer krijgt moet in evenwicht te zijn met de investering in de ruimtelijke kwaliteit.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd.

Het Ontwikkelingskader Horeca 2005 - 2015 geeft aan dat er voor zelfstandige horeca meer ruimte is in de toeristische ontwikkelingszone rond Boekelo/Rutbeek. Dit plangebied ligt niet in die zone. Op grond van de structuurvisie Cultuurhistorie ligt het gebied wel in de zone 'koesteren buitengebied'. Dat betekent dat 'bij ruimtelijke ontwikkelingen het uitgangspunt is behoud, herstel en versterking van cultuurhistorische waarden. Deze gebieden zijn rechtstreeks gekoppeld aan de Gids Buitenkans'.

De functieverandering van de boerderij in lichte horeca/microbierbrouwerij met cultuurhistorische waarden maakt het mogelijk het gebouw te behouden en te restaureren.

De ontwikkeling past in het beleid uit de Gids Buitenkans 2014. In hoofdstuk 4 wordt daar op ingegaan.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Ruimtelijke structuur

Het plangebied ligt in het noordelijk deel van het buitengebied. Het plangebied grenst aan de Lossersestraat/provinciale weg N732 ter hoogte van de kruising met de Lonneker Molenweg. De N732 vormt de doorgaande verbinding tussen Enschede en Oldenzaal.

Aan de noordkant van de weg staat een aantal meters uit de weg een aantal gebouwen. Verder achter de gebouwen zijn erven en tuinen. Daarachter liggen agrarische gronden in een essenlandschap. Ten zuiden van de weg liggen agrarische gronden.

3.2 Functionele structuur

Langs de provinciale weg N732 komen verspreid liggende (voormalige agrarische) woningen en andere bebouwing voor. Rondom de bebouwing liggen gronden met een agrarische functie dan wel natuurgebieden.

Direct grenzend aan het plangebied is het restaurant Lutscher Alm gevestigd. Het restaurant heeft een parkeerterrein naast het restaurant en aan de zuidzijde van de weg. Ook wordt er aan de weg zelf geparkeerd. Zowel het parkeren langs de weg, als het oversteken van de weg leveren onveilige situaties op langs de provinciale weg.

Naast het restaurant liggen 2 woonpercelen. De woning naast het restaurant was voorheen een dienstwoning bij het restaurant, maar heeft daar nu geen relatie meer mee. Aan de kruising N732 met de Lonneker Molenweg staat een woning met een aantal bijgebouwen.

Afbeelding 7: luchtfoto locatie

3.3 Cultuurhistorie

In het bestemmingsplan Cultuurhistorie heeft het pand Lossersestraat 197 de aanduiding karakteristiek. De boerderij is waarschijnlijk gebouwd tussen 1898 en 1908. Waarschijnlijk is dit boerderijtje gebouwd als wönnner bij de Wiggershoeve, Lossersestraat 235. Ook het boerderijtje aan de overkant van de Lonneker Molenweg had deze functie. Dit samenstel van drie destijds onderling samenhangende gebouwen vertelt het verhaal van de verhoudingen en bedrijfsopvolging op het Twentse platteland.

Afbeelding 8: voorgevel boerderij

Op grond van de bouwtekeningen lijkt het erop dat dit boerderijtje is gebouwd als los hoes. Als dat zo is dan zal het een van de laatsten zijn geweest want rond 1900 werd een los hoes meestal gewijzigd door het plaatsen van een brandmuur.

Het is onduidelijk of de kern van de boerderij van oudere datum is. Mogelijk gaat het bij de gebinten om hergebruikt hout dat van een veel oudere datum kan zijn dan de huidige boerderij. Als dat zo is dan kan daarmee het historische belang van de boerderij groter worden.

Het boerderijtje heeft enige historische betekenis en vooral een hoge landschappelijke- en belevingswaarde. Die wordt vooral bepaald door de voorgevel en de laagdoorlopende dakvlakken met oudhollandse pannen. De voorgevel is heel karakteristiek. Dat komt door de indeling van de ramen, de houten voordeur, het erg stijlvolle dak met de oud-hollandse pannen, de witte windveren en het kleurgebruik op het houtwerk. Ook het feit dat de dakvlakken zo laag doorlopen is karakteristiek voor een Twents boerderijtje en geeft een heel aardig beeld. Het feit dat het linker dakvlak is opgehoogd voor de entree draagt bij aan het rustieke karakter van het geheel. De zijgevels en de achtergevel zijn op onderdelen aangepast en met name de achtergevel heeft een deel van zijn authenticiteit verloren. Ook door de maat doet dit boerderijtje zich voor als een authentiek boerderij.

Afbeelding 9: achtergevel boerderij

Het boerderijtje ligt zeer prominent in het zicht hoewel hij nu deels aan het oog wordt onttrokken met name door de coniferen die ernaast staan. Als deze worden weggenomen ontstaat er een heel aardig beeld op een aardig boerderijtje wat in de beleving van het landschap iets kan betekenen. De boerderij is een mooi voorbeeld van een boerderij in Twentse stijl en is mede door zijn ligging beeldbepalend.

De gronden hebben in het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest geen archeologische aanduiding. In het gemeentelijk archeologisch beleid is het gebied aangemerkt als onderzoeksgebied B. Dat betekent dat als in een gebied van 2500 m² of meer en op een diepte van 0,50 meter of meer de grond wordt geroerd, advies moet worden gevraagd aan de gemeentelijke archeologisch adviseur.

In het gebied zijn geen beschermingswaardige bomen aanwezig.

Achter het perceel Lossersestraat 197 is een open weiland aanwezig. Er is een hoogteverschil van de gronden dat het geheel een fraai landschappelijk aanzicht geeft. Verderop - buiten dit plangebied - hebben de gronden een cultuurhistorische waarde.

3.4 Verkeer en parkeren

De locatie ligt aan de Lossersestraat, een provinciale weg (N732), nabij de kruising met de Lonneker Molenweg. Vanuit Losser en Enschede is de locatie goed bereikbaar.

Het parkeren bij de Lutscher Alm vindt nu plaats op:

- het parkeerterrein aansluitend aan het restaurant (westzijde) met 32 parkeerplaatsen, en
- het parkeerterrein aan de zuidzijde van de Lossersestraat met 13 parkeerplaatsen.

Het aantal van 45 parkeerplaatsen is regelmatig niet voldoende. Er wordt dan geparkeerd in de berm van de Lossersestraat en langs de parallelweg aan de zuidzijde. Dit levert soms gevaarlijke situaties. Ook door de ligging van een deel van de parkeerplaatsen aan de overzijde van de Lossersestraat. Gasten die aan die zijde parkeren steken per bezoek tweemaal de drukke provinciale weg over. Dat is een zeer onveilige situatie.

Een uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen is dan ook zeer gewenst.

Hoofdstuk 4 Gewenste ontwikkeling plangebied

4.1 Aanleiding

De aanleiding voor de ontwikkeling is de onveilige situatie langs de N732. Er is gezocht naar oplossingen. Zo is nagegaan of een voetgangersbrug een mogelijkheid zou zijn. De kosten beraming is in bijlage 1 opgenomen. De voetgangersbrug zou hoog genoeg moeten zijn om het vrachtverkeer over de provinciale weg niet onmogelijk te maken. Toch is er de vraag of de bezoekers wel gebruik zullen maken van de brug. Niet uitgesloten is dat de kortste weg gekozen zal worden en dat de bezoekers gemakshalve toch de weg zullen proberen over te steken. Nog afgezien van de hoge kosten van de brug en de effecten op het landschap, bestaat staat er de kans dat de onveilige situatie met een voetgangersbrug niet geheel zal verdwijnen.

Ook een voetgangerstunnel is overwogen. De kosten daarvan zijn echter zeer hoog.

Aankoop van gronden grenzend aan het perceel van het restaurant door de eigenaar van het restaurant bleek niet mogelijk. Toen het pand aan de Losserssestraat 197 vrij kwam, is er een plan ontwikkeld waarmee parkeerruimte aangelegd kan worden en het pand aan de Losserssestraat 197 met cultuurhistorische waarden behouden kan blijven.

4.2 Planbeschrijving

Parkeerterrein

Het perceel Losserssestraat 197 is aangekocht door een bevriende relatie van de eigenaar van het restaurant. Op het erf worden de gronden ingericht als parkeerterrein voor de Lutscher Alm. Het aan te leggen parkeerterrein mag geen versteende aanblik geven. Dit kan door gebruik van speciale materialen, zoals open tegels.

Afbeelding 10: referentiebeelden 'groene' parkeerplaatsen

Rondom het parkeerterrein worden hagen geplant, die de groene aanblik versterken en een afschermde werking hebben voor het aangrenzende bestaande en het nieuwe woonperceel.

Microbierbrouwerij

Door in het pand Losserssestraat 197 een commerciële functie mogelijk te maken, kan het pand met zijn cultuurhistorische waarden behouden blijven en gerestaureerd worden. Hier wordt een ambachtelijke microbierbrouwerij en/of lichte horeca mogelijk gemaakt. De functie sluit aan bij de in het gebied voorkomende toeristische functies, zoals de Lonneker Molen verderop. De ligging aan de Lonneker Molenweg - die een onderdeel is van het fietsroutenetwerk Overijssel - kan het toerisme in het gebied versterken.

De omvang van de microbierbrouwerij en/of lichte horeca is beperkt. Omdat het pand cultuurhistorische waarden heeft, moet het pand in stand blijven en zijn aan- en bijgebouwen niet toegestaan. De

grondoppervlakte van het gebouw is ca. 150 m².

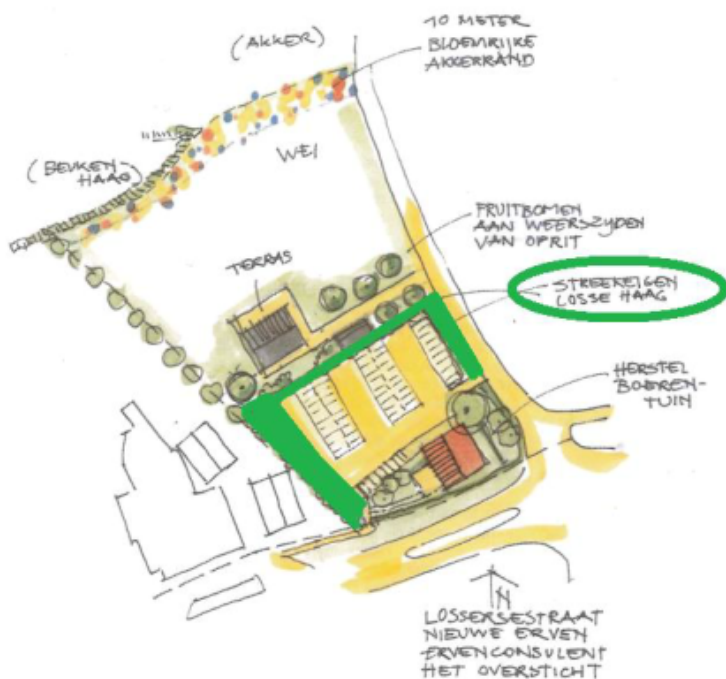
Verplaatsing woonfunctie

De woonbestemming van de gronden die nu een horecabestemming en verkeersbestemming krijgen, wordt verplaatst naar de gronden achter de groenbestemming. De gronden hebben nu nog een agrarische bestemming. Hier is onder aan de helling een woning mogelijk met een omvang van maximaal 750 m³. Door de bebouwing onder aan de helling te situeren ontstaat er een clustering van bebouwing en blijft de es goed zichtbaar in het landschap. Voor wat betreft de maximale maatvoering is aangesloten bij de maatvoering die geldt voor woningen in het buitengebied.

Gids Buitenkans

Deze ontwikkeling past binnen het beleid van de Gids Buitenkans 2014. Tegenover het private belang van de mogelijkheid van een microbierbrouwerij en/of lichte horeca en de bouw van een nieuwe woning, staat het algemene belang van verkeersveiligheid en het behoud en de restauratie van een cultuurhistorisch waardevol pand. Omdat de nieuwe woning onderaan de helling gesitueerd wordt, blijft een groot deel van de wei en het landschappelijk aanzicht behouden. De ruimtelijke kwaliteit van het gebied wordt per saldo versterkt.

Op onderstaande afbeelding is schetsmatig de inrichting van het gebied weergegeven.

Afbeelding 11: schets inrichting deel plangebied

Plangebied

In het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest zijn de gronden die nu een horecabestemming en verkeersbestemming krijgen, samen met de gronden van de Lossersestraat 191 in één bestemmingsvlak met de bestemming Wonen opgenomen. Daar was bepaald dat er twee woningen gebouwd mogen worden. Deze bepaling moet worden aangepast, omdat de woonfunctie wordt gewijzigd in een horecabestemming en er dus maar één woning binnen de bestaande woonbestemming valt. Daarom is ook het perceel Lossersestraat 191 in het nieuwe bestemmingsplan opgenomen. De bouw- en gebruiksmogelijkheden uit het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest zijn hier overgenomen.

4.3 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)

Artikel 3.1.6, 2e lid van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor dat van een stedelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt moet worden aangetoond dat er sprake is van een actuele regionale behoefte. Gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van het wetsartikel 3.1.6, 2e lid Bro moet bij iedere 'stedelijke ontwikkeling', waaronder iedere ontwikkeling van detailhandelsvloeroppervlak, inzichtelijk worden gemaakt of er, in relatie tot het bestaande aanbod, concreet behoefte bestaat aan de desbetreffende ontwikkeling. Die behoefte moet dan worden afgewogen tegen het bestaande aanbod, waarbij moet worden gemotiveerd dat rekening is gehouden met het voorkomen van leegstand. Dit wordt de 'Ladder Duurzame Verstedelijking' genoemd.

Ingevolge de Ladder duurzame verstedelijking moeten nieuwe stedelijke ontwikkelingen gemotiveerd worden met behulp van drie opeenvolgende stappen:

- I. beschrijven dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele regionale behoefte;
- II. indien blijkt dat sprake is van een actuele regionale behoefte, beschrijven in hoeverre in die behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan worden voorzien, door benutting van beschikbare gronden doorherstructurering, transformatie of anderszins, en;
- III. indien blijkt dat de stedelijke ontwikkeling niet binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan plaatsvinden, wordt beschreven in hoeverre wordt voorzien in die behoefte op locaties die, gebruikmakend van verschillende middelen van vervoer, passend ontsloten zijn of als zodanig wordt ontwikkeld.

'stedelijke ontwikkeling'

Onder 'stedelijke ontwikkeling' wordt in het Bro (art. 1.1.1, 1e lid onder i) verstaan: een ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen. Of in een bestemmingsplan sprake is van een of meer stedelijke ontwikkelingen als bedoeld in het Bro is niet altijd even duidelijk. Dit dient per plan te worden getoetst en gemotiveerd. In de jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, zie uitspraken 201310814/1/R1 en 201311211/1/R3, is inmiddels de lijn te ontdekken dat wanneer er sprake is van bestaande bebouwing en geen toename van het ruimtebeslag, er in dat geval geen sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Ook bij nieuwbouw hoeft volgens de jurisprudentie, zie uitspraak 201310222/1/R6, niet altijd sprake te zijn van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een feitelijke capaciteitsafname doordat er minder commercieel vloeroppervlak wordt teruggebouwd dan er is afgebroken. Ook een op grond van het voorgaande plan reeds mogelijke maar nog niet gerealiseerde ontwikkeling hoeft niet altijd een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro te zijn. Dit is onder meer het geval wanneer er geen sprake is van toename maar wel van concentratie van de bebouwingsmogelijkheden.

'Stedelijke ontwikkeling' en het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197"

In het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197" worden diverse ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Onderstaand wordt per ruimtelijke ontwikkeling nagegaan of daarbij sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. De ontwikkelingen die als 'stedelijke ontwikkeling' moeten worden aangemerkt worden vervolgens getoetst aan de Ladder Duurzame Verstedelijking.

De ontwikkeling die dit bestemmingsplan mogelijk maakt, namelijk verplaatsing van de woning en vestiging van een (kleine) bierbrouwerij, kan niet aangemerkt worden als een nieuwe stedelijke ontwikkeling. De ladder voor duurzame verstedelijking is hier dan ook niet van toepassing.

4.4 Cultuurhistorie

De cultuurhistorische waardevolle boerderij aan de Losserssestraat 197 zal worden gerestaureerd. Het gaat dan om een grondige restauratie, waarbij zowel intern als extern allerlei herstelwerkzaamheden zullen plaats vinden. In een restauratieplan zijn de werkzaamheden beschreven, zie bijlage 2. Ook zal de tuin opnieuw worden ingericht. Vanaf de weg zal de boerderij dan weer goed zichtbaar zijn. Dit zal de landschapswaarden van het gebied versterken. Het beeldbepalende karakter van de boerderij komt dan nog beter tot zijn recht.

Het uitvoeren van de restauratie is in de regels als voorwaarde opgenomen om het pand te mogen gebruiken voor de microbierbrouwerij en/of lichte horeca.

Het pand mag (in principe) niet gesloopt worden. Dit is in de regels opgenomen. Sloop van het pand kan alleen in bijzondere omstandigheden met een omgevingsvergunning.

4.5 Verkeer en parkeren

Het parkeerterrein aan de zuidzijde van de Losserssestraat wordt opgeheven. Hiervoor in de plaats wordt het nieuwe parkeerterrein aangelegd met 55 parkeerplaatsen. Het totaal aantal parkeerplaatsen bedraagt dan 32 bestaande + 55 nieuwe parkeerplaatsen = 87 parkeerplaatsen. Dat betekent bijna een verdubbeling van het aantal parkeerplekken, maar vooral ook een grote verbetering van de verkeersveiligheid. Omdat alle parkeerplaatsen zijn gesitueerd aan de zijde van de weg waaraan ook het restaurant is gelegen, behoeft de weg niet meer overgestoken te worden door de gasten van het restaurant.

Het nieuwe parkeerterrein is vanaf de Losserssestraat via de Lonneker Molenweg bereikbaar. Daar is de ontsluiting van het nieuwe parkeerterrein. De inrit ligt op ca. 30 meter afstand van de kruising met de Losserssestraat.

Bij het gemeentelijk parkeerbeleid wordt de richtlijnen vanuit het CROW gehanteerd. Voor restaurants in het buitengebied is het uitgangspunt 13 (+ of - 1) parkeerplaatsen per 100 m² BVO. Het BVO omvat zowel de eetruimte als de dienstruimten met keukens, opslag, enz. De Lutscher Alm heeft een afwijkende verhouding tussen het restaurantoppervlak (eetruimte/verkoopruimte) en de oppervlakte van de dienstruimten (keukens). De totale BVO is 800 m², waarvan 400 m² verkoopruimte en 400 m² dienstruimte.

Er zijn kengetallen voor oppervlakten voor eetruimte in verschillende typen horecagelegenheden. Voor restaurants in het hogere segment (a la carte restaurants) wordt uitgegaan van 2 vierkante meter per plaats. Lutscher Alm heeft plaats voor 150 personen, volgens de norm zou een verkoopoppervlak van 300 m² voldoen aan de luxe norm. Ervaringscijfers voor verhoudingen tussen "verkoopruimte" en "dienstruimte" wijzen uit dat van de totale oppervlakte van restaurants in buitengebieden 65% bestaat uit eetgedeelte en 35% uit dienstruimten. Bij een capaciteit van 150 gasten en een genormeerde eetgedeelte van 300 m², zou een BVO passen van 462 vierkante meter. Op basis van de genormeerde oppervlakte geeft de richtlijn aan dat 55-65 parkeerplaatsen voldoende zijn.

Uitgaande van de bestaande oppervlakte van het eetgedeelte (400 m²) zou de genormeerde totale oppervlakte 615 m² bedragen en het aantal parkeerplaatsen volgende de CROW richtlijn 74-86.

Gelet op het bovenstaande is er reden om van de richtlijn van het CROW voor wat betreft het te hanteren BVO af te wijken.

De te realiseren aantal parkeerplaatsen voor de Lutscher Alm van in totaal 87 is toereikend voor deze horecavoorziening.

De nieuw te realiseren microbierbrouwerij/lichte horeca zal ook parkeercapaciteit nodig hebben. Omdat deze voorziening op andere tijden geopend zal zijn dan de Lutscher Alm, namelijk overdags, kunnen beide voorzieningen gebruik maken van de parkeerplaatsen.

4.6 Welstand

In de Welstandsnota "Bouwen aan identiteit" is aangegeven aan welke welstandseisen bouwplannen moeten worden getoetst. Daartoe zijn in de Welstandsnota voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede welstandsidentiteiten opgenomen. Voor het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197" geldt de welstandsidentiteit Boerenerven. De belangrijkste uitgangspunten en sturingselementen daarvan zijn:

- het boerenerv moet uit een ensemble van losse bouwvolumes bestaan,
- volumes moeten enkelvoudig en rechthoekig zijn met een, bij voorkeur geknikt, zadeldak en lage goot,
- gebouwen moeten in een losse, informele schikking op het erf staan, zodat de bouwvolumes samen een ruimtelijke eenheid vormen,
- gebouwen op een erf moeten een 'familie' vormen door overeenkomst in bouwstijl of kenmerkende details zoals schuine, witte daklijsten,
- gebouwen op een erf moeten harmoniëren in materiaal- en kleur gebruik,
- gebouwen moeten van een boerderij type zijn; generieke nieuwbouw wijktypologieën, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan,
- kleuren moeten een rustig natuurlijk palet vormen en passen in het landschapsbeeld.

Voor het pand Lossersestraat 197 gelden uiteraard de specifieke cultuurhistorische eisen.

4.7 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.7.1 Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

Energie

Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Eigen organisatie

Zelf het goede voorbeeld geven.

Biodiversiteit

Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving

Groene groei

Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit.

Circulaire economie

Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.

Klimaatadaptatie

Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.

Duurzame mobiliteit

Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.

WEconomy

Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

Wettelijk kader

De minimaal in acht te nemen energetische maatregelen bij nieuw- en verbouw zijn beschreven in het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit schrijft bij nieuwbouw een minimale isolatiewaarde voor de schil van een gebouw (buitenmuren, vloer en dak) en voor deuren, ramen en kozijnen voor. Bij verbouw gelden deze eisen uitsluitend voor dat deel dat wordt verbouwd. Daarnaast stelt het Bouwbesluit bij nieuwbouw eisen aan de energieprestatie van gebouwen met een bepaalde functie, die wordt uitgedrukt in de vorm van een zogenaamde energieprestatiecoëfficiënt. Op grond van artikel 122 Woningwet is het niet toegestaan om bij

privaatrechtelijke overeenkomst bouwvoorschriften op te leggen die al publiekrechtelijk zijn geregeld. Om die reden is het niet mogelijk om bij de kaveluitgifte in de koopovereenkomst te bepalen dat bij de bebouwing van de bouw kavels, in afwijking van het Bouwbesluit, andere energieprestatienormen gelden.

Landelijke energieprestatieafspraken

Om energiezuinigheid bij nieuwbouwontwikkelingen de komende jaren een impuls te geven, is in het voorjaar van 2008 het zogenaamde Lente-akkoord gesloten tussen de toenmalige minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en bouwende en ontwikkelende partijen (Bouwend Nederland, NEPROM en NVB). Belangrijkste onderdeel van dit akkoord is de afspraak dat in de periode tot 2020 de energieprestatiecoëfficiënt als volgt zal worden aangescherpt:

- de energieprestatie-eis voor nieuwe woongebouwen wordt met ingang van 1 januari 2011 verlaagd met 25% (is gebeurd) en in 2015 met 50%.
- de energieprestatie-eis voor utiliteitsgebouwen wordt in 2017 met 50% verlaagd.

De bij dit akkoord betrokken partijen hebben bovendien het streven uitgesproken vanaf 2020 te bouwen met een energieprestatiecoëfficiënt van 0. Bij een energieprestatiecoëfficiënt van 0 wordt bij een langjarig gemiddelde geen energie verbruikt voor de elementaire energiebehoeften van een gebouw, zijnde verwarming, warm tapwater, ventilatie en verlichting.

Energie- en klimaatambities gemeente Enschede

Nieuwe energie voor Enschede

Op 16 november 2009 heeft de gemeenteraad van Enschede de nota Nieuwe energie voor Enschede vastgesteld. In de nota Nieuwe Energie voor Enschede heeft de gemeente Enschede zich het volgende ten doel gesteld op het gebied van energie en klimaat:

- in 2020 hebben we in Enschede 30 procent CO₂ bespaard ten opzichte van 1990;
- in 2020 voorziet duurzame geproduceerde energie in minimaal 20 procent van de behoefte aan energie;
- in 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal;
- In 2020 zijn alle scholen in Enschede klimaatneutraal.

Woonvisie Enschede 2025

In de op 12 maart 2012 door de gemeenteraad vastgestelde Woonvisie Enschede 2025 is duurzaamheid een van de vier centrale thema's. Rondom dit thema zijn in deze visie de volgende uitgangspunten geformuleerd voor de op te stellen uitvoeringsagenda:

- Inwoners (huurders en eigenaren) krijgen de mogelijkheid om tegen betaling de energiegcomponent van de woonlast beheersbaar te houden.
- Gemeente, marktpartijen en corporaties onderzoeken en stimuleren de mogelijkheden voor decentrale energieopwekking in Enschede.
- Vanaf 2015 streven we er naar dat in Enschede alleen nog energieneutrale nieuwbouw wordt gerealiseerd.
- Via de MIO (majeure investeringsopgave) Duurzaam Wonen en Werkgelegenheid worden vragers en aanbieders op het gebied van duurzaamheid gekoppeld.
- Voor woningeigenaren met onvoldoende financiële draagkracht voor noodzakelijke ingrepen aan de woning, wordt door marktpartijen en financiers een financieel instrumentarium ontwikkeld.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld met het verduurzamen van haar eigen gebouwen.

Coalitieakkoord 'Duurzaam, Samen, Sterker!'

In het coalitieakkoord 2014-2018, 'Duurzaam, Samen, Sterker!' is duurzaamheid een centraal thema. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu; duurzaam gedrag staat in het coalitieakkoord synoniem voor niet teren op de zak van toekomstige generaties. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. In de voorgaande collegeperiode werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem

geen aandacht was, maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake.

Actieplan Duurzaamheid

De wens om een meer omvattend duurzaamheidsbeleid te voeren, dat richtinggevend is voor het gemeentelijk handelen, vraagt om kaderstelling. Hiertoe wordt het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.7.2 Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

4.7.2.1 Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

4.7.2.2 Energie

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.7.2.3 Klimaatadaptie

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden, het vrij houden van bebouwing langs beken of van lage plekken die natuurlijke waterbergingen vormen, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.7.2.4 Circulaire economie

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

4.7.2.5 Biodiversiteit

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

4.7.2.6 Overige actiepunten

Voor de overige actiepunten uit het Actieplan Duurzaamheid kan kortheidshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

4.7.3 Duurzaamheid binnen het plangebied

Het is bestemmingsplan kent geen specifieke duurzaamheidsaspecten. Wel kan wordt opgemerkt dat de bouw- en gebruiksregels van het bestemmingplan er niet aan in de weg staan dat energiebesparende maatregelen aan panden getroffen kunnen worden en dat het realiseren van zonnepanelen op daken vergunningvrij kunnen worden gerealiseerd. De bouw- en gebruiksregels van het bestemmingsplan staan er ook niet aan in de weg dat bij nieuw- of verbouw van panden groene daken kunnen worden gerealiseerd. Dat is gunstig voor de afvoer van hemelwater maar zorgt ook voor verkoeling op warme zomerdagen.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197**" getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de in daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

5.1.2.1 *Bedrijven- en milieuinventarisatie en milieuzonering*

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197**" aanwezig is, die van invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied. Daarbij is gekeken naar de potentiële milieubelasting van deze inrichtingen (bedrijven en voorzieningen). De milieubelasting en de bijbehorende hindercontouren worden bepaald door verschillende ruimtelijk relevante milieuaspecten, zoals geur, stof, geluid en gevaar. Hierbij is als richtlijn gebruikt de in 2009 door de VNG uitgegeven publicatie "Bedrijven- en milieuzonering".

5.1.2.2 *Bedrijven en milieuzonering*

Een goede ruimtelijke ordening voorziet in het voorkomen van voorzienbare hinder ten aanzien van omliggende bedrijven en woningen. In "Bedrijven en Milieuzonering" wordt onderscheid gemaakt tussen omgevingstype rustige woonwijk en het omgevingstype gemengd gebied. Onder omgevingstype gemengd gebied wordt verstaan een gebied met een matige tot sterke functiemenging. Direct naast woningen komen andere functies voor, zoals winkels, horeca en kleine bedrijven. Ook lintbebouwing in het buitengebied met overwegend agrarische en andere bedrijvigheid. Daarnaast gebieden die direct langs de hoofdinfrastructuur liggen.

Vanwege de ligging langs de provinciale weg en de aanwezigheid van het restaurant kan het gebied worden aangemerkt als 'gemengd gebied'. In gemengd gebied kunnen woningen naast horecavoorzieningen voorkomen. Het restaurant Lutscher Alm (buiten het plangebied) is een bestaande horecavoorziening waarin dit bestemmingsplan geen wijziging aanbrengt. De nieuwe horecavoorziening is beperkt van omvang. Aan de richtlijnen vanuit de VNG publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' wordt voldaan.

Het aan te leggen parkeerterrein wordt onderdeel van het restaurant. Dat betekent ook dat het geluid van het parkeerterrein moet voldoen aan de normen uit het Activiteitenbesluit. Het gaat dan om de geluidbelasting vanwege het parkeerterrein op de gevels van de bestaande en de nieuwe woning. Uit het akoestisch onderzoek (bijlage 5 Akoestisch onderzoek parkeerterrein) blijkt dat de geluidsbelasting op de bestaande woning voor zowel het gemiddelde geluidbelasting als de piekbelasting onder de norm blijft. Uitgangspunt is dan wel dat er een groene afscherming komt tussen het parkeerterrein en het perceel van de bestaande woning. Hiervoor is een groenbestemming opgenomen. In de regels is verder bepaald dat het parkeerterrein alleen in gebruik mag worden genomen als parkeerterrein, als de groenvoorziening en de hagen zijn aangelegd.

De geluidbelasting op de gevel van de nieuwe woning voldoet niet aan de geluidsnorm. Hier zal met een dove gevel gewerkt moeten worden. Een dove gevel heeft in principe geen te openen delen en een zodanige gevelisolatie dat de binnenwaarde aan de wettelijke norm voldoet. In de regels is de dove gevel verplicht gesteld.

Met uitvoering van de maatregelen zal hier een aanvaardbaar woon- en leefklimaat ontstaan.

5.1.2.3 *Conclusie milieuhinder bedrijven en inrichtingen*

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat er uit oogpunt van milieuhinder van bedrijven en voorzieningen geen belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.3 **Bodemkwaliteit**

Algemeen

Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodems naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van risico's, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk mits er geen risico's zijn voor de gezondheid. Functiegericht saneren is dan voldoende.

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. De milieuhygiënische bodemgesteldheid kan daarbij een rol spelen. De Wet bodembescherming kan hierop van toepassing zijn.

Plangebied

Het bestemmingsplan maakt op nu nog onbebouwde gronden een woning mogelijk. De woonfunctie van de Lossersestraat 197 wordt naar deze locatie verplaatst. Bij de overige functies die het plan mogelijk maakt, gaat het om reeds bebouwde gronden.

Voor de onbebouwde locatie is een bodemonderzoek gedaan, zie bijlage 6. In de grond is niets bijzonders aangetroffen. In het grondwater is barium en zink gevonden, vermoedelijk komt het daar van nature voor. Het vormt geen belemmering voor de woonfunctie.

Conclusie

De grond is geschikt voor de woonfunctie.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidgevoelige gebouwen en terreinen.

Wegverkeerslawaai

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan zijn geen op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde wegen aanwezig. Het plangebied is wel gelegen binnen de onderzoekszone van de gezoneerde wegen N732 en de Lonneker Molenweg. Het bestemmingsplan voorziet in de realisatie van een geluidsgevoelig gebouw, te weten één woning, binnen de onderzoekszone van deze wegen.

Uit akoestisch onderzoek (zie bijlage 7 Akoestisch onderzoek wegverkeer) blijkt dat de gevelbelasting net boven de voorkeursgrenswaarde ligt. De geluidsbelasting vanwege de Lossersestraat is 50 dB. Dat is hoger dan de voorkeursgrenswaarde. Hiervoor zal een procedure voor hogere waarden worden doorlopen.

Railverkeerslawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan is niet gelegen aan of in de nabijheid van een op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde spoorlijn.

Industrielawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan is niet gelegen in de nabijheid van een gezoneerd industrieterrein. Bovendien voorziet het bestemmingsplan niet in bestemmingen waarop geluidzoneringsplichtige inrichtingen als bedoeld in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht ('grote lawaaimakers') gevestigd kunnen worden.

Luchtvaartlawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan is niet gelegen in de nabijheid van het (voormalige) vliegveld Twente en ook niet binnen de geluidszone van het vliegveld.

Conclusie geluid

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat met het doorlopen van de procedure voor hogere waarden, het aspect geluid geen belemmering vormt voor de realisatie van een nieuwe woning.

5.1.5 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

- a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;

- b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- c. een project 'niet in betekende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
- d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL);
- e. een project niet voorziet in de realisatie van gevoelige bestemmingen binnen de zone van een op grond van het Besluit gevoelige bestemmingen gezoneerde rijksweg of provinciale weg.

Gezien het feit dat de grens voor 'niet in betekende mate'-categorie voor 'woningbouwlocaties' op 1500 woningen ligt, kan geconcludeerd worden dat de verplaatsing van een woning en de mogelijkheid van een (kleine) horecavoorziening in de categorie 'niet in betekende mate' valt. De uitvoering van het bestemmingsplan zal dus geen significant negatief effect op de luchtkwaliteit veroorzaken. Derhalve hoeft geen onderzoek naar luchtkwaliteit plaats te vinden.

Geur

Vanaf 1 januari 2007 vormt de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) het toetsingskader als het gaat om geurhinder afkomstig van dierenverblijven en veehouderijen. De geuremissie is afhankelijk van het aantal en soort dieren dat binnen de inrichting aanwezig is. In de aan de Wgv gekoppelde Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv) is per diercategorie een geuremissiefactor vastgesteld. Daarnaast zijn minimale afstanden opgenomen vanaf een veehouderij tot een geurgevoelig object. Hierin is bepaald dat de minimale afstand voor de geurbelasting van een veehouderij op een geurgevoelig object in het buitengebied 100 meter moet bedragen.

Binnen een straal van 100 meter bevinden zich geen veehouderijen. Geconcludeerd kan worden dat er geen veehouderijen in hun belangen worden geschaad.

Conclusie luchtkwaliteit

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de luchtkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) is het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen en in de nabijheid van het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" zijn geen buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is.

Op ca. 85 meter ten westen van het plangebied is een buisleiding (N-528-57) van de Gasunie gelegen die onder Bevb valt. Het betreft een 8" hogedruk aardgasleiding met een werkdruk van 40 bar. De leiding kent geen 10^{-6} contour voor wat betreft het plaatsgebonden risico. Wel ligt het plangebied voor een relatief klein deel binnen de inventarisatieafstand van 95 meter. Binnen dit deel van de inventarisatieafstand worden geen nieuwe kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk gemaakt. Het plan heeft derhalve geen invloed op het groepsrisico ten gevolge van de leiding.

Conclusie: De ligging van deze aardgasleiding vormt op grond van het Bevb geen belemmering voor onderhavig plan.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent 3 vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" of in de directe nabijheid daarvan zijn geen vaarwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, met name bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan "Lossersestraat 197" is hemelsbreed op ca. 4 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande en het gegeven dat het plan geen (nieuwe) kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk maakt binnen risicocontouren kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

5.2.1 Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Dit kan in beginsel door hergebruik, het toepassen van groene daken en/of halfverharding. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Indien dit aantoonbaar niet mogelijk is, mag het hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar een aanwezige greppel, oppervlaktewater of ander afwateringssysteem in de nabije omgeving. Hiervoor is het nodig het hemelwater tijdelijk op eigen terrein te bergen, zodat het vertraagd kan worden afgevoerd naar voorzieningen in de openbare ruimte. De tijdelijke bergingsopgave bedraagt in het bestaand stedelijk gebied 20 millimeter, oftewel 20 liter per vierkante meter verhard oppervlak. In het buitengebied bedraagt de tijdelijke bergingsopgave 40 millimeter. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlopende bouwmaterialen te gebruiken.

5.2.2 Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied wordt vuilwater aangesloten op de drukriolering. Niet overal is drukriolering aanwezig voor de afvoer van hemelwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen. Afhankelijk van de doelmatigheid zal voor drukriolering of IBA gekozen worden.

5.2.3 Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijven. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken. Het aftoppen van grondwaterstandspieken middels drainage is wel toegestaan.

5.2.4 Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opvriezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m

tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.

- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

5.2.5 Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

- Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen.
- Perceel vlak of richting de weg af laten lopen.
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

5.2.6 Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding **geen** belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In de Wet natuurbescherming wordt de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden geregeld. Op grond van de Wet natuurbescherming dienen voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan te worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied en op activiteiten die significant versturende effecten kunnen hebben op voor een Natura 2000 gebied aangewezen soorten. Bestaand gebruik mag worden voortgezet, mits niet conflicterend met de instandhoudingsdoelstellingen en als zodanig vastgelegd in het beheerplan. Voor alle andere activiteiten is een vergunning van het bevoegd gezag noodzakelijk. Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of die activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer significant negatieve effecten inderdaad niet uitgesloten kunnen worden dient voor de betreffende activiteiten een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

Voor het plangebied is een onderzoek gedaan naar de Natuurwaarden, zie bijlage 8. Er is ook onderzoek gedaan of er effecten zijn te verwachten op het Natura 2000 gebied. Het plangebied ligt niet in, of direct naast een Natura 2000-gebied. Op 4,5 kilometer afstand ten zuidoosten van het plangebied ligt het Natura2000-gebied Dinkelland, op 4,8 kilometer afstand ten noordwesten van het plangebied ligt Natura2000-gebied Landgoederen Oldenzaal en op 5 kilometer afstand ten noordwesten van het plangebied ligt Natura2000-gebied Lonnekermeer. De uitvoering van het bestemmingsplan heeft geen negatief effect op de instandhoudingsdoelen van Natura2000- gebied.

5.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

De Wet natuurbescherming de bescherming van de meest kwetsbare planten- en diersoorten die in Nederland voorkomen. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt. Hiertoe is in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

Indien een voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk negatieve gevolgen heeft voor in dat gebied voorkomende beschermde soorten dienen passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen en/of dient het plan te worden aangepast om eventuele negatieve gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kan worden voorkomen dient ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen te worden gevraagd.

Uit het onderzoek (zie bijlage 8) blijkt dat met inachtneming van de bescherming van bezette vogelnesten en het respecteren van de winterrustperiode van amfibieën en egel, de voorgenomen activiteit geen wettelijke consequenties heeft in het kader van de Wet natuurbescherming. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden.

5.3.3 NatuurNetwerk Nederland (voorheen EHS)

De NatuurNetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. De NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit). De NNN beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden. De NNN valt niet onder de werking van de gebiedsbescherming, zoals geregeld in de Wet natuurbescherming of de soortenbescherming, zoals geregeld in de Wet natuurbescherming. De NNN is een ruimtelijk rijksbelang dat door provincies en gemeenten dient te worden vertaald in ruimtelijke plannen, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “**Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197**” behoort niet tot het NNN, maar gronden direct ten westen en ten zuiden ervan wel. Aan de oostzijde grenst het plangebied aan gronden die tot de ‘zone ondernemen met natuur en water buiten de EHS’ behoren. Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat de NNN geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

- a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
- b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
- c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
- d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit bestemmingsplan is een zogenaamde partiële herziening. In een dergelijke bestemmingsregeling ligt het accent vooral op het inpassen van een kleinschalige ontwikkeling in een groter bestemmingsplan. Vooral vanwege de geringe omvang van het plangebied heeft dit plan slechts een beperkt aantal bestemmingsregels en een relatief eenvoudig kaartbeeld. Het juridische gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de verbeelding met de daarbij horende planregels. Bij ieder plan hoort een toelichting, maar dit onderdeel heeft als zodanig geen rechtskracht. De verbeelding van het bestemmingsplan bestaat uit één kaartblad.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifiekere te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

In paragraaf 6.3 van deze plantoelichting wordt nader inhoudelijk ingegaan op de wijze van bestemmen waarvoor in het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197" is gekozen.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

- a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
- b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
- c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
- d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **“Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197”**. In Artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

- a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
- b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
- c. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
- d. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
- e. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
- f. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn regels ten aanzien van onder meer archeologie.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

Groen

De bestemming 'Groen' is gegeven aan de gronden waarop groenvoorziening moet worden gerealiseerd die een afschermende werking hebben tussen het aan te leggen parkeerterrein en de bestaande woning.

Horeca

De horeca bestemming heeft betrekking op de beeldbepalende boerderij en erf. Hier is lichte horeca en/of ambachtelijke bierbrouwerij toegestaan. De bestaande boerderij heeft cultuurhistorische waarden en is beeldbepalend. Dit is aangegeven met de bouwaanduiding 'karakteristiek'. De boerderij mag dan ook niet worden gesloopt en moet zijn gerestaureerd voordat het pand in gebruik wordt genomen voor lichte horeca en/of ambachtelijk bierbrouwerij. Dit is verwoord in een voorwaardelijke verplichting.

Verkeer - parkeerterrein

Op deze gronden wordt een parkeerterrein gerealiseerd voor bezoekers van de Lutscher Alm en de microbierbrouwerij. Bij de specifieke gebruiksregels zijn voorwaardelijke verplichtingen opgenomen die als doel hebben dat het gebied ingericht wordt als parkeerterrein met tenminste 55 parkeerplaatsen. Het terrein moet met hagen aan de noord-, oost- en westzijde afgeschermd worden. Verder moeten er 'open tegels' worden gebruikt, zodat er het terrein een groen uitstraling krijgt.

In artikel 1 is bepaald dat onder open tegels moet worden verstaan: Een gedeeltelijk open verharding, waardoor het aanzicht minder versteend en meer groen is.

Wonen

De bestaande en nieuw te bouwen woningen hebben een woonbestemming. Hier zijn de gebruikelijke bepalingen voor wonen in het buitengebied opgenomen. Water gekregen.

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieuinventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de gewenste toekomstige situatie planologisch-juridisch vast te leggen. De gronden in het plangebied zijn eigendom van particulieren.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.12 van de Wro dient de gemeenteraad voor gronden waarop een bouwplan als bedoeld in artikel 6.2.1 van het Bro is voorgenomen een exploitatieplan vast te stellen, tenzij het kostenverhaal van de grondexploitatie over de in het bestemmingsplan begrepen gronden anderszins is verzekerd.

De eigenaar van de buiten het plangebied liggende horeca vestiging en de eigenaar van de nieuwe horeca vestiging hebben met de gemeente een overeenkomst gesloten over de ontwikkeling en de plankosten. Hiermee zijn de gemeentelijke kosten anderszins verzekerd en hoeft geen exploitatieplan te worden vastgesteld. Met de gemeente Enschede is een planschadeovereenkomst afgesloten waarin onder andere is vastgelegd dat eventuele planschade voor rekening is van de initiatiefnemers.

Het bestemmingsplan is economisch uitvoerbaar.

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Alternatief kostenberekening

Bijlage 2 restauratieplan Boerderij Lossersestraat

Restauratieplan boerderij

**Boerderij
Restauratieplan
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede**

Project: 2016-505
Datum: 25 juli 2016
Gewijzigd: 4-augustus 2016

Monumenten Advies Oost bv
Heinoseweg 6a
7722 JP Dalfsen
tel. 038-4602930
info@monumentenadvies-oost.nl
www.monumentenadvies-oost.nl
copyright © 2016 Monumenten Advies Oost bv

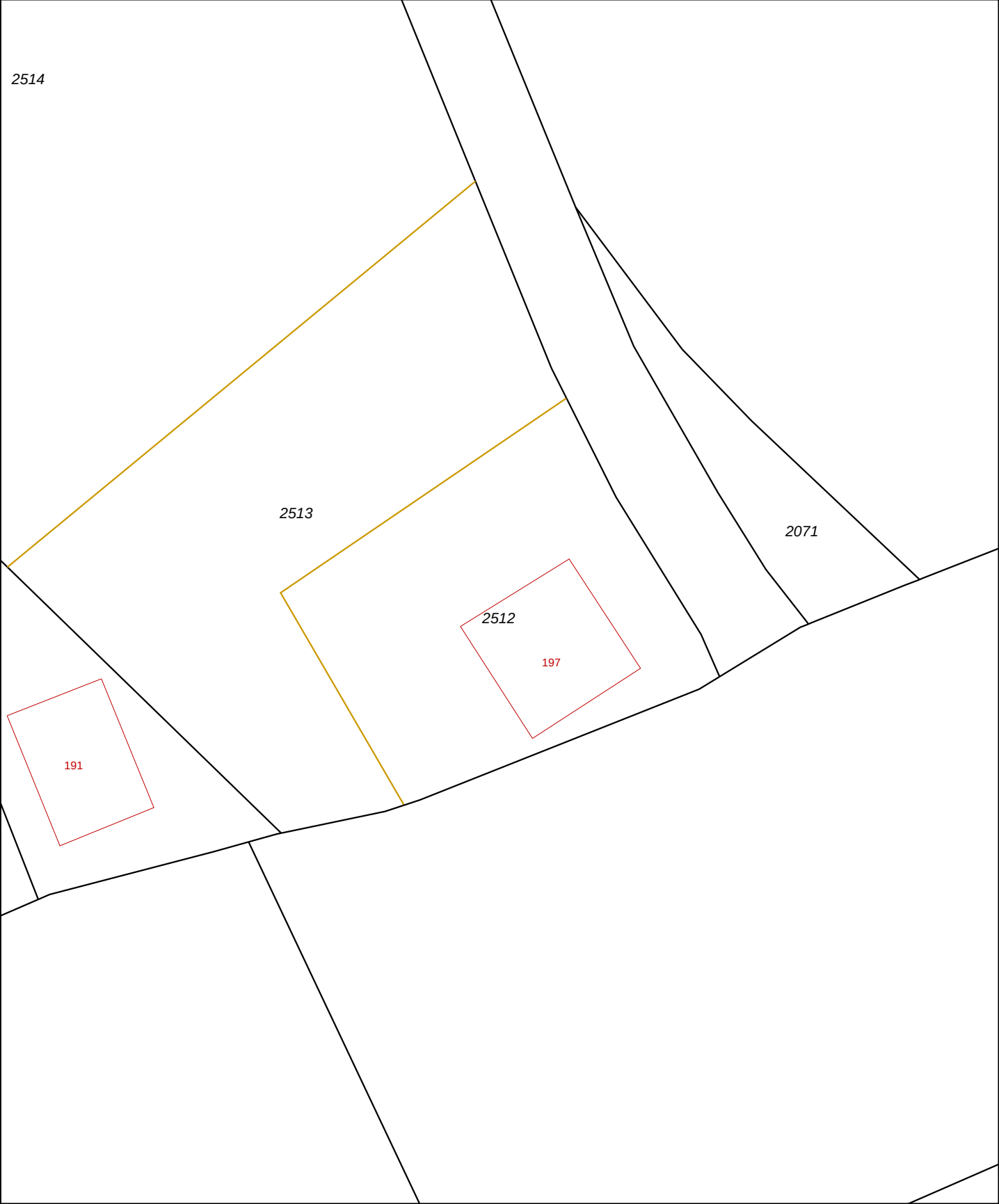
Opdrachtgever:
Almbier BV
Vegerweg 50
7525 PL Enschede
Telefoon 053-4354424
Email info@lutscheralm.nl
Contactpersoon
De heer M. Bosch
Mobiel 06-53591081
Email info@lutscheralm.nl

Adviseur:
Monumentenadvies Oost BV
Heinoseweg 6A
7722 JP Dalfsen
Telefoon 038-4602930
Email info@monumentenadvies-oost.nl
A.J. Schuilenborg
Telefoon 06-54226874
Email a.schuilenborg@monumentenadvies-oost.nl

Objectgegevens:
Boerderij
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede

Kadastrale gegevens:
Provincie Overijssel
Kadastrale gemeente Lonneker
Gemeente Enschede
Sectie D
Nummer 2512

UITTREKSEL KADASTRALE KAART

12345

25

Vastgestelde kadastrale grens

Voorlopige kadastrale grens

Administratieve kadastrale grens

Bebouwing

Overige topografie

Deze kaart is noordgericht

Perceelnummer

Huisnummer

Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 21 juli 2016

De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente

Sectie

Perceel

LONNEKER

D

2512

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.

De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

RESTAURATIEPLAN

Inleiding

Wij zijn gevraagd om ten behoeve van de boerderij gelegen aan de Lossersestraat 197 te Enschede een bouwkundige inspectie uit te voeren en een restauratieplan te schrijven. De bouwkundige inspectie is uitgevoerd door de Stichting Monumentenwacht Overijssel en Flevoland. Van de gemeente Enschede hebben wij archiefstukken ontvangen met tekeningen en aanvraag bouwvergunningen van de boerderij en de naast gelegen schuur. Deze schuur blijft in dit restauratieplan buiten beschouwing. Voor de nieuwe invulling is de bestaande toestand en een voorlopig ontwerp getekend door Bouwadvies HB27

De boerderij

De boerderij heeft een rechthoekige plattegrond met gemetselde steens muren en een pannenbedekking. De gevelkozijnen zijn van hout met daarin ramen met enkele beglazing. De constructie bestaat uit 4 paren gebintconstructie, waarvan een aantal gebintstijlen niet meer aanwezig zijn door wijzigingen in het interieur. De kapconstructie is een onbeschoten sporenkap bestaande uit rondhouten sporen. De begane grondvloer is een betonvloer op zand. Boven de woonkamer is een balklaag met houten vloerdelen waar op de verdieping een kamer aanwezig is bereikbaar met een trap vanaf de deel. Op de schouw is een geschilderd tafereel aanwezig. In het inspectierapport is de huidige bouwkundige staat van de boerderij beschreven.

Als blijkt uit de archiefstukken is de boerderij in 1914 vernieuwd, daarbij is de voorgevel gehandhaafd en is dus ouder. Dit is ook te zien aan het metselwerk, de voorgevel heeft een andere steen en lagenmaat dan de steen aangebracht in 1914.

De naastgelegen schuur wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten, daar het nog niet bekend is hoe de schuur een invulling te geven op het nieuw in te richten erf.

Herbestemming

Het voornemen is de boerderij her te bestemmen naar een horeca functie passend bij het steakhouse restaurant de Lutscher Alm. De aangrenzende gronden worden ingericht als parkeergelegenheid ten behoeve van het restaurant. Het programma van eisen dat is opgegeven is als volgt:

- Een open ruimte waarbij alle binnenwanden zijn verwijderd
- Herstel van de gebintconstructie
- Een toiletgroep voor dames en heren
- Een ruimte voor de bar
- Een openhaard in het midden van de ruimte
- Een verdiepingsvloer t.p.v. de voorgevel
- Een nieuwe betonvloer geïsoleerd
- De buitenwanden isoleren
- Aanbrengen van een dakbeschot met isolatie

Op basis van dit programma is een ontwerp gemaakt en is het restauratieplan hierop gebaseerd. Op de tekening is de entree aangegeven in de linkerzijgevel op de plek van de huidige entree en verhoging in het dak. Links voor is de ruimte voor de bar en links achter de toiletgroep bestaande uit een dames en heren toiletruimte en een integraal toegankelijk toilet. De schouw is gehandhaafd t.b.v. het open haardvuur. De balklaag boven de woonkamer is gehandhaafd.

Restauratieplan

In dit restauratieplan worden de materialen en werkzaamheden beschreven t.b.v. de restauratie van de boerderij en de nieuwe invulling t.b.v. de horecafunctie.

Van toepassing zijnde voorwaarden en voorschriften:

- De Uniforme Administratieve Voorwaarden 2012 (UAV 2012)
- Kwaliteitsrichtlijnen opgesteld door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM)
- Technische brochures uitgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- De van toepassing zijnde technische normvoorschriften, praktijkrichtlijnen en beoordelingsrichtlijnen
- Het bouwbesluit
- De voorschriften van de gemeente waarin wordt gebouwd

Stut- en sloopwerk:

- Voordat met het sloopwerk wordt begonnen alle te slopen onderdelen documenteren en vastleggen in een document aangevuld met de benodigde foto's
- Alle binnenwanden m.u.v. de schouw verwijderen en afvoeren
- Al het loszittende stucwerk op de buitenwanden verwijderen en afvoeren
- De betonvloer verwijderen en afvoeren
- Alle pannen afnemen, sorteren en opslaan voor hergebruik
- De pui in de linkerzijgevel verwijderen en afvoeren
- Alle betimmeringen, wanden e.d. op de verdieping verwijderen en afvoeren
- Verwijderen alle plafonds en timmerwerken op de deel en de verdieping
- De benodigde voorzieningen treffen om de te handhaven constructie te ondersteunen en te schoren
- In de achtergevel aan linkerzijde het stalraam verwijderen en afvoeren en een sparing maken in het metselwerk t.b.v. het nieuw te plaatsen mestluik
- Het gepleisterde plint op de buitengevels controleren op loszittende delen en deze verwijderen en van het plint alle verflagen verwijderen
- De bestaande bestrating tegen de gevels opnemen en afvoeren
- Alle aanwezige windveren, dekplanken, aftimmeringen overstek en aftimmeringen t.p.v. de muurplaten verwijderen en afvoeren
- Het gevelteken afnemen en opslaan t.b.v. het nieuw te maken gevelteken

Grondwerk:

- Rondom de boerderij ontgraven en aanvullen t.b.v. het herstel metsel- en voegwerk en de fundering
- De benodigde sleuven graven en aanvullen t.b.v. de aanleg dienstleidingen, riolering e.d.
- Verwijderen beplanting rondom de boerderij
- De put onder de mestvaalt links naast de boerderij vullen met zand

Buitenriolering en drainage:

- Aanleggen de benodigde riolering en aansluiten op het gemeente riool
- Rondom de boerderij een drainage aanleggen in de grindkoffer en aansluiten op de buitenriolering

Terreinverhardingen:

- Aanbrengen een grindkoffer rondom de boerderij breed ca. 600 mm
- De stoep van veldkeien voor de entree in de voorgevel handhaven
- T.p.v. de entree linkerzijgevel een bestrating aanbrengen

Betonwerk:

- De gehele boerderij voorzien van een nieuwe betonvloer dik ca. 150 mm voorzien van wapening
- De betonvloer voorzien van een vorstrand en voorzien uitkragen aan te brengen onder de bestaande fundering h.o.h. max. 1000 mm, definitieve uitvoering i.o.m. de constructeur
- Onder de betonvloer een pe-folie aanbrengen dik 0,02 mm, overlap t.p.v. naden min. 100 mm
- T.b.v. de schoorsteen een betonplaat aanbrengen ter hoogte van de hanebalken, opgelegd op thermisch verzinkte L-profielen bevestigd aan de sporen.

Metselwerk:

- Herstellen van alle in het metselwerk aanwezige scheuren d.m.v. uitsnijden en inboeten van de bestaande stenen, op advies van de constructeur t.p.v. scheuren rvs wikkelslangen toepassen
- Los en beschadigd metselwerk uitsnijden en inboeten, waarnodig aangevuld met een bijpassende steen
- Al het voegwerk van de rechterzijgevel, de achtergevel en linkerzijgevel uithakken en nieuw invoegen met een kalkmortel, vooraf advies vragen bij de leverancier/ adviseur t.b.v. de toe te passen mortel, t.b.v. de kleur en samenstelling mortel minimaal 3 monsters opzetten
- Het voegwerk in de voorgevel plaatselijk herstellen
- Al het metselwerk onder het maaiveld herstellen en de muur vertinnen
- Roestende ankers, kozijnankers en overige roestende metalen uit het metselwerk verwijderen
- Nieuw aan te brengen ankers en bevestigingsmiddelen uitvoeren in RVS
- De schoorsteen vanaf de betonplaat geheel nieuw opmetselen, voorzien van een vonkenvanger en een stalen afdekkap.
- Op de deel een nieuwe toiletgroep plaatsen, wanden van Poriso metselblokken dik 70 mm

Ruwbouwtimmerwerk:

- Al het bestaande en te handhaven hout spijkervrij en schoonmaken
- Alle bevestigingen van de sporen, muurplaten, hanebalken, gebintstellen etc. controleren en waarnodig herstellen
- De verbindingen tussen gebintstijlen en ankerbalken verstevigen door het aanbrengen van fiberstaven, leverancier Conserduc Renofors, vooraf een advies laten maken
- Alle sporen, muurplaten, hanebalken, gebintstellen etc. controleren op door houtrot aangetaste delen en het aangetaste hout vervangen, afmetingen en houtsoort gelijkwaardig aan de bestaande constructies
- Het balkhout en de vloerdelen boven de woonkamer controleren en waar nodig herstellen
- Ontbrekende gebintstijlen plaatsen
- Onder alle gebintstijlen een zwerfkei plaatsen op de betonvloer
- Roestende verankeringen verwijderen/ demonteren, ontroesten en behandelen met een corrosie werende coating c.q. vervangen door nieuwe verankeringen.
- Na het herstel van de kapconstructie een dakbeschot aanbrengen over de sporen van houten delen met halfhouts verbinding afm. Ca. 24x150 mm, houtsoort douglas, fijn bezaagd
- Over het dakbeschot een isolatie aanbrengen, Actis-Trisolaine dik 25 mm, daarover tengels afm. 38x38 mm aangebracht t.p.v. de sporen, over de sporen panlatten aanbrengen afm. 28x50 mm, tengels en panlatten houtsoort vuren, gezaagd, bevestigingsmiddelen rvs
- De houten topgevels controleren op aangetaste houten delen en op de bevestiging op het achterliggende regelwerk, aangetaste houten delen vervangen en de bevestiging waar nodig verbeteren
- Het aanbrengen van nieuwe windveren, dekplanken en aftimmering overstek, afmetingen als bestaand, houtsoort fijndradig douglas, voor aanbrengen 2x gronden met lijnolieverf, kopshout tijdens het aanbrengen behandelen met lijvige lijnolieverf
- Op de topgevel een nieuw gevelteken aanbrengen, model als bestaand
- T.p.v. de muurplaten nieuwe aftimmeringen aanbrengen, houtsoort douglas, gegrond
- Tussen de gebintstijlen en de muurplaten nieuwe trekkers aanbrengen, houtsoort eiken, bekapt, afm. Ca. 60x120 mm, bevestiging met houten pennen
- Op de deel zijde betimmerde hildes aanbrengen, bestaande uit een balklaag met vloerdelen en een verticale betimmering van schroten, houtsoort eiken, houtafmetingen i.o.m. de constructeur/ adviseur, enkele luiken aanbrengen in de verticale wanden
- T.p.v. de lagere delen links en rechts van de woonkamer een balklaag aanbrengen met vloerdelen, houtsoort eiken en een verticale betimmering aansluitend op de balklaag van de verdieping.
- Op de verdieping een houtskeletwand aanbrengen t.b.v. de technische ruimte bestaande uit stijl- en regelwerk en een beplating van Fermacell platen, aan de deel zijde afgewerkt met verticaal geplaatste eiken delen
- Al het overige timmerwerk benodigd voor het herstel en vernieuwen van de boerderij niet nader omschreven
- Al het bestaande en nieuwe hout behandelen tegen houtaantasting door insecten

Bouwkundige kanalen

- Vanaf de schouw naar de schoorsteen een dubbelwandige rvs rookgasafvoer aanbrengen, kleur zwart

Kozijnen, ramen en deuren

- De huidige kozijnen worden zoveel als mogelijk gehandhaafd, door houtrot aangetaste delen worden vervangen door kozijnhout van Oregon Pine, fijndradig.
- De ramen en deuren in de voorgevel controleren op gebreken en waar nodig herstellen.
- De ramen in de voorgevel voorzien van achterzetramen
- De ramen in de rechterzijgevel zijn slecht, deze worden vervangen en kunnen worden voorzien van isolerende beglazing, monumentenglas dik 10 mm
- T.p.v. de entree een nieuw kozijn plaatsen met dubbele deur, glasdeuren
- De overige kozijnen in de linkerzijgevel voorzien van nieuwe ramen
- De deur van het mestluik nazien op gebreken en waar nodig herstellen
- In de achtergevel aan de linker zijde een nieuw mestluik plaatsen
- In de achtergevel aan de rechterzijde het bestaande kozijn met deur verwijderen en een nieuw mestluik plaatsen
- Achter de muuropeningen t.p.v. de mestluiken een nieuw kozijn plaatsen met isolerende beglazing
- De baanderdeuren uitnemen en aanpassen, zodat deze deuren naar buiten kunnen draaien
- Achter de baanderdeuren een nieuw schuifdeur kozijn plaatsen met glasdeuren
- Achter de glaskozijnen naast de baanderdeuren achterzetramen plaatsen
- T.p.v. het kozijn in de topgevel hooiluiken aanbrengen
- In de toiletgroep en de technische ruimte nieuwe kozijnen aanbrengen met opgeklamte deuren, houtsoort eiken, voorzien van gehengen en klinkstellen, toiletdeuren voorzien van een vrij/bezet sluiting
- De luiken in de hildes voorzien van gehengen en schuiven

Dakbedekkingen

- Op de nieuwe panlatten de bestaande pannen uitleggen, rekening houden met 30% aanleveren van nieuwe pannen, de pannen vastleggen met rvs panhaken
- De nokvorsten herleggen, onder de nokvorsten een strook bladlood aanbrengen, rekening houden met 30% aanleveren van nieuwe nokvorsten

Stukadoorwerk

- Het bestaande stucwerk controleren op loszittend en slecht stucwerk
- Alle losse en holklinkend stukwerk verwijderen en nieuw aanbrengen, laagdikte als bestaand
- Aanbrengen isolatieplaten, IQ-Therm fabricaat Remmers, dik 50 mm, volledig verlijmd op de buitenwanden
- De isolatieplaten afwerken met een glasvlies en stukwerk laag conform voorschriften fabrikant/leverancier
- De nieuwe gemetselde binnenwanden voorzien van een stukwerk laag

Tegelwerk

- De nieuwe toiletgroepen voorzien van wandtegels, zgn. Hollandse witjes afm. 100x100 mm tot ca. 1200 mm+ vloer
- De betegelde wanden voorzien van voegwerk, max. 2 mm breed

Dekvloeren

- Op de betonvloer een PIR-plaat, Kingspan Cooltherm dik 80 mm
- Op de isolatie een cementdekvloer dik 60 mm (bij toepassing van vloerverwarming dik 80 mm)
- De dekvloer glad afwerken, geschikt voor het aanbrengen van een vloercoating

Schilderwerk

- Van de bestaande buitenkozijnen, ramen en deuren, de verflagen verwijderen
- De bestaande en nieuwe buitenkozijnen, ramen en deuren, inclusief belegstukken, betimmeringen etc. voorzien van een nieuwe volledige schilderbeurt aan de buiten- en binnenzijde
- De windveren, dekplanken, aftimmeringen e.d. voorzien van een nieuwe volledige schilderbeurt
- De dekvloer voorzien van een coating, laagdikte ca. 2 mm, in de toiletruimten ca. 100 mm opgezet tegen de wanden
- De bestaande balklaag en vloerdelen in de woonruimte schilderen
- De eikenhouten betimmeringen, kozijnen en deuren blijven onbehandeld
- De gestukadoorde wanden schilderen met een mineraalverf

Binneninrichting

- In het woongedeelte een bar plaatsen, uitwerking nader te bepalen
- Naast de bar de nieuwe meterkast situeren, op de wand een meterbord aanbrengen

Dakgoten en hemelwaterafvoeren

- T.p.v. de entree een mastgoot aanbrengen met hwa van zink no. 16
- De hwa gebeugeld, aangesloten op de drainage in het grindbed

Binnenriolering

- T.b.v. de toiletgroep een binnenriolering aanbrengen, aansluitingen:
 - o Toilet 4x
 - o Urinoir 1x
 - o Wastafel 3x
- T.b.v. de bar een binnenriolering aanbrengen
- De binnenriolering aansluiten op de buitenriolering

Waterinstallaties

- T.b.v. de toiletgroep een koudwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast, aansluitingen:
 - o Toilet 4x
 - o Urinoir 1x
 - o Wastafel 3x
- T.b.v. de bar een koud- en warmwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast
- T.b.v. de brandslaghaspel een koudwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast

Sanitair

- T.b.v. de toiletgroep sanitair aanbrengen, aansluitingen:
 - o Toilet met inbouwreservoir compleet 4x
 - o Urinoir met inbouwreservoir compleet 1x
 - o Wastafel met rvs plugbekersyfon, muurbuis en koudwaterkraan 3x
- T.b.v. de bar een sanitair aanbrengen, aansluitingen:
 - o Gootsteen met rvs plugbekersyfon en koud- en warmwaterkraan

Brandbestrijdingsinstallaties

- Nabij de entree een brandslaghaspel plaatsen, inbouw
- Nabij de bar een brandblusser plaatsen
- Het gebouw voorzien van rookmelders volgens de eisen gesteld aan een horeca gelegenheid

Gasinstallaties

- T.b.v. de cv-ketel in de technische ruimte een gasinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast

Verwarmingsinstallatie

- In de technische ruimte een cv-ketel plaatsen met warmwatervoorziening
- In het dak een dubbelwandige dakdoorvoer plaatsen in het dakvlak aan de rechterzijde
- Installatie uitvoeren als een twee-pijps systeem, leidingen uit het zicht geïsoleerd
- Aanbrengen van de benodigde radiatoren volgens berekening installateur
- De regeling t.b.v. de cv-installatie aanbrengen nabij de bar

Ventilatieinstallatie

- In de technische ruimte een ventilatie unit plaatsen met warmte terugwinning
- De toevoer en afvoer leidingen leggen over de hildes met de benodigde roosters in het plafond (vloerdelen), benodigde roosters volgens berekening installateur

Elektrotechnische installatie

- Het gebouw voorzien van een volledig nieuwe elektrotechnische installatie, verlichtingspunten, schakelaars en wandcontactdozen nader uit te werken in overleg met installateur
- De verlichting in de toiletruimten op een centraal schakelaar nabij de bar
- Nabij de entree een buitenlichtpunt aanbrengen
- De installatie aanleggen vanaf de meterkast
- In de meterkast een data aansluiting opnemen
- In het gebouw noodverlichting opnemen volgens de geldende voorschriften

ARCHIEF

Archiefstukken ontvangen van de gemeente Enschede:

- Aanvraag bouwvergunning schuur 8 september 1914
- Situatie te bouwen berging
- Tekening berging
- Aanvraag bouwvergunning vernieuwen boerderij 22 september 1914
- Situatie te vernieuwen boerderij
- Tekening boerderij
- Fragment vragenlijst behorende bij de aanvraag
- Gereedmelding vernieuwing boerderij 24 oktober 1914
- Goedkeuring vernieuwing boerderij 13 november 1914

LONNEKER, den 8 sept 1914

Aan
Heeren Burgemeester en Wethouders
van
Lonneker.

Onder overlegging der bij. art. 80 der Bouw- en Woningverordening, nader
omschreven bescheiden, verzoekt ondergeteekende Meijer van Dr. West

J. Wigger wonende te Lonneker

vergunning tot het ^{stichten} geheel (gedeeltelijk) vernieuwen van een gebouw bestemd tot

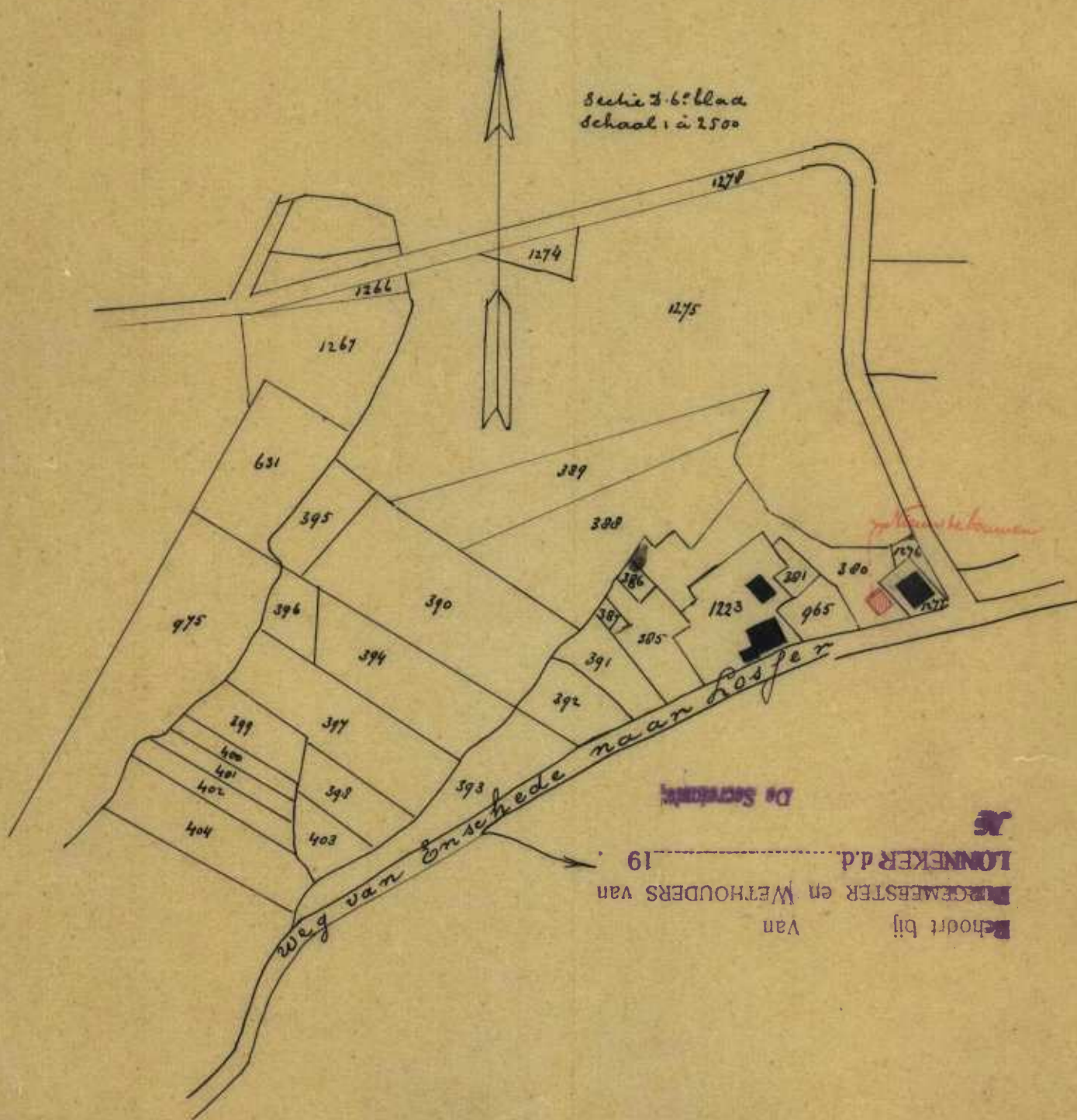
berg plaats op het perceel kadastraal Sectie D. N. 1279.6.3 blok
No. aan den Losser straat. ont heffing van art 29
weg. en 30 der bouw
verordening

Het werk zal worden uitgevoerd door M. Meijerink
Kimmerman Lonneker

't Welk doende,

Wd J Wigger

Recht 3.6. blaad
 schaal 1 : 2500

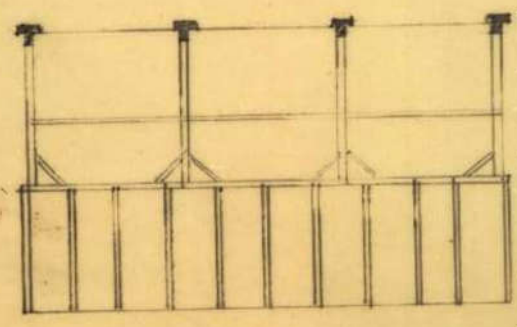

behoort bij
 Van
 GEMEESTER en WETHOUDERS van
 LONNEKER d.d. 19

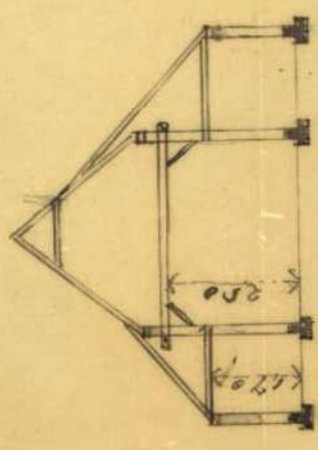
De Secretaris

JE

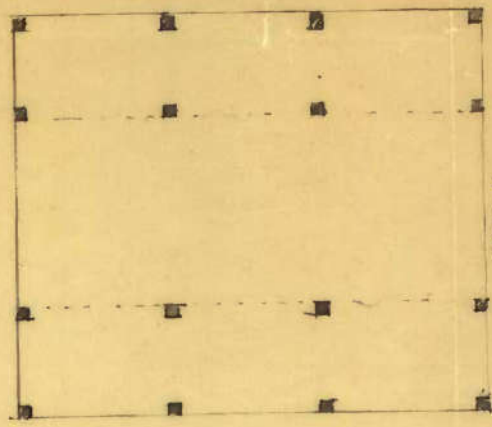
Plan van het plaatsen van een oude schuur aan de straat of grint weg
 openende van de donkerkerhand wijzen naar Loner achter het bestaande
 huis toebehoorende aan Meijer voor de idee of Digger op een afstand
 van minstens 10 meter of de straat weg en volgens tekening te plaatsen
 op gemetelde poort van houten gebinten te dekken met paarsen Schroeven
 en dicht te maken met planken in de nodige deuren, schaal 10x100
 - Sectie 11' 6" x 6' 6" x 6' 6"
 3000
 6' 6" of Digger met de opening van 29 en 30
 de bouwverordening

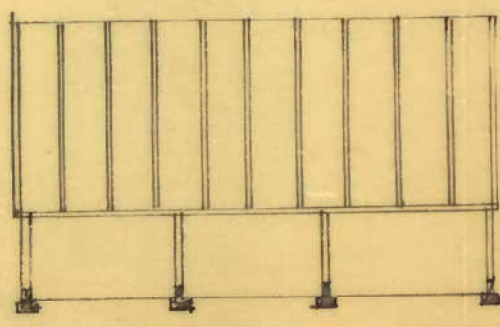
Het gerant vierkante
 werken posten met stromen

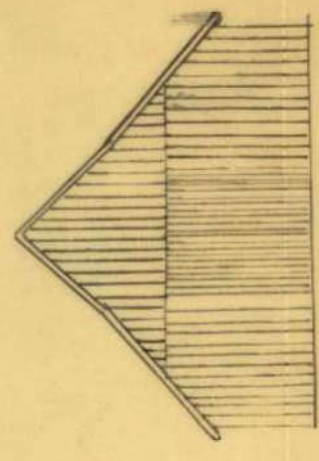
Het gericht op de houten gebinten

Platte grond met poort

Het kant met de posten in sporen

Grind grond

LONNEKER, den 22 Sept 1904

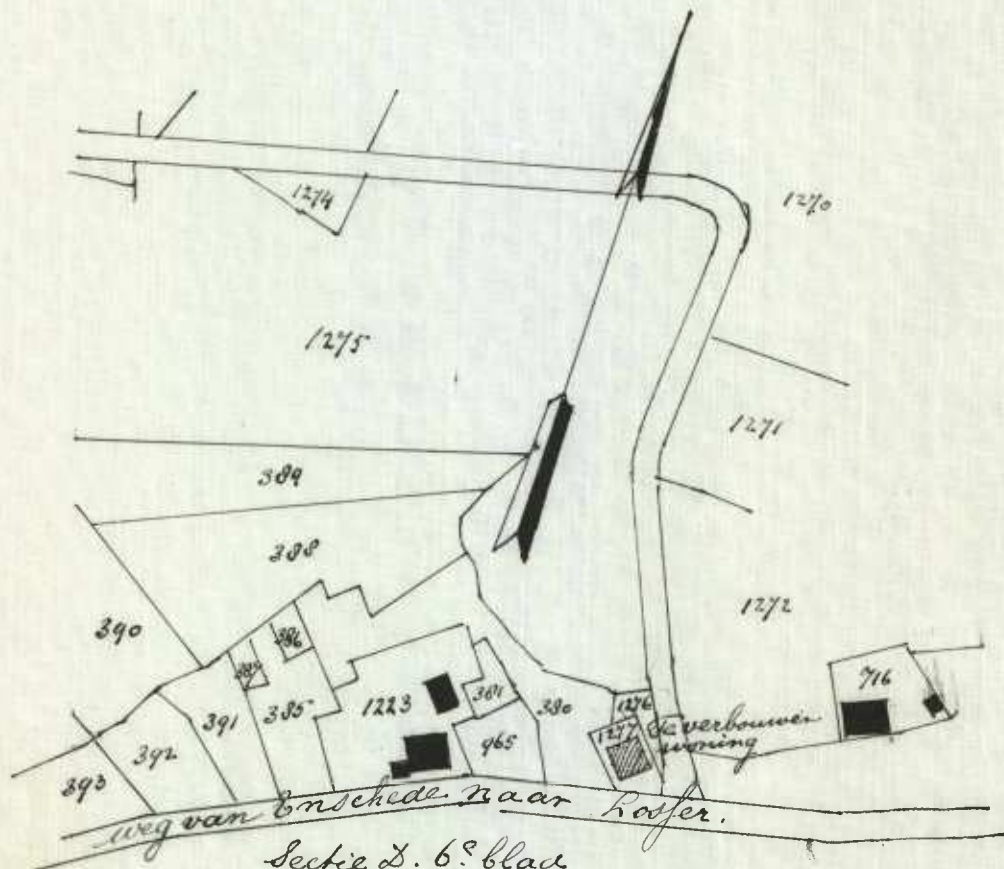
Aan
Heeren Burgemeester en Welhouders
van
Lonneker.

Onder overlegging der bij art. 67 der Bouw- en Woningverordening, nader
omschreven bescheiden, verzoekt ondergeteekende *Meuzvrouw de Wed. J. Wigger*
wonende te *Lonneker*
vergunning tot het ~~stichten~~ ~~geteel~~ (gedeeltelijk) vernieuwen van een gebouw bestemd tot
een baeren woonhuis op het perceel kadastraal Sectie *D.M. 1277. 6de bla*
No. _____ aan den *straat* *Lonneker Dijk*
weg
Het werk zal worden uitgevoerd door *M. Meyerink Timmerman*
Lonneker

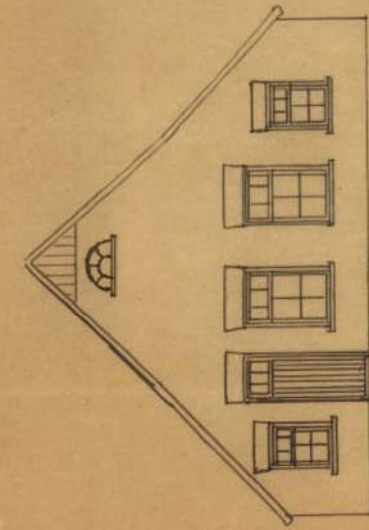
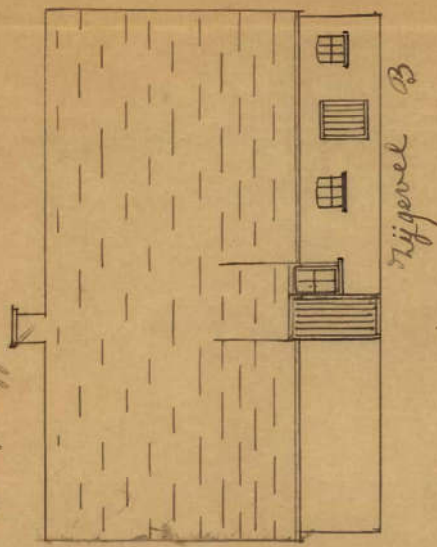
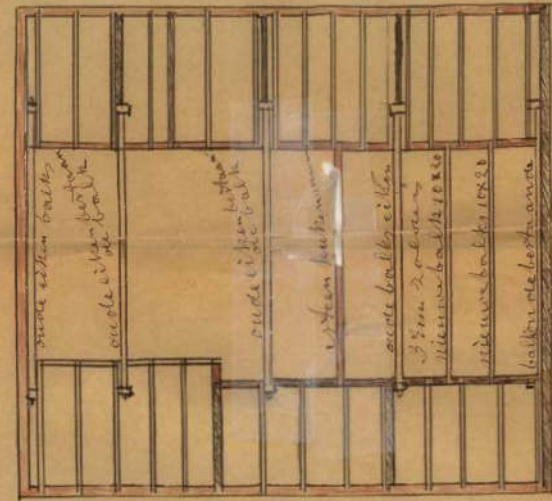
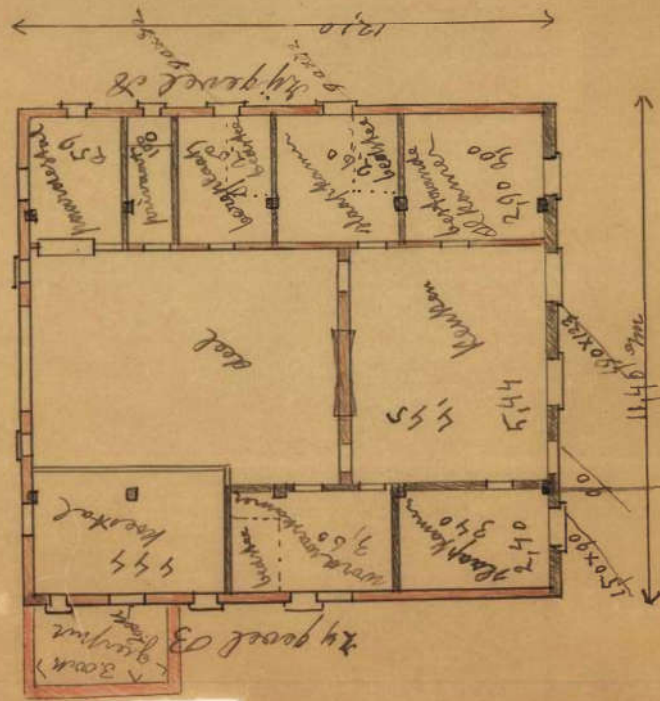
ontbeffing van *art 30 eerste lid*
om met strootdoppen onder de paars
bevelen

't Welk doende,

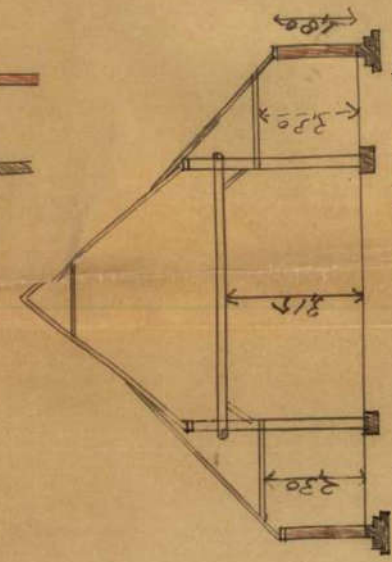
Wed. J. Wigger

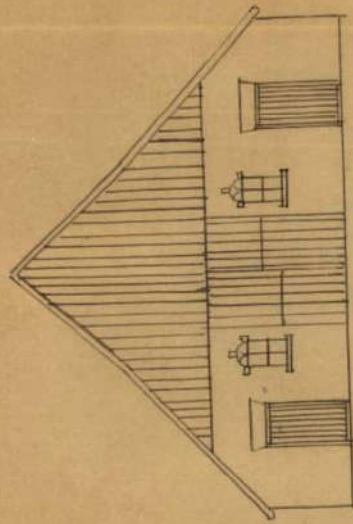
Plan van het veranderen van een boom woonhuis
 de Boer y Wigger staande aan de straatweg
 alles op de zelfde funderingen, de gestipte hokjes
 nu slaapkamers, ont heffing

bestaande voorgevel
 van 1 steeng muur

bestaande houten gevel met
 kap en balken

bestaande houten achtergevel

7o. Welke hoogte hebben de verschillende woon- en slaapvertrekken, gerekend van den vloer tot onderkant der daarboven gelegen balklaag?

*Ruiken 3,15 M
kamer en slaapkamers 2,30 M*

8o. Welke wijdte in den dag heeft de toegang van buiten tot de woning?

90 cm

9o. Worden slaapgelegenheden boven aangebracht? Zoo ja, hoeveel bedraagt de aantrede, hoeveel de optrede der trap?
Hoe breed is de trap binnenwerks?

10o. Welke is de breedte en de hoogte van aan te brengen portalen en gangen?

11o. Waar is het privaat gelegen? Op welke wijze heeft het gemeenschap met de buitenlucht? Hoe groot is de opening voor ventilatie en hoe is de inrichting van het privaat?

*Volgang aan wippen op
de ykkering in het woonkamer
door middel van een paar
kurven van 100 cm*

12o. Op welke wijze wordt voorzien in de behoefte van onschadelijk drinkwater?
Waar is de welput gelegen?

*Den bestaande wel water put
op een afstand van 2 meter voor
het huis*

13o. Hoe heeft de dekking van het gebouw plaats?

*Bestaande pannen met
1000 nokken*

14o. Op welke wijze zal de rookgeleiding in het gebouw geregeld worden?

*Door een een dubbele schoorsteen
aan het de kanten en een van de delf*

15o. Tot welke diepte worden de fundamenteu uitgegraven en waarmede worden deze aangevuld en opgehoogd?

*Bestaande funderingen
en de muren tot op 10 cm
en met ander zand overgesteld*

16o. Waaruit bestaat het aan te brengen trasmaat; hoe hoog is dit en welk gedeelte ligt onder, en welk gedeelte boven peil?

*Waaruit bestaan met een trasmaat
30 centimeter breed en 10 cm
breed van de begane grond*

17o. Hoeveel ruimte blijft er over onder de aan te brengen houten vloeren en op welke wijze wordt die ruimte geventileerd?

Alles portaalvloeren

18o. Van welke materialen wordt de kelder gemaakt, hoe dik zijn de muren?

19o. Welke aanlegbreedte hebben de fundamenteu van het gebouw?
Op welke wijze hebben de versnijdingen van het fundament plaats?
Hoe diep is het fundament onder peil gelegen?

*Den meestderpeligst maken
worden van geleid 50 cm of
2 1/2 stien. van de 2 lagen 1/4 stien
veringoren, en 50 cm breed van de
begane grond*

20o. Welke dikten zullen hebben:

- de grondkerende muren?
- de buitenmuren, boven den begane grond?
- muren, dienende tot scheiding tusschen belendende gebouwen, die elk afzonderlijk overkapt zijn?
- muren, dienende tot scheiding tusschen gebouwen zonder verdieping onder eenzelfde overkapping, opgaande tot den bovenkant der zolderbinten en daarboven?
- muren, dienende tot scheiding tusschen gebouwen met een of meer verdiepingen?
- balkdragende muren?

1 Steens muren

*Bestaande selen gebinten
portalen met balken*

21o. Op welke wijze wordt het hemelwater afgevoerd?

*Het bestaande huis is over gebouwd
met 1 pan*

LONNEKER, den 24 Oct 1914

Ondergeteekende Lonneker — De W. J. Wigger

wonende te Lonneker, heeft de eer U te berichten dat het gebouw, tot het

~~stichten~~ waarvan haar vergunning is verleend bij beschikking van Uw College dd. 25 Sept
vernieuwen 11/14 no. 315 a gereed is om in gebruik te worden genomen; weshalve

hij Uw College verzoekt om eene verklaring dat de bouw heeft plaats gehad overeenkomstig
zij de bestaande bepalingen der verordening (en nader gestelde eischen) en tevens om eene ver-
gunning als bedoeld bij art. 5, 1e lid, b, der Woningwet.

't Welk doende,

W. J. Wigger

Aan
Heeren Burgemeester en Welshouders
van
Lonneker.

Lonneker, den 13. November 1914.

Ben W
12-11-1914
n° 368

Bij deze heb ik de eer U mede te deelen,
dat mij bij onderzoek is gebleken, dat de
woning van Mevrouw
Wedu. J. Wigger te Lonneker
staande aan den Doerschen weg
volgens besluit van 25 September 1914 al ^{is} ~~zijn~~ ge-
overeenkomstig de ingediende stukken ^{is} ge-
bouwd.

De Opsichter ~~in~~ ~~Algemeen~~ ~~Dienst~~:

A. H. de Boer

Aan

Heeren Burgemeester en Wethouders
van Lonneker.

INSPECTIE RAPPORT

INSPECTIERAPPORT 2016
Objectnummer 3115
Lutscher Alm
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede

Monumentenwacht Overijssel en Flevoland
Heinoseweg 6a
7722 JP Dalfsen
tel. 038-4603237/fax. 038-4604745
info@monumentenwacht-ovfl.nl
www.monumentenwacht-ovfl.nl
copyright © 2016 St. Monumentenwacht Overijssel en Flevoland
gesubsidieerd door:

Objectgegevens

Objectnummer: 3115
Gemeente: Enschede
Monumentnummer:
Oorspronkelijke functie: 08 Agrarisch bouwwerk

Inspectiegegevens

Inspectienummer: 3115.16.160529
Inspectie uitgevoerd door: E. Pieper
Datum inspectie: 30-06-2016

Inleiding

Op onze website www.monumentenwacht-ovfl.nl vindt u nadere informatie en duurzaamheidstips.

Voor uitvoering van werkzaamheden adviseren wij u:

- om te informeren bij de gemeente of hiervoor een vergunnings- of meldingsplicht geldt;
- de maten/hoeveelheden altijd in het werk te controleren. Aan de in dit rapport vermelde maatvoeringen en hoeveelheden kunnen geen rechten worden ontleend.

Inspectieplan**Algemeen**

Risicoklasse:	4	
Frequentie inspectie (maanden):	48	
Inspecties mogelijk vanaf (tijd):	08.00 uur	
Geen inspectie mogelijk op (dagen):	Niet van toepassing	
Eigenaar/abonnee:	De heer M. Bosch	telefoon : 06-53591081
		e-mail :
Contactpersoon:		telefoon :
		e-mail :
Sleuteladres:		telefoon :
		e-mail :

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Het interieur is matig toegankelijk voor inspecties. Het exterieur is redelijk bereikbaar voor inspecties en matig bereikbaar voor reparaties.

Locatie

- bus parkeren achterzijde boerderij.

Bijzonderheden

- de ankerbalk gebinten zijn door aftimmeringen beperkt te inspecteren.

Materialen op locatie

- niet bekend.

Materialen om mee te nemen

- geen

Algemeen

De constructieve toestand (casco) van het gebouw is redelijk. De onderhoudstoestand is matig.

Bij hersteladvies is rekening gehouden met de wens van eigenaar om er weer een Los hoef van te maken.

Aanbevolen werkzaamheden in volgorde van prioriteit**onderdelen**

	<u>rubriek</u>	<u>technische staat</u>	<u>termijn</u>
Boerderij			
○ herstel/inboeten scheurvormingen, herstel los en vorstschade metselwerk, vervangen voegwerk, opbrengen nieuwe gepleisterde plint en aanbrengen vertinlaag onder maaiveld	1.2.1	matig	1 jaar
○ vervangen houten topgevels voor,- en achtergevel	1.2.3	slecht	1 jaar
○ vervangen kozijnen,ramen en deuren en behandelen gietijzeren ramen en terug plaatsen	1.4.2	slecht	1 jaar
○ herstel/vervangen sporen/oplangers, herstel afgeschoven oplangers en waarnodig uitvlakken voor aanbrengen dakbeschot	2.1.1	redelijk	1 jaar
○ uitvoeren dakrenovatie	2.2.2	slecht	1 jaar
○ vervangen windveren, dekplanken en overstek en aanpassen/vervangen overstek voorgevel	2.2.6	slecht	1 jaar
○ aanbrengen nieuwe zinken of koperen mastgoten en afvoeren	2.4.1	slecht	1 jaar
○ op metselen nieuw schoorstenen tot aan schouw en vervangen loodwerk	2.6	matig	1 jaar
○ slopen binnenwanden en eventueel klampmuur aanbrengen aan binnenzijde buitengevels	3.1	matig	1 jaar
○ herstellen en in oude staat terug brengen vijf eikenhouten ankerbalk gebinten met stalligger balken,- en dragers	3.2.1	matig	1 jaar
○ aanbrengen nieuwe vloer begane grond en eikenhouten planken over ankerbalken en stalligger balken	3.2.2	matig	1 jaar
○ aanpassen opnieuw herinrichten terrein om de boerderij	4.3	matig	1-2 jaar

Bijlagen

- dakplattegrond met verwijzing nummering codering daken en gevels;
- plattegrond met verwijzing nummering gebinten;

Uitgevoerde werkzaamheden door de Monumentenwacht

- plaatselijk weggezakte dakpannen terug gelegd.

Verwerkte materialen

- geen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
BOERDERIJ			
1. GEVELS			
<u>1.1 Funderingen</u> - algemeen	R	De bakstenen fundering is door ons niet geïnspecteerd. Zover te beoordelen zijn aan opgaande gevels geen ernstige verzakkingen/scheurvormingen geconstateerd. Op de hoek achtergevel met aansluiting rechtergevel komt lichte scheurvorming voor door verzakking. Tevens verwachten wij enige vorstschade en los metselwerk onder maaiveld.	○ ontgraven circa 60 cm totaal 42 m¹ onder maaiveld en waarnodig herstellen los en beschadigd metselwerk ○ aanbrengen vertinlaag van fundering tot aan maaiveld totaal circa 33 m²
<u>1.2 Gevels</u>			
1.2.1 Baksteen Voorgevel g01 - metselwerk algemeen	M	De voorkomende scheurvormingen zijn zover te beoordelen wel stabiel. Gebreken: - scheurvormingen boven deurkozijn; - vermoedelijk scheurvorming tussen deur,- en raamkozijn door op roestende kozijnankers; - scheurvorming onder,- en boven raamkozijnen rechterzijde; - verspreid los metselwerk ter plaatse van overstek/windveren; - plaatselijk los metselwerk ter plaatse van muurplaten; - plaatselijk los metselwerk ter plaatse van lekdorpels; - plaatselijk komen nog op roestende keilbouten voor;	○ uitnemen en inboeten met uitkomende bakstenen boven rechter raamkozijn circa 2,5 m² ○ uitnemen en inboeten met uitkomende bakstenen boven deurkozijn circa 1,5 m² ○ verwijderen oude kozijnankers en inboeten met uitkomende bakstenen circa 1 m² ○ plaatselijk herstel metselwerk ter plaatse van lekdorpels ○ verwijderen circa 6 oude ijzeren keilbouten ○ rekening houden met herstel los metselwerk ter plaatse van muurplaten en windveren totaal 10 m¹
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Het voegwerk is niet authentiek en verspreid komt los voegwerk voor. Ben er vanuit gegaan om het totale voegwerk te vervangen.	○ na herstel metselwerk gevel invoegen met traskalk mortel totaal circa 30 m²
- gevelankers algemeen (8)	R	De bevestiging van 2 gevelanker aan achterliggende eiken tussenstijl 1 ^e verdieping is goed. De overige bevestiging van gevelankers zijn door aftimmeringen niet geïnspecteerd.	○ uitnemen 7 gevelankers, ontroesten, behandelen en terug plaatsen/vastzetten ○ ontroesten en behandelen 2 gevelankers

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- gepleisterde plint	S	Verspreid komen gescheurde, losse en weggevallen delen voor. Rekening houden met verspreid los metselwerk en vorstschade achter plint. Weggevallen delen pleisterwerk plint.	○ plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 5,5 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m² ○ rekening houden met vervangen 12 beschadigde bakstenen
Linkergevel g02 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Tevens ben ik er vanuit gegaan om verhoogde deel boven ingang te verwijderen en in oude staat terug te brengen. Gebreken: - scheurvorming en loswerking gevel met aansluiting voorgevel g01; - mechanische schade en los metselwerk met aansluiting achtergevel g03; - verspreid los metselwerk en rollagen boven oude stalramen en muurplaten; - plaatselijk vorstschade en los metselwerk achter gepleisterde plint;	○ uitnemen bakstenen met aansluiting voorgevel en opnieuw inboeten circa 0,8 m² ○ uitnemen bakstenen op hoek en met nieuwe bijpassende stenen inboeten circa 0,5 m² ○ herstel los metselwerk en rollagen boven oude stalramen circa 2 m² ○ verwijderen metselwerk verhoogde deel circa 1 m² ○ verwijderen puikozijn met deur en raam en aanbrengen stalramen en inboeten metselwerk zie 1.4.2
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Verspreid los en weggevallen voegwerk.	○ na herstel metselwerk gevel invoegen met traskalk mortel totaal circa 12 m²
- gepleisterde plint	S	Gebreken: - verspreid losse en weggevallen delen; - vorstschade metselwerk ter plaatse van deurkozijn.	○ plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 6 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m² ○ rekening houden met plaatselijk vervangen circa 12 door vorst aangetaste bakstenen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
Achtergevel g03 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Gebreken: - mechanische schade metselwerk met aansluiting linkergevel is opgenomen bij linkergevel g02; - scheurvorming boven rechter deurkozijn; - verspreid los metselwerk ter plaatse van overstek/windveren; - lichte scheurvorming ter plaatse van op roestende gevelanker linker eiken deurstijl; - lichte scheurvorming/verzakking linkerzijde met aansluiting rechtergevel g04. Mechanische schade metselwerk.	○ uitnemen bakstenen en opnieuw inboeten circa 1,5 m² boven deurkozijn ○ herstellen los metselwerk ter plaatse van overstek circa 3 m¹ ○ inboeten circa 0,5 m² ter plaatse van gevelanker linker eiken deurstijl ○ rekening houden met ondermet-selen/herstel metselwerk onder maaiveld, zie 1.1
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Niet authentiek.	○ na herstel mestelwerk gevel in-voegen met traskalk mortel tota- taal circa 24 m ²
- gepleisterde plint	M	Verspreid los en gescheurde delen.	○ plint in zijn geheel nieuw opzet- ten totaal 4,5 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 4,5 m²
Rechtergevel g04 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Gebreken: - scheurvorming en loswerking gevel met aansluiting voorgevel g01; - plaatselijk lichte scheurvormin- gen ter plaatse van raamkozijn en zijn stabiel; - plaatselijk los metselwerk met aansluiting muurplaat; - matig inboetwerk in verleden uitgevoerd met aansluiting raamkozijnen;	○ uitnemen bakstenen met aan- sluiting voorgevel en opnieuw inboeten circa 0,8 m² ○ herstellen los metselwerk onder muurplaten 4 m² ○ herstellen matig uitgevoerde in- boetwerk met aansluiting raam- kozijnen herstellen met nieuwe bijpassende bakstenen totaal circa 2 m²

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- voegwerk, gesneden uitgevoerd	R	Het voegwerk is over het geheel genomen in een redelijke tot goede staat. het voegwerk achter gepleisterde plint is vermoedelijk slecht en dient gelijktijdig met herstel pleisterwerk hersteld te worden.	
- gepleisterde plint	S	Verspreid komen gescheurde en losse delen voor. Rekening houden met plaatselijk los metselwerk en vorstschade achter plint.	- o plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 6 m² - o herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m²
1.2.3 Hout Voorgevel g01			
- houten topgevel	S	Achterliggende regelwerk is door aftimmeringen niet geïnspecteerd. In eiken planken komt verspreid houtrot en loszittende planken voor. Tevens komen oude boktoraantastingen voor.	- o vervangen houten topgevel totaal circa 10 m² - o nazien regelwerk achter planken en waarnodig herstel
			
		Verspreid verwerking en houten planken.	
Achtergevel g03			
- houten topgevel	R	Plaatselijk komen loszittende planken voor. Kunt er voor kiezen om houten topgevel te handhaven.	- o optie 1 handhaven en rekening houden met plaatselijk herstel/doornagelen - o optie 2 vervangen houten topgevel door eiken topgevel planken totaal circa 30 m²
1.3 Buitenpleisterwerk			
plint			
- algemeen	S	Is opgenomen bij rubriek 1.2.1	
Lekdorpels			
- algemeen	S	Is opgenomen bij rubriek 1.4.2	
1.4 Vensters			
1.4.2 Hout			
Voorgevel g01			
- kozijn/deur	M	De oude deurkozijn is verleden afgetimmerd en komt verspreid verwerking en houtrot voor.	o aanbrengen nieuw houten deurkozijn, deur en bovenraam afmeting in deuropening 1,00 X 1,75 m¹
- kozijnen en ramen algemeen (4)	M	Verspreid verwerking en houtrot.	- o aanbrengen 2 raamkozijnen met ramen in opening van 1,37 x 2,00 m¹ - o aanbrengen 2 raamkozijnen met ramen in opening van 1,00 x 1,50 m¹
- gietijzeren raam 1 ^e verdieping	R	Roestvorming.	o uitnemen raam, ontroesten, behandelen en terug plaatsen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen 4 nieuwe lekdorpels onder nieuwe raamkozijnen 2/1,40 m¹ en 2/1,00 m¹ ○ aanbrengen nieuwe lekdorpel onder gietijzeren raam 1/1,00 m¹
Linkergevel g02			
- puikozijn met deur en ramen ingangspartij (1)	S	De deur is nog wel redelijk. In puikozijn komt verspreid houtrot en opstopwerken voor. Indien verhoging wordt gehandhaafd, dient er een nieuw puikozijn geplaatst te worden met nieuw deur en ramen.	○ optie 1 handhaven oude situatie, aanbrengen nieuwe puikozijn met deur en ramen van circa 2,70 x 2,10 m¹ ○ bij handhaven deur, aanbrengen nieuwe hardstenen onderdorpel en neuten ○ optie 2 in ere herstellen linkergevel en aanbrengen circa 3 nieuwe gietijzeren stalramen en met uitkomende bakstenen verhoogde deel inboeten metselwerk
- houten ramen (2)	S	Verwerking en houtrot.	○ aanbrengen 2 nieuwe gietijzeren stalramen
- houten kozijn/luik (1)	S	Verwerking en houtrot. Heeft geen functie meer.	○ laten vervallen door opening met bijpassende stenen dicht te zetten circa 1,1 m ²
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpels onder 5 nieuwe gietijzeren stalramen 5/0,60 m ¹
Achtergevel g03			
- houten kozijn/raam linkerzijde (1)	S	Niet origineel. In raam komt verspreid houtrot voor en is aan buitenzijde met houten plaat afgetimmerd.	○ uitnemen raamkozijn met raam en eventueel dicht metselen met bijpassende stenen circa 0,5 m ²
- kozijn/deur rechterzijde	M	Niet origineel.	○ uitnemen deurkozijn met deur en eventueel dicht metselen met bijpassende stenen circa 2 m ²
- ijzeren stalramen (2)	R	Roestvorming en plaatselijk glasbreuk.	○ uitnemen 2 ramen, ontroesten, behandelen en terug plaatsen
- eiken deurposten en in rijdeuren	R	De deuren zijn niet origineel. Gebreken: - in ondereinden eiken deurstijlen komt houtrot voor; - plaatselijk loszittende gevelanker die aan deurstijlen zijn bevestigd.	○ uitstukken en aanhelen 2 onder-einden eiken deurstijlen ○ uitnemen 4 gevelankers, ontroesten, behandelen en opnieuw vastzetten ○ de niet originele deuren vervangen door eiken deuren van circa 2/1,34 x 3,00 m¹
- hardhouten kozijn/ramen 1 ^e verdieping (1)	M	Niet origineel. In glaslatten van ramen komt verspreid houtrot voor. De vensterbank met aansluiting topgevel ontbreekt.	○ aanbrengen nieuwe eiken kozijn met ramen van 0,98 x 1,10 m¹ ○ aanbrengen vensterbank met aansluiting topgevel van 1,10 m¹
- gepleisterde lekdorpel onder ramen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpel onder ijzeren stalramen 2/0,60 m ¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
Rechtergevel g04			
- kozijnen en ramen algemeen (3)	S	In de niet originele kozijnen en ramen komt verspreid verwerking en houtrot voor. 	○ aanbrengen nieuwe eiken raamkozijn van 0,98 x 1,50 met tussenstijl en 2 ramen van 0,66 x 0,88 m¹ ○ aanbrengen nieuwe eiken raamkozijnen van 2/0,82 x 0,91 met 2 ramen van 0,69 x 0,80 m¹
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpels 2/0,80 m¹ ○ aanbrengen bakstenen lekdorpel 1/1,50 m¹
1.4.3 Gietijzer/staal			
- algemeen	R	Zie 1.4.2	
1.5 Deuren, poortjes, toegangen			
- algemeen	M	Zie 1.4.2	
1.7 Glas/schilderwerk			
1.7.1 Beglazing/glas in lood			
- gietijzeren ramen	R	Plaatselijk komt glasbreuk voor.	○ rekening houden met plaatse vervangen gebroken ruiten
- beglazing in houten ramen	R		○ gelijktijdig met aanbrengen nieuwe houten ramen , aanbrengen thermopane beglazing
1.7.2 Schilderwerk			
buitenschilderwerk			
- kozijnen, ramen en deuren	S	Verspreid verwerking en afschilfering. Doordat alle kozijnen en ramen vervangen dient te worden is schilderwerk niet opgenomen.	
- gietijzeren ramen	S	Meegenomen bij 1.4.2	
- muurverf op gepleisterde lekdorpel en plint	S	Afschilfering en verwerking.	○ zie 1.3
- houten topgevels	S	Verwerking en schraal.	
- houten windveren, dekplanken en geveltekens	S	Dienen vervangen te worden.	

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
2. DAKEN			
<u>2.1 Kapconstructies</u>			
2.1.1 Hout			
- algemeen	R	Door aftimmeringen zijn de eiken sporen en oplangers beperkt geïnspecteerd. Wij verwachten geen ernstige verzwakte eiken sporen door houtrot en/of aantastingen van houtverniers. Aan eiken oplangers die plaatselijk zijn geïnspecteerd hebben wij onderstaande gebreken aan geconstateerd. Gebreken: - plaatselijk komen gebroken eiken oplanger voor; - plaatselijk zijn oplangers van de linker gebintplaat afgeschoven; - verspreid afgeschoven oplangers met aansluiting rechter gebintplaat. Gebroken eiken oplanger boven rechter dakvlak hd02. Afgeschoven oplanger ter plaatse van linker gebintplaat gebint 05.	○ rekening houden met vervangen 6 eiken oplangers van 3,50 m¹ ○ overige 20 oplangers nazien en waarnodig fixeren ○ rekening houden met plaatselijk herstel/fixeren losgetrokken eiken sporen ○ rekening houden met uitvlakken voor aanbrengen dakbeschot 220 m²
- eiken muurplaten algemeen	R	De eiken muurplaten zijn eveneens door aftimmering slechts plaatselijk aan buitenzijde geïnspecteerd. Indien linkergevel in ere wordt hersteld, dient muurplaat lage gedeelte doorgetrokken te worden. Gebreken: - houtrot muurplaat met aansluiting linkergevel en verhoogde dak; - plaatselijk houtrot in uiteinden van voor,- en achtergevel.	○ rekening houden met uitstukken/aanhelen 2 uitienden muurplaten van circa 1 m¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- sporen en muurplaat ter plaatse van verhoogde dak hd01	R	Is niet origineel. Wens van eigenaar is om binnenruimte in ere te herstellen.	Optie 1 ○ verwijderen sporen, muurplaat etc. ○ aanbrengen 5 nieuwe eiken opslanglers van circa 3,50 m¹ ○ aanbrengen/aanhelen muurplaat lage gedeelte circa 5 m¹ optie 2 ○ handhaven oude situatie
2.2 Dakbedekking 2.2.2 Pannen Dakvlakken hd01 en 02 - rode Oudhollandse dakpannen	R	Totaal circa 220 m ² De kwaliteit van de dakpannen is over het geheel genomen matig tot redelijk. Plaatselijk komen dakpannen met vorstschade en afschilfering aan onderzijde en ophangnokken voor. 	○ uitsorteren dakpannen en rekening houden met bijleveren 30 % nieuw Oudhollandse dakpannen (langdak pannen)
- nokvorsten afwerking	M	Afschilfering achterzijde dakpan. Eerste gedeelte vanaf achtergevel tot aan schoorsteen zijn Oud Hollandse dakpanen gebruikt als nokvorsten. Gebreken: - de bovenpannen sluiten verspreid niet goed onder Oudhollandse dakpannen; 	○ aanbrengen nokvorsten voor Oudhollandse dakpannen totaal 12,70 m¹

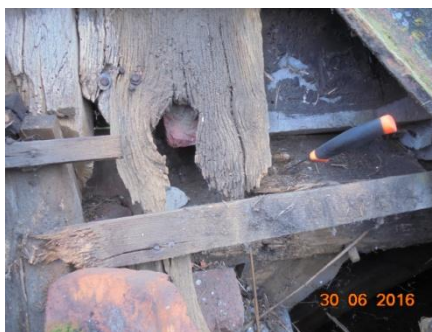
Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- bevestiging panlatten	S	Gebreken: - verspreid houtrot panlatten met aansluiting windveren; - verspreid gebroken/doorbuigende panlatten door te grote spoorafstand; - verspreid doorgeroeste vernageling panlatten; Gebroken panlatten. Doorbuigende panlatten door te grote spoorafstand.	○ na vervangen/herstel eiken op-langers en waarnodig eiken sporen, sporen voorzien van houten dakbeschot met nieuw betengeling en waterkerende folie, totaal 220 m² ○ eventueel afhankelijk van welke bestemming het gebouw krijgt buitenzijde voorzien van isolatie
2.2.6 Overig Voorgevel g01 - windveren en dekplanken	S	Verspreid verwerking en houtrot in houten windveren en dekplanken.	○ vervangen dekplanken 2/8,70 m¹ ○ vervangen windveren 2/8,70 M¹ ○ aanbrengen eiken dekplanken en windveren

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- overstek en regelwerk achter windveren	S	Overstek is in verleden opnieuw aangebracht en wordt door middel van eiken regel op gebintplaat ondersteund. Doordat in uiteinde rechter gebintplaat plaatselijk houtrot voorkomt is het een optie om gebintplaat te verlengen/aanhelen tot aan voorzijde. Gebreken: - ondersteuning van overstek door regels is door houtrot en verzakkingen onvoldoende; - verspreid verwerking, houtrot en losgetrokken planken van overstek; Regel onder linker gebint plaat is verzakt.	○ verlengen gebintplaat en aanhe- len tot aan bestaande gebint- plaat circa 80 cm ○ aanbrengen 2 extra eiken spo- ren van circa 5,00 m¹ ○ aanbrengen 2 extra eiken op- langers van circa 3,50 m¹ ○ aanbrengen nieuw eiken betim- mering overstek van 30 cm to- taal circa 13 m¹
Achtergevel g03 - windveren en dekplanken	S	Verspreid verwerking en houtrot in houten windveren en dekplanken. Verspreid houtrot windveren.	○ vervangen dekplanken 2/8,70 m¹ ○ vervangen windveren 2/8,70 m¹ ○ aanbrengen eiken dekplanken en windveren
- houten overstek algemeen - geveltekens	R M	Verwerking en houtrot.	○ aanbrengen 2 nieuwe eiken ge- veltekens
<u>2.3 Loodaansluitingen</u> - houten zijwangen met lood- aansluiting boven ingang linkergevel g02	M	Bij het terug brengen van linker dak- vlak vervalt deze bouwdelen. Laten vervallen hoger opgetrokken dak.	○ optie 1 vervallen bouwdelen ○ optie 2 aanbrengen eiken hou- ten zijbetimmering 2/0,8 m² en lood van 2/3,20 m¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
<u>2.4 Goten en hemelwaterafvoeren</u>			
2.4.1 Goten			
Linkergevel g02			
- kunststof mastgoot	S	Niet functioneel meer.	- optie 1 bij terug brengen linker dakvlak aanbrengen nieuwe mastgoot van 12,70 m¹ - optie 2 handhaven oude situatie, aanbrengen nieuwe mastgoten 2/4,60 en 1/3,60 m¹ - uitvoeren eventueel in koper
- zinken mastgoten (2) linker-gevel g02	M	Zijn verzakt en plaatselijk ter plaatse van steekpijp doorgesleten	
Rechtergevel g04			
- kunststof mastgoot	S	Verspreid gebroken en niet functioneel meer.	- aanbrengen nieuwe mastgoot 12,70 m¹ - uitvoeren eventueel in koper
2.4.2 Hemelwaterafvoeren			
- kunststof en zink	M	Slijtage en verouderd. Ter plaatse van mastgoot rechtergevel g04 zijn onvoldoende afvoeren aangebracht.	- bij handhaven oude situatie linker-gevel, aanbrengen 3 nieuw afvoeren of bij aanbrengen 1 mastgoot aanbrengen 2 afvoeren - aanbrengen 2 nieuwe afvoeren mastgoot rechtergevel en aansluiten op riolering
- riolering		Niet geïnspecteerd,	
<u>2.5 Dakopeningen</u>			
2.5.3 Dakramen			
- ijzeren dakramen linker dakvlak hd01	R	Lichte roestvorming.	2 dakramen uitnemen, ontroesten, behandelen en terug plaatsen
<u>2.6 Schoorstenen</u>			
Schoorsteen s01			
- bakstenen kop	M	 Gebreken: - scheurvorming noordzijde kop; - los metselwerk onder dakconstructie; - slijtage en verzakt loodslabben en loketlood;	- vanaf schouw schoorsteen op-nieuw op metselen circa 5,00 m¹ - loketlood en slabben gelijktijdig met dakrenovatie vervangen

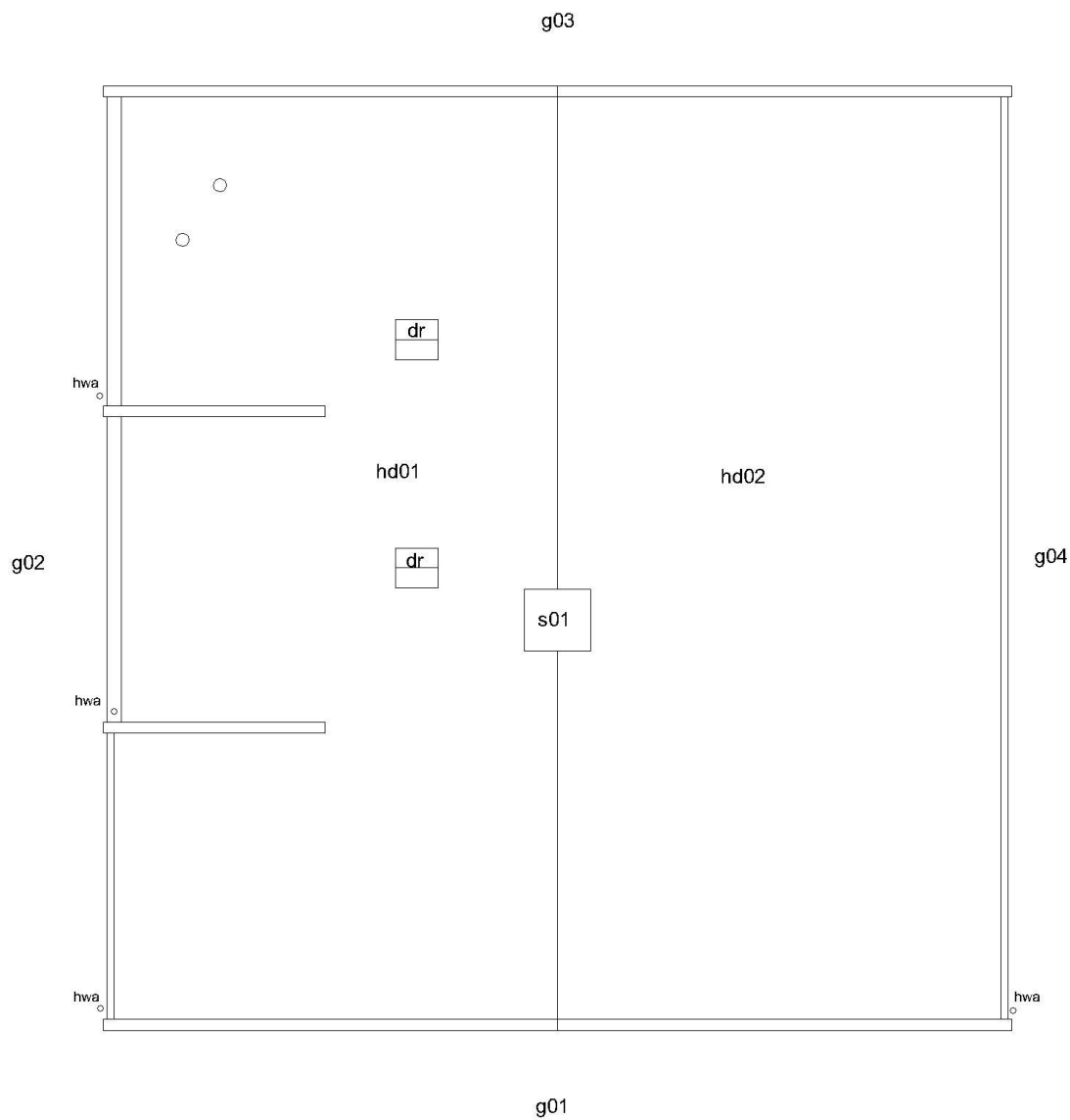
Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- schouw	R	 Aan de eiken dragers en ombouw zijn zover te beoordelen en aftimmeringen geen gebreken aan geconstateerd. Wandtegel op binnenzijde zijn niet authentiek.	○ eventueel aanbrengen oude wandtegel achterzijde schouw totaal 1,4 m²
<u>2.8 Diversen</u> 3. INTERIEUR <u>3.0 Algemeen</u> - algemeen	R		
<u>3.1 Binnenwanden</u> - algemeen	M	In verleden zijn er nieuwe binnenwanden geplaatst en zijn niet origineel. Vermoedelijk zijn de afgezaagde gebint stijlen ondervangen op de nieuwe aangebrachte binnenwanden. Eigenaar wil binnenruimte graag weer in ere herstellen en dat eiken ankerbalk gebint constructie weer in het zicht komt.	○ slopen/verwijderen binnenwanden ○ eventueel aanbrengen nieuwe klampmuren op betonvloeren binnenzijde

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
3.2 Dragende constructies/vloeren 3.2.1 Dragende constructies Ankerbalk gebinten - eiken ankerbalk gebinten 1 t/m 5		M De boerderij bestaande uit vijf ankerbalk gebinten. Door aftimmeringen van is de kwaliteit van de constructies moeilijk te beoordelen. Plaatselijk zijn de constructies vanaf een luik in vloer 1^e verdieping en via buitenzijde door dakpannen op te schuiven geïnspecteerd. Op de 1^e verdieping zijn diverse houten tussenbalken en balklagen geplaatst voor het aanbrengen van een nieuwe houten vloer voor 1^e verdieping. Zover te beoordelen zijn diverse gebintstijlen afgezaagd en worden op binnenwanden ondervangen. De rechter gebintstijl van 4^e gebint is nog in het zicht en zijn geen gebreken aan geconstateerd. Zover te beoordelen zijn de afgezaagde gebintstijlen nog goed verbonden aan de ankerbalken. Gebreken: - vermoedelijk 6 afgezaagde gebint stijlen en worden op binnenwanden ondervangen; - vermoedelijk is ankerbalk van gebint 02 niet meer aanwezig en door nieuwe balk op binnenmuren ondervangen; - plaatselijk houtrot in gebint platen ter plaatse van voorgevel g01; - plaatselijk zijn eiken opsluitwigen en toognagels vermolmd/gebroken	○ na verwijderen binnenwanden en tussenvloeren/balken en aanbrengen stutconstructie gebinten, rekening houden met aanhelen 6 gebint stijlen en aanbrengen op bakstenen poeren ○ aanbrengen nieuwe gebint constructie gebint 02; ○ rekening houden met aanhelen 2 gebint platen met aansluiting voor,- en achtergevel ○ rekening mee houden met plaatselijk herstel opsluitwigen en toognagels
Stalligger balken - algemeen		M Vermoedelijk zijn alle stalligger balken in verleden verwijderd en zijn nieuw balken hoger aangebracht. Door aftimmeringen zijn de constructies niet geïnspecteerd.	○ aanbrengen 2 nieuwe eiken stalligger drager van circa 11,50 m¹ ○ aanbrengen circa 26 eiken stalligger balken van circa 3 M¹

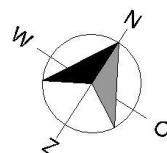

Houtrot rechter gebint plaat met aansluiting voorgevel.

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
<u>3.2.2 Vloeren</u> - tegelvloeren en houten vloeren begane grond en 1 ^e verdieping - houten vloeren over ankerbalken en kubbingen	R M	Zijn in verleden nieuw aangebracht en niet origineel. Eigenaar wil binnenruimte in ere herstellen. In houten vloeren kubbingen komen verspreid aantastingen van houtworm voor. Over nieuwe balklagen 1 ^e verdieping zijn houten underlayment platen aangebracht.	○ verwijderen/slopen vloeren begane grond circa 110 m ² ○ aanbrengen nieuwe betonvloer met eventueel eiken plankenvloer van 110 m ² ○ verwijderen slopen balklagen en houten vloeren/plafond 1 ^e verdieping ○ na herstel gebintwerk, aanbrengen nieuwe eiken planken vloeren over stalligger balken en ankerbalken
<u>3.5 Trappen/loopbruggen</u> - houten trap naar 1 ^e verdieping	R	Niet origineel.	○ aanbrengen nieuwe eiken trap
<u>3.7 Binnenpleisterwerk</u> <u>3.7.1 Pleisterwerk</u> - algemeen		Niet geïnspecteerd.	
4. DIVERSEN			
<u>4.1 Technische installaties</u> <u>4.1.1 Algemeen</u> - algemeen		Niet geïnspecteerd.	
<u>4.2 Bereikbaarheid en toegankelijkheid</u> - interieur - exterieur	M R	Door aftimmeringen zijn diverse constructies van ankerbalk gebinten niet geïnspecteerd. Met ladders zijn daken op een redelijk wijze te inspecteren.	
<u>4.3 Bestrating/terrein</u> - algemeen	M	Verspreid verzakkingen bestrating.	○ aanleggen/herinrichten terrein om de boerderij
<u>4.5 Bomen/begroeiing</u> - algemeen	R		
<u>4.6 Vogels en vleermuizen</u> - algemeen	G	Geen overlast.	
<u>4.7 Diversen</u>			

Legenda/Renvooi	
hd01, hd02	nummering hellende daken
gb01, gb02	nummering ankerbalk gebinten
s	schoorsteen
dr	dakraam
hwa	hemelwaterafvoer

mw stichting monumentenwacht overijssel en flevoland	
Object: 3115 Boerderij	
Adres: Lossersestraat 197	
Plaats: Enschede	Schaal 1: 100
Mon. status:	Maken in het werk te controleren

g03

g02

g04

g01

gb05

gb04

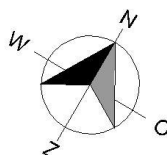
gb03

gb02

gb01

Legenda/Renvooi

gb01, gb02 nummering ankerbalk gebinten

mw stichting monumentenwacht
overijssel en flevoland

Object: 3115 Ankerbalk gebinten

Adres: Lossersestraat 197

Plaats: Enschede

Schaal 1: 100

Mon. status:

Maken in het werk te controleren

FOTOBLAGEN

Situatie

Boerderij linkerzijgevel

Boerderij voorgevel

Boerderij rechterzijgevel

Voorgevel

Rechterzijgevel

Achtergevel

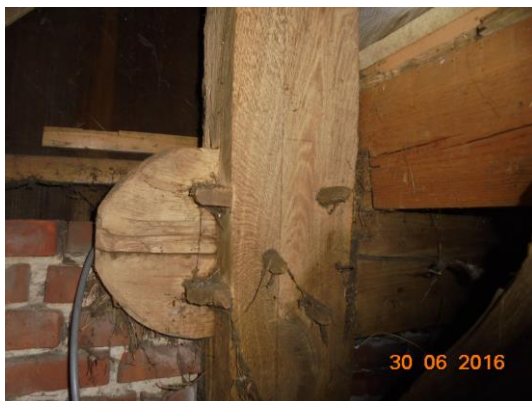
Schadebeelden

Schade beelden

Schade beelden

Interieur beelden

BIJLAGEN

Bijlagen:

Tekening:

- restauratie boerderij Lonneker bestaand B1
- restauratie boerderij Lonneker bestaande details B2
- restauratie boerderij Lonneker nieuw B1
- restauratie boerderij Lonneker nieuwe details B2

datum:

19-07-2016
19-07-2016
19-07-2016
19-07-2016

Bijlage 3 Advies ervenconsulent

Ervenconsulent advies 2217 ES: Lutscher Alm, Lossersestraat, gemeente Enschede

Opgave

De initiatiefnemer, eigenaar van de Lutscher Alm, vraagt advies aan de ervenconsulent over een aantal zaken:

- Gasten van het restaurant Lutscher Alm parkeren hun auto's in de zijbermen en middenberm van de Lossersestraat. Dit levert niet alleen een gevaarlijke situatie op - de maximum snelheid op de weg is 80 km per uur en door een bocht in de weg is de situatie niet geheel overzichtelijk -, bovendien is hier sprake van een provinciale weg waarlangs parkeren niet is toegestaan.
- Het aantal parkeerplaatsen op het terrein van het restaurant (34) is niet toereikend voor het aantal bezoekers. Op drukke dagen moeten ongeveer 90 auto's een plaats hebben.
- De eigenaar van de Lutscher Alm en een bevriende ondernemer hebben het terrein behorende bij Lossersestraat 197 aangekocht na uitgebreid overleg met de gemeente over alternatieve oplossingen en parkeermogelijkheden.
- Op dit terrein bevindt zich een voormalige, cultuurhistorisch waardevolle boerderij met bijgebouwen. De initiatiefnemer wil de bijgebouwen slopen en de boerderij een nieuwe bestemming geven: lichte horeca dan wel recreatief. Zijn gedachten gaan uit naar een microbrouwerij. Op het terrein achter de boerderij kunnen parkeerplaatsen aangelegd worden.
- De woning mag verplaatst worden naar een andere locatie; de initiatiefnemers heeft gekozen voor een nieuw erf net ten noorden van het oude erf (en de nieuwe parkeerplaats).

Situatie

De Lossersestraat is een oude verbindingroute tussen Lonneker en Losser. Op de kaart van 1850 staan op de locatie al gebouwen ingetekend, waarschijnlijk kleine boerderijen (type los hoës). Aan de overzijde van de weg bevonden zich enkele kampjes, kleine akkers omgeven door houtsingels; daarachter strekten de heidevelden zich in zuidoostelijke richting uit. Een deel daarvan werd rond het begin van de 20^e eeuw ontgonnen ten behoeve van bos, de rest werd in de jaren '30 ontgonnen tot landbouwgrond. De eenvoudige verbindingsweg is rond die tijd belangrijker geworden. In de jaren '60 is de weg verbreed en is een vrijliggend fietspad aangelegd. In de afgelopen jaren zijn maatregelen getroffen om het kruispunt veiliger te maken.

Plattegrond huidige situatie

Knelpunten

In de huidige situatie zijn er vooral knelpunten op het gebied van veiligheid. De combinatie van (te) hard rijden, parkeren in de berm en overstekende gasten van het restaurant is niet houdbaar. De huidige parkeerplaats (met 34 plaatsen) kan niet ter plekke worden uitgebreid. Initiatiefnemer en gemeente hebben gezocht naar oplossingen die passend zijn in de omgeving. Aanleg van een parkeerplaats aan de zuidzijde (overzijde) van de weg is overwogen maar brengt teveel kosten met zich mee omdat dit gecombineerd zou moeten worden met een voetgangerstunnel onder, of een voetgangersbrug over de weg. Ook landschappelijk gezien is een parkeerplaats in of aan de rand van de weide daar geen oplossing.

Parkeren langs de weg

Ontwikkeling

Het erf op Lossersestraat 197 is door de initiatiefnemers gekocht. Op een deel van het terrein is een parkeerplaats te verwezenlijken voor ongeveer 56 auto's. Ten noorden ervan mag een woning gebouwd worden. Door de boerderij met het meest passende bijgebouw te restaureren blijft een deel van de cultuurhistorie beleefbaar.

De combinatie van deze plannen heeft invloed op het ruimtegebruik, op de beleving van het landschap (met name recreatief), op de zichtbaarheid en beleefbaarheid van cultuurhistorie en op de veiligheid van de Lossersestraat. De aspecten worden in onderstaand advies doorgenomen.

Advies

Cultuurhistorie

De oude boerderij kan behouden blijven dankzij een nieuwe functie, die bovendien passend is bij de Lutscher Alm: een microbrouwerij (bestemming: recreatie / lichte horeca). Hierdoor kan de opbouw van het los hoes bewaard blijven. Dit is toe te juichen. Restauratie en opknappen van de boerderij met schuur betekent dat een deel van de geschiedenis van Lonneker weer zichtbaar wordt, ook omdat de coniferen- en struikbeplanting aan de voorzijde zal worden verwijderd. De te behouden grote kastanje achter de boerderij maakt als groen baken deel uit van deze geschiedenis.

Landschap

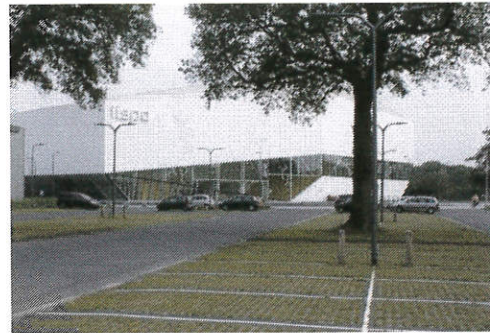
Een zorgvuldige inpassing betekent minimale aantasting van het omringende landschap. De parkeerplaats wordt aangelegd op de plek van het oude erf; vervallen schuren en verwaarloosde struiken worden hiervoor verwijderd. De nieuwe woning wordt gebouwd op een nu nog open weiland waarin een groot hoogteverschil aanwezig is. Dit hoogteverschil moet goed zichtbaar blijven. Het nieuwe erf moet dus zoveel mogelijk onderaan de helling worden aangelegd.

Erf

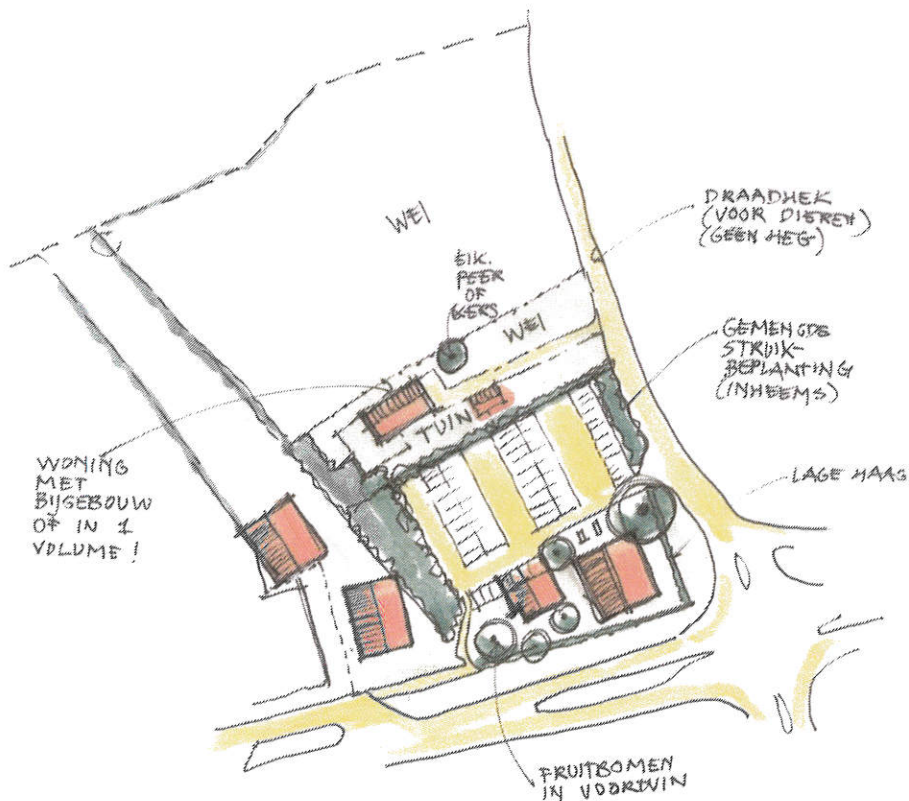
Door de aanleg van parkeerplaatsen verandert de sfeer van het oude erf. Het is van groot belang dat er voldoende ruimte om de boerderij blijft. Een groene tuinruimte bestaande uit een (kruiden)tuin en enkele picknickbanken (voor bezoekers van de op te richten microbrouwerij) is wenselijk. De oude schuur kan – na inventarisatie van de mogelijkheden – gedeeltelijk worden opgeknapt, aan de voorzijde de aanblik van schuur behouden en aan de achterzijde opengemaakt worden zodat hier ruimte is voor het stallen van drie of vier auto's. Om een stenige aanblik van het parkeerterrein te vermijden worden open tegels gebruikt (zie referentiefoto) voor de parkeerplaatsen.

Referenties groene parkeerplaats

Referentie parkeren in opengewerkte schuur

Voorstel nieuwe erfsituatie

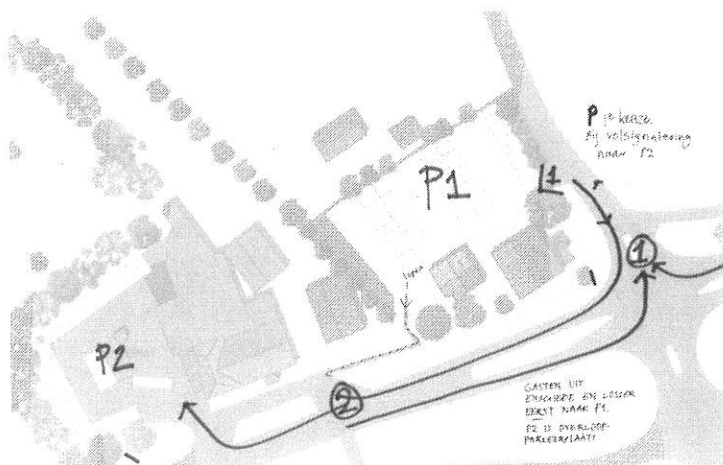
Aan de voorkant zullen de opgeknapte gebouwen een duidelijke blikvanger en visitekaartje worden, aan de overige drie zijden wordt beplanting aangebracht: tussen het parkeerterrein en de buurvrouw bestaat deze

uit gemengde opgaande struikbeplanting, dicht op elkaar geplant zodat de lichthinder minimaal zal zijn. Het aanbrengen van schuttingen kan daarmee worden vermeden. Aan de achterzijde en aan de straatzijde is dezelfde gemengde streekeigen struikbeplanting gewenst. Snoei is aan de buitenzijde niet nodig, aan de binnenzijde gewenst vanwege de beschikbare ruimte. De struiken zijn streekeigen soorten, zoals lijsterbes, vuilboom, meidoorn, sleedoorn, rode en gele kornoelje, hazelaar en gelderse roos.

Veiligheid

Door de parkeermogelijkheid op eigen terrein uit te breiden zal ongewenst parkeren in de bermen verleden tijd zijn. Uit veiligheidsoverwegingen zal door middel van bebording aan bezoekers moeten worden duidelijk gemaakt dat zij in eerste instantie parkeren op het grotere parkeerterrein. Daarvandaan naar het kleinere (bestaande) parkeerterrein verplaatsen levert verkeerstechnisch minder gevaarlijke situaties op dan de omgekeerde volgorde (zie afbeelding)

Afbeelding gewenste verkeersstromen

Nieuw erf en woning

De nieuwe woning mag een moderne interpretatie zijn van een 'Saksische' boerderij, met een maximale inhoudsmaat van 750 m³. Door het bijgebouw (100 m²) binnen het volume te brengen is een grotere maat mogelijk. Het erf is zo groen mogelijk. Aan de noordzijde grenst de woning aan de weide, aan zuid- en westzijde is veel ruimte voor een siertuin en terras. Naast de oprit is ruimte voor bijvoorbeeld een moes- en kruidentuin. Een solitaire boom is mogelijk (een eik, of een hoogstam-fruitboom). Tussen 'tuin' en 'wei' hoeft geen haag te worden aangebracht. Privéruimte is vooral aan de zuid- en westzijde van de woning ruim aanwezig. NB de schets geeft een indruk van een mogelijke erfinrichting en is niet definitief.

Omdat de woning op een beeldbepalende locatie en in de nabijheid van de cultuurhistorisch waardevolle boerderij wordt gebouwd, is het aan te bevelen om de plannen daarvoor met een goede architect te ontwikkelen. Samenhang met de omgeving is van groot belang. Regionale architecten die deze opgave aan kunnen, zijn bijvoorbeeld: Reitsema & partners (Rijssen), Gooike Postma (Hengelo) en schipperdouwesarchitectuur (Delden).

Bijlage 4 aanvullend advies ervenconsulent

Ervenconsulent advies 2217 ES: Lossersestraat 189, gemeente Enschede

Aanvullend advies april 2016:

Naar aanleiding van opmerkingen van de gemeente over een erfvoorstel van 20 april heeft weer een erfbezoek plaatsgevonden waarop met eigenaren, architect en ervenconsulent het terrein nauwkeurig is bekeken.

Hieruit volgt onderstaand schetsvoorstel met uitgangspunten:

Landschap

- Belangrijk uitgangspunt voor het landschap blijft dat de weide achter het oude erf zo open mogelijk blijft; een cultuurhistorisch uitgangspunt en belangrijk vanuit de beleving.
- De nieuwe eigenaren hebben aangegeven veel te voelen voor een natuurlijke en bloemrijke akkerrandbeplanting aan de noordzijde van het perceel, dus op de grens met de akker ten noorden daarvan.

Nieuw erf

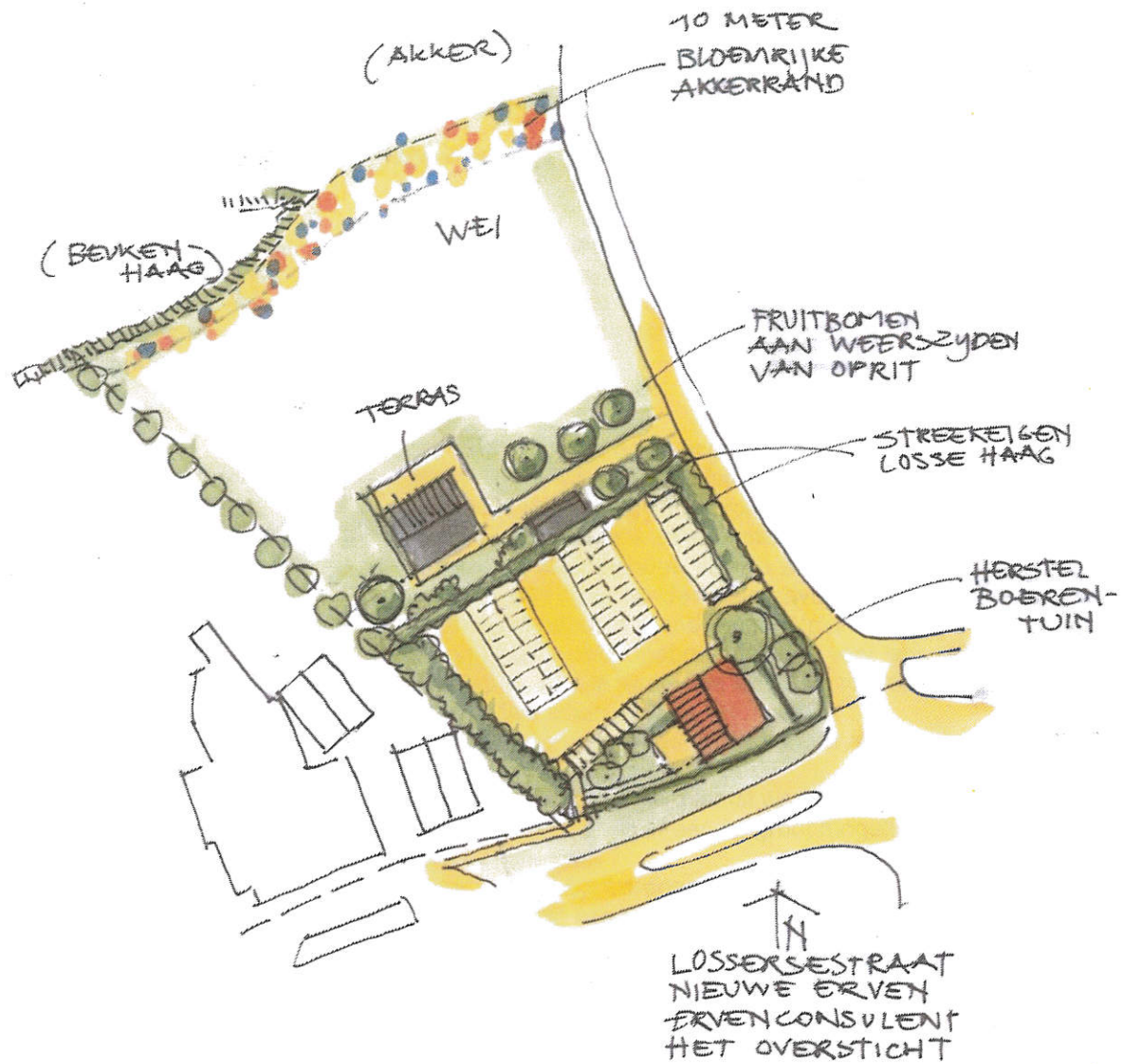
- De woning en bijgebouw worden dus onderaan de helling geplaatst. Wens van eigenaar en architect is om vanaf de zuidgevel van de woning een afstand van 10 meter tot de erfgrans aan te houden (grens met het heringerichte oude erf met parkeerplaats). De afstand van de achtergevel tot de grens met de buurvrouw aan de westzijde is zo'n 20 meter.
- Vanwege het reliëf is het van belang dat voor de bouw van de woning geen grond wordt opgehoogd, maar dat hiervoor juist grond moet worden afgegraven. Dit heeft gevolgen voor de vorm van de helling ter plekke. Een gedetailleerd grond- en reliëfplan is nodig.
- (Een deel van) de vrijkomende grond kan wellicht gebruikt worden voor lage grondwallen ten behoeve van de struikrandbeplantingen aan de noord- en westkant van de parkeerplaats. Dit moet in een gedetailleerd erfplan worden uitgewerkt.
- De zuidgevel van het bijgebouw staat vrijwel tegen de grens aan. Er moet nog ruimte zijn om er achterlangs langs te lopen (onderhoud).
- Voor de toegangsweg moet waarschijnlijk de dam verplaatst worden; de oprit ligt dan zodanig dat hij aankomt op de zuidgevel van de woning. Zo is er een zo groot mogelijk open en groene ruimte rondom de woning, aan de noord- en oostkant.
- Enkele fruitbomen aan weerszijden van de oprit dragen bij aan een informeel karakter van het erf.
- Een walnoot ten zuidwesten van de woning kan een blikvanger zijn in de zichtlijn van de oprit.
- NB de zuidgrens is nu per ongeluk recht getekend; de eerder getekende (en uitgezette) knik kan er wel blijven zodat de grens loodrecht op de grens met de buurvrouw aankomt. Ook dit wordt in een gedetailleerde tekening duidelijk.

Herinrichting oud erf

- De staat van onderhoud van de oude schuur is bij nadere inspectie (RIBO) zeer slecht. Het voorstel is dan ook deze af te breken. Dat betekent dat er meer plek is voor parkeerplaatsen.
- Hier is bovendien ruimte voor een terras en tuin of kleine boomgaard met een paar picknickbanken in gras.
- Bestaande beplantingselementen zoals de grote kastanjeboom, de ligusterhaag, de buxushaag, en typische boerenstruiken als de sering, moeten bij de herinrichting behouden blijven. Coniferen en andere niet-streekeigen soorten, uitgeschoten wilgen en andere niet goed onderhouden bomen en struiken moeten worden verwijderd. Een goed erf(beplantings)plan is belangrijk.
- De beplantingsstroken aan drie zijden van het oude erf bestaan alle drie uit streekeigen soorten. Aan de west- en noordkant is het van belang dat hiertussen ook groenblijvende soorten zitten (liguster, een enkel taxus), en dat de struiken hoog (tot ongeveer 2 meter) en los mogen opgroeien, vanwege de privacy.
- Aan de kant van de weg kan de losse heg wat lager en meer open zijn.

Bebouwing

- Wat betreft de nieuwe woning is het advies in zo vroeg mogelijk stadium in overleg te gaan met de stadsbouwmeester, zodat al voor een definitieve bouwaanvraag overeenstemming kan zijn over architectuur/vormgeving, kleur- en materiaalgebruik.

NB aan deze schets kunnen geen maten worden ontleend.

Bijlage 5 Akoestisch onderzoek parkeerterrein

**Akoestisch onderzoek Lutscher
Alm aan de Lossersestraat 189
te Enschede.**

opdrachtnummer

17.016

datum

20 februari 2017

opdrachtgever

Lutscher Alm

Lossersestraat 189

7525 PE Enschede

auteur

W. Buijvoets

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	I
1 INLEIDING	1
1.1 Onderzoek	1
1.2 Grenswaarden	1
2 GELUIDBELASTING	4
2.1 Representatieve bedrijfssituatie	4
2.2 Geluidoverdracht	5
2.3 Bronvermogensniveaus	6
2.4 Bedrijfstijdcorrecties	7
2.5 Rekenresultaten geluidbelasting	7
3 CONCLUSIES	9
3.1 Langtijdgemiddeld beoordelingsniveau $L_{A,T}$ en piekgeluid L_{Amax}	9
BIJLAGEN	

bladzijde

1 INLEIDING

In opdracht van horecabedrijf Lutscher Alm is onderzocht welke geluidbelasting kan ontstaan in de omgeving van het bedrijf met een nieuw parkeerterrein aan de Lossersestraat 189 te Enschede, door bedrijfsactiviteiten daarvan.

Het bedrijf heeft een parkeerterrein ten westen van de gebouwen en aan de overzijde van de Lossersestraat. Het plan is een nieuw parkeerterrein ten oosten van de gebouwen i.p.v. de parkeerplaatsen aan de overzijde van de Lossersestraat. De oude woonboerderij op dit terrein krijgt de bestemming lichte horeca en ten noorden van het parkeerterrein komt een vervangende woning voor de woonboerderij.

De relevante geluidbronnen zijn : bewegingen van voertuigen en installaties buiten het gebouw. Het geluidniveau in het restaurant is laag (<70 dB(A)) en niet relevant in de omgeving.

De plannen passen niet binnen het bestemmingsplan. Om deze mogelijk te maken is een ruimtelijke procedure noodzakelijk. Ten behoeve van de onderbouwing van het aspect geluid in de ruimtelijke procedure is een akoestisch onderzoek noodzakelijk waarin de geluidbelasting wordt getoetst aan het gemeentelijk geluidbeleid. Bovendien dient wordt in het onderzoek de geluidbelasting getoetst aan de normen van het Activiteitenbesluit.

1.1 Onderzoek

De representatieve bedrijfssituatie waarvoor de geluidbelasting is berekend wordt behandeld in hoofdstuk 1.

Om een indruk te krijgen van de geluidoverdracht naar de omgeving is via een rekenmodel (vlgs HMRI-1999) de geluidbelasting in de omgeving bepaald; deze analyse wordt behandeld in hoofdstuk 2. Conclusies en maatregelen zijn gegeven in hoofdstuk 3.

Het doel van dit onderzoek is de geluidemissie in beeld te brengen en na te gaan wat de geluidbelasting is bij woninggevels en welke geluidbeperkende maatregelen eventueel mogelijk/noodzakelijk zijn in het kader van een goed woon- en leefklimaat voor de herziening van het bestemmingsplan. Tevens wordt getoetst of kan worden voldaan aan de normen van het Activiteitenbesluit. Een situatietekening is opgenomen in de figuren in bijlage I.

1.2 Grenswaarden

De geluidbelasting wordt afzonderlijk in de dag-, avond en nachtperiode aan 2 maten getoetst waarbij de normen 's nachts uiteraard lager liggen dan overdag :

- langtijdgemiddeld beoordelingsniveau $L_{A_{r,LT}}$; dit niveau is de gemiddelde geluidbelasting (des te langer luidruchtige activiteiten duren des te hoger de geluidbelasting $L_{A_{r,LT}}$ in een periode),
- de maximale geluidniveaus, $L_{A_{max}}$, dit zijn de hoogst gemeten of berekende geluidniveaus in de meterstand "Fast" (bijv. door het remmen/optrekken van een voertuig, laden/lossen, sluiten portier, open deur fabriek enz).

Geluidbeleid en grenswaarden

Voor inrichtingen heeft de gemeente Enschede gebiedsgericht geluidbeleid vastgesteld. Dit beleid is opgenomen in de Geluidnota Enschede 2009 – 2012, welke bij besluit van 19 april 2011 door Burgemeester en Wethouders (gewijzigd) is vastgesteld. Bij besluit van 15 januari 2013 is door Burgemeester en Wethouders de werkingsduur van de Geluidnota 2009-2012 verlengd totdat een nieuwe geluidnota is vastgesteld. In de Geluidnota zijn voor het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau per gebiedstype de toegestane geluidsniveaus (richt- en grenswaarden) vastgesteld.

Volgens de bij de Geluidnota behorende gebiedstypenkaart zijn de inrichting en het invloedsgebied gelegen in de gebiedstypen "Buitengebied" en "Verkeersinfrastructuur" (Lossersetraat). De richtwaarde voor het gebiedstype "Buitengebied" bedraagt 45 dB(A) en geldt ter plaatse van geluidsgevoelige objecten of op een afstand van 50 meter van de inrichting indien binnen die afstand geen sprake is van geluidsgevoelige objecten, het laatste is hier niet aan de orde. De richtwaarde voor het gebiedstype "Verkeersinfrastructuur" bedraagt 50 dB(A) etmaalwaarde en geldt tot 50 meter uit de as van de weg en alleen op de naar de verkeersinfrastructuur gerichte gevel en de zijgevels. Voor de van de verkeersinfrastructuur af gerichte gevel geldt de richtwaarde van het gebiedstype waarin de geluidsgevoelige bestemming is gelegen.

In de Geluidnota zijn geen grenswaarden opgenomen voor het maximale geluidsniveau. In paragraaf 3.2 van de Handreiking is een grenswaarde van 70 dB(A) etmaalwaarde gegeven voor het maximale geluidsniveau. Bij deze waarde wordt aangesloten.

Voor nieuwe bedrijven die vallen onder het Activiteitenbesluit wordt een maatwerkvoorschrift opgenomen met deze lagere norm.

Het is niet reëel om het (nieuwe) geluidbeleid direct van toepassing te verklaren op bestaande situaties. Daarom gaat dit beleid alleen gelden voor alle nieuwe situaties. Het gemeentelijk geluidbeleid heeft dus geen consequenties voor bestaande situaties. Wat onder nieuwe situaties wordt verstaan, staat hierna vermeld (bijlage 2 van het beleid). Een nieuwe situatie bij inrichtingen ontstaat bij:

- de oprichting van een nieuw bedrijf;
- uitbreiding/wijziging van een bestaande inrichting,

waardoor een melding op grond van een AMvB is benodigd ofwel een revisie-, of veranderingsvergunning moet worden aangevraagd. In dit geval is sprake van een melding op grond van een AMvB (Activiteitenbesluit Milieubeheer) en is de lagere norm van toepassing. In tabel I staan de grenswaarden waar aan wordt getoetst zowel in het kader van het ruimtelijk spoor als de normen van het Activiteitenbesluit.

TABEL I	voor gevels van woningen			in/aanpandige woning	
periode	$L_{A_{r,LT}}$ standaard norm Activit. Besl. gebied : "verkeersinfrastructuur" ¹	$L_{A_{r,LT}}$ maatwerk woning of 50 m gebied : "buitengebied"	$L_{A_{max}}$	$L_{A_{r,LT}}$	$L_{A_{max}}$
07-19 uur	50	45	70	35	55
19-23 uur	45	40	65	30	50
23-07 uur	40	35	60	25	45
etmaal	50	45		35	-

1 tot 50 m uit de as van de Lossersestraat op de naar deze weg gerichte voor- en zijgevel

In de periode tussen 07 en 19 uur opgenomen piekniveaus zijn niet van toepassing op het laden en lossen t.b.v. de inrichting bij toetsing aan de normen van het Activiteitenbesluit. Hiermee wordt bedoeld de vrachtwagen voor het leveren van goederen, dit verandert niet en blijft op dezelfde positie aan de voorzijde.

Ligging bedrijf en geluidgevoelige bestemmingen/waarneempunten

De geluidbelasting wordt beoordeeld t.h.v. of in geluidgevoelige bestemmingen (bestaand of gepland zoals opgenomen in het vigerende bestemmingsplan). Er is geen sprake van aan- of inpandige woningen van derden.

De geluidbelasting moet worden gemeten voor de gevels van woningen op een hoogte waar de geluidoverlast kan worden ondervonden. Gebruikelijk is daarbij om voor grondgebonden woningen overdag de geluidbelasting op 1.5 m (begane grond niveau) en in de avond/nacht op verdiepingshoogte (5 m) te beoordelen. In dit geval gaat het om grondgebonden woningen en woongebouwen met de volgende waarneemhoogtes en norm ($L_{Ar,LT}$ etmaal) :

- punten 1, 3 en 5 : woningen 2 bouwlagen : hoogtes 1.5 en 5 m (norm $L_{Ar,LT} = 45$ etmaal)
- punten 2 en 4 : woningen 2 bouwlagen : hoogtes 1.5 en 5 m (norm $L_{Ar,LT} = 50$ etmaal)

2 GELUIDBELASTING

2.1 Representatieve bedrijfssituatie

Geluidvoorschriften dienen (mede) te zijn afgestemd op de geluidemissie die de inrichting onder normale omstandigheden veroorzaakt, veelal aangeduid als de "representatieve bedrijfssituatie (RBS)". Het gaat hier om de beoordelingsgrootheden die representatief zijn voor de geluidemissie. Zie de definitie in de Handleiding Meten en Rekenen Industrielawaai. Bij inrichtingen waarvan die emissie in hoofdzaak wordt bepaald door constante geluidsbronnen (bijvoorbeeld ventilatoren) geeft het vaststellen van de RBS geen problemen. Anders ligt dat bij inrichtingen waarbij er sprake is van discontinue bedrijfssituaties, voortdurend wisselende activiteiten en dergelijke. De representatieve bedrijfssituatie zal in dat geval betrekking hebben op een voor de geluiduitstraling kenmerkende bedrijfsvoering bij volledige capaciteit van de inrichting. Voor het restaurant kunnen de volgende gegevens worden gehanteerd :

Restaurant en parkeren

Het bestaande en nieuwe parkeerterrein hebben 32 en 55 parkeerplaatsen. Uit een vooronderzoek is komen vast te staan dat het nieuwe parkeerterrein na 23.00 uur niet aan de normen kan voldoen van het geluidbeleid kan voldoen. Bij het nieuwe parkeerterrein komt een bord dat het terrein vanaf 23.00 uur is gesloten.

Er zijn weinig mensen die nog tot 23.00 uur in het restaurant zitten, verreweg de meeste gasten eten tussen 17.00 en 22.00 en zijn dus om 23.00 zeker weg.

Het restaurant werkt met twee shifts. Voor de eerste shift van 17.00-20.00 uur wordt het nieuwe parkeerterrein opengesteld en het bestaande parkeerterrein afgesloten. De tweede shift, van ca. 19.00 tot 22.00 uur, parkeert op het bestaande parkeerterrein evenals vertrekkend personeel na 23.00 uur.

In dit onderzoek is uitgegaan van het worst case scenario dat alle parkeerplaatsen in de dag en avond 3 respectievelijk 2 bewegingen genereren. In de nacht (na 23 uur) kunnen vanaf het bestaande parkeerterrein nog 20 voertuigen vertrekken.

De exploitant geeft aan dat de locatie volledig is gericht op de restaurantfunctie en daarom ook alleen sprake is van achtergrondmuziek en vertrek van gasten voor 23 uur.

Bevoorrading

Maximaal 1 x per dag komt een vrachtwagen goederen leveren bij de deur van de opslag. Het laden/lossen gebeurt handmatig en is niet relevant. Het rijden/manoeuvreren van de vrachtwagen in de dag is in rekening gebracht.

Installaties

Tijdens de inventarisatie van het gebouw en locatie zijn geluidmetingen uitgevoerd aan de volgende relevante installaties in de gebruikelijke bedrijfsstand (allen op de daken, zie meetblad in bijlage I) :

- grote afzuiging restaurant/kookplek $L_{WA} = 72$ dB(A) (bron 1; van 14 tot 22 uur)
- afzuiging achterkeuken $L_{WA} = 60$ dB(A) (bron 2; van 14 tot 22 uur)
- afzuiging keuken voorbereiding $L_{WA} = 86$ dB(A) (bron 3; 4 uur alleen overdag)
- bierkoeling $L_{WA} = 72$ dB(A) (bron 4)

De mechanische luchtaanzuiging op het dak t.b.v. de kookplek in het restaurant is niet meetbaar, het geluidniveau voor de kastopening op het dak is lager dan 45 dB(A) en niet relevant.

De koelinstallatie van de koelcellen van de keuken staat in de opslag en veroorzaakt een laag geluidniveau in de opslag dat naar de woningen in de omgeving niet relevant is.

Op het dak bevindt zich nog een ventilator van de afwaskeuken met een bronvermogen van 72 dB(A) volgens opgave, de ventilator draait maximaal 5 uur in de dag en 3 uur in de avond.

Muziekgeluid uit het gebouw

In de zalen wordt alleen achtergrondmuziek ten gehore gebracht via meerdere kleine luidsprekers verdeeld over de zalen. Uit een test zonder klanten volgt een muziekgeluidniveau van 68-69 gemiddeld in de zalen (zie meetblad in bijlage I). Buiten, op enkele meters van de gevels, is dan geen muziekgeluid herkenbaar. Omdat het een restaurant betreft moeten gasten op een normaal niveau met elkaar kunnen spreken waarbij de muziek nog herkenbaar is. Luidere muziek is daarom onder de representatieve bedrijfssituatie niet aan de orde.

Gevels/daken

Alle kozijnen zijn voorzien van een goede kierdichting en dubbele beglazing met een geluidisolatie van ca 27 dB(A) tegen popmuziek. De muren hebben een hoge isolatie van ca 50 dB(A). Het omgeluid via nevenruimten en de verdieping is lager dan 50 dB(A).

Een klein deel van de grote zaal heeft een plat dak met een geluidisolatie van ca 27 dB(A), boven de rest van de zalen liggen andere ruimtes/zolder.

De muziekgeluidimmissie bij de maatgevende achtergevel van nr 191 op 32 tot 36 m uit het midden van de daken is lager dan 25 dB(A) en niet relevant.

Alle ramen/deuren van de zalen bevinden zich aan de zuid- en westzijde. De muziekgeluidimmissie bij de gevel van nr 187 op 50 tot 70 m is lager dan 15 dB(A) en niet relevant.

De oude boerderij krijgt een lichte horecafunctie. Het muziekgeluidniveau is vergelijkbaar met het bestaande restaurant en bedraagt maximaal 70 dB(A). Er ligt nog geen ontwerp voor de renovatie. Uitgangspunt is goed geïsoleerde gevels/dak zodanig dat de muziek bij de woninggevels van derden niet herkenbaar cq relevant is ($L_{Aeqi,LT} < 25$ dBA). Bij het ontwerp zal daar rekening mee moeten worden gehouden.

2.2 Geluidoverdracht

De geluidoverdracht naar de omgeving is bepaald met het geluidoverdrachtsrekenmodel volgens de HMRI-99 (software Geomilieu versie 4.10) waarin zijn opgenomen :

- de bedrijfsgebouwen en geluidreflecterende (harde) bodemvlakken
- de geluidbronnen met hun posities en bronvermogensniveaus L_w
- rekenpunten voor de gevels van grondgebonden woningen op 1.5 en 5 m boven het maaiveld.

Het model is een benadering van de werkelijkheid en in dit geval de enige methode om met een broninventarisatie een betrouwbaar beeld te krijgen van de geluidimmissie in de omgeving. Bijlage I geeft een overzicht en plottertekeningen met de invoergegevens van het rekenmodel.

Het langtijdgemiddeld deeltijdsniveau $L_{Aeqi,LT}$ t.g.v. een bepaalde bedrijfstoestand wordt bepaald uit het (A-gewogen) gestandaardiseerde immissieniveau volgens :

$$L_{Aeqi,LT} = L_i - C_b - C_m - C_g \quad [dB(A)]$$

waarin L_i = gestandaardiseerd immissieniveau onder meteocondities
 C_m = meteocorrectie (0 tot 5 dB) afhankelijk van hoogtes en r_i

C_b = bedrijfstijd-correctie = $-10 \log T_b/T_o$

T_o = tijdsduur van de beoordelingsperiode (dag, avond of nacht, voor tijden zie normstelling rapport)

T_b = effectieve bedrijfstijd in die periode

C_g = 3 dB gevelreflectiecorrectie voor invallend geluid
(van toepassing bij directe metingen voor de gevel)

Wanneer op het beoordelings/rekenpunt bij een bepaalde bedrijfstoestand binnen het totaal aanwezige geluidniveau vanwege de betreffende inrichting geluid met een duidelijk hoorbaar tonaal-, impulsachtig- of muziekkarakter wordt waargenomen, wordt op het langetijdgemiddeld deeltijdsniveau $L_{Aeqi,LT}$ van de betreffende bedrijfstoestand tijdens welke dit specifieke karakter optreedt, een toeslag toegepast voor :

- tonaal of impulsgeluid $K = 5$ dB of
- muziekgeluid $K = 10$ dB

Binnen de inrichting is geen sprake van tonaal of impulsachtig geluid. Uitgangspunt is dat muziek buiten de erfscheiding niet herkenbaar is.

Het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau per bedrijfstoestand (deelbeoordelingsniveau $L_{Ari,LT}$) wordt voor elke afzonderlijke periode als volgt bepaald :

$$L_{Ari,LT} = L_{Aeqi,LT} + K \quad [dB(A)]$$

Het totale beoordelingsniveau $L_{Ar,LT}$ is dan de energetische som van alle afzonderlijke deelbeoordelingsniveaus $L_{Ari,LT}$ in de dag-, avond- of nachtperiode.

De beoordelingsperiode (dag-, avond- of nacht) met het hoogste beoordelingsniveau $L_{Ar,LT}$ is in dat geval bepalend voor de representatieve bedrijfssituatie. De etmaalwaarde L_{etmaal} (of B_i voor gezoneerde industrieterreinen) in referentiepunten wordt bepaald uit de hoogste van de volgende waarden :

- L_{dag}
- $L_{avond} + 5$ dB(A),
- $L_{nacht} + 10$ dB(A).

2.3 Bronvermogensniveaus

De basis voor de geluidoverdrachtsberekeningen vormen de gehanteerde bronvermogensniveaus van de verschillende geluidbronnen onder representatieve bedrijfsomstandigheden als hierna behandeld. De bronvermogensniveaus van de relevante geluidbronnen zijn afgeleid uit metingen, kengetallen, ervaringscijfers of gebaseerd op een aanname (nieuwe geluidbron). De uitstraling via de gevels/daken is niet relevant.

Mobiele geluidbronnen (voertuigen e.d)

Voor berekeningen van wegverkeerslawaai (volgens RMG '2012) wordt bij een snelheid van 30 km/uur uitgegaan van een bronvermogensniveau van 93, 100 en 103 dB(A) respectievelijk voor lichte voertuigen, middelzwaar en zwaar vrachtverkeer. Bij het rustig rijden/manoeuvreren van voertuigen met lagere snelheden in een lager toerental liggen de bronvermogens over het algemeen nog wat lager. Gerekend wordt met gemiddeld 89 en 102 dB(A) respectievelijk voor het stapvoets rijden lichte voertuigen en vrachtverkeer.

De piekbronvermogens tijdens optrekken en remmen liggen 5 tot 8 dB(A) hoger. Het piekbronvermogen bij het dichtslaan van portieren bedraagt max 100 dB(A).

In tabel II staan de geschatte maximale activiteiten en transportbewegingen voor de drukke dagen ("worst case" situatie).

Tabel II : aantal transporten en/of tijd in gebruik per dag ("worst case" scenario)				
verkeersbewegingen/activiteiten per dag	L _{WA}	Dag 7-19 uur	Avond 19-23 uur	Nacht 23-7 uur
rijden LV bestaande parkeerplaats in+uit	89	3 x 32 = 96 x	2 x 32 = 64 x	20 x ¹
rijden LV nieuwe parkeerplaats in+uit	89	3 x 55 = 165x	2 x 55 = 110x	-
vrachtwagen naar en van opslag	102	2 x	-	-
afzuiging kookplek restaurant	72	5 uur	3 uur	-
afzuiging kookplek restaurant	61	5 uur	3 uur	-
afzuiging afwaskeuken	72	5 uur	3 uur	-
afzuiging voorbereiding keuken	75	4 uur	-	-
bierkoeling	64	50%	50%	50%

1 alleen vertrek

Voor evt installaties van de oude boerderij wordt uitgegaan van een positie of uitmonding aan de zuid- of oostgevel waarbij het totale bronvermogensniveau niet meer dan 75 dB(A) mag bedragen zodat deze niet relevant zijn.

2.4 Bedrijfstijdcorrecties

De bedrijfstijdcorrecties zijn afgeleid uit de informatie zoals beschreven onder bedrijfscondities in hoofdstuk 1 en tabel II.

De relevante voertuigbewegingen worden verzorgd via verschillende routes (zie figuur in bijlage I). De rijroute van voertuigen is verdeeld in deeltrajecten met een bronpositie in het midden daarvan.

Voor het rijden van lichte voertuigen en vrachtwagens op het terrein incl. manoeuvreren is uitgegaan van een lage gemiddelde snelheid van gemiddeld 7 respectievelijk 5 km/uur op basis waarvan de rijtijd per traject in het rekenmodel is berekend. Het aantal bewegingen van parkerende auto's is evenredig verdeeld over de parkeerplaatsen.

2.5 Rekenresultaten geluidbelasting

Tabel III geeft een overzicht van het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau $L_{ar,LT}$ en de maximale geluidniveaus L_{Amax} bij de woninggevels. Bijlage I geeft een overzicht van de in het rekenmodel opgenomen informatie en rekenresultaten.

Het gestandaardiseerde immissieniveau is gebaseerd op de in de berekening gehanteerde gemiddelde bronvermogensniveaus. De maximale bronvermogens-niveaus tijdens het remmen/optrekken van een voertuig kunnen hoger zijn dan de gemiddelde bronvermogensniveaus. Hiermee rekening houdend kunnen de in tabel III weergegeven piekgeluiden L_{Amax} worden verwacht. De waarden voor het maximale geluidniveau L_{Amax} worden bepaald in een apart model met een correctie op het bronvermogen :

- 8 dB(A) t.g.v. het rijden van een vrachtwagen ($L_{WA} : 102 + 8 = 110$) in de dag
- 9 dB(A) t.g.v. het rijden van een licht voertuig ($L_{WA} : 89 + 9 = 98$)

Bovendien zijn een 4-tal bronnen opgenomen op het parkeerterrein het dichtst bij de woningen voor het sluiten van een portier L_{WAmax} 100 dB(A).

Tabel III geluidbelasting $L_{A,r,LT}$ en L_{Amax}									
	geluidbelasting $L_{A,r,LT}$						L_{Amax}		
punten	Dag H=1.5	norm	Avond H=5	norm	Nacht H=5	norm	dag H=1.5 norm 70	avond H=5 norm 65	nacht H=5 norm 60
1	37	45	41 ¹	40	25	35	68	66 ¹	49
2	36	50	40	45	20	40	65	65	41
3	39	45	40	40	31	35	63	63	51
4	28	50	33	45	23	40	63	63	46
5	42	50	40	45	39	40	53	53	49
6	32	45	34	40	26	35	64	55	55

1 dove gevel : wordt niet getoetst (zie tekst)

3 CONCLUSIES

3.1 Langtijdgemiddeld beoordelingsniveau $L_{Ar,LT}$ en piekgeluid L_{Amax}

Rekenpunt 1 op de zijgevel van de verdieping van de vervangende woning wordt aangemerkt als een “dove gevel” zodat toetsing vervalt.

Met het nieuwe parkeerterrein kan in alle waarneempunten worden voldaan aan de richtwaarde $L_{Ar,LT}$ van het geluidbeleid en de norm voor piekgeluid.

Het bestaande parkeerterrein is alleen relevant voor de woning Lossersestraat 187 en ligt op voldoende afstand zodat ook na 23 uur nog auto's (meest personeel) kunnen vertrekken.

De aanleg van de nieuwe parkeerplaats is aanvaardbaar voor een goed woon- en leefklimaat en is ondergeschikt aan het verkeerslawaaï afkomstig van de drukke Lossersestraat (5932 mtvgn/etmaal weekdag 2015, bron prov. Overijssel).

Ing. Wim Buijvoets

Bijlage I
Tekeningen en brongegevens installaties
en gegevens rekenmodel.

opdrachtnummer

17.016

datum

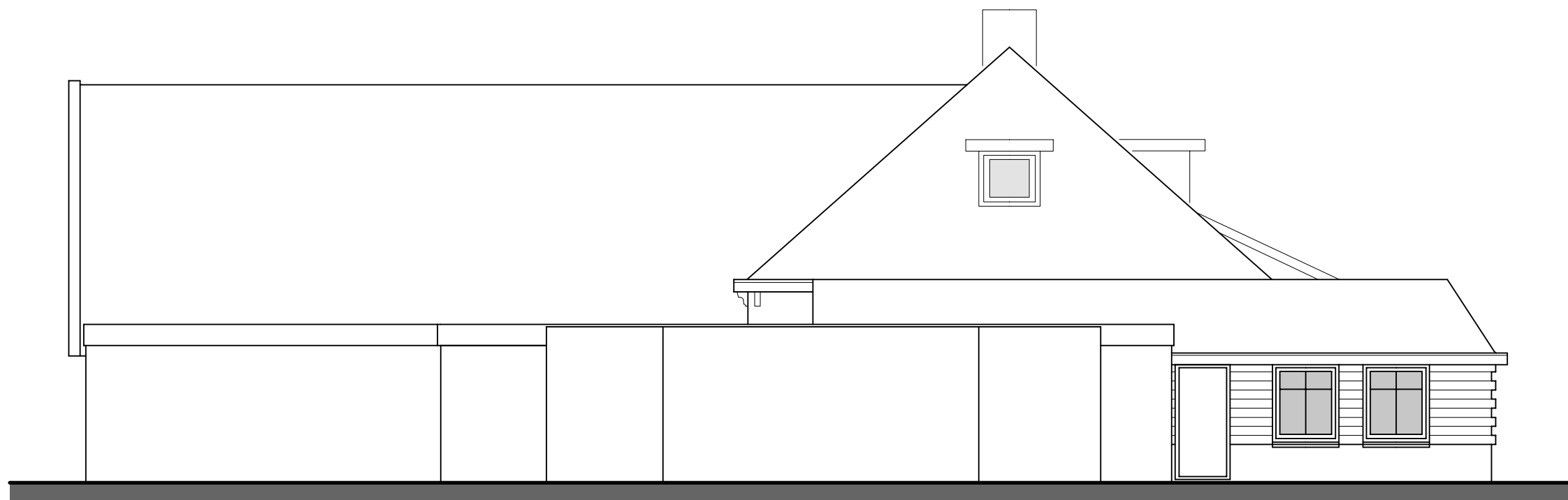
20 februari 2017

opdrachtgever

Lutscher Alm
Lossersestraat 189
7525 PE Enschede

auteur

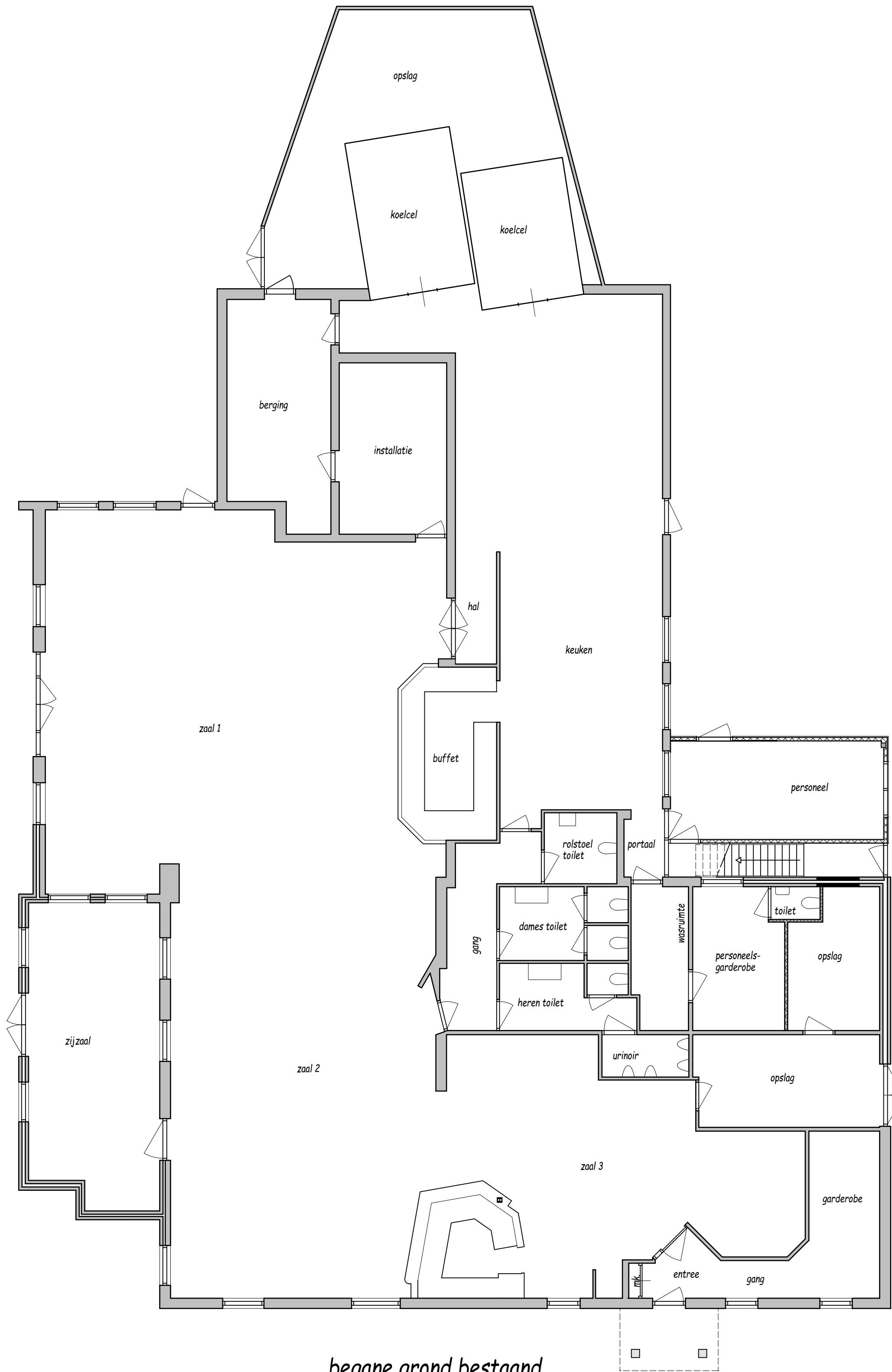
W. Buijvoets

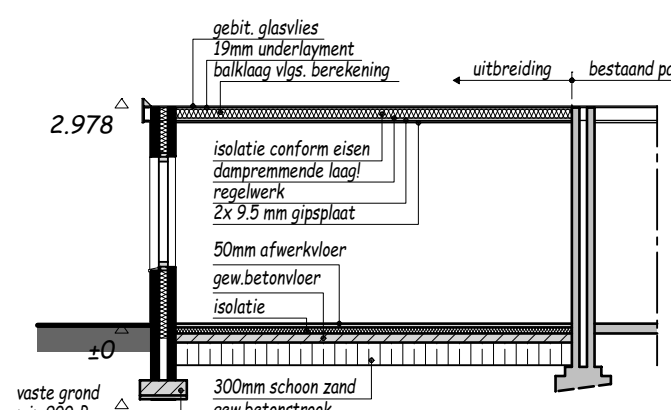
achtergevel bestaand

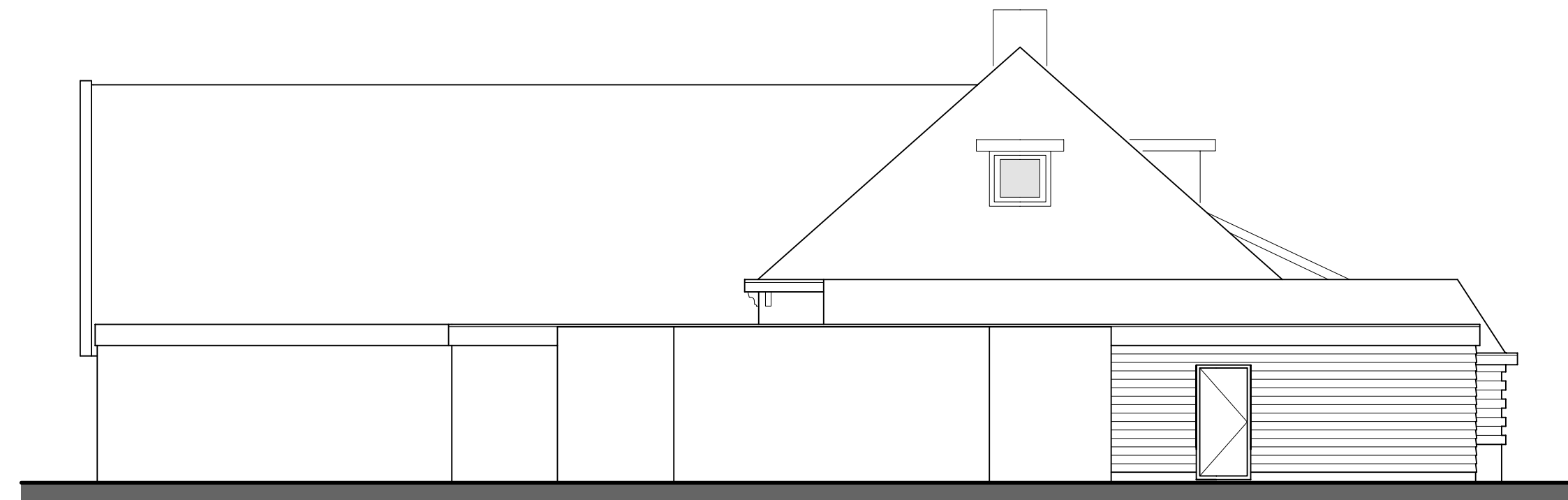
linkerzijgevel bestaand

begane grond bestaand

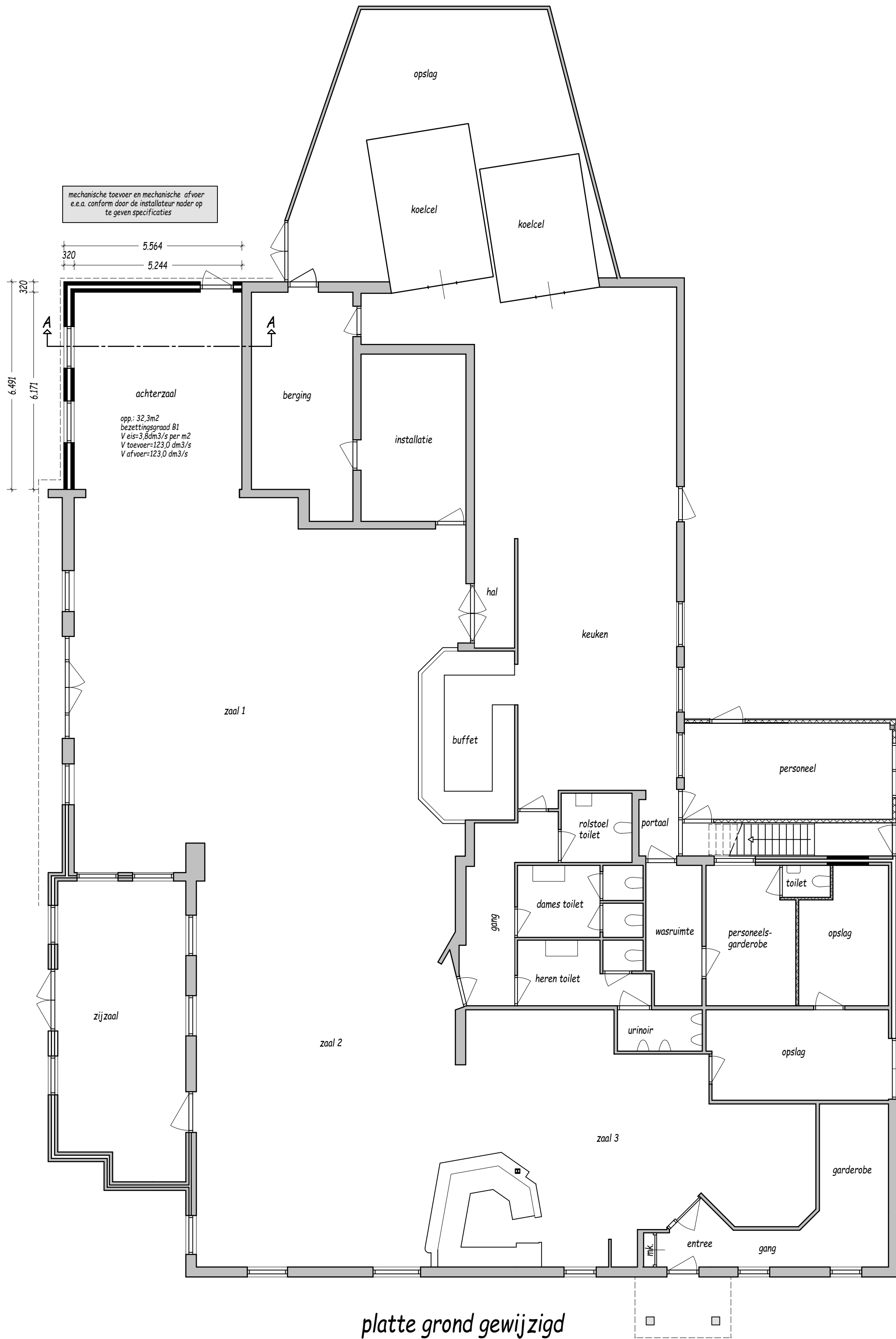
doorsnede A - A

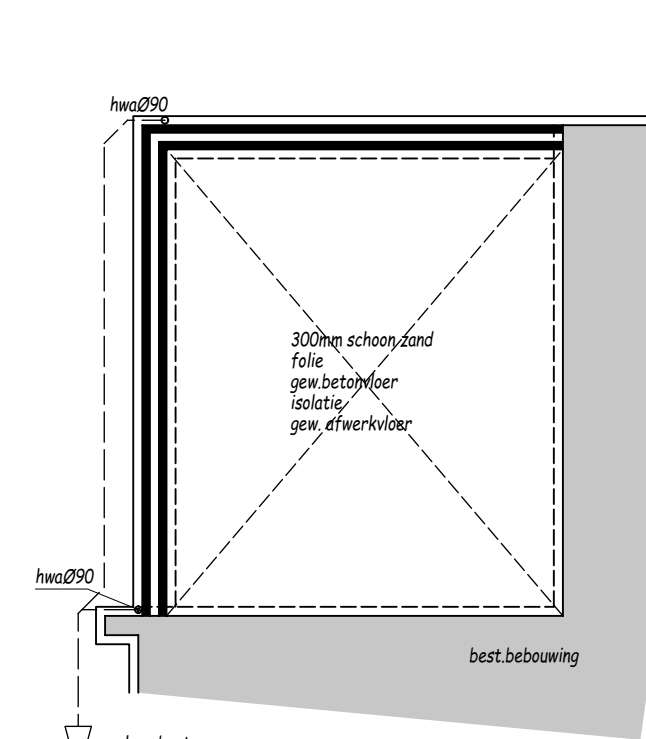
achtergevel gewijzigd

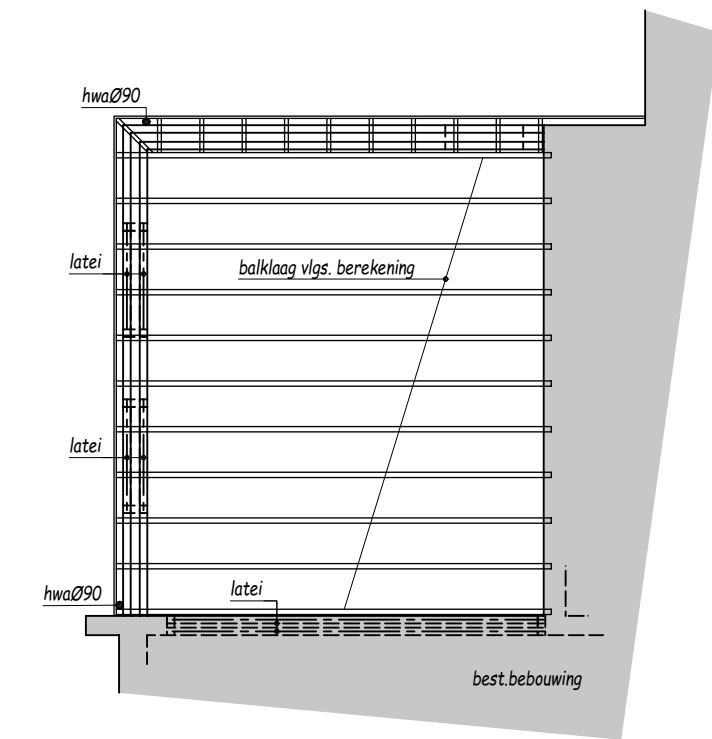
linkerzijgevel gewijzigd

platte grond gewijzigd

ged. fundering riolering
t.p.v. uitbreiding

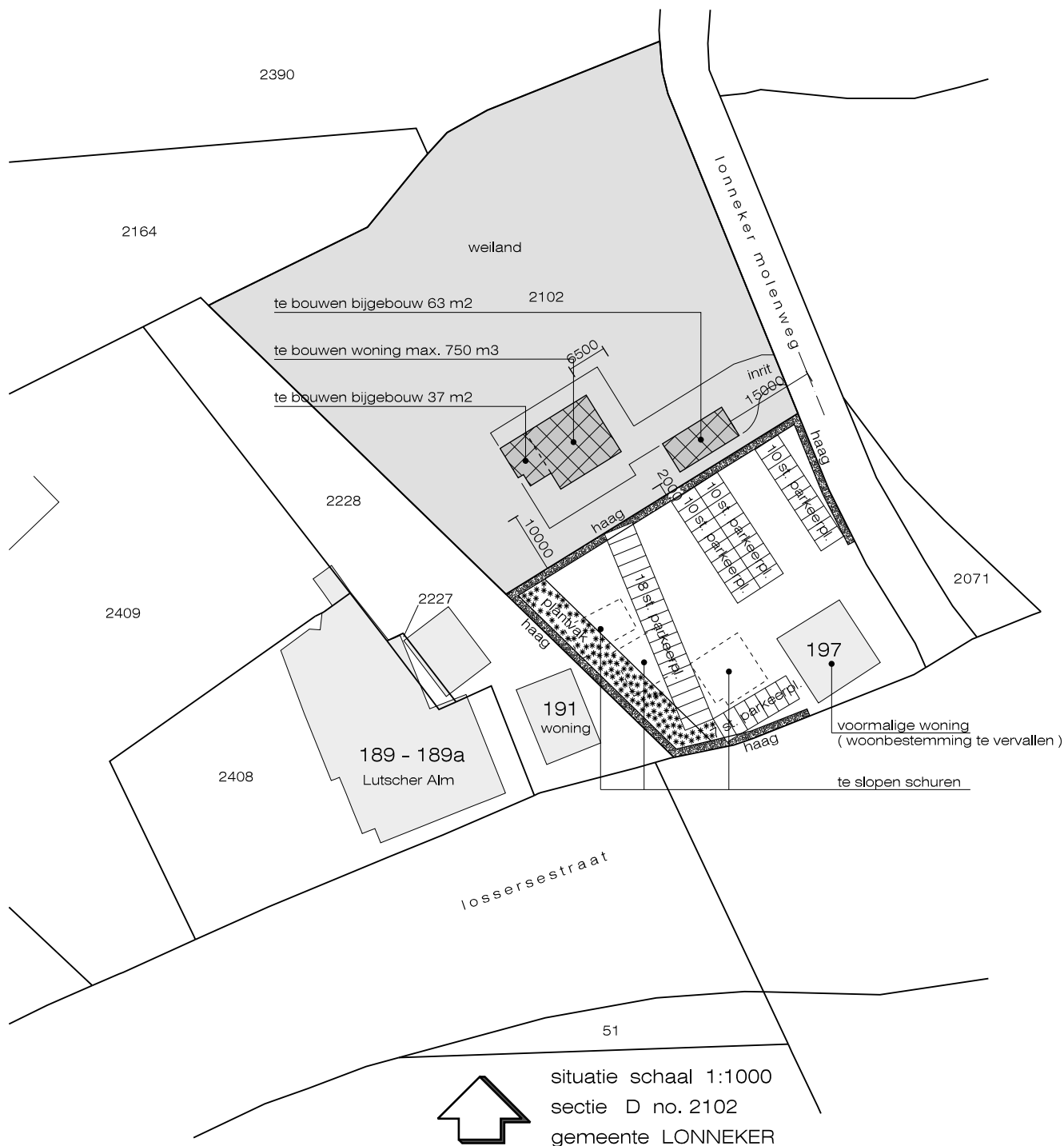

plattendakbalklaag

renvooi:
het bouwen zal geschieden overeenkomstig de eisen van het bouwbesluit 2012.
ventilatie volgens nen 1087, npr 1088 en bouwbesluit afd. 3.10 t/m 3.12.
alle beglazingen uit te voeren in isolerende dubbele beglazing met een rc-waarde > 0,11 m²/kw volgens bouwbesluit afd. 5.1 (zie bijlagepag. 1 berekening).
warmte weerstand van de uitwendige scheidingconstructie (binnen- en buitenwanden en dak) met een rc-waarde > 2,5m²/kw volgens bouwbesluit afd. 5.1.
tenzij zal het bouwaanbod dienen te voldoen aan de geldende ep-eis.
geluidwerendheid uitwendige scheidingconstructie (buiten- en binnenwanden en dak) volgens bouwbesluit afd. 3.1.
gehele vloeroppervlakte op electra in de hal d overloop gemiddeld volgens bouwbesluit afd. 2.11.
aanbouwruimtes t.b.v. gas, water, elektra, ptt en ca in de meterruimte volgens bouwbesluit afd. 4.12.
doorvoeringen door de begane grondvloeren dienen licht- dicht te worden uitgevoerd.
aanbouwruimtes gas (fietsteststel en c.v.-ketel) volgens nen 1078, voorschriften vegin en bouwbesluit afd. 2.9.
deuren, ramen, kozijnen en daarmee gelijk te stellen constructie-onderdelen in een uitwendige scheidingconstructie van een niet-gemeenschappelijke ruimte, die volgens nen 5087 bereikbaar zijn voor brand, hebben een volgens nen 5096 bepaalde brandweerstand die voldoet aan de in de norm aangegeven weerstandsklasse 2.
een bestaand bouwwerk is zodanig dat het brandveiligheids van ratten en muizen wordt tegengegaan, conform afd. 3.17, bescherming tegen ratten en muizen.
een uitwendige scheidingconstructie heeft geen openingen die breder zijn dan 0,02 m, dit geldt niet voor een afsluitbare opening en een opening die de afsluiting is van een voorziening voor:
a. luchtverversing;
b. de afvoer van rook of
c. de ont- en belichting van een voorziening voor de afvoer van afvalwater en faciliteiten.
aanbouwruimtes leed en warm water volgens nen 1006, de voorschriften vegin en bouwbesluit afd. 3.18 d 3.19.
aanbouwruimtes electra volgens nen 1002, de voorschriften vegin en bouwbesluit afd. 4.12.
aanbouwruimtes ptt en ca volgens bouwbesluit afd. 2.9.
trappen, trepplanken en vloerplanken volgens art. 2.3 t/m 2.5.
toegangsdeuren tot woningen, woongebouwen, verhuur-, toilet-, bad-, bergingruimtes en liften vrij doorloopt van 0,85 x 2,00m.
volgens bouwbesluit afd. 4.3.
hoogteverschil t.p.v. 1 toegangsdeur van de woning of woongebouwen ten opzichte van het aansluitende terrein > 0,10m.
woning van vocht volgens bouwbesluit afd. 3.6.
toilet-ruimte, wastafel- en douche-ruimte > 1,20m.
toilet- en badruimte vloerhoogte > 2,10m.
toilet- en badruimte vloerhoogte > 2,10m.
alle constructies volgens goedgekeurde berekening(en) en tekening(en).
netto afmetingen meterruimte 0,35x0,75m, volgens nen 2768.
deuren, ramen, kozijnen en daarmee gelijk te stellen constructie-onderdelen in een uitwendige scheidingconstructie van een niet-gemeenschappelijke ruimte, die volgens nen 5087 bereikbaar zijn voor brand, hebben een volgens nen 5096 bepaalde brandweerstand die voldoet aan de in de norm aangegeven weerstandsklasse 2. dit geldt ook voor een uitwendige scheidingconstructie tussen een niet-gemeenschappelijke ruimte en een aangrenzende gebruiksfunctie of een aangrenzende gemeenschappelijke ruimte.

situatie gemeente lonneker
sectie D nr: 1318-1319 schaal 1:1000

Erwin Meinders bouwkundig bureau

Schotboersweg 7
7678VK Geesteren(O.)

tel. 0546 - 631 484
info@erwinmeinders.nl

www.erwinmeinders.nl

Werk : situatietekening 1:1000 Lossersestraat 197 7525PE Enschede

Opdrachtgever : Marco Bosch Lossersestraat 189 7525 PE Enschede
mob: 06-53591081 mail: info@lutscheralm.nl

datum : 13 - 02 - '17

gew :

schaal : 1:1000

code : 16-wojoo

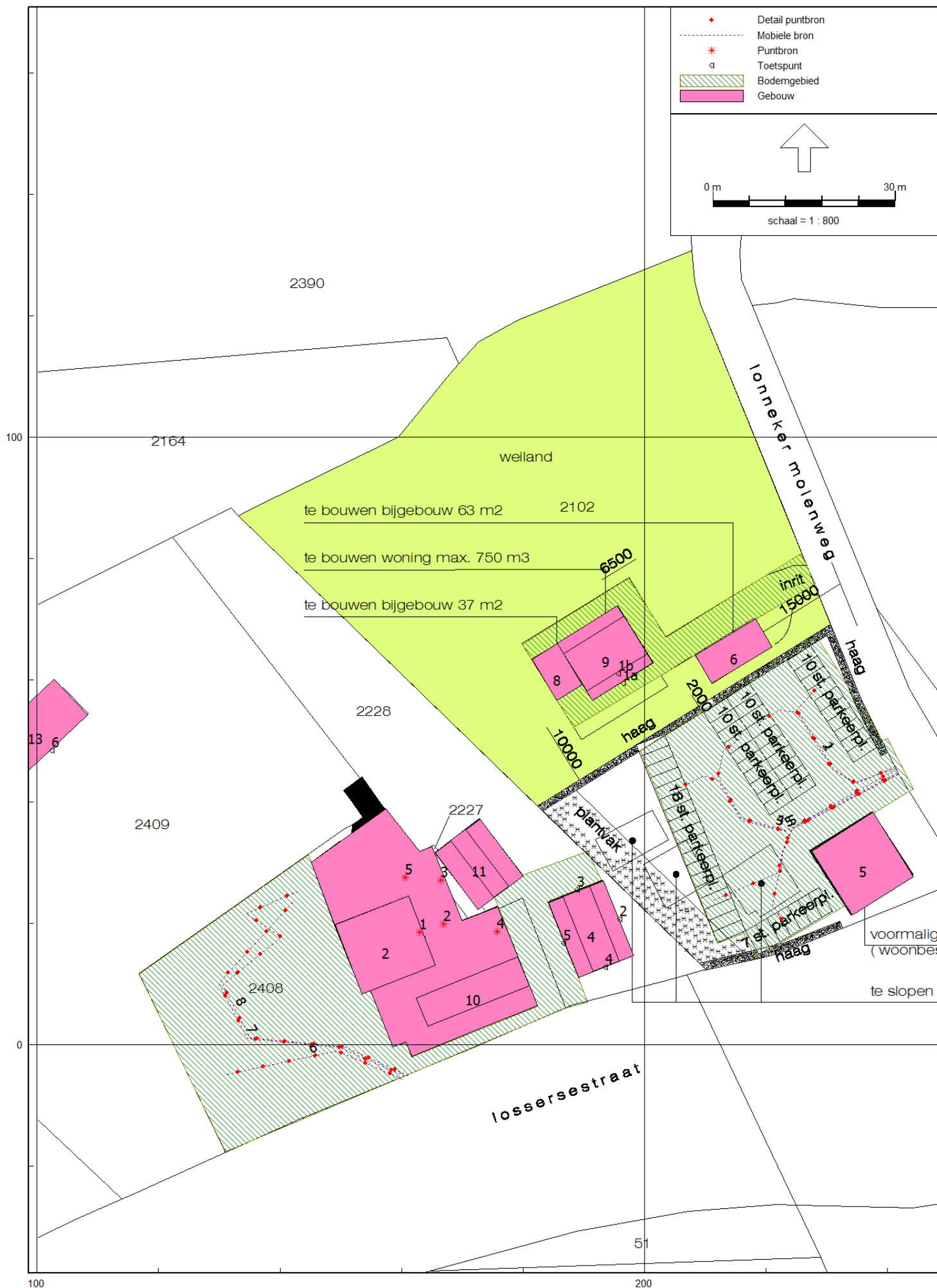
get : GS

form. : A4

blad : 1 van 1

Bronsterkteberekening (HMRL IL 99 methode I) afstand r < 20 m												
Project :	Lutscher Alm Lonneker											
Projektnr:	17.016	datum	24-01-17		bijlage	1	blad	1	gemeten : WB			
Bron & positie omschrijving	afzuiging voorkeuken (in restaurant van 14 tot 22 uur) continu geluid normale bedrijfsstand								afstand [m]		2,3	
									meethoogte [m]		1,5	
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	17,2	35,2	45,7	51,0	49,9	49,8	45,0	38,7	29,3	56,0	57,6	
ΣD (=20log R + 9)	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2			
L _{WR}	33,4	51,4	61,9	67,2	66,1	66,0	61,2	54,9	45,5	72,2	73,8	
Bron & positie omschrijving	afzuiging achterkeuken (14 tot 22 uur) continu geluid normale bedrijfsstand								afstand [m]		2	
									meethoogte [m]		1,5	
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	13,3	21,3	29,0	35,4	37,3	40,9	35,7	33,0	21,5	44,5	46,0	
ΣD (=20log R + 9)	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0			
L _{WR}	28,3	36,3	44,0	50,4	52,3	55,9	50,7	48,0	36,5	59,5	61,0	
Bron & positie omschrijving	afzuiging voorbereidingskeuken (4 uur overdag) continu geluid normale bedrijfsstand								afstand [m]		8	
									meethoogte [m]		1,5	
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	17,0	34,8	42,2	46,8	52,1	55,5	51,2	42,2	31,9	58,7	59,7	
ΣD (=20log R + 9)	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1			
L _{WR}	44,1	61,9	69,3	73,9	79,2	82,6	78,3	69,3	59,0	85,7	86,8	
Bron & positie omschrijving	bierkoeling 50% aan/uit continu geluid normale bedrijfsstand								afstand [m]		6	
									meethoogte [m]		1,5	
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	15,0	24,3	31,0	40,2	39,9	43,5	41,2	36,1	29,6	47,9	49,7	
ΣD (=20log R + 9)	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6			
L _{WR}	39,6	48,9	55,6	64,8	64,5	68,1	65,8	60,7	54,2	72,5	74,3	
omschrijving	achtergrondmuziek in zaal											
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	11,4	36,7	48,6	53,1	66,4	61,2	62,9	58,3	47,5	69,4	76,9	
omschrijving	achtergrondmuziek in zaal											
Oktaafbanden (Hz.)	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	L _{Aeq}	L _{Amax}	
L _p (gemeten in dBA)	11,1	32,9	48,8	53,5	63,1	62,7	62,7	58,3	48,3	68,3	73,4	

geluidmeter Rion NA-28

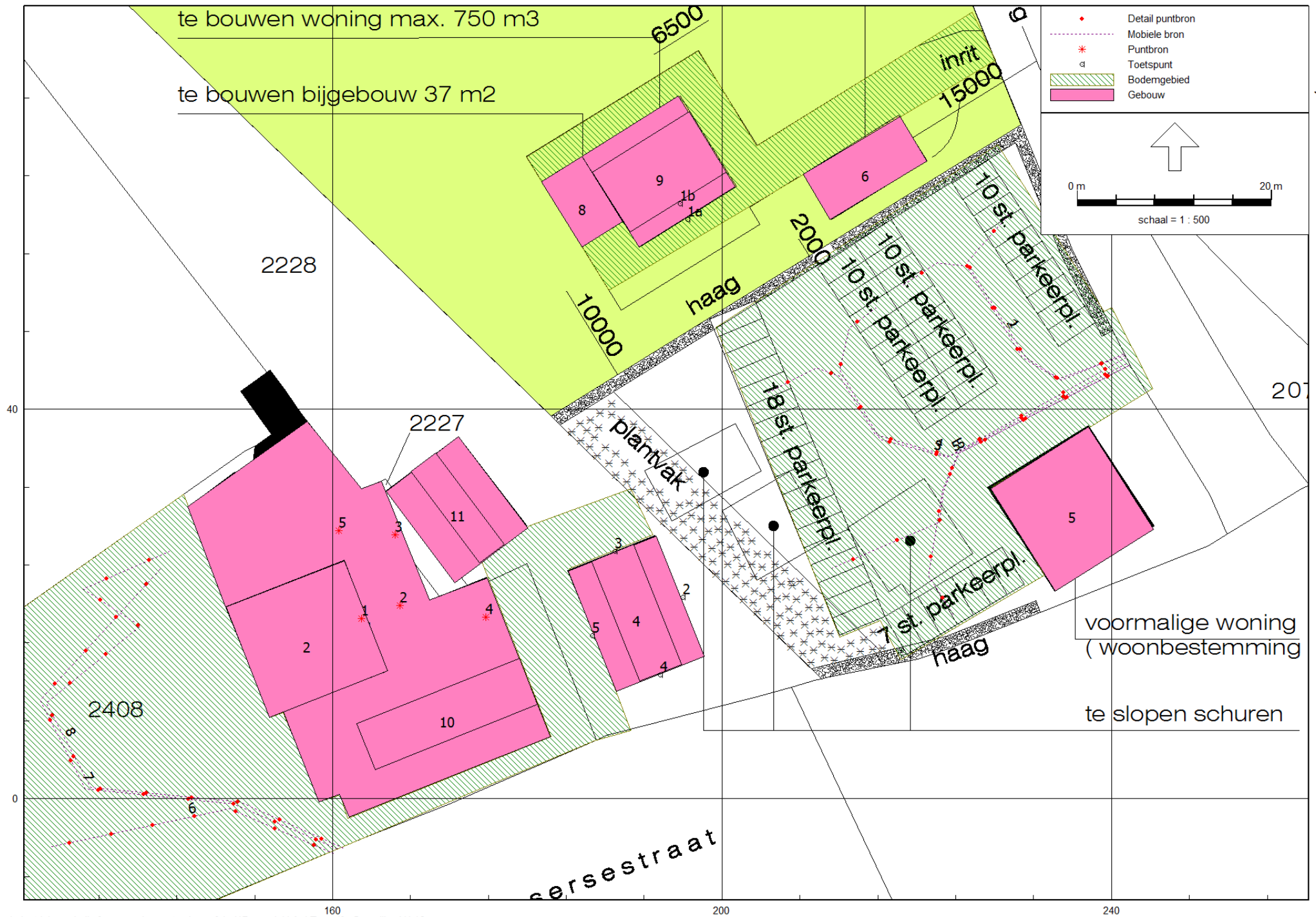

rekenparameters

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: model LAr,LT var 1

Model eigenschap

Omschrijving	model LAr,LT var 1
Verantwoordelijke	Wim
Rekenmethode	IL
Aangemaakt door	Wim op 19-1-2017
Laatst ingezien door	Wim op 10-2-2017
Model aangemaakt met	Geomilieu V4.10
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4
Detailniveau toetspunt resultaten	Bronresultaten
Detailniveau resultaten grids	Groepsresultaten
Meteorologische correctie	Toepassen standaard, 5,0
Standaard bodemfactor	1,0
Absorptiestandaarden	HMRI-II.8

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	ItemID	Grp.ID	Datum	1e kid	NrKids	Naam	Omschr.	Vorm	X-1	Y-1	X-n	Y-n	H-1
	17	0	15:37, 10 feb 2017	-1	6	1	auto's 11 pp	Polylijn	241,21	45,66	229,59	60,14	0,75
	18	0	15:37, 10 feb 2017	-7	6	2	auto's 11 pp	Polylijn	241,37	45,50	218,45	52,66	0,75
	19	0	15:37, 10 feb 2017	-13	9	3	auto's 10 pp	Polylijn	241,53	45,34	215,90	50,43	0,75
	20	0	17:06, 29 jan 2017	-23	9	4	auto's 9 pp	Polylijn	241,53	44,70	204,60	41,68	0,75
	21	0	15:35, 10 feb 2017	-169	8	5	auto's 9 pp	Polylijn	241,85	44,54	211,23	23,64	0,75
	32	0	15:38, 10 feb 2017	-111	7	6	auto's 16 pp	Polylijn	160,08	-5,66	130,87	-5,02	0,75
	33	0	15:39, 10 feb 2017	-136	12	7	auto's 16 pp	Polylijn	160,45	-5,11	142,48	23,77	0,75
	57	0	15:36, 10 feb 2017	-214	8	5	auto's 7 pp	Polylijn	241,69	44,45	223,90	18,61	0,75
	59	0	17:13, 29 jan 2017	-222	14	8	vrachtwagen	Polylijn	161,03	-5,08	143,32	25,40	0,75

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	H-n	M-1	M-n	ISO_H	Min.RH	Max.RH	Min.AH	Max.AH	ISO M	Hdef.	Vormpunten	Lengte	Lengte3D
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	29,49	29,49
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	29,95	29,95
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	44,42	44,42
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	43,72	43,72
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	39,20	39,20
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	3	30,57	30,57
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	55,63	55,63
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	37,70	37,70
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	7	65,97	65,97

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Min.lengte	Max.lengte	Aantal(D)	Aantal(A)	Aantal(N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	Gem.snelheid	Max.afst.	Aant.puntbr	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250
	4,37	11,44	30	20	--	27,56	24,55	--	7	5,00	6	--	64,00	67,00	72,00
	3,04	11,00	30	20	--	27,49	24,48	--	7	5,00	6	--	64,00	67,00	72,00
	3,53	21,02	30	20	--	27,54	24,53	--	7	5,00	9	--	64,00	67,00	72,00
	2,52	20,53	27	18	--	28,06	25,05	--	7	5,00	9	--	64,00	67,00	72,00
	3,40	19,67	27	18	--	28,03	25,02	--	7	5,00	8	--	64,00	67,00	72,00
	11,59	18,98	48	32	10	26,03	23,02	31,08	7	5,00	7	--	64,00	67,00	72,00
	10,17	18,56	48	32	10	25,77	22,76	30,82	7	5,00	12	--	64,00	67,00	72,00
	4,04	19,67	21	14	--	29,29	26,28	--	7	5,00	8	--	64,00	67,00	72,00
	6,98	15,43	2	--	--	39,50	--	--	7	5,00	14	60,00	76,00	84,00	89,00

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k	Red 8k	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	95,00	98,00	97,00	90,00	76,00	102,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60,00	76,00	84,00

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k	Lwr Totaal
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	89,00	95,00	98,00	97,00	90,00	76,00	102,20

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	ItemID	Grp.ID	Datum	Naam	Omschr.	Vorm	X	Y	Hoogte	Rel.H	Maaiveld
	43	0	16:25, 24 jan 2017	1	afzuiging voorkeuken	Punt	162,94	18,50	1,00	1,00	3,84
	44	0	12:23, 3 feb 2017	2	afzuiging achterkeuken	Punt	166,90	19,87	1,00	1,00	2,75
	45	0	12:23, 3 feb 2017	3	afzuiging voorbereiding	Punt	166,45	27,11	0,80	0,80	2,75
	46	0	12:23, 3 feb 2017	4	bierkoeling	Punt	175,74	18,65	0,40	0,40	2,75
	88	0	15:37, 10 feb 2017	5	afzuiging afwas	Punt	160,60	27,52	0,50	0,50	2,75

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Hdef.	Type	Richt.	Hoek	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Cb(%) (D)	Cb(%) (A)	Cb(%) (N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	GeenRefl.
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	4,001	--	--	33,343	--	--	4,77	--	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	6,000	2,000	4,000	50,003	50,003	50,003	3,01	3,01	3,01	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	GeenDemping	GeenProces	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k
	Nee	Nee	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	28,30	36,30	44,00	50,40	52,30	55,90	50,70	48,00	36,50	59,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	44,10	61,90	69,30	73,90	79,20	82,60	78,30	69,30	59,00	85,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	39,60	48,90	55,60	64,60	64,50	68,10	65,80	60,70	54,20	72,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Red 2k	Red 4k	Red 8k	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k	Lwr Totaal
	0,00	0,00	0,00	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22
	0,00	0,00	0,00	28,30	36,30	44,00	50,40	52,30	55,90	50,70	48,00	36,50	59,46
	0,00	0,00	0,00	44,10	61,90	69,30	73,90	79,20	82,60	78,30	69,30	59,00	85,76
	0,00	0,00	0,00	39,60	48,90	55,60	64,60	64,50	68,10	65,80	60,70	54,20	72,52
	0,00	0,00	0,00	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F	Gevel
1b		0,00	Relatief	--	5,00	--	--	--	--	Ja
2		0,00	Relatief	1,50	5,00	--	--	--	--	Ja
3		0,00	Relatief	1,50	5,00	--	--	--	--	Ja
4		0,00	Relatief	1,50	5,00	--	--	--	--	Ja
5		0,00	Relatief	1,50	5,00	--	--	--	--	Ja
1a		0,00	Relatief	1,50	--	--	--	--	--	Ja
6		0,00	Relatief	1,50	5,00	--	--	--	--	Ja

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Bf
1	verharding	0,00
2	verharding	0,00
3	verharding	0,00

modelgegevens

Model: model LAr,LT var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Gebruiksfunctie	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
1	restaurant	2,75	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
2	restaurant	3,84	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3	schuur	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
4	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
5	horeca	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
6	schuur	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
7	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
8	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
9	verd. woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
10	dak restaurant	6,00	0,00	Relatief		0 dB	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	dak schuur	6,60	0,00	Relatief		0 dB	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 1a_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
1a_A		1,50	36,6	39,4	22,7	44,4	65,8
3	auto's 10 pp	0,75	30,7	33,7	--	38,7	59,2
4	auto's 9 pp	0,75	30,3	33,3	--	38,3	59,3
2	auto's 11 pp	0,75	27,9	30,9	--	35,9	56,8
1	auto's 11 pp	0,75	27,3	30,3	--	35,3	56,5
5	auto's 9 pp	0,75	26,8	29,8	--	34,8	57,0
5	auto's 7 pp	0,75	25,3	28,3	--	33,3	56,8
4	bierkoeling	0,40	22,6	22,6	22,6	32,6	28,5
5	afzuiging afwas	0,50	15,5	18,0	--	23,0	22,2
7	auto's 16 pp	0,75	9,7	12,7	4,6	17,7	39,0
1	afzuiging voorkeuken	1,00	10,0	12,5	--	17,5	16,4
6	auto's 16 pp	0,75	5,8	8,8	0,7	13,8	35,4
2	afzuiging achterkeuken	1,00	-4,7	-2,1	--	2,9	1,6
3	afzuiging voorbereiding	0,80	20,3	--	--	20,3	27,5
8	vrachtwagen	0,75	10,2	--	--	10,2	53,2

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 2_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
2_A		1,50	35,6	38,4	13,8	43,4	64,9
5	auto's 9 pp	0,75	29,2	32,2	--	37,2	58,2
3	auto's 10 pp	0,75	28,9	31,9	--	36,9	57,8
4	auto's 9 pp	0,75	28,8	31,8	--	36,8	58,1
5	auto's 7 pp	0,75	27,3	30,3	--	35,3	57,9
2	auto's 11 pp	0,75	24,6	27,6	--	32,6	54,5
1	auto's 11 pp	0,75	24,1	27,1	--	32,1	54,2
4	bierkoeling	0,40	13,6	13,6	13,6	23,6	16,9
1	afzuiging voorkeuken	1,00	7,5	10,1	--	15,1	12,6
5	afzuiging afwas	0,50	4,9	7,4	--	12,4	10,9
7	auto's 16 pp	0,75	3,0	6,0	-2,1	11,0	31,8
6	auto's 16 pp	0,75	0,7	3,7	-4,3	8,7	29,8
2	afzuiging achterkeuken	1,00	-2,5	0,0	--	5,0	2,0
3	afzuiging voorbereiding	0,80	21,7	--	--	21,7	27,7
8	vrachtwagen	0,75	3,1	--	--	3,1	45,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 3_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
3_A		1,50	38,6	37,8	32,3	42,8	62,6
4	bierkoeling	0,40	32,3	32,3	32,3	42,3	35,3
3	auto's 10 pp	0,75	27,2	30,3	--	35,3	56,4
4	auto's 9 pp	0,75	27,2	30,2	--	35,2	56,5
1	afzuiging voorkeuken	1,00	26,1	28,6	--	33,6	30,2
2	auto's 11 pp	0,75	24,7	27,7	--	32,7	54,7
1	auto's 11 pp	0,75	24,1	27,1	--	32,1	54,3
5	auto's 9 pp	0,75	19,0	22,0	--	27,0	49,3
5	auto's 7 pp	0,75	17,7	20,8	--	25,8	49,4
2	afzuiging achterkeuken	1,00	16,9	19,4	--	24,4	20,7
5	afzuiging afwas	0,50	15,6	18,1	--	23,1	20,9
7	auto's 16 pp	0,75	10,3	13,3	5,3	18,3	39,0
6	auto's 16 pp	0,75	4,7	7,7	-0,4	12,7	33,6
3	afzuiging voorbereiding	0,80	35,1	--	--	35,1	39,9
8	vrachtwagen	0,75	10,6	--	--	10,6	53,0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 4_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
4_A		1,50	28,4	28,5	19,4	33,5	57,0
5	auto's 7 pp	0,75	21,4	24,4	--	29,4	52,1
5	auto's 9 pp	0,75	17,7	20,7	--	25,7	47,1
4	bierkoeling	0,40	19,0	19,0	19,0	29,0	22,0
3	auto's 10 pp	0,75	13,4	16,4	--	21,4	43,2
1	afzuiging voorkeuken	1,00	13,9	16,4	--	21,4	18,7
4	auto's 9 pp	0,75	13,0	16,0	--	21,0	43,3
6	auto's 16 pp	0,75	12,0	15,0	6,9	20,0	40,4
7	auto's 16 pp	0,75	11,1	14,1	6,1	19,1	39,3
2	auto's 11 pp	0,75	9,6	12,6	--	17,6	39,9
1	auto's 11 pp	0,75	9,4	12,4	--	17,4	39,8
5	afzuiging afwas	0,50	9,2	11,7	--	16,7	15,2
2	afzuiging achterkeuken	1,00	2,7	5,2	--	10,2	7,0
3	afzuiging voorbereiding	0,80	24,5	--	--	24,5	30,6
8	vrachtwagen	0,75	11,2	--	--	11,2	53,1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 5_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
5_A		1,50	42,1	37,6	36,7	46,7	55,5
4	bierkoeling	0,40	36,7	36,7	36,7	46,7	39,7
1	afzuiging voorkeuken	1,00	25,8	28,3	--	33,3	29,6
5	afzuiging afwas	0,50	18,9	21,5	--	26,5	24,2
2	afzuiging achterkeuken	1,00	15,8	18,3	--	23,3	19,6
4	auto's 9 pp	0,75	12,1	15,1	--	20,1	42,0
3	auto's 10 pp	0,75	11,9	15,0	--	20,0	41,7
7	auto's 16 pp	0,75	11,4	14,4	6,3	19,4	39,8
2	auto's 11 pp	0,75	10,4	13,4	--	18,4	40,8
1	auto's 11 pp	0,75	9,7	12,7	--	17,7	40,2
6	auto's 16 pp	0,75	9,7	12,7	4,7	17,7	38,3
5	auto's 9 pp	0,75	6,4	9,4	--	14,4	36,5
5	auto's 7 pp	0,75	5,1	8,1	--	13,1	36,7
3	afzuiging voorbereiding	0,80	40,3	--	--	40,3	45,1
8	vrachtwagen	0,75	11,6	--	--	11,6	53,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 6_A
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
6_A		1,50	31,9	31,2	22,4	36,2	68,6
7	auto's 16 pp	0,75	25,2	28,2	20,2	33,2	54,0
6	auto's 16 pp	0,75	22,2	25,2	17,1	30,2	51,5
5	afzuiging afwas	0,50	14,7	17,2	--	22,2	21,9
3	auto's 10 pp	0,75	14,0	17,0	--	22,0	45,6
4	auto's 9 pp	0,75	13,4	16,4	--	21,4	45,5
1	afzuiging voorkeuken	1,00	13,1	15,7	--	20,7	20,1
2	auto's 11 pp	0,75	12,2	15,2	--	20,2	43,8
1	auto's 11 pp	0,75	12,1	15,1	--	20,1	43,7
5	auto's 9 pp	0,75	11,7	14,7	--	19,7	43,9
5	auto's 7 pp	0,75	10,7	13,7	--	18,7	44,1
4	bierkoeling	0,40	12,4	12,4	12,4	22,4	19,3
2	afzuiging achterkeuken	1,00	-1,9	0,6	--	5,6	5,1
3	afzuiging voorbereiding	0,80	26,8	--	--	26,8	34,9
8	vrachtwagen	0,75	25,9	--	--	25,9	68,3

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 1b_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
1b_B		5,00	37,8	40,6	24,8	45,6	65,9
3	auto's 10 pp	0,75	31,3	34,3	--	39,3	58,8
4	auto's 9 pp	0,75	30,8	33,8	--	38,8	58,9
2	auto's 11 pp	0,75	29,1	32,1	--	37,1	56,6
1	auto's 11 pp	0,75	28,8	31,8	--	36,8	56,3
5	auto's 9 pp	0,75	28,8	31,8	--	36,8	56,8
5	auto's 7 pp	0,75	27,3	30,3	--	35,3	56,6
4	bierkoeling	0,40	24,6	24,6	24,6	34,6	27,6
5	afzuiging afwas	0,50	19,5	22,0	--	27,0	23,3
7	auto's 16 pp	0,75	15,6	18,7	10,6	23,7	42,8
1	afzuiging voorkeuken	1,00	12,9	15,4	--	20,4	16,7
6	auto's 16 pp	0,75	7,2	10,3	2,2	15,3	34,9
2	afzuiging achterkeuken	1,00	-2,4	0,1	--	5,1	1,4
3	afzuiging voorbereiding	0,80	22,8	--	--	22,8	27,5
8	vrachtwagen	0,75	16,0	--	--	16,0	56,8

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 2_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
2_B		5,00	37,7	40,4	19,8	45,4	65,4
3	auto's 10 pp	0,75	30,8	33,8	--	38,8	58,3
4	auto's 9 pp	0,75	30,4	33,4	--	38,4	58,5
5	auto's 9 pp	0,75	30,4	33,4	--	38,4	58,4
5	auto's 7 pp	0,75	29,0	32,0	--	37,0	58,2
2	auto's 11 pp	0,75	27,8	30,8	--	35,8	55,3
1	auto's 11 pp	0,75	27,4	30,4	--	35,4	54,9
4	bierkoeling	0,40	19,6	19,6	19,6	29,6	22,6
1	afzuiging voorkeuken	1,00	16,2	18,8	--	23,8	20,0
5	afzuiging afwas	0,50	13,6	16,1	--	21,1	17,4
7	auto's 16 pp	0,75	10,0	13,0	4,9	18,0	36,0
6	auto's 16 pp	0,75	7,5	10,5	2,5	15,5	33,9
2	afzuiging achterkeuken	1,00	2,9	5,5	--	10,5	6,7
3	afzuiging voorbereiding	0,80	25,8	--	--	25,8	30,5
8	vrachtwagen	0,75	10,1	--	--	10,1	49,8

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 3_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
3_B		5,00	38,1	39,5	30,9	44,5	63,7
3	auto's 10 pp	0,75	29,0	32,0	--	37,0	56,5
4	auto's 9 pp	0,75	28,6	31,6	--	36,6	56,7
1	afzuiging voorkeuken	1,00	28,6	31,1	--	36,1	32,4
4	bierkoeling	0,40	30,7	30,7	30,7	40,7	33,8
2	auto's 11 pp	0,75	27,6	30,6	--	35,6	55,1
1	auto's 11 pp	0,75	27,1	30,1	--	35,1	54,6
5	auto's 9 pp	0,75	23,3	26,3	--	31,3	51,3
5	auto's 7 pp	0,75	22,1	25,1	--	30,1	51,4
5	afzuiging afwas	0,50	18,2	20,7	--	25,7	22,0
2	afzuiging achterkeuken	1,00	18,0	20,5	--	25,5	21,8
7	auto's 16 pp	0,75	17,3	20,3	12,3	25,3	43,2
6	auto's 16 pp	0,75	16,2	19,2	11,1	24,2	42,4
3	afzuiging voorbereiding	0,80	31,0	--	--	31,0	35,8
8	vrachtwagen	0,75	17,4	--	--	17,4	56,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 4_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
4_B		5,00	31,9	32,9	23,0	37,9	61,5
5	auto's 7 pp	0,75	24,1	27,1	--	32,1	53,4
5	auto's 9 pp	0,75	22,0	25,0	--	30,0	50,0
6	auto's 16 pp	0,75	21,4	24,5	16,4	29,5	47,5
7	auto's 16 pp	0,75	18,7	21,7	13,7	26,7	44,5
3	auto's 10 pp	0,75	18,7	21,7	--	26,7	46,3
4	auto's 9 pp	0,75	18,3	21,3	--	26,3	46,3
4	bierkoeling	0,40	21,2	21,2	21,2	31,2	24,2
1	afzuiging voorkeuken	1,00	17,1	19,6	--	24,6	20,9
2	auto's 11 pp	0,75	15,5	18,5	--	23,5	43,0
1	auto's 11 pp	0,75	15,4	18,4	--	23,4	43,0
5	afzuiging afwas	0,50	12,9	15,5	--	20,5	16,7
2	afzuiging achterkeuken	1,00	3,4	5,9	--	10,9	7,2
3	afzuiging voorbereiding	0,80	26,2	--	--	26,2	31,0
8	vrachtwagen	0,75	19,9	--	--	19,9	59,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 5_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
5_B		5,00	44,8	40,4	38,9	48,9	62,1
4	bierkoeling	0,40	38,9	38,9	38,9	48,9	41,9
1	afzuiging voorkeuken	1,00	29,4	31,9	--	36,9	33,2
5	afzuiging afwas	0,50	26,1	28,6	--	33,6	29,9
7	auto's 16 pp	0,75	22,2	25,2	17,1	30,2	48,0
6	auto's 16 pp	0,75	18,9	21,9	13,9	26,9	44,9
2	afzuiging achterkeuken	1,00	18,8	21,4	--	26,4	22,6
4	auto's 9 pp	0,75	16,0	19,0	--	24,0	44,0
3	auto's 10 pp	0,75	15,7	18,7	--	23,7	43,2
2	auto's 11 pp	0,75	14,5	17,5	--	22,5	42,0
5	auto's 9 pp	0,75	14,0	17,0	--	22,0	42,1
1	auto's 11 pp	0,75	13,9	16,9	--	21,9	41,5
5	auto's 7 pp	0,75	13,1	16,1	--	21,1	42,4
3	afzuiging voorbereiding	0,80	43,1	--	--	43,1	47,9
8	vrachtwagen	0,75	21,8	--	--	21,8	61,3

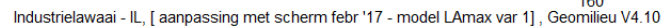
Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

deelresultaten LAr,LT

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAr,LT var 1
 LAeq bij Bron voor toetspunt: 6_B
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
6_B		5,00	35,1	34,5	25,7	39,5	69,3
7	auto's 16 pp	0,75	28,6	31,6	23,5	36,6	54,6
6	auto's 16 pp	0,75	25,7	28,7	20,6	33,7	52,4
5	afzuiging afwas	0,50	18,4	21,0	--	26,0	22,8
1	afzuiging voorkeuken	1,00	17,2	19,8	--	24,8	21,6
3	auto's 10 pp	0,75	16,3	19,3	--	24,3	46,5
4	auto's 9 pp	0,75	15,7	18,7	--	23,7	46,4
5	auto's 9 pp	0,75	14,6	17,6	--	22,6	45,3
2	auto's 11 pp	0,75	14,4	17,4	--	22,4	44,7
1	auto's 11 pp	0,75	14,3	17,3	--	22,3	44,7
5	auto's 7 pp	0,75	13,0	16,0	--	21,0	45,1
4	bierkoeling	0,40	15,4	15,4	15,4	25,4	20,0
2	afzuiging achterkeuken	1,00	2,7	5,3	--	10,3	7,3
3	afzuiging voorbereiding	0,80	30,0	--	--	30,0	35,5
8	vrachtwagen	0,75	29,2	--	--	29,2	68,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

bronnen LAmaz

Model: model LAmaz var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	ItemID	Grp.ID	Datum	1e kid	NrKids	Naam	Omschr.	Vorm	X-1	Y-1	X-n	Y-n	H-1
	17	0	15:51, 10 feb 2017	-1	6	1	auto's 11 pp	Polylijn	241,21	45,66	229,59	60,14	0,75
	18	0	15:51, 10 feb 2017	-7	6	2	auto's 11 pp	Polylijn	241,37	45,50	218,45	52,66	0,75
	19	0	15:51, 10 feb 2017	-13	9	3	auto's 10 pp	Polylijn	241,53	45,34	215,90	50,43	0,75
	20	0	15:51, 10 feb 2017	-23	9	4	auto's 9 pp	Polylijn	241,53	44,70	204,60	41,68	0,75
	21	0	15:51, 10 feb 2017	-272	8	5	auto's 9 pp	Polylijn	241,85	44,54	211,23	23,64	0,75
	32	0	15:51, 10 feb 2017	-111	7	6	auto's 16 pp	Polylijn	160,08	-5,66	130,87	-5,02	0,75
	33	0	15:51, 10 feb 2017	-136	12	7	auto's 16 pp	Polylijn	160,45	-5,11	142,48	23,77	0,75
	57	0	15:51, 10 feb 2017	-214	8	5	auto's 7 pp	Polylijn	241,69	44,45	223,90	18,61	0,75
	59	0	20:51, 29 jan 2017	-222	14	8	vrachtwagen	Polylijn	161,03	-5,08	143,32	25,40	0,75

bronnen LAmax

Model: model LAmax var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	H-n	M-1	M-n	ISO_H	Min.RH	Max.RH	Min.AH	Max.AH	ISO M	Hdef.	Vormpunten	Lengte	Lengte3D
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	29,49	29,49
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	29,95	29,95
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	44,42	44,42
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	6	43,72	43,72
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	39,20	39,20
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	3	30,57	30,57
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	55,63	55,63
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	5	37,70	37,70
	0,75	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,00	Relatief	7	65,97	65,97

bronnen LMax

Model: model LMax var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Min. lengte	Max. lengte	Aantal(D)	Aantal(A)	Aantal(N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	Gem.snelheid	Max.afst.	Aant.puntbr	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250
	4,37	11,44	30	20	--	27,56	24,55	--	7	5,00	6	--	64,00	67,00	72,00
	3,04	11,00	30	20	--	27,49	24,48	--	7	5,00	6	--	64,00	67,00	72,00
	3,53	21,02	30	20	--	27,54	24,53	--	7	5,00	9	--	64,00	67,00	72,00
	2,52	20,53	27	18	--	28,06	25,05	--	7	5,00	9	--	64,00	67,00	72,00
	3,40	19,67	27	18	--	28,03	25,02	--	7	5,00	8	--	64,00	67,00	72,00
	11,59	18,98	48	32	10	26,03	23,02	31,08	7	5,00	7	--	64,00	67,00	72,00
	10,17	18,56	48	32	10	25,77	22,76	30,82	7	5,00	12	--	64,00	67,00	72,00
	4,04	19,67	21	14	--	29,29	26,28	--	7	5,00	8	--	64,00	67,00	72,00
	6,98	15,43	2	--	--	39,50	--	--	7	5,00	14	60,00	76,00	84,00	89,00

bronnen LAmaz

Model: model LAmaz var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k	Red 8k	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	--	64,00	67,00
	95,00	98,00	97,00	90,00	76,00	102,20	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	-8,00	68,00	84,00	92,00

bronnen LAmox

Model: model LAmox var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k	Lwr Totaal
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	72,00	81,00	86,00	82,00	76,00	66,00	88,75
	97,00	103,00	106,00	105,00	98,00	84,00	110,20

bronnen LAmx

Model: model LAmx var 1
aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	ItemID	Grp.ID	Datum	Naam	Omschr.	Vorm	X	Y	Hoogte	Rel.H	Maaiveld
	34	0	12:10, 3 feb 2017	5	sluiten portier	Punt	201,18	48,40	1,00	1,00	0,00
	35	0	15:53, 10 feb 2017	5	sluiten portier	Punt	209,93	25,22	1,00	1,00	0,00
	43	0	16:25, 24 jan 2017	1	afzuiging voorkeuken	Punt	162,94	18,50	1,00	1,00	3,84
	44	0	12:21, 3 feb 2017	2	afzuiging achterkeuken	Punt	166,90	19,87	1,00	1,00	2,75
	45	0	12:22, 3 feb 2017	3	afzuiging voorbereiding	Punt	166,45	27,11	0,80	0,80	2,75
	46	0	12:23, 3 feb 2017	4	bierkoeling	Punt	175,74	18,65	0,40	0,40	2,75
	60	0	12:10, 3 feb 2017	5	sluiten portier	Punt	130,72	19,97	1,00	1,00	0,00
	81	0	15:53, 10 feb 2017	5	sluiten portier	Punt	212,46	18,46	1,00	1,00	0,00
	82	0	15:53, 10 feb 2017	5	sluiten portier	Punt	206,66	34,51	1,00	1,00	0,00
	88	0	15:37, 10 feb 2017	5	afzuiging afwas	Punt	160,60	27,52	0,50	0,50	2,75

bronnen LAmx

Model: model LAmx var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Hdef.	Type	Richt.	Hoek	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Cb(%) (D)	Cb(%) (A)	Cb(%) (N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	GeenRefl.
	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	--	--	--	--	--	--	99,00	99,00	--	Nee
	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	--	--	--	--	--	--	99,00	99,00	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	4,001	--	--	33,343	--	--	4,77	--	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	6,000	2,000	4,000	50,003	50,003	50,003	3,01	3,01	3,01	Nee
	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	--	--	--	--	--	--	99,00	99,00	99,00	Nee
	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	--	--	--	--	--	--	99,00	99,00	--	Nee
	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	--	--	--	--	--	--	99,00	99,00	--	Nee
	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	5,002	3,000	--	41,687	74,989	--	3,80	1,25	--	Nee

bronnen LMax

Model: model LMax var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	GeenDemping	GeenProces	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k
	Nee	Nee	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	28,30	36,30	44,00	50,40	52,30	55,90	50,70	48,00	36,50	59,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	44,10	61,90	69,30	73,90	79,20	82,60	78,30	69,30	59,00	85,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	39,60	48,90	55,60	64,60	64,50	68,10	65,80	60,70	54,20	72,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Nee	Nee	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

bronnen LMax

Model: model LMax var 1
 aanpassing met scherm febr '17 - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Red 2k	Red 4k	Red 8k	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k	Lwr Totaal
	0,00	0,00	0,00	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83
	0,00	0,00	0,00	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83
	0,00	0,00	0,00	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22
	0,00	0,00	0,00	28,30	36,30	44,00	50,40	52,30	55,90	50,70	48,00	36,50	59,46
	0,00	0,00	0,00	44,10	61,90	69,30	73,90	79,20	82,60	78,30	69,30	59,00	85,76
	0,00	0,00	0,00	39,60	48,90	55,60	64,60	64,50	68,10	65,80	60,70	54,20	72,52
	0,00	0,00	0,00	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83
	0,00	0,00	0,00	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83
	0,00	0,00	0,00	73,00	88,00	91,00	95,00	94,00	91,00	87,00	84,00	74,00	99,83
	0,00	0,00	0,00	33,40	51,40	61,90	67,20	66,10	66,00	61,20	54,90	45,50	72,22

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 1a_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
1a_A		1,50	67,8	67,8	41,7
5	sluiten portier	1,00	67,8	67,8	--
5	sluiten portier	1,00	61,3	61,3	--
5	sluiten portier	1,00	57,5	57,5	--
5	sluiten portier	1,00	55,8	55,8	--
4	auto's 9 pp	0,75	52,5	52,5	--
3	auto's 10 pp	0,75	51,9	51,9	--
2	auto's 11 pp	0,75	49,5	49,5	--
1	auto's 11 pp	0,75	48,4	48,4	--
5	auto's 9 pp	0,75	47,5	47,5	--
5	auto's 7 pp	0,75	47,4	47,4	--
5	sluiten portier	1,00	41,7	41,7	41,7
7	auto's 16 pp	0,75	26,2	26,2	26,2
4	bierkoeling	0,40	25,6	25,6	25,6
6	auto's 16 pp	0,75	25,1	25,1	25,1
5	afzuiging afwas	0,50	19,3	19,3	--
1	afzuiging voorkeuken	1,00	13,8	13,8	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	-0,9	-0,9	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	25,1	--	--
8	vrachtwagen	0,75	48,6	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		67,8	67,8	41,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 2_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
2_A		1,50	65,0	65,0	31,6
5	sluiten portier	1,00	65,0	65,0	--
5	sluiten portier	1,00	63,7	63,7	--
5	sluiten portier	1,00	63,3	63,3	--
5	sluiten portier	1,00	58,6	58,6	--
5	auto's 9 pp	0,75	52,2	52,2	--
5	auto's 7 pp	0,75	50,4	50,4	--
4	auto's 9 pp	0,75	49,3	49,3	--
3	auto's 10 pp	0,75	49,0	49,0	--
2	auto's 11 pp	0,75	45,2	45,2	--
1	auto's 11 pp	0,75	44,6	44,6	--
5	sluiten portier	1,00	31,6	31,6	31,6
7	auto's 16 pp	0,75	19,7	19,7	19,7
6	auto's 16 pp	0,75	19,7	19,7	19,7
4	bierkoeling	0,40	16,6	16,6	16,6
1	afzuiging voorkeuken	1,00	11,3	11,3	--
5	afzuiging afwas	0,50	8,7	8,7	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	1,3	1,3	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	26,5	--	--
8	vrachtwagen	0,75	41,2	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		65,0	65,0	31,6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 3_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
3_A		1,50	63,2	63,2	42,4
5	sluiten portier	1,00	63,2	63,2	--
5	sluiten portier	1,00	60,3	60,3	--
5	sluiten portier	1,00	50,2	50,2	--
4	auto's 9 pp	0,75	49,0	49,0	--
3	auto's 10 pp	0,75	48,5	48,5	--
5	sluiten portier	1,00	47,4	47,4	--
2	auto's 11 pp	0,75	45,3	45,3	--
1	auto's 11 pp	0,75	45,3	45,3	--
5	sluiten portier	1,00	42,4	42,4	42,4
5	auto's 9 pp	0,75	39,9	39,9	--
5	auto's 7 pp	0,75	39,9	39,9	--
4	bierkoeling	0,40	35,3	35,3	35,3
1	afzuiging voorkeuken	1,00	29,9	29,9	--
7	auto's 16 pp	0,75	27,5	27,5	27,5
6	auto's 16 pp	0,75	24,6	24,6	24,6
2	afzuiging achterkeuken	1,00	20,7	20,7	--
5	afzuiging afwas	0,50	19,4	19,4	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	39,9	--	--
8	vrachtwagen	0,75	48,7	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		63,2	63,2	42,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 4_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
4_A		1,50	62,8	62,8	35,9
5	sluiten portier	1,00	62,8	62,8	--
5	sluiten portier	1,00	51,3	51,3	--
5	auto's 7 pp	0,75	48,8	48,8	--
5	sluiten portier	1,00	48,6	48,6	--
5	sluiten portier	1,00	46,9	46,9	--
5	auto's 9 pp	0,75	40,6	40,6	--
6	auto's 16 pp	0,75	35,9	35,9	35,9
7	auto's 16 pp	0,75	34,5	34,5	34,5
4	auto's 9 pp	0,75	33,2	33,2	--
3	auto's 10 pp	0,75	33,2	33,2	--
5	sluiten portier	1,00	32,0	32,0	32,0
1	auto's 11 pp	0,75	30,9	30,9	--
2	auto's 11 pp	0,75	30,9	30,9	--
4	bierkoeling	0,40	22,0	22,0	22,0
1	afzuiging voorkeuken	1,00	17,7	17,7	--
5	afzuiging afwas	0,50	13,0	13,0	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	6,5	6,5	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	29,3	--	--
8	vrachtwagen	0,75	56,5	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		62,8	62,8	35,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 5_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
5_A		1,50	52,6	52,6	41,3
5	sluiten portier	1,00	52,6	52,6	--
5	sluiten portier	1,00	48,8	48,8	--
5	sluiten portier	1,00	44,7	44,7	--
5	sluiten portier	1,00	44,3	44,3	--
5	sluiten portier	1,00	41,3	41,3	41,3
4	bierkoeling	0,40	39,7	39,7	39,7
4	auto's 9 pp	0,75	36,3	36,3	--
3	auto's 10 pp	0,75	34,9	34,9	--
2	auto's 11 pp	0,75	33,7	33,7	--
1	auto's 11 pp	0,75	32,2	32,2	--
6	auto's 16 pp	0,75	29,7	29,7	29,7
1	afzuiging voorkeuken	1,00	29,6	29,6	--
7	auto's 16 pp	0,75	29,3	29,3	29,3
5	auto's 9 pp	0,75	28,2	28,2	--
5	auto's 7 pp	0,75	27,5	27,5	--
5	afzuiging afwas	0,50	22,7	22,7	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	19,6	19,6	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	45,1	--	--
8	vrachtwagen	0,75	50,7	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		52,6	52,6	41,3

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 6_A
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
6_A		1,50	63,5	53,0	53,0
5	sluiten portier	1,00	53,0	53,0	53,0
5	sluiten portier	1,00	43,6	43,6	--
5	sluiten portier	1,00	42,4	42,4	--
7	auto's 16 pp	0,75	41,4	41,4	41,4
6	auto's 16 pp	0,75	40,6	40,6	40,6
5	sluiten portier	1,00	39,2	39,2	--
5	sluiten portier	1,00	38,0	38,0	--
3	auto's 10 pp	0,75	33,5	33,5	--
4	auto's 9 pp	0,75	33,5	33,5	--
5	auto's 9 pp	0,75	33,5	33,5	--
5	auto's 7 pp	0,75	33,5	33,5	--
1	auto's 11 pp	0,75	33,3	33,3	--
2	auto's 11 pp	0,75	33,3	33,3	--
5	afzuiging afwas	0,50	18,5	18,5	--
1	afzuiging voorkeuken	1,00	16,9	16,9	--
4	bierkoeling	0,40	15,5	15,5	15,5
2	afzuiging achterkeuken	1,00	1,9	1,9	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	31,6	--	--
8	vrachtwagen	0,75	63,5	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		63,5	53,0	53,0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 1b_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
1b_B		5,00	66,4	66,4	48,7
5	sluiten portier	1,00	66,4	66,4	--
5	sluiten portier	1,00	61,1	61,1	--
5	sluiten portier	1,00	58,7	58,7	--
5	sluiten portier	1,00	57,7	57,7	--
4	auto's 9 pp	0,75	51,8	51,8	--
3	auto's 10 pp	0,75	51,3	51,3	--
2	auto's 11 pp	0,75	49,7	49,7	--
1	auto's 11 pp	0,75	49,3	49,3	--
5	auto's 9 pp	0,75	49,3	49,3	--
5	auto's 7 pp	0,75	49,2	49,2	--
5	sluiten portier	1,00	48,7	48,7	48,7
7	auto's 16 pp	0,75	35,9	35,9	35,9
6	auto's 16 pp	0,75	28,0	28,0	28,0
4	bierkoeling	0,40	27,6	27,6	27,6
5	afzuiging afwas	0,50	23,3	23,3	--
1	afzuiging voorkeuken	1,00	16,7	16,7	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	1,4	1,4	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	27,5	--	--
8	vrachtwagen	0,75	57,0	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		66,4	66,4	48,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 2_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
2_B		5,00	65,1	65,1	41,4
5	sluiten portier	1,00	65,1	65,1	--
5	sluiten portier	1,00	63,9	63,9	--
5	sluiten portier	1,00	63,5	63,5	--
5	sluiten portier	1,00	59,6	59,6	--
5	auto's 9 pp	0,75	52,1	52,1	--
5	auto's 7 pp	0,75	51,1	51,1	--
3	auto's 10 pp	0,75	50,0	50,0	--
4	auto's 9 pp	0,75	49,9	49,9	--
2	auto's 11 pp	0,75	48,2	48,2	--
1	auto's 11 pp	0,75	47,9	47,9	--
5	sluiten portier	1,00	41,4	41,4	41,4
7	auto's 16 pp	0,75	28,8	28,8	28,8
6	auto's 16 pp	0,75	27,1	27,1	27,1
4	bierkoeling	0,40	22,6	22,6	22,6
1	afzuiging voorkeuken	1,00	20,0	20,0	--
5	afzuiging afwas	0,50	17,4	17,4	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	6,7	6,7	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	30,5	--	--
8	vrachtwagen	0,75	50,3	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		65,1	65,1	41,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 3_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
3_B		5,00	62,7	62,7	50,7
5	sluiten portier	1,00	62,7	62,7	--
5	sluiten portier	1,00	60,9	60,9	--
5	sluiten portier	1,00	55,4	55,4	--
5	sluiten portier	1,00	52,4	52,4	--
5	sluiten portier	1,00	50,7	50,7	50,7
4	auto's 9 pp	0,75	49,5	49,5	--
3	auto's 10 pp	0,75	49,2	49,2	--
2	auto's 11 pp	0,75	48,2	48,2	--
1	auto's 11 pp	0,75	47,8	47,8	--
5	auto's 7 pp	0,75	46,3	46,3	--
5	auto's 9 pp	0,75	46,3	46,3	--
6	auto's 16 pp	0,75	37,3	37,3	37,3
7	auto's 16 pp	0,75	35,4	35,4	35,4
4	bierkoeling	0,40	33,8	33,8	33,8
1	afzuiging voorkeuken	1,00	32,4	32,4	--
5	afzuiging afwas	0,50	22,0	22,0	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	21,8	21,8	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	35,8	--	--
8	vrachtwagen	0,75	56,7	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		62,7	62,7	50,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 4_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
4_B		5,00	66,2	62,6	46,1
5	sluiten portier	1,00	62,6	62,6	--
5	sluiten portier	1,00	56,5	56,5	--
5	sluiten portier	1,00	52,1	52,1	--
5	auto's 7 pp	0,75	49,6	49,6	--
5	sluiten portier	1,00	48,2	48,2	--
6	auto's 16 pp	0,75	46,1	46,1	46,1
5	auto's 9 pp	0,75	43,7	43,7	--
7	auto's 16 pp	0,75	42,7	42,7	42,7
4	auto's 9 pp	0,75	38,7	38,7	--
3	auto's 10 pp	0,75	38,7	38,7	--
5	sluiten portier	1,00	38,2	38,2	38,2
1	auto's 11 pp	0,75	37,1	37,1	--
2	auto's 11 pp	0,75	37,0	37,0	--
4	bierkoeling	0,40	24,2	24,2	24,2
1	afzuiging voorkeuken	1,00	20,9	20,9	--
5	afzuiging afwas	0,50	16,7	16,7	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	7,2	7,2	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	31,0	--	--
8	vrachtwagen	0,75	66,2	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		66,2	62,6	46,1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 5_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
5_B		5,00	64,2	52,9	48,9
5	sluiten portier	1,00	52,9	52,9	--
5	sluiten portier	1,00	51,3	51,3	--
5	sluiten portier	1,00	51,2	51,2	--
5	sluiten portier	1,00	50,9	50,9	--
5	sluiten portier	1,00	48,9	48,9	48,9
6	auto's 16 pp	0,75	43,3	43,3	43,3
7	auto's 16 pp	0,75	42,9	42,9	42,9
4	bierkoeling	0,40	41,9	41,9	41,9
4	auto's 9 pp	0,75	40,2	40,2	--
3	auto's 10 pp	0,75	37,0	37,0	--
2	auto's 11 pp	0,75	35,0	35,0	--
5	auto's 7 pp	0,75	34,6	34,6	--
5	auto's 9 pp	0,75	34,6	34,6	--
1	auto's 11 pp	0,75	34,4	34,4	--
1	afzuiging voorkeuken	1,00	33,2	33,2	--
5	afzuiging afwas	0,50	29,9	29,9	--
2	afzuiging achterkeuken	1,00	22,6	22,6	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	47,9	--	--
8	vrachtwagen	0,75	64,2	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		64,2	52,9	48,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

resultaten LAmax

Rapport: Resultatentabel
 Model: model LAmax var 1
 LAmax bij Bron voor toetspunt: 6_B
 Groep: (hoofdgroep)

Naam					
Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
6_B		5,00	66,7	55,4	55,4
5	sluiten portier	1,00	55,4	55,4	55,4
5	sluiten portier	1,00	45,6	45,6	--
7	auto's 16 pp	0,75	45,0	45,0	45,0
6	auto's 16 pp	0,75	44,2	44,2	44,2
5	sluiten portier	1,00	44,0	44,0	--
5	sluiten portier	1,00	40,9	40,9	--
5	sluiten portier	1,00	39,6	39,6	--
3	auto's 10 pp	0,75	35,9	35,9	--
4	auto's 9 pp	0,75	35,9	35,9	--
5	auto's 9 pp	0,75	35,9	35,9	--
5	auto's 7 pp	0,75	35,9	35,9	--
1	auto's 11 pp	0,75	35,6	35,6	--
2	auto's 11 pp	0,75	35,6	35,6	--
5	afzuiging afwas	0,50	22,2	22,2	--
1	afzuiging voorkeuken	1,00	21,0	21,0	--
4	bierkoeling	0,40	18,4	18,4	18,4
2	afzuiging achterkeuken	1,00	6,5	6,5	--
3	afzuiging voorbereiding	0,80	34,8	--	--
8	vrachtwagen	0,75	66,7	--	--
LAmax	(hoofdgroep)		66,7	55,4	55,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Bijlage 6 Bodemonderzoek

Verkennd bodemonderzoek Lossersestraat 197 te Enschede *Project 2016.0259*

projectnummer 2016.0259
project Lossersestraat 197 te Enschede
opdrachtgever Almbier B.V.

versie 1.0
datum 19 juli 2016

auteur
Ing. R.W. Franke

controle
Ing. R. Pieten

bestand G:\3.Projecten\2016\0259 Lossersestraat 197, Enschede\7.Rapportage\Bodem

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	VOORONDERZOEK.....	4
2.1	ALGEMEEN	4
2.2	HISTORISCHE INFORMATIE	4
2.3	GEOHYDROLOGISCHE GEGEVENS.....	6
3	UITVOERING ONDERZOEK.....	7
3.1	HYPOTHESE.....	7
3.2	ONDERZOEKSSTRATEGIE.....	7
3.3	UITVOERING VELDWERK	7
3.4	ZINTUIGLIJKE WAARNEMINGEN	8
3.5	UITVOERING LABORATORIUM ONDERZOEK.....	8
4	RESULTATEN	10
4.1	ANALYSERESULTATEN GROND.....	10
4.2	ANALYSERESULTATEN GRONDWATER.....	11
5	CONCLUSIES.....	12
5.1	RESULTATEN GROND.....	12
5.2	RESULTATEN GRONDWATER.....	12
5.3	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	13
6	BETROUWBAARHEID ONDERZOEK.....	14

BIJLAGEN

1. Locatiekaart
2. Situatieschets
3. Boorprofielen
4. Toetsing analyseresultaten
5. Analyserapporten laboratorium
6. Achtergrond-, streef- en interventiewaarden
7. Onderzoeksstrategie NEN 5740 'niet verdachte' locaties
8. Historische informatie

I INLEIDING

In opdracht van Almbier B.V. heeft Lycens B.V. een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op een deel van de locatie Lossersestraat 197 te Enschede. Voor de ligging van deze locatie wordt verwezen naar bijlage I, de locatiekaart.

De aanleiding voor het onderzoek is de geplande herinrichting van de locatie en de geplande aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen. De geplande herinrichting voorziet in de realisatie van een nieuwe woning.

Het doel van het onderzoek is het bepalen van de bodemkwaliteit op de locatie en daarmee mogelijke verontreinigingen in grond en grondwater te signaleren welke consequenties kunnen hebben voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen. Hiervoor is de milieuhygienische kwaliteit van de grond en het grondwater beoordeeld door het verrichten van een aantal boringen en het analyseren van een aantal grond- en grondwatermonsters.

Het onderzoek is conform de Nederlandse Norm "Onderzoeksstrategie bij verkennend bodemonderzoek" (NEN 5740) uitgevoerd.

In hoofdstuk 2 worden de resultaten van het vooronderzoek beschreven. De opzet van het onderzoek wordt in hoofdstuk 3 en de verrichte veld- en laboratoriumwerkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Tot slot worden in hoofdstuk 5 de resultaten en conclusies van het uitgevoerde onderzoek weergegeven en worden aanbevelingen geformuleerd.

2 VOORONDERZOEK

Het vooronderzoek is uitgevoerd conform NEN 5725. Het doel van het vooronderzoek is het achterhalen van het (historische) gebruik van de locatie en potentieel bodembedreigende activiteiten of situaties. Voor onderhavig onderzoek is een beperkt vooronderzoek uitgevoerd.

2.1 ALGEMEEN

Locatie	: Lossersestraat 197 te Enschede
Ligging locatie	: In het buitengebied ten noordoosten (ca. 1,5 km) van Enschede
Kadastrale gegevens	: Gemeente Lonneker, sectie D, nummer 2514
Oppervlakte	: Circa 495 m ²
Topografische aanduiding	: Coördinaten: X: 260.318, Y: 474.523
Gebruik locatie - voormalig	: Agrarisch
- huidig	: Agrarisch
- toekomstig	: Woningbouw
Opdrachtgever	: Almbier B.V.
Overige belanghebbenden	: Geen

Op basis van de door de opdrachtgever beschikbaar gestelde gegevens verklaart Lycens B.V. dat de onderzoekslocatie geen eigendom is van Lycens B.V. of een aan Lycens B.V. gerelateerd bedrijf.

De onderzoekslocatie betreft een momenteel in agrarisch gebruik zijnde terrein direct ten noorden van de Lossersestraat 197 te Enschede. De locatie betreft momenteel een weide en is derhalve onverhard en onbebouwd. Ten zuiden van de bebouwing behorende tot de Lossersestraat 197 bevindt zich de Lossersestraat. Ten oosten van de onderzoekslocatie bevindt zich de Lonneker Molenweg.

2.2 HISTORISCHE INFORMATIE

Bron: *Bodematlas Gemeente Enschede*
Opdrachtgever: Almbier B.V., de heer M. Bosch
Bodematlas Provincie Overijssel
www.bodemloket.nl
<https://bagviewer.kadaster.nl>
www.topotijdreis.nl

Historisch gebruik

Op historisch kaartmateriaal vanaf 1908 is ten zuiden van de huidige onderzoekslocatie, ter plaatse van de huidige Lossersstraat 197, bebouwing zichtbaar. De momenteel aanwezige bebouwing is volgens het kadaster gerealiseerd in 1920. De huidige Lossersestraat is op historisch kaartmateriaal vanaf 1850 zichtbaar. Voor zover zichtbaar en bekend is de onderzoekslocatie altijd in agrarisch gebruik geweest.

Informatie Gemeente Enschede

Uit de bodematlas van de Gemeente Enschede blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie geen ondergrondse tankinstallatie aanwezig is (geweest). Ten zuidwesten van de onderzoekslocatie, ter plaatse van de bebouwing behorende tot de Lossersestraat 191, bevindt zich volgens de bodematlas wel een ondergrondse tankinstallatie. Betreffende locatie bevindt zich circa 40 meter ten zuidwesten van de onderzoekslocatie.

Op circa 30 meter ten westen van de onderzoekslocatie (ter plaatse en westen van de Lonckerstraat 187-189) is volgens de bodematlas een bodemonderzoek uitgevoerd. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat daarbij een sterke verontreiniging (overschrijding interventiewaarde) is aangetoond waarvan de omvang onbekend is. De verontreiniging is niet gedefinieerd als een geval van (grond)verontreiniging. Verdere gegevens over het onderzoek zijn in de bodematlas van de Gemeente Enschede niet beschikbaar. Gezien de afstand tot de huidige onderzoekslocatie wordt verwacht dat de aangetoonde verontreiniging geen negatieve invloed heeft op de milieuhygenische bodemkwaliteit ter plaatse van de onderzoekslocatie.

Uit de asbestsignaleringskaart blijkt verder dat ter plaatse van de onderzoekslocatie een kleine kans bestaat om asbest aan te treffen. Uit het historisch bodembestand blijkt tenslotte dat ter plaatse van de onderzoekslocatie geen historisch verdachte activiteiten bekend zijn. In bijlage 8 zijn overzichtskaarten uit de gemeentelijke bodematlas opgenomen.

Provinciale bodematlas

Uit de bodematlas van de Provincie Overijssel blijkt dat ter plaatse van en rondom de onderzoekslocatie geen bodemkwaliteitsgegevens bekend zijn. Uit de door Geofox-Lexmond opgestelde Asbestsignaleringskaart (vlakkenkaart) blijkt dat op de locatie een kleine kans aanwezig is om asbest aan te treffen. Uit de Asbestsignaleringskaart (puntenkaart) blijkt echter dat ter plaatse van de onderzoekslocatie er geen aanleiding is voor de aanwezigheid van asbest. Uit navraag bij de provincie Overijssel blijkt dat de Asbestsignaleringskaart is vastgesteld op basis van bureauonderzoek, waarbij geen locatiebezoek of dossieronderzoek is uitgevoerd. Uit de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie een hoge verwachting aanwezig is.

Conclusie

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek is de onderzoekslocatie ten aanzien van zowel chemische parameters als asbest als onverdacht te beschouwen.

2.3 GEOHYDROLOGISCHE GEGEVENS

Uit de Grondwaterkaart van Nederland (Dienst Grondwaterverkenning TNO) zijn de volgende (hydro)geologische gegevens afkomstig:

Ter plaatse van de onderzoekslocatie bevindt zich tot circa 3 m-mv een watervoerend pakket welke overwegend bestaat uit matig fijn tot matig grof zand. Vervolgens bevindt zich tot een diepte van circa 25 m-mv een scheidende laag welke voornamelijk bestaat uit matig tot uiterst grof zand. Onder de scheidende laag bevindt zich een gestuwd complex.

De stroming van het freatische grondwater in het eerste watervoerende pakket is globaal in westelijke richting. Lokaal kan de grondwaterstroming van deze richting afwijken. De onderzoekslocatie bevindt zich niet in een grondwaterbeschermingsgebied, waterwingebied en/of boringsvrije zone.

3 UITVOERING ONDERZOEK

3.1 HYPOTHESE

Chemische parameters

In het kader van de NEN 5740 is een hypothese gesteld over het karakter van de onderzoekslocatie. Op basis van de resultaten van het vooronderzoek (hoofdstuk 2) wordt de locatie beschouwd als "onverdacht". De hypothese vormt het uitgangspunt van de gevolgde onderzoeksstrategie tijdens dit onderzoek.

Asbest

In het kader van de NEN 5707 is een hypothese gesteld over het karakter van de onderzoekslocatie. Op basis van de resultaten van het vooronderzoek wordt de locatie beschouwd als onverdacht. Een verkennend onderzoek asbest conform NEN 5707 wordt niet noodzakelijk geacht.

3.2 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Op basis van de gestelde hypothese wordt de locatie onderzocht conform de strategie voor een 'onverdachte niet-lijnvormige locatie' (ONV-NL). De oppervlakte van de onderzoekslocatie bedraagt circa 495 m². Conform de gehanteerde onderzoeksstrategie kan afgeleid worden dat in totaal 2 boringen tot 0.5 meter diepte, 1 boring tot circa 2,0 m-mv of de heersende grondwaterstand en 1 boring tot circa 1.5 meter onder de heersende grondwaterstand uitgevoerd moeten worden. De boring tot onder de grondwaterspiegel zal met een peilbuis worden afgewerkt voor het grondwateronderzoek.

3.3 UITVOERING VELDWERK

Het veldwerk is uitgevoerd op 4 juli 2016 door de heer B.A. Jansen van Lycens B.V.. De veldwerkzaamheden zijn onder certificaat (K46918/08) uitgevoerd conform de BRL SIKB 2000: 'veldwerk bij milieuhygiënisch bodemonderzoek' en de daarbij behorende VKB-protocollen. Voor aanvang van de veldwerkzaamheden is een maaiveldinspectie uitgevoerd. De inspectie-efficiency wordt geschat op 90-100%.

Vervolgens zijn in totaal 4 boringen verricht. Hiervan zijn 2 boringen verricht tot circa 0,5 m-mv en 2 boringen tot circa 2,0 m-mv waarvan 1 boring is afgewerkt met een peilbuis. Het filter van de peilbuis staat op een diepte van circa 1,0 tot 2,0 m-mv. De peilbuis is na plaatsing op 4 juli 2016 door de heer B.A. Jansen en voor bemonstering conform NEN 5744:2011 op 11 juli door de heer R.A. Fieten doorgepompt. De posities van de onderzoekspunten zijn op de tekening in bijlage 2 weergegeven.

Het vrijkomende materiaal is zintuiglijk beoordeeld op samenstelling, geur, kleur en overige bijzonderheden die kunnen duiden op een mogelijke bodemverontreiniging. De resultaten zijn samengevat beschreven in paragraaf 3.4. De uitgetekende bodemprofielen zijn opgenomen in bijlage 3.

3.4 ZINTUIGLIJKE WAARNEMINGEN

Tijdens de maaiveldinspectie zijn op het maaiveld van de locatie geen asbestverdachte materialen of overige bijzonderheden waargenomen die duiden op een mogelijke verontreiniging.

Uit de bodemprofielen blijkt dat de bodem ter plaatse van de onderzoekslocatie bestaat uit zeer fijn zand in de bovengrond en zwak zandig leem in de ondergrond. Plaatselijk bestaat de bovengrond vanaf circa 0,3 m-mv uit matig zandig leem. Verspreid over de locatie zijn in de bovengrond bestaande uit zand sporen puin waargenomen. Er zijn geen asbestverdachte (plaat)materialen aangetroffen in de bodem.

Tijdens het uitvoeren van het veldwerk is een gemiddelde grondwaterstand waargenomen van circa 0,5 m-mv. De grondwaterstand kan afhankelijk van seizoen en positie op de locatie variëren.

3.5 UITVOERING LABORATORIUM ONDERZOEK

Bij de uitvoering van het laboratoriumonderzoek is de gehanteerde onderzoeksstrategie in de NEN-5740 als leidraad gebruikt (bijlage 7). Het onderzoek is uitgevoerd door het laboratorium "Eurofins Analytico B.V." te Bameveld dat geaccrediteerd is volgens de AS3000. Voor het inschatten van de risico's van eventueel aanwezige verontreinigingen zijn de analyseresultaten (meetwaarden) van het laboratorium gestandaardiseerd (GSSD) en vervolgens getoetst aan de streef-, achtergrond- en interventiewaarden bodemsanering (bijlage 6). Het toetsresultaat wordt weergegeven als index en geeft de verhouding weer tussen het gemeten gehalte en de streef-, achtergrond- en interventiewaarden.

Voor de beoordeling van de kwaliteit van de grond en het grondwater is 1 mengmonster van de bovengrond, 1 mengmonster van de ondergrond en 1 grondwatermonster chemisch-analytisch onderzocht op het standaardpakket (bijlage 7). In tabel 3.1 op de volgende pagina is de monstercodering, de samenstelling en het doel van het (samengestelde meng-) monster weergegeven.

Tabel 3.1: Samenstelling van de (meng)monsters

Monstercode	Monsters	Diepte (m-mv)	Doel
Grond			
MM BG	01-1	0,00-0,50	Vaststellen milieuhygienische kwaliteit bovengrond
	02-1	0,00-0,50	
	03-1	0,00-0,50	
	04-1	0,00-0,30	
MM OG	01-2	0,50-1,00	Vaststellen milieuhygienische kwaliteit ondergrond
	01-3	1,00-1,50	
	01-4	1,50-2,00	
	02-2	0,50-1,00	
	02-3	1,00-1,50	
	02-4	1,50-2,00	
Grondwater			
01-1-1		1,00-2,00	Vaststellen milieuhygienische kwaliteit grondwater

Opgemerkt wordt dat de zintuiglijk schone leemlaag in de bovengrond ter plaatse van boring 04 niet onderzocht is. Dit aangezien het niet toegestaan is om monsters met verschillende texturen (zand en leem) te mengen. Aangenomen wordt dat de chemische kwaliteit van de leemlaag in de bovengrond vergelijkbaar is met de zintuiglijk vergelijkbare en onderzochte leemlaag in de ondergrond.

4 RESULTATEN

De laboratoriumrapporten zijn opgenomen in bijlage 5. In bijlage 4 zijn de analyseresultaten getoetst aan de streef-, achtergrond- en interventiewaarden.

4.1 ANALYSERESULTATEN GROND

Tabel 4.1 geeft een volledig overzicht van de interpretatie van de analyseresultaten van de grond(meng)-monsters. Indien er gestandaardiseerde gehalten zijn aangetoond groter dan de achtergrondwaarde, zijn tevens de meetwaarden vermeld in milligram per kilogram droge stof (mg/kg ds). Naast de meetwaarde is tevens het gestandaardiseerde gehalte (GSSD) en de index weergegeven. De niet weergegeven parameters overschrijden de achtergrondwaarde niet.

Tabel 4.1: Interpretatie van de analyseresultaten van de grond(meng)monsters

(Meng)monster	Parameter	Meetwaarde	GSSD	Index	Monsterconclusie
MM BG	Barium	*	-	-	Voldoet aan de achtergrondwaarde
MM OG	Barium	*	-	-	Voldoet aan de achtergrondwaarde

-	:	niet bepaald
≤0	:	kleiner dan of gelijk aan de achtergrondwaarde
≥0<0.5	:	groter dan de achtergrondwaarde, kleiner dan ½(achtergrondwaarde+interventiewaarde)
≥0.5<1	:	gelijk aan of groter dan ½(achtergrondwaarde+interventiewaarde)
≥1	:	gelijk aan of groter dan de interventiewaarde
*	:	de normwaarden voor barium zijn tijdelijk buiten werking gesteld, met uitzondering van duidelijk antropogene verontreinigingen.

Bespreking resultaten

In zowel de boven- als ondergrond zijn geen parameters in een verhoogd gehalte gemeten. Er bestaat ten aanzien van de chemische kwaliteit van de grond derhalve geen belemmering tegen de geplande herinrichting van het terrein en de geplande aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen.

4.2 ANALYSERESULTATEN GRONDWATER

Tabel 4.2 geeft een overzicht van de peilbuisspecificaties en de analyseresultaten van het grondwatermonster. Indien er concentraties zijn gemeten hoger dan de streefwaarde, dan zijn de betreffende parameters en concentraties vermeld in microgram per liter ($\mu\text{g/l}$). Tevens zijn de index en de monsterconclusie weergegeven.

Tabel 4.2: Interpretatie van de analyseresultaten van het grondwatermonster

Peilbuis	Filterstelling (m-mv)	Grondwaterstand (m-mv)	Parameter	Meetwaarde /GSSD	Index	Monsterconclusie	Troebelheid (NTU)	Zuurgraad (pH)	Geleidingsvermogen ($\mu\text{S/cm}$)
01-I-I	1,00-2,00	0,25	Barium Zink	310 90	0,45 0,03	Overschrijding streefwaarde	480 [#]	6,8	240

- : niet onderzocht

≤ 0 : kleiner dan of gelijk aan de streefwaarde

$> 0 \leq 0,5$: groter dan de streefwaarde, gelijk aan of kleiner dan $\frac{1}{2}(\text{streefwaarde} + \text{interventiewaarde})$

$> 0,5 < 1$: groter dan $\frac{1}{2}(\text{streefwaarde} + \text{interventiewaarde})$

≥ 1 : gelijk aan of groter dan de interventiewaarde

[#] : de gemeten troebelheid is hoger dan 10 NTU. Tijdens monsternamen is vastgesteld dat het maximale onttrekkingsdebiet 500 ml/min bedroeg, de verlaging van het waterniveau in de peilbuis niet meer dan 50 centimeter bedroeg en het filterdeel niet belucht is. Tevens was tijdens de bemonstering sprake van een constante EGV. Aangezien aan de eisen uit de NEN 5744:2011 is voldaan, is ondanks de hoger gemeten NTU overgegaan tot bemonstering. De gemeten troebelheid wordt niet van invloed geacht op de analyseresultaten.

Bespreking resultaten

Uit de analyseresultaten blijkt dat het grondwater licht verhoogde concentraties aan barium en zink bevat. Aangezien met betrekking tot de verhoogde concentraties geen antropogene bron bekend is, zijn barium en zink vermoedelijk van nature in een verhoogde concentratie in het grondwater aanwezig. De gemeten concentraties overschrijden de streefwaarden in geringe mate en vormen geen belemmering voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen.

5 CONCLUSIES

In opdracht van Almbier B.V. heeft Lycens B.V. een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op een deel van de locatie Lossersestraat 197 te Enschede.

De aanleiding voor het onderzoek is de geplande herinrichting van de locatie en de geplande aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen. De geplande herinrichting voorziet in de realisatie van een nieuwe woning.

Het doel van het onderzoek is het bepalen van de bodemkwaliteit op de locatie en daarmee mogelijke verontreinigingen in grond en grondwater te signaleren welke consequenties kunnen hebben voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen. Hiervoor is de milieuhygienische kwaliteit van de grond en het grondwater beoordeeld door het verrichten van een aantal boringen en het analyseren van een aantal grond- en grondwatermonsters.

Op grond van de beschikbare gegevens (resultaten vooronderzoek, zintuiglijke waarnemingen gedaan tijdens het veldwerk en de analyseresultaten) kan het volgende worden geconcludeerd:

5.1 RESULTATEN GROND

Chemisch-analytisch zijn in zowel de boven- als ondergrond geen parameters in verhoogde gehalten gemeten. De milieuhygienische kwaliteit van de grond vormt geen belemmering voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen.

5.2 RESULTATEN GRONDWATER

Chemisch-analytisch zijn in het grondwater licht verhoogde concentraties aan barium en zink aangetoond. De gemeten concentraties overschrijden de streefwaarden in geringe mate en vormen geen belemmering voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen. Aangezien met betrekking tot de licht verhoogde concentraties aan barium en zink geen antropogene bron bekend is, zijn betreffende parameters vermoedelijk van nature in verhoogde concentraties in het grondwater aanwezig.

5.3 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De opzet van het uitgevoerde onderzoek heeft geleid tot een goed beeld van de bodemkwaliteit ter plaatse van de onderzoekslocatie. Uit de resultaten van het verkennend bodemonderzoek kan worden geconcludeerd dat er, ons inziens, milieuhygiënisch gezien geen belemmeringen zijn voor de geplande herinrichting van de locatie en de aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen.

Mocht bij herinrichting van de locatie grond vrijkomen dan wordt aanbevolen deze grond op eigen locatie te hergebruiken. Bij toepassing van de grond in een werk elders, is het Besluit Bodemkwaliteit van toepassing. Op basis van de bekende gegevens is een indicatieve toetsing uitgevoerd. Hieruit blijkt dat eventueel vrijkomende grond voldoet aan de achtergrondwaarden en derhalve zonder beperkingen toegepast kan worden. De daadwerkelijke kwaliteit van eventueel af te voeren grond zal middels een partijkeuring vastgesteld moeten worden en kan afwijken van de indicatieve toetsing.

De gestelde hypothese dat de locatie als "onverdacht" beschouwd kan worden ten aanzien van chemische parameters is niet juist gebleken op basis van de aangetoonde licht verhoogde concentraties aan barium en zink in het grondwater. De gevolgde onderzoeksstrategie geeft echter een representatief beeld van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem ter plaatse van de onderzoekslocatie. Bovendien vormen de gemeten concentraties geen belemmering voor de geplande herinrichting van de locatie en de geplande aanvraag van een omgevingsvergunning, activiteit bouwen.

De gestelde hypothese dat de locatie ten aanzien van de parameter asbest in bodem als 'onverdacht' kan worden aangemerkt is, op basis van de criteria als genoemd in de NEN 5707, niet juist gebleken. Op basis van de uitgevoerde onderzoeksinspanning, de ervaring van de veldwerker en onderzoeksresultaten van vergelijkbare onderzoeken in het verleden kan echter worden aangenomen dat de bodem geen asbest bevat in gehalten boven de interventiewaarde en/of hergebruiksnorm. Het nemen van aanvullende maatregelen ten aanzien van asbest in bodem wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

6 BETROUWBAARHEID ONDERZOEK

Het onderhavige onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Lycens B.V. streeft bij elk bodemonderzoek naar een optimale representativiteit.

Hoewel voldaan wordt aan de wettelijke verplichtingen, is onderhavig onderzoek gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen en het nemen en analyseren van een beperkt aantal monsters. Hierdoor blijft het mogelijk dat plaatselijke afwijkingen in de samenstelling van grond en/of grondwater aanwezig zijn welke tijdens het onderzoek niet naar voren zijn gekomen. Lycens B.V. is niet aansprakelijk voor hieruit voortvloeiende schade of gevolgen van welke aard ook.

Hierbij wordt er tevens op gewezen dat het uitgevoerde bodemonderzoek een momentopname is. Beïnvloeding van grond- en grondwaterkwaliteit zal ook plaats kunnen vinden na uitvoering van dit onderzoek (bijvoorbeeld door bouwrijp maken of aanvoer van grond van elders). Naarmate er een langere tijd is verlopen na uitvoering van het onderzoek, dient meer voorzichtigheid/voorbehoud te worden betracht bij het gebruik van de onderzoeksresultaten.

BIJLAGE I
LOCATIEKAART

Onderdeel	:	Locatiekaart
Schaal	:	1:25.000 (Bron: Topografische kaart van Nederland)
Projectnummer	:	2016.0259
Opdrachtgever	:	Almbier B.V.

BIJLAGE 2
SITUATIESCHETS

NOORD

Legenda:

- Peilbuis
- Boring tot 0,5 m-mv
- Boring tot 2,0 m-mv
- Onderzoekslocatie
- Perceelsgrens
- Bebouwing
- Toekomstige bebouwing
- Huisnummer
- Weide

Kadastraal bekend:

Gemeente: Lonneker
Sectie: D
Nummer(s): 2514

Lonneker Molenweg

197

191

189-189A

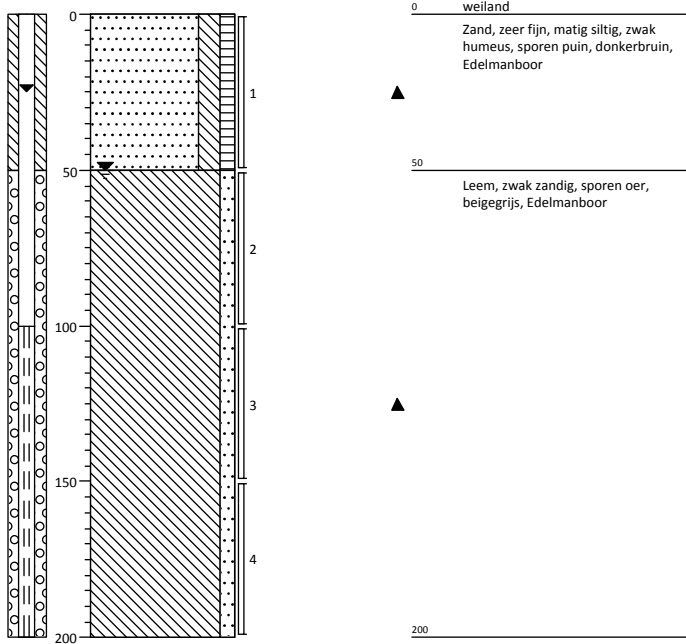
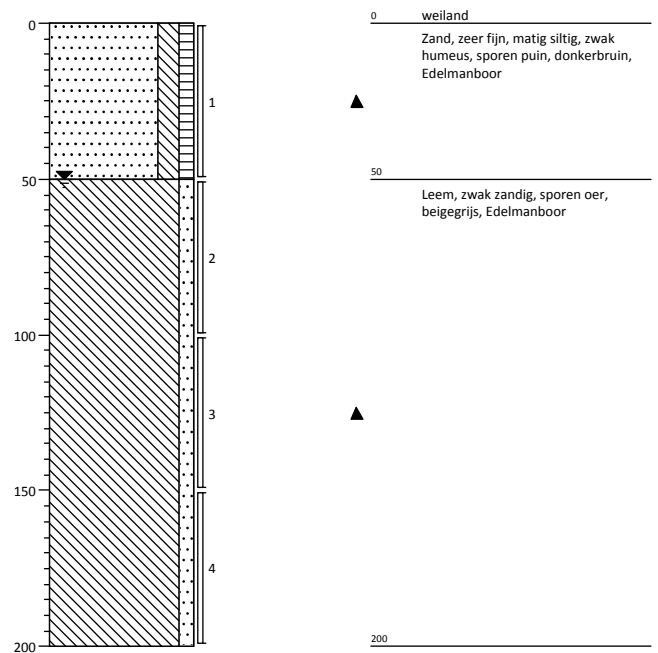
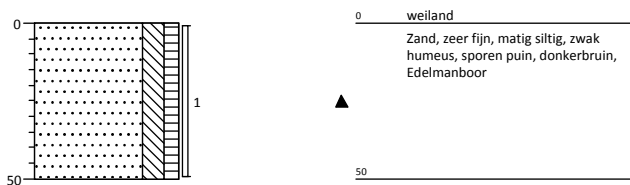
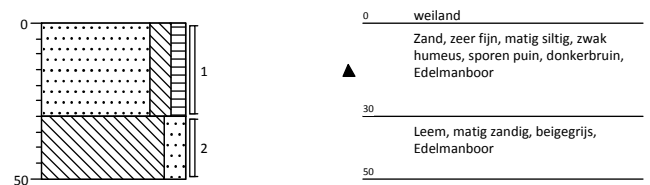

Verkennd bodemonderzoek

project	: Lossersestraat 197 te Enschede	proj.nr.: 2016.0259
tekening	: Situatieschets	tek.nr.: 1
opdr.gever	: Almbier B.V.	schaal : 1:500
locatie	: Lossersestraat 197 te Enschede	form. : A4
proj.leider	: R. Fieten	datum : 15-07-2016
tekenaar	: B. Franke	gecontr. BF
boormeester	: B.A. Jansen / R.A. Fieten	
datum veldw.	: 4 juli 2016 / 11 juli 2016	
schaalbalk	: 0 5 10 15 20 25	

Deventerstraat 10
Postbus 336
7570 AH OLDEZAAAL
tel. : 0541-570730
fax : 0541-570731
email : info@lycens.nl
internet : www.lycens.nl

BIJLAGE 3
BOORSTATEN

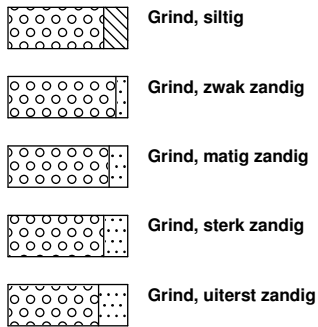
Boring: 01**Boring: 02****Boring: 03****Boring: 04**

Projectcode: 2016.0259
 Opdrachtgever: Almbier B.V.
 Projectnaam: Lossersestraat 197 te Enschede

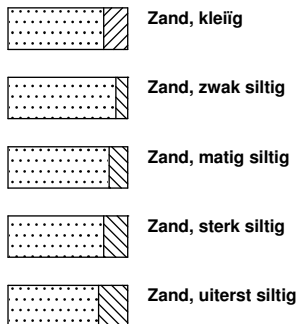
Projectleider: R. Fieten
 Boormeester: B. Jansen
 Schaal 1: 25

Legenda (conform NEN 5104)

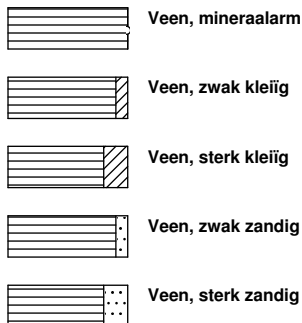
grind

zand

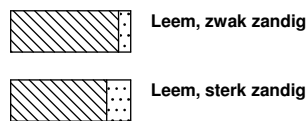
veen

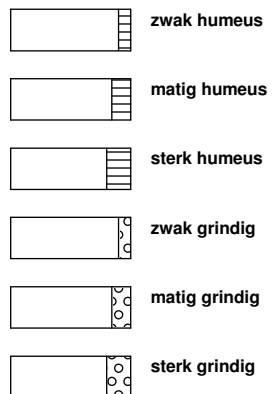
klei

leem

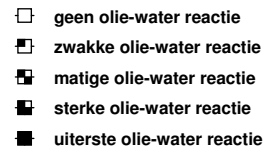
overige toevoegingen

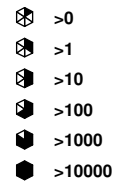
geur

olie

p.i.d.-waarde

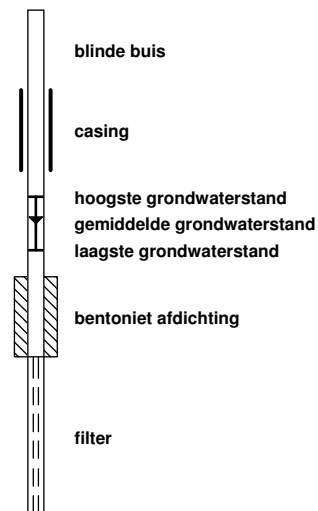
monsters

overig

peilbuis

BIJLAGE 4
TOETSING ANALYSECERTIFICATEN

Tabel 1: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM BG			MM OG		
Certificaatcode		2016077683			2016077683		
Boring(en)		01, 02, 03, 04			01, 01, 01, 02, 02, 02		
Traject (m -mv)		0,00 - 0,50			0,50 - 2,00		
Humus	% ds	5,4			0,80		
Lutum	% ds	5,7			20		
Datum van toetsing		11-7-2016			11-7-2016		
Monsterconclusie		Voldoet aan Achtergrondwaarde			Voldoet aan Achtergrondwaarde		
		Meetw	GSSD	Index	Meetw	GSSD	Index
METALEN							
Kobalt [Co]	mg/kg ds	4,7	11,8	-0,02	9,6	11,2	-0,02
Nikkel [Ni]	mg/kg ds	<4	<6	-0,45	20	23	-0,18
Koper [Cu]	mg/kg ds	7,2	12,0	-0,19	7,5	9,5	-0,2
Zink [Zn]	mg/kg ds	32	60	-0,14	37	45	-0,16
Molybdeen [Mo]	mg/kg ds	<1,5	<1,1	-0	<1,5	<1,1	-0
Cadmium [Cd]	mg/kg ds	0,31	0,44	-0,01	<0,2	<0,2	-0,03
Barium [Ba]	mg/kg ds	23	61 ⁽⁶⁾		22	26 ⁽⁶⁾	
Kwik [Hg]	mg/kg ds	0,067	0,089	-0	<0,05	<0,04	-0
Lood [Pb]	mg/kg ds	24	33	-0,04	<10	<8	-0,09
PAK							
Pak-totaal (10 van VROM) (0,7 facto)	mg/kg ds	0,41			0,35		
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,073	0,073		<0,05	<0,04	
Chryseen	mg/kg ds	0,056	0,056		<0,05	<0,04	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(g,h,i)perylene	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
PAK 10 VROM	mg/kg ds		0,41	-0,03		<0,35	-0,03
GECHLOOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds		<0,0091	-0,01		<0,025	0,01
PCB (7) (som, 0,7 factor)	mg/kg ds	0,0049			0,0049		
PCB 28	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 52	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 101	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 118	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 138	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 153	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
PCB 180	mg/kg ds	<0,001	<0,001		<0,001	<0,004	
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	4 ⁽⁶⁾		<3	11 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	<35	<45	-0,03	<35	<123	-0,01
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<5	6 ⁽⁶⁾		<5	18 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C16 - C21	mg/kg ds	<5	6 ⁽⁶⁾		<5	18 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C21 - C30	mg/kg ds	<11	14 ⁽⁶⁾		<11	39 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C30 - C35	mg/kg ds	8,1	15,0 ⁽⁶⁾		<5	18 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C35 - C40	mg/kg ds	<6	8 ⁽⁶⁾		<6	21 ⁽⁶⁾	
OVERIG							
Gloeirest	% (m/m) ds	94,2			97,8		
Droge stof	% m/m	74,8	74,8 ⁽⁶⁾		74,5	74,5 ⁽⁶⁾	
Lutum	%	5,7			20		
Organische stof (humus)	%	5,4			0,80		

----- : Geen toetsnorm aanwezig
 < : kleiner dan de detectielimiet
 8,88 : <= Achtergrondwaarde
 <=I : Kleiner of gelijk aan Tussenwaarde
 8,88 : <= Interventiewaarde
 8,88 : > Interventiewaarde
 6 : Heeft geen normwaarde
 # : verhoogde rapportagegrens
 GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
 Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 2.0.0 -

Tabel 2: Normwaarden conform de Wet Bodembescherming

		AW	WO	IND	I
METALEN					
Cadmium [Cd]	mg/kg ds	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt [Co]	mg/kg ds	15	35	190	190
Koper [Cu]	mg/kg ds	40	54	190	190
Kwik [Hg]	mg/kg ds	0,15	0,83	4,8	36
Lood [Pb]	mg/kg ds	50	210	530	530
Molybdeen [Mo]	mg/kg ds	1,5	88	190	190
Nikkel [Ni]	mg/kg ds	35	39	100	100
Zink [Zn]	mg/kg ds	140	200	720	720
PAK					
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5	6,8	40	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02	0,04	0,5	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	190	500	5000

Tabel 3: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		01-1-1		
Datum		11-7-2016		
Filterdiepte (m -mv)		1,00 - 2,00		
Datum van toetsing		15-7-2016		
Monsterconclusie		Overschrijding Streefwaarde		
		Meetw	GSSD	Index
METALEN				
Kobalt [Co]	µg/l	3,8	3,8	-0,2
Nikkel [Ni]	µg/l	11	11	-0,07
Koper [Cu]	µg/l	2,5	2,5	-0,21
Zink [Zn]	µg/l	90	90	0,03
Molybdeen [Mo]	µg/l	<2	<1	-0,01
Cadmium [Cd]	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05
Barium [Ba]	µg/l	310	310	0,45
Kwik [Hg]	µg/l	<0,05	<0,04	-0,04
Lood [Pb]	µg/l	<2	<1	-0,23
AROMATISCHE VERBINDINGEN				
BTEX (som)	µg/l	<0,9	0,6 ⁽⁶⁾	
Xylenen (som, 0.7 factor)	µg/l	0,21		
Benzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0
Ethylbenzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,03
Tolueen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
Xylenen (som)	µg/l		<0,21	0
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1	
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		<0,77 ^(2,14)	
PAK				
Naftaleen	µg/l	<0,02	<0,01	0
PAK 10 VROM	-		<0,00020 ⁽¹¹⁾	
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN				
CKW (som)	µg/l	<1,6		
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l		<0,42	-0
1,2-Dichloorethenen (som, 0.7 facto)	µg/l	0,14		
Dichloorpropanen (0,7 som, 1,1+1,2+1,3)	µg/l	0,42		
cis + trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l		<0,14	0,01
1,1-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	0,01
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	
Dichloormethaan	µg/l	<0,2	<0,1	0
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 ⁽¹⁴⁾	
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	<0,1	<0,1	0,01
1,1-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
1,2-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	<0,1	<0,1	0
Vinylchloride	µg/l	<0,1	<0,1	0,02
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN				
Minerale olie C10 - C12	µg/l	<10	7 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C10 - C40	µg/l	<50	<35	-0,03
Minerale olie C12 - C16	µg/l	<10	7 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C16 - C21	µg/l	<10	7 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C21 - C30	µg/l	<15	11 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C30 - C35	µg/l	<10	7 ⁽⁶⁾	
Minerale olie C35 - C40	µg/l	<10	7 ⁽⁶⁾	

-----	: Geen toetsnorm aanwezig
<	: kleiner dan de detectielimiet
8,88	: <= Streefwaarde
8,88	: > Streefwaarde
8,88	: > Interventiewaarde
>I	: Groter dan Tussenwaarde
11	: Enkele parameters ontbreken in de berekening van de somfractie
14	: Streefwaarde ontbreekt zorgplicht van toepassing
2	: Enkele parameters ontbreken in de som
6	: Heeft geen nomwaarde
#	: verhoogde rapportagegrens
GSSD	: Gestandaardiseerde meetwaarde
Index	: (GSSD - S) / (I - S)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 2.0.0 -

Tabel 4: Normwaarden conform de Wet Bodembescherming

		S	S Diep	Indicatief	I
METALEN					
Barium [Ba]	µg/l	50	200		625
Cadmium [Cd]	µg/l	0,4	0,06		6
Kobalt [Co]	µg/l	20	0,7		100
Koper [Cu]	µg/l	15	1,3		75
Kwik [Hg]	µg/l	0,05	0,01		0,3
Lood [Pb]	µg/l	15	1,7		75
Molybdeen [Mo]	µg/l	5	3,6		300
Nikkel [Ni]	µg/l	15	2,1		75
Zink [Zn]	µg/l	65	24		800
AROMATISCHE VERBINDINGEN					
Benzeen	µg/l	0,2			30
Ethylbenzeen	µg/l	4			150
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	6			300
Tolueen	µg/l	7			1000
Xylenen (som)	µg/l	0,2			70
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l			150	
PAK					
Naftaleen	µg/l	0,01			70
GECHLOOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	0,01			300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	0,01			130
1,1-Dichloorethaan	µg/l	7			900
1,1-Dichlooretheen	µg/l	0,01			10
1,2-Dichloorethaan	µg/l	7			400
Dichloormethaan	µg/l	0,01			1000
Dichloorpropaan	µg/l	0,8			80
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	0,01			40
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	0,01			10
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l				630
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	24			500
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	6			400
Vinylchloride	µg/l	0,01			5
cis + trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	0,01			20
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	µg/l	50			600

BIJLAGE 5
ANALYSECERTIFICATEN

Lycens
T.a.v. B. Franke
Deventerstraat 10
7570 AH OLDENZAAL

Analyscertificaat

Datum: 11-Jul-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016077683/1
Uw project/verslagnummer	2016.0259
Uw projectnaam	Lossersestraat 197 te Enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	04-Jul-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	2016.0259	Certificaatnummer/Versie	2016077683/1
Uw projectnaam	Lossersestraat 197 te Enschede	Startdatum	04-Jul-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	11-Jul-2016/08:53
Monsternemer	B. Jansen	Bijlage	A,B,C
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)	Pagina	1/2

Analyse	Eenheid	1	2
Voorbehandeling			
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd
Bodemkundige analyses			
S Droge stof	% (m/m)	74.8	74.5
S Organische stof	% (m/m) ds	5.4	0.8
Q Gloeirest	% (m/m) ds	94.2	97.8
S Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	5.7	20.4
Metalen			
S Barium (Ba)	mg/kg ds	23	22
S Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0.31	<0.20
S Kobalt (Co)	mg/kg ds	4.7	9.6
S Koper (Cu)	mg/kg ds	7.2	7.5
S Kwik (Hg)	mg/kg ds	0.067	<0.050
S Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5
S Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4.0	20
S Lood (Pb)	mg/kg ds	24	<10
S Zink (Zn)	mg/kg ds	32	37
Minerale olie			
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	<11
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	8.1	<5.0
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0
S Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	<35
Polychloorbifenylen, PCB			
S PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	MM BG	04-Jul-2016	9097021
2	MM OG	04-Jul-2016	9097022

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP00227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	2016.0259	Certificaatnummer/Versie	2016077683/1
Uw projectnaam	Lossersestraat 197 te Enschede	Startdatum	04-Jul-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	11-Jul-2016/08:53
Monsternemer	B. Jansen	Bijlage	A, B, C
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)	Pagina	2/2

Analyse	Eenheid	1	2
S PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 ¹⁾	0.0049 ¹⁾
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK			
S Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Fenanthreen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Fluorantheen	mg/kg ds	0.073	<0.050
S Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Chryseen	mg/kg ds	0.056	<0.050
S Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.41	0.35 ¹⁾

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	MM BG	04-Jul-2016	9097021
2	MM OG	04-Jul-2016	9097022

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPNL2A

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016077683/1

Pagina 1/1

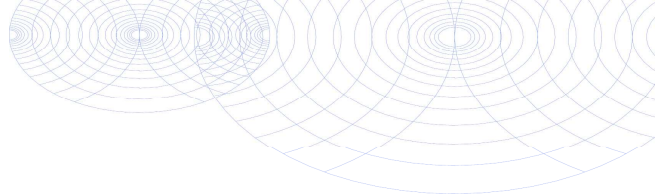
Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9097021	01	1	0	50	0533049949	MM BG
9097021	02	1	0	50	0533049958	
9097021	03	1	0	50	0533049954	
9097021	04	1	0	30	0533049947	
9097022	01	2	50	100	0533049946	MM OG
9097022	02	2	50	100	0533049953	
9097022	01	3	100	150	0533049945	
9097022	02	3	100	150	0533049944	
9097022	01	4	150	200	0533049950	
9097022	02	4	150	200	0533049955	
9097022					0901820304	
9097022						

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VRT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPNL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016077683/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van $0,7 \cdot RG$ **Eurofins Analytico B.V.**

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016077683/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Lycens
T.a.v. B. Franke
Deventerstraat 10
7570 AH OLDENZAAL

Analyscertificaat

Datum: 15-Jul-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016080905/1
Uw project/verslagnummer	2016.0259
Uw projectnaam	Lossersestraat 197 te Enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	11-Jul-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer 2016.0259
Uw projectnaam Lossersestraat 197 te Enschede
Uw ordernummer

Certificaatnummer/Versie 2016080905/1
Startdatum 11-Jul-2016
Rapportagedatum 15-Jul-2016/07:31
Bijlage A,B,C
Pagina 1/2

Monsternemer R. Fieten
Monstermatrix Water; Water (AS3000)

Analyse	Eenheid	1
Metalen		
S Barium (Ba)	µg/L	310
S Cadmium (Cd)	µg/L	<0.20
S Kobalt (Co)	µg/L	3.8
S Koper (Cu)	µg/L	2.5
S Kwik (Hg)	µg/L	<0.050
S Molybdeen (Mo)	µg/L	<2.0
S Nikkel (Ni)	µg/L	11
S Lood (Pb)	µg/L	<2.0
S Zink (Zn)	µg/L	90
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen		
S Benzeen	µg/L	<0.20
S Toluene	µg/L	<0.20
S Ethylbenzeen	µg/L	<0.20
S o-Xyleen	µg/L	<0.10
S m,p-Xyleen	µg/L	<0.20
S Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0.21 ¹⁾
BTEX (som)	µg/L	<0.90
S Naftaleen	µg/L	<0.020
S Styreen	µg/L	<0.20
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen		
S Dichloormethaan	µg/L	<0.20
S Trichloormethaan	µg/L	<0.20
S Tetrachloormethaan	µg/L	<0.10
S Trichlooretheen	µg/L	<0.20
S Tetrachlooretheen	µg/L	<0.10
S 1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S 1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S 1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S 1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10
Nr. Monsteromschrijving		
1 01-1-1	Datum monstername	Monster nr.
	11-Jul-2016	9106924

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer 2016.0259
Uw projectnaam Lossersestraat 197 te Enschede
Uw ordernummer

Certificaatnummer/Versie 2016080905/1
Startdatum 11-Jul-2016
Rapportagedatum 15-Jul-2016/07:31
Bijlage A,B,C
Pagina 2/2

Monsternemer R. Fieten
Monstermatrix Water; Water (AS3000)

Analyse	Eenheid	1
S trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10
CKW (som)	µg/L	<1.6
S Tribroommethaan	µg/L	<0.20
S Vinylchloride	µg/L	<0.10
S 1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0.10
S 1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0.14 ¹⁾
S 1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S 1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S 1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0.42
Minerale olie		
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10
S Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50

Nr. Monsteromschrijving

1 01-1-1

Datum monstername

11-Jul-2016

Monster nr.

9106924

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPNL2A

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Akkoord
Pr.coörd.

VA

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016080905/1

Pagina 1/1

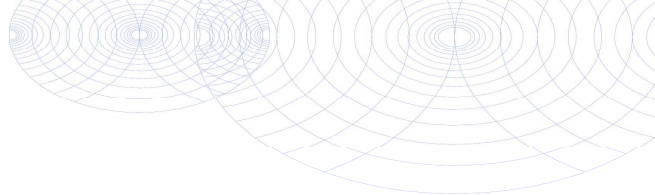
Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9106924	01	1	100	200	0680137417	01-1-1
9106924	01	2	100	200	0800467721	
9106924					0680137417	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPA NL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016080905/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van $0,7 \cdot RG$ **Eurofins Analytico B.V.**

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016080905/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Barium (Ba)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cobalt (Co)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Xylenen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Styreen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
VOC (11)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Tribroommethaan (Bromoform)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Vinylchloride	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichlooretheen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChlEtheen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,2-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,3-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChlprop. som AS300	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-2 en gw. NEN EN ISO 15680
Minerale olie (GC) (C10 - C40)	W0215	LVI-GC-FID	Cf. pb 3110-5

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

BIJLAGE 6

DEFENITIE ACHTERGROND-, STREEF- EN INTERVENTIEWAARDEN

TOETSINGSCRITEIA

Voor het inschatten van de risico's voor de volksgezondheid en het milieu worden de analyseresultaten getoetst aan de achtergrond-/streef- en interventiewaarden bodemsanering van het ministerie van VROM (Uit Nederlandse Staatscourant nr. 247 d.d. 20-12-2007 (Regeling bodemkwaliteit) en nr. 122, d.d. 27-06-2008 (wijziging Regeling bodemkwaliteit)).

- Achtergrondwaarde: deze waarde geeft het gehalte in de grond aan chemische stoffen voor een goede bodemkwaliteit weer, waarvoor geldt dat geen sprake is van belasting door lokale verontreinigingsbronnen. De achtergrondwaarde betreft een referentiewaarde voor natuurlijk voorkomende verhoogde gehalten in de grond;
- Streefwaarde: deze waarde geeft de concentratie in het grondwater aan chemische stoffen voor het uiteindelijk te bereiken kwaliteitsniveau van de bodem aan, die alle mogelijke functies kan vervullen;
- Interventiewaarde: deze waarde geeft het concentratieniveau voor verontreinigingen in grond en grondwater aan waarboven ernstige vermindering of dreigende vermindering optreedt van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, dier of plant. Bij gehalten boven deze interventiewaarde is sprake van een sterke (bodem)verontreiniging.

Bij concentratieniveaus tussen de achtergrond- / streef- en de interventiewaarde wordt een nader onderzoek aanbevolen indien het aangetoonde gehalte groter is dan $\frac{1}{2}$ (achtergrond- of streefwaarde + interventiewaarde).

Bij de interpretatie van de concentratieniveaus van de gemeten waarden dient, mede gezien het voorlopige karakter van de toetsingswaarden, rekening te worden gehouden met een groot aantal factoren, zoals de huidige en toekomstige bestemming van een locatie, de bodemopbouw en de historische informatie.

Met de invoering van BoToVa per 1 juli 2013 worden de gemeten gehalten, middels de analytisch bepaalde gehalten lutum en organische stof, gecorrigeerd naar het gestandaardiseerde gehalte (GSSD). Het gestandaardiseerde gehalte wordt vervolgens getoetst aan de achtergrond-/streef- en interventiewaarden voor een standaard bodem (25% lutum en 10% organische stof).

In de toetsing is een index opgenomen. Deze index wordt bepaald aan de hand van de formule: $(GSSD-AW/S)/(I-AW/S)$. Is de index die hieruit volgt negatief, dan is de GSSD kleiner dan de AW/S. Bevindt de index zich tussen 0 en 1 dan is er sprake van een gehalte tussen de achtergrond-/streefwaarde en de interventiewaarde. Is de index groter dan 1 dan is er sprake van een interventiewaarde overschrijding. Mocht de index gelijk of hoger zijn dan 0,5 dan is er sprake van een tussenwaarde-overschrijding en zal nader onderzoek uitgevoerd moeten worden.

In de monsterconclusie is het resultaat weergegeven op basis van de Regeling Bodemkwaliteit. Hierbij wordt aangegeven of het monster voldoet aan de achtergrondwaarde; de achtergrondwaarde overschrijdt of de interventiewaarde overschrijdt.

BIJLAGE 7
ONDERZOEKSSTRATEGIE NEN-5740

ONDERZOEKSSTRATEGIE NEN-5740 VOOR EEN "NIET-VERDACHTE" LOCATIE.

.1 Veldwerk

Conform de NEN-5740 dient op een niet-verdachte locatie het onderzoek te worden uitgevoerd volgens een systematische monsterneming waarbij de boringen volgens een gelijkmatig patroon over de locatie worden verdeeld. Hierbij worden tevens de richtlijnen gehanteerd zoals beschreven in de BRL 2000, protocol 2001 en 2002.

Het bij de uitvoering van de boringen vrijkomende bodemmateriaal wordt zintuiglijk beoordeeld op geur, kleur en textuur.

Bij het bepalen van de posities voor de boringen en peilbuizen en bij de bemonstering wordt rekening gehouden met eventuele waargenomen afwijkingen op de locatie en met de gegevens uit de inventarisatie.

Het aantal te verrichten boringen en te nemen grond- en grondwatermonsters staat in relatie tot de oppervlakte van de locatie.

Van iedere afzonderlijk te onderscheiden bodemlaag of per maximaal 0.5 meter laagdikte worden grondmonsters genomen.

.2 Laboratorium onderzoek

Het analyseprogramma is gericht op een groot aantal verontreinigende stoffen teneinde een zo compleet mogelijk beeld te verkrijgen van de milieuhygiënische kwaliteit van grond en grondwater op de locatie.

Hiertoe wordt uitgegaan van standaard-analysepakketten. Deze pakketten staan hieronder vermeld.

Het betreft het nieuwe standaardpakket hetgeen in werking is getreden op 1 juli 2008.

Met de inwerkingtreding per 1 juli vervalt het oude basispakket van de NEN 5740.

Standaard pakket bodem (nieuw):

- Lutum en organische stof
- Metalen (Ba, Cd, Co, Cu, Hg, Pb, Mo, Ni, Zn)
- Minerale olie
- PAK (10 VROM)
- PCB (7)

Standaard pakket grondwater (nieuw):

- Metalen (Ba, Cd, Co, Cu, Hg, Pb, Mo, Ni, Zn)
- Aromaten (BTEXN) en styreen
- VoCl (11), vinylchloride, 1,1-dichlooretheen, 1,1-dichloorpropan, 1,2-dichloorpropan, 1,3-dichloorpropan, bromoform
- Minerale olie

De grondmonsters worden in het laboratorium gemengd. Alleen monsters met een zintuiglijk grote vergelijkbaarheid worden gemengd, waardoor het risico van verdunning van een eventuele verontreiniging geminimaliseerd wordt.

De (meng)monsters van de bovengrond worden behandeld met florisil. Hiermee wordt een storend effect van mogelijk aanwezige humuszuur- en PAK-achtige verbindingen op de analyse van minerale olie geminimaliseerd.

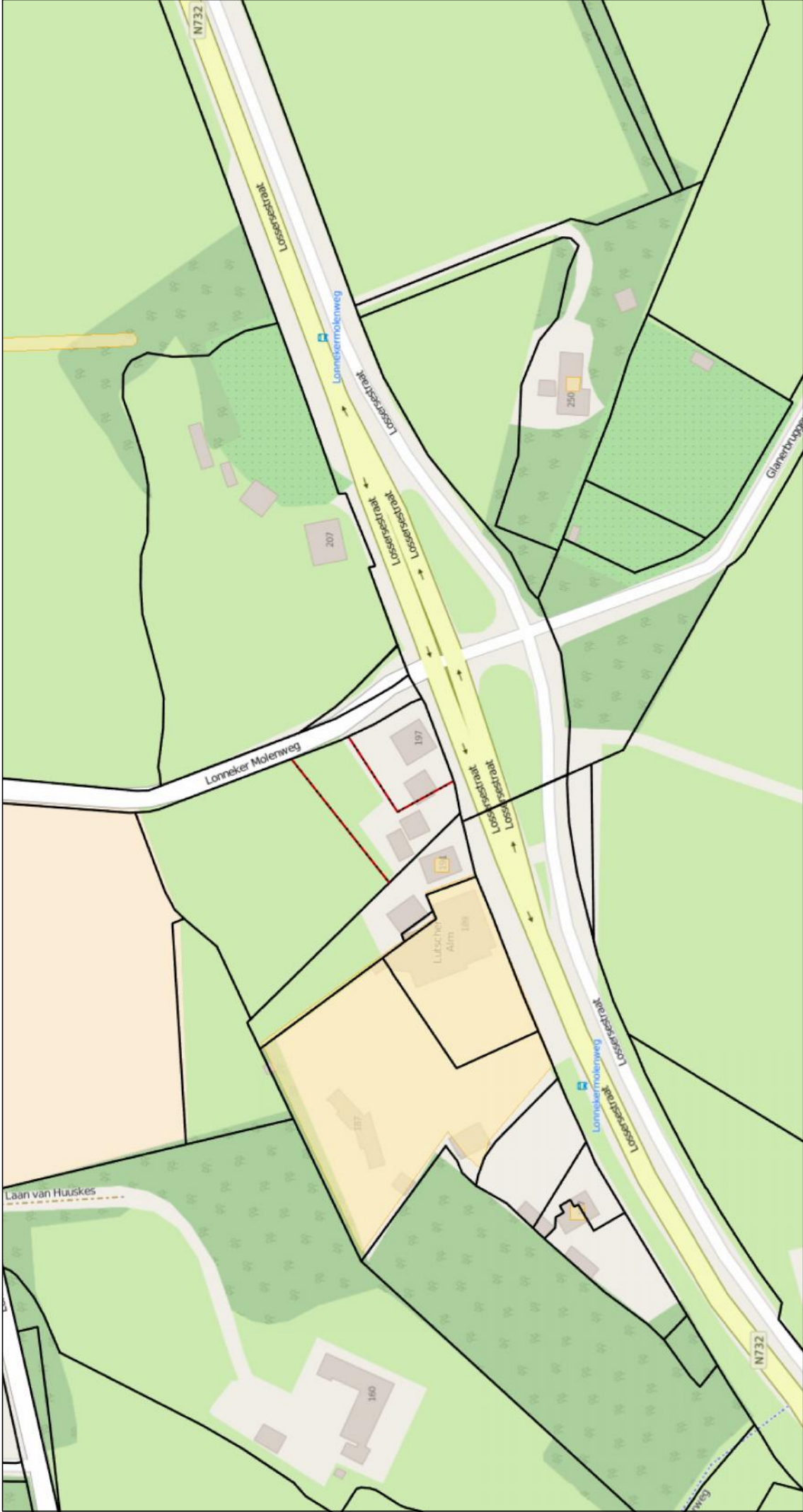
De (meng)monsters van de ondergrond worden niet onderzocht op de aanwezigheid van vluchtige aromatische en vluchtige gehalogeneerde koolwaterstoffen indien deze stoffen in het grondwater worden bepaald.

Zowel van de boven- als van de ondergrond wordt een representatief grond(meng)monster geselecteerd waarvan het lutum- en organische stofgehalte in het laboratorium wordt bepaald. Deze gehalten worden gehanteerd bij de bepaling van de streef- en interventiewaarden van bovengenoemde parameters.

Bij de analyses wordt gebruik gemaakt van de methoden zoals beschreven in de Nederlandse Normen en Praktijkrichtlijnen waaronder de BRL 2000 en AS3000

BIJLAGE 8
HISTORISCH ONDERZOEK

Bodem en Ondergrond Gemeente Enschede

July 15, 2016

Kadastrale grens

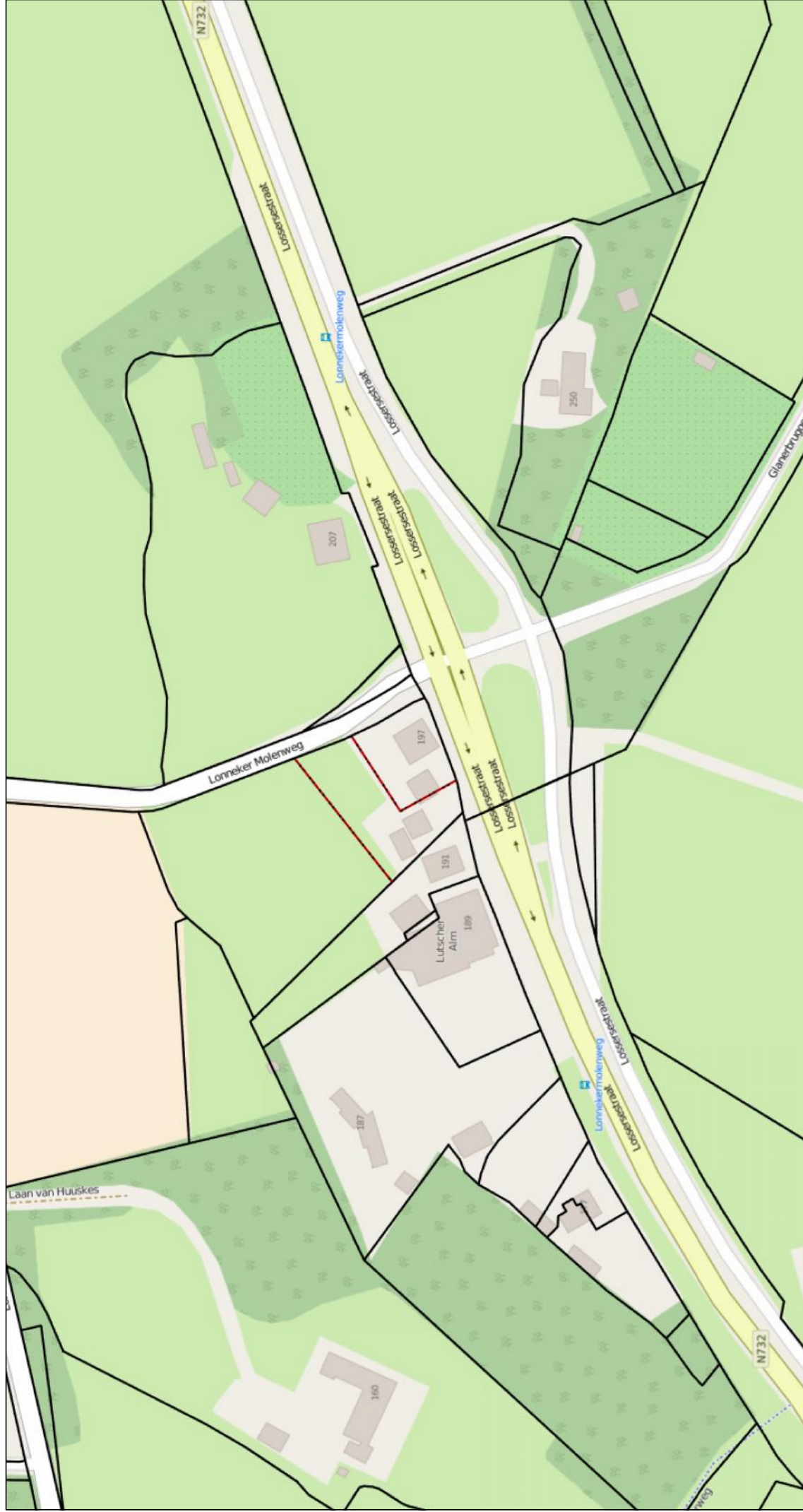
- Administratief
- Definitief
- Voorlopig
- Perceel
- Onderzoeksbekatie

1:2,257

0 0.0275 0.055 0.11 mi
0 0.0425 0.085 0.17 km

Esri Nederland, Kadaster

Bodem en Ondergrond Gemeente Enschede

July 15, 2016

Kadastrale grens

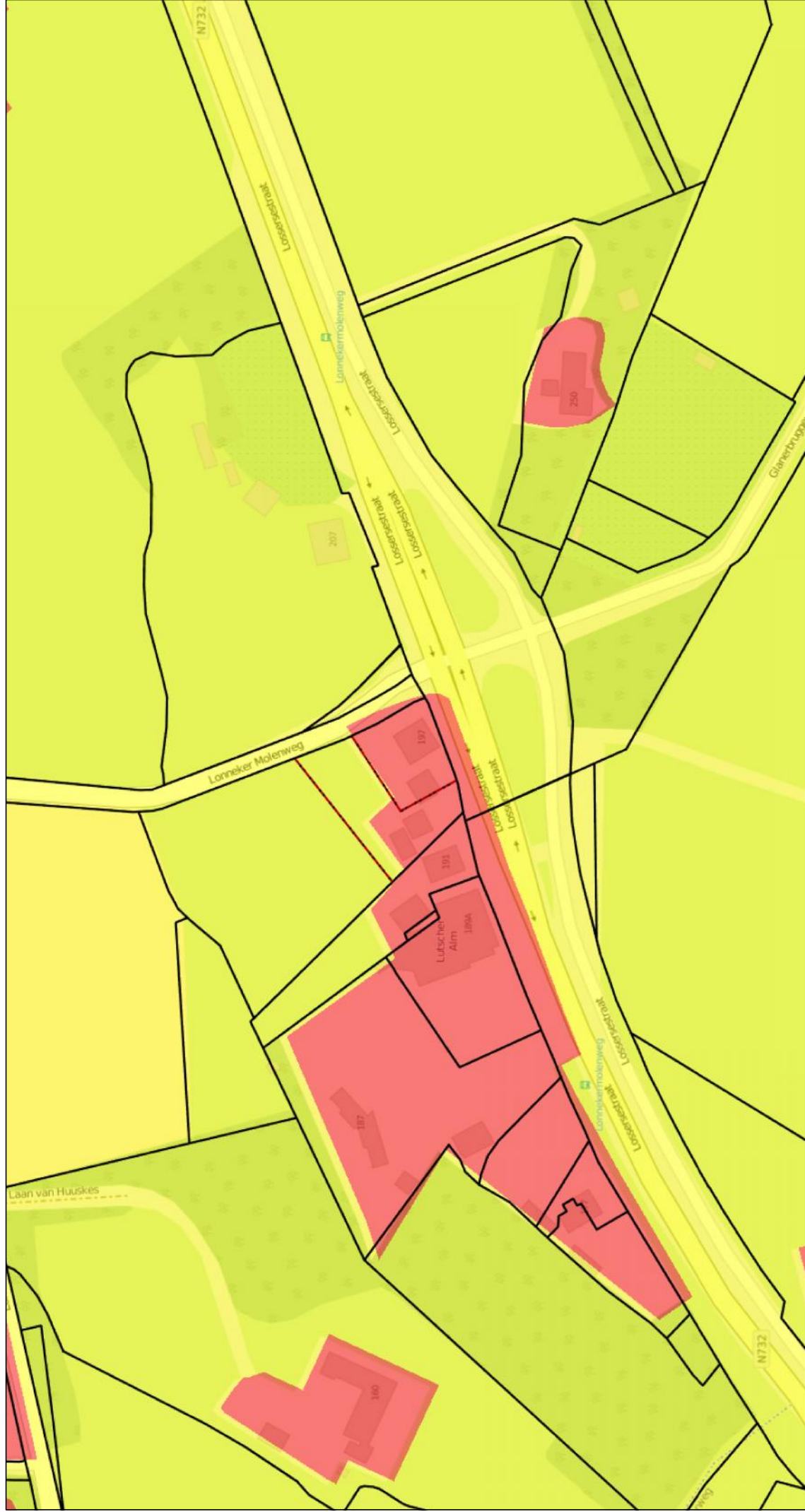
- Administratief
- Definitief
- Voorlopig
- Perceel
- Gevallen grondverontreinigingen

1:2,257

0 0.0275 0.055 0.11 mi
0 0.0425 0.085 0.17 km

Esri Nederland, Kadaster

Bodem en Ondergrond Gemeente Enschede

July 15, 2016

Kadastrale grens

- Administratief
- Definitief
- Voorlopig
- Perceel

Asbestsignaleringskaart

- Niet aanwezig (functioneel) gesaneerd
- Kleine kans
- Gemiddelde kans

- Grote kans
- Aanwezig
- Wordt gesaneerd
- Water

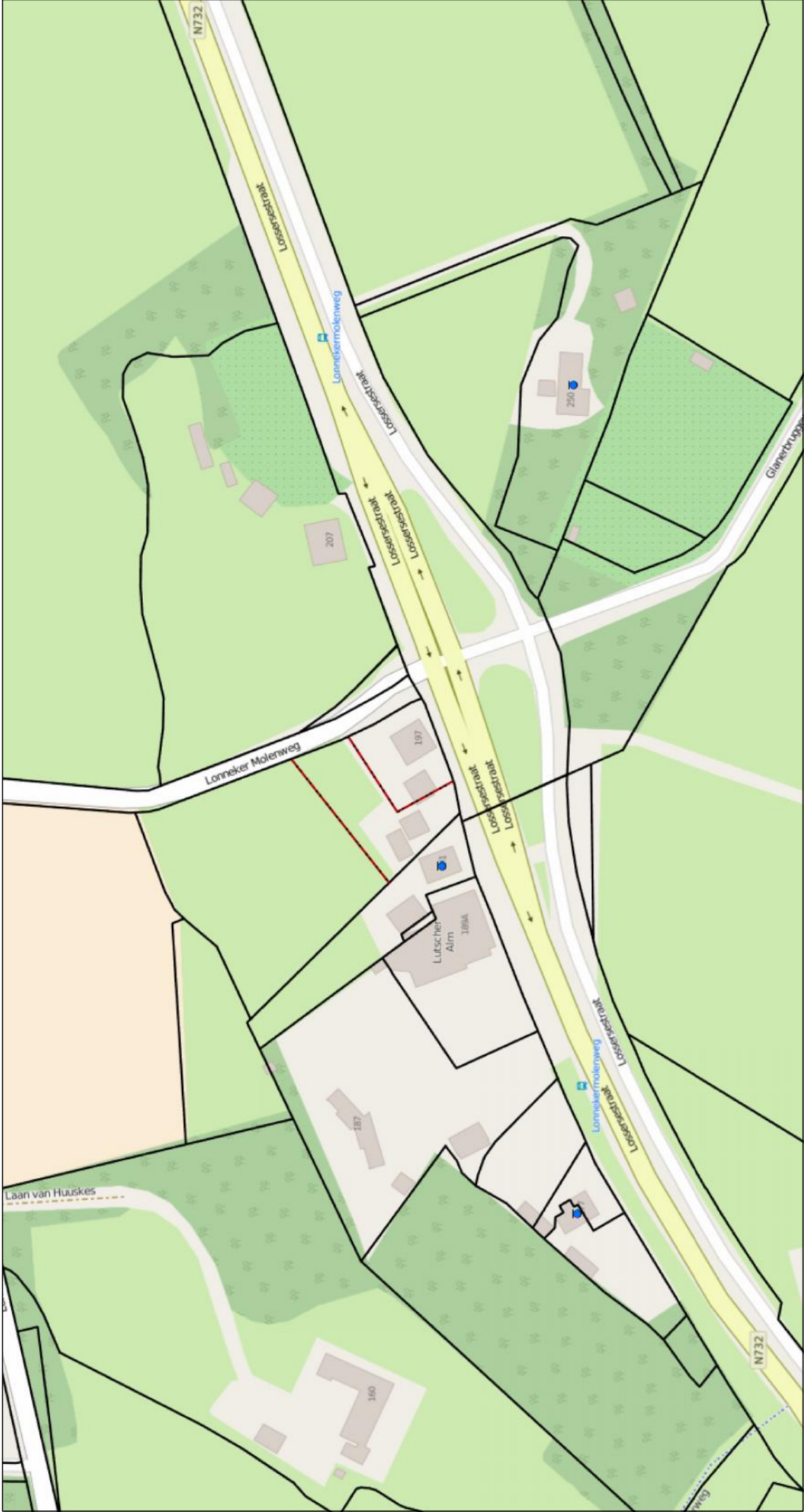
Waterbodem asbest aanwezig

1:2,257

0 0.0275 0.055 0.11 mi
0 0.0425 0.085 0.17 km

Esri Nederland, Kadaster

Bodem en Ondergrond Gemeente Enschede

July 15, 2016

Kadastrale grens

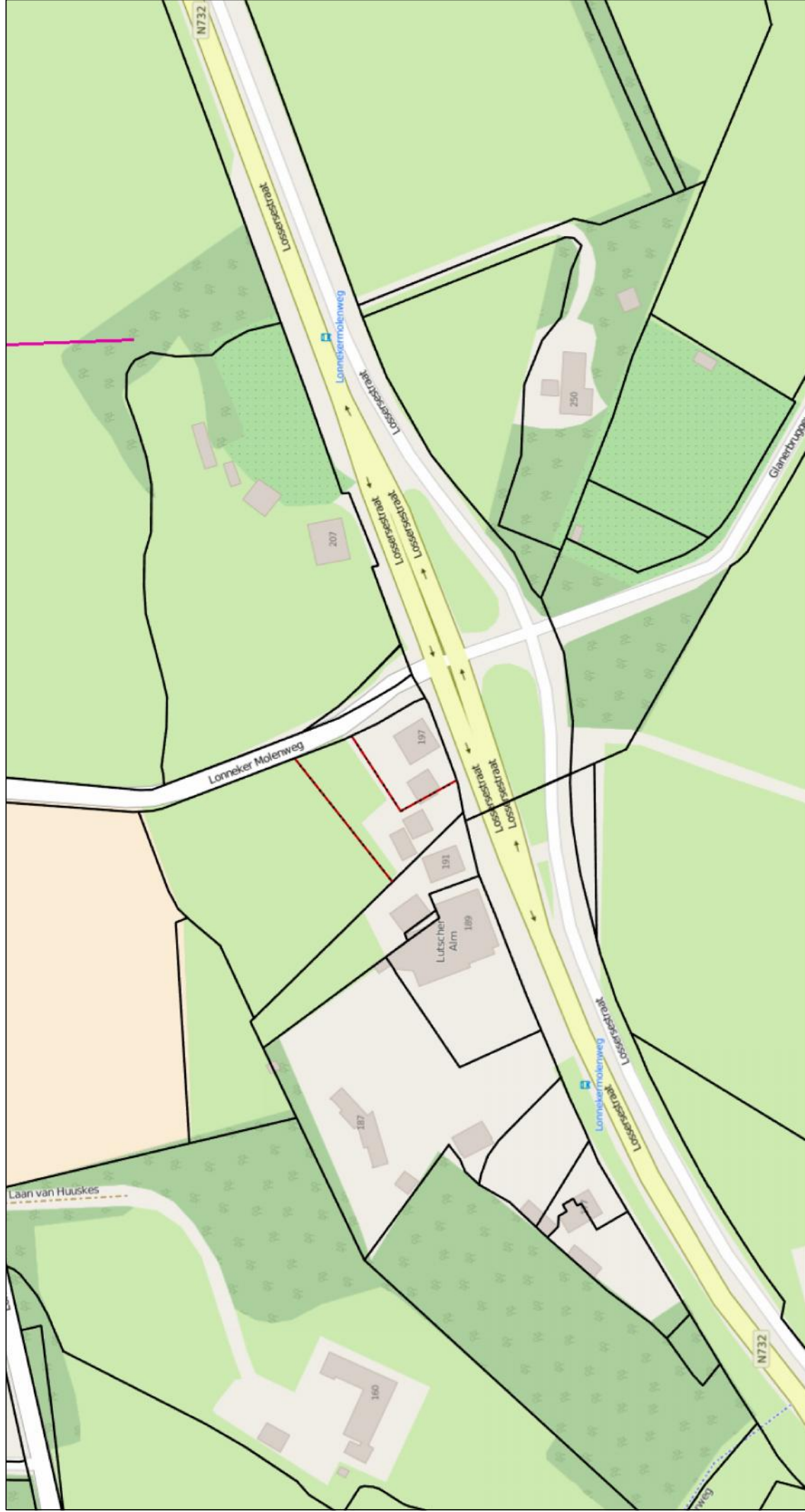
- Administratief
- Definitief
- Voorlopig
- Perceel
- Ondergrondse Tanks

* Pompinstallaties

0 0.0275 0.055 0.11 mi
0 0.0425 0.085 0.17 km

Esri Nederland, Kadaster

Bodem en Ondergrond Gemeente Enschede

July 15, 2016

Kadastrale grens

Administratief

Definitief

Voorlopig

Perceel

HistorischBodemBestand

PuntlocatiesHBB3

LijnlocatiesHBB3

VlaklocatiesHBB3

1:2,257

0 0.0275 0.055 0.11 mi

0 0.0425 0.085 0.17 km

Esri Nederland, Kadaster

Bijlage 7 Akoestisch onderzoek wegverkeer

**Akoestisch onderzoek bouwplan
vervangende woning Lossersestraat
197 te Enschede**

Adviseur : ing. Wim Buijvoets
Opdrachtgever : Bureau Takkenkamp
Bergweg 475
7524 CV Enschede
Contactpersoon : Geertjan Takkenkamp
Datum : 21 februari 2017
Werknummer : 17.016

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	I
1 INLEIDING	1
1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder	1
1.2 Grenswaarden en procedure	1
1.3 Berekening geluidbelasting	2
2 GELUIDBELASTING	3
2.1 Verkeerscijfers	3
2.2 Berekende geluidbelasting en toetsing	3
2.3 Maatregelen reductie geluidsbelasting	4
2.4 Voorwaarden voor het vaststellen van een hogere grenswaarde	5
BIJLAGEN	

bladzijde

1 INLEIDING

In opdracht van Bureau Takkenkamp is een akoestisch onderzoek ingesteld naar de geluidbelasting door wegverkeerslawaai op de gevels van de geplande vervangende woning aan de Lossersestraat 197 te Enschede, binnen de geluidszone van wegen. De situatie is weergegeven op de tekening in bijlage I.

1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder

Op grond van artikel 77 van de Wet geluidhinder (Wgh) dient bij vaststelling of herziening van een bestemmingsplan of vaststelling van een Wro-procedure een akoestisch onderzoek te worden ingesteld. Het akoestisch onderzoek bepaalt de geluidsbelasting aan de gevel van de geluidsgevoelige bestemming die vanwege de weg wordt ondervonden. Het onderzoek is alleen noodzakelijk als de geluidsgevoelige bestemming binnen de wettelijke geluidszone van de weg gesitueerd is. In artikel 74.1 van de Wgh is aangegeven dat wegen aan weerszijden van de weg een wettelijke geluidszone hebben waarvan de grootte is opgenomen in onderstaande tabel.

Wettelijke geluidszones van wegen:

Aantal rijstroken	stedelijk gebied	buitenstedelijk gebied
1 of 2 rijstroken	200 m	250 m
3 of 4 rijstroken	350 m	400 m
5 of meer rijstroken	350 m	600 m

De zone is gelegen aan weerszijden van de weg en begint naast de buitenste rijstrook. Eventuele parkeerstroken, voet- of fietspaden en vluchtstroken worden niet tot de weg gerekend en vallen binnen de zone.

De geluidszone langs een weg omvat het gebied waarbinnen extra aandacht moet worden geschonken aan het geluid afkomstig van de betrokken weg. Binnen een zone moet worden gestreefd naar een akoestisch optimale situatie. Dit betekent dat er bij nieuwe ontwikkelingen, zoals het opstellen van bestemmingsplannen, het verlenen van (individuele) bouwvergunningen en het aanleggen van infrastructurele werken, het akoestische aspect van de plannen direct in kaart moet worden gebracht. Zodoende kan in een vroeg stadium worden onderkend of plannen doorgang kunnen vinden ofwel maatregelen nodig zijn om een akoestisch gunstig klimaat te creëren.

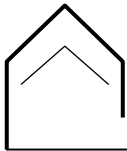
De hiervoor genoemde zones gelden niet voor:

- wegen die zijn aangeduid als woonerf (art 74.2);
- wegen waarvoor een maximumsnelheid van 30 km/uur geldt (art 74.2).

De woning ligt in “buitenstedelijk” gebied binnen de wettelijk vastgestelde geluidszone, als bedoeld in art. 74 van de Wet geluidhinder, van de Lossersestraat en de Lonneker Molenweg.

1.2 Grenswaarden en procedure

De voorkeursgrenswaarde voor de geluidbelasting L_{DEN} op de gevels van een woning t.g.v. een weg bedraagt 48 dB.

Onder bepaalde voorwaarden kan, indien voor de geplande bouw een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk is, door B & W een ontheffing worden verleend tot een hogere grenswaarde van maximaal 58 dB in “buitenstedelijk” gebied voor een vervangende woning. Om een hogere grenswaarde aan te kunnen vragen moet worden voldaan aan twee voorwaarden:

- de optredende geluidbelasting moet lager zijn dan de maximaal toelaatbare gevelbelasting, in dit geval 58 dB voor de vervangende woning (art 83 lid 7 van de Wgh);
- de situatie moet passen in het gemeentelijk geluidsbeleid ten aanzien van vaststelling van de hogere grenswaarden.

Geluidbeleid gemeente Enschede

De gemeente Enschede heeft haar geluidbeleid verankerd in de ‘Geluidnota gemeente Enschede 2009-2012’. De gemeente heeft voor het vaststellen van een hogere waarde geen afwijkend beleid ten opzichte van de Wet geluidhinder. In de nota is de beleidsuitspraak opgenomen dat de gemeente Enschede voor het vaststellen van een hogere waarde de normering uit de Wet geluidhinder volgt. Daaruit volgt dat er bij de overschrijding van de voorkeursgrenswaarde enkele criteria gelden om een hogere waarde te kunnen vaststellen:

- Er moet onderzoek gedaan zijn waar uit blijkt dat de hogere waarde noodzakelijk is om het plan mogelijk te maken;
- Uit het onderzoek moet blijken dat maatregelen (bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en/of maatregelen bij de ontvanger) om te voldoen aan de voorkeursgrenswaarde niet doeltreffend zijn (bezwaren van stedenbouwkundige-, verkeerskundige-, vervoerskundige-, landschappelijke – of financiële aard).
- Overige voorwaarden als minimaal één geluidluwe gevel, situering geluidgevoelige ruimten en een buitenruimte bij voorkeur aan de geluidsluwe zijde, worden behandeld in hoofdstuk 2.4.

Voor het verkrijgen van een hogere grenswaarde dient voor wegverkeerslawaaï de procedure gevolgd te worden. Daarbij hoort de ter visielegging van het akoestisch onderzoek.

1.3 Berekening geluidbelasting

De op de woningen invallende geluidbelasting L_{DEN} kan worden bepaald met een rekenmodel, volgens het Reken- en Meetvoorschrift Geluid 2012, standaardmethode I of II. In deze situatie is binnen de randvoorwaarden gebruik gemaakt van de rekenmethode II.

De standaardmethodes I en II zijn gebaseerd op het berekenen van de geluidemissie (afhankelijk van het aantal en type voertuigen, het soort wegdek, de rijnsnelheid en enkele correctiefactoren) en de geluidoverdracht tussen de weg en de immissiepunten (geplande woninggevels).

2 GELUIDBELASTING

2.1 Verkeerscijfers

Bij het berekenen van de geluidbelasting wordt rekening gehouden met een prognose van de verkeersgegevens voor een weekdag in de toekomstige situatie over 10 jaar (2027).

De weg- en verkeersgegevens van de Lonneker Molenweg (wegvak Lossersestraat-Vegerweg zijn afkomstig van de gemeente Enschede. Voor het berekenen van de weekdagintensiteit is de werkdagintensiteit vermenigvuldigd met een factor 0,91 (ervaringscijfer).

De weg- en verkeersgegevens van de Lossersestraat zijn afkomstig van de provincie Overijssel. Op basis van het Verkeersmodel RVM Twente bedraagt het groeipercentage van de etmaalintensiteit tot het jaar 2027 jaarlijks 0,5% (bron provincie, zie bijlage I).

De voor de berekening gebruikte weg- en verkeersgegevens zijn overzichtelijk gemaakt in tabel I.

TABEL I: overzicht weg- en verkeersgegevens		
Omschrijving	Lossersestraat	Lonneker Molenweg
- etmaalintensiteit jaar 2009 werkdag	-	$900 \times 0.91 = 819$
- etmaalintensiteit jaar 2015 werkdag	5932	-
- etmaalintensiteit jaar 2027 weekdag	6300	$1400 \times 0.91 = 1274$
- dag/avond/nachtuurintensiteit %	6.59/3.60/0.81	6.71/3.61/0.63
- percentage lichte motorvoertuigen D/A/N	93.7	95/966/95.4
- percentage middelzw vrachtw. D/A/N	5.4	2.90/2.30/1.30
- percentage zware vrachtwagens D/A/N	0.9	2.10/1.70/3.30
- wettelijke rijsnelheid km/uur	80	60
- wegdektype	(SMA 0/11: geen reductie) = DAB	DAB

2.2 Berekende geluidbelasting en toetsing

Toetsing van de geluidbelasting aan de grenswaarden gebeurt volgens de Wgh per weg. Alvorens de geluidbelasting te toetsen aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB mag de berekende waarde op grond van art. 110g van de Wet geluidhinder worden verminderd (i.v.m. het stiller worden van motorvoertuigen) met :

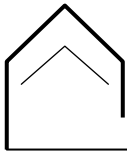
- 5 dB voor wegen met een wettelijke maximumsnelheid tot 70 km/uur.

Voor wegen waar de representatieve snelheid voor lichte motorvoertuigen 70 km/uur of meer bedraagt, wijzigt de aftrek op basis van artikel 110g Wgh (art. 3.4, lid 1) in:

- 4 dB voor situaties dat de geluidsbelasting zonder aftrek 110g Wgh 57 dB is.
- 3 dB voor situaties dat de geluidsbelasting zonder aftrek 110g Wgh 56 dB is;
- 2 dB voor andere waarden van de geluidsbelasting.

Berekend is de invallende geluidbelasting L_{DEN} op de gevels van de geplande woning. L_{DEN} is de gemiddelde geluidbelasting van de dag-, avond- en nachtperiode.

De geluidbelasting is berekend conform het gestelde in het "Reken- en meetvoorschrift geluid 2012" ex art 110d van de wet geluidhinder.

Rekenmethode II :

De berekening van de geluidbelasting t.g.v. wegverkeerslawaaï t.g.v. de Lossersestraat en Lonneker Molenweg is gemaakt volgens de standaard rekenmethode II. In het rekenmodel (DGMR - Geomilieu V4.10) zijn schematisch opgenomen:

- de wegen met intensiteiten;
- verharde bodemgebieden;
- de geplande woning;
- bestaande objecten;
- waarneempunten met een waarneemhoogte van 1.5 meter vanaf de vloer, op 1.5 en 4.5 meter boven het lokale maaiveld.

Voor alle rekeninvoergegevens wordt verwezen naar de berekening in bijlage I.

Resultaten

Lonneker Molenweg

De maximale geluidsbelasting L_{DEN} t.g.v. de Lonneker Molenweg bedraagt maximaal 46 dB waarmee de voorkeursgrenswaarde niet wordt overschreden.

Lossersestraat

De maximale geluidsbelasting L_{DEN} op de woning t.g.v. de Lossersestraat bedraagt maximaal 49 en 50 dB op de begane grond respectievelijk verdieping. Daarmee wordt de voorkeursgrenswaarde van 48 dB overschreden. Omdat de zuidgevel van de verdieping i.v.m. de nieuwe parkeerplaats als "dove gevel" moet worden uitgevoerd vervalt toetsing voor deze gevel op de verdieping. De begane grond wordt wel getoetst en heeft een belasting L_{DEN} van 49 dB. De maximale grenswaarde van 58 dB op de begane grond wordt niet overschreden.

Alle resultaten per gevel zijn terug te vinden in bijlage I.

2.3 Maatregelen reductie geluidsbelasting

Slechts wanneer voldoende gemotiveerd wordt aangetoond dat toepassing van een maatregel niet doeltreffend is, kan een hogere grenswaarde worden toegekend. Er zal dus uitgezocht moeten worden welke maatregelen mogelijk zijn om de geluidbelasting te reduceren.

Maatregelen om de geluidbelasting te reduceren worden onderzocht in de volgorde bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en maatregelen aan de gevel.

Bronmaatregelen

Het geluid door een voertuig wordt veroorzaakt door motor- en bandengeluid. In de loop der jaren zijn voertuigen, met name vrachtwagens, veel stiller geworden. Daar is in de rekenmethode al rekening mee gehouden. De verwachting is dat voertuigen in de toekomst nog stiller worden. Door toepassing van de zogenaamde tijdelijke aftrek wordt daar rekening mee gehouden. De gemeente Enschede heeft geen invloed op het reduceren van het motor- en bandengeluid aan het voertuig evenals op het verminderen van de verkeersintensiteit.

Wel is het mogelijk een reductie te krijgen op het bandengeluid door aanpassing van het wegdektype. In de onderstaande tabel staan de reducties van een aantal stillere

wegdekken bij de snelheden, zoals gehanteerd wordt op de Lossersestraat, t.o.v. de DAB waar mee is gerekend.

Reductie wegdek t.o.v. DAB	Dunne deklaag A	Dunne deklaag B
Oldenzaalsestraat - 80 km/h	2,8	3,8

Het aanbrengen van stiller asfalt “Dunne deklaag A of B” levert een reductie op en bij toepassing van een dunne deklaag B voldoet de geluidsbelasting op de gevel aan de voorkeursgrenswaarde. De kosten van het toepassen van stille wegdekken bedragen bij een prijs van € 60,-/m² excl. BTW (investeringskosten en onderhoudskosten) bij een oppervlakte van ca 100 m x 7 (breedte weg) = 700 m² € 42.000,- excl. BTW.

In dit geval is aanleg vanuit onderhoudsoverwegingen niet wenselijk. De gemeente Enschede sluit een geluidreducerend wegdek uit van de onderzoek- en motivatieplicht indien weglengte minder dan 250 meter bedraagt.

Vergroten afstand woning-wegas

T.o.v. de bestaande woning, welke slechts op 15 m uit de wegas is gelegen, is de geluidbelasting op de vervangende woning al ca 10 dB lager hetgeen een enorme verbetering is. Het verder vergroten van de afstand woning-wegas is uit landschappelijke overweging (advies Oversticht) niet wenselijk.

Overdrachtsmaatregelen

Bij overdrachtsmaatregelen kan gedacht worden aan het plaatsen van geluidsschermen of geluidswallen. In dit geval is het plaatsen van geluidsschermen vanuit kostenoverwegend en landschappelijk oogpunt niet wenselijk.

Maatregelen aan de gevels

Wanneer een hogere grenswaarde wordt verleend zijn moet het binnenniveau worden gewaarborgd op 33 dB. De vereiste geluidwering $G_{A,k}$ op de belaste gevels bedraagt maximaal $(54 - 33 =) 21$ dB voor de “dove gevel”. Op de overige gevels geldt de minimum geluidwering van 20 dB. Volgens het Bouwbesluit is de eis voor de minimale karakteristieke geluidwering $G_{A,k}$ 20 dB. Omdat een standaardgevel met roosters al een geluidwering heeft van 20 dB is geen nader onderzoek noodzakelijk naar de geluidwering.

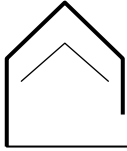
Conclusie maatregelen

De maatregelen die voor de woning getroffen dienen te worden om aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen, ontmoeten overwegende bezwaren van stedenbouwkundige, landschappelijke of financiële aard. Voor de woning kan een hogere waarde worden aangevraagd.

2.4 Voorwaarden voor het vaststellen van een hogere grenswaarde

De gemeente Enschede stelt in het geluidbeleid enkele voorwaarden voor het verkrijgen van een hogere grenswaarde. De gemeente stelt de volgende voorwaarden:

1. Woningen komen slechts in aanmerking voor een hogere grenswaarde als er sprake is van minimaal één geluidluwe gevel (te beoordelen per geluidbron);
2. Verblijfsruimten zijn bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde van de woning;

3. Indien de woning beschikt over een buitenruimte, dan is deze bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde.

De woning heeft t.g.v. de Lossersestraat drie geluidluwe gevels, voorwaarde 1. Vanwege de “dove zuidgevel” op de verdieping liggen alle verblijfsruimten op de verdieping met ramen aan een luwe gevel. Op de begane grond bevindt zich aan de zuidgevel de hal en is een kantoor gepland. Alle overige ruimten hebben ramen aan een geluidluwe gevel. Met voorwaarde 2 wordt voldoende rekening gehouden. De buitenruimte is aan drie zijden geluidluw, voorwaarde 3.

Een hogere grenswaarde van 49 dB op de begane grond t.g.v. de Lossersestraat kan worden aangevraagd.

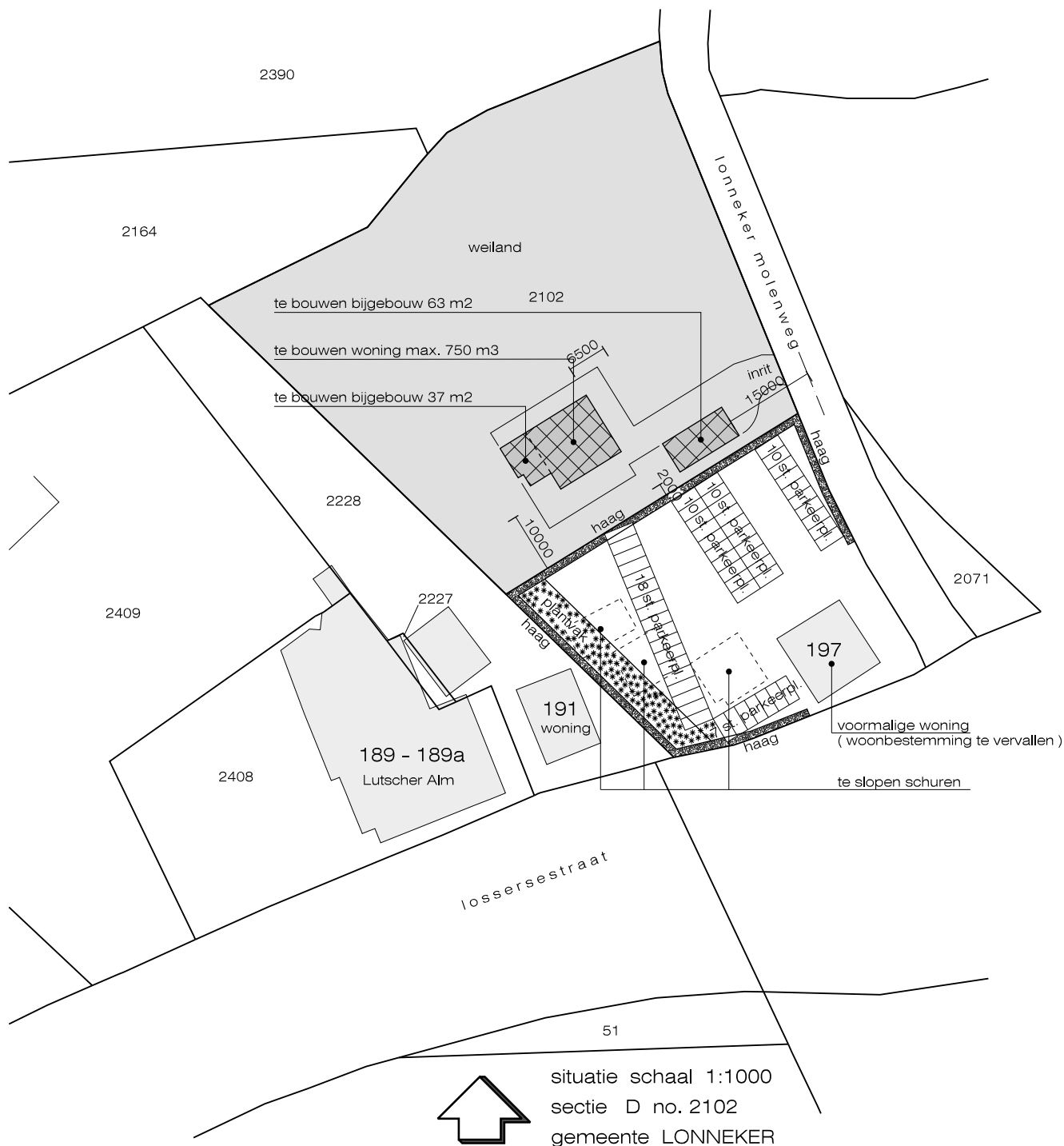
Ing. Wim Buijvoets.

Bijlage I

Situatietekening, verkeersgegevens en gegevens rekenmodel

Hyacinthstraat 101 Telefoon : 0541-532343 mobiel : 06-54763258 Website : www.buijvoets.nl KvK Enschede : 08094436
7572 BB Oldenzaal Telefax : 0541-532349 banknr : 1791.38.901 E-mail : info@buijvoets.nl

Alle opdrachten worden aanvaard en uitgevoerd conform de R.V.O.I '98, incl. wijzigingen en aanvullingen, zoals gedeponeerd ter griffie van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 12-november 1997 (een samenvatting van hoofd zaken is bij ons kantoor opvraagbaar)

Erwin Meinders
bouwkundig bureau

Schotboersweg 7
7678VK Geesteren(O.)

tel. 0546 - 631 484
info@erwinmeinders.nl

www.erwinmeinders.nl

Werk : situatietekening 1:1000 Lossersestraat 197 7525PE Enschede

Opdrachtgever : Marco Bosch Lossersestraat 189 7525 PE Enschede
mob: 06-53591081 mail: info@lutscheralm.nl

datum : 13 - 02 - '17

gew :

schaal : 1:1000

code : 16-wojoo

get : GS

form. : A4

blad : 1 van 1

Van: Domein Fysiek, afdeling Stadsingenieurs & Ontwerp
 Aan: Buijvoets bouw- en geluidsadviesing tav dhr W. Buijvoets
 Datum: 15-02-17

A. Huidige (werkdag-)etmaalintensiteiten

Straat	tussen	Etm.-int	jaar	Vwet	Vfeit
1 Lonneker Molenweg	Lossersestraat - Vegerweg	900	2009	60	60
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

B. Functie, vormgeving en verharding en gem. dag-/avond-/nachtuurpercentage

Straat	functie	aantal rijbanen	stroken /richting	verharding	% daguur	% avonduur	% nachtuur
1 Lonneker Molenweg	regionale weg	1	1	asfalt	6,71	3,61	0,63
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

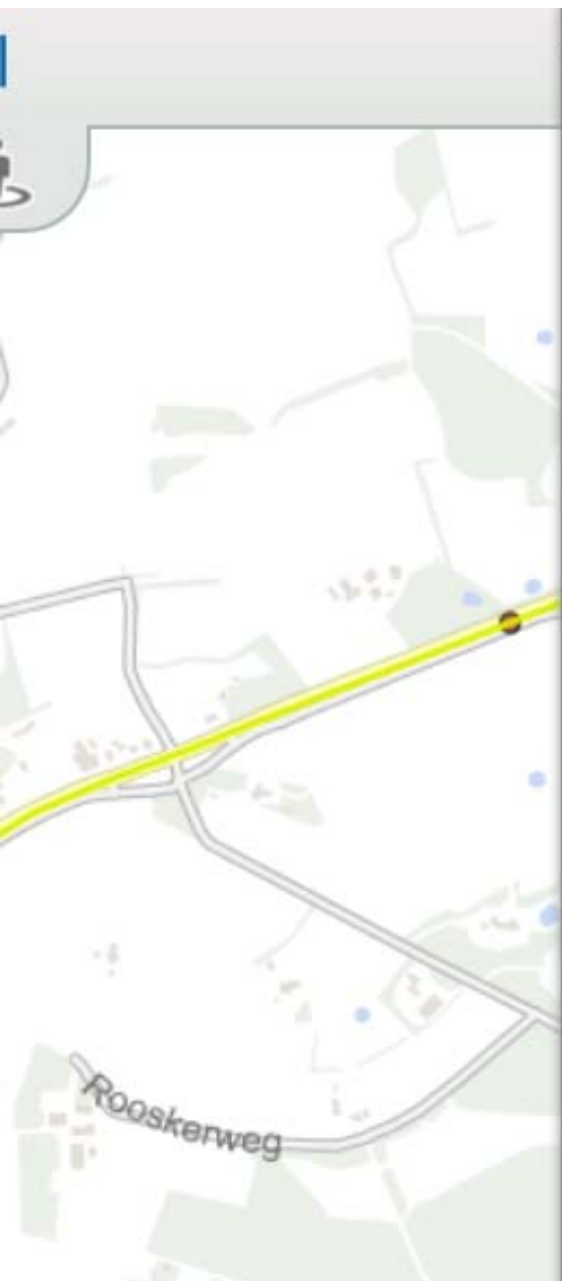
C. Verdeling van verkeer naar voertuigsoort per periode

Straat	%lmt	dag %mzvt	%zwvt	%lmt	avond %mzvt	%zwvt	%lmt	nacht %mzvt	%zwvt
1 Lonneker Molenweg	95,00	2,90	2,10	96,00	2,30	1,70	95,40	1,30	3,30
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

D. Groei van het verkeer

Straat	Verwachte (werkdag-)etmaalintensiteit 2027
1 Lonneker Molenweg	1400
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Opmerkingen:
 Uitgaande van toekomstig wegennet met:
 1) N18 gerealiseerd

Detailinformatie

Akoestisch onderzoek

N732 Lonneker (N733)-Lossers

Hectometer van 0.011 tot 5.247

Lengte 5.2 km

Akoestisch onderzoek in 2015

Totaal jaargemiddelde (weekdagintensiteit per etmaal)	5932
DAG: gem. uurintensiteit Licht verkeer	374.6
DAG: gem. uurintensiteit Middelzwaar verkeer	21.4
DAG: gem. uurintensiteit Zwaar Verkeer	3.6
AVOND: gem. uurintensiteit Licht verkeer	204.6
AVOND: gem. uurintensiteit Middelzwaar verkeer	11.7
AVOND: gem. uurintensiteit zwaar verkeer	2
NACHT: gem. uurintensiteit Licht verkeer	46.5
NACHT: gem. uurintensiteit Middelzwaar verkeer	2.7
NACHT: gem. uurintensiteit Zwaar Verkeer	0.4
ETMAAL: percentage dag	79.1%
ETMAAL: percentage avond	14.4%
ETMAAL: percentage nacht	6.5%

Wim Buijvoets

Van: Beek, W van (Wouter) <W.v.Beek@overijssel.nl>
Verzonden: donderdag 9 februari 2017 12:56
Aan: 'Wim Buijvoets'
Onderwerp: RE: verkeersgegevens Lossersestraat 197 Enschede

Geachte heer Buijvoets/beste Wim,

De voertuigverdeling wordt jaarlijks geupdate aan de hand van de jaarcijfers. Voor geluidberekeningen hanteren we voor het prognosejaar altijd dezelfde voertuigverdeling als in het basisjaar. Met andere woorden, we hanteren het groeipercantage gelijk voor alle voertuigcategorieën.

Voor het wegvak aan de Lossersestraat (N732) ter hoogte van huisnummer 197 geeft het verkeersmodel Twente een groeiverwachting aan van 0,5% per jaar.

De groeiverwachting wordt per wegvak bepaald op basis van het verkeersmodel. De groei die je op onze internetsite zag staan van 2014 naar 2015 betreft de totale groei van alle provinciale wegen in Overijssel. De groei per wegvak verschilt sterk. Dus de 1,7% kunnen we niet hanteren voor alle wegvakken.

Voor de Lossersestraat kun je dus uitgaan van 0,5 % groei per jaar tussen 2015 en 2030.

De wegdekverharding is SMA 0/11.

Met vriendelijke groet,

ing. W. (Wouter) van Beek

Accountmanager/beleidsadviseur Verkeer en Vervoer

Team Beleidsinformatie Advies (PDBA)

telefoon 038 499 94 48

werkdagen: maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag

Team Beleidsinformatie voor [Cijfers, Kaarten en Onderzoek](#) | beleidsinformatie@overijssel.nl

Provincie Overijssel | Postbus 10078 | 8000 GB Zwolle

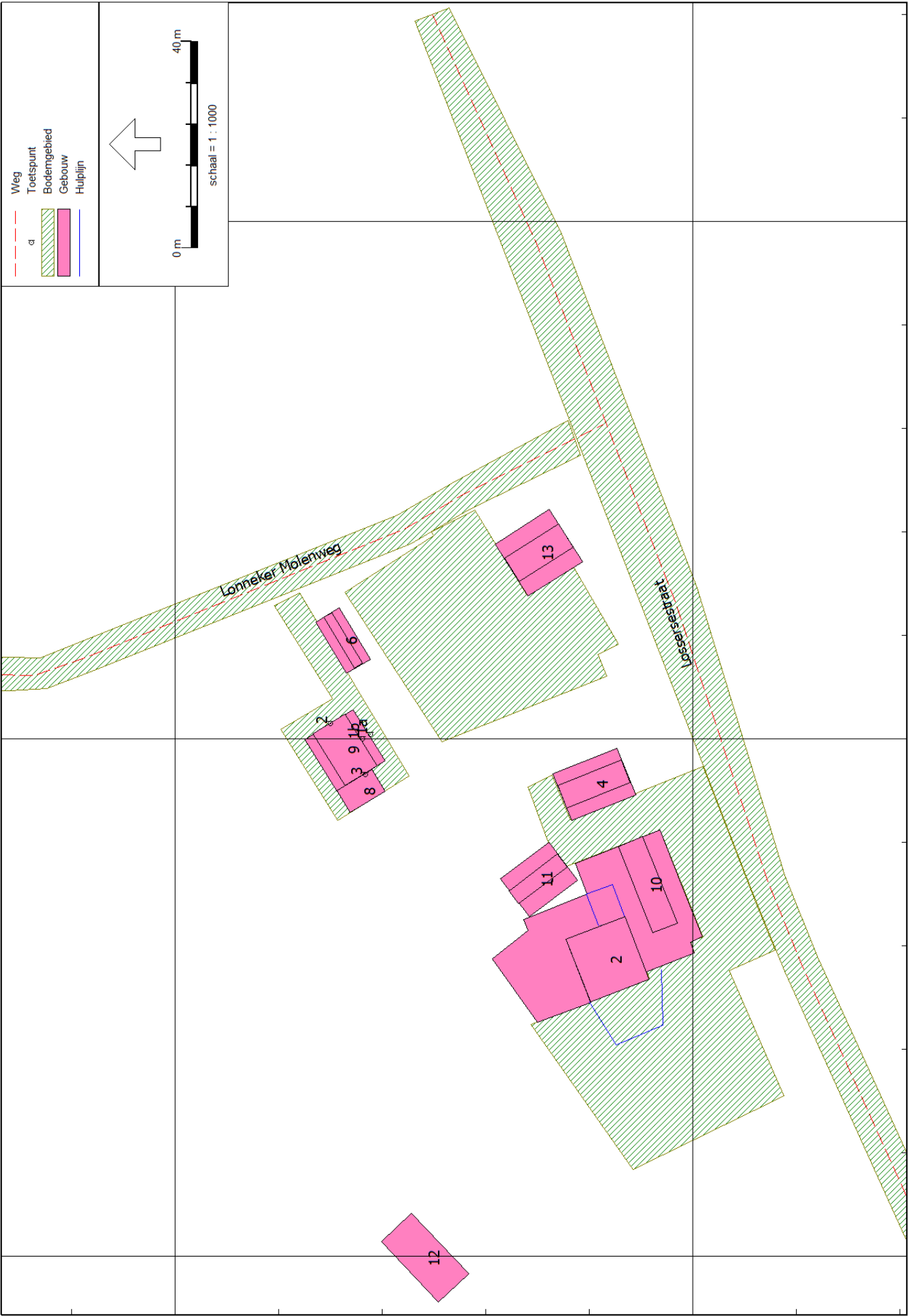
Alle feiten over de logistieke sector in Overijssel: kijk in de [Monitor Logistiek Overijssel](#)!

Van: Wim Buijvoets [mailto:info@buijvoets.nl]
Verzonden: woensdag 8 februari 2017 17:53
Aan: Beek, W van (Wouter)
Onderwerp: verkeersgegevens Lossersestraat 197 Enschede

Beste heer van Beek (Wouter)

Vorig jaar heb ik via Jorik Jannink van u verkeersgegevens gekregen mbt de Oldenzaalsestraat (zie hieronder). Ik ben nu bezig met een onderzoek voor een vervangende woning Lossestraat 197 te Enschede. De gemeente geeft aan dat ik cijfers bij de provincie moet opvragen.

Ik heb in eerste instantie de tellingen 2015 gebruikt (zie bijlage). Ik neem dat deze cijfers betrouwbaar zijn. Het enige wat me opvalt is dat de voertuigverdeling over alle perioden gelijk is terwijl dat in werkelijkheid niet zo is ?. Heeft u info over het wegdek ?

parameters

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: eerste model

Model eigenschap

Omschrijving	eerste model
Verantwoordelijke	Wim
Rekenmethode	RMW-2012
Aangemaakt door	Wim op 3-2-2017
Laatst ingezien door	Wim op 21-2-2017
Model aangemaakt met	Geomilieu V4.10
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4
Detailniveau toetspunt resultaten	Groepsresultaten
Detailniveau resultaten grids	Groepsresultaten
Berekening volgens rekenmethode	RMG-2012
Zoekafstand [m]	--
Max. reflectie afstand tot bron [m]	--
Max. reflectie afstand tot ontvanger [m]	--
Standaard bodemfactor	1,00
Zichthoek [grd]	2
Maximum reflectiediepte	1
Reflectie in woonwijkschermen	Ja
Geometrische uitbreiding	Volledige 3D analyse
Luchtdemping	Conform standaard
Luchtdemping [dB/km]	0,00; 0,00; 1,00; 2,00; 4,00; 10,00; 23,00; 58,00
Meteorologische correctie	Conform standaard
Waarde voor C0	3,50

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M	Hdef.	Type	Cpl	Cpl_W	Helling	Wegdek	V(MR(D))	V(MR(A))	V(MR(N))	V(MR(P4))	V(LV(D))	V(LV(A))	V(LV(N))
2	Lonneker Molenweg	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	60	60	60
1	Lossersestraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	80	80	80

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	V(LV(P4))	V(MV(D))	V(MV(A))	V(MV(N))	V(MV(P4))	V(ZV(D))	V(ZV(A))	V(ZV(N))	V(ZV(P4))	Totaal aantal	%Int(D)	%Int(A)	%Int(N)	%Int(P4)	%MR(D)	%MR(A)	%MR(N)
2	--	60	60	60	--	60	60	60	--	1274,00	6,71	3,61	0,63	--	--	--	--
1	--	80	80	80	--	80	80	80	--	6300,00	6,59	3,60	0,81	--	--	--	--

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	%MR(P4)	%LV(D)	%LV(A)	%LV(N)	%LV(P4)	%MV(D)	%MV(A)	%MV(N)	%MV(P4)	%ZV(D)	%ZV(A)	%ZV(N)	%ZV(P4)	MR(D)	MR(A)	MR(N)	MR(P4)	LV(D)	LV(A)	LV(N)
2	--	95,00	96,00	95,40	--	2,90	2,30	1,30	--	2,10	1,70	3,30	--	--	--	--	--	81,21	44,15	7,66
1	--	93,70	93,70	93,70	--	5,40	5,40	5,40	--	0,90	0,90	0,90	--	--	--	--	--	389,01	212,51	47,82

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LV(P4)	MV(D)	MV(A)	MV(N)	MV(P4)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)	ZV(P4)	LE (D) 63	LE (D) 125	LE (D) 250	LE (D) 500	LE (D) 1k	LE (D) 2k	LE (D) 4k
2	--	2,48	1,06	0,10	--	1,80	0,78	0,26	--	74,33	82,35	88,23	94,53	101,04	97,45	90,64
1	--	22,42	12,25	2,76	--	3,74	2,04	0,46	--	78,79	88,95	94,13	101,03	108,33	104,56	97,69

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LE (D) 8k	LE (A) 63	LE (A) 125	LE (A) 250	LE (A) 500	LE (A) 1k	LE (A) 2k	LE (A) 4k	LE (A) 8k	LE (N) 63	LE (N) 125	LE (N) 250	LE (N) 500	LE (N) 1k	LE (N) 2k
2	80,33	71,32	79,29	85,04	91,58	98,28	94,67	87,86	77,42	64,31	72,02	77,86	84,55	90,85	87,22
1	86,57	76,16	86,33	91,50	98,41	105,70	101,93	95,06	83,95	69,68	79,85	85,02	91,93	99,22	95,45

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	LE (N) 4k	LE (N) 8k	LE (P4) 63	LE (P4) 125	LE (P4) 250	LE (P4) 500	LE (P4) 1k	LE (P4) 2k	LE (P4) 4k	LE (P4) 8k
2	80,41	70,09	--	--	--	--	--	--	--	--
1	88,59	77,47	--	--	--	--	--	--	--	--

modelgegevens

Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F	Gevel
1b		0,00	Relatief	--	5,00	--	--	--	--	Ja
1a		0,00	Relatief	1,50	--	--	--	--	--	Ja
2	voorgevel	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja
3	achtergevel	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	--	--	Ja

modelgegevens

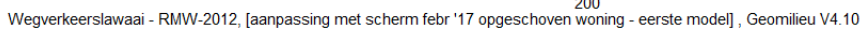
Model: eerste model
aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaai - RMW-2012

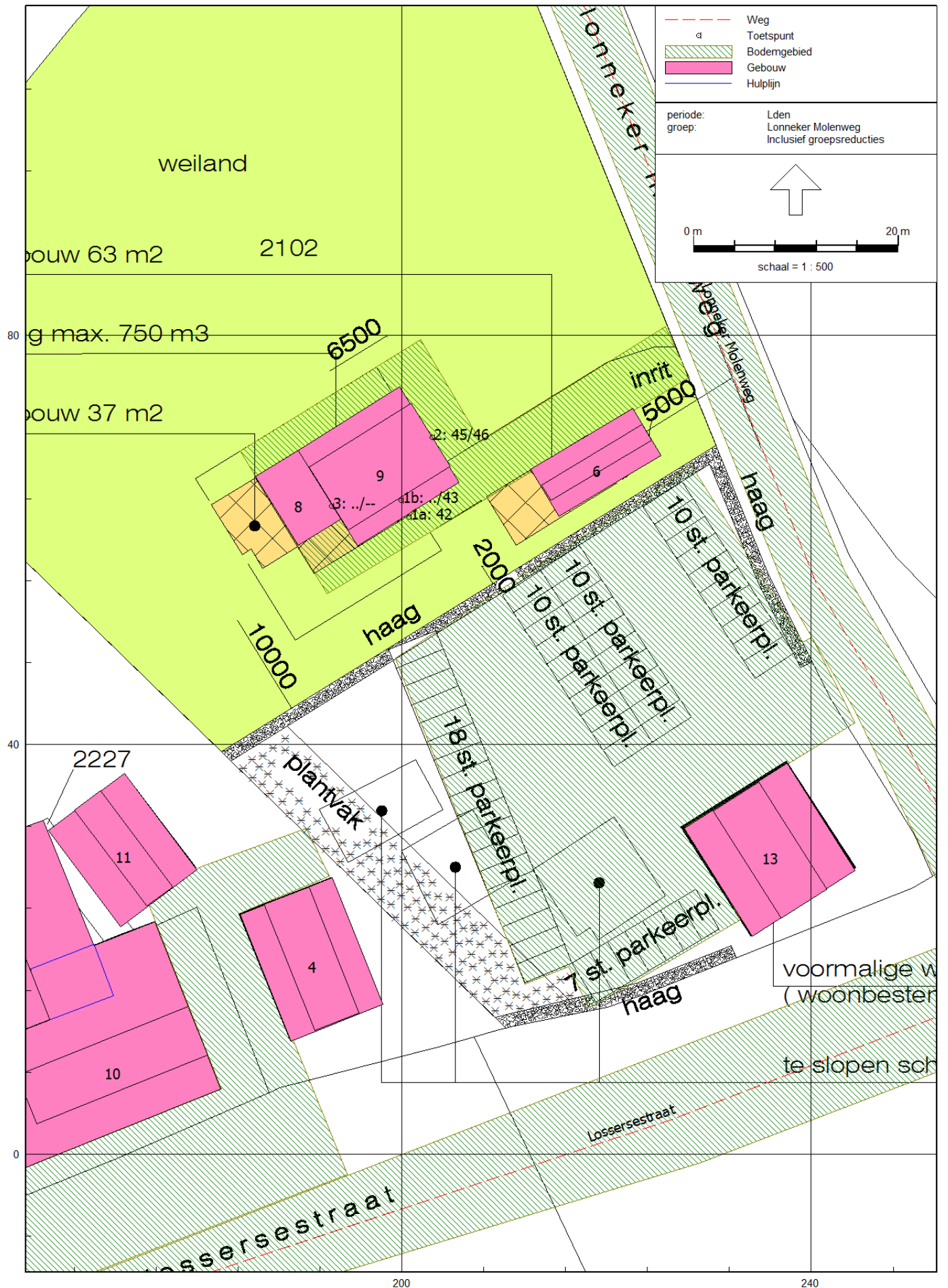
Naam	Omschr.	Bf
1	verharding	0,00
2	verharding	0,00
3	verharding	0,00
4	wegdek	0,00
5	wegdek	0,00

modelgegevens

Model: eerste model
 aanpassing met scherm febr '17 opgeschoven woning - Gebied
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Gebruiksfunctie	Cp	Zwevend	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
1	restaurant	2,75	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
2	restaurant	3,84	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3	schuur	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
4	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
5	horeca	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
6	schuur	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
7	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
8	woning derden	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
9	verd. woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
10	dak restaurant	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	dak schuur	6,60	0,00	Relatief		0 dB	False	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	woning derden	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
13	dak horeca	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
6	schuur	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Bijlage 8 Quickscan Natuurwaarden

Quickscan natuurwaardenonderzoek

Lossersestraat 197 in Lonneker

In het kader van de Flora- & Faunawet en Natuurbeschermingswet

Colofon

Quickscan natuurwaardenonderzoek Lossersestraat 197 in Lonneker

In het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet

Uitgevoerd door: Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: Licens
Contactpersoon: dhr. N. van Benthem

Projectnummer en versie: 845, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 28 oktober 2016
Ligging projectgebied: Lossersestraat 197 in Lonneker		

Correspondentieadres:
Aladnaweg 18
7122 RR Aalten
info@natuurbankoverijssel.nl

@natuurbankOverijssel

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Het plangebied.....	5
2.1 Situering.....	5
2.2 Beschrijving van het plangebied.....	5
3 Voorgenomen activiteiten.....	6
3.1 Algemeen.....	6
3.2 Mogelijk effect van de voorgenomen activiteiten op beschermde soorten en/of –nesten.....	6
3.3 Vaststellen van de invloedssfeer.....	7
3.4 Vaststellen van het onderzoeksgebied.....	7
4. Gebiedsbescherming.....	7
4.1 Algemeen.....	7
4.2 Natura 2000-gebied en Beschermd Natuurmonument-gebied.....	7
4.3 Natuurnetwerk Nederland.....	8
4.4 Slotconclusie.....	9
5. Soortenbescherming; het onderzoek.....	10
5.1 Methode.....	10
5.2 Verwachting.....	11
5.3 Resultaten.....	11
5.4 Toetsingskader.....	12
5.5 Wettelijke consequenties van de beoogde ingreep.....	12
5.6 Historische gegevens.....	14
5.7 Volledigheid van het onderzoek.....	14
6. Conclusies en advies.....	15
Bijlagen:.....	16

Samenvatting

Er zijn concrete plannen voor de herontwikkeling van bestaand erf op het adres Lossersestraat 197 in Lonneker. Natuurbank Overijssel is gevraagd om te onderzoeken of de voorgenomen activiteiten in overeenstemming zijn met de Flora- en Faunawet, het Nationaal Natuurnetwerk en de Natuurbeschermingswet. Voorliggend rapport beschrijft het onderzoeksgebied, de onderzoeksofzet, de resultaten van het onderzoek en de wettelijke consequentie.

Er is in het onderzoeksgebied gekeken naar de aanwezigheid van beschermde planten en dieren, nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde diersoorten, die door de uitvoering van de voorgenomen activiteiten vernield of verstoord worden. Ook is onderzocht of de voorgenomen activiteit een negatief effect heeft op beschermd leefgebied van dieren in de directe omgeving van het plangebied, beschermd natuurgebied en het Nationaal Natuurnetwerk.

De voorgenomen activiteit wordt gezien als 'ruimtelijke ontwikkeling'. Voor het verstoren van soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt een algemene vrijstelling. Deze vrijstelling geldt ook voor soorten van tabel 2 van de Ff-wet, mits er gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode geeft aan hoe bedrijven zorgvuldig met beschermde dier- en plantensoorten op bouwplaatsen kunnen omgaan. Voor het verstoren van soorten uit tabel 3, evenals het verstoren van bezette- en jaarrond beschermde vogelnesten dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Het onderzoeksgebied behoort tot het functionele leefgebied van sommige vogel-, amfibieën-, vleermuis-, en grondgebonden zoogdiersoorten.

Van de in het gebied nestelende vogelsoorten zijn uitsluitend de bezette nesten beschermd, niet de oude nesten of de nestplaats. Voor het verstoren/vernielen van bezette nesten (eieren) en het verwonden/doden van vogels kan geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Ff-wet verkregen worden omdat de voorgenomen activiteit niet als een in de wet genoemd wettelijk belang wordt beschouwd. Werkzaamheden die leiden tot het verstoren/vernielen van vogelnesten, zoals het slopen van gebouwen en het rooien van beplanting, dienen buiten de voortplantingsperiode van vogels uitgevoerd te worden.

De in het gebied voorkomende grondgebonden zoogdier- en amfibieënsoorten staan vermeld in tabel 1 van de Ff-wet. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren, doden en/of verwonden als gevolg van handelingen die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd. In het kader van algemene zorgplicht wordt geadviseerd om ruigte en beplanting te verwijderen buiten de winterrustperiode van amfibieën en egels.

Vleermuizen bezetten geen verblijfplaats in het plangebied maar foerageren mogelijk rondom het erf en boven de weide. Deze functie wordt door het uitvoeren van de voorgenomen activiteit niet aangetast.

Met inachtneming van de bescherming van bezette vogelnesten en het respecteren van de winterrustperiode van amfibieën en egel, heeft de voorgenomen activiteit geen wettelijke consequenties in het kader van de Ff-wet. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet aangevraagd te worden.

Het plangebied behoort niet tot het Natuurnetwerk Nederland of Natura2000-gebied. Vanwege de lokale invloedsfeer heeft de voorgenomen activiteit geen negatief effect op gebieden erbuiten. Door uitvoering van de voorgenomen activiteit wordt het areaal en de kwaliteit van deze gebieden niet aangetast.

Mits rekening gehouden wordt met bepaalde beschermde waarden, vormen de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet geen belemmering voor uitvoering van de voorgenomen activiteit.

1. Inleiding

Er zijn concrete plannen voor de herontwikkeling van bestaand erf op het adres Lossersestraat 197 in Lonneker. Natuurbank Overijssel is gevraagd om te onderzoeken of de voorgenomen activiteiten in overeenstemming zijn met de Flora- en Faunawet, het Nationaal Natuurnetwerk en de Natuurbeschermingswet. Voorliggend rapport beschrijft het onderzoeksgebied, de onderzoeksopzet, de resultaten van het onderzoek en de wettelijke consequentie.

Er is in het onderzoeksgebied gekeken naar de aanwezigheid van beschermde planten en dieren, nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde diersoorten, die door de uitvoering van de voorgenomen activiteiten vernield of verstoord worden. Ook is onderzocht of de voorgenomen activiteit een negatief effect heeft op beschermd leefgebied van dieren in de directe omgeving van het plangebied en beschermd natuurgebied en het Nationaal Natuurnetwerk.

Toepasbaarheid

De resultaten van het onderzoek zijn toepasbaar op twee verschillende momenten. Ten eerste wordt de beoordeling van de wettelijke consequentie van de voorgenomen activiteit in het kader van de Ff-wet gebruikt bij het beoordelen van de vraag of er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Deze vraag dient zich aan in het proces van de Ruimtelijke Ordening, zoals bij het wijzigen van een bestemmingsplan. Ten tweede wordt aangegeven in deze rapportage op welke wijze de voorgenomen activiteit in overeenstemming met de Ff-wet uitgevoerd kan worden. Indien aan de orde, wordt aangegeven in welke periode van het jaar bepaalde werkzaamheden niet uitgevoerd mogen worden en of aanvullende maatregelen of een ontheffing van de verbodsbepalingen van de Ff-wet vereist is.

2. Het plangebied

2.1 Situering

Het plangebied is gesitueerd aan de Lossersestraat 197 in Lonneker. Het ligt in het buitengebied, circa 0,5 kilometer ten oosten van Lonneker. Op onderstaande afbeelding wordt de globale ligging van het plangebied weergegeven.

Globale ligging van het plangebied; deze wordt op bovenstaande afbeelding met de cirkel aangeduid. (bron: Provincie Overijssel).

2.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied bestaat uit een oud en voormalig agrarisch erf en een perceel grasland ten noorden ervan. Op het erf staan een oude woonboerderij, een met klimop overwoekerde schuur, een schoppe en een houten schuur. De woonboerderij en de schoppe zijn gedekt met gebakken pannen en de schuur is gedekt met golfplaten. De boerderij is gebouwd van bakstenen en heeft een beschoten kap. De schoppe is gebouwd van hout en heeft geen beschoten kap. Ten noorden van het erf ligt een perceel agrarische cultuurland dat tijdens het veldbezoek in gebruik was als weidegrond voor enkele koeien. Rondom de gebouwen is een eenvoudige siertuin aanwezig met bomen en struiken. Op onderstaande luchtfoto wordt het plangebied meer in detail weergegeven.

Detailopname van het plangebied. (bron: Provincie Overijssel)

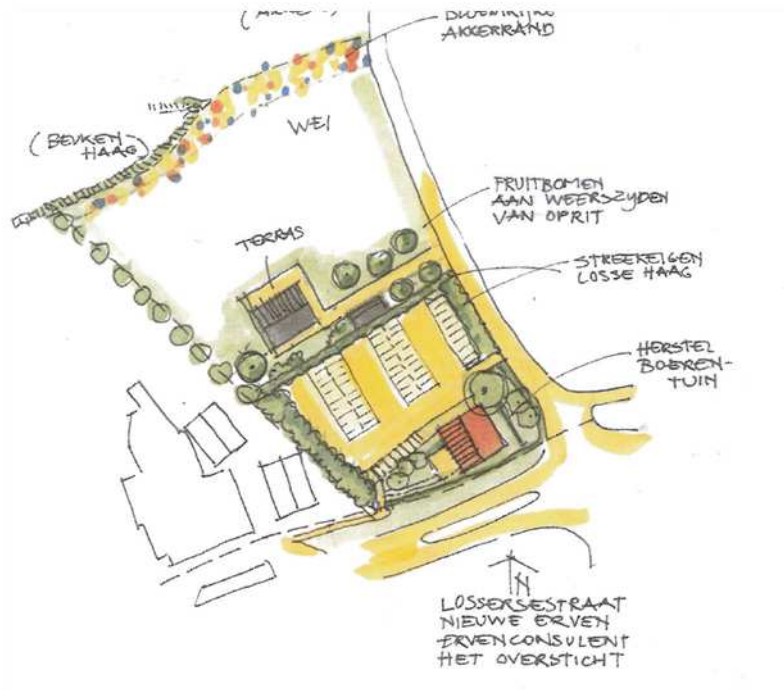
3 Voorgenomen activiteiten

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit bestaat uit het slopen van de bijgebouwen op het erf, het aanleggen van parkeerplaatsen t.b.v. het naastgelegen horecabedrijf Lutscher Alm en het bouwen van een woning net ten noorden van het huidige erf. De bestaande woonboerderij krijgt een andere functie. Om de wettelijke consequenties van de voorgenomen activiteit op beschermde soorten en gebieden inzichtelijk te krijgen onderscheiden we de volgende werkzaamheden:

- Slopen kapschuur en houten schuur
- Bouwrijp maken bouwplaats en bouwen van de woning
- Bewoning woning
- Aanleg erfverharding
- Landschappelijke inrichting van het plangebied

Op onderstaande afbeelding wordt de nieuwe wenselijke situatie weergegeven.

Verbeelding van het wenselijke eindbeeld. Bron: Het Oversticht.

3.2 Mogelijk effect van de voorgenomen activiteiten op beschermde soorten en/of –nesten

De voorgenomen activiteit heeft mogelijk een negatieve invloed op beschermde soorten en natuurgebied. We onderscheiden de volgende negatieve invloeden:

Mogelijke tijdelijke invloeden:

- Geluid, licht, stof en trillingen door sloop- en bouwwerkzaamheden.

Mogelijke permanente invloeden:

- Mogelijk afname/verdwijnen van beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen en/of jaar rond beschermde nesten;
- Vernielen/verdwijnen van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van het leefgebied van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

3.3 Vaststellen van de invloedsfeer

Naast een tijdelijk effect in het onderzoeksgebied, kan het voorkomen dat een voorgenomen activiteit een negatief effect heeft op beschermde soorten of beschermd natuurgebied buiten het onderzoeksgebied. Dit noemen we de invloedsfeer. De omvang van de invloedsfeer wordt bepaald door de aard en omvang van de tijdelijke en/of permanente nieuwe situatie. Het effect van voorgenomen activiteit op een beschermde soort verschilt per soort en/of soortgroep.

Beoordeling van de invloedsfeer van de voorgenomen activiteit:

De invloedsfeer van de herinrichting van het bestaande erf, het bouwen van de woning en de aanleg van landschappelijke beplanting wordt als lokaal beschouwd. Dat wil zeggen dat er geen negatief effect van de ontwikkeling merkbaar is buiten het plangebied. Mogelijk zijn in de sloop-, bouw- en aanlegfase geluid, trilling en/of stof merkbaar buiten het plangebied. Deze effecten zijn incidenteel en kortdurend en hebben geen negatieve invloed op beschermde soorten of natuurgebied in de omgeving.

3.4 Vaststellen van het onderzoeksgebied

Vanwege de lokale invloedsfeer wordt het onderzoeksgebied gelijk gesteld aan het plangebied. De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect buiten het plangebied.

4. Gebiedsbescherming

4.1 Algemeen

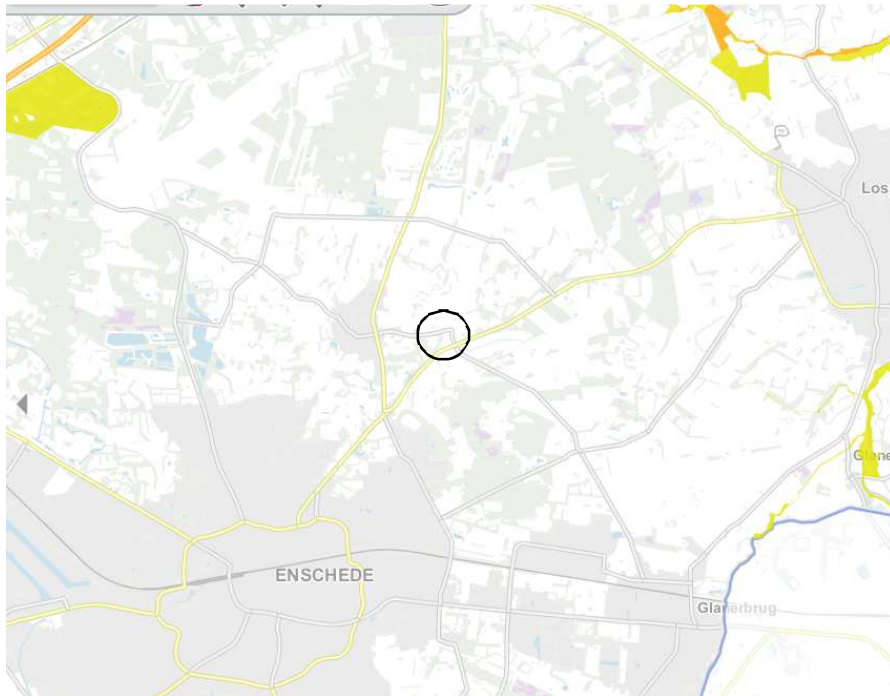
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het mogelijke effect van de voorgenomen activiteit op beschermd natuurgebied en het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS genoemd).

4.2 Natura 2000-gebied en Beschermd Natuurmonument-gebied

De bescherming van Natura 2000-gebied en Beschermd Natuurmonument-gebied wordt geregeld via de Natuurbeschermingswet. Provincies vormen het bevoegd gezag voor de duurzame veiligstelling van deze gebieden in hun provincie. Voor activiteiten die leiden tot aantasting van de duurzame instandhouding van deze gebieden dient een natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd te worden.

Ligging t.o.v. beschermd natuurgebied

Het plangebied ligt niet in, of direct naast een Natura 2000-gebied. Op 4,5 kilometer afstand ten zuidoosten van het plangebied ligt het Natura2000-gebied Dinkelland, op 4,8 kilometer afstand ten noordwesten van het plangebied ligt Natura2000-gebied Landgoederen Oldenzaal en op 5 kilometer afstand ten noordwesten van het plangebied ligt Natura2000-gebied Lonnekermeer. Op onderstaande afbeelding wordt de ligging van Natura 2000-gebied in de omgeving van het plangebied weergegeven.

Ligging van Natura 2000-gebied nabij het plangebied. Het plangebied wordt met de cirkel aangeduid. (bron: Provincie Overijssel)

Effectbeoordeling

De invloedssfeer van de voorgenomen activiteit is lokaal waardoor deze geen negatief effect heeft op Natura2000-gebied.

Conclusie

De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op de instandhoudingsdoelen van Natura2000-gebied. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen natuurbeschermingswet-vergunning aangevraagd te worden.

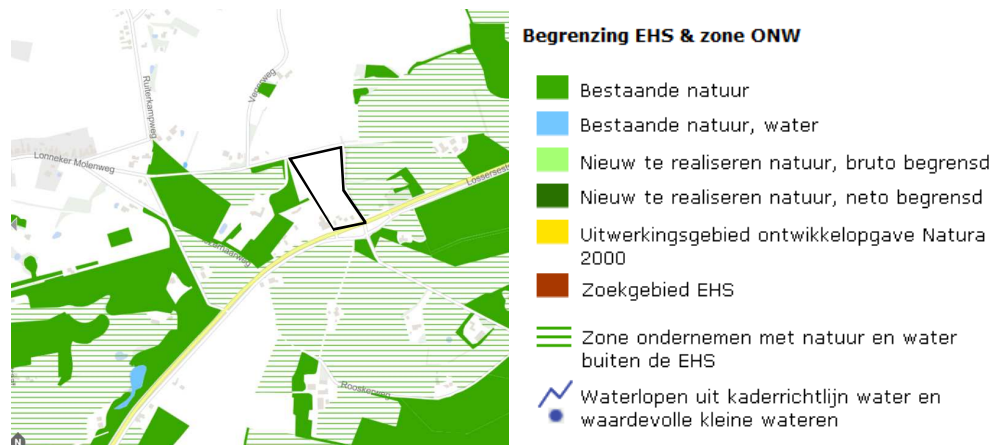
4.3 Natuurnetwerk Nederland

Provincies zijn verantwoordelijk voor de veiligstelling en ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (verder NNN genoemd). De beoordeling of de voorgenomen activiteit past in het NNN dient met name uitgevoerd te worden in de afweging van een 'goede ruimtelijke ordening' als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing. De aanwezigheid van beschermde planten en dieren is daarbij niet direct van belang.

Het ruimtelijk beleid voor het NNN is gericht op „behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN” waarbij we tevens zoveel mogelijk rekening houden met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn. De kernkwaliteiten binnen het NNN zijn natuurkwaliteit, landschappelijke kwaliteiten en beleving van rust. Voor ontwikkelingen die niet passen binnen de doelstelling van het NNN is geen ruimte, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang waar niet op een andere manier aan kan worden voldaan. Daarbij hanteren we de zogenaamde NNN-spelregels: herbegrenzing van het NNN, saldering van negatieve effecten en toepassing van het compensatiebeginsel. Het „nee, tenzij”-principe en de overige spelregels hebben wij opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening. Er is door toepassing van de spelregels ruimte voor het aanpassen van de begrenzing als daarmee de doelen op een betere manier kunnen worden bereikt.

Ligging t.o.v. het NNN

Het plangebied behoort niet tot het NNN, maar gronden direct ten westen en ten zuiden ervan wel. Aan de oostzijde grenst het plangebied aan gronden die tot de 'zone ondernemen met natuur en water buiten de EHS' behoren. Op onderstaande kaart wordt de ligging van het NNN nabij het plangebied weergegeven.

Ligging van het NN en waardevolle wateren nabij het plangebied. Het plangebied wordt met de cirkel aangeduid. (Bron: Provincie Overijssel)

Effectbeoordeling

De invloedssfeer van de voorgenomen activiteit is lokaal waardoor de voorgenomen activiteit geen negatief effect op gebieden buiten het plangebied heeft. De voorgenomen activiteit heeft daarom geen negatief effect op de kernkwaliteiten en omgevingscondities van het NNN.

Conclusie

Het plangebied ligt buiten het Nationaal Natuurnetwerk en de invloedssfeer is lokaal. De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op het NNN. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

4.4 Slotconclusie

Het plangebied behoort niet tot het Natuurnetwerk Nederland of Natura2000-gebied. Omdat de invloedssfeer van de voorgenomen activiteit lokaal is, heeft deze geen negatief effect op beschermde gebieden erbuiten. Er is geen nader onderzoek vereist in het kader van gebiedsbescherming.

5. Soortenbescherming; het onderzoek

5.1 Methode

In het kader van het natuurwaardenonderzoek is het onderzoeksgebied op 7 juli 2016 onderzocht op het voorkomen van beschermde planten en dieren en de potentiële aanwezigheid van deze soorten (geschiktheid van het gebied voor de desbetreffende soorten). Er zijn verder geen andere aanvullende onderzoeken uitgevoerd m.b.t. vogels, vleermuizen, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. De inventarisatie is te voet in het terrein uitgevoerd onder gunstige weersomstandigheden (half bewolkt, temperatuur 21 °C en een zwak zuidwestenwind).

Bij het bepalen van de mogelijke aantasting van beschermde soorten is gebruik gemaakt van de volgende onderdelen:

- Veldbezoek op 7 juli tijdens daglichtperiode (middag)
- Aanvullend bronnenonderzoek (o.a. waarneming.nl, telmee.nl, internet);

Specifieke relevante literatuurbronnen zijn o.a.

- Digitale atlas van amfibieën en reptielen (RAVON 2015)
- Atlas van de zoogdieren van Overijssel (Douma 2011)

Flora en vegetatie

Het onderzoeksgebied is visueel onderzocht op het voorkomen van beschermde planten. De onderzoeksperiode is geschikt voor floristisch onderzoek. Op basis van standplaatsfactoren en abiotische parameters kan een goede inschatting gemaakt worden wat de potentie van het onderzoeksgebied is en of de uitgevoerde inventarisatie voldoet aan de gestelde eisen.

Vogels

Het gebied is visueel onderzocht op het voorkomen van broedvogels, specifiek de mogelijkheid dat er zich nesten, potentiële nestlocaties, beschermde vaste rust en -verblijfplaatsen in het onderzoeksgebied bevinden. De onderzoeksperiode is geschikt om alle in Nederland voorkomende broedvogels vast te stellen. Op basis van een beoordeling van de biotoop kan een goede inschatting gemaakt worden van de potentieel aanwezige soorten in het onderzoeksgebied.

Zoogdieren

Het onderzoeksgebied is visueel onderzocht op het voorkomen van beschermde zoogdieren. De onderzoeksperiode is geschikt voor onderzoek naar grondgebonden zoogdieren en vleermuizen. Er is gekeken naar graaf, vraat-, krabsporen, uitwerpselen, prooiresten, pootafdrukken, haren en holen. Op basis van landschappelijke kenmerken van het onderzoeksgebied kan een goede inschatting gemaakt worden van de potentiële functie van het onderzoeksgebied voor vleermuizen en of de uitgevoerde inventarisatie voldoet aan de gestelde eisen voor onderzoek naar deze soorten.

Amfibieën & reptielen

Het onderzoeksgebied is visueel onderzocht op het voorkomen van amfibieën en reptielen. De onderzoeksperiode is geschikt voor onderzoek naar amfibieën en reptielen en op basis van landschappelijke kenmerken kan goed beoordeeld worden wat de potentie van het onderzoeksgebied is voor beschermde soorten en of de uitgevoerde inventarisatie voldoet aan de gestelde eisen voor onderzoek naar deze soorten.

Dagvlinders

Het onderzoeksgebied is niet onderzocht op het voorkomen van dagvlinders omdat potentieel geschikt functioneel leefgebied voor beschermde dagvlindersoorten ontbreekt en het plangebied geïsoleerd en op enige afstand van bekende vlieggebieden van beschermde soorten ligt.

Libellen

Het onderzoeksgebied is niet onderzocht op het voorkomen van libellen omdat potentieel geschikt functioneel leefgebied voor beschermde libellensoorten ontbreekt.

Kevers en mieren

Het onderzoeksgebied is niet onderzocht op het voorkomen van beschermde kever- en mierensoorten omdat functioneel leefgebied voor beschermde kevers en mieren ontbreekt.

Vissen en kreeftachtige

Het onderzoeksgebied is niet onderzocht op het voorkomen van beschermde vissensoorten en kreeftachtige omdat potentieel geschikt functioneel leefgebied voor beschermde vissensoorten en kreeftachtigen ontbreekt.

5.2 Verwachting

Op basis van bronnenonderzoek, landschappelijke karakteristieken, beheer, omvang en gebruik van het onderzoeksgebied, dan komen de volgende soortgroepen mogelijk in het gebied voor:

- Vogels
- Vleermuizen
- Grondgebonden zoogdieren
- Amfibieën

5.3 Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten van het veldbezoek gepresenteerd. Alleen soorten die vastgesteld zijn of die zeer waarschijnlijk in het plangebied aanwezig zijn, worden in deze paragraaf besproken.

Broedvogels

Er zijn tijdens het veldbezoek verschillende broedvogelsoorten waargenomen in het plangebied waaronder merel, heggenmus en zanglijster. Naast deze soorten behoort het plangebied vermoedelijk ook tot het functionele leefgebied van soorten als kool- en pimpelmees, houtduif, zwartkop, witte kwikstaart en tuinfluiter. Deze soorten nestelen in de bomen, struiken, in dichte vegetatie op de grond en in toegankelijke gebouwen. Het weiland vormt een ongeschikte nestplaats voor vogels. In het plangebied zijn geen huismussen waargenomen.

Vleermuizen

Verblijfplaats

Vleermuizen kunnen een verblijfplaats bezetten in gebouwen en bouwwerken, in hollen en gaten in bomen of achter boomschors. Er zijn tijdens het veldbezoek geen vleermuizen waargenomen en er zijn geen aanwijzingen gevonden die op de aanwezigheid van een verblijfplaats van vleermuizen in het plangebied duiden. De gebouwen in het plangebied worden vanwege bouwstijl, gebruikte materialen en staat van onderhoud als een ongeschikte verblijfplaats voor vleermuizen beschouwd. In het plangebied zijn geen hollenbomen aangetroffen.

Foeragegebied

Vleermuizen benutten randen en kronen van opgaande loofbomen, open water, oevers, heideterreinen, bebouwde omgeving, (vochtige) hooilanden en erven hoofdzakelijk als foeragegebied. Het is aannemelijk dat vleermuizen het plangebied benutten als foeragegebied. Daarbij gaat het vermoedelijk om soorten als gewone- en ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger. Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis foerageren hoofdzakelijk rondom de opgaande beplanting, terwijl de laatvlieger mogelijk ook boven het weiland zal foerageren.

Vliegroute

Het onderzoeksgebied maakt geen onderdeel uit van een lijnvormig landschapselement en vormt daarom geen verbindende schakel in een vliegroute van vleermuizen.

Grondgebonden zoogdieren

Er zijn tijdens het veldbezoek geen grondgebonden zoogdieren waargenomen, maar het is aannemelijk dat het plangebied tot het functionele leefgebied van sommige algemene- en weinig kritische soorten als egel, vos, ree, mol, konijn, haas, bunzing, veldmuis, huismuis, bosmuis, bosspitsmuis en bruine rat behoort. Voorgenoemde soorten benutten het plangebied als foerageergebied, terwijl soorten als konijn, mol, egel en de muizensoorten zich vermoedelijk ook in het plangebied voortplanten en dus vaste verblijfplaatsen in het plangebied bezetten. Mogelijk benutten egels de ruigte en strooisellaag onder de opgaande beplanting als overwinteringslocatie.

Amfibieën en reptielen

Er zijn in het onderzoeksgebied geen amfibieën en reptielen waargenomen, maar het is aannemelijk dat de buitenruimte van het plangebied tot het functionele leefgebied van sommige algemene- en weinig kritische amfibieënsoorten als gewone pad, bastaardkikker, bruine kikker en kleine watersalamander behoort. Het plangebied wordt als een ongeschikte habitat voor reptielen beschouwd.

Het plangebied wordt als foerageergebied en mogelijk als overwinteringsgebied door amfibieën gebruikt, maar amfibieën bezetten geen voortplantingslocatie in het plangebied. Mogelijk benutten amfibieën de strooisellaag in de tuin als winterverblijfplaats.

Overige soorten

Er zijn geen andere beschermde soorten aangetroffen. Het gevoerde beheer en de inrichting maken het plangebied tot een ongeschikt functioneel leefgebied voor deze soorten.

5.4 Toetsingskader

Voor het verstoren van soorten van tabel 1 is geldt een algemene vrijstelling indien er sprake is van een ruimtelijke ontwikkeling en/of bestendig beheer. Voor verstoren van soorten uit tabel 2 van de Ff-wet geldt ook een vrijstelling, mits er gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Wel dient rekening gehouden te worden met jaar rond beschermde nesten en leefgebieden, evenals met bezette vogelnesten. Soorten uit tabel 3 zijn beschermd. Voor het uitvoeren van werkzaamheden die leiden tot verstoring of het doden van soorten is een ontheffing noodzakelijk. Dit is ook noodzakelijk voor het uitvoeren van werkzaamheden die leiden tot verstoring of het doden van soorten, wanneer er niet gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode.

Voorgenomen activiteit wordt gezien als 'ruimtelijke ontwikkeling'. Voor het verstoren van soorten van tabel 1 geldt een algemene vrijstelling. Deze vrijstelling geldt ook voor soorten van tabel 2 van de Ff-wet, mits er gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode geeft aan hoe bedrijven zorgvuldig met beschermde dier- en plantensoorten op bouwplaatsen kunnen omgaan. Voor het verstoren van soorten uit tabel 3, evenals het verstoren van bezette vogelnesten en jaar rond beschermde vogelnesten dient een ontheffing aangevraagd te worden.

5.5 Wettelijke consequenties van de beoogde ingreep

(Broed)vogels

Van de in het plangebied nestelende soorten zijn uitsluitend de bezette nesten beschermd zijn, niet de oude nesten of de nestplaats. Voor het verstoren/vernielen van bezette nesten (eieren) en het verwonden/doden van vogels kan geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Ff-wet verkregen worden omdat de voorgenomen activiteit niet als een in de wet genoemd wettelijk belang wordt beschouwd. Werkzaamheden die leiden tot het verstoren/vernielen van vogelnesten, zoals het rooien van beplanting en het slopen van bebouwing, dienen buiten de voortplantingsperiode van vogels uitgevoerd

te worden. De meest geschikte periode om deze werkzaamheden uit te voeren is september-februari. Nader onderzoek is niet nodig.

Vleermuizen

M.b.t. verblijfplaatsen

Vleermuizen bezetten geen vaste verblijfplaats in het plangebied. De voorgenomen activiteit heeft geen wettelijke consequentie voor dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

M.b.t. foerageergebied

Het onderzoeksgebied wordt mogelijk incidenteel door vleermuizen gebruikt als foerageergebied. Deze functie wordt door uitvoering van de voorgenomen activiteit niet aangetast. De voorgenomen activiteit heeft geen wettelijke consequentie voor dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

M.b.t. vliegroute

Het onderzoeksgebied maakt geen onderdeel uit van een vliegroute van vleermuizen. De voorgenomen activiteit heeft geen wettelijke consequentie voor dit aspect van het functionele leefgebied van vleermuizen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied behoort tot het functionele leefgebied van sommige licht beschermde soorten welke vermeld staan in tabel 1 van de Ff-wet. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling van de verbodsbepalingen 'verstoren-doden-verwonden' als gevolg van handelingen die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd.

In het kader van de algemene zorgplicht wordt geadviseerd om beplanting en ruigte te verwijderen buiten de winterrustperiode van egels zodat deze niet onnodig verstoord worden. De meest geschikte periode om deze werkzaamheden uit te voeren is de nazomer (augustus-half oktober). Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

Amfibieën

De in het gebied voorkomende amfibieënsoorten staan vermeld in tabel 1 van de FF-wet. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren, doden en/of verwonden als gevolg van handelingen die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd.

Amfibieën bezetten mogelijk verblijfplaatsen in de strooisellaag van de opgaande beplanting, maar niet in het grasland. In het kader van algemene zorgplicht wordt geaccepteerd om de strooisellaag onder beplanting op het erf te verwijderen buiten de winterrustperiode van amfibieën. De meest geschikte periode om deze werkzaamheden uit te voeren is de nazomer (augustus-half oktober). Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

Overige soorten

Het plangebied behoort niet tot een essentieel deel van functioneel leefgebied van andere beschermde soorten. De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op deze overige beschermde soorten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk.

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*	aandachtspunt
Zoogdieren; grondgebonden soorten	Geen soorten tabel 2-3	Art. 2	Ruigte en strooisellaag verwijderen buiten winterrustperiode van egels
Broedvogels tijdens broedseizoen (1)	Diverse soorten	Artikel 9 + 12	Beplanting rooien en gebouwen slopen buiten de voortplantingsperiode van vogels
Broedvogels, beschermde vaste nestplaatsen	Niet aanwezig	Niet van toepassing	Geen
Vleermuizen; functionaliteit van het leefgebied (foerageergebied + vliegroutes)	Onbekend; mogelijk diverse soorten	Niet van toepassing	Geen
Vleermuizen; vaste verblijfplaatsen	Onbekend	Niet van toepassing	Geen
Amfibieën	Geen soorten tabel 2-3	Art. 2	Ruigte en strooisellaag verwijderen buiten winterrustperiode van amfibieën
Overige soorten	Niet aanwezig	Niet van toepassing	Geen

(1) Het broedseizoen verschilt per soort. Indien werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode september-februari is de kans op versterking van vogelnesten minimaal.

* Toelichting verbodsbepalingen tabel:

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Tabel 1. Aangetroffen of verwachte beschermde soorten (Ff-wet tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden.

5.6 Historische gegevens

Van de onderzoeksgebieden zijn geen historische gegevens bekend.

5.7 Volledigheid van het onderzoek

Het onderzoek is volledig uitgevoerd met geschikte weersomstandigheden. Het volledige onderzoeksgebied is onderzocht.

6. Conclusies en advies

De voorgenomen activiteit wordt gezien als 'ruimtelijke ontwikkeling'. Voor het verstoren van soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt een algemene vrijstelling. Deze vrijstelling geldt ook voor soorten van tabel 2 van de Ff-wet, mits er gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode geeft aan hoe bedrijven zorgvuldig met beschermde dier- en plantensoorten op bouwplaatsen kunnen omgaan. Voor het verstoren van soorten uit tabel 3, evenals het verstoren van bezette- en jaarrond beschermde vogelnesten dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Het onderzoeksgebied behoort tot het functionele leefgebied van sommige vogel-, amfibieën-, vleermuis-, en grondgebonden zoogdiersoorten.

Van de in het gebied nestelende vogelsoorten zijn uitsluitend de bezette nesten beschermd, niet de oude nesten of de nestplaats. Voor het verstoren/vernielen van bezette nesten (eieren) en het verwonden/doden van vogels kan geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Ff-wet verkregen worden omdat de voorgenomen activiteit niet als een in de wet genoemd wettelijk belang wordt beschouwd. Werkzaamheden die leiden tot het verstoren/vernielen van vogelnesten, zoals het slopen van gebouwen en het rooien van beplanting, dienen buiten de voortplantingsperiode van vogels uitgevoerd te worden.

De in het gebied voorkomende grondgebonden zoogdier- en amfibieënsoorten staan vermeld in tabel 1 van de Ff-wet. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren, doden en/of verwonden als gevolg van handelingen die in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling worden uitgevoerd. In het kader van algemene zorgplicht wordt geadviseerd om ruigte en beplanting te verwijderen buiten de winterrustperiode van amfibieën en egels.

Vleermuizen bezetten geen verblijfplaats in het plangebied maar foerageren mogelijk rondom het erf en boven de weide. Deze functie wordt door het uitvoeren van de voorgenomen activiteit niet aangetast.

Met inachtneming van de bescherming van bezette vogelnesten en het respecteren van de winterrustperiode van amfibieën en egel, heeft de voorgenomen activiteit geen wettelijke consequenties in het kader van de Ff-wet. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet aangevraagd te worden.

Het plangebied behoort niet tot het Natuurnetwerk Nederland of Natura2000-gebied. Vanwege de lokale invloedsfeer heeft de voorgenomen activiteit geen negatief effect op gebieden erbuiten. Door uitvoering van de voorgenomen activiteit wordt het areaal en de kwaliteit van deze gebieden niet aangetast.

Mits rekening gehouden wordt met bepaalde beschermde waarden, vormen de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet geen belemmering voor uitvoering van de voorgenomen activiteit.

Bijlagen:

Bijlage 1. De natuurkalender

Bijlage 2. Toelichting Flora- en faunawet

Bijlage 3. Fotobijlage

Bijlage 1 Natuurkalender

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
houtopstanden												
afzetten / hakhoutbeheer												
dunnen												
verwijderen opslag / exoot, nazorg												
heg afzetten												
knotten												
opsnoeien / opkronen												
hoogstam wintersnoei												
hoogstam zomersnoei												
bomen met winterslaapplaats vogels												
vleermuisbomen zomerverblijf												
vleermuisbomen paarplaats												
das												
hazelmuis struweel en hakhoutbeheer												
boomkikker struweel												
Grazige vegetaties												
maaïen vochtig/nat grasland												
maaïen droog schraalgrasland												
Wateren												
poel opschonen												
boomkikker wateren												
geelbuikvuurpad kleinschalig												
geelbuikvuurpad grootschalig												
Gebouwen m.b.t. vleermuizen												
zomerverblijf												
winterverblijf												

Optimale periode voor werkzaamheden.

Acceptabele periode voor werkzaamheden.

De werkzaamheden verrichten onder voorwaarden zoals beschreven in protocol.

Geen werkzaamheden in deze periode.

Wanneer er wel gewerkt moet worden is een ontheffing verplicht.

Bijlage 2

Toelichting Flora en faunawet

Algemeen

De Flora- en faunawet regelt (onder andere) de bescherming van kwetsbare en bedreigde inheemse planten en diersoorten. Onder de algemene verbodsbepalingen (Artikelen 8 t/m 18) worden handelingen verboden die kunnen leiden tot het vernielen van beschermde inheemse planten op hun groeiplaats en beschermde inheemse dieren in hun natuurlijke leefomgeving. Zo is het onder meer verboden om beschermde inheemse planten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enige wijze van hun groeiplaats te verwijderen. Daarnaast is het verboden om inheemse beschermde diersoorten opzettelijk te verontrusten dan wel hun nesten, holen of andere voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

De Ff-wet biedt onder Artikel 75 de mogelijkheid tot het verkrijgen van een ontheffing van de in de Artikelen 8 t/m 18 genoemde verbodsbepalingen. De genoemde vrijstellingen worden alleen verleend in zoverre er geen 'andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Om te bepalen of ontheffing kan worden gekregen moet aan verschillende voorwaarden worden voldaan:

- Er dient inzicht te bestaan in het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het projectgebied;
- Er dient inzicht te bestaan in de mate waarin de voorgenomen activiteiten dusdanig negatieve effecten hebben op soorten dat de 'gunstige staat van instandhouding' in het geding is.

Indien dit het geval zou zijn, dient aangegeven te worden welke mitigerende maatregelen getroffen worden om de negatieve effecten op de 'gunstige staat van instandhouding' te voorkomen. Indien de mogelijke negatieve effecten niet volledig gemitigeerd kunnen worden, dient aangegeven te worden op welke wijze de effecten gecompenseerd zullen worden.

Toelichting Flora- en Faunawet, Wijzigingen Artikel 75 (AMvB)

Sinds februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur van kracht worden, waarin wijzigingen inzake art. 75 zijn opgenomen. De wijzigingen in deze AMvB betekenen een zekere verruiming van ontheffing en vrijstelling: niet in alle gevallen is een ontheffingsaanvraag meer nodig.

Globaal betekent dit het volgende:

Er zijn een drietal soortenlijsten waarvoor verschillende richtlijnen zijn. Deze zijn in toenemende mate van 'zwaarte':

Tabel 1: (soorten als egel, haas, bruine kikker, Zwanenbloem, Dotterbloem)

Voor activiteiten die te kwalificeren zijn als bestendig beheer of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten van tabel 1. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden. Voor andere activiteiten dient wel een ontheffingsaanvraag te worden aangevraagd (lichte toets).

Tabel 2: (soorten als div. orchideeën, vogels)

Voor activiteiten die te kwalificeren zijn als bestendig beheer of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten van tabel 2, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde 'gedragscode'. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet zelf door aanvrager worden opgesteld en worden goedgekeurd door het ministerie van LNV. Voor andere activiteiten dient wel een ontheffingsaanvraag te worden aangevraagd (uitzondering bepaalde vogelsoorten: zie 3)

Tabel 3: (echte kritische soorten bijlage IV HR/VR)

Dit is de zwaarste categorie, waarbij ook voor beheer de vrijstelling beperkt is. Voor andere activiteiten is ontheffing nodig, waarbij een uitgebreide toets dient te worden verricht (behalve het criterium 'geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding' ook 'dwingende redenen van openbaar belang', mogelijkheden van alternatieven e.d.). De procedure is vastgelegd in een stappenplan. Hierin is vermeld in welke gevallen de Ff-wet niet van toepassing is, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

Naast een verbod op het doden en verwonden (Art. 9 Ff-wet) en het opzettelijk verontrusten (Art. 10 Ff-wet) van vleermuizen, is het tevens verboden om verblijf- en voortplantingsplaatsen weg te nemen, te verstoren en aan te tasten (Art. 11 Ff-wet). Belangrijke migratie- en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijv. hollen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder (Min. EL&I 2011).

De verbondsbepaling genoemd in artikel 11 van de ff-wet worden enkel overtreden wanneer de door dit artikel beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De vaste rust- of verblijfplaats kan hierdoor niet meer dezelfde functie aan beschermde dier- of plantensoort bieden als voorheen

In Bijlage 1 worden de tabellen van de AMvB nader verklaard. In de brochure 'Buiten aan het werk' van het ministerie LNV is bovendien een toelichting op deze AMvB is te vinden (zie website dienst Regelingen van het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen.

Artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

Artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Bijlage 3. Fotobijlage

Bijlage 9 Hogere grenswaarden Wet geluidhinder

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197 met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00152-0003 van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.4 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.5 erf:

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, voor zover het plan die inrichting niet verbiedt.

1.6 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkste is.

1.7 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en/of bijbehorend bouwwerk zijnde.

1.8 perceelsgrens:

de grens van een (bouw)perceel.

1.9 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.10 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.11 aanduidingsgrens

De grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.12 achtererfgebied

Erf aan de achterkant en de niet naar openbaar toegankelijk gebied gekeerde zijkant, op meer dan 1 m van de voorkant, van het hoofdgebouw.

1.13 bebouwing

Eén of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.14 bed and breakfast

Een kleinschalige overnachtingsaccommodatie, gericht op een (zakelijk) toeristisch en veelal kortdurend verblijf met het serveren van ontbijt. Een bed & breakfast is gevestigd in een woning of een daarbij behorend gebouw en wordt gerund door de bewoners van de betreffende woning.

1.15 beroep of bedrijf aan huis

Een beroep of bedrijf, dat in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarvan de ruimtelijke uitwerking of uitstraling met de woonfunctie verenigbaar is en waarbij de woning in overwegende mate (minimaal 50%) de woonfunctie behoudt en degene die het beroep of het bedrijf uitoefent ook bewoner van de woning is.

1.16 bestemmingsgrens

De grens van een bestemmingsvlak.

1.17 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.18 bestemmingsvlak

Een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.19 bijbehorend bouwwerk

Uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.20 bouwen

Plaatsen, geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.21 bouwgrens

De grens van een bouwvlak.

1.22 bouwvlak

Een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.23 bouwwerk

Elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.24 dove gevel

een bouwkundige constructie waarin geen te openen delen aanwezig zijn en met een in NEN 5077 bedoelde karakteristieke geluidwering die ten minste gelijk is aan het verschil tussen de geluidsbelasting van die constructie en 33 dB onderscheidenlijk 35 dB(A), alsmede een bouwkundige constructie waarin alleen bij uitzondering te openen delen aanwezig zijn, mits de delen niet direct grenzen aan een geluidsgevoelige ruimte.

1.25 functieaanduiding

Een specifieke functie die is aangegeven met een aanduidingsvlak op de verbeelding.

1.26 gebouw

Elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.27 horecabedrijf

Een bedrijf, dat in zijn algemeenheid is gericht op het verstrekken van dranken en/of etenswaren voor gebruik ter plaatse en/of het bedrijfsmatig verstrekken van nachtverblijf en/of het exploiteren van zaalaccommodatie, discotheek, feestzaal en partyboerderij; met een horecabedrijf wordt een afhaalzaak gelijkgesteld.

1.28 omgevingsvergunning

Vergunning als bedoeld in artikel 2.1 of 2.2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, zoals deze luidde ten tijde van de tervisielegging van het ontwerp van dit plan.

1.29 lichte horeca bedrijven

horeca inrichtingen die met name overdags geopend is en gericht is op het verstrekken van drank en kleine etenswaren danwel proeflokaal.

1.30 (openbare) nutsvoorziening

Gebouwde dan wel ongebouwde voorzieningen ten behoeve van algemene nutsdoeleinden zoals de watervoorziening, afval, energievoorziening of het (tele)communicatie-verkeer.

1.31 open tegels

Een gedeeltelijk open verharding, waardoor het aanzicht minder versteend en meer groen is.

1.32 plan:

het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197 met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00152-0003 van de gemeente Enschede.

1.33 ruimtelijke kwaliteit

Het resultaat van menselijk handelen en natuurlijke processen dat de ruimte geschikt maakt en houdt voor wat voor mens, plant en dier belangrijk is.

1.34 voorerfgebied

Erf dat geen onderdeel is van het achtererfgebied.

1.35 warmte-koude opslag:

energievoorziening in de vorm van het opslaan van warmte en/of koude in de bodem waarbij gebruik wordt gemaakt van de temperatuur van het grondwater om gebouwen te verwarmen in de winter en/of af te koelen in de zomer.

1.36 woning

Een gebouw, dat één of meer woningen bevat en dat qua uiterlijke verschijningsvorm als een eenheid beschouwd kan worden.

1.37 wooneenheid

Een complex van ruimten, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.2 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.3 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.4 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.5 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.6 de afstand tot de perceelsgrens:

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de perceelsscheiding van het bouwperceel.

2.7 de afstand tussen gebouwen:

de kortste afstand tussen de buitenwerkse gevelvlakken van de gebouwen .

2.8 peil:

- a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
- b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
- c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.9 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

2.10 verkoopvloeroppervlak van een gebouw (v.v.o.):

de totale overdekte vloeroppervlakte die voor het publiek geheel of grotendeels toegankelijk is, bestemd en feitelijk ingericht voor de verkoop en uitstalling van goederen.

2.11 ondergeschikte bouwdelen:

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen, zoals plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen niet meer dan 1 meter bedraagt.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

3.1.1 Basisbestemming

De voor Groen aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. groenstroken;
- b. landschappelijke waarden;
- c. (openbare) nutsvoorzieningen;
- d. ondergrondse infrastructurele voorzieningen (hoogspanningsverbindingen en hoge druk aardgastransportleidingen uitgezonderd);
- e. water;
- f. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Groen aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 3.1.
- b. Gebouwen zijn niet toegestaan.

3.2.2 Nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen geldt, in afwijking van het bepaalde in 3.1 en 3.2.3, de volgende bepalingen:

- a. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;
- b. de goothoogte mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte 5 meter bedragen.

3.2.3 Overige, niet eerder genoemde, bouwwerken

Voor het bouwen van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken geen gebouwen zijnde gelden de volgende bepalingen:

- a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag maximaal 1 meter bedragen;
- b. de bouwhoogte van kunstobjecten, vlaggenmasten en lichtmasten bedraagt maximaal 8 meter;
- c. de bouwhoogte van overige bouwwerken bedraagt maximaal 3 meter.

3.3 Specifieke gebruiksregels

3.3.1 Voorwaardelijke verplichting

Het parkeerterrein mag niet eerder in gebruik worden genomen nadat de groenvoorziening is gerealiseerd en in stand wordt gehouden, zoals opgenomen in bijlage 1 Inrichtingsplan

3.3.2 Overig strijdig gebruik

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt gerekend het gebruik als opslagterrein.

Artikel 4 Horeca

4.1 Bestemmingsomschrijving

4.1.1 Basisbestemming

De voor Horeca aangewezen gronden zijn bestemd voor lichte horeca bedrijven, die zijn genoemd in categorie 1 uit de Hoofdgroep Horeca van de bij deze regels behorende lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen), en ambachtelijke brouwerij en daaraan ondergeschikte detailhandel,

en zijn mede bestemd voor:

- a. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', de instandhouding van de cultuurhistorische waarden van op het perceel aanwezige bebouwing, met de daarbij behorende
- b. bouwwerken,
- c. erven,
- d. terreinen en
- e. voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, voorzieningen ten behoeve van warmte-koude-opslag, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Horeca aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 4.1.

4.2.2 Gebouwen en bijbehorende bouwwerken, geen gebouw zijnde

- a. Gebouwen en bijbehorende bouwwerken, geen gebouw zijnde mogen uitsluitend worden gebouwd binnen een op de verbeelding aangegeven bouwvlak.
- b. Ter plaatse van de aanduiding "maximale bouwhoogte" mag bij de bouw van gebouwen en bijbehorende bouwwerken, geen gebouw zijnde de aangegeven bouwhoogte niet worden overschreden.
- c. Ter plaatse van de aanduiding "karakteristiek" mag de bestaande bebouwing, niet worden gewijzigd.

4.2.3 Nutsvoorzieningen

In afwijking van het bepaalde in de leden 4.2.2 en 4.2.4 gelden voor het bouwen van nutsvoorzieningen de volgende bepalingen:

- a. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;
- b. de goothoogte mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte 5 meter bedragen.

4.2.4 Overige, niet eerder genoemde, bouwwerken

Voor het bouwen van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

- a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen voorzover achter de voorgevelrooilijn gelegen mag 2 meter voor erf- en terreinafscheidingen bedragen, en 1 meter in de overige gevallen;
- b. de bouwhoogte van kunstobjecten, vlaggen- en lichtmasten mag maximaal 8 meter bedragen;
- c. de bouwhoogte van niet eerder genoemde overige bouwwerken mag maximaal 5 meter bedragen.

4.3 Afwijken van de bouwregels

4.3.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. 4.2.4, onder a, voor een bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen tot maximaal 3 meter;
- b. 4.2.4, onder c, voor een bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot maximaal 8 meter.

4.4 Specifieke gebruiksregels

4.4.1 Voorwaardelijke verplichting

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

- a. het gebruik en de instandhouding van het pand ten behoeve van de in lid 4.1 omschreven functies, zonder de restauratie van het pand in overeenstemming met het in bijlage 3 opgenomen restauratieplan. Een van het restauratieplan afwijkende methode of materiaalgebruik is alleen toegestaan als daarmee een vergelijkbaar kwaliteit ontstaat.

4.4.2 Overig strijdig gebruik

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt gerekend:

- a. opslag op onbebouwde gronden ten dienste van bedrijven;
- b. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting.

4.5 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

4.5.1 Sloopverbod

Ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' is het verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bebouwing geheel of gedeeltelijk te slopen.

4.5.2 Uitzondering

Het in lid 4.5.1 genoemde verbod geldt niet voor werken en werkzaamheden:

- a. waarvoor ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan een omgevingsvergunning is verleend;
- b. die ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan in uitvoering waren;
- c. die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud en beheer betreffen.

4.5.3 Toepassingscriteria

- a. Bij de beoordeling van een aanvraag omgevingsvergunning wordt getoetst aan de beleidsregel 'Koesteren cultuurhistorie' dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel.
- b. Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 4.5.1 wordt verleend in de volgende gevallen:
 - 1. de karakteristieke hoofdvorm is niet langer aanwezig en kan niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand worden hersteld;
 - 2. de karakteristieke hoofdvorm is in redelijkheid niet langer te handhaven;
 - 3. het betreft delen van een hoofdgebouw of bijbehorend bouwwerk, die op zichzelf niet als karakteristiek vallen aan te merken, en door sloop daarvan vindt geen onevenredige aantasting plaats van de karakteristieke hoofdvorm.
- c. Alvorens een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 4.5.1 wordt verleend, vragen burgemeester en wethouders advies aan de cultuurhistorisch deskundige.

Artikel 5 Verkeer - Parkeerterrein

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor "Verkeer - Parkeerterrein" aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. parkeerterreinen;
- b. bij deze doeleinden behorende bouwwerken en voorzieningen, zoals straatmeubilair, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Verkeer - Parkeerterrein aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 5.1.
- b. Gebouwen zijn niet toegestaan.

5.2.2 Nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen geldt, in afwijking van het bepaalde in 5.1 en 5.2.3, de volgende bepalingen:

- a. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;
- b. de goothoogte mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte 5 meter bedragen.

5.2.3 Overige, niet eerder genoemde bouwwerken

Voor het bouwen van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken geen gebouwen zijnde gelden de volgende bepalingen:

- a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag maximaal 1 meter bedragen;
- b. de bouwhoogte van kunstobjecten, vlaggenmasten en lichtmasten bedraagt maximaal 8 meter;
- c. de bouwhoogte van overige bouwwerken bedraagt maximaal 3 meter.

5.3 Specifieke gebruiksregels

5.3.1 Voorwaardelijke verplichting

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

- a. het gebruik van de gronden, zonder de aanleg en instandhouding als parkeerterrein;
- b. de aanleg, het gebruik en instandhouding als parkeerterrein met minder dan 55 parkeerplaatsen;
- c. de aanleg en het gebruik als parkeerterrein, zonder de aanleg en instandhouding van de groenvoorziening en hagen rondom het parkeerterrein, op de gronden met de bestemming Groen en zoals opgenomen in bijlage 1 Inrichtingsplan.
- d. de aanleg en het gebruik als parkeerterrein, zonder de aanleg en instandhouding van 'open tegels'.

Artikel 6 Wonen

6.1 Bestemmingsomschrijving

6.1.1 Basisbestemming

De voor Wonen aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, met daaraan ondergeschikt:

- a. de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis met een maximum oppervlakte van 150 m²,
- b. bed and breakfast met een maximum oppervlakte van 150 m².
- c. mantelzorg,

met de daarbij behorende:

- d. bouwwerken,
- e. erven,
- f. terreinen en
- g. voorzieningen, zoals speelvoorzieningen, parkeervoorzieningen, voorzieningen ten behoeve van warmte-koude-opslag, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

6.2 Bouwregels

6.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Wonen aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 6.1.
- b. Nieuwbouw ten behoeve van de uitoefening van een bed and breakfast is niet toegestaan.

6.2.2 Woning en bijbehorende bouwwerken

- a. De woning en bijbehorend bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen een op de verbeelding aangegeven bouwvlak.
- b. Binnen een bouwvlak mag maximaal één woning met daarin maximaal één wooneenheid aanwezig zijn.
- c. De inhoud van een woning mag niet meer dan 750 m³ bedragen.
- d. De goothoogte van een woning mag ten hoogste 6 meter en de bouwhoogte mag ten hoogste 10 meter bedragen.
- e. Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken gelden de volgende bouwregels:
 1. de gezamenlijke oppervlakte aan bijbehorende bouwwerken mag maximaal 100 m² bedragen per woning;
 2. de maximale goothoogte voor bijbehorende bouwwerken bedraagt 3 meter;
 3. de maximale bouwhoogte voor bijbehorende bouwwerken bedraagt 6 meter;
- f. Een aangebouwd bijbehorend bouwwerk behoort tot de woning, voorzover de inhoud van de woning en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet meer bedraagt dan 750 m³.
- g. Voor de hoogte van het aangebouwde bijbehorend bouwwerk dat een uitbreiding is van de woning, geldt, voorzover de inhoud van de woning en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet groter zal zijn dan 750 m³, de hoogtebepaling van de woning.
- h. Ter plaatse van de 'specifieke bouwaanduiding - a', dient de gevel gericht op de gronden met de bestemming Verkeer - Parkeerterrein, uitgevoerd te worden als een dove gevel.

6.2.3 Nutsvoorzieningen

In afwijking van het bepaalde in de leden 6.2.2 en 6.2.4 gelden voor het bouwen van nutsvoorzieningen de volgende bepalingen:

- a. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;

- b. de goothoogte mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte 5 meter bedragen.

6.2.4 Overige, niet eerder genoemde, bouwwerken

De (bouw)hoogte van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken mag ten hoogste bedragen:

- a. 6 meter voor palen en masten;
- b. 2 meter voor erf- en terreinafscheidingen, voorzover achter de voorgevelrooilijn gelegen en 1 in de overige gevallen;
- c. 2,50 meter voor alle overige bouwwerken.

6.3 Nadere eisen

- a. Burgemeester en wethouders kunnen nadere eisen stellen aan de plaats en afmetingen van de bebouwing met betrekking tot:
 - 1. de situering, de oppervlakte, de (goot)hoogte van bebouwing;
 - 2. de aard, bouwhoogte en de situering van erfafscheidingen.
- b. De nadere eisen kunnen gesteld worden ten behoeve van
 - 1. het woon- en leefklimaat;
 - 2. het straat- en bebouwingsbeeld;
 - 3. de verkeersveiligheid;
 - 4. de sociale veiligheid;
 - 5. de milieusituatie;
 - 6. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

6.4 Specifieke gebruiksregels

6.4.1 Strijdig gebruik

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

- a. het gebruik van een woning, indien de volgens artikel 6.2.2 onder h verplichte dove gevels niet of niet meer volgens de Wet geluidhinder zijn uitgevoerd.
- b. voor zover het gebouwen, of delen van gebouwen betreft, die op grond van het bepaalde in lid 6.1 voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis mogen worden gebruikt, een medegebruik voorzover dit betrekking heeft op een oppervlakte groter dan het gebruik van meer dan 49 procent van de som van de gebruiksvloeroppervlakte van de woning en de daarbij behorende bijbehorende bouwwerken, met een maximum van 150 m²;
- c. de uitoefening van een bedrijf als bedoeld in categorie 2 of hoger van de bij deze regels behorende lijst van bedrijfstypen (bijlage 2).
- d. de exploitatie van een winkel, horecabedrijf, of seksinrichting,
- e. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning.

6.5 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. lid 6.4.1 onder a, ten behoeve van de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis tot een maximum vloeroppervlak van 49% van het totale vloeroppervlak van de woning met bijbehorende bouwwerken;
- b. lid 6.4.1 onder a, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijf aan huis, dat niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven of Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 2 mits dat bedrijf, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met een bedrijf dat is genoemd in categorie 1.
- c. de in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat

geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 Antidubbelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 8 Algemene bouwregels

8.1 Beroep of bedrijf aan huis

8.1.1 *Regeling beroep of bedrijf aan huis*

Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de volgende regels:

- a. het maximum vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis is afhankelijk van het woonmilieu en de daarbij behorende categorie-indeling, zoals opgenomen in de beleidsregel "Functiemenging per woonmilieu" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
- b. indien in de onder a bedoelde van toepassing zijnde categorie een maximum percentage is genoemd geldt dit voor het totale vloeroppervlak van de woning, met inbegrip van de daarbij behorende bergruimten en andere ruimten;
- c. bedrijfsmatige activiteiten zijn beperkt tot ambachtelijke bedrijvigheid en bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen);
- d. buitenopslag en bedrijfsmatige activiteiten in de openbare ruimte, anders dan laden en lossen, zijn niet toegestaan;
- e. de uitoefening van detailhandels- en/of horeca-activiteiten is niet toegestaan.

8.1.2 *Afwijkingsregels beroep of bedrijf aan huis*

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. lid 8.1.1, onder a, voor het toestaan van een groter vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis;
- b. lid 8.1.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in deze hoofdgroep.
- c. lid 8.1.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 8.1.1 onder c toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 8.1.1;
- d. lid 8.1.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 8.1.1 onder c toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 8.1.1.

De in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de cultuurhistorische waarde;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden

8.2 Verbod op verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk

- a. Het is verboden om de in dit plan begrepen gronden en de daarop voorkomende bouwwerken te gebruiken, in gebruik te geven of te laten gebruiken voor opslag, groothandel, verwerking en/of vervaardiging van vuurwerk.

8.3 Onderkelderen van gebouwen

8.3.1 Bouwregels

Daar waar ingevolge het bepaalde in deze planregels het bouwen of verbouwen van gebouwen is toegestaan, is het tevens mogelijk deze gebouwen en het daarbij behorende erf geheel of gedeeltelijk te onderkelderen of van een onderbouw te voorzien, met dien verstande dat:

- a. de bovenkant van de vloer van de kelder of onderbouw maximaal 3 meter onder het peil mag zijn gelegen;
- b. onderkelderen slechts is toegestaan tussen de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw.

8.3.2 Afwijken van de bouwregels

- a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 8.3:
 1. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen waarvan de bovenkant van de vloer tot maximaal 5 meter onder het peil is gelegen;
 2. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen in het achtererfgebied tot maximaal 3 meter vanuit de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw;
 3. voor het onderkelderen van gebouwen met een geheel of gedeeltelijk ondergrondse parkeervoorziening ten behoeve van parkeren op eigen terrein, indien dit uit een oogpunt van functionaliteit en veiligheid noodzakelijk is.
- b. De onder a genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat:
 1. geen sprake is van een permanente verlaging of verhoging van de grondwaterstand;
 2. geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:
 - het woon- en leefklimaat;
 - het straat- en bebouwingsbeeld;
 - de sociale veiligheid;
 - de milieusituatie;
 - de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 9 Algemene afwijkingsregels

9.1 Omschrijving bevoegdheid

Indien niet op grond van een andere bepaling van deze regels afgeweken kan worden, kunnen burgemeester en wethouders bij een omgevingsvergunning afwijken van de bepalingen van dit plan:

- a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%, met dien verstande dat geen afwijkingen zijn toegestaan ten aanzien van in het plan opgenomen:
 1. maximum inhoudsmaten van bedrijfswoningen, woningen en recreatiewoningen;
 2. maximaal toegestane oppervlakte aan bijbehorende bouwwerken bij woningen en bedrijfswoningen.
- b. voor de bouw van gebouwen ten behoeve van het openbaar vervoer of het wegverkeer, zoals wachthuisjes, alsmede telefooncellen en toiletgebouwtjes met dien verstande dat de inhoud per bouwwerk maximaal 50 m³ bedraagt en de bouwhoogte maximaal 4 meter bedraagt;
- c. voor wat betreft geringe afwijkingen ten opzichte van bouwgrenzen, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken dat in verband met ingekomen bouwplannen het wenselijk of noodzakelijk is de bouwgrenzen te overschrijden, mits die afwijking niet meer bedraagt dan 3 meter;
- d. voor het bouwen van overige antennes, zend- en sirenemasten tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter.

9.2 Nadere voorwaarden

Bij de beoordeling van een verzoek om bij een omgevingsvergunning een afwijking als bedoeld in lid 9.1 toe te staan wordt verwezen naar bijlage 4.

Artikel 10 Algemene wijzigingsregels

10.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

- a. voor het aanpassen van de lijst van bedrijfstypen (bijlage 2) van deze regels ten behoeve van het verschuiven van soorten bedrijven en/of voorzieningen naar een lagere of hogere categorie, indien dit uit een oogpunt van milieuhygiëne dan wel als gevolg van technische ontwikkelingen wenselijk of noodzakelijk is;
- b. voor het wijzigen van de lijst van bedrijfstypen (bijlage 2) van deze regels door het aanvullen met nieuwe bedrijven of voorzieningen en/of het verwijderen van bestaande bedrijven of voorzieningen. Indien bedrijven of voorzieningen in de lijst worden opgenomen, worden zij gerangschikt onder die categorie, waarmee zij, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving het meest vergelijkbaar zijn;
- c. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
- d. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
- e. voor het bouwen van vrijstaande antenne-installaties met een maximale bouwhoogte van 50 meter;
- f. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximale bouwhoogte van 50 meter.

10.2 Nadere voorwaarden

Bij de beoordeling van een verzoek om bij een omgevingsvergunning een afwijking als bedoeld in lid 10.1 toe te staan wordt verwezen naar bijlage 4.

Artikel 11 Algemene procedureregels

11.1 Procedureregels wijziging

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

- a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
- b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging met redenen wordt omkleed;
- c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

Artikel 12 Wettelijke regels

Indien en voor zover in deze regels wordt verwezen naar wettelijke regelingen c.q. verordeningen en dergelijke dienen deze regelingen te worden gelezen zoals ze luiden op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 4 Overgangs-en slotregels

Artikel 13 Overgangsrecht

13.1 Overgangsrecht bouwwerken

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, danwel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

- a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
- b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

13.2 Afwijking

Burgemeester en wethouders kunnen, in afwijking van lid 13.1, eenmalig een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van het in dat lid bedoelde bouwwerk met maximaal 10%.

13.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 13.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

13.4 Overgangsrecht gebruik

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

13.5 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 13.4, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

13.6 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in het lid 13.4, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

13.7 Hardheidsclausule

Voor zover van toepassing van het overgangsrecht bouwwerken of gebruik leidt tot een onbillijkheid van overwegende aard jegens een of meer personen kunnen burgemeester en wethouders ten behoeve van die persoon of personen dat overgangsrecht buiten toepassing laten.

13.8 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 13.4 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 14 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als: Regels van het bestemmingsplan Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197.

Bijlagen regels

Bijlage 1 Inrichtingsplan

Bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
	HOOFDGROUP AGRARISCHE BEDRIJVEN										
01	- LANDBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. DE LANDBOUW										
0111, 0113	Akkerbouw en fruitteelt (bedrijfsgebouwen)	10	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	L
0112	0 Tuinbouw:										
0112	1 - bedrijfsgebouwen	10	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	L
0112	2 - kassen zonder verwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	L
0112	3 - kassen met gasverwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	L
0112	4 - champignonkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	
0112	5 - champignonkwekerijen met mestfermentatie	100	10	30 C	10	100	3.2	1 G	1	B	
0112	6 - bloembollendroog- en prepareerbedrijven	30	10	30 C	10	30	2	1 G	1	B	
0112	7 - witlofkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G	1		
0121	Fokken en houden van rundvee	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G	1		
0122	0 Fokken en houden van overige graasdieren:										
0122	1 - paardenfokkerijen	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G	1		
0122	2 - overige graasdieren	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G	1		
0123	Fokken en houden van varkens	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G	1		
0124	0 Fokken en houden van pluimvee:										
0124	1 - legkippen	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G	1		
0124	2 - opfokkippen en mestkuijken	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G	1		
0124	3 - eenden en ganzen	200	50	50 C	0	200	4.1	1 G	1		
0124	4 - overig pluimvee	100	30	50 C	0	100 D	3.2	1 G	1		
0125	0 Fokken en houden van overige dieren:										
0125	1 - nerts en vossen	200	30	30 C	0	200	4.1	1 G	1		
0125	2 - konijnen	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G	1		
0125	3 - huisdieren	30	0	50 C	10	50	3.1	1 G	1		
0125	4 - maden, wormen e.d.	100	0	30 C	10	100	3.2	1 G	1		
0125	5 - bijen	10	0	30 C	10	30	2	1 G	1		
0125	6 - overige dieren	30	10	30 C	0	30 D	2	1 G	1		
014	0 Dienstverlening t.b.v. de landbouw:										
014	1 - algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50 D	3.1	2 G	1		
014	2 - algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
014	3 - plantsoendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G	1		
014	4 - plantsoendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
0142	KI-stations	30	10	30 C	0	30	2	1 G	1		
02	-										
02	- BOSBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. BOSBOUW										
020	Bosbouwbedrijven	10	10	50	0	50	3.1	1 G	1		
05	-										
05	- VISSERIJ- EN VISTEELTBEDRIJVEN										
0501.1	Zeevisserijbedrijven	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
0501.2	Binnenvisserijbedrijven	50	0	50 C	10	50	3.1	1 G	1		
0502	0 Vis- en schaaldierkwekerijen										
0502	1 - oester-, mossel- en schelpenteeltbedrijven	100	30	50 C	0	100	3.2	1 G	1		
0502	2 - visteeltbedrijven	50	0	50 C	0	50	3.1	1 G	1		
	HOOFDGROUP BEDRIJVEN										
10	- TURFWINNING										
103	Turfwinningbedrijven	50	50	100 C	10	100	3.2	2 G	2		
11	-										
11	- AARDOLIE- EN AARDGASWINNING										
111	0 Aardolie- en aardgaswinning:										
111	1 - aardoliewinputten	100	0	200 C	200 R	200	4.1	1 G	2	B	L
111	2 - aardgaswinning incl. gasbeh.inst.: < 10.000.000 N m³/d	30	0	500 C	200 R	500	5.1	1 G	1	B	
111	3 - aardgaswinning incl. gasbeh.inst.: >= 10.000.000 N m³/d	50	0	700 C Z	200 R	700	5.2	1 G	1	B	
14	-										
14	- WINNING VAN ZAND, GRIND, KLEI, ZOUT, E.D.										
1421	0 Steen-, grit- en krijtmalerijen (open lucht):										
1421	1 - algemeen	10	100	200	10	200 D	4.1	2 G	1		
1421	2 - steenbrekerijen	10	200	700 Z	10	700	5.2	2 G	2		
144	Zoutwinningbedrijven	50	10	100 C	30	100	3.2	2 G	1	B	
145	Mergel- en overige delfstoffenwinningbedrijven	10	200	500 C	50	500	5.1	3 G	3		
15	-										
15	- VERVAARDIGING VAN VOEDINGSMIDDELEN EN DRANKEN										
151	0 Slachterijen en overige vleesverwerking:										
151	1 - slachterijen en pluimveeslachterijen	100	0	100 C	50 R	100 D	3.2	2 G	1		
151	2 - vetsmelterijen	700	0	100 C	30	700	5.2	2 G	2		
151	3 - bewerkingsinrichting van darmen en vleesafval	300	0	100 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
151	4 - vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. > 1000 m²	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
151	5 - vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 1000 m²	50	0	50 C	30	50	3.1	1 G	1		
151	6 - vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 200 m²	30	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
151	7 - loonslachterijen	50	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
151	8 - vervaardiging van snacks en vervaardiging van kant-en-klaar-maaltijden met p.o. < 2.000 m²	50	0	50	10	50	3.1	2 G	1		
152	0 Visverwerkingsbedrijven:										
152	1 - drogen	700	100	200 C	30	700	5.2	2 G	2		
152	2 - conserveren	200	0	100 C	30	200	4.1	2 G	2		
152	3 - roken	300	0	50 C	0	300	4.2	1 G	2		
152	4 - verwerken anderszins: p.o. > 1000 m²	300	10	50 C	30	300 D	4.2	2 G	2		
152	5 - verwerken anderszins: p.o. <= 1000 m²	100	10	50	30	100	3.2	1 G	1		
152	6 - verwerken anderszins: p.o. <= 300 m²	50	10	30	10	50	3.1	1 G	1		

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
1531	0 Aardappelprodukten fabrieken:										
1531	1 - vervaardiging van aardappelprodukten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
1531	2 - vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G	1		
1532, 1533	0 Groente- en fruitconservenfabrieken:										
1532, 1533	1 - jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G	1		
1532, 1533	2 - groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G	2		
1532, 1533	3 - met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G	2		
1532, 1533	4 - met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1532, 1533	5 - met uienconserving (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G	2		
1541	0 Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:										
1541	1 - p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G	2	B	
1541	2 - p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3	B	
1542	0 Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:										
1542	1 - p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G	2	B	
1542	2 - p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	3	B	
1543	0 Margarinefabrieken:										
1543	1 - p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G	2		
1543	2 - p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3	B	
1551	0 Zuivelprodukten fabrieken:										
1551	1 - gedroogde produkten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	2		
1551	2 - geconcentreerde produkten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	2		
1551	3 - melkprodukten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	1		
1551	4 - melkprodukten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	2		
1551	5 - overige zuivelprodukten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G	2		
1552	1 Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
1552	2 - consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G	1		
1561	0 Meelfabrieken:										
1561	1 - p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G	2		
1561	2 - p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G	2		
1561	Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G	2		
1562	0 Zetmeelfabrieken:										
1562	1 - p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G	2		
1562	2 - p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	3		
1571	0 Veevoerfabrieken:										
1571	1 - destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G	3		
1571	2 - beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G	3		
1571	3 - drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1571	4 - drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G	3		
1571	5 - mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G	3		
1571	6 - mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3		
1572	0 Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G	2		
1581	0 Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:										
1581	1 - v.c. < 2500 kg meel/week	30	10	30 C	10	30	2	1 G	1		
1581	2 - v.c. >= 2500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G	2		
1582	Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G	2		
1583	0 Suikerfabrieken:										
1583	1 - v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G	2	B	
1583	2 - v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G	3	B	
1584	0 Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:										
1584	1 - Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G	3		
1584	2 - cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G	2		
1584	3 - cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
1584	4 - Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G	2		
1584	5 - Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G	2		
1584	6 - suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
1585	Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G	2		
1586	0 Koffiebranderijen en theepakkerijen:										
1586	1 - koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G	1		
1586	2 - theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G	1		
1587	Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G	1		
1589	Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G	2		
1589.1	Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G	2		
1589.2	0 Soep- en soeparomafabrieken:										
1589.2	1 - zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G	2		
1589.2	2 - met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G	2		
1589.2	Bakmeel- en puddingpoederfabrieken	200	50	50	30	200	4.1	2 G	2		
1591	Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1592	0 Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:										
1592	1 - p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G	2		
1592	2 - p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G	3	B	
1593 t/m 1595	Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G	1		
1596	Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
1597	Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G	2		
1598	Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G	2		
16	-										
16	- VERWERKING VAN TABAK										
160	Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G	1		
17	-										
17	- VERVAARDIGING VAN TEXTIEL										
171	Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G	1		
172	0 Weven van textiel:										
172	1 - aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G	1		
172	2 - aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G	2		
173	Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G	2	B	
174, 175	Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
1751	Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G	2	B	L
176, 177	Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G	2		

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
18	-										
18	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT									
181		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G	1	
182		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G	2	
183		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G	1	B L
19	-										
19	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)									
191		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G	2	B L
192		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G	2	
193		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G	1	
20	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.									
2010.1		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G	2	
2010.2	0	Houtconserveerbedrijven:									
2010.2	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G	2	B L
2010.2	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B
202		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G	2	B
203, 204, 205	0	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G	2	
203, 204, 205	1	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G	1	
205		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G	1	
21	-										
21	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN									
2111		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G	2	
2112	0	Papier- en kartonfabrieken:									
2112	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G	2	
2112	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G	2	
2112	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G	2	
212		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	2	
2121.2	0	Golfkartonfabrieken:									
2121.2	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	2	
2121.2	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G	2	
22	-										
22	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA									
2221		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G	2	B L
2222		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G	2	B
2222.6		Kleine drukkerijen en kopieerinstallaties	10	0	30	0	30	2	1 P	1	B
2223	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G	1	
2223	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G	1	
2224		Grafische reproductie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G	1	B
2225		Overige grafische activiteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G	1	B
223		Reproductiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G	1	
23	-										
23	-	AARDOLIE-/STEENKOOLVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEESTOFFEN									
231		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G	3	B L
2320.1		Aardolieraffinaderijen	1500	100	1500 C Z	1500 R	1500	6	3 G	3	B L
2320.2	A	Smeeroliën- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G	2	B L
2320.2	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G	2	B L
2320.2	C	Aardolieproductenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G	2	B L
233		Splijt- en kweekstoffenbewerkingsbedrijven	10	10	100	1500	1500 D	6	1 G	2	B
24	-										
24	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUCTEN									
2411	0	Vervaardiging van industriële gasen:									
2411	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G	3	
2411	2	- overige gassefabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G	3	L
2411	3	- overige gassefabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G	3	L
2412		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G	3	B L
2413	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:									
2413	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G	3	B L
2413	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G	3	B L
2414.1	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:									
2414.1	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G	3	B L
2414.1	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G	2	B L
2414.1	B0	Methanolfabrieken:									
2414.1	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G	2	B
2414.1	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	3	B
2414.2	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):									
2414.2	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G	2	B L
2414.2	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G	3	B L
2415		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G	3	B L
2416		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G	3	B L
242	0	Landbouwchemicaliënfabrieken:									
242	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G	3	B L
242	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G	2	B
243		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G	2	B L
2441	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:									
2441	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G	2	B L
2441	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G	2	B L
2442	0	Farmaceutische productenfabrieken:									
2442	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G	1	B L
2442	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G	1	
2451		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G	2	B
2452		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G	2	
2461		Kruit-, vuurwerk-, en springstoffenfabrieken	30	10	50	1000 V	1000	5.3	1 G	2	B
2462	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:									
2462	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G	2	B L
2462	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G	2	B
2464		Fotochemische productenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G	2	B L
2466	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G	2	B
2466	B	Overige chemische productenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G	2	B L
247		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G	3	B L
25	-										

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VSUEEL	BODEM	LUCHT
25	-	VERVAARDIGING VAN PRODUKTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF										
2511	-	Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G	2	B	
2512	0	Loopvlakvernieuwingsbedrijven:										
2512	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G	1		
2512	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G	2	B	
2513	-	Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G	2		
252	0	Kunststofverwerkende bedrijven:										
252	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G	2		
252	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G	2	B	L
252	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G	1		
26	-											
26	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUKTEN										
261	0	Glasfabrieken:										
261	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G	1		L
261	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	2		L
261	3	- glaswol en glasvezels, p.c. < 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G	1		L
261	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G	2		L
2615	-	Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G	1		
262, 263	0	Aardewerkfabrieken:										
262, 263	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G	1		L
262, 263	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G	2		L
264	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G	2		L
264	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G	2		
2651	0	Cementfabrieken:										
2651	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G	2		
2651	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G	3	B	
2652	0	Kalkfabrieken:										
2652	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	2		
2652	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	3		
2653	0	Gipsfabrieken:										
2653	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	2		
2653	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	3	B	
2661.1	0	Betonwarenfabrieken:										
2661.1	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
2661.1	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G	2	B	
2661.1	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G	3	B	
2661.2	0	Kalkzandsteenfabrieken:										
2661.2	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G	2		
2661.2	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G	3		
2662	-	Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G	2		
2663, 2664	0	Betonmortelcentrales:										
2663, 2664	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	100 R	100	3.2	3 G	2		
2663, 2664	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	50 R	300	4.2	3 G	3		
2665, 2666	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:										
2665, 2666	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G	2		
2665, 2666	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G	2	B	
267	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:										
267	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G	2		
267	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G	1		
267	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G	2		
267	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G	3		
2681	-	Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G	2		
2682	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:										
2682	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G	2	B	L
2682	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G	3	B	L
2682	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):										
2682	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G	2		
2682	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G	2		
2682	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G	2		
2682	D0	Asfaltcentrales: p.c. < 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G	2	B	L
2682	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G	2	B	L
27	-											
27	-	VERVAARDIGING VAN METALEN										
271	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:										
271	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G	2	B	
271	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G	3	B	L
272	0	Ijzeren- en stalenbuizenfabrieken:										
272	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G	2	B	
272	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G	2	B	
273	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalsen en profielzetterijen:										
273	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G	2		
273	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G	3	B	
274	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:										
274	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
274	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G	3	B	
274	B0	Non-ferro-metaalwalsen, -trekkerijen e.d.:										
274	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G	2	B	
274	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G	3	B	
2751, 2752	0	Ijzer- en staalgietijen/- smelterijen:										
2751, 2752	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
2751, 2752	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	3	B	L
2753, 2754	0	Non-ferro-metaalgietijen/- smelterijen:										
2753, 2754	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
2753, 2754	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	3	B	L
28	-											
28	-	VERVAARD. VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACH./TRANSPORTMIDD.)										
281	0	Constructiewerkplaatsen:										
281	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B	

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES				
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT	
281	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50		10	50	3.1	1 G	1		
281	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
281	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300	Z	30	300	4.2	3 G	3	B	
2821	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:											
2821	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300		30 R	300	4.2	2 G	2	B	
2821	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500	Z	50 R	500	5.1	3 G	3	B	
2822, 2830		Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
284	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200		30	200	4.1	1 G	2	B	
284	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100		30	100 D	3.2	2 G	2	B	
284	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50		10	50 D	3.1	1 G	2	B	
2851	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:											
2851	1	- algemeen	50	50	100		50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	10	- stralen	30	200	200		30	200 D	4.1	2 G	2	B	L
2851	11	- metaalharden	30	50	100		50	100 D	3.2	1 G	2	B	
2851	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100		50 R	100 D	3.2	2 G	2	B	L
2851	2	- scoperen (opsputten van zink)	50	50	100		30 R	100 D	3.2	2 G	2	B	L
2851	3	- thermisch verzinken	100	50	100		50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	4	- thermisch verlinnen	100	50	100		50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100		30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100		30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100		30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	8	- emaileren	100	50	100		50 R	100	3.2	1 G	1	B	L
2851	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100		50	100	3.2	2 G	2	B	
2852	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100		30	100 D	3.2	1 G	2	B	
2852	2	Overige metaalbewerkende industrie, inbandig, p.o. <200m2	10	30	50		10	50 D	3.1	1 G	2	B	
287	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:											
287	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
287	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500	Z	30	500	5.1	3 G	3	B	
287	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100		30	100	3.2	2 G	2	B	
287	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inbandig, p.o. <200 m2	30	30	50		10	50	3.1	1 G	2	B	
29	-												
29	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN											
29	0	Machine- en apparatenfabrieken:											
29	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100		30	100 D	3.2	2 G	1	B	
29	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200		30	200 D	4.1	3 G	2	B	
29	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300	Z	30	300 D	4.2	3 G	2	B	
30	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS											
30	-												
30	A	Kantoomachines- en computerfabrieken	30	10	30		10	30	2	1 G	1		
31	-	VERVAARDIGING VAN OVER. ELEKTR. MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDH.											
311		Elektromotoren- en generatorenfabrieken	200	30	30		50	200	4.1	1 G	2	B	L
312		Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30		50	200	4.1	1 G	2	B	L
313		Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200		100 R	200 D	4.1	2 G	2		L
314		Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100		50	100	3.2	2 G	2	B	L
315		Lampenfabrieken	200	30	30		300 R	300	4.2	2 G	2	B	L
316		Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30		10	30	2	1 G	1		
3162		Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C	Z	200 R	1500	6	2 G	3	B	L
32	-												
32	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN -BENODIGDH.											
321 t/m 323		Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d.	30	0	50		30	50 D	3.1	2 G	1	B	
3210		Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50		30	50	3.1	1 G	2	B	
33	-												
33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN											
33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d.	30	0	30		0	30	2	1 G	1		
34	-												
34	-	VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS											
341	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven											
341	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C		30 R	200 D	4.1	3 G	2	B	
341	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300	Z	50 R	300	4.2	3 G	2	B	L
3420.1		Carrosseriefabrieken	100	10	200		30 R	200	4.1	2 G	2	B	
3420.2		Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
343		Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100		30 R	100	3.2	2 G	2		
35	-												
35	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)											
351	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:											
351	1	- houten schepen	30	30	50		10	50	3.1	2 G	1	B	
351	2	- kunststof schepen	100	50	100		50 R	100	3.2	2 G	1	B	
351	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
351	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C	Z	50	500	5.1	2 G	3	B	
3511		Scheepssloperijen	100	200	700		100 R	700	5.2	2 G	3	B	
352	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:											
352	1	- algemeen	50	30	100		30	100	3.2	2 G	2	B	
352	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300	Z	30 R	300	4.2	2 G	2	B	
353	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:											
353	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200		30	200	4.1	2 G	2	B	
353	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000	Z	100 R	1000	5.3	2 G	2	B	
354		Rijwiel- en motorrijwielafabrieken	30	10	100		30 R	100	3.2	2 G	2	B	
355		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100		30	100 D	3.2	2 G	2	B	
36	-												
36	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.											
361	1	Meubelfabrieken	50	50	100		30	100 D	3.2	2 G	2	B	
361	2	Meubelstoffeerderijen b.o. < 200 m2	0	10	10		0	10	1	1 P	1		
362		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10		10	30	2	1 G	1	B	
363		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30		10	30	2	2 G	2		
364		Sportartikelenfabrieken	30	10	50		30	50	3.1	2 G	2		
365		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50		30	50	3.1	2 G	2		
3661.1		Sociale werkvoorziening	0	30	30		0	30	2	1 P	1		

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
3661.2	Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G	2		
37	-										
37	- VOORBEREIDING TOT RECYCLING										
371	Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1	2 G	3	B	
372	A0 Puinbrekerijen en -malerijen:										
372	A1 - v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2	2 G	2		
372	A2 - v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2	3 G	3		
372	B Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2	2 G	2		
372	C Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2	3 G	2	B	
40	-										
40	- PRODUCTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER										
40	A0 Elektriciteitsproductiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)										
40	A1 - kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth	100	700	700 C Z	200	700	5.2	2 G	3	B	L
40	A2 - oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1	2 G	3	B	L
40	A3 - gasgestookt (incl. bijsmaak biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	3		
40	A4 - kerncentrales met koeltorens	10	10	500 C	1500	1500 D	6	1 P	3		
40	A5 - warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	2		
40	B0 bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:										
40	B1 - covergisting, verbranding en vergassing van mest, slijb, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2	2 G	1		L
40	B2 - vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2	2 G	1		L
40	C0 Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:										
40	C1 - < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1	B	
40	C2 - 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1	1 P	1	B	
40	C3 - 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2	1 P	2	B	
40	C4 - 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2	1 P	2	B	
40	C5 - >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1	1 P	2	B	
40	D0 Gasdistributiebedrijven:										
40	D1 - gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2	1 P	1		
40	D2 - gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1	1 P	2		
40	D3 - gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1	1 P	1		
40	D4 - gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
40	D5 - gasontvang- en verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1	1 P	1		
40	E0 Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:										
40	E1 - stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2	1 P	2		
40	E2 - blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
40	F0 windmolens:										
40	F1 - wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2	1 P	2		
40	F2 - wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1	1 P	2		
40	F3 - wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2	1 P	3		
41	-										
41	- WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER										
41	A0 Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:										
41	A1 - met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3	1 G	2		L
41	A2 - bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1	1 G	2		
41	B0 Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:										
41	B1 - < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
41	B2 - 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2	1 P	1		
41	B3 - >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2	1 P	2		
45	-										
45	- BOUWNIJVERHEID										
45	0 Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2	2 G	2	B	
45	1 - bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
45	2 Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
45	3 - aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. < 1000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	1	B	
50	-										
50	- REPARATIE VAN AUTO'S, MOTORFIETSEN; BENZINESERVICESTATIONS										
501, 502, 504	Reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	1	B	
502	Groothandel in vrachtauto's (incl. import)	10	10	100	10	100	3.2	2 G	1		
5020.4	A Autoplaatswerkhuizen	10	30	100	10	100	3.2	1 G	1		
5020.4	B Autobekleders	0	0	10	10	10	1	1 G	1		
5020.4	C Autospuitsinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1	1 G	1	B	L
5020.5	Autowasserers	10	0	30	0	30	2	3 P	1		
505	0 Benzineservicestations:										
505	1 - met LPG > 1000 m³/jr	30	0	30	200 R	200	4.1	3 P	1	B	
505	2 - met LPG < 1000 m³/jr	30	0	30	50 R	50	3.1	3 P	1	B	
505	3 - zonder LPG	30	0	30	10	30	2	3 P	1	B	
51	-										
51	- GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING										
5121	0 Grth in akkerbouwproducten en veevoerders	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G	2		
5121	1 Grth in akkerbouwproducten en veevoerders met een verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2	2 G	2		
5122	Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2	2 G	1		
5123	Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2	2 G	1		
5124	Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1	2 G	1		
5125, 5131	Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1	2 G	1		
5132, 5133	Grth in vlees, vleeswaren, zuivelproducten, eieren, spijssoliën	10	0	30	50 R	50	3.1	2 G	1		
5134	Grth in dranken	0	0	30	0	30	2	2 G	1		
5135	Grth in tabaksproducten	10	0	30	0	30	2	2 G	1		
5136	Grth in suiker, chocolade en suikervolk	10	10	30	0	30	2	2 G	1		
5137	Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2	2 G	1		
5138, 5139	Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2	2 G	1		
514	Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2	2 G	1		
5148.7	0 Grth in vuurwerk en munitie:										
5148.7	1 - consumentenvuurwerk, verpakt, opslag < 10 ton	10	0	30	10 V	30	2	2 G	1		
5148.7	2 - consumentenvuurwerk, verpakt, opslag 10 tot 50 ton	10	0	30	50 V	50	3.1	2 G	1		
5148.7	3 - professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats < 750 kg (en > 25 kg theatervuurwerk)	10	0	30	500 V	500	5.1	2 G	1		
5148.7	4 - professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats 750 kg tot 6 ton	10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G	1		
5148.7	5 - munitie	0	0	30	30	30	2	2 G	1		

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES		
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM
5151.1	0	Grth in vaste brandstoffen:									
5151.1	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 P	2	
5151.1	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	3	B
5151.2	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:									
5151.2	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G	2	B L
5151.2	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G	2	B L
5151.2	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G	2	
5151.3		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G	2	B
5152.1	0	Grth in metaalertsen:									
5152.1	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G	3	B
5152.1	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G	3	B
5152.2 / 3		Grth in metalen en -halfabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G	2	
5153	0	Grth in hout en bouwmaterialen:									
5153	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G	2	
5153	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	1	
5153.4	4	zand en grind:									
5153.4	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G	2	
5153.4	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G	1	
5154	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:									
5154	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G	2	
5154	2	- algemeen: b.o. <= 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G	1	
5155.1		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G	2	B
5155.2		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G	1	
5156		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G	2	
5157	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B
5157	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	2	B
5157.2/3	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G	2	B
5157.2/3	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	2	B
5162	0	Grth in machines en apparaten:									
5162	1	- machines voor de bouwrijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G	2	
5162	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G	1	
517		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.)	0	0	30	0	30	2	2 G	1	
52	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN									
527		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	0	0	10	10	10	1	1 P	1	
55	-	LOGIES-, MAALTIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING									
5552		Cateringbedrijven	10	0	30 C	10	30	2	1 G/P	1	
60	-										
60	-	VERVOER OVER LAND									
6021.1		Bus-, tram- en metroremises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P	2	
6022		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P	1	
6023		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G	1	
6024	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G	1	
6024	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G	1	
603		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P	1	B
63	-										
63	-	DIENSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER									
6311.1	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. zeeschepen:									
6311.1	1	- containers	0	10	500 C	100 R	500	5.1	3 G	3	
6311.1	2	- stukgoederen	0	30	300 C	100 R	300 D	4.2	3 G	3	B
6311.1	3	- erten, mineralen e.d., opslagopp. >= 2.000 m2	50	700	1000 C Z	50	1000	5.3	3 G	3	B
6311.1	4	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	500 C Z	100 R	500	5.1	3 G	3	
6311.1	5	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	700	700 C Z	100	700	5.2	3 G	3	B
6311.1	6	- olie, LPG, e.d.	300	0	100 C	1000 R	1000	5.3	2 G	3	B L
6311.1	7	- tankercleaning	300	10	100 C	200 R	300	4.2	1 G	2	B
6311.2	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:									
6311.2	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G	2	
6311.2	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G	2	B
6311.2	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G	2	B
6311.2	3	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G	2	B
6311.2	4	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G	3	B
6311.2	5	- granen of meelsoorten, v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G	2	
6311.2	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G	3	
6311.2	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G	2	B
6311.2	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	3	B
6311.2	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G	3	B L
6312		Veem- en pakhuisbedrijven, koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G	2	
6321	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G	1	
64	-										
64	-	POST EN TELECOMMUNICATIE									
641		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P	1	
642	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P	1	
642	B0	zendinstallaties:									
642	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek!)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P	2	
642	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P	2	
642	B3	- GSM en UMTS-steunzenders	0	0	0 C	10	10	1	1 P	2	
71	-										
71	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN									
711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	1	
712		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	1	
713		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	1	B
714		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G	2	
72	-										
72	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE									
72	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P	1	
72	B	Switchhouses	0	0	30 C	0	30	2	1 P	1	
73	-										

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES		
		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM
73	- SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK									
731	Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	30	10	30	30 R	30	2	1 P	1	
732	Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	0	0	10	0	10	1	1 P	1	
74	-									
74	- OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING									
747	Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3,1	1 P	1	B
7481.3	Foto- en filmtontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G	1	B
7484.3	Veilingen voor landbouw- en visserijproducten	50	30	200 C	50 R	200	4,1	3 G	2	
7484.4	Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P	1	
75	-									
75	- OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN									
7525	Brandweerkazernes	0	0	50 C	0	50	3,1	1 G	1	
90	-									
90	- MILIEUDIENSTVERLENING									
9001	A0 RWZI's en gierververkingsinricht., met afdekking voorbezinktanks:									
9001	A1 - < 100.000 i.e.	200	10	100 C	10	200	4,1	2 G	1	
9001	A2 - 100.000 - 300.000 i.e.	300	10	200 C Z	10	300	4,2	2 G	1	
9001	A3 - >= 300.000 i.e.	500	10	300 C Z	10	500	5,1	3 G	2	
9001	B rioolgemalen	30	0	10 C	0	30	2	1 P	1	
9002.1	A Vuilophaal-, straatreinigingsbedrijven e.d.	50	30	50	10	50	3,1	2 G	1	
9002.1	B Gemeentewerven (afval-inzamelpots)	30	30	50	30 R	50	3,1	2 G	1	B
9002.1	C Vuiloverslagstations	200	200	300	30	300	4,2	3 G	3	B
9002.2	A0 Afvalverwerkingsbedrijven:									
9002.2	A1 - mestverwerking/korrelfabrieken	500	10	100 C	10	500	5,1	3 G	3	
9002.2	A2 - kabelbranden	100	50	30	10	100	3,2	1 G	1	B L
9002.2	A3 - verwerking radio-actief afval	0	10	200 C	1500	1500	6	1 G	1	
9002.2	A4 - pathogene afvalverbranding (voor ziekenhuizen)	50	10	30	10	50	3,1	1 G	2	L
9002.2	A5 - oplosmiddelherwinning	100	0	10	30 R	100 D	3,2	1 G	2	B L
9002.2	A6 - afvalverbrandingsinrichtingen, thermisch vermogen > 75 MW	300	200	300 C Z	50	300 D	4,2	3 G	3	B L
9002.2	A7 - verwerking fotochemisch en galvanisch afval	10	10	30	30 R	30	2	1 G	1	B L
9002.2	B Vuilstortplaatsen	300	200	300	10	300	4,2	3 G	3	B
9002.2	C0 Composteerbedrijven:									
9002.2	C1 - niet-belucht v.c. < 5.000 ton/jr	300	100	50	10	300	4,2	2 G	2	B
9002.2	C2 - niet-belucht v.c. 5.000 tot 20.000 ton/jr	700	300	100	30	700	5,2	2 G	2	B
9002.2	C3 - belucht v.c. < 20.000 ton/jr	100	100	100	10	100	3,2	2 G	2	B
9002.2	C4 - belucht v.c. > 20.000 ton/jr	200	200	100	30	200	4,1	3 G	2	B
9002.2	C5 - GFT in gesloten gebouw	200	50	100	100 R	200	4,1	3 G	1	B L
92	-									
92	- CULTUUR, SPORT EN RECREATIE									
921, 922	Studio's (film, TV, radio, geluid)	0	0	30 C	10	30	2	2 G	1	
93	-									
93	- OVERIGE DIENSTVERLENING									
9301.1	A Wasserijen en strijkinrichtingen	30	0	50 C	30	50	3,1	2 G	1	
9301.1	B Tapijtreinigingsbedrijven	30	0	50	30	50	3,1	2 G	1	L
9301.2	Chemische wasserijen en ververijen	30	0	30	30 R	30	2	2 G	1	B L
9301.3	A Wasverzendinrichtingen	0	0	30	0	30	2	1 G	1	
		</								

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT

BIJLAGE 1.1 - LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-CODE		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS								INDICES			
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT	
9262	1	- binnenbanen: geweer- en pistoolbanen	0	0	200 C	10	200	4.1		2 P	1			
9262	10	- buitenbanen met voorzieningen: pistoolbanen	10	0	1000	200	1000	5.3		1 P	1			
9262	11	- buitenbanen met voorzieningen: boogbanen	0	0	30	30	30	2		1 P	1			
9262	2	- binnenbanen: boogbanen	0	0	10 C	10	10	1		1 P	1			
9262	3	- vrije buitenbanen: kleiduiven	0	0	200	300	300	4.2		2 P	1		L	
9262	4	- vrije buitenbanen: schietbomen	0	0	500	1500	1500	6		1 P	1			
9262	5	- vrije buitenbanen: geweerbanen	10	0	1500	1500	1500	6		2 P	1			
9262	6	- vrije buitenbanen: pistoolbanen	10	0	1500	1500	1500	6		2 P	1			
9262	7	- vrije buitenbanen: boogbanen	0	0	10	200	200	4.1		1 P	1			
9262	8	- buitenbanen met voorzieningen: schietbomen	10	0	300	500	500	5.1		2 P	1			
9262	9	- buitenbanen met voorzieningen: geweerbanen	10	0	1000	1500	1500	6		2 P	1			
9262	B	Skelter- en kartbanen, < 8 uur/week in gebruik	50	30	500 C	30	500	5.1		2 P	1	B		
9262	C	Skelter- en kartbanen, >=8 uur/week in gebruik	50	50	1000 C Z	30	1000	5.3		2 P	1	B		
9262	D	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., < 8 uur/week in gebruik	100	50	700	50	700	5.2		3 P	1	B		
9262	E	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., >=8 uur/week in gebruik	100	100	1500 Z	50	1500	6		3 P	1	B		
9262	F	Sportscholen, gymnastiekzalen	0	0	30 C	0	30	2		2 P	1			
9272.2		Modelvliegtuig-velden	10	0	300	100	300	4.2		1 P	1			
9304		Fitnesscentra	10	0	30 C	0	30	2		1 P	1			

Bijlage 3 restauratieplan

Restauratieplan boerderij

**Boerderij
Restauratieplan
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede**

Project: 2016-505
Datum: 25 juli 2016
Gewijzigd: 4-augustus 2016

Monumenten Advies Oost bv
Heinoseweg 6a
7722 JP Dalfsen
tel. 038-4602930
info@monumentenadvies-oost.nl
www.monumentenadvies-oost.nl
copyright © 2016 Monumenten Advies Oost bv

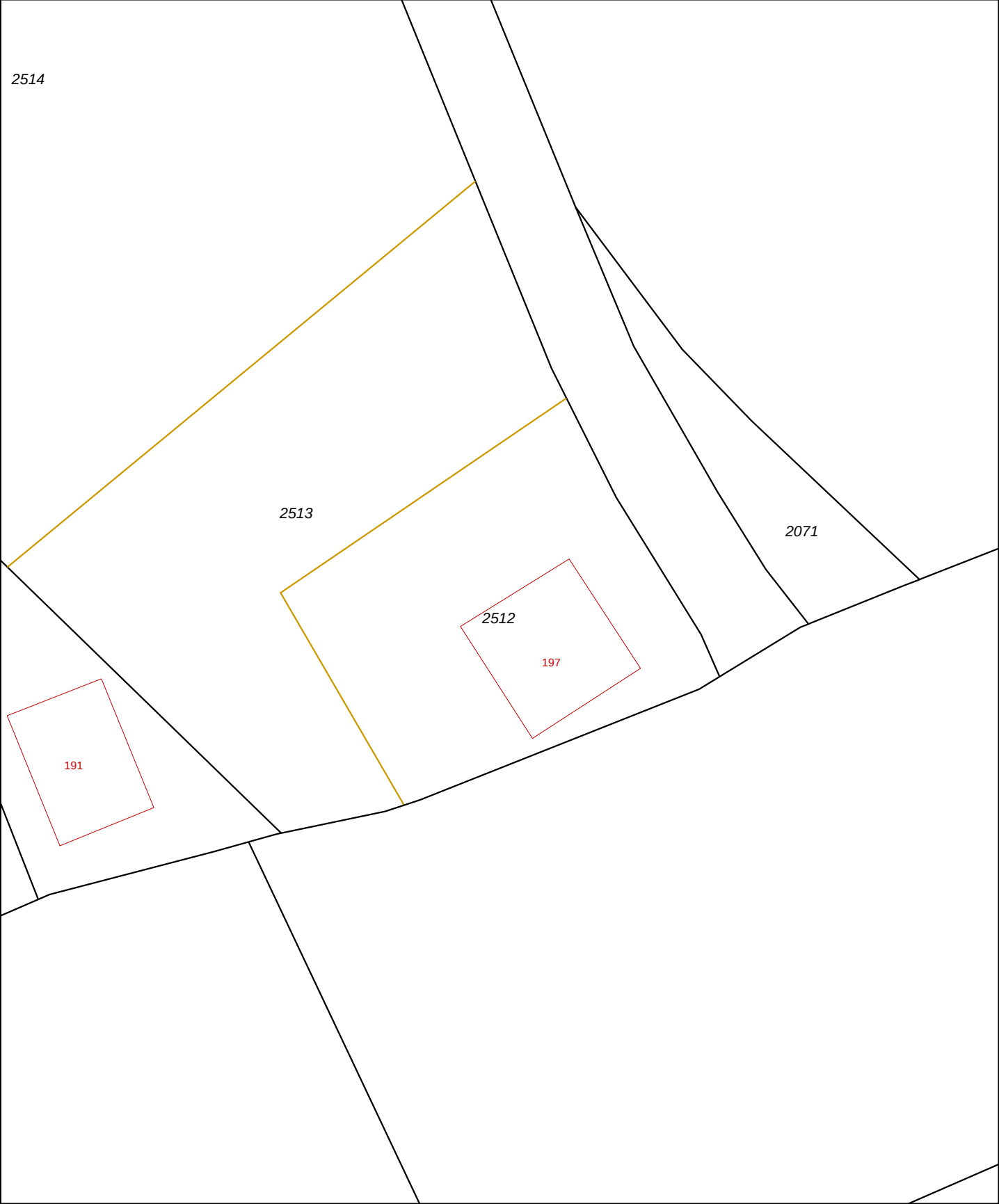
Opdrachtgever:
Almbier BV
Vegerweg 50
7525 PL Enschede
Telefoon 053-4354424
Email info@lutscheralm.nl
Contactpersoon
De heer M. Bosch
Mobiel 06-53591081
Email info@lutscheralm.nl

Adviseur:
Monumentenadvies Oost BV
Heinoseweg 6A
7722 JP Dalfsen
Telefoon 038-4602930
Email info@monumentenadvies-oost.nl
A.J. Schuilenborg
Telefoon 06-54226874
Email a.schuilenborg@monumentenadvies-oost.nl

Objectgegevens:
Boerderij
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede

Kadastrale gegevens:
Provincie Overijssel
Kadastrale gemeente Lonneker
Gemeente Enschede
Sectie D
Nummer 2512

UITTREKSEL KADASTRALE KAART

12345
25

- Deze kaart is noordgericht
- Perceelnummer
- Huisnummer
- Vastgestelde kadastrale grens
- Voorlopige kadastrale grens
- Administratieve kadastrale grens
- Bebouwing
- Overige topografie

Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 21 juli 2016
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente
Sectie
Perceel

LONNEKER
D
2512

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

RESTAURATIEPLAN

Inleiding

Wij zijn gevraagd om ten behoeve van de boerderij gelegen aan de Lossersestraat 197 te Enschede een bouwkundige inspectie uit te voeren en een restauratieplan te schrijven. De bouwkundige inspectie is uitgevoerd door de Stichting Monumentenwacht Overijssel en Flevoland. Van de gemeente Enschede hebben wij archiefstukken ontvangen met tekeningen en aanvraag bouwvergunningen van de boerderij en de naast gelegen schuur. Deze schuur blijft in dit restauratieplan buiten beschouwing. Voor de nieuwe invulling is de bestaande toestand en een voorlopig ontwerp getekend door Bouwadvies HB27

De boerderij

De boerderij heeft een rechthoekige plattegrond met gemetselde steens muren en een pannenbedekking. De gevelkozijnen zijn van hout met daarin ramen met enkele beglazing. De constructie bestaat uit 4 paren gebintconstructie, waarvan een aantal gebintstijlen niet meer aanwezig zijn door wijzigingen in het interieur. De kapconstructie is een onbeschoten sporenkap bestaande uit rondhouten sporen. De begane grondvloer is een betonvloer op zand. Boven de woonkamer is een balklaag met houten vloerdelen waar op de verdieping een kamer aanwezig is bereikbaar met een trap vanaf de deel. Op de schouw is een geschilderd tafereel aanwezig. In het inspectierapport is de huidige bouwkundige staat van de boerderij beschreven.

Als blijkt uit de archiefstukken is de boerderij in 1914 vernieuwd, daarbij is de voorgevel gehandhaafd en is dus ouder. Dit is ook te zien aan het metselwerk, de voorgevel heeft een andere steen en lagenmaat dan de steen aangebracht in 1914.

De naastgelegen schuur wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten, daar het nog niet bekend is hoe de schuur een invulling te geven op het nieuw in te richten erf.

Herbestemming

Het voornemen is de boerderij her te bestemmen naar een horeca functie passend bij het steakhouse restaurant de Lutscher Alm. De aangrenzende gronden worden ingericht als parkeergelegenheid ten behoeve van het restaurant. Het programma van eisen dat is opgegeven is als volgt:

- Een open ruimte waarbij alle binnenwanden zijn verwijderd
- Herstel van de gebintconstructie
- Een toiletgroep voor dames en heren
- Een ruimte voor de bar
- Een openhaard in het midden van de ruimte
- Een verdiepingsvloer t.p.v. de voorgevel
- Een nieuwe betonvloer geïsoleerd
- De buitenwanden isoleren
- Aanbrengen van een dakbeschot met isolatie

Op basis van dit programma is een ontwerp gemaakt en is het restauratieplan hierop gebaseerd. Op de tekening is de entree aangegeven in de linkerzijgevel op de plek van de huidige entree en verhoging in het dak. Links voor is de ruimte voor de bar en links achter de toiletgroep bestaande uit een dames en heren toiletruimte en een integraal toegankelijk toilet. De schouw is gehandhaafd t.b.v. het open haardvuur. De balklaag boven de woonkamer is gehandhaafd.

Restauratieplan

In dit restauratieplan worden de materialen en werkzaamheden beschreven t.b.v. de restauratie van de boerderij en de nieuwe invulling t.b.v. de horecafunctie.

Van toepassing zijnde voorwaarden en voorschriften:

- De Uniforme Administratieve Voorwaarden 2012 (UAV 2012)
- Kwaliteitsrichtlijnen opgesteld door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM)
- Technische brochures uitgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- De van toepassing zijnde technische normvoorschriften, praktijkrichtlijnen en beoordelingsrichtlijnen
- Het bouwbesluit
- De voorschriften van de gemeente waarin wordt gebouwd

Stut- en sloopwerk:

- Voordat met het sloopwerk wordt begonnen alle te slopen onderdelen documenteren en vastleggen in een document aangevuld met de benodigde foto's
- Alle binnenwanden m.u.v. de schouw verwijderen en afvoeren
- Al het loszittende stucwerk op de buitenwanden verwijderen en afvoeren
- De betonvloer verwijderen en afvoeren
- Alle pannen afnemen, sorteren en opslaan voor hergebruik
- De pui in de linkerzijgevel verwijderen en afvoeren
- Alle betimmeringen, wanden e.d. op de verdieping verwijderen en afvoeren
- Verwijderen alle plafonds en timmerwerken op de deel en de verdieping
- De benodigde voorzieningen treffen om de te handhaven constructie te ondersteunen en te schoren
- In de achtergevel aan linkerzijde het stalraam verwijderen en afvoeren en een sparing maken in het metselwerk t.b.v. het nieuw te plaatsen mestluik
- Het gepleisterde plint op de buitengevels controleren op loszittende delen en deze verwijderen en van het plint alle verflagen verwijderen
- De bestaande bestrating tegen de gevels opnemen en afvoeren
- Alle aanwezige windveren, dekplanken, aftimmeringen overstek en aftimmeringen t.p.v. de muurplaten verwijderen en afvoeren
- Het gevelteken afnemen en opslaan t.b.v. het nieuw te maken gevelteken

Grondwerk:

- Rondom de boerderij ontgraven en aanvullen t.b.v. het herstel metsel- en voegwerk en de fundering
- De benodigde sleuven graven en aanvullen t.b.v. de aanleg dienstleidingen, riolering e.d.
- Verwijderen beplanting rondom de boerderij
- De put onder de mestvaalt links naast de boerderij vullen met zand

Buitenriolering en drainage:

- Aanleggen de benodigde riolering en aansluiten op het gemeente riool
- Rondom de boerderij een drainage aanleggen in de grindkoffer en aansluiten op de buitenriolering

Terreinverhardingen:

- Aanbrengen een grindkoffer rondom de boerderij breed ca. 600 mm
- De stoep van veldkeien voor de entree in de voorgevel handhaven
- T.p.v. de entree linkerzijgevel een bestrating aanbrengen

Betonwerk:

- De gehele boerderij voorzien van een nieuwe betonvloer dik ca. 150 mm voorzien van wapening
- De betonvloer voorzien van een vorstrand en voorzien uitkragen aan te brengen onder de bestaande fundering h.o.h. max. 1000 mm, definitieve uitvoering i.o.m. de constructeur
- Onder de betonvloer een pe-folie aanbrengen dik 0,02 mm, overlap t.p.v. naden min. 100 mm
- T.b.v. de schoorsteen een betonplaat aanbrengen ter hoogte van de hanebalken, opgelegd op thermisch verzinkte L-profielen bevestigd aan de sporen.

Metselwerk:

- Herstellen van alle in het metselwerk aanwezige scheuren d.m.v. uitsnijden en inboeten van de bestaande stenen, op advies van de constructeur t.p.v. scheuren rvs wikkelslangen toepassen
- Los en beschadigd metselwerk uitsnijden en inboeten, waarnodig aangevuld met een bijpassende steen
- Al het voegwerk van de rechterzijgevel, de achtergevel en linkerzijgevel uithakken en nieuw invoegen met een kalkmortel, vooraf advies vragen bij de leverancier/ adviseur t.b.v. de toe te passen mortel, t.b.v. de kleur en samenstelling mortel minimaal 3 monsters opzetten
- Het voegwerk in de voorgevel plaatselijk herstellen
- Al het metselwerk onder het maaiveld herstellen en de muur vertinnen
- Roestende ankers, kozijnankers en overige roestende metalen uit het metselwerk verwijderen
- Nieuw aan te brengen ankers en bevestigingsmiddelen uitvoeren in RVS
- De schoorsteen vanaf de betonplaat geheel nieuw opmetselen, voorzien van een vonkenvanger en een stalen afdekkap.
- Op de deel een nieuwe toiletgroep plaatsen, wanden van Poriso metselblokken dik 70 mm

Ruwbouwtimmerwerk:

- Al het bestaande en te handhaven hout spijkervrij en schoonmaken
- Alle bevestigingen van de sporen, muurplaten, hanebalken, gebintstellen etc. controleren en waarnodig herstellen
- De verbindingen tussen gebintstijlen en ankerbalken verstevigen door het aanbrengen van fiberstaven, leverancier Conserduc Renofors, vooraf een advies laten maken
- Alle sporen, muurplaten, hanebalken, gebintstellen etc. controleren op door houtrot aangetaste delen en het aangetaste hout vervangen, afmetingen en houtsoort gelijkwaardig aan de bestaande constructies
- Het balkhout en de vloerdelen boven de woonkamer controleren en waar nodig herstellen
- Ontbrekende gebintstijlen plaatsen
- Onder alle gebintstijlen een zwerfkei plaatsen op de betonvloer
- Roestende verankeringen verwijderen/ demonteren, ontroesten en behandelen met een corrosie werende coating c.q. vervangen door nieuwe verankeringen.
- Na het herstel van de kapconstructie een dakbeschot aanbrengen over de sporen van houten delen met halfhouts verbinding afm. Ca. 24x150 mm, houtsoort douglas, fijn bezaagd
- Over het dakbeschot een isolatie aanbrengen, Actis-Trisolaine dik 25 mm, daarover tengels afm. 38x38 mm aangebracht t.p.v. de sporen, over de sporen panlatten aanbrengen afm. 28x50 mm, tengels en panlatten houtsoort vuren, gezaagd, bevestigingsmiddelen rvs
- De houten topgevels controleren op aangetaste houten delen en op de bevestiging op het achterliggende regelwerk, aangetaste houten delen vervangen en de bevestiging waar nodig verbeteren
- Het aanbrengen van nieuwe windveren, dekplanken en aftimmering overstek, afmetingen als bestaand, houtsoort fijndradig douglas, voor aanbrengen 2x gronden met lijnolieverf, kopshout tijdens het aanbrengen behandelen met lijvige lijnolieverf
- Op de topgevel een nieuw gevelteken aanbrengen, model als bestaand
- T.p.v. de muurplaten nieuwe aftimmeringen aanbrengen, houtsoort douglas, gegrond
- Tussen de gebintstijlen en de muurplaten nieuwe trekkers aanbrengen, houtsoort eiken, bekapt, afm. Ca. 60x120 mm, bevestiging met houten pennen
- Op de deel zijde betimmerde hildes aanbrengen, bestaande uit een balklaag met vloerdelen en een verticale betimmering van schroten, houtsoort eiken, houtafmetingen i.o.m. de constructeur/ adviseur, enkele luiken aanbrengen in de verticale wanden
- T.p.v. de lagere delen links en rechts van de woonkamer een balklaag aanbrengen met vloerdelen, houtsoort eiken en een verticale betimmering aansluitend op de balklaag van de verdieping.
- Op de verdieping een houtskeletwand aanbrengen t.b.v. de technische ruimte bestaande uit stijl- en regelwerk en een beplating van Fermacell platen, aan de deel zijde afgewerkt met verticaal geplaatste eiken delen
- Al het overige timmerwerk benodigd voor het herstel en vernieuwen van de boerderij niet nader omschreven
- Al het bestaande en nieuwe hout behandelen tegen houtaantasting door insecten

Bouwkundige kanalen

- Vanaf de schouw naar de schoorsteen een dubbelwandige rvs rookgasafvoer aanbrengen, kleur zwart

Kozijnen, ramen en deuren

- De huidige kozijnen worden zoveel als mogelijk gehandhaafd, door houtrot aangetaste delen worden vervangen door kozijnhout van Oregon Pine, fijndradig.
- De ramen en deuren in de voorgevel controleren op gebreken en waar nodig herstellen.
- De ramen in de voorgevel voorzien van achterzetramen
- De ramen in de rechterzijgevel zijn slecht, deze worden vervangen en kunnen worden voorzien van isolerende beglazing, monumentenglas dik 10 mm
- T.p.v. de entree een nieuw kozijn plaatsen met dubbele deur, glasdeuren
- De overige kozijnen in de linkerzijgevel voorzien van nieuwe ramen
- De deur van het mestluik nazien op gebreken en waar nodig herstellen
- In de achtergevel aan de linker zijde een nieuw mestluik plaatsen
- In de achtergevel aan de rechterzijde het bestaande kozijn met deur verwijderen en een nieuw mestluik plaatsen
- Achter de muuropeningen t.p.v. de mestluiken een nieuw kozijn plaatsen met isolerende beglazing
- De baanderdeuren uitnemen en aanpassen, zodat deze deuren naar buiten kunnen draaien
- Achter de baanderdeuren een nieuw schuifdeur kozijn plaatsen met glasdeuren
- Achter de glaskozijnen naast de baanderdeuren achterzetramen plaatsen
- T.p.v. het kozijn in de topgevel hooiluiken aanbrengen
- In de toiletgroep en de technische ruimte nieuwe kozijnen aanbrengen met opgeklampte deuren, houtsoort eiken, voorzien van gehengen en klinkstellen, toiletdeuren voorzien van een vrij/bezet sluiting
- De luiken in de hildes voorzien van gehengen en schuiven

Dakbedekkingen

- Op de nieuwe panlatten de bestaande pannen uitleggen, rekening houden met 30% aanleveren van nieuwe pannen, de pannen vastleggen met rvs panhaken
- De nokvorsten herleggen, onder de nokvorsten een strook bladlood aanbrengen, rekening houden met 30% aanleveren van nieuwe nokvorsten

Stukadoorwerk

- Het bestaande stucwerk controleren op loszittend en slecht stucwerk
- Alle losse en holklinkend stukwerk verwijderen en nieuw aanbrengen, laagdikte als bestaand
- Aanbrengen isolatieplaten, IQ-Therm fabricaat Remmers, dik 50 mm, volledig verlijmd op de buitenwanden
- De isolatieplaten afwerken met een glasvlies en stukwerk laag conform voorschriften fabrikant/leverancier
- De nieuwe gemetselde binnenwanden voorzien van een stukwerk laag

Tegelwerk

- De nieuwe toiletgroepen voorzien van wandtegels, zgn. Hollandse witjes afm. 100x100 mm tot ca. 1200 mm+ vloer
- De betegelde wanden voorzien van voegwerk, max. 2 mm breed

Dekvloeren

- Op de betonvloer een PIR-plaat, Kingspan Cooltherm dik 80 mm
- Op de isolatie een cementdekvloer dik 60 mm (bij toepassing van vloerverwarming dik 80 mm)
- De dekvloer glad afwerken, geschikt voor het aanbrengen van een vloercoating

Schilderwerk

- Van de bestaande buitenkozijnen, ramen en deuren, de verflagen verwijderen
- De bestaande en nieuwe buitenkozijnen, ramen en deuren, inclusief belegstukken, betimmeringen etc. voorzien van een nieuwe volledige schilderbeurt aan de buiten- en binnenzijde
- De windveren, dekplanken, aftimmeringen e.d. voorzien van een nieuwe volledige schilderbeurt
- De dekvloer voorzien van een coating, laagdikte ca. 2 mm, in de toiletruimten ca. 100 mm opgezet tegen de wanden
- De bestaande balklaag en vloerdelen in de woonruimte schilderen
- De eikenhouten betimmeringen, kozijnen en deuren blijven onbehandeld
- De gestukadoorde wanden schilderen met een mineraalverf

Binneninrichting

- In het woongedeelte een bar plaatsen, uitwerking nader te bepalen
- Naast de bar de nieuwe meterkast situeren, op de wand een meterbord aanbrengen

Dakgoten en hemelwaterafvoeren

- T.p.v. de entree een mastgoot aanbrengen met hwa van zink no. 16
- De hwa gebeugeld, aangesloten op de drainage in het grindbed

Binnenriolering

- T.b.v. de toiletgroep een binnenriolering aanbrengen, aansluitingen:
 - o Toilet 4x
 - o Urinoir 1x
 - o Wastafel 3x
- T.b.v. de bar een binnenriolering aanbrengen
- De binnenriolering aansluiten op de buitenriolering

Waterinstallaties

- T.b.v. de toiletgroep een koudwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast, aansluitingen:
 - o Toilet 4x
 - o Urinoir 1x
 - o Wastafel 3x
- T.b.v. de bar een koud- en warmwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast
- T.b.v. de brandslaghaspel een koudwaterinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast

Sanitair

- T.b.v. de toiletgroep sanitair aanbrengen, aansluitingen:
 - o Toilet met inbouwreservoir compleet 4x
 - o Urinoir met inbouwreservoir compleet 1x
 - o Wastafel met rvs plugbekersyfon, muurbuis en koudwaterkraan 3x
- T.b.v. de bar een sanitair aanbrengen, aansluitingen:
 - o Gootsteen met rvs plugbekersyfon en koud- en warmwaterkraan

Brandbestrijdingsinstallaties

- Nabij de entree een brandslaghaspel plaatsen, inbouw
- Nabij de bar een brandblusser plaatsen
- Het gebouw voorzien van rookmelders volgens de eisen gesteld aan een horeca gelegenheid

Gasinstallaties

- T.b.v. de cv-ketel in de technische ruimte een gasinstallatie aanbrengen vanaf de meterkast

Verwarmingsinstallatie

- In de technische ruimte een cv-ketel plaatsen met warmwatervoorziening
- In het dak een dubbelwandige dakdoorvoer plaatsen in het dakvlak aan de rechterzijde
- Installatie uitvoeren als een twee-pijps systeem, leidingen uit het zicht geïsoleerd
- Aanbrengen van de benodigde radiatoren volgens berekening installateur
- De regeling t.b.v. de cv-installatie aanbrengen nabij de bar

Ventilatieinstallatie

- In de technische ruimte een ventilatie unit plaatsen met warmte terugwinning
- De toevoer en afvoer leidingen leggen over de hildes met de benodigde roosters in het plafond (vloerdelen), benodigde roosters volgens berekening installateur

Elektrotechnische installatie

- Het gebouw voorzien van een volledig nieuwe elektrotechnische installatie, verlichtingspunten, schakelaars en wandcontactdozen nader uit te werken in overleg met installateur
- De verlichting in de toiletruimten op een centraal schakelaar nabij de bar
- Nabij de entree een buitenlichtpunt aanbrengen
- De installatie aanleggen vanaf de meterkast
- In de meterkast een data aansluiting opnemen
- In het gebouw noodverlichting opnemen volgens de geldende voorschriften

ARCHIEF

Archiefstukken ontvangen van de gemeente Enschede:

- Aanvraag bouwvergunning schuur 8 september 1914
- Situatie te bouwen berging
- Tekening berging
- Aanvraag bouwvergunning vernieuwen boerderij 22 september 1914
- Situatie te vernieuwen boerderij
- Tekening boerderij
- Fragment vragenlijst behorende bij de aanvraag
- Gereedmelding vernieuwing boerderij 24 oktober 1914
- Goedkeuring vernieuwing boerderij 13 november 1914

LONNEKER, den 8 Sept 1914

Aan
Heeren Burgemeester en Wethouders
van
Lonneker.

Onder overlegging der bij. art. 80 der Bouw- en Woningverordening, nader
omschreven bescheiden, verzoekt ondergeteekende Mevrouw Dr. Wed.

J. Wigger wonende te Lonneker

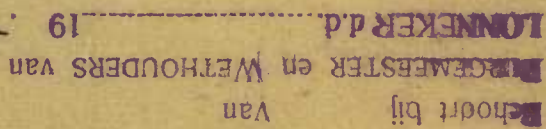
vergunning tot het ^{stichten} ~~geheel (gedeeltelijk)~~ vernieuwen van een gebouw bestemd tot

berg plaats op het perceel kadastraal Sectie D. N. 1279. L. 3 blok
No. aan den Losser straat. ont heffing van art 29
weg. en 30 der bouw
verordening

Het werk zal worden uitgevoerd door M. Meijerins
Kimmerman Lonneker

't Welk doende,

Wed. J. Wigger

Do Not Reproduce

LONNEKER D.D.

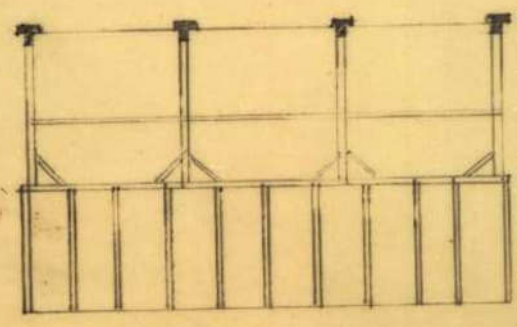
61

ALGEMEENSTER EN WETHOUDERS van

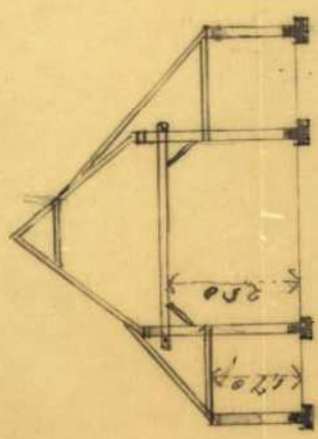
Behoort bij Van

Behoort bij

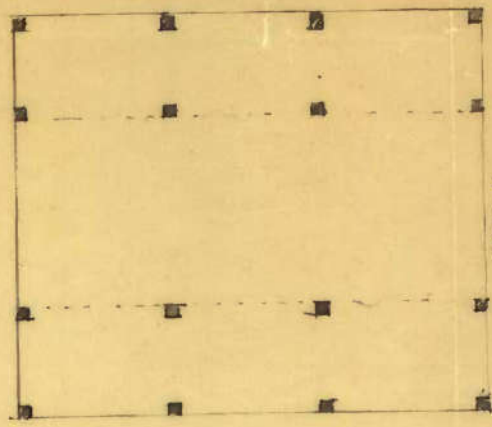
Plan van het plaatsen van een oude schuur aan de straat of grint weg
 openende van de donkerkerhand wijzen naar Loner achter het bestaande
 huis toebehorende aan Meijer voor de idee of Digger op een afstand
 van minstens 10 meter of de straat weg en volgens tekening te plaatsen
 op gemetelde poort van houten gebinten te dekken met paarsen Schroeven
 en dicht te maken met planken in de nodige deuren, schaal 10x100
 - Sectie 11' 6" x 6' 6" x 6' 6"
 3000
 Hout of Wigger met beplating van Hout 29 en 30
 de bouwverordening

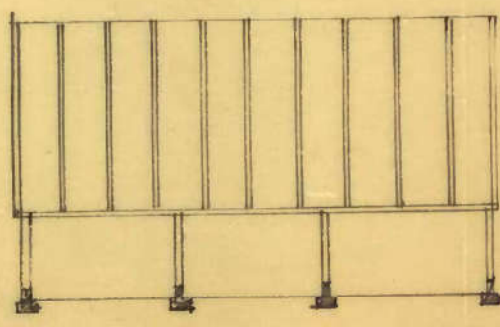
Hout gerant vierkante
 werken posten met planken

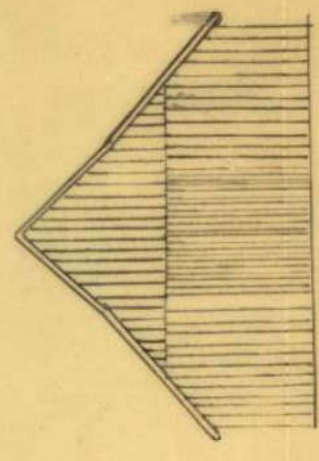
Hout gerant op de houten gebinten

Platte grond met poort

Hout kant met de posten in sporen

Grind grond

LONNEKER, den 22 Sept 1904

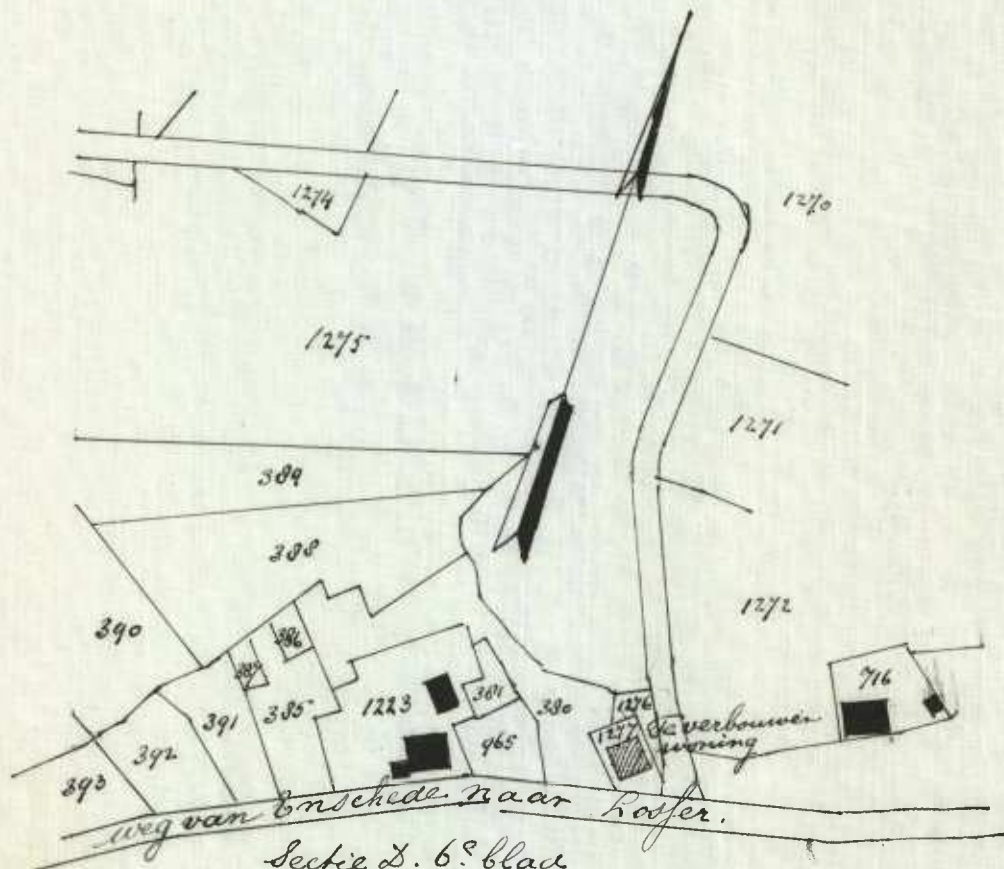
Aan
Heeren Burgemeester en Welhouders
van
Lonneker.

Onder overlegging der bij art. 67 der Bouw- en Woningverordening, nader
omschreven bescheiden, verzoekt ondergeteekende *Mevrouw de Wed. J. Wigger*
wonende te *Lonneker*
vergunning tot het ~~stichten~~ ^{stichten} ~~geteel~~ (gedeeltelijk) vernieuwen van een gebouw bestemd tot
een baeren woonhuis op het perceel kadastraal Sectie *D.M. 1277. 6de bla*
No. _____ aan den ^{straat} ~~weg~~ *Ennevee Looze*
Het werk zal worden uitgevoerd door *M. Meyerink Timmerman*
Lonneker.

ontbeffing van *art 30 eerste lid*
om met *stoudokker* onder *de pannen*
te verken

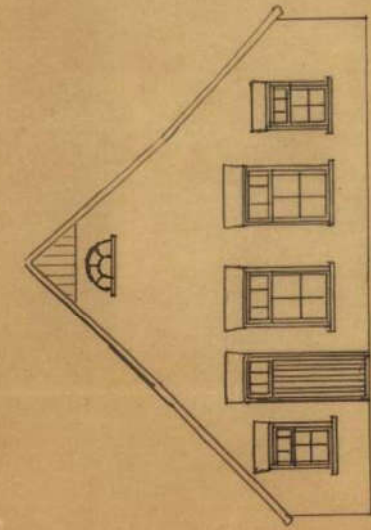
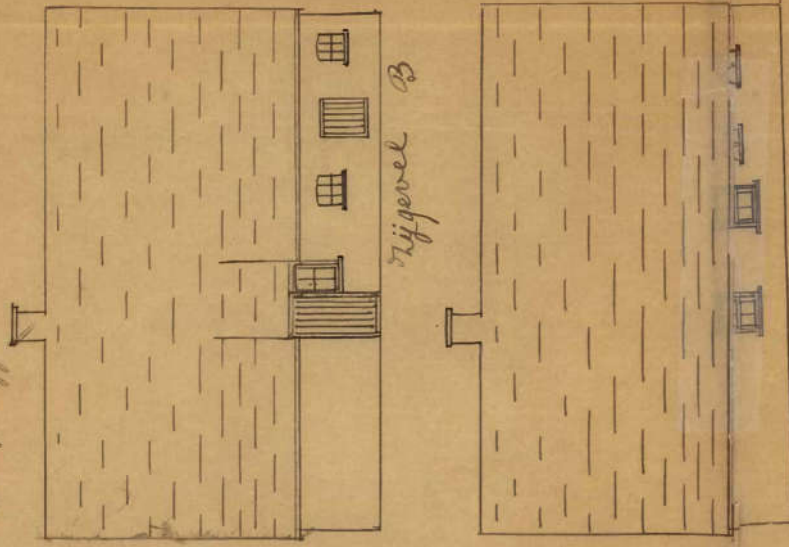
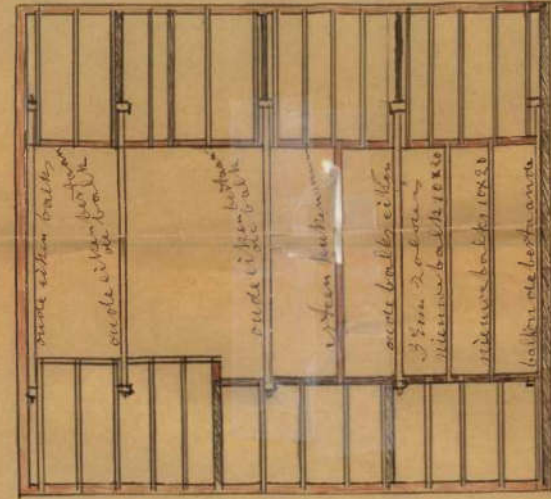
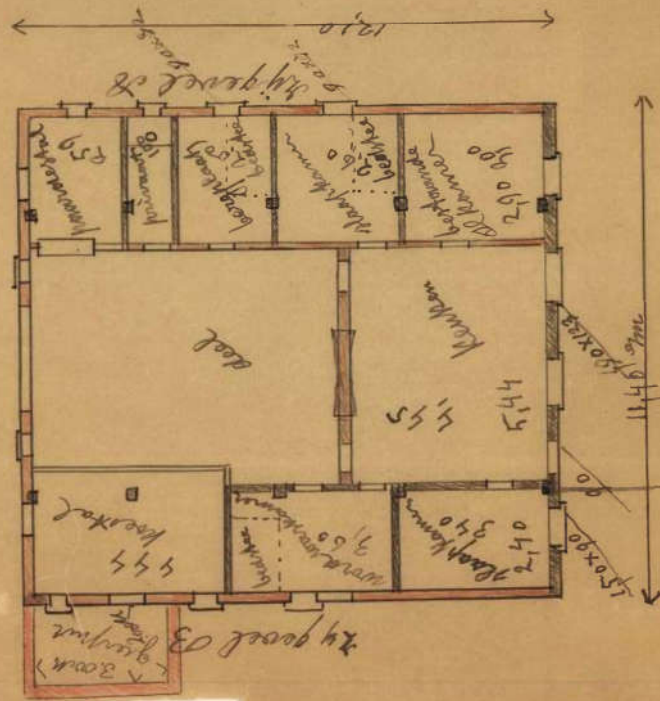
't Welk doende,

Wed. J. Wigger

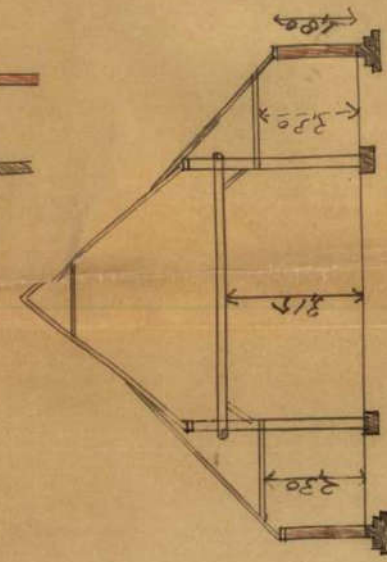

Sectie D. 6.e blad
 Schaal 1 à 2500

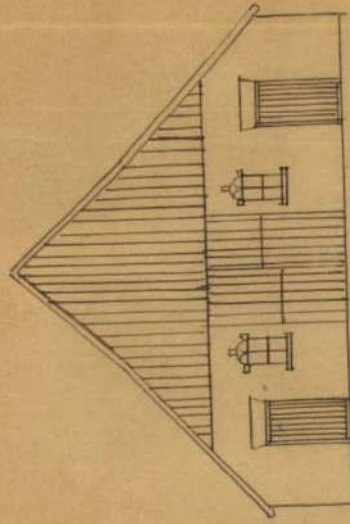
Plan van het veranderen van een boom woonhuis
 de Boer y Wigger staande aan de straatweg
 alles op de zelfde funderingen, de gestipte hokjes
 nu slaapkamers, ont heffing

bestaande voorgevel
 van 1 steen muur

bestaande houten gebint en met
 kap en balken

bestaande houten achtergevel

7o. Welke hoogte hebben de verschillende woon- en slaapvertrekken, gerekend van den vloer tot onderkant der daarboven gelegen balklaag?

*Ruiken 3,15 M
kamer en slaapkamers 2,30 M*

8o. Welke wijdte in den dag heeft de toegang van buiten tot de woning?

90 cm

9o. Worden slaapgelegenheden boven aangebracht? Zoo ja, hoeveel bedraagt de aantrede, hoeveel de optrede der trap?
Hoe breed is de trap binnenwerks?

10o. Welke is de breedte en de hoogte van aan te brengen portalen en gangen?

11o. Waar is het privaat gelegen? Op welke wijze heeft het gemeenschap met de buitenlucht? Hoe groot is de opening voor ventilatie en hoe is de inrichting van het privaat?

*Volgang aan wippen op
de yfkering in het woonkamer
door middel van een paar
kurven van 100 cm*

12o. Op welke wijze wordt voorzien in de behoefte van onschadelijk drinkwater?
Waar is de welput gelegen?

*Den bestaande wel water put
op een afstand van 2 meter voor
het huis*

13o. Hoe heeft de dekking van het gebouw plaats?

*Bestaande pannen met
1000 nokken*

14o. Op welke wijze zal de rookgeleiding in het gebouw geregeld worden?

*Door een een dubbele schoorsteen
aan het de kanten en een van de delf*

15o. Tot welke diepte worden de fundamenteu uitgegraven en waarmede worden deze aangevuld en opgehoogd?

*Bestaande funderingen
en de muren tot op 10 cm
en met zand van de omgelegen*

16o. Waaruit bestaat het aan te brengen trasmaat; hoe hoog is dit en welk gedeelte ligt onder, en welk gedeelte boven peil?

*Waaruit bestaan met een trasmaat
30 centimeter breed en 10 cm
breed van de omgelegen*

17o. Hoeveel ruimte blijft er over onder de aan te brengen houten vloeren en op welke wijze wordt die ruimte geventileerd?

Alles portaal van vloeren

18o. Van welke materialen wordt de kelder gemaakt, hoe dik zijn de muren?

19o. Welke aanlegbreedte hebben de fundamenteu van het gebouw?
Op welke wijze hebben de versnijdingen van het fundament plaats?
Hoe diep is het fundament onder peil gelegen?

*Den meestderlijst muren
worden van geleid 50 cm of
2 1/2 stien. van de 2 lagen 1/4 stien
veringoren, en 50 cm breed van de
beganen grond*

20o. Welke dikten zullen hebben:

- de grondkerende muren?
- de buitenmuren, boven den beganen grond?
- muren, dienende tot scheiding tusschen belendende gebouwen, die elk afzonderlijk overkapt zijn?
- muren, dienende tot scheiding tusschen gebouwen zonder verdieping onder eenzelfde overkapping, opgaande tot den bovenkant der zolderbinten en daarboven?
- muren, dienende tot scheiding tusschen gebouwen met een of meer verdiepingen?
- balkdragende muren?

*Bestaande saken gebinten
portalen met balken*

21o. Op welke wijze wordt het hemelwater afgevoerd?

*Het bestaande huis is over gebouwd
met 1 pan*

LONNEKER, den 24 Oct 1914

Ondergeteekende Lonneker — De W. J. Wigger

wonende te Lonneker, heeft de eer U te berichten dat het gebouw, tot het

~~stichten~~ waarvan haar vergunning is verleend bij beschikking van Uw College dd. 25 Sept
vernieuwen 1114 no. 315 a gereed is om in gebruik te worden genomen; weshalve

hij Uw College verzoekt om eene verklaring dat de bouw heeft plaats gehad overeenkomstig
zij de bestaande bepalingen der verordening (en nader gestelde eischen) en tevens om eene vergunning als bedoeld bij art. 5, 1e lid, b, der Woningwet.

't Welk doende,

W. J. Wigger

Aan
Heeren Burgemeester en Welshouders
van
Lonneker.

Lonneker, den 13. November 1914.

Ben W
12-11-1914
n° 368

Bij deze heb ik de eer U mede te deelen,
dat mij bij onderzoek is gebleken, dat de
woning van Mevrouw
Wedu. J. Wigger te Lonneker
staande aan den Doerschen weg
volgens besluit van 25 September 1914 al ^{is} ~~zijn~~ ge-
oveercomstig de ingediende stukken ^{is} ge-
bouwd.

De Opsichter ~~in~~ ~~Algemeen~~ ~~Dienst~~:

A. H. de Boer

Aan

Heeren Burgemeester en Wethouders
van Lonneker.

INSPECTIE RAPPORT

INSPECTIERAPPORT 2016
Objectnummer 3115
Lutscher Alm
Lossersestraat 197
7525 PE Enschede

Monumentenwacht Overijssel en Flevoland
Heinoseweg 6a
7722 JP Dalfsen
tel. 038-4603237/fax. 038-4604745
info@monumentenwacht-ovfl.nl
www.monumentenwacht-ovfl.nl
copyright © 2016 St. Monumentenwacht Overijssel en Flevoland
gesubsidieerd door:

Objectgegevens

Objectnummer: 3115
Gemeente: Enschede
Monumentnummer:
Oorspronkelijke functie: 08 Agrarisch bouwwerk

Inspectiegegevens

Inspectienummer: 3115.16.160529
Inspectie uitgevoerd door: E. Pieper
Datum inspectie: 30-06-2016

Inleiding

Op onze website www.monumentenwacht-ovfl.nl vindt u nadere informatie en duurzaamheidstips.

Voor uitvoering van werkzaamheden adviseren wij u:

- om te informeren bij de gemeente of hiervoor een vergunnings- of meldingsplicht geldt;
- de maten/hoeveelheden altijd in het werk te controleren. Aan de in dit rapport vermelde maatvoeringen en hoeveelheden kunnen geen rechten worden ontleend.

Inspectieplan**Algemeen**

Risicoklasse:	4	
Frequentie inspectie (maanden):	48	
Inspecties mogelijk vanaf (tijd):	08.00 uur	
Geen inspectie mogelijk op (dagen):	Niet van toepassing	
Eigenaar/abonnee:	De heer M. Bosch	telefoon : 06-53591081
		e-mail :
Contactpersoon:		telefoon :
		e-mail :
Sleuteladres:		telefoon :
		e-mail :

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Het interieur is matig toegankelijk voor inspecties. Het exterieur is redelijk bereikbaar voor inspecties en matig bereikbaar voor reparaties.

Locatie

- bus parkeren achterzijde boerderij.

Bijzonderheden

- de ankerbalk gebinten zijn door aftimmeringen beperkt te inspecteren.

Materialen op locatie

- niet bekend.

Materialen om mee te nemen

- geen

Algemeen

De constructieve toestand (casco) van het gebouw is redelijk. De onderhoudstoestand is matig.

Bij hersteladvies is rekening gehouden met de wens van eigenaar om er weer een Los hoef van te maken.

Aanbevolen werkzaamheden in volgorde van prioriteit

<u>onderdelen</u>	<u>rubriek</u>	<u>technische staat</u>	<u>termijn</u>
Boerderij			
○ herstel/inboeten scheurvormingen, herstel los en vorstschade metselwerk, vervangen voegwerk, opbrengen nieuwe gepleisterde plint en aanbrengen vertinlaag onder maaiveld	1.2.1	matig	1 jaar
○ vervangen houten topgevels voor,- en achtergevel	1.2.3	slecht	1 jaar
○ vervangen kozijnen,ramen en deuren en behandelen gietijzeren ramen en terug plaatsen	1.4.2	slecht	1 jaar
○ herstel/vervangen sporen/oplangers, herstel afgeschoven oplangers en waarnodig uitvlakken voor aanbrengen dakbeschot	2.1.1	redelijk	1 jaar
○ uitvoeren dakrenovatie	2.2.2	slecht	1 jaar
○ vervangen windveren, dekplanken en overstek en aanpassen/vervangen overstek voorgevel	2.2.6	slecht	1 jaar
○ aanbrengen nieuwe zinken of koperen mastgoten en afvoeren	2.4.1	slecht	1 jaar
○ op metselen nieuw schoorstenen tot aan schouw en vervangen loodwerk	2.6	matig	1 jaar
○ slopen binnenwanden en eventueel klampmuur aanbrengen aan binnenzijde buitengevels	3.1	matig	1 jaar
○ herstellen en in oude staat terug brengen vijf eikenhouten ankerbalk gebinten met stalligger balken,- en dragers	3.2.1	matig	1 jaar
○ aanbrengen nieuwe vloer begane grond en eikenhouten planken over ankerbalken en stalligger balken	3.2.2	matig	1 jaar
○ aanpassen opnieuw herinrichten terrein om de boerderij	4.3	matig	1-2 jaar

Bijlagen

- dakplattegrond met verwijzing nummering codering daken en gevels;
- plattegrond met verwijzing nummering gebinten;

Uitgevoerde werkzaamheden door de Monumentenwacht

- plaatselijk weggezakte dakpannen terug gelegd.

Verwerkte materialen

- geen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
BOERDERIJ			
1. GEVELS			
<u>1.1 Funderingen</u> - algemeen	R	De bakstenen fundering is door ons niet geïnspecteerd. Zover te beoordelen zijn aan opgaande gevels geen ernstige verzakkingen/scheurvormingen geconstateerd. Op de hoek achtergevel met aansluiting rechtergevel komt lichte scheurvorming voor door verzakking. Tevens verwachten wij enige vorstschade en los metselwerk onder maaiveld.	○ ontgraven circa 60 cm totaal 42 m¹ onder maaiveld en waarnodig herstellen los en beschadigd metselwerk ○ aanbrengen vertinlaag van fundering tot aan maaiveld totaal circa 33 m²
<u>1.2 Gevels</u>			
1.2.1 Baksteen Voorgevel g01 - metselwerk algemeen	M	De voorkomende scheurvormingen zijn zover te beoordelen wel stabiel. Gebreken: - scheurvormingen boven deurkozijn; - vermoedelijk scheurvorming tussen deur,- en raamkozijn door op roestende kozijnankers; - scheurvorming onder,- en boven raamkozijnen rechterzijde; - verspreid los metselwerk ter plaatse van overstek/windveren; - plaatselijk los metselwerk ter plaatse van muurplaten; - plaatselijk los metselwerk ter plaatse van lekdorpels; - plaatselijk komen nog op roestende keilbouten voor;	○ uitnemen en inboeten met uitkomende bakstenen boven rechter raamkozijn circa 2,5 m² ○ uitnemen en inboeten met uitkomende bakstenen boven deurkozijn circa 1,5 m² ○ verwijderen oude kozijnankers en inboeten met uitkomende bakstenen circa 1 m² ○ plaatselijk herstel metselwerk ter plaatse van lekdorpels ○ verwijderen circa 6 oude ijzeren keilbouten ○ rekening houden met herstel los metselwerk ter plaatse van muurplaten en windveren totaal 10 m¹
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Het voegwerk is niet authentiek en verspreid komt los voegwerk voor. Ben er vanuit gegaan om het totale voegwerk te vervangen.	○ na herstel metselwerk gevel invoegen met traskalk mortel totaal circa 30 m²
- gevelankers algemeen (8)	R	De bevestiging van 2 gevelanker aan achterliggende eiken tussenstijl 1 ^e verdieping is goed. De overige bevestiging van gevelankers zijn door aftimmeringen niet geïnspecteerd.	○ uitnemen 7 gevelankers, ontroesten, behandelen en terug plaatsen/vastzetten ○ ontroesten en behandelen 2 gevelankers

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- gepleisterde plint	S	Verspreid komen gescheurde, losse en weggevallen delen voor. Rekening houden met verspreid los metselwerk en vorstschade achter plint. Weggevallen delen pleisterwerk plint.	○ plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 5,5 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m² ○ rekening houden met vervangen 12 beschadigde bakstenen
Linkergevel g02 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Tevens ben ik er vanuit gegaan om verhoogde deel boven ingang te verwijderen en in oude staat terug te brengen. Gebreken: - scheurvorming en loswerking gevel met aansluiting voorgevel g01; - mechanische schade en los metselwerk met aansluiting achtergevel g03; - verspreid los metselwerk en rollagen boven oude stalramen en muurplaten; - plaatselijk vorstschade en los metselwerk achter gepleisterde plint;	○ uitnemen bakstenen met aansluiting voorgevel en opnieuw inboeten circa 0,8 m² ○ uitnemen bakstenen op hoek en met nieuwe bijpassende stenen inboeten circa 0,5 m² ○ herstel los metselwerk en rollagen boven oude stalramen circa 2 m² ○ verwijderen metselwerk verhoogde deel circa 1 m² ○ verwijderen puikozijn met deur en raam en aanbrengen stalramen en inboeten metselwerk zie 1.4.2
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Verspreid los en weggevallen voegwerk.	○ na herstel metselwerk gevel invoegen met traskalk mortel totaal circa 12 m²
- gepleisterde plint	S	Gebreken: - verspreid losse en weggevallen delen; - vorstschade metselwerk ter plaatse van deurkozijn.	○ plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 6 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m² ○ rekening houden met plaatselijk vervangen circa 12 door vorst aangetaste bakstenen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
Achtergevel g03 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Gebreken: - mechanische schade metselwerk met aansluiting linkergevel is opgenomen bij linkergevel g02; - scheurvorming boven rechter deurkozijn; - verspreid los metselwerk ter plaatse van overstek/windveren; - lichte scheurvorming ter plaatse van op roestende gevelanker linker eiken deurstijl; - lichte scheurvorming/verzakking linkerzijde met aansluiting rechtergevel g04. Mechanische schade metselwerk.	○ uitnemen bakstenen en opnieuw inboeten circa 1,5 m² boven deurkozijn ○ herstellen los metselwerk ter plaatse van overstek circa 3 m¹ ○ inboeten circa 0,5 m² ter plaatse van gevelanker linker eiken deurstijl ○ rekening houden met ondermet-selen/herstel metselwerk onder maaiveld, zie 1.1
- voegwerk, platvol uitgevoerd	M	Niet authentiek.	○ na herstel mestelwerk gevel in-voegen met traskalk mortel to-taal circa 24 m ²
- gepleisterde plint	M	Verspreid los en gescheurde delen.	○ plint in zijn geheel nieuw opzet-ten totaal 4,5 m² ○ herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 4,5 m²
Rechtergevel g04 - opgaande gevel	R	De gevel is niet authentiek. In de gevel komen geen ernstige scheurvormingen en verzakkingen voor en zou gehandhaafd kunnen blijven en daar ben ik in eerste instantie van uit gegaan. Gebreken: - scheurvorming en loswerking gevel met aansluiting voorgevel g01; - plaatselijk lichte scheurvormin-gen ter plaatse van raamkozijn en zijn stabiel; - plaatselijk los metselwerk met aansluiting muurplaat; - matig inboetwerk in verleden uitgevoerd met aansluiting raamkozijnen;	○ uitnemen bakstenen met aan-sluiting voorgevel en opnieuw inboeten circa 0,8 m² ○ herstellen los metselwerk onder muurplaten 4 m² ○ herstellen matig uitgevoerde in-boetwerk met aansluiting raam-kozijnen herstellen met nieuwe bijpassende bakstenen totaal circa 2 m²

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- voegwerk, gesneden uitgevoerd	R	Het voegwerk is over het geheel genomen in een redelijke tot goede staat. het voegwerk achter gepleisterde plint is vermoedelijk slecht en dient gelijktijdig met herstel pleisterwerk hersteld te worden.	
- gepleisterde plint	S	Verspreid komen gescheurde en losse delen voor. Rekening houden met plaatselijk los metselwerk en vorstschade achter plint.	- o plint in zijn geheel nieuw opzetten totaal 6 m² - o herstellen los metselwerk en voegwerk achter plint herstellen 6 m²
1.2.3 Hout Voorgevel g01			
- houten topgevel	S	Achterliggende regelwerk is door aftimmeringen niet geïnspecteerd. In eiken planken komt verspreid houtrot en loszittende planken voor. Tevens komen oude boktoraantastingen voor.	- o vervangen houten topgevel totaal circa 10 m² - o nazien regelwerk achter planken en waarnodig herstel
			
		Verspreid verwerking en houten planken.	
Achtergevel g03			
- houten topgevel	R	Plaatselijk komen loszittende planken voor. Kunt er voor kiezen om houten topgevel te handhaven.	- o optie 1 handhaven en rekening houden met plaatselijk herstel/doornagelen - o optie 2 vervangen houten topgevel door eiken topgevel planken totaal circa 30 m²
1.3 Buitenpleisterwerk			
plint			
- algemeen	S	Is opgenomen bij rubriek 1.2.1	
Lekdorpels			
- algemeen	S	Is opgenomen bij rubriek 1.4.2	
1.4 Vensters			
1.4.2 Hout			
Voorgevel g01			
- kozijn/deur	M	De oude deurkozijn is verleden afgetimmerd en komt verspreid verwerking en houtrot voor.	o aanbrengen nieuw houten deurkozijn, deur en bovenraam afmeting in deuropening 1,00 X 1,75 m¹
- kozijnen en ramen algemeen (4)	M	Verspreid verwerking en houtrot.	- o aanbrengen 2 raamkozijnen met ramen in opening van 1,37 x 2,00 m¹ - o aanbrengen 2 raamkozijnen met ramen in opening van 1,00 x 1,50 m¹
- gietijzeren raam 1 ^e verdieping	R	Roestvorming.	o uitnemen raam, ontroesten, behandelen en terug plaatsen

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen 4 nieuwe lekdorpels onder nieuwe raamkozijnen 2/1,40 m¹ en 2/1,00 m¹ ○ aanbrengen nieuwe lekdorpel onder gietijzeren raam 1/1,00 m¹
Linkergevel g02			
- puikozijn met deur en ramen ingangspartij (1)	S	De deur is nog wel redelijk. In puikozijn komt verspreid houtrot en opstopwerken voor. Indien verhoging wordt gehandhaafd, dient er een nieuw puikozijn geplaatst te worden met nieuw deur en ramen.	○ optie 1 handhaven oude situatie, aanbrengen nieuwe puikozijn met deur en ramen van circa 2,70 x 2,10 m¹ ○ bij handhaven deur, aanbrengen nieuwe hardstenen onderdorpel en neuten ○ optie 2 in ere herstellen linkergevel en aanbrengen circa 3 nieuwe gietijzeren stalramen en met uitkomende bakstenen verhoogde deel inboeten metselwerk
- houten ramen (2)	S	Verwerking en houtrot.	○ aanbrengen 2 nieuwe gietijzeren stalramen
- houten kozijn/luik (1)	S	Verwerking en houtrot. Heeft geen functie meer.	○ laten vervallen door opening met bijpassende stenen dicht te zetten circa 1,1 m ²
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpels onder 5 nieuwe gietijzeren stalramen 5/0,60 m ¹
Achtergevel g03			
- houten kozijn/raam linkerzijde (1)	S	Niet origineel. In raam komt verspreid houtrot voor en is aan buitenzijde met houten plaat afgetimmerd.	○ uitnemen raamkozijn met raam en eventueel dicht metselen met bijpassende stenen circa 0,5 m ²
- kozijn/deur rechterzijde	M	Niet origineel.	○ uitnemen deurkozijn met deur en eventueel dicht metselen met bijpassende stenen circa 2 m ²
- ijzeren stalramen (2)	R	Roestvorming en plaatselijk glasbreuk.	○ uitnemen 2 ramen, ontroesten, behandelen en terug plaatsen
- eiken deurposten en in rijdeuren	R	De deuren zijn niet origineel. Gebreken: - in ondereinden eiken deurstijlen komt houtrot voor; - plaatselijk loszittende gevelanker die aan deurstijlen zijn bevestigd.	○ uitstukken en aanhelen 2 onder-einden eiken deurstijlen ○ uitnemen 4 gevelankers, ontroesten, behandelen en opnieuw vastzetten ○ de niet originele deuren vervangen door eiken deuren van circa 2/1,34 x 3,00 m¹
- hardhouten kozijn/ramen 1 ^e verdieping (1)	M	Niet origineel. In glaslatten van ramen komt verspreid houtrot voor. De vensterbank met aansluiting topgevel ontbreekt.	○ aanbrengen nieuwe eiken kozijn met ramen van 0,98 x 1,10 m¹ ○ aanbrengen vensterbank met aansluiting topgevel van 1,10 m¹
- gepleisterde lekdorpel onder ramen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. Ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpel onder ijzeren stalramen 2/0,60 m ¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
Rechtergevel g04 - kozijnen en ramen algemeen (3)	S	In de niet originele kozijnen en ramen komt verspreid verwerking en houtrot voor. 	○ aanbrengen nieuwe eiken raamkozijn van 0,98 x 1,50 met tussenstijl en 2 ramen van 0,66 x 0,88 m¹ ○ aanbrengen nieuwe eiken raamkozijnen van 2/0,82 x 0,91 met 2 ramen van 0,69 x 0,80 m¹
- gepleisterde lekdorpel onder raamkozijnen	S	Verspreid scheurvorming en losse delen. ben er vanuit gegaan om bakstenen lekdorpels zonder pleisterwerk aan te brengen.	○ aanbrengen bakstenen lekdorpels 2/0,80 m¹ ○ aanbrengen bakstenen lekdorpel 1/1,50 m¹
1.4.3 Gietijzer/staal - algemeen	R	Zie 1.4.2	
1.5 Deuren, poortjes, toegangen - algemeen	M	Zie 1.4.2	
1.7 Glas/schilderwerk			
1.7.1 Beglazing/glas in lood - gietijzeren ramen	R	Plaatselijk komt glasbreuk voor.	○ rekening houden met plaatse vervangen gebroken ruiten
- beglazing in houten ramen	R		○ gelijktijdig met aanbrengen nieuwe houten ramen , aanbrengen thermopane beglazing
1.7.2 Schilderwerk buitenschilderwerk - kozijnen, ramen en deuren	S	Verspreid verwerking en afschilfering. Doordat alle kozijnen en ramen vervangen dient te worden is schilderwerk niet opgenomen.	
- gietijzeren ramen	S	Meegenomen bij 1.4.2	
- muurverf op gepleisterde lekdorpel en plint	S	Afschilfering en verwerking.	○ zie 1.3
- houten topgevels	S	Verwerking en schraal.	
- houten windveren, dekplanken en geveltekens	S	Dienen vervangen te worden.	

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
2. DAKEN			
<u>2.1 Kapconstructies</u>			
2.1.1 Hout			
- algemeen	R	Door aftimmeringen zijn de eiken sporen en oplangers beperkt geïnspecteerd. Wij verwachten geen ernstige verzwakte eiken sporen door houtrot en/of aantastingen van houtverniers. Aan eiken oplangers die plaatselijk zijn geïnspecteerd hebben wij onderstaande gebreken aan geconstateerd. Gebreken: - plaatselijk komen gebroken eiken oplanger voor; - plaatselijk zijn oplangers van de linker gebintplaat afgeschoven; - verspreid afgeschoven oplangers met aansluiting rechter gebintplaat. Gebroken eiken oplanger boven rechter dakvlak hd02. Afgeschoven oplanger ter plaatse van linker gebintplaat gebint 05.	○ rekening houden met vervangen 6 eiken oplangers van 3,50 m¹ ○ overige 20 oplangers nazien en waarnodig fixeren ○ rekening houden met plaatselijk herstel/fixeren losgetrokken eiken sporen ○ rekening houden met uitvlakken voor aanbrengen dakbeschot 220 m²
- eiken muurplaten algemeen	R	De eiken muurplaten zijn eveneens door aftimmering slechts plaatselijk aan buitenzijde geïnspecteerd. Indien linkergevel in ere wordt hersteld, dient muurplaat lage gedeelte doorgetrokken te worden. Gebreken: - houtrot muurplaat met aansluiting linkergevel en verhoogde dak; - plaatselijk houtrot in uiteinden van voor,- en achtergevel.	○ rekening houden met uitstukken/aanhelen 2 uitienden muurplaten van circa 1 m¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- sporen en muurplaat ter plaatse van verhoogde dak hd01	R	Is niet origineel. Wens van eigenaar is om binnenruimte in ere te herstellen.	Optie 1 ○ verwijderen sporen, muurplaat etc. ○ aanbrengen 5 nieuwe eiken opslanglers van circa 3,50 m¹ ○ aanbrengen/aanhelen muurplaat lage gedeelte circa 5 m¹ optie 2 ○ handhaven oude situatie
2.2 Dakbedekking 2.2.2 Pannen Dakvlakken hd01 en 02 - rode Oudhollandse dakpannen	R	Totaal circa 220 m ² De kwaliteit van de dakpannen is over het geheel genomen matig tot redelijk. Plaatselijk komen dakpannen met vorstschade en afschilfering aan onderzijde en ophangnokken voor. 	○ uitsorteren dakpannen en rekening houden met bijleveren 30 % nieuw Oudhollandse dakpannen (langdak pannen)
- nokvorsten afwerking	M	Afschilfering achterzijde dakpan. Eerste gedeelte vanaf achtergevel tot aan schoorsteen zijn Oud Hollandse dakpanen gebruikt als nokvorsten. Gebreken: - de bovenpannen sluiten verspreid niet goed onder Oudhollandse dakpannen; 	○ aanbrengen nokvorsten voor Oudhollandse dakpannen totaal 12,70 m¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- bevestiging panlatten	S	Gebreken: - verspreid houtrot panlatten met aansluiting windveren; - verspreid gebroken/doorbuigende panlatten door te grote spoorafstand; - verspreid doorgeroeste vernageling panlatten; Gebroken panlatten. Doorbuigende panlatten door te grote spoorafstand.	○ na vervangen/herstel eiken op-langers en waarnodig eiken sporen, sporen voorzien van houten dakbeschot met nieuw betengeling en waterkerende folie, totaal 220 m² ○ eventueel afhankelijk van welke bestemming het gebouw krijgt buitenzijde voorzien van isolatie
2.2.6 Overig Voorgevel g01 - windveren en dekplanken	S	Verspreid verwerking en houtrot in houten windveren en dekplanken.	○ vervangen dekplanken 2/8,70 m¹ ○ vervangen windveren 2/8,70 M¹ ○ aanbrengen eiken dekplanken en windveren

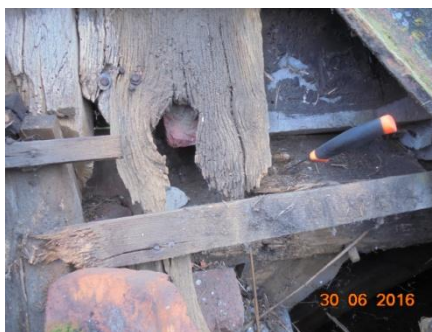
Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- overstek en regelwerk achter windveren	S	Overstek is in verleden opnieuw aangebracht en wordt door middel van eiken regel op gebintplaat ondersteund. Doordat in uiteinde rechter gebintplaat plaatselijk houtrot voorkomt is het een optie om gebintplaat te verlengen/aanhelen tot aan voorzijde. Gebreken: - ondersteuning van overstek door regels is door houtrot en verzakkingen onvoldoende; - verspreid verwerking, houtrot en losgetrokken planken van overstek; Regel onder linker gebint plaat is verzakt.	○ verlengen gebintplaat en aanhe- len tot aan bestaande gebint- plaat circa 80 cm ○ aanbrengen 2 extra eiken spo- ren van circa 5,00 m¹ ○ aanbrengen 2 extra eiken op- langers van circa 3,50 m¹ ○ aanbrengen nieuw eiken betim- mering overstek van 30 cm to- taal circa 13 m¹
Achtergevel g03 - windveren en dekplanken	S	Verspreid verwerking en houtrot in houten windveren en dekplanken. Verspreid houtrot windveren.	○ vervangen dekplanken 2/8,70 m¹ ○ vervangen windveren 2/8,70 m¹ ○ aanbrengen eiken dekplanken en windveren
- houten overstek algemeen - geveltekens	R M	Verwerking en houtrot.	○ aanbrengen 2 nieuwe eiken ge- veltekens
2.3 Loodaansluitingen - houten zijwangen met lood- aansluiting boven ingang linkergevel g02	M	Bij het terug brengen van linker dak- vlak vervalt deze bouwdelen. Laten vervallen hoger opgetrokken dak.	○ optie 1 vervallen bouwdelen ○ optie 2 aanbrengen eiken hou- ten zijbetimmering 2/0,8 m² en lood van 2/3,20 m¹

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
<u>2.4 Goten en hemelwaterafvoeren</u>			
<u>2.4.1 Goten</u> Linkergevel g02 - kunststof mastgoot	S	Niet functioneel meer.	- optie 1 bij terug brengen linker dakvlak aanbrengen nieuwe mastgoot van 12,70 m¹ - optie 2 handhaven oude situatie, aanbrengen nieuwe mastgoten 2/4,60 en 1/3,60 m¹ - uitvoeren eventueel in koper
- zinken mastgoten (2) linker-gevel g02 Rechtergevel g04 - kunststof mastgoot	M	Zijn verzakt en plaatselijk ter plaatse van steekpijp doorgesleten	
	S	Verspreid gebroken en niet functioneel meer.	- aanbrengen nieuwe mastgoot 12,70 m¹ - uitvoeren eventueel in koper
<u>2.4.2 Hemelwaterafvoeren</u> - kunststof en zink	M	Slijtage en verouderd. Ter plaatse van mastgoot rechtergevel g04 zijn onvoldoende afvoeren aangebracht.	- bij handhaven oude situatie linkergevel, aanbrengen 3 nieuw afvoeren of bij aanbrengen 1 mastgoot aanbrengen 2 afvoeren - aanbrengen 2 nieuwe afvoeren mastgoot rechtergevel en aansluiten op riolering
- riolering		Niet geïnspecteerd,	
<u>2.5 Dakopeningen</u>			
<u>2.5.3 Dakramen</u> - ijzeren dakramen linker dakvlak hd01	R	Lichte roestvorming.	2 dakramen uitnemen, ontroesten, behandelen en terug plaatsen
<u>2.6 Schoorstenen</u>			
Schoorsteen s01			
- bakstenen kop	M	Gebreken: - scheurvorming noordzijde kop; - los metselwerk onder dakconstructie; - slijtage en verzakt loodslabben en loketlood;	- vanaf schouw schoorsteen opnieuw op metselen circa 5,00 m¹ - loketlood en slabben gelijktijdig met dakrenovatie vervangen

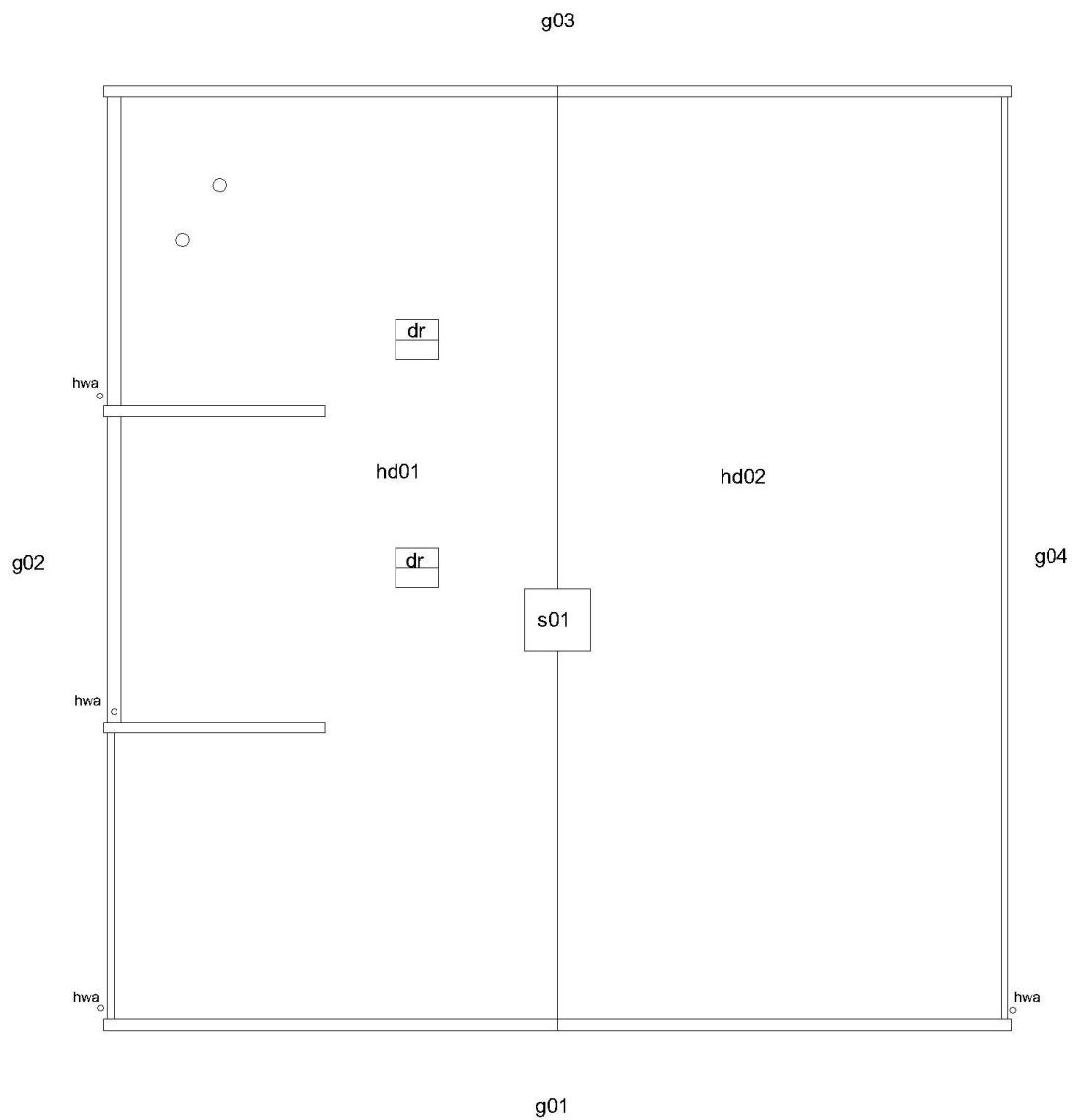
Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
- schouw	R	 Aan de eiken dragers en ombouw zijn zover te beoordelen en aftimmeringen geen gebreken aan geconstateerd. Wandtegels op binnenzijde zijn niet authentiek.	○ eventueel aanbrengen oude wandtegels achterzijde schouw totaal 1,4 m²
<u>2.8 Diversen</u> 3. INTERIEUR <u>3.0 Algemeen</u> - algemeen	R		
<u>3.1 Binnenwanden</u> - algemeen	M	In verleden zijn er nieuwe binnenwanden geplaatst en zijn niet origineel. Vermoedelijk zijn de afgezaagde gebint stijlen ondervangen op de nieuwe aangebrachte binnenwanden. Eigenaar wil binnenruimte graag weer in ere herstellen en dat eiken ankerbalk gebint constructie weer in het zicht komt.	○ slopen/verwijderen binnenwanden ○ eventueel aanbrengen nieuwe klampmuren op betonvloeren binnenzijde

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
3.2 Dragende constructies/vloeren 3.2.1 Dragende constructies Ankerbalk gebinten - eiken ankerbalk gebinten 1 t/m 5		M De boerderij bestaande uit vijf ankerbalk gebinten. Door aftimmeringen van is de kwaliteit van de constructies moeilijk te beoordelen. Plaatselijk zijn de constructies vanaf een luik in vloer 1^e verdieping en via buitenzijde door dakpannen op te schuiven geïnspecteerd. Op de 1^e verdieping zijn diverse houten tussenbalken en balklagen geplaatst voor het aanbrengen van een nieuwe houten vloer voor 1^e verdieping. Zover te beoordelen zijn diverse gebintstijlen afgezaagd en worden op binnenwanden ondervangen. De rechter gebintstijl van 4^e gebint is nog in het zicht en zijn geen gebreken aan geconstateerd. Zover te beoordelen zijn de afgezaagde gebintstijlen nog goed verbonden aan de ankerbalken. Gebreken: - vermoedelijk 6 afgezaagde gebint stijlen en worden op binnenwanden ondervangen; - vermoedelijk is ankerbalk van gebint 02 niet meer aanwezig en door nieuwe balk op binnenmuren ondervangen; - plaatselijk houtrot in gebint platen ter plaatse van voorgevel g01; - plaatselijk zijn eiken opsluitwigen en toognagels vermolmd/gebroken	○ na verwijderen binnenwanden en tussenvloeren/balken en aanbrengen stutconstructie gebinten, rekening houden met aanhelen 6 gebint stijlen en aanbrengen op bakstenen poeren ○ aanbrengen nieuwe gebint constructie gebint 02; ○ rekening houden met aanhelen 2 gebint platen met aansluiting voor,- en achtergevel ○ rekening mee houden met plaatselijk herstel opsluitwigen en toognagels
Stalligger balken - algemeen		M Vermoedelijk zijn alle stalligger balken in verleden verwijderd en zijn nieuw balken hoger aangebracht. Door aftimmeringen zijn de constructies niet geïnspecteerd.	○ aanbrengen 2 nieuwe eiken stalligger drager van circa 11,50 m¹ ○ aanbrengen circa 26 eiken stalligger balken van circa 3 M¹

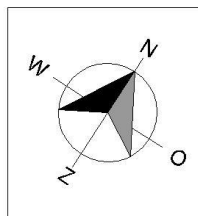

Houtrot rechter gebint plaat met aansluiting voorgevel.

Rubriek	*	Toelichting	Hersteladvies Lutscher Alm
<u>3.2.2 Vloeren</u> - tegelvloeren en houten vloeren begane grond en 1 ^e verdieping - houten vloeren over ankerbalken en kubbingen	R M	Zijn in verleden nieuw aangebracht en niet origineel. Eigenaar wil binnenruimte in ere herstellen. In houten vloeren kubbingen komen verspreid aantastingen van houtworm voor. Over nieuwe balklagen 1 ^e verdieping zijn houten underlayment platen aangebracht.	○ verwijderen/slopen vloeren begane grond circa 110 m ² ○ aanbrengen nieuwe betonvloer met eventueel eiken plankenvloer van 110 m ² ○ verwijderen slopen balklagen en houten vloeren/plafond 1 ^e verdieping ○ na herstel gebintwerk, aanbrengen nieuwe eiken planken vloeren over stalligger balken en ankerbalken
<u>3.5 Trappen/loopbruggen</u> - houten trap naar 1 ^e verdieping	R	Niet origineel.	○ aanbrengen nieuwe eiken trap
<u>3.7 Binnenpleisterwerk</u> <u>3.7.1 Pleisterwerk</u> - algemeen		Niet geïnspecteerd.	
4. DIVERSEN			
<u>4.1 Technische installaties</u> <u>4.1.1 Algemeen</u> - algemeen		Niet geïnspecteerd.	
<u>4.2 Bereikbaarheid en toegankelijkheid</u> - interieur - exterieur	M R	Door aftimmeringen zijn diverse constructies van ankerbalk gebinten niet geïnspecteerd. Met ladders zijn daken op een redelijk wijze te inspecteren.	
<u>4.3 Bestrating/terrein</u> - algemeen	M	Verspreid verzakkingen bestrating.	○ aanleggen/herinrichten terrein om de boerderij
<u>4.5 Bomen/begroeiing</u> - algemeen	R		
<u>4.6 Vogels en vleermuizen</u> - algemeen	G	Geen overlast.	
<u>4.7 Diversen</u>			

Legenda/Renvooi	
hd01, hd02	nummering hellende daken
gb01, gb02	nummering ankerbalk gebinten
s	schoorsteen
dr	dakraam
hwa	hemelwaterafvoer

mw stichting monumentenwacht overijssel en flevoland	
Object: 3115 Boerderij	
Adres: Lossersestraat 197	
Plaats: Enschede	Schaal 1: 100
Mon. status:	Maken in het werk te controleren

g03

g02

g04

g01

gb05

gb04

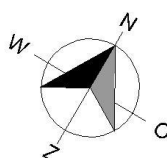
gb03

gb02

gb01

Legenda/Renvooi

gb01, gb02 nummering ankerbalk gebinten

mw stichting monumentenwacht
overijssel en flevoland

Object: 3115 Ankerbalk gebinten

Adres: Lossersestraat 197

Plaats: Enschede

Schaal 1: 100

Mon. status:

Maken in het werk te controleren

FOTOBLAGEN

Situatie

Boerderij linkerzijgevel

Boerderij voorgevel

Boerderij rechterzijgevel

Voorgevel

Rechterzijgevel

Achtergevel

Schadebeelden

Schade beelden

Schade beelden

Interieur beelden

BIJLAGEN

Bijlagen:

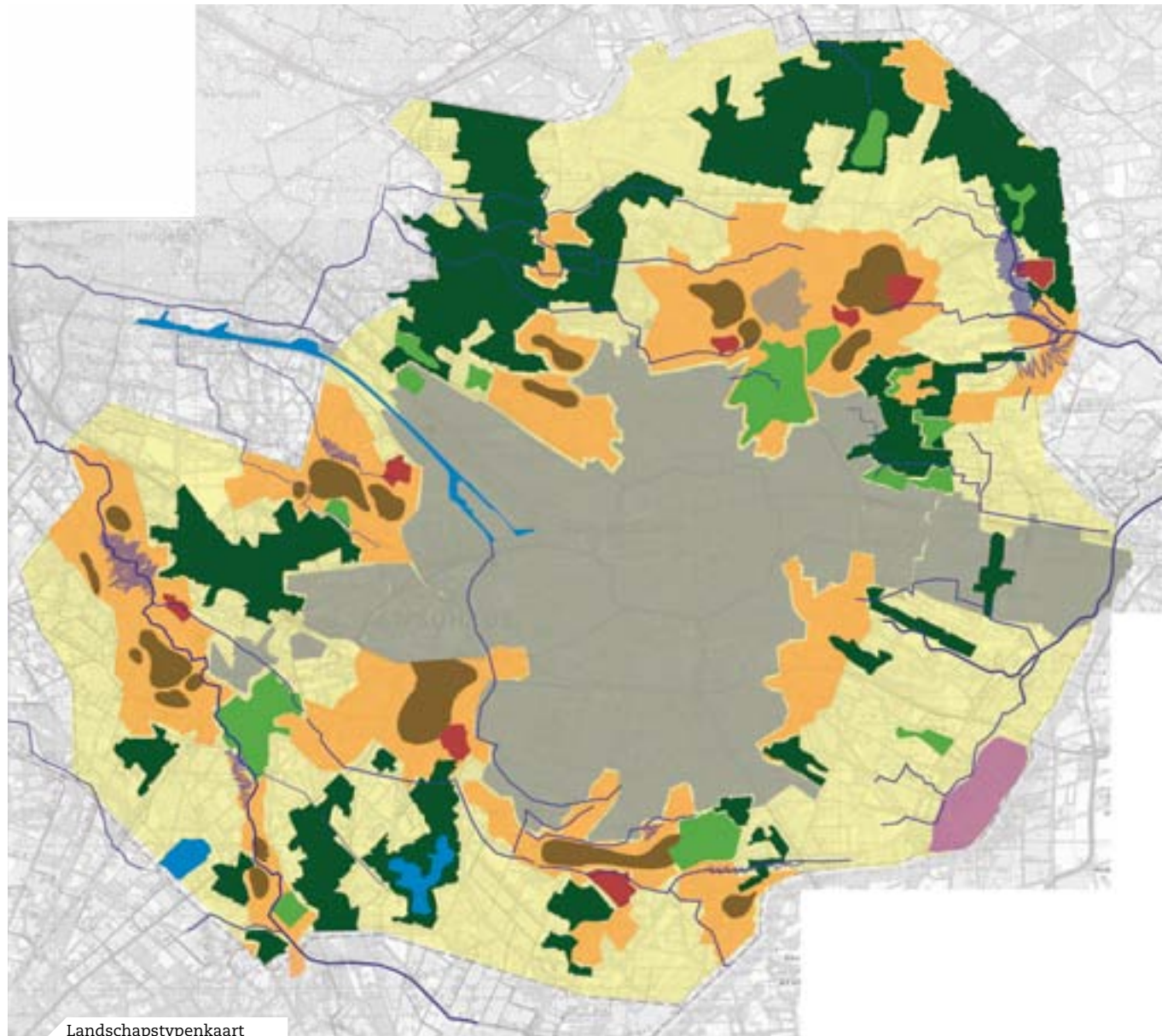
Tekening:

- restauratie boerderij Lonneker bestaand B1
- restauratie boerderij Lonneker bestaande details B2
- restauratie boerderij Lonneker nieuw B1
- restauratie boerderij Lonneker nieuwe details B2

datum:

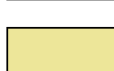
19-07-2016
19-07-2016
19-07-2016
19-07-2016

Bijlage 4 Landschapstypen en koesteransichten

Landschapstypenkaart
Behorend bij paragraaf 3.4

LEGENDA

- Beken en matenlanden
- Stedelijke bebouwing
- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Boslandschap
- Buitenplaats
- Boerenlandgoed
- Hoogveenlandschap
- Veldontginning

3.4. Landschapstypenkaart en koesteransichten

In het buitengebied vinden we in verschillende gebieden vergelijkbare onderdelen van het landschap terug. Dit zijn gebieden met dezelfde kenmerken en een duidelijke eigen identiteit. Wij noemen dit landschapstypen. Na analyse van de beeldstructuurkaarten en met behulp van de “cultuurhistorische atlas” zijn de landschapstypen benoemd en op een nieuwe kaart gezet. Deze landschapstypenkaart vormt zo weer de basis voor de ansichten die allemaal een landschapstype of een onderdeel daarvan verbeelden.

De onderscheiden landschapstypen zijn:

- Oude hoevenlandschap met daarin de essen en oude erven.
 - Landgoederen, te onderscheiden in buitenplaatsen, boerenlandgoed en boslandschap.
 - Veldontginningen.
 - Beken en matenlandschap.
 - Hoogveenlandschap.
- De kaart met landschapstypen en de koesteransichten dienen gebruikt te worden bij kleinere initiatieven die vooral het boeren erf en de directe omgeving aangaan. Initiatieven die een groter deel van het land inrichten, zoals bij nieuwe landgoederen, worden beoordeeld aan de hand van de landschapsvisie en ontwikkelansichten. (zie paragraaf 3.5)

Bij raadpleging van de koesteransichten dient men te bedenken dat de werkelijkheid meestal complexer is. Een indeling doet de werkelijkheid soms tekort. De beeldstructuurkaart kan dan extra informatie bieden, bijvoorbeeld in het grensgebied met een buurgemeente of daar waar twee landschapstypen samen komen. Ansichten vormen geen dictaat, maar zijn richtingaanwijzers voor ruimtelijke kwaliteit. Ze bieden ruimtelijke ingrediënten voor maatwerk. De ansichten zijn bedoeld als bron van inspiratie en als toetsingsinstrument bij de beoordeling van effecten van plannen op de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied. Behalve ansichten bevat deze gids ook beelden van de inrichting van het buitengebied op gedetailleerd niveau. Vele kleine zaken als verlichting, verharding, bermkanten, bebording etc. kunnen nogal bepalend zijn voor de uitstraling van een boeren erf en daarmee voor de karakteristiek van het landelijk gebied. We geven daarom,

verspreid door de gids, voorbeelden van details die ons inziens wel in het landelijk gebied passen en voorbeelden van zaken die daar niet passen. Tenslotte illustreren we met beelden dat koesteren niet betekent dat alles bij het oude moet blijven. Met inachtneming van de kenmerken van het landschapstype is vernieuwing van het landschap met respect voor het bestaande mogelijk.

De koesteransichten

De koesteransichten geven in woord en beeld de karakteristieken van de verschillende landschapstypen weer. Daarmee definiëren ze zo goed mogelijk de landschappelijke identiteit. We noemen ze koesteransichten, omdat ze ingaan op de te koesteren aspecten van het huidig landschap. Op de ansichten is te zien wat de specifieke kenmerken van het landschapstype zijn. Een korte opsomming van de kenmerken, diverse schetsen, foto's en vogelvluchten geven helderheid over de identiteit van het landschap. Er zijn bovendien twee symbolen opgenomen, die aangeven van welke ontwikkelingen we ‘blij’ dan wel ‘triest’ worden. De koesteransichten vallen uiteen in algemene ansichten per landschapstype en daarbij behorende specifiekere ansichten over bebouwing als onderdeel van het landschapstype. Daarnaast is er voor burgerwoningen een aparte ansicht opgenomen. Burgerwoningen zijn niet gebonden aan een landschapstype.

We onderscheiden de volgende ansichten:

- 1 Oude Hoevenlandschap
- 2 Oude Hoevenlandschap - Oude erven
- 3 Landgoederen
- 4 Landgoederen - buitenplaatsen
- 5 Landgoederen - buitenplaatsen en bebouwing
- 6 Landgoederen - boerenlandgoed
- 7 Landgoederen - boslandschap
- 8 Veldontginning - algemeen en nieuwe erven
- 9 Beken en matenlanden
- 10 Hoogveenlandschap
- 11 Burgerwoningen

Ansicht 1 - Oude Hoevenlandschap

Het oude hoevenland, of ook wel kampen/essenland genoemd, is het oudste landschapstype.

De dragers zijn essen, kampen, oude erven (al dan niet geclusterd) en weidegronden langs beken.

De oude erven zijn zeer bepalende onderdelen en hebben een eigen aspect gekregen.

Voorbeelden van essen zijn Lonneker, Usselo / Helmerzijde, Brunink, Eschmarke, Hogeland

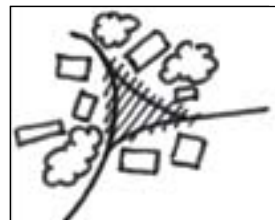
Landschap kort beschreven

- Behalve op de essen: kleinschalige grillige verkaveling, deels omzoomd door houtwallen
- Essen zijn opvallende grote ruimten in het landschap
- Wegen veelal krom, kronkelend, zich voegend naar de erven, soms over erf
- Beek kronkelend door het landschap
- Kampen (eenmansessen) aanwezig
- Bouwland hogerop, weiland bij de beek
- Afwisseling van coulissen (houtwal en lanen) en open ruimtes
- Microrelief door essen & kampen, soms in de vorm van steilrand

Landschap & bebouwing

- Oudste erven aan de rand van de es
- Erven geclusterd (knooperf) in krans rond een es, langs een beek of soms solitair
- Essen en kampen liggen hoger dan erven
- Dakvlakken over de es heen zichtbaar, wijkend achter de kim van de es of kamp
- Erven tegen een achtergrond van groen (bv. erfboos)
- Stap van openbaar naar prive via open tuinelement: boomgaard moestuin, haag of boomgroepen
- Het erf niet afgescheiden van de omgeving, een zichtbaar knooperf
- Erven binnen een cluster verbonden door groene elementen

Es

- Bolle, hoge ligging
- Zeer oud waardevol esdek
- Onbeplant, m.u.v. een enkele zeer oude boom
- Soms gedeeltelijk, soms geheel omgrensd door een rand van oude boerderijen, erfbossen en houtwallen
- Onregelmatige blokverkaveling, weinig verharde wegen
- Grote dakvlakken wijkend achter de kim van de es of de kamp
- Ontbreken van permanente perceelsscheidingen op es

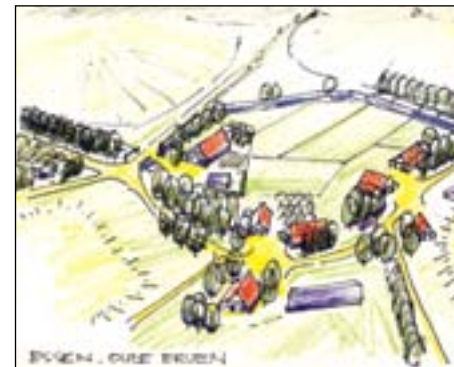
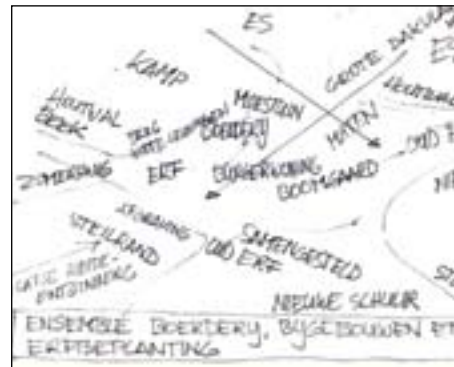

- Herstel oude groenstructuren
- Pleksgewijs randen essen/kampen verdichten
- Verbetering historische erfinrichting / beplanting
- Verrassende doorkijkjes
- Verbetering toegang en beleving
- Beheer & onderhoud van landschapselementen
- Veiligstelling oude karakteristieke bebouwing
- Kamp / es met graan
- Inheemse boomsoort en korte gewassen
- Steilranden
- Versterken manifestering es door groen kant eromheen

- Grote volumes bos & grote open ruimtes
- Egalisering / vergraven es
- Rechttrekken percelen
- Lange rechte lijnen
- Stedelijke bouwvorm; niet ontworpen voor de plek
- Overdadtige versiering
- Grote bouwvolumes naast het hoofdgebouw
- Verwijderen coulissenstructuur
- Kanaliseren beken
- Bomen, kwekerij, bebouwing of waterpartij op es
- Afsluiting van wegen over erven

Ansicht 2 - Oude Hoevenlandschap - Oude erven

Drie karakteristieke typen:

- Eserven in krans rondom een grote es.
- Ervencoluster (knooperf) nabij een es of kamp.
- Incidenteel solitaire oude erven bij oude kamp in jongere veldontginning op stuwwal.

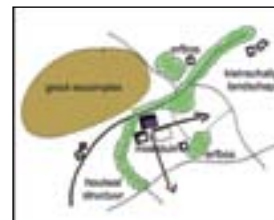
Kenmerken

- Een samenhangend ensemble van boerderij (woonhuis en schuren) en erfbeplanting
- Grote museale kwaliteit; monumentale bomen & oude gebouwen
- Nonchalante groepering van gebouwen
- Voorkant van de bebouwing van de weg af richting landerijen (kamp)
- Erfbos met eikenbomen

Bebouwing en erf

- Verschil in voor- en achtererf
- Geschiedenis afleesbaar in architectuur van de bebouwing
- Rode, soms grijze, grote dakgevels met witte daklijsten (en houten topgevels)
- Weinig afgebakende priveruimte
- Detailering cultuurhistorisch
- Functionele erfinrichting, weinig versiering
- Boomgaard, moestuin, hagen, eikenbos en een enkele solitair zijn kenmerkend
- Hoofdhuus en kop van de schuur kennen ornamentiek

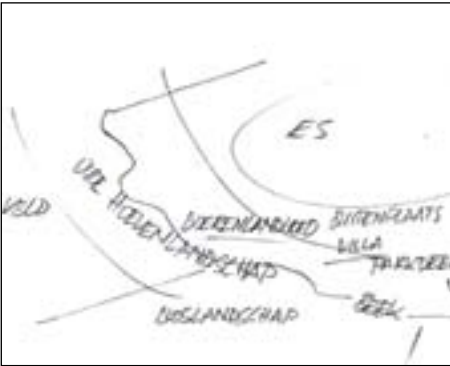

- Verbetering erfinrichting
- Historische kwaliteit verbeteren
- Gebruik inheems boomsoorten
- Versterking erfbeplanting
- Uitbouw erfbeplanting horend bij bebouwing (groene voet)

- Afgebakende prive-tuinen
- Afscheiding door hekken / hoge hagen
- Grote gazons
- Exoten als gekozen boomsoort
- Veel bouwkundige versiering
- Overdadtig hekwerk, verlichting
- Buiten de schaal van het erf raken
- Verkleining tot burgererf

Ansicht 3 - Landgoederen

Voorbeelden in Enschede:

- Landgoed 't Welna
- Landgoed 't Hoge Boekel
- Landgoed Smalenbroek
- Landgoed Groot Stokhorst
- Landgoed Brunink

Korte beschrijving

- Een landgoed is in eerste instantie een economische eenheid, ruimtelijk gezien divers zowel binnen een landgoed als tussen de verschillende landgoederen
- Typerende onderdelen zijn soms samen terug te vinden

Landgoederen zijn als nieuwe identiteit op onontgonnen gebied gelegd of hebben zich bij hun ontstaan al gevoegd naar het agrarische cultuur-landschap.

We onderscheiden:

- Buitenplaats (parkdeel + villa)
- Boslandschap (bosbouw deel)
- Boerenlandgoed (soms villa) vooral agrarisch gebruik in ontworpen / esthetische setting

Een landgoed kan dus kenmerken in zich dragen van alle drie ruimtelijke eenheden

Ansicht 4 - Landgoederen- Buitenplaatsen

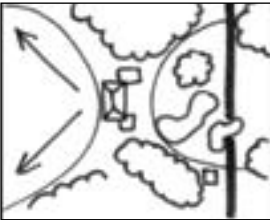
Buitenplaatsen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen. Enkele voorbeelden zijn:

- Het Stroot
- Het Zonnebeek
- Welna

Landschap kort beschreven

- Buitenplaats - esthetisch ontworpen ruimtelijke eenheid van landschap en gebouwen
- Het gebouw is een onderdeel van de ruimtelijke compositie
- Gekenmerkt door verschillen in voedselrijkdom en vochtigheid
- Ruimtelijke sequenties (kleinere en grotere samenhangende ruimtes) in een ontworpen ruimtelijke compositie
- Onderdeel van groter geheel, landgoed met boscomplexen, lanenstructuren en agrarische gronden
- Beperkte toegang van het privedeel, wel hoge beleefbaarheid
- Beleefbaarheid park en huis door zichtlijnen vanuit omgeving
- Doorgaande wandelroutes
- Onderdeel van grotere landschapsstructuur met stelsel van lanen en bossen, boomgroepen en solitaire
- Vastgehecht in z'n omgeving via de lanen en het bos
- De boomkeuze bestaat soms ook uit exoten

Bebouwing

- Hoofdmoot is groen, bebouwing ondersteunt het groen
- Samenhang en hiërarchie in de bebouwing; hoofdbebouwing aanwezig
- Bebouwing in groene lobben of kamers
- Landhuis gecomponeerd als decorstuk in de ruimteopbouw en heeft een hoge architectonische kwaliteit
- Huis met een aangelegd park, esthetisch ontworpen
- Herkenbare vormtaal (bv Engelse landschapsstijl)
- Beken vaak onderdeel van tuinontwerp
- Waterpartij aanwezig
- Ontworpen ensemble van gebouw en open ruimte

Duurzame instandhouding van het bos, het park en de landgoedbebouwing

Aantasting authentieke kenmerken landgoederen

- Verbetering toegankelijkheid en beleving
- Verbetering ecologische waarde
- Verbeteren van de zichtlijnen voor de omgeving
- Vorm van beheer welke gericht is op behoud v.h. park

- Stedelijke bouwvormen, niet ontworpen voor de specifieke plek
- Nieuwe gebouwen die het hoofdgebouw overstemmen
- Bebouwing die de ruimtelijke opzet van het park verstoort, doorbreking van ensemble
- Bebouwing die het landgoed opdeelt in stukken en niet ruimtelijk continu laat
- Aantasting historisch parkontwerp

Ansicht 5 - Landgoederen - Buitenplaatsen en bebouwing

- Algemeen**
- Ruimtelijk ensemble van gebouwen en buitenruimte met een samenhangend ruimtelijk stelsel van hoofdruimten en subruimten
 - Park, bestaande uit boomgroepen, lanen, open ruimten, vijvers, bruggen en parkdetails.
 - Locatie nieuwbouw dient logisch voort te komen uit het ruimtelijke ensemble; "alsof het er ooit gestaan heeft"
 - Locatie nieuwbouw vooral in rand van het park
 - Nieuwbouw aanzienlijk kleiner dan hoofdgebouw

- Behoud eenheid**
- Behoud eenheid parkgedeelte met omringend boslandschap
 - Geen opdelingen in ruimte, 1 beheerder
 - Garantie openbaar wandelpadenstelsel

- Ontsluiting en zichtlijnen**
- Ruimtelijke en functionele relatie met het hoofdgebouw
 - Zelfde ontsluitingspatroon als het hoofdgebouw, via hoofdontsluiting is nieuwe bebouwing ontsloten
 - Niet meer parkeerplaatsen dan bij het hoofdgebouw
 - Zichtrelaties met het hoofdgebouw

- Bij uitbreiding hoofdgebouw**
- Schaal, verhouding en kleurstelling moeten zo zijn dat het hoofdgebouw bovengeschiedt blijft
 - Uitbreiding laat hoofdgebouw in zijn waarde en heeft vormverwantschap
 - Bouwvolume uitbreiding ondergeschikt aan volume hoofdgebouw
 - Architectuur op niveau van het hoofdgebouw

Tuinmanswoning

Portierswoning

Prieelwoning

Belvédèrewoning

Folly

Koetshuis

Typen bebouwing bij nieuwbouw:

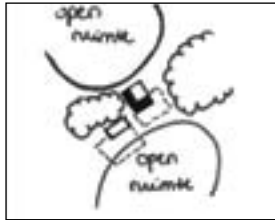
Ansicht 6 - Landgoederen- Boerenlandgoed

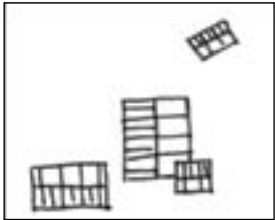
- Boerenlandgoederen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen.
Enkele voorbeelden zijn:
- Het Brunink
 - De Kuper
 - Hof Espelo

- Landschap kort beschreven**
- Landgoed in agrarische setting en gebruik, voegt zich naar agrarisch cultuurlandschap
 - Veelal verwantschap met oude hoevenlandschap
 - Grotere eenheden bos dan in louter agrarisch hoevenlandschap
 - 19e eeuwse verkaveling nog aanwezig; intimiteit/kleinschaligheid van voor de ruilverkavelingen
 - Er is een hoofdlaan aanwezig
 - Goede toegankelijkheid
 - Het erf middelpunt van een samenstel van agrarische gebruiksruimtes, een soort spin in een web
 - Situering vd bebouwing doet mee in het ontwerp vh boerenlandgoed
 - Open ruimtes en bebouwing vormen ensembles
 - Ecologisch waardevol door afwisseling en diversiteit
 - Enkele ontworpen landschapselementen, bv. lanen of boomgroepen

- Bebouwing & erf**
- Bebouwing heeft een agrarische uitstraling
 - Geen siertuin maar een gebruikstuin; ondergeschikt aan open ruimtes binnen het landgoed
 - Zwarte boomgroep centraal in de open ruimte
 - Boomgaard & erfbos meestal aanwezig
 - Bebouwingscluster staat aan het einde van de toegangslaan
 - Een ensemble van gebouwen vormt de kern van het landgoed
 - Verwantschap in bebouwing (dakvorm, kleur ed)
 - Er is 1 hoofdmassa aanwezig met vazalgebouwen

- Gebouw verbetert ruimtelijke kwaliteit buitenplaats
- Herstel ontbrekende bouwsteen van het ruimtelijke ensemble
- Aansluiting op bestaande hoofdontsluiting
- Herstel parkontwerp
- In aandachttrekkende zin ondergeschikt aan hoofdgebouw
- Geen tuin

- Ruimtelijk afgebakende tuin
- Exoten
- Slechte architectuur, opvallende kleurstelling
- Ontsluiting, los van hoofdgebouw

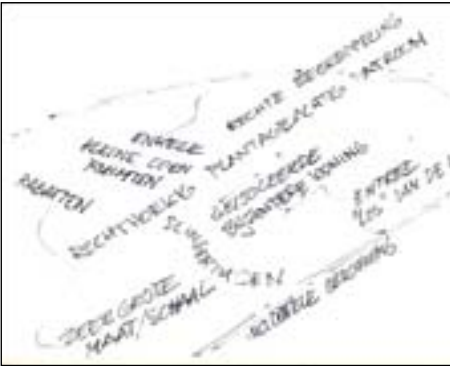

- Verbeteren ecologische waarde
- Verbeteren toegankelijkheid / beleving
- Combinatie van landbouw en natuur
- Beheer gericht op landbouw en kwaliteit

- Stedelijke bouwvormen
- Bouwvormen die het hoofdgebouw overstemmen
- 'Catalogusstallen'
- Ruimtelijke continuïteit doorbreken
- Nieuwbouw los van het ensemble

Ansicht 7 - Landgoederen - Boslandschap

Boslandschappen zijn onderdeel van de ansicht Landgoederen.
Enkele voorbeelden zijn:

- Haagse Bos
- Lonnekerberg

- Landschap kort beschreven*
- Jonge ontginningen op voormalig woeste / heidegronden
 - Bboslandschap met incidentele bebouwing aangelegd door textielfabrikanten i.v.m. jachtbosbouw
 - Bossen in groot grondbezit, textielplantages
 - Monoculturen, bosbouwkundig belang
 - Door ouderdom en rust ecologisch waardevol
 - Lange lijnen, bospaden en wegen hebben rechtlijnig patroon
 - Bebouwing is divers, voorbeelden: jachthutten, beheerderswoningen, enkele villa's, experimentele architectuurvormen

- Bosvilla is een bouwsteen

- Bebouwing & erf*
- Open ruimte in het bos
 - Naar binnen gerichte plek, geen relatie met open landschap
 - Open ruimte heeft funtionele kenmerken, geen parkaanleg
 - Bebouwing ligt los van de wegenstructuur
 - Enkele bouwmassa, geen gebouwenklomp
 - Meestal een poort op afstand van het huis
 - Enkele subruimtes in het bos welke utilitair zijn ingevuld
 - Ondergeschikte privetuin t.o.v. de functionele ruimtes
 - Enkele solitaire bomen aanwezig

Ansicht 8 - Veldontginning- Algemeen en nieuwe erven

Veldontginningen komen in twee verschillende types voor:

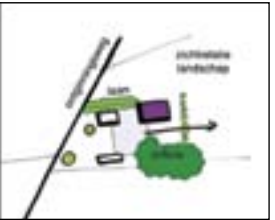
- Natte veldontginning
- Veldontginning op stuwwal

- Landschap kort beschreven*
- Rechte wegen, meestal bosrand of wegbeplanting in blikveld aanwezig
 - Ingericht t.b.v. agrarisch gebruik
 - Open karakter, rationele verkaveling, blokvormig / langwerpig
 - Bossen blokvormig met strakke randen
 - Zichtrelatie tussen huis en landschap, eenvoudig ontwerp
 - Erfbeplanting is schakel tussen landschap en huis
 - Vormgegeven overgang tussen privaat en publieke ruimte (tuin - haag / bosje / bosgroep - landelijk gebied)
 - Vergezichten; voornamelijk gras en bouwland, soms heiderestanten
 - Weinig bebouwing, los in de ruimte, gebouwen tasten openheid niet aan, grote ruimtematen
 - Bebouwing ligt aan ontginningswegen

- Bebouwing en erf*
- Kleine laan vanaf weg naar woonhuis
 - Toegangslaan van beperkte wegbreedte met inheemse bomen
 - Visuele relatie tussen huis en ontginningsweg
 - Jonge erven; regelmatig patroon van beplanting (erfbos - houtsingel - laan / boomgaard)
 - Samenhang tussen de rationele verkaveling en de vorm van het erf
 - Voorzijde woonhuis is op de weg georiënteerd
 - Vorm van het erf is recht, rechte erfgrenzen
 - Setting van gebouwen is rechtlijniger (dan bij essen of oude hoeven)
 - Zware boomgroep binnenin of naast erf bij oude erven
 - Detaillering: sober, beperkte verhardingen, greppels en gras
 - Tuin is een geleidelijke overgang: natuurlijke 'rand', scheiding dmv een haag/ heg
 - Boerderij niet verstopt achter de tuin, grote dakvlakken zichtbaar vanuit landschap
 - Grote keur aan boerderijtypen: oud - nieuw

- Ecologische waarde verbeteren
- Natuur verbeteren en versterken
- Levendige bosbeelden
- Wandelmogelijkheden
- Voorzichtig bosbeheer

- Toename van verkeer
- Licht- en geluidtoename
- Toename van bebouwing
- Ontwatering
- Maat- en schaalbeleving verkleinen
- Grote kapvlaktes

- Losse houtsingels en bomenrijen in lengterichting verkaveling
- Ecologische dooradering door beken en randenbeheer
- Verbetering erfinrichting / beplanting

- Schaalverkleining
- Grote volumes bos zonder open ruimtes
- Versiering met hekken etc. op erven
- Stedelijke detaillering
- Kronkelige vormen

Ansicht 9 - Beken en matenlanden

Beek neemt gedaante aan van passerend landschapstype:

- Zwaar beplant in oude hoevenlandschap
- Open of begeleid door productiebos in heideveen-ontginningen
- Beplante rand van es
- Recht kanaaltje door boslandschap en in veldontginning

Beken kort beschreven

- Gradientrijke situaties
- Beek vaak diepliggend, begeleid door hoge houtwal
- Soms broekbosjes aan de beek
- Beek vormt een ecologische verbindingszone

Bovenloop

- Wellen, bronnen en herkenbare beekdalen

In Oude Hoevenlandschap

- Beek kronkelend maar niet vrij meanderend
- Percelen voegen zich naar de beek
- Beken veelal op perceelsrand
- Soms zwaar beplant
- Soms langs houtwal

Matenlanden kort beschreven

- Voormalige natte hooilanden
- Kleinschalige structuur
- Nat
- Aan beek

In Veldontginning

- Rechte lange stromen
- Diepere ontwatering
- Soms beplant

In Boslandschap

- Natuurlijke oevers
- Verloop is samenhangend met ontginning; soms recht, soms meanderend
- Heringericht --> meanderend

Ansicht 10 - Hoogveenlandschap

Hoogveenlandschap komt voor in het Aamsveen aan de natte stuwwalflank

- Kenmerkende natuurlijke begroeiing op oude veenrestanten

Landschap kort beschreven

- Ontginningspatroon zeer duidelijk in wegen en paden
- Zeer natte delen
- Veel natuurwaarden
- Afwisseling van open ruimtes en bos
- Rust, ruimte en 's nachts onverlicht
- Resten van oude veenontginningspatronen
- Rechte wegen
- Beekdal Glanerbeek herkenbaar door aanwezige weidjes

- Beeksysteem benadering
- Waterkwaliteiten verbeteren
- Oevers ecologisch beheren
- Versterken beleefbaarheid beek
- Water vasthouden in natuurgebieden
- Oorspronkelijke loop herstellen

- Dieper ontwateren
- Verontreinigen
- Rechttrekken
- Ingrepn zonder cultuurhistorisch besef

- Verbetering natuurwaarden
- Beleving + educatie

- Verstoring van de rust, stilte en duisternis
- Ingrepn in de waterhuishouding

Ansicht 11 - Burgerwoningen

- Algemeen voorkomen*
- Grote diversiteit van villa tot arbeiderswoning
 - Rijtjes van 2 tot 6 tweekappers uit jaren dertig
 - Solitaire tolhuizen, oude stationswoningen, cafe's, winkels e.d.
 - Kleine tuindorpenachtige lintjes, soms ingehaald door de stad
 - "Pensioenwoningen" van nabijgelegen boerenef
 - Permanente bewoond geraakte recreatiewoningen in bos
 - Nieuwe landhuizen

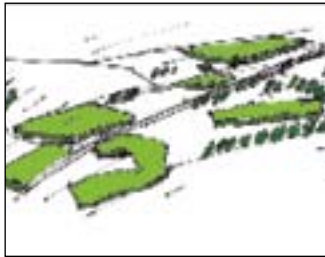
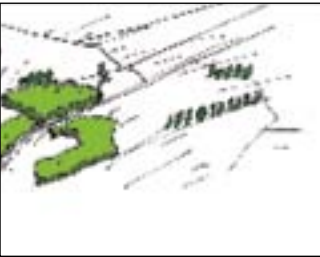
- Typerend:*
- Burgerwoningen zijn "te gast" in het landschap
 - Kleine clusters, meestal lintjes tot solitair staand
 - Meestal op heideontginning, aan rand hoevenlandschap
 - Geen trottoir, geen officiële parkeerplaatsen aan de weg
 - Losse bebouwingsstructuur, geen "stadse" rijtjeswoningen
 - Meestal 1 bouwlaag, recreatiewoningen overwegend 1 soms 2 bouwlagen
 - Landschap bovengeschild, verscholen in het groen

- Bebouwing en tuin*
- Lintjes: Sterke scheiding voor-en achter
 - Eenvoudige voortuin, doorlopen van bermgreppel
 - Diepe achtertuin, eenvoudige voortuin
 - Doorzetting laan aan weg
 - Hagen van beperkte hoogte
 - Lint kent eenheid in verscheidenheid, woningen overheersen elkaar niet
 - Bij (vm) recreatiewoningen ontbreekt in principe de tuin, woning staat vrij in het bos
 - Bladerdak loopt door, bos is bovengeschild
 - Villa's hebben een parkachtige tuin, deeltmakend van de landschapsstructuur

Kansen & mogelijkheden binnen koester-ansichten

nieuwe landgoederen, versterken kleinschaligheid

ontginningslandschap aangekleed

versterken oude hoevenlandschap

versterken veldontginningslandschap

- Doorgaande landschappelijke lijnen handhaven bijv. laan, grasberm, greppel
- Verscholen in het landschap
- Inheems beplantingssortiment
- Instandhouding bladerdak bij woningen in het bos
- Bij (vm) recreatiewoningen een "bostuin", onderdeel bos
- Hagen en grote bomen die het gebouw inkaderen maar niet verstoppem

- Verstoring landschappelijke continuïteit, onderbreking zichtlijnen
- Onderbreking laan en bos
- Tuinen die omgeving beïnvloeden
- Uitzonderlijke schaal van enkele woning tussen de rest
- Disharmonie met andere huizen
- Overwoekering door bijgebouwen
- Veel verlichting, opzichtige buitenreclame
- Bij (vm) recreatiewoningen een open tuin in het bos

Vaststellingsbesluit

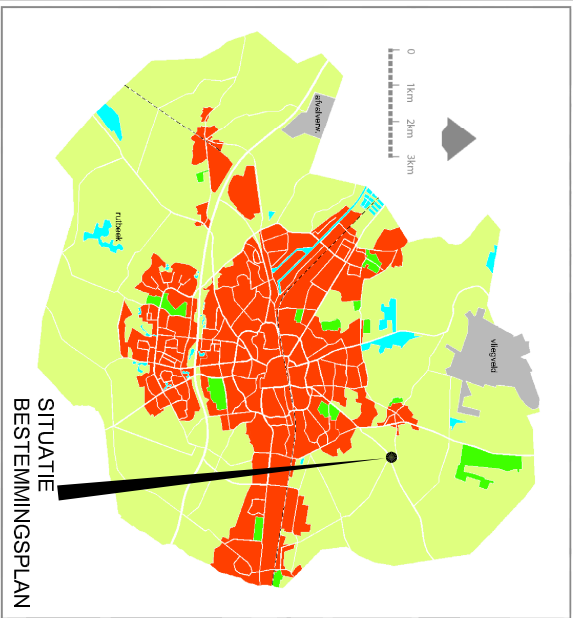

 Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Juni 2017, gemeente Enschede

Plangebied

Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197

Enkelbestemmingen

- G Groen
- H Horeca
- V-P Verkeer - Parkeerterrein
- W Wonen

Funcieaanduidingen

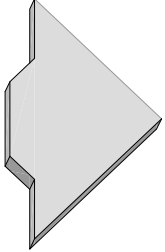
[sh-1] specifieke vorm van horeca - 1

Bouwlakken

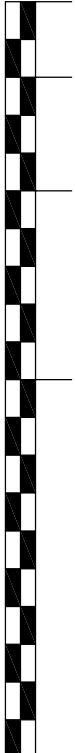
[] bouwvlak

Bouwaanduidingen

- [ka] karakteristiek
- [sba-a] specifieke bouwaanduiding - met lettercode a

0 10 25 50 100

Cluster Omgeving & Recht **Gemeente Enschede**

BESTEMMINGSPLAN:

Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:.....					
Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding
dB	161212	3			Formaat A3
1		4			Schaal 1000
2		5			Tekeningnummer

TEKENING LOCATIE: SA1 BUITENGEBIEDBUITENGEBIED NOORDWEST - LOSSERSESTRAAT 197 BP12ACAD BUITENGEBIED NOORDWEST - LOSSERSESTRAAT 197 BP12DWG

BP00152

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C)		
Programma	DF	Aangeboden aan Raad	15 mei 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700025405

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021 vast te stellen;
2. Armaturen vervangen na de afschrijvingstermijn van 20 jaar, en niet pas als deze onherstelbaar defect zijn;
3. Voor de periode 2018-2021 in totaal een krediet van 3 mln. toe te kennen voor vervanging van armaturen en lichtmasten;
4. 'Reserve kapitaallasten openbare verlichting' in te stellen om fluctuaties van het vervangingsplan op te vangen.

Inleiding

De gemeentelijke financiële verordening vereist een 4-jarig beleidsplan van de kapitaalgoederen, zoals de openbare verlichting. Het huidige beleidsplan loopt in 2017 af. Voor de komende periode 2018-2021 is het beleidsplan geactualiseerd. Naast de wijziging van vervanging van de armaturen na 20 jaar veranderen de beleidskaders niet ten opzichte van het vorige beleidsplan. Waar mogelijk hebben wij het beleidsplan kernachtiger en beknopter gemaakt.

Op weg naar vereenvoudiging en één kaderplan voor de gehele openbare ruimte

Bewoners, ondernemers en instellingen zien de openbare ruimte als één geheel. Keuzes die we maken op het gebied van wegen, openbaar groen, of openbare verlichting hebben vaak effect op het totale beeld van de openbare ruimte. Daarom werken we de komende tijd toe naar één kaderplan voor de gehele openbare ruimte, in plaats van beleidsplannen voor de verschillende thema's. Op deze manier kunnen we beter, integraler en flexibeler de kaders afstemmen. Het voorliggende beleidsplan openbare verlichting zal ik dit kaderplan worden geïntegreerd.

Beoogd resultaat

De openbare verlichting is belangrijk voor de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en de leefbaarheid in de openbare ruimte. In het beleidsplan geven we weer hoe de openbare verlichting daaraan bijdraagt, binnen het beschikbare budget en met oog voor duurzaamheid.

Argumenten

1.1 We voldoen hiermee aan de financiële verordening

In de financiële verordening is bepaald dat we om de vier jaar een beleidsplan openbare verlichting laten vaststellen. Met het Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021 en de daarin opgenomen financiële verantwoording voldoen wij aan deze eis.

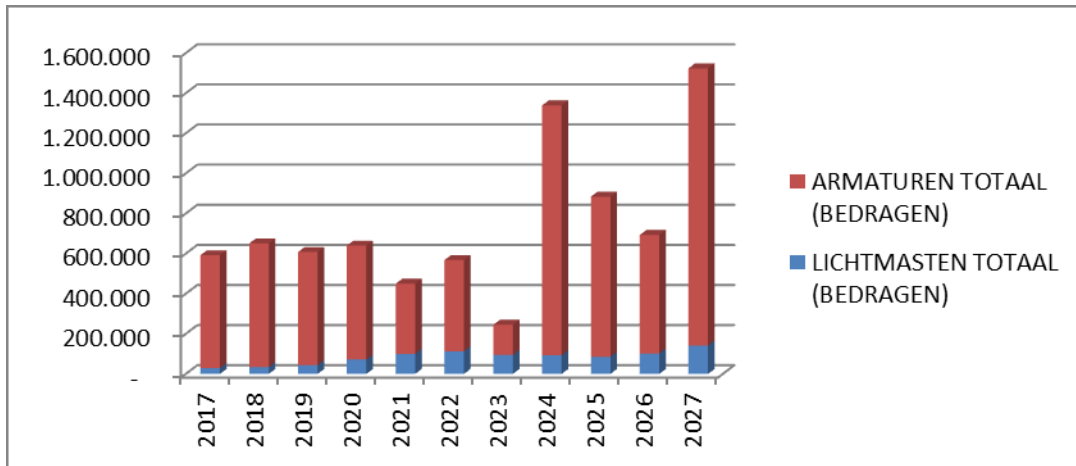
2.1 De bezuinigingsmaatregel van 2014 bleek niet te halen met het pas vervangen van de armaturen als ze onherstelbaar defect zijn (in plaats van na 20 jaar)

In het vorige beleidsplan openbare verlichting is in verband met de bezuinigingsopgave vastgesteld dat lichtmasten en armaturen feitelijk pas vervangen worden nadat ze onherstelbaar of onveilig zijn. (Dit staat los van de vastgestelde financiële afschrijvingstermijn van 20 jaar.) Voor de armaturen bleek dit in de praktijk juist duurder dan voorzien. De onderhoudskosten van oudere armaturen, vooral de inwendige elektrische onderdelen, lopen sterk op rond het eind van de levensduur, ongeveer als ze 20 jaar oud zijn. Daarnaast hebben de ledarmaturen zich in de afgelopen jaren zodanig ontwikkeld dat toepassing nu efficiënt mogelijk is. Ledarmaturen zijn namelijk duurzamer en energiezuiniger, mede doordat we nu 's nachts kunnen dimmen.

Om toch de bezuinigingsopgave van 2014 te blijven halen is daarom op praktische gronden hierover in 2016 besloten om de armaturen in de praktijk niet pas te vervangen als zij onherstelbaar defect of onveilig zijn, maar na 20 jaar, door ledarmaturen.

3.1 De noodzakelijke vervanging van armaturen en lichtmasten is alleen mogelijk als er een krediet beschikbaar wordt gesteld.

Voor de komende 10 jaar is een vervangingsplan opgesteld voor de armaturen en lichtmasten, op basis van de economische levensduur van de armaturen en lichtmasten. Het voorgestelde kredietbedrag is gebaseerd op de gemiddelde kredietbehoefte per jaar, gedurende de looptijd van het 'vervangingsplan 2018-2027 lichtmasten en armaturen'. Hiervoor is voor de komende 4 jaar een krediet van 3 mln. nodig voor vervanging van armaturen en lichtmasten. Deze investering maatschappelijk nut wordt volgens de BBV-verplichting geactiveerd. Een krediet is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan het budgetrecht van de raad voor de uitvoering van de investeringen.

Staafdiagram vervangingsplan lichtmasten en armaturen 2018-2027

3.2 De kredietverstrekking voor een periode van 4 jaar geeft meer flexibiliteit in de uitvoering

Het beleidsplan, en daarmee de investering voor vervanging, geldt voor een periode van 4 jaar. Tot nu toe werd jaarlijks in de programmabegroting voor het volgende jaar het krediet verstrekt t.b.v. de vervangingsinvestering. Door de kredietverstrekking over de totale periode van 4 jaar in één keer toe te kennen kan in de uitvoering flexibeler worden omgegaan met de fluctuaties in de aantallen te vervangen materialen en sluiten we aan bij de doelstellingen van het beleidsplan. In de programmabegroting wordt vervolgens jaarlijks de hoogte van de vervangingsinvestering per jaar geactualiseerd.

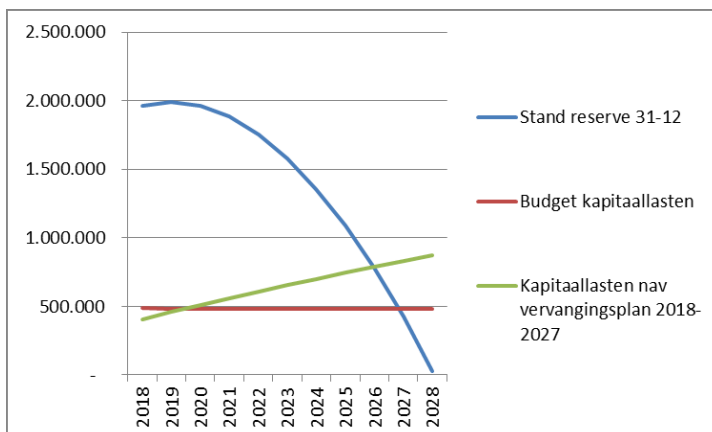
4.1 De 'Reserve kapitaallasten openbare verlichting' is nodig om de fluctuaties in de periode 2021-2027 te kunnen opvangen.

De voorziene piekaantallen van het vervangen van armaturen in 2024 en 2027 vloeien voort uit eerdere grootschalige vervangingen of (nieuwbouw)projecten die aan beheer zijn overgedragen. Zoals onder 3.1 is aangegeven is het voorgestelde kredietbedrag gebaseerd op de gemiddelde kredietbehoefte per jaar, gedurende de looptijd van het vervangingsplan 2018-2027 vervanging lichtmasten en armaturen.

Daarnaast ontstaat een piek in de kapitaallasten vanaf 2021 (zie groene lijn in de tabel hieronder). Oorzaken zijn grote vervangingen in het verleden en wijziging van de afschrijvingstermijn in het vorige beleidsplan.

De reserve is toereikend om de uit de vervanging voorziene tekorten op de kapitaallasten vanaf 2021 op te kunnen vangen, mits de ruimte in de kapitaallasten jaarlijks beschikbaar blijft in de reserve kapitaallasten.

Hiervoor is het noodzakelijk om een reserve kapitaallasten openbare verlichting in te stellen om fluctuaties op te vangen.

Grafiek verloop reserve kapitaallasten

Kantttekeningen

-

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

De openbare verlichting en energie worden duurzaam ingekocht, we gebruiken duurzame stroom, passen ledverlichting toe, dimmen het licht op steeds meer locaties en we plaatsen gerecyclede aluminium lichtmasten.

Kosten, opbrengsten, dekking

- In de Programmabegroting is voor het beheer en onderhoud van openbare verlichting 1.487.000 euro opgenomen. Dit is vanaf 2018 in hoofdlijnen als volgt opgebouwd:

Het structurele budget van openbare verlichting (1.487.000 euro) is vanaf 2018 in hoofdlijnen als volgt opgebouwd:

Kapitaallasten 490.000 euro

Apparaatskosten/vtu 148.000 euro

(o.a. personele kosten)

Materieel budget: 849.000 euro

(regulier onderhoudsbudget, energie, etc.)

- Het investeringskrediet voor de vervanging van materialen (totaal 3 mln. voor 4 jaar) leidt jaarlijks tot kapitaallasten waarvoor budget is begroot.
- De 'Reserve kapitaallasten openbare verlichting' is toereikend om de schommelingen in de kapitaallasten op te vangen.
- Het voorstel past binnen het huidige budgetkader en maakt geen deel uit van intensiveringen of knelpunten in de Zomernota.

Communicatie

N.v.t.

Vervolg

Bijlagen

1. Beleidsplan Openbare verlichting 2018-2021

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,

de Burgemeester,

E.A. Smit

dr. G.O. van Veldhuizen

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

BELEIDSPLAN OPENBARE VERLICHTING

2018-2021

April 2017

Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Financiële verordening

Volgens de gemeentelijk financiële verordening dient om de vier jaar een beleidsplan Openbare Verlichting aan de raad voor te leggen, waarin de kaders voor het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau is aangegeven. Daarnaast dient te zijn aangegeven wat de meerjarige financiële consequenties zijn van de plannen in relatie tot de meerjarencijfers van de begroting en het meerjarig budgettaire beslag. Deze onderwerpen zijn verwerkt in het nu voorliggende beleidsplan 2018-2021.

1.2 Evaluatie 2014-2017

Bezuinigingen doorgevoerd

Het vorige beleidsplan richtte zich vooral op de bezuinigingsopgave. De beleidskeuzes daartoe zijn allen uitgevoerd. Zo zijn bijvoorbeeld de lichtmasten en armaturen pas vervangen nadat ze helemaal defect of onveilig waren. Voor de lichtmasten blijkt dit goed werkbaar, mede door de 5-jaarlijkse stabiliteitstest van de hoge masten die ouder zijn dan 40 jaar.

Voor de armaturen bleek dit anders uit te pakken. De onderhoudskosten van oudere armaturen (vanaf 20 jaar), vooral de inwendige elektrische onderdelen, lopen sterk op. De verwachte bezuinigingen van het pas op latere leeftijd vervangen levert onvoldoende op. Daarnaast hebben de ledarmaturen zich in de afgelopen jaren goed doorontwikkeld en zijn prijstechnisch nu ook aantrekkelijker dan 4 jaar geleden. Ledarmaturen zijn duurzamer en energiezuiniger, mede doordat er nu 's nachts kan worden dimmen.

Na doorrekening bleek dat het nu mogelijk is om binnen het huidige budget de armaturen na 20 jaar te vervangen voor ledarmaturen. In 2016 is op praktische gronden besloten om de armaturen niet pas te vervangen als zij onherstelbaar defect of onveilig zijn, maar aan het eind van de economische levensduur (20 jaar), voor ledarmaturen. In 2016 is uit oogpunt van duurzaamheid, kosten en borging van beheer een grootschalige vervanging van armaturen gerealiseerd, door 3500 oude armaturen te vervangen door dimbare ledarmaturen.

Verder geen wijzigingen van de beleidskaders

Naast de wijziging van vervanging van de armaturen na 20 jaar door ledarmaturen, veranderen de beleidskaders verder niet ten opzichte van het vorige beleidsplan.

Het beleidsplan is kernachtiger en beknopter gemaakt.

1.3 Doel en ambitie

Openbare verlichting is belangrijk voor de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en de leefbaarheid. Inrichting, beheer en onderhoud van de openbare verlichting is een verantwoordelijkheid en kerntaak van de gemeente. Als wegbeheerder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting in een goede staat van onderhoud te houden. Naast de veiligheid en leefbaarheid zijn kosteneffectiviteit, milieu en duurzaamheid belangrijke ambities.

1.4 Afbakening

Dit beleidsplan gaat over het plaatsen en het beheer en onderhoud van lichtmasten en armaturen. Het ondergrondse deel (kabels) voor de openbare verlichting is niet bij de gemeente in eigendom en beheer, maar bij netbeheerder Enexis. Dit betekent dat de gemeente bij het plaatsen van nieuwe lichtmasten (aansluitingen) of bij storingen in de kabels altijd afhankelijk is van de planning en medewerking van de netbeheerder Enexis. De netbeheerder heeft zijn prioriteiten liggen bij huishoudens en bedrijven en daarna bij openbare verlichting. Met Enexis zijn wel afspraken gemaakt over behandeling van meldingen die leiden tot direct gevaarlijke situaties binnen de openbare verlichting.

2. Kaders

2.1 Beleidslijnen

In bijlage 2 staan de beleidslijnen voor het inrichten en beheer van de openbare verlichting. De beleidslijnen zijn gelijk aan die van 2014-2017, op een paar kleine aanpassingen of toevoegingen na (deze zijn in *italic* weergegeven).

2.2 Wet- en regelgeving

Wegenverkeerswet en Burgerlijk wetboek

Vanuit de Wegenverkeerswet en het Burgerlijk Wetboek heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting in een goede staat van onderhoud te houden. Als wegbeheerder heeft de gemeente een inspanningsverplichting om er voor te zorgen dat onze wegen, en dus ook de verlichting ervan, in goede staat van onderhoud verkeren. Het is wettelijk niet vastgelegd dat een weg moet worden verlicht. Het al dan niet verlichten van wegen moet echter wel in beleid zijn vastgelegd. In bijlage 2 staan alle situaties aangegeven waar de gemeente wel of niet verlicht.

Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011)

De ROVL is een landelijke richtlijn voor het ontwerpen en toepassen van openbare verlichting. Het is geen wet of regelgeving. In Enschede wordt de ROVL-2011 gebruikt als richtlijn bij nieuwe aanleg en wegreconstructies. In bestaande situaties voldoet de verlichting mogelijk niet overal aan de richtlijn. Bij de aanleg van de oude wegen is destijds geen rekening gehouden met de richtlijnen. Vervanging van armatuur of lichtmast is altijd op dezelfde locatie. Vanuit kostenafwegingen worden aanpassingen in het gehele verlichtingsplan meegenomen bij een totale herinrichting van de straat.

De ROVL wordt in 2017 vervangen. De belangrijkste wijzigingen gaan over de richtlijnen voor dimmen en aspecten voor de sociale veiligheid. Landelijk vindt echter nog overleg plaats over deze richtlijn. Het is nu nog niet duidelijk welk effect de nieuwe richtlijn heeft.

2.3 Hoeveelheid openbare verlichting in Enschede

De openbare verlichting bestaat uit lichtmasten en armaturen. Daarnaast zijn er nog een aantal kabelaansluitingen ten behoeve van stadsplattegronden, sfeerverlichting e.d. In Enschede zijn ca. 31.000 gemeentelijke aansluitingen met verlichting (lichtmasten en overige). De hoeveelheid aan materiaal is nu:

- 29.800 lichtmasten;
- 31.773 armaturen (lichtmasten op kruispunten hebben vaak 2 armaturen);
- 822 overige kabelaansluitingen ten behoeve van stadsplattegronden, sfeerverlichting, e.d.

2.4 Onderhoud en vervanging

Dagelijks onderhoud

In Enschede zijn met de Raad afspraken gemaakt over hoe schoon, heel en veilig de openbare ruimte moet worden onderhouden. Het onderhoudsniveau in de binnenstad is hoog, in de rest van de stad basis. Het dagelijks onderhoud van de openbare verlichting is uitbesteed aan een aannemer. Vanaf 2016 voert de aannemer ook 's avonds en 's nachts werkzaamheden uit. Zoals het lokaliseren en oplossen van storingen en de uitvoering van de periodieke schouwrondes. Dit is 's nachts effectiever, aangezien er overdag geen stroom op de lichtmasten staat en dit de metingen lastiger maakt. Daarnaast is het een groot voordeel dat kabelbreuken sneller worden ontdekt, zodat die meldingen veel sneller kunnen worden doorgegeven aan de netbeheerder Enexis. Geluidsoverlast wordt voorkomen doordat de aannemer 's nachts hoogwerkers gebruikt met elektrische armen.

Vervanging

Lichtmasten worden niet automatisch vervangen aan het einde van de economische levensduur, maar pas als het onherstelbaar of onveilig is. Armaturen worden sinds 2016 wel vervangen aan het einde van de economische levensduur (20 jaar) door ledarmaturen.

De plaatsing en toepassing van armaturen en lichtmasten geschiedt volgens de gemeentelijke eisen, vastgelegd in het Toetsingskader Openbare Ruimte (TOR), www.enschede.nl/TOR.

Risico profiel

In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is voor het eerst binnen de openbare ruimte van Enschede gewerkt volgens de principes van 'risico gestuurd beheer' (nadere uitleg zie bijlage 4). De gemeenteraad heeft op [12-10-2015](#) besloten dat voor het GRP 2016-2020 een risicoprofiel t/m hoog acceptabel is.

Voor openbare verlichting is de vraag gesteld welke risico's de gemeente loopt, op de manier zoals het beheer en onderhoud nu wordt uitgevoerd. Hieruit blijkt dat met het huidige beheer en budget voor situaties waar verlichting niet brand (lamp uit) en voor situaties bij gevaar voor (om)vallende lichtmasten en/of armaturen, de gemeente een matig tot hoog risico scoren (zie bijlage 4.2). Daarmee wordt onder het niveau van het risico gebleven dat bij het GRP acceptabel werd gevonden. Er zijn daarom geen directe aanpassingen van de beheermaatregelen nodig.

Overigens heeft de gemeente geen invloed op situaties waarin door een elektriciteitsstoring of kabelbreuk (beide zijn een verantwoordelijkheid van de netwerkbeheerder) hele straten of wijken zonder openbare verlichting zitten (risico hoog). Voor het onderdeel (lamp uit) ten gevolge van kabelstoringen kunnen geen directe beheermaatregelen worden ingezet. De gemeente heeft geen directe invloed en kan slechts toezien en sturen op spoedig herstel door de aannemer (binnen de bestekcadavers), c.q. door de netbeheerder.

Ook losliggende elektrische bedradingen zijn een verantwoordelijkheid van de netbeheerder of de aannemer (via het onderhoudsbestek). De gemeente kan daar geen directe beheermaatregelen op nemen. Daarom is het niet nuttig om hiervoor een risicoprofiel voor op te stellen.

De conclusie is dat alleen (om)vallende lichtmasten en/of armaturen een onderwerp is waarvoor het nuttig is om via het risicoprofiel te kunnen beoordelen of er maatregelen noodzakelijk zijn. Het risicoprofiel stijgt nu niet uit boven niveau hoog, waardoor aanpassing van de criteria voor (tijdelijke) vervanging of het onderhoud van het materiaal niet noodzakelijk is.

2.5 Duurzaamheid

In Enschede is duurzaamheid een belangrijke doelstelling. Zo ook binnen openbare verlichting, waar al jaren energiezuinige systemen worden toegepast. Door toepassing van energiezuinige lampen is er een dalende trend in energie verbruik en daardoor een grotere CO₂reductie. De toepassing van de ledarmaturen zal in de toekomst daar steeds meer aan gaan bijdragen. Overigens vertaalt zich dit niet in een financiële besparing, aangezien de verbruikskosten slechts een beperkt deel zijn van de totale energierekening.

Daarnaast wordt de openbare verlichting en de energie duurzaam ingekocht/aanbesteed (100% duurzame energie), dimt de gemeente het licht op steeds meer locaties en worden klimaat neutrale gerecyclede aluminium lichtmasten geplaatst. Vrijkomende, nog goed werkende, lichtmasten en armaturen worden zoveel mogelijk herplaatst op een andere locatie.

2.6 Aanpassing beleidslijnen binnen de kaders

In bijlage 1 en 2 zijn alle kaders en de effecten per gebied aangegeven. Vergelijken met het vorige beleidsplan is alleen de vervanging van armaturen gewijzigd. Deze wijziging is onderstaand beschreven.

Led armaturen

In het voorgaande beleidsplan zijn een aantal kaders vastgesteld om o.a. de bezuinigingsmaatregel op openbare verlichting te kunnen invullen. Dit waren:

- a) lichtmasten en armaturen pas vervangen als ze kapot of onveilig zijn;
- b) de afschrijvingstermijn verlengen;
- c) het beeld van onze openbare verlichting meer te vereenvoudigen en te standaardiseren.

Deze maatregelen zijn allemaal met succes uitgevoerd. In 2016 is een verdere verbetering doorgevoerd. Zoals in de inleiding al is aangegeven, worden de bestaande armaturen weer na 20 jaar (= gemiddelde technische afschrijvingstermijn) vervangen door ledarmaturen, omdat de onderhoudskosten van armaturen na het 20^e levensjaar sterk opliepen, waardoor oudere armaturen juist duurder werden. De ledarmaturen hebben zich in de afgelopen jaren zodanig ontwikkeld dat toepassing nu efficiënt mogelijk is.

De lichtmasten worden vervangen op het moment dat zij kapot of onveilig zijn, of indien een stabiliteitstest bij lichtmasten van 6 meter en hoger uitwijst dat zij vervangen moeten worden.

Dimmen

In de vanaf 2016 geplaatste led armaturen is de mogelijkheid ingebouwd om de lamp op bepaalde tijden te dimmen. Het armatuur wordt in de verkeersluwe tijd, tussen 22:30 en 06:00 uur, gedimd. Voor een woonstraat is dit van 3 Lux naar 2 Lux. Bij vervanging in bestaande situaties, waar de richtlijnen niet worden gebruikt, werkt dit ook goed en zijn er geen klachten. Er is 's nachts toch nog voldoende licht aanwezig om veilig aan het (beperkte) verkeer deel te nemen en de omgeving goed te zien. In bestaande en nieuwe situaties wordt zoveel mogelijk de richtlijnen gevolgd.

2.7 Toekomstontwikkelingen

De duurzame en innovatieve ontwikkelingen op het gebied van openbare verlichting worden nauwlettend gevolgd. Zodra er ontwikkelingen zijn, worden deze beoordeeld of die functioneel en

kosteneffectief toepasbaar zijn. Evenals de voorgaande jaren worden nieuwe ontwikkelingen zo nodig getest door het uitvoeren van pilots.

Elektriciteitsnet

Voor verdere innovatiemogelijkheden is de gemeente mede afhankelijk van de innovatie in het ondergrondse netwerk. Netbeheerder Enexis is momenteel nieuwe ontwikkelingen aan het testen om het mogelijk te maken dat de gemeente zelf een ander tijdstip kan bepalen waarop Enexis de verlichting aan of uit schakelt. In Enschede Zuid loopt hiervoor een pilot.

Smart city Enschede

Binnen het gemeentelijk project 'Smart city Enschede' worden ook de mogelijkheden van lichtmasten als dragers van meet- en/of zendapparatuur van derden onderzocht. Hiervoor wordt ook de agenda gevolgd in het landelijk overleg in oprichting 'sensoren in de openbare ruimte'. Aan deze initiatieven en onderzoeken wordt meegewerkt om de mogelijkheden en meerwaarde voor de gemeente te onderzoeken.

3. Financieel

De budgetten zoals opgenomen in de Programmabegroting 2017-2020 zijn kader stellend voor dit beleidsplan. Dit hoofdstuk biedt financieel inzicht in het regulier en groot onderhoud en het uitvoeren van investeringen (vervangingen).

3.1 Wet- en regelgeving

Het financiële kader openbare verlichting voldoet aan de externe en interne regelgeving. De regelgeving is vastgelegd in het landelijk Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV), de interne Financiële verordening, de Nota activeren en afschrijven en de Nota reserves en voorzieningen. Sinds 2014 zijn de afschrijvingstermijnen verlengd naar de economische levensduur van de lichtmasten en armaturen, naar respectievelijk 40 en 20 jaar. Hiermee wordt dus al voldaan aan de BBV-verplichting om investeringen met maatschappelijk nut te activeren.

3.2 Budget beheer en onderhoud

In het vorige beleidsplan openbare verlichting 2014-2017 zijn kaders uitgezet die onder andere hebben bijgedragen aan het invullen van een structurele bezuiniging van 350.000 euro per jaar.

Het huidig budget voor openbare verlichting, voor beheer en onderhoud bedraagt 1.487.000 euro per jaar, en is als volgt opgebouwd:

• Kapitaallasten	490.000 euro
• Apparaatskosten
(in hoofdzaak personele kosten)	148.000 euro
• Materieel budget:
(kosten regulier onderhoud en energie)	849.000 euro

Kapitaallasten

De kapitaallasten bestaan uit afschrijvingen en rente. De afschrijvingsbedragen per jaar zijn gebaseerd op de aanschafwaarde en de economische levensduur in jaren van de lichtmasten en armaturen (respectievelijk 40 en 20 jaar). De rentevoet is gelijk aan het percentage voor de omslagrente dat jaarlijks in de Programmabegroting wordt vastgesteld.

Apparaatskosten

De apparaatskosten betreffen de formatie gegevensbeheer, regie en advisering ten behoeve van het operationeel houden van de openbare verlichting. Deze kosten zijn op korte termijn niet substantieel te beïnvloeden. Het bedrag apparaatskosten is lager dan voorgaande jaren. Dit vloeit voort uit de nieuwe regelgeving BBV (taakvelden) die bepaalt dat alle overhead op een apart product overhead geboekt wordt.

Materieel budget

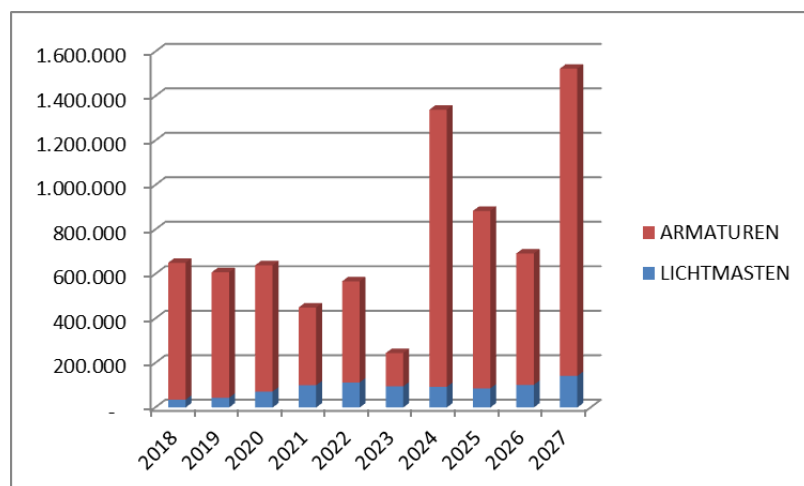
Het materieel budget openbare verlichting wordt grotendeels bepaald door de onderhoudscontracten met aannemers, en de kosten van energie en energietransport. Hierdoor is dit budget beperkt beïnvloedbaar. Zowel de toepassing van ledarmaturen als het dimmen geven (op termijn na

grootschaliger toepassing) wel duurzaamheidsvoordelen (CO2-reductie), maar geven nauwelijks financiële voordelen. Het energieverbruik is slechts een klein onderdeel van de hele energierekening, waar de transportkosten en netbeheer de grootste lasten zijn.

3.3 Vervanging en krediet 2018-2021

3.3.1 Vervanging 2018-2021

Onderstaand is het vervangingsplan voor lichtmasten en armaturen voor de periode 2018-2027 afgebeeld. In de periode 2024-2027 zijn vervangingspieken te zien, die samenhangen met de jaren van aanleg of eerdere grootschalige vervangingen. Voor een gedetailleerder inzicht wordt verwezen naar bijlage 5).

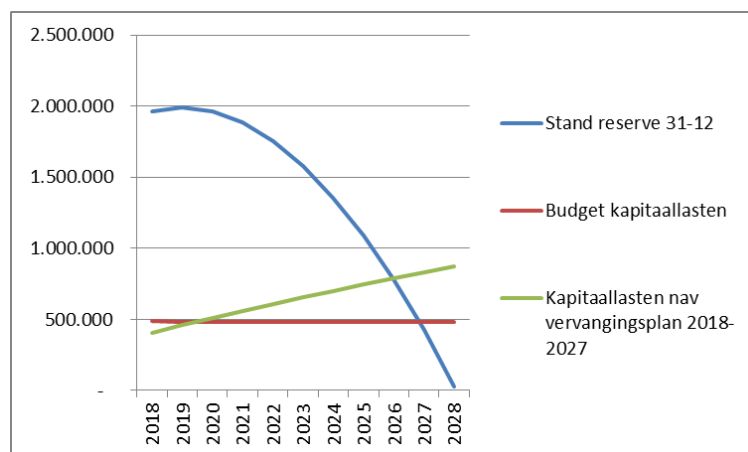
Staafdiagram vervangingsplan lichtmasten en armaturen 2018-2027

3.3.2 Krediet 2018-2021

Voor de periode 2018-2021 is voor vervanging van lichtmasten en armaturen een krediet benodigd van in totaal 3 miljoen euro. Dit bedrag is gebaseerd op het gemiddelde van het 10 jarige investeringsplan en niet alleen op de eerste 4 jaar. Het totale investeringsplan van 10 jaar berekent een gemiddelde van 750.000 euro. Dit gedurende de totale looptijd van het vervangingsplan 2018-2027 vervanging lichtmasten en armaturen. In de programmabegroting zal dit jaarlijks terug komen in het overzicht van de vervangingsinvesteringen.

3.3.3 Reserve kapitaallasten

Uit de doorrekening van de kapitaallasten per jaar (zie grafiek 'verloop reserve kapitaallasten') blijken de kapitaallasten na 2021 op te lopen. Oorzaken zijn grote vervangingen in het verleden en wijziging van de afschrijvingstermijn in het vorige beleidsplan. De reserve is toereikend om de tekorten op de kapitaallasten vanaf 2021 op te kunnen vangen, mits de ruimte in de kapitaallasten jaarlijks beschikbaar blijft in de Reserve kapitaallasten.

Grafiek verloop reserve kapitaallasten

BIJLAGEN

Bijlage 1. Hoe ziet de verlichting er per gebied uit?

In deze bijlage is een overzicht van het inrichtingsbeeld van de openbare verlichting per gebied opgenomen. Per gebied en wegtype zijn er verschillende eisen voor veiligheid, functie, beeld en onderhoudsniveau (zie ook Gebiedentabel hieronder).

Indicatie prioritering	Functie	functie onderdelen			
0 = n.v.t.	Verkeersveiligheid	rijnsnelheid, drukte, meerder type gebruikers, gevaar			
x = laag	Sociale veiligheid	dat je gezien wordt (is er toezicht: bewoning, overig verkeer)			
xx = midden	Ruimtelijke inrichting	de uitstraling van de verlichting en omgeving			
xxx = hoog	Onderhoudsniveau	zie paragraaf kwaliteitsniveaus onderhoud			
Gebieden/wegen	Wegtype	Verkeers- veiligheid	Sociale veiligheid	Ruimtelijke inrichting	Verlichting (masthoogte)
Binnenstad	Winkelstraat	x	xx	xxx	Decoratief
Woonwijken	Woonstraat	x	xxx	xx	4 meter (afh.v. wegbreedte e.d.)
	Ontsluitingsweg	xx	xx	x	6 meter
Verkeersaders *	Verkeersweg bibeko	xxx	x	xx	8 meter
Fietsspaden	Hoofd fietspad	xx	xx	x	4 meter
	Recreatief fietspad	x	x	x	Geen verlichting
Bedrijfsterreinen	woon-/ontsluitingsweg	xxx	xx	x	afh. van wegfunctie
Buitengebied	Ontsluitingsweg	xx	x	x	Geen (gevaarlijke kruispunten: 8 m.)
	(Recreatief) fietspad	x	x	x	Geen verlichting
	Fietssnelweg F35	xx	x	xx	5 meter

*(o.a. singel en invalswegen)

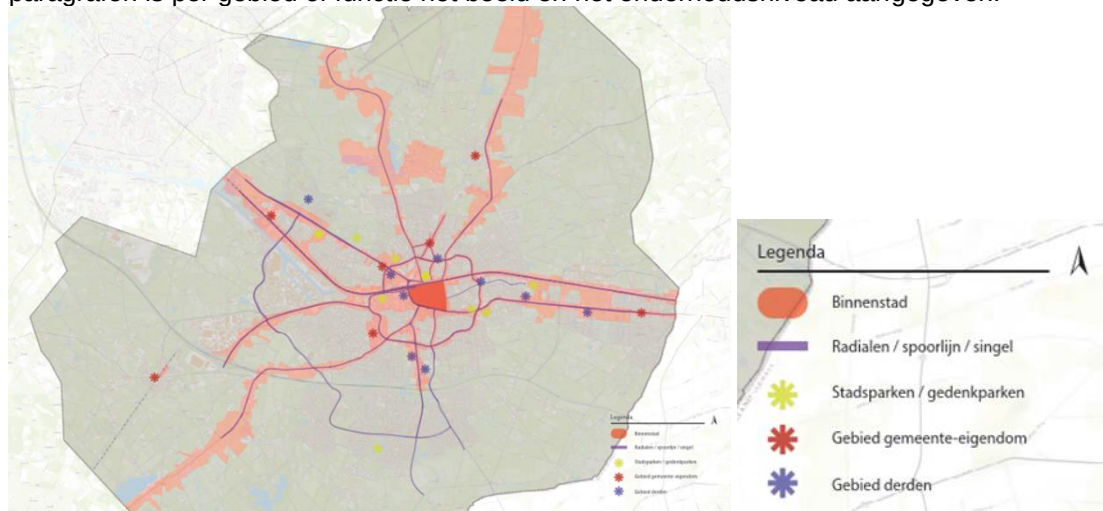
Gebiedentabel

Standaard weginrichting per gebied en wegtype

Voor de herkenning en logica van het wegenpatroon is standaardisering per wegtype belangrijk. Eenduidige inrichting van de wegen en de openbare verlichting geeft inzicht in hoe de stad is gestructureerd en geeft duidelijkheid over het type weg waar je op rijdt. In de TOR (toetsingskader inrichting openbare ruimte, www.enschede.nl/TOR) is de standaardisering per wegtype aangegeven. Voor de openbare verlichting is gekozen voor standaardtypen armaturen, die elk bij een wegtype passen (zie Gebiedentabel).

Unieke gebieden en hoog beeldregie

In de TOR-bijlage 'Kaart unieke plekken' zijn gebieden aangegeven die door hun gebruik een unieke identiteit en eigen uitstraling hebben binnen Enschede. Hier zijn geen standaardinrichtingen gewenst. Deze gebieden komen grotendeels overeen met de gebieden die in het in 2013 opgestelde "Enschede 2030, ruimtelijke uitwerking stedelijke koers" zijn opgenomen. In de volgende sub paragrafen is per gebied of functie het beeld en het onderhoudsniveau aangegeven.

[Kaart unieke gebieden](#) (klik de link aan voor een grote kaart, of ga naar www.enschede.nl/TOR)

Binnenstad, grote winkelcentra en verkeersaders (unieke gebieden)

De belangrijkste verkeersaders, de singels en de invalswegen vormen de entree van en naar de stad en zijn daarmee samen met de binnenstad en de grote winkelcentra het visitekaartje van de stad. Dit wordt tot uiting gebracht door bij vervanging de lichtmasten en armaturen op die locaties te blijven voorzien van een donkergrijze coating (en zo mogelijk in de hele stad).

De binnenstad is belangrijk voor de identiteit, sfeer, bezoek en ondernemingskracht van Enschede. Het dagelijks onderhoud van de openbare verlichting wordt op niveau hoog uitgevoerd, evenals de hele openbare ruimte in de binnenstad. In de winkelstraten in de binnenstad worden bijzondere materialen toegepast. Buiten de winkelstraten wordt in principe een standaard lichtmast en armatuur geplaatst.

Singels en radialen worden verlicht met koud witte verlichting.

Woonwijken

Voor comfort wordt in woongebieden en verblijfsgebieden warm wit licht gebruikt. De lichtmasten en armaturen zijn standaardtypen. Het onderhoudsniveau is basis.

Verkeerswegen en bedrijfsterreinen

Vanwege de duurzaamheid wordt op verkeerswegen en bedrijfsterreinen koud witte verlichting toegepast. De lichtmasten en armaturen zijn standaardtypen. Het onderhoudsniveau is basis.

Buitengebied

In het buitengebied wordt alleen nieuwe verlichting geplaatst op gevaarlijke en onoverzichtelijke locaties en kruispunten. Er zijn echter in het verleden ook hele wegen van verlichting voorzien. De openbare verlichting die niet op gevaarlijke kruispunten staat is vanuit het beleid gezien overbodig. Bij vervanging wordt beoordeeld of 's nachts uitschakelen of dimmen, of het verwijderen van de verlichting een optie is. Dit wordt in overleg met de bewoners gedaan die in het desbetreffende gebied wonen. Het onderhoudsniveau is basis en als er toch nog verlichting wordt geplaatst, dan is dat een standaardtype lichtmast en armatuur.

Fietsroutes

De doorgaande hoofdfietsroutes volgens de Fietsvisie 2012 (zie bijlage 3) worden binnen de bebouwde kom met de verlichting van de hoofdrijbanen mee verlicht, of zo nodig apart verlicht. De fietssnelwegen worden altijd verlicht, ook in het buitengebied.

Bijlage 2: Beleidslijnen openbare verlichting

Aanpassingen en toevoegingen vanuit het beleidsplan 2018-2021 zijn in *italic* weergegeven.

De landelijke richtlijnen die worden gevolgd:

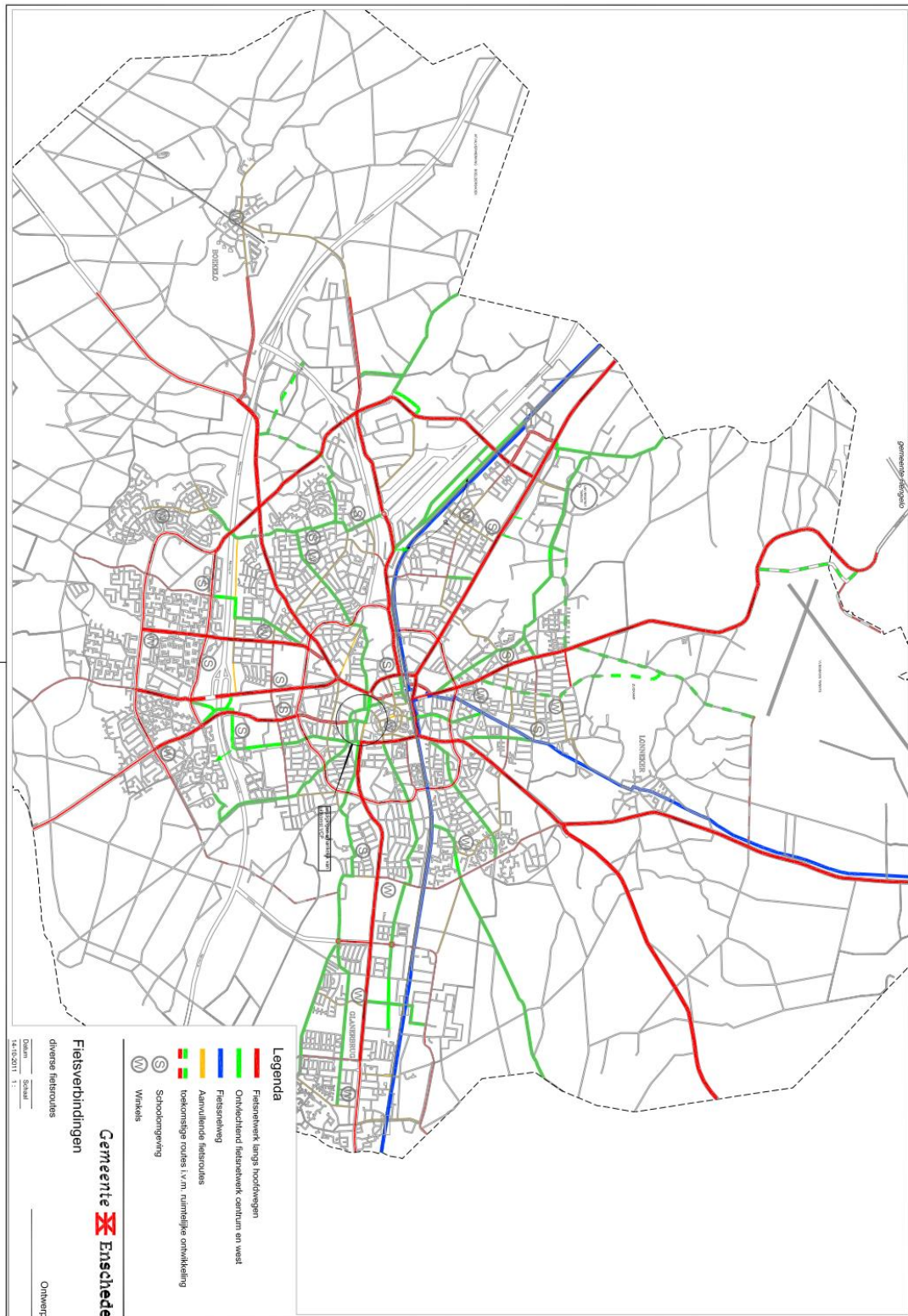
- ROVL-2011
 - Alleen bij nieuwe aanleg leggen we, de openbare verlichting aan met behulp van de ROVL-2011 (minimale lichtnorm per wegtype).
 - Bij vervangingsplannen worden de lichtmasten en armaturen 1-op-1 vervangen. Dit betekent dat lichtmasten en armaturen op dezelfde plaats worden vervangen.
 - De gemeente past energiezuinige lichtbronnen en armaturen toe. *Vanaf 2016 worden led armaturen toegepast, met statische diminstelling tussen 22:30 en 06:00 uur.*
 - *De ROVL wordt in 2017 vervangen. De belangrijkste wijzigingen gaan over de richtlijnen voor dimmen en aspecten voor de sociale veiligheid. Landelijk vindt echter nog overleg plaats over de te volgen richtlijnen voor de openbare verlichting in Nederland. Indien wij op basis van de nieuwe richtlijn wijziging nodig achten op ons huidige beleid, dan zullen wij wijzigingen in het beleid voorleggen aan het bestuur. De richtlijn is echter geen wet of regelgeving (geen kader), maar slechts een landelijke richtlijn.*
- Duurzaam Veilig Verkeer: in bestaande situaties van 30-km-zones
 - Alleen bij reconstructie van wegen wordt in 30-km-zones de verlichting aangepast volgens de ROVL-2011 en worden de hoge lichtmasten vervangen door voldoende lichtmasten van 4 meter.
- WoonKeur (Politiekeurmerk Veilig wonen)
 - ROVL-2011 hanteert de gemeente alleen bij nieuwe aanleg/nieuwbouw.
 - Alleen nieuwe gemeentelijk achterpaden worden verlicht.
 - Alleen openbare verharde doorgaande wegen worden verlicht.
 - WoonKeur opvolgend: Parken en groenvoorzieningen worden niet verlicht, vanwege schijnveiligheid, voorkomen overdaad kunstlicht en bescherming flora en fauna. Er dienen wel voldoende alternatieve verlichte routes aanwezig te zijn.
 - Bestaande parkverlichting blijven staan, mits er geen extra kosten nodig zijn om de oude types te handhaven.

Overige huidige vigerende beleidslijnen:

- Uitgangspunt is: niet verlichten, tenzij er beleid is om wel te verlichten.
- Sociale veiligheid (sociale controle en veiligheidsgevoel)
 - In woon- en voetgangersgebieden wordt (warm)wit licht toegepast.
- Ruimtelijke kwaliteit (onderhoud, uitstraling)
 - Kwaliteitsniveau onderhoud is 'basis' voor de hele stad, binnenstad niveau 'hoog'.
 - Vanuit kosten oogpunt en eenduidigheid wordt standaardmateriaal gebruikt.
 - Een donker grijze coat laag wordt *tenminste* aangebracht op lichtmasten en armaturen in delen van het Centrum, de singel en de radialen, *maar zo mogelijk in de hele gemeente.*
 - Een ander type lichtmast, armatuur of kleur kan alleen op bepaalde voorwaarden en in overleg met de ontwerper en de technisch adviseur openbare verlichting worden geplaatst. De meerkosten in de aanschafprijs en het onderhoud tijdens de levensduur dient dan vooraf te worden afgekocht.
- Vervanging
 - *Per 2016 worden bestaande armaturen na 20 jaar vervangen, door ledarmaturen.*
 - *Lichtmasten vervangen wij pas als zij kapot of onveilig zijn, of indien (bij lichtmasten van 6 meter of hoger) een stabiliteitstest uitwijst dat zij vervangen moeten worden.*
 - *Hoge lichtmasten (6 meter en hoger) krijgen na het 40^e levensjaar elke 5 jaar een stabilisatietest.*
- Hoofdfietsnetwerk
 - Binnen bebouwde kom: hoofdfietsnetwerk verlichten volgens ROVL-2011.
 - Buiten de bebouwde kom verlicht de gemeente een enkel kruispunt waar de objectieve verkeersveiligheid hier dringend om vraagt;
- Kruispunten

- Ter oriëntering en verhoogde veiligheid wordt direct rechts om de hoek van een splitsing of kruispunt van wegen een lichtmast geplaatst, aan de rechterzijde van de weg, en bij de splitsing in het hart aan de overzijde van de weg.
- Monumenten- en kunstverlichting
 - Huidige (aanstralende) verlichting wordt in stand gehouden. Nieuwe verlichting wordt alleen aangelegd als hiervoor apart budget beschikbaar wordt gesteld, of als de verlichting absoluut noodzakelijk is voor de sociale veiligheid.
 - Waar mogelijk schakelen wordt 's nachts deze verlichting uitgeschakeld. De energiebesparing wordt afgewogen tegen de bijkomende investeringen van, en de verstoring van het ruimtelijk beeld door, de schakelkast.
 - De huidige infrastructuur voor het aanbrengen van de sfeerornament-verlichting aan de spandraden in het stadserf houdt de gemeente in stand, maar wordt niet uitgebreid.
 - De sfeerornamentverlichting zelf en de Tivoli boomverlichting in het stadserf is de verantwoordelijkheid van de centrumondernemers. (Door de raad is in de bezuinigingsopgave vastgesteld dat het ophangen en afhaken van deze verlichting en ornamenten niet meer wordt betaald door de gemeente.)
- Buitengebied
 - In principe wordt in het buitengebied geen openbare verlichting geplaatst. Dit is in verband met het tegengaan van lichtvervuiling en de negatieve invloed op de flora en vooral de fauna.
 - Een uitzondering wordt een enkele maal gemaakt voor een aantoonbaar zeer gevaarlijk kruispunt.
 - De openbare verlichting die niet op gevaarlijke kruispunten staat is vanuit het beleid gezien overbodig. Bij vervanging wordt beoordeeld of 's nachts uitschakelen of dimmen, of het verwijderen van de verlichting een optie is. Dit doet de gemeente in overleg met de bewoners die in het desbetreffende gebied wonen.
- Niet openbare terreinen en niet gemeentelijke wegen
 - Valt niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente;
- Milieutechnische uitgangspunten
 - Waar technisch mogelijk, en zonder hoge meerkosten, worden de gestandaardiseerde energiezuinige ledarmaturen toegepast in nieuwe plannen en bij vervanging.
 - Waar nodig wordt met aangepaste lichtkleur rekening gehouden met flora en fauna.
 - Volgen en eventueel uitproberen duurzame en innovatieve ontwikkelingen en technieken.
- Alternatieve energiebronnen en lichttechnieken
 - De elektrische energie in de gemeente Enschede wordt sinds 2004 Europees aanbesteed, waarbij 'duurzame energie' wordt ingekocht;
 - Openbare verlichting met zonnepanelen is om (milieu)technische en financiële redenen niet optimaal uitvoerbaar voor normale wegen. In normale situaties zijn de zonnepanelen te beeldbepalend in de openbare ruimte en dus niet wenselijk. Zonnepanelen worden alleen daar toegepast waar geen kabelnetten aanwezig zijn.

Bijlage 3 Kaart Fietsverbindingen uit Fietsvisie 2012.

Bijlage 4 Risicogestuurd beheer

In het GRP 2016-2020 is een andere manier van beheer geïntroduceerd, het risicogestuurd beheer. Deze is gebaseerd op welke budgetten er nodig zijn om binnen het geaccepteerde risico de nodige (geprioriteerde) maatregelen uit te voeren. Voor een uitgebreide uitleg van de opbouw van de matrixen voor risicogestuurd beheer is de informatie terug te lezen in het [GRP 2016-2020](#) in hoofdstuk 4. In deze bijlage is een korte samenvatting weergegeven.

Het risicogestuurd beheer wordt bepaald met drie matrixen, een overkoepelende matrix, een risicomatrix en een matrix per thema.

Overkoepelende matrix

In de overkoepelende matrix zijn de onderwerpen opgenomen die de gemeente belangrijk vindt, de zogenaamde “organisatie Waarden” (o.a. veiligheid en gezondheid, kwaliteit leefomgeving). Om te kunnen beoordelen hoe erg het wordt gevonden als er iets met deze organisatiewaarden aan de hand is, zijn er een aantal indicatoren benoemd, die worden gebruikt om de effecten te beschrijven. Een voorbeeld: om de effecten op de organisatiewaarde ‘veiligheid en gezondheid’ te beschrijven, zijn de indicatoren ‘slachtoffers’, ‘zieken’ en ‘gewonden’ benoemd. De omvang van de indicator bepaalt de ernst. Dus in het voorbeeld van ‘veiligheid en gezondheid’, bepaalt het aantal slachtoffers of gewonden de mate van ernst. Daartoe zijn er zes categorieën (effectklassen) gemaakt, variërend van ‘zeer klein’ tot ‘zeer ernstig’.

Risicomatrix

Het tweede onderdeel is de risicomatrix. In deze matrix is de relatie beschreven tussen de kans dat een incident optreedt en het effect van een dergelijk incident. De kans loopt van vrijwel onmogelijk (nog niet eerder in de sector voorgekomen) tot vaak (> 5 keer per maand). Het effect is nu bepaald met de matrix, waarna er een relatie gelegd kan worden tussen het effect, de kans dat dit optreedt en welk risico dit oplevert volgens de formule $\text{Risico} = \text{Kans} * \text{Effect}$. Dit risico kan variëren van een zeer laag risico (zeer lage ernstcategorie, waarvan het vrijwel onmogelijk is dat deze voorkomt) tot een extreem hoog risico (zeer hoge ernstcategorie die vaak voorkomt).

De overkoepelende matrix en de risicomatrix (zie bijlage 4.1) vormen samen een afwegingskader, waarmee de risico's ten opzichte van elkaar kunnen worden afgewogen. De raad heeft in het GRP vastgesteld dat een risicoprofiel t/m hoog acceptabel is.

Matrix per thema

Voor de openbare verlichting zijn 2 thema's uitgewerkt waar maatregelen invloed kunnen hebben op de risico's. Dat zijn:

1. lampen die niet aan zijn,
2. omvallende lichtmasten of vallende armaturen.

In de beleidsnota kunt u lezen wat de uitkomst is van de onderdelen. In bijlage 4.2 staat de matrix van openbare verlichting.

Bijlage 4.1 Overkoepelende matrix en de risicomatrix

Waarden en categorieën van effecten											
waarden											
veiligheid & gezondheid	bereikbaarheid	kwaliteit leefomgeving		kosten en financiën	imago	omgeving	onwaarschijnlijk wel eens gebeurd in sector	mogelijk wel eens gebeurd in Eindhoven	waar- schijnlijk af en toe	geregeld enkele keren per jaar	vaak enkele keren per maand
		leefbaarheid openbare ruimte	leefbaarheid particulier terrein								
A: erg belangrijk gebied	B: tamelijk belangrijk gebied	(functie zoals bedoeld kan niet meer worden vervuld)		schade bedrag kapitaalvermindering	tijdduur is mede bepalend	0,0003	0,003	0,03	≥ 1/10 jaar < 1/10 jaar	≥ 1 jaar < 1/maand	> 1/maand
		tijdduur is mede bepalend									
zeer ernstig	met	niet	niet	> 10 M€	niet	M	H	ZH	EH	EH	EH
ernstig	meerdere categorieën A niet meer bereikbaar op stadsniveau grootschalige wegafsluitingen gedurende meerdere uren	op stadsniveau: flinke delen van de O&N zijn voor lange tijd niet beschikbaar of er treedt op grote schaal vervuiling, verloddering en stankoverlast op.	op stadsniveau: woongedrukt is in meerdere wijken van de stad ernstig aangetast gedurende meerdere dagen of meer dan 3 woningen onbewoonbaar	>10M€ <10M€	aftreden 1 of meerdere werkhouders leden dagelijks bestuur waterschap	L	M	H	ZH	EH	EH
aansienlijk	1 zwaar gewonde of ernstig zieke/2 licht gewonden of zieken	≥ 1 categorieën A niet bereikbaar gedurende 1-2 uur of ≥ 1 categorieën B niet bereikbaar gedurende meerdere uren op stadsniveau diverse wegafsluitingen en -afsluitingen gedurende 1-2 uur op wijkniveau veel wegafsluitingen gedurende meerdere uren	op wijkniveau: delen van de O&N zijn voor lange tijd niet beschikbaar of er treedt op grote schaal vervuiling, verloddering en stankoverlast op.	>100K€ < 1M€	force negatieve publiciteit in media en RTV meerdere radiozenders	ZL	L	M	H	ZH	EH
matig	1-2 lichtgewonden of zieken	≥ 1 categorieën A niet meer bereikbaar gedurende 0-1 uur of 2-1 categorieën B niet meer bereikbaar gedurende 1-2 uur op wijkniveau wegafsluitingen en -afsluitingen gedurende 1-2 uur	buurtniveau: delen van de O&N zijn voor lange tijd niet beschikbaar of er treedt vervuiling, verloddering en stankoverlast op.	>10K€ < 100 K€	negatieve publiciteit in media en RTV een radiozender	ZL	ZL	L	M	H	ZH
klein	1 licht gewonde of zieke	op buurtniveau: wegafsluitingen en wegafsluitingen gedurende 1-2 uur op stadsniveau: wegafsluitingen en wegafsluitingen, verloddering en wegafsluitingen gedurende meerdere uren	stadsniveau: delen van de O&N zijn voor lange tijd niet beschikbaar of er treedt vervuiling, verloddering en stankoverlast op.	>1K€ < 10 K€	meerdere klachten leiden tot rechtstreeks beraden van raadsleden of leden AB waterschap, door bewoners of bedrijven	ZL	ZL	ZL	L	M	H
zeer klein	geen gewonden of zieken	cluster van enkele woningen: wegafsluitingen en wegafsluitingen, Gedurende maximaal 1-2 uur	cluster van enkele woningen: kleine delen van de O&N zijn voor lange tijd niet beschikbaar of er treedt vervuiling, verloddering en stankoverlast op.	< 1K€	individuele klacht bij GOC	ZL	ZL	ZL	L	L	M
inleiding in categorieën categorie A, erg belangrijk: - ziekenhuizen; - brandweerklazzone; - risicovolle bedrijven categorie B, tamelijk belangrijk: - productieprocessen mogen niet stoppen met groot economisch belang; - veiligheid van productie; - beschikbaarheid i.e.v. calamiteit											

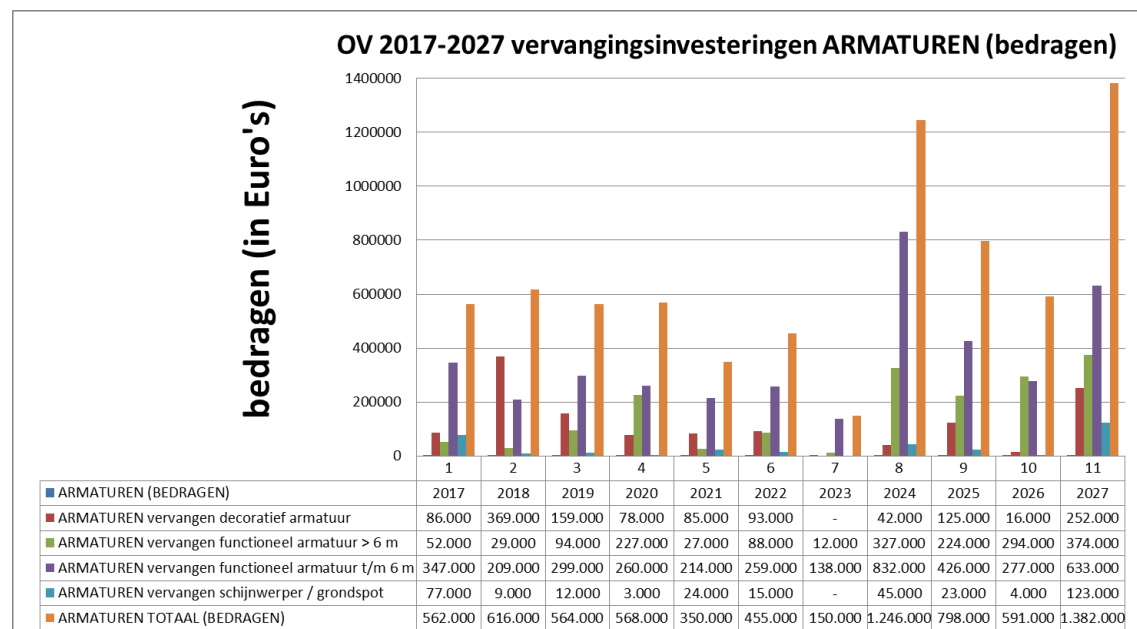
Bijlage 4.2 Matrix openbare verlichting

LAMP AAN / UIT	KANS		EFFECT						maatgevend effect	risico
			Veiligheid & Gezondheid	Bereikbaarheid	Kwaliteit openbare ruimte	Kwaliteit particuliere ruimte	financien	Imago		
V&G										
stadsdeel > 1 week	wel eens gebeurd in Enschede	$\geq 1/100$ jaar < 1/10 jaar	aanzienlijk	x	ernstig	x	nnb	nnb	ernstig	HOOG
stadsdeel 1 dag - 1 week	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	matig	x	aanzienlijk	x	nnb	nnb	aanzienlijk	HOOG
wijk > 1 week	wel eens gebeurd in Enschede	$\geq 1/100$ jaar < 1/10 jaar	matig	x	aanzienlijk	x	nnb	nnb	aanzienlijk	MATIG
wijk 1 dag - 1 week	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	klein	x	matig	x	nnb	nnb	matig	MATIG
buurt > 1 week	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	klein	x	matig	x	nnb	nnb	matig	MATIG
buurt 1 dag - 1 week	enkele keren per jaar	≥ 1 jaar < 1/maand	zeer klein	x	klein	x	nnb	nnb	klein	MATIG
straat > 1 week	enkele keren per jaar	≥ 1 jaar < 1/maand	zeer klein	x	klein	x	nnb	nnb	klein	MATIG
straat 1 dag - 1 week	enkele keren per jaar	≥ 1 jaar < 1/maand	nvt	x	zeer klein	x	nnb	nnb	zeer klein	LAAG
extra kwaliteit leefomgeving										
stadserf > 1 dag	wel eens gebeurd in Enschede	$\geq 1/100$ jaar < 1/10 jaar	x	x	ernstig	x	nnb	nnb	ernstig	HOOG
stadserf ≤ 1 dag	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	x	x	aanzienlijk	x	nnb	nnb	aanzienlijk	HOOG
wijkcentra en dorpskernen > 1 week	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	x	x	aanzienlijk	x	nnb	nnb	aanzienlijk	HOOG
wijkcentra en dorpskernen 1 dag - 1 week	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	x	x	matig	x	nnb	nnb	matig	MATIG
VALLENDE MATERIA	KANS		EFFECT						maatgevend effect	risico
			Veiligheid & Gezondheid	Bereikbaarheid	Kwaliteit openbare ruimte	Kwaliteit particuliere ruimte	financien	Imago		
masten ≥ 8 mtr	wel eens gebeurd in sector	$\geq 1/1.000$ < 1/100 jaar	zeer ernstig	aanzienlijk	x	x	nnb	nnb	zeer ernstig	HOOG
masten $\geq 6-8$ mtr	wel eens gebeurd in Enschede	$\geq 1/100$ jaar < 1/10 jaar	ernstig	matig	x	x	nnb	nnb	ernstig	HOOG
masten $\geq 4-6$ mtr	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	aanzienlijk	klein	x	x	nnb	nnb	aanzienlijk	HOOG
masten < 4 mtr	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	matig	zeer klein	x	x	nnb	nnb	matig	MATIG
spandraden ≥ 15 mtr	wel eens gebeurd in Enschede	$\geq 1/100$ jaar < 1/10 jaar	ernstig	nvt?	x	x	nnb	nnb	ernstig	HOOG
spandraden < 15 mtr	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	aanzienlijk	nvt?	x	x	nnb	nnb	aanzienlijk	HOOG
masten $\geq 4-6$ mtr, woonstraten	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	klein	klein	x	x	nnb	nnb	klein	LAAG
masten < 4 mtr, woonstraten	af en toe	$\geq 1/10$ jaar < 1 jaar	zeer klein	zeer klein	x	x	nnb	nnb	zeer klein	ZEER LAAG

Bijlage 5: Verdieping financiën vervangingen

2017-2027 gemiddeld per jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2017-2027 gemiddeld
2017-2027 gemiddeld per jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2017-2027 gemiddeld
1.455					3.000	-	-	-	-	-	13.000	16.000
67.545	30.000	32.000	44.000	66.000	63.000	84.000	65.000	82.000	64.000	91.000	122.000	743.000
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.818	-	2.000	-	1.000	21.000	18.000	11.000	2.000	11.000	4.000	5.000	75.000
545	-	-	-	-	-	-	3.000	3.000	-	-	-	6.000
3.182	-	1.000	-	1.000	1.000	-	10.000	4.000	11.000	5.000	2.000	35.000
2.091	-	-	-	-	11.000	7.000	5.000	-	-	-	-	23.000
91	-	-	-	-	-	-	-	1.000	-	-	-	1.000
909	-	-	-	3.000	1.000	3.000	-	1.000	-	2.000	-	10.000
273	-	-	-	1.000	-	1.000	1.000	-	-	-	-	3.000
82.909	30.000	35.000	44.000	72.000	100.000	113.000	95.000	93.000	86.000	102.000	142.000	912.000

2017-2027 gemiddeld per jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2017-2027 gemiddeld
2017-2027 gemiddeld per jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2017-2027 gemiddeld
118.636	86.000	369.000	159.000	78.000	85.000	93.000	-	42.000	125.000	16.000	252.000	1.305.000
158.909	52.000	29.000	94.000	227.000	27.000	88.000	12.000	327.000	224.000	294.000	374.000	1.748.000
354.000	347.000	209.000	299.000	260.000	214.000	259.000	138.000	832.000	426.000	277.000	633.000	3.894.000
30.455	77.000	9.000	12.000	3.000	24.000	15.000	-	45.000	23.000	4.000	123.000	335.000
662.000	562.000	616.000	564.000	568.000	350.000	455.000	150.000	1.246.000	798.000	591.000	1.382.000	7.282.000

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Gewijzigd vaststellen "bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C))		
Programma	DF	Aangeboden aan Raad	6 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700059735

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. het bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost – Oude Haaksbergerdijk 300" gewijzigd vast te stellen;
2. geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Inleiding

Het bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost – Oude Haaksbergerdijk 300" heeft betrekking op een voormalig agrarisch bedrijfsperceel. Het perceel ligt in het zuiden van de gemeente Enschede tegen de gemeentegrens met Haaksbergen. In dit bestemmingsplan is gebruik gemaakt van de Rood voor Rood regeling 'Oude agrarische bedrijfsbebouwing' uit de Gids Buitenkans.

Op grond van het bepaalde in artikel 3.1, eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening stelt de gemeenteraad voor het grondgebied van de gemeente één of meerdere bestemmingsplannen vast. Daarbij wordt ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in het plan begrepen gronden aangewezen en worden met het oog op die bestemming regels gegeven voor het gebruik van de grond en het daarop realiseren van bouwwerken en voorzieningen.

Beoogd resultaat

Op het perceel staan aan de Oude Haaksbergerdijk 300 een (voormalige) boerderij met 3 grote schuren en een kleiner schuurtje. De schuren zijn beoordeeld en als landschapsontsierend aangemerkt. De omvang van de schuren is ruim 1000 m². Op grond van de rood voor rood regeling uit de Gids Buitenkans kan bij sloop van de schuren met een minimale omvang van 850 m², een nieuwe woning gebouwd worden.

Bij de bestaande woning staat nog een schuur met een omvang van ruim 700 m². Ook deze wordt gesloopt. Hiervoor in de plaats kan een schuur van 100 m² gebouwd worden.

In het inrichtingsplan staan de maatregelen die uitgevoerd moeten worden om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De bebouwing en de beplanting worden zo gesitueerd dat de zichtlijnen vanaf de weg naar het waardevolle agrarische landschap achter het perceel behouden blijven.

Voorwaarde voor het bouwen van de woning is het uitvoeren van het inrichtingsplan. Met een voorwaardelijke verplichting is dit in het bestemmingsplan vastgelegd. De nieuwe woning moet met het oog op de landschappelijke inpassing ondergeschikt zijn aan de bestaande woning en tezamen met het bijgebouw een lang volume vormen.

Argumenten

1. Verplichting tot opstellen bestemmingsplan conform overeenkomst tussen gemeente en initiatiefnemer

Met het opstellen van het bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost – Oude Haaksbergerdijk 300" wordt voldaan aan de verplichting uit de anterieure overeenkomst die door het college met initiatiefnemer is gesloten. Hierin is opgenomen dat, om de ontwikkeling mogelijk te maken, een bestemmingsplan in procedure wordt gebracht, waarbij de bestemming van het betreffende perceel zodanig wordt aangepast dat de nieuwe woning kan worden gerealiseerd onder voorwaarden van uitvoering van de maatregelen.

2 Ontwikkeling past binnen het gemeentelijk beleid

De Rood voor Rood regeling en de weegschaalmethode zijn onderdeel van het gemeentelijk beleidskader Gids Buitenkans. Hierin wordt de voorwaarde gesteld dat voor het verkrijgen van één bouwka­vel in principe 850 m² landschapsontsierende bedrijfsgebouwen gesloopt moeten worden. Daarnaast moet een investering in het

landschap worden gedaan door de nieuwe bouwkavels landschappelijk in te passen. Aangezien in dit geval 1.015 m² aan bedrijfsbebouwing wordt gesloopt en de nieuwe bouwkavel landschappelijk wordt ingepast, kan hieraan worden voldaan.

3. De ontwikkeling geeft een kwaliteitsimpuls aan de locatie en omgeving

Voorwaarde voor realisatie van de nieuwe woning is de uitvoering van landschappelijke maatregelen. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de versterking van de landschappelijke waarden. In het inrichtingsplan wordt aangegeven om welke maatregelen het gaat.

4. Ambtshalve wijzigingen

Tegen het ontwerp bestemmingsplan zijn geen zienswijzen ingediend.

Wij stellen u voor twee ambtshalve wijzigingen op te nemen, te weten: het splitsingsverbod en het verbod om vrijstaande gebouwen buiten het bouwvlak te gebruiken voor een woonfunctie. Hiermee wordt een ongewenste uitbreiding van de woonfunctie voor wat betreft aantal woningen en omvang van de woningen voorkomen.

Aan artikel 4.2.1 (bouwregels) wordt toegevoegd: d. Bestaande woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.

Aan artikel 4.3.1 wordt toegevoegd (dat tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend):

e. Het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

De bomen die geplant worden hebben een verkoelend effect op het klimaat. Bomen zetten tijdens hun groei CO² uit de lucht namelijk om in hout waardoor ze een bijdrage leveren aan de vermindering van de hoeveelheid kooldioxide (CO²) in de atmosfeer. Duurzaamheid speelt maatschappelijk gezien een steeds grotere rol. Bij het opstellen van bestemmingsplannen proberen we daar ook zoveel als mogelijk rekening mee te houden.

Bestemmingsplannen kennen echter geen uitvoeringsplicht, en daardoor kan vanuit juridisch oogpunt niet iedere maatregel ten aanzien van duurzaamheid worden opgenomen. Een bestemmingsplan maakt duurzaamheidsmaatregelen in de meeste gevallen echter ook niet onmogelijk.

Kosten, opbrengsten, dekking

Om de kosten die de gemeente Enschede ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure maakt te verhalen, is een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer gesloten. Hierdoor is het kostenverhaal voor de gemeente gewaarborgd.

Communicatie

Communicatie over dit bestemmingsplan vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.

Vervolg

Na de (gewijzigde) vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlagen

1. bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" (verbeelding, regels, toelichting en bijlagen)

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van ... 2017

1. het bestemmingsplan “Buitengebied Zuidoost – Oude Haaksbergerdijk 300” gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de bij dit plan behorende verbeelding, regels, toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00143-0003;
2. geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet op de ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde vast te stellen.

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

Bestemmingsplan

**Buitengebied Zuidoost - Oude
Haaksbergerdijk 300**

Status: Vastgesteld

Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300

Inhoudsopgave

Toelichting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding bestemmingsplan	5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied	5
1.3 Geldende juridische regelingen	5
1.4 Wettelijk kader	6
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure	7
Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader	9
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk	9
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel	9
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid	12
Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving	16
Hoofdstuk 4 Planbeschrijving	18
4.1 Stedenbouwkundig plan	18
4.2 Ruimtelijke investering	19
4.3 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)	20
4.4 Welstand en beeldkwaliteit	21
4.5 Duurzaamheid	21
Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten	24
5.1 Milieu	24
5.2 Water	27
5.3 Natuur	28
Hoofdstuk 6 Juridische planopzet	31
6.1 Algemeen	31
6.2 Indeling planregels	31
6.3 Beschrijving van het plan	33
6.4 Handhaving	35
Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid (Hoofdstuk 7 ontwikkelingsgericht plan)	36
Bijlagen toelichting	37
Bijlage 1 Natuuronderzoek	38
Bijlage 2 Bodemonderzoek	51
Regels	107
Hoofdstuk 1 Inleidende regels	108
Artikel 1 Begrippen	108
Artikel 2 Wijze van meten	112
Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels	114
Artikel 3 Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden	114
Artikel 4 Wonen	117
Hoofdstuk 3 Algemene regels	120
Artikel 5 Anti-dubbeltelregel	120
Artikel 6 Algemene bouwregels	121
Artikel 7 Algemene gebruiksregels	122
Artikel 8 Algemene aanduidingsregels	123
Artikel 9 Algemene afwijkingsregels	124
Artikel 10 Algemene wijzigingsregels	125

Artikel 11	Algemene procedureregels	126
Artikel 12	Overige regels	127
Hoofdstuk 4	Overgangs- en slotregels	128
Artikel 13	Overgangsrecht	128
Artikel 14	Slotregel	129
Bijlagen Regels		131
Bijlage 1	Inrichtingsplan	132
Bijlage 2	Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)	134
Bijlage 3	Ansicht Oude Hoevenlandschap	150

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan **"Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"** heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

Op het perceel Oude Haaksbergerdijk 300 wordt gebruik gemaakt van de Rood voor Rood regeling 'Oude agrarische bedrijfsbebouwing'. Het voorliggende bestemmingsplan beoogt voor het plangebied "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" de planologisch-juridische regeling te geven.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan **"Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"** betrekking heeft ligt in het zuiden van de gemeente Enschede tegen de gemeentegrens met Haaksbergen. Het plan heeft alleen betrekking op het perceel Oude Haaksbergerdijk 300.

Afbeelding 1: ligging plangebied

1.3 Geldende juridische regelingen

Het gebied valt onder het bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost dat op 27 mei 2013 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede.

Afbeelding 2: vigerende bestemming

De gronden hebben de bestemming Wonen. Binnen het bouwvlak is een woning mogelijk met een inhoud van maximaal 750 m³ en een goot- en bouwhoogte van 6 respectievelijk 10 meter. Binnen de vlakken met de stippellijnen is tevens caravan stalling mogelijk.

Het gebied heeft verder (grotendeels) de aanduiding 'archeologisch onderzoeksgebied a'. Hier mogen geen bouwwerken gebouwd worden of werkzaamheden verricht worden die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 250 m². Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning hiervan afwijking verlenen als uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn of dat die niet onevenredig geschaad worden.

Verder is het paraplu-bestemmingsplan 'Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)' van toepassing. Dit bestemmingsplan is vastgesteld op 8 december 2014 en is op 30 januari 2015 onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan sluit vestiging van risicovolle inrichtingen uit.

Ook geldt voor de locatie het ontwerp paraplu-bestemmingsplan Cultuurhistorie. De locatie valt in 'overige zone - cultuurhistorie'. Het ontwerp bestemmingsplan geeft voor gebouwen regels als deze ook de aanduiding 'karakteristiek' hebben. De voormalige boerderij aan de Oude Haaksbergdijk 300 is niet aangewezen als karakteristiek.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **“Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300”** is geen wijkorgaan actief.

Het bestemmingsplan **“Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300”** maakt geen ontwikkelingen mogelijk waarbij ruimtelijke belangen van andere gemeenten, het waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel of het Rijk in het geding zijn. Daarom is voor dit bestemmingsplan afgezien van het plegen van vooroverleg. Wel is het ontwerpbestemmingsplan ter kennisname toegezonden aan het waterschap Vechtstromen.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd: **“Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300”** in voorbereiding te nemen op 5 oktober 2016 gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis” en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs "elektronische weg", dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan "**Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300**" en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 15 maart 2017 gepubliceerd in "Huis aan Huis", op de website van de gemeente Enschede en in de Staatscourant.

Zienswijzen

Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Vaststelling door gemeenteraad

De gemeenteraad kan het bestemmingsplan ambtshalve op een aantal onderdelen van ondergeschikte aard gewijzigd vaststellen.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichterbij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

De Rood voor rood regeling waarbij oude schuren gesloopt worden en een nieuwe woning wordt toegevoegd is kleinschalig. Het ruimtelijk beleid van het Rijk zegt hier niet iets specifiek over.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening die Provinciale Staten van Overijssel op 1 juli 2009 hebben vastgesteld en geactualiseerd bij besluit van 3 juli 2013. De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is een toekomst vaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. In het beleid van de provincie staan daarom de zorg voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid centraal. De provincie wil ruimtelijke kwaliteit realiseren door vooral in te zetten op het beschermen van bestaande kwaliteiten en deze te verbinden met nieuwe ontwikkelingen. Het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving staat voorop, in combinatie met een goed vestigingsklimaat, een goede woonomgeving en een fraai buitengebied. De essentiële gebiedskenmerken

zijn daarbij het uitgangspunt.

Om deze ambities waar te kunnen maken bevat de Omgevingsvisie een uitvoeringsmodel. De filosofie van dit model is dat de provincie samen met partners een gezamenlijke visie of doel deelt en dat vervolgens elke partij in de eigen verantwoordelijkheidssfeer in actie komt. Het uitvoeringsmodel heeft drie niveaus: generieke beleidskeuzes, ontwikkelperspectieven en gebiedskenmerken. Aan de hand van deze niveaus wordt duidelijk of een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk is en of er behoefte aan is, waar het past in de ontwikkelingsvisie en hoe de ontwikkeling uitgevoerd kan worden.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

In onderstaande afbeelding staat de “vishaak” van het uitvoeringsmodel en de niveaus daarin toegelicht.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Generieke beleidskeuzes

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

Een voorbeeld van een generieke beleidskeuze is dat gemeenten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen moeten afstemmen met hun buurgemeenten, om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat. Een ander voorbeeld is de 'SER-ladder', die inhoudt dat eerst bestaande bebouwing en herstructureringsmogelijkheden worden benut, voordat er uitbreiding kan plaatsvinden.

Ontwikkelperspectieven

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven voor de groene en stedelijke omgeving. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Ontwikkelperspectieven visie

Groene omgeving

1. Zone ondernemen met Natuur en Water

- Zone ondernemen met Natuur en Water (buiten de EHS)
- Continue- en herkenbaar watersysteem

Bestaand

- Natuur
- Water

Afbeelding 3: Ontwikkelperspectief

Voor het plangebied geldt het ontwikkelingsperspectief 'Zone met natuur en water buiten de EHS'. Op grond van de Omgevingsvisie is in de ONW-gebieden buiten de EHS ruimte voor economische ontwikkeling, in combinatie met versterking van natuur, landschap en water.

Gebiedskenmerken

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van het agrarisch cultuurlandschap, stedelijke laag en lust- en leisure-laag). Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

Afbeelding 4: Gebiedskenmerk

De lust- en leisurelaag geeft de recreatieve route over onder meer de Oude Haaksbergerdijk aan.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Ten zuiden van het plangebied ligt de EHS. Het plangebied valt in de zone ondernemen met natuur en water. In deze zone is ruimte voor economische ontwikkeling - zoals de landbouw, recreatie en natuurgebonden woon- en werklocaties- in combinatie met versterking van natuur, landschap en water.

Afbeelding 5: EHS en ONW

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Conclusie:

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2009 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

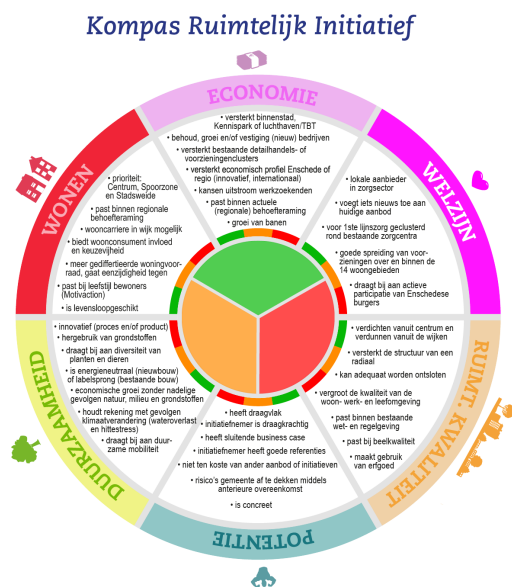
2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

afbeelding: het 'RAR kompas'

2.3.3 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaak van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO₂ centraal.

Strategie gemeente bij Nieuwe Initiatieven

PRIORITEITEN: • Centrum / Binnensingelgebied • Luchthaven / TBT • Kennispark • Radialen	
INITIATIEF IN PRIORITEIT	INITIATIEF NIET IN PRIORITEIT
STANDPUNT: Ja HOUDING: Actief, zelf ontwikkelen dan wel regisseursrol, samenwerken INZET: Veel capaciteit (jagen), actief accountmanagement, keuze instrumentarium	STANDPUNT: Ja HOUDING: Passief faciliteren = bestemmingsplan aanpassen. Loslaten, ga je gang INZET: Weinig capaciteit
STANDPUNT: Ja, mits ... HOUDING: Actief faciliteren = meezoecken naar verbeteringen in programma en / of fasering en timing INZET: Veel capaciteit, actief accountmanagement, keuze instrumentarium	STANDPUNT: Nee, tenzij ... HOUDING: Passief faciliteren = verbeteringsuggesties meegeven, afwachten, initiatiefnemer gaat zelf aan de slag INZET: Weinig capaciteit, primaat bij stadsdeelmanagement, regulier accountmanagement
STANDPUNT: Nee, tenzij ... HOUDING: Passief faciliteren = alleen verbeter-suggesties meegeven, afwachten, initiatiefnemer gaat zelf aan de slag INZET: Weinig capaciteit	STANDPUNT: Nee HOUDING: Afwijzen, niet verder gaan met het initiatief INZET: Geen capaciteit

- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook diverse sectorale structuurvisies en een gebiedsgerichte structuurvisie vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De Watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeërs gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de protectie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

2.3.4 De Gids Buitenkans

De Gids Buitenkans (vastgesteld door de gemeenteraad op 11-11-2015) biedt een kader voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied, mits deze leiden tot een versterking van de ruimtelijke kwaliteit en een bijdrage leveren aan het publieke en maatschappelijke belang. De Gids vormt een toetsingskader om de wenselijkheid van initiatieven in het buitengebied te beoordelen. Hierbij wordt de weegschaal gehanteerd: is er sprake van een evenwicht tussen privébelang van individuele bewoners en gebruikers van het buitengebied en het publieke belang?

De weegschaal is gebaseerd op het gedachtegoed van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO). De KGO is ontstaan binnen de Omgevingsvisie Overijssel en biedt een mogelijkheid aan initiatieven in de Groene Omgeving. Met de weegschaal wordt ruimte geboden aan sociaaleconomische ontwikkeling, als deze vanuit zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik verantwoord is en leidt tot versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De basis van deze gids wordt gevormd door de twee belangrijke principes van de KGO:

Elke ontwikkeling dient bij te dragen aan een versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

De ontwikkelingsruimte die een initiatiefnemer krijgt moet in evenwicht zijn met de investering in de ruimtelijke kwaliteit.

Rood voor Roodregeling

Bij de rood voor roodregeling worden landschapsontsierende bedrijfsgebouwen afgebroken waardoor de eigenaar een recht krijgt voor een bouwkaal voor het bouwen van een woning. Uit de waarde van de bouwkaal worden de kosten van de sloop gefinancierd. Een deel van de opbrengst (30% van de gecorrigeerde vervangingswaarde van de gesloopte gebouwen) mag de eigenaar behouden, het andere deel moet gebruikt worden voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Voorwaarde voor de rood voor roodregeling is dat alle landschapsontsierende bedrijfsgebouwen moeten worden afgebroken. Het moet dan gaan om minimaal 850 m². De nieuwe bouwkaal kan een omvang hebben van 1000 m². Op de bouwkaal is een woning mogelijk van maximaal 750 m³ en bijgebouwen met een omvang van maximaal 100 m². De maatregelen voor versterking van de ruimtelijke kwaliteit en de erfinrichting worden vooraf met de gemeente besproken en akkoord bevonden.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

De ontwikkeling die dit bestemmingsplan mogelijk maakt, past in het gemeentelijke beleid. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de bestaande situatie. De nieuwe ontwikkeling wordt in hoofdstuk 4 beschreven. Er is overleg geweest tussen de initiatiefnemer en de gemeente over onder meer de maatregelen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit. De te nemen maatregelen zijn vastgelegd in het Inrichtingsplan. Die is als bijlage bij de regels opgenomen. Ook zijn de afspraken vastgelegd in een overeenkomst.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

Het voormalig agrarische bedrijf aan de Oude Haaksbergerdijk 300 is al enige tijd niet meer in gebruik als agrarisch bedrijf. De schuren worden gebruikt voor caravan stalling.

Achter de naar de weg toe gekeerde woning staat één grote schuur. Ten westen van de woning staat een klein schuurtje en achter op het erf staan 2 grote schuren.

Afbeelding 6: huidige situatie

Het erf aan de Oude Haaksbergerdijk 300 ligt onder aan de es. De 2 schuren achter op het erf staan op het overgangsdeel naar de es. Aan de andere kant grenst het perceel aan het kleinschalige maten en vieren landschap.

- Gebouwen Rood voor Rood erf (w = bestaande woning)
- Gebouwen erven Leefers en Leppink
- Kleinschalige, groene open ruimten gekoppeld aan het erf
- Doorzicht vanaf Oude Haaksbergerdijk

Afbeelding 7: rondom het plangebied

Op het perceel aan de Oude Haaksbergerdijk 300 staat een boerderij met 3 grote schuren en een kleiner schuurtje. In het kader van de rood voor rood regeling is beoordeeld of de schuren landschapontsierend zijn. Niet van alle zijden zijn de schuren landschapontsierend, echter wel gezien vanaf de voorkant van de boerderij. De grote schuur achter de boerderij overheerst het beeld van de (kleine) boerderij. De verhouding tussen schuur en boerderij is weg. De schuur is veel te groot, waardoor het geheel landschapontsierend is. Dat geldt ook maar in minder mate voor de schuren rechts van de boerderij.

Afbeelding 8: zicht vanaf de voorkant

Vanuit het noorden gezien (vanaf landgoed Zonnebeek) zijn twee enorme schuren zichtbaar die het zicht op het boerderijtje en het achterliggende groen ontnemen. Het beeld van muren met asbest erboven, is zeer landschapontsierend. Dit alles ondanks het feit dat er boompjes zijn gepland (ook dichtbij de schuren) om het beeld te verzachten.

Afbeelding 9: zicht vanuit het noorden

Het perceel is omgeven door agrarische gronden met landschapswaarden. De schuren passen niet in het landschap en kunnen daarom aangemerkt worden als landschapontsierend.

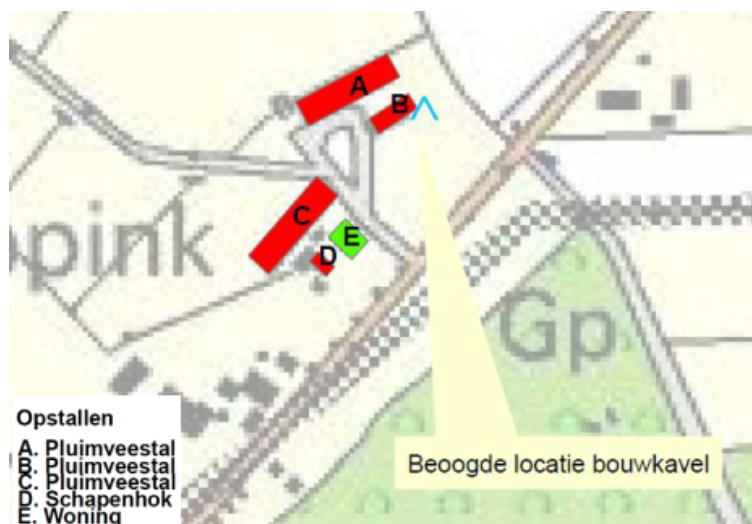
Hoofdstuk 4 Planbeschrijving

4.1 Stedenbouwkundig plan

Het plan dat voor het perceel ontwikkeld is, bestaat uit het behoud van de bestaande woning uit ca. 1880. De 3 grote schuren en het kleine schuurtje worden gesloopt. De omvang van de schuren die worden gesloopt in het kader van de rood voor rood regeling is:

Schuur A: 643 m² + schuur B: 274 m² (+ mestbassin 68 m²) + schuur D: 58 m² = 1015 m².

Gesloopt wordt ook schuur C met een oppervlakte van 738 m². Hiervoor in de plaats mag een bijgebouw bij de bestaande woning gebouwd worden van 100 m².

Afbeelding 10: te slopen schuren

De nieuwe woning en het bijbehorende bijgebouw zullen als een lang volume worden vormgegeven. Door de nieuwe bebouwing niet al te ver van de bestaande bebouwing te situeren en het aaneen bouwen van de nieuwe woning en bijgebouwen, ontstaat er een compact geheel van bebouwing. De doorkijk naar het achterliggende landschap blijft behouden. Ook door bijvoorbeeld een onderdoorgang in het nieuw gebouw aan te brengen, welke uitgevoerd kan worden als carport of veranda. In combinatie met een donkere gevelbekleding kan er gecombineerd worden met rode gebakken dakpannen. De toevoeging blijft als 'schuurwoning' ondergeschikt aan de bestaande boerderij. De goot- en bouwhoogte mag maximaal 4 respectievelijk 8 meter bedragen.

Afbeelding 10: impressie van situering en vorm nieuwe woning

4.2 Ruimtelijke investering

Op grond van de Rood voor Rood regeling moet een ruimtelijke investering gedaan worden. De ruimtelijke investering is in het Inrichtingsplan aangegeven, zie figuur 11. Het inrichtingsplan wordt ook onderdeel van de regels. Als voorwaarde is opgenomen dat de maatregelen uit het Inrichtingsplan eerst uitgevoerd moeten worden voordat de omgevingsvergunning voor het bouwen kan worden verleend.

De ruimtelijke investering bestaat uit het planten van eiken, beuken en fruitbomen en het uitbreiden van bestaande boomgroepen. De bebouwing en de beplanting worden zo gesitueerd dat de zichtlijnen vanaf de weg naar het waardevolle agrarische land achter het perceel behouden blijft.

28-6-2016 indicatieve schaal 1:1000 @ A4

Figuur 11: Inrichtingsplan met ruimtelijke investering en erfinrichting

Artikel 3.1.6, 2e lid van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor dat van een stedelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt moet worden aangetoond dat er sprake is van een actuele regionale behoefte. Gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van het wetsartikel 3.1.6, 2e lid Bro moet bij iedere 'stedelijke ontwikkeling', waaronder iedere ontwikkeling van detailhandelsvloeroppervlak, inzichtelijk worden gemaakt of er, in relatie tot het bestaande aanbod, concreet behoefte bestaat aan de desbetreffende ontwikkeling. Die behoefte moet dan worden afgewogen tegen het bestaande aanbod, waarbij moet worden gemotiveerd dat rekening is gehouden met het voorkomen van leegstand. Dit wordt de 'Ladder Duurzame Verstedelijking' genoemd.

- I. beschrijven dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele regionale behoefte;
- II. indien blijkt dat sprake is van een actuele regionale behoefte, beschrijven in hoeverre in die behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan worden voorzien, door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins, en;
- III. indien blijkt dat de stedelijke ontwikkeling niet binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan plaatsvinden, wordt beschreven in hoeverre wordt voorzien in die behoefte op locaties die, gebruikmakend van verschillende middelen van vervoer, passend ontsloten zijn of als zodanig

wordt ontwikkeld.

'stedelijke ontwikkeling'

Onder 'stedelijke ontwikkeling' wordt in het Bro (art. 1.1.1, 1e lid onder i) verstaan: een ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen. Of in een bestemmingsplan sprake is van een of meer stedelijke ontwikkelingen als bedoeld in het Bro is niet altijd even duidelijk. Dit dient per plan te worden getoetst en gemotiveerd. In de jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, zie uitspraken 201310814/1/R1 en 201311211/1/R3, is inmiddels de lijn te ontdekken dat wanneer er sprake is van bestaande bebouwing en geen toename van het ruimtebeslag, er in dat geval geen sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Ook bij nieuwbouw hoeft volgens de jurisprudentie, zie uitspraak 201310222/1/R6, niet altijd sprake te zijn van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een feitelijke capaciteitsafname doordat er minder commercieel vloeroppervlak wordt teruggebouwd dan er is afgebroken. Ook een op grond van het voorgaande plan reeds mogelijke maar nog niet gerealiseerde ontwikkeling hoeft niet altijd een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro te zijn. Dit is onder meer het geval wanneer er geen sprake is van toename maar wel van concentratie van de bebouwingmogelijkheden.

'Stedelijke ontwikkeling' en het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"

In het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" wordt één woning extra mogelijk gemaakt. Er is hier geen sprake van een stedelijke ontwikkeling.

4.4 Welstand en beeldkwaliteit

In de Welstandsnota "Bouwen aan identiteit" is aangegeven aan welke welstandseisen bouwplannen moeten worden getoetst. Daartoe zijn in de Welstandsnota voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede welstandsidentiteiten opgenomen. Voor het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" geldt de welstandsidentiteit Boerenerven. De belangrijkste uitgangspunten en sturingselementen daarvan zijn:

- het boerenerf moet uit een ensemble van losse bouwvolumes bestaan,
- volumes moeten enkelvoudig en rechthoekig zijn met een, bij voorkeur geknikt, zadeldak en lage goot,
- gebouwen moeten in een losse, informele schikking op het erf staan, zodat de bouwvolumes samen een ruimtelijke eenheid vormen,
- gebouwen op een erf moeten een 'familie' vormen door overeenkomst in bouwstijl of kenmerkende details zoals schuine, witte daklijsten,
- gebouwen op een erf moeten harmoniëren in materiaal- en kleur gebruik,
- gebouwen moeten van een boerderij type zijn; generieke nieuwbouw wijktypologieën, flats en andere stedelijke bouwvormen zijn niet toegestaan,
- kleuren moeten een rustig natuurlijk palet vormen en passen in het landschapsbeeld.

4.5 Duurzaamheid

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

De afgelopen jaren heeft de gemeenteraad van Enschede op verschillende momenten uitgesproken dat haar duurzaamheidsambities verder reiken, dan waartoe wettelijke voorschriften de gemeente verplichten. Nota's waarin die ambities tot uitdrukking komen betreffen de nota Nieuwe energie voor Enschede en de Woonvisie Enschede 2025. In het vervolg van deze paragraaf wordt eerst kort ingegaan op het wettelijk kader en wordt aansluitend ingegaan op de Enschedese energie- en klimaatambities, althans voorzover tot uitdrukking komend in genoemde nota's. In het laatste deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op duurzaamheid in relatie tot het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300".

Wettelijk kader

De minimaal in acht te nemen energetische maatregelen bij nieuw- en verbouw zijn beschreven in het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit schrijft bij nieuwbouw een minimale isolatiewaarde voor de schil van een gebouw (buitenmuren, vloer en dak) en voor deuren, ramen en kozijnen voor. Bij verbouw gelden deze eisen uitsluitend voor dat deel dat wordt verbouwd. Daarnaast stelt het Bouwbesluit bij nieuwbouw eisen aan de energieprestatie van gebouwen met een bepaalde functie, die wordt uitgedrukt in de vorm van een zogenaamde energieprestatiecoëfficiënt. Op grond van artikel 122 Woningwet is het niet toegestaan om bij privaatrechtelijke overeenkomst bouwvoorschriften op te leggen die al publiekrechtelijk zijn geregeld. Om die reden is het niet mogelijk om bij de kaveluitgifte in de koopovereenkomst te bepalen dat bij de bebouwing van de bouw kavels, in afwijking van het Bouwbesluit, andere energieprestatienormen gelden.

Landelijke energieprestatieafspraken

Om energiezuinigheid bij nieuwbouwontwikkelingen de komende jaren een impuls te geven, is in het voorjaar van 2008 het zogenaamde Lente-akkoord gesloten tussen de toenmalige minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en bouwende en ontwikkelende partijen (Bouwend Nederland, NEPROM en NVB). Belangrijkste onderdeel van dit akkoord is de afspraak dat in de periode tot 2020 de energieprestatiecoëfficiënt als volgt zal worden aangescherpt:

- de energieprestatie-eis voor nieuwe woongebouwen wordt met ingang van 1 januari 2011 verlaagd met 25% (is gebeurd) en in 2015 met 50%.
- de energieprestatie-eis voor utiliteitsgebouwen wordt in 2017 met 50% verlaagd.

De bij dit akkoord betrokken partijen hebben bovendien het streven uitgesproken vanaf 2020 te bouwen met een energieprestatiecoëfficiënt van 0. Bij een energieprestatiecoëfficiënt van 0 wordt bij een langjarig gemiddelde geen energie verbruikt voor de elementaire energiebehoeften van een gebouw, zijnde verwarming, warm tapwater, ventilatie en verlichting.

Energie- en klimaatambities gemeente Enschede

Nieuwe energie voor Enschede

Op 16 november 2009 heeft de gemeenteraad van Enschede de nota Nieuwe energie voor Enschede vastgesteld. In de nota Nieuwe Energie voor Enschede heeft de gemeente Enschede zich het volgende ten doel gesteld op het gebied van energie en klimaat:

- in 2020 hebben we in Enschede 30 procent CO₂ bespaard ten opzichte van 1990;
- in 2020 voorziet duurzame geproduceerde energie in minimaal 20 procent van de behoefte aan energie;
- in 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal;
- In 2020 zijn alle scholen in Enschede klimaatneutraal.

Woonvisie Enschede 2025

In de op 12 maart 2012 door de gemeenteraad vastgestelde Woonvisie Enschede 2025 is duurzaamheid een van de vier centrale thema's. Rondom dit thema zijn in deze visie de volgende uitgangspunten geformuleerd voor de op te stellen uitvoeringsagenda:

- Inwoners (huurders en eigenaren) krijgen de mogelijkheid om tegen betaling de energiegcomponent van de woonlast beheersbaar te houden.
- Gemeente, marktpartijen en corporaties onderzoeken en stimuleren de mogelijkheden voor decentrale energieopwekking in Enschede.

- Vanaf 2015 streven we er naar dat in Enschede alleen nog energieneutrale nieuwbouw wordt gerealiseerd.
- Via de MIO (majeure investeringsopgave) Duurzaam Wonen en Werkgelegenheid worden vragers en aanbieders op het gebied van duurzaamheid gekoppeld.
- Voor woningeigenaren met onvoldoende financiële draagkracht voor noodzakelijke ingrepen aan de woning, wordt door marktpartijen en financiers een financieel instrumentarium ontwikkeld.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld met het verduurzamen van haar eigen gebouwen.

Coalitieakkoord 'Duurzaam, Samen, Sterker!'

In het coalitieakkoord 2014-2018, 'Duurzaam, Samen, Sterker!' is duurzaamheid een centraal thema. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu; duurzaam gedrag staat in het coalitieakkoord synoniem voor niet teren op de zak van toekomstige generaties. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. In de voorgaande collegeperiode werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem geen aandacht was, maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake.

Actieplan Duurzaamheid

De wens om een meer omvattend duurzaamheidsbeleid te voeren, dat richtinggevend is voor het gemeentelijk handelen, vraagt om kaderstelling. Hiertoe wordt het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

Duurzaamheid binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"

Het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" draagt hooguit op indirecte wijze bij aan het realiseren van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan **"Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"** getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de milieuaspecten bodemkwaliteit, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Daarnaast wordt in deze paragraaf verslag gedaan van de uitkomsten van de bedrijven- en milieu-inventarisatie en de toepassing van milieuzonering.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de in daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven- en milieuinventarisatie en milieuzonering

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300"** aanwezig is, die van invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied. Daarbij is gekeken naar de potentiële milieubelasting van deze inrichtingen (bedrijven en voorzieningen). De milieubelasting en de bijbehorende hindercontouren worden bepaald door verschillende ruimtelijk relevante milieuaspecten, zoals geur, stof, geluid en gevaar. Met behulp van de in 2009 door de VNG uitgegeven publicatie "Bedrijven- en milieuzonering" is van de aanwezige en toekomstige bedrijven en voorzieningen in de directe omgeving van de projectlocatie de milieucategorie bepaald. Vervolgens is nagegaan of bedrijven en voorzieningen gelegen zijn binnen de op grond van de milieucategorie aan te houden indicatieve afstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies.

Het dichtstbijzijnde agrarische bedrijf ligt op 350 meter aan de Leppepaalweg 28-30. Aan de afstandseis van 50 meter wordt ruimschoots voldaan.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Bodemkwaliteit algemeen

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of er mogelijk sprake is van bodemverontreiniging. Bij functiewijzigingen en nieuwe ontwikkelingen dient daarom te worden bekeken of de bodemkwaliteit past binnen het toekomstige gebruik van de bodem en of deze optimaal op elkaar kunnen worden afgestemd. Het bodembeleid in Nederland zit in een hervormingsfase. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodems naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van risico's, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk, mits er geen risico's zijn voor de gezondheid. Functiegericht saneren is dan voldoende.

Er is een bodemonderzoek gedaan, zie bijlage 2 Bodemonderzoek. Er is een lichte verhoging van barium aangetroffen in de bodem en een matige verhoging van koper in het grondwater. Gezien de vastgestelde bodemkwaliteit zijn er geen risico's voor de volksgezondheid en/of het milieu. Voor geen van de onderzochte stoffen wordt de interventiewaarde overschreden. Gegeven de in onderhavig rapport beschreven onderzoeksresultaten, wordt de onderzoekslocatie vanuit milieuhygiënisch oogpunt geschikt geacht voor het beoogde gebruik.

5.1.4 Archeologie

Wat betreft de archeologische waarden hebben de gronden grotendeels de kenmerk onderzoeksgebied A. In dit type archeologisch gebied worden bewoningsresten verwacht van de eerste erven van Enschede. Het betreft gebieden met oude erven of verdwenen oude erven. Ook kunnen hier bewoningsresten uit eerdere periodes worden aangetroffen. Voor het uitvoeren van werkzaamheden of bouwen betekent dit dat er een onderzoeksplicht is als het verstoringsgebied groter is dan 250 m² en dieper dan 50 cm. Het is niet aannemelijk dat de bebouwing en werkzaamheden die op grond van dit bestemmingsplan mogelijk zijn, een zodanig groot verstoringsgebied met zich meebrengen, dat er een onderzoek nodig is.

Een klein gedeelte van de gronden hebben de kenmerk archeologisch onderzoeksgebied B. Hier geldt dat als de werkzaamheden en bouwen een verstoringsgebied hebben groter dan 2500 m² en dieper dan 50 cm, er een onderzoeksplicht geldt.

5.1.5 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidgevoelige gebouwen en terreinen.

Wegverkeerslawaaï

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300**" zijn geen op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde wegen aanwezig. Het plangebied is wel gelegen binnen de onderzoekszone van de Oude Haaksbergerdijk.

In het kader van het bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost is een akoestisch onderzoek gedaan. Op grond daarvan zijn de wegvakken benoemd waar op de genoemde afstand de voorkeursgrenswaarde wordt overschreden. De Oude Haaksbergerdijk wordt niet genoemd. Dit betekent dat de voorkeursgrenswaarde op minder dan 20 meter uit de weg ligt.

Gezien de afstand van 50 meter tussen de nieuwe woning en de Oude Haaksbergerdijk wordt de voorkeursgrenswaarde van 48dB(A) op de gevel van de in dit bestemmingsplan mogelijk gemaakte nieuwe woning niet overschreden.

Conclusie geluid

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.6 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

- a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
- b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- c. een project 'niet in betekende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
- d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL);
- e. een project niet voorziet in de realisatie van gevoelige bestemmingen binnen de zone van een op grond van het Besluit gevoelige bestemmingen gezonde rijksweg of provinciale weg.

De ontwikkeling die dit bestemmingsplan mogelijk maakt is een project dat 'niet in betekende mate' bijdraagt aan de luchtkwaliteit.

5.1.7 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen, buisleidingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Er vindt in de nabijheid van het plangebied geen vervoer van gevaarlijke stoffen plaats, ook is er geen risicovolle inrichting in de buurt.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Dit kan door infiltratie in de bodem door voldoende hoog te bouwen en de regenpijp op het gras uit te laten komen of een zaksloot. Bij een zaksloot of vijver geldt een inhoud overeenkomstig 20 mm berekend over het verharde oppervlak.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van afvalwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen. Uit een doelmatigheidsstudie is gebleken dat drukriolering niet doelmatig is en voor de particulier veel duurder is dan een IBA. Daarom zal er doorgaans geen drukriolering meer worden aangelegd. Er is geen provinciale ontheffing van de zorgplicht meer nodig wanneer de gemeente besluit om in het buitengebied uit doelmatigheidsoverwegingen geen afvalwater in te zamelen.

Grondwater en ontwatering

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel.

De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Ontwatering is het verschil tussen het peil van de weg of de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG).

- Wegen: ontwateringsdiepte van 0,70 meter, waarbij een zandbed met minimale dikte van 0,50 m aanwezig moet zijn. Een te hoge grondwaterstand kan opvriezen en opdooi van de fundering van de weg veroorzaken.
- Bebouwing: de ontwateringsdiepte van bebouwing hangt af van het type gebouw. Voor woningen of gebouwen met een niet-waterdichte kruipruimte die goed toegankelijk moet zijn, dient de ontwatering zodanig te zijn dat zich geen grondwater in de kruipruimte bevindt. Als norm wordt vaak gehanteerd dat het grondwater tenminste 0,20 m beneden de vloer van de kruipruimte moet staan. Uitgaande van een 0,50 m hoge kruipruimte en een vloerdikte (woonvloer) van 0,20 m betekent dit een afstand van 0,90 m tussen de GHG en de bovenzijde van de vloer. Door kruipruimteloos te bouwen kan de ontwateringsnorm onder bepaalde voorwaarden met 0,30 m verminderd worden.
- Groen / onbebouwd en onverhard terrein: voor deze bestemming wordt meestal een ontwateringsdiepte van 0,50 m –mv geadviseerd. Langdurige te hoge grondwaterstanden beïnvloeden de beworteling nadelig.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende adviesnormen:

- Het vloerpeil van de bebouwing minimaal 0,20 m boven het dichtstbijzijnde wegpeil leggen.
- Perceel vlak of richting de weg af laten lopen.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

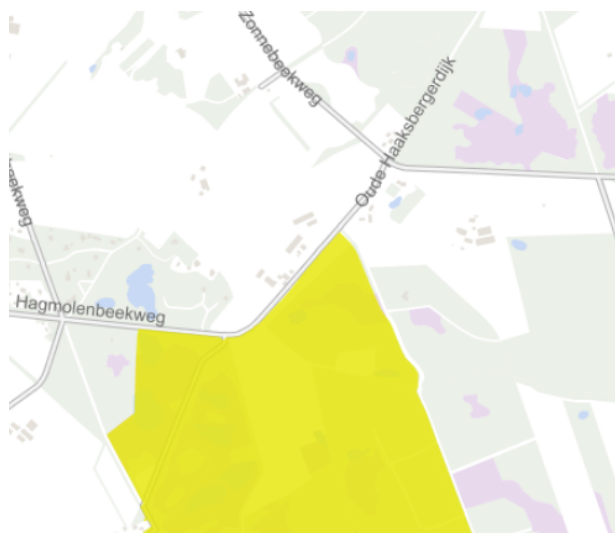
5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, gebiedsbescherming

In de Wet natuurbescherming wordt de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden geregeld. Op grond van de Wet natuurbescherming dienen voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan te worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied en op activiteiten die significant versturende effecten kunnen hebben op voor een Natura 2000 gebied aangewezen soorten. Bestaand gebruik mag worden voortgezet, mits niet conflicterend met de instandhoudingsdoelstellingen en als zodanig vastgelegd in het beheerplan. Voor alle andere activiteiten is een Natuurbeschermingswetvergunning van het bevoegd gezag noodzakelijk. Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of die activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer significant negatieve effecten inderdaad niet uitgesloten kunnen worden dient voor de betreffende activiteiten een Natuurbeschermingswetvergunning te worden aangevraagd.

De Wet natuurbescherming en het plangebied “Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300”

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied of een beschermd natuurmonument, maar grenst wel aan het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. Dit Natura 2000-gebied ligt aan de overzijde van de Oude Haaksbergerdijk. Andere Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten liggen op grotere afstand (> 3,5 km) van het plangebied.

Afbeelding 11: Natura 2000

Aangezien de werkzaamheden (sloop enkele schuren en nieuwbouw woning) in omvang en doorlooptijd

beperkt zijn, wordt geen toename aan stikstofdepositie boven de grenswaarde van 0,05 mol N/ha/jr verwacht in het naastgelegen Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. Uit het onderzoek, zie bijlage 1 Natuuronderzoek, kan geconcludeerd worden dat verdere toetsing en onderzoek dan ook niet nodig zijn.

Conclusie Wet natuurbescherming

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.2 Wet natuurbescherming, soortenbescherming

De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van de meest kwetsbare planten- en diersoorten die in Nederland voorkomen. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om waarborgen om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren niet in gevaar komt. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

Indien een voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling mogelijk negatieve gevolgen heeft voor in dat gebied voorkomende beschermde soorten dienen passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen en/of dient het plan te worden aangepast om eventuele negatieve gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen. Indien door maatregelen en eventueel plaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kan worden voorkomen dient ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen te worden gevraagd bij de staatssecretaris van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op grond van de Wet natuurbescherming en nader uitgewerkt in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

De Wet natuurbescherming en het plangebied “Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300”

Uit het onderzoek, zie bijlage 1 Natuuronderzoek, blijkt dat er geen verspreidingsgegevens van beschermde plantensoorten bekend zijn uit het plangebied. Het plangebied is grotendeels verhard en bebouwd en heeft derhalve een beperkte waarde voor vaatplanten. Op de stenen gevels van de bebouwing zijn verder geen muurplanten aangetroffen.

Het plangebied vormt geschikt leefgebied voor enkele algemeen voorkomende zoogdieren zoals bruine rat, huisspitsmuis, bosmuis, wezel, bunzing en egel. Het betreft algemeen beschermde soorten waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming geldt. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde. Zwaardere beschermde soorten planten of dieren zijn niet in het plangebied aangetroffen en/of zijn niet te verwachten vanwege het ontbreken van geschikte biotoop voor deze soorten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie Wet natuurbescherming, soortenbescherming

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.3 Natuurnetwerk Nederland (voorheen: Ecologische Hoofdstructuur)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen De Ecologische Hoofdstructuur) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. De NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit). De NNN beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden. De NNN valt niet onder de werking van de gebiedsbescherming of soortenbescherming, zoals geregeld in de Wet natuurbescherming. De NNN is een ruimtelijk rijksbelang dat door provincies en gemeenten dient te worden vertaald in ruimtelijke plannen, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen.

Het plangebied ligt niet in de NNN, maar grenst daar wel aan. De begrenzing van NNN volgt ter plaatse van

het plangebied grotendeels de begrenzing van het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergervveen en ligt aan de zuidzijde van de Oude Haaksbergerdijk. Aangezien de Provinciale Ruimtelijke Verordening van de provincie Overijssel geen bepalingen ten aanzien van externe werking bevat, is nadere toetsing aan de bepalingen uit de vigerende PRV van de provincie Overijssel ten aanzien van het aspect NNN niet noodzakelijk.

Conclusie NNN

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid worden geconcludeerd dat de EHS geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

- a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
- b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
- c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
- d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. In het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" is gekozen voor een gedetailleerd regeling.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifiekere te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

In paragraaf 6.3 van deze plantoelichting wordt nader inhoudelijk ingegaan op de wijze van bestemmen waarvoor in het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300" is gekozen.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

- a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
- b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
- c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
- d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan “**Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300**”. In Artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

- a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
- b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
- c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
- d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
- e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
- f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
- g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
- h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
- i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

In dit bestemmingsplan zijn twee bestemmingen opgenomen, te weten Agrarisch en Wonen. De bestemming Agrarisch heeft betrekking op gronden die in het bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost abusievelijk bij de woonbestemming zijn betrokken. Dit is hierbij hersteld.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels. Daarnaast zijn regels ten aanzien van archeologie, de bescherming van monumentale en bijzonder waardevolle bomen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

Agrarisch met waarden - agrarische functies met landschapswaarden (artikel 3)

De gronden die door de sloop van de schuren niet meer tot het woon/bedrijfserf zullen behoren, hebben in aansluiting op het aangrenzende gebied een agrarische bestemming gekregen. De regeling sluit aan bij de agrarische bestemming uit het bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost. Hier is geen bebouwing mogelijk, met uitzondering van erfafscheiding.

Wonen (artikel 4)

De voor "Wonen" aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis. In de planregels zijn algemene bouwregels opgenomen voor de bouw van hoofdgebouwen, bijbehorende bouwwerken en overige bouwwerken, zoals erf- en perceelafscheidingen. Bebouwing dient te worden gerealiseerd binnen de op de plankaart aangegeven bouwvlakken. De bestemming Wonen kent 2 bouwvlakken, één voor de bestaande woning en één voor de nieuw te bouwen woning. De maximale omvang van de bestaande woning komt overeen met de bouwregels uit het bestemmingsplan Buitengebied Zuidoost. De nieuw te bouwen woning mag alleen gebouwd en als woning gebruikt worden als de bestaande schuren worden afgebroken en de maatregelen uit het Inrichtingsplan zijn uitgevoerd. Hiervoor is een voorwaardelijke verplichting opgenomen. Zoals in de Gids Buitenkans verwoord, mag de maximale inhoud van de woning niet meer dan 750 m³ bedragen. De verschijningsvorm van de woning moet ondergeschikt zijn aan die van de bestaande woning. De toegestane goot- en bouwhoogte is dan ook bepaald op 4 en 8 meter. De nieuwe woning en het bijgebouw moeten aaneen gebouwd worden, zodat er een lang volume ontstaat en de gebouwen ogen als één gebouw.

Het plangebied heeft evenals het omliggend gebied, landschappelijke waarden. In dit bestemmingsplan is dat aangegeven met de aanduiding 'specifieke vorm van waarde - landschap'. Deze aanduiding ligt op de gronden buiten de bouwvlakken. Dit betekent ook dat hier geen vergunningsvrije bouwwerken zoals bedoeld in de artikelen 2 en 3 van Bijlage II van het Bor zijn toegestaan.

6.3.2 Gebiedsaanduidingen

De gronden hebben de aanduiding 'overig - archeologisch onderzoeksgebied A'. Hier mogen geen bouwwerken gebouwd worden of werkzaamheden verricht worden die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 250 m². Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning hiervan afwijking verlenen als uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn of dat die niet onevenredig geschaad worden.

Een klein deel van de gronden heeft de aanduiding 'overig - archeologisch onderzoeksgebied B'. Hier geldt een onderzoeksplicht als het gaat om een bodemverstoringsoppervlak van meer dan 2.500 m².

6.3.3 De Lijst van bedrijfstypen en/of de Staat van bedrijfsactiviteiten

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen en/of een Staat van bedrijfsactiviteiten, gebaseerd op de gehanteerde indeling uit de herziene publicatie "Bedrijven en milieuzonering" (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau. De handreiking is in de praktijk een belangrijk hulpmiddel bij het toepassen van milieuzonering, dat wil zeggen het aanbrengen van een noodzakelijke ruimtelijke scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies in de ruimtelijke planvorming ter bescherming van het woon- en leefklimaat. Gebruikelijk is om bij milieuzonering uit te gaan van alle belastende milieuaspecten, waarbij het milieuaspect met het grootste effect of de grootste afstand uiteindelijk maatgevend is. Gemotiveerd toepassen – in plaats van gemotiveerd afwijken – is het uitgangspunt. De richtafstanden zijn geactualiseerd, de toelichting is aangepast aan nieuw beleid en bevat stappenplannen voor veel voorkomende praktijksituaties. In de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" zijn ook richtafstanden ten opzichte van 'gemengd' gebied en een categorie-indeling voor gebieden met functiemenging opgenomen.

De Lijst van bedrijfstypen vermeldt de richtafstanden die bij voorkeur worden aangehouden tussen bedrijven en het omgevingstype 'rustige woonwijk'. Dit is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen er vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven, kantoren, winkels) voor. Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De gevoeligheid van een gebied kan daarom aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van de richtafstanden in de Lijst van bedrijfstypen. Bij het omgevingstype 'gemengd gebied', een gebied met een matige tot sterke functiemenging, kunnen de richtafstanden met één afstandstap worden verminderd, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat. In gebieden met een grote mate van functiemenging wordt de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging gebruikt. Deze gaat niet uit van aan te houden richtafstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies maar van de mate in hoeverre een activiteit al dan niet aanpandig met woningen of andere milieugevoelige functies aanvaardbaar is.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatie aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk

1	10 meter
2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter

4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter
5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

Specifieke opslagen en installaties

Bij bedrijfsmatige activiteiten van bedrijven en voorzieningen kunnen specifieke opslagen en installaties voorkomen. In de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) is een afzonderlijke Lijst van opslagen en installaties opgenomen. Deze lijst bevat milieuaspecten en richtafstanden voor de daarin genoemde opslagen en installaties. Deze lijst is niet bedoeld voor de vertaling naar een Staat van Bedrijfsactiviteiten of Lijst van bedrijfstypen in een bestemmingsplanregeling. De lijst opslagen en installaties kan als hulpmiddel worden gebruikt bij de ruimtelijke inpassing van concrete milieubelastende activiteiten of de inpassing van nieuwe woningen nabij bestaande bedrijvigheid.

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid (Hoofdstuk 7 ontwikkelingsgerichtplan)

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is het mogelijk maken van een extra woning door het toepassen van de rood voor rood regeling. De gronden in het plangebied zijn eigendom van een particulier. Tussen de grondeigenaar en de gemeente is een anterieure overeenkomst gesloten, waarmee de plankosten kan worden verhaald.

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Natuuronderzoek

Verkennd natuuronderzoek locatie Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede

Onderzoek naar het voorkomen van beschermde natuurwaarden

Datum: 05-10-2016
Auteur: A. Tuitert
Opdrachtgever: dhr. Lefers
Rapportnummer: AT/2016/05.10
Versie: D2

Paraaf:

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor een perceel met een aantal oude schuren op de locatie Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede bestaan herontwikkelingsplannen, waarbij de schuren op het terrein worden gesloopt en vervangen door een nieuwe woning. In opdracht van dhr. Lefers is voor deze ontwikkeling een verkennend natuuronderzoek uitgevoerd om de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op beschermde natuurwaarden in beeld te brengen. Voorliggend rapport bevat de uitkomsten van het verkennend natuuronderzoek.

Figuur 1.1: Ligging plangebied (rood omcirkeld).

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag of door de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling verbodsbepalingen uit de wet- en regelgeving voor natuur worden overtreden ten aanzien van beschermde soorten of gebieden. Indien sprake is van effecten op beschermde soorten, dan is voor de ingreep mogelijk een ontheffing vereist op grond van artikel 75 Flora- en faunawet. Indien sprake is van effecten op beschermde gebieden, dan is voor de ingreep mogelijk een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet vereist.

1.3 Plangebied

Het plangebied betreft een perceel met enkele oude (kippen)schuren op het erf van het perceel Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede. De schuren staan al enige tijd leeg en hebben daarvoor dienst gedaan als opslagruimte voor o.a. caravans en boten. Midden op het terrein is een bosje aanwezig bestaande uit een verschillende bomen zoals populier, paardenkastanje, zwarte els en zomereik. Verder is het plangebied zelf grotendeels (half)verhard en liggen rondom het plangebied intensief beheerde graslandpercelen.

Foto's te slopen oude (kippen)schuren in het plangebied.

2 Wettelijk kader

2.1 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) regelt de bescherming van belangrijke natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten) in Nederland. Projecten, plannen of handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn op grond van artikel 19d Nbwet verboden. Ook projecten, plannen of handelingen die buiten het Natura 2000-gebied plaatsvinden kunnen verboden zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. Gedeputeerde Staten – of in uitzonderingsgevallen de minister van EZ – kunnen een vergunning verlenen voor activiteiten die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben. De vergunning wordt pas afgegeven nadat een zogenaamde 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en dat er geen significante verstoring van soorten optreedt.

2.2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ffwet) voorziet sinds 1 april 2004 in bescherming van inheemse soorten planten en dieren. Naast bepalingen voor specifiek aangewezen soorten geldt krachtens art. 2 van de Ffwet de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Via deze wet wordt eenieder mede verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van flora en fauna.

Voor de bij wet aangewezen soorten moeten activiteiten, ruimtelijke ingrepen en ruimtelijk gebruik worden getoetst aan de verbodsbepalingen uit de wet. Beschermde planten mogen niet worden geplukt of beschadigd (art. 8), beschermde dieren mogen niet worden gedood, verwond, gevangen, of verontrust (art. 9 en 10) en voortplantings- en vaste rust- of verblijfsplaatsen mogen niet worden beschadigd of verstoord (art. 11). Bovendien is het niet toegestaan beschermde soorten planten en dieren te vervoeren, of onder zich te hebben (art. 13). Wanneer als gevolg van activiteiten de effecten op beschermde soorten zodanig zijn dat daarmee deze bepalingen overtreden worden, dan dient daarvoor in bepaalde gevallen een ontheffing aangevraagd te worden.

In de Flora- en faunawet worden beschermde soorten ingedeeld in drie verschillende beschermingsniveaus:

Algemeen beschermde soorten

Voor algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht bij activiteiten die te maken hebben met ruimtelijke ingrepen of beheer, mits de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt. Bij andere activiteiten moet wel een ontheffing worden aangevraagd. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de algemene zorgplicht. Er zal altijd gezocht moeten worden naar manieren om de negatieve effecten te minimaliseren.

Overige beschermde soorten

Voor de iets zwaarder beschermde soorten (tabel 2 Ffwet) is voor ruimtelijke ingrepen wel een ontheffing vereist, tenzij er gewerkt wordt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode biedt organisaties de mogelijkheid om bepaalde beheersmaatregelen of ruimtelijke ontwikkelingen uit te voeren zonder telkens daarvoor een (afzonderlijke) ontheffing te moeten aanvragen. In dat geval geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Het toetsingscriterium voor ontheffingverlening van tabel 2-soorten is het criterium van de gunstige staat van instandhouding van de soort. Die mag niet in het geding komen.

Strikt beschermde soorten

De derde categorie zijn de strikt beschermde soorten (tabel 3 Ffwet). Ten aanzien van deze beschermde soorten geldt dat altijd een ontheffing van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd. De ontheffing wordt alleen verleend indien uit onderzoek blijkt dat er een bij wet genoemde dwingende reden aan het plan ten grondslag ligt, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.

Vogels

Vogels vormen een aparte categorie. Voor broedende vogels zijn er vrijwel geen ontheffingsmogelijkheden. Vogels zijn vooral kwetsbaar in hun broedperiode, daarom geldt in ieder geval dat in de buurt waar vogels broeden geen werkzaamheden mogen plaatsvinden in het broedseizoen (globaal van half maart tot begin augustus). Door het ministerie van EZ is een lijst opgesteld met vogelsoorten die jaarrond beschermd zijn. Voor deze soorten geldt dat ze ook buiten het broedseizoen niet mogen worden verstoord of hun vaste rust- en verblijf mag worden aangetast.

2.3 Beleid ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland/Ecologische Hoofdstructuur

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau vastgesteld, waarin onder andere de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)/Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd. De EHS werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en is daarna opgenomen in de Nota Ruimte, welke inmiddels vervangen is door de Structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR). Kaderstellende regels ten aanzien van o.a. NNN/EHS zijn opgenomen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Bij geplande ingrepen die binnen het NNN/EHS vallen moet het belang van de natuurbescherming worden afgewogen tegen andere belangen, indien de voorgenomen ingreep negatief uitwerkt op de aanwezige natuurwaarden. De kern van de afweging vormt het 'nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen dat schadelijke ingrepen **niet** zijn toegestaan, **tenzij** er andere belangen zijn die de ingreep rechtvaardigen. In dat geval zijn compenserende maatregelen voorgeschreven.

Het Rijk en de provincies hebben spelregels afgesproken over wat wel en niet kan omtrent NNN/EHS. Ze hebben dit in overleg met gemeenten en maatschappelijke organisaties gedaan. De afspraken zijn de 'Spelregels EHS'.

Concrete beleidsregels ten aanzien van de NNN/EHS in Overijssel zijn opgenomen in de vigerende Omgevingsverordening van de provincie Overijssel.

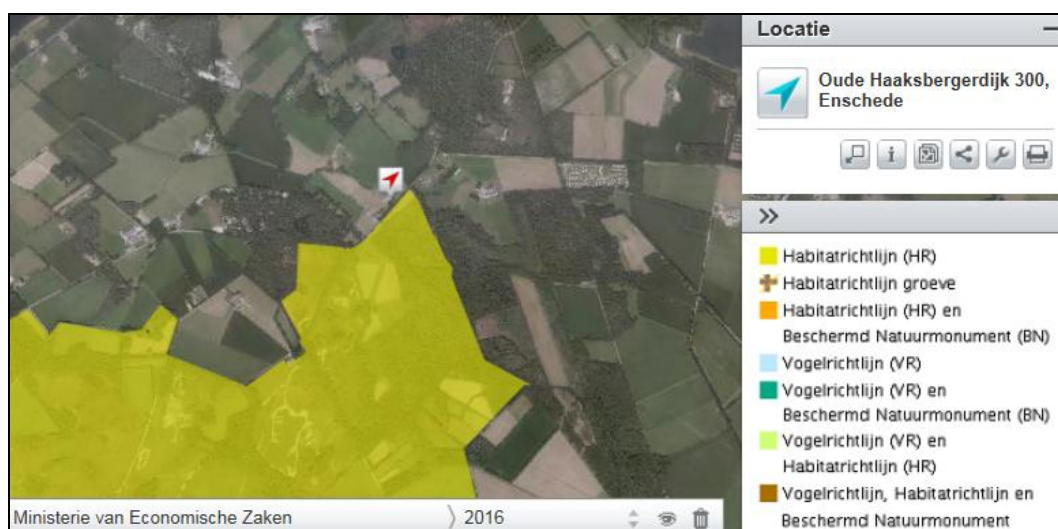
3 Bureauonderzoek

3.1 Werkwijze

Op basis van bestaande inventarisatiegegevens is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde gebieden en/of soorten in (de omgeving van) het plangebied. Hiervoor zijn o.a. verspreidingsatlassen gebruikt en digitale media als www.waarneming.nl en www.telmee.nl. Aan de hand van deze bureaustudie is een inschatting gemaakt van welke beschermde gebieden en/of soorten er mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen.

3.2 Natuurbeschermingswetgebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied of een beschermd natuurmonument, maar grenst wel aan het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. Dit Natura 2000-gebied ligt aan de overzijde van de Oude Haaksbergerdijk. Andere Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten liggen op grotere afstand (> 3,5 km) van het plangebied.

Figuur 3.2: Ligging Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten ten opzichte van het plangebied (rode pijl). Bron: Atlas Leefomgeving ministerie EZ.

De sloop van de schuren op het terrein en de bouw van de nieuwe woning leiden niet tot een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen. Dit gebied betreft een Habitatrictlijngebied dat is aangewezen voor enkele habitattypen en de habitatsoorten grote modderkruiper en kamsalamander. Omdat het plangebied buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied ligt, is geen sprake van verlies aan habitattypen en/of leefgebied van de grote modderkruiper en kamsalamander.

De Effectenindicator van het ministerie van EZ geeft aan dat het onbekend is of de kamsalamander gevoelig is voor geluid. De kamsalamander heeft geen voortplantingsroep, van het maskeren hiervan door verkeersgeluid is dan ook geen sprake. De soort oriënteert zich bij het foerageren vooral op zicht en reuk en niet op gehoor (Himstedt & Schaller 1966, Margolis 1976). Van verstoring door geluid van het foeragegedrag van de kamsalamander is derhalve geen sprake. De kamsalamander foerageert in het water op macrofauna en amfibieënlarven en -eieren en op het land op regenwormen, slakken en insecten (Profielen habitatsoorten 2008. Kamsalamander *Triturus cristatus* H1166). Deze soorten prooidieren zijn voor zover bekend niet gevoelig voor geluid. Afname van voedselbeschikbaarheid is daarom uitgesloten. Significante verstoring van de kamsalamander als gevolg van geluidverstoring valt derhalve uit te sluiten.

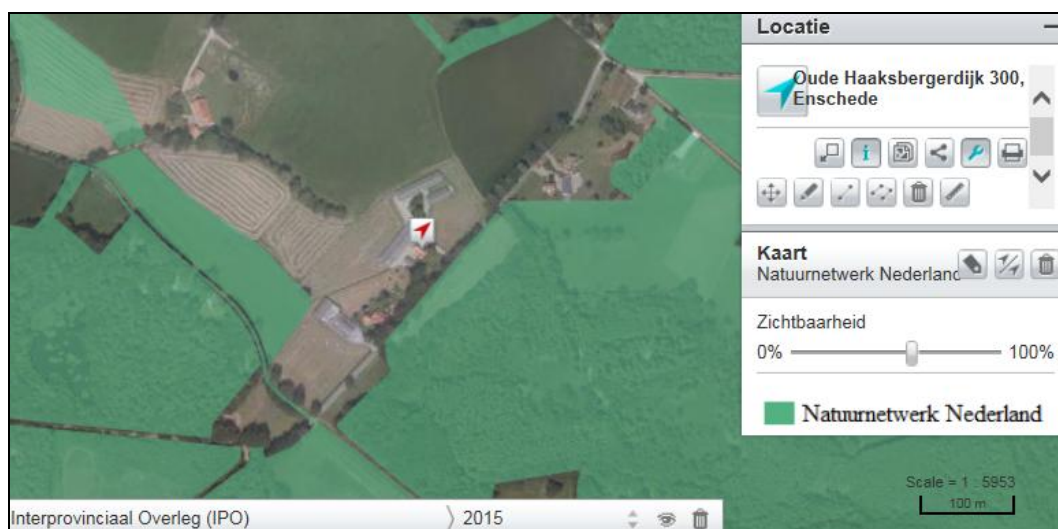
De Effectenindicator van het ministerie van EZ geeft aan dat de kwalificerende vissoort grote modderkruiper zeer gevoelig is voor geluid (in algemene zin). Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden in het water. Ook langsvarende motorboten kunnen vissen verstoren (Opzeeland et al., 2007). Op grond van de fysica van geluid valt verstoring van vissen door bovenwatergeluid echter uit te sluiten. De overdracht van geluid boven water (trillingen/golven in lucht) naar onder water (trillingen/golven in water) is namelijk zeer gering. Het wateroppervlak reflecteert immers het geluid. Hierdoor kunnen vissen bovenwatergeluid niet horen. Dit kan ook worden afgeleid uit het feit dat in berm-sloten van (rijks)wegen of spoorlijnen vaak vissen zoals grote en kleine modderkruiper en bittervoorn worden aangetroffen. Significante verstoring van de grote modderkruiper in het nabijgelegen Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen is derhalve uitgesloten.

Aangezien de werkzaamheden (sloop enkele schuren en nieuwbouw woning) in omvang en doorlooptijd beperkt zijn, wordt geen toename aan stikstofdepositie boven de grenswaarde van 0,05 mol N/ha/jr verwacht in het naastgelegen Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen.

Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

3.3 Natuurnetwerk Nederland/Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS), maar grenzen daar wel aan. De begrenzing van NNN/EHS volgt ter plaatse van het plangebied grotendeels de begrenzing van het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen en ligt aan de zuidzijde van de Oude Haaksbergerdijk. Aangezien de Provinciale Ruimtelijke Verordening van de provincie Overijssel geen bepalingen ten aanzien van externe werking bevat, is nadere toetsing aan de bepalingen uit de vigerende PRV van de provincie Overijssel ten aanzien van het aspect NNN/EHS niet noodzakelijk. Het plangebied ligt immers buiten de begrenzing van NNN/EHS.

Figuur 3.3: Ligging NNN/EHS ten opzichte van het plangebied (rode pijl). Bron: Atlas Leefomgeving IPO.

3.4 Beschermde soorten

Er zijn geen waarnemingen van beschermde soorten bekend uit het plangebied zelf. In de directe omgeving zijn volgens de NDFF waarnemingen gedaan van de algemeen beschermde koningsvaren (tabel 1 Ffwet) en zwaarder beschermde soorten wilde gagel,

rietorchis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis, huismus, steenuil, kerkuil, buizerd, havik, steenmarter, eekhoorn, heikikker, boomkikker, levendbarende hagedis en zandhagedis.

4 Verkennd veldbezoek

4.1 Werkwijze

Op 23 september 2016 heeft een verkennend veldbezoek in het plangebied plaatsgevonden. Op basis van expert judgement is aan de hand van biotoopeisen van beschermde soorten en habitatkenmerken in het plangebied beoordeeld welke beschermde soorten er in het plangebied kunnen voorkomen. Het veldonderzoek heeft een verkennend karakter en kan niet worden gezien als uitputtende soorteninventarisatie.

4.2 Flora

Er zijn geen verspreidingsgegevens van beschermde plantensoorten bekend uit het plangebied. Het plangebied is grotendeels verhard en bebouwd en heeft derhalve een beperkte waarde voor vaatplanten. Op de stenen gevels van de bebouwing zouden beschermde soorten muurplanten voor kunnen komen. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen beschermde soorten muurplanten zoals tongvaren, steenbreekvaren of gele helm-bloem aangetroffen in het plangebied. Ook elders op het terrein zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Nader onderzoek naar planten of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.3 Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats aangetroffen in het plangebied. De bebouwing in het plangebied is niet geschikt als broedplaats voor huismus en gierzwaluw vanwege het ontbreken van geschikte dakconstructies. Aangezien de schuren zorgvuldig dichtgemaakt zijn om te voorkomen dat gestalde caravans, boten of ander opgeslagen materiaal bevuild wordt door uitwerpselen van uilen, zijn ze ongeschikt als broedplaats voor uilen. Er zijn binnen in de schuren ook geen uitwerpselen of braakballen van uilen aangetroffen. Uit NDFF data blijkt overigens dat in de omgeving van het plangebied wel uilen broeden. Op het perceel aan de Lefertweg 55 broedt een paartje steenuilen en een paartje kerkuilen. Ook op het perceel aan de Leppepaalweg 29 is wel eens een roepende steenuil waargenomen. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de functionele leefomgeving van deze territoria. In de bomen binnen het plangebied zijn geen grotere (roofvogel)nesten aangetroffen en de bomen bevatten geen spechtenholtes. Aanwezigheid van nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats in het plangebied kan derhalve worden uitgesloten. Nader onderzoek naar vogels of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

Foto 4.3: Met gaas dichtgemaakte ventilatieopeningen in één van de schuren in het plangebied.

In het fietsenschuurtje is een oud merelnest aangetroffen en in de begroeiing om de schuren heen en in het bosje centraal in het plangebied kunnen diverse (zang)vogels broeden waarvan het nest niet jaarrond beschermd is. Nesten van deze algemeen voorkomende broedvogels zijn alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn tijdens het broedseizoen. Wanneer buiten het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot begin augustus, wordt gewerkt, dan is geen sprake van het verstoren van in gebruik zijnde vogelnesten.

4.4 Zoogdieren

4.4.1 Vleermuizen

De te slopen schuren zijn ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. De schuren hebben geen spouwmuren of pannendakconstructies waarin vleermuizen zouden kunnen verblijven. Ook zijn geen kieren aanwezig achter de gevelbetimmering waarachter vleermuizen zouden kunnen verblijven. Er zijn tijdens het veldbezoek ook geen sporen (uitwerpselen) van vleermuizen aangetroffen in de gebouwen. Aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing kan derhalve op voorhand worden uitgesloten.

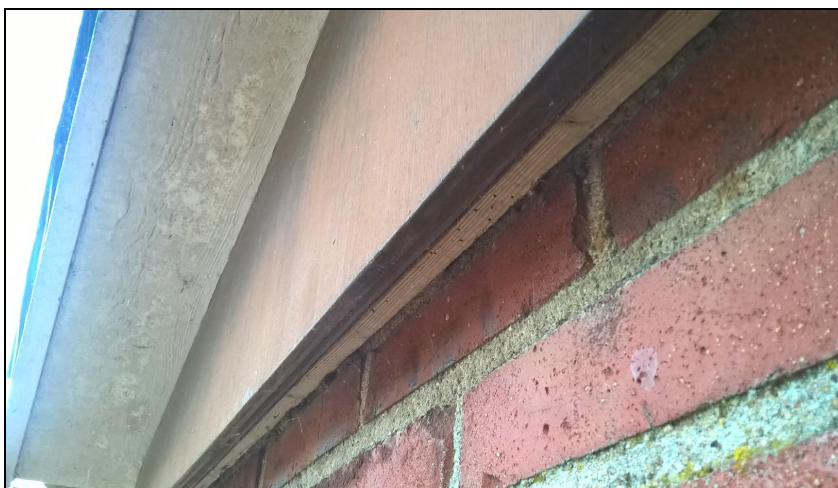

Foto 4.4.1: Naadloze aansluiting gevelbetimmering op de buitengevels van één van de schuren in het plangebied.

In het plangebied zijn geen bomen aanwezig met holtes, scheuren of kieren waarin boombewonende vleermuizen zouden kunnen verblijven. Aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kan derhalve op voorhand worden uitgesloten.

Het erf bevat in beperkte mate geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Van essentieel foerageergebied dat van groot belang is voor de functionaliteit van elders aanwezige vaste rust- en verblijfplaatsen is geen sprake.

Nader onderzoek naar vleermuizen of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.4.2 Overige zoogdiersoorten

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn enkele oude steenmarterkeutels aangetroffen in de te slopen schuren. Er zijn geen recente bewoningssporen zoals verse prooiresten of latrines gevonden. De schuren worden waarschijnlijk incidenteel door steenmarters gebruikt als foerageergebied. Van een vaste rust- of verblijfplaats is momenteel geen sprake. In de schuren zijn verder sporen van bruine rat en muizen (waarschijnlijk huisspits-

muis en bosmuis) aangetroffen. Op het erf kunnen verder soorten als wezel, bunzing en egel voorkomen. Het betreft algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Ffwet geldt.

Op een naastgelegen boerenerf is in 2008 een zichtwaarneming van een das gedaan. Verder zijn er geen waarnemingen van dassen(burchten) bekend uit de directe omgeving van het plangebied. Het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor de das. Het omliggende grasland maakt mogelijk wel onderdeel uit van het leefgebied van de das, maar dit blijft behouden.

In het plangebied zijn verder geen (potentiële) vaste rust- en verblijfplaatsen van zwaarder beschermde overige zoogdiersoorten zoals boomarter en eekhoorn aangetroffen. Nader onderzoek naar overige zoogdiersoorten of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.5 Vissen, amfibieën en reptielen

In het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor beschermde soorten vissen, amfibieën en reptielen. Er is geen oppervlaktewater aanwezig wat kan dienen als leefgebied en/of voortplantingsplaats en geen begroeiing die geschikt is als overwinteringshabitat. Nader onderzoek naar vissen, amfibieën en reptielen of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.6 Ongewervelden

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn geen beschermde soorten ongewervelden in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat ook geen geschikte biotoop voor beschermde soorten libellen, dagvlinders of andere soorten ongewervelden. De aanwezigheid van beschermde soorten ongewervelden in het plangebied kan derhalve worden uitgesloten. Nader onderzoek naar ongewervelden of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

5 Conclusie

5.1 Natuurbeschermingswet

Het voorgenomen plan leidt niet tot een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Natuurbeschermingswet 1998 ten aanzien van Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

5.2 Natuurnetwerk Nederland/Ecologische Hoofdstructuur

Het voorgenomen plan leidt niet tot een overtreding van de verbodsbepalingen uit de vigerende Omgevingsverordening van de provincie Overijssel ten aanzien van NNN/EHS. Verdere toetsing in de vorm van een “Nee, tenzij-toets” is niet aan de orde.

5.3 Flora- en faunawet

Het plangebied vormt geschikt leefgebied voor enkele algemeen voorkomende zoogdieren zoals bruine rat, huisspitsmuis, bosmuis, wezel, bunzing en egel. Het betreft algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

Zwaardere beschermde soorten planten of dieren (tabel 2 en/of 3 Ffwet) zijn niet in het plangebied aangetroffen en/of zijn niet te verwachten vanwege het ontbreken van geschikte biotoop voor deze soorten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

In het plangebied zijn geen nesten van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats zoals huismus, gierzwaluw, roofvogels, uilen en roek aangetroffen. De bebouwing en bomen in het plangebied zijn ook niet geschikt als nestplaats voor dergelijke vogelsoorten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde. Wel kunnen algemeen voorkomende (zang)vogels in het plangebied broeden. Wanneer wordt gewerkt buiten het broedseizoen van vogels of het plangebied voorafgaand aan het broedseizoen van vogels ongeschikt wordt gemaakt als broedplaats, kan voorkomen worden dat broedende of nestelende vogels worden verstoord.

Bijlage 2 Bodemonderzoek

Terra Agribusiness BV
Postbus 105
7630 AC Ootmarsum
T 0541-295599
F 0541-294549
E info@terra-agribusiness.nl
I www.terra-agribusiness.nl

VERKENNEND BODEMONDERZOEK

Projectnummer:

Datum:

Opdrachtgever:

Normen: NEN5740
Protocollen: 2001 en 2002

Ootmarsum, 27 oktober 2016

Lefers, Dhr. J.B.
t.a.v. Dhr. J.B. Lefers
Weleweg 170
5748 PK Boekelo

Betreft: Verkennend bodemonderzoek

Geachte heer Lefers,

Bij deze ontvangt u de rapportage van het uitgevoerde verkennend bodemonderzoek.

Mochten er van uw kant nog vragen zijn, dan vernemen wij dat graag.

Langs deze weg willen wij u bedanken voor het in ons gestelde vertrouwen.

Hopende u van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groeten,

Niek Hesselink
Terra Agribusiness BV

Auteur rapport:	Niek Hesselink	Paraaf:	Datum: 27-10-16
Kwaliteitscontrole:	Remco Woertman	Paraaf:	Datum: 27-10-16

Inhoudsopgave

	Pagina
1 Inleiding	4
2 Vooronderzoek	5
2.1 Locatie gegevens	5
2.2 Algemene informatie locatie	5
2.3 Directe omgeving locatie	6
2.4 Eerder uitgevoerd bodemonderzoek	6
2.5 Regionale bodemopbouw en geohydrologie	6
2.6 Vooronderzoek 5707 Asbest	6
3 Onderzoeksprogramma	7
3.1 Hypothesestelling	7
3.2 Boorstrategie en uitvoering	7
3.3 Bemonsteringsstrategie en uitvoering	7
3.4 Analysestrategie en uitvoering	7
4 Onderzoeksresultaten	8
4.1 Bodemopbouw en visueel onderzoek	8
4.2 Analyseresultaten	8
4.3 Bespreking analyseresultaten	8
4.4 Toetsing van de hypothese	8
4.5 Toetsing aan de noodzaak tot vervolgonderzoek	9
4.6 Beleidsdocument "Omgaan met zware metalen in grondwater binnen de provincie Overijssel"	9
5 Samenvatting en conclusie	10

BIJLAGE I:	Situering van de locatie (schaal 1: 12500)
BIJLAGE II:	Situering van de locatie (schaal 1: 4500)
BIJLAGE III:	Overzichtstekening boorpunten
BIJLAGE IV:	Asbestsignaleringskaarten gemeente
BIJLAGE V:	Boorstaten
BIJLAGE VI:	Analysecertificaten en Overschrijdingstabellen
BIJLAGE VII:	Overzicht gekwalificeerde monsternemers & Certificaten

1 Inleiding

In opdracht van Lefers, Dhr. J.B. heeft Terra Agribusiness BV een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op de locatie Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede. De regionale ligging van de locatie is weergegeven in bijlage I.

Aanleiding van het onderzoek is ten behoeve van de aanvraag van een bouwvergunning.

Doel van het onderzoek is het door middel van een steekproef conform het soort bodemonderzoek, nagaan van de huidige kwaliteit van de grond op de locatie. Het onderzoek is niet bedoeld om de exacte aard en omvang van een eventuele verontreiniging aan te geven.

Het verkennend onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen:

- NEN 5725 Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend en nader onderzoek (NEN5725:2009);
- NEN 5740 Bodem - Landbodem - strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond (NEN5740:2009);
- VKB Protocol 2001 "Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterpassen"
- VKB Protocol 2002 "Het nemen van grondwatermonsters"

Het procescertificaat van Terra Agribusiness Bodem & Milieutechniek en het hierbij behorende keurmerk (BRL SIKB 2000) zijn van toepassing op de activiteiten inzake het milieukundig veldwerk, inclusief de daarbij behorende veldwerkregistratie, en de overdracht van de monsters aan een erkend laboratorium.

Om de onafhankelijkheid van het onderzoek te waarborgen, verklaart Terra Agribusiness Bodem & Milieutechniek op geen enkele wijze gelieerd te zijn aan de te onderzoeken projectlocatie, zowel in juridische, financiële of personele sfeer.

De opbouw van dit rapport wordt als volgt weergegeven:

- vooronderzoek naar historie en bodemgesteldheid;
- opstellen van een hypothese;
- opstellen van een onderzoeksstrategie;
- resultaten van het veld- en laboratoriumonderzoek;
- conclusies, aanbevelingen en samenvatting.

2 Vooronderzoek

Conform het onderzoeksprotocol NEN 5725 is ten behoeve van de onderzoeksstrategie op de locatie een vooronderzoek uitgevoerd. De onderstaande informatie is afkomstig uit:

- AHN (Algemeen Hoogtebestand Nederland)
- Bodemloket
- Gemeente Enschede
- Geologische overzichtskaart van Nederland (TNO)
- informatie opdrachtgever
- inspectie onderzoekslocatie

2.1 Locatie gegevens

Opdrachtgever:	Lefers, Dhr. J.B.
Contactpersoon:	Dhr. J.B. Lefers
Adres:	Weleweg 170
Pc + woonplaats:	5748 PK Boekelo
Telefoon:	
Uitvoering veldwerk:	21 september 2016
Locatie gelegen aan:	Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede
Reden v/h onderzoek:	ten behoeve van de aanvraag van een bouwvergunning.
Oppervl. onderzoekslocatie:	4.000 m ²
Gemeente:	Kad. Lonneker
Sectie:	AB
Nummer(s):	462
Projectleider:	Niek Hesselink
Veldwerkers:	Remco Woertman, Gijs Teselink (in opleiding)

2.2 Algemene informatie locatie

De Oude Haaksbergerdijk 300 bestaat uit een erf met één karakteristieke boerderij, een schuur/garage en drie pluimveestallen. De oorspronkelijke boerderij dateert uit ca. 1880. De schuren zijn gebouwd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De schuren zijn momenteel in gebruik als opslagruimte en caravanstalling, er wordt geen vee meer gehouden.

Er is verder geen bodemrelevante informatie van de onderzoekslocatie bekend bij de geraadpleegde bronnen.

De opdrachtgever is voornemens de bestaande bebouwing te slopen en er een bouwka-vel te realiseren.

Het terrein is gedeeltelijk verhard met klinkers en beton (niet vloeistofdicht). Het terrein is niet opgehoogd. Op de locatie hebben zich in het verleden, voor zover bekend, geen calamiteiten voorgedaan.

2.3 Directe omgeving locatie

Er is geen bodemrelevante informatie van de directe omgeving van de onderzoekslocatie bekend welke mogelijk invloed heeft gehad op de bodemkwaliteit ter plaatse van de onderzoekslocatie.

2.4 Eerder uitgevoerd bodemonderzoek

Op en in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie hebben voor zover bekend geen voorgaande bodemonderzoeken plaatsgevonden.

2.5 Regionale bodemopbouw en geohydrologie

De gegevens zijn gebaseerd op informatie uit de grondwaterkaarten van TNO.

diepte (m-mv)	omschrijving
0 - 13	middelfijn tot uiterst fijn Pakket: formatie van Twente
13 - 19	afwisselend klei en fijn zand
19 - 46	uiterst grof tot middel grof zand
46 >	klei

De boorlocatie bevindt zich circa 29.7 meter boven NAP. De regionale grondwaterstroming is noordwestelijk.

Het grondwater onder de onderzoekslocatie is, voor zover bekend, niet onderhevig aan invloeden van buitenaf.

2.6 Vooronderzoek 5707 Asbest

Er bevinden zich op de locatie gebouwen met een asbesthoudende dakbedekking. De dakbedekking is voor zover in te schatten in goede staat. Er is verder geen asbest relevante informatie van de locatie bekend.

Op basis van de gegevens uit het vooronderzoek is de locatie geen verdachte locatie m.b.t. asbest in grond. Hierdoor is er geen analytisch laboratorium onderzoek nodig van de grond op de aanwezigheid van asbest.

Mocht er echter tijdens de boringen asbest verdacht materiaal aangetroffen worden, dan wordt er alsnog overgegaan tot analyse van de grondmonsters op asbest.

3 Onderzoeksprogramma

3.1 Hypothesestelling

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek zijn voor de locatie één of meer hypothesen geformuleerd ten aanzien van grond en grondwaterverontreiniging. De volgende deellocaties en hypothesen worden aangehouden:

Tabel 3.1: Deellocaties en hypothese

Locatie:	Hypothese	Verdachte stoffen:
1. Gehele terrein	Onverdacht	

3.2 Boorstrategie en uitvoering

De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd op 21 september 2016 (plaatsing peilbuis en monsternamen grond), 29 september en 24 oktober 2016 (monsternamen grondwater). De positie van de boorlocaties zijn weergegeven in bijlage III.

Op basis van de gestelde hypothese is de onderzoeksopzet vervolgens uitgewerkt:

Tabel 3.2: Onderzoeksopzet

Aantal boringen (excl. peilbuizen)	Aantal peilbuizen	Analyses grond	Analyses water
11 tot ± 0,50 m-mv 3 tot ± 2,00 m-mv	1	3 AS3000-pakketten grond	1 AS3000-pakket grondwater

3.3 Bemonsteringsstrategie en uitvoering

In de volgende tabel zijn de verrichte werkzaamheden weergegeven:

Tabel 3.3: Verrichte werkzaamheden

Aantal boringen (excl. peilbuizen)	Aantal peilbuizen
11 boringen (B5 t/m B15) tot ± 0,50 m-mv 3 boringen (B2 t/m B4) tot ± 2,00 m-mv	1 peilbuis (B1) filterstelling 2,20-3,20 m-mv

3.4 Analysestrategie en uitvoering

Ten behoeve van het analytisch onderzoek zijn op het laboratorium mengmonsters samengesteld. In de onderstaande tabel is de samenstelling van de monsters verwerkt.

Tabel 3.4: Analyse onderzochte monsters

Monster	Samenstelling	Traject (m-mv)	Analyse
BM1	1-1 (0-50), 5-1 (0-50), 6-1 (0-50), 7-1 (0-50), 10-1 (0-50), 9-1 (0-50), 11-1 (0-50)	0-0,50	AS3000-pakket grond
BM2	2-1 (0-50), 3-1 (0-50), 4-1 (0-50), 8-1 (0-50), 12-1 (0-50), 13-1 (0-50), 14-1 (0-50), 15-1 (0-50)	0-0,50	AS3000-pakket grond
OM1	1-2 (50-100), 1-3 (100-150), 1-4 (150-200), 2-2 (50-100), 2-3 (100-150), 2-4 (150-200), 3-2 (50-100), 3-3 (100-150), 3-4 (150-200)	0,50-2,00	AS3000-pakket grond
PB1 WM1	PB1	2,20-3,20	AS3000-pakket grondwater
PB1 WM2	PB1 (her-monster)	2,20-3,20	AS3000-pakket grondwater

Alle monsters zijn geanalyseerd door Analytico Milieu BV te Barneveld. Alle analyses zijn AS3000 erkende verrichtingen.

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Bodemopbouw en visueel onderzoek

In bijlage IV zijn de visuele waarnemingen in de vorm van boorprofielen weergegeven.

Veldwaarnemingen

De bovengrond bestaat uit matig fijn zand. De ondergrond bestaat eveneens uit matig fijn zand. In de opgeboorde grond van de boringen zijn door zintuiglijke waarnemingen geen afwijkingen gevonden die wijzen op het vóórkomen van een potentiële verontreiniging in de bodem van de onderzoekslocatie.

Grondwater

De filterbuis wordt minimaal een halve meter beneden de grondwaterspiegel geplaatst, waarna de dichte buis tot iets boven maaiveld wordt gemonteerd en afgedicht met bentoniet om instroom van oppervlaktewater te voorkomen.

In onderstaande tabel zijn de gegevens betreffende de grondwaterbemonstering opgenomen:

Tabel 4.1: Metingen grondwater

Code	Plaatsings- datum	Bemonste- ringsdatum	Filterstellin- g (m-mv)	Grondwater -stand (m-mv)	Zuurgraad pH	Geleidbaar- heid EGV (μ S/cm)	Troebelheid (NTU)
PB1 WM1	21-9-2016	29-9-2016	2,20-3,20	1,70	6.2	680	26
PB1 WM2	21-9-2016	24-10-2016	2,20-3,20	1,70	6.1	710	32

Geen van de gemeten waarden wijkt duidelijk af van de waarde, welke gezien de natuurlijke omstandigheden verwacht kan worden.

4.2 Analyseresultaten

De resultaten van de chemische analyses zijn weergegeven in bijlage V. Alle monsters zijn geanalyseerd door Analytico Milieu BV te Barneveld. Alle analyses zijn AS3000 erkende verrichtingen.

4.3 Bespreking analyseresultaten

De resultaten van de toetsing van de analyseresultaten vindt u in bijlage V

In geen van de grondmonsters is één van de onderzochte stoffen aangetroffen in een concentratie boven de achtergrondwaarde of de detectiegrens van de desbetreffende stof.

Uit de analyseresultaten kan met betrekking tot het grondwater geconcludeerd worden dat:

- het grondwatermonster PB1 WM1 (Gehele terrein) matig verontreinigd is met Koper [Cu] en licht verontreinigd is met Barium [Ba].
- het grondwatermonster PB1 WM2 HER (Gehele terrein) slechts licht verontreinigd is met Koper [Cu]

4.4 Toetsing van de hypothese

Deellocatie	Gestelde hypothese	Hypothese verworpen of aangenomen	Opmerkingen
Gehele terrein	Onverdacht	Verworpen	Omdat er lichte en matige verhogingen koper in het grondwater zijn aangetroffen, dient de hypothese formeel verworpen te worden.

4.5 Toetsing aan de noodzaak tot vervolgonderzoek

Omdat er een concentratie koper verhoogd ten opzichte van de tussenwaarde is aangetroffen in het grondwater, dient formeel een nader onderzoek uitgevoerd te worden. Dit nader onderzoek is reeds (deels) uitgevoerd door middel van de her-bemonstering van de bestaande peilbuis.

De matige verhoging koper in het grondwater is niet af te leiden uit de gegevens van het vooronderzoek. In de onderlaag van de bodem zijn geen verhogingen koper aangetroffen. Er zijn geen zintuiglijke sporen van mogelijk koperhoudend bodemvreemd materiaal waargenomen. Voor zover bekend is er geen sprake van een menselijke bron voor een eventuele bodemverontreiniging met koper.

4.6 Beleidsdocument "Omgaan met zware metalen in grondwater binnen de provincie Overijssel"

Conform de eisen van enkele Overijsselse gemeenten dient, in het geval van een tussenwaarde verhoging met zware metalen in het grondwater, het beleidsdocument: "Omgaan met zware metalen in grondwater binnen de provincie Overijssel" te worden toegepast.

Beslismoment 1 Relatie (historische) bedrijfsactiviteit of bodemvreemd materiaal.

Uit de bekende historische informatie voortkomend uit de geraadpleegde bronnen (Hoofdstuk 2) blijkt dat de verhoging niet te relateren is aan (historische) (bedrijfs)activiteiten en/of de aanwezigheid bodemvreemd materiaal.

Zoals beschreven in het beslisschema, moet er indien er een historisch bodemonderzoek is uitgevoerd, en de verontreiniging niet te relateren is aan een (historische) (bedrijfs)activiteit of bodemvreemd materiaal, moet er worden overgegaan op "Beslismoment 3a".

Beslismoment 3a Is de verontreiniging te relateren aan bodemprocessen?

Het hulpmiddel "achtergrond bodemprocessen" is getoetst om te beoordelen of de verhoging door bodemprocessen is ontstaan.

Onderstaande informatie is afkomstig uit onderhavig onderzoek, en wordt gebruikt bij de toetsing.

pH	6.2
EC	680 ($\mu\text{S}/\text{cm}$)
Troebelheid	26 NTU
Grondwaterstand	2,20 m-mv.
Huidig gebruik	Erf
Toekomstig gebruik	Woonhuis
Bodemtype	bovengrond zand, ondergrond zand

Op basis van tabel 5.2 van het beleidsdocument en de hiervoor beschreven parameters, blijkt dat de verhoging mogelijk veroorzaakt wordt door verzuring door atmosferische depositie of door sterke bekalking bij basische percelen. Echter is het eveneens aannemelijk dat koper in het grondwater van nature aanwezig op deze locatie.

Op basis van de gehanteerde beslismomenten uit het beleidsdocument, kan gesteld worden dat de verhoging koper mogelijk door een natuurlijk proces wordt veroorzaakt.

5 Samenvatting en conclusie

Op een locatie gelegen aan Oude Haaksbergerdijk 300 te Enschede met een oppervlakte van ongeveer 4.000 m², kadastraal bekend gemeente: Lonneker, Sectie: AB, nummer(s): 462 is op 21 september 2016 een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd.

Op basis van de analyseresultaten kan geconcludeerd worden dat:

- (a) in de grond geen van de onderzochte componenten is aangetoond in een concentratie boven de achtergrondwaarde en/of detectiegrens;
- (b) het grondwater licht verontreinigd is met Barium [Ba];
- (c) het grondwater matig verontreinigd is met Koper [Cu] en
- (d) Het grondwater na her-bemonstering slechts een lichte verhoging Koper [Cu] bevat.

De hypothese "De gehele locatie is onverdacht" dient verworpen te worden.

In de grondmonsters is analytisch geen verhoging aangetroffen. In het grondwater is een lichte verhogingen barium aangetroffen. Eveneens is er een concentratie koper verhoogd ten opzichte van de tussenwaarde aangetroffen.

De matige verhoging koper in het grondwater gaf aanleiding voor het her-bemonsteren van de bestaande peilbuis. In het her-monster is slechts een verhoging koper ten opzichte van de streefwaarde aangetroffen.

De matige verhoging koper zoals het is aangetroffen in het eerste grondwatermonster is niet af te leiden uit de gegevens van het vooronderzoek noch de overige onderzoeksresultaten. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de verhoogde koper concentratie in het grondwater een van nature lokaal verhoogd gehalte betreft. Een nader onderzoek wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

Gezien de vastgestelde bodemkwaliteit zin er geen risico's voor de volksgezondheid en/of het milieu. Voor geen van de onderzochte stoffen wordt de interventiewaarde overschreden. Gegeven de in onderhavig rapport beschreven onderzoeksresultaten, wordt de onderzoekslocatie vanuit milieuhygiënisch oogpunt geschikt geacht voor het beoogde gebruik

Algemeen

Hoewel het verrichte veld- en laboratoriumonderzoek volgens de geldende normen zijn uitgevoerd, dienen de onderzoeksresultaten met enige voorzichtigheid te worden gehanteerd. Door de bodem steekproefsgewijs te onderzoeken is ernaar gestreefd om een representatief beeld te krijgen van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem en het grondwater. Het is echter nooit uit te sluiten dat er lokaal afwijkingen in de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem in het grondwater voorkomen.

Het uitgevoerde onderzoek is verkennend en betreft een momentopname.

BIJLAGE I

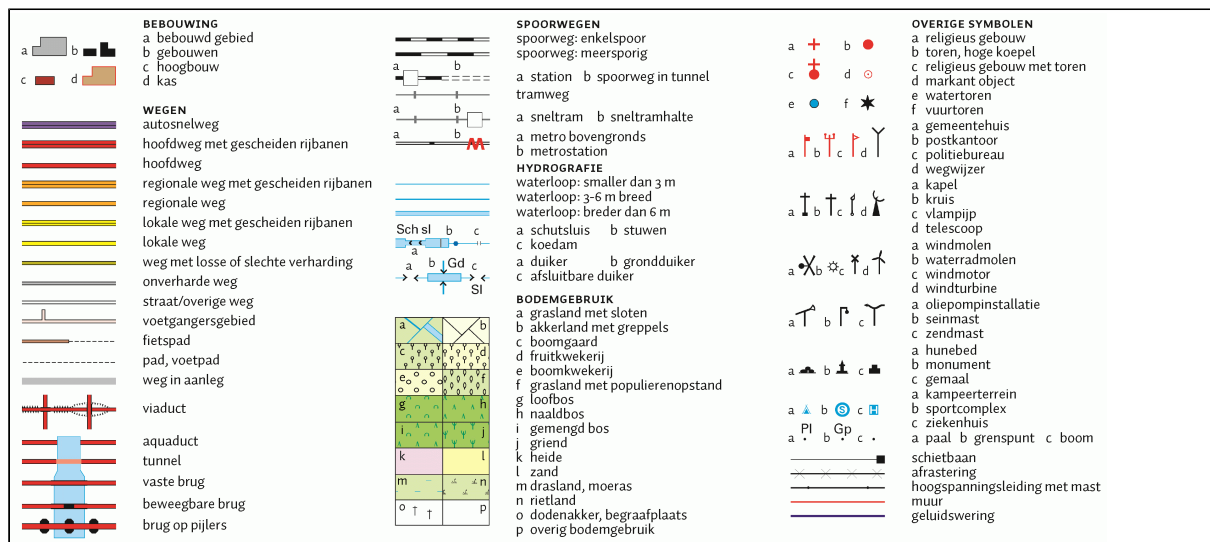
Situering van de locatie

Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object LONNEKER AB 462
Oude Haaksbergerdijk 300, 7546 PT ENSCHEDE
CC-BY Kadaster.

BIJLAGE II

Situering van de locatie

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

BIJLAGE III

Overzichtstekening boorpunten

- Peilbuis
- Boring tot 0.5 m -mv
- Boring tot 2.0 m -mv

5019 Perceelsnummers

- Kadastrale grens
- Bestaande bebouwing
- 22** Huisnummer

----- Onderzoekslocatie

- Nieuw te bouwen

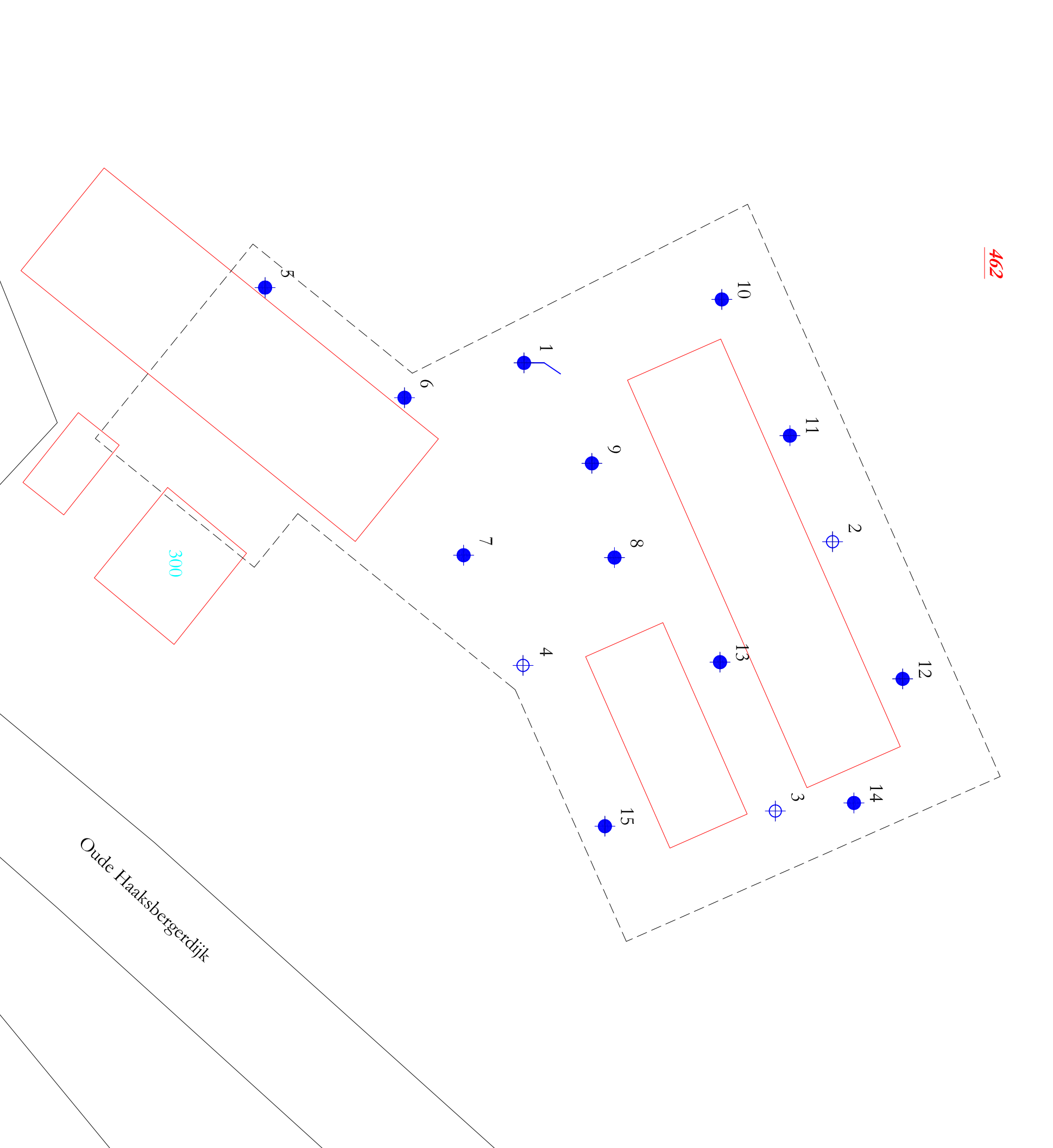
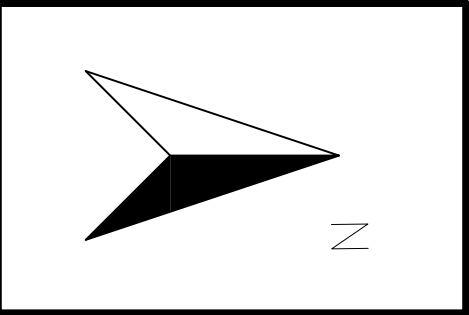
Project nr.: 2016-104
Datum: oktober 2016
Schaal: 1:500

Kadastrale gemeente: Lonneker
Sectie: AB
Perceel: 462

Afdrukformaat: A3

Terra-Agribusiness
Bodem & Milieutechniek
Eerste Stegge 54
7631 AE Ootmarsum
Tel: 0541-295599
Fax: 0541-294549
www.terra-agribusiness.nl
info@terra-agribusiness.nl

BIJLAGE IV

Boorstaten

Betekenis van afkortingen

G/g	: grind/grindig	
Z/z	: zand/zandig	
L/s	: leem/siltig	
K/k	: klei/kleiig	
V/h	: veen/humeus	
m	: mineraal arm	
	Overig	

O/o	: Olie	
P/p	: Puin	
T/t	: Stoeptegels	

Blinde buis	:	
Filter	:	
Grondwaterst.	:	

Afdichtingen

Bentoniet	
Filterzand	

Ongeroerd monster :

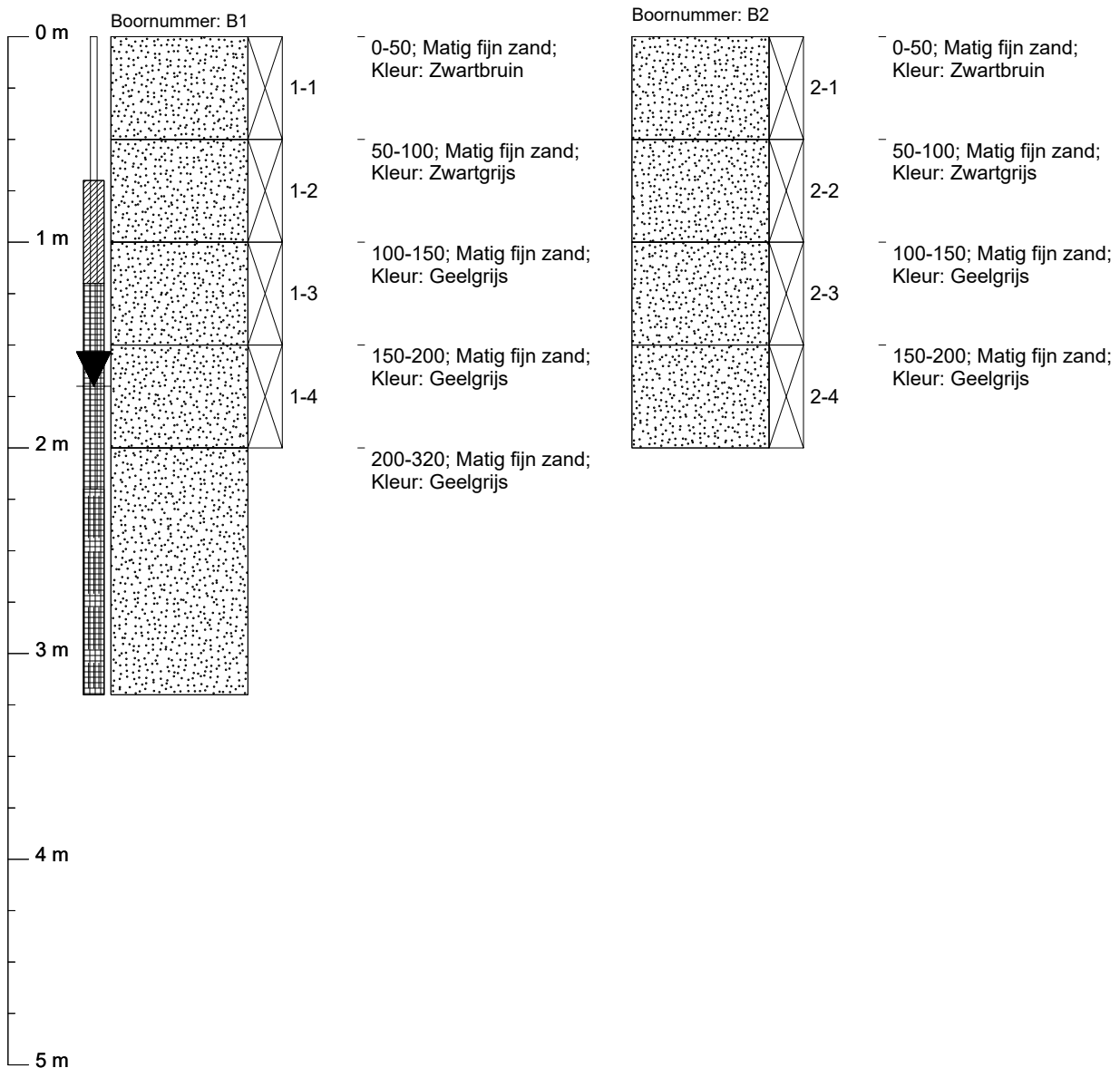
Geroerd monster :

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

Grondwaterbemonstering

Datum:
pH:
EGV: $\mu\text{S/cm}$
Temperatuur: $^{\circ}\text{C}$
Troebelheidmeting:
Zuurstofmeting:
Grondwaterstand: 170 cm-mv

Monsternemingsfilter

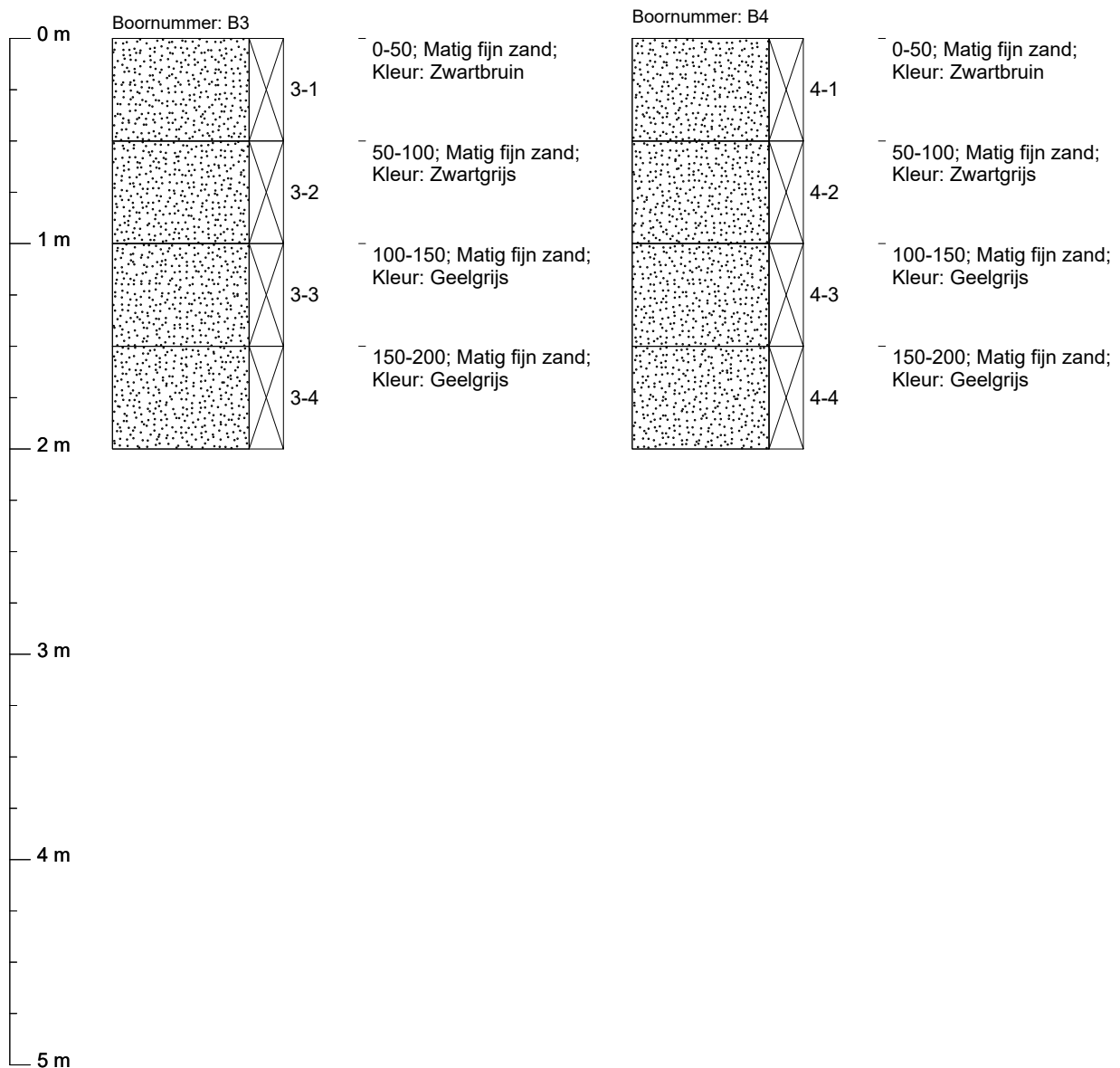
Diepte: 320 cm-mv
Perforatie: 220-320 cm-mv

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

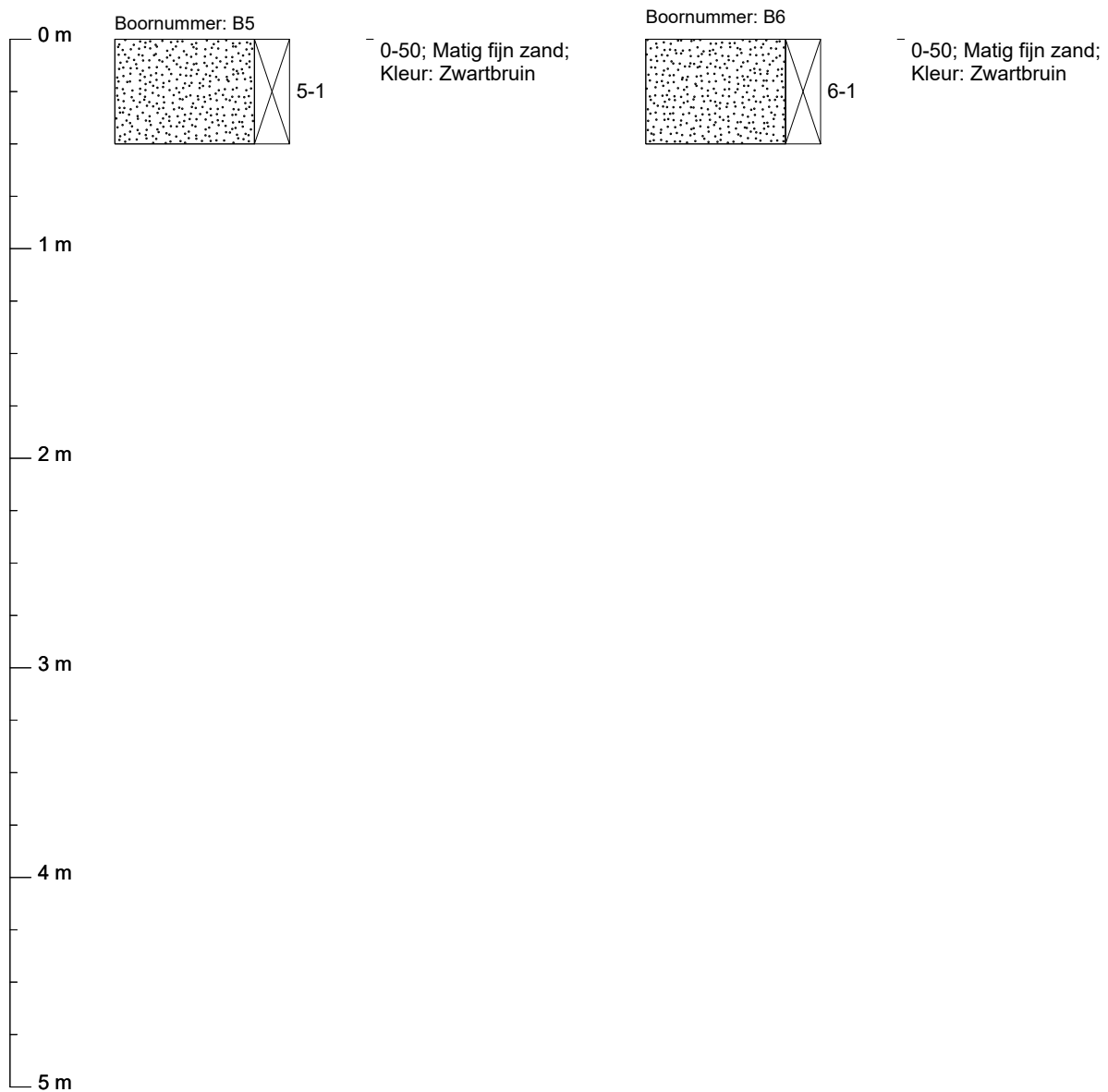

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

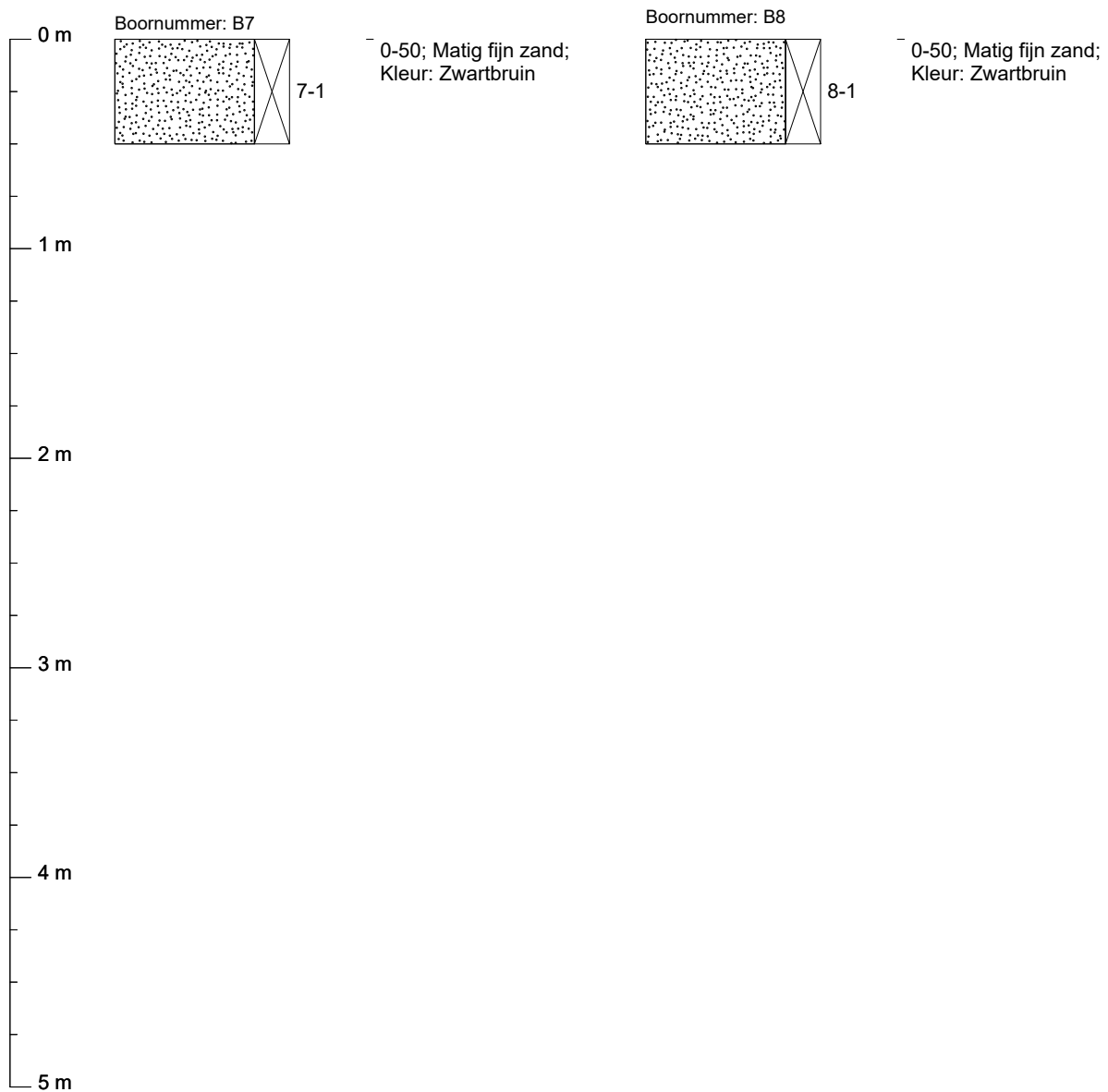

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

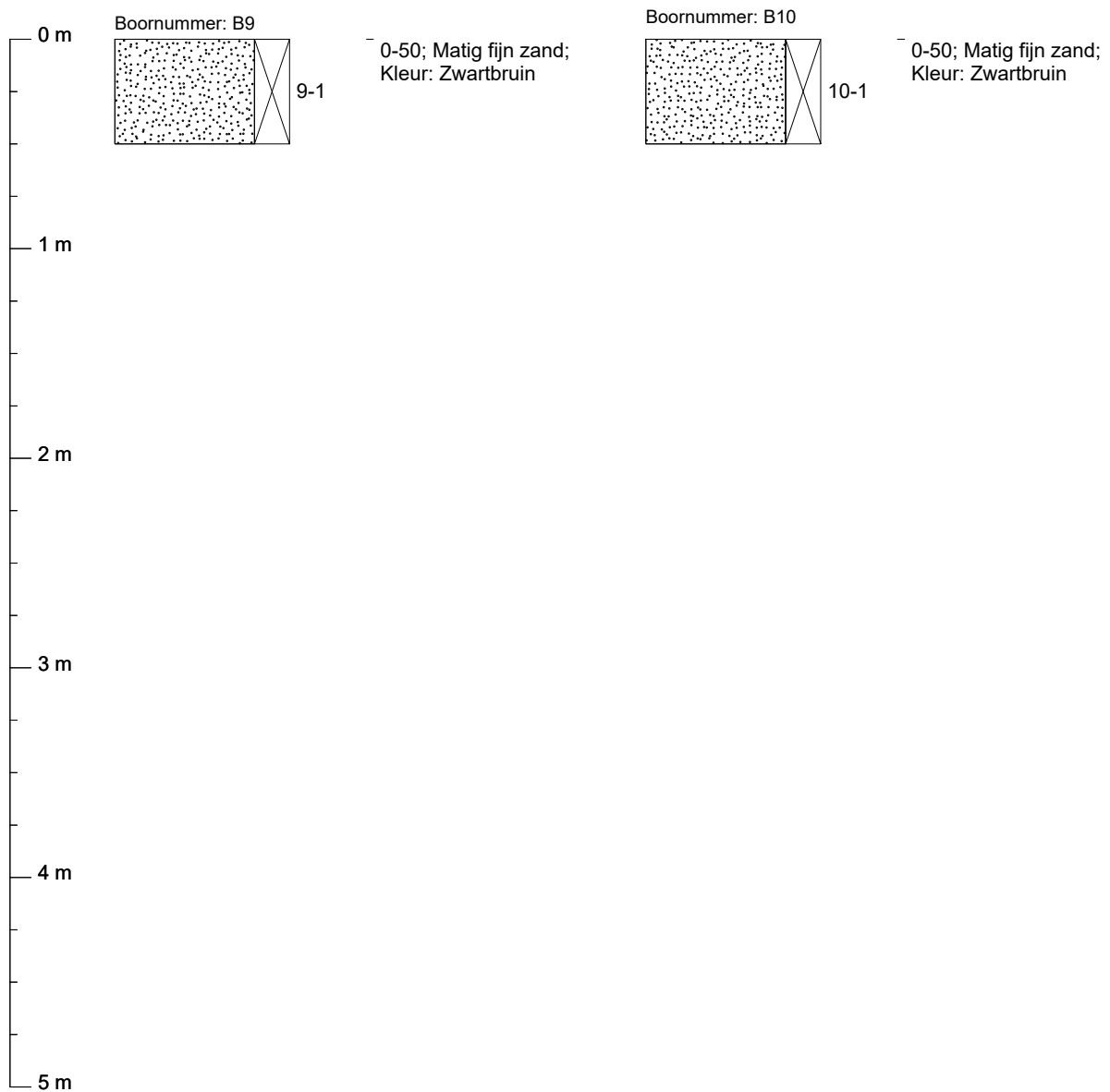

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

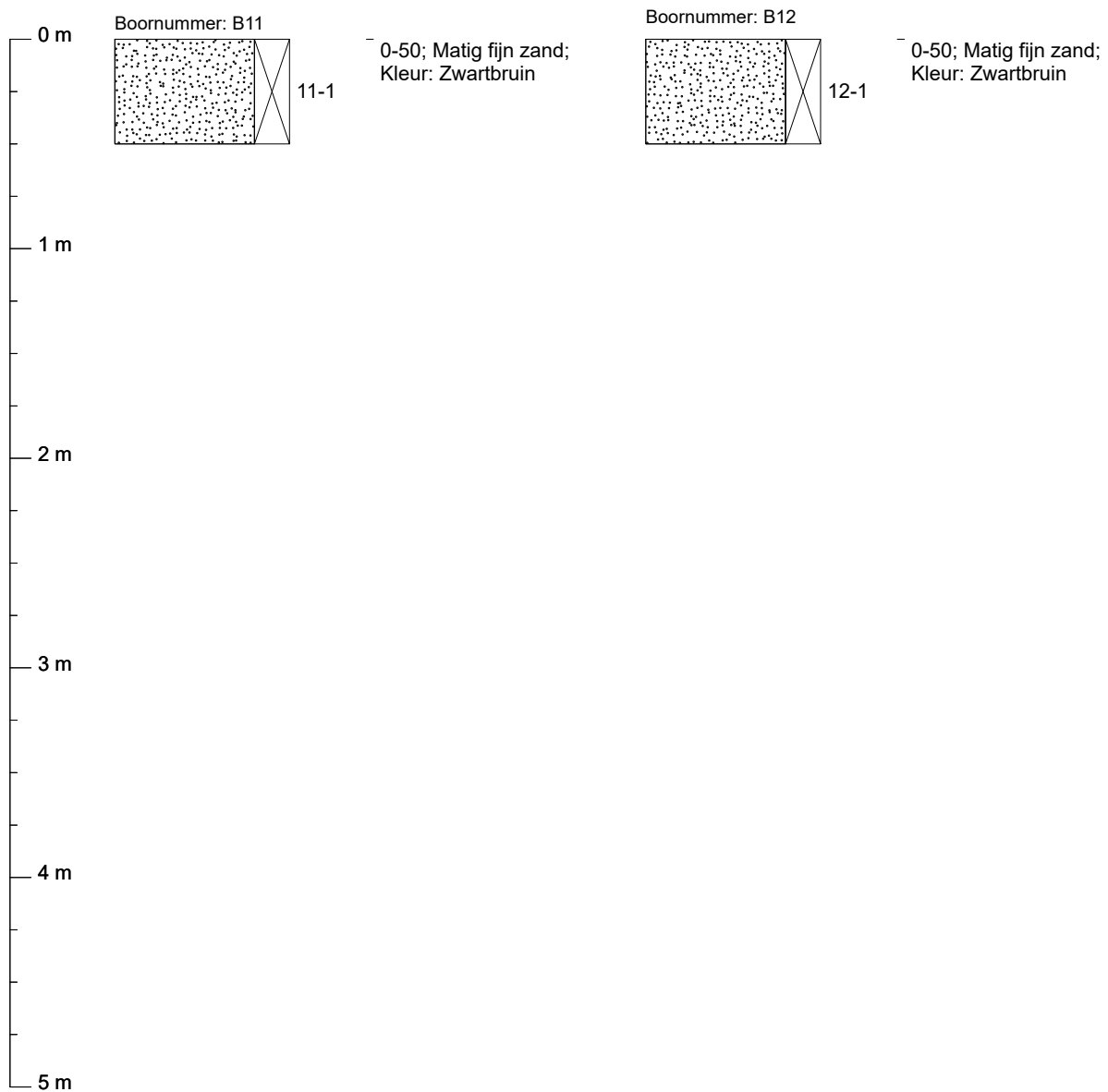

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

21-9-2016

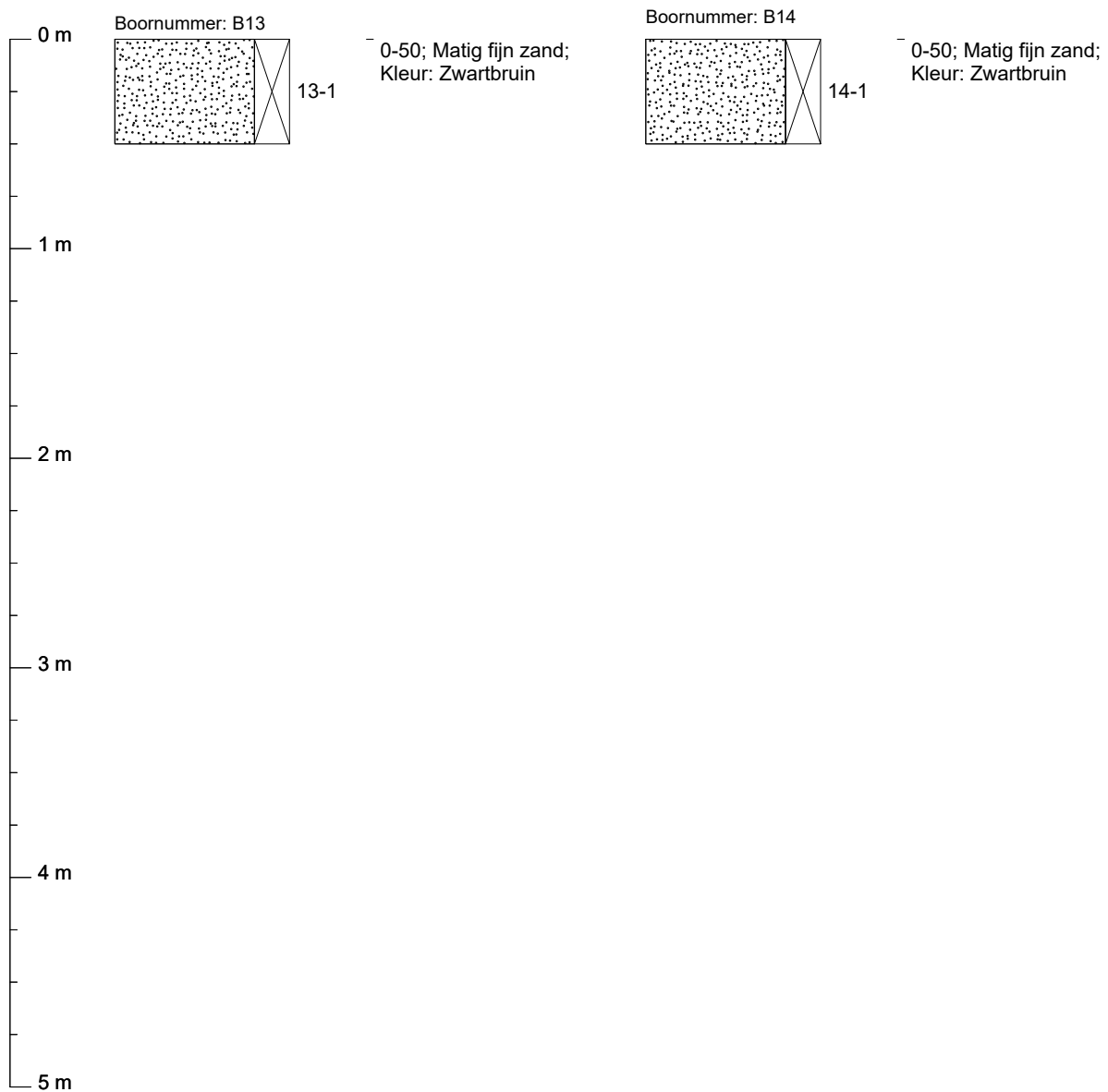

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

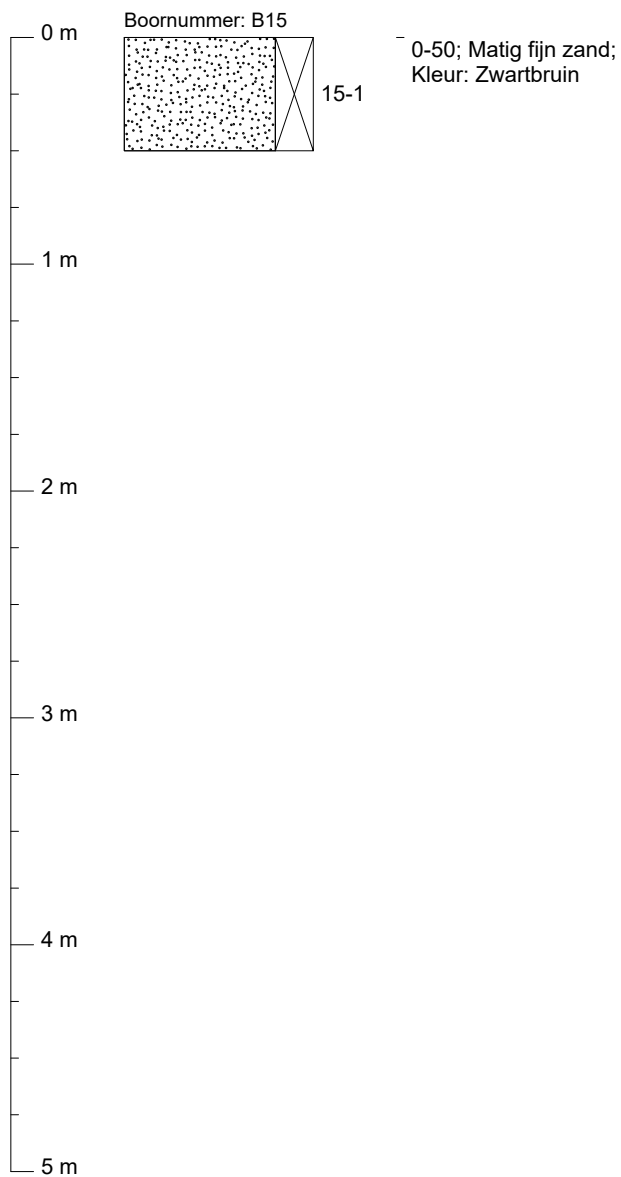
21-9-2016

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. maaiveld)

Projectcode: 2016-104
Projectnaam: BT Leefers
Beschrijver: Remco Woertman
Boorfirma:
Boormethode: Edelmanboor
Globale grondwaterstand:

Locatie:
Boordatum: 21-9-2016
Maaiveld:

BIJLAGE V

Analysecertificaten en overschrijdingstabellen

Terra Agribusiness
T.a.v. Niek Hesselink
Postbus 105
7630 AC OOTMARSUM

Analyscertificaat

Datum: 28-Sep-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016108381/1
Uw project/verslagnummer	2016-104
Uw projectnaam	BT Leefers
Uw ordernummer	2016-104
Monster(s) ontvangen	21-Sep-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analyscertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	2016-104	Certificaatnummer/Versie	2016108381/1
Uw projectnaam	BT Leefers	Startdatum	21-Sep-2016
Uw ordernummer	2016-104	Rapportagedatum	28-Sep-2016/09:38
Monsternemer	Remco Woertman	Bijlage	A, B, C
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)	Pagina	1/2

Analyse	Eenheid	1	2	3
Voorbehandeling				
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
Bodemkundige analyses				
S Droge stof	% (m/m)	87.2	93.0	85.8
S Organische stof	% (m/m) ds	4.8		4.7
Q Gloeirest	% (m/m) ds	95.0		95.3
S Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2.8		<2.0
Metalen				
S Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	<20	<20
S Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0.20	<0.20	<0.20
S Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0
S Koper (Cu)	mg/kg ds	6.5	7.8	<5.0
S Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0.050	0.053	<0.050
S Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5	<1.5
S Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4.0	<4.0	<4.0
S Lood (Pb)	mg/kg ds	19	22	11
S Zink (Zn)	mg/kg ds	46	43	<20
Minerale olie				
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	12	17	<11
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	9.8	24	9.1
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0
S Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	46	<35
Chromatogram olie (GC)			Zie bijl.	
Polychloorbifenylen, PCB				
S PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	BM1	21-Sep-2016	9192651
2	BM2	21-Sep-2016	9192652
3	OM1	21-Sep-2016	9192653

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP00227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	2016-104	Certificaatnummer/Versie	2016108381/1
Uw projectnaam	BT Leefers	Startdatum	21-Sep-2016
Uw ordernummer	2016-104	Rapportagedatum	28-Sep-2016/09:38
Monsternemer	Remco Woertman	Bijlage	A, B, C
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)	Pagina	2/2

Analyse	Eenheid	1	2	3
S PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 ¹⁾	0.0049 ¹⁾	0.0049 ¹⁾
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK				
S Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S Fenanthreen	mg/kg ds	<0.050	0.058	<0.050
S Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S Fluorantheen	mg/kg ds	0.067	0.20	<0.050
S Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0.050	0.12	<0.050
S Chryseen	mg/kg ds	0.065	0.12	<0.050
S Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0.050	0.082	<0.050
S Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0.050	0.097	<0.050
S Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0.050	0.10	<0.050
S Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0.050	0.093	<0.050
S PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.41	0.96	0.35 ¹⁾

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	BM1	21-Sep-2016	9192651
2	BM2	21-Sep-2016	9192652
3	OM1	21-Sep-2016	9192653

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPNL2A

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016108381/1

Pagina 1/1

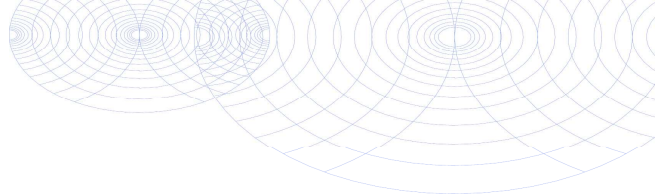
Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9192651	B1	1-1	0	50	0533134113	BM1
9192651	B11	11-1	0	50	0533134020	
9192651	B5	5-1	0	50	0533134019	
9192651	B6	6-1	0	50	0533134018	
9192651	B7	7-1	0	50	0533134015	
9192651	B10	10-1	0	50	0533134024	
9192651	B9	9-1	0	50	0533134028	BM2
9192652	B8	8-1	0	50	0533134026	
9192652	B12	12-1	0	50	0533134023	
9192652	B13	13-1	0	50	0533134017	
9192652	B14	14-1	0	50	0533134027	
9192652	B15	15-1	0	50	0533134021	
9192652	B2	2-1	0	50	0533134110	OM1
9192652	B3	3-1	0	50	0533134108	
9192652	B4	4-1	0	50	0533134107	
9192653	B1	1-2	50	100	0533134114	
9192653	B1	1-3	100	150	0533134119	
9192653	B1	1-4	150	200	0533134118	
9192653	B2	2-2	50	100	0533134105	
9192653	B2	2-3	100	150	0533134115	
9192653	B2	2-4	150	200	0533134116	
9192653	B3	3-2	50	100	0533134111	
9192653	B3	3-3	100	150	0533134112	
9192653	B3	3-4	150	200	0533134117	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VRT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPNL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016108381/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van $0,7 \times RG$ **Eurofins Analytico B.V.**

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016108381/1

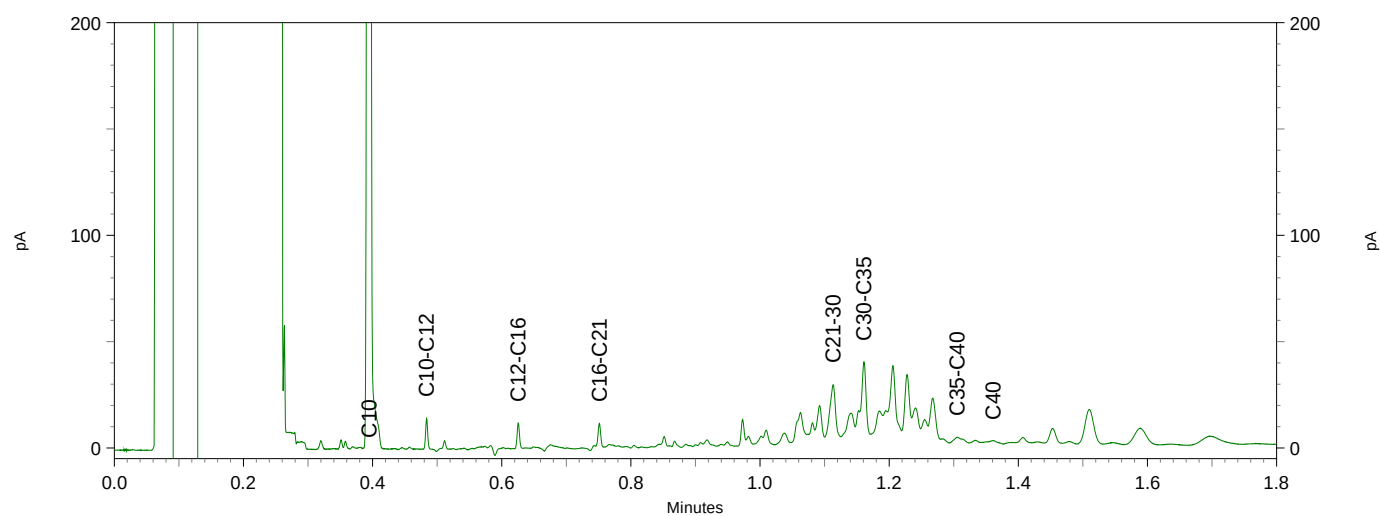
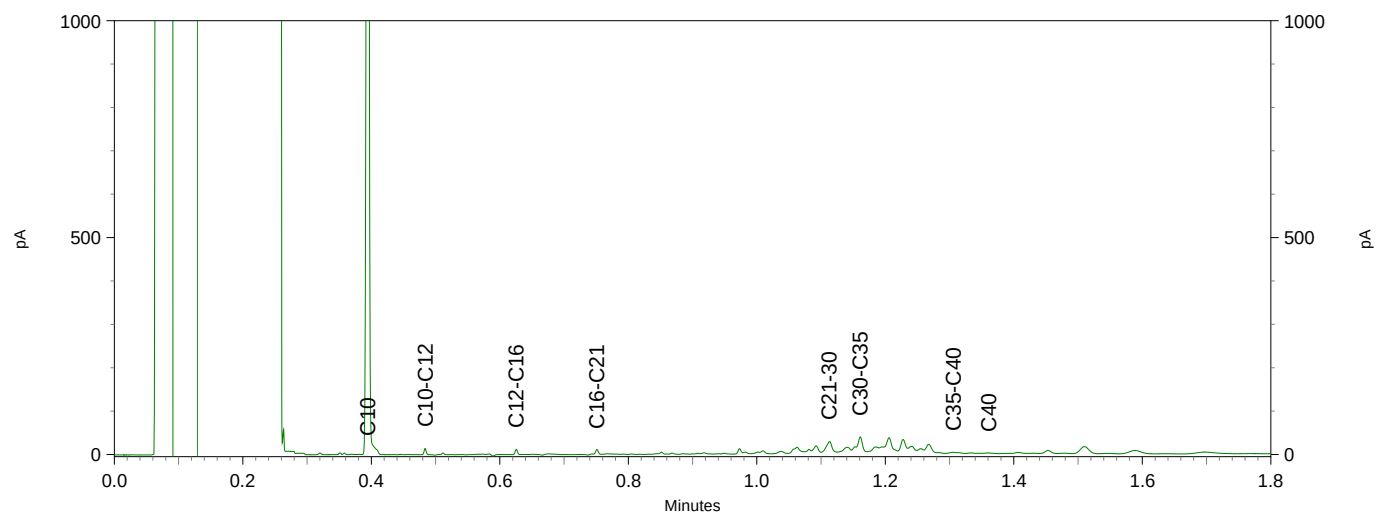
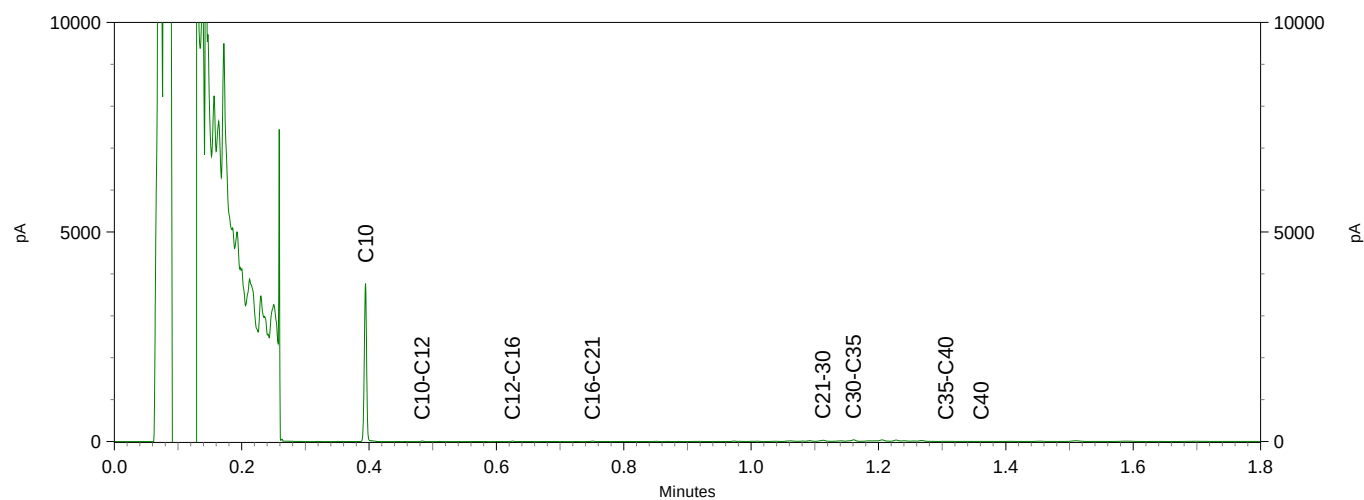
Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram M0 (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK (10 VR0M)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9192652
 Certificate no.: 2016108381
 Sample description.: BM2
 V

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	2016-104
Projectnaam	BT Leefers
Ordernummer	2016-104
Datum monstername	21-09-2016
Monsternemer	Remco Woertman
Certificaatnummer	2016108381
Startdatum	21-09-2016
Rapportagedatum	28-09-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
---------	---------	---	------	---------	----	----	---	---

Bodemtype correctie

Organische stof	4,8
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	2,8

Voorbehandeling

Cryogeen malen AS3000	Uitgevoerd
-----------------------	------------

Bodemkundige analyses

Droge stof	% (m/m)	87,2	87,20
Organische stof	% (m/m) ds	4,8	4,800
Gloeirest	% (m/m) ds	95	
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2,8	2,800

Metalen

Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	49,32		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2112	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	6,789	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	6,5	11,96	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0485	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	7,656	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	19	28,04	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	46	98,17	-	20	140	430	720

Minerale olie

Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	12						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	9,8						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	51,04	-	35	190	2600	5000

Polychloorbifenylen, PCB

PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0102	-	0,007	0,02	0,51	1

Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK

Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350
Fluorantheen	mg/kg ds	0,067	0,0670

Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Chryseen	mg/kg ds	0,065	0,0650						
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,41	0,4120	-	0,35	1,5	20,8	40	

Legenda									
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9192651	BM1

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	2016-104
Projectnaam	BT Leefers
Ordernummer	2016-104
Datum monstername	21-09-2016
Monsternemer	Remco Woertman
Certificaatnummer	2016108381
Startdatum	21-09-2016
Rapportagedatum	28-09-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
---------	---------	---	------	---------	----	----	---	---

Bodemtype correctie

Organische stof	4,8
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	2,8

Voorbehandeling

Cryogeen malen AS3000	Uitgevoerd
-----------------------	------------

Bodemkundige analyses

Droge stof	% (m/m)	93	93
------------	---------	----	----

Metalen

Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	49,32		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2112	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	6,789	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	7,8	14,36	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,053	0,0735	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	7,656	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	22	32,47	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	43	91,77	-	20	140	430	720

Minerale olie

Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	17						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	24						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	46	95,83	-	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						

Polychloorbifenylen, PCB

PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0102	-	0,007	0,02	0,51	1

Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK

Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350
Fenanthreen	mg/kg ds	0,058	0,0580
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350
Fluorantheen	mg/kg ds	0,2	0,2000
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,12	0,1200

Chryseen	mg/kg ds	0,12	0,1200						
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,082	0,0820						
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,097	0,0970						
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,1	0,1000						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,093	0,0930						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,96	0,9400	-	0,35	1,5	20,8	40	

Legenda									
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9192652	BM2

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer 2016-104
Projectnaam BT Leefers
Ordernummer 2016-104
Datum monstername 21-09-2016
Monsternemer Remco Woertman
Certificaatnummer 2016108381
Startdatum 21-09-2016
Rapportagedatum 28-09-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
---------	---------	---	------	---------	----	----	---	---

Bodemtype correctie

Organische stof 4,7
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum) 2

Voorbehandeling

Cryogeen malen AS3000 Uitgevoerd

Bodemkundige analyses

Droge stof % (m/m) 85,8 85,80
Organische stof % (m/m) ds 4,7 4,700
Gloeirest % (m/m) ds 95,3
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum) % (m/m) ds <2,0 1,400

Metalen

Element	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	54,25		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2144	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	6,625	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0492	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	11	16,49	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	31,09	-	20	140	430	720

Minerale olie

Minerale olie	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	9,1						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	52,13	-	35	190	2600	5000

Polychloorbifenylen, PCB

PCB	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0014					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0104	-	0,007	0,02	0,51	1

Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK

PAK	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					

Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Benzo(ghi)perylene	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40	

Legenda									
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9192653	OM1

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Terra Agribusiness
T.a.v. Niek Hesselink
Postbus 105
7630 AC OOTMARSUM

Analyscertificaat

Datum: 06-Oct-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016112484/1
Uw project/verslagnummer	2016-104
Uw projectnaam	BT Leefers
Uw ordernummer	2016-089
Monster(s) ontvangen	30-Sep-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analyscertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer 2016-104
Uw projectnaam BT Leefers
Uw ordernummer 2016-089

Monsternemer Remco Woertman
Monstermatrix Water; Water (AS3000)

Certificaatnummer/Versie 2016112484/1
Startdatum 30-Sep-2016
Rapportagedatum 06-Oct-2016/11:17
Bijlage A,B,C
Pagina 1/2

Analyse	Eenheid	1
Metalen		
S Barium (Ba)	µg/L	86
S Cadmium (Cd)	µg/L	<0.20
S Kobalt (Co)	µg/L	<2.0
S Koper (Cu)	µg/L	74
S Kwik (Hg)	µg/L	<0.050
S Molybdeen (Mo)	µg/L	<2.0
S Nikkel (Ni)	µg/L	<3.0
S Lood (Pb)	µg/L	<2.0
S Zink (Zn)	µg/L	34
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen		
S Benzeen	µg/L	<0.20
S Toluene	µg/L	<0.20
S Ethylbenzeen	µg/L	<0.20
S o-Xyleen	µg/L	<0.10
S m,p-Xyleen	µg/L	<0.20
S Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0.21 ¹⁾
BTEX (som)	µg/L	<0.90
S Naftaleen	µg/L	<0.020
S Styreen	µg/L	<0.20
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen		
S Dichloormethaan	µg/L	<0.20
S Trichloormethaan	µg/L	<0.20
S Tetrachloormethaan	µg/L	<0.10
S Trichlooretheen	µg/L	<0.20
S Tetrachlooretheen	µg/L	<0.10
S 1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S 1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S 1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S 1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10

Nr. Monsteromschrijving

1 PB1 WM1

Datum monstername

29-Sep-2016

Monster nr.

9205647

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting

A: AP04 erkende verrichting

S: AS 3000 erkende verrichting

V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer 2016-104
Uw projectnaam BT Leefers
Uw ordernummer 2016-089

Monsternemer Remco Woertman
Monstermatrix Water; Water (AS3000)

Certificaatnummer/Versie 2016112484/1
Startdatum 30-Sep-2016
Rapportagedatum 06-Oct-2016/11:17
Bijlage A,B,C
Pagina 2/2

Analyse	Eenheid	1
S trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10
CKW (som)	µg/L	<1.6
S Tribroommethaan	µg/L	<0.20
S Vinylchloride	µg/L	<0.10
S 1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0.10
S 1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0.14 ¹⁾
S 1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S 1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S 1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0.20
S Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0.42
Minerale olie		
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10
S Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50

Nr. Monsteromschrijving

1 PB1 WM1

Datum monstername

29-Sep-2016

Monster nr.

9205647

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPNL2A

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

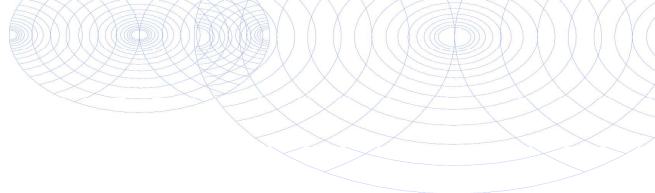
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Akkoord
Pr.coörd.

VA

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016112484/1

Pagina 1/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9205647	B1-Peilbuis 1	B1-Peilbuis 1	220	320	0691590404	PB1 WM1
9205647	B1-Peilbuis 1	B1-Peilbuis 1-1	220	320	0800404701	
9205647					0691590404	

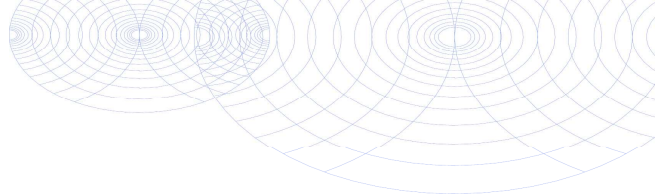

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016112484/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van $0,7 \cdot RG$ **Eurofins Analytico B.V.**

Gildeweg 44-46 Tel. +31 (0)34 242 63 00
3771 NB Barneveld Fax +31 (0)34 242 63 99
P.O. Box 459 E-mail info-env@eurofins.nl
3770 AL Barneveld NL Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016112484/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Barium (Ba)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cobalt (Co)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Xylenen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Styreen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
VOC (11)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Tribroommethaan (Bromoform)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Vinylchloride	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichlooretheen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChEtheen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,2-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,3-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChlprop. som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-2 en gw. NEN EN ISO 15680
Minerale olie (GC) (C10 - C40)	W0215	LVI-GC-FID	Cf. pb 3110-5

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater (ondiep)

Projectnummer 2016-104
Projectnaam BT Leefers
Ordernummer 2016-089
Datum monstername 29-09-2016
Monsternemer Remco Woertman
Certificaatnummer 2016112484
Startdatum 30-09-2016
Rapportagedatum 06-10-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Barium (Ba)	µg/L	86	86	*	20	50	338	625
Cadmium (Cd)	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,4	3,2	6
Kobalt (Co)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	20	60	100
Koper (Cu)	µg/L	74	74	**	2	15	45	75
Kwik (Hg)	µg/L	<0,050	0,0350	-	0,05	0,05	0,175	0,3
Molybdeen (Mo)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	5	153	300
Nikkel (Ni)	µg/L	<3,0	2,100	-	3	15	45	75
Lood (Pb)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75
Zink (Zn)	µg/L	34	34	-	10	65	433	800
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700	-	-	-	-	-
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400	-	-	-	-	-
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300	-	-	-	-	-
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Styreen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	153	300
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen								
Dichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,01	500	1000
Trichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	203	400
Tetrachloormethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
Trichlooretheen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	24	262	500
Tetrachlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	20	40
1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	454	900
1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	204	400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	150	300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	65	130
cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	-	-	-	-
trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	-	-	-	-
CKW (som)	µg/L	<1,6	1,120	-	-	-	-	-
Tribroommethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	-	-	-	630
Vinylchloride	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,2	0,01	2,5	5
1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0,14	0,1400	-	0,2	0,01	10	20
1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	-	-	-	-
1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	-	-	-	-
1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	-	-	-	-
Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0,42	0,4200	-	0,6	0,8	40,4	80
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10	-	-	-	-	-	-
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10	-	-	-	-	-	-
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10	-	-	-	-	-	-

Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15							
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10							
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10							
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600	
Extra parameters									
som 16 aromatische oplosmiddelen	µg/L		0,77	Geen toetsoordeel mogelijk					

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9205647	PB1 WM1
Eindoordeel:		Overschrijding Streefwaarde
Gebruikte afkortingen		
-		kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*		groter dan Streefwaarde
**		groter dan Tussenwaarde
***		groter dan Interventiewaarde
GSSD		Gestandaardiseerd gehalte
RG		Vereiste Rapportagegrens
S		Streefwaarde
T		Tussenwaarde
I		Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Terra Agribusiness
T.a.v. Niek Hesselink
Postbus 105
7630 AC OOTMARSUM

Analysecertificaat

Datum: 25-Oct-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016123430/1
Uw project/verslagnummer	2016-104
Uw projectnaam	BT Lefers
Uw ordernummer	2016-104
Monster(s) ontvangen	24-Oct-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	2016-104	Certificaatnummer/Versie	2016123430/1
Uw projectnaam	BT Lefers	Startdatum	24-Oct-2016
Uw ordernummer	2016-104	Rapportagedatum	25-Oct-2016/07:49
Monsternemer	Remco Woertman	Bijlage	A, C
Monstermatrix	Water; Water (AS3000)	Pagina	1/1

Analyse	Eenheid	1
Metalen		
S Koper (Cu)	µg/L	40

Nr.	Monsterschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	PB1 WM2 HER	24-Oct-2016	9240694

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

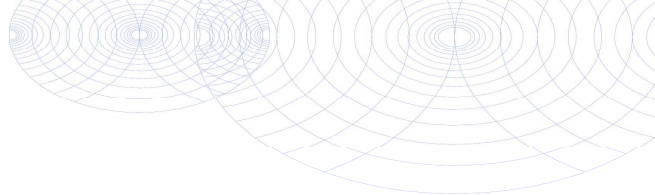
BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNP0227924525
BIC: BNPNL2A

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016123430/1

Pagina 1/1

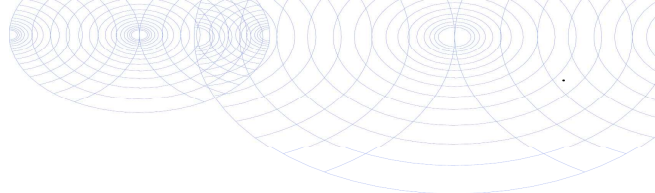
Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9240694	1	1	220	320	0800560834	PB1 WM2 HER

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016123430/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Koper (Cu)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater (ondiep)

Projectnummer 2016-104
Projectnaam BT Lefers
Ordernummer 2016-104
Datum monstername 24-10-2016
Monsternemer Remco Woertman
Certificaatnummer 2016123430
Startdatum 24-10-2016
Rapportagedatum 25-10-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
---------	---------	---	------	---------	----	---	---	---

Metalen

Koper (Cu)	µg/L	40	40	*	2	15	45	75
------------	------	----	----	---	---	----	----	----

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9240694	PB1 WM2 HER

Eindoordeel: Overschrijding Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

BIJLAGE VI

Overzicht gekwalificeerde monsternemers & Certificaten

Eerland Certification B.V.
Postbus 275, 4190 CG Geldermalsen
tel.nr. +31-345-585034
faxnr. +31-345-585025

Eerland Certification verklaart hierop op basis van het certificatieonderzoek dat het proces van:

Terra-Agribusiness B.V.

Vestiging(en):

OOTMARSUM

Adres: Eerste Stegge 54 Datum uitgifte: 10-11-2013
7631 AE OOTMARSUM Geldig tot: 10-11-2016
Telefoonnr.: 0541-294559 Gedownload door de PUK: 10-11-2007
Faxnummer: 0541-294549 Kwaliteitsbeheer: 06077856
E-mail: administratie@terra-agribusiness.nl

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB procescertificaat Veldwerk bij Milieuhygiënisch Bodemonderzoek

voor het toepassingsgebied:

Protocol 2001: Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterproben;
Protocol 2002: Het nemen van grondwatermonsters
Protocol 2018: Locatie-inspectie en monsterneming van asbest in bodem

Procescertificaat
Het proces bestaat uit het veldwerk en/of mechanische boorwerkzaamheden. De uitvoer van het proces bestaat uit een goed afgevoerd veldwerk en/of mechanische boringen, waarbij gemaakt wordt de beschrijving in het veldwerkrapport. Het proces omvat alleen het veldwerk en niet de beoordeling van analysesresultaten of advieswerkzaamheden na het veldwerk.

Toepassingen en gebruik

- De opdrachtgever zal zich in geval van klachten wenden tot Terra-Agribusiness B.V. of zo nodig tot Eerland Certification B.V. of SIKB.
- De opdrachtgever tot veldwerk bij milieuhygiënisch bodemonderzoek kan handhaven dat de opdracht, onder certificaat, wordt uitgevoerd, doordat de opdrachtgever in haar offerte en rapportage verwijst naar de "Beoordelingsrichtlijn SIKB 2000" en het toepassingsgebied.
- Het veldwerk wordt uitgevoerd conform de richtlijnen in de bovenstaande VKB-protocollen van de Beoordelingsrichtlijn SIKB 2000 voor het procescertificaat "Veldwerk bij Milieuhygiënisch Bodemonderzoek".

Ing. E. Eerland
directie

Eerland Certification voert gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uit.

Nadruk verboden

Eerland Certification B.V.
Postbus 275, 4190 CG Geldermalsen
tel.nr. +31-345-585034
faxnr. +31-345-585025

Eerland Certification verklaart hierop op basis van het certificatieonderzoek dat het proces van:

Terra-Agribusiness B.V.

Vestiging(en):

OOTMARSUM

Adres: Eerste Stegge 54 Datum uitgifte: 10-11-2013
7631 AE OOTMARSUM Geldig tot: 10-11-2016
Telefoonnr.: 0541-294559 Gedownload door de PUK: 10-11-2007
Faxnummer: 0541-294549 Kwaliteitsbeheer: 06077856
E-mail: administratie@terra-agribusiness.nl

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB procescertificaat monsterneming voor partijkeringen

voor het toepassingsgebied:

Protocol 1001: Monsterneming voor partijkeringen grond en baggerspoel

Procescertificaat

Het proces betreft de monsterneming ten behoeve van partijkeringen overeenkomstig de in dit certificaat genoemde protocollen. De bij de uitvoering betrokken individuele monsternemers staan geregistreerd bij Terra-Agribusiness B.V. en Eerland Certification B.V. Het proces omvat alleen de monsterneming en niet de beoordeling van analysesresultaten. De kwalificatie van de partij, het behoor van de partijen en de analyse van het monster.

Toepassing en gebruik

Deze certificering is gebaseerd op de eisen die gesteld zijn in het Besluit bodemkwaliteit dan wel Besluit melden voor de uitvoering van monsterneming. Dit is herkenbaar op offertes, opdrachtbesprekingen en rapportages middels een afbeelding van het kenmerk. In de offerte of opdrachtbespreking en in de rapportage naar de opdrachtgever zal een verwijzing naar de BRL SIKB 1000 worden gemaakt. Het kenmerk wordt gebruikt om de monsterneming van het proces te laten zien. Het kenmerk zal daarnaast worden gebruikt, dat de afnemer de partijen monsternemers dient aan te bieden voor een laboratorium en dat op grond van het accreditatieprogramma AP04 door de Ministers van Infrastructuur en Milieu is aangewezen. Tevens moeten de monsternemers conform dit programma worden opgericht.

De opdrachtgever wordt zich in geval van klachten tot opdrachtgever en zo nodig tot de Certificatie-instelling.

Centraal of dit certificaat nog geldig is, informeert hiervoor bij Eerland Certification B.V. Controleer of het bedrijf op basis van dit certificaat door de Minister van Infrastructuur en Milieu is aangewezen in het kader van het besluit bodemkwaliteit.

Ing. E. Eerland
directie

Eerland Certification voert gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uit.

Nadruk verboden

ISO 9001 Systeemcertificaat EC-KWA-01191

Eerland Certification B.V.
Postbus 275, 4190 CG Geldermalsen
tel.nr. +31-345-585034
faxnr. +31-345-585025

Eerland Certification BV verklaart hierop op basis van het certificatieonderzoek dat het kwaliteitssysteem van:

Terra-Agribusiness B.V. Agro-NRG B.V.

Vestigingslocatie(s):
Ootmarsum

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

NEN-EN-ISO 9001:2008

voor het toepassingsgebied:

Landbouw- en milieukundig onderzoek, levering, plaatsing en onderhoud van op maat gemaakte zonne-energie systemen.

Datum uitgifte: 10-nov-2013
Geldig tot: 10-nov-2016
Gecertificeerd sinds: 10-nov-2007

Ing. E. Eerland
directie

Overzicht gekwalificeerde medewerkers

Terra-Agribusiness

12-december-2007

Certificaat: EC-SIK-10011 BRL SIKB 1000
Protocol: 1001

de heer R. Woertman

Certificaat: EC-SIK-20259 BRL SIKB 2000
Protocol: 2001

de heer N. Hesselink

de heer R. Woertman

Protocol: 2002

de heer N. Hesselink

de heer R. Woertman

Protocol: 2018

de heer R. Woertman

Egon Eerland

Business Manager Eerland Certification

Eerland
CERTIFICATION B.V.

Stationweg 2, Postbus 275
4190 CG, Geldermalsen
Tel. +31 345 58 50 34
Fax +31 345 58 50 25
Rabobank - 37 43 94 164
K.v.K. Tiel 11922067
www.eerlandcertification.nl
info@erlandcertification.nl

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300 met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00143-0003 van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 antenne-installatie:

installatie bestaande uit een antenne, een antennedragers, de bedrading en de al dan niet in een of meer techniekkasten opgenomen apparatuur, met de daarbij behorende bevestigingsconstructie.

1.6 bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.7 bed and breakfast:

een kleinschalige overnachtingsaccommodatie gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een toeristisch en veelal kortdurend verblijf met het serveren van ontbijt. Een bed & breakfast is gevestigd in een woning of een daarbij behorend gebouw en wordt geleid door de bewoners van de betreffende woning. In planologische zin valt een bed & breakfast onder beroep of bedrijf aan huis.

1.8 bedrijf:

een onderneming gericht op het produceren, vervaardigen, bewerken, herstellen, installeren of inzamelen van goederen, alsmede verhuur, opslag en distributie van goederen.

1.9 beroep of bedrijf aan huis:

een beroep of bedrijf, dat in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarvan de ruimtelijke uitwerking of uitstraling met de woonfunctie verenigbaar is en waarbij de woning in overwegende mate de woonfunctie behoudt en degene die het beroep of het bedrijf uitoefent ook bewoner van de woning is.

1.10 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.11 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.12 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.13 bijbehorend bouwwerk:

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.14 bouwen:

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.15 bouwgrens:

de grens van een bouwvlak.

1.16 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.17 bouwperceelgrens:

De grens van een bouwperceel.

1.18 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.19 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.20 cultuurhistorische waarde:

de aan een bouwwerk en/of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of gebied heeft gemaakt.

1.21 dak:

iedere bovenbeëindiging van een gebouw.

1.22 erf:

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, voor zover het plan die inrichting niet verbiedt.

1.23 gebouw:

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.24 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkste is.

1.25 huisvesting in verband met mantelzorg:

huisvesting in of bij een woning van één huishouden van maximaal twee personen, van wie tenminste één persoon mantelzorg verleent aan of ontvangt van een bewoner van die woning.

1.26 luifel:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt zonder dan wel met ten hoogste één wand.

1.27 mantelzorg:

intensieve zorg of ondersteuning, die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende, ten behoeve van zelfredzaamheid of participatie, rechtstreeks voortvloeiend uit een tussen personen bestaande sociale relatie, die de gebruikelijke hulp van huisgenoten voor elkaar overstijgt en waarvan de behoefte met een verklaring van een huisarts, wijkverpleegkundige of andere door de gemeente aangewezen sociaal-medisch adviseur kan worden aangetoond.

1.28 omgevingsvergunning:

omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.29 onderbouw:

een gedeelte van een gebouw dat wordt afgedekt door een vloer, waarvan de bovenkant minder dan 1,5 meter boven peil is gelegen.

1.30 openbaar toegankelijk gebied:

weg als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994, alsmede pleinen, parken, plantsoenen, openbaar vaarwater en ander openbaar gebied dat voor publiek algemeen toegankelijk is, met uitzondering van wegen die uitsluitend zijn bedoeld voor de ontsluiting van percelen door langzaam verkeer.

1.31 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en/of bijbehorend bouwwerk zijnde.

1.32 perceelsgrens:

de grens van een (bouw)perceel.

1.33 prostitutie:

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.34 seksinrichting:

de voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht. Onder een seksinrichting wordt in ieder geval verstaan: een seks theater, een parenclub of een prostitutiebedrijf waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.35 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.36 straatmeubilair:

de op of bij de weg behorende bouwwerken, zoals bouwwerken voor bewegwijzering, beveiliging en regeling van het verkeer, verkeersborden, brandkranen, lichtmasten, parkeermeters, stadsplattegronden, zitbanken, bloem- en plantenbakken, papier-, glas- en andere inzamelbakken, kunstobjecten, gedenktekens, draagconstructies voor reclame alsmede telefooncellen, toiletgebouwtjes,abri's en andere, hiermee gelijk te stellen bouwwerken.

1.37 voorgevelrooilijn:

de evenwijdig aan de as van de weg gelegen lijn, die zoveel mogelijk aansluit bij de ligging van - een deel van de - voorgevels van de bestaande bebouwing.

1.38 vuurwerk:

vuurwerk als bedoeld in het Vuurwerkbesluit

1.39 vuurwerkbedrijf:

inrichting of bedrijf voor de vervaardiging, verwerking en/of opslag van vuurwerk en/of groothandel in vuurwerk.

1.40 vuurwerkbesluit:

besluit houdende regels met betrekking tot consumenten- en professioneel vuurwerk;

1.41 woning / wooneenheid:

een (gedeelte van een) gebouw met woonfunctie / een complex van ruimten, dat door zijn indeling en inrichting uitsluitend bedoeld is voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.2 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.3 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.4 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.5 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.6 de afstand tot de perceelsgrens:

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de perceelsscheiding van het bouwperceel.

2.7 de afstand tussen gebouwen:

de kortste afstand tussen de buitenwerkse gevelvlakken van de gebouwen .

2.8 peil:

- a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
- b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
- c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.9 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

2.10 verkoopvloeroppervlak van een gebouw (v.v.o.):

de totale overdekte vloeroppervlakte die voor het publiek geheel of grotendeels toegankelijk is, bestemd en feitelijk ingericht voor de verkoop en uitstalling van goederen.

2.11 ondergeschikte bouwdelen:

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen, zoals plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen niet meer dan 1 meter bedraagt.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden

3.1 Bestemmingsomschrijving

3.1.1 Basisbestemming

De voor Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden aangewezen gronden zijn bestemd voor het weiden van vee en de exploitatie van een grondgebonden agrarisch bedrijf, alsmede voor het behoud, herstel en verbetering van de aanwezige landschappelijke, geomorfologische en cultuurhistorische waarde, zoals opgenomen in de koesteransichten die zijn opgesteld voor de verschillende landschapstypen en als bijlage 3 Ansicht Oude Hoevenlandschap onderdeel uitmaken van deze regels, met daaraan ondergeschikt:

- a. agrarisch natuurbeheer,
- b. de winning van zout, voor zover daarvoor een concessie is gegeven;
- c. ondergrondse infrastructurele voorzieningen (hoogspanningsverbindingen en hoge druk aardgastransportleidingen uitgezonderd),
- d. extensieve recreatie,
- e. sloten, beken en daarmee gelijk te stellen waterlopen, alsmede andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, waaronder begrepen voorzieningen ten behoeve van het vasthouden en bergen van water,
- f. de verkoop van op het betreffende agrarisch bedrijf geteelde, gefokte en/of verwerkte producten, met dien verstande dat het bruto-verkoopvloeroppervlak niet meer dan 100 m² mag bedragen,
- g. de uitoefening van een beroep of de exploitatie van een bedrijf aan huis voorkomend in de categorieën 1 of 2 van de hoofdgroep Bedrijven van bijlage 2, waarbij de activiteiten plaats moeten vinden binnen een bestaand (eventueel daarvoor geschikt te maken) agrarisch bedrijfsgebouw. Per agrarisch bedrijf mag maximaal 300 m² bedrijfsvloeroppervlakte voor de nevenactiviteiten in gebruik zijn. Per agrarisch bedrijf mag maximaal 150 m² voor bed and breakfast in gebruik zijn. Deze oppervlakte telt mee in de totale oppervlakte die voor nevenactiviteiten in gebruik mag zijn,
- h. kleinschalige dagrecreatieve activiteiten op het gebied van cultuur en educatie, het bieden van dagbesteding aan specifieke doelgroepen uit de zorgsector, het opvangen en stallen van paarden en/of pony's in de vorm van een paardenpension en de stalling van caravans en campers en boten, met dien verstande dat:
 1. de activiteiten plaats moeten vinden binnen een bestaand (eventueel daarvoor geschikt te maken) agrarisch bedrijfsgebouw,
 2. maximaal 300 m² bedrijfsvloeroppervlakte is toegestaan, waarbij alle nevenactiviteiten meetellen.
 3. een horecabedrijf niet is toegestaan,
 4. er geen overnachtingen mogen plaatsvinden, behalve daar waar bed and breakfast is toegestaan.
- i. bouwwerken, geen gebouwen zijnde,
- j. erven,
- k. terreinen en
- l. voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, voorzieningen ten behoeve van warmte-koude-opslag, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

3.1.2 Toegestaan medegebruik ter plaatse van functieaanduidingen

Ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van agrarisch – schuur' zijn de gronden tevens bestemd voor de instandhouding van een schuur die mag worden gebruikt voor agrarische doeleinden.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden aangewezen gronden mag uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 3.1.

3.2.2 Gebouwen

- a. In afwijking van het bepaalde in lid 3.2.1 mag op gronden die middels de functieaanduiding 'specifieke vorm van agrarisch – schuur' tevens zijn bestemd voor de instandhouding van een schuur, een schuur aanwezig zijn waarvan de oppervlakte niet groter mag zijn dan de functieaanduiding, de goothoogte maximaal 3,5 meter en de bouwhoogte maximaal 6 meter mag bedragen. De schuur mag niet worden verplaatst.
- b. In afwijking van het bepaalde in de leden 3.2.1 gelden voor het bouwen van nutsvoorzieningen de volgende bepalingen:
 - 1. de oppervlakte van een bouwwerk mag maximaal 25 m² bedragen;
 - 2. de goothoogte mag maximaal 3 meter en de bouwhoogte 5 meter bedragen.

3.2.3 Overige, niet eerder genoemde, bouwwerken

- a. De bouw van boogkassen is niet toegestaan.
- b. Voor niet eerder genoemde bouwwerken geldt een maximale bouwhoogte van 3 meter.

3.3 Nadere eisen

- a. Burgemeester en wethouders kunnen nadere eisen stellen aan de plaats en afmetingen van de bebouwing met betrekking tot:
 - 1. de situering, de oppervlakte, de (goot)hoogte van bebouwing;
 - 2. de aard, bouwhoogte en de situering van erfafscheidingen.
- b. De in dit lid genoemde nadere eisen mogen uitsluitend worden gesteld indien dit voortvloeit uit bijlage 3 Ansicht Oude Hoevenlandschap.

3.4 Afwijken van de bouwregels

3.4.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. 3.2.1 onder a, voor de bouw van een zouthuisje, met een bouwhoogte van maximaal 3 meter en een oppervlakte van maximaal 20 m²;

3.5 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:.

- a. het buiten het bouwvlak opslaan van zand, stenen en naar aard daarmee gelijk te stellen materialen langer dan zes maanden per jaar;
- b. het gebruik van grond als volkstuin;
- c. het winnen van zand.
- d. het houden van een evenement, zonder te hebben voldaan aan het bepaalde in de Algemene Plaatselijke Verordening.

3.6 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

- a. Het is verboden om zonder of in afwijking van een door burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 - 1. het rooien en verwijderen/afgraven van houtwallen, c.q. het rooien van singels;

2. het ontginnen, bodemverlagen, afgraven, ophogen en egaliseren van gronden
 3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
 4. het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheid en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen, buiten een bouwvlak en met een oppervlakte van meer dan 50 m²;
- b. De onder a van dit lid bedoelde verboden zijn niet van toepassing op werken of werkzaamheden, die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen of die reeds in uitvoering waren op het tijdstip van het van kracht worden van het bestemmingsplan.
- c. De omgevingsvergunning als bedoeld onder a van dit lid wordt geweigerd, indien door de uitvoering van de aldaar genoemde werken of werkzaamheden, danwel door de daarvan direct of indirect te verwachten gevolgen de aanwezige landschappelijke, geomorfologische en cultuurhistorische waarde in onevenredige mate worden of kunnen worden aangetast.

Artikel 4 Wonen

4.1 Bestemmingsomschrijving

4.1.1 Basisbestemming

De voor aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, met daaraan ondergeschikt:

- a. de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis met een maximum oppervlakte van 150 m²,
- b. bed and breakfast met een maximum oppervlakte van 150 m².
- c. mantelzorg,

en zijn bestemd voor:

- d. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van waarde - landschap', voor instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige landschappelijke waarden,

met de daarbij behorende:

- e. bouwwerken,
- f. terreinen en
- g. voorzieningen, zoals speelvoorzieningen, parkeervoorzieningen, voorzieningen ten behoeve van warmte-koude-opslag, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

- a. Op de voor Wonen aangewezen gronden mag uitsluitend worden gebouwd voor zover dit in overeenstemming is met het bepaalde in lid 4.1.
- b. Ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van waarde - landschap' is geen bebouwing toegestaan.
- c. Nieuwbouw ten behoeve van de uitoefening van een bed and breakfast is niet toegestaan.
- d. Bestaande woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.

4.2.2 Woning en bijbehorende bouwwerken

- a. Een woning en bijbehorende bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen het op de verbeelding aangegeven bouwvlak.
- b. Binnen een bouwvlak mag maximaal één woning met daarin maximaal één wooneenheid aanwezig zijn.
- c. De inhoud van een woning mag niet meer dan 750 m³ bedragen.
- d. De goothoogte van een woning mag ten hoogste 6 meter en de bouwhoogte mag ten hoogste 10 meter bedragen;
- e. Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken gelden de volgende bouwregels:
 - 1. de gezamenlijke oppervlakte van bijbehorende bouwwerken mag maximaal 100 m² bedragen per wooneenheid;
 - 2. de maximale goothoogte voor bijbehorende bouwwerken bedraagt 3 meter;
 - 3. de maximale bouwhoogte voor bijbehorende bouwwerken bedraagt 6 meter.
- f. Een aangebouwd bijbehorend bouwwerk behoort tot de woning, voorzover de inhoud van het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet meer bedraagt dan 750 m³.
- g. Voor de hoogte van het aangebouwde bijbehorend bouwwerk dat een uitbreiding is van de woning, geldt, voorzover de inhoud van de woning en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet groter zal zijn dan 750 m³, de hoogtebepaling van de woning.

4.2.3 Hoofdgebouw en bijbehorende bouwwerken ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding met lettercode a'

- a. Binnen het bouwvlak met de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - met lettercode a' mag maximaal één woning met daarin maximaal één wooneenheid aanwezig zijn;
- b. De woning en de bijbehorende bouwwerken mogen uitsluitend worden gebouwd binnen het bouwvlak;
- c. De inhoud van de woning mag maximaal 750 m³ bedragen;

- d. De oppervlakte van de bijbehorende bouwwerken mag maximaal 100 m² bedragen;
- e. De goot- en bouwhoogte van de woning en bijbehorende bouwwerken bedragen maximaal respectievelijk 4 meter en 8 meter;
- f. De woning en de bijbehorende bouwwerken moeten in een lang volume en aaneen gebouwd worden en de verschijningsvorm hebben van één gebouw.
- g. Aangebouwde bijbehorende bouwwerken die een uitbreiding zijn van de woning, worden voor wat betreft de inhoud van de woning, gerekend tot de woning.
- h. Een aangebouwd bijbehorend bouwwerk behoort tot de woning, voorzover de inhoud van het hoofdgebouw en de aangebouwde bijbehorende bouwwerken niet meer bedraagt dan 750 m³.

4.2.4 Overige niet eerder genoemde bouwwerken

De (bouw)hoogte van overige, niet eerder genoemde, bouwwerken mag ten hoogste bedragen:

- a. 6 meter voor palen en masten;
- b. 2 meter voor erf- en terreinafscheidingen, voorzover achter de voorgevelrooilijn gelegen en 1 meter in de overige gevallen;
- c. 2,50 meter voor alle overige bouwwerken.

4.3 Specifieke gebruiksregels

4.3.1 Strijdig gebruik

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

- a. voor zover het gebouwen, of delen van gebouwen betreft, die op grond van het bepaalde in lid voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis mogen worden gebruikt, een medegebruik voorzover dit betrekking heeft op een oppervlakte groter dan het gebruik van meer dan 49 procent van de som van de gebruiksvoeropervlakte van de woning en de daarbij behorende bijbehorende bouwwerken, met een maximum van 150 m²;
- b. de uitoefening van een bedrijf als bedoeld in categorie 2 of hoger van de bij deze regels behorende lijst van bedrijfstypen (bijlage 2, Lijst van bedrijfstypen (buitengebied))
- c. het permanent bewonen van een bed and breakfast accommodatie,
- d. de exploitatie van een winkel, horecabedrijf, of seksinrichting,
- e. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning.

4.3.2 Voorwaardelijke verplichting

- a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt ook gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van gronden en bouwwerken ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding met lettercode a' overeenkomstig de in lid 4.2.3 opgenomen bepaling zonder de sloop van de oude schuren, de aanleg en instandhouding van de landschapsmaatregelen conform het in bijlage 1 opgenomen Inrichtingsplan
- b. In afwijking van het bepaalde onder a mogen gronden en bouwwerken overeenkomstig de in lid 4.2.3 opgenomen bepaling worden gebruikt onder de voorwaarde dat binnen een jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan uitvoering wordt gegeven aan de sloop van de oude schuren, de aanleg en instandhouding van de landschapsmaatregelen conform het in bijlage 1 opgenomen Inrichtingsplan.

4.4 Afwijken van de gebruiksregels

4.4.1 Omschrijving bevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

- a. lid 4.3.1 ten behoeve van de vestiging van een bedrijf aan huis dan wel wijziging of aanpassing van een bestaand bedrijf in een bedrijf dat niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven van bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied) van deze regels, mits dat bedrijf, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens lid 4.3.1 op die locatie toegestane bedrijven;

- b. lid 4.3.1 ten behoeve van de uitoefening van een bedrijf aan huis, dat is genoemd in categorie 2 uit de hoofdgroep Bedrijven of Dienstverlening van de bij deze regels behorende lijst van bedrijfstypen (bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)).

4.4.2 Nadere eisen

Aan de afwijkingsbevoegdheid als bedoeld in lid 4.4.1 sub a en b worden de volgende voorwaarden gesteld:

- a. de inpassing in het landschap moet op zorgvuldige wijze plaatsvinden; bij de beoordeling van het effect van ontwikkelingen op de ruimtelijke kwaliteit is het ansicht 'Oude Hoevenlandschap' richtinggevend, zoals opgenomen in bijlage 3 Ansicht Oude Hoevenlandschap het parkeren dient binnen het eigen erf plaats te vinden;
- b. de (bedrijfs)activiteiten moeten vanuit milieuoogpunt toelaatbaar zijn;
- c. de afwijking mag niet toegepast worden binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), zoals bepaald en begrensd in respectievelijk de artikelen 2.7.1 sub a en 2.7.2 onder 1 van de Omgevingsverordening Overijssel.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 5 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 6 Algemene bouwregels

6.1 Onderkelderen van gebouwen

6.1.1 *Bouwregels*

Daar waar ingevolge het bepaalde in deze planregels het bouwen of verbouwen van gebouwen is toegestaan, is het tevens mogelijk deze gebouwen en het daarbij behorende erf geheel of gedeeltelijk te onderkelderen of van een onderbouw te voorzien, met dien verstande dat:

- a. de bovenkant van de vloer van de kelder of onderbouw maximaal 3 meter onder het peil mag zijn gelegen;
- b. onderkelderen slechts is toegestaan tussen de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw.

6.1.2 *Afwijken van de bouwregels*

- a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 6.1.1:
 1. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen waarvan de bovenkant van de vloer tot maximaal 5 meter onder het peil is gelegen;
 2. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen in het achtererfgebied tot maximaal 3 meter vanuit de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw;
 3. voor het onderkelderen van gebouwen met een geheel of gedeeltelijk ondergrondse parkeervoorziening ten behoeve van parkeren op eigen terrein, indien dit uit een oogpunt van functionaliteit en veiligheid noodzakelijk is.
- b. De onder a genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat:
 1. geen sprake is van een permanente verlaging of verhoging van de grondwaterstand;
 2. geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:
 - het woon- en leefklimaat;
 - het straat- en bebouwingsbeeld;
 - de sociale veiligheid;
 - de milieusituatie;
 - de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 7 Algemene gebruiksregels

7.1 Algemeen gebruiksverbod

Het is verboden de gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel, strijdig met de in het plan aan de grond gegeven bestemmingen, tenzij voor dit afwijkende gebruik op grond van de regels in dit plan een omgevingsvergunning is verleend.

Overtreding van dit verbod is een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a onder 2° van de Wet op de economische delicten.

7.2 Verbod op verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk

Het is verboden om de in dit plan begrepen gronden en de daarop voorkomende bouwwerken te gebruiken, in gebruik te geven of te laten gebruiken voor opslag, groothandel, verwerking en/of vervaardiging van vuurwerk.

Artikel 8 Algemene aanduidingsregels

8.1 Archeologische verwachtingszones

8.1.1 *overig - archeologisch onderzoeksgebied A*

- a. Ter plaatse van de aanduiding "overig - archeologisch onderzoeksgebied A" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².
- b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken en/of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
 1. de aanduiding "overig - archeologisch onderzoeksgebied A" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
 2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

8.1.2 *overig - archeologisch onderzoeksgebied B*

- a. Ter plaatse van de aanduiding "overig - archeologisch onderzoeksgebied B" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 2.500 m².
- b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
- c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
- d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
 1. de aanduiding "overig - archeologisch onderzoeksgebied B" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
 2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Artikel 9 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van de regels van dit plan:

- a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%;
- b. voor het in geringe mate aanpassen van het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling, indien de verkeersveiligheid en/of verkeersintensiteit daartoe aanleiding geeft;
- c. voor het uitvoeren van een bouwplan, indien op grond van de definitieve uitmeting van het bouwperceel of in verband met de verkaveling of situering blijkt dat aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk zou zijn en de afwijking van de bouwgrens niet meer bedraagt dan 3 meter;
- d. voor de bouw van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie en overige antennes, zend- en sirenemasten tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
- e. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 10 meter, met uitzondering van erf- en perceelsafscheidingen.

De in dit artikel genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 10 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

- a. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
- b. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
- c. voor het bouwen van vrijstaande antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie met een maximum bouwhoogte van 50 meter;
- d. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximum bouwhoogte van 50 meter;

De in dit artikel genoemde wijzigingsbevoegdheden worden uitsluitend toegepast onder de voorwaarde dat geen onevenredige aantasting plaats vindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 11 Algemene procedureregels

11.1 Procedureregels wijziging en nadere uitwerking

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid of verplichting tot uitwerking, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

- a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
- b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking met redenen wordt omkleed;
- c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

Artikel 12 Overige regels

12.1 Bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater

- a. Hemelwater afkomstig van bebouwing en overig verhard oppervlak op een bouwperceel dient op het bij die bebouwing en overig verhard oppervlak behorende onbebouwde en onverharde terrein te worden geborgen of geïnfiltreerd in de bodem.
- b. Het bepaalde onder a is niet van toepassing voor bouwpercelen met bestaande bebouwing en terreinverharding, waar op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan reeds op een andere wijze uitvoering wordt gegeven aan het bergen of infiltreren van hemelwater dat van die bestaande bebouwing en terreinverharding afkomstig is.
- c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder b en alsnog het bepaalde onder a geheel of gedeeltelijk van toepassing verklaren indien door gebruikmaking van de daartoe in dit plan opgenomen mogelijkheden het bebouwde en/of verharde oppervlak wordt vergroot.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 13 Overgangsrecht

13.1 Overgangsrecht bouwwerken

13.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

- a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
- b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

13.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 13.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

13.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 13.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

13.2 Overgangsrecht gebruik

13.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

13.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 13.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

13.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 13.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

13.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 13.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 14 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300".

Bijlagen Regels

Bijlage 1 Inrichtingsplan

Schets ontwerp

28-6-2016 indicatieve schaal 1:1000 @ A4

- 1** Bestaande woning
- 1a** Mogelijke toekomstige uitbreiding
- 2** Nieuw te bouwen schuur (100m²)
- 3** Nieuw te bouwen woning (750m³) en **4** nieuw te bouwen schuur (100m²) onder één dak
- 5** Gezamenlijke oprit
- 6** Bestaande boom groep (uitgebreid)
- 7** Aan te leggen eikenrij (op onregelmatige afstand), met zicht onderdoor.
- 8** Grens van tuin evt. met gekloofde eikenpalen en gaas
- 9** Aan te planten beukenhaag
- 10** Aan te planten fruitbomen (x3)
- 11** Bestaande beeldbepalend solitaire boom
- 12,13** Eiken en fruitbomen van het aangrenzende erf.
- 14** Aan te leggen eikenrij (op onregelmatige afstand), met zicht onderdoor.
- 15** Steilrand te herstellen.
- 16** Hier de grond meer gedeeltelijk laten aflopen.
- 17** Belangrijk doorzicht vanaf de weg naar het erf Leefers

Olijf groen: nieuw te planten

Groen: bestaande beplanting

---> Zicht(lijn)

Bijlage 2 Lijst van bedrijfstypen (buitengebied)

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering (2009) zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie	richtafstand	tot	omgevingstype	rustige	woonwijk
1	10 meter				
2	30 meter				
3.1	50 meter				
3.2	100 meter				
4.1	200 meter				
4.2	300 meter				
5.1	500 meter				
5.2	700 meter				
5.3	1.000 meter				
6	1.500 meter				

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

SEK-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROUP AGRARISCHE BEDRIJVEN							
01	-	LANDBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. DE LANDBOUW							
011, 012, 013	0	Akkerbouw en fruitteelt (bedrijfsgebouwen)	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	1	Tuinbouw:							
011, 012, 013	1	- bedrijfsgebouwen	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	2	- kassen zonder verwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	3	- kassen met gasverwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	4	- champignonkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	5	- champignonkwekerijen met mestfermentatie	100	10	30 C	10	100	3.2	1 G
0163	6	- bloembollendroog- en preparatiebedrijven	30	10	30 C	10	30	2	1 G
011	7	- witlofkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0141, 0142	0	Fokken en houden van rundvee	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0143, 0145	0	Fokken en houden van overige graasdieren:							
0143	1	- paardenfokkerijen	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0145	2	- overige graasdieren	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0146	0	Fokken en houden van varkens	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G
0147	0	Fokken en houden van pluimvee:							
0147	1	- legkippen	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G
0147	2	- opfokkippen en mestkuikens	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	3	- eenden en ganzen	200	50	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	4	- overig pluimvee	100	30	50 C	0	100 D	3.2	1 G
0149	0	Fokken en houden van overige dieren:							
0149	1	- nerts en vossen	200	30	30 C	0	200	4.1	1 G
0149	2	- konijnen	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0149	3	- huisdieren	30	0	50 C	10	50	3.1	1 G
0149	4	- maden, wormen e.d.	100	0	30 C	10	100	3.2	1 G
0149	5	- bijen	10	0	30 C	10	30	2	1 G
0149	6	- overige dieren	30	10	30 C	0	30 D	2	1 G
0150		Akker-en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren (niet intensief)	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
016	0	Dienstverlening t.b.v. de landbouw:							
016	1	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50 D	3.1	2 G
016	2	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
016	3	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G
016	4	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
0162		Kl-stations	30	10	30 C	0	30	2	1 G
02	-								
02	-	BOSBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. BOSBOUW							
021, 022, 024		Bosbouwbedrijven	10	10	50	0	50	3.1	1 G
03	-								
03	-	VISSERIJ- EN VISTEELTBEDRIJVEN							
0312		Binnenvisserijbedrijven	50	0	50 C	10	50	3.1	1 G
032	0	Vis- en schaaldierkwekerijen							
032	2	- visteeltbedrijven	50	0	50 C	0	50	3.1	1 G
08	-								
08	-	TURFWINNING							
089		Turfwinningbedrijven	50	50	100 C	10	100	3.2	2 G
06	-								
		HOOFDGROUP BEDRIJVEN							
08	-	WINNING VAN ZAND, GRIND, KLEI, ZOUT, E.D.							
0812	0	Steen-, grit- en krijtmalerijen (open lucht):							
0812	1	- algemeen	10	100	200	10	200 D	4.1	2 G
0812									

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
1031	1	- vervaardiging van aardappelproducten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G
1031	2	- vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G
1032, 1039	0	Groente- en fruitconservenfabrieken:							
1032, 1039	1	- jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G
1032, 1039	2	- groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	3	- met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	4	- met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G
1032, 1039	5	- met uienconservering (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G
104101	0	Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104101	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G
104101	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
104102	0	Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104102	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G
104102	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
1042	0	Margarinefabrieken:							
1042	1	- p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G
1042	2	- p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	0	Zuivelproducten fabrieken:							
1051	1	- gedroogde producten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	2	- geconcentreerde producten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	3	- melkproducten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1051	4	- melkproducten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	5	- overige zuivelproducten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G
1052	1	- Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1052	2	- consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G
1061	0	Meelfabrieken:							
1061	1	- p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G
1061	2	- p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G
1061	0	Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G
1062	0	Zetmeelfabrieken:							
1062	1	- p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G
1062	2	- p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
1091	0	Veevoerfabrieken:							
1091	1	- destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G
1091	2	- beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G
1091	3	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G
1091	4	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G
1091	5	- mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G
1091	6	- mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1092	0	Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G
1071	0	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:							
1071	1	- v.c. < 7500 kg meel/week, bij gebruik van charge-ovens	30	10	30 C	10	30	2	1 G
1071	2	- v.c. >= 7500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G
1072	0	Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G
1081	0	Suikerfabrieken:							
1081	1	- v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G
1081	2	- v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G
10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:							
10821	1	- Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G
10821	2	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G
10821	3	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
10821	4	- Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G
10821	5	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G
10821	6	- suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
1073	0	Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G
1083	0	Koffiebranderijen en theepakkerijen:							
1083	1	- koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G
1083	2	- theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G
108401	0	Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G
1089	0	Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G
1089	0	Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G
1089	0	Soep- en soeparomafabrieken:							
1089	1	- zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G
1089	2	- met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G
1089	0	Bakmeel- en puddingpoederfabrieken	200	50	50	30	200	4.1	2 G
110101	0	Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G
110102	0	Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:							
110102	1	- p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G
110102	2	- p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G
1102 t/m 1104	0	Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G
1105	0	Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G
1106	0	Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G
1107	0	Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G
12	-								
12	-	VERWERKING VAN TABAK							
120	0	Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G
13	-								
13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL							
131	0	Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G
132	0	Weven van textiel:							
132	1	- aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G
132	2	- aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G
133	0	Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G
139	0	Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G
1393	0	Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
139, 143	-	Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G
14	-								
14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT							
141		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G
141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G
142, 151		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G
19	-								
15	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)							
151, 152		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G
151		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G
152		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G
	-								
16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.							
16101		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G
16102	0	Houtconserveringsbedrijven:							
16102	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G
16102	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G
1621		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G
162	0	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G
162	1	Timmerwerfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G
162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G
17	-								
17	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN							
1711		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G
1712	0	Papier- en kartonfabrieken:							
1712	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G
1712	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G
1712	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G
172		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	0	Golfkartonfabrieken:							
17212	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G
58	-								
18	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA							
1811		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G
1812		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G
18129		Kleine drukkerijen en kopieerinstallaties	10	0	30	0	30	2	1 P
1814	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G
1814	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G
1813		Grafische reproductie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G
1814		Overige grafische activiteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G
182		Reproductiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G
19	-								
19	-	AARDOLIE-/STEENKOOVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEESTOFFEN							
191		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G
19202	A	Smeerolien- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G
19202	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G
19202	C	Aardolieproductenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G
20	-								
20	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUCTEN							
2011	0	Vervaardiging van industriële gassen:							
2011	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G
2011	2	- overige gassenfabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G
2011	3	- overige gassenfabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G
2012		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G
2012	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:							
2012	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G
2012	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G
20141	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:							
20141	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G
20141	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G
20141	B0	Methanolfabrieken:							
20141	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G
20141	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
20149	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):							
20149	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G
20149	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G
2015		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G
2016		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G
202	0	Landbouwchemicaliënfabrieken:							
202	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G
202	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G
203		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G
2110	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:							
2110	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G
2110	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G
2120	0	Farmaceutische productenfabrieken:							
2120	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G
2120	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G
2041		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G
2042		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
2051		Kruit-, vuurwerk-, en springstoffenfabrieken	30	10	50	1000 V	1000	5.3	1 G
2052	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:							
2052	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G
2052	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G
205902		Fotochemische produktenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G
205903	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G
205903	B	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G
2060		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G
22	-								
22	-	VERVAARDIGING VAN PRODUCTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF							
221101		Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G
221102	0	Loopvlakvernieuwendbedrijven:							
221102	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G
221102	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G
2219		Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G
222	0	Kunststofverwerkende bedrijven:							
222	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G
222	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G
222	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G
23	-								
23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUCTEN							
231	0	Glasfabrieken:							
231	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G
231	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
231	3	- glaswol en glasvezels, p.c. < 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G
231	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G
231		Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G
232, 234	0	Aardewerkfabrieken:							
232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G
232, 234	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G
233	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G
233	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G
2351	0	Cementfabrieken:							
2351	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G
2351	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G
235201	0	Kalkfabrieken:							
235201	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235201	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
235202	0	Gipsfabrieken:							
235202	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235202	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
23611	0	Betonwarenfabrieken:							
23611	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G
23611	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G
23611	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G
23612	0	Kalkzandsteenfabrieken:							
23612	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G
23612	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2362		Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G
2363, 2364	0	Betonmortelcentrales:							
2363, 2364	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	10	100	3.2	3 G
2363, 2364	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	10	300	4.2	3 G
2365, 2369	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:							
2365, 2369	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G
2365, 2369	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G
237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:							
237	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G
237	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G
237	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G
237	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G
2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2399	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:							
2399	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G
2399	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G
2399	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):							
2399	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G
2399	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G
2399	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G
2399	D0	Asfaltcentrales: p.c. < 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G
2399	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G
24	-								
24	-	VERVAARDIGING VAN METALEN							
241	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:							
241	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G
241	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G
245	0	Ijzeren- en stalenbuizenfabrieken:							
245	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G
245	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G
243	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalsen en profielzetterijen:							
243	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G
243	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G
244	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:							
244	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G
244	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
244	B0	Non-ferro-metaalwalsenrijen, -trekkerijen e.d.:							
244	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G
244	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G
2451, 2452	0	IJzer- en staalgietenrijen/ -smeltenrijen:							
2451, 2452	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2451, 2452	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
2453, 2454	0	Non-ferro-metaalgietenrijen/ -smeltenrijen:							
2453, 2454	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2453, 2454	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
25	-								
25, 31	-	VERVAARDIGING EN REPARATIE VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACHINES/TRANSPORTMIDDELEN)							
251, 331	0	Constructieverbodplaatsen							
251, 331	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G
251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
251, 331	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
251, 331	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2529, 3311	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:							
2529, 3311	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300	30 R	300	4.2	2 G
2529, 3311	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	50 R	500	5.1	3 G
2521, 2530, 3311	-	Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200	30	200	4.1	2 G
255, 331	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200	30	200	4.1	1 G
255, 331	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100	30	100 D	3.2	2 G
255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2561, 3311	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:							
2561, 3311	1	- algemeen	50	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	10	- stralen	30	200	200	30	200 D	4.1	2 G
2561, 3311	11	- metaalharden	30	50	100	50	100 D	3.2	1 G
2561, 3311	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100	50 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	2	- scoperen (opsputten van zink)	50	50	100	30 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	3	- thermisch verzinken	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	4	- thermisch vertinnen	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	8	- emaileren	100	50	100	50 R	100	3.2	1 G
2561, 3311	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100	50	100	3.2	2 G
2562, 3311	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100	30	100 D	3.2	1 G
2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, inbandig, p.o. <200m2	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
259, 331	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:							
259, 331	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
259, 331	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	30	500	5.1	3 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100	30	100	3.2	2 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inbandig, p.o. <200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
27, 28, 33	-								
27, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN							
27, 28, 33	0	Machine- en apparatenfabrieken incl. reparatie:							
27, 28, 33	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
27, 28, 33	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200	30	200 D	4.1	3 G
28, 33	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30	300 D	4.2	3 G
26, 28, 33	-								
26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS							
26, 28, 33	A	Kantoomachines- en computerfabrieken incl. reparatie	30	10	30	10	30	2	1 G
26, 27, 33	-								
26, 27, 33	-	VERVAARDIGING VAN OVERIGE ELEKTRISCHE MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDHEDEN							
271, 331		Elektromotoren- en generatorenfabrieken incl. reparatie	200	30	30	50	200	4.1	1 G
271, 273		Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30	50	200	4.1	1 G
273		Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200	100 R	200 D	4.1	2 G
272		Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100	50	100	3.2	2 G
274		Lampenfabrieken	200	30	30	300 R	300	4.2	2 G
293		Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30	10	30	2	1 G
2790		Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C Z	200 R	1500	6	2 G
26, 33	-								
26, 33	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN - BENODIGDHEDEN							
261, 263, 264, 331		Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d. incl. reparatie	30	0	50	30	50 D	3.1	2 G
2612		Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50	30	50	3.1	1 G
26, 32, 33	-								
26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN							
26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	30	0	30	0	30	2	1 G
29	-								
29	-	VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS							
291	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven							
291	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C	30 R	200 D	4.1	3 G
291	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300 Z	50 R	300	4.2	3 G
29201		Carrosseriefabrieken	100	10	200	30 R	200	4.1	2 G
29202		Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200	30	200	4.1	2 G
293		Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
30	-								
30	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)							

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
301, 3315	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:							
301, 3315	1	- houten schepen	30	30	50	10	50	3.1	2 G
301, 3315	2	- kunststof schepen	100	50	100	50 R	100	3.2	2 G
301, 3315	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200	30	200	4.1	2 G
301, 3315	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C Z	50	500	5.1	2 G
3831		Scheepssloperijen	100	200	700	100 R	700	5.2	2 G
302, 317	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:							
302, 317	1	- algemeen	50	30	100	30	100	3.2	2 G
302, 317	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30 R	300	4.2	2 G
303, 3316	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:							
303, 3316	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200	30	200	4.1	2 G
303, 3316	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000 Z	100 R	1000	5.3	2 G
309		Rijwiel- en motorrijwielfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
3099		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
31	-								
31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.							
310	1	Meubelfabrieken	50	50	100	30	100 D	3.2	2 G
9524	2	Meubelstofleederijen b.o. < 200 m2	0	10	10	0	10	1	1 P
321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10	10	30	2	1 G
322		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30	10	30	2	2 G
323		Sportartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
324		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
32991		Sociale werkvoorziening	0	30	30	0	30	2	1 P
32999		Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G
38	-								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING			AFSTANDEN IN METERS						INDICES
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE		VERKEER	
38	-	VOORBEREIDING TOT RECYCLING									
383201		Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1		2 G	
383202	A0	Puinbrekerijen en -malerijen:									
383202	A1	- v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2		2 G	
383202	A2	- v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2		3 G	
383202	B	Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2		2 G	
383202	C	Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2		3 G	
35	-	PRODUKTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER									
35	A0	Elektriciteitsproduktiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)									
		- kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth									
35	A1		100	700	700 C Z	200	700	5.2		2 G	
35	A2	- oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1		2 G	
		- gasgestookt (incl. bijstook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth,in	100	100	500 C Z	100 R	500	5.1		1 G	
35	A5	- warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1		1 G	
35	B0	bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:									
		- covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2		2 G	
35	B2	- vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2		2 G	
35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:									
35	C1	- < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2		1 P	
35	C2	- 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1		1 P	
35	C3	- 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2		1 P	
35	C4	- 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2		1 P	
35	C5	- >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1		1 P	
35	D0	Gasdistributiebedrijven:									
35	D1	- gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2		1 P	
35	D2	- gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1		1 P	
35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1		1 P	
35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2		1 P	
35	D5	- gasontvang- en -verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1		1 P	
35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:									
35	E1	- stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2		1 P	
35	E2	- blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2		1 P	
35	F0	windmolens:									
35	F1	- wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2		1 P	
35	F2	- wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1		1 P	
35	F3	- wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2		1 P	
36	-	WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER									
36	A0	Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:									
36	A1	- met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3		1 G	
36	A2	- bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1		1 G	
36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:									
36	B1	- < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2		1 P	
36	B2	- 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2		1 P	
36	B3	- >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2		1 P	
41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID									
41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID									
41, 42, 43	0	Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2		2 G	
41, 42, 43	1	- bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1		2 G	
41, 42, 43	2	Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1		2 G	
41, 42, 43	3	- aannemersbedrijven met werkplaats: b.o.< 1000 m²	0	10	30	10	30	2		1 G	
45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN									
45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN									
45205		Autowasserijen	10	0	30	0	30	2		3	
451, 452, 454		Reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2		2	
45204	A	Autoplaatswerkerijen	10	30	100	10	100	3.2		1	
45204	B	Autobeklederijen	0	0	10	10	10	1		1	
45204	C	Autosputinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1		1	
4677	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2		2	
4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1		2	
46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING									
46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING									
4621	0	Grth in akkerbouwprodukten en veevoerders	30	30	50	30 R	50	3.1		2 G	
		Grth in akkerbouwprodukten en veevoerders met een									
4621	1	verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2		2 G	
4622		Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2		2 G	
4623		Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2		2 G	
4624		Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1		2 G	
46217, 4631		Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1		2 G	
4632, 4633		Grth in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsoliën	10	0	30	50 R	50	3.1		2 G	
4634		Grth in dranken	0	0	30	0	30	2		2 G	
4635		Grth in tabaksprodukten	10	0	30	0	30	2		2 G	
4636		Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	10	10	30	0	30	2		2 G	
4637		Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2		2 G	
4638, 4639		Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2		2 G	
464, 46733		Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2		2 G	
46499	0	Grth in vuurwerk en munitie:									
46499	1	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag < 10 ton	10	0	30	10 V	30	2		2 G	
46499	2	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag 10 tot 50 ton	10	0	30	50 V	50	3.1		2 G	
		- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats < 750 kg									
46499	3	(en > 25 kg theatervuurwerk)	10	0	30	500 V	500	5.1		2 G	

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	nummer	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
			GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats 750 kg tot 6 ton	10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G
46499	4		10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G
46499	5	- munitie	0	0	30	30	30	2	2 G
46711	0	Grth in vaste brandstoffen:							
46711	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 G
46711	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3
46712	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:							
46712	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G
46712	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G
46712	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G
46713		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G
46721	0	Grth in metaalertsen:							
46721	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G
46721	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G
46722, 46723		Grth in metalen en -halfabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G
4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:							
4673	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G
4673	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G
46735	4	zand en grind:							
46735	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G
46735	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G
4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:							
4674	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G
4674	2	- algemeen: b.o. <= 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G
46751		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G
46752		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G
4676		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G
4677	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G
4677	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G
466	0	Grth in machines en apparaten:							
466	1	- machines voor de bouwrijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G
466	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G
466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.)	0	0	30	0	30	2	2 G
47	-								
47	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN							
952		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	0	0	10	10	10	1	1 P
55	-								
55	-	LOGIES- MAALTIIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING							
562		Cateringbedrijven	10	0	30 C	10	30	2	1 G/P
49	-								
49	-	VERVOER OVER LAND							
493		Bus-, tram- en metroremises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P
493		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P
493		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G
494	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G
494	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G
495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P
52	-								
52	-	DIENTSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER							
52242	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:							
52242	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G
52242	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G
52242	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G
52242	3	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G
52242	4	- erten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G
52242	5	- granen of meelsoorten, v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G
52242	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G
52242	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G
52242	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G
52242	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G
52102, 52109	A	Distributiecentra, pak- en koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G
52109	B	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	0	0	30 C	10	30	2	2 G
5221	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G
64	-								
53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE							
531, 532		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P
61	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P
61	B0	zendinstallaties:							
61	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P
61	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P
61	B3	- GSM en UMTS-steunzenders (indien bouwvergunningplichtig)	0	0	0 C	10	10	1	1 P
77	-								
77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN							
7711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P
7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G
62	-								
62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE							
62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P
58, 63	B	Datacentra	0	0	30 C	0	30	2	1 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
72	-								
72	-	SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK							
721		Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	30	10	30	30 R	30	2	1 P
722		Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69m71, 73, 74, 77, 78, 80m82	-								
63, 69m71, 73, 74, 77, 78, 80m82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING							
812		Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3.1	1 P
74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G
84	-								
84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
8425		Brandweerkazernes	0	0	50 C	0	50	3.1	1 G
37, 38, 39	-								

[illegible]

SEI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFD GROEP CULTUUR EN ONTSPANNING							
5914		Bioscopen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9004		Theaters, schouwburgen, concertgebouwen, evenementenhallen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9321		Recreatiecentra, vaste kermis e.d.	30	10	300	10	300 D	4.2	3 P
8552		Muziek- en balletscholen	0	0	30	0	30	2	2 P
85521		Dansscholen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9101, 9102		Bibliotheken, musea, ateliers, e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
91041		Dierentuinen	100	10	50 C	0	100	3.2	3 P
91041		Kinderboerderijen	30	10	30 C	0	30	2	1 P
931	B	Bowlingcentra	0	0	30 C	0	30	2	2 P
									3 P
9200		Casino's	10	0	30 C	0	30	2	
92009		Amusementshallen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9313, 9604		Badhuizen en sauna-baden	10	0	30 C	0	30	2	1 P
		HOOFD GROEP DETAILHANDEL							
453		Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	0	0	30	10	30	2	1 P
451, 452, 454		Handel in auto's en motorfietsen (inclusief onderhoud en/of reparatie)	10	0	30	10	30	2	2
47	A	Detailhandel voor zover n.e.g.	0	0	10	0	10	1	1 P
471		Supermarkten, warenhuizen	0	0	10	10	10	1	2 P
4722, 4723		Detailhandel vlees, wild, gevogelte, met roken, koken, bakken	10	0	10	10	10	1	1 P
4724		Detailhandel brood en bakket met bakken voor eigen winkel	10	10	10 C	10	10	1	1 P
4773, 4774		Drogisterijen	0	0	0	10	10	1	1 P
									3 P
4752		Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	0	0	30	10	30	2	
4778		Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	0	0	10	10 V	10	1	1 P
4791		Postorderbedrijven	0	0	50 C	0	50	3.1	2 G
82991		Veilingen voor landbouw- en visserijproducten	50	30	200 C	50 R	200	4.1	3 G
82992		Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
		HOOFD GROEP DIENSTVERLENING							
791		Reisorganisaties	0	0	10	0	10	1	1 P
41, 68	A	Verhuur van en handel in onroerend goed	0	0	10	0	10	1	1 P
96013	B	Wasserettes, wassalons	0	0	10	0	10	1	1 P
9602		Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	0	0	10	0	10	1	1 P
9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	0	0	10 C	0	10 D	1	1 P
		HOOFD GROEP HORECA							
5510		Hotels en pensions met keuken, conferentie-orden en congressentra	10	0	10	10	10	1	2 P
561		Restaurants, cafetaria's, snackbars, ijssalons met eigen ijsbereiding, viskramen e.d.	10	0	10 C	10	10	1	2 P
563	1	Café's, bars	0	0	10 C	10	10	1	2 P
563	2	Discotheken, muziekcafé's	0	0	30 C	10	30 D	2	2 P

SBH-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROUP KANTOREN							
581		Uitgeverijen (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
461		Handelsbemiddeling (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
791		Reisorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
5229		Expeditie, cargadoors (kantoren)	0	0	10	0	10 D	1	1 P
64, 65, 66	A	Banken, verzekeringbedrijven, beuzeren	0	0	10 C	0	10	1	1 P
84	A	Openbaar bestuur (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
941, 942		Bedrijfs- en werknemersorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69m71, 73, 74, 77, 78, 80m82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	0	0	10	0	10 D	1	2 P
		HOOFDGROUP MAATSCHAPPELIJK							
4773, 4774		Apotheken	0	0	0	10	10	1	1 P
		OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
84	A	Openbaar bestuur	0	0	10	0	10	1	2 P
8422		Defensie-inrichtingen	30	30	200 C	100	200 D	4.1	3 G
85	-								
85	-	ONDERWIJS							
852, 8531		Scholen voor basis- en algemeen voortgezet onderwijs	0	0	30	0	30	2	1 P
8532, 854, 855		Scholen voor beroeps-, hoger en overig onderwijs	10	0	30	10	30 D	2	2 P
86	-								
86	-	GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG							
8610		Ziekenhuizen	10	0	30 C	10	30	2	3 P
8621, 8622, 8623		Artsenpraktijken, klinieken en dagverblijven	0	0	10	0	10	1	2 P
8691, 8692		Consultatiebureaus	0	0	10	0	10	1	1 P
871	1	Verpleeghuizen	10	0	30 C	0	30	2	1 P
8891	2	Kinderopvang	0	0	30	0	30	2	2 P
94	-								
94	-	DIVERSE ORGANISATIES							
9491		Kerkgebouwen e.d.	0	0	30	0	30	2	2 P
94991	A	Buurt- en clubhuizen	0	0	30 C	0	30 D	2	2 P
59	-								
59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE							
9101, 9102		Bibliotheken	0	0	10	0	10	1	2 P
93	-								
96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING							
9603	0	Begraafondernemingen:							
9603	1	- uitvaartcentra	0	0	10	0	10	1	2 P
96031	2	- begraafplaatsen	0	0	10	0	10	1	2 P
96032	3	- crematoria	100	10	30	10	100	3.2	2 P
9609	A	Dierenasielen en -pensions	30	0	100 C	0	100	3.2	1 P
		HOOFDGROUP RECREATIE							
553, 552		Kampeerterreinen, vakantiecetra, e.d. (met keuken)	30	0	50 C	30	50	3.1	2 P
932	G	Jachthavens met diverse voorzieningen	10	10	50 C	30	50	3.1	3 P

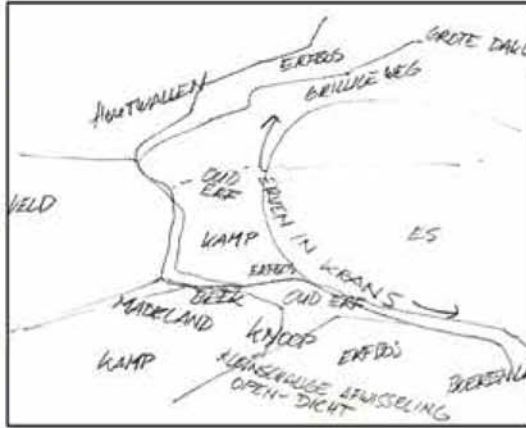
LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008	OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					INDICES	
	nummer	GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP SPORT						
5629	Kantines	10	0	10 C	10	10 D	1	1 P
94991	B Hondendressuurterreinen	0	0	50	0	50	3.1	1 P
931	0 Zwembaden:							
931	1 - overdekt	10	0	50 C	10	50	3.1	3 P
931	2 - niet overdekt	30	0	200	10	200	4.1	3 P
931	A Sporthallen	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	C Overdekte kunstijsbanen	0	0	100 C	50 R	100	3.2	2 P
931	D Stadions en open-lucht-ijsbanen	0	0	300 C	50 R	300	4.2	3 P
931	E Maneges	50	30	30	0	50	3.1	2 P
931	F Tennisbanen (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	G Veldsportcomplex (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	H Golfbanen	0	0	10	0	10	1	2 P
931	I Kunstskibanen	0	0	30 C	50 R	50	3.1	2 P
931	0 Schietinrichtingen:							
931	1 - binnenbanen: geweer- en pistoolbanen	0	0	200 C	10	200	4.1	2 P
								1 P
931	10 - buitenbanen met voorzieningen: pistoolbanen	10	0	1000	200	1000	5.3	
931	11 - buitenbanen met voorzieningen: boogbanen	0	0	30	30	30	2	1 P
931	2 - binnenbanen: boogbanen	0	0	10 C	10	10	1	1 P
931	3 - vrije buitenbanen: kleiduiven	0	0	200	300	300	4.2	2 P
931	4 - vrije buitenbanen: schietbomen	0	0	500	1500	1500	6	1 P
931	5 - vrije buitenbanen: geweerbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	6 - vrije buitenbanen: pistoolbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	7 - vrije buitenbanen: boogbanen	0	0	10	200	200	4.1	1 P
931	8 - buitenbanen met voorzieningen: schietbomen	10	0	300	500	500	5.1	2 P
931	9 - buitenbanen met voorzieningen: geweerbanen	10	0	1000	1500	1500	6	2 P
931	A Skelter- en kartbanen, in een hal	10	0	50	10	50	3.1	2 P
931	B Skelter- en kartbanen, open lucht, < 8 uur/week in gebruik	50	30	500	30	500	5.1	2 P
931	C Skelter- en kartbanen, open lucht, >=8 uur/week in gebruik	50	50	1000 Z	30	1000	5.3	2 P
931	D Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., < 8 uur/week in gebruik	100	50	700	50	700	5.2	3 P
931	E Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., >=8 uur/week in gebruik	100	100	1500 Z	50	1500	6	3 P
931	F Sportscholen, gymnastiekzalen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
93299	Modelvliegtuig-velden	10	0	300	100	300	4.2	1 P
9313, 9604	Fitnesscentra	10	0	30 C	0	30	2	1 P

[illegible]

Bijlage 3 Ansicht Oude Hoevenlandschap

Ansicht 1 - Oude Hoevenlandschap

Het oude hoevenlandschap, of ook wel kampen/essenlandschap genoemd, is het oudste landschapstype.

De dragers zijn essen, kampen, oude erven (al dan niet geclusterd) en weidegronden langs beken.

De oude erven zijn zeer bepalende onderdelen en hebben een eigen ansicht gekregen.

Bekende essen zijn: Lonnekeres en de Usseleres /

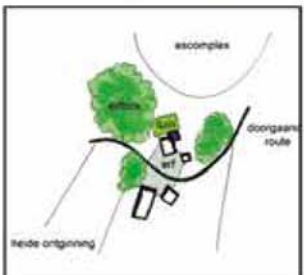
Landschap kort beschreven

- Behalve op de essen: kleinschalige grillige verkaveling, deels omzoomd door houtwallen
- Essen zijn opvallende grote ruimten in het landschap
- Wegen veelal krom, zich voegend naar de erven, soms over erf
- Beek kronkelend door het landschap
- Kampen (eenmansessen) aanwezig
- Bouwland hogerop, weiland bij de beek
- Afwisseling van coulissen (houtwal, bosjes en lanen) en open ruimtes
- Microrelief door essen & kampen, soms in de vorm van steilrand

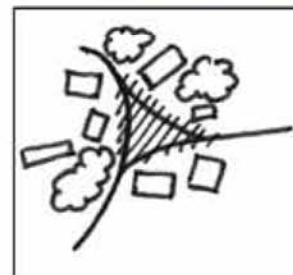
Landschap & bebouwing

- Oudste erven aan de rand van de es
- Erven geclusterd (knooperf), in krans rond een es, langs een beek of solitair
- Essen en kampen liggen hoger dan erven
- Dakvlakken over de es heen zichtbaar,
- Erven tegen een achtergrond van groen (bv. erfbos)
- Stap van openbaar naar prive via open tuinelement: boomgaard, moestuin, haag of boomgroepen
- Het erf niet afgescheiden van de omgeving,
- Erven binnen een cluster verbonden door groene elementen

Es

- Bolle, hoge ligging
- Zeer oud waardevol esdek
- Onbeplant, m.u.v. een enkele zeer oude boom
- Soms gedeeltelijk, soms geheel omgrensd door een rand van oude boerderijen, erfbossen en houtwallen
- Onregelmatige blokverkeveling, weinig verharde wegen
- Grote dakvlakken achter de kim van de es of de kemp
- Ontbreken van permanente perceelsscheidingen op es

Herstel oude groenstructuren
 Pleksgewijs randen essen/kampen verdichten
 Verbetering historische erfinrichting/beplanting
 Verrassende doorkijkjes
 Verbetering toegang en beleving
 Beheer en onderhoud van landschapselementen
 Veiligstellen oude karakteristieke bebouwing
 Kamp/es met graan
 Inheemse boomsoorten en korte gewassen
 Steilranden herstellen
 Versterken manifestering es door groenrand
 Huizen die bij het platteland horen

- Grote volumes bos & grote open ruimtes
- Egalisering / vergraven es
- Rechttrekken percelen
- Lange rechte lijnen
- Huizen die in de stad thuis horen
- Overdadige versiering
- Grote bouwvolumes naast het hoofdgebouw
- Verwijderen coulissenstructuur
- Kanaliseren beken
- Bomen, kwekerij, bebouwing of waterpartij op es
- Afsluiting van wegen over erven

 Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Mei 2017, gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- E

Onderwerp	Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG) 2017		
Portefeuillehouder	Jeroen Hatenboer agendaletter (E))		
Programma	<i>Duurzame Leefomgeving – Domein Fysiek – Cluster ROB.</i>	Aangeboden aan Raad	12 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700060125

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Kennis te nemen van het gegeven dat de boekhoudkundige regels aangeven dat de usseleres een andere plek op de balans heeft gekregen;
2. In te stemmen met de in 2016 uitgevoerde kwaliteitsverbetering binnen het plangebied Vaneker (deels plangebied Zuidkamp en deels De Schil) en de hieruit voortvloeiende compensatie-bijdrage van circa € 600.000;
3. Het Meerjarenperspectief Grondbedrijf (MPG) 2017 vast te stellen en daarbij de opgelegde geheimhouding ten aanzien van bijlage 3 “MPG 2017 deel 2” bekrachtigen.

Inleiding

Om op een financieel degelijke manier onze projecten in uitvoering en de daarbij behorende grondpositie in beeld te brengen worden de geprognosticeerde inkomsten en uitgaven van ruimtelijke projecten opgenomen in grondexploitaties. Dit noemen wij het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf. Het MPG bevat de financiële vertaling van alle ruimtelijke en programmatische ontwikkelingen in 2016. Jaarlijks maken wij voor alle projecten op 31 december de balans op.

Als basis voor het MPG 2017 heeft het college op 13 december 2016 de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017, met daarin de parameters, het programma, de planning en de prijzen, vastgesteld. Daarmee zijn wijzigingen en actualisaties in het kader van het MPG 2017 alleen financieel-technisch van aard. Op 6 februari 2016 is de inhoud van de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017 met de leden van de rekeningencommissie gedeeld.

Ten opzichte van de Notitie van Uitgangspunten en de presentatie in de rekeningencommissie hebben zich een tweetal wijzigingen voorgedaan. Deze worden in dit raadsvoorstel nader toegelicht worden. Dit betreft in de eerste plaats het anders presenteren van de grondexploitatie Usseleres op de gemeentelijke balans. De verslagleggingsregels schrijven voor dat een grondexploitatie waar feitelijk niks gebeurd en waar de intentie tot ontwikkeling ook niet helder is, niet kan worden gezien als actieve grondexploitatie. Door de gewijzigde verslagleggingsregels Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) per 1-1-2016, moet deze grondexploitatie nu beschouwd worden als “materieel vast actief (MVA)” in plaats van “voorraad grond”. Hierbij is de grondexploitatie Usseleres er nog steeds. De grondexploitatie wordt alleen op een andere plek verantwoord op de balans en is niet meer zichtbaar in het MPG.

In de tweede plaats heeft er een planwijziging plaatsgevonden in het Vaneker. Om meer kwaliteit te realiseren heeft er een herverkaveling plaatsgevonden waarbij er meer opbrengsten plaatsvinden in De Schil en minder in het ADT. Om die reden vindt er een compensatie plaats vanuit De Schil naar het ADT zodat het effect van deze wijziging neutraal kan plaatsvinden voor beide exploitaties. Aangezien sprake is van één plan binnen twee administratieve entiteiten (ADT een verbonden partij is en De Schil een gemeentelijke grondexploitatie) dient deze kaderwijziging wel formeel bekrachtigd te worden.

Het MPG 2017 bestaat uit een openbaar deel 1 en een vertrouwelijk deel 2. Het beschrijft de resultaten en actualisatie van de grondexploitaties, de strategische gronden en de overige complexen.

De besluitvorming over het MPG gebeurt gelijktijdig met het vaststellen van de jaarrekening 2016. Hierdoor worden de geactualiseerde grondexploitaties in de jaarrekening opgenomen en worden de actualisaties verwerkt

in de begroting 2017 - 2020. Deze zijn terug te vinden in de paragraaf grondbeleid, die zowel in de jaarrekening 2016 als in de begroting 2017 - 2020 is opgenomen. Met het vaststellen van het MPG 2017 worden ook de nieuwe budgetkaders voor de complexen vastgesteld. Die vormen daarmee het nieuwe kader voor de projecten in 2017.

Beoogd resultaat

Met het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties informeert het College de gemeenteraad over de financiële en inhoudelijke ontwikkelingen van de grondexploitatieprojecten in Enschede. De informatie toont het resultaat van keuzes die de raad eerder maakte met betrekking tot inhoud, planning en kosten van de grondexploitatieprojecten. Het MPG geeft actuele informatie over de grondexploitaties en de mogelijke gevolgen van de (economische) ontwikkelingen. Naast een terugblik wordt in het MPG ook een doorkijk gegeven naar toekomstige ontwikkelingen en trajecten die effect zullen hebben op de grondexploitaties en daarmee op het grondbedrijf. Door het vaststellen van het MPG 2017 worden tegelijkertijd de nieuwe budgetkaders voor de grondexploitaties en diverse complexen van het MPG vastgesteld.

Argumenten

1.1 *De verslaggevingsregels (Besluit begroting en verantwoording) geven aan dat de grondexploitatie Usseleres niet langer aan te merken is als een actieve grondexploitatie*

De verslaggevingsregels geven aan dat, wanneer er binnen een grondexploitatie geen activiteiten tot ontwikkeling plaatsvinden en er ook geen heldere intentie meer is om dit te gaan doen, ook wel “stellig en reëel voornemen” genoemd, deze grondexploitatie niet langer beschouwd kan worden als een actieve grondexploitatie. De gronden zijn daarom per 1-1-2016 op de balans niet meer als “bouwgrond in exploitatie (BIE)” gepresenteerd, maar als “materieel vaste actief (MVA)”. Dit in lijn met het standpunt van de accountant over deze wijze van presenteren. Hierbij is de grondexploitatie Usseleres er nog steeds, want alleen de raad is bevoegd tot het aangaan, wijzigen of afsluiten van grondexploitaties. De grondexploitatie wordt alleen op een andere plek verantwoord op de balans en is dan niet meer als grondexploitatie zichtbaar in het MPG. Vanuit de overgangsbepalingen uit het BBV biedt dit de mogelijkheid om deze gronden of toch te ontwikkelen, of af te boeken tot lagere marktwaarde. Dit besluit dient uiterlijk per 2019 genomen te worden. In het kader van de discussie over de bedrijventerreinen, wordt deze keuze nog aan u voorgelegd.

2.1 *Kwaliteitsverbetering 't Vaneker*

De gebiedsontwikkeling Vaneker bestaat uit een gemeentelijke grondexploitatie (de Schil) en een grondexploitatie (Zuidkamp) van een verbonden partij (ADT). In 2016 is besloten, mede in verband met de positieve kavelverkoop, eerder dan gepland in het Vaneker een kwaliteitsslag door te voeren in de verkaveling en de vergroening van het plangebied ter plaatse van de ‘voormalige sportvelden’. De kwaliteitsverbetering betreft een nadere uitwerking vanuit het oorspronkelijke Ontwikkelingsplan (2012), waarbij meer in detail naar de kwaliteit van het gebied is gekeken en de inpassing ervan ten opzichte van de verkaveling. Vanuit de huidige marktvraag zijn grotere kavels toegevoegd en is de oriëntatie van de kavels gewijzigd. Daarnaast is het openbaar groen in het gebied al aangeplant en daarmee zijn de contouren van het gebied gemarkeerd. Als gevolg van de, voor het gebied, gewenste kwaliteitsverbetering is het aantal uitgeefbare kavels binnen Zuidkamp afgenomen met vier kavels en het aantal kavels binnen De Schil met vier kavels toegenomen. Hierdoor heeft zich een verschuiving van de opbrengstpotentie voorgedaan.

3.1 *Dit MPG 2017 is opgesteld conform de Financiële verordening (2012) en Beheersregels grondexploitatie (2012)*

Het MPG is een verbijzondering van de gemeentebegroting en de gemeenterekening. De uitkomsten van het MPG leveren de input voor de begroting- en verantwoordingscyclus van de gemeente. Eind 2012 heeft de raad de Financiële verordening Gemeente Enschede 2012 vastgesteld. In artikel 25, lid 4 van de financiële verordening is bepaald dat de raad jaarlijks het MPG vaststelt met daarin de geactualiseerde grondexploitatiebegrotingen en kredieten. Geheimhouding ten aanzien bijlage 3 is noodzakelijk in verband met de vertrouwelijke bedrijfseconomische gegevens.

3.2 *Dit MPG is opgesteld volgens de nieuwe voorschriften voor grondexploitaties*

Het MPG is opgesteld conform de nieuwe richtlijnen vanuit het Besluit Begroten Verantwoorden (BBV), waarbij er een aantal wijzigingen hebben plaatsgevonden. Over de financiële effecten van deze nieuwe regelgeving bent u het kader van het B&W en raadsvoorstel “Financiële effecten van Richting aan Ruimte en veranderende regelgeving BBV” van 31 oktober 2016 geïnformeerd.

Kanttekeningen

2.1 Kaderwijzigingen horen feitelijk niet via het MPG te lopen

Door de herverkaveling is sprake van een verschuiving van de opbrengstpotentie tussen Zuidkamp en De Schil. Het betreft feitelijk een wenselijke scopewijziging tussen de grondexploitatie Zuidkamp die onderdeel uitmaakt van de verbonden partij ADT, en de grondexploitatie Schil die onderdeel uitmaakt van de het MPG. Om dit effect neutraal te laten zijn is een compensatiebijdrage afgesproken (in 2021) van ca. € 600.000 tussen de twee grondexploitaties. Dit effect is voor het gemeentelijk deel "De Schil" verwerkt in het MPG 2017.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

Geen

Kosten, opbrengsten, dekking

Effect op de verschillende deelcomplexen

Het jaar 2016 kenmerkte zich door een verder herstel van de woningmarkt. Van het dieptepunt in 2013 met 13 woningen steeg de productie naar 220 woningen in 2016. Voor het derde achtereenvolgende jaar zijn er in de gemeentelijke exploitaties meer woningen verkocht dan in prognoses was voorzien.

Voor bedrijven en kantoren was het economisch herstel nog niet zichtbaar in de uitgiftes. Bij de bedrijven nam het metrage uitgeefbaar gebied weliswaar toe van 0,01 ha in 2015 tot 0,7 ha in 2016, maar is altijd nog lager dan de prognoses. Bij kantoren vonden geen uitgiftes plaats, al nam het aantal opties wel toe.

Gevolg van deze ontwikkelingen was dat de grondexploitaties met woningbouw over het algemeen verbeterden en dat de exploitaties met kantoren en bedrijven gemiddeld wat verslechterden. Deze ontwikkeling is ook te zien in de ontwikkeling van de reserve. De diversen complexen binnen het MPG 2017 laten per saldo een verbetering zien van circa € 1,3 miljoen.

Deze verbetering is het gevolg van winstnemingen (o.a. Velve) en minder verlies in een aantal woningbouwexploitaties (o.a. Vaneker). Daarnaast is sprake van een eenmalige inkomst in het erfpachtcomplex (verkoop aan Livio). De financiële effecten van de veranderende regelgeving BBV en de RAR zoals verwoord bij argument 3.2, zijn eveneens verwerkt. Dit betreft in totaal € 5,2 miljoen in 2016. De totale verbetering van de reserve van € 1,3 miljoen is als volgt opgebouwd.

	effect Totaal	effect BBV/RAR *	effect regulier herziening
1 BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 4.216.000-	€ 4.125.000	€ 91.000-
BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 555.000		€ 555.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 735.000-	€ 865.000	€ 130.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 606.000		€ 606.000
2 gronden MVA (Materieel Vast Actief)	€ 748.000-		€ 748.000-
3 gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	€ 460.000-		€ 460.000-
4 Erfpachtscomplex	€ 1.553.000		€ 1.553.000
5 ACO (Administratief Complex Overig)	€ 362.000	€ 85.000	€ 447.000
6 Particuliere grondexploitaties	€ 33.000		€ 33.000
7 Overige mutaties t.l.v. reserve	€ 894.000-	€ 125.000	€ 769.000-
verbetering reserve	€ 3.944.000-	€ 5.200.000	€ 1.256.000

* dekking middels bijdrage BBV/RAR vanuit Algemene middelen (raadsbesluit d.d. 31-10-2016)

Reserve GB

De Reserve Grondbedrijf wordt gevormd door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie (BIE)), de "niet in exploitatie genomen gronden" (NIEGG), (nu onderdeel van de materieel vaste actief (MVA)), de particuliere exploitaties conform het facilitaire grondbeleid en de administratieve complexen. De diversen complexen binnen het MPG 2017 laten per saldo een verbetering zien van € 1,3 miljoen. Deze verbetering komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. Aangezien conform de nieuwe BBV notitie over de rente geen rente meer toegerekend mag worden over de reserve grondbedrijf, verbeterd de reserve tot € 9,3 miljoen negatief.

Ontwikkeling reserve GB

reserve per 31-12-2015	€	10,6-
rente	€	- *
reserve per 1-1-2016	€	10,6-
effecten herziening	€	1,3
reserve per 31-12-2016	€	9,3-

* geen rente toevoeging aan reserve conform BBV regelgeving

bedragen x € 1 miljoen

Naast de verbetering van de reserve zijn de toekomstige winsten ook toegenomen. Deze toekomstige winsten namen toe met € 2,8 miljoen tot € 13,7 miljoen. De winsten worden pas geëffectueerd zodra een project (nagenoeg) gereed is en deze winsten feitelijk gerealiseerd zijn.

Benodigde weerstandscapaciteit

Uit de risicosimulatie blijkt dat de financiële positie van het grondbedrijf met maximaal € 15,5 miljoen kan verslechteren ten opzichte van de huidige begrotingen als alle risico's zich tegelijk zouden voordoen. In het MPG 2017 werd rekening gehouden met een maximaal risico van € 16,5 miljoen. De benodigde weerstandscapaciteit is dus met € 1,0 miljoen gedaald. De belangrijkste oorzaken van deze verbetering staan in paragraaf 2.2.2. van het MPG deel 1.

Kredieten

Om in projecten daadwerkelijk werkzaamheden te kunnen uitvoeren, moet de raad hiervoor een krediet beschikbaar stellen. Een krediet is het geldend uitgavenkader voor de gehele looptijd van het grondexploitatieproject. Het krediet wordt gedekt door de inkomsten zoals geraamd in de grondexploitatie. In artikel 25, lid 5 van de financiële verordening is vastgelegd dat als de herziening van de grondexploitatiebegroting leidt tot een overschrijding van het krediet per project met 5% of meer ten opzichte van het laatst vastgestelde krediet in het MPG - met als ondergrens € 50.000 - hierover verantwoording aan de Raad wordt afgelegd in het MPG of door middel van een separaat voorstel. Ten opzichte van het vorige MPG is in totaal geen aanvullend krediet nodig. Voor een algemene toelichting op de kredieten wordt verwezen naar paragraaf 2.5 van het MPG deel 1. In hoofdstuk 11 overzicht kredieten van het vertrouwelijke MPG deel 2 is de onderverdeling van de kredieten per grondexploitatie zichtbaar..

Communicatie

Niet van toepassing

Vervolg

De resultaten van het MPG 2017 zijn verwerkt in de jaarrekening 2016 en vertaald in de gemeentebegroting. Omdat mutaties zijn opgetreden dient ook de begroting 2017-2020 gewijzigd te worden.

Bijlagen

1. MPG 2017 deel 1
2. Begrotingswijzingen
3. MPG 2017 deel 2 (vertrouwelijk bijlage, ter inzage bij griffie)

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris,

de loco-Burgemeester,

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,

de Voorzitter

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede																		
Document voor→			RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr						
Doc.	Maken→	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.			Open		Open		Open		Open		Open						
LJ →	Ja		B21 BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1		XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ						
MJ →	Ja (4jr)		B21 BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		0		0		0		0		0		0						
WB →	Nee				Open				0		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00						
			Besluit wordt genomen door: RAAD Datum besluit: ma, 3 jul. 2017 Aanlevering door: Do_Fy Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017			← kies besluitend orgaan, uitklapmenu ← voer in als: (d)j-(m)m-(ij)ij bijv 2-1-17 ← kies organisatie via uitklapmenu					Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)				Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021				
		Steller Begr Wijz→																									
		Naar↓							Lege regels:→		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		
											Juiste manier:→		2017		2017		2018		2018		2019		2019		2020		2021
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼	▼	▼	▼	▼	73.808.710,71	73.808.710,71	20.627.345,67	20.627.345,66	17.367.321,02	17.367.321,01	15.236.754,66	15.236.754,66	118.181.494,73	118.181.494,73	118.181.494,73	118.181.494,73					
J/N	S	EI	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I					
J	1	871	9412230	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.500,00		6.500,00		6.500,00										
J	1	871	9412230	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	68.981,74		33.817,74		21.717,74		21.717,74		21.717,74						
J	1	871	9412230	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	79.861,00		34.803,00		34.803,00		34.803,00		34.803,00						
J	1	871	9412239	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.000,00		2.000,00		2.000,00		2.000,00		2.000,00						
J	1	871	9412230	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	136.573,85		145.391,35		139.529,01		137.231,24		1.278.923,37						
J	1	871	9412230	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			2.313,62		3.959,76		4.805,61		6.072,13						
J	1	871	9412230	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					406.902,02		276.744,04		342.990,98						
J	1	871	9412230	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					9.266,00										
J	1	871	9412230	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					4.069,02		8.357,67		17.425,31						
J	1	871	9412230	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-59.860,75		-61.656,58		-63.506,27		-65.411,46		-684.457,65						
J	1	871	9412250	M03	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			53.384,47						4.490,50						
J	1	871	9412250	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			134.208,08						119.014,72						
J	1	871	9412250	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			63.476,71						28.965,10						
J	1	871	9412250	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.330,93		532.545,13		796.482,49		263.937,36		2.918.581,33						
J	1	871	9412250	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	168.777,95		288.299,00		508.771,00		94.506,00		605.463,00						
J	1	871	9412259	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	26.716,25		16.500,00		16.500,00		16.500,00		148.500,00						
J	1	871	9412250	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017									115.936,36						
J	1	871	9412250	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017															
J	1	871	9412250	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	319.982,08		335.606,29		357.620,11		378.531,70		2.348.179,02						
J	1	871	9412250	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			32.652,40		81.279,29		31.847,43		735.291,87						
J	1	871	9412250	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017															
J	1	871	9412250	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					722.878,20										
J	1	871	9412250	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017							1.044.925,02		1.366.479,99						
J	1	871	9412270	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.000,00		2.000,00		2.000,00		2.000,00		69.422,65						
J	1	871	9412270	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.145,02						400.485,64								
J	1	871	9412270	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	103.900,23		102.498,10		58.498,10		553.498,10		163.253,24						
J	1	871	9412270	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	83.969,00		27.879,00		27.879,00		27.879,00		167.274,00						
J	1	871	9412279	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	4.000,00		4.000,00		4.000,00		4.000,00		12.000,00						
J	1	871	9412270	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	405.010,00		5.010,00		5.010,00		5.010,00		30.060,00						
J	1	871	9412270	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	29.101,29		45.376,22		48.222,65		50.088,58		833.168,53						
J	1	871	9412270	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					5.930,87		81.532,72		61.266,79						
J	1	871	9412270	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		96.628,00		95.172,00		86.724,00		73.584,00		368.520,00					
J	1	871	9412270	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					951,72		2.619,06		3.738,36						
J	1	871	9412300	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.075,24		2.137,49		2.201,62										
J	1	871	9412310	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017															
J	1	871	9412310	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	256.861,13														
J	1	871	9412310	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	69.528,26		25.077,00		25.077,00										
J	1	871	9412319	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.764,81		6.764,81		6.764,81										
J	1	871	9412310	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	20.608,62		20.608,62		20.608,62										
J	1	871	9412310	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.564,46		11.365,89		9.066,83										
J	1	871	9412310	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			1.660,32		3.194,23										
J	1	871	9412310	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		374.839,96		143.570,00		273.705,10									
J	1	871	9412310	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017															

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017				Kies gemeente →		Enschede														
Document voor→		RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		
Doc.	Maken↴	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.			Open		Open		Open		Open		Open	
LJ →	Ja	B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1		XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ	
MJ →	Ja (4jr)	B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		0		0		0		0		0		0	
WB →	Nee				Open				0		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00	
				Besluit wordt genomen door: RAAD		← kies besluitend orgaan, uitklapmenu						Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)		Lopend Jaar . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		
				Datum besluit: ma, 3 jul. 2017		← voer in als: (d)d-(m)m-(j)jj bijv 2-1-17						Steller Begr Wijz→		. 2017		2018		2019		2020		
				Aanlevering door: Do_Fy		← kies organisatie via uitklapmenu						Naar↴		Lege regels:→		UITGAVEN		INKOMSTEN		INKOMSTEN		
				Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017				« Aantal pos oké				Juiste manier:→		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020	
J/N	S	EI	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I		
J	1	871	9424900	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-24.439,34		-8.575,98		-1.344,25		3.492,22			
J	1	871	9424900	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			7.270,88		9.331,60					
J	1	871	9425600	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	276.819,92									
J	1	871	9425600	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.690,00									
J	1	871	9425600	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.150,00									
J	1	871	9425600	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-111.063,44	-105.585,54		-108.753,11		-112.015,70				
J	1	871	9425610	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-0,25									
J	1	871	9425610	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.537,00									
J	1	871	9425610	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-18.526,63	-18.916,32		-19.483,81		-20.068,33				
J	1	871	9425620	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	41.231,74									
J	1	871	9425620	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.995,00									
J	1	871	9425620	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.120,64									
J	1	871	9425620	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-19.044,91	-18.255,84		-18.803,52		-19.367,62				
J	1	871	9425630	M02	33200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	47.649,64									
J	1	871	9425630	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.807,92									
J	1	871	9425630	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	119.291,30									
J	1	871	9425630	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	16.344,00									
J	1	871	9425630	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-12.759,92	-7.289,93		-7.508,63		-7.733,89				
J	1	871	9425640	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	477.890,50	829.325,10		465.646,75		351.434,60				
J	1	871	9425640	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	191.182,00	64.195,00		64.195,00		32.098,00				
J	1	871	9425649	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.500,00	2.500,00		2.500,00		2.500,00				
J	1	871	9425640	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	343.137,50	343.137,50		343.137,50		713.726,00				
J	1	871	9425640	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-69.190,29	-46.824,70		-14.748,29		12.046,22				
J	1	871	9425640	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		26.880,60		32.419,61		31.700,23				
J	1	871	9425640	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	200.000,00		150.000,00							
J	1	871	9426000	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	55.699,00		31.255,00		31.255,00		31.255,00		93.765,00	
J	1	871	9426000	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.519,97		5.519,97		5.519,97		16.559,92			
J	1	871	9426000	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	15.540,34	15.540,13		15.540,13		15.540,13		46.620,39		
J	1	871	9426000	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.842,48	14.500,54		16.552,09		18.713,69		70.110,29		
J	1	871	9426000	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		1.569,45		3.185,99		4.296,01		19.772,40		
J	1	871	9426010	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.295,00									
J	1	871	9426010	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	16.064,91									
J	1	871	9426010	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-1.647,35	-1.175,98		-1.211,26		-1.247,59		-3.971,88		
J	1	871	9426020	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	51.744,11									
J	1	871	9426029	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9.789,76									
J	1	871	9426020	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-6.478,93									
J	1	871	9426020	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9426020	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9426030	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	45.061,99	111.445,00		45.061,99						
J	1	871	9426039	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9.741,74									
J	1	871	9426030	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.072,83									
J	1	871	9426030	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9426030	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9426040	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.507,03	179.421,49								
J	1	871	9426040	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	111.866,24									
J	1	871	9426049	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9.383,78		9.383,78		9.383,78		18.767,55			
J	1	871	9426040	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	St												

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede															
Document voor→		RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		
Doc.	Maken↕	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.		Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	
LJ →	Ja	B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1			XL-BGR-LJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		
MJ →	Ja (4jr)	B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
WB →	Nee				Open				0			Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00		
		Besluit wordt genomen door: RAAD		← kies besluitend orgaan, uitklapmenu				Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)				Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BegrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BegrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BegrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BegrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021				
		Datum besluit: ma, 3 jul. 2017		← voer in als: (djd-(m)m-(ijij) bijv 2-1-17				Steller Begr Wijz→																
		Aanlevering door: Do_Fy		← kies organisatie via uitklapmenu				Naar↕		Lege regels:→		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		
		Vul in omschrijving (20 pos)→		MPG 2017		« Aantal pos oké		Juiste manier:→				2017		2017		2018		2019		2020		2021		
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼		▼	▼	▼	▼	73.808.710,71	73.808.710,71	20.627.345,67	20.627.345,66	17.367.321,02	17.367.321,01	15.236.754,66	15.236.754,66	118.181.494,73	118.181.494,73	118.181.494,73	118.181.494,73	
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I
J	1	871	9429400	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	17.361,00		816.803,00		196.110,00		196.110,00		1.457.144,00			
J	1	871	9429409	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	84.002,69		84.002,69		57.475,04		57.475,04		1.264.450,97			
J	1	871	9429400	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	40.103,02		88.368,40		88.368,40		59.867,64		1.317.088,08			
J	1	871	9429400	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.284.149,90		1.325.944,65		1.404.424,36		1.469.010,15		33.735.971,56			
J	1	871	9429400	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			52.817,86		81.836,63		108.008,94		10.977.167,53			
J	1	871	9429400	M22	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017						638.028,80		638.028,80		84.785.980,37		
J	1	871	9429400	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		32.458,27		523.367,36		32.458,27		32.458,27		714.081,92		
J	1	871	9429400	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					6.704,87		20.248,71		13.298.834,63			
J	1	871	9429600	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	101.784,09		101.784,09									
J	1	871	9429600	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	23.014,00		23.014,00		15.364,00		15.364,00		30.728,00			
J	1	871	9429609	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.117,11		2.117,11		2.117,11		2.117,11		4.234,21			
J	1	871	9429600	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	97.576,58		93.223,30		78.084,97		61.619,27		70.326,45			
J	1	871	9429600	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			3.807,46		1.064,60		1.435,51		4.013,59			
J	1	871	9429600	M22	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		369.601,00		728.556,92		639.096,52		639.096,52		1.061.543,00		
J	1	871	9429600	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					6.390,97		19.300,71		62.808,26			
J	1	871	9429900	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.118,77		983,77		983,77		983,77		41.220,05			
J	1	871	9429900	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.131.319,00				30.852,34		30.852,34		123.409,38			
J	1	871	9429900	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.744.301,68		78.907,08		78.907,08		78.907,08		265.969,24			
J	1	871	9429900	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	130.334,00		48.284,00		48.284,00		48.284,00		682.680,00			
J	1	871	9429909	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.598,69		5.598,69		5.598,69		5.598,69		83.980,38			
J	1	871	9429900	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	358.838,13		24.818,71		24.818,71		24.818,71		372.280,66			
J	1	871	9429900	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	82.447,11		108.006,71		109.202,41		104.876,86		1.240.582,30			
J	1	871	9429900	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			4.757,77		11.537,18		15.556,81		370.167,16			
J	1	871	9429900	M21	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		31.625,00		231.500,00		449.870,24		449.870,24		5.220.929,53		
J	1	871	9429900	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		662.500,00										
J	1	871	9429900	M27	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		3.297.446,00										
J	1	871	9429900	M29	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		610.400,00										
J	1	871	9429900	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017												
J	1	871	9429900	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					4.498,70				13.586,08		8.931,00	
J	1	871	9432800	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.003,87		6.003,87		6.498,27		6.003,87		6.003,87			
J	1	871	9432800	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	15.364,92		15.364,92		15.364,92		15.364,92		15.364,92			
J	1	871	9432800	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	49.174,25		65.774,72		47.137,53		15.712,51		27.728,17			
J	1	871	9432800	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	31.309,00		31.309,00		77.768,00		52.960,00		128.205,00			
J	1	871	9432809	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	13.786,96		13.786,96		13.786,96		13.786,96		7.482,41			
J	1	871	9432800	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					4.600,00		4.600,00					
J	1	871	9432800	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	55.675,26		40.817,35		46.128,07		30.906,25		52.985,42			
J	1	871	9432800	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			3.967,18		10.057,98		8.903,91		22.102,49			
J	1	871	9432800	M20																				

Versie: 2017V01			Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede																								
Document voor→			RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee			▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr								
Doc.	Maken→	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status				Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.																					
LJ →	Ja	B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open				R 03-07-2017	2017	1		Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open					
MJ →	Ja (4jr)	B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open				R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		XL-BGR-LJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ					
WB →	Nee				Open							0		Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00	Verschil:	0,00					
			Besluit wordt genomen door: RAAD			← kies besluitend orgaan, uitklapmenu							Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)	Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021								
			Datum besluit: ma, 3 jul. 2017											Steller Begr Wijz→																				
			Aanlevering door: Do_Fy											Naar↓				Lege regels:→																
			Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017											« Aantal pos oké				Juiste manier:→																
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020	2021	2021	2017	2017	2018	2018	2019	2019					
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I						
J	1	871	9436040	M22	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017																						
J	1	871	9436040	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017						3.185,71			310.320,00													
J	1	871	9436050	M02	33200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.000,00							18.992,51								149.227,06						
J	1	871	9436050	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					215.000,00																	
J	1	871	9436050	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017																						
J	1	871	9436050	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	354.895,31		53.881,92																			
J	1	871	9436050	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	70.398,64		49.649,65		46.358,03		46.358,03		161.778,15													
J	1	871	9436050	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-19.784,49		-25.345,72		-22.906,96		-15.275,93		-411.740,64													
J	1	871	9436050	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			3.105,95		15.916,70		3.806,83		25.482,53													
J	1	871	9436050	M21	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		600.884,03															2.000.000,00					
J	1	871	9436050	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017									101.608,00													
J	1	871	9436060	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.990,00																					
J	1	871	9436060	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					359,70		370,49		381,61		2.542,43											
J	1	871	9436100	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	33.990,00																					
J	1	871	9436100	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	106.714,15																					
J	1	871	9436100	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	157.842,00		44.598,00		44.598,00		36.239,00		72.478,00													
J	1	871	9436109	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.703,75		2.703,75		2.703,75		2.703,75		5.407,50													
J	1	871	9436100	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	30.900,00																					
J	1	871	9436100	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	171,30		10.140,94		-7.676,72		-6.401,55		-9.529,14													
J	1	871	9436100	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			1.419,05		2.880,68		3.197,90		15.758,86													
J	1	871	9436100	M24	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017				652.783,75																		
J	1	871	9447000	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.767,50																					
J	1	871	9447000	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.251,39																					
J	1	871	9447000	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	18.698,00																					
J	1	871	9447000	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	520.059,00		186.191,86		11.666,67																	
J	1	871	9447000	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	60.069,00		60.069,00		60.069,00																	
J	1	871	9447009	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.818,89		6.818,89		6.818,89																	
J	1	871	9447000	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	196.622,14		220.840,71		235.118,53																	
J	1	871	9447000	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			2.006,64		4.073,47																	
J	1	871	9447000	M20	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017																						
J	1	871	9447000	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017						223.839,63																
J	1	871	9447010	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-47.199,22		-48.615,20		-50.073,66																	
J	1	871	9500100	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.000,00																					
J	1	871	9500100	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.292.561,01		479.946,92		255.942,04		299.456,96		1.659.967,35													
J	1	871	9500100	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	178.129,00		178.129,00		85.681,00		85.681,00		825.942,00													
J	1	871	9500109	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	27.785,47		27.785,29		27.785,29		27.785,29		190.360,98													
J	1	871	9500100	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.594.418,70		222.814,02		140.769,02		167.911,22		189.228,23													
J	1	871	9500100	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-174.487,52		-85.522,58		-80.006,82		-72.563,23		-569.336,32													
J	1	871	9500100	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			27.410,26		31.069,80		47.696,97		589.375,52													
J	1																																	

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede													
Document voor→			RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr	
Doc.	Maken↴	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status			Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.	▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr	
LJ →	Ja		B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open		R 03-07-2017	2017	1		Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open	Open
MJ →	Ja (4jr)		B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open		R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		XL-BGR-LJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ	XL-BGR-MJ
WB →	Nee					Open					0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
			Besluit wordt genomen door: RAAD			← kies besluitend orgaan, uitklapmenu							Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00	
			Datum besluit: ma, 3 jul. 2017			← voer in als: (djd-(m)m-(ij)ij) bijv 2-1-17							Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021	
			Aanlevering door: Do_Fy			← kies organisatie via uitklapmenu							UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN	
			Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017			« Aantal pos oké							2017		2017		2018		2019		2020	
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼		▼	▼	▼	▼	▼	73.808.710,71	73.808.710,71	20.627.345,67	20.627.345,66	17.367.321,02	17.367.321,01	15.236.754,66	15.236.754,66	118.181.494,73	118.181.494,73
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I
J	1	871	9414600	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.658,40									
J	1	871	9414600	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9414609	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	28,00				28,00			28,00		35.860,00
J	1	871	9421800	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-408.145,42									
J	1	871	9421800	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		1,00								
J	1	871	9421800	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9421800	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.906,10									
J	1	871	9421800	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.700,00									
J	1	871	9421820	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	152.241,64									
J	1	871	9421860	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	279.313,73									
J	1	871	9421870	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-23.648,09									
J	1	871	9423300	M02	33200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.547,00									
J	1	871	9423300	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	20.000,00									
J	1	871	9423300	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	23.501,55									
J	1	871	9423300	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	25.644,39									
J	1	871	9423309	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-14.218,54									
J	1	871	9424400	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6,19									
J	1	871	9424400	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	400,00									
J	1	871	9425410	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-135,63									
J	1	871	9425410	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9425410	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	4.969,00									
J	1	871	9425420	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.839,33									
J	1	871	9425420	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.000,00									
J	1	871	9425700	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-29.950,74									
J	1	871	9425700	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9425700	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	27.000,00									
J	1	871	9425700	M07	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	31.477,67									
J	1	871	9428100	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-179,57									
J	1	871	9428100	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9.600,00									
J	1	871	9428100	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	31.920,00									
J	1	871	9428109	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-7.400,00									
J	1	871	9428200	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	45,15									
J	1	871	9428200	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	5.500,00									
J	1	871	9428200	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	7.394,40									
J	1	871	9428209	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	35,00									
J	1	871	9428300	M39	80000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9428300	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	20.094,67									
J	1	871	9428300	M21	83310	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017										
J	1	871	9428400	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	40,11									
J	1	871	9428400	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.000,00									
J	1	871	9428400	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	19.476,00									
J	1	871	9428409	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-50,00									
J	1	871	9429000	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	23,83									
J	1	871	9429000	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	516,40									
J	1	871	9429000	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.800,00									
J	1	871	9429009	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	13,00									
J	1	871	9429800	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1,38									
J	1	871	9429800	M16	34399	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	480,00									
J	1	871	9429800	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.400,00	</								

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede																
Document voor→			RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr				
Doc.	Maken→	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.															
LJ →	Ja		B21 BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1					Open		Open		Open		Open		Open			
MJ →	Ja (4jr)		B21 BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0					XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ			
WB →	Nee				Open				0					Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00			
			Besluit wordt genomen door: RAAD Datum besluit: ma, 3 jul. 2017 Aanlevering door: Do_Fy Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017			← kies besluitend orgaan, uitklapmenu ← voer in als: (d)j-d-(m)m-(i)ijj bijv 2-1-17 ← kies organisatie via uitklapmenu			Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)		Steller Begr Wijz→														
		Naar↓									Lege regels:→														
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼			
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I			
J	1	871	9446550	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9.750,00		9.755,27		173,23		178,86						
J	1	871	9446550	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017				300.000,00									
J	1	871	9446580	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-34.082,00		-34.081,00		-34.082,00		-34.082,00						
J	1	871	9446589	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.000,00		1.000,00		1.000,00		1.000,00						
J	1	871	9446580	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	32.787,50		32.777,92		32.768,04		32.757,84						
J	1	871	9446580	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017				1,00									
J	1	871	9446660	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-8.465,00		-8.465,00		-8.465,00		-8.465,00						
J	1	871	9446669	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	15,00		15,00		15,00		15,00						
J	1	871	9446660	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	8.027,50		8.013,77		7.999,59		7.984,95						
J	1	871	9446750	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-1.275,00		-1.275,00		-1.275,00		-1.275,00						
J	1	871	9446759	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	500,00		500,00		500,00		500,00						
J	1	871	9446750	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-287,64		-322,18		-357,84		-394,66						
J	1	871	9446790	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-0,03		-0,03		-0,03		-0,04						
J	1	871	9446810	M04	34356	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.080,00												
J	1	871	9446810	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			326.000,00										
J	1	871	9446810	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-18.935,00		-342.855,00		-16.855,00		-16.855,00						
J	1	871	9446819	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.100,00		2.100,00		2.100,00		2.100,00						
J	1	871	9446810	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	13.130,00		13.077,19		13.022,66		12.966,36						
J	1	871	9446890	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-57,00		-57,00		-57,00		-56,00						
J	1	871	9446890	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	56,55		56,53		56,52		56,50						
J	1	871	9446920	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.322,00		-4.322,00		-4.323,00		-4.323,00						
J	1	871	9446929	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	500,00		500,00		500,00		500,00						
J	1	871	9446920	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.376,52		3.362,01		3.347,03		3.331,56						
J	1	871	9446920	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		1,00											
J	1	871	9446940	M02	33200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1,00												
J	1	871	9446940	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-0,01		0,03		0,03		0,03						
J	1	871	9449020	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	63.950,00		7.500,00		7.500,00				0,03				
J	1	871	9449020	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-153.247,00		144.154,00		-7.500,00								
J	1	871	9449029	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	67.000,00		35.000,00										
J	1	871	9449020	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	22.296,63		22.296,61						0,01				
J	1	871	9449020	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017				895.000,00									
J	1	871	9449130	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,03						
J	1	871	9449170	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,04						
J	1	871	9449200	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,04						
J	1	871	9449210	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,04		0,04		0,04						
J	1	871	9449220	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-23,00		-23,00		-23,00		-23,00						
J	1	871	9449229	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1,00		1,00		1,00		1,00						
J	1	871	9449220	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	21,56		21,54		21,53		21,51						
J	1	871	9449230	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,04						
J	1	871	9449280	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,04						
J	1	871	9449290	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-2,00		-2,00		-2,00		-2,00						
J	1	871	9449299	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2,00		2,00		2,00		2,00						
J	1	871	9449290	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	0,03		0,03		0,03		0,04						
J	1	871	9449300	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-51,00		-51,00		-51,00		-50,00						
J	1	871	9449300	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	50,54		50,52		50,51		50,49						
J	1	871	9449360	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-15.474,00		-15.474,00		-15.474,00		-15.474,00						
J	1	871	9449369	M15	34364	0																			

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede														
Document voor→		RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee			▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr				
Doc.	Maken↕	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.	Open		Open		Open		Open		Open				
LJ →	Ja	B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1		XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ				
MJ →	Ja (4jr)	B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		0		0		0		0		0				
WB →	Nee				Open				0		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00				
		Besluit wordt genomen door: RAAD					← kies besluitend orgaan, uitklapmenu				Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)		Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021		
		Datum besluit: ma, 3 jul. 2017					← voer in als: (d)j-(m)m-(i)ij bijv 2-1-17				Steller Begr Wijz→												
		Aanlevering door: Do_Fy					← kies organisatie via uitklapmenu				Naar↓		Lege regels:→		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		
		Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017					« Aantal pos oké				Juiste manier:→		2017		2017		2018		2018		2019		
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	73.808.710,71	73.808.710,71	20.627.345,67	20.627.345,66	17.367.321,02	17.367.321,01	15.236.754,66	15.236.754,66	118.181.494,73	118.181.494,73
J/N	S	Ei	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I	
J	1	871	9481200	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.013,92				1.013,92		1.013,91				
J	1	871	9481210	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.887,79				2.887,79		2.887,79				
J	1	871	9481210	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-5.163,02				-5.163,02		-5.163,02				
J	1	871	9481210	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.275,23				2.275,23		2.275,23				
J	1	871	9481220	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.558,19				2.558,19		2.558,19				
J	1	871	9481220	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.180,45				-4.180,45		-4.180,45				
J	1	871	9481220	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.622,26				1.622,26		1.622,26				
J	1	871	9481230	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	8.095,54				8.095,54		8.095,54				
J	1	871	9481230	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-11.993,40				-11.993,40		-11.993,40				
J	1	871	9481230	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.897,86				3.897,86		3.897,86				
J	1	871	9481240	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	681,81				681,81		681,81				
J	1	871	9481240	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-1.058,99				-1.058,99		-1.058,99				
J	1	871	9481240	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	377,18				377,18		377,18				
J	1	871	9481270	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.371,54				2.371,54		2.371,54				
J	1	871	9481270	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.554,96				-4.554,96		-4.554,96				
J	1	871	9481270	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.183,42				2.183,42		2.183,42				
J	1	871	9481280	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.945,73				3.945,73		3.945,73				
J	1	871	9481280	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-7.652,01				-7.652,01		-7.652,01				
J	1	871	9481280	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.706,28				3.706,28		3.706,28				
J	1	871	9481290	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	4.511,23				4.511,23		4.511,23				
J	1	871	9481290	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-8.748,88				-8.748,88		-8.748,88				
J	1	871	9481290	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	4.237,65				4.237,65		4.237,65				
J	1	871	9481300	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.485,79				1.485,79		1.485,79				
J	1	871	9481300	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-2.614,00				-2.614,00		-2.614,00				
J	1	871	9481300	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.128,21				1.128,21		1.128,21				
J	1	871	9481310	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.317,03				1.317,03		1.317,03				
J	1	871	9481310	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-2.349,38				-2.349,38		-2.349,38				
J	1	871	9481310	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.032,35				1.032,35		1.032,35				
J	1	871	9481320	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	7.669,80				7.669,80		7.669,80				
J	1	871	9481320	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-15.633,64				-15.633,64		-15.633,64				
J	1	871	9481320	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	7.963,84				7.963,84		7.963,84				
J	1	871	9481330	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.760,71				3.760,71		3.760,71				
J	1	871	9481330	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-8.553,76				-8.553,76		-8.553,76				
J	1	871	9481330	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	4.793,05				4.793,05		4.793,05				
J	1	871	9481370	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	3.578,72				3.578,72		3.578,72				
J	1	871	9481370	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-5.693,42				-5.693,42		-5.693,42				
J	1	871	9481370	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.114,70				2.114,70		2.114,69				
J	1	871	9481380	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	865,69				865,69		865,69				
J	1	871	9481380	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-1.551,91				-1.551,91		-1.551,91				
J	1	871	9481380	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	686,22				686,22		686,22				
J	1	871	9481410	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.759,19				2.759,19		2.759,19				
J	1	871	9481410	M15	83320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-9.210,52				-9.210,52		-9.210,52				
J	1	871	9481410	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.451,33				6.451,33		6.451,33				
J	1	871	9481420	M12	60100	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	8.574,47				8.574,47		8.574,47				
J	1	871	9481420	M15	83320	0	MPG 2017																

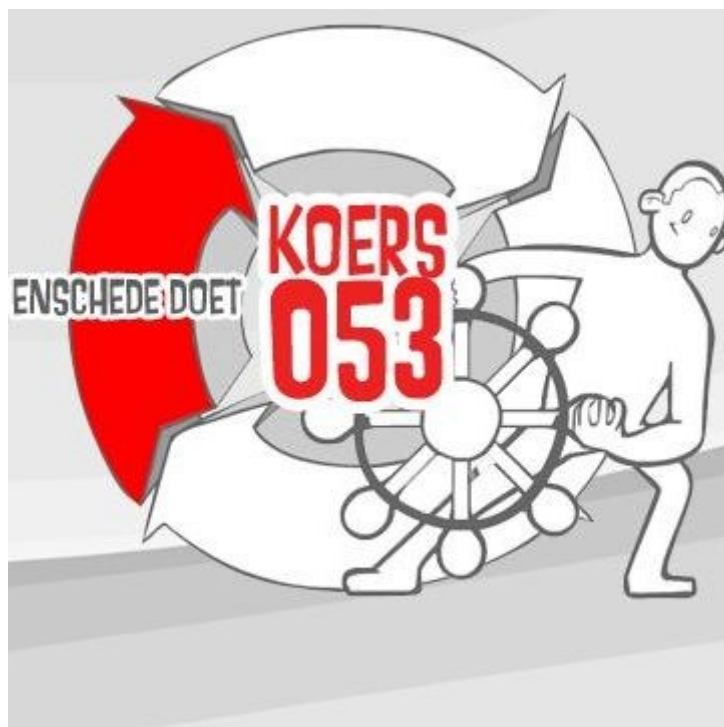
8 van 20;
18-5-2017 ; 10:18

Versie: 2017V01			Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede											
Document voor→			RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee			▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr	
Doc.	Maken→	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status				Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.	Open		Open		Open		Open	
LJ →	Ja		B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open				R 03-07-2017	2017	1		XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ
MJ →	Ja (4jr)		B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open				R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0		0		0		0		0
WB →	Nee					Open						0		Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	Verschil: 0,00	
			Besluit wordt genomen door: RAAD			← kies besluitend orgaan, uitklapmenu					Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)		Lopend Jaar . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede		
			Datum besluit: ma, 3 jul. 2017			← voer in als: (d)j-d-(m)m-(i)ijj bijv 2-1-17					Steller Begr Wijz→		. 2017		2018		2019		2020		
			Aanlevering door: Do_Fy			← kies organisatie via uitklapmenu					Naar↓		Lege regels:→		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		
			Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017			« Aantal pos oké				Juiste manier:→				UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN		UITGAVEN INKOMSTEN	
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼		▼	▼	▼	▼	▼	▼	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	
J	1	871	9468100	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.969,40								
J	1	871	9468100	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		1.535,00							
J	1	871	9468200	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.680,00				1.000,00				
J	1	871	9468200	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-8.211,50				3.000,00				
J	1	871	9468200	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					120,00				
J	1	871	9468200	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					3.000,00				
J	1	871	9468300	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.988,50								
J	1	871	9468400	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	6.497,00				6.497,00				
J	1	871	9468400	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-10.158,00				6.342,00				
J	1	871	9468400	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					385,17				
J	1	871	9468400	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		19.498,00			6.342,00				
J	1	871	9468500	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.350,00								
J	1	871	9468500	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-2.350,00								
J	1	871	9468600	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.870,00				1.870,00				
J	1	871	9468600	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-17.619,50				3.171,00				
J	1	871	9468600	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					151,23				
J	1	871	9468600	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		6.250,00			3.171,00				
J	1	871	9468700	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	74.252,00				22.676,00				
J	1	871	9468700	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-4.875,00								
J	1	871	9468700	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					680,28				
J	1	871	9468700	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		59.252,00			22.676,00				
J	1	871	9468800	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	14.471,00								
J	1	871	9468800	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-14.471,00								
J	1	871	9468900	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	12.764,00								
J	1	871	9468900	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-12.764,00								
J	1	871	9469000	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-14.736,00								
J	1	871	9469100	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	15.000,00								
J	1	871	9469100	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-15.000,00								
J	1	871	9469200	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	66.554,67				26.114,17				
J	1	871	9469200	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-72.500,00								
J	1	871	9469200	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					783,43				
J	1	871	9469200	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017									
J	1	871	9469300	M06	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	100.000,00					49.102,00			
J	1	871	9469300	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	51.283,00				27.259,00				
J	1	871	9469300	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-99.521,60								
J	1	871	9469300	M19	10000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					817,77				
J	1	871	9469300	M26	84320	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		79.826,40							
J	1	871	9429400	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	8.526,50								
J	1	871	9429400	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	24.738.319,61				-1.011.119,00		-995.164,00		
J	1	871	9429409	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	210.658,87				200.000,00		200.000,00		
J	1	871	9429400	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					811.118,91		795.164,36		
J	1	871	9429400	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017									
J	1	871	9439600	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	242,52				-47,00		-48,00		
J	1	871	9439609	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	37,00				38,00		39,00		
J	1	871	9439600	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					9,08		9,09		
J	1	871	9446050	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	17.000,00				-552,50		-552,50		
J	1	871	9446050	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017					552,50		552,50		
J	1	871	9446080	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-9,00								
J	1	871	9446080	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	9,00								
J	1	871	9446200	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	66.780,00				-1.881,00		-1.881,00		
J	1	871	9446200	M15	34364	0	MPG 2017		170												

Versie: 2017V01		Gecombineerde Begrotingstaat 2017					Kies gemeente →		Enschede													
Document voor→		RAAD	FDC adm	BOEKEN	Wordt deze begr. Wijz vastgesteld nadat de PB 18-21 is vastgesteld →			Nee				▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		▼ Status; Doc.type; Nr		
Doc.	Maken→	Bedrijf	Document	Invoersjabloon	Boekdatum	Status	Soort besluit	Boekjaar	Periode	DocNr.		Open		Open		Open		Open		Open		
LJ →	Ja	B21	BGR-LJ	XL-BGR-LJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	2017	1			XL-BGR-LJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		XL-BGR-MJ		
MJ →	Ja (4jr)	B21	BGR-MJ	XL-BGR-MJ	18-5-2017	Open	R 03-07-2017	Do_Fy MPG 2017	0			0		0		0		0		0		
WB →	Nee				Open				0			Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		Verschil: 0,00		
				Besluit wordt genomen door: RAAD		← kies besluitend orgaan, uitklapmenu				Oude Vrieling, M. (ENS-DF-ROB-GPO)		Lopend Jaar . B21 . Enschede . 2017		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2018		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2019		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2020		BeqrWijzMJ . B21 . Enschede . 2021		
				Datum besluit: ma, 3 jul. 2017		← voer in als: (d)j-d-(m)m-(j)jj bijv 2-1-17				Steller Begr Wijz→												
				Aanlevering door: Do_Fy		← kies organisatie via uitklapmenu				Naar↓		Lege regels:→		UITGAVEN		INKOMSTEN		UITGAVEN		INKOMSTEN		
				Vul in omschrijving (20 pos)→ MPG 2017		« Aantal pos oké				Juiste manier:→				2017		2017		2018		2018		
▼ DT	▼ Afd	Product ▼	▼ Specificatie	▼ Kostensoort	▼ Specificatie	▼	▼	▼	▼	▼	▼	73.808.710,71	73.808.710,71	20.627.345,67	20.627.345,66	17.367.321,02	17.367.321,01	15.236.754,66	15.236.754,66	118.181.494,73	118.181.494,73	
J/N	S	E1	Element 2	Element 3	Element 4	Element 5	Omschrijving	Begr. Wijz.nr	CORSA nummer	Type besluit	Incl/Struc	Basisjaar	LJ 2017 U	LJ 2017 I	MJ 2018 U	MJ 2018 I	MJ 2019 U	MJ 2019 I	MJ 2020 U	MJ 2020 I	MJ 2021 U	MJ 2021 I
J	1	871	9449070	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.557.096,67		-66.328,00		-71.725,00		-79.622,00			
J	1	871	9449070	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.000,00		10.000,00		10.000,00		12.500,00			
J	1	871	9449070	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			56.327,87		61.725,09		67.122,32			
J	1	871	9449080	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	265.515,00		-8.490,00		-10.625,00		-8.489,00			
J	1	871	9449080	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-135,00		-135,00		2.000,00		-135,00			
J	1	871	9449080	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			8.624,85		8.624,85		8.624,84			
J	1	871	9449080	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017								1,00		
J	1	871	9449100	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	30.132,40		-979,00		-979,00		-979,00			
J	1	871	9449100	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			979,30		979,31		979,32			
J	1	871	9449110	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	24.604,46		-1.832,00		-1.832,00		-1.832,00			
J	1	871	9449110	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1.000,00		1.000,00		1.000,00		1.000,00			
J	1	871	9449110	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			832,15		832,15		832,15			
J	1	871	9449150	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	1,05									
J	1	871	9449150	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			0,03		0,04		0,04			
J	1	871	9449160	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	238,35		-8,00		-8,00		-8,00			
J	1	871	9449160	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			7,75		7,74		7,73			
J	1	871	9449240	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	906,44		-79,00		-80,00		-81,00			
J	1	871	9449240	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	47,00		48,00		49,00		50,00			
J	1	871	9449240	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			30,99		30,99		30,99			
J	1	871	9449250	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	453,00		-15,00		-15,00		-15,00			
J	1	871	9449250	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			14,72		14,71		14,70			
J	1	871	9449310	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	25.000,00		10.000,00							
J	1	871	9449310	M08	62292	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.000,00		5.000,00							
J	1	871	9449310	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	-161.887,54		-26.364,00		-13.364,00		-13.364,00			
J	1	871	9449310	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	15.000,00		15.000,00		17.000,00		17.000,00			
J	1	871	9449310	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			-3.636,35		-3.636,36		-3.636,37			
J	1	871	9449340	M02	33200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	346.756,00									
J	1	871	9449340	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	222.372,93		-11.290,00		-11.290,00		-11.290,00			
J	1	871	9449340	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			11.289,62		11.289,61		11.289,60			
J	1	871	9449340	M30	83400	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017		221.756,00								
J	1	871	9449350	M05	33321	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	160.000,00									
J	1	871	9449350	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	2.917.638,73		-110.348,00		-110.348,00		-110.348,00			
J	1	871	9449350	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	10.000,00		10.000,00		10.000,00		10.000,00			
J	1	871	9449350	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			100.348,26		100.348,27		100.348,28			
J	1	871	9449390	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	39.293,10		-1.277,00		-1.277,00		-1.277,00			
J	1	871	9449390	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			1.277,03		1.277,03		1.277,03			
J	1	871	9449400	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	46.793,88		-1.521,00		-1.521,00		-1.521,00			
J	1	871	9449400	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			1.520,80		1.520,79		1.520,79			
J	1	871	9449410	M12	58000	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	11.925,80		-883,00		-888,00		-893,00			
J	1	871	9449410	M15	34364	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017	475,00		480,00		485,00		490,00			
J	1	871	9449410	M17	22200	0	MPG 2017		1700059515	Standaard	2098	2017			403,03		403,03		403,03			
J	1	871	9449420	M12	58000	0																

MEERJAREN PERSPECTIEF GRONDBEDRIJF | 2017

Deel 1

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting en conclusies	3
1. Inleiding, doelen, leeswijzer	12
1.1. Inleiding	12
1.2. Doelen MPG	12
1.3. Leeswijzer	13
2. Realisatie en financieel resultaat 2016	14
2.1. Algemeen	14
2.2. Financiële stand per 31-12-2016 en weerstandsvermogen	14
2.3. Winstneming	18
2.4. Boekwaarde en financieringsbehoefte	19
2.5. Actualisatie kredietverlening	21
2.6. Bouwgrond in exploitatie	22
2.7. Complex NIEGG	24
2.8. Administratieve complexen	24
2.9. MPG realisatie 2016	27
3. Doorkijk Grondbedrijf	30
3.1. Ontwikkelingen in projecten	30
3.2. Overige ontwikkelingen	30
3.3. MPG-prognoses	31
3.4. Grondprijs op maat	34
Bijlagen	35
Bijlage 1 Begrippenkader MPG	35
Bijlage 2 Kaders en uitgangspunten	38
Bijlage 3 Bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen tarieven 2017	45
Bijlage 4a Bouwgrond in exploitatie, overzicht mutaties in 2016	45
Bijlage 4b Bouwgrond in exploitatie, overzicht te verwachten eindresultaat	46
Bijlage 5 Af te sluiten complexen (BIE-ATSC), overzicht te verwachten eindresultaat	51
Bijlage 6 Strategische gronden, voorraad- en boekwaardeontwikkeling 2016	52

Samenvatting en conclusies

Inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de resultaten van het in 2016 gevoerde grondbeleid conform de voorschriften BBV.

Grondbeleid; visie en uitvoering

In februari 2010 is de Nota Grondbeleid door de raad van Enschede vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat wordt ingezet op actief grondbeleid, "tenzij". In de praktijk is de afgelopen jaren sprake geweest van "situationeel grondbeleid". Per project werd - op basis van een realisatiestrategie - gekozen uit actief, passief of faciliterend grondbeleid. De laatste jaren is, mede onder invloed van de crisis, sprake van veranderend grondbeleid. Er wordt nauwelijks nog grond gekocht en het grondbeleid is passief / faciliterend.

De trend om van actief naar passief grondbeleid te gaan is conform het coalitieakkoord verder doorgezet, in lijn met de aanbevelingen vanuit "Grip op Grond". Het financiële risico in de huidige grondportefeuille wordt op een verantwoorde manier verder teruggebracht. Daarnaast zijn de financiële spelregels van het grondbeleid in samenspraak met de Raad herijkt teneinde te streven naar een duurzaam financieel beleid (risico-reductie).

Deze manier van werken past ook in de transitie die de gemeente op het vlak van gebiedsontwikkeling aan het maken is. In het Ruimtelijke domein maakt Enschede een verandering door naar meer facilitair, ondersteunend, inspirerend en meer samenlevingsgericht werken. We laten meer over aan de markt.

Naast bovenstaande koerswijzigingen zijn er sinds de Stedelijk koers 2012 ook een aantal processen en producten opgezet die moeten leiden tot een betere grip op grond. Dit zijn onder andere het instellen van een Expert panel voor de parameters in de grondexploitaties, een Notitie van Uitgangspunten voor het MPG en een Monitor Wonen en Werken om de uitgifte en marktvraag te monitoren.

Ontwikkelingen 2016

BBV wijzigingen

De commissie BBV heeft de regels met ingang van 1 januari 2016 voor grondbedrijven gewijzigd. Aanleiding hiervoor was de vele afboekingen die gemeenten de afgelopen jaren hebben moeten doen en de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid.

Ook worden gemeenten vanaf 1 januari 2016 verplicht vennootschapsbelasting (Vpb) te betalen. Voor de gemeente Enschede leiden de wijzigingen tot een boekhoudkundige

verslechtering van het resultaat van de lopende grondexploitaties van circa € 4,3 miljoen. Hiervoor is tijdens de zomernota 2016 en het raadsbesluit over RAR/BBV d.d. 31 oktober 2016 een voorziening getroffen. Hieronder beschrijven we kort wat de voornaamste wijzigingen en gevolgen zijn voor het grondbedrijf.

Fondsafdracht

De systematiek voor fondsafdrachten wijzigt zodanig dat het vanaf 2016 niet meer is toegestaan om tussentijds toevoegingen te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen. Sparen kan alleen achteraf plaatsvinden via resultaatsbestemming. Hiertoe dient een afzonderlijke reserve ingesteld te worden. Bestaande voorzieningen per ultimo 2015 mogen worden gehandhaafd en kunnen volgens planning worden afgewikkeld. Het schrappen van de jaarlijkse fondsafdrachten heeft voor Enschede geen effecten aangezien er geen fondsafdrachten plaatsvinden.

Rentetoerekening

De rentetoerekening aan grondexploitaties moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen gecorrigeerd voor de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor Enschede betekent dit dat de rente voor 2016 daalt tot 2,99%, waarbij er langjarig met 3% gerekend wordt.

Disconteringsvoet

Voor verliesgevende grondexploitaties wordt deze voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone en komt op 2% per jaar. Voorheen werd als disconteringsvoet dezelfde rente gehanteerd als bij de rentetoerekening (in dit geval 3%). Door nu een lagere disconteringsvoet (2%) te hanteren leidt dit tot een nadelig effect op de resultaten van de grondexploitaties op contante waarde.

Activering kosten conform kostensoortenlijst Besluit ruimtelijk ordening (Bro)

Het verplicht aansluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in het Bro heeft voor ons geen financieel effect.

Verschuiving van Voorraden – Onderhanden Werk - NIEGG naar MVA- Gronden en terreinen of Voorraden – Overige grond- en hulpstoffen

De afschaffing van de categorie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) betekent een verschuiving van de gronden naar de MVA (materiele vaste activa) – Gronden en terreinen of het blijft gepresenteerd worden als Voorraden, maar dan als Overige grond- en hulpstoffen - VHG (voorraad handelsgoederen). Dit betekent dat de boekwaarde van deze gronden afgeboekt dient te worden naar de marktwaarde op basis van huidige bestemming. Er is een overgangsbepaling van vier jaar van toepassing. Uiterlijk 31 december 2019 dienen de gronden gewaardeerd te zijn conform de gewijzigde BBV-regelgeving.

Maximale looptijd grondexploitaties tien jaar

De maximale looptijd voor grondexploitaties is bepaald op tien jaar, tenzij beheersmaatregelen worden genomen conform BBV. Hier kan alleen gemotiveerd van worden afgeweken. De gemeente Enschede heeft ervoor gekozen om enkele grondexploitaties langer te laten lopen dan 10 jaar in combinatie met de beheersmaatregelen. De beheersmaatregelen betreffen dat de opbrengstenstijging na 10 jaar geen deel meer uitmaakt van de grondexploitaties (opbrengststijging nul). Dit eveneens conform het raadsbesluit over RAR/BBV d.d.16 oktober 2016. Reden om deze exploitaties langer dan 10 jaar te laten blijven is dat er in deze grondexploitaties omvangrijke voorinvesteringen gedaan zijn. Deze voorinvesteringen verdienen zich niet terug binnen 10 jaar maar vergen een langere periode. Hiermee is het bedrijfseconomisch gerechtvaardigd om met een langere periode te rekenen in combinatie met de beheersmaatregelen. Dit zou betekenen dat de grondexploitaties 't Vaneker, Eschmarke, Euregio, B&S Park, Roombeek Binnenstad en , Brunink een kortere looptijd zouden krijgen. Daarnaast bestaat vanuit Richting aan Ruimte niet de kwalitatieve noodzaak om deze grondexploitaties terug te brengen naar 10 jaar.

Richting aan Ruimte (RAR)

Om de slag naar een meer faciliterend grondbeleid te kunnen maken heeft het college het Kompas Ruimtelijke Initiatieven vastgesteld. Op basis van dit Kompas is voor alle gemeentelijke projecten beoordeeld of zij nog voldoen aan de doelen van de stad. Voor de projecten die niet langer voldoen zijn maatregelen genomen, o.a. afboeken, herprioritering en herprogrammering. De financiële effecten hiervan zijn op 31 oktober 2016 aan de raad voorgelegd en over besloten. Met dit raadsbesluit gaan alle projecten weer voldoen aan de doelen van de stad zoals in het Kompas Ruimtelijke Initiatieven is opgenomen.

Het totale financiële effect van Richting aan Ruimte bedraagt € 15,8 miljoen euro. Hiervan is in 2016 € 0,9 miljoen euro verlies genomen ten behoeve van het project Tweekelerveld. De overige kosten worden ten laste van 2017 en 2018 gebracht.

Het totale financiële effect van RAR en BBV bedroeg in 2016 derhalve € 5,2 miljoen euro ten opzichte van het MPG 1-1-2016

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2016

Woningbouw

In 2016 zijn door de gemeente meer woningbouwkavels uitgegeven dan begroot (+49). De verkoop van gronden voor woningbouw verloopt zeer voorspoedig. Voor het 3e achtereenvolgende jaar is meer verkocht dan begroot. Met name in Binnenstad Roombeek en Beekwoude is meer grond verkocht. De verkoop van de grotere kavels in Brunink en het Vaneker is licht achtergebleven bij de verwachting. De GEM Zuiderval is per 1-11-2015 ontbonden en is een (volledig) gemeentelijke ontwikkeling geworden, waarvan de besluitvorming in oktober 2016 heeft plaatsgevonden. In 2016 is er in de Zuiderval grond voor 45 projectmatige woningen verkocht.

In de particuliere grondexploitaties zijn minder woningen verkocht dan begroot (- 112), omdat voor een aantal complexen de programmering een jaar is doorgeschoven. Bij de particuliere grondexploitaties en deelnemingen zijn 130 woningen verkocht.

Verkopen Woningbouw (stand per 31-12-2016)

(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)

Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Eschmarke	1	0
Diekman wonen	1	4
Brunink	7	3
Vaneker	6	4
Geessinkweg Bijvank	1	1
Rosinkweg , Usselo	4	4
Kansrijke Stedelijke Locaties	4	4
Beekwoude	10	75
Binnenstad Roombeek	63	80
Hardick en Seckel	16	0
Zuiderval	29	45
Totaal Gemeentelijke Projecten	142	220
de Laares	17	17
Bleekerij (vm Texoprint)	20	7
WC Stokhorst	24	0
Oost Boswinkel	103	103
Velve Lindenhof	65	0
ADT	13	3
Totaal Particuliere projecten	242	130
Eindtotaal	384	350

Bedrijventerreinen

De verkoop van bedrijfskavels is achtergebleven bij de prognose (- 6.680 m²). Er is in totaal voor 7.506 m² verkocht. Op basis van de faseringsvoorstellen (cluster EWO en planeconoom) zijn de faseringen bijgesteld en zijn de niet verkochte opbrengsten uit 2016 verder uit gefaseerd.

Verkopen Bedrijventerrein (stand per 31-12-2016)

(weergegeven in m2 uitgeefbaar)

Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	1.000	2.440
Euregiopark II	4.662	2.632
Josink-Es	2.996	63
Westerval	-	-
Twekkeleres 3e havenarm	2.659	-
Hardick en Seckel	500	-
Zuiderval	2.369	2.371
Gemeentelijke projecten	14.186	7.506
Totaal Af te sluiten projecten	-	
Eindtotaal	14.186	7.506

Kantoren

De verkoop van grond voor kantoren is achtergebleven bij de prognose. Dit komt met name doordat de bestaande bouw nog steeds veel goedkoper is dan de nieuwbouw. Door de crisis zijn de prijzen voor bestaand vastgoed zo hard gedaald dat het veelal goedkoper is om een oud pand op te knappen dan een nieuwe te realiseren.

Verkopen Kantoren (stand per 31-12-2016)

(weergegeven in m2 bvo)

Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	530	-
B&S Valley	253	-
Zuiderval	3.680	-
Lopende projecten	4.463	-
B&S park (BIE-ATSC)	4.000	-
Eindtotaal	8.463	-

De financiële resultaten van het MPG in 2016

De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hieronder weergegeven.

De Reserve Grondbedrijf wordt gevormd door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie (BIE)), de Strategische grondvoorraad en de administratieve complexen.

De complexen binnen het MPG 2017 laten per saldo een verbetering zien van 1,3 miljoen euro (= reguliere herzieningseffecten MPG 2017). Voor de negatieve effecten van RaR en BBV ad. 5,2 miljoen euro is een bijdrage ontvangen van de algemene dienst. Deze bijdrage is toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf.

Concluderend is het effect voor het MPG hierdoor als volgt:

Saldo 31-12-2015		-10,6 miljoen euro
Effecten RaR en BBV	-5,2	miljoen euro
Bijdrage algemene dienst effecten RaR en BBV	5,2	miljoen euro
Effecten reguliere herziening MPG 2017	1,3	miljoen euro
		1,3 miljoen euro
Saldo		-9,3 miljoen euro

Onderstaand schema laat zien wat het aandeel per (deel)complex is: .

Ten opzichte van deze bovenstaande uitgangspunten zijn de overige mutaties bij de herziening van het MPG per 1-1-2017 berekend.

	effect Totaal	effect BBV/RAR *	effect regulier herziening
1 BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 4.216.000-	€ 4.125.000	€ 91.000-
BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 555.000		€ 555.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 735.000-	€ 865.000	€ 130.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 606.000		€ 606.000
2 gronden MVA (Materieel Vast Actief)	€ 748.000-		€ 748.000-
3 gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	€ 460.000-		€ 460.000-
4 Erfpachtscomplex	€ 1.553.000		€ 1.553.000
5 ACO (Administratief Complex Overig)	€ 362.000	€ 85.000	€ 447.000
6 Particuliere grondexploitaties	€ 33.000		€ 33.000
7 Overige mutaties t.l.v. reserve	€ 894.000-	€ 125.000	€ 769.000-
verbetering reserve	€ 3.944.000-	€ 5.200.000	€ 1.256.000

* dekking middels bijdrage BBV/RAR vanuit Algemene middelen (raadsbesluit d.d. 31-10-2016)

Deze verbetering met 1,3 miljoen euro komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. De stand van de reserve Grondbedrijf is daardoor per 31-12-2016 gedaald naar 9,3 miljoen euro negatief.

Ontwikkeling reserve GB		
reserve per 31-12-2015	€	10,6-
rente	€	- *
reserve per 1-1-2016	€	10,6-
effecten herziening	€	1,3
reserve per 31-12-2016	€	9,3-
* geen rente toevoeging aan reserve conform BBV regelgeving		

bedragen x € 1 miljoen

De verbetering komt doordat een aantal winstgevende grondexploitaties verder zijn verbeterd en een deel van de winst conform de voorschriften nu kan worden genomen. Daarnaast kunnen de extra kosten als gevolg van uitfasering, plankosten en parameteraanpassing opgevangen worden door meevallers in de verlieslatende grondexploitaties. Daarnaast is er een boekwinst behaald op de verkoop van blote eigendommen in het Erfpachtcomplex. In 2016 is de kavelverkoop van woningbouw verder aangetrokken en zijn er wederom meer woningen verkocht. Vooral de woningen in de groen stedelijke milieus, zoals in Boddenkamp – Roombeek – Spoorzone en Beekwoude deden het goed. De gronduitgifte voor bedrijventerreinen en kantoren bleven daarentegen opnieuw achter bij de prognoses. Het resultaat van het MPG wordt voor een belangrijk deel bepaald door een aantal incidentele meevallers (onder andere eerder winst nemen en verkopen van blote eigendom).

Onderbouwing winstneming

Op basis van de uitkomsten van het MPG 2017 zijn de voorzieningen op het benodigde niveau gebracht. De voorzieningen zijn getroffen ten laste van de reserve Grondbedrijf.

Daarnaast wordt er voortijdig winst genomen met betrekking tot die complexen waar (een deel van) de begrote winst als zeker bestempeld mag worden. Binnen het MPG wordt, conform de BBV, winstgenomen indien de gemaakte kosten en ook de geraamde nog te maken kosten geheel zijn gedekt door de gerealiseerde verkopen. Elke volgende verkoop wordt dan gezien als gerealiseerde winst. Deze winstnemingen worden gestort in de reserve grondbedrijf. De nog te realiseren winst van 13,7 miljoen euro komt naar verwachting uit de grondexploitaties van de volgende projecten:

	Woningbouw		jaar
A	Brunink	6.060.000	2028
B	WC Stokhorst	76.000	2020
C	Roombeek - Binnenstad	4.721.000	2032
D	Velve Lindenhof	795.000	2031
E	Diekman	276.000	2018
F	Stroinkslanden	25.000	2023
G	Vrijkomende locaties Brede school	32.000	2019
H	Spoorzone Lonneker	23.000	2020
	Totaal woningbouw	12.008.000	

	Bedrijventerreinen		
I	Euregiopark II	1.087.000	2031
J	Diekman S&L	597.000	2020
K	Moskee, wethouder Beversstraat	35.000	2022
	Totaal bedrijventerreinen	1.719.000	

Totaal nog te realiseren winst	13.727.000
---------------------------------------	-------------------

Bestemmingsreserve Gronduitgifte

Met het vaststellen van de Nota Grondprijsbeleid is er een bestemmingsreserve Gronduitgifte ingesteld. In 2016 is een onttrekking gedaan van € 44.717 en is er een reservering getroffen van € 2 miljoen ten behoeve van dekking RAR effecten in 2017.

Risico's in relatie tot de reservepositie

De vereiste weerstandscapaciteit is berekend op 15,5 miljoen euro. Dit is ten opzichte van vorig jaar een daling met 1 miljoen euro.

De stille reserves bedragen 13,9 miljoen euro.

De beschikbare weerstandscapaciteit (inclusief stille reserves) bedraagt 4,6 miljoen euro (positief). Dit is ten opzichte van vorig jaar een stijging met 4,3 miljoen euro.

Reserve Grondbedrijf	-9,3 miljoen
Stille Reserve	13,9 miljoen
Beschikbare weerstandscapaciteit	4,6 miljoen

Op dit moment is er sprake van een positieve beschikbare weerstandscapaciteit, welke onderdeel uitmaakt van de totale weerstandscapaciteit van de gemeente. (zie de paragraaf over het weerstandsvermogen).

Vooruitblik MPG 2017

Vennootschapsbelasting

De uitleg en toepassing van de Vpb wet zijn nog niet definitief uitgekristalliseerd. De Belastingdienst werkt met de koepelorganisaties (VNG/VvG/IPO) samen. Hiervoor hebben ze de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) opgericht. Doel is om gemeentelijke grondbedrijven te ondersteunen bij het implementatietraject van de Vpb plicht. Vanuit fiscaal perspectief bestaan de volgende aandachtsgebieden:

- fiscale risico's en fiscale strategie.
- inbedding fiscaal proces en verantwoordelijkheden in de organisatie.
- juiste en volledige vastlegging met primair het oog op de jaarlijkse aangifte en het opstellen van de fiscale openingsbalans.

Eind 2015 heeft het SVLO de Handreiking vennootschapsbelasting en gemeentelijk grondbedrijf gepubliceerd. De handreiking geeft gemeentelijke grondbedrijven het kader waarbinnen zij hun fiscale positie kunnen vaststellen. Om te bepalen in hoeverre het grondbedrijf Vpb plichtig is dienen eerst de activiteiten afgebakend te worden welke fiscaal tot het grondbedrijf behoren. Dit zijn conform de handreiking de bouwgronden in exploitatie ofwel de actieve grondexploitaties.

Op basis van de quick scan kunnen we voorlopig concluderen dat het grondbedrijf vooralsnog niet Vpb-plichtig is. Voor alle duidelijkheid; dit betreft een voorlopige indicatie. Er dient met de belastingdienst overeenstemming bereikt te worden over de gehanteerde uitgangspunten. Er bestaan nog veel onzekerheden in de landelijke discussie die impact kunnen hebben op de uitkomst. Na afstemming met de belastingdienst kan de fiscale openingsbalans met peildatum 1 januari 2016 definitief vastgesteld worden. Overigens zal een eventuele Vpb last een resultante op gemeenteniveau zijn van de Vpb over de diverse ondernemingsactiviteiten binnen de gemeente.

Visie Bedrijventerreinen

De reguliere herziening van de bedrijventerreinvisie wordt nu breder getrokken dan alleen de Netwerkstad gemeenten. De aanpak wordt regionaal opgepakt. Naar verwachting zal in de bij de zomernota 2017 hierover besluitvorming plaatsvinden. De eventuele effecten hieruit zullen in het MPG 2018 verwerkt worden. Vooruitlopend op de besluitvorming over de bedrijventerreinen is de grondexploitatie Usseleres qua balanspositie verplaatst van het "onder handen werk" naar "materieel vast actief". Dit vanwege het vooralsnog ontbreken van het reëel en stellig voornemen om dit gebied te ontwikkelen.

1. Inleiding, doelen, leeswijzer

1.1. Inleiding

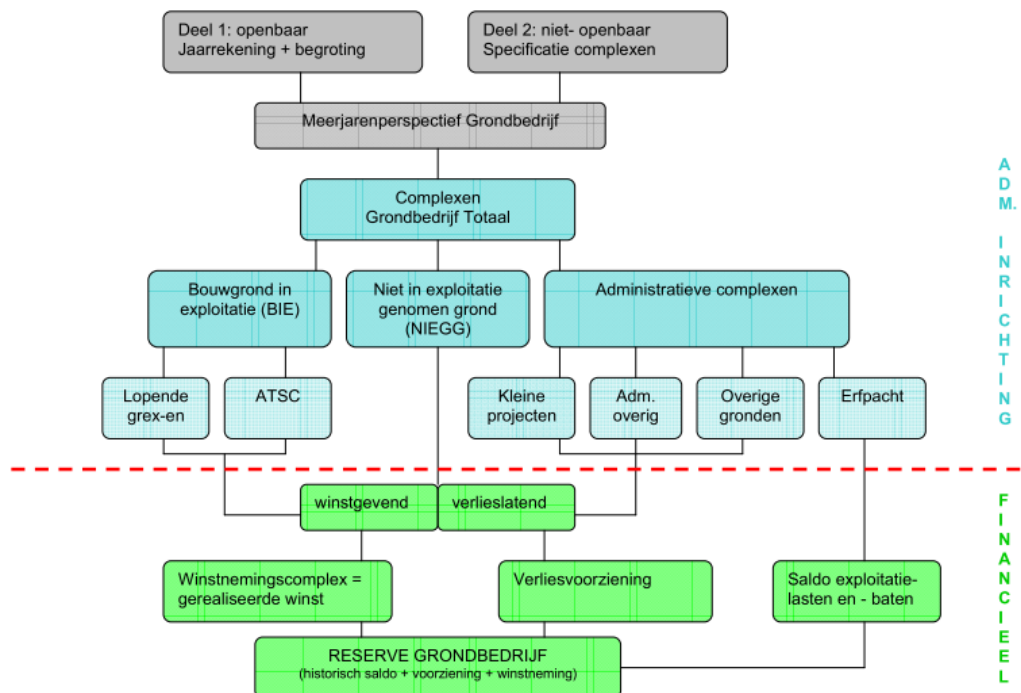
In dit hoofdstuk worden de doelen van dit Meerjarenperspectief Grondbedrijf (MPG) aangegeven. Daarnaast wordt de opbouw van het MPG ('leeswijzer') kort toegelicht.

In de Beheersregels Grondexploitatie 2012 is de inrichting en beheer van de (financieel) administratieve processen met betrekking tot de bouwgrond in exploitatie (BIE), de niet in exploitatie genomen grond (NIEGG) en de administratieve complexen vastgelegd. Ook de wijze van informatieverstrekking aan de raad over het grondbeleid en afwijkingen van de kaders is hierin opgenomen. De belangrijkste paragrafen – waaronder de regels omtrent verlies en winstneming - uit de Beheersregels grondexploitaties zijn in het artikel 25 'Beheergrondexploitaties' van de Financiële verordening (2012) opgenomen.

1.2. Doelen MPG

In het MPG wordt verslag gedaan van de financiële resultaten van de uitvoering van het grondbeleid ('realisatie') en wordt vooruitgekeken ('doorkijk'). De resultaten zijn gebaseerd op de ruimtelijke keuzes die de gemeente maakt en in beleid zijn vastgelegd. Het MPG is een vertaling van eerder genomen afzonderlijke besluiten per project. Daarmee zijn wijzigingen in het kader van het MPG 2017 altijd alleen financieel-technisch van aard.

In dit MPG wordt de stand van zaken per 31 december 2016 vastgelegd naar aanleiding van de realisatie en actualisatie van de kosten en opbrengsten in alle complexen (zie onderstaand figuur). De actualisatie is op basis van de huidige kennis en inzichten opgesteld. Het financieel resultaat is een prognose. De resultaten van de complexen komen voort uit de boekwaarde, de nog te maken kosten, de te verwachten opbrengsten en te realiseren winsten. De wijze waarop de Reserve Grondbedrijf zich vormt vanuit de resultaten per (deel)complex is in het groen weergegeven.

De besluitvorming over het MPG gebeurt net zoals vorig jaar voorafgaand aan het opstellen van de jaarrekening zodat hier ook direct de geactualiseerde grondexploitaties in op kunnen worden genomen en de actualisaties kunnen worden verwerkt in de begroting 2017-2020. Deze zijn terug te vinden in de paragraaf grondbeleid die zowel in de jaarrekening 2016 als in de begroting 2017-2020 is opgenomen. Daarmee is dan ook voor 2017 het budgetkader voor de complexen BIE, Faciliterend Grondbeleid en voorraad Grond het geactualiseerde budgetkader vastgesteld en kan dit door de organisatie gebruikt worden voor de realisatie van de bijbehorende projecten.

Met dit MPG worden de volgende doelen nagestreefd

- Transparant en begrijpelijk inzicht geven ten aanzien van:
 - de ontwikkelingen in 2016 in de verschillende complexen
 - de ontwikkeling van de reserve van het Grondbedrijf
 - het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf
 - de ontwikkeling van de financieringsbehoefte van het Grondbedrijf
 - de in 2016 geleverde bijdragen van het Grondbedrijf aan de programma's wonen en werken
 - de gehanteerde uitgangspunten en parameters
 - de risico's
- Input leveren voor evaluatie en de actualisatie van het (grond)beleid
- Een bijdrage leveren aan de P&C-producten (onder andere jaarrekening en programmabegroting)

1.3. Leeswijzer

Het MPG 2017 bestaat uit twee delen. Deel 1 van het MPG is het openbare deel met daarin een samenvattend verslag op hoofdlijnen van de 'prestaties' in het afgelopen jaar en een geactualiseerd financieel toekomstperspectief van het Grondbedrijf. Ook worden de in de lopende grondexploitaties gerealiseerde bouwgronduitgiftes gerelateerd aan de begrote uitgiftes. Deel 1 vormt de basis voor de jaarrekening en de programmabegroting. Deel 2 is het niet-openbare deel met financiële en planinhoudelijke specificaties van alle lopende grondexploitaties (complex BIE) en de administratieve complexen.

In dit openbare deel 1 wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de realisatie 2016 en tot welk financiële uitkomsten dit leidt. In hoofdstuk 3 wordt een doorkijk gegeven naar de komende jaren. In de bijlage zijn onder andere de (nieuwe) kaders en de gehanteerde uitgangspunten voor het MPG opgenomen.

Tenslotte

Alle in het MPG opgenomen bedragen zijn berekend op netto contante waarde per 1-1-2017, tenzij anders vermeld. Omdat op één decimaal achter de komma wordt afgerond kan het voorkomen dat een totaal van een cijferreeks niet exact op decimalen sluit met de telling.

2. Realisatie en financieel resultaat 2016

2.1. Algemeen

Het grondbeleid faciliteert het realiseren van de gewenste doelen en effecten van de programma's Duurzame leefomgeving, Versterken Economie en Maatschappelijke ondersteuning.

Doelen en effecten die volgen uit de stedelijke ambities uit het coalitieakkoord 2014-2017, de Toekomstvisie, de Woonvisie Enschede 2025 (2012), de Economische visie Enschede, de bedrijventerreinvisie Netwerkstad (2014) en de Kantorenvisie Netwerkstad. De (herijkte) Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie (2009) en de structuurvisie Enschede (2011) zijn hier de integrale, ruimtelijke vertaling van. In de nota Grondbeleid 2010 is vastgelegd op welke wijze het grondbeleid deze ambities en doelen faciliteert.

De planontwikkelingen, waarbij de gemeente een actief en faciliterend grondbeleid voert (bouwgrond produceert en uitgeeft), worden financieel verantwoord in een grondexploitatie. Op het moment dat het initiatief wordt genomen om een nieuwe grondexploitatie te openen wordt een exploitatieberekening ter goedkeuring voorgelegd aan de raad. Om daadwerkelijk werkzaamheden te kunnen uitvoeren moet de raad hiervoor een krediet beschikbaar stellen. Een krediet is het geldende uitgavenkader voor de looptijd van het grondexploitatieproject. Zie voor een verdere toelichting ook bijlage 4

Voor het MPG 2017 is wederom gebruik gemaakt van de zogenaamde Notitie van uitgangspunten (NvU). Door aan het begin van het MPG-proces de uitgangspunten ten aanzien van parameters, programma, planning en prijzen vast te stellen kunnen de grondexploitatiebegrotingen in één keer worden geactualiseerd.

2.2. Financiële stand per 31-12-2016 en weerstandsvermogen

De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden in deze paragraaf weergegeven.

2.2.1 Financiële stand per 31-12-2016

De Reserve Grondbedrijf wordt gevormd door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie (BIE)) en de overige grondposities (erfpacht, strategisch, voorraad handelsgoederen). Het MPG 2017 laat een verbetering zien van de Reserve Grondbedrijf van € 1,3 miljoen.

Onderstaand schema laat zien wat het aandeel per (deel)complex is in de ontwikkeling van de Reserve Grondbedrijf in 2016.

	effect Totaal	effect BBV/RAR *	effect regulier herziening
1 BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 4.216.000-	€ 4.125.000	€ 91.000-
BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 555.000		€ 555.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend	€ 735.000-	€ 865.000	€ 130.000
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend	€ 606.000		€ 606.000
2 gronden MVA (Materieel Vast Actief)	€ 748.000-		€ 748.000-
3 gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	€ 460.000-		€ 460.000-
4 Erfpachtscomplex	€ 1.553.000		€ 1.553.000
5 ACO (Administratief Complex Overig)	€ 362.000	€ 85.000	€ 447.000
6 Particuliere grondexploitaties	€ 33.000		€ 33.000
7 Overige mutaties t.l.v. reserve	€ 894.000-	€ 125.000	€ 769.000-
verbetering reserve	€ 3.944.000-	€ 5.200.000	€ 1.256.000

* dekking middels bijdrage BBV/RAR vanuit Algemene middelen (raadsbesluit d.d. 31-10-2016)

De stand van de reserve Grondbedrijf is daardoor per 1-1-2017 € 9,3 miljoen negatief. Hieronder wordt de ontwikkeling van de Reserve Grondbedrijf in 2016 weergegeven.

Ontwikkeling reserve GB		
reserve per 31-12-2015	€	10,6-
rente	€	- *
reserve per 1-1-2016	€	10,6-
effecten herziening	€	1,3
reserve per 31-12-2016	€	9,3-

* geen rente toevoeging aan reserve conform BBV regelgeving

bedragen x € 1 miljoen

De verbetering komt doordat een aantal winstgevende grondexploitaties winstgevender zijn geworden en bovendien een deel van de winst nu kan worden genomen. Daarnaast is sprake van een eenmalige baat als gevolg van een verkoop (blote eigendom) uit het erfpachtcomplex. Verder konden door een aantal meevallers in de verlieslatende grondexploitaties en door een lagere rente, de extra kosten als gevolg van uitfasering, plankosten en parameteraanpassing opgevangen worden. In 2016 is de kavelverkoop van woningbouw verder aangetrokken, en zijn er wederom meer woningen verkocht dan in de prognose opgenomen waren. Vooral de woningen in de groenstedelijke milieus, zoals in Boddenkamp – Roombeek – Spoorzone en Beekwoude deden het goed. De gronduitgifte voor bedrijventerreinen en de kantoren bleven daarentegen echter opnieuw achter bij de prognoses. Zie verder paragraaf 2.6 en 2.9. Het resultaat wordt dus voor een belangrijk deel bepaald door een aantal incidentele meevallers (onder andere eerder winstnemen, verlaging van de rente en verkoop blote eigendom uit het erfpachtcomplex).

2.2.2 Weerstandsvermogen

In de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement (2012) is vastgelegd dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

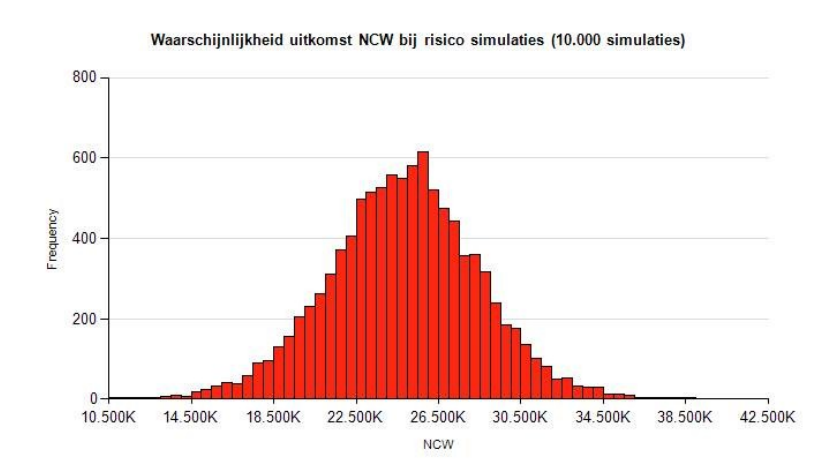
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie (de benodigde weerstandscapaciteit);
- het geheel aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te kunnen dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit);

Het verschil tussen de benodigde weerstandscapaciteit en beschikbare weerstandscapaciteit geeft inzicht in het weerstandsvermogen (zie bijlage 2).

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de risicoanalyses van de grondexploitaties, strategische grondvoorraad en de grondexploitaties vanuit het faciliterend grondbeleid is de risico-simulatie uitgevoerd. De resultaten van de risicosimulatie zijn in de onderstaande grafiek weergegeven. Hieruit blijkt dat met 90% procent zekerheid kan worden gesteld dat de financiële positie van het grondbedrijf maximaal € 15,5 miljoen kan verslechteren ten opzichte van de huidige begrotingen als alle risico's zich tegelijk zouden voordoen. In het MPG 2016 werd rekening gehouden met een maximaal risico van € 16,5 miljoen. De benodigde weerstandscapaciteit is dus met € 1,0 miljoen gedaald.

Groep	Risicoprofiel per project		Onbalans c.q.
	80% bandbreedte		afwijking
ACO	-	-	-
BIE	-3.376.268	5.785.948	1.204.840
BIE - ATSC	-158.126	13.284	-72.421
Erfpacht	-	-	-
Gronden MVA	9.800.000	9.800.000	9.800.000
Gronden VHG	-	-	-
Particuliere	-	-	-
Winst en Verlies	-	-	-
Totaal	6.351.848	15.504.911	10.928.379

De vorm van de grafiek is ten opzichte van het MPG 2016 nauwelijks gewijzigd. Doordat er sprake is van reëel behoudend ramen laat de grafiek een evenwichtige verhouding zien. In totaliteit is het risicoprofiel is ten opzichte van eind 2016 verbeterd. De belangrijkste oorzaken van deze verbetering zijn:

Aanpassingen in uitgangspunten

- Aanpassing risico op de rentekosten (zie bijlage 2).
- Aanpassing risico fasering (zie bijlage 2).

Positieve effecten risico's in grondexploitaties

- Eschmarke – Leuriks Oost (negatief risico i.v.m. exit scenario is komen te vervallen omdat er in het kader van RAR (richting aan ruimte) is besloten dat er in 2017-2018 gelden beschikbaar zijn gesteld om dit plandeel af te boeken)
- Tweekelerveld – (opnemen risico voor ontbinden overeenkomst en afsluiten project is komen te vervallen omdat er in het kader van RAR is besloten dat er in 2016 gelden beschikbaar zijn gesteld om dit plandeel af te boeken)
- Roombeek (opnemen positief risico op grondopbrengst verkoop aan Woonplaats)
- Roombeek (opnemen positief risico herinrichting Roomweg, aangepast ontwerp waardoor mogelijkheid dat werkzaamheden niet volledig behoeven te worden uitgevoerd)

Negatieve effecten risico's in grexen

- Zuiderval - (opnemen negatief risico i.v.m. onzekerheden rond het ontwikkelingsplan Janninkkwartier)
- Roombeek Binnenstad - (opnemen negatief risico i.v.m. mogelijkheid op sanering op de te verkopen locatie)

Positieve effecten risico's in functionele complexen

- Administratief complex overig (ACO) – het complex is per 31-12-2016 ontmanteld en alle bedragen zijn verrekend met de getroffen voorziening. Hiermee is het negatieve risico komen te vervallen.
- Gronden MVA /Gronden VHG – het risico op een lagere EWH (getaxeerde waarde huidige bestemming) wordt nu bijgesteld in een neutraal risico (kans op hogere EWH gelijk aan kans op lagere EWH), dit heeft een positief effect op het risicoprofiel.

Negatieve effecten risico's in functionele complexen

- Gronden MVA – De verslaggevingsregels geven aan dat wanneer er geen sprake is van een stellig en reëel voornemen om de Usseleres te ontwikkelen tot bedrijventerrein, de grondexploitatie Usseleres niet langer beschouwd kan worden als een actieve grondexploitatie. De gronden zijn daarom per 1-1-2016 op de balans niet meer als “Bouwgrond In Exploitatie (BIE)” gepresenteerd, maar als “gronden MVA” voorheen “Niet In Exploitatie Genomen Grond (NIEGG)”. Dit in lijn met de zienswijze van de accountant over deze wijze van presenteren. Het risicoprofiel van de Usseleres is hierbij nog meegenomen alsof er sprake is van een BIE, gelijk aan vorig jaar en heeft derhalve een neutraal effect op het benodigde weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit (inclusief stille reserves) bedraagt € 4,6 miljoen (positief).

Reserve Grondbedrijf	- 9,3 miljoen	zie paragraaf 2.2.1
Stille Reserve	13,9 miljoen	zie paragraaf 2.8.2

Beschikbare weerstandscapaciteit 4,6 miljoen

Op dit moment is er sprake van een positieve beschikbare weerstandscapaciteit, welke onderdeel uitmaakt van de totale weerstandscapaciteit van de gemeente.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen Grondbedrijf is onderdeel van het gemeente brede weerstandsvermogen. In de nota weerstandsvermogen is bepaald dat de gemeente streeft naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

De beschikbare weerstandscapaciteit – inclusief stille reserves - bedraagt € 4,6 miljoen (positief). De op basis van de uitgevoerde risicoanalyses voor de lopende grondexploitaties en de functionele complexen berekende benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 15,5 miljoen

2.3. Winstneming

Op basis van de uitkomsten van het MPG 2017 worden de voorzieningen op het benodigde niveau gebracht. De voorzieningen worden getroffen ten laste van de reserve Grondbedrijf. Daarnaast wordt er voortijdig winst genomen met betrekking tot die complexen waar (een deel van) de begrote winst als zeker bestempeld mag worden. Er wordt binnen het MPG – conform de BBV - winstgenomen indien de gemaakte kosten en ook de geraamde nog te maken kosten geheel zijn gedekt door de gerealiseerde verkopen. Elke volgende verkoop wordt dan gezien als gerealiseerde winst. Deze winstnemingen worden gestort in de reserve.

De nog te realiseren winst van € 13,7 miljoen komt naar verwachting uit de grondexploitaties van de volgende projecten:

	Woningbouw		jaar
A	Brunink	6.060.000	2028
B	WC Stokhorst	76.000	2020
C	Roombeek - Binnenstad	4.721.000	2032
D	Velve Lindenhof	795.000	2031
E	Diekman	276.000	2018
F	Stroinkslanden	25.000	2023
G	Vrijkomende locaties Brede school	32.000	2019
H	Spoorzone Lonneker	23.000	2020
	Totaal woningbouw	12.008.000	

	Bedrijventerreinen		
I	Euregiopark II	1.087.000	2031
J	Diekman S&L	597.000	2020
K	Moskee, wethouder Beversstraat	35.000	2022
	Totaal bedrijventerreinen	1.719.000	

Totaal nog te realiseren winst	13.727.000
---------------------------------------	-------------------

In totaal € 12,0 miljoen uit woningbouwprojecten (A t/m H) en € 1,7 miljoen uit bedrijventerreinprojecten (I en K). Het aangegeven jaartal betreft de einddatum wanneer de winst naar verwachting kan worden toegevoegd aan de reserve.

De totale verbetering van de winstgevendende grondexploitaties is € 4,0 miljoen. Als gevolg hiervan kan, conform de richtlijnen, nu € 1,2 miljoen aan winst worden genomen. Hierdoor verbetert de reserve grondbedrijf. De nog te realiseren winst bedraagt nu nog € 13,7 miljoen. Dit is € 3,6 miljoen meer dan de toekomstige winsten in het MPG 2016.

	MPG2016 *		MPG2017		Toename	
	winstgevend		winstgevend		winstgevend	
	nog te realiseren	gerealiseerde winst	nog te realiseren	gerealiseerde winst	nog te realiseren	gerealiseerde winst
BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	9.669.922	2.271.710	12.773.994	2.826.430	3.104.071	554.720
BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	1.266.402	5.856.226	952.614	6.461.939	313.788-	605.713
Totaal	10.936.324	8.127.936	13.726.607	9.288.369	2.790.283	1.160.433
	19.064.260		23.014.976		3.950.716	

* op prijspeil 1-1-2017

2.4. Boekwaarde en financieringsbehoefte

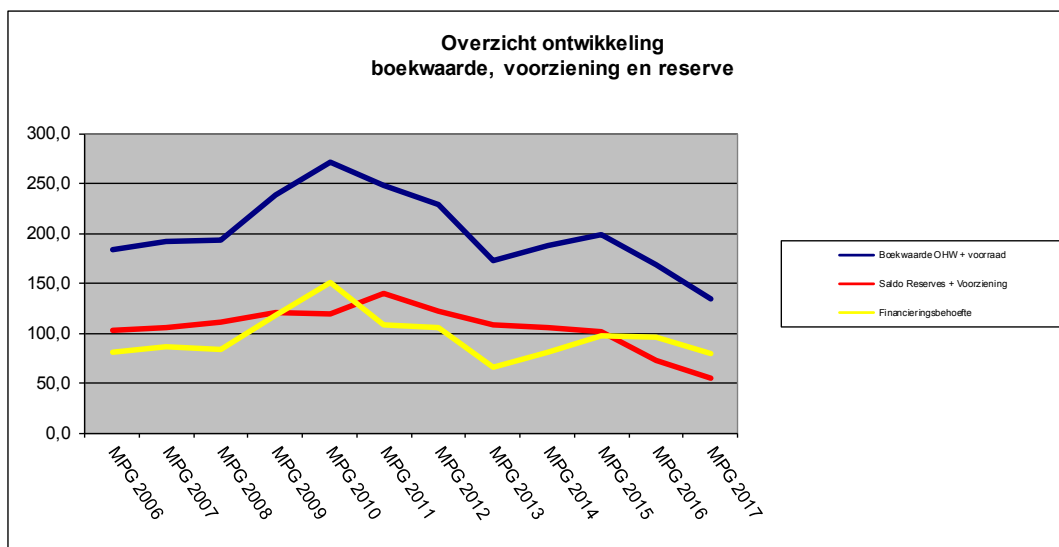
Naast de reserves en de voorzieningen geeft ook de ontwikkeling in de boekwaarde een beeld van de ontwikkeling binnen het grondbedrijf in de afgelopen jaren. De boekwaarde heeft betrekking op alle complexen in het grondbedrijf. De boekwaarde heeft zich per complex en als totaal in 2016 als volgt ontwikkeld:

boekwaarde ontwikkeling Grondbedrijf

	MPG '16 boekwaarde 31-12-'15	mutaties '16	MPG '17 boekwaarde 31-12-'16	
1 BIE (Bouwgrond in exploitatie)	118.578.131,89	-42.389.638,62	76.188.493,27	
1b BIE (Af te sluiten complexen)	-4.922.586,89	-189.952,57	-5.112.539,46	
2 Particuliere grondexploitaties	-1.032.925,41	-780.720,37	-1.813.645,78 *	
3 "nog niet in expl." / B&A	0,00	0,00	0,00	
4 Erfpachtgronden	9.513.340,30	1.376.300,99	10.889.641,29	
5 Administratief Overig	2.672.561,26	-2.672.561,26	0,00	
6 Gronden MVA	19.460.107,19	19.954.497,79	39.414.604,98 *	
7 Gronden VHG	16.192.580,83	-11.066.369,36	5.126.211,47	
7 winstnemingscomplex	7.968.564,64	1.319.804,34	9.288.368,97	
Boekwaarde OHW + voorraad	168.429.773,81	-34.448.639,06	133.981.134,74	(A)
A verliesvoorziening	82.711.194,29	-19.133.318,08	63.577.876,21	
B Reserve GB	-10.577.428,71	1.256.338,22	-9.321.090,49	
Reserves en Voorzieningen	72.133.765,58	-17.876.979,86	54.256.785,72	(B)
Financieringsbehoefte GB	96.296.008,24	-16.571.659,20	79.724.349,03	C = (A-B)

* = boekwaarde is als balanspost opgenomen en wordt per 1-1-2017 teruggeboekt naar de desbetreffende complexen

Door de boekwaarde te relateren aan het saldo van de reserve en de voorzieningen, ontstaat een beeld van de financieringsbehoefte van het grondbedrijf.

In bovenstaande grafiek is de boekwaarde van alle gezamenlijke complexen opgenomen (paars-blauwe lijn). De afname in dit MPG 2017 wordt met name veroorzaakt door het in mindering brengen van de getroffen voorziening op de boekwaarde van de voorraad gronden (MVA en VHG) en het afsluiten van het Administratief Complex Overig (ACO).

De financieringsbehoefte (gele lijn) is het verschil tussen de boekwaarde lijn (paars-blauw) en de lijn saldo reserves + voorziening (rood). De financieringsbehoefte van het Grondbedrijf is in 2016 met ruim € 16,6 miljoen afgenomen naar € 79,7 miljoen.

2.5. Actualisatie kredietverlening

Om daadwerkelijk werkzaamheden te kunnen uitvoeren, moet de raad hiervoor een krediet beschikbaar stellen. Een krediet is het geldende uitgavenkader voor de gehele looptijd van het grondexploitatieproject. Eind 2012 heeft de Raad hiervoor de kaders en spelregels bepaald door het vaststellen van de Financiële verordening Gemeente Enschede. In de verordening zijn de belangrijkste beheersregels voor grondexploitaties opgenomen.

Door het vaststellen van dit MPG worden ook de kredieten geactualiseerd. Om te voldoen aan de beheersregels zijn de kredieten van alle 'complexen' aangepast. De actualisatie leidt op totaal niveau tot de onderstaande aanpassing van de kredieten.

Overzicht kredieten						
project	verstrekt krediet t/m 2016	gerealiseerde kosten per 31-12-2016	nog te realiseren kosten	totale kosten grex	aanpassing krediet	over-schrijding krediet
Bouwgrond in exploitatie	605.245.342	495.527.584	105.383.030	600.910.613	4.334.729	-0,7%
Af te sluiten complexen	32.037.779	29.031.442	1.160.652	30.192.094	1.845.686	-5,8%
Gronden MVA	69.103.827	39.414.605	7.265.332	46.679.937	22.423.890	-32,4%
Gronden VHG	19.624.047	5.126.211	1.800.989	6.927.201	12.696.846	-64,7%
Particuliere Grondexploitatie	1.508.637	1.403.093	1.001.682	2.404.775	896.138	59,4%
Totaal	727.519.633	570.502.934	116.611.685	687.114.620	40.405.013	-5,6%

In algemene zin zijn de over- en onderschrijdingen in de projecten te verklaren door:

- Verhoging van de boekwaarden bij het project Vaneker waar alleen voor de historische kosten en de lopende jaarschijf (2017) nog te realiseren kosten wordt aangevraagd;
- Verlaging rentekosten in bouwgrond in exploitatie door uitwerking nieuwe BBV regelgeving;
- Het toevoegen van nieuwe exploitatieovereenkomsten t.b.v. kostenverhaal;
- Het verlagen van de boekwaarde van de gronden (MVA en VHG) met in het verleden getroffen voorzieningen tot de lagere marktwaarde. Het krediet wordt verleend op basis van de boekwaarde en die is nu dus aanzienlijk lager dan vorig jaar.

Voor de verantwoording per project wordt verwezen naar de bijlagen in hoofdstuk 11 van het vertrouwelijke deel 2.

2.6. Bouwgrond in exploitatie

Het aantal lopende grondexploitaties is, als gevolg van een minder actief gemeentelijk grondbeleid, sinds 2010 geleidelijk afgenomen. In 2016 is het aantal lopende grondexploitaties met 4 afgenomen: Diekman wonen, Tweekelerveld, Vrijkomende locaties Bredeschool Stadsveld, Stroinkslanden en MST zijn afgesloten. Zuiderval en Moskee, wethouder Beversstraat zijn er bij gekomen. De grondexploitatie Usseleres wordt mede op basis van het standpunt van de accountant niet langer meer gepresenteerd als Onderhanden Werk - BIE, maar de gronden zijn nu opgenomen onder de materieel vaste activa (zie paragraaf 2.8.2).

Er is een aantal verschuivingen opgetreden tussen de winstgevende en verlieslatende grondexploitaties. Er is 1 grondexploitatie omgeslagen van verlieslatend naar winstgevend, te weten Winkelcentrum Stokhorst. Tenslotte zijn er 1 verlieslatende en 1 winstgevende grondexploitatie toegevoegd, namelijk Zuiderval en Moskee wethouder Beversstraat. Verder waren er van de 6 afgesloten grondexploitaties 4 winstgevend en 2 verlieslatend.

	Lopende grondexploitaties				
	aantal	verlieslatend	winstgevend	nieuw	afgesloten
MPG 2005	40	20	20	2	1
MPG 2006	29	15	14	0	11
MPG 2007	35	20	15	8	2
MPG 2008	36	18	18	7	6
MPG 2009	40	20	20	4	0
MPG 2010	43	24	19	3	0
MPG 2011	37	18	19	4	9
MPG 2012	33	18	15	2	6
MPG 2013	32	18	14	0	1
MPG 2014	30	22	8	1	3
MPG 2015	31	21	10	1	0
MPG 2016	28	19	9	1	4
MPG 2017	24	18	6	2	6

2.6.1 Lopende grondexploitaties

In 2016 zijn er 2 nieuwe grondexploitatie door de raad vastgesteld (Zuiderval en Moskee, wethouder Beversstraat). Per 31-12-2016 kent het Grondbedrijf 24 lopende grondexploitaties met een begroot negatief eindresultaat van € 46,4 miljoen op netto contante waarde (NCW) 1-1-2017, waarvan:

- 17 verliesgevende en 1 financieel sluitende grondexploitaties met een gezamenlijk begroot tekort van € 62 miljoen op NCW 1-1-2017. Hiervoor is een voorziening getroffen.
- 6 winstgevende grondexploitaties met een begroot positief resultaat van € 15,6 miljoen op NCW 1-1-2017. Daarvan is € 2,8 miljoen al gerealiseerd en genomen. De begrote nog te realiseren winst bedraagt € 12,8 miljoen (zie paragraaf 2.3).

Lopende grondexploitaties; verlieslatend

De toename van het negatieve saldo van de verlieslatende grondexploitaties met € 4,3 miljoen wordt met € 4,2 miljoen veroorzaakt door de effecten van de vernieuwde BBV regelgeving. Het resterende negatieve effect (€ 0,1 miljoen) is het resultaat van diverse positieve en negatieve ontwikkelingen in de grondexploitaties. De aanpassing van de parameter voor kostenstijging en opbrengstenstijging (kantoren en bedrijven), en het uitfasen van de bedrijventerreinen en kantoren hebben een negatief effect. Daarnaast is in het project Eschmarke het deelplan Leuriks-Oost met 1 jaar uitgefaseerd. Daar staat een positief effect tegenover van de aanpassing van de staffel op de grondprijs in het Vaneker. Verder zijn in de grondexploitatie Beekveld de begrote beheerskosten gedeeltelijk vrijgevallen omdat de uitgeefbare gronden eerder zijn overgedragen dan verwacht.

Lopende grondexploitaties; winstgevend

De verbetering van de winstgevende grondexploitaties met € 3,7 miljoen wordt voor € 2,3 miljoen veroorzaakt door de effecten van de vernieuwde BBV regelgeving. De overige € 1,4 miljoen is ook het resultaat van positieve en negatieve ontwikkelingen, waarbij de positieve effecten grotendeels veroorzaakt worden door de grondexploitaties Brunink en Roombeek Binnenstad. In de grondexploitatie Brunink heeft er een grondprijs verhoging plaatsgevonden. Bij Roombeek-Binnenstad is de fasering voor de Boddenkamp verkort als gevolg van de vlotte kavelverkoop. Daarmee kunnen kosten ook naar beneden. Tegenover deze positieve effecten staat het negatieve effect in grondexploitatie Velve Lindenhof door het conform BBV regelgeving niet meer in de grondexploitatie mogen opnemen van eigen bijdragen in de grondexploitatie. Conform de richtlijnen kan er nu € 0,6 miljoen euro aan winst worden genomen.

2.6.2 Af te sluiten complexen (ATSC)

Conform de in 2017 vast te stellen Beheersregels grondbedrijf worden met ingang van 1-1-2017 geen grondexploitaties tussentijds meer afgesloten, maar alleen wanneer ze ook inderdaad gereed zijn. Het “oude” complex Af te sluiten complexen valt nu onder de BIE, maar er is voor gekozen om grondexploitaties welke hierin verantwoord worden afzonderlijk zichtbaar te houden maar wel in hetzelfde format als de lopende grondexploitaties. De looptijd van deze grondexploitaties is dan ook verlengd van 1 naar 4 jaren om de faseringseffecten zichtbaar te kunnen maken.

In 2016 zijn er nog 5 grondexploitaties door de raad afgesloten (Diekman wonen, Tweekelerveld, Vrijkomende locatis Bredeschool Stadsveld, MST Haaksbergerstaat en Stroinkslanden) conform de oude systematiek, waarvan alleen Stroinkslanden een verlieslatende grondexploitatie is. Per 31-12-2016 kent het Grondbedrijf 21 afgesloten grondexploitaties met een begroot positief eindresultaat van € 5,8 miljoen op netto contante waarde (NCW) 1-1-2017, waarvan:

- 15 verliesgevende grondexploitaties met een gezamenlijk begroot tekort van € 1,6 miljoen op NCW 1-1-2017. Hiervoor is een voorziening getroffen.
- 6 winstgevende grondexploitaties met een begroot positief resultaat van € 7,4 miljoen op NCW 1-1-2017. Daarvan is € 6,5 miljoen al gerealiseerd en genomen. De begrote nog te realiseren winst bedraagt € 0,9 miljoen. (zie paragraaf 2.3).

Afgesloten grondexploitaties; verlieslatend

De toename van het negatieve saldo van de verlieslatende grondexploitaties met € 0,7 miljoen wordt met € 0,9 miljoen veroorzaakt door de effecten van de vernieuwde BBV regelgeving en uitwerking RAR. Dit heeft betrekking op het afsluiten van de grondexploitatie Tweekelerveld.

Het resterende positieve effect van € 0,2 miljoen wordt veroorzaakt door het verlengen van de looptijd van 1 naar 4 jaren en kleine bijstellingen in de diverse grondexploitaties.

Afgesloten grondexploitaties; winstgevend

De totale verbetering van de winstgevende grondexploitaties is € 0,3 miljoen euro. Hiervan kan, conform de richtlijnen, nu € 0,6 miljoen euro aan winst worden genomen. Hierdoor verbetert de reserve grondbedrijf. Als gevolg van deze winstneming is de toekomstige winst t.o.v. het MPG 2016 met € 0,3 miljoen afgenomen naar € 0,9 miljoen euro.

Zoals eerder aangegeven zijn er in 2016 vier winstgevende grondexploitaties (€ 6,4 miljoen winstgevend, waarvan € 5,7 miljoen al gerealiseerd en genomen) afgesloten. De hierboven genoemde winstneming van € 0,6 miljoen wordt volledig door deze gegenereerd, voornamelijk door verkoop van de laatste kavels in Diekman wonen en de gewijzigde BBV regelgeving. De verbetering van de winstgevende grondexploitaties met € 0,9 miljoen bevindt zich o.a. in de projecten Diekman wonen (€ 0,3 miljoen) en Diekman S&L (€ 0,6 miljoen).

Zie verder bijlage 5.

2.7. Complex NIEGG

Bij het MPG 2015 zijn alle NIEGG-gronden - conform de aangepaste BBV regels - overgeboekt naar het administratieve complex Overige gronden. In dit complex zijn dus geen gronden meer opgenomen. Op grond van de Beheersregels 2012 bestaat dit complex echter nog steeds. In de in 2017 vast te stellen Beheersregels 2017 is dit complex komen te vervallen.

2.8. Administratieve complexen

2.8.1 Erfpachtgronden

Onder de erfpachtgronden worden de complexen ondergebracht waarop de erfpachtvoorwaarden van toepassing zijn. Jaarlijks wordt dit complex geactualiseerd. In 2016 zijn er 6 percelen met een totale oppervlakte van 0,64 hectare toegevoegd. Er zijn twee percelen verkocht. In het complex Erfpachtgronden zit in totaal 23,6 hectare grond met een boek- en balanswaarde van € 10,9 miljoen.

De exploitatie van het complex Erfpachtgronden kent in 2016 een voordelig exploitatieresultaat van € 340.000,-- Dit is hoger dan voorgaande jaren omdat er een aantal contracten zijn herzien welke tot een hogere canon hebben geleid. Daarnaast hebben de twee verkopen een boekwinst opgeleverd van € 1,2 miljoen.

2.8.2 Strategische grondvoorraad

Ten gevolge van de gewijzigde BBV regelgeving is de strategische grondvoorraad opnieuw onderverdeeld. We onderscheiden nu:

Gronden MVA (Materieel Vast Actief), dit zijn gronden welke mogelijk in de toekomst nog benodigd zijn voor projectontwikkeling. Deze gronden worden niet gerekend tot de vlottende activa (voorraden) op de balans maar tot de materiële vaste activa.

Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen), dit zijn gronden welke niet meer benodigd zijn voor planontwikkeling en verkocht kunnen worden. Deze gronden worden wel tot de vlottende activa (voorraden) gerekend.

Beide categorieën worden tegen boekwaarde dan wel marktwaarde verantwoord op de balans. In de praktijk wil dit zeggen dat de gevormde verliesvoorziening op de boekwaarde van de projecten in mindering is gebracht. Bij eventuele daling van de marktwaarde (bv jaarlijkse taxatie) zal dit deficit t.l.v. de reserve grondbedrijf worden gebracht.

In de strategische grondvoorraad zit in totaal 332,6 hectare aan gronden en opstallen met een boekwaarde van € 44,5 miljoen. Ten opzichte van het MPG 2016 kennen de complexen een toename met 102,3 hectare door o.a. het toevoegen van de gronden Usseleres* vanuit de BIE (100 hectare). Er is € 34,6 miljoen afgewaardeerd op gronden waar de boekwaarde hoger is dan de economische waarde. Hiervoor is een voorziening getroffen ten laste van de Reserve grondbedrijf en deze is in mindering gebracht op de boekwaarde van beide complexen. Per 31-12-2016 bedraagt de balanswaarde € 44,5 miljoen en is hiermee gelijk aan de boekwaarde.

Het totaaloverzicht ziet er als volgt uit:

	Hectares	Boekwaarde	Afwaardering	Balanswaarde
gronden MVA	214,4 Ha.	€ 39,4 miljoen	€ - miljoen	€ 39,4 miljoen
gronden VHG	118,3 Ha.	5,1 miljoen	€ - miljoen	5,1 miljoen
	332,6	€ 44,5	€ -	€ 44,5

Zie ook de bijlagen 6.

* Zoals eerder in paragraaf 2.2.2 Weerstandsvormen is aangegeven is op basis van de verslagleggingsregels besloten de grondexploitatie Usseleres per 1-1-2016 niet meer als BIE te presenteren i.v.m. het ontbreken van een stellig en reëel voornemen dit gebied te ontwikkelen tot bedrijventerrein. Gronden zijn nu gepresenteerd als gronden MVA (voorheen NIEGG), waarbij deze vallen onder de overgangsregeling binnen de nieuwe BBV voorschriften, waarbij de gronden binnen 4 jaar gewaardeerd moeten worden tegen marktwaarde. Afhankelijk van de besluitvorming bij de zomernota over de bedrijventerreinvisie, kan de definitieve positie van de Usseleres bepaald worden.

Ten opzichte van het MPG 2016 is in de complexen sprake van een verslechtering met € 2,1 miljoen (€ 1,65 miljoen in gronden MVA* en € 0,45 miljoen in gronden VHG). Dit wordt veroorzaakt door het verwerken van de lasten en baten in 2016 in de boekwaarden en het bijstellen van ramingen naar actuele inzichten (- € 2,5 miljoen) en de hertaxatie van de voorraad (+ € 0,4 miljoen).

*Inclusief € 0,8 miljoen lasten en baten Usseleres over boekjaar 2016 welke rechtstreeks t.l.v. de reserve grondbedrijf is gebracht.

Stille reserve

Daarnaast is er sprake van een stille reserve van € 13,9 miljoen, omdat er ook percelen bij zijn waarvan de boekwaarde lager is dan de economische waarde. Uitgangspunt hierbij is: 60% van de waarde van panden en 100% van de waarde van gronden.

Gronden MVA	€ 10,3 miljoen
Gronden VHG	€ 3,6 miljoen
Totaal Stille reserve	€ 13,9 miljoen

De stille reserve op de strategische voorraad (positieve verschil tussen huidige waarde en boekwaarde) is per saldo gestegen met € 3,0 miljoen. Deze stijging wordt o.a. veroorzaakt door waardevermeerdering op basis van huidige bestemming en aanpassing uitgangspunten van een aantal objecten:

Gronden MVA – DCW taxatie op basis van huidige bestemming	+ € 0,1 miljoen
Gronden MVA – Cascade taxatie op basis huidige bestemming	+ € 0,6 miljoen
Gronden MVA – Eschmarkerveld taxatie op basis huidige bestemming	+ € 0,2 miljoen
Gronden MVA – Eilermarke taxatie op basis huidige bestemming	+ € 1,0 miljoen
Gronden VHG – NS gronden taxatie op basis huidige bestemming	+ € 0,3 miljoen
Gronden VHG – Zalo taxatie op basis huidige bestemming	+ € 0,3 miljoen
Gronden VHG – Volkstuinen Engerinksweg - taxatie	+ € 0,1 miljoen
Gronden VHG – Eschmarke Boswonen-noord - taxatie	+ € 0,1 miljoen
Gronden VHG - Eschmarke deelplan 15 – taxatie	+ € 0,1 miljoen
Gronden VHG - overige effecten hertaxatie en bijstellen ramingen	+ € 0,2 miljoen

Zie verder hoofdstuk 5 "Voorraad gronden (MVA en VHG)" van het vertrouwelijke MPG deel 2.

2.8.3 Particuliere Grondexploitaties

In het complex Particuliere grondexploitaties zijn de particuliere grondexploitaties opgenomen waarvoor een exploitatieovereenkomst is afgesloten, maar waarvoor geen grondexploitatie wordt geopend. De gemeente faciliteert. In de overeenkomsten worden afspraken gemaakt over het kostenverhaal van o.a. de gemeentelijke plankosten, bestemmingsplankosten en fondsbijdragen. In 2016 zijn er voor in totaal 82 woningen overeenkomsten afgesloten, waarvan 50 appartementen en 32 eengezinswoningen.

Programma Particuliere exploitatieovereenkomsten 2016

Projectnaam	MGW stuks	EGW stuks	Overig stuks	Overig m2	Opmerking
Op de wal					herontw. 4 Appartementen naar bedrijfsruimte
WC Stroinkslanden				1.810	renovatie WC, waarvan 1.080m2 uitbreiding
Klokkenplas	11				realisatie bedrijven+woningen in vm zeeman pand
Piet Heinstraat 7 - 21	36				realisatie appartementen in vm stadspoort
Gronausestr 1070				280	realisatie tandartspraktijk, uitbreiding
Siemensstraat		2			realisatie 2 onder 1 kap
Achter t Hofje	3				herontw.naar 3 woningen (expl. Ovk)
Gronausestr. 565		2			Particuliere ontwikkeling
bungalowpark Rutbeek		2	243		realisatie vakantiewoningen/recreatiepark incl. 2 bedrijfswoningen + centrumvoorzieningen
mekkelholt Hulsmaatstr		26			realisatie woningen + herinr. Openb. Ruimte
Totaal	50	32	243	2.090	

Het totale deelcomplex bestaat uit 43 projecten (MPG 2016: 42 projecten) met een positieve boekwaarde van € 1,81 miljoen en een begroot sluitend eindsaldo op 31-12-2016. De boekwaarde is op de balans verantwoord onder de Overlopende passiva (€ 1,82 miljoen) en Overlopende activa (- € 0,01 miljoen).

In 2016 zijn 18 overeenkomsten afgerond met een positief saldo van € 33.000, dit saldo is ten gunste van de reserve Grondbedrijf gebracht.

2.8.4 Administratief overig

In het complex Administratief overig werden kosten en opbrengsten geadministreerd m.b.t. specifieke functies die niet onder eerder genoemde complexen te verantwoorden zijn. Met ingang van 1-1-2017 wordt dit complex niet meer gebruikt. De hierin opgenomen boekwaarde is verrekend met de getroffen voorziening. In 2016 is het complex verbeterd met € 0,4 miljoen door het overboeken van een voorziening voor bouwclaims naar een lopende grondexploitatie.

2.9. MPG realisatie 2016

In deze paragraaf worden de in het MPG in 2016 verkochte aantallen woningen, hectares bedrijventerreinen en m² b.v.o. kantoren en de gerealiseerde verkoop van gemeentelijk vastgoed weergegeven.

2.9.1 Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren

Woningbouw

Er is door de gemeente voor de 3^e keer op rij voor meer woningen grond uitgegeven dan werd begroot, in 2016 was dit + 49. Met name in Binnenstad Roombeek is meer grond verkocht en voor Beekwoude is het sluiten van een overeenkomst met een marktpartij versneld. De verkoop van de grotere kavels in Brunink en het Vaneker is achtergebleven bij de verwachting. De feitelijke verkopen waren ook hoger, alleen duurt het even voordat het feitelijke transport plaatsvindt. De woningen in de Eschmarke zijn ook nog niet in verkoop genomen. Alle andere plannen staan in de verkoop. In de particuliere grondexploitaties zijn minder woningen verkocht dan begroot (- 112).

Verkopen Woningbouw (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)		
Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Eschmarke	1	
Diekman wonen	1	4
Brunink	7	3
Vaneker	6	4
Geessinkweg Bijvank	1	1
Rosinkweg , Usselo	4	4
Kansrijke Stedelijke Locaties	4	4
Beekwoude	10	75

Binnenstad Roombeek	63	80
Hardick en Seckel	16	
Zuiderval	29	45
Totaal Gemeentelijke Projecten	142	220
de Laares	17	17
Bleekerij (vm Texoprint)	20	7
WC Stokhorst	24	
Oost Boswinkel	103	103
Velve Lindenhof	65	
ADT	13	3
Totaal Particuliere projecten	242	130
Eindtotaal	384	350
* GEM Zuiderval is per 1 november 2015 ontbonden en per 1 oktober 2016 als gemeentelijke grondexploitatie opgenomen in het MPG.		

Bedrijventerreinen

De verkoop van grond voor bedrijvenkavels is achtergebleven bij de prognose. In 2016 is er voor 7.506 m² grond verkocht voor realisatie van bedrijventerreinen, dit is ongeveer 50% van het geen begroot was.

Verkopen Bedrijfsterreinen (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in m2 uitteefbaar)		
Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	1.000	2.440
Euregiopark II	4.662	2.632
Josink-Es	2.996	63
Westerval	-	-
Twekkeleres 3e havenarm	2.659	-
Hardick en Seckel	500	-
Zuiderval	2.369	2.371
Totaal Gemeentelijke Projecten	14.186	7.506
Totaal Af te sluiten projecten	-	-
Eindtotaal	14.186	7.506

Kantoren

De verkoop van grond voor kantoren is achtergebleven bij de prognose. Dit komt mede door het niet doorgaan van een verwachte verkoop van een grote kavel op het B&S park. Deze kavel is nu weer beschikbaar voor verkoop en in de fasering doorgeschoven naar 2019.

Verkopen Kantoren (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in m2 bvo)		
Projectnaam	begroot MPG 2016	uitgegeven 2016
Binnenstad Roombeek	530	-
B&S Valley	253	-
GEM Zuiderval	-	-
Lopende projecten	783	-
B&S park (ATSC)	4.000	-
Eindtotaal	4.783	-
* GEM Zuiderval is per 1 november 2015 ontbonden en per 1 oktober 2016 als gemeentelijke grondexploitatie opgenomen in het MPG.		

3. Doorkijk Grondbedrijf

3.1. Ontwikkelingen in projecten

In 2017 zal de besluitvorming in het kader van “Richting aan ruimte” m.b.t. het deelplan Leuriks-Oost van project de Eschmarke nader worden uitgewerkt en ter besluitvorming worden aangeboden. Tevens zal op basis van het collegebesluit d.d. 28-3-2017 Programmering Bedrijventerreinen een nadere uitwerking plaatsvinden in een nieuwe Bedrijventerreinenvisie en ter besluitvorming worden aangeboden aan de Raad. Eventuele effecten worden in het MPG 2018 verwerkt.

3.2. Overige ontwikkelingen

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

De commissie BBV (Besluit begroting en verantwoording) heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid en de aankomende Omgevingswet. De commissie BBV heeft een aantal voorstellen uitgewerkt die leiden tot wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan. De regels zijn met ingang van 1-1-2016 gewijzigd en als zodanig ook in dit MPG en daarmee de jaarrekening 2016 verwerkt

Vennootschapsbealsting

Op 1 januari 2016 geldt de Vpb plicht voor overheden. Om te bepalen of het grondbedrijf Enschede Vpb plichtig is, is de ‘quickscan ondernemerspoort’ doorlopen. De conclusie is dat het grondbedrijf Enschede niet Vpb plichtig is. Dit betreft voor alle duidelijkheid een voorlopige indicatie. Er dient met de belastingdienst overeenstemming bereikt te worden over de gehanteerde uitgangspunten. Er bestaan nog veel onzekerheden in de landelijke discussie die impact kunnen hebben op de uitkomst. Overigens zal een eventuele Vpb last een resultante op gemeenteniveau zijn van de Vpb over de diverse ondernemingsactiviteiten binnen de gemeente. Jaarlijks dient opnieuw getoetst te worden of de gemeente al dan niet Vpb plichtig is.

Richting aan Ruimte

Het grondbeleid is de laatste jaren ingrijpend veranderd en staat ook de komende tijd voor grote nieuwe uitdagingen. De tijden dat gemeenten een actief grondbeleid voerden en grondverkoop veelal geld opleverde zijn voorbij. De gemeente is nu veel minder aan zet en krijgt steeds meer een rol in het aanjagen van projecten en het verleiden van marktpartijen om in de stad te investeren. De grootste opgaven voor de komende jaren zijn binnenstedelijk en niet meer in uitlegebieden. Dit betekent een ander grondbeleid.

Het actieve grondbeleid is in Enschede al een tijd geleden losgelaten en omgezet in “nee, tenzij”. Dit situationele grondbeleid betekent dat per project een realisatiestrategie wordt gekozen: actief, passief dan wel faciliterend.

In het verleden heeft de gemeente grond aangekocht met het doel hier de behoefte aan woningen, kantoren en bedrijven op te realiseren. Nu de verwachtingen rond de groei van de

economie niet zijn uitgekomen zijn er minder afnemers voor de aangekochte gronden. Jaarlijks betaalt de gemeente rente over de aangelegane leningen waarmee de gronden zijn gefinancierd. Daardoor zijn de gronden een kostenpost op de gemeentelijk balans geworden. In de vorige collegeperiode is een stevig begin gemaakt met het oplossen van de grondproblematiek. Onder andere door een forse ingreep in de projectenportefeuille (Stedelijke Koers 2012). Het programma voor woningbouw, bedrijventerreinen en kantoren is toen fors teruggebracht.

Het proces naar een solide grondbedrijf is daarmee echter nog niet afgerond. De gemeente heeft geen leidende rol meer, maar wil wel regie houden op gebiedsontwikkeling in een markt waarin het steeds minder eigenaar van de gronden is. De grote uitdaging voor de komende periode is dus te zorgen voor enerzijds een solide grondbedrijf, maar anderzijds ook de slag te maken naar een nieuwe vorm van gebieds- en locatieontwikkeling maken. Deze transitie slag vindt plaats in het traject “Richting aan Ruimte”.

In Richting aan Ruimte is een tool (Kompas) gemaakt waarmee nieuwe Ruimtelijke initiatieven snel en integraal op hun waarde beoordeeld kunnen worden. De tool is echter ook geschikt voor programmasturing van de bestaande projecten. Voor de projecten die niet langer voldoen zijn maatregelen genomen, o.a. afboeken, herprioritering en herprogrammering. De financiële effecten hiervan zijn op 31 oktober 2016 aan de raad voorgelegd en over besloten. Met dit raadsbesluit, gaan alle projecten weer voldoen aan de doelen van de stad zoals in het Kompas Ruimtelijke Initiatieven is opgenomen.

Het totale financiële effect van Richting aan Ruimte bedraagt € 15,8 miljoen euro. Hiervan is in 2016 € 0,9 miljoen euro verlies genomen ten behoeve van het project Tweekelerveld. De overige kosten worden ten laste van 2017 en 2018 gebracht.

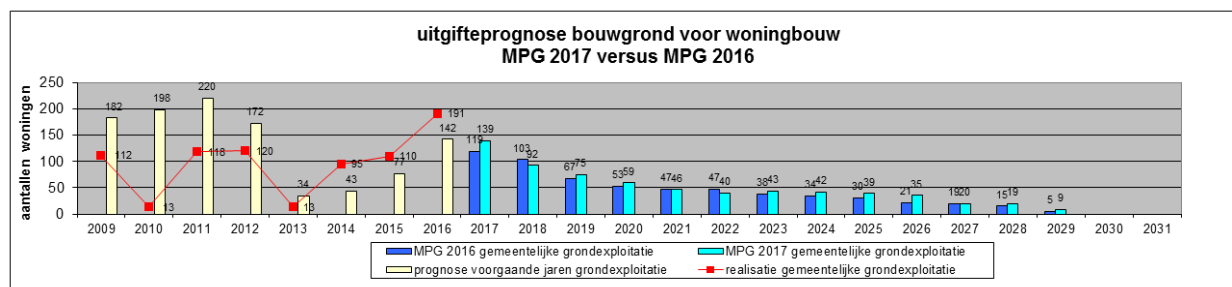
Het totale financiële effect van RAR en BBV bedroeg in 2016 derhalve € 5,2 miljoen euro.

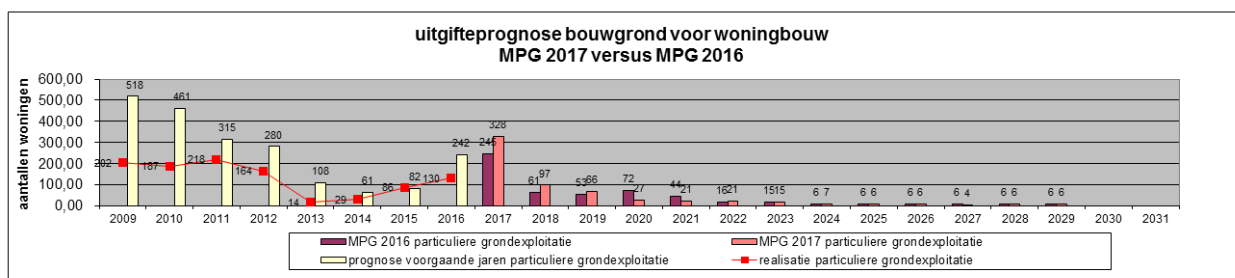
3.3. MPG-prognoses

Woningbouw

De in het MPG 2017 opgenomen fasering is gebaseerd op de huidige Woonvisie (2012) en de binnen Richting aan Ruimte opgenomen programmering (stand 1-1-2017). Met de provincie en de regio Twente zijn begin dit jaar regionale woonafspraken gemaakt. Deze afspraken komen neer op circa 2.000 nieuwe woningen voor de komende 10 jaar.

In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte in de periode t/m 2020 van 218 woningen (inclusief een deel huur in de herstructurering) en in de periode tot 2030 van 43 woningen. Over de gehele periode 2017-2030 bedraagt het jaarlijkse gemiddelde 97 woningen. Wanneer alleen naar de eigen gemeentelijke grondexploitaties (projecten en kavels) wordt gekeken gaat het MPG uit van een gemiddeld jaarlijkse uitgifte in de periode 2017 t/m 2020 van 50 koopwoningen, en vanaf 2021 tot 2030 van 33 koopwoningen.

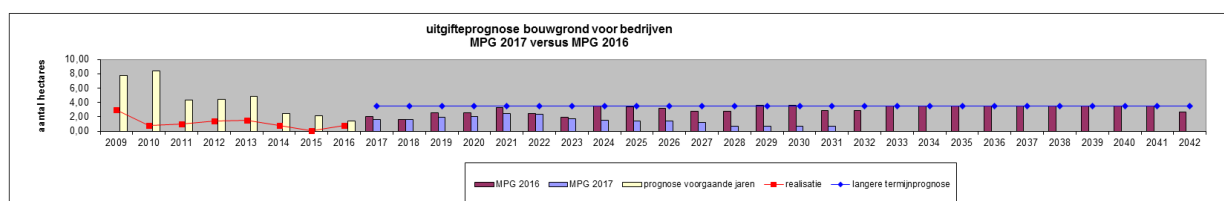
Begin 2017 zijn er 111 opties of contracten op grond voor woningen, waarvan het overgrote deel in Boddenkamp en Middengebied Spoorzone (onderdeel grondexploitatie Binnenstad Roombeek).

Verkopen Woningbouw (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)		
Projectnaam	begroot MPG 2017	in optie / contracten
Eschmarke	1	
Diekman wonen	1	1
Brunink	5	12
Vaneker	6	12
Geessinkweg Bijvank	2	2
Rosinkweg , Usselo	4	7
Kansrijke Stedelijke Locaties	4	3
Binnenstad Roombeek	59	35
Hardick en Seckel	16	
Zuiderval	39	39
Totaal Gemeentelijke Projecten	137	111
de Laares	50	50
Bleekerij (vm Texoprint)	45	21
WC Stokhorst	24	24
Oost Boswinkel	104	104
Velve Lindenhof	85	
ADT	20	20
Totaal Particuliere projecten	328	219
Eindtotaal	465	330
* GEM Zuiderval is per 1 november 2015 ontbonden en per 1 oktober 2016 als gemeentelijke grondexploitaties opgenomen in het MPG.		

Bedrijventerreinen

De in het MPG 2017 openomen fasering is gebaseerd op de huidige bedrijventerreinenvisie Netwerkstad (herijking 2014) en de in de Stedelijke Koers (2012) opgenomen gemiddelde jaarlijkse uitgifte van 3,5 ha. per jaar.

Op basis van aanbevelingen van Cluster EWO (Economie en Werk) zijn de faseringen bijgesteld (zie bijlage 2). In het MPG 2016 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2020 van 1,5 hectare, in de periode 2021 -2031 van 1,3 hectare.

De niet gerealiseerde opbrengsten in 2016 zijn verder uitgefaseerd, daarnaast is de beoogde uitgifte van 58 hectare bedrijventerrein op de Usseleres, mede op basis van het standpunt van de accountant, uit prognose geschrapt i.v.m. het ontbreken van een reëel en stellig voornemen dit gebied te ontwikkelen tot bedrijventerrein. Gevolg hiervan is dat we nu een fasering hanteren die loopt van 2017 tot en met 2031. In totaal zijn er op dit moment opties voor in totaal 2,82 ha. op de bedrijventerreinen Euregiopark II, Roombekerveld, Twekkeleres 3^e havenarm en Zuiderval.

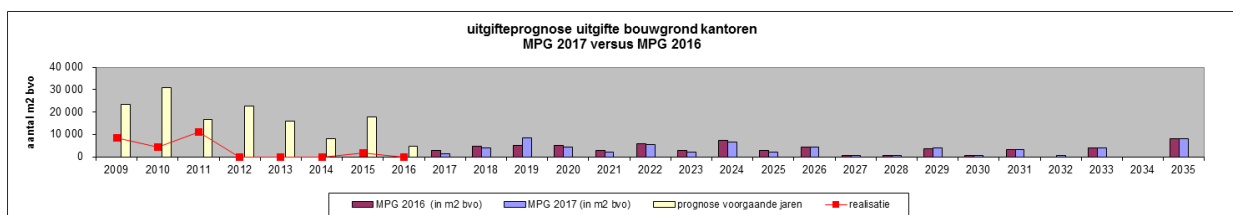
Verkopen Bedrijfsterreinen (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in m2 uitteefbaar)		
Projectnaam	begroot MPG 2017	in optie
Binnenstad Roombeek	820	2.300
Euregiopark II	2.028	9.700
Josink-Es	2.933	3.500
Westerval	4.065	-
Twekkeleres 3e havenarm	2.659	11.100
Hardick en Seckel	500	1.600
Zuiderval		
Totaal Gemeentelijke Projecten	13.005	28.200
Totaal Af te sluiten projecten	-	
Eindtotaal	13.005	28.200

Kantoren

De in het MPG 2017 opgenomen fasering is gebaseerd op de kantorenvisie Netwerkstad.

Op basis van aanbevelingen van afdeling EWO (Economie en Werk) zijn de faseringen bijgesteld (zie ook bijlage2). In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde uitgifte in

de periode t/m 2020 van 4.500 m² bvo per jaar en in de periode na 2020 van 2.900 m² bvo per jaar.

De niet gerealiseerde opbrengsten in 2016 zijn verder uitgefaseerd. Dit resulteert in een licht hoger aantal uitgeefbare m² bvo per jaarschijf over de gehele looptijd.

Verkozen Kantoren (stand per 31-12-2016)		
(weergegeven in m ² bvo)		
Projectnaam	begroot MPG 2017	in optie
Binnenstad Roombeek	679	
B&S Valley	253	20.200
GEM Zuiderval	467	
Lopende projecten	1.399	20.200
B&S park (ATSC)	-	
Eindtotaal	1.399	20.200
* GEM Zuiderval is per 1 november 2015 ontbonden en per 1 oktober 2016 als gemeentelijke grondexploitatie opgenomen in het MPG.		

3.4. Grondprijs op maat

Om investeringen in de stad te blijven stimuleren en in bepaalde situaties meer maatwerk te kunnen verlenen is met het vaststellen van de Nota Grondprijsbeleid (5 november 2013) een bestemmingsreserve Gronduitgifte van € 2,5 miljoen ingesteld. De gemeente moet in een onderhandelingsproces snel en adequaat kunnen handelen en kunnen terugvallen op vooropgestelde kaders. Onder strikte voorwaarden is het mogelijk een korting te verlenen op de grondprijzen voor zowel woningbouw als bedrijvigheid. Het kan bijvoorbeeld gaan om reststrook op een terrein of kavels die minder goed in de markt liggen. Sommige van deze bedrijfs- of woningbouwkavels liggen al jaren op een afnemer te wachten. Daarnaast kan het om unieke gevallen gaan waarbij van de afnemer een tegenprestatie wordt verwacht in de vorm van bijvoorbeeld onderscheidende duurzaamheidsmaatregelen of social return on investment. Het college van B&W beslist uiteindelijk hier over.

In 2016 is voor € 44.717,-- aan korting verleend en een reservering getroffen van € 2 miljoen welke in 2017 wordt ingezet voor RAR uitwerking, waarmee het nog beschikbare bedrag per 31-12-2016 uitkomt op € 167.601,--.

Bijlagen

Bijlage 1 Begrippenkader MPG

Aanwezige weerstandscapaciteit:

Het vermogen dat aanwezig is om financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen. Bij het grondbedrijf van de gemeente Enschede is dit gelijk aan de som van de Reserve Grondbedrijf en de stille reserves van het grondbedrijf.

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten):

Door het Rijk vastgestelde regelgeving waaraan begroting en verantwoording van de lagere overheden moeten voldoen.

Bestuurlijke kaders van een project:

Dit zijn de randvoorwaarden die door het bestuur zijn vastgelegd ten aanzien van het ontwikkelen van een project. Binnen deze randvoorwaarden wordt gestreefd naar een optimaal resultaat.

Boekwaarde:

Letterlijk: de waarde waarvoor een object of een complex in de boeken (financiële administratie) staat. De boekwaarde is in beginsel gelijk aan het geïnvesteerd vermogen c.q. de historische kostprijs (gemaakte kosten, minus gerealiseerde opbrengsten).

Complex:

Het grondbedrijf houdt zich bezig met de productie van bouwgrond en alle daaraan gerelateerde (financiële) activiteiten. Om structuur in de financiële administratie van het grondbedrijf aan te brengen wordt deze opgedeeld in Bouwgronden in Exploitatie (BIE), Niet in exploitatie genomen grond (NIEGG) en administratieve complexen.

Economische waarde:

De waarde van een onroerend zaak in het vrije economisch verkeer

Eindwaarde:

Het begrote financiële eindresultaat na realisatie van het project. Bij grondexploitaties het financiële eindresultaat van het project inclusief de rentekosten en prijsstijgingen.

Grondexploitatieberekening

De begroting van kosten en opbrengsten met betrekking tot een complex inhoudende het geheel van activiteiten en werkzaamheden met betrekking tot verwerving, het beheer, het bouw- en woonrijp maken en de overdracht dan wel uitgifte van gronden.

Gevoeligheidsrisico's:

Dit zijn factoren waar op zich wel rekening mee houden wordt, zoals de rente, maar waarvan de waarde en effecten niet met 100% zekerheid kunnen worden ingeschat.

Grondbedrijf

De administratieve eenheid grondbedrijf waarbinnen BIE, NIEGG en administratieve complexen vallen.

Historische kostprijs:

De prijs die is betaald ten tijde van de verwerving.

Kostenstijging:

Het indexeringspercentage waarmee de eenheidsprijzen van de kosten jaarlijks naar verwachting zullen stijgen.

Krediet:

De gelden die door de raad beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering van een project. Dit is het geldende uitgavenkader voor de gehele looptijd van het grondexploitatieproject.

Lopende grondexploitatie:

Het geheel van activiteiten en werkzaamheden binnen een project met als doel om een plangebied in bouwexploitatie te brengen. De (tentatieve) grondexploitatiebegroting is door de raad is vastgesteld. Na vaststelling door de raad wordt de begroting in het MPG als zogenaamde Bouwgrond in Exploitatie (BIE) opgenomen.

Netto contante waarde:

De waarde van toekomstige kasstromen op het huidige tijdstip. Of de waarde van een toekomstig bedrag, teruggerekend met rente-effect naar de huidige waarde.
Rekenvoorbeeld: De waarde van 140 euro die over 7 jaar wordt ontvangen is op dit moment bij een rentepercentage van 5% circa 100 euro waard. ($140 / 1,05^7 = 100$)

Anders gezegd: de eindwaarde wordt gedeeld door de gehanteerde rente.

Planontwikkelingskosten

Kosten voor (ambtelijke) personele inzet ten behoeve van de stedelijke gebiedsontwikkelingsprojecten.

Project

Het gehele proces van planontwikkeling ten behoeve van een stedelijke ontwikkeling en herstructurering, waarbinnen woningbouw, bedrijven en kantoren en bijbehorende infrastructurele werken in een specifiek deel van de gemeente worden gerealiseerd.

Raamkrediet

Gelden die door de raad beschikbaar worden gesteld bestemd voor diverse uitgaven die passen binnen de gestelde kaders en waarvoor geen separate toestemming nodig is van de raad.

Ramingrisico's:

Er worden verschillende soorten risico's onderkend. Eén van deze soorten zijn de ramingrisico's. Deze houden verband met de ramingen die gemaakt worden voor de kosten en opbrengsten. Deze ramingen zijn niet exact maar bevinden zich binnen bepaalde marges. De werkelijke kosten en opbrengsten kunnen meevallen maar ook tegenvallen.

Reserve Grondbedrijf:

De reserve Grondbedrijf is het eigen vermogen van het Grondbedrijf en dient als buffervermogen. Deze reserve is een onderdeel van de algemene reserve van de gemeente.

Risico's Grondbedrijf:

Factoren die leiden tot onverwachte niet begrote financiële tegenvallers binnen het Grondbedrijf. Binnen het Grondbedrijf is een lijst opgesteld met een dertigtal standaard gebeurtenissen die kunnen optreden en vervolgens kunnen leiden tot niet begrote kosten en/of tegenvallende opbrengsten (feitelijk financiële afwijkingen t.o.v. de begroting). Om te

bepalen of deze gebeurtenissen zich bij een bepaald complex daadwerkelijk kunnen voordoen wordt een risicoanalyse per complex opgesteld.

Risicosimulatie:

Een objectief en statistisch verantwoord een representatief aantal denkbare financiële scenario's bepalen met behulp van een simulatieprogramma op de computer. Op basis van dit representatieve aantal scenario's kan bepaald worden welk bedrag (risicobuffer) nodig is om een bepaalde gewenste financiële zekerheid te kunnen bieden.

Spreidingsrisico

Synoniem voor ramingsrisico.

Stille reserve:

Positief verschil tussen de marktwaarde en de waarde waarvoor een object in de boeken staat (boekwaarde, meestal de historische kostprijs). Voorwaarde is wel dat de zogenaamde boekwinst 'morgen' middels verkoop gerealiseerd kan worden.

Na eventuele verkoop kan de winst direct toegevoegd worden aan de bedrijfsreserve (lees Reserve Grondbedrijf). Omdat de 'overwaarde' latent aanwezig is, draagt de stille reserve wel bij aan de aanwezige weerstandscapaciteit.

Vereiste weerstandscapaciteit:

De financiële middelen die nodig zijn om niet begrote financiële tegenvallers (=risico's) af te dekken.

Voorzichtigheidsbeginsel:

Begrotingsuitgangspunt waarbij voorziene verliezen direct genomen worden en verwachte winsten pas genomen worden zodra deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

Dit betekent dat voorziene tekorten op lopende grondexploitaties, middels het treffen van een verliesvoorziening, direct in mindering wordt gebracht op de Reserve Grondbedrijf, terwijl verwachte baten uit winstgevende grondexploitaties pas bijdragen aan de Reserve GB zodra de winst gerealiseerd c.q. zeker is.

Voorziening:

Een gereserveerd bedrag op de balans ten behoeve van een financiële verplichting, bijvoorbeeld een tekort. De voorziening wordt in mindering gebracht op de Reserve Grondbedrijf. Voorzieningen maken geen onderdeel uit van het eigen vermogen.

Weerstandsparagraaf:

Onderdeel van de begroting en jaarrekening waar wordt ingegaan op de mogelijkheden die de gemeente heeft om de risico's af te dekken.

Weerstandsvermogen Grondbedrijf:

De confrontatie tussen vereiste weerstandscapaciteit grondbedrijf en aanwezige weerstandscapaciteit grondbedrijf. Deze confrontatie maakt zichtbaar in hoeverre het grondbedrijf in staat is om de risico's af te dekken.

Bijlage 2 Kaders en uitgangspunten

A Beleidskaders

Nota grondbeleid (2010)

In februari 2010 is de Nota Grondbeleid door de raad van Enschede vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat wordt ingezet op een actief grondbeleid, “tenzij”. In de praktijk betekent dit dat sprake is van “situationeel grondbeleid”. Per project wordt - op basis van een realisatiestrategie - gekozen uit de volgende grondbeleid strategieën: actief, passief of faciliterend grondbeleid. Naast het zelf actief realiseren van een nieuwe bestemming in het kader van het actieve grondbeleid – de gemeentelijke grondexploitaties -, is de gemeente ook financieel betrokken bij particuliere grondexploitaties (via exploitatieovereenkomsten), Publiek Private Samenwerkingsconstructies of (regionale) samenwerkingsverbanden. De laatste jaren wordt echter nauwelijks nog grond gekocht en is sprake van een passief en/of faciliterend grondbeleid.

De Nota Grondbeleid 2010 is de afgelopen jaren uitgewerkt in diverse beleidsnota's zoals de Nota Bijdrage Ruimtelijke Ontwikkelingen (2011), de beheerregels Grondexploitaties (2012), de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement (2012), Opbouw parameters (2013) en de Nota Grondprijsbeleid (2013). In 2016 is opnieuw gewerkt met een Notitie van uitgangspunten. De concept Monitor Wonen en werklocaties (najaar 2015) heeft daarbij als input gediend. Hieronder worden deze kort beschreven.

Nota Bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen (2011)

In de Nota Bijdrage Ruimtelijke Ontwikkelingen (november 2011) zijn de beleidsregels opgesteld om aan ontwikkelaars een bijdrage te vragen voor ontwikkelingen met tekorten elders in de gemeente. In de nota wordt aangegeven welke systematiek - binnen de kaders van de wet - in Enschede gehanteerd worden. De nota is een uitwerking van de Nota Grondbeleid 2010 – 2015. Om deze nota uit te kunnen voeren is in de uitvoeringsparagraaf van de structuurvisie Enschede een inhoudelijke relatie gelegd met de Nota Bijdrage Ruimtelijke ontwikkelingen. Zie verder bijlage 3.

Beheerregels Grondexploitaties (2012)

In de Beheersregels Grondexploitatie 2012 is de inrichting en beheer van de (financieel) administratieve processen met betrekking tot de bouwgrond in exploitatie (BIE), de niet in exploitatie genomen grond (NIEGG) en de administratieve complexen vastgelegd. Ook de wijze van informatieverstrekking aan de raad over het grondbeleid en afwijkingen van de kaders is hierin opgenomen. De belangrijkste paragrafen – waaronder de regels omtrent verlies en winstneming - uit de Beheersregels grondexploitaties zijn in het artikel 25 'Beheergrondexploitaties' van de Financiële verordening (2012) opgenomen.

Nota weerstandsvermogen en risicomanagement (2012)

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement is geactualiseerd en in december 2012 door de raad vastgesteld. De volgende belangrijke wijzigingen zijn toen doorgevoerd:

- Eén ratio voor alle risico's van de gemeente (gemeentelijke ratio) met daarnaast een grondbedrijfratio als sturingsinstrument voor de activiteiten van het grondbedrijf.
- De reserve weerstandsvermogen en reserve grondbedrijf maken onderdeel uit van de algemene
- Naast de algemene reserve maken de stille reserves onderdeel uit van de beschikbare

- Toekomstige winsten grondbedrijf maken niet langer onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. De term toekomstige reserve grondbedrijf verdwijnt.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio voor alle risico's van de gemeente (gemeentelijke ratio) met daarnaast een in grondbedrijfsratio als sturingsinstrument voor de activiteiten van het grondbedrijf.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van het risicoprofiel (inschatting van kans x gevolg). De kans dat alle risico's tegelijkertijd met het maximale gevolg zullen optreden is zeer klein. Daarom wordt een lager bedrag gereserveerd om die risico's op te vangen.

Risicoanalyse en -simulatie

Om de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen berekenen is het noodzakelijk dat de kansen en gevolgen van mogelijke risico's worden gekwantificeerd. Deze risicoanalyse wordt per grondexploitatie, de niet in exploitatie genomen gronden en de administratieve complexen uitgevoerd. Hiertoe wordt een risicosimulatie uitgevoerd waarbij door statistische trekkingen het optreden van de risico's wordt nagebootst (de zogenaamde Monte Carlo methode). Dit resulteert in een minimaal benodigde weerstandscapaciteit voor alle projecten tezamen. Hierbij geldt als uitgangspunt dat deze risico's met 90% zekerheid meegenomen worden bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit.

Opbouw parameters MPG en instellen expertpanel (2013)

Eén van de moties die is aangenomen bij het rapport "Grip op Grond" heeft betrekking op de parameters. De raad heeft het college verzocht om de gebruikte parameters extern te laten toetsen en de overwegingen van keuzes inzichtelijk te maken. Het raadsvoorstel over de wijze van opbouw van de parameters is in het voorjaar 2013 in de raad behandeld. Eind 2013 is een expertpanel van externe deskundigen ingesteld.

Samen met en op advies van het expertpanel zijn de parameters ook voor het MPG 2017 bepaald en vastgelegd in de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017 (zie verder hierna onder B).

Actualisatie Nota Grondprijsbeleid (2013)

Eind 2013 is een nieuwe nota Grondprijsbeleid door de raad vastgesteld. Met het vaststellen van deze nota is het beleid geworden om elk jaar de grondprijzen voor de projecten in uitgifte te gaan taxeren. Hiermee worden de meest marktconforme prijzen bereikt.

Monitor Woon- en Werklocaties

De raad heeft met het vaststellen van de Stedelijke Koers opdracht gegeven om jaarlijks te evalueren en te monitoren op het beleid met betrekking tot wonen, kantoren en bedrijven en vervolgens de programmering en fasering te actualiseren. Hiertoe is in oktober 2013 het Advies "Programmatisch sturen en monitoren" door B&W vastgesteld. De Monitor Woon- en Werklocaties maakt een koppeling tussen de feitelijke marktsituatie, de bestaande programmering en trends.

Notitie van Uitgangspunten voor het MPG

De Notitie van Uitgangspunten MPG is een product dat is geïntroduceerd in het Advies "Programmatisch sturen en monitoren" (vastgesteld door B&W begin oktober 2013). Dit product helpt om het proces te versnellen doordat vooraf besluitvorming is georganiseerd over de belangrijkste uitgangspunten voor het MPG.

Voor het MPG 2014 is voor het eerst gewerkt met Notitie van Uitgangspunten opgesteld (NvU). Door in het begin van het MPG-proces de uitgangspunten ten aanzien van parameters, programma, planning en prijzen (de 4 P's) vast stellen kunnen de grondexploitatiebegrotingen in één keer worden geactualiseerd (Lean werken)

Actualisatie Stedelijke koers / Richting aan Ruimte

Het grondbeleid is de laatste jaren ingrijpend veranderd en staat ook de komende tijd voor grote nieuwe uitdagingen. De tijden dat gemeenten een actief grondbeleid voerden en grondverkoop veelal geld opleverde zijn voorbij. De gemeente is nu veel minder aan zet en krijgt steeds meer een rol in het aanjagen van projecten en het verleiden van marktpartijen om in de stad te investeren. De grootste opgaven voor de komende jaren zijn binnenstedelijk en niet meer in uitleggebieden. Dit betekent een ander grondbeleid.

Het actieve grondbeleid is in Enschede al een tijd geleden losgelaten en omgezet in “nee, tenzij”. Dit situationele grondbeleid betekent dat per project een realisatiestrategie wordt gekozen: actief, passief dan wel faciliterend.

In het verleden heeft de gemeente grond aangekocht met het doel hier de behoefte aan woningen, kantoren en bedrijven op te realiseren. Nu de verwachtingen rond de groei van de economie niet zijn uitgekomen zijn er minder afnemers voor de aangekochte gronden. Jaarlijks betaalt de gemeente rente over de aangelegane leningen waarmee de gronden zijn gefinancierd. Daardoor zijn de gronden een kostenpost op de gemeentelijk balans geworden. In de vorige collegeperiode is een stevig begin gemaakt met het oplossen van de grondproblematiek. Onder andere door een forse ingreep in de projectenportefeuille (Stedelijke Koers 2012). Het programma voor woningbouw, bedrijventerreinen en kantoren is toen fors teruggebracht.

Het proces naar een solide grondbedrijf is daarmee echter nog niet afgerond. De gemeente heeft geen leidende rol meer, maar wil wel regie houden op gebiedsontwikkeling in een markt waarin het steeds minder eigenaar van de gronden is. De grote uitdaging voor de komende periode is dus te zorgen voor enerzijds een solide grondbedrijf, maar anderzijds ook de slag te maken naar een nieuwe vorm van gebieds- en locatieontwikkeling maken. Deze transitie slag vindt plaats in het traject “Richting aan Ruimte”.

In Richting aan Ruimte is tool (Kompas) gemaakt waarmee nieuwe Ruimtelijke initiatieven snel en integraal op hun waarde beoordeeld kunnen worden. De tool is echter ook geschikt voor programmasturing van de bestaande projecten. Deze slag wordt de komende tijd gemaakt. De financiële effecten zijn deels in het MPG2017 verwerkt en het restant hiervan komen in het MPG 2018 en MPG2019 terug. (zie ook paragraaf 3.2)

B. Notitie van uitgangspunten MPG: de 4 P's.

Als basis voor het MPG 2017 is ook nu gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. De nota is opgebouwd volgens vier p's:

- Parameters
- Programmering en Planning
- Prijzen

Op 13 december 2016 heeft het college de Nota van Uitgangspunten MPG 2017 en daarmee de 4 P's vastgesteld. Op 6 februari 2017 is de inhoud van de Notitie van uitgangspunten in de rekeningencommissie toegelicht.

Parameters

In april 2013 is in een raadsbesluit vastgelegd hoe de parameters bepaald worden. Met de gemeenteraad is afgesproken om de parameters voor het MPG te toetsen in een expertpanel. Dit heeft in de periode oktober - november 2016 plaatsgevonden. Het expertpanel bestond uit de volgende deelnemers: Twijnstra Gudde, Fakton, gemeente Deventer en Snelder Zijlstra makelaars.

Ten opzichte van het MPG 2016 is sprake van de volgende wijzigingen:

- de parameter kostenontwikkeling korte termijn is verhoogd van 2% naar 3%,
- conform een eerder advies van het expertpanel bij de parameter opbrengstenontwikkeling een onderscheid te maken tussen woningbouw en bedrijventerreinen / kantoren
- de parameter opbrengstontwikkeling woningbouw korte termijn voor 2019 op 2% te zetten (in plaats van 1%)
- de opbouw van de reeks parameter opbrengstenontwikkeling bedrijventerreinen / kantoren is niet gewijzigd
- de langjarige gemeentelijke rekenrente is - conform nieuwe BBV regelgeving - besluitvorming in kader Zomernota (juni 2016) verlaagd van 4% naar 3%.

Voor de rente wordt uitgegaan van de omslagfinanciering. Dit wil zeggen dat de afdeling gemeentefinanciën de rekenrente voorschrijft die binnen het MPG gehanteerd dient te worden.

In schema ziet dit er als volgt uit:

	2017	2018	2019	2020	2021 e.v.
Kosten	0%	3%	3%	2%	2%
Opbrengsten					
<i>Woningbouw</i>	0%	1%	2%	2%	2%
<i>Bedrijventerreinen/kantoren</i>	0%	0%	1%	2%	2%
Rente					
<i>BIE</i>	3%	3%	3%	3%	3%
<i>Overige gronden</i>	3,25%	3,25%	3,25%	3,25%	3,25%

Het prijspeil van de opgenomen (nominale) kosten en opbrengsten is 1-1-2017. Hierdoor worden voor het jaar 2017 de kosten- en opbrengstenparameter op 0% gezet

Programmering en planning

De programmering gaat over aantallen woningen, hectares bedrijventerreinen en m² bvo kantoren die voor de looptijd van het MPG geprogrammeerd staan. De planning betreft de fasering van de aantallen in de tijd. In het MPG staan alleen de eigen grondexploitaties en de projecten van partijen waarmee een exploitatieovereenkomst is gesloten. De totale stedelijke plancapaciteit is groter dan in het MPG staat. Om hier inzicht in te verschaffen is de monitor Wonen en Werklocaties opgezet.

Woningbouw

In de periode tot 2030 staan ruim 1.250 woningen geprogrammeerd in het MPG. Het gemeentelijk deel (gemeentelijke grondexploitaties) betreft 655 woningen en de particuliere grondexploitaties betreft 602 woningen. In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte in de periode 2017 tot 2030 van 97 woningen: t/m 2020 gemiddeld jaarlijks 218 woningen en in de periode tot 2030 gemiddeld jaarlijks 43 woningen

Bedrijventerreinen

Op 10 maart 2014 is de herijking van de bedrijventerreinenvisie in de raad vastgesteld en vormt de basis voor de fasering zoals nu opgenomen in het MPG 2017. In opdracht van de provincie wordt er in regioverband gediscussieerd over het terugbrengen van het aanbod in bedrijventerreinen zodat dit beter aansluit op de vraag. Als uitwerking hiervan zijn er een aantal scenario's voor gelegd aan het college van B&W.

Per 1-1-2017 is nog circa 20 ha bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan betreft het Euregiobedrijvenpark (8,5 hectare) en de Josink Es (5,7 hectare). In het MPG 2017 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2020 van 1,5 hectare, in de periode 2021 -2031 van 1,3 hectare.

Kantoren

Het aanbod aan kantoor kavels van de gemeente bevindt zich op het B&S Park, de Zuiderval en de Creatieve Campus. In de kantorenvisie van de Netwerkstad (2012) wordt de uitgifte geraamd op gemiddeld 4.400 m² b.v.o per jaar tot 2020. De plancapaciteit in het MPG 2017 is circa 62.000 m² b.v.o tot en met 2035, hetgeen neerkomt op gemiddeld circa 3.200 m² b.v.o per jaar: uitgegaan wordt van een gemiddelde uitgifte in de periode t/m 2020 van 4.500 m² b.v.o per jaar en in de periode na 2020 van 2.900 m² b.v.o per jaar.

Prijzen grond 2017

In september - oktober 2016 heeft een uitgebreide taxatie plaatsgevonden van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor 2017 voortgekomen. Gemiddeld is in het MPG 2017 sprake van een lichte grondprijsstijging voor de woningbouw van 1%. De grondprijzen voor bedrijventerreinen zijn licht neerwaarts bijgesteld. Afhankelijk van de locatie, varieert dat van een daling met 1% tot 2%.

Met het vaststellen van de nota Grondprijsbeleid (eind 2013 door de raad) en de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017 door B&W op 22 november 2016 zijn de grondprijzen 2017 bepaald.

Woningbouw

Voor woningbouw zijn de prijzen gemiddeld licht gestegen.

Bedrijven en kantoren

Voor bedrijventerreinen en kantoren zijn de prijzen licht gedaald.

Overige gronden

Het totaal aan Overige gronden is - conform de beheerregels 2012 - in de tweede helft van 2016 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifteprijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

C Uitgangspunten risicoberekening

In de Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement worden de kaders met betrekking tot risicobeheersing aangegeven. In 2016 is het pakket Promis in gebruik genomen, hierin worden de grondexploitaties bijgehouden en ook de risicoberekeningen uitgevoerd. Met de implementatie van het nieuwe pakket Promis blijft de systematiek (Monte Carlo) ongewijzigd maar verandert wel de berekeningswijze (invoer), hierdoor ontstaan kleine verschillen met onze oude systematiek.

In Promis worden de marktrisico's (parameters, fasering en rente) op portfolio niveau berekend. De ramings- en project specifieke risico's worden op projectniveau aangegeven. Promis houdt voor de marktrisico's rekening met een basis en worst-case scenario.

Net als vorig jaar is er voor het risico op de grondprijzen gekozen voor vooraf vastgestelde bandbreedtes op basis van looptijd.

Voor de overige parameters (kostenstijging, inkomstenstijging en rente) zijn voor alle risicoberekeningen dezelfde bandbreedte aangehouden.

Gehanteerde bandbreedtes

Wanneer wordt uitgegaan van een gelijke negatieve als positieve bandbreedte wordt ingeschat dat de kans op een daling en stijging even groot is. Er is dan sprake van een 'neutraal risico'.

Wanneer aan de kostenkant de negatieve bandbreedte groter is dan de positieve bandbreedte is de kans op een daling groter dan de kans op een stijging. Wat betreft de kosten is dat een positief risico. Een negatief risico is wanneer de kans op een stijging groter is dan de kans op een daling. Voor de opbrengstenkant geldt precies het omgekeerde.

Bandbreedte kostenstijging, opbrengstenstijging en rente

De volgende bandbreedtes zijn gehanteerd.

Kostenstijging:	- 50 %	vs	+ 50 %
Inkomstenstijging:	- 50 %	vs	+ 50 %
Rente:	- 0,25 %	vs	+ 0,25 %

Kostenstijging

In de grondexploitaties is als uitgangspunt genomen een kostenstijging van langjarig 2%. Gegeven de huidige marktontwikkelingen wordt uitgegaan van een risicobandbreedte van - 50% en 50%. De opbrengstenstijging varieert in de risicoanalyse daardoor in de bandbreedte tussen de 1% en 3%.

Inkomstenstijging

In de grondexploitaties is als uitgangspunt genomen een opbrengstenstijging van langjarig 2%. Gegeven de huidige marktontwikkelingen (verbetering woningbouw maar daar tegenover tegenvallende verkopen op bedrijventerreinen/kantoren) wordt uitgegaan van een risicobandbreedte van - 50% en 50%. De opbrengstenstijging varieert in de risicoanalyse daardoor in de bandbreedte tussen de 1% en 3%.

Rente

De toegestane toe te rekenen rente aan grondexploitaties moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen gecorrigeerd voor de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen, conform de nieuwe BBV regels. De in de grondexploitaties opgenomen rekenrente is nu 3%. Voor de rekenrente in de grondexploitaties mag hiervan met bandbreedte van 0,5% worden afgeweken zonder dat dit percentage dan

moet worden aangepast. Dit is de voornaamste reden om hier voor een neutrale bandbreedte te kiezen gelijk aan vorig jaar. In de risicoanalyse wordt nu uitgegaan van een neutrale bandbreedte van tussen de 2,75% en 3,25%. Vorig jaar werd bij een rente van 4,% uitgegaan van een positieve bandbreedte van tussen de 3,75% en 4,25%.

Bandbreedte faseringsrisico

Zoals eerder vermeld wordt de bandbreedte van marktrisico's aangegeven in een basis en worst-case scenario. Voor het faseringsrisico geven we aan met hoeveel jaren vertraging op de uitgifte er rekening wordt gehouden t.o.v. de bijgestelde fasering van de grondexploitaties. In het basis scenario gaan we ervan uit dat de uitgifte conform planning verloopt. In het worst-case scenario gaan we uit van een mogelijke vertraging met 2 jaren. Deze inschatting wordt ingegeven door de verbeterde markt voor woningbouw en nog niet herstelde markt voor bedrijventerreinen en kantoren.

Bandbreedte grondprijrisico

Bij het grondprijrisico verdelen we de bandbreedte van dit risico over drie staffels afhankelijk van de looptijd van het complex. Daarbij maken we onderscheid tussen bedrijventerrein (uit het lood) en woningbouw (in evenwicht). Reden hiervoor is dat de woningbouwmarkt op dit moment aantrekt en de markt voor bedrijventerreinen geen verbetering laat zien. Ten opzichte van vorig jaar zijn de bandbreedten gelijk gebleven.

Woningbouw

Looptijd in jaren Bandbreedte

0 t/m 3	- 10% vs + 10%
4 t/m 10	- 20% vs + 20%
>10	- 30% vs + 30%

Voor de woningbouw houden we voor alle termijnen een neutraal risico aan, dit ingegeven door de in voorgaande jaren uitgevoerde grondprijverlagingen en de aantrekkende woningbouwmarkt. Voor alle termijnen neutraliseren we het grondprijrisico. Hoe langer de looptijd hoe groter de potentiële afwijking (oftewel bandbreedte), niettemin blijft het in evenwicht.

Bedrijventerrein en kantoren

Looptijd in jaren Bandbreedte

0 t/m 3	- 10% vs + 0%
4 t/m 10	- 25% vs + 20%
>10	- 30% vs + 30%

Op korte en middellange termijn houden we rekening met lichte verlaging van de grondprij voor bedrijventerreinen. Dit omdat de bestaande markt voordeliger is dan nieuwbouw, dus ligt nieuwbouw onder druk. Vandaar dat de korte en middellange termijn licht negatief is ingeschat. Voor de (middel)lange hanteren we een voorzichtige benadering, waarbij de bandbreedtes van de grondprijzen in deze staffels in evenwicht zijn en breder wordt naarmate de looptijd toeneemt.

Bijlage 3 Bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen tarieven 2016

De (maximale) bijdrage wordt berekend over een x-bedrag per m2 uitgeefbaar terrein voor respectievelijk (grondgebonden) woningbouw, bedrijventerrein, kantoren / horeca en maatschappelijke voorzieningen. Voor gestapelde woningbouw wordt een bedrag per appartement gerekend. Voor kantoren / horeca een bedrag per m2 BVO (bruto vloeroppervlakte) op het moment dat dit groter is dan het aantal m2 uitgeefbaar.

De jaarlijkse indexering van de bedragen is gekoppeld aan de ontwikkeling van de parameter kostenstijging uit het MPG. De al in de grondexploitatie opgenomen bijdragen zijn geïndexeerd met 3,0%. Voor 2017 worden de volgende tarieven gehanteerd:

Woningbouw	€ 11,10 per m2 uitgeefbaar terrein
Woningbouw wooneenheden)	€ 1.110,00 per appartement (zelfstandige
Bedrijven	€ 7,76 per m2 uitgeefbaar terrein
Kantoren / horeca	€ 7,76 per m2 uitgeefbaar terrein
Kantoren / horeca terrein)	€ 7,76 per m2 BVO (indien groter dan uitgeefbaar
Maatschappelijke voorzieningen	€ 7,76 per m2 uitgeefbaar terrein
Maatschappelijke voorzieningen terrein)	€ 7,76 per m2 BVO (indien groter dan uitgeefbaar
Kunst	1 % van de kosten sloop en bouw- en woonrijpmaken, inclusief hoofdinfrastructuur toe te rekenen aan het plan

Bijlage 4a Bouwgrond in exploitatie, overzicht mutaties in 2016

De grondexploitatie is het instrument om op projectniveau inkomsten en uitgaven inzichtelijk te maken, te verantwoorden, te bewaken en met elkaar te verevenen. In de grondexploitatieberekening worden daartoe alle kosten en opbrengsten die verband houden met dat project in beeld gebracht. De kosten van de grondexploitatie betreffen vooral het bouw- en woonrijp maken, de personele kosten voor voorbereiding, toezicht en uitvoering (plankosten), de verwerving van de benodigde gronden, bijkomende kosten en rentekosten.

De opbrengsten hebben met name betrekking op de grondverkopen, subsidies, exploitatiebijdragen en de renteopbrengsten. Omdat kosten en opbrengsten gefaseerd in de tijd worden betaald en ontvangen is de grondexploitatie onderhevig aan kosten- en opbrengstontwikkelingen en ontstaan er rentekosten vanwege de onvermijdelijke voorinvesteringen. Indien mogelijk wordt steeds meer gestuurd op een positieve cashflow waardoor in een aantal projecten sprake is van rentebaten.

Hierbij wordt de eindwaarde systematiek toegepast. Een methode waarbij de kosten en opbrengsten in de tijd worden uitgezet, rekening houdend met rente en kosten- en opbrengstenontwikkeling. Hieruit resulteert op eindwaarde het saldo van de grondexploitatie. Om de grondexploitaties met verschillende einddata te kunnen vergelijken worden deze middels de methode van de netto contante waarde teruggerekend naar de huidige peildatum. De netto contante waarde van het resultaat van de grondexploitatie ontstaat door de eindwaarde terug te rekenen tegen het in de grondexploitatie gehanteerde rentepercentage.

Bouwgrond in exploitatie (lopende grondexploitaties)
Overzicht mutaties jaarsnede 2016 per complex

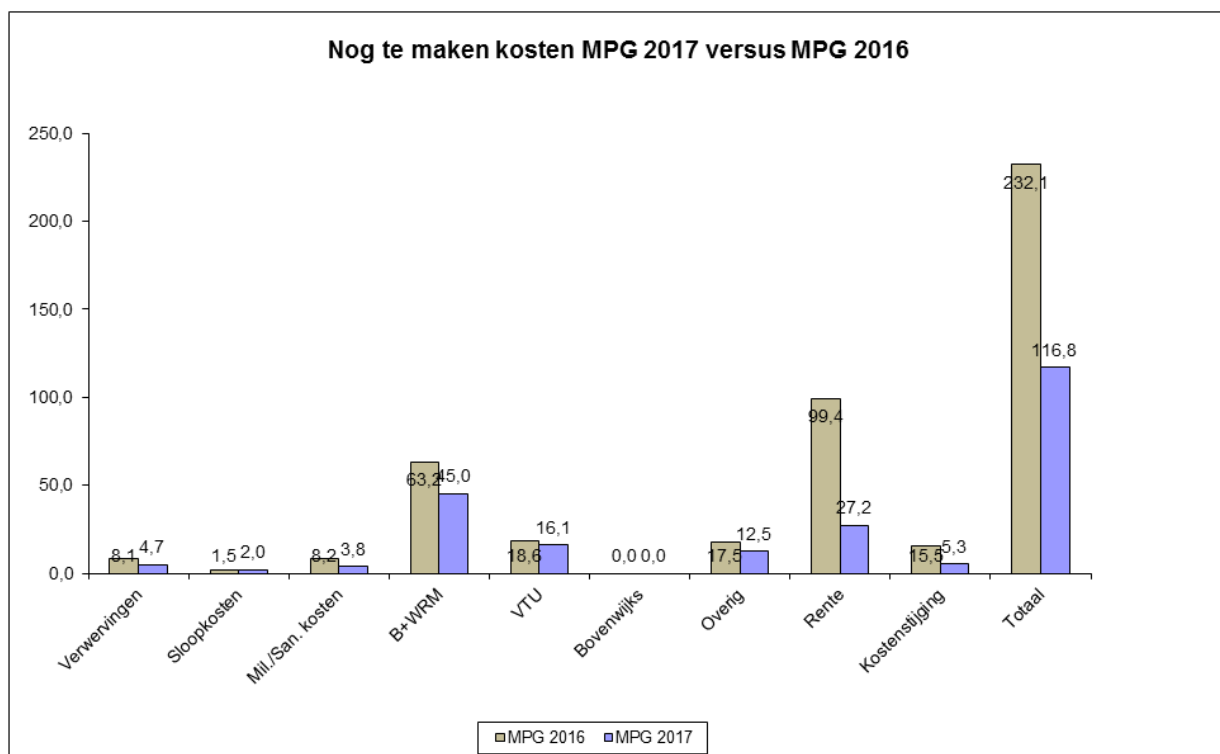
Groep nr.	Compl. nr.	Project	Boekwaarde op 1-1-2016	mutaties 2016			Boekwaarde 31-12-2016
				gerealiseerde kosten	gerealiseerde opbrengsten	saldo kst/opbr.	
1.1.1.10	122	Eschmarke, De	13.637.730	555.485	0	555.485	14.193.215
1.1.1.14	129	Brunink, Het	3.789.120	204.859	537.977	-333.118	3.456.002
1.1.1.15	130	Vaneker, 't	29.686.895	1.344.379	1.352.205	-7.825	29.679.070
1.1.1.19	145	Beekwoude	3.779.333	778.407	4.293.598	-3.515.191	264.142
1.1.1.20	132	WC Stokhorst	-676.551	14.766	0	14.766	-661.785
1.1.2.03	123	Rosinkweg, Usselo	669.736	112.040	327.119	-215.079	454.657
1.2.1.18	470	Laares, De	4.996.456	324.150	339.842	-15.692	4.980.764
1.2.1.23	239	Geessinkweg-Bijvank	529.020	34.228	108.472	-74.244	454.776
1.2.1.31	260	Kansrijke Stedelijke Locaties	639.303	90.357	470.861	-380.504	258.799
1.2.1.32	261	De Bothoven	-2.087.565	1.187.378	387.000	800.378	-1.287.187
1.2.1.33	950	Binnenstad - Roombeek (excl. dpl. Roombeek)	-11.388.487	2.493.571	5.647.771	-3.154.200	-14.542.687
1.2.1.34	249	Boswinkel-Oost	-1.014.752	298.107	98.000	200.107	-814.645
1.2.2.22	248	Blekerij (vml. Texoprint)	997.772	40.432	0	40.432	1.038.204
1.2.2.28	256	Velve Lindenhof	-7.692.715	8.637	2.095	6.543	-7.686.173
2.1.1.08	287	Euregiopark II	6.314.608	216.897	310.623	-93.726	6.220.882
2.1.1.10	289	Josink-es	9.695.736	330.268	8.910	321.358	10.017.095
2.1.1.16	299	B&S Valley	1.857.548	890.779	90	890.689	2.748.237
2.2.1.08	328	Westerval	1.765.943	89.899	0	89.899	1.855.842
2.2.1.09	321	Zuiderval GEM	10.614.328	-54.834.594	-44.220.265	-10.614.328	0
2.2.1.17	296	Twekkeler-es (3e havenarm)	3.140.312	112.241	0	112.241	3.252.553
2.2.1.18	333	Hardick & Seckel	7.547.953	273.778	0	273.778	7.821.731
2.2..2.07	336	Hornbach	214.439	106.644	0	106.644	321.083
Sub-totaal lopende grondexploitaties MPG 2016			77.016.162	-45.327.290	-30.335.703	-14.991.587	62.024.575
af: afgesloten grondexploitaties			-5.572.963				
af: Usseleres van BIE naar MVA			41.561.970				
bij: nieuwe grondexploitaties							
2.2.1.19	360	Zuiderval	0	68.716.133	54.557.925	14.158.208	14.158.208
2.2.1.20	361	Moskee Wethouder Beversstraat	0	5.710	0	5.710	5.710
Totaal lopende grondexploitaties			113.005.169	23.394.553	24.222.221	-827.668	76.188.493

MPG 2017 bouwgrond in exploitatie (BIE)

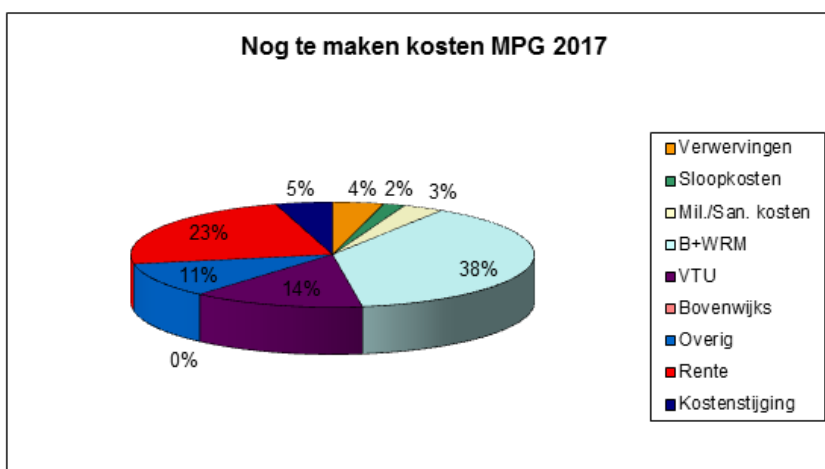
Groep nr.	Comp. nr.	OMSCHRIJVING	jaar	boekwaarde op 31-12-2016		Economische waarde		af:	Huidige balanswaarde	eindresultaat complex		eindresultaat op NCW per 1-1-2017			gedeeltelijke winstneming m.b.t. winstgevendende complexen		
						nog te maken				totaal	nog te realiseren winst	winstgevend	verlieslatend	nog te realiseren	gerealiseerde winst	verlieslatend	boekwaarde
				van afsl.	winstgevend	verlieslatend	kosten op NCW	opbrengsten op NCW	winstgevend								
1.1.1.10	122	Eschmarke	2029		14.193.215	-46.767.208	-32.573.993	14.193.215		14.193.215	10.415.632						
1.1.1.14	129	Brunink	2028	3.456.002		-29.657.743	-26.201.741	3.456.002	-6.059.536	-2.603.534	-7.684.957	-6.059.536					
1.1.1.15	130	Vaneker	2029		29.679.070	-35.632.700	-5.953.630	29.679.070		29.679.070	23.244.367						
1.1.1.19	145	Beekwoude	2022		264.142	-4.557.740	-4.293.598	264.142		264.142	2.621.376						
1.1.1.20	123	WC Stokhorst	2020	-661.785		-2.812.733	-3.474.518	-661.785	-76.350	-738.135	-82.644	-76.350					
1.1.2.03	123	Rosinkweg	2019		454.657	-839.276	-384.619	454.657		454.657	160.557						
1.2.1.18	470	Laares	2019		4.980.764	-34.644.814	-29.664.050	4.980.764		4.980.764	6.205.236						
1.2.1.23	239	Geessinkweg	2019		454.776	-1.368.690	-913.914	454.776		454.776	347.036						
1.2.1.31	426	KSL Kansrijke stedelijke locaties	2023		258.799	-1.625.770	-1.366.970	258.799		258.799	147.179						
1.2.1.32	261	Bothoven	2020		-1.287.187	-1.702.434	-2.989.622	-1.287.187		-1.287.187	1.895						
1.2.1.33	950	Roombeek Binnenstad	2032	-14.542.687		-225.906.447	-240.449.134	-14.542.687	-4.720.631	-19.263.317	-6.480.414	-4.720.631					
1.2.1.34	249	Boswinkel Oost-Woonplaats	2020		-814.645	-426.043	-1.240.688	-814.645		-814.645	119.900						
1.2.2.22	248	Boekelo Bleekerij	2019		1.038.204	-2.087.556	-1.049.352	1.038.204		1.038.204	692.116						
1.2.2.28	256	Velve Lindenhof	2020	-7.686.173		-14.537.377	-22.223.550	-7.686.173	-795.344	-8.481.516	-3.920.324	-795.344					
2.1.1.08	287	Euregio Bedrijvenpark II	2031	6.220.882		-14.377.915	-8.157.033	6.220.882	-1.087.191	5.133.691	-1.463.216	-1.087.191					
2.1.1.10	289	Josink Esch	2027		10.017.095	-26.900.738	-16.883.643	10.017.095		10.017.095	4.700.533						
2.1.1.16	299	B&S Valley	2035		2.748.237	-8.713.177	-5.964.940	2.748.237		2.748.237	545.815						
2.2.1.08	328	Westerval	2023		1.855.842	-8.676.649	-6.820.807	1.855.842		1.855.842	382.412						
2.2.1.17	296	Ossenboer	2022		3.252.553	-7.713.461	-4.460.908	3.252.553		3.252.553	461.065						
2.2.1.18	333	Hardick & Seckel	2023		7.821.731	-12.094.111	-4.272.380	7.821.731		7.821.731	7.530.261						
2.2.1.19	360	Zuiderval	2026		14.158.208	-68.716.133	-54.557.925	14.158.208		14.158.208	18.256.550						
2.2.1.20	361	Moskee, wethouder Beversstraat	2022	5.710		-5.710	0	5.710	-34.942	-29.232	-39.351	-34.942					
2.2.2.07	336	Hornbach	2018		321.083	-321.083											

Ontwikkeling 'Nog te maken kosten in lopende grondexploitaties'

De nog te maken kosten in de lopende grondexploitaties zijn in 2016 met ruim 50 % gedaald vooral door een afname van de rentekosten en het verwijderen van de grondexploitatie Usseleres uit de BIE: van € 232,1 miljoen naar € 116,8 miljoen.

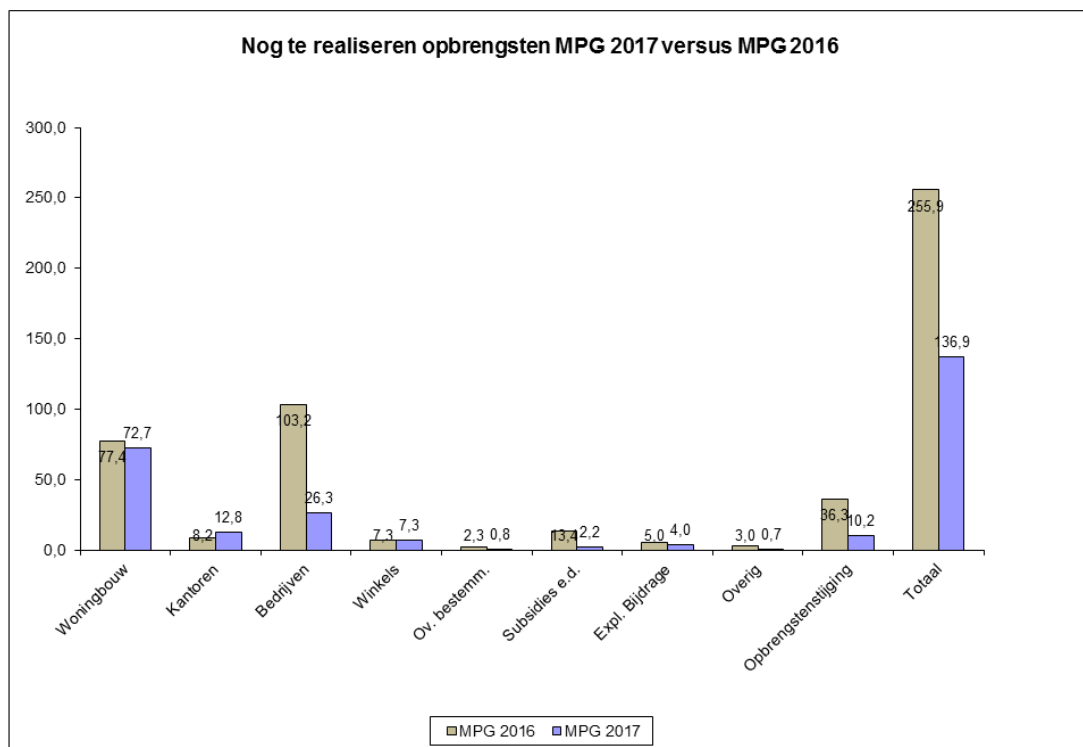

De nog te maken kosten bestaan voor bijna 38% uit kosten voor bouw- en woonrijp maken. Daarna zijn de rentekosten de grootste post. De (ambtelijke) planvoorbereidingskosten (voorbereiding, toezicht en uitvoeringskosten (VTU)) bedragen in totaal 14% van de totale kosten.

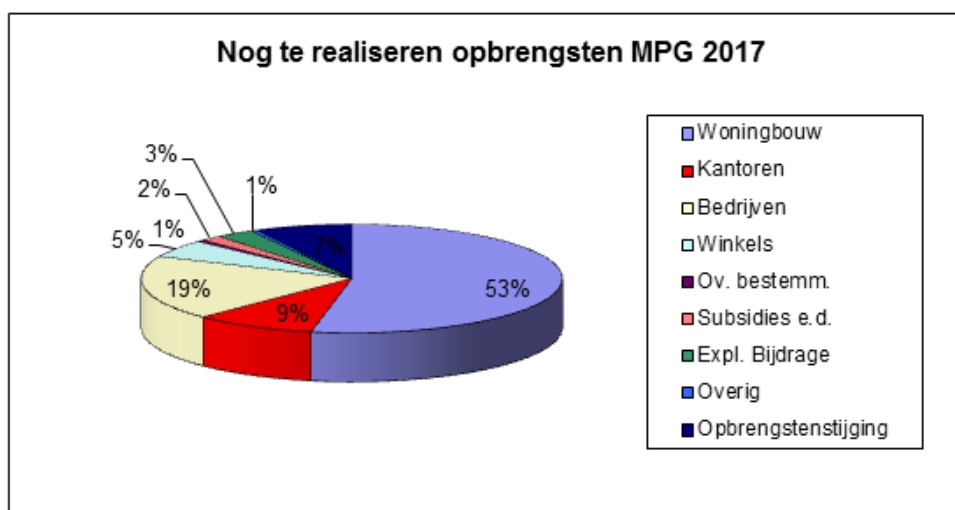

Ontwikkeling 'Nog te realiseren opbrengsten in lopende grondexploitaties'

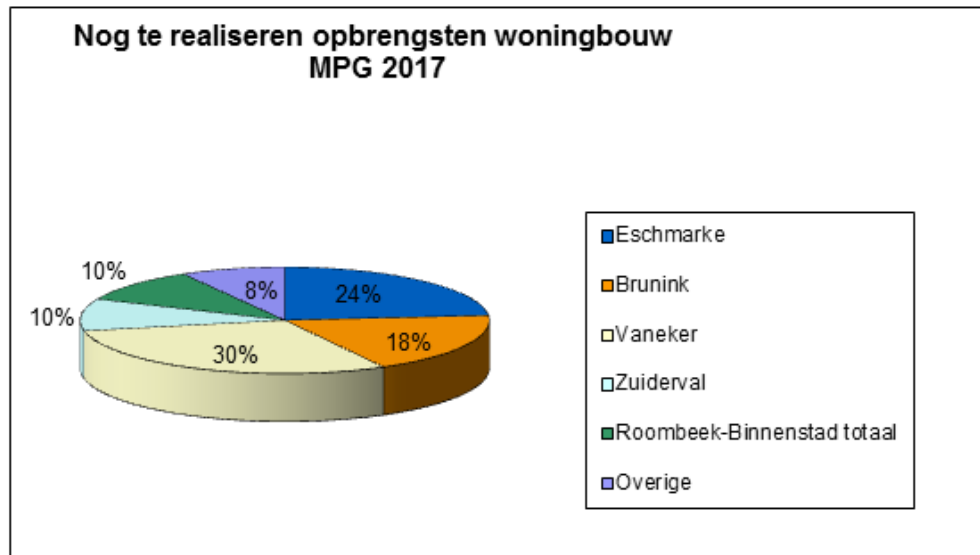
De nog te realiseren opbrengsten zijn met bijna 54% gedaald van € 255,9 miljoen naar €136,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de gerealiseerde verkopen van gronden voor woningbouw en het verwijderen van de grondexploitatie Usseleres uit de BIE.

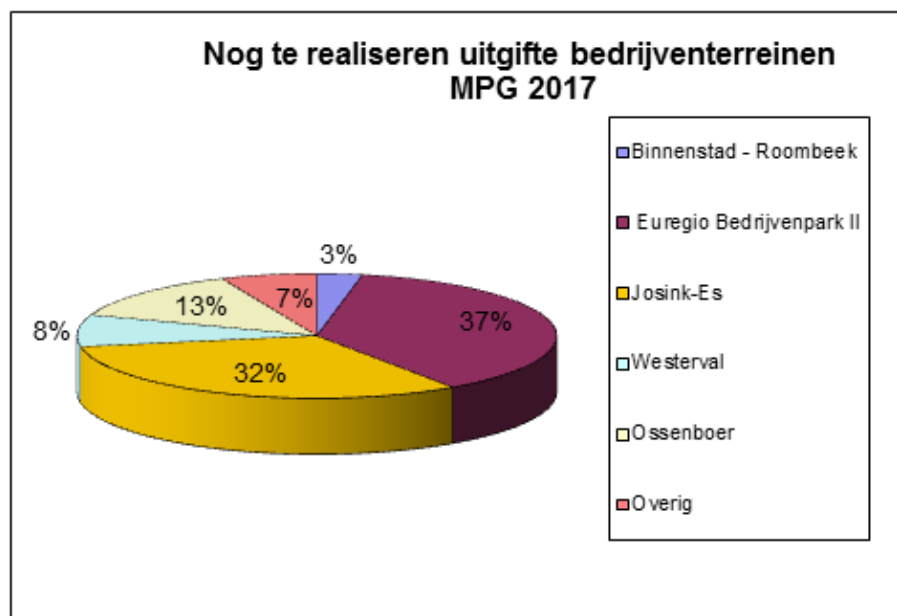
Het aandeel van bedrijven in de nog te realiseren opbrengsten is sterk gedaald door het uittrekken van de grondexploitatie Usseleres (58 ha.). Het aandeel woningbouw is hierdoor procentueel gegroeid. De nog te realiseren opbrengsten komen voor 53% uit de woningbouwprojecten en voor 19% uit de bedrijventerreinprojecten. De geraamde opbrengsten van kantoren in het totaal beslaan 7%.

Wat betreft de woningbouwprojecten moet 30% van de nog te realiseren opbrengsten komen uit het project Het Vaneker. Het aandeel van de andere grote woningbouwprojecten als volgt: Brunink 18%, Roombeek-binnenstad 10% en De Eschmarke 24%. Dit is nagenoeg gelijk aan het MPG 2016.

Bij de bedrijventerreinen hebben door de uitname van de Usseleres het Euregioberijvenpark en de Josink Es het grootste aandeel (samen 69%) in het totaal van de nog te realiseren opbrengsten. Dit is totaal verschillend aan het MPG 2015

Bijlage 5 Af te sluiten complexen (BIE-ATSC), overzicht te verwachten eindresultaat

MPG 2017

bouwgrond in exploitatie (BIE-ATSC)

Overzicht financiële resultaten van de complexen t.b.v. de comptabiliteitsvoorschriften

Groep nr.	Compl. nr.	OMSCHRIJVING	jaar van afsl.	boekwaarde op 31-12-2016		Economische waarde		af nog te realiseren winst	Huidige balanswaarde	eindresultaat complex		eindresultaat op NCW per 1-1-2017			gedeeltelijke winstneming m.b.t. winstgevend complexen			
				winstgevend	verlieslatend	nog te maken				totaal	winstgevend	verlieslatend	winstgevend	gerealiseerde winst	verlieslatend	boekwaarde	kosten (nog)	zekere winst
						kosten op NCW	opbrengsten op NCW											
	111	Ruwenbos	V 2017		608	-170.294	-169.686	608	608	2.696				2.643				
	125	Voormalig woonwagencentrum Algemeen	V 2017		1.380	-4.227.741	-4.226.361	1.380	1.380	39.737				38.958				
	128	Diekman	V 2018	-5.374.540		-15.719.399	-21.093.939	-5.374.540	-275.770	-5.650.310	-5.816.770	-275.770	-5.314.825		-5.374.540	59.715	-5.314.825	
	131	Mr de Wolfstraat II Boekelo Algemeen	V 2018		230	-290.457	-290.227	230	230	4.494				4.319				
	133	GB Diekman S&L	V 2020	3.633		-3.180.539	-3.176.906	3.633	-597.024	-593.391	-646.238	-597.024						
	136	GB Lonneker Erf	V 2017		0	-433.420	-433.420	0						0				
	146	GB Spoorzone Lonneker	V 2020	120		-436.844	-436.725	120	-22.968	-22.848	-24.861	-22.968						
	218	Horstlanden Veldkamp	V 2018		-7.938	-22.883.691	-22.891.629	-7.938		-7.938				23.492				
	233	Twekkelerveld	V 2017		783.385	-8.407.682	-7.624.297	783.385		783.385	841.859			825.352				
	238	Quatre Mains Algemeen	V 2017		0	-148.443	-148.443	0		0				0				
	241	HTS locatie Brinkstraat Algemeen	V 2017		0	-225.711	-225.711	0		0				0				
	2440	Voortsweg 56-60 Algemeen	V 2017		206	-206	0	206		206	613			601				
	2441	Roomweg	V 2017		0	-46.343	-46.343	0		0				0				
	254	Stroinkslanden	V 2023	-165.832		-2.787.906	-2.953.738	-165.832	-24.796	-190.629	-29.640	-24.796	-1.006		-165.832	164.826	-1.006	
	257	Brede school	V 2019	-998.358		-596.830	-1.595.188	-998.358	-31.592	-1.029.950	-965.240	-31.592	-877.926		-998.358	120.432	-877.926	
	281	Marssteden	V 2017		-5.986	-39.304.131	-39.310.116	-5.986		-5.986				27.407				
	282	Euregiopark 1	V 2017		1.505	-132.755	-131.250	1.505		1.505				14.196				
	283	B&S 2	V 2019		669.822	-26.276.508	-25.606.686	669.822		669.822	75.059			70.730				
	284	Distributiecentrum	V 2017		1.337	-5.653.666	-5.652.329	1.337		1.337	26.803			26.278				
	290	Kanaalzone	V 2017		794	-1.838.794	-1.838.000	794		794	3.148			3.086				
	297	GB Unisson Bedr terr	V 2016		0	-583.553	-583.553	0		0				0				
	298	Arke Stadion 2e ring	V 2017		46	-3.776.559	-3.776.513	46		46	2.927			2.870				
	325	Gend & Loos	V 2017		0	-784.296	-784.296	0		0				0				
	331	Mobiliteitscentrum	V 2017		1.138	-7.784.755	-7.783.617	1.138		1.138	171.271			167.913				
	335	GB MST HAAKSBBSTR	V 2019	-123.124		-753.694	-876.819	-123.124	-463	-123.587	-285.104	-463	-268.182		-123.124	-145.058	-268.182	
	392	Stationsomgeving	V 2020		0	-21.477.878	-21.477.878	0		0	180.959			167.179				
	394	Muziekkwartier	V 2017		99.034	-14.407.222	-14.308.188	99.034		99.034	210.805			206.672				
			0			0	0	0		0								
		T O T A A L		-6.658.102	1.545.563	-182.329.318	-187.441.857	-5.112.539	-952.614	-6.065.153	-7.767.854	1.627.248			-6.661.855	199.916	-6.461.939	
						-5.112.539					-6.140.606			1.581.694				
				-5.112.539									-5.832.858					

Bijlage 6 Strategische gronden, voorraad- en boekwaardeontwikkeling 2016

COMPLEX VERSPREIDE GRONDEN													
Boekwaarde- en voorraadontwikkeling in 2016													
MPG 2017													
bedragen x 1.000 euro													
	boekwaarde per 31-12-'15	aanpassing categorien	boekwaarde per 31-12-'15	verwervingen	overige kosten	investeringen	des- investering	naar voorziening	boekwaarde per 31-12-'16	Voorziening	balanswaarde per 31-12-'16	Stille reseve	boekwaarde per m2
FINANCIEEL: (x 1000 m.u.v. boekwaarde per m2))													
Overige gronden - ruilgronden	18.367	-18.367	0						0	0	0	0	0
Overige gronden - te verkopen	17.131	-17.131	0						0	0	0	0	0
Algemeen	155	-155	0						0	0	0	0	0
gronden MVA	0	61.022	61.022	1.225	92	1.317	-638	-22.287	39.415	0	39.415	10.297	18
gronden VHG	0	16.193	16.193	0	166	166	776	-12.008	5.126	0	5.126	3.617	4
Sub-totaal	35.653	41.562	77.215	1.225	257	1.482	138	-34.294	44.541	0	44.541	13.914	13
	boekwaarde per 31-12-'15	aanpassing categorien	boekwaarde per 31-12-'15	verwervingen	verkopen	overboekingen	boekwaarde per 31-12-'16	verplichtingen	boekwaarde incl. verpl.				
GRONDVOORRAAD: (in m2)													
Overige gronden - ruilgronden	996.060	-996.060	0						0				
Overige gronden - te verkopen	1.307.061	-1.307.061	0						0				
Algemeen	0	0	0						0				
gronden MVA	0	2.115.963	2.115.963	17.428	0	10.302	2.143.693	202.349	2.346.042				
gronden VHG	0	1.188.037	1.188.037	0	-5.295	0	1.182.742	-30.267	1.152.475				
Sub-totaal	2.303.121	1.000.879	3.304.000	17.428	-5.295	10.302	3.326.435	172.082	3.498.517				

Voorstel Gemeenteraad VII- F

Onderwerp	Wijziging subsidieverordening Sport		
Portefeuillehouder	Jurgen van Houdt agendaletter (F))		
Programma	MO	Aangeboden aan Raad	9 juni 2017
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1700063917

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De gewijzigde subsidieverordening sport vast te stellen en in te laten gaan op 1 augustus 2017.
Daarmee, als uitwerking van de vastgestelde sportnota, specifiek de volgende besluiten te nemen:
 - A Aan te sluiten bij de vastgestelde richtlijnen van de Algemene Subsidie Verordening (ASV) waarbij voor verenigingen beneden de €10.000,00 de subsidie gelijk wordt vastgesteld bij verlening.
 - B Extra artikel opnemen om incidentele subsidies te kunnen verstrekken voor het mogelijk maken van fusies in de sport.
 - C Apart artikel opnemen waarin duidelijker is opgenomen dat studentenverenigingen, die reeds via de sportkoepel van de Universiteit Twente gesubsidieerd worden, buiten de subsidieverordening vallen.
 - D De maatschappelijke activiteitenlijst is tekstueel aangepast en hiermee versimpeld.

Inleiding

Op 22 juni 2015 is de nieuwe sportnota "sportief werken aan je gezondheid" vastgesteld door uw raad. Eén van de actiepunten uit de sportnota is het vereenvoudigen van de subsidieprocedure. De gemeente kent een subsidie voor sportverenigingen, gericht op de waardering van maatschappelijk actief zijn (bijvoorbeeld clinics op school of in een zorginstelling, een breedtesport evenement organiseren, sportaanbod voor gehandicapten of meedoen aan NL Doet). De hoogte van de subsidie en het aantal te verrichten activiteiten wordt bepaald aan de hand van het aantal sportende leden. Tijdens de bijeenkomsten over het sportbeleid hebben sportverenigingen aangegeven dat het aanvragen en verantwoorden van de subsidie arbeidsintensief is. De aanvraagprocedure is al aangepast en middels de wijziging van de subsidieverordening wordt ook de verantwoordingsprocedure voor de subsidie versimpeld. Daarnaast wordt de mogelijkheid toegevoegd om een eenmalige subsidie te verstrekken voor fusietrajecten om verenigingen hierin te ondersteunen.

Beoogd resultaat

Het vereenvoudigen van de subsidieprocedure voor sportverenigingen, waardoor het verantwoorden van de subsidie minder arbeidsintensief is voor de vrijwilligers. En fusietrajecten op gang brengen om versnippering in de sport verder tegen te gaan en samenwerking tussen verenigingen te bevorderen.

Argumenten

1.1 Vereenvoudigen subsidieprocedure en versnippering tegen gaan zijn actiepunten uit de Sportnota 2015-2018 "Sportief werken aan je gezondheid!"

Op 22 juni 2015 is de nieuwe sportnota "sportief werken aan je gezondheid" vastgesteld door uw raad. Eén van de actiepunten uit de sportnota is het vereenvoudigen van de subsidieprocedure. Om dit actiepunt uit het vastgestelde beleid verder vorm te geven moet de subsidieprocedure aangepast worden en is een wijziging van de subsidieverordening Sport nodig.

Daarnaast is de versnippering verminderen een belangrijk punt uit de sportnota. Een fusiesubsidie ondersteunt verenigingen in het aangaan van een intensief en in het begin kostbaar traject. Op lange termijn hebben fusies vele voordelen voor de verenigingen, versterkt het de verenigingskracht en zorgt het voor efficiënter gebruik van de sportaccommodaties.

1.2 Vereenvoudiging zorgt voor minder druk op vrijwilligers van de sportverenigingen.

Verenigingen moeten op dit moment achteraf verantwoorden welke maatschappelijk activiteiten (zie bijlage maatschappelijke activiteitenlijst) zij gedaan hebben.

Door aan te sluiten bij de vastgestelde richtlijnen van de ASV waarbij voor verenigingen beneden de €10.000,00 de subsidie gelijk wordt vastgesteld bij verlening, hoeft een groot deel van de verenigingen geen verantwoording achteraf in te dienen. Dit sluit aan bij de gedachte om minder regels in te stellen en meer uit te gaan van vertrouwen. Ook het controleren van de verantwoording is arbeidsintensief en kost veel tijd voor het ambtelijk apparaat.

Wel zijn de verenigingen verplicht de maatschappelijke activiteiten uit te voeren en wordt van de verenigingen verwacht dat zij deze activiteiten actief naar buiten brengen b.v. via social media of nieuwsbrieven. De sportregisseurs kunnen ondersteunen om te komen tot een maatschappelijke activiteit eventueel in samenwerking met andere partners in Enschede.

1.3 Tegengaan van versnippering door het ondersteunen van fusietrajecten

Er is veel versnippering in het sportveld, met veel organisaties, weinig samenhang en samenwerking. Het bestaat uit eilandjes van sportverenigingen, sportstichtingen en sportaccommodaties. Onze ambitie is veel meer samen optrekken en uitgaan van sport als gezamenlijk bindmiddel. Fusietrajecten passen bij deze ambitie, waardoor de samenwerking wordt versterkt en de accommodaties efficiënter benut worden. Fusietrajecten zijn intensieve en in het begin kostbare trajecten. Door het opnemen van een artikel dat verenigingen die fuseren incidenteel via een subsidie ondersteunt worden wordt de drempel om een dergelijk traject in te gaan verlaagd.

De subsidie kan ingezet worden voor begeleiding van het fusietraject of om incidentele kosten die bij een fusie komen kijken te kunnen dekken (denk aan notariskosten). Omdat elke fusie maatwerk is zal de bijdrage ook per traject bepaald worden.

1.4 Studentensportverenigingen ontvangen al subsidie via de sportkoepel

In de subsidieverordening sport was al opgenomen dat sportverenigingen alleen subsidie ontvangen als zij geen mensen bij voorbaat uitsluit van lidmaatschap. Bij studentenverenigingen was het eerder zo dat alleen studenten lid konden worden. Echter is dit versoepeld en kunnen ook externen sporten op de Universiteit Twente (Max 25%). Omdat de sportkoepel al subsidie verstrekt aan studentenverenigingen en zij ook zorgen voor de accommodaties op het terrein van de Universiteit is ervoor gekozen om deze groep niet op te nemen in de subsidieverordening Sport. En dit ook expliciet in een apart artikel te benoemen in de verordening om onduidelijkheid te voorkomen.

1.5. Een klankbordgroep bestaande uit verenigingen heeft meegedacht met de vereenvoudiging.

Een klankbordgroep bestaande uit sportverenigingen heeft meegedacht in de vereenvoudiging van de subsidieprocedure. Waarbij de uitgangspunten van de subsidie overeind blijven, zoals het uitvoeren van maatschappelijk activiteiten. De klankbordgroep denkt o.a. mee in het aanpassen van de website (deze komt onder de gemeentelijke website), het versimpelen van de maatschappelijke activiteitenlijst, het aanpassen van brieven en het voorstel voor aanpassing van de subsidieverordening.

Kanttekeningen

1.1 Verenigingen organiseren geen maatschappelijke activiteiten meer omdat ze niet hoeven te verantwoorden

Van belang is om vertrouwen te hebben dat de voorwaarden in de subsidieverordening ook nagestreefd worden. Daarnaast is er door de inzet van de sportregisseurs meer rechtstreeks contact met de verenigingen en hiermee een beeld van de activiteiten die georganiseerd worden. Ook als de sportregisseurs kansen zien vanuit de stadsdeelagenda kan samen met sportverenigingen gekeken worden welke activiteiten hierbij passen. Van de verenigingen wordt verwacht dat zij deze activiteiten actief naar buiten brengen b.v. via social media of nieuwsbrieven. Daarnaast kan bij twijfel altijd een steekproef gehouden worden door de gemeente.

1.2. extra kosten incidentele subsidie fusies

Voor de sportsubsidie is een plafond aangewezen. Binnen het subsidieplafond ontstaat hiermee de mogelijkheid om incidentele subsidies te verstrekken voor het opstarten van fusietrajecten. Op moment dat er beperkte ruimte ontstaat, willen we deze in kunnen zetten voor de ambities in de sport. Als het subsidieplafond is bereikt vervalt de optie om incidentele subsidies te verstrekken aan verenigingen die gaan fuseren.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen

De wijze van subsidiëren van sportverenigingen zorgt voor een duurzame inbedding van sport in de maatschappij. Vrijwilligers die actief zijn bij de verenigingen ervaren minder druk en kunnen zich meer richten op de sport. Ook fusietrajecten zorgen voor het versterken en verduurzamen van de verenigingskracht.

Kosten, opbrengsten, dekking

Deze wijziging heeft geen financiële gevolgen, de middelen zijn al opgenomen in de begroting. Wel wordt, naast de druk op vrijwilligers, ook het werk voor het ambtelijk apparaat verminderd.

De beschikbare middelen voor de sportsubsidie zijn € 804.085,- en deze zijn structureel opgenomen in de begroting. Dit omdat het verstrekken van sportsubsidie een maatschappelijk taak is.

Communicatie

Sportverenigingen, sportadviesraad en andere betrokkenen bij de sport zijn vooraf betrokken geweest bij het vereenvoudigen van de subsidieprocedure. Zo is er een klankbordgroep bestaande uit verschillende sportverenigingen die hebben nagedacht over mogelijkheden om de subsidieprocedure te vereenvoudigen. O.a. wordt de website ook aangepast en ondergebracht bij de gemeentelijke website. Over de verdere uitvoering hiervan worden sportverenigingen en andere belanghebbenden geïnformeerd via brieven, email en via de website. Zo gaan we de gewijzigde subsidieverordening ook publiceren op deze website.

Vervolg

Bij besluitvorming door uw raad is de gewijzigde subsidieverordening per 1 augustus 2017 van kracht.

Bijlagen

1. Gewijzigde subsidieverordening Sport
2. Maatschappelijke activiteitenlijst
3. Overzicht wijzigingen subsidieverordening Sport

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

De loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit

E. Eerenberg

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk

dr. G.O. van Veldhuizen

ACTIVITEITENLIJST ten behoeve Sport Subsidie Gemeente Enschede

Behorende bij de subsidieverordening Sport waarin de voorwaarde is opgenomen dat sportverenigingen activiteiten uitvoeren, zie www.enschede.nl/sport voor de subsidieverordening.

Activiteiten voor het verkrijgen van Jeugdsportsubsidie: € 45,- per jaar per jeugdlid (<23 jaar)
Categorieën: - Activiteiten gericht op fair play, respect, acceptatie en omgang in en om het veld, bij de eigen jeugdleden; - Activiteiten gericht op de participatie en gedrag van ouders; - Activiteiten gericht op bewustwording over gezonde voeding, alcoholgebruik, roken etc., bij de eigen jeugdleden.
Activiteiten voor het verkrijgen van subsidie volwassenensport: € 15,- per volwassen lid (vanaf 24 jaar)
<u>Vorming van jeugd</u> - Sportkennismakingslessen of clinics, onder schooltijd én na schooltijd. - Activiteiten gericht op zelfredzaamheid en weerbaarheid van jeugd (bijvoorbeeld weerbaarheidstrainingen en zakgeldproject). - Activiteiten en/of scholing gericht op het tijdig signaleren en onderkennen van problemen bij kinderen. - Activiteiten aanbieden gericht op de opvang van risicojongeren op het gebied van (school)uitval en zorg. <u>Sociale binding van jeugd en/of volwassenen</u> - Het aanzetten van jongeren tot structureel vrijwilligerswerk. - Organiseren van een breedtesportevenement in Enschede, specifiek voor niet-leden uit Enschede (eigen leden mogen eventueel ook deelnemen). - Specifieke sportactiviteiten voor mensen met een beperking (lichamelijk, verstandelijk of gedragsproblematiek (bijv. ADHD of autisme)). - Specifieke activiteiten voor inpassing van dak- en thuislozen binnen de verenigingsstructuur. - Activiteiten voor integratie van anderstalige nieuwkomers (inburgeraars en asielzoekers). <u>Gezonde leefstijl</u> - Bevorderen bewustwording bij volwassenen met betrekking tot gezonde voeding, alcohol/drugsgebruik en/of roken. - Bevorderen van het beweeggedrag van ouderen (ouder dan 60 jaar). - Activiteiten voor jongeren die te weinig bewegen / overgewicht hebben. - Bevorderen van het beweeggedrag van inactieve volwassenen (24-65 jaar) die zeer laag scoren op de beweegnorm. <u>Economie</u> - Organiseren van een officieel door een sportbond uitgeschreven WK, EK of NK in Enschede. - Organiseren van een groot evenement op (inter)nationaal-niveau met overnachting. - Aanbieden van een begeleide werkplek aan langdurig werklozen. - Aanbieden van sportactiviteiten aan langdurig werklozen als onderdeel van het arbeidsreïntegratietraject. <u>Leefbaarheid</u> - Aanbieden van activiteiten aan buurtbewoners (geen sportactiviteiten). - Ontplooien van activiteiten die een maatschappelijke bijdrage aan de stad/wijk leveren. - Als vereniging meehelpen bij c.q. organiseren van terugkerende evenementen in de stad/wijk.

Denkt u eraan dat als u een activiteit organiseert voor een bepaalde groep die extra zorg vraagt dat u een professionele organisatie betreft.

Om u op weg te helpen of voor andere ondersteuning kunt u contact opnemen met de sportregisseur. De contactgegevens van de sportregisseurs kunt u vinden op www.sportaal.nl en dan onder het kopje verenigingsondersteuning. Ook in de nieuwsbrief van Sportaal worden voorbeelden uitgelicht.

Wijzigingen subsidieverordening Sport

Toevoeging hoofdstuk 2, artikel 4

Artikel 4 Studentenverenigingen

Sportverenigingen die worden gesubsidieerd door de Sportkoepel Universiteit Twente komen niet voor subsidie in aanmerking.

Toevoeging hoofdstuk 2, artikel 5

Was:

Artikel 5 Subsidieplafond

1. Er is een subsidieplafond voor:
 - a. Jeugdsport
 - b. Volwassenensport
 - c. Extra maatschappelijke activiteiten

Wordt:

Artikel 5 Subsidieplafond

1. Er is een subsidieplafond. Het subsidieplafond en de wijze van verdeling van het beschikbare bedrag wordt jaarlijks voorafgaand aan het subsidiejaar door de Raad vastgesteld in de programmabegroting.

Wijziging hoofdstuk 3, artikel 6 en hoofdstuk 4 artikel 13

Was:

Artikel Beslistermijn, subsidieverlening

1. Het college beslist, na ontvangst van de aanvraag, uiterlijk 1 maart van het kalenderjaar waarvoor de subsidie is aangevraagd.
2. Het college beslist in geval van toekenning tot subsidieverlening.
3. In de subsidiebeschikking wordt de wijze van betaling en de minimaal te verrichten maatschappelijke activiteiten vermeld.

Wordt:

Artikel Beslistermijn, subsidieverlening

1. Het college beslist, na ontvangst van de aanvraag, uiterlijk 1 maart van het kalenderjaar waarvoor de subsidie is aangevraagd.
2. Het college beslist in geval van toekenning van een subsidie tot € 10.000,00 tot subsidievaststelling. In geval van toekenning van een subsidie van € 10.000,00 of meer beslist het college tot subsidieverlening.
3. In de subsidiebeschikking wordt de wijze van betaling en de minimaal te verrichten maatschappelijke activiteiten vermeld.

Hoofdstuk 3, artikel 10 en hoofdstuk 4, artikel 15

Was:

Artikel Aanvraag subsidievaststelling

1. De sportvereniging dient voor 1 april volgend op het jaar waarvoor subsidie is verleend een aanvraag tot vaststelling in.

Wordt:

Artikel Aanvraag subsidie vaststelling

2. De sportvereniging dient voor 1 april volgend op het jaar waarvoor subsidie is verleend een aanvraag tot vaststelling in. Deze regeling geldt enkel voor sportverenigingen die subsidie ontvangen van € 10.000,00 of meer.

Toevoeging hoofdstuk 6

Hoofdstuk 6 Fusies

Artikel 20 Fuserende verenigingen

Aan fuserende verenigingen kan subsidie worden verstrekt voor kosten die voortvloeien uit de fusie.

Hiervoor dienen de fuserende verenigingen een gezamenlijke aanvraag in met daarbij een meerjarenbegroting van de nieuwe vereniging met daarin opgenomen de incidentele fusiekosten.

Sportadviesraad Enschede

College van Burgemeester en Wethouders van Enschede

Enschede, 5 juni 2017

Onderwerp: Advies “Wijziging Subsidieverordening Sport”

Geachte College,

Op 1 juni jl. is aan de Sportadviesraad het voorstel voor de Gemeenteraad VII-F voorgelegd met betrekking tot de wijziging Subsidieverordening Sport.

De Sportadviesraad heeft dit voorstel besproken en naar aanleiding daarvan heeft ze gemeend tot het volgende advies te komen.

De Sportadviesraad is in beginsel voorstander van een vereenvoudiging van de aanvraagprocedure voor subsidies. Dit hebben wij in ons eerdere advies van 26 november 2015 al aangegeven. In de wijziging Subsidieverordening Sport is dit uitgevoerd. De verenigingen worden op deze wijze gestimuleerd extra activiteiten te ontplooiën in het kader van het maatschappelijk actief zijn.

De aanvraag van de subsidie voor maatschappelijke activiteiten is vereenvoudigd en de verantwoording achteraf blijft gehandhaafd. Dit geeft minder druk op de vrijwilliger. Een duidelijke classificatie van activiteiten en een vereenvoudigd systeem van verantwoording zoals de Sportadviesraad heeft aangegeven is in deze subsidieverordening opgenomen. Er is een duidelijke overzicht van de activiteiten die verricht moeten worden om voor subsidie in aanmerking te kunnen komen.

Wel wil de Sportadviesraad een kanttekening maken bij Artikel 6 sub 4. Hier staat vermeld dat het College bevoegd is om aan de in de bijlage vermelde activiteiten, nieuwe activiteiten toe te voegen of bestaande activiteiten te verwijderen. Een tussentijdse wijziging zou tot problemen in de uitvoering van reeds geplande activiteiten kunnen leiden. Wij adviseren u dit jaarlijks te doen en dit voor het indienen van de subsidieaanvraag kenbaar te maken.

Daarnaast wordt er gesproken over een subsidieplafond. Aan de verenigingen wordt gevraagd voor 1 oktober hun aanvraag in te dienen. In de Subsidieverordeningen is niet voorzien in een situatie, waarbij de aanvragen het subsidieplafond overstijgen. De Sportadviesraad adviseert om hiervoor een selectieprocedure te ontwikkelen.

Bij hoofdstuk 5 Gehandicaptensport, artikel 16, is er in de interpretatie van de Sportadviesraad een onduidelijkheid omdat het lijkt dat op voorhand alle activiteiten subsidiabel zijn. Daarmee wordt de prikkel weggenomen iets nieuws te bedenken. De Sportadviesraad adviseert dezelfde criteria als voor de andere verenigingen toe te passen of in het artikel de kaderstelling te expliciteren.

Ook bij deze wijziging van de Subsidieverordening Sport blijft er een discrepantie tussen subsidiemogelijkheden voor maatschappelijke activiteiten door verenigingen. Het ter beschikking hebben van een accommodatie blijkt hierbij een belemmering. De Sportadviesraad vindt haar advies hier differentiatie toe te passen niet verwerkt in deze wijziging Subsidieverordening Sport.

Sportadviesraad

Malou ter Laak
voorzitter

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA Enschede

BEZOEKADRES
Wesselerbrinklaan 102

Sportadviesraad Enschede
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

TELEFOON
14 0 53

DATUM
12 juni 2017

ONS KENMERK
1700067816

BEHANDELD DOOR
J. van de Schilde - Hagg

UW BRIEF VAN
5 juni 2017

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER
(053) 481 85 18

ONDERWERP
Advies "Wijziging Subsidieverordening Sport"

Geachte Sportadviesraad,

In uw brief van 5 juni heeft u advies gegeven over de wijzigingen van de subsidieverordening Sport om tot een vereenvoudigde subsidieprocedure te komen. U geeft in uw advies aan voorstander te zijn van vereenvoudiging van de subsidieverordening en geeft nog enkele aandachtspunten mee. Graag reageren wij op de punten die u benoemd heeft in uw brief.

Vereenvoudigen

In uw advies van 25 november 2015 heeft u gevraagd naast het vereenvoudigen van de aanvraagprocedure, ook de verantwoordingprocedure te vereenvoudigen. De aanvraagprocedure is reeds aangepast. Met het huidige voorstel en de aanpassing van de subsidieverordening sport geven wij invulling aan uw advies. Daarnaast past de aanpassing ook bij onze doelstellingen uit de sporthota om de druk op de vrijwilligers te verminderen en samenwerking te bevorderen.

Reactie per punt

Activiteitenlijst

U geeft in uw advies aan dat u blij bent met de verduidelijking van de activiteitenlijst. Ook geeft u aan wanneer het college besluit de maatschappelijke activiteitenlijst te wijzigen (artikel 6 sub 4), dit voor de aanvraag bekend moet zijn.

Wij zijn het met uw opmerking eens en als het college tot eventuele wijzigingen besluit zullen deze vanzelfsprekend ingaan als de nieuwe aanvraagprocedure start.

Subsidieplafond

In uw advies geeft u aan een procedure op te stellen voor als het subsidieplafond bereikt wordt. Dit delen wij met u en hiervoor is dan ook een bestaande procedure, namelijk alle aanvragen voor 1 oktober worden in behandeling genomen. Wanneer het subsidieplafond bereikt is zal het "tekort" evenredig verdeeld worden onder de aanvragers. Het is dan niet mogelijk extra subsidie aan te vragen voor fusietrajecten. Aanvragen na 1 oktober, bij bijzonderheden, worden dan ook niet verstrekt.

Gehandicaptensportvereniging

U geeft aan het artikel over de gehandicaptenverenigingen explicieter te maken of dezelfde criteria toe te passen als bij andere verenigingen.

De aard van de sportbeoefening binnen een gehandicaptensportvereniging is ons inziens al een bijzondere maatschappelijke activiteit. Deze doelgroep vraagt namelijk meer begeleiding.

Daarom hoeven gehandicaptensportverenigingen geen extra maatschappelijke activiteiten te organiseren. Gehandicaptensportverenigingen zijn apart opgenomen in deze verordening.

Bij "reguliere" verenigingen kan b.v. het hebben van een gehandicaptenteam gezien worden als een maatschappelijke activiteit die opgenomen is in de maatschappelijke activiteitenlijst.

Belemmering accommodatie

In uw advies geeft u aan dat het een belemmering kan zijn dat verenigingen geen eigen accommodatie hebben. U geeft hierbij het advies om differentiatie toe te passen.

Als gemeente passen wij geen differentiatie toe omdat wij van mening zijn dat het wel of niet hebben van een eigen accommodatie geen belemmering hoeft te zijn voor het organiseren van maatschappelijke activiteiten. Daarom zitten in de maatschappelijke activiteitenlijst ook activiteiten die bijv. in de wijk georganiseerd kunnen worden. Daarnaast kan er meer samengewerkt worden tussen sportverenigingen onderling en door middel van het werken in clusters verwachten wij dat verenigingen ook meer gebruik gaan maken van elkaars accommodatie. Dit past binnen ons sportbeleid. Ook de sportregisseurs kunnen ondersteunen bij het organiseren van een maatschappelijke activiteit. De afgelopen jaren is trouwens niet gebleken dat verenigingen zonder accommodatie niet in staat zijn om de gevraagde maatschappelijk activiteiten te organiseren.

Wij verwachten u hiermee voldoende antwoord te hebben gegeven op het advies dat u heeft uitgebracht en de aandachtspunten die u heeft aangegeven bij dit advies.

Wij danken u voor het meedenken en adviseren in deze.

Met vriendelijke groet,
Namens Burgemeester en Wethouders van Enschede

Hilde Reints
Directeur

De raad van de gemeente Enschede;
gelezen het voorstel van het college van 6 juni 2017, corsanummer 1700063527
gelet op artikel 149 van de Gemeentewet, titel 4.2 van de Algemene Wet Bestuursrecht en de
Algemene subsidieverordening 2009;

besluit vast te stellen de

Subsidieverordening Sport

Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. sportvereniging: een Enschedese vereniging of stichting met volledige rechtsbevoegdheid, die als voornaamste activiteit, al dan niet in competitieverband, aan haar leden gelegenheid biedt het hele jaar door sport te beoefenen, die is aangesloten bij één of meerdere per 1 januari 2017 door het NOC*NSF erkende overkoepelende sportorganisaties, mits de betreffende sport ook binnen een door de NOC*NSF erkende sportbond wordt beoefend en die geen mensen bij voorbaat uitsluit van lidmaatschap;
- b. gehandicaptensportvereniging: een Enschedese vereniging zoals bedoeld in lid a die is aangesloten bij de sportbond Gehandicaptensport Nederland waarvan 90% van haar sportaanbod specifiek betrekking heeft op mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking;
- c. leden: inwoners van Enschede, die het gehele jaar door actief sportend deelnemen aan de sportactiviteiten van de sportvereniging, die contributie betalen als spelend lid en zijn ingeschreven bij de overkoepelende sportorganisatie waarbij de sportvereniging is aangesloten;
- d. voorrangsscore: getal dat aangeeft wat het gemiddelde welzijnsniveau is van de leden van de sportvereniging waarbij geldt hoe groter het getal hoe lager het gemiddelde welzijnsniveau;
- e. sport: een intensieve lichamelijke activiteit waarbij de ademhaling en hartslag significant verhogen tijdens het langdurig bewegen danwel een bezigheid waarbij mensen zich met elkander meten door middel van een spel waarbij vooral analytisch denken benodigd is en op reglementaire wijze in competitieverband gespeeld wordt.

Artikel 2 Bevoegdheid college

Het college besluit met inachtneming van deze verordening op subsidieaanvragen van sportverenigingen.

Hoofdstuk 2 Algemene subsidiebepalingen

Artikel 3 Doel en toepassingsbereik

1. Deze verordening is een bijzondere subsidieverordening als bedoeld in artikel 3 van de Algemene subsidieverordening 2016.
2. Het verstrekken van subsidies krachtens deze verordening heeft betrekking op het beleidsterrein sport.
3. Deze verordening heeft als doel een bijdrage te leveren aan de sportdoelstellingen en bredere maatschappelijke thema's in de stad zoals die zijn opgenomen in de sportnota van de gemeente Enschede.

Artikel 4 Studentenverenigingen

Sportverenigingen die worden gesubsidieerd door de Sportkoepel Universiteit Twente komen niet voor subsidie in aanmerking.

Artikel 5 Subsidieplafond

1. Er is een subsidieplafond. Het subsidieplafond en de wijze van verdeling van het beschikbare bedrag wordt jaarlijks voorafgaand aan het subsidiejaar door de Raad vastgesteld in de programmabegroting.

Hoofdstuk 3 Jeugdsport

Artikel 6 Subsidiabele activiteiten

1. Aan een sportvereniging en een gehandicaptensportvereniging kan subsidie worden verstrekt om deze bij de door haar georganiseerde activiteiten in het kader van sportbeoefening van jeugdigen tot en met 23 jaar te ondersteunen.
2. De subsidie wordt verstrekt onder de voorwaarde dat de sportvereniging activiteiten uitvoert in het kader van de vorming van jeugdleden. De activiteiten zijn opgenomen in de bijlage "maatschappelijke activiteitenlijst" behorende bij deze verordening.
3. Om in aanmerking te komen voor subsidie dienen sportverenigingen:
 - a. met minder dan 100 jeugdleden minimaal een activiteit in categorie I uit te voeren
 - b. met 100 tot 250 jeugdleden minimaal een activiteit in categorie I en II uit te voeren
 - c. met 250 jeugdleden of meer minimaal een activiteit in categorie I, II en III uit te voeren.
4. Bij categorie III moeten de activiteiten in samenwerking met één of meer andere sportvereniging(en) of maatschappelijke non-profit organisatie(s) worden georganiseerd, waarbij vereist is dat deze partner of indien er meerdere partners zijn één van de partners professioneel deskundig is. Het college is bevoegd om aan de in de bijlage vermelde activiteiten, nieuwe activiteiten toe te voegen of bestaande activiteiten te verwijderen.

Artikel 7 Indiening aanvraag

1. Voor 1 oktober dient het dagelijks bestuur van een sportvereniging of een gehandicaptensportvereniging een subsidieaanvraag voor het volgend kalenderjaar in.

2. De subsidie dient te worden aangevraagd via de internetsite van de gemeente of op een door de gemeente te verstrekken aanvraagformulier.
3. De aanvraag gaat vergezeld van de volgende gegevens:
 - a. een ledenlijst per 1 september van het lopende kalenderjaar die de volgende gegevens omvat van alle leden tot en met 23 jaar: postcode, geboortedatum, geslacht, soort lidmaatschap, bondsnummer en de hoogte van de contributie per maand dat het betreffende lid aan de vereniging betaalt;
 - b. bij de eerste aanvraag en bij wijzigingen dienen de statuten van de vereniging, het bewijs van inschrijving in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en het bewijs van inschrijving bij een door de NOC*NSF erkende sportbond of sportkoepel te worden ingeleverd.

Artikel 8 Beslistermijn, subsidieverlening

1. Het college beslist, na ontvangst van de aanvraag, uiterlijk 1 maart van het kalenderjaar waarvoor de subsidie is aangevraagd.
2. Het college beslist in geval van toekenning van een subsidie op grond van Hoofdstuk 3 en 4 van deze verordening die gezamenlijk minder dan € 10.000,00 bedraagt tot subsidievaststelling. In geval van toekenning van een subsidie op grond van Hoofdstuk 3 en 4 van deze verordening die gezamenlijk € 10.000,00 of meer bedraagt beslist het college tot subsidieverlening.
3. In de subsidiebeschikking wordt de wijze van betaling en de minimaal te verrichten maatschappelijke activiteiten vermeld.

Artikel 9 Subsidiehoogte

1. De hoogte van de subsidie is gebaseerd op een vast bedrag per lid in de leeftijdscategorie tot en met 23 jaar, vermenigvuldigd met de voorrangsscore van de sportvereniging.
2. De hoogte van het bedrag per lid in de leeftijdscategorie tot en met 23 jaar is bij de inwerkingtreding van deze verordening vastgesteld op € 45, -. Het college kan jaarlijks dit bedrag aanpassen.

Artikel 10 Aanvraag subsidievaststelling

- a. De sportvereniging waarvoor de subsidie niet direct is vastgesteld dient voor 1 april volgend op het jaar waarvoor subsidie is verleend een aanvraag tot vaststelling in De aanvraag tot vaststelling dient te worden gedaan via de internetsite van de gemeente of op een door de gemeente te verstrekken verantwoordingsformulier.
 - b. De aanvraag tot vaststelling gaat vergezeld van:
 - een activiteitenverslag;
 - foto's van de activiteiten die hebben plaatsgevonden;
 - c. De subsidie wordt definitief vastgesteld op basis van de stukken zoals genoemd in lid 1 sub b van dit artikel.
1. Binnen 8 weken na ontvangst van de aanvraag tot subsidievaststelling stelt het college de subsidie vast.
 3. De subsidiebeschikking vermeldt de wijze van betaling van het subsidiebedrag en een verrekening van eventuele voorschotten.

Hoofdstuk 4 Volwassenensport

Artikel 11 Subsidiabele activiteiten

1. Aan een sportvereniging kan in het kader van volwassenensport subsidie worden verstrekt.
2. De subsidie wordt verstrekt onder de voorwaarde dat de sportvereniging activiteiten uitvoert die gericht zijn op de thema's uit het sportbeleid als vermeld in de sportnota van de gemeente Enschede. De activiteiten zijn opgenomen in de bijlage "maatschappelijk activiteitenlijst" behorende bij deze verordening.
3. Om in aanmerking te komen voor subsidie dienen sportverenigingen:
 - a. met minder dan 100 volwassen leden minimaal twee activiteiten uit te voeren;
 - b. met 100 tot 200 volwassen leden minimaal drie activiteiten uit te voeren;
 - c. met 200 tot 300 volwassen leden minimaal vier activiteiten uit te voeren;
 - d. met 300 volwassen leden of meer minimaal vijf activiteiten uit te voeren.
4. De activiteiten moeten worden georganiseerd in samenwerking met één of meer andere sportvereniging(en) of maatschappelijke non-profit organisatie(s), waarbij vereist is dat deze partner professioneel deskundig is.
5. Het college is bevoegd om aan de in de bijlage vermelde activiteiten, nieuwe activiteiten toe te voegen of bestaande activiteiten te verwijderen.

Artikel 12 Indiening aanvraag

1. Voor 1 oktober dient een sportvereniging een subsidieaanvraag voor het volgende kalenderjaar in.
2. De subsidie dient te worden aangevraagd via de internetsite van de gemeente of op een door de gemeente te verstrekken aanvraagformulier.
3. De aanvraag gaat vergezeld van de volgende gegevens:
 - a. de ledenlijst per 1 september van het lopende kalenderjaar die de volgende gegevens omvat van alle leden van 24 jaar en ouder: postcode, geboortedatum, geslacht, soort lidmaatschap, bondsnummer en de hoogte van de contributie per maand dat het betreffende lid aan de vereniging betaalt;
 - b. bij de eerste aanvraag en bij wijzigingen dienen de statuten van de vereniging, het bewijs van inschrijving in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en het bewijs van inschrijving bij een door de NOC*NSF erkende sportbond of sportkoepel;

Artikel 13 Beslistermijn, subsidieverlening

1. Het college beslist, na ontvangst van de aanvraag, uiterlijk 1 maart van het kalenderjaar waarvoor de subsidie is aangevraagd.
2. Het college beslist in geval van toekenning van een subsidie op grond van Hoofdstuk 3 en 4 van deze verordening die gezamenlijk minder dan € 10.000,00 bedraagt tot subsidievaststelling. In geval van toekenning van een subsidie op grond van Hoofdstuk 3 en 4 van deze verordening die gezamenlijk € 10.000,00 of meer bedraagt beslist het college tot subsidieverlening.
3. In de subsidiebeschikking wordt de wijze van betaling en de minimaal te verrichten maatschappelijke activiteiten vermeld.

Artikel 14 Subsidiehoogte

1. De hoogte van de subsidie is gebaseerd op een vast bedrag per lid in de leeftijdscategorie 24 jaar en ouder.
2. De hoogte van het bedrag per lid in de leeftijdscategorie 24 jaar en ouder is bij de inwerkingtreding van deze verordening vastgesteld op € 15, -. Het college kan jaarlijks dit bedrag aanpassen.

Artikel 15 Aanvraag subsidievaststelling

- a. De sportvereniging waarvoor de subsidie niet direct is vastgesteld dient voor 1 april volgend op het jaar waarvoor subsidie is verleend een aanvraag tot vaststelling in De aanvraag tot vaststelling dient te worden gedaan via de internetsite van de gemeente of op een door de gemeente te verstrekken verantwoordingsformulier.
 - b. De aanvraag tot vaststelling gaat vergezeld van:
 - een activiteitenverslag;
 - foto's van de activiteiten die hebben plaatsgevonden;
 - c. De subsidie wordt definitief vastgesteld op basis van de stukken zoals genoemd in lid 1 sub b van dit artikel.
1. Binnen 8 weken na ontvangst van de aanvraag tot subsidievaststelling stelt het college de subsidie vast.
 2. De subsidiebeschikking vermeldt de wijze van betaling van het subsidiebedrag en een verrekening van eventuele voorschotten.

Hoofdstuk 5 Gehandicaptensport

Artikel 16 Subsidieactiviteit

Aan een gehandicaptensportvereniging kan een subsidie worden verstrekt om deze bij de door haar georganiseerde activiteiten in het kader van sportbeoefening door gehandicapten te ondersteunen. De aard van de sportbeoefening binnen een gehandicaptensportvereniging wordt gedefinieerd als een bijzondere maatschappelijke activiteit.

Artikel 17 Indiening aanvraag

1. Voor 1 oktober dient een gehandicaptensportvereniging een subsidieaanvraag voor het volgende kalenderjaar in.

2. De subsidie dient te worden aangevraagd via de internetsite van de gemeente of op een door de gemeente te verstrekken aanvraagformulier.
3. De aanvraag gaat vergezeld van de volgende gegevens:
 - a. een ledenlijst per 1 september van het lopende kalenderjaar die de volgende gegevens omvat van alle actief sportende leden van 24 jaar en ouder: postcode, geboortedatum, geslacht, soort lidmaatschap, bondsnummer en de hoogte van de contributie per maand dat het betreffende lid aan de vereniging betaalt;
 - b. bij de eerste aanvraag en bij wijzigingen dienen de statuten van de vereniging, het bewijs van inschrijving in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en het bewijs van inschrijving bij een door de NOC*NSF erkende sportbond of sportkoepel te worden ingeleverd.

Artikel 18 Subsidiehoogte

1. De hoogte van de subsidie is gebaseerd op een vast bedrag per lid in de leeftijdscategorie 24 jaar en ouder.
2. De hoogte van het bedrag per lid in de leeftijdscategorie 24 jaar en ouder is bij de inwerkingtreding van deze verordening vastgesteld op € 37,50. Het college kan jaarlijks dit bedrag aanpassen.

Artikel 19 Subsidievaststelling

1. Het college stelt de subsidie uiterlijk 1 maart van het kalenderjaar waarvoor de subsidie is aangevraagd vast.
2. In de subsidiebeschikking wordt de wijze van betaling vermeld.

Hoofdstuk 6 Fusies

Artikel 20 Fuserende verenigingen

Aan fuserende verenigingen kan subsidie worden verstrekt voor kosten die voortvloeien uit de fusie. Hiervoor dienen de fuserende verenigingen een gezamenlijke aanvraag in met daarbij een meerjarenbegroting van de nieuwe vereniging met daarin opgenomen de incidentele fusiekosten.

Hoofdstuk 7 Slotbepalingen

Artikel 21 Hardheidsclausule

Het college kan in bijzondere gevallen van de bepalingen in deze verordening afwijken, indien toepassing van de verordening tot onbillijkheden van overwegende aard leidt.

Artikel 22 Intrekken oude verordening

De Subsidieverordening sport, laatstelijk gewijzigd 1 januari 2016, wordt ingetrokken.

Artikel 23 Overgangsrecht

Deze verordening is van toepassing op aanvragen om subsidie die zijn ingediend op of na de datum van inwerkingtreding van deze verordening.

Artikel 24 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking op 1 augustus 2017.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van

De Griffier,

De Voorzitter,

Toelichting op Subsidieverordening Sport 2018

Behorend bij de Subsidieverordening Sport 2018

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Met stichting zoals genoemd in lid a wordt bedoeld een organisatie met als rechtsvorm een stichting waarbij uit de statuten blijkt dat zij functioneert als een vereniging, maar door de bijzondere samenstelling van het ledenbestand niet de rechtsvorm van een vereniging kan hebben. De stichting moet bij de aanvraag aangeven wat de reden is voor de keuze van de rechtsvorm 'stichting'.

In lid e staat: 'een bezigheid waarbij mensen zich met elkander meten door middel van een spel waarbij vooral analytisch denken benodigd is en op reglementaire wijze in competitieverband gespeeld wordt'. Dit betreft de definitie van denksport. Denksporten die in aanmerking komen voor subsidie zijn:

- dammen;
- schaken;
- bridge.

Artikel 2 Bevoegdheid College

Behoeft geen toelichting

Hoofdstuk 2 Algemene subsidiebepalingen

Artikel 3 Doel en toepassingsbereik

Behoeft geen toelichting

Artikel 4 Studentenverenigingen

Behoeft geen toelichting

Artikel 5 Subsidieplafond

Door het instellen van een subsidieplafond legt de gemeente de maximale omvang van de subsidieverstreking voor een bepaald tijdvak vast. Hiermee wil de gemeente voorkomen dat er onbeperkt aanspraak op de subsidiegelden kan worden gemaakt. De gemeente beperkt hiermee dus haar financiële risico. Aanvragen die binnenkomen nadat het subsidieplafond is bereikt, kunnen dus niet meer worden gehonoreerd.

Hoofdstuk 3 Jeugdsport

Artikel 6 Subsidiabele activiteiten

Een maatschappelijke activiteit wordt door de club zelf (dus actief) georganiseerd. Bij categorie III dient dit te worden georganiseerd in samenwerking met (een) andere sportvereniging(en) of

maatschappelijke (non-profit) organisatie(s). Bij de activiteit moet rekening worden gehouden met de eisen ten aanzien van professionele deskundigheid van het kader, gelet op veiligheid en aansprakelijkheid. Bijvoorbeeld: als er sprake is van een specifieke doelgroep, zoals kinderen met een verstandelijke beperking, moet er bij de activiteit begeleiding aanwezig zijn die beschikt over de vereiste professionele pedagogische vaardigheden en vakkennis.

Artikel 7 Indiening aanvraag

Aanvragen die na 1 oktober worden ingediend worden niet in behandeling genomen. De aanvrager wordt hier schriftelijk van op de hoogte gebracht. De aanvraag dient bij voorkeur te worden aangevraagd via de gemeentelijke website.

Artikel 8 Beslistermijn, subsidieverlening

Behoeft geen toelichting

Artikel 9 Subsidiehoogte

Behoeft geen toelichting

Artikel 10 Aanvraag subsidievaststelling

Na afloop van het subsidiejaar moet de sportvereniging die subsidie ontvangen van € 10.000,00 of meer, verantwoording afleggen over wat wel/niet is gelukt. Daarbij vindt er geen correctie van reeds verstrekte subsidie op basis van bereikte resultaten plaats, maar wel op basis van het al dan niet uitvoeren van de aangemelde activiteiten. De aanvraag tot vaststelling wordt ingediend op het verantwoordingsformulier welke te vinden is op de website. Het activiteitenverslag bestaat uit:

- een korte omschrijving van de activiteiten;
- doelgroep en aantal deelnemers;
- resultaat;
- frequentie;
- partner.

Hoofdstuk 4 Volwassenensport

Artikel 11 Subsidiabele activiteiten

Een maatschappelijke activiteit wordt door de club zelf (dus actief) georganiseerd, in samenwerking met (een) andere sportvereniging(en) of maatschappelijke (non-profit) organisatie(s). Bij de activiteit moet rekening worden gehouden met de eisen ten aanzien van professionele deskundigheid van het kader, gelet op veiligheid en aansprakelijkheid. Bijvoorbeeld: als er sprake is van een specifieke doelgroep, zoals kinderen met een verstandelijke beperking, moet er bij de activiteit begeleiding aanwezig zijn die beschikt over de vereiste professionele pedagogische vaardigheden en vakkennis.

Artikel 12 Indiening aanvraag

Aanvragen die na 1 oktober worden ingediend worden niet in behandeling genomen. De aanvrager wordt hier schriftelijk van op de hoogte gebracht. De aanvraag dient bij voorkeur te worden aangevraagd via de gemeentelijke website.

*Artikel 13 Beslistermijn, subsidieverlening**Behoeft geen toelichting**Artikel 14 Subsidiehoogte**Behoeft geen toelichting**Artikel 15 Aanvraag subsidievaststelling*

Na afloop van het subsidiejaar moet de sportvereniging die subsidie ontvangen van € 10.000,00 of meer, verantwoording afleggen over wat wel/niet is gelukt. Daarbij vindt er geen correctie van reeds verstrekte subsidie op basis van bereikte resultaten plaats, maar wel op basis van het al dan niet uitvoeren van de aangemelde activiteiten. De aanvraag tot vaststelling wordt ingediend op het verantwoordingsformulier welke te vinden is op de website. Het activiteitenverslag bestaat uit:

- een korte omschrijving van de activiteiten;
- doelgroep en aantal deelnemers;
- resultaat;
- frequentie;
- partner.

Hoofdstuk 5 Gehandicaptensport*Artikel 16 Subsidieactiviteit*

De aard van de sportbeoefening binnen een gehandicaptensportvereniging wordt gedefinieerd als een bijzondere maatschappelijke activiteit. Daarom komen gehandicaptensportverenigingen niet in aanmerking voor de subsidie die betrekking heeft op het maatschappelijke activiteitenplan.

Gehandicaptensportverenigingen zijn apart opgenomen in deze verordening.

*Artikel 17 tot en met 19**Behoeft geen toelichting*Hoofdstuk 6 Fusies*Artikel 20**Behoeft geen toelichting*Hoofdstuk 7 Slotbepalingen*Artikel 21 tot en met 24**Behoeft geen toelichting*